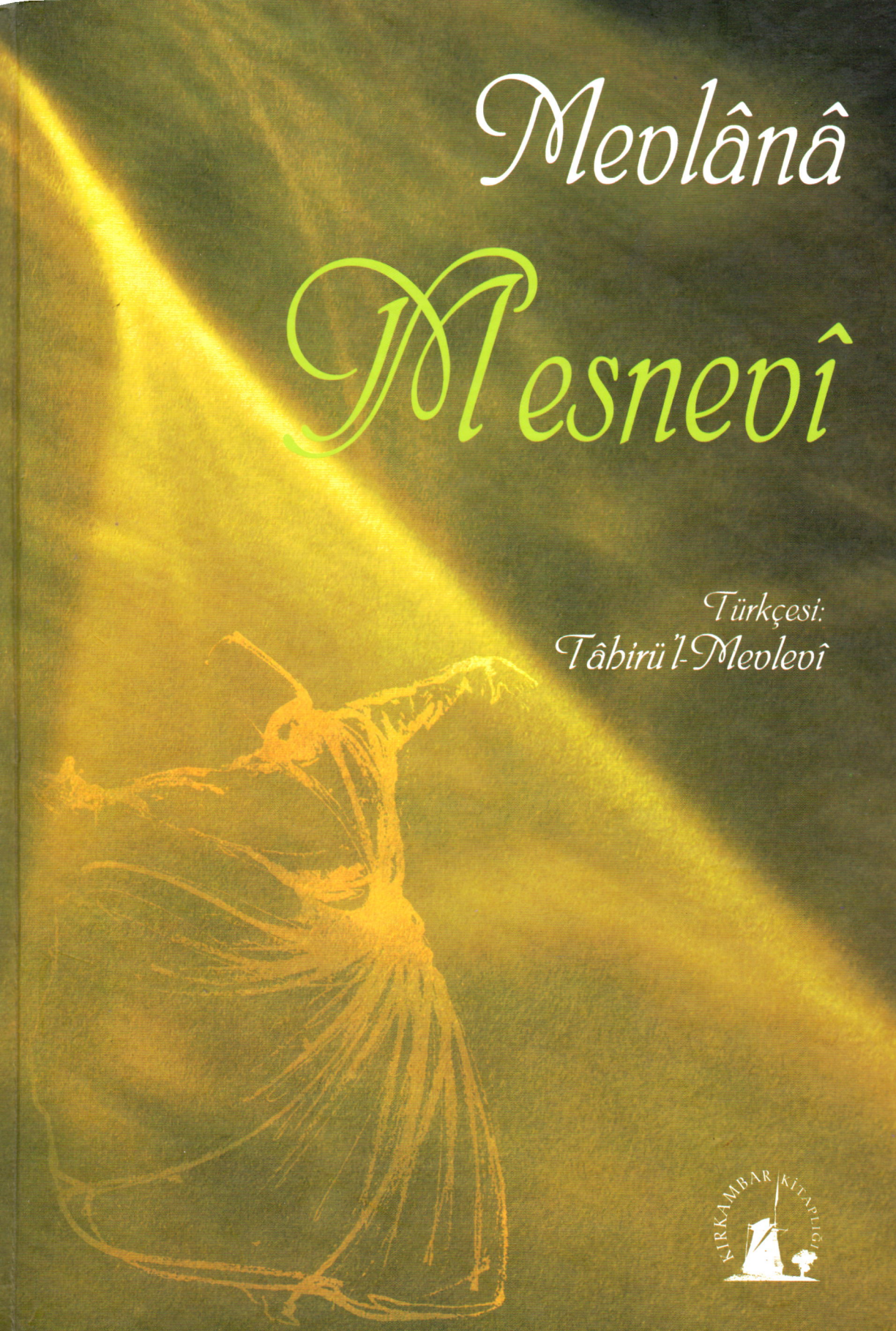
Mevlânâ

Mesnevî

Türkçesi:
Tâhirü'l-Mevlevî

KIRKAMBAR KİTAPLIĞI

Merhum Tâhirü'l-Mevlevî'nin sayıları 100'e yaklaşan eserleri arasında en çok bilinenlerinden biri, "Mesnevî Dersleri" ismiyle de yayımlanan Mesnevî-i Şerif Tercümesi ve Şerhi'dir. Tâhirü'l-Mevlevî, 1923-1925 yılları arasında Fatih Camii'nde, 1948'den sonra da Süleymaniye Camii ve Laleli Camii'nde Mesnevî okutmuş, bu vesile ile tuttuğu "Mesnevî Dersleri" başlığı altındaki notları derlemesi ve geliştirmesi, ünlü Mesnevî Şerhi'ni vücuda getirmiştir. 70'i aşan yaşına ve ülser rahatsızlığına rağmen Mesnevî tercüme ve şerhini bitirmeye çalışan Mevlevî, bu son eserini tamamlayamadan ebedî âleme irtihal etmiştir. Bu sebeple yarım kalan şerh, 6 cilt ve 25 bin 332 beyitlik Mesnevî'nin 5. cildinin ortalarına, 17 bin 309. beyte kadar gelir.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu eserini kaleme almasından sonra geçen yaklaşık yarım asırlık devre, eser üzerinde birtakım düzenlemeler yapmayı mecburi kılmıştır. Bu kitabın hazırlanmasında ilk olarak, Mesnevî'yi okumak isteyen ancak geniş zamanı olmayan okuyucular da düşünülerek Tâhirü'l-Mevlevî'ye ait Mesnevî tercümesi ve şerhi birbirinden ayrılmış, eserin önceki haline göre çok daha az hacme sahip, iki cilde sığabilecek bir "Mesnevî tercümesi" ortaya çıkmıştır. Ancak şerhin çıkartılmasıyla oluşan boşluğu gidermek için Mesnevî'de adı geçen kişiler, yerler, tarihî olaylar, dinî ve tarihî bazı kavramlar sayfa altlarında dipnotlarla izah edilmiştir. Ayrıca âyet ve hadisler ile diğer Arapça ve Farsça ibarelerin tercümeleri yine dipnotlarda verilmiştir. Dipnotlar ekseriyetle Tâhirü'l-Mevlevî'nin şerhinin özetlenmesiyle oluşturulmuştur; eserin yazıldığı devirde tanınan, ancak günümüzde pek bilinmeyen kişi, yer ve kavramlara ait dipnotlar ise diğer dinî kaynaklara müracaat ederek hazırlanmıştır.

Bu yeniden hazırlama esnasında eser, noktalama ve imlâ kuralları bakımından da yeniden gözden geçirilmiş, metnin günümüz imlasına uyması için gereken yerlerde kelimelerin yazım şekilleri dinî literatür göz önünde tutularak güncellenmiştir. Ayrıca eserde, genel okuyucu tarafından anlaşılamayacak, ama yeri başka kelimelerle doldurulamayan kelimeler çeşitli lûgatlardan yararlanarak dipnotlarda izah edilmiştir. Bazı durumlarda ise metnin daha rahat anlaşılmasını sağlamak için, eseri dinî ve tarihî bağlarından koparmadan ve edebî kıymetini düşürmeden kelime bazında sadeleştirmeler yapılmıştır.

50 00 25

KIRKAMBAR
9 789758 264438

Mevlânâ

Mesnevî

1

Türkçesi:
Tahirü'l-Mevlevî

Yayına Hazırlayan:
Selahaddin Tuna

Kıkambar Kitaplığı: 66
Klasik Kitaplar: 16

Yayın Danışmanı:
M. Doğan Bayın

ISBN:
975-8264-43-5 (tkm)
975-8264-44-3 (1. cilt)

Dizgi:
Aynur Toprak

İç Düzen/ Kapak:
Medine Efe

e-posta: kirkambar@gmail.com

Basıldığı yer:
Şenyıldız Matbaası
Gümüşsuyu Caddesi No:3 Topkapı-İstanbul

Baskı Tarihi:
2006

Yavuz Mh. 8. Sk. No: 5
Bağcılar - İstanbul

PDF İçeriği PDF Sayfası

Takdim.....7

Mevlana ve Mesnevi.....11

Tahir'ül Mevlevi.....15

* İçindekiler.....20

Mesnevi 1

1 1.cilt.....45

2 2.cilt.....299

Mesnevi 2

3 3.cilt.....521

4 4.cilt.....820

5 5.cilt.....1056

Sema Hakkında Hz. Pir'in Beyanatı.....1131

Merhum Tahirü'l-Mevlevi'nin ömrü vefa etmedigi için 5.cildin son kısmı ile 6.cild tercüme ve şerh edilememiştir.

Takdim

Bir gün Yahya Kemal'e "Neydi bu eskilerin hayatı acaba? Nasıl yaşarlardı?" diye sormuştum. Gülerek "Gayet basit", dedi, "pilav yiyerek ve Mesnevi okuyarak. Medeniyetimiz pilav ve Mesnevî medeniyetiydi." Birkaç yıl sonra Bağlarbaşı'ndan Karacaahmet'e doğru inen yolda, -kim bilir hangi vesile ile- canlanan maziyi yakalama arzusuyla aynı düşünceye döndü. "Medeniyetimiz Mesnevî ve cihad medeniyetiydi" dedi.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Yahya Kemal" adlı eserinden

Merhum Tâhirü'l-Mevlevî'nin sayıları 100'e yaklaşan eserleri arasında en çok bilinenlerinden biri, "Mesnevî Dersleri" ismiyle de yayımlanan Mesnevî-i Şerif Tercümesi ve Şerhi'dir. Tâhirü'l-Mevlevî, 1923–1925 yılları arasında Fatih Camii'nde, 1948'den sonra da Süleymaniye Camii ve Laleli Camii'nde Mesnevî okutmuş, bu vesile ile tuttuğu "Mesnevî Dersleri" başlığı altındaki notlar, ünlü Mesnevî Şerhi'ni vücuda getirmiştir. 70'i aşan yaşına ve ülser rahatsızlığına rağmen hem Türkçe Yazma Divan Kataloğu'nu hazırlayan hem de Mesnevî tercüme ve şerhini bitirmeye çalışan Mevlevî, bu son eserini tamamlayamadan ebedi âleme irtihal etmiştir. Bu sebeple yarım kalan bu şerh, 6 cilt ve 25 bin 332 beyitlik Mesnevî'nin 5. cildinin ortalarına, 17 bin 309. beyte kadar gelir.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin tercüme ve şerhi, Mesnevî Dersleri adıyla ilk olarak Esad Ekicigil tarafından 1949–1951 seneleri arasında yayımlanmaya başlanmış, son olarak ise "Şerh-i Mesnevî" ismiyle Şamil Yayınları tarafından 14 cilt halinde basılmıştır. Mevlevî'nin bitirmeye ömrünün kifayet etmediği Mesnevî'nin kalan kısımları (5. cildin bir kısmı ve 6. cildin tamamı olmak üzere) Mevlevî'nin Kuleli Askeri Lisesi'nde birlikte öğretmenlik yaptığı, mânevî evlâdı ve talebesi

merhum Albay Şefik Can tarafından tamamlanmış ve eser 18 cilde çıkmıştır. Elinizdeki iki ciltlik bu eser ise sadece Tâhirü'l-Mevlevî'ye ait olan tercümeyi ihtiva etmektedir.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin Mesnevî-i Şerif şerhi hazırlamaya başlamasına, Mesnevî derslerine katılan talebelerin ricaları sebep olmuştur. Mevlevî'nin derste söyleyeceklerini hatırlamak için hazırladığı notları derlemesi ve geliştirmesiyle ortaya "Mesnevî-i Şerif Tercümesi ve Şerhi" çıkmıştır. Esasında, harf inkılâbı ve dilde tasfiyecilik hareketi sebebiyle daha önceleri yazılmış kıymetli pek çok Mesnevî tercüme ve şerhi okunmaz, anlaşılmaz hale getirilmişti. Tâhirü'l-Mevlevî, eserinin birçok yerinde bu şerhlerin en meşhurlarından birinin müellifi olan İsmail Rusûhî Ankaravî'ye (vefatı 1631) atıfta bulunur, onun yaptığı tesbit ve izahları okuruyla paylaşır. Zaten Mevlevî'yi bu eseri hazırlamaya mecbur bırakan da Ankaravî gibi klasik üstadların şerhlerinin artık anlaşılamaz hale gelmiş olan bir üslupla yazılmış olmasıdır.

Merhum Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu eserini kaleme almasından sonra geçen yaklaşık yarım asırlık devre de eser üzerinde birtakım düzenlemeler yapmayı mecburi kılmıştır. Bu kitabın hazırlanmasında ilk olarak, Mesnevî'yi okumak isteyen ancak geniş zamanı olmayan okuyucular da düşünülerek Tâhirü'l-Mevlevî'ye ait Mesnevî tercümesi ve şerhi birbirinden ayrılmış, eserin önceki haline göre çok daha az hacme sahip, iki cilde sığabilecek bir "Mesnevî tercümesi" ortaya çıkmıştır. Ancak şerhin çıkartılmasıyla oluşan boşluğu gidermek için Mesnevî'de adı geçen kişiler, yerler, tarihî olaylar, dinî ve tarihî bazı kavramlar sayfa altlarında dipnotlarla izah edilmiştir. Ayrıca âyet ve hadisler ile diğer Arapça ve Farsça ibarelerin tercümeleri yine dipnotlarda verilmiştir. Dipnotlar ekseriyetle Tâhirü'l-Mevlevî'nin şerhinin özetlenmesiyle oluşturulmuştur; eserin yazıldığı devirde tanınan, ancak günümüzde pek bilinmeyen kişi, yer ve kavramlara ait dipnotlar ise diğer dinî kaynaklara müracaat ederek hazırlanmıştır. Tâhirü'l-Mevlevî'nin beyit tercümesinde veya şerhinde Türkçesini belirtmediği âyetler, Mevlevî'nin de muasırı olan Elmalılı Hamdi Yazır'ın sadeleştirilmiş Kur'an-ı Kerim Meali'nden faydalanarak dipnotlandırılmıştır. Beyitte âyetin Arapçasının tümü değil de bir veya birkaç kelimesi verilmişse, dipnotta âyetin tümünün tercümesi konulmuş, beyitte verilen kelimelerin ise altı çizilerek metnin daha kolay anlaşılmasına çalışılmıştır.

Bu yeniden hazırlama esnasında eser, noktalama ve imlâ kuralları bakımından da yeniden gözden geçirilmiş, metnin günümüz imlasına uyması için gereken yerlerde kelimelerin yazım şekilleri dinî literatür göz önünde tutularak güncellenmiştir.

Ayrıca eserde, genel okuyucu tarafından anlaşılamayacak, ama yeri başka kelimelerle doldurulamayan kelimeler Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Lûgat'ı ve Mehmet Doğan'ın Büyük Türkçe Sözlük'ü başta olmak üzere çeşitli lûgatlardan yararlanarak dipnotlarda izah edilmiştir. Bu az bilinen kelimelerden bazıları, eserde müteaddit kereler geçtiği için –eserin uzunluğu da göz önüne alınarak– birden fazla kez dipnotlarda açıklanmıştır. Bazı durumlarda ise metnin daha rahat anlaşılmasını sağlamak için, eseri dinî ve tarihî bağlarından koparmadan ve edebî kıymetini düşürmeden kelime bazında sadeleştirmeler yapılmıştır. Artık tedavülden kalkmış kelimelerin yerine uydurukça ve çok bilinen yeni kelimeler koymak yerine az da olsa anlaşılabilen, eseri dinî ve tarihî referans kaynaklarının dilinden uzaklaştırmayan ve edebî kıymetini düşürmeyen kelimeler tercih edilmiştir. Çoğu zaman, bu az bilinen kelimelerin, aynı kökten türemiş bir başka "kardeş"iyle değiştirilmesi yeterli görülmüştür. "Müttehim göstermek" yerine aynı kökten "itham etmek" deyişinin tercih edilmesi veya "ervâh" kelimesinin yerine, aynı kelimenin tekili olan "ruhlar" denmesi gibi sadeleştirmeler, maksadın hâsıl olmasını sağlamıştır. Artık kullanımdan düşmüş ama cümlenin gelişinden anlaşılabilecek kelimeler ise okuru gereksiz yere metinden koparmamak için dipnotlandırılmamıştır.

Neticede ortaya çıkan çalışmanın hem Mevlâna Hazretleri'nin yüzyıllardır hikmete ve hakikate açık gönüllere ışık tutan eserinin, hem de onun Tâhirü'l-Mevlevî tarafından hazırlanan şerhinin daha iyi anlaşılmasına ve daha fazla okuyucuyla buluşmasına vesile olmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Selahaddin Tuna
Çengelköy, 2005

Mevlâna ve Mesnevî

Gönüller Sultanı Mevlâna Celâleddin-i Rûmî bir rivâyete göre 30 Eylül 1207'de (Rebiülevvel 604) Horasan'ın Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Babası Hazreti Ebubekir'in ahfadından, Sultanü'l-Ulemâ olarak bilinen Bahâeddin Veled'dir. Bahâeddin Veled, oğulları Celâleddin ile Muhammed Alâeddin küçük yaştayken ailesi ve yakın talebeleriyle birlikte Belh'i terk ederek uzun bir seyahate çıkmıştır.

Bu seyahat sırasında Nişâbur'da sohbetine iştirak ettikleri Ferîdüddin Attar, Celâleddin'e "Esrarnâme" isimli kitabını hediye etmiştir. Seyahat Bağdat üzerinden Hicaz'a doğru devam etmiş, Hac vazifesi tamamlandıktan sonra Şam yoluyla Malatya ve Erzincan'dan geçerek geldikleri Akşehir'de dört sene kalınmıştır. Lârende'de ise 7 sene kalan Bahâeddin Veled burada yaptırılan bir medresede ders okutmuştur. Bu sıralarda oğlu Celâleddin, Semerkandlı Hoca Şerefeddin Lala'nın kızı Gevher Hatun ile evlendi. Celâleddin'in annesi Mümine Hatun ve ağabeyi Muhammed Alâeddin bu şehirde vefat etti. Mevlâna'nın ilk çocuğu Sultan Veled ve daha sonra da ikinci oğlu Alâeddin Çelebi ise birer teselli güneşi gibi bu şehirde dünyaya geldiler.

Bahâeddin Veled, Anadolu'nun büyük bir kısmına hükmeden Selçuklu hükümdarı Alâeddin Keykûbat'ın daveti üzerine 1227 senesinde Konya'ya göç etti ve 1231 tarihinde burada vefat etti. Mevlâna Celâleddin'in, babasının vefatından sonra kısa bir süre Şam'da ve Halep'te ders gördüğü rivayet edilir. Mevlâna daha sonra ise Bahâeddin Veled'in Kayseri'den gelen halifesi Seyyid Burhaneddin'in hizmetinde bulundu, dokuz yıl ondan ders aldı. Mevlâna Celâleddin o devirde "Diyâr-ı Rum" olarak adlandırılan Anadolu'ya yerleştiği için "Rûmî" lakabıyla anılmaya başlandı. Hazret-i Seyyid'den hilâfet alarak ders vermeye başladı ve asrındaki âlimlerin en üstünü olarak tanındı.

Seyyid Burhaneddin'in Kayseri'ye dönüp vefat etmesinden beş sene sonra Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin yolu Şems-i Tebrizî ile kesişti.

Tabakat kitaplarında Şems-i Tebrizî'nin keşif sahibi olduğu ve ma'şuklar kutbu bulunduğu zikredilir. Ayrıca Şems'in Mevlâna'dan başka kimse tarafından anlaşılmadığı da ilave edilmiştir. Tebrizî de diğer mutasavvıflar gibi felsefeye ve feylesoflara karşıydı. Cehennem ehlinin çoğunun bu keskin fikirli insanlardan olduğunu söylerdi.

1244'de Konya'ya gelen Şems-i Tebrizî Pirinççiler Hanı'na yerleşti. Mevlâna'yla tanıştıktan sonra ise aralarında Konya halkını ve Mevlâna'nın talebelerini kıskandıracak kadar büyük bir muhabbet ve dostluk başladı. Mevlâna halk içine daha az çıkmaya başladığı, ders ve sohbetlerini azalttığı için Şems-i Tebrizî'ye karşı bir menfi hava oluştu. Bu baskılardan bunalan Tebrizî, 11 Mart 1246'da (21 Şevval 643) şehri gizlice terk etti.

Onun bu ani ayrılışı Mevlâna'yı derin bir teessüre garketti. Talebeleriyle alakasını tamamen kesti. Onun bu derece üzüntü duyduğunu gören talebeleri, oğlu Sultan Veled'e başvurdular. Sultan Veled birkaç arkadaşı ile Şam'a giderek Tebrizî'yi buldu ve tekrar Konya'ya dönmesini sağladı.

Şems'in dönüşü Mevlâna'yı çok sevindirdi ancak kısa bir süre sonra talebeler ve halk arasında tekrar hoşnutsuzluklar başgösterdi. Şems-i Tebrizî bir daha dönmemek üzere Konya'yı terk etti. Mevlâna Şems'i bulmak ümidiyle bu defa kendisi Şam'a kadar gittiyse de ümitsiz ve eli boş olarak döndü. Şems'in Konya'da gizlice öldürüldüğü de rivayetler arasındadır.

Bu ayrılık, Mevlâna'daki ilâhi aşk ve cezbeyi arttırdı. Mevlâna, Tebrizî'nin, müridi bulunan kuyumcu Selâhaddin Zerkubî şeklinde belirdiğini söyleyerek muhabbet ve sevgisini ona hasretti ve onunla teselli buldu. On yıl süren bu dostluk Zerkubî'nin vefatıyla nihayete erdi.

Selâhaddin Zerkubî'nin ölümünden sonra Mevlâna aynı sohbet ve dostluğu diğer bir müridi Çelebi Hüsâmeddin ile devam ettirdi. Mevlâna'nın talebeleri o yıllara kadar Şeyh Attar'ın Mantıku't-Tayr ve Hakîm Senâi'nin Hadîka isimli eserlerini okurlardı. Çelebi Hüsameddin, Mevlâna'yı Mesnevî'yi yazmaya teşvik etti ve Mevlâna'nın vefatına kadar geçen dokuz yıllık sürede onun dudaklarından dökülen beyitleri yazıya aktardı. Bazı geceler sabahlara kadar Mesnevî'nin yazımı devam ederken aylarca tek beyit yazılmadığı da oldu. Mevlâna Mesnevî'nin birçok yerinde Çelebi Hüsâmeddin'i över ve bu eserin yazılmasına onun sebep olduğunu ifade eder.

Mevlâna, Lârende'de evlendiği ve kendisine iki erkek evlat veren Gevher Hatun'un Konya'da genç yaşta vefat etmesinden sonra Konyalı İzzeddin Ali'nin

dul kızı Kerrâ Hatun'la evlendi. Bu hanımından da Muzaffereddin Emîr Âlim Çelebi adındaki oğlu ve Melike Hatun adındaki kızı dünyaya geldi.

Ölümü "sevgiliye kavuşma, elest bezmine dönüş ve gurbetten kurtuluş" olarak tarif eden, "Vefatımdan sonra benim türbemi aç ve gör, içimin ateşinden kefenimden duman yükseliyor." diyen Mevlâna, yakalandığı ateşli bir hastalığın neticesinde 17 Aralık 1273'de (5 Cemaziyelâhir 672) Konya'da vefat etti.

Mevlâna'nın eserlerinden en bilineni olan Mesnevî-i Şerif'in orijinal dili Farsçadır. İslam dünyasında yüzyıllardır okunan ve şerhedilen Mesnevî, son yüzyıllarda Avrupa'da İslam kültürüne ve tasavvufa ilginin artmasıyla belli başlı bütün Batı dillerine de çevrilmiştir. Mesnevî-i Şerif'in Türkçe tercüme ve şerhlerinin en meşhurları İsmail Hakkı Bursevî, İsmail Rusûhî Ankaravî, Sarı Abdullah Bosnevî, Nahîfî, Abidin Paşa, Ahmed Avni Konuk, Veled İzbudak, Abdülbaki Gölpınarlı ve Tâhirü'l-Mevlevî'ye ait olanlardır.

Mevlâna'nın Mesnevî dışındaki eserleri ise şunlardır:

Fîhi Ma-Fîh: Bazı yerleri Selçuklu devlet adamı Muineddin Süleyman Pervâne'ye doğrudan hitab eden sözlerden meydana gelmiştir. Bir kısmı Arapça, bir kısmı da Farsça olan bu eser, Mevlâna'nın sadece tasavvufî fikirlerini değil, dünya görüşünü ve devrinin şartlarını da nakleder. Sultan Veled ve Çelebi Hüsâmeddin gibi Mevlâna'nın yakınları tarafından kaleme alınmıştır.

Divan-ı Kebir: 40 bin beyit kadar tutan gazel ve rubâîlerden meydana gelmiştir. Eserde Mevlâna "Şems-i Tebrizî" mahlasını kullandığı için "Divân-ı Şems-i Tebrizî" adıyla da bilinir.

Mektûbât: Mevlâna'nın çeşitli zamanlarda, bir ihtiyaç sahibinin derdine derman olmak veya birisine tavsiyelerde bulunmak maksadıyla yazdırdığı 147 mektuptan oluşur. Bazı yazmalarda adı "Kitâbu't-Tarassul li't-Tavassul ile't-Tafaddul" olarak geçer.

Mecâlis-i Seb'a: Mevlâna'nın yedi vaazının, dinleyenler tarafından not tutulmasıyla oluşmuştur.

Tâhirü'l-Mevlevî

1294 Ramazanının beşinci günü (13 Eylül 1877) İstanbul'da doğmuştur. Tam adı Mehmet Tâhir'dir. Soyadı Kanunu'yla birlikte Olgun soyadını almıştır. Tâhirü'l-Mevlevî ve Tâhir Saffet imzalarını da kullanmıştır.

Babası Hademe-i Hassa başçavuşlarından Hacı Mustafa Saffet Bey, annesi Sultan Abdülaziz'in Çerkez cariyelerinden Emine Emsal Hanım'dır. İlk tahsilini Hekimbaşı Ömer Efendi İptida Mektebi'nde tamamladıktan sonra Gülhane Askeri Rüştiyesi'ne girdi. Bu sırada babasını kaybetti. Rüştiye'den sonra Seraskerlik Dairesi'ne kâtip yetiştiren Menşe-i Küttab-ı Askerî'de okudu. İki yıllık eğitiminin ardından 1892'de Bâb-ı Seraskerî'de memuriyete başladı. Fatih Dersiâmlarından Filibeli Rasim Efendi ve mesnevihan Selanikli Mehmed Esad Dede'nin derslerine devam etti. 1893'de Esad Dede'den mesnevihanlık icazeti aldı, 1885'de bu hocasının refakatinde hacca gitti. Daha sonraları, Şeyh Mehmed Celâleddin Efendi'den sikke giyerek Mevlevîliğe resmen intisab etti.

Hac seyahatinden sonra memuriyetten ayrılan Tâhirü'l-Mevlevî, Yenikapı Mevlevihanesi semazenbaşısı Karamanlı Halid Dede'den sema çıkardı, devrinin en iyi semazenleri arasında yer aldı. Aynı mevlevihanede çile çıkardı. Henüz 22 yaşındayken bir süre Konya'da bulundu. Konya dönüşünde, mevlevihanedeki hücresinde oturup vakıf lokmasına göz dikmeyi hoş görmediğinden maişetini temin için Bayezıt'ta bir kitapçı dükkânı açtı, bu dükkânı daha sonra Babıâli Caddesi'ne taşıdı. Burada çıkartmaya başladığı Resimli Gazete'nin ilk nüshasında Mevlevî sikkesi şeklinde imzasının yer alması sebebiyle jurnal edildi, Veliahd Mehmed Reşad Efendi'nin de Mevlevî muhibbi olması dolayısıyla veliahd namına propaganda yaptığı ileri sürüldü.

Tâhirü'l-Mevlevî, bu soruşturma sonrasında serbest kalsa da yayımcılığı ve kitapçılığı bırakarak yeniden memuriyet hayatına döndü. Orman ve Maadin Ne-

zareti'nde göreve başladı. Başka resmi dairelerde çeşitli memuriyet görevleri de üstlendi. Bir ara Nâzıma Sultan'ın Ortaköy'deki yalısında imamlık yaptı.

Meşrutiyetin ilanından sonra Rehber-i Vatan gazetesinin çıkışına katıldı. Nekregû dergisinde Tâhir Saffet imzasıyla yazılar yazdı. Onun kapanmasının ardından çıkan Nekregû ile Pîşekâr'da yazmaya devam etti. Bir ara İttihad ve Terakki'ye girdiyse de sonra istifa etti. Beyanü'l-Hak, Sırat-ı Müstakim ve Sebilü'r-Reşad'da sürekli yazdı. 1920'de Mahfel mecmuasını çıkardı.

Cumhuriyetin ilanından sonra İmam-Hatip Mektebi hocalığı ve Fatih Camii Mesnevihanlığı görevindeyken, sarıkla gezmesi sebebiyle Şapka Kanunu'na muhalefetten tevkif edildi. Ankara hapishanesinde 1,5 ay kaldıktan sonra, yargılandığı İstiklal Mahkemesi'nde beraat etti.

Tâhirü'l-Mevlevî, 36 yılı Darüşşafaka Lisesi'nde ve 10 yılı Kuleli Askeri Lisesi'nde olmak üzere, Darü'l-Hilafet-i Âliye Medresesi, Maltepe Askeri Lisesi, Beşiktaş Mûsikî Mektebi gibi pek çok okulda Edebiyat, Arapça, Farsça, İslam Tarihi ve Usul-i Tahrir dersleri hocalığı yapmıştır.

Son memuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Müdürlüğü Tasnif-i Kütüb Komisyonu âzâlığı olan Tâhirü'l-Mevlevî, bu vazifesinde yazma divanları toplayan bir katalog hazırladı. Çeşitli araştırmalarını Yücel dergisinde yayınlayan Mevlevî, 1948'den sonra ise İslam Yolu dergisini çıkardı. Son yılları rahatsızlıklarla geçen Tâhirü'l-Mevlevî, 1951 senesinde İstanbul'da hayata gözlerini yumdu.

Arapça, Farsça ve Fransızcayı iyi bilen Tâhirü'l-Mevlevî, devlet memurluğu, yayıncılık ve muallimlik vazifelerinin arasına 100'e yakın tercüme, şerh ve telif eser sığdırmış mutasavvıf bir âlim ve şairdir.

Edebiyat tarihi ve inceleme, İslam ve tasavvuf, tarih, şiir, roman ve hatıra gibi pek çok alanda çalışmaları bulunan, son devrin en velud yazarlarından olan merhum Tâhirü'l-Mevlevî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri, Âşık Çelebi Tezkiresi ve Şair Zâtî, Bâkî'ye Dâir, Fuzulî'ye Dair, Destâviz-i Fârisîhânân, Dîvânçe-i Fârisî-i Tâhir, Dîvançe-i Tâhir, Edebî Mektuplar, Edebiyat Lügatı, Siyer-i Enbiyâ, Siyer-i Peygamberî, Hitabet Dersleri, Şeyh Şamil'in Gazevatı, Mir'at-ı Hz. Mevlâna, Müslümanlıkta İbadet Tarihi, Matbuat Âlemindeki Hatıralarım ve İstiklal Mahkemeleri, Yenikapı Mevlevihanesi Poşnişini Şeyh Celâleddin Efendi, Mesnevî Dersleri, Mesnevî'nin Eski ve Yeni Mu'terizleri, Hind Masalları.

İçindekiler

Takdim 11
Tâhirü'l-Mevlevî 19
Mevlâna ve Mesnevî 21

1. CİLT

Bir pâdişahın bir cariyeye âşık olup onu satın alması ve cariyenin hastalanması, pâdişahın da onu tedavi ettirmek için tedbirde bulunması hikâyesi 29
Câriyenin tedavisinde hekimlerin âciz kaldıklarının pâdişaha zâhir olması, dergâh-ı ilâhîye teveccüh ederek rüyasında gaybe mensup bir müjdeci görmesi ve tabîb-i ilâhîyi bulup muradının husûle gelmesi 30
Kullarına tevfik-i hidâyet veren Allah'tan herhâlde edebe riâyet hususunda muvaffakiyet talebi ve edepsizliğin vahâmetinin beyânı 32
Görüşeceğini, rüyasında tebşir ettikleri tabîb-i ilâhî ile pâdişahın mülâkaatı 33
Hastanın hâlini görmek için pâdişahın tabîb-i ilâhîyi onun başucuna götürmesi 34
Cariyenin derdini anlayabilmek için o tabîb-i velînin, pâdişahtan halvet istemesi 36
O velî hekimin, hastalığı teşhis ve pâdişaha arz etmesi 39
Kuyumcunun zehirlenerek öldürülmesinin, ilâhî işaretle olduğunun beyânı 41
Bakkal ile tûtîsinin hikâyesi, tûtînin bakkal dükkânındaki yağları dökmesi 42
Kendi millet ve mezhebine taassubu dolayısıyla Hıristiyanları öldüren Yahudi pâdişahının hikâyesi 47
Hıristiyanların kaldırılması için, vezirin pâdişaha hile öğretmesi 48
Hıristiyanlara kast için, o çıfıt vezîrin şeytanlığı ve onların hâlini hükümdarın huzurunda arz etmesi 49
Vezirin hâli gizli ve kendilerinin idrâki zayıf olduğundan, Hıristiyanların onu kabul etmeleri ve rehber bilmeleri 50
Hıristiyanların vezire tâbi olmaları 50
Yahudi vezirin hasedini beyan 55
Hıristiyanlar arasındaki aklı başında olanların, vezirin hilesini anlamaları 55

Hazreti Âişe-i Sıddîka'nın: "Bugün yağmur yağdı, siz ise kabristanda idiniz. Nasıl oldu da elbiseniz ıslanmamış?" diye Resûl-i Ekrem(S.A.V.)'den sorması 153

Âişe'nin Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem'den diğer bir suâli 156

Çeng çalan ihtiyarın hikâyesinin devamı ve onun nasıl halâs olduğunun beyanı 156

Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallâhü Anh uykuda iken hatifî bir nidanın, kendisine, "Beytülmal'den şu kadar altın al da kabristanda uyumuş olan adama ver" demesi 158

Mescid-i Nebevî'de cemâat çoğalıp da: "Ra Resûlullah; va'z buyurduğun esnada biz mukaddes yüzünü göremiyoruz" demeleri üzerine, zât-i risâlet için bir minber yapılınca, direğin inlemesi. Resûl-i Ekrem ve Ashâb-ı Kiramın o iniltiyi işitmesi ve Hazreti Mustafa Aleyhisselâtü Vesselam ın sarahaten o direğe sual sorup cevap vermesi 159

Resûl-i Ekrem Aleyhisselatü Vesselam'ın mucize göstermesi, Ebu Cehil'in avucundaki taş kırıklarının dile gelip zat-i akdesi Muhammedi'nin risâletine şahâdet etmeleri 162

Mutrib hikâyesinin bakiyesi. Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallahü Anh'in pîr-i çengiye hatifin nidasını tebliğ etmesi 163

İhtiyar mutribin nazarını, Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallahü Anh'in, varlık makamı olan ağlamadan, yokluk derecesi bulunan istiğrak makamına tahvili 165

Lûtuf ve keremiyle zamanında Hâtem-i Tâî'yi geçmiş olan halifenin hikâyesi 168

Bir Arab ile karısının fakr ve zaruret dolayısıyla olan maceraları 168

Muhtaç olan müridlerin, sahte davalar güdenlere aldanmaları, onları şeyh, muhterem, vâsıl ilâllah sanmaları ve nakil ile nakdi, hakikî ile taklidi ayırt edememeleri 169

Arabi hikayesine avdet ve temsilat-ı acibe 171

Bedevî karısının kocasına: "Sözünü kademinden ve makamından fazla söyleme ki Cenâb-ı Hak: (*Lime tegulûne mâ la tef'alun*) yâni *'Niçin yapamayacağınız şeyleri söylüyorsunuz?'* buyuruyor. Söylediğin söz, yâni tevekkülden bahsedişin doğrudur. Fakat o tevekkül senin makamın değildir. Kendi makamından yüksek ve amelinden üstün söz söylemenin sana zararı dokunur" diye nasihat etmesi 172

Bedevinin karısına: "Fukaraya hakaretle bakma. Allah'ın işine hüsnüzan ile bak, fevkalâde zaruret dolayısıyla fakr'e ve fakirlere ta'n eyleme" diye nasihat vermesi 174

Bu bahis, onun beyanındadır ki: herkesin hareketi bulunduğu makama göredir. Herkes kendi vücudu çerçevesinden görür. Mavi cam, güneşi mavi gösterir. Kırmızı cam da kırmızı irae eder. Renkten azade olan beyaz camlar ise daha doğru gösterirler ve hepsinin imamı olurlar 176

Kadının kocasından özür dilemesi ve söylediklerinden istiğfar etmesi 177

"Kadınlar, akıllı olanlara galebe ederler ve câhilin mağlûbu olurlar." mealindeki hadisin izahına dâir 180

Maişet talebi hususunda zevcesinin arzusuna bedevinin teslim olması ve kadının itirâzını hakkın işareti bilmesi. Her âkil'in nezdinde müsellemdir ki her dönenin bir döndüreni vardır 180

Şakîlerin dünya ve âhiretten mahrum olmalarının ve ikisinde de hüsrana uğramalarının sebebi 183

His gözlerinin, yâni yalnız maddiyâtı gören Semûd kavminin Salih Aleyhisselâm'ı ve onun mucize devesini hor hakir görmesi. Hak Teâlâ bir orduyu helak etmek isteyince düşmanı gâlip olsa bile o orduya karşı hakir ve az gösterir 184

Bu bahis, onun beyanındadır ki: veliyy-i kâmilin her yaptığını müridlerin küstahlık ederek taklide kalkışması doğru değildir. Meselâ sıhhatte bulunan hekime helva yemek zarar vermez, fakat hastaya dokunur. Kış ve kar, üzüme zarar vermez. Lâkin koruğa dokunur 190

Bedevi ile karısının macerasının nihayeti 191

Karısının iltimasını bedevinin kabul eylemesi ve "Bu boyun eğişim hile ve imtihan değildir", diye yemin etmesi 192

Bedevi karısının rızk arama yolunu kocasına tayin etmesi, bedevinin de o tavsiyeyi kabul eylemesi 195

Bağdat'ta su kıtlığı var zannıyla Bedevi'nin oradaki halifeye çölden bir testi yağmur suyu hediye götürmesi 196

Bedevî'nin yağmur suyuna fevkalade itikadından dolayı, karısının, testiye keçe dikmesi ve mühürlemesi 197

Bu bahis: fakirin kereme ve kerem sahibine âşık olduğu gibi, kerimin kereminin de fakire âşık olduğu beyanındadır. Eğer fakirin sabrı ziyade olursa kerem sahibi onun kapısına gelir. Kerimin sabrı ziyade olursa fakir onun kapısına gelir. Lâkin fakirin sabrı, onun kemaline, kerimin sabrı ise onun noksanına delâlet eder 199

Allah'a muhtaç ve Allah'a teşne olan ile, Allah'dan fakir ve gayrısına teşne olan arasındaki fark 200

Halifenin nakibleriyle kapıcılarının, bedeviyi ikram için karşılamaları ve getirdiği hediyeyi halifeye takdim etmek üzere almaları 201

Bu bahis dünyaya âşık olanın güneş ziyası vurmuş bir duvara âşık olan gibi olduğu beyanındadır. O duvar âşıkı, duvardaki parlaklığın dördüncü kat gökteki güneşin aksinden ibaret olduğunu anlamaya çalışmaz da duvara gönül verir. Güneşin ışığı güneşe avdet edince duvar âşıkı mahrum kalır 203

Bedevinin, hediyesi olan testiyi halifenin kölelerine teslim etmesi 204

Bir nahiv âlimi ile bir gemicinin macerası hikâyesi 205

Halîfenin o hediye ve testiyi hiç de ihtiyâcı yokken kabul etmesi ve atâ ve ihsanda bulunması 206

Pîrin vasıflarına ve ona itaatin lüzumuna dâir 210

Resûl Aleyhisselâtü Vesselam'ın Hazreti Ali'ye: herkes bir nevî tâatle Allah'a yakınlaşmak etmek ister. Sen âkil ve bende-i hâs olan bir zâtın sohbetiyle yaklaş ki, hepsinden ileride bulunasın diye vasiyet buyurması 212

Bir Kazvinlinin vücuduna dövme yaptırması 213

Avlanmaya çıkan arslan, kurt ve tilkinin hikâyesi 215

Arslanın kurdu imtihan etmesi ve "Ey kurt; bu avı aramızda taksim et" demesi 217

O kimsenin kıssası beyanındadır ki: yârin kapını çaldı. Yâr, içeriden: "kim o?" diye seslendi. Kapıyı çalan: "Benim", cevâbını verince yâri: "Madem ki sensin, kapıyı açamam. Yaranımdan benlik mertebesinde kalmış kimse tanımıyorum." dedi 218

"Ben'im" demiş olan o aşığın pişman olması. İstiğfar için bir sene riyazet çekmesi. Sonra hâne-i dildârın kapısına dönmesi, ev sahibinin: "Kapıdaki kim?" suâline: "Kapıdaki de sensin", cevâbını vermesi 219

Taksimde edepsizlik ettin diye arslanın kurdu te'dib eylemesi 221

Nuh Aleyhisselâm'ın: "Benimle uğraşmayın, Allah ile uğraşmış olursunuz. Ben Allah'ın hicabıyım", diye kavmini tehdit etmesi 222

Gözleri yüzlerinin nuruyla münevver olsun diye pâdişahların
ârif sofileri karşılarına oturtmaları 224
Yusuf Aleyhisselâm'ın huzuruna bir misafir gelmesi ve
Hazreti Yusuf'un ondan hediye istemesi 224
Yusuf-u Sıddık Aleyhisselâm'ın misafirden hediye istemesi 225
Misafirin Hazreti Yusuf'a: "Her bakışında güzel yüzünü görüp, beni de hatırlaman için
sana hediye olarak bir ayna getirdim." demesi 227
Vahiy nurunun kendisine aksetmesi dolayısıyla vahiy kâtibinin bir âyeti
Peygamber Aleyhisselâtü Vesselam'dan evvel okuması ve:
"Bana da vahiy geliyor!" diyerek , mürted olması 229
Bel'am bin Bâûr'un: "Yârabbî! Mûsâ Aleyhisselâm ile kavmini, muhasaraya aldıkları
bu şehirden muvaffak olmaksızın geri çevir." diye duâ etmesi 233
Hârût ile Mârût'un kendi masûmiyetlerine itimâd ederek ehli dünyâya karışmak istemeleri
ve fitneye düşüp azaba uğramaları 235
Hârût ve Mârût kıssasının bakiyesi ve onların dünyâda,
Babil kuyusunda azap çekmeleri 236
Bir sağırın hasta komşusunu yoklamaya gitmesi 237
Kelâmullah'a karşı ilk kıyas yapan şeytan idi 239
Kendi hâlini ve kendi sekrini cahillerden saklamak lâzım geldiğinin beyanına dair 241
Rumîlerle Çinlilerin nakkaşlık ve ressamlık sanatında iddiaya girişmeleri 244
Peygamber Aleyhisselâm'ın Zeyd bin Hârise'ye: "Bugün nasılsın ve nasıl kalktın?"
diye sorması, onun da: "Hakîkî bir mü'min olarak sabahladım
yâ Resûlallah", cevabını vermesi 246
Zeyd bin Harise Radiyallahü Anh'in Resûlullah'a (S.A.V.): "Halkın ahvali
bana apaşikâr görünmektedir; gizli, kapaklı değildir." diye cevap vermesi 248
Getirdiğimiz turfanda meyveleri Lokman yemiştir diye kölelerin ve
kapı yoldaşlarının onu itham etmeleri 251
Zeyd bin Harise (R.A)'in Resûl Aleyhisselâm'a
cevap verişi kıssasının alt tarafı 252
Hazreti Peygamber Sallâllahü Aleyhi Vessellem'in Zeyd'e: "Bu sırrı
bundan daha açık söyleme ve mütabeata riayet et", buyurması 255
Zeyd hikâyesine dönüş 256
Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallahü Anh devrinde Medine şehrinde yangın çıkması 258
Emirü'l-Mü'minîn Ali Kerremallahü Veche'nin yüzüne bir düşmanın tükürmesi ve
Hazreti Ali'nin kılıcını elinden atması 259
"Bana galip gelince kılıcı elinden nasıl ve niçin attın?" diye o kâfirin
Ali Kerremallahü Veche'den sorması 262
Emîrü'l-Mü'minîn Ali Radiyallahü Anh'in elinden kılıcını atmasına o vakit
sebebin ne olduğuna dair cevap vermesi 262
Emîrü'l-Mü'minîn Ali Kerremallahü Veche'nin Rik'abdarı kulağına
Hazreti Peygamber Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in:
"Ali, senin elinle şehit olacaktır" buyurması 266
Şeytanın sapıklığına karşı Âdem Aleyhisselâm'ın
taaccüp etmesi ve kendini beğenmesi 269
Emîrü'l-Mü'minîn Hazreti Ali Kerremallâhü Veche'nin hikâyesine ve
onun katiline karşı gösterdiği müsamahaya avdet 271

Rikabdarın: "Ya Emîrü'l-Mü'minîn, beni öldür de bu kazadan kurtar", diye her vakit Hazreti Ali Kerremallahû Veche'ye yalvarması 272

Hazreti Peygamber Sallâllahü Aleyhi Vesellem'in Mekke'yi fethetmek istemesi, dünya mülkünü sevdiğinden değildi. Çünkü: "dünyâ cifedir" demişti. Belki o fetih, emri ilâhî icabı idi 273

Emîrü'l-Mü'minîn Ali Kerremallahü Veche'nin mubareze ve mağlûb ettiği pehlivana: "Benim yüzüme tükürüşün nefsime ağır geldi ve amelde ihlâs kalmadı. İşte senin öldürülmene manî olan budur", demesi 274

2. CİLT

Hazreti Ömer Radiyallahü Anh'in hilâfeti zamanında bir kimsenin hayâli, yâni kaşındaki beyaz kılı, ramazan hilâli sanması 285

Bir yılan tutup oynatanın, diğer bir meslektaşından bir yılan çalması 286

Hazreti İsâ ile yol arkadaşlığı eden kimsenin ondan, bir takım kemikleri diriltmesini istemesi 287

Bir sofinin hayvanına bakması için hizmetçiye tenbihte bulunması, hizmetçinin de "Lâ havle" demesi 288

Halkı îcâd hususunda Allah Teâlâ'nın meleklerle istişarede bulunması 289

Dinleyenin, hikâyenin sûret-i zâhiresini dinlemeye olan meyli dolayısıyla fıkranın mânâları kapısının kapandığı beyânına dâir 290

Tekke hizmetçisinin sofiye âit merkebe bakmayı taahhüt eylemesi ve sözünün hilâfına hareket etmesi, yâni, bakmaması 290

Sofinin merkebini kervan halkının hasta sanmaları 292

Pâdişahın doğan kuşunu köylü bir kocakarının evinde bulması 297

Şeyh Ahmed Hadreveyh'in alacaklılarına ilhâm-ı ilâhî ile helva satın alması 300

Bir şahsın bir zâhidi: çok ağlama ki kör olmayasın diye korkutmak istemesi 304

İsâ Aleyhisselâm'ın duâsıyla kemiklerin dirilmesi hikâyesinin tamamı 305

Bir köylünün kendi sığırı zannıyla karanlıkta arslanı kaşıması 307

Semâ yapmak için misâfirin merkebini sofilerin satması 308

Kadı dellallarının bir müflisi şehir etrafında teşhir ve tarif etmeleri 312

Zindandakilerin kadı vekili huzurunda o müflisin elinden şikâyet etmeleri 313

Müflis kıssasının bakiyesi 315

Töhmet dolayısıyla anasını öldüren bir şahsı bir kimsenin ayıplaması 322

Bir pâdişahın yeni satın aldığı iki köleyi imtihan etmesi 326

Pâdişahın o iki köleden birini bir yere göndermesi ve diğerinden bazı şeyler sorması 327

Kölenin hüsnü zannı dolayısıyla arkadaşının vefakâr ve sadık olduğuna dair yemin etmesi 329

Pâdişahın has bir kölesine diğer etbâın haset etmesi 337

Bir doğan kuşunun virânede baykuşlara giriftar olması 342

Duvar üstünde bulunan susamış bir kimsenin suya kerpiç atması 345

Bir valinin bir kimseye: "Diktiğin bu çalıyı yolun başından sök" diye emir vermesi 347
Hayırlı işlerin yarına bırakılmasındaki zararın beyânı 349
Zünnûn-ı Mısrî Rahmetullahi Aleyh'i yoklamak için dostlarının hastaneye gelmeleri 355
Şeyh Zünnûn'un deli olmadığını ve kasden cünûn hâlleri gösterdiğini müridlerin anlaması 358
Zünnûn Kuddise Sırruhû'nun hikâyesine avdet 359
Lokman'ın zekâsını efendisinin imtihan etmesi 360
İmtihan edenlerin huzurunda Lokman'ın faziletinin belli olması 362
Pâdişahın o has kölesine maiyet halkının hasedi hikâyesinin devamı 365
Hüdhüd'ün hakir sûretinden ve ufak cüssesinden Süleyman Aleyhisselâm'ın tazimi Belkıs'ın kalbine aksetmesi 367
Bir felsefecinin (*İn esbaha maukum*) âyeti okunurken inkâra kalkışması 369
Çobanın münacaatını Mûsâ Aleyhisselâm'ın inkâr etmesi, yâni hoş görmemesi 373
Hak Teâla'nın çoban için Mûsâ Aleyhisselâm'a itâb etmesi 375
O çobanı ma'zur görmesi hakkında Mûsâ Aleyhisselâm'a vahiy gelmesi 376
Mûsâ Aleyhisselâm'ın Hak Teâlâ'dan zâlimlerin galebesi sırrını sorması 379
Uyurken ağzına yılan giren birini bir beyin incitmesi 382
Bir ayının yaltaklanmasıyla vefasına bir kimsenin itimat göstermesi 385
Kör bir dilencinin: "Bende iki türlü körlük var, bana merhamet ediniz" demesi 388
Ayı ile o abdal hikayesinin tamamı 389
Ayıya kapılmış olanın nasihat kabul etmemek hususunda mübalâğa etmesi üzerine nasihatçinin onu terk etmesi 392
Bir delinin Calinus'a yaltaklanması ve Calinus'un korkusu 394
Bir cinsten olmayan iki kuşun birlikte uçması ve dâne toplamasının sebebi 395
Ayının yaltaklanmasına aldanmış olan o zavallının kıssasının bâkiyesi 396
Hazreti Mustafa Aleyhi ve Âlihi Ekmelü't-Tehâya Efendimiz'in hasta bir sahabeye hatır sormaya gitmesi ve hasta yoklamanın faydası 397
"Benim ziyaretime gelmedin" diye Hak Teâla'nın Mûsâ Aleyhisselâm'a vahyetmesi 398
Bir bahçıvanın sofi, fakih, alevîden ibaret üç kişiyi birbirinden ayırıp tenhâ bırakması 399
Hasta ile Peygamber Aleyhisselâm'ın hasta ziyareti kıssasına avdet 402
Büyük bir zâtın Bâyezid-i Bistâmî'ye: "Kâbe benim, etrafımda tavaf et" demesi 402
Yeni ev yaptıran bir müridin hikâyesi 403
Resûlullâh'ın, ziyaret ve iyâdet ettiği sahabenin münasebetsiz bir duâ etmiş olduğunu anlaması 404
Delkak'ın niçin bir fahişeyi nikâh ettiğine dâir Seyyid-i Ecel'le azar söylemesi 409
Bir kimsenin, kendini divane gösteren büyük bir zâta hile ile söz söyletmesi 409
Bir köpeğin, kör bir dilenciye saldırması 410
Muhtesibin harab ve düşmüş olan sarhoşu zindana daveti 412
Kamıştan ata binmiş olan o büyük adamı söyletmek ve hâlini daha iyi anlamak için sual edenin onu lâkırdıya tutması 413
Hazreti Peygamber'ın hasta sahabeye olan nasihatinin sonu 416

Âhiret azabının zorluğu ve şiddeti 417
Hazreti Peygamber Aleyhîsselâm'ın o hastaya vasiyet etmesi ve kendine hastalık isteme diye duâ öğretmesi 422
Şeytanın Muâviye'yi "Kalk, namaz vakti" diye uyandırması 425
Şeytanın Muâviye'yi eşekten düşürmesi, yâni aldatmaya çalışması ve bahaneler bulması ve aralarında uzun bir konuşma geçmesi 425
Şeytanın ikinci defa Muâviye'yi aldatmaya kalkışması 426
Muâviye'nin İblis-i Laîn'e tekrar sorması 428
İblisin tekrar Muâviye'ye cevap vermesi 429
Muâviye'nin Hak Tealâ'ya mel'un İblis'in hilesinden dolayı yakarması ve yardım istemesi 430
İblis aleyhi'l-lânenin kendi mekrini söylemesi 431
Doğrusunu söyle diye, Muâviye'nin tekrar şeytana ısrar etmesi 432
Bir kadı'nın kadılıktan şikâyeti ve naibinin ona cevap vermesi 433
Muâviye'nin şeytana ikrar ettirmesi 434
Şeytanın zamirini Muaviye'ye doğruca söylemesi 434
Muhlis bir sahâbe'nin cemaati kaçırışına üzülmesinin fazileti 434
Şeytan'ın hilesini Muâviye'ye ikrar edişi hikâyesinin sonu 435
Şeytan'ın hakikati itirafından sonra Muaviye'nin ona cevabı ve şeytanın sözünü kabul etmesi 435
Ev sahibi hırsıza yaklaşmış, onu yakalaması imkan dahiline girmiş iken, bir şahsın seslenmesi dolayısıyla hırsızın kaçması 436
Bir pâdişahın vezîrini azletmesi ve ona muhtesiblik vazifesi vermesi 437
Münafıkların İslam'a zarar verecek bir mescit yapmalarının kıssası 438
Peygamberi Mescidi Dırâr'a götürmek için münafıkların onu aldatmaya kalkışmaları 439
Peygamber Aleyhisselâm'ın münafıkları yalanlama ve inkârı üzerine sahabeden birinin "Resûlullah niçin settarlık etmiyor da bunların ayıplarını yüzlerine vuruyor?" diye düşünmesi 441
Kaybolmuş devesini arayan ve herkese onu soran kimsenin kıssası 442
Muhtelif mezhepler arasında tereddüde uğramak ve hepsinden ayrılıp halâs bulmak 443
Kendisinde bulunan hayır ve şerrin meydana çıkması için her şeyin imtihan edilmesi 444
O deve arayan şahsın hikâyesini şerh etmenin faydası 446
Her nefiste Mescid-i Dırar fitnesi olduğunun beyanı 448
Kendinin de müptelâ olduğu bir işten dolayı, arkadaşıyla kavga eden Hintlinin hikâyesi 449
Bir diğeri korksun diye, Oğuz Türkleri'nin birini öldürmeye kasıtları 450
Enbiyâ ve evliyanın varlığına karşı kendini beğenenlerin ve küfran-ı nimette bulunanların (şükretmeyenlerin) hali 451
İhtiyar bir adamın hastalıklardan hekime şikâyet etmesi, hekimin de ona cevap vermesi 452
Babasının cenazesi önünde feryad eden çocuğun ve Cuhâ'nın kıssası 454
Yunus Aleyhisselâm'ın balıktan kurtuluşunun sebebi ve ruhun nefisten kurtulması 455
Bir çocuğun iri yarı bir heriften korkması, o herifin de: "Yavrum korkma ki ben nâmerdim." demesi 456

Bir ok atanın ve onun ormandan giden bir süvariden korkmasının hikâyesi 457
Bir bedevinin çuvala kum doldurması ve bir feylesofun onu kınaması 458
İbrahim bin Edhem'in deniz kenarındaki kerameti 460
Gaybı gören nur ile ârifin hislerinin münevver olması 461
Bir yabancının bir şeyhin aleyhinde bulunması ve şeyhin müridinin ona cevap vermesi 465
İbrahim bin Edhem'in deniz kenarındaki kıssasının bakiyesi 467
Bir şahsın "Allah beni günah sebebiyle ayıplamıyor, cezalandırmıyor." demesi ve Şuayb Aleyhisselâm'ın ona cevap vermesi 468
O yabancı adamın şeyhi ayıplaması kıssasının bakiyesi 470
Âişe Radiyallahü Anha'nın Hazreti Peygamber Aleyhisselâm'a: "Sen her yerde seccadesiz namaz kılıyorsun, nasıl oluyor?" demesi 472
Bir farenin, bir devenin yularından tutup çekmesi ve bundan dolayı kendi kendine gururlanması 472
Gemide hırsızlıkla itham edilen dervişin kerametleri 475
Dervişlerin, diğer bir derviş için, "Şeyhin huzurunda çok konuşuyor" diye kınayıp takbih etmeleri 476
Hakkında şikâyet edilen dervişin, şeyhe özür beyan etmesi 478
Doğruluğuna, kendisi şahit olan bir davanın beyanı 480
Bu kıssanın doğruluğundan şüphe edilmesi 482
Bu şüphenin cevabı 482
Hâl diliyle söz söylenilmesi ve onun anlaşılması 483
Bâtıl sözün bâtıl kimseler tarafından kabul edilmesi 484
Meyvesinden yiyen kimsenin ölmeyeceği bir ağacı, bir pâdişahın araması 484
O ağacın sırrını, bir şeyhin, o taklitçi talibe şerh etmesi 485
Üzümü her biri başka bir isimle tanıyan dört kişinin üzüm için kavga etmeleri 487
Ensar, yâni Medine Müslümanlarının aralarında, evvelce bulunan muhalefet ve düşmanlığın berekât-ı peygamberi ile zail olması 488
Tavuk altındaki yumurtadan çıkmış kaz yavrularının kıssası 492
Hacıların bâdiyede ve kızgın çöl üstünde yapayalnız buldukları zâhidin kerametine hayran kalmaları 493

İçindekiler

3. CİLT

Hırs ve tamâhla fil yavrusu yiyenlerin ve yemeyin diye nasihat verenin sözünü dinlemeyenlerin kıssası 29

Fil yavrularına taarruz edenler kıssasının bakiyesi 31

Fil yavruları hikâyesine dönüş 33

Hak Teâlâ'nın Mûsâ Aleyhisselâm'a: "Bana günah etmediğin bir ağızla duâ et." buyurması 35

Duâ edenin "Allah" demesinin, Hakkın "lebbeyk" demesi ile aynı olduğunun beyanı 36

Bir köylünün şehirliyi, yalancıktan ve birçok ısrarla köye davet ederek aldatması 39

Sebe' ahâlîsinin tuğyanı, nimetten azmaları; şükür ve vefanın fazileti 41

Hastaların her sabah İsâ Aleyhisselâm'ın kapısı önünde şifâ ve duâ talebiyle toplanmaları 42

Ehl-i Sebe' kıssasının bakiyesi 46

Köylünün daveti üzerine şehirlinin köye gitmesi 49

Doğan kuşunun kazları dere kenarından kıra daveti 50

Darvanlılar ve onların yoksullara bir şey vermeden bahçelerden meyve devşirmek için hileye sapmaları 53

Şehirlinin köye gitmesi 54

Şehirlinin ve ailesinin köye gitmesi 56

Leylâ'nın mahallesinde oturan bir köpeği Mecnun'un okşaması 58

Şehirli ve çocuklarının köye vâsıl olması ve köylünün onları tanıması 60

Bir çakalın boya küpüne düşmesi ve alaca bulaca olup çakallar arasında tavusluk davasına kalkışması 67

Lafazan bir herifin bir kuyruk parçası ile her sabah sakalını ve bıyığını yağlayıp, arkadaşları arasında, şunu bunu yedim diye öğünmesi 68

Bâûr oğlu Bel'am'ın Cenâb-ı Hakk'ın imtihanlarından yüzü ak çıkacağından emin olması 66

Boyacı küpüne düşen çakalın tavusluk iddiasında bulunması 70

Firavun'un ulûhiyet davasında bulunması da boyalı çakalın tavusluk iddiasına benzer 71
Hârut ile Mârut'un kıssası ve Hak Teâla'nın imtihanına karşı onların cüret göstermeleri 72
Firavun'un Mûsâ Aleyhisselâm'ı rüyasında görmesi ve doğmaması için tedbirlere girişmesi 75
Mûsâ Aleyhisselâm'ın doğumuna manî olmak için Benî İsrâîl'in meydâna çağırılması 76
Hazreti Musa'nın validesinin hamile kalacağı gece, Beni İsrail erkeklerini kadınlarından ayırmış olduğu için, firavunun mesrur olarak şehre dönmesi 77
Musa'nın anasıyla İmran'ın birleşmesi ve kadının Mûsâ Aleyhisselâm'a gebe kalması 77
İmran'ın, birleştikten sonra, "beni görmemiş gibi ol", diye karısına tembih etmesi 78
Firavun'un o gürültüden korkması 78
Gökte Mûsâ Aleyhisselâm'ın yıldızının peydâ olması ve münecimlerin meydanda feryad etmesi 79
Firavun'un yine mekr ve hîle ile yeni doğurmuş kadınları meydâna daveti 81
Mûsâ Aleyhisselâm'ın doğması, firavun memurlarının İmran'ın evine gelmesi ve Mûsâ'yı ateşe at diye anasına ilham olunması 81
Mûsâ'yı Nil'e at, diye anasına ilham olunması 82
Yılan tutanın soğuktan uyuşmuş bir ejderhayı ölü zannederek iplerle sarması ve Bağdat'a getirmesi 83
Firavun'un Mûsâ Aleyhisselâm'ı korkutmak istemesi 88
Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a cevabı 88
Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a cevabı 89
Firavun'un Mûsâ'ya cevap vermesi ve Mûsâ Aleyhisselâm'a vahiy gelmesi 89
Mûsa Aleyhisselâm'ın Firavun'a sihirbazları şehirlerden toplaması için mühlet vermesi 90
Sihirbazları çağırmak için, Firavun'un şehirlere adam göndermesi 94
O iki sihirbazın babalarının mezarına gidip, ruhuna teveccüh etmeleri ve işin hakîkatini babalarının ruhundan sormaları 95
Ölmüş sihirbazın oğullarına cevabı 95
Kur'an-ı Kerîm'in Asâ-yı Mûsâ'ya, Muhammed Mustafa Aleyhisselâm'ın vefatının Mûsâ Aleyhisselâm'ın uykusuna, Kur'an'ı değiştirmeye kalkışanların da, Mûsâ Aleyhisselâm'ı uykuda bulunca asâsını çalmaya kalkışan iki sihirbaza benzetilmesi 96
Memleketlerden sihirbazların gelip firavunun huzuruna toplanmaları ve hil'at giymeleri, ellerini göğüslerinde kavuşturup onun düşmanını kahredeceklerine söz vermeleri ve: "Bu işi bize bırak", demeleri 99
Filin nasıl bir hayvan olduğunda ve şeklinde ihtilâf edilmesi 100
Nuh Aleyhisselâm'ın oğlunu gemiye davet etmesi, oğlunun dik başlılık edip: "Dağa çıkıp kurtulurum, senin minnetini çekmem" demesi 103
"Küfre razı olmak küfürdür" hadîsi ile "Benim kazama razı olmayan benden başka bir rab arasın" hadîs-i kudsisinin mânâlarını birleştirmek 106
Bir âşıkın mâşûku huzurunda aşk mektubu okuması ve mâşukun bu hareketi makbul görmeyerek: "Matluba vâsıl olduktan sonra delil aramak çirkindir ve maldûm'a erdikten sonra ilim ile iştigal eylemek kötü bir şeydir." demesi 108

Dâvud Aleyhisselâm zamanında: "Ya Rabbî bana meşakkatsiz helâl rızık ver" diye duâ eden bir kimsenin hikâyesi 111
Mesnevî-i Şerif'i nazmedenin özür dileyerek Hak'tan yardım talep etmesi 113
İlimde zan ve yakîne misâl 114
Bir adamın halkın tâzimi ve rağbeti evhâmıyla hastalanmasına misal: bir muallimin hikâyesi 114
Çocukların hocayı şüpheye düşürmesi 115
Halkın tâziminden vehm ile Firavun'un dahi hastalanması 116
Evham yüzünden hocanın hastalanması 116
Bu hileyle çocukların mektepten kurtulmaları 118
Çocukların annelerinin hocayı ziyarete gitmeleri 118
Beden ruhun elbisesi gibidir, bu el ruhun elinin yenidir ve ayak dahi ruhun ayağına giydiği mest 119
Dağda halvet eden bir dervişin hikâyesi, halktan ayrılıp halvette bulunmanın halâveti ve: "*Ben, beni zikredenin yanındayım, benimle ünsiyet edenin enîsiyim.*" hadîs-i kudsîsinin şerhi 120
Kuyumcunun akıbeti evvelden görmesi ve kendisinden ödünç terâzî isteyen titrek bir ihtiyara işin sonuna göre cevap vermesi 121
Dağda inzivâ eden o zâhidin hikâyesinin devamı. O ki: "Dağ meyvelerini ağaçtan koparmayayım, ağacı silkemeyeyim, kimseye de ağacı silkemesini açıkça veya kinâyeyle söylemeyeyim; ancak rüzgârın ağaçtan düşürdüklerini yiyeyim" diye nezretmişti 121
Sûrette gizli ve eseriyle aşikâr olan kaza tuzağının teşbihi 122
"Rüzgârın düşürdüklerinden başka, ağaçtan meyve koparıp yemeyim" diye nezretmiş olan fakirin armut koparmaya mecbur olması ve derhal ceza-yi ilâhinin zuhur etmesi 124
O şeyhin, hırsızlarla beraber, hırsızlıkla itham edilip, elinin kesilmesi 124
Şeyh Akta'nın kerametleri ve iki el ile zembil örmesi 126
Firavun sihirbazlarının, elleriyle ayaklarının kesilmesine aldırış etmemelerindeki sebep 127
Katırın: "Ben çok defa yüzükoyun düşüyorum, sen ise nadiren düşüyorsun" diye deveye şikâyeti 128
Üzeyr Aleyhisselâm'ın eşeğinin, parçaları çürüdükten sonra Allah'ın izniyle Üzeyr'in gözü önünde tekrar toplanması ve dirilmesi 129
Oğullarının ölümü üzerine bir şeyhin ağlayıp sızlanmayışı 130
Ölen çocuklarına ağlamayışından dolayı şeyhin özür dilemesi 132
Âmâ bir ihtiyarın Mushaf'ı yüzünden okuması ve tilâvet esnasında gözlerinin açılması 134
Davud'u halkalar yaparken gören Lokman'ın "Sormaktan sabretmek ferah ve sürura sebeptir" niyetiyle sabredip, o halkaların niçin yapıldığını sormaması 134
Âmânın Mushaf okuyuşu hikâyesinin sonu 135
Allah'ın hükümlerine; yâni kaza ve kaderine razı olup da "İlâhî bu hükmü değiştir" diye duâ ve tazarru etmeyen bazı evliyanın sıfatı 136
Behlül'ün bir dervişe suâl sorması 137
Şeyh Dekûkî ve kerametleri 139
Dekûkî kıssasına avdet 140

Mûsâ Aleyhisselâm'ın peygamberlikte ve Allah'a yakınlıktaki kemâliyle beraber Hızır'ı, aramasının sırrı 142
Dekûkî kıssasına avdet 142
Deniz kenarında yedi mum misalinin görünmesi 143
O yedi mumun bir mum gibi olması 144
Mumların yedi insan olarak görünmesi 144
Tekrar o mumların yedi ağaç olması 144
O ağaçların halk gözünden gizli olması 145
O yedi ağacın bir ağaç olması 147
O yedi ağacın yedi kişi olması 148
Dekûkî'nin imam olmak için ileri geçmesi 149
O kavme imamlık etmek için Dekûkî'nin ileri geçmesi 152
O yedi kişinin Dekûkî'ye iktida etmesi 153
Namazda sağ tarafa selam vermenin, kıyamette hakkın hesaba çekmesinden korkarak peygamberlerden yardım ve şefaat talep etmeye işaret olduğunun beyânı 154
Dekûkî'nin, namaz esnasında, batacak bir gemi halkının feryadını işitmesi 155
İhtivarkâr kimsenin tasavvurları 156
Geminin kurtulması için Dekûkî'nin duâ ve şefaat etmesi 157
Dekukî'nin duâ ve şefaat etmesini o cemaatin inkar etmeleri, uçup gayb perdeleri arkasında gizlenmeleri, Dekukî'nin de bunlar havaya mı çıktılar, yere mi girdiler diye hayrete düşmesi 161
Dâvud Peygamber Aleyhisselâm zamanında çalışmadan ve zahmetsiz helâl rızık isteyen bir talibin hikâyesi ve duâsının kabul oluşu 162
İki hasmın da Davud Peygamber Aleyhisselâm'ın huzuruna gitmesi 163
Davud Aleyhisselâm'ın iki hasmı dinlemesi ve keyfiyeti davacıdan sorması 166
Hazreti Davud'un hükmünden sonra o kimsenin Allah'a tazarruu 167
Hakkın meydana çıkması için, Dâvud Aleyhisselâm'ın halvethânesine gitmesi 169
Dâvud Peygamber Aleyhisselâm'ın sığır sahibine davasından vazgeçmesini söylemesi, sığır sahibinin Dâvud Aleyhisselâm'ı kınaması 169
Dâvud Aleyhisselâm'ın, sığır sahibine: cümle malını ona ver! diye hükmetmesi 169
Dünyada dahi zâlimin zulmüne elinin, ayağının şahâdet etmesi 171
Halkın o ağacın dibine gitmesi 172
Dâvud Aleyhisselâm'ın katil için hamiyet ve delil gösterdikten sonra kısas emir buyurması 173
İnsan nefsinin, sığırı kesen kimseyi dava eden katil makâmında, sığırı kesenin de akıl misâlinde olduğu; Davud'un Hakk'ı, yahut Hakk'ın vekîli ve halifesi bulunan şeyhi temsil ettiği ve onun yardımıyla zalimin öldürülüp, helâl rızık ile zengin olmanın mümkün bulunduğu 174
İsa Aleyhisselâm'ın ahmaklardan dağ tepesine kaçması 178
Sebe'lilerin ahmaklığı ve peygamber nasihatlerinin kendilerine tesir etmemesi 180
Uzağı gören körün, uzaktan işiten sağırın ve uzun etekli çıplağın şerhi 182
Sebe şehrinin güzelliği ve ahâlisinin refah ve saadetiyle beraber küfrân-ı nimette bulunmaları 184

Ehl-i Sebe'ye nasihat için peygamberin gelmesi 185
Sebe' halkının, kendilerine gönderilen peygamberlerden mucize istemeleri 187
Sebe' halkının peygamberleri itham etmeleri 189
Kelile ve Dimne kitabında tafsilen yazıldığı veçhile: "sen bu çeşmeden sakın!" diye gökteki Ay'dan sana elçi geliyorum demesi için tavşanların, bir tavşanı elçi olarak file göndermeleri 189
Peygamberlerin onlara cevabı ve bir misal îrâdı 190
Herkesin, hususiyle ilâhî işler için misâl getiremeyeceğinin beyânı 192
"Gece yarısı bu duvar dibinde ne yapıyorsun?" diye sorulan bir hırsızın: "davul çalıyorum!" demesi hikâyesi 193
Semâdaki aydan fillere tavşanın haber getirmesine dair münkirlerin söyledikleri masalın cevâbı 193
İhtiyatın mânâsı ve ihtiyatlı olan kimsenin misâli 195
Köpeklerin her kış: "Bu sene yaz gelince kendimize sağlam bir ev yapalım" diye ahdetmelerinin hikâyesi 198
Münkirlerin nebileri nasîhatten men etmeleri ve Cebrîler gibi delil göstermeleri 199
Enbiyâ Aleyhisselâmın bu cebrîlere cevabı 199
Enbiyâ Aleyhisselâmın tekrar cevap vermeleri 200
Peygamberlerin: "imana gelin" diye ricalarına karşı Sebe'lilerin tekrar itirazı 202
Enbiyâ Aleyhisselâmın tekrar cevap vermeleri 202
Âhiret âleminde cehennem, dünya hayâtında zindan, yâni; zahmet ve meşakkat yaratılmasının hikmeti 204
Cenâb-ı Hak, hükümdarları, Allah'a itaatkâr olmayan cebbarları itaate sebep kılmıştır. Nasıl ki, Mûsâ Aleyhisselâm, Benî İsrail'in eğilerek girmeleri için Kudüs duvarına küçük bir kapı açtırmıştı 205
Boş bir sofraya bir sofinin aşkı 206
İlâhî neşe ve Hak kokusunu, Yusuf Aleyhisselâm'ın yüzünde ve kokusunda bulmak Yâkub Aleyhisselâm'a mahsustur. Yusuf'un kardeşleri bundan mahrumdur 207
Bir emir ile namaza düşkün olan, namaz ve niyaz ile ünsiyet eylemiş bulunan kölesinin hikâyesi 209
Enbiyâ Aleyhisselâmın (*hattâ izestey'ese'r-rusûlü*) âyetinde hikâye buyurulduğu üzere, münkirlerin iman kabul etmelerinden ümit kestiklerine dair 210
İnsanlar, muhakkik (araştıran) ve mukallit (taklit eden) olmak üzere iki kısımdır 211
Resûlullah Sallâllahü Aleyhi Vesellem: "Allah'ın hakîkaten bir takım gizli velîleri vardır. Onların saçları bakımsızlıktan keçelenmiş, yüzleri tozlanmıştır. Bir emîrin yanına girmek isteseler kendilerine müsâade edilmez. Görünmeseler aranmazlar, bulunsalar çağırılmazlar, hastalansalar ziyaret edilmezler, ölseler cenazelerine gelinmez. Onlar yeryüzünde bilinmezler, gökyüzünde meşhurdurlar." buyurmuştur 212
Enes bin Mâlik Radiyallahü Anh'in havluyu yanar ocağa atması ve havlunun yanmaması 213
Yolda kalıp, hararetten ve susuzluktan ölüme hazırlanmış, kendilerinin ve develerinin dilleri dışarıda kalmış olan bir Arap kabilesinin imdadına Hazreti Peygamber Sallâllahü Aleyhi Vesellem Efendimiz'in yetişmesi 214
O kölenin tulumunu Hazreti Peygamber'in mucize olarak doldurması ve o siyah köleyi Allah'ın izniyle beyazlatması 216

Efendinin, köleyi beyaz yüzlü görünce, tanımayıp: "Kimsin?" diye sorması. Sonra köleye: "Benim kölemi öldürmüşsün; seni kan tutmuş da Allah benim elime ve intikamıma atmış", demesi 217

Allah, gökte ve yerde âyan ve arazdan her ne yaratmış ve vermiş ise hepsini de ihtiyaca karşılık olarak vermiş ve yaratmıştır. Onların bir şeye muhtaç olduklarını söylemeleri, Cenâb-ı Hakk'ın vermesine sebeptir ki "Allah, bunalan kişinin duâsını kabul eder." buyrulmuştur 218

Kâfir bir kadının süt emer çocuğuyla Mustafa Aleyhisselâm'ın huzuruna gelmesi ve

Resûl-i Ekrem (s.a.v.)'in mûcizatından olarak çocuğun İsâ Aleyhisselâm gibi konuşması 219

Resûlü Ekrem (s.a.v.) in mübarek mestini bir tavşancıl kuşunun kapması. Havalandıktan sonra mesti baş aşağı etmesi ve içinden siyah bir yılanın düşmesi 221

Bu hikâyenin ibret alınacak ciheti ve "*Şüphesiz olarak her güçlüğün kolaylığı vardır*" âvetinin yakînen bilinmesi 222

Bir kimsenin Mûsâ Aleyhisselâm'dan hayvanların ve kuşların dillerini öğrenmek istemesi 222

Hak Teâlâ'dan, Mûsâ Aleyhisselâm'a: "Dileğinden bir kısmını olsun öğret." diye vahiy gelmesi 223

Hayvanat dilini öğrenmek isteyen o adamın köpek ve tavuk dillerini öğrenmeye kanaat etmesi. Mûsâ Aleyhisselâm'ın da bu talebi kabul etmesi 225

Üç vaadinde yalancı çıktığından dolayı köpeğe karşı horozun mahçup olması 226

Efendinin öleceğini horozun haber vermesi 227

O şahsın kendi ölüm haberini horozundan işitince Hazreti Mûsâ Aleyhisselâm'a koşması 228

O adamın dünyadan imanla gitmesi için Mûsâ Aleyhisselâm'ın duâ etmesi 229

Hak Teâlâ'nın Mûsâ Aleyhisselâm'ın duâsını kabul etmesi 230

Çocuğu yaşamayan bir kadının Cenâb-ı Hakk'a tazarrû etmesi ve: "Bu, senin riyâzâtına karşılıktır, senin için, mücâhitlerin cihâdına mukabildir." diye cevap gelmesi 230

Hamza Radiyallahü Anh'in zırhsız harbe girmesi 232

Hamza Radiyallahü Anh'in, niçin zırhsız harb ettiğine dâir halka cevâbı 232

Bilâl Radiyallâhü Anh'in sevinerek ölmesi 237

Bedenin, ölümden harâb olmasının hikmeti 238

Zâhiren geniş, mânen dar olan dünyanın ve bu darlıktan kurtulma olan uykunun teşbihi 239

Gaflet, gam, tembellik ve gönül karanlığı gibi ne varsa hepsinin, yere mensup ve aşağılık bir şey olan bedenden ileri geldiğinin beyanı 240

Nassın ve kıyâsın teşbihi 241

Şeyhin lisanından hikmetler coşunca, dinleyenlerde bulunması icap eden edep 243

Her hayvanın, düşmanını kokusundan tanıması ve çekinip kaçması mümkün olmayan bir zâta düşman olan kimsenin ziyankârlığı 244

Bir şeyi misal ve taklit ile bilmekle, o şeyin hakikatini bilmenin farkı 245

Nisbet ve zâhirî ihtilâf yüzünden bir şeyde hem nefiy, hem de isbatın birleşmesi 246

Dervişin yokluğu ve varlığı meselesi 247

Sadr-ı Cihan'ın vekîlinin bir töhmet altına alınarak can korkusu ile Buhâra'dan kaçması, Sadr-ı Cihan'a âşık olduğundan tekrar ters yüzü geri dönmesi... Âşıklar için can vermek kolaydır 248

Hz. Meryem gusül için çıplak bulunduğu sırada, Ruhü'l-Kudüs'ün insan şeklinde zuhur etmesi ve Hz. Meryem'in O'ndan Hak Teâlâ'ya sığınması 249
Ruhu'l-Kudüs'ün Hz. Meryem'e: "Ben Allah tarafından sana gönderilmiş bir elçiyim. Benden korkma ve gizlenmeye çalışma... Hakk'ın emir ve fermanı böyledir." demesi 253
Sadr-ı Cihan'ın vekîli olan ve Buhâra'dan kaçan kimsenin, aşkı yüzünden kayıtsızca Buhâra'ya Dönmeye azmetmesi 254
Bir sevgilinin garip âşıkına: "Şehirlerden hangisini daha hoş ve daha büyük, daha müzeyyen, daha nimetli ve gönül açıcı buldun?" diye sorması, âşıkın da cevap vermesi 255
Sadr-ı Cihan'ın âşıkını Buhâra'ya avdet etmekten dostlarının men etmeleri, onun da uluorta sözlerle cevap vermesi 256
Sadr-ı Cihan'ın âşıkının, nasihat edene, aşk şevki ile uluorta cevap vermesi 257
O âşık bende'nin Buhâra tarafına teveccühü 259
O laubâli âşıkın Buhâra'ya girmesi, yârân ve dostlarının onu meydana çıkarmamaya çalışmaları 260
Âşıkın nasihat verenlere ve kendisini tehdit edenlere cevap vermesi 260
Canından vazgeçen âşıkın mâşukuna vâsıl olması 262
Âşık öldüren mescit ile, ölümünü arayıp hiçbir şeye aldırış etmeyerek orada konaklayan âşık 263
O mescide bir misafirin gelmesi 263
Mescit halkının, âşık misafiri, gece orada yatmak istediği için kınamaları ve tehdit etmeleri 264
O âşıkın nasihat verenlere cevâbı 265
Câlinus bu dünya hayatına âşık idi, çünkü hüneri, ancak burada geçerdi, o pazarda bir işe yaramazdı. O yüzden kendini o âlemde halkla bir görürdü 265
Mescit cemaatinin, misafiri gece mescitte yatmak istediği için bir defa daha kınamaları 267
Şeytanın Kureyşlilere: "Ahmet'le harbe girişin ben size yardım ederim, kabilemi de imdadınıza çağırırım" demesi, fakat iki saf karşılaşınca kaçması 270
O misafir öldüren mescitte yatmak isteyen mihmâna nasihatçilerin tekrar öğüt vermeleri 273
Misafirin nasihatçilere cevap vermesi ve Sultan Mahmud Gaznevî'nin, sırtında kös çalınan deveyi, girdiği bir tarladan, ekin bekçisinin def çalmakla ürkütüp kovmaya kalkışmasını misal getirmesi 273
Mü'minin belâdaki sabırsızlığının, nohut vesair yiyecek şeylerin tencerede kaynarken sıçrayıp dışarıya çıkmaya çalışmalarına benzemesi 278
Uğradığı belânın sırrına ve menfaatine vâkıf olan mü'minin misâli 280
Ev sahibesinin nohuttan özür dilemesi ve onu kaynatmasının hikmeti 280
Misafir öldüren mescitte konaklayan adam hikâyesinin sonu ve onun azmindeki sebatı ve sıdkı 281
Anlayışta kısır olan nâkısların kötü hayâllere düşmeleri 282
Hz. Peygamber'in: "Kur'ân'ın zâhirî var, bâtını var; bâtınının da yedinci batna kadar bâtını var" hadîsinin tefsiri 283
Enbiyâ ve evliyanın dağlara gidip mağaralarda oturmalarının, kendilerini gizlemek ve halkın korkusundan kurtulmak için değil, mümkün mertebe halkı dünyaya bağlanmamaya teşvik ve irşâd için olduğunun beyanı 283

"Ey dağlar ve kuşlar; Dâvud Peygamber ile birlikte terennüm edin" ve "biz Dâvud'a demiri yumuşattık." mealindeki âyetin tefsiri 285
Anlayışındaki kusur dolayısıyla Mesnevî'ye ta'n etmiş olana cevap 286
Seyislerin ıslık çalmaları yüzünden tayın ürküp su içmemesi 286
O mihman öldüren mescidin kıssasından bakiyesi 288
"Onları atlı, yaya askerlerinle çağır" âyeti kerîmesinin tefsiri 288
Gece yarısı misâfirin kulağına tılsımlı bir sesin gelmesi 289
O âşıkın Sadr-ı Cihan ile görüşmesi 291
İnsanın terkibinde gayri ile birlikte hapsedilmiş olan her unsurun birbirini cezbetmesi 294
Ruhun da Ruhlar âlemine çekilmesi ve kendi vatanına meyil ve talepte bulunması; ruh doğanının, ayağına tomruk olan cisim cüz'lerinden ayrılması 295
Allah kuvvet ve kudretin yalnız kendisinde olduğunu anlatmak için insanların karar verdikleri şeyleri bozar; zıddını meydana getirir. Bazen da kararında azmetsin, vapacağı şeye tamâ eylesin diye o kararı bozmaz da sonunda bozar, bu da tembih üstüne tembih olur 297
Hz. Peygamber'in esirlere bakıp tebessüm etmesi ve: "Zincirler ve boyunduruklarla cennete çekilen bir kavme hayret ettim" buyurması 298
"Fetih istiyorsanız işte size fetih" âyetinin tefsiri... Ey kınayanlar, diyordunuz ki: "Bizimle Muhammed Aleyhisselâm'dan hangimiz doğrucu isek Yarabbi sen onu kazandır, ona yardım et!" Bu sözü, dinleyenler sizi doğruluk istiyorsunuz, bir gareziniz yok sansınlar diye söylemekteydiniz. Hak kimdedir, görün diye işte biz de şimdi Muhammed'e yardım ettik 299
Resûl Aleyhissalâtü Vesselam'ın Hudeybiye'den nâmurâd olarak dönmesinin sırrı. Hak Teâlâ, onun için fetih buyurdu ve (*innâ fetahnâ leke fethan mübînâ*) dedi. O dönüş, mağlûbiyet sûretinde bir fetih idi. Nasıl ki misk'in kırılması sûretâ kırılmadır, mânen ise onun miskliğini ve faydalarını tamamlamaktır 300
Hz. Mustafa Aleyhisselâm'ın: "Beni Yunus ibni Metta'dan üstün tutmayın" hadîsinin tefsiri 301
Onların ta'nından Peygamber Aleyhisselâm'ın haberdâr olması 302
Hazreti Peygamberin esirlere verdiği hikmetli cevap 302
Azgın, âlemi kahrederken kahrolmuş, galip gelmişken esir düşmüş demektir 304
Mâşuk'un, âşık'ı, onun bilmediği, ümit etmediği ve hatırına gelmediği sûrette kendisine çekişi... Bu çekişin âşıkta zuhur eden eseri, talep ve iştiyakın devamıyla beraber korku ile karışık bir ümitsizliktir 306
O Buharalı âşıkın Sadr-ı Cihan hizmetine gelmesi 307
Hz. Süleyman'ın huzurunda sivrisineğin rüzgârdan şikâyet etmesi ve adalet istemesi 308
Zulme uğradığını söyleyen sivrisineğe hasmının da dîvana getirilmesi hakkında Süleyman Aleyhisselâm'ın emretmesi 309
Akıl ve şuura avdet etsin diye mâşukun âşık-ı bîhûş'u okşaması 310
Baygın âşıkın kendine gelmesi ve mâşûku senâ etmesi, mâşûkun şükretmesi 312
Uzun bir ayrılığa ve pek çok imtihanlara maruz kalan bir âşığın hikâyesi 315
Âşıkın mâşûkunu bulması, bir şeyi arayanın onu mutlaka bulacağının beyânı 317

4. CİLT

Bekçiden kaçıp bilmediği bir bağa giren ve sevgilisini orada bulan âşık hikâyesinin tamamı 325

Her vaaza başlayışında zalimlere, merhametsiz ve itikatsızlara duâ eden vaizin hikâyesi 328

Birisinin Hazreti İsa (a.s.)'dan: "Ya Ruhullah; varlık âleminde en güç şey nedir?" diye sorması 330

Âşıkın hiddeti ve mâşukunun ona haykırması 330

Karısını yabancı biriyle bulan sofi 332

Ömer (R.A.) devrindeki hırsızın hikâyesi 333

Kadının, hileye sapıp sevgilisine çarşaf giydirmesi ve Allah'ın: "Sizin hileniz pek büyüktür" hükmünce kocasını kandırmak için bahanelere başvurması 334

Kadının: "Hanım çeyiz derdinde değildir. Onun muradı kızın kapalı ve namuslu olmasıdır." demesi, sofinin de üstü kapalı cevap vermesi 335

Allah'ın kendisi için Semi', Basîr ve Alîm demekteki muradı 336

Dünyanın külhana, takvânın da hamama benzeyişi 337

Güzel koku satanlar çarşısında ıtır ve misk kokusundan bayılan ve hastalanan debbağ 339

Debbağın biraderinin, kardeşini köpek pisliği kokusuyla gizlice tedavi etmesi 340

Âşıkın yaptığı suçtan hile ile özür dilemesi mâşukun da bu hileyi anlaması 341

Âşıkın özür dileyişini mâşukun reddetmesi ve onun şeytanetini yüzüne vurması 342

Bir Yahudi'nin Hazreti Ali (K.V.)'ye: "Eğer Hakk'ın koruyacağından emin isen, kendini bu köşkün tepesinden aşağıya at!" demesi, Emîrü'l-Mü'minîn Hazreti Ali'nin de ona cevabı 344

Mescidi Aksa ile harrub hikâyesi ve Süleyman'dan evvel Dâvud (a.s.)'in o mescidi bina etmeye azmeylemesi 346

"Muhakkak ki mü'minler birbirlerinin kardeşidirler ve âlimler tek bir nefis gibidir" hadîsi şeriflerinin şerhi; bilhassa Dâvud ve Süleyman nebilerle diğer peygamberlerin birliği, bunlardan birinin inkârıyla hiçbir nebîye imanın sahih olmayacağı; birlik alâmeti olarak bin evden bir ev yıkılınca hepsinin harab olup sağlam bir duvarın bile kalmayacağı, Cenâb-ı Hakk'ın, "Biz peygamberleri birbirinden ayırmayız" buyurması; akıllı kimseye bir işaret kâfi gelir; mamâfih bu, işareti de aşmıştır! 347

Mescid-i Aksâ'nın binası hikâyesinin bakiyesi 351

Hz. Osman (r.a.)'ın, hilâfetindeki ilk hutbesinde: "İşle öğüt veren, sözle öğüt verenden evlâ'dır." demesi 352

Hükemânın: "insan âlem-i suğrâdır", hükema-yı İlâhîyenin de: "insan âlem-i kübrâ'dır" dediklerinin beyanı 354

"Benim ümmetim Nuh'un gemisine benzer. O gemiye tutunan kurtulur. Ondan ayrılan batar ve boğulur." Hadis-i Şerifinin tefsiri 355

Belkıs'ın Sebe şehrinden Süleyman (a.s.)'a hediye göndermesi 357

Süleyman (a.s.)'in Belkıs'ın elçilerini, getirmiş oldukları hediyelerle birlikte geri göndermesi 360

Terazisinin dirhemi baş yıkanan kil olan bir Attar ile, kil yiyen müşterinin hikâyesi 361

Süleyman (a.s.)'ın elçilerin gönlünü alması, onlara iltifatta bulunması, gönüllerindeki ürkekliği gidermesi ve getirilen hediyeleri kabul etmeyişi sebebinin elçilere şerh ve izahı 362

Bir derviş'in, birkaç şeyhi rüyasında görüp onlardan, kazanmaya uğraşmadan ve ibâdetten geri kalmaksızın helâl rızk istemesi; şeyhlerin de o dervişi irşâd etmesi; dağdaki acı ve ekşi meyvelerin şeyhlerin himmeti ve atâsı sayesinde dervişe tatlı olması 364

O dervişin: "Ben şeyhlerin kerameti sayesinde helâl rızık buldum, bu altını şu oduncuya vereyim." demesi. Oduncunun da onun kalbindeki niyetten incinmesi 365

Süleyman (a.s.)'in, Belkıs'ın imana gelmesi için elçilerin tez gitmelerini emretmesi ve onları teşviki 366

İbrahim Edhem'in (Hak sırrını takdis etsin) Horasan saltanatını terk etmesi ve hicreti 367

Susamış bir kimsenin, çukurda bulunan dereye yetişemediği için, suyun sesini duymak maksadıyla ceviz ağacı üstünden suya ceviz silkelemesi ve suyun sesinin güzel nağmeler gibi onu neşelendirmesi 368

Şirkte ısrar etme ve imanda gecikme diye, Süleyman (a.s.)'ın, Belkıs'a tehdit göndermesi 370

Süleyman (a.s.)'ın Belkıs'a: "Benim, senin imâna gelmeni istemem; ancak Allah rızası içindir; ne nefsinde, ne güzelliğinde, ne de saltanatında bir zerre garazım yok... Hak nuruyla gözün açılınca, böyle olduğunu sen de görür ve anlarsın." demesi 372

İbrahim Edhem'in arta kalan hikâyesi 373

Sebe' ahâlisi kıssasının bakiyesi, Belkıs'ın kavminden her birinin din ve kalp müşkilleri hakkında Süleyman (a.s.)'ın nasihati ve irşadı, her cins gönül kuşunu o kuşun ötüşü ve yemi ile avlaması 374

Belkıs'ın saltanat kaydından kurtulması ve iman şevkiyle Süleyman'ın iltifatından mest olması, memleketinden hareket esnasında tahtından başka her şeyden vazgeçişi 375

Belkıs'ın tahtını Sebe'den Kudüs'e getirmek için Süleyman (a.s.)'ın çare buluşu 378

Resûlullah'ın süt ninesi Halime'nin, Zat-ı Risâlet'i sütten kestikten sonra kaybetmesi ve putlardan sorması, putların secde ederek Nebiyy-i Ekrem'in yüceliğine şahâdette bulunmaları 379

Halime'yi, yardım dilemek üzere putlara götüren ihtiyar Arap 380

Muhammed (s.a.v.)'i Halime'nin kaybedişinden ceddi Abdülmuttalib'in haberi olması ve şehirde aramaya çıkması, Kâbe'nin kapısı önünde duâ ederek bulmasını Cenâb-ı Hak'tan istemesi ve bulması 382

Mustafa (s.a.v.)'nın dedesi Abdulmuttalib'e Kâbe'den cevap gelmesi 383

"Onu nerede bulayım?" diye Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bulunduğu yerden, Abdulmuttalib'in nişan istemesi ve Kâbe dahilinden cevap gelip nişan bulması 385

Belkıs'ı rahmete davet kıssasının gerisi 386

İnsanın, dünyaya kanaat edip, dünya için hırs ve tamâ göstermesi, kendi cinsinden olan ruhaniler: "Ne olurdu, kavmimiz halimizi bilse" diye bağırıp dururken, onların devletinden gafil olması 386

Süleyman (a.s.)'ın Mescid-i Aksâ'yı yaptırması 390

Bir şâirin bir hükümdara kasîde getirmesi ile şâhın ona câize vermesi, Ebu'l-Hasan namındaki vezirin de o caizeyi kat kat artırması 392

Şâirin aynı câizeyi tekrar almak ümidiyle birkaç sene sonra tekrar gelmesi 393
Pâdişahın mürüvvetini ifsâd etmek hususunda, bu alçak vezir, kötü davranışı ile, Firavun'un vezîri Hâmân'a benzerdi 397
Cinni'nin Süleyman (a.s.)'ın makâmına oturması ve onun harekâtına kendini benzetmeye çalışması, iki Süleyman arasında görünen fark ve cinnînin kendini Süleyman olarak tanıtması 399
Süleyman (a.s.)'ın, Mescid-i Aksâ yapıldıktan sonra, ibadet etme ve orada itikâfa girmiş olanlarla âbidleri irşad için her gün mescide gelmesi ve bâzı otlar bitmesi 400
Âlemde mezar kazmak sanatı yokken, onu, Kâbil'in kargadan öğrenmesi 401
Mescidi Aksâ'nın bir köşesinde keçiboynuzu ağacının çıkması ve Süleyman (a.s.)'ın mahzun olması 405
Soysuz ve alçak bir kimsede ilim, mal ve mansıp hâsıl olması, eşkıya eline kılıç geçmesi gibi onu rüsvay eder 409
(*Yâ eyyühe'l-müzzemmil*) âyetinin tefsiri 410
"Cevap vermemek de cevaptır" sözü, "ahmağa verilecek cevap susmaktır", sözünü pekiştirir... Her ikisi de bu hikâyeyle anlatılmaktadır 412
Hz. Mustafa Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz'in: "Cenâb-ı Hak melekleri yarattı, onlara akıl verdi... Hayvanları yarattı onlara şehvet verdi... İnsanoğullarını yarattı, onlara hem akıl verdi hem şehvet. Kimin aklı, şehvetinden üstün olursa meleklerden daha yücedir... Kimin şehveti, aklından üstünse hayvanlardan aşağıdır." hadisinin tefsiri 412
(*Ve emmellezîne fî kulûbihim meradun fezadethüm ricsen ilâ ricsihim*) âyet-i kerimesinin tefsiri 414
Aklın nefs ile uğraşması; Mecnûn'un deve ile münazaası gibidir. Zira, Mecnûn ileriye, yâni Leylâ tarafına gitmek arzu ediyordu. Bindiği deve ise, geriye, yavrusu tarafına dönmek istiyordu. Nitekim Mecnûn: "Devemin hevâ ve hevesi yavrusu tarafına, benim muhabbetim ise ileriye, Leylâ tarafınadır. Onunla, aramızda hakiki bir muhalefet vardır." demiştir 415
Pâdişaha lâyıkıyla hizmet etmediği için maaşı azaltılan kölenin hükümdara şikâyeti 417
Hırsızın, kocaman sarıklı bir fakihin sarığını kapması ve fakihin: "Sarığı çöz, ne kaptığını anla da ondan sonra götür!" diye seslenmesi 418
Dünyanın, ehli dünyaya hâl diliyle nasihat vermesi ve ondan vefâ umanlara bîvefalığını göstermesi 418
Ârif'in Allah'ın nurundan gıdası bulunduğunun ve "Ben rabbimin indinde gecelerim, beni yedirir ve içirir." hadisinin beyânı 421
"Mûsâ, nefsinde korku hissetti; biz de: korkma, sen yüce ve gâlip olacaksın dedik", mealindeki âyet-i kerîmenin tefsiri 423
Dâvaya kalkışan kişiye, dâvadan geçmesi için ısrar ve peygamberlere uymasını emrediş 424
Ecir ve nafaka talebine dâir o kölenin pâdişaha dilekçe yazması hikâyesinin bakiyesi 426
Şerefini korumak için övgüde bulunan, fakat içinden dert ve elem kokusu duyulan, hırkasının eskiliğinden, o şükürlerinin lâftan ve yalandan ibaret olduğu anlaşılan methedicinin hikâyesi 427

İlâhî bir tabip olan zevât-ı kiramın mürîd ve yabancının sîmalarından ve sözlerinin üslûbundan ve gözlerinin renginden ve bunların hiçbiri olmaksızın gönül yolundan onların kalbî ve dînî hastalıklarını teşhis etmeleri ve marazlara görüp tedavî eylemeleri ... 430

Şeyh Ebu'l-Hasan Harkânî'nin doğmasından yıllarca evvel, dünyaya geleceğini, sîret ve sîretinin nişanlarını Bâyezîd'in birer birer haber vermesi; tarih yazanların da şeyh Harkânî'yi beklemek üzere o haberi kaydetmeleri ... 431

Hz. Resûlullah (a.s.)'in: "*Ben, Yemen'den nefes-i rahmânî'yi duyuyorum*" hadisi ... 433

Bâyezîd-i Bistâmî'nin vefatından yıllarca sonra Ebu'l-Hasan Harkanî'nin doğması ... 434

Sofi'nin kalp ve ruhundan Hak yemeğinin eksilmesi ... 434

Dilekçesine Pâdişah tarafından cevap gelmeyişine o kölenin hiddetlenmesi ... 436

Süleyman (a.s.)'ın bir zellesi dolayısıyla rüzgârın muhalif esmesi ... 437

Bâyezid Rahmetullahi Aleyh'in, yıllarca evvel, kendisinin doğacağını ve ahvâlini haber verdiğini, Şeyh Ebu'l-Hasan Harkânî'nin işitmesi ... 438

O kölenin, birinci dilekçesine cevap alamayışı üzerine Pâdişaha ikinci bir dilekçe yazması ... 439

Bir adamın, birisiyle danışıp, görüşmesi; onun da "Başkasıyla müşaverede bulun, ben senin düşmanınım." demesi ... 441

Hazreti Resûl Aleyhisselatü Vesselam'ın, efradı arasında yaşlılar ve savaş tecrübesi çok kimseler bulunan bir orduya Hüzeyl kabilesinden bir genci emîr tâyin etmesi ... 442

Hazreti Peygamber Aleyhissalâtü Vesselam'ın Hüzeyl kabilesinden olan genci orduya emîr tayin etmesine, birinin itirazı ... 445

Bâyezîd-i Bistami Kaddesallahü Sirrâ'nın: "Kendimi tenzih ederim... Şanım ne de uludur." demesi. Müridlerinin bu söze itiraz etmeleri, Bâyezîd'ın da onlara söz ile değil hal ile cevap vermesi ... 449

O münasebetsizin, huzur-u Peygamberî'de çok ve fasih söz söylemesinin sebebi ... 452

Resûlallah Aleyhisselâm'ın, o genç Hüzeylli'yi, ihtiyar ve tecrübeli olanlara tercih ile müfreze kumandanlığına tayin etmesinin sebebini beyan buyurması ... 452

Tam akıllı ve yarım akıllı ile, tam adam ve yarım adamın ve hiçbir şey olmayan mağrur kötü kişinin alâmetleri ... 454

Göl ile balıkçıların, biri tam akıllı, biri yarım akıllı, üçüncüsü de mağrur, ahmak ve değersiz olan üç balığın halleri ve akıbetleri ... 455

Abdest alan birinin abdest duâlarını yerinde okuması ... 455

Bir şahsın taharetlenirken, o vakit okunacak: "Allah'ım, beni tövbe edenlerden ve iyice temizlenenlerden et" duâsı yerine; "Allah'ım, sen bana cennet kokusunu koklat" duâsını okuması ve duyan bir azizin dayanamaması ... 456

Tutulmuş bir kuşun: "Geçmişe pişman olma. Vaktin kıymetini bil, bundan istifadeye çalış, pişmanlıkla zaman geçirme." diye nasihati ... 457

O yarı akıllı balığın kurtulmak fikriyle kendisini ölü gibi göstermesi ... 459

Bir ahmağın belâya tutulduğu ve nâdim olduğu sırada ettiği ahdin faydası yoktur. Nitekim subh-i kâzib'in de vefası yoktur. Böyle olduğu (onlar yalancıdırlar) âyetinde beyan buyurulmuştur ... 460

Vehim, aklın zıddıdır, onunla savaşır durur... Ona benzer ama o değildir... Akla sahip olan Mûsâ Aleyhisselâm'ın vehim sahibi olan Firavun'a soru ve cevabı ... 461

Yapılma, yıkılmadadır; topluluk dağınıklıkta; sağlamlık kırılmada... Murat muratsızlıktadır; varlık yoklukta. Her şey buna benzer... Öbür zıtlar ve eşler de hep bunlar gibidir ... 463

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a cevabı 464
Mûsâ Aleyhisselâm'ın büyücülüğü kendisinden nefyetmesi 465
İnsanın her hissi başka şeyler idrâk eder ve öbür hissin idrak ettiklerinden bîhaberdir... Nitekim her usta sanatkâr da, başka bir sanatta usta olan sanatkârın sanatına acemidir, o sanattan bîhaberdir. Fakat bir hissin, öbür hislerin idraklerinden bîhaber olması, öbür hislerin olmadığına delil değildir... Vakıa her his, diğer hislerin idrak ettiklerini; her sanatkâr, öbür sanatkârların sanatını hal bakımından inkâr eder... Eder ama, burada inkâr eder demekteki maksadımız, sadece o idraki, o sanatı bilmez demektir 466
Dünya ehlinin Allah ehline saldırmaları, gayb âleminin sınırı olan nesillerine kadar hücum etmeleri, onların pusuda olmalarından gaflete düşmeleri... Zaten gazi de savaşa gitmezse kâfirler, Müslüman ülkesine hücum eder, çapulda bulunurlar 469
İnsanın topraktan yaratılmış bedeni, cevheri iyi bir demire benzer, ayna olmaya kabiliyeti vardır. Onda, daha dünyada iken cennet, cehennem, kıyamet vesair hallerin hayâlen değil, hakikaten görülmesi kabildir 471
Firavun'un sırlarını ve rüyalarını, Allah'ın Habîr ve Alîm olduğuna iman etmesi, hiç olmazsa şek ve şüphesini izale eylemesi için, Musa Aleyhisselâm'ın apaçık olarak anlatması 472
Tevbe kapısı daima açıktır 473
Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a: "Benden bir nasihat kabul et, karşılık olarak dört fazilet al demesi; Firavun'un da: "O dört fazîlet nedir?" diye sorması 474
Firavun iman edecek olursa mükâfat olarak kazanacağı dört faziletin, Mûsâ Aleyhisselâm tarafından şerh edilmesi 475
"Ben bir gizli hazine idim. Bilinmeyi arzu ettim" hadîs-i kudsîsinin tefsiri 476
İnsanın kendi tabiatındaki zekâ ve düşüncelerine mağrur olması ve nebiler ilmi olan gayb ilmini aramaması 477
"İnsanlara kendi aklınıza göre değil, onların akılları erecek şekilde söyleyiniz ki Allah'ı ve peygamberi tekzip etmesinler" hadîsi 478
Mûsâ Aleyhisselâm'ı tasdik hususunda Firavun'un zevcesi Asiye ile müşaveresi 479
Pâdişahın doğanı ile kocakarının hikâyesi 481
Küçük çocuğu dama çıkıp su oluğunun üzerinde emekleyen ve düşmek tehlikesinde bulunan bir kadının Hazreti Ali (kerremallahü veche)'den çâre araması 483
Firavun'un, Mûsâ Aleyhisselâm'a iman edip etmemesi hakkında, Hâmân ile müşaverede bulunması 486
Hâmân'ın sözlerinin bayağılığı 487
Mûsâ Aleyhisselâm'ın, Hâmân'ın sözlerinin tesiriyle Firavun'un imana gelmesinden ümit kesmesi 489
Arap beylerinin, Mustafa Aleyhisselâm'a: "Mülkü tayin ve bize taksim et ki aramızda ihtilâf çıkmasın demeleri; Hazreti Peygamber'in de: "Ben bu beylik işinde Hak tarafından memurum" buyurması ve iki tarafın iddialaşması 490
Allah'ın kudretini tanıyan kimse "Cennet ve cehennem nerededir?" diye sormaz 492
Bir mü'mîn ile bir feylesofun konuşması, Allah'ı inkâr eden ve âleme: "evveli yok" diyen bir dehrî'nin cevâbı 493
"Biz gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunan her şey'i ancak hakkın ikâmesine sebep olarak ve muayyen bir vade için yarattık." ayetinin tefsiri 496
Hak Teâlâ'nın Mûsâ Aleyhisselâm'a: "Ya Mûsâ, ben ki yaradanım, seni severim" diye vahyetmesi 498

Bir pâdişahın nedîmine gazap etmesi, bir şefaatçinin şefaat ederek nedimin affını istemesi, pâdişahın da şefaati kabul ve nedimi affeylemesi; lâkin nedimin "Niçin şefaatte bulundun?" diye şefaatçiye incinmesi 499

Kendisine: "Bir dileğin var mı?" diye soran Cebrail'e Hazreti İbrahim'in: "Senden bir şey istemiyorum" cevabını vermesi 502

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Cenâb-ı Hakk'a: "İlâhî; halkı yaratır, sonra helak edersin bunun sebebi nedir?" diye sorması ve kendisine cevap gelmesi 503

Havvânî ruh, cüz'i akıl, vehim ve hayâl insanda ayrana benzer. Bâkî olan ruhsa bu ayranda gizli olan yağa 505

Kendisine hakiki saltanat teveccüh eden bir şehzadenin hikâyesi 508

Neslinin kesilmesinden korktuğu için, pâdişahın, oğlunu evlendirmesi 510

Fakir bir zâhidin kızını oğlu için pâdişahın seçmesi, haremdeki kadınların buna itirazda bulunması ve bir fakire akraba olmaktan utanmaları 511

Pâdişahın, Kâbilli sihirbaz karının aşkından, oğlunun kurtulması için ettiği duâların kabul edilmesi 513

Şehzadenin o kocakarının yaptığı sihirden kurtulması, pâdişahın da sevinip düğün yapması 513

Şehzade, insanoğludur, Hakk'ın halifesidir, babası da meleklerin secde etikleri Hakk'ın halifesi Âdem safiyullahtır. Kocakarıdan murad da dünyadır ki insanoğlunu babasından sihirle ayırmıştır. Şehzadeyi kocakarının elinden kurtaran hakîm ise enbiyâ ve evliyâyı temsil etmektedir 514

Bir kıtlık yılında sevinen ve gülen bir zâhidin hikayesi. Halbuki o zâhid fakir ve ailesi efradı çok idi ona, "Sevinecek vakit değil, başsağlığı dilenecek zamandır." dediler. "Ben yük altında değilim." cevâbını verdi 518

Bütün âlem, akl-ı küll'ün sûretidir. Akl-ı külle yanlış bir hareketinle cefâ edecek olursan âlemin sûreti senin gam ve kederini artırır. Nitekim, babanla da çok defalar bozuştun mu onun sûreti sana gam verir ve yüzünü görmek istemezsin. Halbuki evvelce gözünün bebeği ve ruhunun rahatı idi 519

Üzeyr Aleyhisselâm'ın oğullarının, kendisinden, babalarının ahvalini sormaları, onunda: "Evet. Gördüm, geliyor" demesi... Bazılarının onu tanıyıp kendinden geçmesi, tanımayanların ise: "Bu bize müjde verdi, şu kendinden geçme de ne oluyor?" demeleri 520

"Ben günde yetmiş defa istiğfar ederim" mealindeki Hadis-i Şerif'in tefsiri 521

Aklı cüz'i mezara kadar olan şeyleri görür... Öbür kısımda velilerle peygamberleri taklit eder 522

(*Yâ eyyühellezîne amenû lâ tükaddimû beyne yedeyillâhi ve resûlihî*) âyet-i kerimesinin beyanı 525

Bir katırın: "Ben yolda giderken çok defa yüzüstü düşüyorum, sen ise düşmüyorsun, bunun hikmeti nedir?" diye bir deveye sorması, devenin de ona cevap vermesi 527

Devenin cevaplarını katırın tasdik etmesi ve onun kendinden efdal olduğunu ikrar eyleyip ondan yardım istemesi ve sıdk ile ona sığınması. Devenin de ona iltifat ederek yol göstermesi, pederâne ve şahâne dostluk göstermesi 528

Bir Kıptî'nin bir Sıbtî'ye: "Dostluk ve kardeşlik hakkı için kendi niyetine Nil'den bir testi su doldur da ağzıma tut ki içeyim. Çünkü siz Sıbtîlerin kendileri için doldurdukları saf su oluyor, biz Kıptîlerin doldurduğu ise tamamıyla kan kesiliyor." diyerek yalvarması 530

Kıptî'nin Sıbtîden hayır ve hidayet duâsı talep etmesi, Sıbtînin de Kıptîye hayır duâda bulunması ve o duânın merhametlilerin en merhametlisi olan Allah nezdinde müstecab olması 533

Kötü kadının kocasına: "Bu hayalet armut ağacının üstünde iken görünüyor. O armut ağacının üstünden in ki o hayâlet zâil olsun." demesi... Eğer biri çıkıp da o adamın gördüğü hayâl değildi diyecek olursa şöyle cevap verilir: Bu misaldir, mesel değildir, -yâni her cihetten değil, bir cihetten benzer- misalde şu kadarı kâfidir ki eğer armut ağacına çıkmasaydı, onlar ister hayâl olsun, ister hakikat olsun gördüklerini göremeyecekti 536

Mûsâ Aleyhisselâm kıssasının son kısmı 538

İnsanın yaratılışının başından itibaren halleri ve menzilleri 542

Cehennemde bulunup ehl-i cehennemi tâzib edecek olan mahlûkâtın aç olup: "Yâ Rabbî; bizim rızıklarımızı bol olarak bize ulaştır, zira sabrımız kalmadı" diye Cenâb-ı Hakk'a yalvarmaları 543

Zülkarneyn'in, Kafdağı'na varıp: "Ey Kafdağı; Hakk'ın sanatının azametinden bize bahset." deyince, Kafdağı'nın: "Allah'ın azametinin sıfatı beyan edilemez. Onun karşısında idrakler, yok olur." cevâbını vermesi, bunun üzerine Zülkarneyn'in: Hakk'ın sıfatlarından hatırında olup söylemesi sana kolay geleni söyle." talebinde bulunması 546

Bir karınca kâğıt üstünde giderken kalemin yazışını görüp, onu methetmeye başladı. Gözü daha keskin olan başka bir karınca: "Asıl parmakları methet, zira hüner onlarındır." deyince ondan da aydın gözlü başka bir karınca: "Ben kolu överim; çünkü parmaklar onun fer'idir." dedi 546

Cebrail Aleyhisselâm'ın Hazreti Mustafa (s.a.v.) efendimize kendisini melek sûretiyle göstermesi ve yedi yüz kanadından biri zâhir olunca ufku ihata etmesi ve o kadar şuâı varken, güneşi görünmez hale getirmesi 548

5. CİLT

"Dört kuş al, onları yanında topla" âyetinin tefsiri 559

Ebu Hüreyre'nin rivayet ettiği: "Kâfir yedi barsakla, mümin ise bir barsakla yer hadisinin buyuruluşundaki sebep 561

Karaltısını görüp de utanmasın ve rahatça çıkıp gitsin diye Hazreti Mustafa Aleyhisselâm'ın oda kapısını açması ve kendisini gizlemesi 563

O misafirin dönüp Hücre-i Saâdet'e gelmesi, kirlettiklerini Resûlullah'ın, mübarek elleriyle yıkamakta olduğunu görmesi, sonra utancından üstünü başını parçalayıp kendi haline ağlaması ve feryâd etmesi 564

Hazreti Mustafa (s.a.v) Efendimiz'in o bedevî misafire iltifat buyurması, ümitsizlik ateşine yanmış, hacâlet ve nedâmete düşmüş olduğundan dolayı yanıp kavrulan misafir Arab'ı teselli ve teskin etmesi 567

Dışta olan namaz, oruç vesair ibâdetler, içteki nur'a şahittir 568

Suyun bütün pislikleri temizlemesi, Allah Teâlâ'nın da suyu pislikten arıtması; şüphesiz Hak Teâlâ Kuddûs, yâni temizleyicidir 569

Kullanılmış ve bulanıp kirlenmiş suyun Hak Teâlâ'dan medet istemesi 570

Haricî iş ve sözün içe ve içteki nura şahâdeti 571
Ârifin kalbindeki nur- ilâhi, ârifin söz ve fiiline hâcet kalmadan ve onun söz ve fiilinden ziyâde kendini halka gösterir. Nasıl ki güneş doğup yükselince, horoz sesiyle, müezzinin vakti ilânına ve diğer alâmetlere hacet kalmaz. Bir iş ve bir söz olmasa da güneşin nuru, güneşe şâhitlik eder 572
Hazreti Mustafa (s.a.v.) Efendimiz'in misafirine şahâdeti tâlim etmesi 573
"Şeytanım, benim elimde Müslüman oldu" hadisine göre ruhun gıdası olan nur, ruha eş ve dost olmak için, velîlerin cisimlerine gıda olur 574
Ten ehli olanların ruh gıdasını inkâr ederek âdi bir yemeğe titremeleri 575
Levh-i Mahfuz ve herkesin, günlük nasibi ne kadarsa o levh'den o kadarına akıl erdirmesi, Cebrail Aleyhisselâm'ın her gün o levh'den bir şey anlamasına benzer 576
Birbirine aykırı gidişler ve çeşitli didinişler, karanlıkta kıblenin ne tarafta olduğunu arayanların haline ve denizin dibinde inci arayan dalgıçların durumuna benzer 577
Bizim ferace dediğimiz bol cübbeye önce ferecî denilmesinin sebebi 578
Tavus kuşunun tabiatı ve İbrahim Aleyhisselâm'ın onu kesmesindeki sebep 581
Allah'ın lûtfu ve kahrını herkes bilir, yine herkes kahr-ı İlâhîden kaçar, lûtf-u İlâhîye sarılır. Lâkin Hak Teâla kahırları lûtufta, lûtufları da kahırda gizlemiştir. Hal ve hakikati müşahede edenlerle yalnız zâhiri görenlerin ayrılması için bu hal, yâni kahrın lûtufta, lûtfun kahırda gizlenmiş olması Allah'ın bir mekridir ve imtihanıdır 583
Mutezile: "Cüz'i akıllar asılda müsâvidir. Aralarındaki çokluk ve azlık; öğrenmek, riyazet ve tecrübe etmekle hâsıl olur." derler. Onların hilâfına olarak akılların, yaratılışta birbirinden farklı oluşu 585
Köpeği açlıktan ölen ve dağarcığı ekmekle dolu olduğu halde köpeğine bir lokma bile vermeyip de ölümüne ağlayan, şiirler söyleyen, başına, yüzüne vuran Arabın hikâyesi 586
İnsana, kendini görüp beğenen kendi gözünden daha tehlikeli hiçbir kötü göz olamaz. Ancak gözü, Hak nuruyla değişmiş ve: (benimle duyar, benimle görür) sırrına ermiş, varlığı, varlıksız bir hale gelmişse o başka 587
"Az kaldı ki kâfirler, gözleriyle seni yere düşüreceklerdi" âyet-i kerimesinin tefsiri 588
Bir hakîmin, güzel kanatlarını gagasıyla koparıp atan ve kendisini kel ve çirkin bir hale koyan tavus kuşunu görüp hayretle: "kendine acımıyor musun?" diye sorması, tavusun da: "Acıyorum ama, benim için can, kanattan azizdir, kanat ise canımın düşmanıdır." diye cevap vermesi 590
Nefs-i mutmainne'nin saflığı ve temizliği birtakım düşüncelerle bulanır, nitekim aynanın üzerine bir yazı yazsan, yahut nakış yapsan da sonra temizlesen o yazının ve nakşın aynanın sathında eseri kalır 591
Resûl-i Ekrem Sallallahü aleyhi Vesellem'in: "İslâm'da ruhbaniyet yoktur" Hadîs-i Şerifi 592
Bir âşıkın Hak'tan kazandığı sevap da Hak'tır 593
Resûl-i Ekrem Sallallahü Aleyhi Vesellem'in: "Ölümünü, ölmeden önce isteyen ölmemiş sayılır. İyiyse iyiliğe ulaşmaya acele eder, kötü bir şahıs ise kötülüğünün daha az olmasını diler." mealindeki hadis-i şerifinin tefsirine dâir 594
Hârut ile Mârut'un Bâbil kuyusunda mahpus oldukları gibi akıl ve ruh da su ve çamurdan müteşekkil olan beden kafesine hapsedilmişlerdir 595
Tavusun sorana cevap vermesi 596
Hünerler, zekâvetler ve dünya malı, tavusun kanadı gibi insanın canına düşmandır 597
Gündüzün güneşte yok olan yıldızlar gibi Hak varlığında yok olup kendisinden geçenler, hüner ve sanatlarıyla şerlerinden emin olmuşlardır. Yok olana tehlike olamaz 598

Allah'tan gayrı her şey hem yer ve hem yenilir. Çekirge avlamakta olan ve ardında onu avlamaya kalkışan aç bir doğandan gafil bulunan kuş gibi... Şimdi, ey Âdemoğlu, sen yiyor ve avlanıyorsun ama sen de seni yiyecek olandan gafil olma. Eğer seni yiyecek olanı sûret gözüyle göremiyorsan ibret gözüyle bak ki bu bakışla inşaallah sûret gözün de açılır 601

İbrahim Halil Aleyhisselâm'ın kargayı öldürmesi ve bunun bir müridde bulunan kötü ve helak edici sıfatlardan hangisinin giderilmesine işaret olduğu 604

Münâcât 605

Bir ceylân yavrusunun eşek ahırında mahpus olması, eşeklerin o gariple kâh itip kakmak ve ısırmakla, kâh eğlenmekle alay etmeleri, gıdası olmayan kuru saman yemeye mecbur kalması... Bu hallerin hepsi, dünya, şehvet ve hevâ erbabı arasında kalmış bir has kulun sıfatıdır. Resûlullah Sallallâhü Aleyhi Vesellem: "İslâm garib olarak başladı? Yine garib olarak biter. Garib olanlara ne mutlu." buyurmuştur. Evet, Hak Peygamberi doğru söylemiştir 608

Sultan Muhammed Harzemşah'ın, ahâlîsi tamâmıyla Râfızî olan Sebzvâr şehrini savaşla alması, ahalisinin aman istemesi, Harzemşah'ın da "Bu şehirden Ebubekir isimli birini bana hediye olarak getirirseniz size aman veririm" demesi 609

Eşekler ahırındaki ceylân hikâyesinin arta kalanı 612

"Ben yedi arık öküz gördüm, yedi semiz öküzü yedi" âyet-i kerîmesinin tefsiri 614

İbrahim Aleyhisselâm'ın horozu kesmesi, müridin bâtınındaki kötü ve helak edici sıfatlardan hangisinin giderilmesine işaret olduğunun beyanı 614

"*İnsanı en güzel bir sıfatta yarattık. Sonra onu aşağılıkların en aşağısına reddettik.*" âyeti ile "*Kimi yaşatır, ömrünü uzun edersek, onu kocaltır, güzelliğini ve kuvvetini azaltırız.*" âyetinin tefsiri 616

"*Onu aşağılıkların en aşağısına reddettik ancak inanan ve iyilikte bulunanlar müstesna. Onlara sonu olmayan ve kesilmeyen ecir vardır.*" âyet-i kerimesinin tefsiri 317

Yok gibi görünen ve hakikatte var olan âlemle, yok olduğu halde var görünen âlem 620

Hazreti Muhammed Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in bir hadisinin tefsiri 621

"O, sizinle beraberdir" âyetinin tefsiri 623

"Bütün dertlerini bir dert yapanı, Cenâb-ı Hak başka dertlerden kurtarır. Fakat dertlerini dağıtan, birçok şeylere dertlenen kişiyi, hangi vadide helak olacaksa Hak kayırmaz." Hadisi Şerifinin tefsiri 624

"Eğer yolcu isen sana yol açarlar, eğer yok olursan sana varlıkla yönelirler" beytinin mânâsı 625

Peygamberlik iddia eden bir şahsa: "Ne yedin de böyle saçma sapan söylüyorsun?" dediler. "Eğer bir şey bulup yeseydim ne sersemleşir, ne de saçma sapan söylerdim." dedi... Her doğru söz, ehli olmayana söylenilirse saçma denir, hattâ söyleyenler o sözü söylemeye görevli olsalar bile 626

Semâ' hakkında Hz. Pîr'in beyânatı 629

Mesnevî-i Şerif

1. CİLT

1 Şu ney'in nasıl şikâyet etmekte olduğunu dinle[1]. Onun nevâsı ayrılık hikâyesidir:

2 "Beni kamışlıktan kestiklerinden beri feryâdımdan erkek ve kadın müteessir olmakta ve inlemektedir.

3 İştiyak derdini şerh edebilmem için, ayrılık acılarıyla şerha şerha olmuş bir kalb isterim.

4 Aslından, vatanından uzaklaşmış olan kimse, orada geçirmiş olduğu zamanı tekrar arar.

5 Ben her cemiyette, her mecliste inledim, durdum. Bedhâl (kötü huylu) olanlarla da, hoşhâl (iyi huylu) olanlarla da düşüp kalktım.

6 Herkes kendi anlayışına göre benim yârim oldu. İçimdeki esrârı araştırmadı.

7 Benim sırrım, feryadımdan uzak değildir. Lâkin her gözde onu görecek nûr, her kulakta onu işitecek kudret yoktur.

8 Beden ruhtan, ruh bedenden gizli değildir. Lâkin herkesin, rûhu görmesine ruhsat yoktur."

9 Şu ney'in sesi âteştir; hava değildir. Her kimde bu âteş yoksa, o kimse yok olsun.

10 Neydeki âteş ile meydeki kabarış, hep aşk eseridir.

11 Ney, yârinden ayrılmış olanın arkadaşıdır. Onun makam perdeleri, bizim nûrânî ve zulmânî perdelerimizi -yâni, vuslata manî olan perdelerimizi- yırtmıştır.

---

[1] Ney, yetiştiği kamışlıktan kesilip ayrılmış, göğsüne ateşle delikler açılmış; başına, ayağına, hatta boğumları arasına madeni halkalar ve teller takılmış, koparıldığı yerdeki nemden mahrum kalmış, bundan dolayı kupkuru ve sapsarı kesilmiştir. İçerisi tamamıyla boştur. Ancak neyzenin nefesiyle dolar. Kendi başına kalırsa ne sesi çıkar, ne sadâsı. Âlem-i İlâhî'deki mevkiinden kader sevkiyle dünyaya getirilmiş, beşeriyet kaydına ve tabiat unsurlarına bağlanmış olan insan-ı kâmil de böyledir. Kendini Allah'ın kudret ve düzenine terk etmiş, Müessir-i Hakiki'nin iradesine vasıta olmaktan başka bir vazifesi kalmamıştır. Nefha-i İlâhiye hangi perdeden zuhur ederse, o nağmeyi icra eder.

12 Ney gibi hem zehir, hem panzehir; hem demsâz, hem müştak bir şeyi kim görmüştür?

13 Ney, kanlı bir yoldan bahseder, Mecnûnâne aşkları hikâye eyler.

14 Dile kulaktan başka müşteri olmadığı gibi, mâneviyatı idrak etmeye de bihûş olandan başka mahrem yoktur.

15 Gamlı geçen günlerimiz uzadı ve sona ermesi gecikti. O günler, mahrûmiyetten ve ayrılıktan hâsıl olan ateşlerle arkadaş oldu -yâni, ateşlerle, yanmalarla geçti-.

16 Günler geçip gittiyse varsın, geçsin. Ey pâk ve mübarek olan insân-ı kâmil; hemen sen var ol!..

17 Balıktan başkası onun suyuna kandı. Nasipsiz olanın da rızkı gecikti.

18 Ham ervâh olanlar, pişkin ve yetişkin zevatın hâlinden anlamazlar. O halde sözü kısa kesmek gerektir vesselam.

19 Oğul; bağını kopar ve kurtul. Ne vakte kadar altın ve gümüş kaydında kalacaksın?

20 Denizi bir kâseye dökecek olsan, ne kadar sığar? Ancak bir günlük rızk miktârı.

21 Hırs ve tamâ ehlinin gözü doymaz. Halbuki sedef, kanâat gösterip kapanmayınca içinde inci olmaz.

22 Her kimin elbisesi, aşkın pençesiyle parçalanırsa, o kimse hırstan da, bütün ayıplardan da temizlenir.

23 Ey kasdı - yâhut faydası - hoş olan ve bütün illetlerimizin hekimi bulunan aşk; şâd ol!

24 Ey kibr ü azametimize ilâç ve bize Eflâtun[2] ve Calinus[3] olan aşk, yaşa.

25 Topraktan yaratılmış olan insan cesedi, aşk te'sîriyle semâlara çıktı, eflâkî oldu. Dağ bile o tesîr altında çeviklik bulup oynamaya başladı.[4]

26 Ey âşık; aşk, Tûr dağına ruh gibi tesir etti. Tûr, mest oldu. Mûsâ da kendinden geçti ve düştü.

27 Demsâz ve hemrâz olan yarimin dudağıyla birleşmiş olsaydım, ben de söylenilebilecek şeyleri ney gibi söylerdim.

28 Konuştuğu dili anlayan kimseden ayrılan, yüzlerce lisan ve nağme bilse de yine susar.

---

[2] Eflatun (Platon): Yunan filozoflarındandır.

[3] Calinus (Galenos): MÖ. 131'de Bergama'da doğmuş 200 tarihinde ölmüştür. Bukrat (Hipokrat)'tan sonra hekimliğin mucidi sayılır.

[4] A'raf Sûresi'nin 143. âyetine işarettir.

29 Gül mevsimi geçip de gül açması bitince, artık bülbülün âşıkâne sergüzeştini dinleyemezsin.

30 Gül bitip de gül bahçesi harâb olunca gül kokusunu nereden arayıp bulalım? Gül suyundan.

31 Cümle, mâşûktan ibârettir, âşık perdedir. Diri olan ancak mâşûktur, âşık ölüdür.

32 Âşıkta, aşkın elemlerine sabr ü tahammül bulunmayacak olursa, o, -bîçâre- kanatsız kuş gibi kalır. Vay onun hâline!

33 Yârimin nuru etrafımda bulunmazsa ben nasıl önümü, ardımı idrâk edebilirim. (yâhut) Yârimin nuru ilk ve sonla mukayyet olmayınca, ben nasıl başlangıç ve son ile kayıtlanabilirim.

34 Aşk, bu sözün meydana çıkmasını istiyor. Ayna, koğucu olmaz da ne olabilir?

35 Senin ruhun aynası niçin o aksi (yansımayı) haber vermiyor biliyor musun? Sathı pastan hâlî[5] değil de onun için.

Bir pâdişahın bir cariyeye âşık olup onu satın alması ve cariyenin hastalanması, pâdişahın da onu tedavi ettirmek için tedbirde bulunması hikâyesi

36 Ey dostlar; şu hikâyeyi dinleyin ki hakîkatte bizim hâlimizin aynıdır.

37 Bundan evvel bir pâdişah vardı ki hem dünyâ mülkü, hem de dîn mülkü onundu.

38 Tesadüfen pâdişah bir gün avlanmak için maiyetiyle ata bindi.

39 Pâdişah, yolda bir câriye gördü ve canı o cariyenin kulu, kölesi oldu.

40 Can kuşu, beden kafesinde çırpınınca mal verdi ve o cariyeyi satın aldı.

41 Câriyeyi aldı ve ondan saâdet duydu. Fakat kazâra câriye hastalandı.

42 Birinin merkebi vardı, palanı yoktu. Palanı buldu; lâkin merkebi kurt paraladı.

43 Diğerinin kâsesi vardı, su bulamıyordu. Suyu bulunca da kâse kırıldı.

44 Pâdişah, sağdan soldan, yâni her taraftan hekim topladı. Onlara: "İkimizin hâyatı da sizin elinizde ve hazâkatinize bağlıdır", dedi.

[5] Hâlî: Issız, tenha. Bir şeyden uzak, müstesna.

45 "Benin canımın tedavisi kolaydır –yâni o, iyileşirse ben de iyi olacağım-, çünkü ruhumun ruhu odur. Ben dertliyim, hastayım, dermânım da odur.

46 Her kim ruhumu -yâhut Mercan ismindeki cariyemi- tedavi ve iyi edecek olursa, inci ve mercan hazînemi alıp götürecektir."

47 Hekimlerin hepsi dediler ki: "Hastayı tedavi için canla, başla çalışalım. Anlayışımızı bir yere toplayalım, yâni konsültasyon edelim, sonra müşterek bir tedaviye başlayalım.

48 Bizim her birimiz, hasta tedavisinde âlemin İsâ'sı gibiyiz. Elimizde her derdin merhemi ve devâsı vardır."

49 Hekimler, kibir ve azametlerinden, Allah isterse -yâni, inşâallah- demediler. Cenâb-ı Hak da onlara insanlığın âciz olduğunu gösterdi

50 İstisna, yâni inşâallah demeyi terk etmekten muradım kalbe ârız olan kasvet ve gaflettir. Yoksa kalben gaflet hâlinde, lisânen inşâallah demekten ibaret olan hâlet-i ârızayı kastetmiyorum.

51 İstisnayı (İnşâallâhı) lisânen söylemeyen niceleri de vardır ki, onların canı, istisnanın ruhu -yâni, hakîkatiyle- müttehiddir.

52 Hekimler, ilaçtan ve tedaviden ne verdilerse ve ne yaptılarsa hastalık arttı, istenen şifa hâsıl olmadı.

53 O câriye hastalıktan kıl gibi zayıfladı. Pâdişahın gözleri de ağlamaktan ırmak halini aldı.

54 Sirkengebîn şurubu[6], kazây-ı İlâhî ile safrayı artırdı. Bademyağı da kabız verdi.

55 Kara halile'den sürgün kesildi, kabız hâsıl oldu. Su bile harâreti kesecek yerde neft yağı gibi ateşi artırdı.

Câriyenin tedavisinde hekimlerin âciz kaldıklarının pâdişaha zâhir olması, dergâh-ı ilâhîye teveccüh ederek rüyasında gaybe mensup bir müjdeci görmesi ve tabîb-i ilâhîyi bulup muradının husûle gelmesi

56 Pâdişah, hekimlerin o aczini görünce, yalınayak mescide koştu.

57 Pâdişah mescide gidip mihrapta secdeye kapandı. Secde yeri, gözyaşlarından sırsıklam oldu.

58 İstiğrak ve fenâ halinden –yâni kendini kaybetme durumundan- şuur âlemine gelince, güzel bir ifade ile Allah'ı methü senâya başladı.

[6] Sirkengebin şurubu: Sirke ile bal ve çörekotundan ibaret bir şurup.

59 Pâdişah diyordu ki: "Ey en az ihsanı dünyâ hükümdarlığı olan Vehhâb-ı Kerîm, ben ne söyleyeyim? Sen bütün kalplerde gizli olanı bilirsin.

60 Lâkin sen sırlarını bildiğin insana: gerçi sırrını bilirim; lâkin sen de o sırrı çabucak izhâr eyle, demişsindir.

61 Ey dâima hâcetlerimize melce olan Allah; biz, tekrar yolumuzu şaşırdık."

62 Pâdişahın samîmî ruhundan cûş u hurûş peydâ olunca, Allah'ın lûtf u atâ deryâsı da coştu.

63 Pâdişah ağlayıp dururken kendisini uyku istîlâ etti. Rüyasında bir pîrin zuhûr eylediğini gördü.

64 O pîr diyordu ki: Ey şâh; sana müjde! Hacetlerin revâ görüldü - yâni, murâdın olacaktır.- Yarın nezdine bir garîb gelirse bilesin ki o, bizdendir, bizim tarafımızdan gönderilmiştir.

65 Gelince onu bil ki hâzık bir hekim ve sâdık bir emindir -yâni, öbür şarlatan doktorlar gibi yalancı doktor ve hilekâr değildir-. Hakikî bir tabipte bulunması lâzım gelen hazâkat, emânet ve sadâkat sıfatlarını hâizdir.

66 Onun vereceği ilâçta sihr-i mutlak tesirini, mizacında ise Hakk'ın kudretini müşahede eyle."

67 O vaad edilen zaman gelip de gündüz olunca ve Güneş fezâda doğup da yıldızları sönük bırakınca.

68 Pâdişah, kendisine gizli olarak gösterilen şeyi açıkça görmek için pencere önünde beklemeye koyuldu.

69 Fazilet sahibi bir zâtı gördü ki, gölge arasında güneş gibi parlıyordu.

70 Hilâl gibi, uzaktan, görünür görünmez bir hâlde geliyordu. Âdeta yok denilecek ve hayâl sayılabilecek bir hâlde idi.

71 Ruhtaki hayâl, sûretâ yok gibidir. Lâkin sen bütün cihan halkını birer hayâl peşinde gider gör.

72 Sulhu da, cengi de, iftiharı ve arı da hep hayâlden mütevellittir.

73 Evliyâullâha tuzak olan hayâller ise, Hüda bahçesindeki ay yüzlülerin yansımasından ibârettir.

74 Şahın rüyasında gördüğü hayâl, gelen misafirin yüzünde aynen zuhûr etti.

75 Pâdişah kapıcı ve perdecilerin yerine ilerledi, gâipten gelen misafirini karşılamaya gitti.

76 Her ikisi, yekdiğerini tanımış ve öğrenmiş birer denizdi. Her iki rûh dikilmeksizin birbirine dikilmiş, bağlanmıştı.

77 Pâdişah; "sevgilim câriye değil, sen idin. Lâkin dünyada iş, işten husûle gelir" dedi.

78 "Ey Hekîm-i gaybî; sen bana Hazreti Mustafa Aleyhisselâm'ın vârisisin. Ben de senin hizmetine kemer bağlamış Ömer mevkiindeyim."

Kullarına tevfik-i hidâyet veren Allah'tan herhâlde edebe riâyet hususunda muvaffakiyet talebi ve edepsizliğin vahâmetinin beyânı

79 Cenâb-ı Hak'tan bizi edebe muvaffak kılmasını dileyelim. Çünkü edebi olmayan, Allah'ın lûtfundan mahrum kalır.

80 Edepsizin zararı, yalnız kendisine dokunmaz; belki bütün âfâka ateş vermiş olur.[7]

81 Zahmet ve baş ağrısı olmaksızın; alım-satım yorgunluğu bulunmaksızın gökten sofra iniyordu.[8]

82 Mûsâ'nın kavmi arasından birkaç edepsiz; "Hani sarımsak hani mercimek?" diye edepsizce söylendiler.

83 Semâdan gelen sofra ve ekmek, kesildi. Bıldırcın kuşuyla kudret helvası bulunmaz oldu. Bize zirâat, çapa ve orak meşakkati kaldı.

84 Tekrar Hazreti İsâ şefâat edince Allah, sofra ve tabak içinde ganimet gönderdi.

85 Küstahlar tekrar edepsizlik ettiler. Yasağa rağmen çıkın çıkın yiyecek alıp saklamaya başladılar.

86 Hazreti İsâ onlara yalvarırcasına dedi ki: "Bu sofra dâimidir. Arz üzerinden eksilmeyecektir.

87 Büyük bir zâtın sofrasında bulunup da doyulmayacak diye sûizanna düşmek ve hırs ve tama gösterip açgözlülük etmek, küfrân-ı nîmet olur."

88 O dilenci suratlı, görmemiş adamların hırsı yüzünden, kendilerine o ilâhî rahmet kapısı kapandı.

---

[7] Enfâl Sûresi'nin 25. âyetine işarettir: *"Ve öyle bir fitneden sakının ki, içinizden yalnızca zulüm yapanlara dokunmakla kalmaz. Ve bilin ki, Allah'ın cezası şiddetlidir."*

[8] A'raf Sûresi'nin 160. âyetine işarettir: *"Biz onları oniki kabileye, o kadar ümmete ayırdık. Ve kavmi kendisinden su istediği zaman Mûsâ'ya, elindeki asâ ile taşa vur, diye vahyettik, vurunca hemen o taştan oniki pınar akmaya başladı. Halkın her biri su alacağı yeri iyice öğrendi. Bulutu da üzerlerine gönderdik, gölgeledik. Onlara kudret helvası ve bıldırcın indirdik. Size rızık olarak ihsan ettiğimiz nimetlerin temizinden yiyiniz, dedik. Onlar zulmü bize yapmadılar, lakin kendi kendilerine zulmediyorlardı."*

89 Zekat verilmediği içindir ki; bulut gelip yağmur yağdırmaz. Zinâdan da etrafta vebâ zuhûr eder.

90 Zulmetten, gamdan, kederden sana her ne ârız olursa, onun sebebi kayıtsızlık ve küstahlıktır.

91 Dost yolunda kayıtsızlık eden, başkalarının da yolunu vurmuş olur. Öyle bir şahıs mert değil, nâmerttir.

92 Felek[9], edebi dolayısıyla; nurlu melek de, yine edebi yüzünden masum ve temiz olmuştur.

93 Güneşin tutulması, küstahlık neticesidir. Azâzîl, yâni, şeytanın rahmet-i İlâhiye kapısından kovulması da edepsizce olan cür'etindendir.

Görüşeceğini, rüyasında tebşir ettikleri tabîb-i ilâhî ile pâdişahın mülâkaatı

94 Elini, kolunu açtı ve onu kucakladı. Ona aşk gibi kalbinde ve ruhunda yer verdi.

95 Pâdişah, tabîb-i İlâhînin elini ve alnını öpmeye, makamından ve yolundan, yâni, nereden bulunduğunu ve ne taraftan geldiğini sormaya başladı.

96 Sora sora meclisin baş sedirine kadar götürdü ve "Nihayet sabır ile mânevi bir hazîne buldum", dedi.

97 Allah'ın hediyesi ve zahmetin, meşakkatin gidericisi, (*Sabır sevinç anahtarıdır*) Hadîs-i Şerifinin mücessem mânâsı; dedi.

98 Ey görünüşü her suâlin cevâbı olan hekîm-i İlâhî; suâl ve cevâba hacet kalmaksızın, insanın müşkili, seni görmekle hallolunuverir.

99 Ey tabîb-i İlâhî; sen, kalbimizdeki sırların tercümanı, çamura saplanıp kalmış -yâni, âciz ve muhtaç- kimselerin arkadaşı ve yardımcısısın.

100 Ey müctebâ ve mürtezâ olan tabîb-i İlâhî; merhaba hoş geldin. Sen kaybolursan kaza gelir, feza daralır.

101 Sen, kavmin seyyidisin, senden hoşlanmayan o tabîattan vazgeçmezse helâk olur.

102 Mülâkaat ve yemekten sonra pâdişah, tabîb-i İlâhînin elinden tuttu ve harem dâiresine götürdü.

[9] Felek: 1. Gök, semâ. 2. Yörünge. 3. Dairevî hareketle dönen küre, âlem, dünya.

Hastanın hâlini görmek için pâdişahın tabîb-i ilâhîyi onun başucuna götürmesi

103 Hastanın ve hastalığın geçmişini anlattı. Sonra hekimi, hastanın karşısına oturttu.

104 Tabîb; hastanın benzini, nabzını ve idrarını görüp muayene etti. Hastalığın hem alâmetlerini, hem sebeplerini sorup dinledi.

105 Dedi ki: öbür hekimlerin yaptıkları tedâvî, yapıcı ve şifalı bir tedâvî değildir. Hastayı harâb etmişler ve zayıf düşürmüşler.

106 Hastanın hâlinden haberdâr olamamışlar. Ettikleri iftiradan –yâni bilmedikleri halde biliriz(!) diye eyledikleri dâvâdan- Allah'a sığınırım.

107 Tabîb-i İlâhî hastalığı gördü. Gizli hastalık ona belli oldu. Lâkin bildiğini gizledi, pâdişaha söylemedi.

108 Cariyenin hastalığı, safradan ve sevdadan değildi. Her odunun kokusunun dumanından belli olduğu gibi, hastalığın mâhiyetini de bâzı arazından anlamıştı.

109 Tabib-i İlâhî, cârîyenin zaafından anladı ki, o kalben zaiftir. Vücudu afiyettedir; fakat gönlü hastadır.

110 Âşıklık derdi, kalbin inlemesinden bellidir. Hiçbir hastalık, gönül hastalığı gibi değildir.

111 Âşıkın derdi, diğer dertlerden ayrıdır. Aşk, Hudâ'nın sırlarını belli eden bir usturlab[10] ve bir vasıtadır.

112 Âşıklık; gerek bu baştan, gerek öbür baştan olsun; âkıbet, bizi o tarafa götürecek kılavuzdur.

113 Aşkın şerhi için türlü beyânatta bulunsam, aşka gelince; -yâni aşkın tesirini hissedince- söylediklerimden mahçup olurum.

114 Lisânın tefsir ve tavzîhi parlak olsa da aşkın söylenilmemiş kalması ve söylenilmesi değil; hissedilmesi daha parlaktır.

115 Kalem ki çarçabuk yazıp gidiyordu. Aşkın tefsiri bahsine gelince, tahammül edemeyerek yarıldı.

116 Akıl, aşkın şerhinde çamura batmış merkep gibi âciz kaldı. Aşkın da, âşıklığın da şerhini yine aşk söyledi.

117 Güneşin delili yine güneştir. Onun varlığına dâir sana delîl lazımsa ondan yüz çevirme.

---

[10] Usturlab: Üstüne gökkubbesinin haritası çizilmiş, yarım daire şeklinde bir âlettir. Yıldızların hareketleri ve uzaklıkları ile güneşin doğuş ve batış saatlerini hesaplamakta kullanılır.

118 Gölge, güneşten nişan verse de, güneş her an, can nurunu neşreder.

119 Ayın ikiye ayrılması mucizesi güneş gibi zuhûra gelince, gölge sana masal gibi, uyku getirir.

120 Hakîkaten dünyâda, güneş gibi acayip bir şey yoktur. Fakat can güneşi ondan daha acâyiptir ki, cihan güneşi fâni olduğu hâlde, can güneşi bâkîdir, onun için (dün), yâni geçmiş zamanın itibârı olmaz.

121 Güneş, hâriçte tek olmakla beraber onun tasvirini yapmak mümkündür.

122 Can güneşi ki, âlem-i esîrin haricindedir. Onun zihinde de, hâriçte de benzeri yoktur.

123 Can güneşi zihinlere sığmaz ki, onun misli tasavvur ve tahayyül edilebilsin.

124 Bahis, Şemsüddîn[11]'in cemâline gelince, dördüncü kat göğün güneşi uçup gitti!..

125 Şems'in nâmı zikredilince, onun nimet ve ihsan işaretinden bir miktârını açıklamak vâciptir.

126 Bu sırada can, Yûsuf'un gömleğinin kokusunu aldığı için, eteğimden yakalamıştır.

127 "Yıllarca olan sohbet hakkı için, o hoş hâllerden, bir hâli olsun îzâh et", demekte ve ilâve etmektedir ki:

128 "Tâ ki yer ve gök gülsün. Akıl, rûh ve göz de, arz ve semânın yüz misli sevinsin."

129 Ey Hüsâmeddin[12]; "Şems'in ahvâlini îzâh etmek hususunu bana teklif etme. Zira ben mânevi yokluk halindeyim. Anlayışım ve anlatışım azalmıştır. Onun senâsını sayıp dökemem." dedi ve devam etti:

130 "Aklı başında olandan başkasının, -yâni, yokluk denizine gark olmuş olan zâtın- söylediği her söz, zahmet de olsa, övünmek de olsa, doğru olmaz.

---

[11] Şemsüddin: Şems-i Tebrizî. Tabakat kitaplarında keşîf sahibi olduğu ve ma'şuklar kutbu bulunduğu zikredilir. Şam'dan Konya'ya gelmiş ve Mevlânâ'nın dostluğunu kazanmıştır. Mevlânâ'nın, Tebrizî'ye yakın ilgisinden dolayı Konya halkına ve talebelerine yaptığı sohbetleri aksatması dedikodu ve kıskançlıklara sebeb olmuş, Şems, bir gün gizlice Konya'yı terk etmiştir. Onun bu ayrılışının Mevlânâ'yı derin bir teessüre sevketmesi üzerine talebelerin ricasıyla Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled Şam'a giderek Tebrizî'nin Konya'ya dönmesini sağlamıştır. Ancak kısa bir müddet sonra talebeler ve halk arasında tekrar zuhûr eden memnuniyetsizlik üzerine Şems-i Tebrizî bir daha dönmemek üzere Konya'yı terk etmiştir. Bu defa Mevlânâ'nın kendisi onu bulmak ümidiyle Şam'a gittiyse de ümidini kaybederek dönmüştür. Şems'in Konya'da öldürüldüğü de iddia edilir. Konya Mevlânâ Türbesi'nde bir makamı; Niğde'de, Pakistan'ın Multon şehrinde ve Tebriz'in Gecil mezarlığında ona atfedilen türbe veya makamlar da vardır.

[12] Çelebi Hüsâmeddin: Şems-i Tebrizî'nin kaybolması ve Selâhaddin Zerkubî'nin vefatından sonra Mevlânânın en yakın dostu olmuştur. Mesnevî'yi, Mevlâna'nın sürekli yanında bulunan Çelebi Hüsâmeddin yazıya aktarmıştır.

131 Şems gibi eşi ve benzeri bulunmayan bir dostun ahvâlini îzâh için ben ne söyleyim ki, bir damarım bile şuur hâlinde değildir.

132 Ciğerimi kan eden bu hicranın şerhini; şimdilik, başka bir zamana bırak."

133 (Can) Dedi ki: beni doyur; çünkü, açım. Hem çabuk ol ki vakit, keskin kılıç gibidir.

134 Ey arkadaş; sofî vaktin oğludur. Yarın ve yarına demek, tarikat şartlarından değildir.

135 Yoksa sen sofi değil misin? Veresiye dolayısıyla, mevcuda yokluk ârız olur."

136 Ona dedim ki: "Dostun sırrının gizli kalması, daha hoştur. Ona vâkıf olmak için sen hikâyeye kulak ver ve mânâsına dikkat et."

137 Dedi ki: "Ey faziletler sahibi Mevlânâ; beni baştan savma; açıktan açığa ve hiçbir şey saklamaksızın söyle.

138 Perdeyi kaldır ve açık söyle ki ben, gömlekli bir güzel ile yatmam."

139 Dedim ki: "Eğer o, dünyâda aşikâre olursa, ne sen kalırsın, ne ucun, ne ortan kalır.

140 Arzu göster, lâkin o arzu ölçüne ve tahammülüne göre olsun. Bir saman çöpü bir dağı kaldıramaz.

141 Güneş ki âlemi aydınlatmaktadır. Yörüngesinden ayrılıp biraz yaklaşacak olsa, her şeyi yakar, kül eder.

142 Fitne, karışıklık ve kan dökülmesini isteme. Bundan fazla da Şems-i Tebrîzî'den bahsetme.

143 Bu bahsin sonu gelmez. Sen başlangıcına dön de hikâyenin tamâmını söyle."

Cariyenin derdini anlayabilmek için o tabîb-i velînin, pâdişahtan halvet istemesi

144 Tabîb-i İlâhî dedi ki: "Pâdişahım; akrabayı da, yabancıyı da uzaklaştırmak sûretiyle sarayı tahliye ettir.

145 Kimse koridorlarda bulunup dinlemesin ki, bu cariyeden bâzı şeyler soracağım."

146 Ev boşaldı. İçinde hekim ile o hastadan başka kimse kalmadı.

147 Tabîb-i İlâhî, hastaya yavaş yavaş ve nezâketle "nerelisin?" diye sordu ve "Her memleket ahâlîsinin ilâcı başkadır", dedi.

148 "O şehirde kime yakınlığın vardır, akrabalığın ve bağlılığın kime ve neyedir?"

149 Elini cariyenin nabzına koydu ve feleğin cevr ü cefâsından birer birer suâl etti.

150 Bir kimsenin ayağına diken batınca, onu dizinin üstüne kor.

151 İğne ucuyla dikenin başını arar, bulamazsa, diken batan yeri tükürüğüyle ıslatır.

152 Ayağa batan diken böyle güç bulunursa, gönüldeki diken nasıl bulunur? Cevap ver.

153 Eğer gönüldeki dikeni herkes görebilseydi; gamların, kederlerin bir adama galebe çalması nasıl mümkün olurdu?

154 Meselâ biri, bir merkebin kuyruğu altına bir diken kor. Merkep onu nasıl çıkaracağını bilmez, sıçramaya başlar.

155 Sıçradıkça diken daha ziyâde batar. Akıllı bir adam lâzımdır ki o dikeni çeksin, çıkarsın.

156 O; diken çıkaracak hekim, üstâd idi. Elini gezdiriyor, taraf taraf tecrübede bulunuyordu.

157 Hikâye yoluyla o cariyeden, dostlarının hâlini sordu.

158 Câriye; memleketine, efendilerine ve hemşehrilerine dâir hekime, açık - yâni, izâhâ muhtaç olmayacak sûrette- hikâyeler söylüyordu.

159 Hekim, bir taraftan cariyenin hikâye söylemesine kulak veriyor, bir taraftan da nabza ve nabzın atışına dikkat ediyordu.

160 Hastanın nabzı, hangi isim söylenildiği sırada hızlanırsa, cariyenin dünyâda, canının ne istediği anlaşılacaktı.

161 Câriye, dostlarını ve memleketini saydıktan sonra başka bir şehir ismini söyledi.

162 Hekim, "Memleketinden nasıl çıktın, evvelce hangi şehirde idin?" diye sordu.

163 Câriye, bir şehir adı söyledi ve geçti. Yüzünün rengi ile nabzının hareketi değişmedi.

164 Efendilerini ve o şehirde bulunanları birer birer anlattı; ve tuz, ekmek yediği yerleri söyledi.

165 Memleket memleket; ev ev hikâye ettiği hâlde, ne nabzı hızlandı, ne de yüzü sarardı.

166 Hekim, tatlı bir gülümseme ile Semerkantlı birinden soruncaya kadar, cariyenin nabzı tabîî bir sûrette ve zararsız bir hâlde atıyordu.

167 Fakat Semerkant'tan sorunca nabzın hareketi arttı, yüzü kızarıp sararmaya başladı. Çünkü Semerkantlı bir kuyumcudan ayrılmıştı.

168 O hekim, o hastadan bu sırrı anlayınca; o derdin, o belânın aslını ve sebebini bulmuş oldu.

169 Hekim, "Kuyumcunun mahallesi hangi yoldadır?" diye sordu. Câriye de "Köprü başında Gatfer mahallesinde" cevâbını verdi.

170 Hekim, cariyeye: "Hastalığının ne olduğunu anladım. Seni çarçabuk bu hastalıktan kurtarmak için himmet göstereceğim", dedi.

171 "Sevin, düşünmekten vazgeç. Muradına ereceğine emin ol. Sana yağmurun çemene yaptığını yapacağım, -yâni, sana âdeta yeniden hayat vereceğim-.

172 Ben senin gamını, kederini düşünür, çâresine bakarım. Sen üzülme. Benim sana olan şefkatim, babanın evlâda olan şefkatinden yüz kat fazladır.

173 Pâdişah, senden sıkı sıkı sorup anlamak istese bile, bu sırrı kimseye söyleme.

174 Kalbin; sırrının mezarı olursa, muradın çabucak husûle gelir."

175 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: Her kim sırrını gizlerse, muradına çabuk erer.

176 Tohum, toprak içinde kalıp da bir müddet geçince; onun sırrı, bostanın yeşermesi olur.

177 Altın ve gümüş gizli bulunmasalardı, mâden içinde nasıl terbiye bulurlardı?

178 Hekimin vaadleri ve lûtufları, o hastayı korkudan emin kıldı.

179 Vaadler vardır ki hakîkî olduklarından kalbe itminân verirler. Yine vaadler vardır ki, mecazî -yâni, yalan bulunduklarından- insana sıkıntı ve tasa getirirler.

180 Kerem sahiplerinin vaadi, seyyar bir hazîne ve carî bir nakit gibidir. Nâehil olanın vaadi ise, infaz ve icra edilmediği için, daimî bir hastalığa benzer.

O velî hekimin, hastalığı teşhis ve pâdişaha arz etmesi

181 Hekim-i İlahî, cariyeden bu malûmatı aldıktan sonra, kalktı, pâdişahın huzuruna çıktı. Ona cariyenin ahvalinden bir parça malûmat verdi.

182 Dedi ki: "Şimdi lâzım gelen tedbir, bu derdin tedavisi için o adamı getirtmemizdir.

183 Altın ve ziynetli elbise göndermekle kuyumcuyu avutup, o uzak şehirden dâvet et."

184 Pâdişah, hekimin bu tavsiyesini işitince onun nasihatini candan, gönülden kabul etti.

185 Sonra o tarafa hâzık, kâfi ve gayet âdil bir iki dâvetçi gönderdi.

186 O iki emir, pâdişahtan müjdeci olarak Semerkant'a ve kuyumcunun nezdine geldiler.

187 Dediler ki: "Ey marifet ve san'atta kâmil olan nâzik üstad; senin şöhret ve san'atın şehirlere yayılmış ve herkesçe duyulmuştur.

188 İşte filân pâdişah, seni kuyumcubaşılığına seçti. Çünkü sen büyük bir üstâdsın.

189 Şu güzel elbiseyi, altını ve gümüşü al. Padişâhın nezdine gelince de has bendelerinden ve nedimlerinden olacaksın."

190 Kuyumcu bir çok mal ve elbiseyi görünce onlara kapıldı, memleketinden, çoluğundan, çocuğundan ayrıldı.

191 Şahın canına kastettiğinden haberi olmayan adamcağız, sevinçle yola çıktı.

192 Arap atına bindi ve sevinerek sürdü. Kanı bedeli olan hediyeyi elbise zannetti.

193 Ey yüz türlü rıza ile, yânı, candan, gönülden râzı olarak sefere çıkan ve sû'ülkazâya doğru giden!

194 Kuyumcunun hayâlinden, izzet, mal ve büyüklük sahibi olmak geçiyordu. Azrail ise ona: "Git bakalım, getirirsin, götürürsün" diye târîz ediyordu.

195 O garîp kuyumcu, yoldan gelince hekîm-i İlâhî onu pâdişahın huzuruna götürdü.

196 O Tırâz[13] mumunun, yâni cariyenin başı ucunda yansın diye kuyumcuyu, izzet ü ikram ile pâdişahın yanına götürdüler.

197 Şah onu görünce tazimde bulundu. Altın hazînesini ona teslim etti.

[13] Tırâz: Türkistan'da, güzelleriyle meşhur bir memleket.

198 Ondan sonra hekîm-i İlâhî Pâdişaha dedi ki: "Ey büyük sultan; o cariyeyi bu efendiye ver.

199 Tâ ki bunun visaliyle câriye iyileşsin, âb-ı visali onun hasret ateşini söndürsün.

200 Pâdişah o ay yüzlü cariyeyi ona bağışladı ve iki hasretzedeyi birleştirdi.

201 Altı ay müddet bermürâd oldular, câriye de tamâmıyla iyileşti.

202 Ondan sonra hekîm, kuyumcu için bir şerbet yaptı. O da içince kızın gözü önünde erimeye, yâni hastalanıp zayıflamaya başladı.

203 Kuyumcunun hastalık tesiriyle güzelliği kalmayınca, ona karşı cariyenin de ilgisi kalmadı.

204 Renk cazibesiyle husûle gelen aşklar, hakîki aşk değildir, hevesten ibârettir. Öyle heveslerin sonu rüsvalıkla biter.

205 Keşke o kuyumcu da çirkinlik timsâli olaydı da o kötü hükme uğramasaydı.

206 Onun gözlerinden dere gibi kanlı yaşlar akıyordu. Çünkü yüzünün güzelliği, canının düşmanı olmuştu.

207 Tâvus kuşunun kuyruğu ve kanadı, kendisinin düşmanı olmuş; bir çok hükümdarı, kuvvet ve şevketi öldürmüştür.

208 Kuyumcu diyordu ki: "Ben bir ahûyum ki, göbeğimdeki miski almak için bu avcı, benim saf ve temiz kanımı döktü.

209 Ben o kır tilkisiyim ki, postumu alıp kürk yapmak için pusuya saklandılar, beni yakalayıp başımı kestiler.

210 Ben o filim ki, dişlerimi almak için, filciler, yâni, avcıların vücudumda açtığı yaralar kanımı dökmüştür.

211 Beni mâdûn[14]um için öldüren, kanımın uyumayacağını, yâni intikamsız kalmayacağını bilmiyor mu?[15]

212 Bugün bana ise yarın onadır. Benim gibi bir adamın kanı nasıl heder olur?

213 Duvarın gölgesi bir müddetçik uzasa bile, yine o gölge duvarın dibine döner.

214 Bu dünyâ; dağa, işlerimiz de seslenmeye benzer. Akis o sesleri bize iade eder."

215 Kuyumcu bunları söyledi ve hemen ölüp toprak altına gitti. Câriye de aşktan ve hastalıktan kurtuldu.

---

[14] Mâdûn'dan maksat, kuyumcunun aklına ve rûhuna nisbetle bayağı kalan güzelliğidir.

[15] "Katilini, katl ile müjdele" hadisine işarettir.

216 Çünkü ölülerin ve öleceklerin –yâni, fâni olanların- aşkı bâkî değildir. Zira ölü, bizim tarafımıza gelemez.

217 Hayy ü lâyezâl olan Mâşuk-u Hakikinin, yâni, Allah'ın aşkı, ruhta olsun, gözde olsun her an goncadan daha ter ü taze olarak durur.

218 O zat-ı ecell ü âlânın aşkını ihtiyar eyle ki, bütün enbiyâ ve evliyâ hazarâtı O'nun aşk-ı feyziyle saâdet ve şerefe nâil olmuşlardır.

219 "Bizim için o hakikat sultanının - yâni, Allah celle şânühû'nun - huzuruna çıkmaya izin yoktur", deme. Kerîm olanlarla iş görmek zor değildir. Allah ise ekremü'l-ekremîndir.

Kuyumcunun zehirlenerek öldürülmesinin, ilâhî işaretle olduğunun beyânı

220 O kuyumcunun hekîm-i İlâhî elinde ölmesi, ne bir ümit ile, ne de bir korku dolayısıyla idi.

221 Allah'ın emr ü ilhamı gelmeden, yâni, pâdişahın hatırı için onu öldürmedi.

222 Hızır Aleyhisselâm'ın bir çocuğun boğazını kesip öldürmesinin sırrını halkın avam kısmı anlayamaz.[16]

223 Allah'tan ilham ve cevap alan kimse, her ne buyurursa, doğruluğun ta kendisi olur.

224 O zât-i şerif ki, mânevî hayat vermek kudretini hâizdir, biiznillâh onu öldürmüş olsa da lâyıktır. Çünkü Allah'ın halîfesi ve naibi -yâni, vekilidir-. Onun eli, Hakk'ın yed-i kudretinde demektir.

225 Sen de ey sâlik! Hazreti İsmail gibi o vâsıtanın ve onu vâsıta kılan Allah'ın hükmü huzurunda baş eğ!.. Kahr ve celâli kılıcı önünde sevine sevine can ver.[17]

226 Sen, pâdişah günahkârlık etti sanıyorsun. Süzme ameliyesi, saf suda tortu bırakır mı?

227 Bu riyazat ve bu cefâ, ocakta gümüşün eriyip cürufunun ayrılması içindir.

228 İyinin, kötünün imtihan edilmesi; altının kaynayıp köpüğünü atması, hâlis ayar kalması içindir.

[16] Bu hâdisenin tamamı, Kehf Sûresi'nin 60-82 âyetleri arasında anlatılmaktadır.
[17] Bu hâdisenin tamamı, Saffât Sûresi'nin 100-110. âyetlerinde anlatılmaktadır.

229 Pâdişah; şehvetten, hırstan, hevâ ve hevesten pâk idi. Kuyumcunun -yâni, hevâ ve hevesin- giderilmesi hususunda iyi hareket etti. Fakat bu iyilik; kötülük gibi görünen bir iyilikti.

230 Eğer Hızır, denizde gemiyi sakatladıysa o sakatlıkta yüzlerce dürüstlük ve menfaat vardı.

231 O kadar marifet nûruyla beraber Mûsâ Aleyhisselâm'ın vehmi, Hızır'ın hareketlerindeki hikmeti anlayamadı. O hâlde sen kanatsız uçmaya kalkışma.

232 Kuyumcunun kanı, hakîkatte kırmızı gül gibidir. Ona kan deme. Ruhu temsil eden pâdişah ise mest-i âkildir, ona da mecnûn deme.

233 Eğer pâdişahın muradı, bir müslümanın kanını dökmek olsaydı, onun adını andığımdan dolayı benim kâfir olmam lâzım gelirdi.

234 Bir şakinin methi dolayısıyla arş-ı İlâhî titrer, muttakî[18] olanlar da fâsıkı methetmek yüzünden sûizanna düşer.

235 O pâdişah gâyet anlayışlı bir hükümdar idi. Böyle olmakla beraber ümmetin mümtaz insanlarından ve Allah'ın has kullarındandı.

236 Bir kimseyi ki, böyle bir pâdişah öldürür; onu saadete ve en yüksek mertebeye çekip yükseltir.

237 Eğer pâdişah, kuyumcunun kahrında, onun faydasını görmeseydi; kendisi lûtfun ta kendisi iken nasıl kahra kalkar ve onu zehirletirdi.

238 Çocuk, hacamat neşteri karşısında titrer. Şefkatli annesi ise evlâdının o gamlı zamanında memnun bulunur.

239 İnsana ruhu üflemiş olan Allah; yarım canı alır, karşılığında yüz can verir; hattâ vehm-ü hayâle gelmeyecek şeyler ihsan buyurur.

240 Sen kendine göre kıyâs ediyorsun. Halbuki hakîkatten çok uzak düşünüyorsun, iyice bak.

Bakkal ile tûtîsinin hikâyesi, tûtînin bakkal dükkânındaki yağları dökmesi

241 Bir bakkal ve onun bir tûtî[19] kuşu vardı. Güzel sesli, yeşil renkli ve söz söyler bir hayvandı.

242 Dükkânda bekçilik eder, çarşıdaki esnaf ve tüccara nükteler söylerdi.

[18] Muttakî: Günah ve haramdan uzak duran, dindar, takva sahibi.
[19] Tûtî: Papağan, dudu kuşu.

243 İnsanlarla konuşurdu, tûtîlere mahsus ötüşü üstatça idi.

244 Efendisi bir gün eve gitmişti. Tûtî dükkâna nezâret ediyordu.

245 Bir kedi, fare yakalamak için birdenbire dükkâna atıldı. Tûtî de can korkusundan,

246 Sıçradı, dükkânın bir köşesine kaçtı. Lâkin gülyağı şişelerini devirdi, yağlarını döktü.

247 Efendisi evden geldi. Dükkâna geçip patron tavrıyla oturdu.

248 Baktı ki dükkân yağ içinde. Elbisesi de yağa bulanmış. Tûtînin yaptığını anladı. Başına vurup tüylerini döktü, kafasını kel hâline getirdi.

249 Tûtî birkaç gün konuşmayı kesti. Bakkal da pişman olup ah demeye başladı.

250 Bakkal sakalını yoluyor, "Eyvah, nimet güneşim, bulut altına girdi" diyordu.

251 "Elim kırılsaydı, o tatlı dilli tûtînin başına nasıl vurdum?" diye teessüf ediyordu.

252 Kuşunun söylemesini bulmak -yâni, tûtîyi tekrar konuşturmak- için fakirlere hediyeler ve sadakalar veriyordu.

253 Üç gün, üç gece sonra bakkal, dükkânda hayran ve ağlamaklı bir hâlde oturuyordu.

254 "Bu kuş ne vakit söyleyecek?" diye binlerce gam ve keder ile vakit geçiriyordu.

255 Tûtî söze başlasın diye ona türlü türlü, acâyip ve garip şeyler gösteriyordu.

256 Başı çıplak bir derviş geçti ki, kafası, tas ve leğen gibi cascavlaktı.

257 O sırada tûtî de dile geldi ve: "ey falan!" diye dervişe seslendi.

258 "Ey kel; neden kellere karıştın? Yoksa sen de şişeden yağ mı döktün?"

259 Tûtînin, aba sahibi dervişi kendi gibi sanmasından ve nefsine kıyâs etmesinden halk gülmeye başladı.

260 Arslan ve süt mânâlarına gelen (Şîr) lâfzı, yazıda birbirine benzerse de mânâ yönünden ayrıdır. Bunun gibi sen de, ümmetin seçkinlerinin hâlini kendine kıyâs etme.

261 Bütün âlem, bu kıyâs-ı nefs sebebiyle sapıttı. Ebdâl-i ilâhîden -yâni: Allah'ın seçkin kullarından- pek az kimse haberdâr olabildi.

262 Peygamberlerle eşitlik dâvasına kalkıştılar, velîleri de kendileri gibi sandılar.

263 İşte biz de insanız, onlar da. Biz de yemeye ve uyumaya mecburuz, onlar da dediler.

264 Körlüklerinden şunu bitmediler ki, arada ucu bucağı bulunmaz bir fark vardır.

265 Her iki arı, bir yerden yediği hâlde birinde -yâni, eşek arısında- yalnız iğne bulunur, diğerinden bal hâsıl olur.

266 Her iki nevi âhû da ot yer ve su içer. Lâkin birinden yalnız gübre, öbüründen hâlis misk husûle gelir.

267 İki nevî kamış, bir dereden su içtiği hâlde biri boştur, diğeri şekerle doludur.

268 Böyle yüz binlerce misâl mevcuttur ki, aralarında yetmiş yıllık fark vardır.

269 Bu –yâni avamdan biri- yer, yediği posa bütün olarak kendisinden ayrılır. Öbürü –yâni havasdan olan- yer, yedikleri bütün îlâhî nûr olur.

270 Avamdan olan yer, yediği hasislik ve haset olur. Havasdan olan yer, yediğinden Allah nûru husûle gelir.

271 Bu, -yâni, mü'min- temiz ve zirâata kabiliyetli bir arazîdir. Öbürü -yâni, kâfir- ise, çorak ve kötü bir yerdir. Yine mü'min, melek gibi masumdur, kâfir ise şeytan ve canavar misâlidir.

272 İki taraf sûretinin birbirine benzemesi caizdir. Acı suyun da, tatlı suyun da duruluğu vardır.

273 Bilmiş ol ki, tatlı suyu acı sudan ayırt edecek olan zevk sahibidir.

274 Sihri, mucizeye benzetirler. Her ikisinin de hile üzerine, yâni, hokkabazlığa dayandığını sanırlar.

275 Mûsâ ile imtihan olmaya kalkışan Mısır sihirbazları, inat ve mücâdele fikriyle onun asâsı gibi birer değnek yakalamışlardı.

276 Bu asâ ile onların asâsı arasında derin bir fark, Mûsâ'nın mucizesi ile onların sihri arasında uzun bir yol vardı.

277 Sihir işinin sonunda Allah'ın lâneti, mucize işinin sonunda ise Allah'ın rahmeti vardı.

278 Kâfirler, mücâdele ve inât hususunda maymun tabiatlıdırlar. Göğüs içerisindeki tabiat, bir âfettir.

279 İnsanın yaptığını maymun da yapar, insandan ne görürse onu taklit eder.

280 Maymun, ben de insan gibi yaptım sanır. O inatçı hayvan, aradaki farkı nasıl tanır?

281 Bu; -yâni mü'min-i kâmil- mahzâ emre itaat için yapar; diğeri –yâni kâfir ve fâsık- ise mücâdele ve gösteriş olsun diye yapar. O gibi inatçı ve taklitçi adamların başına toprak saç.

282 O münâfık, gerçek mü'minlerle beraber namaza gelirse de, ibadet için değil, gösteriş için gelir.

283 Namazda, oruçta, hacda, zekâtta mü'minler; münâfıklarla uğraşırlar.

284 Sonunda mü'minler, münâfıklara galebe ederler. Münâfıklar âhirette mat olurlar, yâni kaybederler.

285 Her ikisi -yâni mü'min ile münafık- bir oyun başında bulunuyorlarsa da, birbirlerine nisbetle Merv'li ve Rey'li gibidirler.

286 Her biri kendi makamına ve kendi nâmına icâp ettiği yere doğru gider.

287 Birine mü'min deseler, ruhen mütelezziz olur, hoşuna gider; fakat münafık diyecek olsan hiddetlenir, ateş kesilir.

288 Mü'min lâfzının sevilmesi, zât-i mü'minin, yahut zât-i îmânın mahbub olmasındandır. Münafık lâfzına buğzedilmesi de nifakın âfetleri dolayısıyladır.

289 Mü'min kelimesini teşkil eden (m, ü, m, i, n) harflerinde şerâfet yoktur. Mü'min lâfzı, ehl-i îmânın tarifinden başka bir şey değildir

290 Birisine münafık deyince, bu kötü lafız, akrep gibi onun içerisini sokar.

291 Eğer bu isim -yâni münafık lâfzı– cehennemden gelmiyorsa, onda neden cehennemi bir tat vardır?

292 Münafık lâfzının çirkinliği, lâfzının ve harflerinin tesirinden değildir; nitekim deniz suyunun acılığı da konulan kabdan değildir.

293 Harf, zarf gibidir. Mânâ, o zarfın içerisindeki suya benzer. Mânâ denizi ise Allah'ın yanında sabit olan ümmü'l-kitabdır.

294 Dünyâda acı ve tatlı denizler vardır. Aralarında bir berzah hâildir ki, birbirine karışmazlar.

295 Malûmun olsun ki bu iki deniz; bir asıldan, bir menbadan zuhur eder. Sen ikisinden de geç. Onların kaynağına kadar git.

296 Kalp altını da, hâlis altını da mihenk taşına vurmayınca, anlayamazsın.

297 Allah, her kimin ruhuna mihenk taşı koymuşsa, o kimse, yakîni şüpheden ayırt eder.

298 Diri bir adamın, hattâ hayvanın ağzına bir çöp kaçacak olsa, onu çıkarmayınca rahat edemez.

299 Binlerce lokma arasında, ufak bir çöp parçası ağza girince, canlının hissi, onu bilir ve bulur.

300 Dünyâ ile ilgili his, bu cihanın; dîn ile ilgili his ise, asumanın (göğün) merdivenidir.

301 Bu hissin sıhhatini hekimden, öteki hissin sıhhatini dosttan talep ediniz.

302 Tabiî hissin sıhhati, bedenin âfiyetindedir. Dînî ve manevî hissin sıhhati ise cismin tahrîbindedir.

303 Mânâ aşkıyla hânümânını, malını, mülkünü harcayıp tasadduk eden cana ne mutlu![20]

304 Meselâ biri; define için, evini harâb eder; lâkin bulduğu hazîne ile o harabeyi eskisinden daha mâmur yapar.

305 Biri de suyu kesip, derenin yatağını temizler, ondan sonra, temiz ve içilecek suyu salıverir.

306 Biri de deriyi yarar, saplanmış oku çekip çıkarır. Ondan sonra iyileşir, yeni deri peydâ olur.

307 Biri de, meselâ bir hükümdar, kaleyi tahrîp ederek kâfirden alır, sonra onu tamir ederek yüzlerce burç ve set ilâve eder.

308 Kendisine "nasıl ve niçin?" denilemeyen Allah'ın işine kim keyfiyet va'zedebilir? Şu söylediklerim zaruret icâbıdır.

309 Bâzan öyle, bâzan da böyle görünür. Onun için din işi, hayretten başka bir şey değildir.

310 Bir kimsenin, hakîkî kıbleye sırtını çevirmek sûretiyle hayran olması değil; belki dostun mest ve müstağrak[21]ı olmak sûretiyle hayretidir.

311 Birinin yüzü dost tarafına dönmüştür. Diğerinin yüzü ise, hakîkatte onun yüzünden ibârettir.

312 Her birinin yüzüne bak ve onların evsâfını ezberle. İhtimâl ki hizmet vâsıtasıyla sen de rûşinâs olursun -yâni yüzüne baktığın kimselerin, manevî hüviyetlerini anlarsın-.

313 Madem ki insan yüzlü birçok şeytan vardır. O halde, her ele el vermek, yâni intisâb ve bîat etmek caiz değildir.

314 Çünkü kuşu aldatıp tutmak için, avcı ıslık çalar ve kuş gibi ötmeye çalışır.

315 O kuş, hemcinsinin sesini işitince, havadan iner ve tuzağa tutulur.

316 Alçak bir herif, birtakım saf kimseleri kandırmak için, dervişlerin kelimelerini çalar.

317 Erkeklerin –yâni tarîkat ricâlinin- sözü de, işi de parlak ve sıcaktır. Alçakların işi ise, hile ve hayâsızlıktır.

---

[20] Âl-i İmran Sûresi'nin 92. âyetine işarettir: *"Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça, gerçek iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir."*

[21] Müstağrak: Gark olmuş, dalmış, batmış.

318 Dilenmek için yünden arslan yaparlar, Müseylemetü'l-Kezzâb'a[22] Ahmed lâkabını takarlar.

319 Halbuki Müseyleme'nin lakâbı, "Kezzab" (yalancı); Muhammed Aleyhisselâtü Vesselâm'ın lâkabı da "Server-i Ulü'l-Elbâb" kalmıştır.

320 Şarâb-ı İlâhînin mührü, hâlis misktir. Malûm olan şarâbın sonu ise azâptır.

Kendi millet ve mezhebine taassubu dolayısıyla Hıristiyanları öldüren Yahudi pâdişahının hikâyesi

321 Yahudiler arasında zâlim, İsâ düşmanı ve hıristiyan öldüren bir hükümdar vardı.

322 Peygamberlik zamânı ve nöbeti, İsâ'nındı. Mûsâ devri geçmişti. Öyle olmakla beraber O, Musa'nın; Mûsâ da O'nun ruhu mesâbesindeydi.[23]

323 O şaşı hükümdar, Allah yolunda iki demsâz ve hemdem olan Mûsâ ile İsâ'yı birbirinden ayrı gördü.

324 Usta, şaşı çırağına: "İçeriye gir, raftaki şişeyi dışarı çıkar", dedi.

325 Şaşı çırak: "O iki şişeden hangisini getireyim? İyice anlat", dedi.

326 Usta: "O iki şişe değildir. Şaşılığı bırak, fazla görücü olma", dedi.

327 Şaşı çırak: "Usta, beni tekdir etme" deyince, ustası: "O iki şişeden birini kır", emrini verdi.

328 Çırak, şişelerden birini kırınca ikisi de gözünün önünden kayboldu. İnsan, meyl ve gazap dolayısıyla şaşı olur, biri iki görür.

329 Şişe birdi. Lâkin çırağın gözüne iki görünüyordu. Birini kırınca, öbürü de yok oldu.

330 Gazap ve şehvet gibi hâller; insanı şaşı yapar ve ruhun istikâmetini değiştirir.

331 Garaz gelince, yâni insan garazla bakınca, hüner gizlenir. Gönülden kalkan yüzlerce perde, göz önüne gerilir. Rızâ ile bakan bir göz, hiçbir ayıp görmez. Nitekim garazla bakan bir göz de, olanca kötülükleri meydana çıkarır.

---

[22] Müseylemetü'l-Kezzab: Hz. Peygamber zamanında peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkan, Beni Hanife kabilesine mensup sahte peygamber Müseyleme bin Habib'e verilen isim.

[23] Bakara Sûresi'nin 285. âyetine işarettir: *"Peygamber, Rabbi'nden kendisine ne indirildiyse ona iman etti. Mü'minlerin de hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler. 'Biz Allah'ın peygamberleri arasında ayırım yapmayız, duyduk ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, bağışlamanı dileriz, dönüş ancak sanadır.' dediler."*

332 Kadı, kalbinde rüşvet almaya karar verince zâlimi, zavallı mazlumdan nasıl ayırt edebilir?

333 Yahudi hükümdar, çıfıtlık[24] kîni ile o kadar şaşı oldu ki; aman Yâ Rabbî, sana sığındık!..

334 Ben; Mûsâ dîninin hâmî ve yardımcısıyım diye, yüz binlerce mazlum mü'mini öldürdü.

Hıristiyanların kaldırılması için, vezirin pâdişaha hile öğretmesi

335 Yâhûdî hükümdarın sapık ve hileci bir veziri vardı ki, hile ile suyun üstüne düğüm vururdu.

336 Bu vezir dedi ki, "Hıristiyanlar canlarını kurtarmak için, dinlerini hükümdardan gizlerler.

337 Onları öldürme ki, öldürmenin faydası yoktur. Dîn, misk ve öd ağacı değildir ki kokusu olsun da ondan anlaşılsın."

338 Hükümdar, vezire sordu ki, "O halde ne tedbîr alalım? Bu hilenin, bu yalanın -yâni İsevîliğin- yayılmasına mâni olmanın çâresi nedir?

339 Tâ ki dünyâda nasrânîliğini îlân eden, yâhut gizli dîn kullanan bir Hıristiyan kalmasın."

340 Vezir dedi ki: "Şahım; kulağımı ve elimi kestir ve acı bir hüküm ile burnumu ve dudağımı yardır.

341 Ondan sonra beni, darağacının altına getir. O sırada bir şefaatçi çıksın ve senden affımı dilesin.

342 Bu işi tellâl çağırılan ve kalabalık olan dörtyol ağzı bir meydanda yaptır.

343 Ondan sonra beni yanından uzaklaştır ve uzak bir şehre sür ki, Hıristiyanlar arasında şer ve fitne çıkarayım."

[24] Çıfıt: Yahudi (hakaret sözü)

Hıristiyanlara kast için, o çifit vezîrin şeytanlığı ve onların hâlini hükümdarın huzurunda arz etmesi

344 "Gizli olarak diyeyim ki: Ben, sırren Hıristiyanım. Ey sırların âlimi olan Rabbim, sen bilirsin.

345 Şah, benim îmânıma vâkıf oldu. Yahudilik taassubu dolayısıyla canıma kasdetti.

346 Dînimi gizlemek, şahın dînini izhâr etmek istiyordum.

347 Şâh, esrarımdan koku aldı. Sözlerim onun nezdinde töhmetli tutuldu.

348 Şâh bana dedi ki: (Senin sözün, içinde iğne bulunan ekmek gibidir. Senin kalbinden benim kalbime pencere vardır.

349 Ben o kalp penceresinden, senin hâlini gördüm. Hâlini görüp anladığım için, dedikoduna kulak asmam.)

350 Eğer Îsâ dîni yardımcım olmasaydı, şah beni çıfıtçasına parçalatacaktı.

351 Îsâ için canımı feda eder, başımı veririm. Hattâ bundan dolayı kendimi yüz bin kere minnettar sayarım.

352 Îsâ'dan canımı esirgemem; lâkin onun dînine dâir iyiden iyiye mâlûmâtım vardır.

353 O pâk dînin birtakım câhiller arasında kalıp, ziyana uğrayacağına hayıflanıyorum.

354 Allah'a ve İsa'ya şükür ki biz, bu hak dînin rehberi olmuşuz.

355 Yine şükrolsun ki, o çıfıttan da, çıfıtlıktan da kurtulmuş, Hıristiyanlık zünnârını[25] belimize bağlamışız.

356 Ey insanlar; zaman, Îsâ devridir. O'nun dînine âit esrarı candan, gönülden dinleyiniz."

357 Vezîr, bu hileyi sayıp dökünce, hükümdarın kalbindeki endîşeyi tamâmıyla izâle etti.

358 Hükümdar, vezirin dediği siyâseti, onun hakkında yaptırdı. Ahâli ise vezirin cürmü ve cezası karşısında hayran kaldı.

359 Hükümdar, veziri, Hıristiyanların bulunduğu memlekete sürdü. O da, gittiği yerlerde onları davete başladı.

[25] Zünnar: Hıristiyan keşişlerinin bellerine bağladıkları ucu haçlı kuşak.

Vezirin hâli gizli ve kendilerinin idrâki zayıf olduğundan, Hıristiyanların onu kabul etmeleri ve rehber bilmeleri

360 Yavaş yavaş mezhebine girmek sûretiyle yüz binlerce Hıristiyan, vezirin başına toplandı.

361 Vezir, o cemâate İncil'in, zünnârın, namazın esrarını gizlice anlatıyordu.

362 Vezîr, zâhirde din hükümlerinin vaizi idi. Lâkin bâtında ve hakîkatte kuşbazların ıslığı ile tuzağı gibiydi.

363 Bundan dolayı, ashabdan bâzıları, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'den, insanı azdıran nefsin hilesine dâir malûmat isterlerdi.

364 Nefis; ibâdetlere ve ruhî ihlâslara ne gibi fâsid ve gizli garazlar karıştırır, diye sorarlardı.

365 Ondan, ibâdet ve tâatin fazilet ve sevabını aramazlardı. Zâhirî ayıplara dâir malûmat ver, derlerdi.

366 Kıl ayırır, zerre tefrik eyler ve gül ile kerevizi ayırt eder gibi, nefsin hilelerini bilirlerdi.

367 Ashabın araştırıcı olanları, nefsin hilesi hususundaki peygamberin beyânları karşısında, hayran kalırlardı.

Hıristiyanların vezire tâbi olmaları

368 Hıristiyanlar, tamamıyla o vezire tabî oldular. Zâten avam insanların taklit kuvveti nedir ki?

369 Vezirin muhabbetini kalplerine ektiler. Kendisini İsa'nın vekili farz ettiler.

370 O vezir, hakîkatte tek gözlü ve mel'un bir deccâl idi. Ey yardımcıların en güzeli olan Allah; imdada yetiş!..

371 İlâhî; dünyâda yüz binlerce tuzak ve dâne vardır. Biz ise aç ve harîs kuşlar gibiyiz.

372 Biz, doğan kuşu da olsak, Zümrüdüankâ kuşu[26] da olsak, her vakit yeni bir tuzağa tutuluyoruz.

[26] Zümrüdüankâ Kuşu: Renkli tüylü, yüzü insan yüzünü andıran uzun boyunlu, kendisinde her hayvandan bir âlamet olan, Kafdağı'nda yaşadığına ve öldükten sonra yanıp küllerinden tekrar doğduğuna inanılan büyük, efsanevî kuş. Ankâ Kuşu, Simurg ve Phoenix adlarıyla da bilinir.

373 Bizi her an bir tuzaktan kurtarıyorsun. Lâkin ey yüce olan Allah; biz diğer bir tuzağa gidiyoruz.

374 Biz bu dünyâ ambarında buğday topluyoruz. Fakat topladığımız buğdayları kaybediyoruz.

375 Bir gün aklımızı başımıza alıp da, buğdayın böyle kayba uğramasının, farenin hilesinden ileri geldiğini idrâk etmiyoruz.

376 Fare ambarımızı delmiş, onun hilesinden ambarımız harâb olmuştur.

377 Ey can; evvelâ farenin def'i çâresine bak, ondan sonra buğday toplamaya çalış.

378 Büyüklerin büyüğü olan sevgili peygamberimizin hadîsleri cümlesinden olan: "*Namaz, ancak kalb huzuru ile tamam olur.*" mealindeki haberi işit.

379 Eğer bizim ambarda hırsız bir fare bulunmasaydı, kırk yıllık amel buğdayı nereye giderdi?

380 Her günkü sıdk u istikâmet, velev ki azar azar olsun, ambarımızda niçin toplanmıyor?

381 Demir, yâni çakmaktan birçok kıvılcım sıçradı. Uyanık gönül de o kıvılcımı çekti ve kabul etti.

382 Lâkin karanlıkta gizli bir hırsız var ki, kıvılcımları söndürmek için üstlerine parmak basıyor.

383 Felekte –yâni dünyâda- bir kandil yanmasın diye, o karanlıktaki hırsız kıvılcımları söndürüyor.

384 İlâhî; sen bizimle beraber olup bizi muhafaza edince, ayak altında yüz binlerce tuzak olsa da ehemmiyeti yoktur.

385 Yâ Râbbî; Senin inayetlerin bizimle beraber olunca, o alçak hırsızdan, -yâni şeytandan- ne korkumuz olur?

386 İlâhî; sen her gece ruhları, ceset tuzağından kurtarır ve onu bağlayan levhaları, bağları koparırsın.

387 Ruhlar her gece ten kafesinden kurtulurlar. Kimsenin hâkimi ve mahkûmu olmaksızın âzâde bulunurlar.

388 Zindandaki mahpuslar, gece uyuyunca zindanda bulunduklarından habersizdirler. Devlet ve hükümet ricali de uyuyorken vazife ve memûriyetten haberdar değildirler.

389 Uykuda ne kazanmak, ne de kaybetmek endişesi vardır. Ne de bu filândır, şu falandır düşüncesi mevcuttur.

390 Ârif olan zâtın hâli, uyanıkken de böyledir. Cenâb-ı Hak Ashâb-ı Kehf hakkında (*Hüm Rukûd*)[27] tâbirini kullanmıştır. Bundan ürkme.

391 Ârif, dünyâya âit işlerde, gece gündüz uykudadır; -yâni uyuyan bir adamda nasıl irâde ve tasarruf kalmazsa ârîf de öyle olmuştur-. O, kalem gibi Allah'ın yed-i kudretindedir.

392 Yazı yazan eli, görmeyen kimse, kalemin hareketini müşahede edince yazma işini ondan sanır.

393 Halkın uykuya dalmasıyla, yâni uyuyunca istirahate nail olmasıyla Allah, ârifin ahvâlinden bir miktâr numune göstermiştir.

394 Halkın canları, nedeni ve niçini olmayan bir sahraya, -yâni âlem-i ervaha- gider. Orada ruhları; yattıkları yerde de bedenleri, istirahat eder.

395 İlâhî; bir işaretle bütün ruhları tekrar tuzaklarına, -yâni cesetlerine- getirir, hepsini adalet ve hükümle mukayyet kılarsın.

396 Vaktaki seherin nuru görünür, felek akbabası altın kanatlarını çırpar, -yâni sabah olur-, güneş doğar.

397 Sabahın fâlık ve Halıkı olan Allah, İsrafil gibi bütün ruhları, ruhlar âleminden sûret âlemine getirir.

398 Münbasıt ve mücerret olan ruhları ten eyler, -yâni cesetle bağlar-. Bedenleri de tekrar ruhlara yüklü kılar.

399 Can atlarının eğerini alır. Şu hâl (*Ennevmü ehul mevt*)[28] hadîsinin sırrıdır.

400 Lâkin sabahleyin tekrar gelmeleri ve cesetle alâkadar olmaları için ruhların ayağına uzun bir ip bağlar.

401 O çayırdan ve mer'adan, -yâni âlem-i mânâdan- sabahleyin tekrar çekip getirmek için.

402 Keşke Cenâb-ı Hak, bu ruhu da Ashâb-ı Kehf gibi, yahut Nuh'un gemisi gibi muhafaza edeydi de,

403 Bu uyanıklık ve idrâk tufanından şu kalbi, şu gözü ve şu kulağı kurtarmış olaydı.

404 Cihanda ve hâlâ, ne kadar Ashâb-ı Kehf vardır ki, belki senin yanında ve karşındadır.

405 Mağara da, yâr da onunla nağmeler terennüm etmektedir. Ne faydası var

---

[27] Kehf Sûresi'nin 18. âyetinden: "*Bir de onları mağarada görseydin uyanık sanırdın. Halbuki onlar uykudadırlar. Biz onları sağa sola çevirirdik. Köpekleri de girişte ön ayaklarını ileri doğru uzatmıştı. Eğer onları görseydin, arkana bakmadan kaçardın ve için korku ile dolardı.*"

[28] "*Uyku ölümün kardeşidir.*"

ki, senin gözün ve kulağın gafletle mühürlü olduğu için, onu görüp işitemiyorsun.

406 Halîfe, Leylâ'ya dedi ki: "Mecnûn'un perişan olmasına ve sapıtmasına sebep olan Leylâ, sen misin?

407 "Sen, diğer güzellerden fazla bir şey değilsin?" Leylâ da cevap verdi ki: "Sen, Mecnûn olmadığın için, sus!"

408 Uyanık olan, daha ziyâde uyumuş demektir. Öylesinin uyanıklığı, uyumuşluğundan beterdir.

409 Ruhumuz, Allah ile uyanık olmayınca, o zâhirî uyanıklık, bizim için bend ve maniâdır.

410 Bütün gün hayâlin tekmelemesinden; kâr, zarar ve eldeki malın zevali korkusundan.

411 Ruhun ne safâsı, ne letâfet ve nûrâniyeti, ne de yüksek âleme gidecek yolu kalır.

412 Uyumuş o gafildir ki, her hayâle karşı ümide düşer ve onunla konuşmaya kalkar.

413 Rüyasında şeytanı huri gibi görür ve ona şehvet suyunu akıtır.

414 Nesil tohumu, nutfesini çorak yere dökünce uyanır, kendine gelir, o vakit de hayâl, gözünün önünden kaçar.

415 Uyanınca, ihtilâm oluşundan başında yorgunluk, vücudunda mülevveslik[29] görür. Ah o görünen ve görünmeyen nakıştan ah!

416 Bir kuş, yüksekten uçar. Gölgesi de toprak üstünde kuş gibi koşar.

417 Budalanın biri, o gölgeyi avlamak ister, arkasından o kadar koşar ki, takati kesilir.

418 O budala, o gölgeye ok atar da, arayıp taramaktan ok torbası boş kalır.

419 Gölge avlamak için sürat ve harâretle koşmaktan ve şuraya buraya ok atmaktan ömür sadağı boşalmış ve hayâtı heder olmuş olur.

420 Allah'ın mânevi gölgesi, o gölge avcısının mürebbîsi olursa, onu hayâl ve gölge peşinde koşmaktan kurtarır.

421 Sâye-i Yezdan, -yâni zıll-i İlâhî,- Allah'ın o makbûl kuludur ki, bu âleme nisbetle ölüdür ve Allah'a nisbetle diridir.

422 O insân-ı kâmilin eteğini geciktirmeksizin yakala ki, âhir zaman fitnelerinden kurtulasın.

---

[29] Mülevves: Kirlenmiş, pis.

423 (*Keyfe meddezzil*)[30] nazm-ı kerîmi, evliyanın nakşı ve müşiridir. Onlar, Allah güneşinin nuruna delildir.

424 Kur'an'ın bikr olan harfini ve lafzını te'vil ediyorsun. Kur'an'ı değil, kendini te'vil etmenin çaresine bak.

425 Bu vâdide öyle delilsiz gitme. Halil İbrahim Aleyhisselâm gibi (*La ühibbul âfilin*), "ben batanları sevmem." de.[31]

426 Git, gölgenin delâletiyle güneşi bul ve şâh Şems-i Tebrizî'nin eteğine sarıl.

427 Eğer bu sur-i sürûru, -yâni Şams-i Tebrizî' Hazretllerine giden yolu- bilemez ve bulamazsan, Allah'ın hidâyet ışığı olan Hüsâmeddin Çelebi'den sor.

428 Eğer, Hüsâmeddin Çelebi'ye intisâb için giderken; haset, yâni kıskançlık, boğazına sanlırsa -ki şeytanın hasette fazla tecâvüzü olur.

429 Şeytan, Âdem'e olan hasedinden, ona secde etmeye utandı. Yine o şeytan, hasedinden saadetle cenk etmeye kalkıştı.

430 Sülûk yolunda hasetten daha zor ve daha tehlikeli bir geçit yoktur. Hasût olmayan kimseye ne mutlu.

431 Bu ceset hasethânedir. Malûmun olsun ki hasetten, bütün bir hânedân bulaşmış olur.

432 İnsanın cismi, hasethâne olmakla beraber, Cenâb-ı Hak, o cisimlerden bâzılarını iyice temizlemiştir.

433 *Tahhirâ* beyti, âyet-i kerîmesi, temizlik nişanıdır.[32] Aslı toprak olmakla beraber, insan cesedi nûr hazinesidir.

434 Eğer, hasûd olmayan bir zâta hile ve haset etmeye kalkarsan, o haset dolayısıyla kalbine zulmetler ârız olur.

435 Allah adamlarının altında toprak gibi ol. -Yâni, onlara karşı haset etmek değil, fevkalâde tevazu göster-. Hasedin de, bizim yaptığımız gibi, başına toprak saç ve ayaklarının altına alıp onu zelil et.

---

[30] Furkan Sûresi'nin 45. âyetinden: "*Rabbinin gölgeyi nasıl uzatmakta olduğunu görmedin mi?...*"

[31] En'am Sûresi'nin 76. âyetinden: "*Üzerine gece bastırınca, bir yıldız gördü: 'Rabb'im budur' dedi. Yıldız batınca da: 'Ben batanları sevmem' dedi.*"

[32] Bakara Sûresi'nin 125. âyetine işarettir: "*Biz ta o zaman bu Beyt'i, insanlar için bir sevap kazanma ve bir güven yeri kıldık. Siz de Makam-ı İbrahim'den kendinize bir namazgah edinin. Ayrıca İbrahim ile İsmail'e şöyle ahid verdik: "Beytimi, hem tavaf edenler için, hem ibadete kapananlar için, hem de rükû ve secde edenler için tertemiz tutun!"*

Yahudi vezirin hasedini beyan

436 O alçak vezirin aslı ve mayası, haset idi. Onun için kulağını ve burnunu bâtıl yere ve bedava olarak verdi.

437 O ümmid ile ki, hasedinin iğnesinden birtakım zavallıların canlarına zehir aksın.

438 Her kim haset yüzünden burun koparmaya kalkışırsa -vezir gibi- kendini burunsuz ve kulaksız bırakır.

439 Burun, koku alan bir uzuvdur ki, aldığı koku, onu bir mahalle götürür.

440 Koku almayan kimsenin burnu yok demektir. Koku da dünyaya değil, dîne ve âhirete müteallik râyihadır.

441 Bir kimse mânevî koku duyup da o nimetin şükrünü ifâ etmezse, küfrân-ı nimet gelir, onun burnunu yer ve düşürür.

442 Şükret ve şükredenlerin kulu, kölesi ol. Onların huzurunda ölü gibi teslimiyet göster ve neticesinde bekâ bul.

443 Vezîr gibi, halkı sapıtmayı kendine sermâye yapma ve herkesi namazdan, niyazdan ve ibâdetten alıkoyma.

444 O kâfir vezir, din nasîhatçisi kılığına girmiş, hile ile badem helvasına sarımsak karıştırmıştı.

Hıristiyanlar arasındaki aklı başında olanların, vezirin hilesini anlamaları

445 Kuvve-i zâikası olanlar -yâni ağzının mânevi tadı yerinde bulunanlar- vezirin sözlerindeki lezzet arasında bir de acılık duyuyorlardı.

446 Vezir, nükteli sözler söylüyordu. Lâkin o sözler, içine zehir karıştırılmış şeker şerbeti gibiydi.

447 Vezirin zâhirî kelâmı: "Hak yolunda gayretli ol", diyordu. Zımnen ve filen ise, ruha atâlet ve miskinlik tavsiye ediyordu.

448 Gümüşün sathı; beyaz ve yeni olmakla beraber, eli ve elbiseyi kirletir.

449 Ateş, şulesi itibariyle kırmızı görünür. Öyle iken sen, onun kıvılcımı ile yaktığı yeri simsiyah etmesine bak.

450 Şimşek, nazara nûr görünürse de, onda göz kamaştırmak hassası vardır.

451 Veziri dinleyenlerden her kim anlayışlı ve zevk sahibi değilse, vezirin sözleri, onun boynuna halka gibi geçiyordu.

452 Hükümdardan ayrı olarak, vezîr altı sene müddetle İsevîlerin penâhı ve muktedâsı oldu.

453 Halk, -yâni Hıristiyanlar- dîni de, kalbi de ona teslim ettiler, onun emrine ve hükmüne karşı can feda edecek dereceye geldiler.

Hükümdarın vezire gizlice haber göndermesi

454 Vezir ile hükümdar arasında gizli haberleşme oluyordu. Vezirin vaadlerinden, hükümdarın kalbi rahatlıyordu.

455 Hükümdar ona: "Ey benim makbulüm; zamanı geldi. Kalbimdeki endîşeyi çabucak gider", diye bir mektup yazdı.

456 Vezir, "Şahım, şimdi İsâ dînine fitne düşürmek işiyle meşgulüm", diye cevap gönderdi.

Hıristiyanlardan on iki fırkanın beyânı

457 İsâ kavminin rabt ü zabtı hususunda, on iki hâkimi vardı.

458 Her fırka, ayrı bir beyin tâbii idi ve tamahkârlık şevkiyle onun kulu ve kölesi olmuştu.

459 Bu on iki bey ile onların kavmi, o nişanı kötü vezirin itaatine girmiş ve bendesi olmuştu.

460 Hıristiyan beyleriyle tâbîlerinin hepsi de vezirin sözlerine kanmışlar, ahvâl ve harekâtına bağlılık göstermişlerdi.

461 Vezir öleceksin demiş olsaydı, o beylerden her biri, her an ve saat, huzurunda can verirdi.

Vezirin hıristiyanlara karşı, İncil'in hükümlerini karıştırması

462 Vezir, o beylerden her birinin nâmına bir tomar tanzim etti ki, tomarların hepsi de meslek ve mezhep itibarıyla bambaşka idi.

463 O tomarlardan her birinin hükümleri başka türlü ve biri başından sonuna kadar diğerine aykırı idi.

464 Tomarın birinde, riyâzat ve açlık yolunu, tevbenin ve günahlardan dönüşün rüknü kılmış.

465 Tomarın birinde de demişti ki: "Riyâzatın faydası yoktur. Bu yolda cömertlikten başka kurtulacak cihet bulunmaz."

466 Tomarın birinde de demişti ki: "Senin açlığın da, cömertliğin de, mabûduna karşı şirk koşman olur.

467 Gamda olsun, rahatta olsun, tevekkül ve teslimden başka, amellerin hepsi hile ve tuzaktan ibârettir."

468 Tomarın birinde demişti ki: "Vâcip olan hizmettir. Yoksa tevekkül düşüncesi bâ'is-i töhmettir."

469 Tomarın birinde demişti ki: "Dinde vârit olan emirler ve nehiyler vardır. Fakat onlar yapılmak için değildir, bizim aczimizi, onları yapamayacağımızı bize anlatmak içindir.

470 Tâ ki o emir ve nehiylerde kendi aczimizi ve hakkın kemâl-i kudretini görüp anlayalım."

471 Tomarın birinde demişti ki: "Kendi aczini görme, aklını başına al. Kendinde acz görmek, Allah'ın nimetine küfran göstermektir.

472 Kendi kudretini gör ki bu kudret ondandır. Kendindeki kudreti Allah'ın bir nimeti bil."

473 Tomarın birinde demişti ki: "Bu ikisinden, -yâni kendinde acz ve kudret görmekten- geç. Nazara sığan, görülebilen her ne varsa tevhît yolunda manevî put sayılır."

474 Tomarın birinde demişti ki: "Bu mumu söndürme. Çünkü nazar ve istidlâl[33], bir meclisin mumu gibidir.

475 Nazar ve istidlâlden geçersen, vuslat gecesinin yarısında mumu söndürmüş, karanlıkta kalmış olursun", diyor.

476 Tomarın birinde demişti ki: "Korkma, nazar ve istidlâl mumunu söndür. -Yâni müessiri bulmak için esere bakmaktan vazgeç- ki, ona mukabil yüzlerce nûr görmüş olasın.

477 Mum söndürülünce can şem'inin nuru artar. Senin Leylân, senin sabrından mecnûn olur.

478 Her kim zühd-ü kanâat gösterip de dünyâyı terk edecek olursa, dünya ona doğru ziyadesiyle yaklaşır."

479 Tomarın birinde demişti ki: "Allah, sana ne vermişse, onu icât ederken sana şirin kılmıştır.

[33] İstidlâl: Delile dayanma, delile dayanarak sonuç çıkarma.

480 Cenâb-ı Hakk'ın sana müyesser kıldığını hoşlukla kabul et. Kendini zahmet ve meşakkate düşürme."

481 Tomarın birinde demişti ki: "Kendi isteğini bırak. Çünkü senin tabîatınca makbul olan, kötü ve merdût bir harekettir.

482 Muhtelif ve müteaddit yollar, tabîata kolay gelmiş, onlardan her birine bir millet ve bir din, can gibi olmuş; yâni ona sarılmış kalmıştır.

483 Eğer Hakk'ın müyesser etmesi, çıkar bir yol olsaydı, her Yahudi, hattâ her Mecûsi, ârif-i billâh olurdu."

484 Tomarın birinde demişti ki: "Allah'ın müyesser kıldığı şeyler, -yâni icrâsını kolaylaştırdığı hareketler- kalbin hayâtı ve rûhun gıdâsıdır.

485 Tabîata zevk veren bir şey geçince, artık o tabîatta feyiz husûle gelmez. Nebat yetiştirmeyen, çorak yere döner.

486 Öyle bir adamın hâsılı pişmanlıktan, alım-satımı da zarardan başka bir şey doğurmaz.

487 Böyle bir hareket -yâni ibâdet ve tâat-, yahut onları yapan, müyesser değildir. Belki onun adı muasser olmak lâzım gelir.

488 Sen muasserle müyesseri ayırt et ve bununla onun, son hâline bak."

489 Tomarın birinde demişti ki: "Kendine bir üstad bul. Haseb ve neseb dolayısıyla âkibet-i umûra vâkıf olamazsın.

490 Her millet; fikrince, geleceği gören kimseleri alarak geçinmek istediler. Kendi düşünceleriyle hareket ettikleri için, zillete ve felâkete uğradılar.

491 Akıbeti görebilmek, el örgüsü ve oyuncak kabilinden bir şey değildir. Öyle olsaydı, din ve mezheplerdeki bunca anlaşmazlık nasıl meydana gelirdi?"

492 Tomarın birinde demişti ki: "Üstadı tanıdığın için, üstâd sensin.

493 Adam ol da, birtakım kimselerin tâbii olma. Git, başının çâresine bak, serseriyâne dolaşma."

494 Tomarın birinde demişti ki: "Bunların hepsi birdir. İki gören, şaşı bir zavallıdır."

495 Tomarın birinde demişti ki: "Yüz, nasıl bir olur? Böyle düşünen delidir.

496 Her biri diğerine zıt bir sözdür. Nasıl olabilir ki, biri zehir, öbürü şekerdir?"

497 Îsâ dîninin düşmanı olan o Yahudi vezîr, bu tarzda ve nevide on iki tomar yazdı.

Bu ihtilâfların görünüşünün sûrette olup, hakîkatte olmadığının beyânı

498 Yahudi vezir, İsâ'nın tek renkliliğinden koku almamış olduğu gibi, İsâ küpünün mizacından da huy edinmemişti.

499 Yüz renkteki elbise, o safî küpte, sabâ rüzgârı gibi, sâde ve tek renk olurdu.

500 O tek renklik, usandıracak bir şey değildi. Belki balık ile tatlı su gibidir.

501 Karada binlerce renk olmakla beraber, balıkların kurulukla cenkleri vardır.

502 Balık kimdir, deniz nedir ki, misâl yoluyla Hüdây-i azze ve celle, onlara benzesin?

503 Bu vücûd âleminde, yüz binlerce deniz ve balık, o ikram ve lûtuf sahibinin huzurunda secdeye kapanır.

504 Ne kadar kerem yağmuru yağmıştır ki, onun feyziyle denizler inci yetiştirmiştir.

505 Hakk'ın keremi, güneşi ne kadar ışık saçmıştır ki, bulutlar ve denizler ondan cömertlik öğrenmiştir.

506 O kerem güneşinden bir ilim parıltısı, suya ve çamura aksetmiş de toprak, dâneyi kabul eylemiş ve yetiştirmiştir.

507 Toprak emindir. Ona her ne ekersen hıyânetini görmezsin. Ektiğin şeyin cinsini ziyadesiyle alırsın.

508 Allah'ın adalet güneşi, toprağın üstünde parlamış; toprak, bu emînliği, o adalet güneşinin emânetinden bulmuştur.

509 Bahar mevsimi, Hakk'ın fermanını getirmeyince toprak, dahilindeki sırları izhâr etmez.[34]

510 O sahiy-yi mutlak olan Cenâb-ı Hak, toprak gibi bir cansıza, bu haberleri anlamak ve bu kadar emîn ve doğru olmak hassasını vermiş, onu cansızlara mahsûs bir idrâk ile yaratmıştır.

511 Fazl u keremîle cansızı habîr ve müdrik kılan Allah, kahr u celâliyle de bâzı akılları kör eder.

512 Canda, gönülde, o cûş u hurûşa takat yoktur. Kime söyleyim ki, dünyâda istîdatlı ve kabiliyetli bir kulak mevcut değildir.

513 Nerede bir kulak bulunduysa, ondan Allah'ın inâyetiyle göz oldu. Nerede bir taş bulunduysa, yine inâyet-i Hak ile yeşim derecesine çıktı.

---

[34] Rum Sûresi'nin 50. âyetine işarettir: "*Şimdi bak Allah'ın rahmetinin eserlerine! Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor? Şüphe yok ki O, mutlaka ölüleri diriltir. O her şeye kâdirdir.*"

514 Allah, kimyâ yapıcıdır. O'na karşı kimyânın ne ehemmiyeti vardır? Allah Peygamberine mûcize ihsân edicidir. O'na karşı simyânın ne değeri olabilir?

515 Benim bu senâkârlığım, terk-i sena demektir. Zira varlık delildir, darlık ise hatâdır.

516 Cenâb-ı Hakk'ın varlığı huzurunda yok olmak lâzımdır. Şu varlık dediğimiz mevhûm vücut, ona nisbetle arta kalmış, menfaatsiz ve ehemmiyetsiz bir şeydir.

517 Eğer vücut dediğimiz, kör ve idraksiz olmasaydı, hakîkî varlık güneşinin hararetini hisseder ve o hararetle erirdi.

518 Yine o vücut dediğimiz mâtemzede bulunmasaydı, bu nahiyede nasıl buz gibi donardı.

Yahudi vezir hikâyesinin devamı

519 O Yahudi vezir, hükümdarı gibi câhil ve gafil idi. Bunun için kadîm ve kabulü zaruri olan bir emr-i İlâhî ile pençeleşmeye kalkıştı.

520 Öyle bir Kâdir-i mutlak ile uğraşmak istedi ki, bunun gibi yüzlerce âlemi bir dem içinde, yâhut bir "*kün*" (Ol) emriyle yokluktan vücûda getirir.

521 Senin gözüne, kendisiyle görmek kuvvetini verecek olursa, nazarında bu âlem gibi yüzlercesini peydâ eder.

522 Dünyâ senin nazarında büyük ve nihayetsiz görünse de, bilmiş ol ki, kudret-i İlâhîyye karşısında bir zerre bile değildir.

523 Bu dünyâ ruhlarınız için bir hapistir. Sahranız bulunan tarafa doğru gidiniz.

524 Bu âlem mahdûd[35], mânâ âlemi ise gayri mahdûddur. Bu âlemdeki nakış ve sûretler, mânâ âleminin önüne çekilmiş sed mesâbesindedir.

525 Firavun'un yüz binlerce mızraklı ordusunu, Mûsâ'nın bir asâsıyla kırdı.

526 Calinos'un yüz binlerce tıbbî devası ve tedavisi de Hazreti İsâ'nın nefhası karşısında Allah'ın kudretiyle faydasız kalmıştı.

527 Yüz binlerce şiir defteri, ümmî bir zât-ı akdesin, yâni Peygamber-i mukaddesin tekellümü karşısında utanç vesilesi olmuştu.

528 Böyle gâlib ve muktedir bir Allah'ın huzurunda bulunan bir kimse, tab'an bayağı, yâhut çerçöp gibi değilse nasıl ölmez?

[35] Mahdûd: Sınırlı.

529 Cenâb-ı Hak, dağ gibi sabit bir çok kalbi yerinden koparmış, çok kurnaz kuşu ökseye tutturup iki ayağından asıvermiştir.

530 Fehm ve hatırı keskinleştirmek, yâni herkesin anlamadığı şeylere akıl erdirmek yol ve marifet değildir. Allah'ın fazl u keremi, saracak kırık ve yapacak yıkık arar.

531 Sığır vâsıtasıyla bulunacak defineden hazinesini doldurmak isteyenler; yahut hazîne bulmak ümidiyle köşeyi bucağı kazanlar, o hayâle kapılanlara tâbi olurlar.

532 Öküz kim oluyor ki onun tâbii bulunuyorsun? Toprak ne oluyor ki onun otu oluyorsun?

533 Bir kadının kötülükten yüzü sararınca, Allah onu mesh ederek zühre yaptı.

534 Bir kadını zühre yapmak mesh oluyor da toprak ve çamur olmak mesh değil midir, ey anud kimse?

535 Rûh seni felek-i âlâya götürdü. Sen ise su ve çamur tarafına, yâni tinet ve tabiat âlemine meylederek esfel-i sâfilîn[36]e düştün.

536 Akılların gıpta ettiği bir vücuttan süfliyet hasebiyle kendini meshetmişsin.

537 O halde Allah'ın seni şu mesh edişine bak ki, öbür meshe nisbetle bu, gayet dûn bir derecede kalır.

538 Himmet atını yıldızlara doğru sıçrattın, meleklerin secde-i ta'zîmine mazhar olan Âdem'i tanımadın.

539 Ey soysuz; sen de Âdem'in torunu olduğun hâlde, bu süfliyeti, ne vakte kadar kadr ü şeref sayacaksın?

540 "Bu dünyâyı idare eden benim, cihanı dolduran da yine benim!" diye ne vakte kadar atıp tutacaksın?

541 Dünya baştan başa karla dolsa, güneşin harareti onları bir bakışı eritiverir.

542 O vezirin de, onun gibi yüz, hattâ yüz bin vezirin de hilesini Allah, bir kıvılcımla mahveder.

543 Cenâb-ı Hak, o Yahudi vezir ve emsalinin düşündükleri hileleri, mazlumlar hakkında hikmet hâline getirir. Yine zehirli su gibi olan tezvirlerini mağdurları için şerbet derecesine çıkarır.

544 Allah, zan ve şüphe doğurabilecek bir sözü, yakîne vâsıta kılar. Kin ve düşmanlık sebeplerinden de muhabbet neticesi çıkartır.

545 İbrahim'i ateş içerisinde besler; korkuyu, rûhun, emniyetine vâsıta kılar.

[36] Esfel-i sâfilîn: Aşağıların en aşağısı, cehennemin en alt tabakası.

546 Allah'ın, bâzan sebepleri tesirsiz bırakmasında ben, şaşırmış kalmışım. Hakk'ı tahayyül ve tasavvur hususunda sofestâiler gibi olmuşum.

Hıristiyan kavmini dalâlete düşürmek için Yahudi vezirin başka bir fitnekârlığı

547 O vezir, kendiliğinden başka bir hîle yaptı. Va'zı bıraktı, halvette oturdu.

548 Kırk, elli gün kadar halvette oturup müridlerini ayrılık ateşine yaktı.

549 Halk, o vezirin hâl ü kâli ve zevk-i iştiyakından deli, dîvâne oldu.

550 Müridler ağlayıp vezîrin dışarı çıkması için yalvarıyorlardı. O ise halvethânesinde riyâzat yüzünden iki kat olmuştu.

551 Müridler diyorlardı ki: "Sensiz bizim için hidâyet nuru yoktur. Sopasını tutup yol gösteren bulunmazsa körün hâli nasıl olur?

552 İkram ve ihsan etmiş olmak için, ve Allah aşkına artık bundan fazla bizi kendinden ayırma.

553 Biz çocuk gibiyiz ki, sen de dadımız mesâbesindesin. Terbiye ve irşad gölgeni başımızdan eksik etme."

554 Vezir dedi ki; "Ruhum, dostlarımdan uzak değildir. Lâkin dışarıya çıkmam için müsâade yoktur."

555 Hıristiyan reisleri şefaat için, diğerleri de nefislerini kötülemek üzere vezirin yanına geldiler.

556 Dediler ki: "Ey kerîm olan vezîr, biz sensiz; gönlümüzden, dinimizden yetim kalmış olduk. Bizim için bu ne bedbahtlıktır.

557 Sen halvetten çıkmamak için bahane buluyorsun. Bizim ise yüreğimiz yandığı için yüreğimizi çekiyoruz.

558 Biz senin güzel sözlerine alışmış, süt gibi olan hikmetlerini bol bol içmiştik.

559 Allah aşkına olsun bize bu cefâyı etme, lûtfeyle de halvetten çıkmak için bugünü yarına bırakma.

560 Bu âşıklar sana gönül vermişlerdir. Sen olmayınca dalâlete düşeceklerdir.

561 Hepsi de senin firakında, karada kalmış balık gibi çırpınıyorlar. Derenin bendini aç da suyu salıver.

562 Ey şu asırda misli bulunmayan; Allah aşkına olsun halkın feryadına koş ve imdadına yetiş."

Vezirin müridleri savması

563 Vezir dedi ki: "Ey dedikoduya tutulmuş gevezeler, ey va'z, söz, dil ve kulak arayanlar!

564 Âdi bir hissin mevzi'i bulunan kulağınıza pamuk tıkayınız; bilakis gözünüzdeki his bağını çözüp atınız.

565 Gûş-i sırrın, yâni bâtın kulağının pamuğu, bu zâhirdeki kulaktır. Bu kulak tıkalı bulunmadıkça mânevi kulak sağır demektir.

566 Hissiz, kulaksız ve fikirsiz olun ki, (*İrcii*) "*Rabbine dön*" hitabını işitesiniz.[37]

567 Sen konuşup uyanık kaldıkça, uyku konuşmasından nasıl mânâ râyihası alırsın?

568 Bizim kavlimizle, fiilimiz de seyr-i haricî, yâni dışarıda yürüyüş gibidir. Seyr-i bâtınî ise semânın üzerindedir.

569 His, topraktan yaratıldığı için toprağı gördü. Can İsâ'sı ise deniz üstünde seyretti.

570 Topraktan olan mahlûkun ve kuru hissin seyri, şu toprak zeminin üstündedir. Ruh ise denizin tâ ortasına ayak basmaktadır.

571 Mademki ömrün bâzan dağda, bâzan denizde, bâzan ovada olmak üzere toprak âleminde geçti.

572 Âb-ı hayâtı nerede bulacak, denizin sularını nasıl yaracaksın?

573 Toprak dalgası; bizim vehmimiz, fehmimiz ve fikrimizden ibârettir. Deniz dalgası mahivdir, sekir[38]dir, fenâdır.

574 Sen bu eksik sekir içinde bulundukça tam ve hakîkî sekirlikten uzak kalırsın. Bu noksan neşvelerden zevk aldıkça hakîkî zevklerden behremend olamazsın.

575 Zâhirdeki dedikodu, toz gibidir. Aklını başına al da bir müddet sükût et."

Halvetten çık diye, müridlerinin tekrar rica etmeleri

576 Müridlerin hepsi dediler ki: "Ey sıvışmak için fırsat arayan hakim; bu hileyi bu cefâyı bize yapma.

577 Yük taşıyacak hayvana kudretine göre yük vur. Zayıf insanlara da tâkatleri kadar iş buyur.

---

[37] Fecr Sûresi'nin 28. âyetinden: "*27-Ey Rabbine itaat edip huzure eren nefs! 28-Hem hoşnut edici, hem de hoşnut edilmiş olarak Rabbine dön. 29-Kullarımın arasına gir. 30-Cennetime gir.*"

[38] Sekir: Sarhoşluk.

578 Her kuşun yemi cüssesine göre olur. İncir, her kuşun lokması olabilir mi?

579 Süt emen bir çocuğa süt yerine ekmek verecek olursan, o ekmeği hazmedemeyeceği için bîçâre çocuğu ondan ölmüş bil!

580 O çocuk diş çıkarınca ekmeği kendiliğinden arar.

581 Kanat tüyleri çıkmamış kuş yavrusu uçmaya kalkışacak olursa, düşer ve yırtıcı bir kedinin lokması olur.

582 Kanat tüyleri çıkınca, onu yükseklere doğru uçurur, uçmadan zahmet çekmez, külfet etmez; iyinin, kötünün ıslığını da beklemez.

583 Senin nutkun şeytanı susturur. Nasihatlerin de bizim kulağımızı ayni akıl yapar.

584 Sen söyleyince bizim kulağımız tamamen akıl olur. Sen büyük bir deniz olduğun için, bizim kuruluğumuz da deniz şekline döner.

585 Ey yüksek noktasından aşağı noktasına kadar toprağı ve gözü aydınlatan; seninle birlikte arz üzerinde bulunuşumuz, yalnız başımıza göklere çıkmamızdan daha iyidir.

586 Sen olmayınca bize feleklerin üstü karanlıktır. Ey mânevî ay; sana nispetle felek kim olabilir?

587 Göklerin sûretâ yüksekliği vardır. Fakat manevî yükseklik ve hakîkî ulviyet temiz olan ruhlara mahsûstur.

588 Yüksekliğin sûreti cisimlerdedir. Cisimler ise mânâya nisbetle isimlerden ibârettir."

Vezirin, "halveti bozamam" diye cevap vermesi

589 Vezir müridlere dedi ki: "Delil ve hüccetlerinizi kısa kesiniz. Verdiğim nasihatlere kalbiniz ve ruhunuzda yol veriniz.

590 Ben sizin nazarınızda emîn isem, göklere yer diyecek olsam bile, suçlandırılmamalıyım.

591 Eğer ben kemâl sahibi isem kemâle karşı neden inkâra kalkışıyorsunuz? Değilsem bu eziyet ve zahmete neden cür'et ediyorsunuz?

592 Ben bu halvethaneden dışarı çıkamam. Çünkü kalp ahvâli ile meşgulüm."

Vezirin halvette kalmasına müridlerin itirazı

593 Müridler hepsi dediler ki: "Ey vezîr; sana söylediğimiz sözler, itiraz ve inkâr kabilinden değildir. Bizim temennilerimiz, yabancıların sözüne benzemez.

594 Senin ayrılığından gözümüzün yaşı akıp gidiyor. Teessür ahları ise samimi ruhumuzdan çıkıyor.

595 Çocuk, dadısıyla uğraşmaya kalkışmaz, iyiyi - kötüyü bilmediği hâlde ağlar.

596 Biz çeng denilen saz gibiyiz ki mızrabı vuran sensin. Şu hâlde çıkan inilti bizden değil, sendendir.

597 Biz ney gibiyiz, nevâmız sendedir; biz dağ gibiyiz ki bizdeki aks-i sadâ sendedir.

598 Biz gâlip ve mağlûp olmak hususunda satranç tahtası gibiyiz ki galibiyet ve mağlûbiyetimiz yine sendendir.

599 Ey rûhumuzun rûhu; biz kim oluyoruz ki sana karşı biziz diye ortaya çıkalım?

600 Biz de ademiz[39], bizim varlıklarımız da. Fâniyi mevcut gösteren vücûd ü mutlak, senden ibârettir.

601 Bizim hepimiz de arslanız; amma bayrak arslanlarıyız ki saldırışımız, rüzgârın tahrikiyledir.

602 Aslanların saldırışı meydanda; lâkin rüzgâr gizlidir. O gizli olan, asla olmasın.

603 Yâ Rabbî; bizim rüzgârımız da, varlığımız da senin vergindir. Bütün vücudumuz, senin eser-i icadındır.

604 Yokluğa varlık lezzetini tattırdın, yine o yokluğu kendine âşık ettin.

605 İlâhî; in'âm ve ihsanın lezzetini, aşkının kadehini, şarâbını ve mezesini kesme!

606 Eğer o feyzi kesecek olursan, Seni kim arayabilir? Nakış, nakkaş ile nasıl uğraşır?

607 Bize bakma; istidat ve kabiliyetimiz olmadığına da bakma. Kendi ikramına, kendi cömertliğine bak.

608 Biz yoktuk, bizim talebimiz de yoktu. Senin lûtfun bizim söylemediklerimizi işitti.

609 Nakış, nakkaşın ve kalemin karşısında ana karnındaki çocuk gibi âciz ve mukayyed kalır.

---

[39] Adem: Yokluk, hiçlik.

610 Kudret-i İlâhiye karşısında bütün mahlukların hâli, nakış iğnesi önünde gergefin hâli gibidir.

611 Nakış işleyen; yaptığı nakışları bâzan şeytan, bâzan insan, bâzan neş'e verici bir manzara, bâzan üzücü bir facia olmak üzere yapar.

612 Nakşın eli yok ki müdâfaa edebilsin. Konuşmaya iktidarı yok ki zararını faydasını söylesin.

613 Son beytin tefsirini Kur'an'dan oku ki Cenâb-ı Hak: (*Vemâ rameyte iz rameyte*)[40] buyurmuştur.

614 Eğer biz oku fırlatırsak o atış bizden değildir. Biz yay gibiyiz ki, atanı Hüdâ'dır.

615 Bu söylenilen sözler cebir değil, Cebbar ism-i İlâhîsinin mânâsıdır. Cebbârlığın zikri, ona tazarrû ve niyaz içindir.

616 Bizim ağlayıp inleyişimiz ıztırar, yâni mecburiyet delilidir. Yaptığımız yahut yapamadığımız bir şeyden utanışımız da ihtiyar alâmetidir.

617 Eğer insanda ihtiyar ve irâde yoksa bu sıkılma nedendir? Bu teessüf, bu hacâlet, bu haya neden ileri geliyor?

618 Ustalarının çıraklarını men'etmesi, akıllarının bâzı kimselere tedbir değiştirmesi nedendir?

619 Eğer; o üstâd Allah'ın cebrinden gafildir de hakikat kameri onun vehim bulutuyla örtülmüş ve gizlenmiştir, diyecek olursan.

620 Buna karşı hoş bir cevap vardır. Onu dinlersen küfürden geçer ve dini tasdik edersin.

621 Hastalık zamanında, sıhhate hasret, ve elemden inilti vardır. Bununla hastalık vakti uyanıklıktan ibârettir.

622 Sen hasta olduğun vakit cürmünden istiğfar edersin.

623 Sana günahın çirkinliği görünür, artık yola geleyim diye niyet edersin.

624 Bundan sonra tâat ve ibâdetten başka bir iş yapmayım diye ahd edersin.

625 O halde yakînen malûmun olsun ki hastalık, sana bir idrâk ve uyanıklıktır.

626 Binâenaleyh ey aslı arayan: Şu nükteyi bilmiş ol ki dertli olan mânâ kokusunu alır.

---

[40] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden: "*Sonra onları siz öldürmediniz, lâkin Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, lâkin Allah attı. Bu da mü'minlere güzel bir imtihan geçirtmek içindi. Allah işitendir, bilendir.*" Bedir Savaşı sırasında Hazreti Peygamber avucuna ufak taşlar almış ve "yüzleri kararsın" diyerek müşriklere doğru atmıştı. Bu savaşta Mekkeli müşrikler ağır bir yenilgiye uğramışlardı.

627 Her kim çok uyanıksa çok dertlidir. Her kim daha ziyâde vâkıfsa yüzü aha ziyâde sararmıştır.

628 Eğer Allah'ın cebrine vâkıf isen enin ve tazarru'un[41] hani? Cebbâriyyet zincirini görüşün nerede?

629 Zincirde bağlı olan nasıl sevinir, hapis esiri olan nasıl âzâde olabilir?

630 Eğer ayaklarının bağlı olduğunu, sana işkence yapmak için yanıbaşına padişâhın çavuşlarının oturduğunu görüyorsan.

631 Âcizlere karşı çavuşluk taslamaya kalkışma ki, o hal, âcizlerin huyu ve tabiatı değildir.

632 Eğer Allah'ın cebrini görmüyorsan görüyorum deme. Görüyorsan gördüğünün alâmeti nerede?

633 Meylin olan her işte kendi kudretini ayan beyan görüyorsun.

634 Meylin ve isteğin olmayan işlerde de, bu Allâh'tandır diyerek, cebrî oluyorsun.

635 Peygamberler dünyâ işinde, kâfirler de âhiret işinde cebridirler.

636 Bilakis peygamberler âhiret işini, câhiller de dünyâ işini ihtiyar eylemişlerdir.

637 Çünkü her kuş kendi cinsine doğru ve onun arkasından uçar. Bunun gibi can da ileri ileri uçar.

638 Kâfirler, siccîn cinsinden oldukları için dünyâ sicninden, yâni zindanından hoşlandılar ve ona yaklaştılar.

639 Peygamberler ise illiyyîn cinsinden oldukları için can ve gönül illiyyine gittiler.

640 Bu sözün sonu gelmez. Onun için biz, hikâyemizin kalanına devam edelim.

Vezirin halveti bozmaktan ve halvetten çıkmaktan müridleri ümitsiz bırakması

641 O vezîr halvethâne dâhilinden seslendi ki: "Ey müridler, malûmunuz olsun.

642 İsâ bana 'Bütün dost ve akrabadan uzak ol' diye haber gönderdi.

643 'Yüzünü duvara çevir ve yalnız otur. Hattâ kendi varlığından halvet ve inziva et', dedi.

[41] Tazarru: Yalvarma.

644 Bundan sonra konuşmaya ruhsat yoktur. Artık benim sözle işim güçüm kalmamıştır.

645 Dostlar; Allah'a ısmarladık. Ben ölmüşüm ve dördüncü kat feleğe intikal etmişim.

646 Bu intikalim, felek-i nârî altında meşakkat çekmemek ve odun gibi yanıp mahvolmamak içindir.

647 Artık dördüncü kat semâda İsâ'nın yanında oturacağım."

Vezirin her emiri ayrı ayrı veliaht yapması

648 Sonra Hıristiyan beylerini çağırdı. Tenhaca her biriyle görüşüp konuştu.

649 Her birine dedi ki: "İsa dininde Hakk'ın vekili ve benim halifem sensin.

650 Öbür beyler, senin tebaan olacaktır. İsâ, hepsini senin tâbilerin kılmıştır.

651 Serkeşlik edecek beyi yakala. Ya öldür, yâhut esîr et.

652 Lâkin ben sağ oldukça şu vasiyeti kimseye söyleme. Ben ölmedikçe de reislik talebine kalkışma.

653 İşte bu tomarı ve dîn-i İsâ hükümlerini ümmete karşı birer birer fesâhatle oku."

654 Beylerden her birine ayrı ayrı olarak "Hak dîninde senden başka vekil yoktur", dedi.

655 Her birini birer birer tâzîz ve takdis etti, ona söylediğini aynen buna da söyledi.

656 Her birine birer tomar verdi ki murad ve mazmunları birbirine zıt idi.

657 Elif'ten ye'ye kadar olan harflerin şekli nasıl muhtelif ise, o tomarların metni de öylece birbirine aykırı idi.

658 Bu tomarın hükmü, diğerinin zıddı idi. Nitekim bu tezadı evvelce beyân etmiştik.

Vezîrin halvette kendisini öldürmesi

659 Ondan sonra kırk gün kapısını kapadı, kendisini öldürüp varlığından kurtuldu.

660 Halk, vezirin öldüğünü haber alınca, mezarının başı mahşere döndü.

661 Halk saçını, sakalını yolarak ve elbisesini yırtarak onun matemine kadar toplandı ki,

662 Arap'tan, Türk'ten, Rum'dan ve Kürt'ten mürekkep olan o kalabalığın sayısını ancak Allah biliyordu.

663 Onun mezarının toprağını başlarına saçtılar. Onun derdini kendileri için derman saydılar.

664 O kimseler, vezirin kabri başında bir ay oturup matem ettiler ve gözlerinden kanlı yaşlar akıttılar.

Velîahd hanginizsiniz? diye Hıristiyanların beylerden sorması

665 Bir ay sonra halk dedi ki: "Ey büyükler, beylerden vezirin yerine geçecek kimdir?

666 Ki o vezirin makamında imam ve muktedâ tanıyalım; ve elimizi, eteğimizi onun eline teslim edelim.

667 Güneş batıp da gurubu yüreğimize dağ açınca, onun yerine kandilden başka çâre yoktur.

668 Yârin visali göz önünden kaybolunca, onun nâibi olmak üzere bize bir yadigâr lâzımdır.

669 Gül mevsimi geçip de gülistan harâb olunca, gül kokusunu nereden koklayabiliriz? Gül suyundan.

670 Cenâb-ı Hak, his gözüyle görülemediği için bu peygamberler, onun nâibleridir.

671 Hayır! Yanlış söyledim ki, nâib ile men'ubu yâni vekil ile müvekkili iki sanırsan hoş bir şey olmaz.

672 Hayır, öyle değil! Sen sûretperest kaldıkça nâib ile men'ûb, vekil ile müvekkil ikidir. Sûretten kurtulan kimse için ise bir olmuştur.

673 Zâhiren bakarsan, senin gözün ikidir. Fakat sen onlardaki bakış nuruna bak ki birdir.

674 Bir adam gözün nuruna bakınca iki gözdeki nuru ayırt edemez.

(Lâ nüferriku beyne ehadin min rusülihî)[42], *âyet-i kerimesinin beyanı*

675 Bir yere şekil ve sûret itibariyle ayrı ayrı on kandil getirseniz.

676 Fakat onların nuruna bakıp dikkat edersen, aydınlığını tefrik edemezsin.

677 Eğer sen yüz dâne elma ve yüz dâne ayvayı sayıp da rendeleyecek ve sıkacak olursan, yüz kalmaz bir olur.

678 Yârin, yârân ile birliği hoştur. Sen de mânâ ayağından yakala ki sûret serkeştir.

679 Serkeş olan sûreti, riyâzat meşakkati ile erit ki onun altından define gibi vahdeti göresin.

680 Sen o serkeş sûreti eritmezsen, kulu kölesi olduğum Allah, onu kendi iradesiyle eritir.

681 Kendini gönüllere gösteren odur. Dervişin hırkasını diken de odur.

682 Hepimiz yayılmış bir cevher idik. Biz elsiz, ayaksızdık. O Nur ise baştan başa ve asıldan ibâretti.

683 Güneş gibi bir cevher idik. Su gibi düğümsüz ve sâfi bir hâlde bulunuyorduk.

684 O âlî nûr, sûrete gelince kale burçlarının gölgeleri gibi adetlendi.

685 Ben gayret ve külfetle bunun şerhini söylerdim. Lâkin hatırların kaynamasından inkâra yuvarlanmasından korkarım.

686 Nükteler çelik kılıç gibi keskindir. Eğer kalkanın yoksa geriye doğru kaç.

687 Bu elmas kadar keskin kılıcın karşısına sipersiz gelme. Çünkü kılıcın kesmekten hayâsı olmaz.

688 Yanlış okuyan biri, hakikatin hilâfına okumasın ve yanlış anlamasın diye, ben kılıcı kınına koydum, yâni bahsi lâyıkı veçhile derinleştirmedim.

689 Hikâyenin tamâmına ve sâdık müridlerin vefakarlığı beyanına geldik.

690 O muktedânın yâni vezirin ölümünden sonra, kalktılar ve yerine bir vekil istediler.

[42] Bakara Sûresi'nin 285. âyetinden: "...Biz Allah'ın peygamberleri arasında ayırım yapmayız..."

Veliahtlık hususunda beylerin kavga etmeleri ve kılıç çekmeleri

691 O beylerden biri ilerledi, o vefakâr kavmin yanına gitti.

692 Dedi ki: "İşte, o zâtın vekili, hattâ İsâ'nın bu zamanda naibi benim.

693 İşte şu tomar benim vesîkamdır ki ondan sonra nâiplik ve reislik benim hakkımdır."

694 Diğer bir bey de pusudan çıktı ve ortaya atıldı; o da hilâfet dâvâsında idi.

695 O da koltuğunun altından bir tomar gösterdi. Bunun üzerine ikisinde de çıfıt gazabı peydâ oldu.

696 Diğer beyler de birer birer ve birbirinin arkasından keskin kılıçlar çekerek geldiler.

697 Her birinin elinde kılıç ve tomar vardı. Neticede azgın filler gibi birbirine girdiler.

698 Yüz binlerce Hıristiyan maktul düştü. Kesilmiş başlardan tepeler peyda oldu.

699 Sağdan, soldan kan selleri aktı, havaya dağlar gibi tozlar kalktı.

700 Vezirin ektiği fitne tohumlan, o ölülerin başlarına âfet olmuştu.

701 Cevizler kırıldı. İçi olanların ölümden sonra temiz ruhu kaldı.

702 Cisme vâkî olan öldürmek ve ölmek hâli, nar ve elma gibi bir meyveyi kırmaya benzer.

703 Mânâsı, yâni içi sağlam olan meyvenin mâhiyeti belli olur. Çürük bulunan ise rüsvây olur.

704 Ey sûretperest; git de mânâyi elde etmeye çalış. Çünkü mânâ, sûretin kanadı mesabesindedir.

705 Mânâ ehli ile beraber otur ki, hem atâ bulasın, hem de bir merd-i mânevî olasın.

706 Şu cisim içindeki mânâmız ruh, şüphesiz kın içindeki tahta kılıç gibidir.

707 O tahta kılıç, kın içinde durdukça kıymeti vardır, çıkınca yanma âleti olur, yâni yanmaya yarar.

708 Tahta kılıcı muharebeye götürme. Evvelinden bak ve muayene et ki, işin zayıf düşmesin.

709 Eğer ruhun tahta kılıç gibi ise git başkasını ara. Yok... elmas gibi keskin ise şevk u tarab ile ileri geç.

710 Kılıç evliyâullâhın cephânesinde, yâni silâh deposundadır. Onları gör sizin için kimyadır.

711 Bunun için bütün âlimler: Rahmeten lilâlemîn olan bir âlim vardır, demişlerdir.

712 Nar alacak olursan yarılmışını al ki çatlağından içindeki dâneler anlaşılsın.

713 O kimsenin gülüşü ne mübârektir ki, ağzını açınca can hokkasından inci görünür gibi kalbi gözükür.

714 O lâlenin gülüşü ne kadar uğursuzdur ki, ağzından kalbinin karanlığı görünür.

715 Gülün, yâni olmuş ve açılmış bulunan narın, bağın yüzünü güldürdüğü gibi, Hak ehlinin sohbeti de seni rical zümresine vâsıl kılar.

716 Sen kaya da olsan, mermer de bulunsan bir veliyy-i kâmile mülâki olunca cevher hâline gelirsin.

717 Pak olan asfiyânın muhabbetini kalbine yerleştir. Hoşdil olan âriflerin sevgisinden başka bir şeye gönül verme.

718 Ümitsizlik tarafına gitme, ümit kapıları vardır. Zulmet cihetine meyletme, güneşler parlamaktadır.

719 Gönül seni kalb ehlinin semtine çeker. Cisim ise su ve çamur hapsine koymak ister.

720 Aklını başına al da bir gönül arkadaşının sohbetiyle kalbe gıda ver. Git, manevî ikbâl sahibinden bir ikbâl ve saadet talebinde bulun.

Hazreti Muhammed Mustafa sallallahü aleyhi ve sellemin İncil'de zikredilen na'ti

721 İncil'de Hazreti Mustafâ'nın, seyyidülmürselîn olan o bahr-i safanın vasfı vardı.

722 Nebiyy-i Ekrem'in İncil'de şekli, şemâili, gazaları, orucu ve iftarı anlatılmıştı.

723 Nasârâ taifesi o nam ve hitabe gelince (sevap olsun) diye öperlerdi.

724 Sevap kazanmak için o vasf-i lâtife yüzlerini sürerler ve o mübarek ismi öperlerdi.

725 Bahsettiğimiz fitne esnasında o gürûh, fitneden ve kargaşalıktan emîn kaldılar.

726 Ahmed ism-i şerifinin penâhına sığındıkları için Yahudi vezîr ile Hıristiyan beylerinin şerrinden emîn ve mahfuz kalmışlardı.

727 Onların nesilleri de çoğaldı, Nûr u Ahmedî yâr ve yaverleri oldu.

728 Hıristiyanlardan diğer bir güruh ki nâm-ı Ahmedî'yi gayr-ı muhterem tutarlardı.

729 Re'yi de, ilmi de uğursuz olan vezirin fitnesi dolayısıyla hor ve hakîr oldular.

730 Beyânı doğru olmayan muhtelif tomarların tesiriyle onların dîni de hükmü de fesada uğradı.

731 Hazreti Peygamber'in namı bu sûretle yardım ederse; bizzat nûr-i Nebevî'nin nasıl muhafaza buyuracağı düşünülmelidir.

732 Hazreti Ahmed'in ism-i şerifi böyle müstahkem bir kale gibi olunca, o rûhu eminin zat-ı mukaddesinin nasıl olacağı iyi düşünülmelidir.

733 O vezirin belası yüzünden sapıtan bu kan dökücü, nasihat kabul etmez pâdişahtan sonra...

İsâ dîninin mahvına çalışmış olan diğer bir Yahudi hükümdarın hikâyesi

734 Birinci Yahudi hükümdarın neslinden diğer bir hükümdar da İsâ kavminin, yâni Hıristiyanların mahvına çalışmaya başlamıştı.

735 Eğer bu ikinci huruç hakkında malûmat almak istersen: (*Vessemâi zati'l-bûrûc*)[43] sûresini oku.

736 Birinci pâdişahtan, yâni kıssası evvelce nakledilen Yahudi hükümdardan, kötü bir âdet doğmuştu ki, Hak ehlinin katli cinayeti idi. Bu ikinci şah, onun üzerine geldi, yâni tatbikine devam eyledi.

737 Her kim fenâ bir âdet çıkarmış olursa, her an onun tarafına lânetler gider.

738 İyiler gittiler, onlardan güzel sünnetler kaldı. Alçaklar da gittiler, onlardan da zulüm ve lânetler kaldı.

739 O kötülerin cinsinden kıyamete kadar her kim vücuda gelirse, meyli ve teveccühü o kötülüklere olur.

740 Bu acı ve tatlı sular, yâni kötüler ve iyiler damarıdır ki sûr üfleninceye kadar halk arasında devam edip gideceklerdir.

741 İyilere o tatlı sudan miras vardır. O nasıl mirastır? (*Evrasnel kitabe*[44]) mirasıdır.

---

[43] Buruc Sûresi'nin 1. âyeti: "*Burçlar sahibi gökyüzüne andolsun.*"

[44] Fatır Sûresi'nin 32. âyetinden: "Sonra biz o kitabı kullarımızdan süzüp seçtiklerimize miras bıraktık."

742 Bakacak ve dikkat edecek olursan tâliplerin niyazı, âbidlerin yakarışı, cevher-i Muhammedî'nin şuâ[45]larından ibârettir.

743 Şuleler; cevherler ile döner, dolaşır. Şule cevherin bulunduğu tarafa doğru gider.

744 Pencereden giren ziyâ, evin içinde dolaşır, ve yer değiştirir. Çünkü Güneş; bir burçtan bir burca intikâl eder.

745 Her kimin bir yıldıza irtibatı ve münâsebeti varsa, o yıldızın hükmünce seyr ü hareket eder.

746 Talihi Zühre yıldızı olursa, zevk u taraba ve aşk u talebe külliyen mail olur.

747 Eğer kanlı ve zâlim tabiatlı Merih yıldızına mensup olursa; cenk, iftira ve husûmet talebinde bulunur.

748 Yıldızların ötesinde bir takım yıldızlar daha vardır ki; onlarda yanmak, sönmek ve uğursuzluk diye bir şey olmaz.

749 O yıldızlar, şu meşhur yedi gökten başka göklerde seyrederler.

750 Onlar envâr-ı İlâhiye'nin şa'şaasına karşı rüsuhlu ve melekelidirler. Ne birbirinden ayrı, ne de yekdiğerine muttasıldırlar.

751 Her kimin talihi, yıldızların ötesindeki yıldızlardan olursa, onun nefsi, recm ü tard hususunda kâfir yakıcı olur.

752 O kimsenin hışmı, Merih yıldızının hışmı ve gazabı gibi değildir. Merih, mağlûp iken gâlip görünmek gibi ters gidişlidir. Yâhut o kimse gâlip iken mağlûp görünmekle (münkalib rev)'dir.

753 Galibin nuru zulmet noksanından emindir ki, Hakk'ın iki parmağı arasındadır.

754 Cenâb-ı Hak, ruhlara nurunu saçmış, onlardan mes'ud ve bahtiyar olanlara da eteklerini açmıştır.

755 Nur saçısına eteğini açan mes'ud kimse, o saçıyı bulmakla Hak'tan başkasından yüz çevirmiştir.

756 Her kimde aşk eteği yoksa o nûr saçısından mahrum kalmıştır.

757 Cüzlerin[46] teveccühü kül[47] tarafındadır. Bülbüllerin âşıkdaşlığı gül iledir.

758 Sığırın rengi dışarıda, insanin kırmızı ve sarı gibi renkleri içerdedir.

759 İyi renkler safa küpündendir. Kötülerin rengi ise süprüntülü sivah sudandır.

---

[45] Şuâ: Işın, pertev.
[46] Cüz: Bir bütünün parçalarından her biri.
[47] Kül: Bir şeyin tamamı.

760 O lâtîf rengin adı Allah'ın boyası'dır[48]. O kesif rengin kokusu da la'netullah'dır.

761 Denizden gelen denize gider. Bir şey nereden gelmişse oraya avdet eder.

762 Dağ başından sür'atle akan seller olduğu gibi, bizim cismimizde de aşk ile birleşmiş bir ruh vardır.

Yâhudî olan pâdişahın ateş yaktırması ve ateş kenarına bir put koydurup: "Her kim bu puta secde ederse ateşten kurtulacaktır." demesi

763 Bak, o köpek çıfıt ne reyde bulundu. Ateşin kenarına bir put diktirdi.

764 Ve şöyle dedi; "Bu puta her kim secde ederse kurtulacak, etmeyecek olursa ateşin tam orta yerine oturacaktır."

765 Nefs putunun lâyıkını verince o nefs putundan diğer bir put doğdu.

766 Putların anası ve menşe'i sizin nefsinizdir. Çünkü hariçteki putlar farzedilirse nefs ejderhâdır.

767 Nefs çakmak taşıyla demir, put ise kıvılcım mesabesindedir ki o kıvılcım su ile söner.

768 Taş ve demir, su ile nasıl sakin olur? İnsan, bu ikisiyle nasıl emniyet bulabilir?

769 Taşla demirin ateşi içerlerindedir. Onların ateşine su nüfuz edemez.

770 Dere suyu, hariçteki ateşi söndürür. Taşın, demirin içine nasıl girer?

771 Taş ve demir, ateş ve duman kaynağıdır ki o kaynağın damlaları, yâni kıvılcımları Hıristiyanların ve Yahudilerin küfrüdür.

772 Kâse ve küpteki su bitse de çeşmenin suyu taze ve bâkîdir.

773 Put kâse içinde saklı çamurlu su gibidir. Nefsi ise, o çamurlu suyun çeşmesi bil.

774 O yontulmuş put, çamurlu ve kara bir suya benzetilirse onu yontan nefs-i emmâre[49], su yolu üstünde bir çeşme gibidir.

775 Bir taş parçası yüz testiyi kırar, fakat çeşmenin suyu durup dinlenmeden akar.

---

[48] Bakara Sûresi'nin 138. âyetine işarettir: "Kim, Allah'tan daha güzel boya vurabilir ki?"

[49] Nefs-i emmâre: İnsanı kötülüğe sevkeden hayvanî nefs.

776 Put kırmak, iyiden iyiye kolaydır. Lâkin nefsi kolay bir şey sanmak, büyük cehalettir.

777 Oğul; nefsin sûretini görmek istiyorsan yedi kapılı cehennemin tarifini oku.

778 Nefsin her nefeste bir hilesi vardır ki, o hilelerin her biri yüzünden yüzlerce Firavun ve yüzlerce askerleri gark olmuşlardır.

779 Mûsa'nın Rabbına ve Mûsa'nın himayesine sığın. Firavunluk edip de îmanı izâle eyleme.

780 Allah'ın emrine ve peygamberin kavline sarıl. Ey birader; şu ten Ebu Cehlinin elinden kurtul.

Süt emen bir çocuğun ateş içinde dile gelmesi ve ateşe atılmak için halkı teşvik etmesi

781 O çıfıt hükümdar, kucağında çocuğu bulunan bir kadını putun önüne, ateşin kenarına getirtti, ateş alev alev yanıyordu.

782 Çocuğu kadından aldı, ateşe attı. Kadın da korkup imandan çıkacak oldu.

783 Putun önünde secde etmek istedi. Fakat çocuk ateşin içinden seslendi ki: "Anne ben ölmedim.

784 Valide, içeriye gel ki sûretâ ateş içinde isem de ben burada hoş bir haldeyim.

785 Bu ateş, sathî görüşlülere perde olmak için bir göz bağıdır. Yoksa ceyb-i gayb-ı İlâhiden zuhur etmiş bir rahmettir.

786 Valide içeriye gel ki Allah'ın burhanını ve havass-ı Hakk'ın dayanışmasını göresin.

787 Valide, su gibi görünen bir ateş âleminden, yâni dünyadan çıkıp buraya gel ki ateş gibi görünen bir su göresin.

788 Valide! İçeriye gel de ateş içinde servi ve yasemin bulan, yâni kendisine gülistan olan İbrahim Aleyhisselâm'ın esrarını gör.

789 Senden doğacağım zamanı ölüm görüyordum, senden ayrılacağım diye pek çok korkuyordum.

790 Doğunca dar bir zindandan kurtuldum. Havası hoş, rengi güzel bir âleme, yâni dünyâya çıktım.

791 Bu ateş içindeki sükûnu görünce dünyâyı da rahim dâhili gibi bunaltıcı buldum.

792 Bu ateş içinde bir âlem gördüm ki, her zerresi, İsâ Aleyhisselâm gibi ölü diriltmeye muktedir ruhlardan ibaret.

793 Ateş içinde gördüğüm âlem; sûret itibariyle yok, zâtı ve hakikati itibâriyle var. O âlem, yâni bulunduğumuz dünyâ ise sûretâ var, fakat sebatı ve bekâsı yok.

794 Vâlide; analık hakkı için içeriye gel de bak ki bu ateşte ateşlik ve yakıcılık yok.

795 Valide içeriye gel ki ikbâl ve saâdet gelmiştir. İçeriye gel de devlet ve kaçırma.

796 Ben sana acıdığımdan ayağından çekiyor, teşvikte bulunuyorum, yoksa zevkimden ve neşemden seninle meşgul olacak halde değilim.

797 İçeriye gel, başkalarını da çağır ki Şah, ateş içine manevi bir nimet sofrası kurmuştur.

798 Ey Müslümanlar; hepiniz geliniz, bu mücahede ateşine giriniz ki lezzetinden başka her şey azaptır.

799 Ey mü'minler; cümleniz pervâne[50] gibi bu ateşe atılın. Yüzlerce baharı bulunan şu behreden nasip alın."

800 O çocuk, o güruhun arasında seslenip duruyordu. Bundan dolayı halkın ruhu, Hakk'ın azametiyle doldu.

801 Ondan sonra o muvahhit Hıristiyanların erkeği, kadını kendilerini gayriihtiyari olarak ateşe attılar.

802 Hem de yâr-ı hakîkînin aşkı cazibesiyle ateşe atıldılar. Memurların çekmesiyle, itip kakmasıyla değil, çünkü her acıyı tatlıya tahvil eylemek Allah'ın kudretindendir.

803 O kadar oldu ki, hükümdarın memurları; "ateşe girmeyin" diye halkı men etmeye mecbur oldular.

804 O Yahudi hükümdar mahcup ve rezil oldu. Pişmanlığı dolayısıyla da hastalandı.

805 Halk, imana eskisinden âşık, kendilerini feda etme hususunda evvelkinden sâdık olmuşlardı.

806 Şükürler olsun ki şeytanın hilesi ona dolaştı. Çok şükür şeytan da kendini rezil olmuş gördü.

807 Herkesin yüzüne sürmek istediği hakaret karası, o alçak hükümdarın çehresinde toplandı.

---

[50] Pervâne: Işık etrafında dönen küçük gece kelebeği.

808 Halkın libâsını yâni onların ırz ve namusunu yırtmak isteyen o Yahudinin kendi vakar ve haysiyet libâsı yırtıldı, halkınki sağlam kaldı.

İsm-i şerif-i Muhammedî'yi istihzâ[51] *ve maskaralık yoluyla okuyan şahsın ağzının çarpık kalması*

809 Biri ağzını eğip, Muhammed ism-i şerifini maskaralık ederek okudu, bunun üzerine ağzı çarpıldı.

810 O müstehzi rucu' etti de dedi ki: "Ey İlm-i ledünni lûtuflarına mazhar olan Muhammed; beni affet.

811 Ben cehaletim yüzünden seninle istihza etmiştim. Halbuki asıl istihzaya lâyık olan benmişim."

812 Allah, bir kimsenin ırz ve haysiyet perdesini yırtmak yâni onu rezil etmek dilerse onu Enbiyâ[52] ve Evliya hazeratını ta'n etmeye meylettirir.

813 Eğer Cenâb-ı Hak bir kimsenin ayıbını örtmek dilerse o adam; pâk olanların değil, ayıplı olanların bile ta'nına kalkışmaz.

814 Allah, bize yardım etmesini irâde eyleyince, kalbimizi niyaz ve tazarru tarafına meylettirir.

815 Onun için ağlayan göze ne mutlu, onun için tutuşup yanan mübarek kalbe ne saâdet.

816 Nihayet her ağlamanın sonu gülmektir. Binâenaleyh âkıbeti gören, mübarek bir kuldur.

817 Nerede akar su bulunursa orada yeşillik olur. Nerede gözyaşı bulunursa orada merhamet olur.

818 Bostan kuyusunun inleyen dolabı gibi gözü yaşlı ol ki ruhunun sahasında yeşillikler bitsin.

819 Gözyaşı istersen ağlayanlara merhamet et. Merhamete nail olmayı arzu edersen zayıflara acı.[53]

---

[51] İstihza: Alay.

[52] Enbiyâ: Nebiler, peygamberler.

[53] "*Acıyın ki size de acısınlar.*" şeklindeki Hadis-i Şerif'e işarettir.

Yahudi pâdişahın ateşe hitabı, ateşin de ona cevabı

820 Yahudi pâdişah ateşe hitab ederek dedi ki: "Ey sert huylu ateş, ey tabiaten cihanı yakan; hani o yakıcı tabiatın?

821 Nasıl oluyor da yakmıyorsun? Sendeki yakıcı hassa ne oldu? Yoksa bizim talihimizden mi niyetin değişti?

822 Sen, sana tapan Mecûsîlere bile acımazken sana tapmayanlar, nasıl oluyor da senden kurtuluyor?

823 Ey ateş; sen içine düşeni yakmak hususunda sabretmezsin. Şimdi yakmıyorsun, sebebi nedir, yakmaya kâdir mi değilsin?

824 Şu hâl, acaba göz bağı mı, yoksa akıl bağı mı? Bu kadar yükselmiş alevler nasıl oluyor da yakmıyorlar?

825 Biri sihir mi, hokkabazlık mı yapıyor, yoksa sendeki tabîatın değişmesi, kötü tâlihimizden mi ileri geliyor?"

826 Ateş dedi ki: "Ben, yine o bildiğin ateşim, İçeriye gel ki hararetimi ve yakıcılığımı göresin.

827 Benim yakıcı tabîatım ve unsurum değişmedi. Lâkin ben Hakk'ın kılıcıyım ve onun izniyle keserim."

828 Türkmen obalarının kapılarında bulunan köpekler, misafirlere karsı kuyruk sallama sûretiyle yaltaklanırlar.

829 Eğer bir yabancı, oba civârından geçecek olursa, köpeklerden arslanca hamleler görür.

830 Ben kulluk hususunda köpekten bayağı değilim, Allah da hayat ve kudret bahsinde bir Türkmenden aşağı değildir.

831 Ey sâlik; seni tabiat ateşi yakıyor ve gam veriyorsa onun yakıcılığı kendiliğinden değil, mâlik-i dîn olan Allah'ın emriyledir.

832 Keza tabiat ateşi sana sevinç veriyorsa bu sevinci ona veren de Allah'dır.

833 Kendinde gam ve keder görünce istiğfar et. Çünkü gam, Hâlık Teala'nın emriyle müessirdir.

834 Allah murâd ederse gamın ta kendisi sevinç, ayakbağı da mahz-ı halâs ve hürriyet olur.

835 Rüzgâr, toprak, su ve ateş; Allah'ın kulu ve mutîdir. Onlar, bana, sana karşı, bîrûh, fakat Allah'a karşı zîrûhtur.

836 Ateşte husûsi bir hayat ve idrak bulunmasaydı emri üzerine soğumaz ve bunu düşünen ve onun rızası için ölü gibi her arzusuna mutava'at gösteren bir âşıka benzer.

837 Çakmak taşını demire vurunca, yâni çakmağı çakınca ateş çıkar ki o kıvılcımın çıkması da Allah'ın emriyledir.

838 Hevâ vü heves taşıyla çakmağını birbirine vurma ki, bu ikisi kadın ve erkek gibi çocuk meydana getirirler.

839 Taş ile demir, kıvılcımın zuhuruna sebeptir. Lâkin ey iyi adam, sen daha yukarısına ve ilerisine bak.

840 Zira Allah, bu sebebi başka bir sebepten zuhura getirmiştir. Bir sebep diğer bir sebep olmaksızın nasıl kendiliğinden sebep olabilir?

841 Peygamberlere rehber olan mânevî sebepler, bu maddî sebeplerden üstündür.

842 Bu maddî sebebi, o mânevî sebep harekete getirir, bazan da âtıl ve faydasız bırakır.

843 Bu maddî sebeplere akıllar mahremdir. O mânevî sebeplerin mahremi ise peygamberlerdir.

844 Arapça olan bu (sebep) ne demektir? Cevap ver ki (resen)dir, iptir. O ip, bir kuyuya fen ile sarkıtılmıştır.

845 Çıkrığın dönmesi ipe illettir, çıkrığı çevireni görmemek ise zillettir.

846 Cihandaki bu sebep iplerini sakın çark-ı felekten bilme.

847 Tâ ki felek gibi hâlî ve sersem kalmayasın ve beyinsizlikten kav gibi yanmayasın.

848 Rüzgar; Allah'ın emriyle ateş gibi yakıcı olur. Rüzgar da ateş de şarab-ı İlâhînin sermestidir.

849 Oğul; gözünü açacak olursan, su gibi lâtif olan hilm'in[54] ve ateş gibi şedid[55] olan gazab'ın Hak'tan olduğunu görürsün.

850 Eğer rüzgarın canı Hakk'a vâkıf olmasaydı Ad kavmini ve Hûd Aleyhisselâm'ın ümmetini nasıl farkederdi?

Hûd Peygamber Aleyhisselâm zamanında Ad kavmini helâk eyleyen rüzgarın kıssası

851 Hûd Aleyhisselâm, mü'minlerin etrafına bir hat çekti. Rüzgâr oraya gelince sakinleşirdi.

852 Kim o hattan hâriçte kalmışsa hepsini havaya kaldırır ve parça parça ederdi.

[54] Hilm: Yumuşak huyluluk.
[55] Şedid: Şiddetli.

853 Bunun gibi Şeybân-ı Râi[56] de sürüsünün etrafına bir hat çekerdi.

854 Cuma namazı vakti olunca sürüye kurt saldırmasın diye bir hat çekerdi.

855 Hiçbir kurt çizgi dâhiline girmezdi. Koyunlar da nişandan dışarıya çıkmazdı.

856 Kurdun ve koyunun hırsı, hevası; merd-i İlâhî dâiresine bağlanmıştı.

857 Kasırga rüzgarının Hûd Aleyhisselâm'ın ümmetine hafiflediği gibi, ecel fırtınası da âriflere lâtif ve Yûsuf Aleyhisselâm'ın gömleğinin râyihasını Yakub selâma götüren rüzgar gibi hoş ve dilkeş gelir.

858 Nemrûd'un âteşi İbrahim Aleyhisselâm'a diş geçiremedi. Hazret-i Halil, güzidesi bir nebiyy-i zişan idi, ateş onu nasıl dolayacaktı?

859 Din ehlini şehvet âteşi yakmaz Diğerlerini ise ka'r-ı zemîne ve cehennemin dibine kadar götürür.

860 Denizin dalgası, Allah'ın emriyle kabarınca Mûsâ'nın ümmetiyle Kıptileri, yâni Firavunu ve askerini ayırt etti.

861 Fermân-ı İlâhî erişince toprak, Karûn'u, altını ve tahtı ile içerisine çekti.

862 Su ve çamur, İsâ Aleyhisselâm'ın nefesinden feyz alınca aşikâre bir kuş oldu ve kanat açıp uçtu.

863 Senin (*sübhanallah*) demen, su ve çamur buharı, yâni çamurdan mahlûk cesedin nefesidir. Öyle iken o nefes kalbdeki sıdk-ı îmân esintisiyle cennet olur.

864 Tur dağı Mûsâ'nın nurunun bereketiyle noksandan kurtuldu. Kâmil bir sûfî olup raksa başladı.

865 Dağın aziz bir sûfî olup raksa başlaması şaşılacak şey değildir. Mûsâ Aleyhisselâm'ın cismi de aslı itibariyle topraktı.

Yahudi pâdişahın istihzâsı ve inkârı, kendisine nasihat edenlerin nasihatlerini kabul etmeyişi

866 Nasihat vericiler dediler ki: "Haddi tecavüz etme. İnat atını bu kadar ileri sürme."

867 Nasihat verenlerin ellerini bağlattı ve toprağa vurdurdu. Zulüm üstüne kat kat zulüm yaptı.

868 İş bu dereceye varınca: "Ey köpek; kahrımız geldi!" diye Allah'ın hitabı erişti.

[56] Şeybân-ı Râî, İmam-ı Şafi'nin devrinde Mısır'da yaşamış, evliyaullahtan bir zattır.

869 Ondan sonra ateş kırk arşın yüksekliğinde alevlendi ve halka olup Yahudileri yaktı.

870 O Yahudilerin aslı başlangıçta ateş olduğu için sonunda da ateşe gittiler.

871 O fırka ateşten peydâ olmuştu. Cüz'lerin yolu ise kül'e doğrudur.

872 Bu herifler, bir çok mü'mini yakan bir ateş idiler. Nihayet kendi ateşleri kendilerini çörçöp gibi yaktı.

873 Her kimin aslı hâviye yâni cehennem ise, hâviye, onun zaviyesi olur.

874 Çocuğun anası, onu arar. Asıllar da fer'lerin izinde ve talebindedir.

875 Havuzdaki sular orada mahpus olmakla beraber rüzgâr onları kurutur ve aslı olan buluta eriştirir.

876 Bu nefes alıp vermek de bizim hayatımızı azar azar cihan hapishanesinden çalar.

877 Kelimât-ı tayyibe bizden çıkarak Allah'ın bildiği bir yere yükselir.

878 Nakiyye ve pâk olan nefes ve kelâmlarımız, bizden hediye olarak dâr-ı bekâya intikal eder.

879 Sonra Hudâ-yı Zülcelâl'in rahmeti eseri olarak sözlerimizin mükâfatı kat kat bize gelir.

880 Şu hâl, yâni nefeslerimizin çıkıp yükselmesiyle rahmet-i İlâhiyyenin kat kat inmesi devam eder. Ey sâlîk: sen de bu çıkış ve inişten hâlî kalmazsın.

881 Fârisî söyleyelim: Yâni bu cazibe ruha zevk gelen taraftan gelir.

882 Her kavmin gözü, bir gün olsun, zevk sürdüğü yerde kalmıştır.

883 Bir cinsin zevki hakikaten kendi cinsindendir. Cüz'ün zevki da ancak kendi küllündendir. Buna dikkat et.

884 Meğer ki sûretâ, nâcins görünende cinsiyete kabiliyet buluna. Bir cins ile temas edince onun hemcinsi ola.

885 Sûreta cins ayrılığı, meselâ ekmek ve su gibidir ki bizim hemcinsimiz değildir. Lâkin yenilip içilmeleriyle bizim cinsimizden olurlar ve bizde temessül ederek cismaniyetimizi artırırlar.

886 Su ve ekmekte insanlık cinsiyeti yoktur, fakat bir itibara göre onu insan cinsine mensup bil ki ikisi de insanın gıdasıdır.

887 Eğer nâcins bir şeyden zevk alıyorsak o nâcinsin cinsine benzemesindendir.

888 Cinse benzeyenden alınan zevk daimi değildir. Ariyet ise âkibet bâkî olmaz.

889 Kuşa ıslık sesinden, yânı bir insanın kuş ötüşü taklidi yapmasından zevk hâsıl olsa bile yakına gelip de o sesi çıkaranın kuş olmadığını anlayınca nefretle uçar gider.

890 Susamış bir kimseye çölde görünen seraptan zevk gelse bile, ona vâsıl da olup da serap olduğunu anlayınca kaçar, başka taraflarda su arar.

891 Müflisler de kalp[57] altından hoşlanırlar. Lâkin o kalp altın, darphaneye götürülünce sahte olduğu anlaşıldığı için rüsvay olur.

892 Ey talip; altın yaldızlı bir mangır seni yoldan çıkarmasın; sakîm[58] bir hayâl seni kuyuya düşürmesin.

Av hayvanlarının arslana mütevekkil olmasını ve cehdi[59] terkeylemesini söylemelerinin hikâyesi

893 Bu kıssayı Kelile ve Dimne kitabından tafsilâtıyla oku ve hisse al.

894 Hoş bir vadideki av hayvanları, bir arslandan dâima sıkıntı ve korku çekiyorlardı.

895 O arslan pusudan onları o kadar çok kapardı ki, o otlak onlara nahoş olmuştu.

896 Av hayvanları çâre buldular. Arslana gidip: "Sana vazife tayîn edelim, karnın doyuralım." diye müjde verdiler.

897 "Vazifeden başka av için gelme ki, çayır bizim için tatsızlaşmasın."

898 Arslan dedi ki: "Peki. Vefa görür ve aldatılmazsam alâ. Ben şundan bundan bir çok hile gördüm.

899 Ben insanların fiilinden ve hilesinden helak olmuşum, yılanlar ve akrepler tarafından sokulmuşum.

900 İçimde pusu tutmuş bir nefs var ki onun hilesi ve kini bütün insanların hilesinden ve kininden şiddetli.

901 Benim kulağım (*La yüldegu'l-mü'min*[60]) kavl-i Nebevisini işitti. Hadis-i Peygamberîyi candan, gönülden kabul etti.

---

[57] Kalp: Sahte, taklit, hileli.
[58] Sakîm: Hastalıklı, hatalı.
[59] Cehd: Azimli ve ısrarlı gayret.
[60] Hadis-i Şerif: "*Bir mü'min aynı yılan kovuğundan iki defa ısırılmaz.*"

Av hayvanlarının tevekkülü, çalışmaya ve kazanmaya tercih etmeleri

902 Hepsi dediler ki: Ey haberdâr olan hakim; sakınmaktan vazgeç. Çünkü sakınmak, insanı kader hükmünden kurtaramaz.

903 Sakınmakta fitne çıkarmak ve şer karıştırmak vardır; git, tevekkül et ki en iyisi mütevekkil olmaktır.

904 Ey sert ve keskin olan arslan; kazâ[61] ile pençeleşmeye kalkışma ki kazâ da seninle uğraşmasın.

905 Allah'ın hükmüne karşı ölü gibi teslimiyet göstermek lâzımdır ki Rabbü'l-felâk, yâni sabahın rabbi olan Allah'ın zahm-i kahrı isabet etmesin.

906 Arslan dedi ki: Evet; tevekkülde sâlik için rehber vardır. Fakat bu sebep yâni sebeplere teşebbüs de Peygamber Aleyhisselâm'ın sünnetidir.

907 Hazreti Peygamber yüksek sesle buyurmuştur ki: "*Devenin dizini tevekkül ile bağla.*"

908 (*Elkasibü habibullah*), yâni "*Kazanan Allah'ın sevgilisidir.*" hadisindeki remzi dinle ve anla. Tevekkül edeceğim diye sebeplere teşebbüsten tembellik etme.

909 Av hayvanları arslana dediler ki; "Kesb, yâni çalışıp kazanmak, halkın itikâdındaki zaaftandır ve boğazın miktarına göre tezvir[62] lokmasıdır.

910 Tevekkülden daha güzel bir kazanç yoktur. Teslimiyetten daha sevgili bir şey var mıdır?

911 Çok kimseler belâdan belâya kaçarlar. Yılanın önünden ejderhâ tarafına atılırlar.

912 İnsan hilelidir, çâre bulmaya çalışır. Halbuki hilesi kendisine tuzak olur. Ruhu ve hayatı sandığı kimse düşman-ı canı çıkar.

913 İnsan, kapısını kapar. Lâkin düşman içeride bulunur da farkına varmaz. Nitekim Firavun, kendi düşmanı olacak Mûsâ Aleyhisselâm'ı sarayında beslemişti.

914 O kindar Firavun, yüz binlerce çocuğu öldürttü. Aradığı çocuk ise kendi sarayında bulunuyordu.

915 Mademki bizim gözümüzde bir çok illet vardır, o halde git, kendi görüşünü dostun görüşünde yok et.

---

[61] Kazâ: Allah'ın ezelî hükmünün, takdirinin olması, yerine gelmesi; kaderin fiilen ortaya çıkması.
[62] Tezvir: Süslü yalan söyleme.

916 Bizim gözümüze onun görüşü ne güzel bir ivazdır ki onun görüşünde külli garazı, bütün âmâli bulursun.

917 Çocukta tutmak koşmak kuvvetleri yokken onun bindiği yer, babasının gerdanından başka bir mahal değildi. Yâni daha yürüyemezken babasının omzunda taşınırdı.

918 Fodulluk edip de el, ayak gösterdi, yâni ayağını kullanmaya başladı mı meşakkate ve zahmete düşer.

919 Mahlûkatın ruhları, el ve ayaktan evvel, yâni beden hapsine bağlanmadan evvel vefa ve safa fezasında uçarlardı.

920 "*İhbitû*[63]" emri ile mukayyed olunca, hışma, hırsa, kanâate bağlanıp kaldılar.

921 Biz, Hazret-i Hakk'ın ailesi ve onun süt isteyen çocukları gibiyiz. Nitekim sallallahü aleyhi vesellem efendimiz; "Mahlûkat, Allah'ın ıyali[64] gibidir." buyurmuştur.

922 Gökyüzünden rahmet yağdıran Allah, kemâl-i merhametiyle ekmek verebilir." dediler.

Arslanın, çalışmayı tevekküle tercih etmesi

923 Arslan dedi ki: "Evet, dedikleriniz doğrudur. Fakat kullarının mürebbisi olan Allah, gözümüzün önüne bir merdiven koymuştur.

924 Dam tarafına merdivenle ve basamak basamak çıkılır. Burada cebrî olmak ham bir tamâ'dan ibarettir.

925 Ayağın varken kendini nasıl topal edersin, elin varken pençeni nasıl gizlersin?

926 Efendi, kölesinin eline bahçe belini verince ne demek istediği, yâni bahçeyi belle emrini verdiği, söylemeden kölenin malûmu olur.

927 El de, bahçe beli gibi Allah'ın îşâretlerindendir, hattâ düşünsen sarih ibârelerindendir.

928 Allah'ın işaretlerini canla, başla kabul edecek olursan, onların mezmûnunu îfâ için îcâbında canını bile verirsin.

---

[63] "İhbitû" (ininiz) kelimesi, Cennet'ten çıkarılmanın anlatıldığı Bakara Sûresi'nin 36. ve 38. âyetleri ile A'raf Sûresi'nin 24. âyetinde geçmektedir. Bakara Sûresi 36: "*Bunun üzerine şeytan onları(n ayağını) oradan kaydırdı, içinde bulundukları (cennet yurdu)ndan çıkardı. Biz de: "Birbirinize düşman olarak inin, orada belirli bir vakte kadar sizin için bir karar yeri ve bir nasib vardır."* dedik."

[64] Iyal: Bir kişinin geçindirmekle yükümlü olduğu kişiler.

929 Sonra O'nun işaretleri sana esrar verir, yâni bir takım esrara vâkıf kılar. Seni senden alır ve başka işler ihsan eder.

930 Allah'ın emrini hâmil olmak ve îfâsı için çalışmak seni taşımaktan taşınmaya, Hakk'ın fermanını kabul etmek de seni makbul-i İlâhî olmak derecesine çıkarır.

931 Allah'ın emrini kabul ve tatbik edersen kail olursun, vuslat talebinde bulunur, ondan sonra da visâle erersin.

932 Çalışmak, kudret nimetinin fiilî şükranını îfâ etmektir. Senin cebrîliğin[65] ise o nimeti inkâr eylemektir.

933 Kudrete şükretmek senin kudretini artırır, cebir ise nimeti elinden çıkartır.[66]

934 Senin cebrîliğin yolda uyumaktır. Bâbullahı[67] ve dergâh-ı İlâhîyi görmedikçe uyuma.

935 Ey ibret almayan cebrî; sakın ha o meyveli ağacın gölgesinden başka yerde uyuma.

936 Ârifin sayesinde bulun ki rüzgâr, her lâhza dalları oynatsın da altında yatmış olanın başına yemiş ve rızık dökülsün.

937 Cebir, hırsızlar yatağında uyumak ve kanat tüyleri çıkmamış kuş yavrusu gibi uçmaya kalkışmaktadır. Vakitsiz uçmaya çabalayan yavru bir kuş, kedilerden nasıl aman bulur?

938 Eğer Allah'ın işaretlerine burun büker ve ehemmiyet vermezsen aldanırsın. Kendinin erkek bulunduğunu zannediyorsun. Fakat hakikat gözüyle bakacak olursan erkek değil, kadın olduğunu görürsün. Çünkü hakiki erkek olanlar, Allah'ın emrine itaat ederler.

939 Sahip olduğun bir parçacık akıl da kaybolur. Aklı gitmiş bir kafa ise kuyruk derecesine düşer.

940 Çünkü şükürsüzlük hem meş'umdur[68], hem ayıptır. Küfrân-ı nimette bulunanı cehennemin dibine kadar götürür.

941 Eğer tevekkül edeceksen amelde et. Ekini ek, ondan sonra Cebbâr-ı zîiktidâr[69] olan Allah'a tevekkül et!"

---

[65] Cebrîlik. Kadercilik.

[66] İbrahim Sûresi'nin 7. âyetine işarettir: "...*Şükrederseniz elbette size (nimetimi) artırırım...*"

[67] Babullah: Allah'ın kapısı.

[68] Meş'um: Şeametli, uğursuz.

[69] Cebbâr-ı zîiktidâr: İktidar sahibi olan kudretli (Allah)

Av hayvanlarının tekrar tevekkülü cehde[70] tercih etmeleri

942 Hayvanların hepsi de arslana karşı haykırıştılar. Şöyle diyerek ki: "Sebepleri eken, yâni esbaba teşebbüs eyleyen açgözlüler!

943 Erkek ve kadından yüz binlerce, milyonlarca kişi idiler. Esbaba tevessülleri varken zamandan ve zamanın menfaatinden niçin mahrum kaldılar?

944 Cihanın iptidasından ve yüz binlerce asırdan beri ejderha ağzı gibi yüzlerce ağız açılmıştır.

945 O zekî ve âlim güruh muradlarına vâsıl olmak için bir takım mekr ü hileden bulundular ki, o hileden dağlar yerinden koptu.

946 Allah-ı zülcelâl onların hilesini (*Litezûle minhu'l-cibâl*)[71] diye anlattı.

947 Ezelde mukadder olan kısmetten başka bir şey, gerek avlanmalarında, gerek sa'y ü amelde yüz göstermedi.

948 Hepsi de tedbirden ve amelden vazgeçtiler. Allah'ın fiili ve hükmü kaldı.

949 Ey meşhur ve ayyar; kesbi[72] isimden başka bir şey bilme, cehdi de vehimden gayrı bir şey zannetme.

Azrail Aleyhisselâm'ın bir adama bakması, o adamın Sarây-ı Süleymânî'ye kaçması, dolayısıyla av hayvanlarının tevekkülü cehde tercih eylemesi ve cehddeki faydanın azlığından bahsetmesi

950 Kerîm bir kimse, kuşluk vakti Hazreti Süleyman'ın adalet sarayına koştu.

951 Gamdan yüzü sararmış, her iki dudağı morarmıştı. Süleyman Aleyhisselâm: "Efendi; ne oldu?" diye sordu.

952 "Azrail bana gadûbâne ve kindârâne baktı", cevâbını verdi.

953 Süleyman; "Peki, şimdi ne istiyorsan iste" dedi. O da recâ etti ki: "Ey canımın sığınağı, rüzgâra emret de...

954 Beni buradan Hindistan'a götürsün. Belki bendeniz oraya gidince, canı kurtarmış olurum."

955 İşte halk fakr u zaruretten kaçmak ister, ondan dolayı da hırs u emelin lokması olur.

---

[70] Cehd: Çalışma, çabalama.

[71] İbrahim Sûresi'nin 46. âyetinden: "...*isterse onların hileleri dağları yerinden oynatacak olsun.*"

[72] Kesb: Çalışıp çabalayarak elde etme, kazanma.

956 Fakirlik korkusu, bahsi geçen adamın endişesi gibidir, hırs ve sa'yi de Hindistan farz et.

957 Süleyman Aleyhisselâm rüzgâra emretti. Rüzgâr da onu alelacele ve su üstünden, yâni denizden Hind'in iç taraflarına götürdü.

958 Ertesi gün dîvân vaktinde ve mülâkat esnasında Süleyman Aleyhisselâm Azrail Aleyhisselâm'a dedi ki:

959 "O Müslümanı canından âvâre etmek için mi yüzüne hışım ile baktın?"

960 Azrail dedi ki: "Ben ona nasıl hışım ile bakmışım? Hışım ile değil, yolda rast gelince şaşkınlıkla nazar etmiştim.

961 Çünkü, Hak celle ve alâ bana: 'Onun canını bugün Hindistan'da al' buyurmuştu.

962 Hayretimden demiştim ki, onun hakikaten yüz dâne kanadı olsa da yine Hindistan'a gidebilmekten uzaktır."

963 Sen dünyâ işlerini buna kıyas et. Gözünü aç da öyle bak.

964 Kimden kaçacağız, kendimizden mi? Ne kadar muhal! Kimden kapacağız, Hak'tan mı? Ne kadar vebal.

Arslanın tekrar, cehdi tevekküle tercih etmesi ve cehdin faydalarını beyan eylemesi

965 Arslan dedi ki: "Evet, Tevekkül doğrudur. Öyle olmakla beraber, peygamberlerin ve mü'minlerin cehd ü gayretlerini de gör.

966 Onlar cefâya ve germ ü serde[73] tahammül sûretiyle ne kadar mücahede ettilerse, Allah onların cehdlerini dürüst ve mükâfatını sabit kıldı.

967 Onların -sizin hile dediğiniz- cehd ü gayretleri, kendilerinin ahvâl-i lâtifesi kabilinden oldu. Zariften her ne zuhur ederse o da zarif olur.

968 Onların tuzakları, felek kuşunu yakaladı. Noksanları ise, tamâmıyla kemâl mertebesini buldu.

969 Ey büyük zât; muktedir olabildiğin kadar, enbiyâ ve evliya tarikında ve onların meslek-i mesâisinde bulunmaya çalış.

970 Mücâhede etmek, çalışıp çabalamak, kazâ ve kaderle pençeleşmek değildir. Çünkü- çalışıp kazanmayı, bize yükleyen de kazadır.

[73] Germ ü serd: Sıcak ve soğuk. Mecazen; iyilik ve kötülük, acılık ve tatlılık.

971 İman ve taat yolunda bir nefes çalışan kimse ziyan ederse ben gavur olayım.

972 Baş kırık ve yarık değil, bu başı bağlama. Bir iki gün çalış, ondan sonra da gül.

973 Dünyâyı kazanmak hususundaki hileler nahoş, Dünyâyı terketmek hususundaki hileler caizdir.

974 Hile ve çare, zindanı delip oradan kaçmak ve hapisten kurtulmaktır. Hazır bir iliği kapatmak ise soğuk bir hiledir.

975 Bu dünyâ bir hapishanedir, biz de içindeki mahpuslarız. Zindanını del ve kendini kurtar.

976 Dünyâ nedir? Allah'tan gafil olmaktır. Kumaş, gümüş, evlâd ü iyâl değildir.

977 Malı Allah rızâsı için kazanırsan, öyle mal hakkında Aleyhisselâtü Vesselâm Efendimiz: "Helâl mal, sâlih bir kimse için ne iyidir" buyurmuştur.

978 Geminin içine su dolması, onun batmasına sebep olur. Fakat suyun gemi altında bulunması, ona dayanak teşkil eder.

979 Malı, mülkü kalbinden çıkarmış olduğu için, Süleyman Aleyhisselâm kendisine "fakir" dedi.

980 Ağzı kapalı bir kâse, içindeki havanın yardımıyla derin su üstünde yüzer.

981 Bir kalpte dervişlik havası bulunursa onun sahibi dünyâ suyunun üstünde durabilir.

982 Bu cihan tamâmıyla onun mülkü iken, mülk ve servet, onun kalb gözü önünde lâşeydir, hiçtir.

983 O halde (*min ledün*) körüğünden içini doldurduktan sonra gönlünün ağzını bağla ve mühürle.

984 Cehd haktır. Dert hak olduğu gibi, deva da haktır. Cehdi inkâr edenlerin sözüne bakma. Onu inkâr eden de cehdetmiş olur.

Cehdin müreccah[74] *olduğunun kararlaşması*

985 Arslan bu vadide bir çok delil gösterdi ki, o cebrîler, yâni av hayvanatı cevap veremediler ve kanaat getirdiler.

986 Tilki, ceylan, tavşan, çakal ve sair hayvanlar cebri ve o yoldaki dedikoduyu bıraktılar.

[74] Müreccah: Tercih edilen, daha çok beğenilen.

987 Bu biatte zarara uğramayacağına dair o kükremiş arslana söz verdiler.

988 Arslanın her günlük nafakası zahmetsizce gelecek, onun başkaca avlanmaya haceti kalmayacaktı.

989 Her gün kur'a hangi hayvana isâbet ederse o hayvan, pars gibi koşup arslanın yanına giderdi.

Arslana gitmeyi geciktirdiğinden dolayı hayvanların tavşana inkâr ve itirazları

990 Bu kadeh, yâni kur'a, devrederek tavşana gelince, "Bu cevr ü cefâ ne kadar sürecek?" diye bağırdı.

991 Diğer hayvanlar tavşana dediler ki: "Biz bu kadar vakitten beri ahdimize vefâ eylemiş olmak için can feda ettik.

992 Hey inatçı tavşan, sen bizi rezil etme. Haydi arslanı kızdırma, çabucak git."

993 Tavşan dedi ki: "Arkadaşlar; bana mühlet verin de, benim hilemle belâdan dışarıya sıçrayın, yâni kurtulun.

994 Yapacağım hile ile canınız kurtulsun ve bu halâs, yavrularına miras kalsın."

995 Dünyâda her peygamber, ümmetlerini böyle bir kurtuluşa davet etmiştir.

996 Peygamberlerin her biri, avâm-ı nâsın nazarında göz bebeği kadar küçük görülmekle beraber, felekten dışarıya çıkacak ve halâs olacak yolu görmüşlerdi.

997 İnsanlar, peygamberi gözbebeği gibî küçük görmüşlerdi. Fakat gözbebeğinîn büyüklüğünü idrâk etmeye kimse yol bulamadı.

998 Hayvanlar tavşana dediler ki: "Behey merkep, kulak ver... Kendini tavşanlık endâzesiyle[75] ölç.

999 Bu ettiğin nasıl lakırdıdır ki senden daha büyükleri onu hatırlarına getirmediler?

1000 Sen kendini mi beğeniyorsun, yoksa kazâ bizim arkamızda mı, yâni ecelimiz mi geldi? Yoksa böyle bir söz, senin gibi aciz bir mahlûka nasıl yaraşır?"

1001 Tavşan dedi ki: "Arkadaşlar; Allah bana ilham etti ve benim gibi âciz ve zayıf bir mahlûkta, metin ve kavî bir re'y hâsıl oldu.

1002 Cenâb-ı Hakk'ın bal ansına öğretmiş olduğu marifet, arslanda ve yabaneşeğinde yoktur.

[75] Endâze: 65 santim tutarında bir ölçü birimi.

1003 Arı, bal ile dolu evler yapar. Allah, ona o ilmin kapısını açmış.

1004 Allah'ın ipek böceğine öğrettiği hileyi ve sanatı kocaman bir fil bilir mi?"

1005 Topraktan yaratılmış olan Âdem, ilmi Allah'tan öğrendiği için, o ilmi yedi kat semâya kadar parlak bir sûrette yükseltti.

1006 Hak ve hakikatte şüphe eden şeytanın körlüğüne olarak, meleklerin şân ü şerefini kırdı.

1007 Altı yüz bin yıllık zâhid[76]e, o buzağı gibi olan şeytana bir ağız bağı yaptı.

1008 İlm-i din sütünü içemesîn ve o muhkem kasrın etrafında dolaşamasın diye.

1009 O yüksek ilimden, yâni ilm-i ledünnîden[77] süt alamasınlar ve nasipli olamasınlar diye, ehl-i hissin ilimleri de kendilerine ağız bağı olmuştur.

1010 Gönül katresine bir cevher düştü ki Allah, o cevheri denizlere de, feleklere de vermemiştir.

1011 Ey sûrete tapan ve halkın görünüşüne bakan; bu sûretperestliğin[78] ne vakte kadar sürecek? Senin mânâsız canın sûretperestlikten kurtulamamış.

1012 Eğer Âdem evlâdı, sûretle insan olaydı Hazreti Ahmed Aleyhisselât Efendimizle Ebû Cehil bir olurdu.

1013 Duvarda asılı levhadaki resim de adam gibidir. Bak ki sûret itibariyle onun ne eksiği vardır?

1014 O parlak sûretin canı eksiktir. Git de o nâdir bulunan cevheri, yâni insanlık ruhunu ara.

1015 Ashâb-ı Kehf'in köpeğini, Ashâb-ı Kehf hizmetlerine kabul ettikleri gibi o köpeğin önünde dünya arslanlarının başı eğildi.

1016 Sevilmeyen nakıştan, yâni sûret çirkinliğinden o zâta ne ziyan gelir ki onun ruhu nur denizine gark olmuştur.

1017 Kalemlerde sûret vasfı yoktur. Nâmelerde âlim ve âdil gibi vasiflar bulunur.

1018 Âlim ve âdil vasıfları mânâdan ibarettir. Onları ön ve ard gibi mekanlarda bulamazsın.

1019 Rûh güneşi, lâmekândan cisme akseder. Lâkin feleklere sığışmaz.

1020 Bu sözün nihayeti yoktur. Aklını başına al. Zihnini tavşan hikâyesine meylettir.

---

[76] Zâhid: Zühd sahibi. Şüpheli şeyleri bile terk ederek günahtan kaçan, Allah Teâlâ'yı düşünmekten alıkoyan her şeyi terk eden kimse.

[77] İlm-i ledünnî: İlâhî sırlara dair ilim.

[78] Sûretperest: Sûrete, görünüşe önem veren.

Tavşanın bilgiçliği ile bilmenin fayda ve faziletinin zikr ve beyanı

1021 Eşek kulağını sat da başka bir kulak al. Çünkü bu sözü eşek kulağı anlamaz.

1022 Sen git de tavşanın tilki oynatan ve arslan atlatan hilesini gör.

1023 Süleyman Aleyhisselâm'ın mülk ve hükümetine vâsıta olan yüzük, ilimdir. Bütün âlemler sûrettir, canı ve mânâsı ise ilimdir.

1024 Bu hünerinden, yâni ilm ü marifetinden dolayı, insana: denizde, dağda ve kırdaki hayvanların hepsi de musahhar olmuştur.

1025 İnsandan kaplan ve arslan, fare gibi korkar. Ondan denizdeki timsahın safrası kabarır, yâni endişe eder.

1026 Ondan periler ve şeytanlar, sahillere kaçmış, her biri gizli bir yere saklanmıştır.

1027 Bundan dolayı insanın gizli düşmanları çoktur. Binaenaleyh, çekingen ve ihtiyatlı olan, akıllı kimsedir.

1028 Allah'ın, bizim nazarımızdan gizli, bir takım mahlûkatı mevcuttur ki kötüleri de vardır, iyileri de. Onların darbeleri her an İnsan kalbine tesir eder.

1029 Gusletmek için dereye girersen, su içindeki dikenin sana zararı dokunur.

1030 Her ne kadar diken su içinde gizli ve görünmez bir halde ise de, dokunup ayağına batınca mevcut olduğunu anlarsın.

1031 Kalbe ârız olan vesvese ve hile dikenleri bir kimseden değil, binlerce kişiden olur.

1032 Sabret ki hislerin değişsin. O vakit onları görürsün, müşkilin de hallolunur.

1033 O zaman kimlerin sözünü reddetmiş, kimleri kendine ulu kılmış olduğunu anlarsın.

Av hayvanlarının tavşandan, düşüncesi ve sırrını tekrar sormaları

1034 Ondan sonra dediler ki "Ey çevik tavşan; zihninde olan tedbiri meydana koy.

1035 Ey arslana sarılıp uğraşmaya kalkışan; düşündüğün sırrı îzâh et.

1036 Danışmak, idrâk ve iz'an verir. Akılların bir akla yardımı olur.

1037 Hazreti Peygamber, 'Ey rey verecek kimse; meşveret et ki kendisine danışılan kişi emindir', buyurdu."

Sırrını sormaktan tavşanın onları men etmesi

1038 Tavşan dedi ki: "Her sırrı açık söylemek lâyık değildir. Bazan çift tek gelir, bazan da tek, çift zuhur eder.

1039 Aynaya hohlayacak olursan parlaklığı gider. Bize karşı yüzü derhal bulanır.

1040 Şu üç şeyin, yâni: gidişinin, altınının, ve mezhebinin beyânı husûsunda dudaklarını kımıldatma, yâni onlardan bahsetme.

1041 Çünkü bu üç şeyin hasmı ve düşmanı çoktur. Düşman onu anlayınca sana karşı pusu kurar.

1042 Eğer bir iki kişiye söyleyecek olursan sırra veda etmek lazımdır. Çünkü bir sır, iki kişiyi aştı mı yayılır.

1043 Eğer iki, üç kuşu birbirine bağlasan, toprak üstünde mahpus ve elemli kalırlar.

1044 Gizlice, güzel ve bakanları hayrete düşürecek sûrette kinayeli meşverette bulunurlar.

1045 Hazreti Peygamber üstü kapalı meşveret ederdi. Cevap verenler, suâlin hakikatinden haberdar olmadıkları halde cevap verirlerdi.

1046 Düşman baştan ayağı, yâni meselenin aslını ayırt edemesin diye Resûl-i Ekrem, suâlini mürettep[79] bir misâl ile irâd eylerdi.

1047 Aleyhîsselât Efendimiz, suâlinin cevâbını istişare ettiğinden alırdı. Fakat yabancı olan o suâlin hakikatinden koku alamazdı.

Tavşanın hilesi kıssası

1048 Tavşan, gitmeyi bir müddet geciktirdi. Sonra o pençe atan arslanın yanına gitti.

1049 Tavşanın gecikmesinden dolayı arslan, hiddetinden toprağı kazıyor ve böğürüyordu.

1050 Diyordu ki: "Ben demiştim ya. O alçakların ahdi hamdır, gevşektir, vefâsızdır.

1051 Onların bir ağızdan bağrışıp ulumaları, beni eşekten düşürdü, aldattı. Şu felek, beni ne zamana kadar aldatacak?"

1052 Sakalını ele vermiş olan emir, ahmaklığından önünü ardını göremediği için ziyâde âciz kalır.

---

[79] Mürettep: Bir maksatla tertiplenmiş, danışıklı.

1053 Yol doğru ama altında tuzaklar vardır. Bir çok parlak isimler mevcut. Lakin onlarda mânâ kıtlığı bulunmaktadır.

1054 Lâfızlar ve isimler tuzak gibidir. Parlak lâfız ise bizim ömür suyumuzun kumudur.

1055 Kendisinden su kaynayan kum pek nâdirdir. Öyle olmakla beraber git de onu ara.

1056 Oğul; işte o kum, Allah adamıdır ki kendiliğinden ayrılmış ve Hakk'a vâsıl olmuştur.

1057 Ondan dinin tatlı suyu kaynar. Taliplere, ondan, hayat ve neşv ü nemâ hâsıl olur.

1058 Merd-i ilâhiden başkasını kuru kum farz et ki her vakit senin ömrünü su gibi içer.

1059 Hakîm[80] olan bir zât-i mâneviden hikmet talebinde bulun ki feyzi ile sen de keskin görüşlü ve alîm olasın.

1060 Hikmet talibi, giderek hikmet menba'ı olur. Olduktan sonra dâ tahsil-i esbâb kaydından kurtulur.

1061 Hafızın levhası, levh-i mahfuz olur, Onun aklı, ruhtan haz ve feyiz alır.

1062 Evvelce aklı, kendisine muallim olan kimsenin sonradan yine o akıl, şakirdi olur.

1063 Akıl, ona Cebrâil gibi der ki: "Ey Ahmed; eğer bir adım daha atacak olursan kurb-i ilâhi beni yakar."

1064 Ey sultan-ı can, ey şehriyâr-i mânevî: sen beni bundan sonra bırak da ileri git. Benim hududum burasıdır.

1065 Tembellikten dolayı şükür ve sabır etmekten geri duran kimse bilmiş olsun ki cebrin ayağını tutmuştur.

1066 Cebriliğe kalkışan, hastalık taslamış olur ki o hastalık onu mezara götürür.

1067 Resûl-i Ekrem Hazretleri; "Yalandan hastalık, hakîki hastalık getirir ve sahibi, kandil gibi söner, gider", buyurmuştur.

1068 Cebir nedir? Kırık bir kemiği sarmak, yâhut kopmuş bir damarı bağlamaktır.

1069 Madem ki bu yolda ayağını kırmamışsın, kime gülüyorsun, neden ayağını sarmışsın?

1070 Taât ve ibâdet yolunda mübarek ayaklan şişen Nebiyy-i Ekrem'e Burak geldi. O da bindi.

---

[80] Hakîm: Her şeyden üstün ve tedbirli olan (Allah), hikmet sahibi, bilge.

1071 Aleyhisselât Efendimiz dinin hamili idi. Burak'ın mahmulü oldu. Allah'ın emini kabil idi, Cenâb-ı Hakk'ın makbulü oldu.

1072 Resül-i Ekrem, şah-ı hakikinin, yâni Allah'ın fermanını evvelce kabul etti. Sonra da asker gibi olan ümmete Hakk'ın fermanını eriştirdi ve hükümlerini tebliğ etti.

1073 Cenâb-ı Peygambere yıldız o kadar tesîr etti ki sonra yıldızların da emiri oldu.

1074 Resûl-i Ekremin yıldızların emîri ve göklerin hükümrânı olması sana şüphe verecek olursa, (şakku'l-kamer)[81] mucizesinin vukû'unda da şüphe eder misin?

1075 Ey kalbinde hevâ ve hevesi gizlice tazeleyip duran; imânını yenile; fakat yalnız dilinde değil, kalbinle beraber tazele.

1076 Hevâ ve heves taze bulundukça îmân taze değildir. Zîrâ hevâ, Allah'a vâsıl olma kapısının kilididir.

1077 Değiştirilmemiş bir söz olan Kur'an'ı te'vil[82] ediyorsun. Kur'an'ı değil, kendini te'vil et.

1078 Hevâ'ya tâbi olarak Kur'ân'ı te'vîl ediyorsun. Senin te'vîlin ile âlî mânâ alçalıyor ve çarpılıyor.

1079 Senin ahvâlin kendini adam sırasına koyan o tuhaf sineğin hâline benziyor.

1080 O, benlik şarabıyla mest olmuş ve zerre iken kendisini güneş görmüştü.

Sineğin yaptığı te'vilin çürüklüğü ve zannının yanlışlığı

1081 O sinek, bir merkep sidiği üzerinde saman çöpüne konmuştu. Gemici gibi kafa tutuyordu.

1082 Diyordu ki: "Ben deniz ve gemiyi kitapta okumuş, bir müddet onları düşünmüş durmuştum.

1083 İşte deniz bu, gemi bu, ben de ehliyetli ve re'y sahibi bir gemiciyim."

1084 Deniz üstünde o, direk sürüyor, yâni yelken kürek gidiyor, o kadarcık birikinti onun gözüne hadsiz, pâyânsız görünüyordu.

1085 Onun âlemi, görüşüne göredir. Gözü ne kadarsa denizi de o kadardır.

---

[81] Şakku'l-kamer: Ayın yarılması.

[82] Te'vil: Bir söz veya hareketi görünen mânâsı dışında yorumlama.

1086 Bâtıl te'vilde bulunan kimse işte o sinek gibidir. Vehmi merkebin sidiğinden; te'vîli de saman çöpünden ibarettir.

1087 Eğer sinek te'vîli terketmek re'yinde bulunursa, yâhut sinek re'y-i fâsidiyle yaptığı te'vilâtı terk ederse tâlihi onu hümâ[83] mertebesine çıkarır.

1088 Bu bâtıl te'vîlden vazgeçen sinek; sinek değildir, ibrettir. Sinek gibi hakîr görünürse de onun ruhu, sûreti gibi değildir.

1089 Arslana saldırmış olan tavşan gibi ki onun ruhu, boyuna göre değildi, yâni himmetinin yüceliği vardı.

Tavşanın gecikmesinden, arslanın kükremesi

1090 Arslan hiddet ve gazabından diyordu ki: Düşman, kulağım vâsıtasıyla gözümü bağladı.

1091 Cebrî olan o hayvanların hileleri beni bağladı. Onların tahta kılıçları, yâni yalan ve vaatleri tenimi yaraladı.

1092 Şimdiden sonra ben o demdemeyi, yâni uluyup bağrışmayı dinlemem. Zîrâ o gürültünün hepsi de şeytan ve gulyabânî[84] sesidir.

1093 Ey gönül; durma onları parala ve postlarını yüz ki onlar postten başka bir şey değildir.

1094 Post nedir? Türlü türlü sözlerdir ki su üstünde bulunup da sabit olmayan nakışlara benzerler.

1095 Şu sözü post, yâni kabuk gibi; mânâyı da lüb yâni iç gibi bil. Keza sözü nakış mânâyı da can kıyâs et.

1096 Post, yâni kabuk, kötü ve çürümüş için ayıbını örter. Sağlam içi de, gayretinden, yâni ehil olmayan istifâde etmesin diye gizler.

1097 Kalem rüzgârdan, defter sudan olunca her ne yazsan çabucak mahvolur.

1098 Su üstüne yapılan nakışta vefâ ararsan, pişmanlıkla ellerini ısırdığın halde geri dönersin.

1099 Rüzgâr, insanın vücudundaki hevâ ve arzudur. Hevâyı terkedecek olursan kalacak şey, Allah'ın haberi, yâni emirleri ve nehiyleridir.

1100 Allah'ın haberleri, yâni emirleri ve yasakları hoştur ki onlar baştan sona kadar sabit ve değişmezdirler.

---

[83] Hümâ: Üzerinden uçtuğu kimselere devlet ve mutluluk getirdiğine inanılan masal kuşu, devletkuşu.
[84] Gulyabânî: İnsanları korkutan hayâlî bir varlık.

1101 Pâdişahların hutbeleri ve saltanatları değişir, lâkin peygamberlerin hutbeleri ve mânevî hükümetleri değişmez, onlar sabittir.

1102 Çünkü pâdişahların haşmet ve saltanatı hevâdandır. Peygamberlerin izinnâmesi ise taraf-ı Kibriyâdandır.

1103 Paralardan pâdişahların adını kaldırırlar. Fakat (Ahmed) nâm-ı şerifini ebede kadar zikrederler.

1104 Ahmed nâmı, bütün peygamberlerin nâmı demektir. Nitekim yüz sayısı gelince doksan da nezdimizde demektir.

Yine tavşanın hilesi beyanı

1105 Tavşan yola çıkmakta çok gecikti. Kendi kendine bir takım hileler tertip eyledi.

1106 Uzun uzadıya geciktikten sonra arslanın kulağına bir iki sır söylemek üzere yola çıktı.

1107 Aklın düşünebildiği ne âlemler vardır. Şu akıl denizi ne derece geniştir.

1108 Kâseler suyun yüzünde yüzüp koştukları gibi bizim sûretimiz de bu tatlı denizin dalgalan arasında dolaşır.

1109 O sûret tası dolmayınca leğen gibi suyun üstündedir. Dolunca da o denizin içine gark olur.

1110 Akıl gizli, âlem ise meydandadır. Bizim dış görünüşümüz, akıl denizinin dalgası, yâhut bir ıslaklığıdır.

1111 Dış görünüş, denize girmek için ne türlü vesileye mürâcaat etse deniz, onu o vesileden uzaklaştırır.

1112 Gönül, esrarı vereni; ok, kendini uzaklara atanı görmesin diye.

1113 O inatçı kimse, atını süratle yolda koştururken yine o atı kaybolmuş, yahut çalınmış sanır.

1114 O cömert kimse, kendi atını kaybolmuş zanneder. Halbuki o at, onu rüzgâr gibi çeker götürür.

1115 O sersem kafalı; bağırır, çağırır, her tarafa, her kapıya baş vurup atını sorar ve arar.

1116 "Bizim atı çalan kimdir ve nerededir?" der. "Efendi; bu altındaki nedir?", denilecek olsa der ki:

1117 "Evet, attır, ama, at nerede?" cevâbını verir. Ey ata bindiği halde atı arayan şehsuvar[85]; kendine gel.

1118 Can, gayet peydâ ve son derece yakın olduğundan kayıptır. Şu hal, küpün karnında su varken ağzının kuru bulunmasına benzer.

1119 Bu üç renkten evvelce nûru görmeyince kırmızıyı, yeşili ve kırmızımsı rengi nasıl görürsün.

1120 Lâkin senin akl ü idrâkin renk ile meşgul olduğundan o renkler, nuru görmene mâni olur.

1121 Gece o renkler bakışlardan gizli bulunduğu için görür ve bilirsin ki renklerin görünmesi nurun vâsıtasıyla imiş.

1122 Hariçte nûr olmayınca renk görmenin imkânı olmadığı gibi, hayalin derûndaki rengi de böyledir.

1123 Bu hâriçteki nûr güneşten ve yıldızdandır. Dahildeki ise envâr-ı ûlanın, mânâ âleminin aksidir.

1124 Göz nurunun, yâni hassa-i basarın nuru, kalp nurudur, basirettir. Nûr-i, basar, kalbin nurlarından hâsıl olur.

1125 Kalp nurunun nuru, yâni basîret hassasının aslı da nûr-i ilâhidir ki o İlâhi nûr, aklın ve hissin nurundan paktır ve ayrıdır.

1126 Gece nur olmadığı için renkleri görmedin. O halde nurun zıddıyla keşfedilmiş oldu ki..

1127 Evvelâ nûr, sonra renk görülür, bunu da zıddı bulunan zulmetle anlarsın.

1128 Cenâb-ı Hak, hastalığı ve gam u kederi, gönül hoşluğu meydana çıksın ve anlaşılsın diye yaratmıştır.

1129 Gizli olan şeyler, zıddıyla anlaşılır. Cenâb-ı Hakk'ın zıddı olmadığından dolayı zâtı gizli bulunur.

1130 Çünkü evvelâ nûr, ondan sonra renk görülür. Rûmî ile zengî[86], yâni beyaz ile siyah insanlar birbirinin varlığıyla peydâ olur.

1131 Şu halde sen nûru nûrun zıddıyla bilirsin. Çünkü zıt zuhûr ederek zıddını gösterir.

1132 Nûr-i İlâhinin vücut âleminde zıddı yoktur ki o zıt ile nuru âşikane görülebilsin.

1133 Şüphesiz ki bizim gözlerimiz onu idrâk edemez. Hak sübhânehu ise idrâk eder. Sen bunun sırrını Mûsâ ile Cebel-i Tûr vakasından anla.

---

[85] Şehsuvar: Süvarilerin başı, usta binici.
[86] Zengî: Zenci.

1134 Mânâya nisbetle sûreti, ormana nîsbetle arslan, yâhut fikre nisbetle ses ve söz gibi kıyâs et.

1135 Bu söz ve bu ses, fikirden zuhûra gelir. Lâkin fikir denizinin nerede olduğunu bilmezsin.

1136 Lâkin o fikir denizinin dalgası bulunan sözün letâfetini görünce fikir denizinin şerâfetini de anlarsın.

1137 İlmin tahrikiyle fikir denizi dalgalanınca o dalgalar söz ve ses sûretine girer.

1138 Sözden sûret doğup ölür. Dalga kendini tekrar denize götürür.

1139 Sûret, sûretsizlik, yâni mânâ âleminden zuhur etti ve yine oraya gitti iki: "Biz Allah'ın kullarıyız ve yine ona avdet edeceğiz."[87] âyeti bunu teyit eder.

1140 O halde senin için her lâhza ölüm ve ricat vardır. Hazreti Mustafâ Sallallahü Aleyhi Vesellem "Dünya ebediyete nisbetle az bir müddetten ibarettir", buyurmuştur.

1141 Bütün âlemler her ân fenaya gider, sonra tekrar bekâ şeklinde görünür.

1142 Bizim fikrimiz, Hudâdan havaya atılmış bir ok gibidir. Ok havada nasıl durabilir? Hudâya kadar gelir.

1143 Dünyâ her nefeste yenilenir. Fakat bizim o yenilenmeden haberimiz olmaz.

1144 İnsanın ömrü nehre benzer ki sulan yeniden yeniye gelir ve dâimi gelişinden, ceset de değişmez görünür.

1145 Derenin ve ömrün değişmez görünmesi, katrelerin ve nefeslerin süratle gelip geçmesindendir. Bu görünüş, elinde süratle hareket ettirdiğin bir ateşin duruyormuş gibi görünmesine benzer.

1146 Yanmış bir dalı süratle kımıldatacak olursan o ateş, nazara gayet uzun görünür.

1147 Sallanan ateş parçasının uzun müddetli görünmesi, sallamak sanatının çabukluğundandır.

1148 Bu sırrın talibi allâme bile olsa yine Hüsâmeddin Çelebi gibi, nâme-i sâmî ve kitâb-ı nâtık-i ilâhi olan bir ârif-i mükemmele mürâcaatı zaruridir.

[87] Bakara Sûresi'nin 156. âyetinden.

Tavşanın arslanın nezdine gelmesi

1149 Arslan gazap ve ıstırabından ateş kesildiği sırada, tavşanın uzaktan gelmekte olduğunu gördü.

1150 Tavşan, korkusuz, lâkayt, hattâ gazaplı, sert ve suratı asık bir halde geliyordu.

1151 Çünkü kırık dökük bir halde gelmek, töhmeti icap eder. Cesâret göstermek ise her türlü şüpheyi kovar.

1152 Tavşan ilerleyip yaklaşınca, arslan: "Hey soysuz!" diye haykırdı ve dedi ki:

1153 "Ben ki öküzleri parçalamış, erkek arslanların kulağını bükmüş bir gazanferim[88].

1154 Bir tavşan parçası kim oluyor ki bizim emrimizi bu sûretle yerlere atıyor.

1155 Tavşan uykusuyla gafletini bırak da hey eşek; bu arslanın böğürtüsünü dinle."

1156 Tavşan dedi ki: Aman bir özrüm var. Afv-ı âliniz müsâade eylerse arz edeyim."

1157 Arslan dedi ki: "Ey ahmakların kusuru, ne gibi bir özrün var? Şahların huzuruna bu vakitte mi gelirler?

1158 Sen, vakitsiz öten kuş gibisin ki başını kesmek lâzımdır. Ahmak bir mahlûkun özrü dinlenilmez.

1159 Ahmağın özrü, kabahatinden büyük olur; câhilin özrü de ilmin zehri mesabesinde bulunur ki, o cahilane özür, ilim sahiplerine zehir gibi tesir eder.

1160 Hey tavşan; senin özrün ilimden çok uzaktır. Ben tavşan değilim ki böyle cahilane bir özrü kulağıma sokabilesin."

1161 Tavşan dedi ki: "Şahım, bir soysuzu adam yerine koy ve bir mazlumun itirâzını dinle.

1162 Bilhassa makâmının -ki hayvanât pâdişahısın- hürmetine, benim gibi yolunu şaşırmış bir mahlûku yolundan kovma.

1163 Her ırmağa su veren deniz bile, çörçöp makûlesi şeyleri üstünde gezdirir.

1164 Deniz, bu keremi dolayısıyla eksilmez ve küçülmez. Zâten derya, kerem yüzünden artmaz ve eksilmez.

1165 Arslan dedi ki; "Ben keremi yerine göre yaparım. Herkesin libâsını boyuna münâsip olarak keserim.

1166 Tavşan dedi ki: "Dinle, eğer lûtfuna şâyân değilsem o lûtuf ejderhâsına kellemi teslim edeceğim.

---

[88] Gazanfer: Arslan. (mec.) yiğit, cesaretli

1167 Ben, kuşluk vakti yola çıkmıştım, arkadaşımla beraber efendimize doğru geliyorduk.

1168 Bizim hayvanât cemâati, senin için diğer bir tavşanı da bana eş ve yoldaş olarak göndermişlerdi.

1169 Yolda önümüze çıkan bir arslan bendenize ve huzurunuza gelmekte olan ikimize kasdetti.

1170 Ona 'biz, hayvanlar pâdişahının bendeleriyiz, dergâhının hakir iki kapı yoldaşıyız', dedim.

1171 Dedi ki: 'Şehinşah[89] kim oluyor. Utan da huzurumda böyle söz söyleme, karşımda her soysuzu yâd eyleme.

1172 Arkadaşınla beraber kapımdan gitmeye kalkışırsanız hem seni, hem de şehinşâhını paralarım' dedi.

1173 'O halde bırak, bir defa daha şahımın yüzünü göreyim de senden haber vereyim' dedim.

1174 'Yoldaşını rehin olarak yanıma bırak. Yoksa sen benim mezhebimde kurbansın' dedi.

1175 Ona çok yalvardımsa da tesir etmedi. Arkadaşımı aldı, beni tek olarak bıraktı.

1176 Refikim; letâfette, güzellikte ve temizlikte benim üçüm kadardı.

1177 Şimdiden sonra o arslandan bu yol kapandı. Bizim hâlimiz de arz ettiğimi gibi oldu.

1178 Artık vazife gelmesinden ümidini kes, işte sana hakikati söyledim. Hakikat ise acıdır.

1179 Eğer sana vazife lazımsa yolu temizle, hadi gel de o korkusuz arslanı defet."

1180 Arslan dedi ki: "Haydi bakalım, Bismillah, gidelim. O bahsettiğin arslan neredедir? Doğru söylüyorsan öne düş.

1181 Onun da, yüzlerce onun gibisinin de cezasını vereyim, bu söylediklerin yalansa senin de hakkından geleyim."

1182 Tavşan arslanı tuzağına düşürmek için kılavuz gibi önüne düştü.

1183 Arslanı bir kuyu tarafına götürüyordu ki ona nişan koymuş ve arslanın canına onu tuzak yapmıştı.

1184 İkisi de kuyuya yaklaştılar. İşte sana saman altında su gibi bir tavşan.

1185 Su, bir saman çöpünü ovaya götürür, fakat yine su, bir dağı nasıl kaldırıp götürebilir?

---

[89] Şehinşah: Şahlar şahı.

1186 Onun hilesi, arslanın tuzağı ve kemendi olmuştu. O ne acayip bir tavşandı ki arslan avlıyordu.

1187 Hazreti Mûsâ gibi yalnız bir adam, Firavunu, ordusu ve kalabalık bir cemaatle birlikte Nil Nehri'nin Şap Denizi'ne karıştığı yere çeker.

1188 Yarım kanatlı bir sivrisinek, pervasızca Nemrut'un[90] kafasını yarar.

1189 Hasetçi birinin dostu olup da o düşmanın sözünü dinleyen bedbahtın hâlini gör.

1190 O bedbahtlardan Hâmân[91] gibi düşmanı dinleyen Firavun'un ve şeytana kulak veren Nemrut'un hâlini gör.

1191 Düşman, sana dostça sözler söyler ve dâneden bahsederse sen onu tuzak bil.

1192 Düşman sana şeker verirse onu zehir, lûtfedecek olursa onu da kahır bil.

1193 Kazâ-yı İlâhî zuhur edince basiretin kapanır, posttan başka bir şey göremez, dostları düşmandan ayırt edemez olursun.

1194 Böyle olunca yakarışa başla. Tesbih ve istiğfar etmeye ve oruç tutmaya devam eyle.

1195 Şöyle diyerek ağla ve inle ki: "Ey gaybları bilen Allah; bizi taş gibi ağır ve kötü bir hile altında ezme.

1196 Ey arslan yaratan Allah; biz köpeklik etti isek de pusudaki arslanı üstümüze saldırtma!

1197 Lâtif suya âteş sûreti verme, âteşi de su gibi gösterme.

1198 Kahır şarabından mestlik verince, yoklara varlık sûreti ihsan edersin.

1199 Mestlik nedir? Gözdeki görüşün bağlanması, hakikati müşahede edemeyerek, taşı inci, yünü yeşim taşı gibi görmesidir.

1200 Mestlik nedir? Hislerin değişmesi, eğri bir değnek parçasının göze sandal ağacı, öd ağacı gibi lâtîf kokulu ve kıymetli görünmesidir.

Kazâ gelince açık ve parlak gözlerin kapanacağına dâir Süleyman Aleyhisselâm'ın Hüdhüd[92] kıssası

1201 Vaktâki Süleyman Peygamberin otağını kurdular, bütün kuşlar, ona hizmet etmeye geldiler.

1202 Kuşlar, Hazreti Süleyman'ı dillerini anlar buldular; candan gönülden gelen bir arzu ile onun huzuruna koştular.

---

[90] Hazreti İbrahim'i ateşe atan, zalimliğiyle tanınmış Babil hükümdarı.
[91] Hâmân: Hazreti Mûsâ zamanındaki Mısır firavununun veziri.
[92] Hüdhüd: Süleyman Aleyhisselâm'ın haberci kuşu.

1203 Kuşların hepsi de cik cik diye ötmeyi bırakmış, seninle biraderinin konuşmanızdan ziyâde, Süleyman'a karşı fasih bir dille konuşmaya başlamıştı.

1204 Birbirinin dilinden anlamak, bir nevi yakınlık ve uyumdur. Nâmahrem ve lisan bilmeze karşı bir insan, zincire vurulmuş gibidir.

1205 Çok defa bir Hindu ile bir Türk, birbirinin lisânını anladığı için ahbap olur. Yine çok defa iki Türk yekdiğerini anlamadığı için yabancı gibi kalır.

1206 Mahremiyet lisânı hakikaten başkadır. Kalp âşinâlığı, lisan âşinalığından daha iyidir.

1207 Nutkun, işaretin ve kitabetin gayrı olmak üzere gönülden yüz bin tercüman hasıl olur buyuruyor.

1208 Kuşların hepsi kendi esrarını, hünerini, ilmini ve işini,

1209 Hazreti Süleyman'a gösteriyor ve nefsini hizmete arz ederek kendisini methediyordu.

1210 Kuşların bu övgüleri, kibirlerinden ve kendilerini göstermek istediklerinden değildi. Belki Süleyman Aleyhisselâm, huzurunda kendilerine mevki ve derece versin diye nefislerini methediyorlardı.

1211 Bir köleye bir efendi lâzım gelir, yâni ona satılmayı isterse; hüner ve marifetinin mukaddimesini arz eder.

1212 Şâyet bir efendinin satın almasından kaçınırsa, kendisini hasta, sağır, çolak ve topal gösterir.

1213 Hüdhüd'ün, yâni çavuş kuşunun sanatını ve zekâsını bildirmek nöbeti geldi.

1214 Hüdhüd dedi ki: "Sultânım; küçük bir hünerimi arz edeyim ki, sözü kısa kesmek evlâdır."

1215 Hazreti Süleyman: "Söyle, o hünerin nedir?" diye sordu. Hüdhüd dedi ki; "Ben havada uçarken,

1216 Yüksekten şüphesiz bir gözle bakar ve toprağın altındaki suyu görürüm.

1217 O su nerededir, derinliği ne kadardır, rengi nasıldır, topraktan mı, taştan mı kaynıyor bilirim.

1218 Ey Süleyman; ordu için bu agâh Hüdhüd'ü seferde bulundur."

1219 Bunun üzerine Hazreti Süleyman dedi ki: "Ey iyi arkadaş; susuz ve derin çöllerde,

1220 Seferde askere su bulmak için ordu ve ashabıma saka ol."

Hüdhüd'ün davasına karşı karganın itirazı

1221 Karga bu sözleri işitince hasedinden ileri geldi de Süleyman'a dedi ki: "Hüdhüd yalan ve kötü söyledi.

1222 Pâdişah huzurunda söylenmek edebe muhaliftir. Husûsiyle yalan ve muhal şeylerden bahsetmek münasebetsizliktir.

1223 Eğer Hüdhüd'ün bu nazarı dâimi olsaydı bir avuç toprağın altındaki tuzağı nasıl görmez de tutulurdu?"

1224 Süleyman Aleyhisselâm dedi ki; "Ey Hüdhüd; ilk kadehinde tortu çıkması, yâni ilk iddianın doğru olmaması yakışır mı?

1225 Ey ayran içmiş olan; nasıl sarhoşluk taslıyorsun? Huzurumda lafazanlık ediyorsun, bir de yalan söylüyorsun."

Karganın ta'nına[93] *Hüdhüd'ün cevâbı*

1226 Hüdhüd dedi ki: "Şahım; benim gibi çıplak bir fakir aleyhine düşman sözünü, Allah rızâsı için dinleme.

1227 Eğer davâ edişim bâtıl ise ben bunun için başımı ortaya koydum. İşte gerdanım, yalan söylüyorsam onu kes.

1228 Kazanın hükmünü inkâr eden karganın, yüz bin aklı olsa da kâfirdir.

1229 Sende kâfirden bir kâf, yâni küframiz bir itikat bulundukça kâfirler gibi kokmuş bir şehvet yerisin.

1230 Eğer kazâyı İlâhî, akıl gözümü bağlamamış olursa, ben kurulmuş tuzağı havadan görürüm.

1231 Kazâ zuhur edince ilim, gaflete uğrar, yine kazâ tesiriyle Ay ve Güneş tutulup cepheleri kararır.

1232 Şu tertibin kazadan olması, nasıl nâdir görülür? Kazayı inkâr edenin inkârı bile kazâ ve kaderdendir.

Âdem Aleyhisselâm'ın hikâyesi

1233 (*Alleme'l-esma*)[94]ya bey olan, her damarından yüz binlerce ilim bulunan insanlar atası Hazreti Âdem,

[93] Ta'n: Ayıplama, kınama, sövme.

[94] Bakara Sûresi'nin 31. âyetinden: "Ve Âdem'e isimlerin hepsini öğretti..."

1234 Her şey'in ismi, o şey'in olduğu gibi, yâni mâhiyeti ve ilmi İlâhideki adı veçhile sonuna kadar, yâni tamâmıyla, yâhut âkıbeti itibariyle onun ruhuna mülhem oldu.

1235 Âdem'in eşyaya vermiş olduğu lâkap değişmedi. Onun 'çevik ve atik' dediği tembel olmadı.

1236 Sonunda mü'min olacağı evvelden gördü. Nihayet kâfir olacak da ona belli oldu.

1237 Sen, her şey'in ismini âlim ve ârif olan zâttan işit ve (*Alleme'l-Esma*) remzindeki sırra dikkat et.

1238 Bizim indimizde her şey'in ismi, zâhirine nazarandır. İnd-i İlâhîde ise, onun sırrına ve hakikatine göredir.

1239 Mûsâ'nın indinde değneğinin adı asâ idi. İnd-i İlâhîde ise onun nâmı ejderhâ bulunuyordu.

1240 Ömer'in önceki nâmı putperest idi. Lâkin (*Elest*)[95] alemindeki ismi mü'mindi.

1241 Bizim indimizde meni diye anılan nutfenin ismi, Hakk'ın huzurunda benlikle vasıflanmış olan bu vücut nakşı idi.

1242 Bu nutfe yoklukta iken, yâni döllemeden sonra alacağı şekli almadan, indi İlâhîde bir sûret idi. Hem ziyâde ve eksik olmaksızın tamamıyla mevcut ve malum idi.

1243 Hülâsa: Bizim Hazreti Hak'taki ismimiz, akibet i ahvâlimizden ibarettir. Yâni kitabın hatimesinde mü'min isek adımız mü'min, maâzallah kâfir isek kâfirdir.

1244 İnsana akıbetine göre isim kor. Yoksa eğreti ve zail hale göre değil.

1245 Âdem Aleyhisselâm'ın gözü, pâk olan basiret nûruyla bakınca isimlerin ruhu ve sırrı ona zâhir oldu.

1246 Melekler, Âdemdeki nûr-u İlâhîyi idrâk edince secdeye vardılar ve hizmete koştular.

1247 Nâmını zikrettiğim bu Âdem'in methini kıyamete kadar sayıp döksem yine kusur etmiş ve tamâmıyla söyleyememiş olurum.

1248 Hazreti Âdem bu kadar ilmiyle beraber kazâ gelince bir yasağın hakikatini bilmek hususunda hata etti.

1249 Şöyle diyerek ki: "Acaba bu yasaklama haram olduğundan mı yoksa tevilî ve korkutma amaçlı mı?" diye şüphe ve tereddütte kaldı.

---

[95] Elest: Allah'ın ruhları yarattıktan sonra onlara sorduğu "*Elestü birabbiküm*" (Rabbiniz değil miyim?) sorusuna kinâye.

1250 Kalbinde yasağın te'vîlî olması tercih edilince, tabiatı hayret içinde buğdaya koştu.

1251 Bahçıvanın ayağına diken batınca hırsız, onun meşguliyetinden istifâde ederek, fırsat bulur ve metâ'ını alıp savuşur.

1252 Hayret ve meşguliyetten kurtulup da yola, yâni kendine gelince eşyasını hırsızın tezgâhtan alıp götürdüğünü görür.

1253 (*Rabbena zalemnâ enfüsenâ*), yâni: "*Ey Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik, vah bize*[96]" dedi. (*Zalemnâ*) tabiriyle de zulmet geldi ve yolumuz kayboldu, demek istedi.

1254 Bu kazâ, güneşi örten bir bulut gibidir. Arslan ve ejderha onun tesiriyle fare gibi âciz kalır.

1255 Eğer hükmü kazâ-yı İlâhînin zuhuru ânında ben tuzağı görmüyorsam kazâ yı İlâhî yolunda âciz ve câhil kalan yalnız ben değilim.

1256 Ne mutlu o kimseye ki işin iyi cihetini tutmuş yâni zoru ve büyüklenmeyi bırakmış, niyaz ve amân yoluna gitmiştir.

1257 Eğer kazâ seni gece gibi kaplayacak ve karanlıkta bırakacak olursa yine o kâza âkıbet elinden tutar, aydınlığa çıkarır.

1258 Eğer kazâ, yüz defa canına kastederse, yine o kazâ, sana can verir, derdine derman eder.

1259 Bu kazâ, yüz defa yolunu vurmuş olsa da yine semânın üstünde bana çadır kurar.

1260 Kazanın seni korkutmasını kerem eseri bil. O, seni emniyet, mülküne oturtmak içindir.

1261 Bu sözün, yâni kazâ ve kader bahsinin sonu gelmez. Söz de uzadı, vakit gecikti. Artık tavşan ve arslan kıssasını dinle.

Kuyu civarına gelince tavşanın arslandan geri kalması

1262 Kuyu civarına yaklaşınca arslan baktı ki tavşan geri kalmış, ayak sürüyor.

1263 Arslan dedi ki: "Niçin ayak sürüyorsun? Geri kalma, öne düş!"

1264 Tavşan cevap verdi ki: "Ayağım nerede? Korkudan el, ayak kalmadı. Ruhum titredi, kalbim yerinden fırladı.

[96] A'raf Sûresi'nin 23. âyetinden.

1265 Yüzümüzün rengini görmüyor musun? Altın gibi sapsarı oldu. Yüzümün rengi, içimin hâlinden haber veriyor."

1266 Cenâb-ı Hak, sima hakkında "*muarrif*[97]" dediği için ârifin gözü simada kalmıştır.

1267 Renk ve koku, çıngırak gibi gammazlık eder. Atın kişnemesi insana atı bildirir ve buldurur.

1268 Her şeyin sesi, o şeyden haber verir. Ses vasıtasıyla, merkep anırmasını kapı gıcırdamasından ayırt edersin.

1269 Hazreti Peygamber Sallâllâhü Aleyhi Vesellem; insanların temyizine karşı her şahıs, tayy-ı lisânı, yâni söz söylemesi altında gizlidir, buyurmuştur.

1270 Yüzün rengi, kalbin hâlinden nişan verir. Bazan yüz öyle bir renk alır, göz öyle bir nazar eder ki, o renk ve o bakış: "Hâlime acı, kalbinde bana bir muhabbet mevkii ver", demek olur.

1271 Kırmızı yüzün lisân-ı hâli, şükürdür. Sararmış yüzün meali de inkârdır.

1272 Bana öyle bir ses geldi ki; elimi de, ayağımı da, yüzümün rengini de, vücûdumun kuvvetini de, simamın belâgat-i kudretini de götürdü.

1273 Her neye girse kıran, her ağacı dibinden ve kökünden söken.

1274 İnsanları, hayvanları, nebatatı ve cemâdâtı mat eden şey, yâni ölüm bana geldi.

1275 Filhakika bunlar cüz'iyattır. Yalnız bunların değil, külliyâtın da ölümden rengi sararmış, kokusu bozulmuştur.

1276 Ölümün tesiri cihâna şâmildir. O da bazan nimete nail olduğu için şâkir, bazan da belâya ve mihnete uğradığı için sâbırdır. Bostan, bazan çemen ve yapraktan elbise giyer, bazan da ağaçlarının yapraklan dökülür, çıplak kalır.

1277 Ateş renginde doğan güneş, bir müddet geçince zevâle uğrar ve tepetaklak olarak gurûb eder.

1278 Felek çardağında, yâni fezada parlayan yıldızlar da, zaman zaman ihtiraka[98] uğrarlar.

1279 Ay ki güzellik ve parlaklık itibâriyle yıldızlardan fazla iken o da ince ağrı illetinden hilâl olur.

1280 Bu sakin ve edîb olan arzı da zelzele, sıtmaya uğramış gibi titretir.

1281 Dünyâda ne kadar dağ, bu ani belâdan ufalanmış ve kum haline gelmiştir.

---

[97] Muarrif: Tarif eden, bildiren.

[98] İhtirak: 1. Yanma, tutuşma. 2. Bir gezegenin Güneş'le aynı burçta bulunması hali.

1282 Şu hava; ruhun dostu, yâni teneffüsün ve hayâtın sebebi iken kazâ gelince yine o hava fena kokuların ve vebanın taşıyıcısı olur.

1283 Hayat veren güzel bir su, ruhun hemşiresi mesabesinde iken uzunca müddet bir çukurda kalacak olursa sararır, bulanır ve acılaşır.

1284 Ateşin bıyığında rüzgâr, yâni tabîatında kibir ve azamet varken, onun alevlenip yükseldiği sırada rüzgâr şiddetle üfleyince söner.

1285 Denizin kabarıp çalkalanması gibi hallerinden kazâ ve kaderin idrâk ve şuuru değiştirdiğini anla.

1286 Devrederek talep ve arayışta bulunan feleğin hâli de oğullarının hali gibidir.

1287 Feleklerdeki yıldızlar da bazan *hadîd*, ba'zan *vasat*, bazan *evc* noktalarında bulunurlar ve bu noktalarda takım takım saadet veya uğursuzluk vardır.[99]

1288 Ey küllerin karışımından vücuda gelmiş insan: Basit cisimlerin ve her unsurun hâlini kendinden kıyâs et.

1289 Mademki külliyâtın böyle değişme ve başkalaşma hastalığı vardır, cüz'lerinin nasıl olur da benzi sararmış olmaz.

1290 Husûsiyle bir cüz ki dört unsur denilen su, toprak, ateş ve hava gibi birbirine zıt şeylerin toplanmasından meydana gelmiştir.

1291 Dişi koyunun kurttan ürküp sıçraması hayret etmeye değmez; asıl şaşılacak şey, dişi koyunun kurda gönül bağlamasıdır.

1292 Hayat, zıtların birliği ve uyuşmasıdır. Aralarında cenk olması ise ölümdür.

1293 Allah'ın lûtfu, bu arslanla yaban eşeğine, meselâ hararetle soğukluk gibi birbirine uzak iki zıdda ülfet ve ünsiyet[100] vermiştir.

1294 Madem ki dünyâ, kaderin değiştirmelerinden hastadır, bir hastanın fâni olması da şaşılacak şey değildir.

Tavşanın ayak sürüyüp geri kalması, arslanın sebebini sorması

1295 Tavşan arslana böyle nasihatler verdi ve "Bu sebepler yüzünden geri kaldım", dedi.

1296 Arslan da ona dedi ki: "Sen, hastalık esbabından, sebeb-i hâsı söyle. Benim istediğim odur."

---

[99] Eskiler bir gezegenin Güneş'e en yakın bulunduğu nokta (hadîd) veya güneşe en çok yaklaştığı noktanın (evc) insanların mutluluğu üzerinde tesiri olduğuna inanırmış.

[100] Ülfet ve ünsiyet: Yakınlık ve dostluk.

1297 Tavşan cevap verdi ki: "O arslan, bu kuyuda oturuyor; bu kalede her türlü âfetten emindir.

1298 Akıllı bir kimse, kuyu dibini seçerek oraya çekilir. Çünkü halvette kalp huzuru hâsıl olur.

1299 Kuyu karanlığı, halkın kasvet ve zulmetinden evlâdır. Halkın ayağını tutan, yâni onlarla karışarak peşlerinden ayrılmayan, başını kurtaramaz."

1300 Arslan dedi ki: "Korkma, ileri gel. Benim açacağım yara onu kahreder. Sen bak ki arslan kuyuda mı?"

1301 Tavşan dedi ki "Ben o ateşten yanmışım. Yaklaşmam, meğer ki beni kollarının arasına alasın.

1302 Ey kerem madeni; Ancak senin yardımın ve himâyenle gözümü açar ve kuyunun içine bakabilirim.

Arslanın kuyuya bakması ve kendisiyle tavşanın akislerini görmesi

1303 Arslan, tavşanı kolları arasına alınca onun himayesinde kuyuya kadar koştu.

1304 Kuyunun içine baktıkları gibi, suda arslanın ve tavşanın akisleri parladı.

1305 Arslan kendi aksinin suda parladığını ve bir arslanla kucağında iri bir tavşan şeklinde göründüğünü müşahede etti.

1306 Arslan, hasmını su içinde görünce tavşanı bıraktı. Kuyunun içine atıldı.

1307 Kendi kazmış olduğu kuyuya düştü. Çünkü ettiği zulümler başına gelecekti.[101]

1308 Zâlimlerin zulmü, karanlık kuyu gibidir ki âlimlerin hepsi de böyle demişlerdir.

1309 Her kim daha fazla zâlim ise kuyusu, yâni karanlığı daha korkunçtur. Adli İlâhîde beter için beter vardır.

1310 Ey mansıbı ve makamı dolayısıyla halka zulmeden, kendin için kuyu kazmış oluyorsun.

1311 İpek böceği gibi etrafına dolanma, yâni elini, ayağını kendin bağlama. Yaptığın mezâlimle kendine kuyu kazıyorsun. Bari boyuna göre ve tahammülün miktârı kaz.

1312 Her za'if olanı kimsesiz sanma. Kur'an'da: (*İzâ câe nasrullah*)[102] süresini oku.

---

[101] Zilzal Sûresi'nin 8. âyetine işarettir: "*Her kim, zerre kadar şer işlemişse onu görecektir.*"

[102] Nasr Sûresi'nin 1. âyeti: "*Allah'ın yardımı ve fethi geldiğinde*"

1313 Eğer sen fil gibi isen ve hasmın senden ürküp kaçıyorsa da mağrur olma ki (*Tayran ebâbil*[103]) cezası sana da yetişir.

1314 Eğer yerde bir âciz aman diyecek ve istimdâd edecek olursa göklerdeki melekler arasına gulgule[104] düşer.

1315 Eğer o âcizi ısırır ve kana bularsan seni de diş ağrısı tutar, o vakit ne yaparsın?

1316 Arslan kuyuda aksini görmüş, yırtıcılıktaki mübalâğasından kendisini düşmandan fark edememişti.

1317 Kendi aksini kendi düşmanı gördü de yine kendisine kılıç çekti.

1318 Ey fülân; başkasında gördüğün zulümler, senin onlara akseden huyundan ibarettir.

1319 Senin nifak gibi, zulüm gibi, bed mestlik[105] gibi varlığın ve benliğin onlara akseylemiştir.

1320 O sensin. Ona vurduğun vakit yine kendine vuruyor, o vakit yine kendine lânet ipliği dokuyorsun.

1321 O kötülüğü kendinde aşikâr olarak görmüyorsun. Görecek olaydın, başkalarına değil, kendine hem de candan gönülden düşman olurdun.

1322 Ey gafil adam, o arslanın, kendine saldırması gibi, sen de başkalarına hamle etmekle kendine saldırmış oluyorsun.

1323 Kendi huyunun nihayetine erince, o nâkesliğin senden olduğunu anlarsın.

1324 Arslana, kuyuda başkası gibi görünen aksin, başkası değil, kendi olduğu kuyu dibinde zâhir oldu.

1325 Her kim, zâif ve âciz bir adamın dişini sökmek gibi bir zulümde bulunursa, o yanlış gören arslanın yaptığını yapmış olur.

1326 Ey amcasının yüzünde çirkin bir ben gören, o gördüğün, sendeki benin yahut hâlin aksidir. Amcandan ürkme.

1327 Mü'minler, birbirinin aynasıdır. Bu söz, bir Hadîsin mealidir ki onu Hazreti Peygamber'den naklederler.

1328 Gözünün önüne mavi bir şişe tutuyorsun ondan dolayı âlem sana masmavi görünüyor.

1329 Eğer kör değilsen bu maviliği kendinden bil. Başkasına değil, kendine kötü de.

---

[103] Arapça, Ebabil Kuşları. Fil Sûresi'nin 3. âyetine işaret: "*Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi.*"
[104] Gulgule: Çığlık, gürültü, patırtı.
[105] Bed mest: İyice sarhoş olma, sarhoşluktan kendini bilmez hâle gelme.

1330 Mü'min Nûr-i İlâhî ile nazar eder olmasaydı, bazı gizli haller ona nasıl apaşikâre görünürdü.

1331 Sen Nûr-i İlâhî ile değil, Nâr[106]-ı İlâhî ile baktığın için iyiliği kötülükten fark edemiyorsun.

1332 Ey hüzün ve keder sahibi; yavaş yavaş ve azar azar nuru nâra vur ki, senin nârın, yâni Nâr-ı İlâhî ile bakışın, Nûr-ı İlâhî ile bakışa tahavvül etsin de, herkeste ayıp ve noksan yerine hüner ve kemâl görebilesin.

1333 Ya Rabbî; bu tertemiz sudan, yâni tevfikat-ı sübhâniyyen ve-âb-ı hayâtından yine sen serp de bu âlemin gaflet, cehalet, dalâlet ateşi nura tahavvül etsin.

1334 Bütün denizlerin suyu senin fermanına tâbîdir; su da, ateş de İlâhî; senin mahlûkundur.

1335 İlâhî eğer istersen: ateş, lâtif bir su şekline, dalâlet de ayn-ı hidâyet haline inkılâb eder. İstemezsen, su, bile ateşe dönüşür ve hidâyet zannedilen, dalâlet oluverir.

1336 Ya Rabbî; bizdeki bu talep ve duâ da yine senin icâdın eseridir. Zulümden kurtulmak da yine senin tevfik-i adâletinledir.

1337 Bu talebi bize, bizim talebimiz olmaksızın vermişsin. Bütün mahlûkatına ihsan hazinelerini açan yine sensin.

Arslan kuyuya düştü diye tavşanın av hayvanlarına müjde götürmesi

1338 Tavşan halâs bulduğuna sevindi ve müjde vermek için hayvanların bulunduğu ovaya kadar koştu.

1339 Tavşan, arslanın kuyu içinde inleyerek öldüğünü görünce sevincinden çayırda oynamaya ve çerh atmaya başladı.

1340 Tavşan ölümün pençesinden kurtulduğu için el çırpıyor, ağaç dal ve yapraklarının havada oynaması gibi raksediyordu.

1341 Sürgün, dal ve yapraklar, toprak hapsinden kurtuldukları içi başlarını kaldırıp rüzgarın musahibi olarak oynaşırlar.

1342 Yapraklar dallan yarıp içinden çıkınca ağacın tepesine kadara tırmanırlar.

1343 Şata' yâni filiz lisanıyla her ağacın yaprağı ve yemişi ayrı ayrı Allah'ın şükrünü terennüm eder.

[106] Nâr: 1. Ateş, od. 2. cehennem.

1344 Şöyle diyerek ki: Âtâ ve kerem sahibi olan Allah bizim kökümüzü besledi, ağaç da kuvvet bulup kalınlaştı ve doğruldu.

1345 Su ve çamur kaydına, yâni anâsır-ı tabiata[107] bağlı ve mukayyed olan ruhlar, o çamurdan kalben mesrur olarak kurtulunca.

1346 Aşk havasında raksa başlarlar ve bedir hâlinde bulunan Ay'ın kurs[108]u gibi noksansız ve tastamam olurlar.

1347 Onların cismi rakstadır, canlarının nasıl olduğunu sorma. Hele kendisinde cismâniyet kalmamış da aynı ruh kesilmiş olanların ahvâlinden hiç suâl etme ki, onların tarif ve vasıflandırılmasına imkân yoktur.

1348 Tavşan, arslanı zindana tıktı. Bir tavşana mağlup olan arslan, arslanların yüz karasıdır.

1349 O arslanların yüz karası olan pısırık mahlûk, bu âr ve hicap içinde iken kendisine "fahrüddin[109]" gibi bir lakap verilmesini ister.

1350 Ey bu kuyu içinde arslan gibi tek kalmış insan; nefsin tavşanı gibi senin kanını döktü ve içti.

1351 Sendeki nefs tavşanı kırda serbestçe otluyor. Sen ise dedikodu kuyusuna düşmüş, nasıl ve niçin? diye mâlâyaniyât ile uğraşıyorsun. Öyle yapacağına oradan kurtulup çıkmaya çabala. Salma gezen nefsini irâde ve idrâk altına almaya çalış.

1352 Arslanı kuyuya düşüren tavşan: Müjde arkadaşlar; müjdeci geliyor, diye av hayvanlarının yanına koştu.

1353 Ey yaşayacak kavim; size müjdeler olsun ki o Cehennem köpeği, yâni arslan tekrar Cehenneme gitti.

1354 Müjdeler olsun ki Allah'ın kahrı o canlar düşmanının dişlerini söktü.

1355 O, pençesiyle bir çok kafa ezmiş olan arslanı, ölüm süpürgesi çörçöp gibi süpürüp attı.

1356 O zaman bütün hayvanlar toplandılar. Sevinçlerinden gülmeye, eğlenmeye ve sıçrayıp oynamaya başladılar.

1357 Hayvanlar halka teşkil edip tavşanı mum gibi ortaya aldılar, karşısında yerlere kapanıp dediler ki:

1358 "Sen semâvî bir melek, yâhut bir perisin. Hayır hayır... erkek aslanların azrâilisin.

---

[107] Anâsır-ı tabiat: Eski Yunan'dan gelen inanışa göre tabiatı oluşturan dört unsur: hava, su, toprak ve ateş.

[108] Kurs: Bir yıldızın görülebilen yüzü.

[109] Fahrüddin: Dinin övüncü.

1359 Her ne olursan ol. Ruhumuz sana kurban olsun. Düşmana galebe çaldın, elin, kolun vâr olsun.

1360 Cenâb-ı Hak bu suyu senin derene akıttı. Yâni bu fikri sana ilham etti. Eline ve koluna aferin.

1361 Anlat bakalım o zâlimi nasıl bir hile ile kandırdın ve ne türlü bir tedbir ile hile tuzağına düşürdün?

1362 Naklet ki hikâyen bize ilâç yerine geçsin. Tafsilât ver ki anlatışın canlarımızın merhemi olsun.

1363 İzah et ki o zâlimin zulmünden ruhlarımızda yüz binlerce yara vardır."

1364 Tavşan dedi ki: "Ey büyük mahlûkat; muvaffakiyetim, Allah'ın te'yidiyle oldu. Yoksa dünyâda bir tavşan kimdir ki böyle bir iş yapabilsin?

1365 Allah bana kuvvet, kalbime nûr ihsan etti. Kalbimdeki nur da elime, ayağıma kuvvet verdi.

1366 Üstünlüklerin, hallerin değişmesinin hepsi Allah tarafından gelir.

1367 Allah, bu te'yid ve takviyesini zaman zaman, nevbet benevbet[110] zan ehline de, basiret ehline de gösterir."

Bununla sevinmeyin diye tavşanın sair hayvanlara nasîhat vermesi

1368 Aklını başına al da nevbetî, yâni sıra ile ve iğreti olan bir mülk ve hükümete sevinme. Ey nevbete merbut ve mukayyed olan; senin de nevbetin gelince gideceksin, yerine başkası gelecektir.

1369 Bir kimsenin mülkü nevbetini, nevbetin üstünde dokurlar; yâni değiştirmemek üzere kendisine bâki bir mülk verirlerse o kimsenin nevbetini, yâni mızıkasını yedi seyyarenin üstünde çalarlar.

1370 Nevbetin üstünde olanlar, bâki bulunan mülûktür ki onların ruhu, dâima meclisin sakisi ile beraberdir; yâhut, onlar, bâki ruhlara sâkilik vazifesini ifâ ederler, aşk ve muhabbet şarabını içirirler.

1371 Dünyada bir iki gün içmeyi terk edersen ebedî bulunan cennet şarabına ağzını daldırır, kana kana içersin.

1372 Bu nefsi öldürmek akıl ve idrâkin işi değildir. İçerideki nefs arslanı tavşanın, yâni aklın mağlubu ve maskarası olamaz.

[110] Nevbet benevbet: Nöbet nöbet, sıra sıra.

1373 Bu nefs cehennemdir. Cehennem ise ejderhâdır ki denizler bile ateşini söndüremez.

1374 Yedi denizin suyunu içer de o mahlûkatı yakan cehennem ve onun bir şubesi olan nefsin ateşi ve hırsı sönmez.

1375 Taşlar ve taş yürekli kâfirler, o cehennemin içine inleyerek ve mahcup olarak girerler.

1376 Cehennem bu kadar gıda almışken Hak'tan şu nida gelmeyince sakin olmaz.

1377 Cenâb-ı Hak, "Ona doydun mu?" diye sorar. O da: "daha doymadım. İşte sana ateş, iste sana hararet, işte sana yakış!" der.

1378 Âlemi bir lokma hâlinde yutmuşken, midesi: "Daha var mı?" diye nara atar.

1379 Cenâb-ı Hak, lâmekândan onun üzerine kadem-i cebbarını kor da o vakit sâkin olur.

1380 Bizim nefsimiz doymamak hususunda cehennemin cüz'üdür. Cüz'ler ise küllün tabiatını hâizdir.

1381 Kademi Cebbar Hakkındır ki, cehennemi ve nefsi söndürür. Allah'tan başka, cehennemin yayını kim çekebilir?

1382 Yaya ancak doğru ok koyarlar. Fakat bu yayın makus ve eğri okları vardır.

1383 Sen de ok gibi doğru ol da yaydan kurtul. Çünkü doğru oktan başkası yaydan sıçrayamaz.

1384 Çünkü hârici çarpışmadan döndüm. Yönümü dâhili mücâhedeye (nefisle savaşa) çevirdim.

1385 (*Reca'na mine'l-cihadi'l-asgari ile'l cihadi'l-ekber*)[111], Nebevî sözü mucibince küçük cihattan büyük mücahedeye döndük.

1386 Bu Kâfdağını iğne ile kaldırabilmek için kuvveti de, muvaffakiyeti de, hattâ sözü de Allah'tan isterim.

1387 Safları kıran ve bozan arslan ehemmiyetli bir şey değildir. Asıl arslan, kendini zapt eden ve nefsine hükmünü geçirendir.

1388 Sözümün sırrından hisse almak için bu bahse dâir bir hikâye dinle.

[111] Bir gaza dönüşünde söylendiği belirtilen hadis-i şerif: "*Küçük cihattan büyük cihada dönüyoruz.*"

Rum elçisinin Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallahü Anh'a gelmesi ve onun kerametlerini görmesi

1389 Uzun uzadıya çöllerden geçerek Medine'ye Hazreti Ömer nezdine Kayser tarafından bir elçi geldi.

1390 Sefir dedi ki: "Ey Medine halkı; Halîfenin sarayı nerede ki atımı ve eşyamı oraya çekeyim?

1391 Sorduğu kişiler: Onun sarayı yok. Fakat pek parlak, pek aydınlık bir gönül sarayı var." dediler.

1392 "Gerçi onun adı emîr ve halife diye cihana yayılmışsa da evi ancak yoksulların evi gibidir.

1393 Birader, sen onun mânevi sarayını nasıl görebilirsin ki? Senin basîret gözünde kıl bitmiş.

1394 Sen önce gönül gözündeki hastalıktan temizlen, ondan sonra Ömer'in sarayını gör."

1395 Her kimin canı heveslerden pâk ise, o kimse mâna âlemini ve kasr-ı muallâ'yı çabucak görür.

1396 Hazreti Peygamber bu ateş ve dumandan, yâni gazab ateşiyle şehvet dumanından pâk olduğu için nereye yüz çevirse orada Allah'ın tecellisini görürdü.

1397 Ey gözü, gönlü açılmamış kimse; sen bedhah olan şeytanın vesvesesine ve nefsin hevâ ve hevesine yoldaş oldukça Allah'ın cemâlini nasıl bilebilirsin?

1398 Kimin kalbinde kapı açılır, yâni kendisinde mâneviyat münkeşif olursa, o her zerrede güneşi görür.

1399 Yıldızların arasından ay tefrik edildiği gibi Hak da sâirleri arasından bellidir.

1400 İki parmağının ucunu iki gözüne koy. Cihandan bir şey görebilir misin? İnsaf et de söyle!

1401 Sen görmesen de dünya yok değildir. Kusur ancak şom nefsin parmağına aittir.

1402 Sen evvelâ gözünden parmağını kaldır, ondan sonra dilediğini gör.

1403 Hazreti Nuh'un ümmeti ona "Nerde sevap?" diye sordular. Nuh, "Duymamak, görmemek için elbisenize büründüğünüz tarafta.

1404 Yüzünüzü ve başınızı elbise ile sarıp sarmalıyorsunuz. Onun için gözünüz varken etrâfınızı göremiyorsunuz ve sevabın nerede olduğunu müşâhede edemiyorsunuz." dedi.

1405 İnsan gözden ibarettir. Geri kalanı bir deridir. Dostu görmeyen göze de göz demezler.

1406 İnsan dostu görmeyince kör olsun, daha iyi. Bâki olmayan dostun ise uzakta bulunması evlâdır.

1407 Rum elçisi bu lâtif sözleri işitince Hazreti Ömer'i görmeye iştiyâkı arttı.

1408 Hazreti Fârûk'u aramaya gözünü dikti. Yükünü ve atını başıboş bıraktı.

1409 Her tarafta o iş erini, yâni Hazreti Ömer'i arıyor, deli gibi her tarafta halifeyi soruyordu.

1410 "Dünyada böyle adam olur mu ki cihandan can gibi gizlenmiş", diyordu.

1411 O büyük insanı aramak, görmek sevdasına kapıldı da atını ve eşyasını düşünmez oldu.

1412 Bir bedevi kadın, onun yabancı olduğunu ve Hazreti Ömer'i aradığını anlayınca "İşte Ömer, şu hurma ağacının altında." dedi.

1413 "Hurma ağacının altında halktan ayrı, yâhut herkesin döşekte ve yatakta yatmasına muhalif olarak kum üstünde ve hurma ağacının gölgesinde yatan Allah'ın gölgesini gör."

Elçinin Hazreti Ömer'i bir ağacın altında uyurken bulması

1414 Elçi oraya geldi ve uzakta durdu. Hazreti Ömer'i görünce titremeye başladı.

1415 O uyuyandan elçiye bir heybet, gönlüne hoş bir hal geldi.

1416 Sevgi ile korku birbirine zıt duygular olduğu halde elçi, gönlünde bu iki zıt duygunun birleştiğini hissetti.

1417 Kendi kendine dedi ki: "Ben nice pâdişahlar gördüm, nice büyük sultanlar tarafından kabul edildim.

1418 Ancak onlardan ne korktum ne de ürktüm. Bu adamın heybeti ise başımı aldı.

1419 Aslanlar, kaplanlar bulunan ormanlara daldım, yüzümün rengi bile değişmedi.

1420 Bir çok muharebe saflarında bulunmuş, işin iniltiden ibâret kaldığı, yâni yaralı feryadı çoğaldığı demlerde arslanlar gibi düşmanla pençeleşmiştim.

1421 Bir çok yaralar aldım, bir çok düşmanı da yaraladım. Bütün bu haller içinde, yine de yüreğim başkalarından güçlü idi.

1422 Bu adam silahsız olarak yerde yatmış uyumuş. Bense karşısında bütün bedenimle titriyorum. Bu ne haldir?

1423 Bu heybet, bu korku halifeden değil, Hak'tandır. Bu heybet, şu hırkaya bürünmüş yatan adamdan gelmiyor."

1424 Bir kişi, Hak'tan korkup takva yoluna girdi mi, insan olsun, cin olsun onu kim görürse korkar.

1425 Rum elçisi böyle düşüncelerle hürmetkârâne el bağlayıp durdu. Bir müddet sonra Hazreti Ömer uykudan uyandı, kalktı.

Hazreti Ömer'in uykudan uyanması ve elçinin ona selâm vermesi

1426 Elçi Hazreti Ömer'e saygıda bulundu, selam verdi. Hazreti Peygamber "Önce selâm, sonra kelam" diye buyurmuştur.

1427 Hazreti Ömer, selâmını alıp onu yanına çağırdı. Teskin edip rahatlattı.

1428 Korkanı emin ederler, gönlünü yatıştırırlar.

1429 (Korkmayın) sözü, korkanlara sunulan hazır yemektir. Ve bu yemek, tam onlara lâyıktır.

1430 Korkusu olmayana nasıl (korkma) dersin? Derse ihtiyacı bulunmayana nasıl ders verirsin?

1431 Hazreti Ömer, o yüreği oynamış elçiyi teskin etti ve hâtır-ı vîrânı tamir etti.

1432 Sonra ona ince ve derin sözler söyledi. En güzel yoldaş olan Allah'ın sıfât-ı pâkinden bahisler açtı.

1433 Keza elçi hâli ve makamı öğrensin diye, Allah'ın abdallara[112] olan iltifatlarını söyledi.

1434 Hâl, güzel bir gelinin cilvesi, makam ise o gelin ile halvet edilmesi gibidir.

1435 Cilveyi pâdişah da, başkaları da görebilir. Fakat halvet zamânı, şâh-ı azizden başkası bulunamaz.

1436 Gelin, havassa da, avama da cilve eder. Lâkin zifaf halvetine ancak şah, yâni güvey gider.

1437 Sofilerden ehl-i hâl olanlar çoktur. Lâkin arada ehl-i makam olanlar nâdirdir.

1438 Hazreti Ömer, ruhun menzillerinden ve rûhânî seferlerinden elçiye malûmat verdi.

---

[112] Abdâl denilen zevât, Allah'ın velilerinden bir guruptur. Kötü ahlakları iyi ahlaka "tebdil" edilmiş, (değiştirilmiş) olduğu için kendilerine "abdâl" denilmiştir.

1439 Zamandan dışarı olan bir zamandan ve celâl ve azamete mensup kudsi bir makamdan bahsetti.

1440 Keza ruh simurgunun[113] bundan evvel, yâni şu âleme gelmeden mukaddem pervâz eylemiş olduğu havadan bahsetti.

1441 Ruhun pervâzlarından biri, şu ufuklardan daha geniş, müştak bir kimsenin hırs u tamahı sahasından daha vâsi'dir.

1442 Hazreti Ömer, yabancı sûretindeki elçiyi yâr gördü ve onun ruhunu esrâr talibi buldu.

1443 Şeyh, yâni Cenâb-ı Fârûk, kâmildi. Tâlip, yâni elçi ise, hakikat öğrenmeye iştahlı idi. Süvari, atik tetik, binek hayvanı da talimli idi

1444 Mürşid, müridin kabil-i irşâd olduğunu görünce onun pâk olan kalbî zeminine yine pâk olan irfan ve tevhit tohumunu ekti.

Rum elçisinin Emîrü'l-Mü'minîn Ömer'den suâl etmesi

1445 Elçi dedi ki "Ey Emîrü'l-Mü'minîn: rûh nasıl oldu da âlem-i bâlâ'dan[114] zemine indi?

1446 Endaze ve ölçüye gelmeyen ruh kuşu, nasıl bu ceset kafesine girdi?" Hazreti Ömer dedi ki: "Allah, ruha efsun ve hikâye okudu, yâni emir verdi.

1447 Gözü, kulağı olmayan yoklara, Allah efsun okuyunca, yâni "Ol" emrini verince onlar cûş u hurûşa gelirler, var olurlar.

1448 Yok olanlar, Cenâb-ı Hakk'ın emrinden coşarak çabuk çabuk varlık cihetine gelirler.

1449 Keza Allah, mevcut olan şey'e "Yok ol" emrini verince mevcut, yokluğa at sürer, yâni mahvolur gider.

1450 Allah, gülün kulağına söyledi ve onu güldürdü. Yâni Allat lûtf-u irâdesi gül ağacına te'alluk edince onu handan, dudaklar açılmış, güllerle süsledi. Keza taşa söyledi, onu akîk ve maden yaptı.

1451 Cisme bir âyet söylemiş, yâni "*Kün*" (Ol) emrini vermiş, o cisim kâbil-i rûh olmuştur. Keza güneşe bir emir vermiş, o da parlayıcı ve parlatıcı sıfatını kazanmıştır.

---

[113] Simurg: Öldükten sonra yanarak küllerinden tekrar doğduğuna inanılan mitolojik kuş, Ankâ Kuşu, Zümrüdüankâ.

[114] Âlem-i Bâlâ: Yücelik âlemi

1452 Tekrar güneşin kulağına korkunç bir nükte söyler, yâni "tutul" emrini verir. Güneşin yüzünde yüzlerce küsûf vâki olur.

1453 O mütekellim Allah; bulutun kulağına ne söyledi ki, bulut gözünden kırba gibi yaş akıttı.

1454 Acaba Hak, toprağın kulağına ne demiştir ki toprak, murâkabeye varmış ve sessiz kalmıştır.

1455 Her kim tereddüt içinde şaşırmış kalmışsa Allah onun kulağına muamma söylemiştir.

1456 O muammayı söylemesi, o kimseyi Hakk'ın dediğini mi yapayım, yoksa aksini mi? diye iki zan arasında mahpus bırakmak içindir.

1457 İki taraftan birini tercih etmesi yine Hak'tandır ki, o ikiden birini o cihetin tevfikiyle ihtiyar eyler.

1458 Eğer cân idrâkinin tereddüde düşmesini istemezsen, gaflet ve masiyet[115] pamuğunu kulağına tıkama.

1459 Tâ ki Allah'ın muammalarını anlayasın ve gerek gizli, gerek açık olan ihtarları kavrayasın ki,

1460 Neticede kulağın vahiy yeri olsun. Vahiy nedir? Histen gizli olan sözdür.

1461 Can kulağıyla can gözü, bu işitmek ve görmek hislerinden uzaktır. Akıl ve his kulağı bu vahiy ve ilhamın idrâkinden müflistir.

1462 Aşka cebir sıfatını takmam, sabrımı elimden aldığı içindir. Aşık olmayan kimse de cebri men etti.

1463 Bu Hak'la beraberliktir, cebir değildir. Bu Ay'ın tecellisidir, bulutun görünüşü değildir.

1464 Bilfarz bu, cebir olsa da avamın ve gamsız olan nefsi emmârenin cebri değildir.

1465 Oğul; cebrin hakikatini onlar bilirler ki Allah, onların kalbinde basiret gözü açmıştır.

1466 Geçmiş olan da, gelecek olan da onlara açılmış, mâzîyi yâd etmek onların nazarında değersiz kalmıştır.

1467 O zevâtın ihtiyarı da, cebri de başkadır. Nitekim damlalar sedefte inci olur.

1468 Hâriçte büyük ve küçük damlalar vardır. O damlalar sedef içinde küçük ve büyük inci olurlar.

[115] Masiyet: 1. İsyan. 2. Kötü şey 3. Günah.

1469 O kavimde, yânı ehlullah hazerâtında nâfe-i misk: (misk göbeği) tabiatı vardır.

1470 Ey itiraz eden; bu maya hâriçte kandır deme. O kan, göbeğe girince nasıl misk olur?

1471 Yine ey itirazcı, bu bakır, hâriçte hakir ve kıymetsiz bir şeydir deme. İksire temas edince nasıl altın olur?

1472 İhtiyar ve cebir sende bir hayâlden ibarettir; fakat onlarda, yâni ehlullahta nûr-u celâle dönüşür.

1473 Ekmek sofrada bulundukça cansızdır. Lâkin insan cismine girince mesrur ve bir rûh hâlini alır.

1474 Ekmek sofra ortasında ruha dönüşmez etmez. Onu yeme ve hazmetme ile tahvil[116] eyleyen ruhtur.

1475 Ey doğru okuyup anlayan; bu hâl, yâni ekmeği ruha tahvil eylemek, ruhun kuvvetidir. O hâlde ruhların ruhu olan insan-ı kâmilin, yahut her şeye gücü yeten Hüdâ'nın kuvvet ve kudreti nasıl olmak lâzım gelir?

1476 İnsanın bir tek kolu, candan ruhtan gelen kuvvetle dağı, denizi ve madeni yarıp, delmekte...

1477 Taşı yarmak, dağı kazan ruhun kuvvetidir. Fakat ruhların ruhu olan Peygamber-i ekmeldeki kuvvet, Ay'ı yarmaktır.

1478 - Eğer gönül, esrar dağarcığının ağzını açacak olursa rûh arşa koşar ve yükselir.

Âdem Aleyhisselâm'ın (rabbena zalemnâ)[117] *zellesini*[118] *nefsine izâfe etmesi, şeytanın da (bimâ eğveytenî)*[119] *diyerek günâhını Allah'a izâfe eylemesi*

1479 Hakk'ın filini de, bizim fiilimizi de, her ikisini de gör. Biz fiilimizi var bil ki bu meydandadır.

1480 Eğer halkın fiili ortada değilse, insanlarda kudret yoksa kimseye niçin böyle ettin? deme.

---

[116] Tahvil: Geçiş, değişim.

[117] A'raf Sûresi'nin 23. âyetinden: *"Ey rabbimiz, biz kendimize zulmettik..."*

[118] Zelle: Sürçüp kayma. Peygamberlerin günah sayılmayacak küçük hatalarını tanımlamak için kullanılır.

[119] A'raf Sûresi'nin 16. âyetinden: *"Öyleyse, dedi, beni azdırmana karşılık, and içerim ki, ben de onlar(ı saptırmak) için senin doğru yolunun üstüne oturacağım."*

1481 Bizim fiilimizi vücûda getiren Allah'tır. Bizim fiilimiz Hakk'ın halkı eseridir.

1482 Söz söyleyen; ya harfi, yâhut garaz ve maksût olan mânâyı görür. Bir anda iki ivazı, yâni hem lafzı, hem mânâyı nasıl muhit olur?

1483 Eğer söyleyen ve dinleyen kimse mânâya dikkat edecek olursa harften gafil kalır. Bir göz, bir anda hem önünü, hem ardını nasıl görür?

1484 Sen önünü gördüğün zaman arka tarafını görebilir misin?

1485 Madem ki rûh; hem harfi, hem mânâyı kavrayamıyor, bu ikisinin birden nasıl yaratıcısı olabilir?

1486 Oğul; Cenâb-ı Hak, her şeyi muhitttir. Onu bir iş, diğerinden alıkoymaz.

1487 Alçak şeytan (*Bimâ eğveytenî*) diyerek kendi fiilini gizledi.

1488 Âdem ise (*Zalemnâ enfüsenâ*), Yâni: "Biz nefsimize zulmettik" diyerek zelle'yi nefsine isnât etmişti. Fakat O, Hakk'ın fiilinden ve yaratmasından bizim gibi gafil değildi.

1489 O günâhın, yâni zellenin işlenmesinde, kendisine kudret verenin Hak olduğunu Âdem, edeben gizledi ve zelle filini nefsine izafe eyledi.

1490 Cenâb-ı Hak, Âdeme tevbesinden sonra dedi ki: "Ey Âdem, sendeki o cürüm ve mihneti ben yaratmadım mı?

1491 Senin zellen benim kâza ve kaderimin icâbı değil miydi? Nasıl da özür dilediğin vakit onu gizledin?"

1492 Hazreti Âdem: "Korkumdan edebi bırakmadım", cevâbını verdi, Cenâb-ı Hak da seni ondan, yâni edebi tecâvüz etmekten muhafaza buyurdu.

1493 Hürmet getiren hürmet bulur, şeker getiren de badem helvası yer.

1494 Tayyib olan şeyler kimin içindir? Tayyib olan kimseler içindir.[120] Yârı razı et, yahut incit de gör.

1495 Ey gönül; aradaki farkı anlamak için bir misâl getir ki cebir ile ihtiyârı bilesin.

1496 Titreme illetinden dolayı titreyen bir el, bir de senin titrettiğin el...

1497 Her iki oynamayı ve titremeyi Allah yaratmıştır. Fakat bunu ona kıyâs etmek imkânı yoktur.

1498 O eli oynattığından dolayı pişman olursun. Lâkin eli titreyen bir kimseyi o isteği dışındaki hareketten dolayı ne vakit ve nasıl pişman görürsün?

1499 Bu, akıl bahsidir. Akıl ise idrâken zayıf olanlara yol göstermek için çare bulmaya çalışır.

---

[120] Nur Sûresi'nin 26. âyetine işarettir: "*Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler ise kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır.*"

1500 Akla mensup olan, yâni aklın anlayabileceği derecede bulunan bahis, inci ve mercan gibi de kıymetli, olsa, cana dair olan bahis yine başkadır.

1501 Can bahsi, yâni ruha dair bahis, başka bir makamdadır. O makamı ise akıl anlayamaz. Can şarabının kıvamı ve çeşnisi de başkadır. Onu akıl ve his dimağı idrâk edemez.

1502 Akıl bahsi sazkâr ve hükümrân olduğu zaman Ömer Ebûcehil ile beraberdi.

1503 Ömer, akıldan ruh tarafına intikal edince, (Ebû'l-Hikem), o bahiste (Ebû Cehil) oldu.

1504 His ve akıl tarafında, yâni o gibi bahislerde Ebû Cehil kâmil idi; lâkin cana nispet edilince, ruhi bahislere gelince câhil kaldı.

1505 Akıl ve hissin ereceği bahsi ya eser, yahut sebep bil. Can bahisleri ise fevkal'âde hayrete şayandır ki onu akıl ve his halledemez.

1506 Ey ziya talep eden, yâni hakikati öğrenmek isteyen! Ruhun ziyâsı zuhur etti, Artık lâzımiyet, melzûmiyet ve nâfî, muktezî gibi şeyler kalmadı.

1507 Çünkü gözünün nuru parlayan kimse, kılavuzdan ve deynekçiden uzaktır.

1508 Biz tekrar hikâyemize geldik. Zaten ne zaman o kıssanın dışına çıkmıştık ki?

1509 Eğer cehle düşersek, yâni Allah'ın bizimle olduğunu unutursak, bu hal, onun zindanıdır,- ilme gelirsek ve maiyyet-i İlâhiyyeyi zevken anlayabilirsek bu hal de onun bağı ve gölgeliğidir.

1510 Uyursak onun mestleriyiz, uyanık bulunursak yine onun tasarrufundayız.

1511 Ağlarsak onun rızk bulutu, gülersek yine onun parlayan şimşeği oluruz.

1512 Gazaba gelip harbe kalkışmamız, Kahr-ı İlâhinin eseridir, Barışa ve özre meyletmemiz de yine onun rahmet ve muhabbetinin aksidir.

1513 Bu karışık dünyâda biz kim oluyoruz? Cenâb-ı Hak elif gibi her şeyden münezzehtir.

1514 O elçi, Hazreti Ömer'den bunları işitince kalbinde bir zuhûr etti.

1515 Onun nezdinde suâl de, cevap da mahvoldu. Hatâdan ve sevaptan feragat gösterdi.

Rum elçisinin Hazreti Ömer Radiyallahü Anh'ten ruhların şu çamur ve sudan müteşekkil cisimlere müptelâ olmasının sebebini sorması

1516 Elçi dedi ki: "Ya Ömer; hikmet ve sır ne idi ki, o safi olan ruh, bu bulanık yerde, yâni cesette mahpus kaldı?

1517 Saf bir su, bir çamur içine gizlenmiş, sâf bir ruh da bedenlere bağlanıp kalmış."

1518 Hazreti Ömer buyurdu ki: "Sen derin bir bahse girişmek, meselâ bir mânâyı bir kelime ile zapt ve kaydetmek istiyorsun.

1519 Hür olan mânâyı sözle kaydetmek emelinde, meselâ rüzgâr kavramını rüzgâr kelimesiyle ifâde etmek arzusundasın.

1520 Bunu fayda için yapıyorsun. Ancak aslî fayda sana örtülüdür.

1521 Faydalar kendisinden zuhur eyleyen Allah, nasıl olur da bizim gördüğümüz faydayı görmez?

1522 Mânânın kelâma ve ruhun cesede bağlanmasında yüz fayda vardır ki, yüz bin adedi, o yüz bin faydanın her biri karşısında azıcık kalır.

1523 Sana şu sözleri telâffuz ettiren nefesin cüz'lerin cüz'üdür. Öyle iken külli faydayı icap ettirir. O halde, küll-i külün yâni ruhu bedene bağlanmasının faydasız olması nasıl mümkündür?

1524 Sen bir cüz iken fayda görüyorsun. O halde neden kınama elini külle uzatıyor, onu neden kınıyorsun?

1525 Sözün faydası yoksa söyleme, varsa itirazı bırak ve şükretmeye bak.

1526 Allah'a şükretmek herkesin boynunun borcudur, yoksa uğraşmak ve yük ekşitmek değildir.

1527 Eğer şükretmek; kaş çatmak, yüz buruşturmak, surat ekşitmekten ibaret olsaydı sirke kadar şükreden kimse bulunmazdı.

1528 Sirkenin ciğere kadar yol bulması lazımsa, yâni tabiatta şikayet ekşiliğine meyil ziyâde ise, bari o sirkeye söyle de şükür şekeriyle karışsın ve sirkengebin şurubu[121] olsun.

1529 Mânâyı şiire sığdırmaya çalışmak hatadan uzak olmaz. İsabeti, atanın elinde olmayan sapan taşı gibi.

[121] Sirkengebin şurubu: Sirke ile bal ve çörekotundan ibaret bir şurup.

"Allah ile oturmak isteyen, ehli tasavvufla otursun." mealindeki kelâm-ı sofiyanenin mânâsına dâir

1530 Bu, bir iki kadehin neşesiyle o elçi kendinden geçti. Hatırında ne elçilik, ne de haber verip almak kaldı.

1531 Allah'ın kudretinde şaşkın ve hayran kaldı. O elçi buraya gelince şahlığa yükseldi.

1532 Sel denize gelince deniz, tohum tarlaya atılınca ekin olur.

1533 Ekmek Âdem Aleyhisselâm'ın vücuduna karışınca, yâni onun tarafından yenilince cansızken canlı ve haberdâr oldu.

1534 Mum ve odun ateşe feda olunca onların zulmânî olan mâhiyetleri nura tebeddül etti.

1535 Sürme taşı dövülüp göze çekilince nûr-i basar ve gözün görmesine sebep oldu.

1536 Kendinden kurtulup da bir zindenin vücûduna ulaşan kimse için ne mutlu!

1537 Ölü ile oturan dirinin de vay hâline ki, kendisinden dirilik zâil olur ve ölülerin hâli galebe çalar.

1538 Sen avamın sohbetinden Kelâmullah kırâatına kaçacak olursan peygamberlerin rûhlarıyla aşinalık peyda edersin.

1539 Kur'ân, enbiyânın hal ve vasıflarıdır. Enbiyâ ise pâk-i kibriyânın denizinin balıklarıdır.

1540 Kur'an'ın emirlerini kabul etmeksizin onu okursan, kendini peygamberler ile velîleri görmüş farz et.

1541 Kur'an'ın emirlerini kabul ve tatbik edersen, kısâs-ı enbiyâyı okudukça ten kafesi, can kuşuna dar gelmeye başlar.

1542 Kafeste mahpus olan kuş, oradan kurtulmak istemezse abdaldır.

1543 Kafeslerden kurtulmuş ruhlar, rehberliğe lâyık olan peygamberlerdir.

1544 Senin için kurtuluş yolu budur diye onların sesi, dışardan ve din cihetinden gelir.

1545 Biz, bu dar kafesten ancak bu vâsıta ile kurtulduk. O kafesten halâs olmak için bu yoldan, yâni tevhit tarikinden başka çâre yoktur.

1546 Kendini hasta ve zayıf gösteresin ki seni şöhret kafesinden dışarı çıkaralar.

1547 Zira halk arasında şöhret almak çok kuvvetli bir bendir ki, o bağ sülûk yolunda demir bir köstekten aşağı değildir.

Bir tacirle, onun kafeste, mahpus bulunan tûtisinin hikayesi ve tûtinin Hint tûtîlerine haber göndermesi

1548 Bir tacir vardı ki kafeste mahpus güzel bir tûtisi bulunuyordu.

1549 Vaktaki tacir sefer etmek ve Hindistan tarafına gitmek istedi.

1550 Her köle ve cariyesine, cömertliğinden, "Sana, ne getireyim? Çabuk söyle", dedi.

1551 Onlardan her biri, bir şey istedi. O iyi adam da getirmeyi hepsine vaad etti.

1552 Tûtiye de: "Sen ne hediye istiyorsun? Söyle de Hindistan'dan getireyim", dedi.

1553 Tûtî ona dedi ki: "Orada tûtîleri görünce benim hâlimi beyân et; şöyle diyerek ki:

1554 Sizin müştakınız olan filânca tûtî, kaderin cilvesiyle bizim hapsimizdedir.

1555 Size selâm söyledi, sizden yardım, çâre ve irşâd yolu göstermenizi istedi.

1556 Yine dedi ki: Burada sizin firakınızla ve size olan iştiyakım ile can verip ölüşüm lâyık mıdır?

1557 Bu reva mıdır ki, ben, demir kafes içinde mahpus olayım, siz yeşil ormanlarda ve ağaç dallarında serbestçe gezesiniz?

1558 Ben burada hapisteyim, siz orada gülistanlardasınız. Dostların vefası böyle mi olur?

1559 Ey büyükler, bir sabah vakti çayırda şebnem şarabı içerken, bu zavallı kuşcağızı da hatırlayınız.

1560 Dostların, dostu hatırlaması mübarek bir şeydir. Husûsiyle vaad eden Leylâ, edilen mecnun olursa.

1561 Ey eşiyle birlikte gezip uçuşan tûtîler; siz orada serbest serbest geziyorsunuz, bense burada yüreğimden akan kanları içiyorum.

1562 Beni şad etmek ve adaletle âbâd eylemek istersen benim yâdıma da bir kadeh iç.

1563 Yahut, şarap içtiğin vakit, bu hakir olmuş düşkünün hâtırasıyla toprağa da bir şarap saç.

1564 Acaba o ahd ü yemin nereye gitti? O şeker gibi dudağın tatlı vaadleri ne oldu?

1565 Eğer kulun ayrılığı kendisinin fena kulluğundan ileri gelmişse, sen de ona aynı şekilde mukabele edince, aradaki fark nedir?

1566 Senin gazap ve harp sûretiyle yaptığın cefâ, tegannî dinlemekten ve çeng sesi işitmekten ziyâde zevkli ve neşelidir.

1567 Ey cefâsı devletten daha güzel ve intikamı candan fazla sevgili olan Allah!

1568 İlâhî; ateşin bu kadar zevkli olunca nurun nasıl olur? Rabbanî matemin bu derece neşveli olursa, düğünün nasıl olur?

1569 Cevr ü cefânın hâiz olduğu tatlılıklar kıyas edilince senin künhünü, letâfetinden kimse idrak edemez; onun derinliğine kimse vâsıl olamaz.

1570 Cevrinden inliyorum ve inleyişime merhamet edip de cevrini azaltmasından korkuyorum.

1571 Lûtfuna da, kahrına da hakkıyla âşığım. Asıl şaşılacak şey, benim şu iki hâle de âşık oluşumdur.

1572 Cenâb-ı Hakk'a yemin ederim ki bu dikenden kurtulup da gül bahçesine gitsem o sebepten bülbül gibi inlerim.

1573 Bu bir acayip bülbüldür ki gül bahçesinde diken yemek için ağız açar.

1574 Bu nasıl bülbüldür, belki ateşîn[122] bir timsahtır ki, bütün nâhoşluklar onun aşkı dolayısıyla hoşluktan ibarettir.

1575 O, küllün âşığıdır, hakikatte (kül) odur. Binâenaleyh o, kendinin aşığıdır ve kendinin aşkı talibidir.

İlâhî akıl kuşlarının kanatlarının sıfatı

1576 Can tûtîsinin kıssası da böyledir. Fakat kuşların mahremi olabilecek kimse nerede?

1577 Derûnunda Süleyman'ın askeriyle beraber bulunduğu zayıf ve günahsız kuş nerede?

1578 Şükürsüz ve şikayetsiz inleyince yedi kat semâya gulgule düşer.

1579 Her ân Allah'tan ona yüz mektup, yüz haberci gelir. Bir kere "Ya Rab" demek ondan, altmış defa "lebbeyk" cevâbı da Allah'tandır.

1580 Onun zellesi nezd-i İlâhîde ibadetten makbuldür. Onun küfrüne nisbetle halkın îmânı eski püskü kalır.

1581 Her ân onun için husûsî bir mirâç vardır. Başındaki velâyet tacının tepesine kadar Allah yüzlerce taç koyar.

1582 Onun sûreti, yâni cismâniyeti toprakta, rûhâniyeti ise lâmekândadır[123]. Fakat herkesin tahayyül edebileceği gibi değil, sâliklerin kavrayışının da üstünde bir lâmekândadır.

---

[122] Ateşîn: Ateşli, coşkulu.

[123] Lâmekân: Mekânsız, Yeri ve mekânı olmayan, mekândan münezzeh (Allah).

1583 O lâmekân; senin fehmine girecek, her ân sende bir hayâl doğacak bir şey değildir.

1584 Belki mekân da, lâmekânda o lâmekân olan Allah'ın hükmündedir. Cennetteki dört nehir cennetin hükmünde olduğu gibi.

1585 Bunun şerhini kısa kes ve bu bahsi değiştir ki doğrusunu bilen Allah'tır.

1586 Ey dostlar! Tûtî kuşu ile Hint tâcirinin hikâyesine dönüyoruz.

Tacirin kırda Hint tûtîlerini görmesi ve kendi tûtîsinin haberini onlara bildirmesi

1587 Tacir, tûtînin selâmını götürmek ve sözlerini hemcinslerine bildirmek temennisini kabul eyledi.

1588 Hindistan'a vâsıl olunca kırda birkaç tûtî gördü.

1589 Atını durdurdu ve seslenerek tûtîsinin selâm ve kelâmını o tûtîlere tebliğ eyledi.

1590 O tûtîlerden biri bir çok titredikten sonra düşüp öldü ve nefesi kesildi.

1591 Tacir söylediğine pişman oldu. "Bir cana kıydım" dedi.

1592 "İhtimal, bu tûti, bizim tûticağızın akrabasındandır. Galiba iki cismin ruhu bir.

1593 Bunu ne diye yaptım, niçin haber verdim de bu mânâsız söylenişimle bir bîçâreyi yaktım." dedi.

1594 Bu dil, çakmak demiri ve çakmak taşı gibidir. Dilden sıçrayan, yânı lisânın söylediği de ateş misâlidir.

1595 Bazan nakil sûretiyle, bazan da lâf-ı güzâf yoluyla o demiri ve taşı birbirine vurma.

1596 Çünkü her taraf karanlık ve pamukluktur. Bu pamuğun içine kıvılcım düşünce nasıl olur?

1597 Gözünü kapayıp ağzını açan ve sözleriyle âlemi fitne ateşine yakan şahıslar zâlimdirler.

1598 Bir söz bir âlemi harâb ettiği gibi ölü, yâni korkak tilkilere de arslan şecaat ve kuvveti verir.

1599 Ruhlar, asılları itibâriyle İsâ nefeslidirler. Bir zaman yara, bazan da merhem olurlar.

1600 Eğer canlardaki gafleti beşeriye perdesi kalkmış ve asıllarındaki saflığa dönmüş olsaydı, her cân için Mesih gibidir denilebilirdi.

1601 Bir velî, apâşikâre zehir yese de ona zarar vermez.

1602 Çünkü o velî-i kâmil sıhhat bulmuş ve perhizden kurtulmuştur. Bîçâre tâlip ise sıtma nöbetleri arasındadır.

1603 Peygamber Aleyhisselâm buyurmuştur ki: "Ey cesur tâlip; matlûbiyet derecesine vâsıl olanlarla inada ve iddiaya kalkışma."

1604 Sende Nemrutluk tabiatı vardır, onun için ateşe girme, girmek istersen evvelâ İbrahim ol.

1605 Madem ki yüzgeçli ve deniz mahlûku değilsin, istek ve hevesine kapılıp da kendini denize atma.

1606 Yüzmek bilen dalgıç denizin dibinden inci çıkarır ve zararlardan fayda husule getirir.

1607 Bir kâmil, toprağı tutacak olursa altın olur. Nakıs bir kimse altın götürse kül hâline gelir.

1608 O istikamet sahibi zât, Allah'ın makbulü olduğundan iş görmek hususunda onun eli, Allah'ın eli yerindedir.

1609 Kâmil olmayan kimsenin eli, şeytanın eli demektir. Çünkü onun teklifi ve hilesi tuzağındadır.

1610 Cehalet, kâmilin huzuruna gelirse ilim olur. Fakat ilim bir nakısın nezdine giderse cehalete inkılâb eder.

1611 İlletli kimse neyi tutsa ona da bulaşır, o da illet olur. Fakat bir kâmil, küfrü bile tutsa millet ve mezhep hâlini alır.

1612 Ey piyade oldukları halde süvari ile inada ve yarışa kalkan; bu yarışta başını kurtaramazsın, ayağını denk al.

Sihirbazların Hazreti Mûsâ'ya: "Ne buyursun, evvelâ sen mi asânı atarsın; yoksa biz mi atalım?" diye ta'zim göstermeleri

1613 Sihirbazlar, lânetlenmiş Firavun'un zamanında Mûsâ Aleyhisselâm ile kindârâne mücâdeleye kalkıştılar.

1614 Lâkin Hazreti Mûsâ'yı büyük tuttular, öne geçirdiler.

1615 Zira dediler: "Ferman senindir. İstersen evvelâ asânı sen at."

1616 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Hayır... Ey sihirbazlar; evvelâ siz o sihirleri ortaya atın.

1617 Bu kadarcık ta'zim göstermeleri onlara din bahşetti. Fakat inada ve imtihana kalkışmaları, ellerini, ayaklarını kestirdi.

1618 Lokma da, nükte de kâmile helâldir. Sen kâmil değilsin. Yeme, ve dilsiz gibi ol, söyleme.

1619 Sen kulaksın, yâni dinleyeceksin, O dildir, yâni söyleyecektir. Cenâb-ı Hak, dinleyecek kulaklar için susun buyurmuştur.

1620 Çocuk evvelâ süt emer ve bu hâlde bir müddet sükût eder, âdetâ kulak kesilir.

1621 Ona bir müddet susmak ve söylenilen sözlerden lâkırdı öğrenmek lâzımdır.

1622 Çocuk işittiği sözlere kulak vermez de söylenecek olursa kendisini cihanda dilsiz yapar.

1623 Doğuştan sağır, ki aslında onun işitmek hissi yoktur, dilsiz olur. Nasıl cûş u hurûşa gelir de söz söyler.

1624 Çünkü kelâm için evvelâ dinleme lâzımdır. Binâenaleyh söz istikametine kulak yolundan gel ve gir.

1625 Evlere kapılarından girin. Garaz ve maksatları da sebeplerinden arayın.

1626 Kulak yoluna bağlı olmayan bir nutuk varsa o da tama'sız ve garazsız olan Allah kelâmıdır.

1627 Cenâb-ı Hak bir mübdî'dir ki yarattıklarını modele bakarak yapmamıştır.

1628 Allah'tan başkası ise hem sanatlarda, hem bir sözde üstâda tâbi ve örneğe muhtaçtır.

1629 Eğer bu sözün yabancısı değilsen sırtına bir aba çek, bir viraneye çekil, orada gözyaşları dök.

1630 Çünkü Âdem Aleyhisselâm, Allah'ın kınamasından gözyaşıyla kurtuldu, gözyaşı tevbe edenin lisân-ı istiğfârıdır.

1631 Âdem Aleyhisselâm, ağlamak, inlemek ve mahzun olmak için zemine gelmiştir.

1632 Hazreti Âdem cennetten ve yedinci kat göğün fevkinden, özür dilemek için (pây-ı mâ çan) a indi.

1633 Eğer Âdem'in belinden ve soyundan geldinse, yâni hakikaten Âdem evlâdı isen pederin gibi Allah'ı taleb et ve onun bölüğünde, yâni talipleri arasında bulun.

1634 Gönül ateşinden ve gözyaşından gıda yap. Çünkü bostan bulut ve güneş feyziyle açılıp nemâ bulur.

1635 Sen gözyaşı dökmenin zevkini ne bilirsin? Çünkü görmemişler gibi ekmeğe âşıksın.

1636 Eğer sen bu ekmek dağarcığını, yâni mideyi boş bırakırsan kıymettâr incilerle doldurmuş olursun.

1637 Can çocuğunu şeytan sütünden kes, ondan sonra da onu meleklere ortak et.

1638 Sen zulmânî, melûl ve kesif bulundukça bilmiş ol ki şeytan-ı lâin'in süt kardeşisin.

1639 İnsanın nûrunu ve kemâlini artıran lokma, helâl kazanç ile elde edilmiş olandır.

1640 Bir yağ ki gelip kandilimizi söndürüyor, öyle kandil söndürene yağ değil su nâmı verilir.

1641 Helâl lokmadan ilim ve hikmet doğar, aşk ve rikkat hâsıl olur.

1642 Bir lokmadan sen, haset, tuzak, cehalet ve gaflet husûle geldiğini görürsen onun haram olduğunu anla.

1643 Hiç buğday ekilip de arpa çıktığını gördün mü? Ata çekilip de eşek sıpası doğuran bir kısrağa rast geldin mi?

1644 Lokma tohum gibidir ki mahsûlü fikirlerdir. Kezâ lokma deniz gibidir ki incisi de fikirlerdir.

1645 Ağızdaki helâl lokmadan insanda, büyüklere hizmet meyli ve öbür âleme gitmek arzusu zuhûr eder.

Tacirin Hint tûtîlerinden gördüğünü kendi tûtîsine anlatması

1646 Tacir ticâretini tamamladı, dostların muradı veçhile, yâni selâmet ve menfaatle evine döndü.

1647 Her kölesine bir hediye getirdi. Her cariyesine bir yadigâr verdi.

1648 Tûtî de: "Hani benim hediyem?" diye sordu ve "Görüp söylediklerini anlat", dedi.

1649 Tacir: "Hayır... anlatamam. Ben zâten söylediğime pişmân oldum. Nedametimden ellerimi, parmaklarımı ısırıyorum." dedi Ve ilâve etti ki:

1650 "Ben niçin ham ve üzülmeyi gerektirecek bir haberi cehalet ve gafletimden deruhte ettim ve götürdüm?"

1651 Tûtî dedi ki: "Efendi; neden pişmân oldun? Hiddeti, gamı iktizâ eden nedir?"

1652 Tâcir dedi ki: "Senin şikâyetlerini sana benzer bir güruh tûtîye söyledim.

1653 Onlardan bir tûtî, senin derdini anladı; ödü patladı, titredi ve öldü!

1654 Ben bunu niçin söyledim diye pişmân oldum. Fakat söylemiş bulunduğum için pişmanlığın ne faydası vardı?"

1655 Ansızın ağızdan fırlayan bir sözü, yaydan atılmış bir ok farz et.

1656 Oğul: atılan ok, yolundan geri çevrilmez. Bir seli başından bağlamak, yâni çıktığı yerden önünü çevirmek lâzımdır.

1657 O sel baştan bağlanılmaz ve önü çevrilmez de bir çok yeri istilâ ve tahrip ederse şaşırma.

1658 Fiilin gaybdaki eseri doğmak üzeredir, yâni doğacaktır. O doğacak şeyler ise halkın hükmünde değildir.

1659 O, doğmuş, yâni zuhura gelmiş fiillerin nisbeti bize olmakla beraber, cümlesi de, şeriki olmayan Allah'ın mahlûkudur.

1660 Zeyd, Amr'a doğru bir ok attı. Ok da Amr'ı kaplan gibi yakaladı.

1661 Bir sene kadar müddet içinde Amr'ın vücudunda dertler doğar, yâni okun yarası işler. Türlü türlü alâmetler ve ağrılar husûle gelir. O dertleri, oku atan Zeyd değil, Allah yaratır.

1662 Hattâ oku atan Zeyd, o ânda yakalanmak korkusuyla ölse bile yine yaralının vücûdunda eceline kadar acılar peyda olur.

1663 Amr, o doğup artan yaraların tesiriyle ölürse bu ölüme sebep olduğundan dolayı Zeyd'e katil de!

1664 Hepsi Allah'ın işi olmakla beraber Amr'ın hissettiği acıları Zeyd'e kıyasla.

1665 Amr'ın yaralanması gibi ekin ekmek, nefes almak, av için tuzak kurmak ve tutulmak, haram ve helâl, zina ve cima' etmek gibi fiil ve hareketler de hep Allah'ın yaratmasından kemâl-i itaatle zuhûra gelmiş şeylerdir.

1666 Eğer dikene saplanmışsan kendi ektiğin dikendir, yok ipekli elbise içinde isen kendi büktüğün ipektir.

1667 Evliyaᵓ Allah tarafından öyle kuvvet verilmiştir ki her biri yaydan sıçramış olan oku yoldan çevirebilir.

1668 Bir velî, bir hâdisenin meydana gelmesinden huzursuz olunca, İlâhî kudret eli, mevâlid[124] kapılarını kapar.

1669 Keza o velî, kendisine olan fütûhât-ı İlâhiye dolayısıyla söylenilmiş bir sözü söylenilmemiş gibi yapar. Hem de o sûretle ki ondan ne şiş ve ne de kebap yanar.

[124] Mevâlid: Mevlitler, doğuşlar.

1670 O nükteyi işitmiş olan bütün gönüllerden o sözü siler.

1671 Ey büyük adam! Bu hususta sana hüccet ve bürhân lazımsa (*Ma nensah min âyetin ev nûnsiha*)[125] âyetini oku.

1672 (*Hattâ ensevkûm zikri*)[126] âyet-i kerimesini oku da havass-ı ibâdullahın unutturmak kudretine mazhar olduklarını anla.

1673 Ehli me'alîyi, yüksek zevatı sühriyye ittihâz ettiniz, ehl-i Hak ile eğlendiniz. Neticesi ne olacağın anlamak için Kur'an'dan: (*Hattâ ensevkûm zikrî*) âyetine kadar okuyun.

1674 Enbiyâ ve evliya mademki hatırlatmaya da unutturmaya da muktedirdirler. O halde mahlûkatın kalplerinde de biiznillah tasarruf sahibidirler.

1675 Bir velî, unutturmak sûretiyle birinin anlayışını bağlayacak olursa, o kimse ne kadar hünerli olursa olsun hiçbir iş göremez.

1676 Köyün sahibi cisimlerin hakimidir. Fakat gönül sahibi, sizin kalplerinizin âmiridir.

1677 Bütün ameller, şüphesiz gözün ışığıdır. O halde insan gözbebeğinden başka bir şey değildir.

1678 Ben bunun tamamını, yâni insan-ı kâmilin tamam hâlini ve derece-i kemâlini îzâh edemem. Çünkü o îzâh hakkında sâhib-i merkez ve sâhib-i şeriat olan enbiyâ tarafından men edildim.

1679 Halka hatırlatmak ve unutturmak kabiliyeti o insan-ı kâmilde bulunduğu için yine halkın imdadına o yetişir.

1680 O insan-ı kâmil yüz binlerce iyiliği ve fenalığı her gece gönüllerden tahliye eder ve mahlûkâtın kalplerinde mutasarrıf olur.

1681 Veliyy-i kâmil, gündüzün gönülleri o tecellî nûruyla doldurur ve o kalpleri inci dolu sedeflere benzetir.

1682 O tecellî ve vâsıta tesiriyle, cesetler uyumadan evvel kendilerinde bulunan fikirleri ve bilgileri uyandıktan sonra, ruhlar, yine tanır.

1683 Ey muhâtab; uyanınca sana rızık kapısını açmak için, sanatın ve malûmatın yine sana gelir.

1684 Kuyumcunun sanatı demirciye gitmez, iyi huylu bir kimsenin tabiatı kötü huyluya avdet etmez.

1685 Sanatlar ve tabiatlar çeyiz eşyası gibi katar katar olarak kıyamet gününde sahibinin huzuruna gelir.

---

[125] Bakara Sûresi'nin 106. âyetinden: "*Biz bir âyetten her neyi nesheder veya unutturursak, ondan daha hayırlısını yahut mislini getiririz.*"

[126] Mü'minun Sûresi'nin 110. âyetinden: "*Sonunda bu davranışınız size beni yâd etmeyi unutturdu...*"

1686 Sanatlar ve tabiatlar, sabah uyandıktan sonra, koşa koşa onun yanına gelirler.

1687 Sanatlar, fikirler ve malûmâtlar sabah olunca evvelce bulundukları yerlere giderler. O sanatlar ve fikirler ve bulundukları yerler ister iyi, ister kötü olsun.

1688 Bu fikir ve sanatların sahiplerine avdet etmesi, posta güvercinlerinin başka memleketlerden kendi şehirlerine ve yuvalarına gelmesi ve mektup getirmesi gibidir.

Hint tûtîlerinin hareketini işitince tacirin kafesindeki tûtînin ölmesi ve efendisinin, onun üzerine ağlaması

1689 Tacirin tûtîsi, Hint'teki tûtînin ne yaptığını işitince titredi, düştü ve soğudu.

1690 Tacir, tûtînin böylece düşüp öldüğünü görünce yerinden sıçradı ve külahını başından çıkarıp yere vurdu.

1691 Tacir, kuşunun böyle soğuk rengini ve ölü hâlini görünce oturduğu yerden fırladı ve teessüfünden yakasını yırttı.

1692 Dedi ki: "Ey kendisi ve ötüşü güzel tûtî; sana ne oldu, neden böyle oldun?

1693 Vah benim güzel kuşcağızım, vah benim hemdemim ve sırdaşım.

1694 Vah benim lâtif nağmeli kuşcağızım, ruhumun neşe şarâbı, hayâtımın çiçek bahçesi olan tûtîcağızım!

1695 Eğer Süleyman Aleyhisselâm'ın böyle bir kuşu olsaydı başka kuşlarla nasıl meşgul olurdu?

1696 Vah benim ucuz aldığım, lâkin çabucak seyrinden mahrum kaldığım kuşcağızım!

1697 Ey dil: Sen bana çok zarar vermektesin. Söyleyen sen olduktan sonra ben sana ne söyleyeyim?

1698 Ey dil; sen hem ateş, hem harmansın. Bu ateşi bu harmana ne vakte kadar atıp duracaksın?

1699 Ey dil; sen hem tükenmez bir hazine, hem de deva kabul etmez bir marazsın.

1700 Ey dil; sen hem kuşları tuzağa düşüren hile ve ıslıksın, hem de ayrılık yalnızlığında âşığın dostu ve hemdemisin.

1701 Ey bana kindar olarak yayını kirişlemiş lisân; bana ne kadar zaman veriyorsun?

1702 İşte benim kuşumu da uçurdun. Artık zulüm merasında az otla.

1703 Bunları niçin yaptığına dâir bana cevap ver, yahut adalet göster yahut mutluluk ve huzur sebeplerini hatırlat ki onları hatırlamayla şâd olayım.

1704 Vah benim sabah gibi karanlığı giderer ve sabaha nur gibi aydınlık veren kuşcağızım!

1705 Vah benim uçuşu güzel kuşum, sondan başlangıca kadar uçup gelen tûtîcağızım.

1706 Câhil ve zevk-i mânevîden nasipsiz olan kimse dert ve mihnet âşığıdır. Kalk (*Lâ uksimü*) sûresini (*fi kebed*)[127] kelimesine kadar oku.

1707 Senin yüzüne baktıkça mihnetten ve meşakkatten âsûde idim. Senin ırmağında köpükten ve kirden temizlenmiştim.

1708 Bu ah etmeler ve eyvahlar, tûtîyi görmek ve vücuduna yakın olma imkânının ortadan kalkmasındandır.

1709 Tûtînin ölmesi, Allah'ın iradesindedir ki hükmüne karşı çâre yoktur. Allah'ın bu gibi hükmünden parça parça olmamış bir kalp var mıdır?

1710 Gayret, o demek olur ki: Allah her şeyin gayrıdır. O Allah ki sözle tariften ve vasıflandırmaktan uzaktır.

1711 Keşke gözümün yaşı deniz olsaydı da o yakışıklı ve dilber tûtî için akıp gitseydi.

1712 Tûtîcağızım, benim zeki kuşum, fikrimin ve esrarımın tercümanı olan dostum!

1713 Onun rızkı ne olursa olsun, hattâ verilsin verilmesin bana gelirdi ve ilk kelâmı hatırıma getirirdi.

1714 Bir tûtî ki onun sesi vahiyden gelirdi. Onun varlığı varlık meydana gelmeden evveldi.

1715 O tûtî, senin derûnunda gizlidir. Sen ise onun zâtını değil şunda bunda aksini görürsün.

1716 O senin sürûrunu alır, sen ise ondan memnunsun, onun zulmünü, adalet telâkki edersin.

1717 Ey cesedin sürûru için ruhu yakan kimse; canı yakıyorsun, onu yakmakla bedeni parlatıyorsun.

1718 Ben yandım, kav isteyen var mı ki benden alsın da çörçöp makulesi şeyleri ateş versin.

---

[127] Beled Sûresi'nin 1-4. âyetleri: "*1- Andolsun bu beldeye 2- Ki sen bu beldede oturmaktasın. 3- Ve andolsun baba ve çocuğuna. 4- Biz insanı gerçekten bir sıkıntı içinde yarattık.*"

1719 Kav ateşi kabul ettiği için, sen de kav ol; çünkü o ateşi cezbeder.

1720 Vah yazık, çok yazık, pek yazık ki öyle bir ay, bulut altında gizlendi.

1721 Bahse nasıl devam edeyim ki gönüldeki ateş saçağı sardı. Ayrılık arslanı kükredi ve kan dökmeye başladı.

1722 Ayıkken sert ve titiz olan bir adam, eline kadeh alıp sarhoş olunca nasıl olur.

1723 Bir sarhoş arslan ki tarifi mümkün değil. Bir çayırın yeşilliğinden onun hiddet ve şiddeti artar.

1724 Ben kafiye düşünüyorum, fakat sevgilim: 'Benim dîdârımdan başka bir şey düşünme' diyor.

1725 Ey benim kafiye düşünen şâirim, rahat ve müsterih ol. Benim indimde devlet kafiyesi sensin ki o da vuslattır.

1726 Harf nedir ki sen onu düşünesin ve onunla mukayyed olasın? Harf nedir? Üzüm bağlarının dikenden duvarı gibidir.

1727 Harfi de, sesi de, sözü de ortadan kaldırır, seninle bu üçü olmaksızın konuşurum.

1728 Ey esrâr-ı cihan; gizlediğim sırrı sana söyleyeceğim.

1729 Halile söylemediğim sırrı ve Cebrâil'in bilmediği gamı.

1730 İsâ'nın bahsetmediği sırrı, gayret-i İlâhiye bizsiz de izhâr etmedi.

1731 Lûgatta (*mâ*) nedir? Hem ispat, hem nefy alâmetidir. Fakat benim varlığım yok ki ispat edilsin, zatsiz nefy-i mutlakım.

1732 Ben varlığı, hakîki insanlığı alçaklıkta ve yoklukta buldum. Onun için ispatı nefye feda eyledim.

1733 Bütün pâdişahlar: kendisine köle olana köle olur, kendisi için ölenlerin yolunda onlar da ölürler.

1734 Bütün şahlar; maiyetlerinin maiyeti, bütün mahlûkat, kendi mestlerinin mestidirler.

1735 Kuşları ansızın avlamak için avcı onlara av olur.

1736 Dilberler, âşıkların candan talibi, mâşuklar âşıkların avıdır.

1737 Her kimi âşık görürsen onu mâşuk bil. Çünkü o hem âşıktır, hem mâşuktur.

1738 Susamışlar dünyâda su ararlar, fakat su da âlemde susamışları arar.

1739 Madem ki âşık odur, sen sus: Mademki o, senin kulağını çekiyor, sen kulaktan ibaret ol.

1740 Seli bağla ve önünü çevir ki akmasın. Akacak olursa rüsvaylık ve haraplık olacak.

1741 Harâbî vukû'a gelebileceğinden ben niçin çekineyim? Viranenin altında sultanî hazîne vardır.

1742 Allah'a yakın olan, daha ziyâde dalmak ve can denizi gibi dalgalanmak ister.

1743 Denizin altı mı daha hoştur, yoksa üstü mü, onun oku mu ziyâde güzel, yahut siperi mi?

1744 Gönül, eğer sevinci, belâdan ayırt edecek olursan, vesveseden parça parça olursun.

1745 Eğer murada ermekte şeker tadı varsa, muratsızlık da dilberin muradı değil midir?

1746 O cananın her yıldızı, yüzlerce hilâl diyetidir. Hattâ bütün âlemin kanını dökmek, ona helâldir.

1747 Biz kıymetimizi de, diyetimizi de bulduk. Binâenaleyh can feda etmeye koştuk.

1748 Ey sâlik; âşıkların hayatı ölmektedir. Gönül vermeyince sen gönül bulamazsın.

1749 Ben sevgilimin, yâni mahbûb-u hakîkinin gönlünü ve rızâsını aradım. O ise melâl[128] ve istiğna[129] tarikiyle yüz türlü bahane buldu.

1750 "Bu akıl da, bu can da sana gark olmuştur" dedim. "Git, git bana masal okuma" cevâbını verdi.

1751 Ben senin düşündüğünü bilmez miyim? Ey iki gören, yâni bana mukabil kendine vücut verip de aklım da, canım da sana müstağraktır diyen; Dostu nasıl görmüşsün? Hâlâ onu ve kendini ayrı mı farz ediyorsun, onun varlığı karşısında kendine vücut mu veriyorsun?

1752 Ey ruhu sakîl kimse. Onu hor görüyorsun. Çünkü onu çok ucuz almışsın.

1753 Ucuz alan ucuz verir. Bir çocuk bir mücevheri bir somun ekmeğe değişir.

1754 Ben bir aşka müstağrakım ki evvelkilerin de, sonrakilerin de aşkı, onda müstağraktır.

1755 Ben bu esrarı özetleyip kısaltarak söyledim, apaçık beyân etmedim. Çünkü tafsil edilecek olsa hem beyân edenin dili, hem de dinleyenlerin fehmi yanar.

1756 Ben leb diyecek olsam o leb, leb-i derya yâni deniz kenarıdır. Ben lâ diyecek olursam da muradım illâdır.

---

[128] Melâl: Keder, hüzün, can sıkıntısı.
[129] İstiğna: Olanla yetinme, gönül tokluğu.

1757 Ben çok tatlı olduğumdan ekşi yüzlü oturuyorum, ben söylenilecek sözün çokluğundan sakit duruyorum.

1758 Bizim tatlılığımız, ekşi yüzlülük perdesi altında iki âlemden de pinhan[130] kalsın.

1759 Her söz, her kulağa aksetmesin diye ilm-i ledünnî esrarının ancak yüzde birini söylüyorum.

1760 Cümle âlemin kıskanç olması ondan dolayıdır ki Allah'ın gayreti, bu âlemdeki gayretlerin hepsine galebe çalmıştır.

1761 Allah can gibidir. Cihan da ceset menzilesindedir. Ceset iyiyi, kötüyü ruhtan bulur.

1762 Mihrabı ayn-ı zât olan kimsenin, vahdet-i mutlakı ve hakikatü'l-hakâikı bulan zâtin îmân tarafına doğru gitmesini aynı şey bil.

1763 Pâdişahın esvapçısı olan bir kimsenin o makamdan ayrılıp da ticarete mecbur kalması hüsran-ı mübindir.

1764 Sultan ile bir yerde oturan zâtın saray kapısında kalması ne kadar acıklı bir şeydir, ne derece aldanıştır.

1765 Bir kimseye pâdişahın elini öpmek müyesser olmuş iken onun ayak öpmeye kalkışması günahtır.

1766 Vâkıa ayağı bâş üstüne koymak, yâni ayak öpmek de bir hizmettir. Lâkin evvelki hizmetin yanında, yâni el öpmeye nisbetle hatâdır ve zillettir.

1767 Kendi yüzünü gören ve makbûliyet derecesine eren kimsenin başkasını kendisine tercih etmesini şâh kıskanır.

1768 Allah'ın gayreti buğday, Halkın gayreti ise harmandaki saman gibidir.

1769 Gayretlerin aslını Allah'tan biliniz. Mahlûkâtınki şüphesiz gayret-i İlâhiyenin fer'idir.

1770 Bu gayret bahsinin şerhini bırakacağım, o hercaî cananın cefâsından şikâyet edeceğim.

1771 İnliyorum. Çünkü âşıkların iniltisi ona hoş gelir. Hattâ iki âlemden onun maksudu gamdır, nâledir.

1772 Onun aldatmasından nasıl olur da acı acı inlemem. Çünkü mestlerinin halkasına dahil değilim.

1773 Onun gündüzü olmayınca nasıl olur da gece gibi muzlim kalmam. O gündüz, onun gündüzleri ziyadar eyleyen cemâline vuslattır.

---

[130] Pinhan: Gizli, saklı, hafî.

1774 Canım, gönül inciten cânâna feda olsun. Onun nâhoş görünen tecellisi de bana hoştur.

1775 Kalbimin yegâne sultanı bulunan dildârımın rızâsı için derdime ve elemime âşığım.

1776 Ki gözümdeki denizlerin mücevherle dolması için gam toprağını gözüme sürme yapıyorum.

1777 Halkın Hak için yağdırdığı gözyaşları hakikatte mücevherdir. Fakat halk onları gözyaşı zanneder.

1778 Ben canımın canından şikâyet mi ederim? Hayır. Şikâyetçi değilim. Ancak olan biteni hikâye ediyorum.

1779 Gönül ondan incindim diye söyleniyor. Bense bu gevşek nifaka gülüyorum.

1780 Ey istikâmet erbâbının medâr-ı iftiharı; sen de istikâmet göster. Ey meclisin başköşesi, benim kapısında eşik bulunduğum mahbûb-u hakiki!

1781 Mânâda kapı eşiği ve meclisin sadrı nerededir? Yârimizin nezdinde (ben) ve (biz) nasıl olur?

1782 Ey ruhu (biz) ve (ben) kayıtlarından münezzeh olan, ey erkek ve kadında lâtife-i râh bulunan.

1783 Erkek, kadın bir olunca o bir sensin, birler mahvolunca da bâki kalan yine sensin.

1784 Bu ben ve biz'liği, yâni taayyünât-i kesîreyi kendi kendine hizmet için izhâr ettin.

1785 Bu ben ve sen'ler, yâni âlemdeki kesret bir olunca hepsi de müstağrak-ı cânân olurlar yahut... olsunlar diye...

1786 Bunun hepsi de böyledir. O halde ey âmir-i mutlak ve fâil-i yegâne olan Allah; gel, yâni zuhur et. Ey gel diye çağrılmaktan ve o yolda bir söze muhatap olmaktan münezzeh bulunan Allah.

1787 Cisim, yâni cismâniyetten kurtulamayan, seni cismâne görebilir mi? Böylesi, senin mağmum olmanı ve gülmeni tahayyül eder.

1788 Gama ve gülmeye bağlı olan bir gönlün müşahedeye lâyık olduğunu sanma.

1789 Kederlenmeye ve gülmeye merbut ve mukayyed olan kimse, bu iki iğreti şeyle yaşar.

1790 Aşkın yeşil ve taravetli[131] bağı ki ucu, bucağı yoktur. Orada gamdan, sürurdan başka bir çok meyve de vardır.

1791 Âşıklık bu iki halden de, yâni gamdan da, sürurdan da uzaktır. Baharsız, hazansız daima yeşil ve tazedir.

---

[131] Taravetli: Yemyeşil.

1792 Ey güzel sevgilim, o güzel yüzün zekâtını ver. Bu parça parça olmuş ruhu şerh ve teselli et.

1793 Gammaz ve celâli olan gamze, cilvesiyle kalbime yeni bir yara açtı.

1794 Sevgilim kanımı döktüyse ben ona helâl ettim. Ben helâl olsun dediğim halde o kaçıyordu.

1795 Bu hâkî âşıkların nâlesinden kaçacak olduktan sonra, o kederlilerin kalbine neden gam döküyorsun?

1796 Ey Cevâd ve Kerim olan Allah; maşrıktan tulû eden her sabah, seni, şark çeşmesi olan güneşin gibi, cûş u hurûşta bulur.

1797 Ey tatlı dudaklarına kıymet biçilemeyen sevgilim; bu mecnûnuna cemâlini göstermemek için nasıl bir bahane bulursun?

1798 Ey köhne ve fersûde[132] âlemin rûh-i nevini olan Allah: cansız ve gönülsüz olan şu bedenin feryadını dinle.

1799 Allah aşkına olsun gülün şerhini bırak da gülden ayrılmış olan bülbülden bahset.

1800 Bizim cûş u hurûşumuz, gamdan da, meserretten de değildir. Bizim idrâkimiz, hayâl ü vehme tâbi olmaz.

1801 Gamdan, meserretten başka bir hâl vardır ki nâdirdir. Ey sâmi, sen inkâra kalkışma ki Allah çok kadirdir.

1802 Ey sâmi sen aşk ve muhabbeti ve aşk-ı İlâhîdeki cilveleri, insan hâline kıyas etme. Cefâ ve ihsan mertebelerine de bağlanıp kalma.

1803 Cevr ve ihsan da, mihnet ve neşe de hâdistir[133]. Hâdis olanlar bâki değildirler, ölürler. Hak onların vârisi olur.

1804 Sabah oldu. Ey sabahın melce'ü me vâsi ve Halık u Mevlâsı olan Allah! Hüsâmeddin Çelebi'ye sen itizâr eyle.

1805 Akl-i kül ve Rûh-i kül olan Hazreti Muhammed Aleyhisselâtü Vesselam'ın özür dileyeni ve canların canı, hattâ mercanın parıltısı sensin.

1806 Sabahın nuru parladı. Biz ise senin nurundan, mansûr ve muzaffer olan şarabınla mahrumluk izâle ediyoruz.

1807 Beni böyle mest ve hurûşan eden senin ihsanındır. Yoksa maddî şarap kim oluyor ki beni böyle vecd ve hurûşa getirsin?

1808 Şarap, kabarıp köpürmekte bizim cûş u hurûşumuzun, felek de devr ü seyr'de bizim şuurumuzun muhtacı ve fakiridir.

---

[132] Fersûde: Eskimiş, yıkık.

[133] Hâdis: Yeni, sonradan meydana gelen.

1809 Şarap bizden sarhoş oldu, biz ondan olmadık. Kalıp bizden var oldu. Biz ondan olmadık.

1810 Biz arı gibiyiz, kalıplar da mum gibidir. Kalıbı, peteklerde hâne hâne yapan biziz.

Tûtînin sahibi olan tâcirin hikâyesine avdet

1811 Bu bahis çok uzun sürer, onu bırak da tâcirin hikâyesini söyle. O iyi adamın hâlinin ne olduğunu anlat.

1812 Tâcir tûtîsinin ölümünden dolayı derd ü iştiyak ateşleri içerisinde böyle yüzlerce perişan söz söylüyordu.

1813 Derd-i iftirâk ile söylendiği sırada bazan sözleri mütenâkız[134] oluyor, bazan nâz ve istiğna vadisinde, bazan niyaz ve tazarru tarzında söyleniyor, bazan hakikat denizine dalıyor, bazan da mecazda bocalıyordu.

1814 Denize düşen kimse can çekişirken elini her ota uzatır.

1815 O otlardan hangisi kendisini kurtaracak diye, başının korkusundan elini, ayağını oynatır.

1816 Yâr-ı hakiki bu uğraşıp çabalamayı sever, Onun için faydasız çalışmak bile uyumaktan evlâdır.

1817 Şah-ı hakîki, yâni insan olan bir kimse işsiz, güçsüz değildir. Hasta olmayanın inlemesi ve iş görmemesi şaşılacak şeydir.

1818 Oğul; bundan dolayı Hazret-i Rahman (*Külle yevmin hüve fî şe'n*)[135] buyurmuştur.

1819 Bu yolda, yâni Allah tarîkında yontul ve kazın. Çalış ve uğraş, bir an boş durma; son nefesine kadar bir dem didinmekten hâli kalma!

1820 Son nefese kadar, yahut son nefeste başka bir dem ve âlem olur ki Allah'ın inayeti seninle sâhib-i sır olur.

1821 Erkekte ve kadında olan ruh, her neye çalışırsa, Hâlikurruh olan Allah'ın gözü kulağı penceredir.

---

[134] Mütenâkız: Birbiriyle çelişen, tutarsız.

[135] Rahman Sûresi'nin 29. âyetinden: "...O, *her gün yeni bir iştedir.*"

Tâcirin ölü tûtîyi kafesten dışarı atması, onun da uçması

1822 Bundan, yâni ağlayıp sızladıktan sonra tûtîyi kafesten dışarı attı, tûtîcağız da uçtu, yüksek bir ağaç dalına kondu

1823 Ölmüş tûtî, güneşin şarktan tulû'u gibi pervâz etti.

1824 Tacir, kuşun yaptığı işe hayran kaldı. Bîhaberken ve hiç uçmazken kuşun esrârını gördü.

1825 Yüzünü yukarıya kaldırdı. "Ey bülbül, bize hâlini bildir." dedi.

1826 "Hint'teki tûtî ne yapmıştı ki sen öğrendin ve bir hile yaptın da bizi yaktın?" dedi.

1827 Tûtî cevap verdi ki: "Haberini getirdiğin Hint tûtîsi bana fiiliyle nasihat verdi. 'Sesinin letâfetini ve ferahbahşâlığını bırak' dedi.

1828 Çünkü seni sesin kafese koymuştur. İşte kendisini ölü göstermesinin sebebi budur."

1829 Ey avam ve havasa mutrib[136] olup da onları eğlendiren: benim gibi ölü ol ki kurtulasın.

1830 Dâne gibi olursan seni kuşcağızlar toplarlar, gonca gibi olursan da çocuklar yolarlar.

1831 Dâneni sakla, tamamıyla tuzak görün, goncanı gizle, damda bitmiş ot gibi ol.

1832 Her kim kendi hüsnünü mezada verir, yâni şöhret hevesine düşer ise yüzlerce sû'i kaza ona teveccüh der.

1833 Meşhur olan kimsenin başına kırbadan su dökülür gibi isabeti-aynlar, gazaplar ve hasetler boşanır.

1834 Düşmanlar, onu kıskandıkları için yırtıp parçalayacak dereceye gelirler. Dostları da ihtiyaçları yüzünden onun başını ağrıtıp vaktini zâyi ederler.

1835 Baharda ekinden gafil olan, o vaktin kıymetini ne bilir?

1836 Allah'ın penâh-ı lûtfuna kaçmak ve ona sığınmak lâzımdır. O Allah ki ruhlara bir çok lûtuf ve ihsanda bulunmuştur.

1837 Bir dayanak bulasın. Ondan sonra da penah gibi su ve ateş de sana itaatli ve asker olur.

1838 Deniz, Nuh ve Mûsâ Aleyhisselâm'a yâr olmadı mı, onların düşmanlarını kindârâne kahr ü gark etmedi mi?

1839 Ateş İbrahim'e kale olmadı mı? Onun İbrahim'i yakmayışı Nemrud'un kalbinden duman, yâni âh-ı teessüf çıkarmadı mı?

---

[136] Mutrib: Saz çalan, çalgıcı.

1840 Dağ Yahya Aleyhisselâm'ı nezdine çağırmadı mı, ona kasteclenleri taşlarla yaralayıp defetmedi mi?

1841 Ey Yahya gel, bana kaç ki keskin kılıştan sana sığınak olayım demedi mi?

Tûtînîn tâcirle vedâlaşıp Hindistan'a gitmesi

1842 Tûtî tacire zevkâver[137] bir iki nasihat verdi. Ondan sonra "Selâmette olasın, Allah'a ısmarladık", dedi.

1843 Efendi de ona dedi ki: "Eman-i İlâhîde olarak selâmetle git bana hakikaten yeni bir yol gösterdin."

1844 Tacir kendi kendine dedi ki: "Bu bana nasihattir. Tûtînin yolunu tutmalıyım ki o yol açık ve hakikate götüren bir tariktir.

1845 Benim ruhum, bir tûtinin ruhundan nasıl aşağı ve kabiliyetsiz olur? Asıl can, böyle mübarek olan ruhtur."

Halkın ta'ziminîn ve büyüklük dolayısıyla halk arasında parmakla gösterilmenin kötülüğü

1846 Ceset, kafes şeklindedir. Ve oraya giren ve çıkanların aldatışları yüzünden bu ceset, ruhun dikenidir.

1847 Bu, ona der ki: "Ben, sana sırdaş olurum." Öbürü de der ki: "Hayır, senin arkadaşın benim."

1848 Bu der ki: "Şu varlık âleminde kemâl, fazilet, ihsan ve sahâvet hususunda senin gibisi yoktur."

1849 Öbürü der ki: "İki âlem de senindir. Cümlemizin canları senin rûhunun tufeylisi ve muhtâcıdır."

1850 O halkı kendisinin sermesti ve meddahı görünce kibir ve azametinden kendisini kaybeder.

1851 O, farkına varmaz ki şeytan, onun gibi binlercesini suya düşürmüştür.

1852 İkiyüzlü dünyanın gösterdiği lûtuf, hoş bir lokmadır ama onu yutma ki o bir ateştir.

---

[137] Zevkâver: Hoşa gider.

1853 Ateşi gizli, zevki meydandadır. Lâkin zahmeti sonunda zâhir olur.

1854 Ötekinin, berikinin methine ben nasıl kulak veririm, ben senâ edenlerin söylediklerinin tamâlanndan olduğunu anlıyorum deme.

1855 Seni methetmiş olan, halk içinde hicveyleyecek olursa o hicvin tesiri ateşinden günlerce yüreğin yanar.

1856 Vâkıa, onun mahrumiyetten söylediğini, senden beklediği ihsanın ziyan olduğunu, yâni methine mukabil senden bir şey koparamadığı için hicveylediğini bilirsin.

1857 O hicvin eseri, içerinde kalır. Hicivde böyle bir tesir olduğu gibi övmede de vardır. İnanmazsan tecrübe et.

1858 Övmenin tesiri de günlerce kalır, ruhun aldanmasına ve kibirlenmesine maya olur.

1859 Lâkin övme tatlı olduğu için tesiri derhal görünmez. Hiciv ve zem ise acı olduğundan tesiri âni olarak görünür.

1860 Hiciv, kaynatılmış ilaç ve kusturucu hap gibidir ki o ilacı içince ve o hapı yutunca uzun müddet ıstırap ve dert çekersin.

1861 Eğer helva yiyecek olursan zevki o lokmayı yutuncaya kadar devam eder. Ötekiler gibi sürekli olmaz.

1862 Nasıl sürekli olmaz? Onun tesiri gizli kalır. Sen her zıddı, zıddı ile mukayese edip anla.

1863 Şekerin tesiri nasıl gizli kalır? Bir müddet sonra neştere ihtiyaç gösterecek çıban çıkarır.

1864 Nefs, fazla övgüden Firavun gibi kibirlenir. O halde nefsini hor ve hakir bulundur, efendiliğe kalkışma.

1865 Elinden geldiği kadar çalış, kul ol da sultan olma. Gûyuçevgân[138] oyunundaki top gibi zahmet çek ve paralan da değnek olma.

1866 Yoksa letâfetin, servetin ve cemâlin kalkınmayınca o heriflerden sana usanç gelir.

1867 Vaktiyle meth ü sitâyiş ederek sana gurur veren o cemaat, seni görünce şeytan derler.

1868 Hepsi de seni kapıda görünce. "Bir ölü mezardan başını çıkarmış", derler.

1869 Bu hal ona benzer ki bir güzeli hile tuzağına düşürmek için kendisine, mâbut ve peresdîde-i ruh gibi isimle verirler.

---

[138] Gûyuçevgân: Değnek topu. At üstünde ve ucu eğri uzun sopalarla oynanan top oyunu, polo.

1870 O güzel, rezalet içinde kartlaşıp da hüsnü zeval bulunca artık onu arayıp sormaktan şeytan bile utanır.

1871 Şeytan şerre teşvik için, insanın yanına gider. Korkma senin yanına gelmez. Çünkü sen şeytandan betersin.

1872 Eğer sen insan olaydın şeytan arkandan koşar, senin tadına bakardı, yahut azdırma şarabını sana içirirdi.

1873 Sende şeytanlık tabiatı hâkim olunca nâbekâr şeytan senden kaçar.

1874 Vaktiyle eteğine sarılan kimseler böyle olunca yanından savuşurlar.

Allah'ın dilediği olur dilemediği olmaz, hadisi şerifinin tefsiri

1875 Bu kadar nasihat ve maârifi muntazaman söyledik, lâkin Allah'ın inayetleri olmayınca o nasihatlerin tatbiki hususunda hiç mi hiçiz.

1876 Hakk'ın ve has kullarının inayetleri imdâd etmeyecek olursa bir mahlûkun, melek de olsa, amel defteri siyahtır.

1877 İlâhi, ey ihsanı kullarının hâcetini hâsıl eden Rabbim; sen dururken başkasını yâd etmek ve ondan medet ummak revâ değildir.

1878 Yâ Rabbî; bize bu kadar irşâd ve hidâyet ihsan etmişsin. Bu âna gelinceye kadar bizim bir çok kusurumuzu örtmüş ve gizlemişsin.

1879 'İlâhî; vermiş olduğun ilim damlasını, kendi deryalarına ilhâk eyle.

1880 Benim ruhumda bir ilim katresi vardır. İlâhi, onu hevâ rüzgârıyla beden toprağından muhafaza buyur!

1881 Yâ Rabbî, muhafaza ve tahlisin, o ilim damlasını toprakların emmesinden ve rüzgârların kurumasından evvel olsun.

1882 Bir damla su, buhar halinde havaya çıksa, yahut toprağa düşüp kayıp da olsa senin kudretinin hazinesinden nasıl kaçabilir?

1883 Eğer o damla ademe inkılâb etse, hattâ yüz derece adem olsa İlâhi; sen onu varlığa çağırdığın gibi, başını ayak yapar da yuvarlana yuvarlana gelir.

1884 Yüz binlerce zıt şeyler birbirini mahveder. Sonra senin fazl u keremin, onları tekrar harice çeker, çıkarır.

1885 Ademlerden vücuda doğru her zaman kafile kafile mahlûkat gelmektedir.

1886 Hususiyle her gece bütün fikirler ve akıllar, uyku dolayısıyla derin bir denizin müstağrakı olurlar.

1887 Sabah olunca da Allâhîler, yâni Allah'ın keremi eseri olan akıllar ve fikirler, dalmış oldukları denizden balık gibi başlarını çıkarırlar.

1888 Sonbahar gelince ağaçlardaki yüz binlerce dal ve yaprak ölüm denizinin hücumuna karşı mağlup olur.

1889 Siyahlar giyinmiş karga, cenazeye ağlayanlar gibi gül bahçesindeki evvelki yeşilliğin zeval bulmasına ağlar.

1890 Vücut ikliminin hâkimi olan Allah'tan, "yediğini geriye ver", diye ademe tekrar ferman gelir.

1891 "Ey kara ölüm; nebattan, ilâçtan, yapraktan, ottan yiyip mahvettiklerini iade eyle!" buyrulur.

1892 Ey kardeş; bir ân olsun aklını başına al da düşün ki sende de dâima hazan ve bahar halleri vardır.

1893 Gönül bağını yeşil, taravetli taze gül goncalarıyla dolu, servi, yasemin ağaçlarıyla müzeyyen[139] gör.

1894 Gönül bağında yaprağın çokluğundan dallar gizlenmiş ve gülün çokluğundan sahra da, köşk de görünmez olmuştur.

1895 Bu sözler ki akl-ı küldendir, o gülzârın ve o gülzardaki[140] serv ü sünbülün râyihasıdır.

1896 Gül olmayan yerde gül kokusu duydun mu? Şarap olmayan yerde şarap coşkunluğu gördün mü?

1897 Râyiha, senin için kılavuzdur ki seni ebediyet cennetine, Kevser nehrine kadar götürür.

1898 Râyiha göze nûr veren bir devadır. Hazreti Yakub'un gözü râyihadan açıldı.

1899 Fena koku, gözü karanlık ve görmez eder. Yusuf'un râyihası ise göze yardımda bulunur.

1900 Ey sâlik; madem ki sen Yusuf gibi mahbûbiyet mertebesinde değilsin, Yakûbluk misâli âşıklık mertebesinde bulun. Onun gibi ağlamaktan, sızlamaktan hâlî kalma.

1901 Köhne cisminde yenilik, yâni feyz-i cedid bulmak için şu nasihati Hakim-i Gaznevi'den dinle.

1902 Nazlanmak için gül gibi bir yüz lâzımdır. Öyle cemâlin yoksa nafile yere huysuzluk etme.

---

[139] Müzeyyen: Süslenmiş.
[140] Gülzar: Gül bahçesi.

1903 Yakışıklı olmayan, ilâveten sararmış bulunan bir çehre çirkindir. Görmez göz ile hastalığın bir araya gelmesi gayet müşkildir.

1904 Yusuf ve Yusuf gibilerin karşısında nazlanma ve gevezelik taslama; Hazreti Yakûb gibi âh çekmekten, niyaz ve tazarrûda bulunmaktan başka bir şey yapma.

1905 Hikâye edilen tûtînin ölmesindeki mânâ, niyaz idi. Sen de niyaz ve fakr mesleğinde kendini ölü haline getir.

1906 İsâ nefesli bir zât seni ihya etsin ve kendisi gibi güzel ve mübarek bir hâle getirsin.

1907 Bahar mevsiminde bir taş yeşerir mi? Toprak ol ki senden renk renk güller ve çiçekler yetişsin.

1908 Sen de senelerce yürek tırmalayan taş gibiydin, tecrübe etmiş olmak için bir müddet de toprak oluver.

Emîrü'l-Mü'minîn Hazreti Ömer Radiyallahü Anh'in zamanında bir ihtiyar çenginin nasipsiz kaldığı bir günde mezarlığa gidip orada Allah için çeng çalması hikâyesi

1909 Onu işittin mi? Hazreti Ömer devrinde çeng çalan bir mutrib vardı ki, evvelce şöhret ve o nisbette azamet sahibi idi.

1910 Bülbül o çenginin sesini işitince kendinden geçerdi, bir neşe onun sesiyle yüz olurdu.

1911 Sesi, meclisleri ve cemiyetleri tezyin[141] ederdi. Terennümünden kıyametler peydâ olurdu.

1912 Fenn-i mûsikîdeki ihtisası dolayısıyla, İsrâfil Aleyhisselâm gibi, ölülerin bedenlerine ruhlarını iade ederdi.

1913 Yâhut İsrafil Aleyhisselâm'ın muavinlerinden idi ki, onu işitince filde kanat peyda olurdu.

1914 İsrafil Aleyhisselâm, Emr-i İlâhi ile bir gün sûra üfleyecek ve yüzlerce seneden beri çürümüş cesetlere ruh verecektir.

1915 Peygamberlerin de kalplerinde bir takım nağmeler vardır ki tâlipler için o nağmelerden paha yetişmeyecek hayat hâsıl olur.

[141] Tezyin: Süsleme, nakışla bezeme.

1916 O nağmeleri his kulağı duymaz. Çünkü zulüm ve isyan gibi şeyler dolayısıyla his kulağı kirlenir.

1917 İnsanlar cinlerin nağmesini duyamazlar, çünkü onların esrarına yabancıdırlar.

1918 Cinlerin nağmesi de yine bu âlemdendir. Fakat gönül nağmesi mânevi olduğu için cinnin de, insanın da nefsinden ve sesinden âlidir.

1919 Çünkü peri olsun insanoğlu olsun mahpustur, her ikisi de bu cehalet zindanında mukayyettir.

1920 Sûre-i Rahman'daki (*Ya ma'şera'l-cinni*)[142] âyetini oku. (*İnisteta'tüm en tenfüzû*) nun mânâsını anla.

1921 Evliyanın derûnundaki nağmeler, evvela derler ki: Ey (*lâ*)[143] nın cüzleri.

1922 Agâh olunuz, nefs (lâ) sından başınızı kaldırınız, bu vehim ve hayâli bertaraf ediniz.

1923 Ey kevn ü fesâd âleminde kocamış ve çürümüş olanlar; sizin bâki olan canlarınız neşvünema[144] bulmadı ve doğurmadı.

1924 Eğer evliyâullahın kalbindeki nağmelerden bir miktar bahsedecek olsam mezarlardan ruhlar baş kaldırır.

1925 Kulağını yaklaştır ki, o uzakta değildir. Lâkin o nağmeleri sana nakletmeye izin yoktur.

1926 Bilmiş ol ki velîler, vaktin İsrâfilidirler. Onların nağmelerinden ölülere hayat ve neşvünema hâsıl olur.

1927 Beden kabirlerindeki her ölünün ruhu, onların âvâzından hayat bulur da gaflet kefeninden sıçrar.

1928 O dirilip kalkan ölü der ki: "Bu ses, hakikaten halkın sadâsından başkadır. Diriltmek Allah sesinin işi ve tesiridir.

1929 Biz ölmüş ve tamâmıyla ziyâ'a uğramıştık. Allah'ın sesi geldi, hepimiz dirildik ve kalktık."

1930 Allah'ın sesi, perde arkasından olsun, örtüsüz ve vâsıtasız olsun, bir kalbe, Hazreti Meryem'in yakasından üflemek sûretiyle verdiği feyzi ihsan eder.

1931 O ilhâm-ı Rabbani der ki: "Ey fânilikleri, kendilerini deri altında yok etmiş olanlar! Dostun sesiyle ademden vücuda dönünüz."

---

[142] Rahman Sûresi'nin 33. âyetinden: "*Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin çevresinden geçmeye gücünüz yeterse geçin gidin. Ama Allah'ın verdiği bir güç olmadan geçemezsiniz.*"

[143] Lâ: Arapça olumsuzluk edatı. Önüne geldiği kelimeye olumsuzluk, inkar, yokluk, tecrit mânâsı verir.

[144] Neşvünema: Büyüme, boy atma, gelişme.

1932 O İlâhî ses, mutlaka Mâlikü'l-Mülk Hazretlerindendir. Bir Abdullahın, yâni mahlûkattan birinin boğazından ve ağzından zuhur etse bile.

1933 Yine o âvâz-ı İlâhî ve ilhâm-ı Rabbani o sâlike der ki: "Senin dilin de, gözün de benim. Havassın, rızan, gazabın da benim.

1934 Yürü ki, benimle işitir, benimle görür oldun. Sır sahibi demeye mahal yok, sır sensin."

1935 Madem ki sen hayretten (*kâne lillâh*)[145] mertebesine geldin, artık ben de senin olurum ki (*men kâne lillâhi kânellâhü lehû*)[146] denilmiştir.[147]

1936 Sana bazan "sensin" bazan da "benim" derim. Ne demiş olsam da ben parlak bir güneşim.

1937 Bir lambadan bir ân içinde tecellî edecek olursam, orada âlemin müşkilâtı hallolur.

1938 Güneşin izâle edemediği bir karanlık, bizim emrimizle kuşluk vakti gibi parlar.

1939 Her nerede münasebetsiz bir karanlık bulunursa bizim ziyanızla duhâ güneşi gibi münevver ve parlak olur.

1940 Cenâb-ı Hak, Âdeme ve akrabasına, yâni evlâd ü ahfadının kâmillerine esmâ[148] gösterdi, başkalarına ise esmâyı Âdem vâsıtasıyla ferheyledi.

1941 Allah'ın nurunu ister Âdem'den, ister Cenâb-ı Hak'tan al. Şarabı ister küpten, ister kabaktan, yâni testi, sürahi gibi kullanılan kaptan al.

1942 Zira bu kabak küpe muttasıldır. Hem o mes'ud kabak senin gibi şâd değildir.

1943 Hazreti Mustafâ Aleyhi Efdalü's-salât ve Ekmelü't-tehâya Efendimiz, "beni görenlere ve beni görmüş olanları görenlere ne mutlu" buyurmuştur.

1944 Bir kandil bir mumdan ziya alıp da yandı mı onu gören, onu parlatmış olan mumu görmüş olur.

1945 Böylece parlaklık yüz kandile de nakledilse sonuncunun aydınlığını görmek en evvelkinin nurunu görmektir.

1946 İstersen aradığın hidâyet nurunu sonuncu kandilden, dilersen bizzat can kandilinden al. Aralarında hiçbir fark yoktur.

---

[145] Allah'ın olmak.

[146] "Kim Allah'ın olursa Allah da onun olur."

[147] "Kurb-i nevâfil hadisi" diye meşhur bir hadis-i kudsi vardır. Orada bir kulun farzları ifa ettikten sonra nafile ibadetlere devam etmesi halinde Cenâb-ı Hakk'a yakınlaşacağı, hatta Cenâb-ı Hakk'ın onun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli olacağı beyan buyrulmuştur. Kezâ diğer bir hadiste bir adam Allah'ın olursa, yâni Allah'ın emirlerine ve yasaklarına tamamıyla itaat ve bağlılık gösterirse Allah'ın da onun olacağı haber verilmiştir.

[148] Esmâ: isimler, Allah'ın isimleri.

1947 İster o hidâyet nurunu sonraki kandillerden, yâni zîhayat[149] âriflerden, istersen gelmiş geçmişlerin ruhlarından gör.

1948 Peygamber Sallallâhü Aleyhi Vesellem buyurdu ki: "Allah'ın nefhaları[150], bu günlerde esecektir.

1949 O nefhânın zuhur ettiği vakitlerde kulak verin ve akıllı bulunun da o nefhaları kapın.

1950 Nefha gelir, sizi görür, gider, her kimi dilerse ona da hayat verir.

1951 Kapı yoldaşı, yeni bir nefha geldi, âgâh ol ve istifâdeye çalış ki bundan da nasipsiz kalmayasın.

1952 Nâra mensup olan cân, onun feyziyle ateş söndürmeyi, ölmüş bir kimsenin ruhu da, yine onun feyziyle hareket etmeyi buldu.

1953 Âteşî olan ruhun kıvılcımları, onun tesiriyle söner. Cehalet ve gaflet ölüsü olan da onun mülakatından ve sohbetinden, başka ve mânevî bir libas giyinir.

1954 Evvelce gaflet ölüsü bulunan bir ruhun, insân-ı kâmil vâsıtasıyla kazanacağı bu cümbüş ve hareket, Tûbâ Ağacının[151] nâzik salınması gibidir. Yoksa halkın cümbüş ve hareketi gibi değildir.

1955 Eğer o İlâhî emânet, zemin ve âsumâna düşse, yâni semâ ve zemin o emâneti taşımakla mükellef kılınmış olsaydı o ânda ödleri patlardı.

1956 Hakikaten bu sonu gelmeyen demin, yâni o İlâhi emânetin korkusundan sen tekrar: *(Feebeyne en yahmilnehâ)*[152] âyet-i kerimesini oku.

1957 Yoksa nasıl olurdu da *(Eşfakna minhâ)*[153] hâli zuhur eder ve onun korkusundan dağların yüreği kan olur, yâni parçalanırdı.

1958 Dün bu emânetin tefsirine dâir başka bir ma'nâ lâyih oluyordu. Fakat bir kaç lokma mideye girdi de ilham yolunu kapadı.

1959 Lokma için Lokman gibi bir adam esir oldu. Ey lokma git, şimdi Lokmanlık zamanıdır.

1960 Bu ıstırap veren lokmayı terketmek sûretiyle, Lokman'ın ayağından dikeni çıkarın.

1961 İlham Lokmanının ayağında diken olduğu için sayesi süratli değildir. Fakat sizde hırs bulunduğu için onu fark edecek temyiz yoktur.

---

[149] Zîhayat: Hayat sahibi.

[150] Nefha: Güzel ve temiz kokulu esinti.

[151] Tûbâ Ağacı: Gölgesi bütün cenneti kaplayan ve bütün cennet ehlinin yemişinden istifade edebileceği ağaç.

[152] Ahzab Sûresi'nin 72. âyetinden: "*Biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik, onlar, onu yüklenmeye yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yüklendi. O gerçekten çok zalim ve çok cahildir.*"

[153] Ahzab Sûresi'nin 72. âyetinden "...*Ondan korktular, çekindiler...*"

1962 Hurma gördüğünü diken bil; böyle bilmezsen çok nankör ve çok görmemişsin.

1963 Lokman gibi olan ruh, Allah'ın bir gülistanıdır. Onun ayağına neden diken bağlıyorsun?

1964 Bu ceset, diken yiyen deve gibidir ki ona, bir Mustafazâde râkibdir.

1965 Ey deve; senin yükün arasında bir gül dengi vardır ki onun esintisiyle sende yüzlerce gülzâr peyda olmuştur.

1966 Ey ceset, senin meylin devedikenine ve kumadır. Acaba bu arda kalası dikenden nasıl bir gül toplayacaksın?

1967 Ey bu taleb uğrunda köy köy dolaşan; ne vakte kadar bir gülistan nerede? diyeceksin.

1968 Ayağındaki dikeni çıkarmadan evvel, gözün kararmış olduğu için nasıl dönüp dolaşabilirsin?

1969 Mazhariyyeti ve ızâm-ı şânı itibâriyle cihâna sığmayan insan bir diken etrafında gizlice dolaşır.

1970 Hazreti Mustafa Aleyhisselâtü Vesselam Efendimiz de kendine bir hemdem, bir musâhib ittihâz etmek için dünyâya geldi ve Âişetü's-Sıddîka Radiyallâhü Anhâ'ya (Ey Hümeyra bana lâkırdı söyle) dedi.

1971 Ey Hümeyra; sen nalı ateşe koy ki senin o nalından bu dağ, la'l olsun.

1972 Hümeyra müennes[154] bir lâfızdır. Araplar ruhu da müennes itibâr ederler.

1973 Lâkin ruh kelimesinin müennes itibâr edilmesinden cana bir noksan teretttüp etmez. Çünkü onun dişileştirme ve erkekleştirme ile bir alâkası yoktur.

1974 Ruh; müzekkerlikten[155], müenneslikten âlidir. Bu ruh; yübûsetten ve rutubetten, yâni kuru ve yaş şeylerin yenmesinden hâsıl olan rûh-i hayvani değildir.

1975 Bu, öyle, ekmekle artacak, yâhut bazen böyle, bazen öyle olacak bir ruh değildir.

1976 Bu rûh-i menfûh, rûh-i hayvaniyi de hoş bir hâle getirir. Kendisi hoştur ve hoşluğun tâ kendisidir. Fakat ey vesile arayan kimse; nâhoşluk olmayınca hoşluk bulunmaz.

1977 Sen şekerden tatlılandığın vakit, yâni şeker yiyip de tadını duyduğun vakit tatlı olursun. Fakat o şeker senden bazen kaybolur.

---

[154] Müennes: Dişi.

[155] Müzekker: Erkek, er.

1978 Sen vefakârlık tesiriyle ayn-ı şeker olursan şekerlik hassası şekerden nasıl ayrılır?

1979 Bir âşık kendisine muhabbet şarâbından gıda bulursa o zaman akıl kaybolur.

1980 Cüz'î olan akıl, yâni akl-ı meâş, sâhib-i sır görünmekle beraber aşkı münkirdir.

1981 Akıl zekîdir, âlimdir ama; yok olmuş, mahv-i vücûd eylemiş değildir. Varlık o kadar kötü bir şeydir ki melek bile yok olmayınca, yâni Allah'ın emrine kemâliyle itaat etmeyince şeytandan sayılır.

1982 Akl-ı cüz'i, söz ve iş hususunda bizim yârimizdir. Fakat hâl hükmü gelince yok kabîlindendir.

1983 Akl-ı cüz'i, kendi mevhum varlığından yok olmadığı için, yokluk derekesine düşer. İsteyerek olmadığı için de kerhen böyle olması kendisine kâfi ve lâyıktır.

1984 Cân, hakikatte noksandan uzaktır ve ayn-ı kemâldir. Nitekim Hazreti Mustafa Aleyhisselâtü Vesselam Efendimiz (*Erihnâ yâ Bilâl*)[156] buyurdu.

1985 Ey Bilâl sesini yükselt ve müselsel nağmeler icra et. Kalbine üflediğim feyzi hâvi terennümlerde bulun.

1986 Keza o nağmeler Âdemin dehşete düşmüş ve gök ehlinin kendinden geçmiş olduğu sırr-ı tevhide ve azamet-i bâriye dair olsun.

1987 Hazreti Mustafa Aleyhissalatü Vesselam, Bilâl'in o güzel sesini dinleyerek kendinden geçti ve leyle-i ta'riste sabah namazının vakti geçti.

1988 O mübarek uykudan başını kaldırmadı da sabah namazı kuşluk vaktine kaldı.

1989 Ta'ris gecesinde o arûs-ı mutlak'ın, yâni Cenâb-ı Hakk'ın huzûr-ı mânevîsinde onların ruhu, el öpme şerefine nail oldu.

1990 Aşk ve ruhun ikisi de örtülü ve gizlidir. O hâlde ona arûs[157] deyişimden dolayı beni ayıplama.

1991 Eğer sözlerim, yârin melalini mucip olsaydı, keza bir dem mühlet vereydi susardım.

1992 Lâkin diyor ki: Söyle, ayıp değildir. Senin sözlerin kaza ve kaderin zuhurundan başka bir şey değildir.

1993 Asıl ayıp, bir kimsenin ayıptan başka bir şey görmemesidir. Gayba mensup olan pâk bir ruh, nasıl ayıp görür?

---

[156] "*Ferahlat bizi ey Bilal.*"

[157] Arûs. Gelin.

1994 Ayıpın ayıp olması cahil mahlûklara nazarandır, yoksa Allah'a göre değildir.

1995 Küfür bile Allah'a nisbetle ayn-ı hikmettir. Fakat bize nisbet edilecek olursa âfettir.

1996 Yüz hayat içinde bir ayıp bulunursa nebat şekeri arasındaki çöp saz gibidir.

1997 Terazide ikisini beraber tartarlar. Çünkü çöp ile şeker cisim ile cân gibi uyuşmuşlardır.

1998 Onun için büyükler bu sözü lağv ü lâtife olarak değil, kemâl-i ciddiyetle: Ümmetin temizlerinin cismi de ruhları gibi saftır, demişlerdir.

1999 Onların sözleri de, nefisleri de, cisimleri de nişânı olmayan ve kayda gelmeyen ruhtur.

2000 Evliyâullah Hazerâtını düşman tutanların canı, cisimden ibârettir. Tavla oyunundaki vurulmuş pula pul denilmesi gibi, ancak isimdir.

2001 O gibilerin cisimleri toprağa düşmüş, külliyen toprak olmuştur. Fakat âriflerin bedenleri tuzlaya düşmüş ve tamâmen pâk olmuştur.

2002 O, öyle bir tuzdur ki onun feyziyle Hazreti Muhammed (S.A.V.) emlâh ve hadîsi efsahtır.

2003 Bu tuz, yâni o feyz, mîrâs-ı Muhammedi olmak üzere bâkîdir. Onun vârisleri de seninle beraberdir. Onları arayıp bul.

2004 O vârisler, senin önünde oturmuşlardır, fakat senin önün nerede? Varlığa karşı senin önü sonu düşünen ruhun hani?

2005 Eğer sen kendin için ön, arka tevehhüm ediyorsan bir cisme bağlısın, candan mahrumsun çünkü:

2006 Alt, üst, ön, arka gibi şeyler cismin vasıflarıdır. Bîcihetlikler, yâni altı cihete bağlı olmamak, parlak olan canın zâtidir.

2007 Ey sâlik; şâh-ı hakiki olan Allah'ın hidâyeti nûruyla gözünü aç ki, peygamber vârisi olan evliyâullâhı kendin gibi kısa görüşlü sanmayasın.

2008 Sen ancak gam ve sürûrdan ibâretsin. Halbuki sen ademsin, senin gam ve sürûrün da ademdir. Ey ayn-ı adem olan insan, yokluğun önü, ardı olur mu?

2009 Yağmur günüdür, gece oluncaya kadar git. Fakat bu yağmur; buluttan yağan değil, rahmet-i İlâhiye yağmurudur.

Hazreti Âişe-i Sıddîka'nın: "Bugün yağmur yağdı, siz ise kabristanda idiniz. Nasıl oldu da elbiseniz ıslanmamış?" diye Resûl-i Ekrem(S.A.V.)'den sorması

2010 Resûl-i Ekrem (S.A.V.) bir gün ashâbından birinin cenazesini uğurlamak için kabristana gitmişti.

2011 Toprağı o meyyitin kabrine doldurdu. Toprak altında onun vücûdu dânesini ihya etti.

2012 Şu ağaçlar hâki olan insanlar gibidir. Elleri hükmünde olan dallarını topraktan dışarıya çıkarmışlardır.

2013 Ağaçlar, o dallarla halka doğru yüzlerce işaret ederler. Kulak verenler de o işaretlerden hoşça ibareler anlarlar.

2014 Ağaçlar yeşil bir dil ile -ki yapraktan kinayedir- ve uzun bir el ile -ki dalı demektir- toprağın zamirinden sır söylerler.

2015 O ağaçlar, kazlar gibi başlarını suya sokmuş, karga gibi iken tavusa benzemiş bir hâlde bulunurlar.

2016 Allah onları kışın hapseylediyse, o kargaya dönmüş ağaçları baharda tavusa döndürmüş, yâni yapraklarla süslemiştir.

2017 Kışın onlara ölüm hâli vermişse de baharın feyziyle ihya ve her birine ayrı bir renk vermiştir.

2018 İnkarcılar derler ki: Bu hâl, yâni ağaçların yapraklarının dökülmesi ve tekrar yapraklanması kadîmdir, eskiden beri olagelmiştir ve olagidecektir! Tabîi olan böyle bir şeyi Rabb-i Kerîme isnât etmekte ne mânâ vardır?

2019 Onların körlüğüne, yâni bu bâtıl itikâtlarına rağmen, Allah, dostlarının kalbinde bağ, bostan peydâ eder.

2020 Kalpte rayihalar saçan her gül, gülün esrarından bahseder.

2021 O güllerin râyihası, münkirlerin körlüğüne ve onlara rağmen etraf-ı âleme yayılır, hem de perdeleri yarıp yırtarak dağıtır.

2022 İnkarcılar, gül kokusundan kaçan pislik böceği gibi, yâhut davul sesinden ürken sinirli hastalar gibi,

2023 Kendilerini o hakikatleri dinlememek için meşgul ederler ve mâlâyaniyât[158] ile iştigâle dalmış kılarlar. Âriflerin kalbindeki maârif nurlarına karşı göz yumarlar.

2024 O inkarcılar göz yumarlar. Fakat hakikatte onlarda göz yoktur. Çünkü göz, görebilen uzuvdur. Hakikati göremeyen gözün ise budak deliğinden farkı yoktur.

---

[158] Mâlâyaniyât: Mânâsız, faydasız boş sözler.

2025 Vaktaki Hazreti Peygamber kabristandan döndü, Hazreti Sıddîka'nın hücresine girip onunla sırdaş oldu.

2026 Hazreti Âişe'nin gözü Resûl-i Ekrem'i görünce önüne doğru geldi, elini üstüne sürdü.

2027 Resûlullah, (S.A.V.) "böyle acele acele ne arıyorsun?" diye sordu. O da dedi ki: "Bugün buluttan yağmur yağmıştı.

2028 Elbiseni yokluyorum, ne acayip ki ıslak görmüyorum."

2029 Resûl-i Ekrem (S.A.V.), baş örtüsü olarak ne örtmüştün? diye sordu. O da: Senin ridâ[159]nı diye cevap verdi.

2030 Resûl-i Ekrem Aleyhisselâtü Vesselam buyurdu ki: Ey kalbi tâhir olan Âişe; işte ondan dolayı Allah senin mübarek gözüne gayb yağmurunu göstermiş.

2031 O senin gördüğün rahmet bu gökteki buluttan değil, başka buluttan ve başka göktendir.

2032 Gayb âleminin başka bulutu, başka rahmeti, başka semâsı, başka güneşi vardır.

2033 Şu hakikatler ancak havâss-ı ümmet indinde zâhir olur. Diğerleri, avâm-ı nâs ise, yeniden yaratılmaya karşı şüphe içindedir.

2034 Besleyip, yetiştirmek için yağmur olduğu gibi, soldurmak ve çürütmek için de yağmur vardır.

2035 İlkbahar yağmurunun menfaati şaşılacak derecededir. Fakat sonbahar yağmuru bağ ve bahçe için sıtma yerine geçer. Ağaçları titretir, yapraklarını sarartır, nihayet onları döker ve çürütür.

2036 O, bahar mevsimi yağmuru olduğu için, bağı nâz ü naîm ile besler. Beriki sonbahar yağmuru olduğu için bahçeyi sarartır ve nahoş bir hâle getirir.

2037 Böylece soğuğu, rüzgârı, güneşi de tesir itibâriyle farklı bil ve ipin ucunu yakala.

2038 Böylece gayb âleminde de ziyan ve fayda, hastalık, meşakkat gibi tesiri başka başka olan tecelliyât vardır.

2039 Abdâl taifesinin nefesi, gayb âleminin bahârındandır. Onun tesiriyle gönülde ve canda yeşillik ve tazelik husûle gelir.

2040 Ezelde talihli olan kimselerin nefesiyle, bahar yağmurunun ağaçlara olan tesirleri husule gelir.

2041 Eğer bir yerde kurumuş ağaç bulunur da bahar rüzgârından feyiz alamazsa, ondan dolayı o, ruh artıran rüzgârı ayıplama.

---

[159] Ridâ: Omuza alınan örtü.

2042 Rüzgâr, kendi fiilini yapar ve eser. Ruhu, yâni kabiliyeti olan da onu candan, yürekten kabul eder.

2043 Resûl-i Ekrem Sallâllâhü Aleyhi Vesellem buyurmuştur ki: Ey ashab-ı ümmetim; ilkbahar serinliğinden örtünüp kaçınmayınız.

2044 Çünkü sizin canınıza, baharın ağaçlara yaptığını yapar, yâni o sûretle feyiz bahşeder.

2045 Lâkin sonbahar soğuğundan kaçınız ki vücûdunuza üzüm bağlarına yaptığını yapar.

2046 Hadisin râvileri bunu zâhirine hamlederek o şekilde kanaat eylemişlerdir.

2047 Böyleleri, ruhtan ruhiyattan bihaber olanlardır ki, onlar, dağı görüp de dağdaki madeni görmeyenlerdir.

2048 Hadîste bahsedilen sonbahar, Nezd-i İlâhî'de nefis ve hevâdır. Akıl ile can da bahar ve bekânın tâ kendisidir.

2049 Senin hakikaten cüz'i ve göze görünmez bir aklın vardır. Dünyâda tam bir akıl ve kâmil bir ruh sahibi ara ki,

2050 Senin cüz'ün, yâni cüz'i olan aklın, onun külli olan aklından küllî olsun ve nefsin boynuna boyunduruk gibi geçsin.

2051 Küllün cüz'ü, onun küllünden zâhir olur. Nitekim nebiz[160]den akıl sarhoş olur.

2052 O halde ve tevil yoluyla bahardan maksat: Pak nefeslerin yaprak ve asmaya karşı bahar ve hayat olmasıdır.

2053 Yumuşak olsun, sert olsun evliya sözünden örtünüp kaçınma ki o sözler dinin zâhiridir.

2054 Hararetli söylerse de, soğuk söylerse de hoş gör ki, iki âlemin germ ü serdinden ve cehennem âteşinden sıçrayıp kurtulasın.

2055 Bir velînin hararetli ve soğuk söylemesi, yâni gerek taltif, gerek tekdir etmesi hayât-ı mâneviye baharıdır! Sıdk'ın, yakînin, ubûdiyetin mayasıdır.

2056 Zira onun nefesinden ruh bostanları hayat bulur. Onun cevherlerinden gönül denizi dolar.

2057 Böyle gönül denizi maârif cevherleriyle dolu bir âkil[161]in gönül bağından bir hilâl, yâni bir zevk eksilecek olsa, bin türlü gam ve kedere uğrar.

[160] Nebiz: Hurma ve kuru üzümden imal edilen bir nevi içki.
[161] Âkil: Akıllı, Akıl sahibi, akleden.

Âişe'nin Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem'den diğer bir suâli

2058 Cenâb-ı Sıddîka dedi ki: "Ey varlığın zübdesi ve hilkatin sebebi; bugünkü yağmurun hikmeti ne idi?

2059 Bu rahmet yağmurlarından mı, yoksa Allah'ın tehdidi ve adaleti yağmuru mu idi?

2060 Bu bahara mensup lutuflardan mı, yoksa pür âfât olan sonbahar yağmurlarından mı idi?"

2061 Besûl-i Ekrem buyurdu ki: "Bu, insanın tabîatında musibetten hâsıl olan gam ve kederin teskini içindir.

2062 Eğer insan, o musibet ateşiyle kalsaydı çok harab olur ve çok eksik düşerdi.

2063 Bu âlem bir zaman içinde vîrân olurdu. Hırslar insanın kalbinden dışarıya çıkardı.

2064 Ey can, yâni ey insan; bu âlemin direği gaflettir. Âgâhlık[162] ise âlemin âfetidir.

2065 Âgâhlık öbür âlemden, yâni âlem-i mânâdandır. O bir insanda gâlip bulunursa onun nazarında bu dünyâ alçalır ve değersiz olur.

2066 Âgâhlık güneş, hırs u tamâ buz misâlidir. Keza âgâhlık su, bu âlem ise kir gibidir. Güneş buzu erittiği gibi su da kiri izâle eder.

2067 Bu dünyâda insanları kin ve hasede kaptırmamak için o âlemden ara sıra azıcık sızıntı olur.

2068 Eğer gaybın o sızıntısı çok fazla olsa bu âlemde ne hüner, ne de ayıp kalırdı.

2069 Bu bahsin sonu gelmez. Başlangıca ve mutrib hikâyesine avdet et.

Çeng çalan ihtiyarın hikâyesinin devamı ve onun nasıl halâs olduğunun beyanı

2070 O bir sazende idi ki terennümüyle cihan şevk ve tarebe gelirdi. Sesinin işitilmesinden insanlar garip hayallere dalarlardı.

2071 Onun terennümünden cân kuşu uçardı. Sadâsından da kalbin idrâki hayran kalırdı.

2072 Zaman geçip de adamcağız ihtiyarlayınca onun can doğanı, içinden sivrisinek tutmaya başladı.

[162] Âgâh: Uyanık, bilgili.

2073 Arkası küp sırtı gibi kanburlaştı. Kaşları semer kayışı gibi güzünün üstüne düştü.

2074 Vaktiyle latif olan ve cana can katan sesi bozulmuş, kimsenin beleş bile dinlemeyeceği bir dereceye gelmişti.

2075 Zühre yıldızının bile haset ettiği o güzel sesi, kart bir eşeğin dilhıraş sayhasına dönmüştü.

2076 Hangi bir hoşluk vardır ki sonunda nahoş olmasın, hangi bir tavan vardır ki nihayet yıkılıp döşeme tahtası gibi yayılmasın?

2077 Azizlerin, yâni ekâbir-i ümmetin, sine ve kalplere akseden sesleri ve sözleri müstesnadır ki onların aksinden âdeta sûr nefhasının tesiri husule gelir.

2078 Âlemde pâyidâr olacak sesler bir derûndan çıkar ki, derûnlar ve kalpler onun mestidir. O seslerin çıktığı ağızlar bugün mevcut değildir. Fakat bizim varlıklarımız o yokluktan vârit olmuştur.

2079 Her fikrin, her âvâzın kehrübâsı, yâni cazibesi odur. Keza ilhamın, vahyin ve sırrın lezzeti odur.

2080 O mutrib çok ihtiyarlayıp da zaîf düşünce kazanamadığından bir ekmeğe muhtaç oldu.

2081 "İlâhî, bana uzun bir ömür ve o kadar zaman mühlet verdin. Benim gibi çörçöp mesabesinde bulunan bir mahlûka azîm lûtuflar ettin.

2082 Yetmiş yıldır günah içinde yuvarlandığım hâlde bir gün rızkımı kesmedin.

2083 Bugün kazanamadığım için sana misafirim. Senin mihmanın, senin kulun olduğum için sana çeng çalacağım."

2084 Çengi omuzladı. Ah diyerek ve Allah'a iltica ederek Medine kabristanına gitti.

2085 Dedi ki: ibrişim bedelini, yâni çalacağım sazın ücretini Allah'tan isterim. Zât-i ecell ü a'lâ kalp olanları da lûtf u kereminden hüsnü kabul eder."

2086 Çengi uzun uzadıya çaldı. Sonra onu yastık yaparak ağlaya ağlaya bir kabir üzerine kapandı.

2087 Onu uyku istilâ etti. Can kuşu beden hapsinden kurtuldu. Rûh; çengi de, çengiyi de bıraktı, sıçrayıp ervah âlemine gitti.

2088 Çenginin ruhu uyku esnasında sâde bir âleme ve can sahrasına gitti. Cismânî ve cihânî meşakkatlerden kurtuldu.

2089 Çenginin ruhu o âlemde terennüm ederek diyordu ki: "Ne olurdu, beni şurada alıkoysalardı.

2090 Ruhum şu bahar bağının, şu gayb âlemi sahrası ve lâlezârının mesti olup kalsa ne hoş olurdu.

2091 Geldiğim bu âlemde dâimi olarak kalsa idim: Kanatsız ve ayaksız sefer eder dişsiz ve dudaksız şeker yerdim.

2092 Beynimi yormaksızın zikr ü fikirde bulunur, âlem-i eflâk sakinleri, yâni melâike ile görüşür lâtifeleşirdim.

2093 Gözüm kapalı olduğu hâlde bir âlem görür, elimin, avucumun yardımı olmaksızın gül ve fesleğen toplardım."

2094 Bal denizine girmiş bir ördek, yâhut şarâb-ı muğtesel içinde bir Eyyub gibi olmuştu.

2095 O menbada Eyyub Aleyhisselâm tepeden tırnağa kadar bütün hastalıklardan temizlendi, Şark nuru, yâni Güneş gibi pâk ve parlak oldu.

2096 Eğer Mesnevî kitabı hacim itibâriyle felekler kadar geniş olsaydı yine o esrarın bir miktârını içine sığdıramazdı.

2097 O zeminin, o asmanın vüs'at-i harikülâdesine karşı kalbimin dar olması derûnumu parça parça etmiştir.

2098 Rüyâda gördüğüm bu âlem, feth ü incilâ yolunda kolumu kanadımı açtı.

2099 Eğer o mânâ âlemi zâhir olsaydı ve yolu kolayca bulunsaydı bu âlemde duracak pek az kimse kalırdı, yâhut hiç kimse kalmazdı.

2100 Pîr-i çenginin ruhuna "hayır tamahkârlık etme. Madem ki ayağından diken çıktı, kalk, git" diye emir geldi.

2101 Pîr-i çenginin canı ise orada, Allah'ın rahmeti ve ihsanı fezasında, Hakk'ın esirgemesine güvenerek oyalanıyor.

Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallâhü Anh uykuda iken hatifi[163] bir nidanın, kendisine, "Beytülmal'den şu kadar altın al da kabristanda uyumuş olan adama ver" demesi

2102 O sırada Cenâb-ı Hak, Hazreti Ömer'e bir uyku gönderdi ki, Fârûk-ı Âzam kendisini tutmaya muktedir olamıyordu.

2103 Hazreti Ömer bu hâle şaşırdı. "Bu benim âdetim değildi, madem ki gaybdan vâki oldu, elbette sebepsiz değildir", dedi.

2104 Başını yere koydu uyudu ve rüyâ gördü. Âlem-i menâm[164]da Hak'tan gelen bir nidayı ruhu işitti.

---

[163] Hâtif: 1. Görülmeyen fakat sesi duyulan. 2. Gaipten ses veren melek.
[164] Âlem-i Menâm: Rüyalar âlemi.

2105 Fârûk-ı A'zâm'ın işittiği bir nida idi ki: her sesin, her nidanın aslı bulunuyordu. Zâten nida odur, bakiyesi sadâdan ibarettir.

2106 Türk de, Kürt de, Acem de, Arap da o nidayı kulaksız ve dudaksız anlamaktadır.

2107 Türk, Tacik, Zenci ne demek? O nidayı ağaç ve taş da anlar.

2108 Her ân ü zaman Allah'tan: (*Elestü birabbiküm*) yâni "ben sizin Rabbiniz değil miyim?" hitabı gelir de cevherler ve arazlar var olur.

2109 Eğer o cevherlerden, o arazlardan (*Belâ*)[165] cevabı zuhur etmiyorsa onların adem'den vücûda gelmeleri, hakikatte (*Belâ*) demeleridir.

2110 Taşın ve ağacın fehminden, emr-i İlâhîyi anlamasından bahsetmiştim. Onun beyânına dâir bir kıssayı âkılâne ve güzelce hıfzet.

2111 Ağacın ve taşın âgâhlığına dâir söz söylemiştim. Onun izahı hakkında bilâ tevakkuf bir kıssa dinle.

Mescid-i Nebevi'de cemâat çoğalıp da: "Ra Resûlullah; va'z buyurduğun esnada biz mukaddes yüzünü göremiyoruz" demeleri üzerine, zât-i risâlet için bir minber yapılınca, direğin inlemesi. Resûl-i Ekrem ve Ashâb-ı Kiramın o iniltiyi işitmesi ve Hazreti Mustafa Aleyhisselâtü Vesselam'ın sarahaten o direğe sual sorup cevap vermesi

2112 *Hannâne* yâni inler denilen direk, Resûl-i Ekrem'den ayrıldığı için akıllı insanlar gibi inledi.

2113 Va'z meclisinin ortasında o sûretle inledi ki, o iniltiyi bulunanların, ihtiyarı da, genci de duydu.

2114 Böyle eni boyu olan bir direğin, yâhut direğin böyle enine, boyuna, yâni sürekli bir sûrette nasıl ve niçin inlediğine Resûlullah'ın sahabeleri şaştılar.

2115 Resûl-i Ekrem Sallâllahü Aleyhi Vesellem: "Ey direk ne istiyorsun?" diye sordu. O da: "Senin ayrılığından ruhum pürhun[166] oldu", cevâbını verdi.

2116 Direk diyordu ki: "Hutbe irâd ederken bana dayanıyordun, beni bıraktın da minber üstünde kendine dayanak ve mevki yaptın."

---

[165] Belâ: Ruhların yaratıldıktan sonra bezm-i elestte Allah'ın "Ben sizin rabbiniz değil miyim?" sorusuna verdikleri "Evet" cevabı.

[166] Pürhûn: Kan dolu.

2117 Resûl-i Ekrem: "Seni yeniden hurma ağacı yapmalarını, yemişinden şark ve garb ahâlisinin yemelerini ister misin?

2118 Yoksa Âhirette ve Cennette Hakk'ın seni bir servi yapmasını ve ter ü taze olarak, ilelebed kalmasını anı istersin?" diye sordu.

2119 Direk, "Dâima bâkî olanı isterim." dedi. Ey gafil kimse; bu cevâbı işit de bir direk parçasından daha değersiz olma.

2120 Kıyamette insanlar gibi haşr olsun diye Resûl-i Ekrem o ağacı yere gömdürdü.

2121 Bilmiş olasın ki Allah, bir kimseyi nezdine davet ederse ve ona yakınlık ihsân ederse o kimse âlemin bütün işlerinden uzak olur.

2122 Her kimin işi gücü Allah'tan olursa, dergâh-ı İlâhî'ye girme ruhsatını bulur. Alemin nîk û bedi ve dedikodusu ile meşgul olmaktan kurtulur.

2123 Esrâr-ı İlâhiye'den, kendisine bir şey verilmemiş olan, nasıl olur da cansız bir varlığın inlemesini tasdik eder?

2124 Mü'minlere muvafakat etmiş olmak ve kendisine münafık denilmemek için kalbinden değil, yalnız lisâniyle evet der ve inanmış görünür.

2125 Eğer mahlûkat (*Kün*) emrine vâkıf olmasalardı, bu emrin cihanda lânetlenmiş olması lâzım gelirdi.

2126 Takliden ve nişân-ü alâmete itimâden iman edenlerden yüz bin tânesini yarım bir vehim, şek ve şüpheye düşürür.

2127 Çünkü o gibilerin taklidi de, istidlali de, hattâ kendilerini küfür ve ilhaddan yükseltecek kolları, kanatları da zandan ibarettir.

2128 O alçak şeytan bir şüphe verince, kalp gözü kör olan kimseler baş aşağı yuvarlanır, giderler.

2129 Ehl-i istidlalin[167] ayağı ağaçtandır, yâni takma ayakla yürüyen topallar gibidirler. Ağaçtan ayak ise çok metanetsizdir.

2130 Yalnız bu şüpheye düşmekten ve inkâra yuvarlanmaktan müstesna olan, basar-ı basiret sahibi kutb-u zamandır. Onun îman ve îkânındaki sebat ve metanetten dağların bile başı döner.

2131 Bir körün elindeki asâ, taşlar üstüne yuvarlanmaması için ayağı mesabesindedir.

2132 Fakat din ehlinin düşmanı bir orduya karşı muzaffer olan süvari kimdir? Şüphesiz basar sahibi olan dilâverdir.

[167] Ehl-i istidlâl: Delile dayanmak, delil görmek isteyen kişiler.

2133 Körler değnekle yol bulabiliyorlarsa o buluşları da gözü açık olanların sayesindedir.

2134 Körün elinden ne ekin ekmek gelir, ne de biçmek. Ne mamûre tesisine muvaffak olabilir, ne de ticâret edip kazanmaya!

2135 Eğer Cenâb-ı Hak size rahmet ve ihsan eylemeseydi sizin istidlal asânızı kırardı.

2136 Bu bahsettiğimiz asâ nedir? Kıyâs ile delilden ibarettir. O asayı ehl-i istidlale veren kimdir? Şüphesiz Basîr ve Celîl olan Allah'tır.

2137 Madem ki asâ cenk ve nefret âleti olmuştur; o halde ey kör, onu kır, parça parça et.

2138 Cenâb-ı Hak, ileri gelesiniz ve terakki edesiniz diye size kıyâs ve istidlâl asasını ve o kıyâsı ve istidlâli bulabilecek aklı ve zekâyı vermişti. Siz ise o asâyı başka türlü kullanmaya, kör değneği gibi savurmaya, hattâ ona vurmaya başladınız.

2139 Ey körler, niçin körler halkası içinde bulunuyorsunuz? Aranıza açık gözlü birini getiriniz.

2140 Sana istidlâl asasını veren Zât-i ecell ü a'lânın hidâyet eteğine sarıl. Teslimiyet-i kâmile ile O'na itaat ve ubûdiyyette bulun. Baksana, Âdem Aleyhisselâm asâdan neler çekti.

2141 Mûsâ ve Muhammed Aleyhisselâm'ın mucizelerine bak, asâ nasıl yılan oldu. Hurma direği nasıl haberdâr olarak inledi.

2142 Asânın yılan olduğunu, direkten inilti duyulduğunu aklın kabul etmezse minarelere bak ki kıyâm-ı dîn için günde beş defa i'lây-i kelimetullâh edip duruyorlar. Yâhud bu gibi mucizelerin vuku' bulduğu günde beş defa ilân ediliyor.

2141 Bu lezzet yâni şeriat hükümleri ve onlardaki zevk, aklın üstünde olmasaydı bu kadar mucizeye ne hacet kalırdı.

2144 Çünkü makûl olan her şeyi akıl kabul eder. Kabulü için de mucizeye, cezr ü medde, yâni inanmamaya lüzum görmez.

2145 Bu aklın üzerinde olan din yolunu gör ki mutlu ve mesûd olan kimselerin kalplerinde yer tutmuştur.

2146 Şeytan ve canavarların, insan korkusundan ve insana olan hasetlerinden adalara ve tenhâ yerlere kaçtıkları gibi.

2147 Peygamberlerin mucizâtı korkusundan münkirler[168] de başlarını otların altına saklamışlardır.

[168] Münkir: İnkarcı.

2148 Ki Müslümanlık perdesi altında ahmaklık ve riyakârlıkla yaşasınlar da Müslümanlar tarafından bilinmesinler.

2149 Kalp bir paraya gümüş yıldızı ve sikke vurup da onu sürmek isteyen kalpazanlara benzerler.

2150 Münafık sözlerinin zâhiri tevhîd-i şer'îden ibarettir. Fakat o sözlerin bâtını: İçinde delice tohumu bulunan ekmek gibidir.

2151 Felsefecinin mucizeye karşı söz söylemeye mecali yoktur. Söyleyecek olursa Hak dini onu tepetaklak eder.

2152 Onun eli, ayağı -lisanları olmamak itibâriyle- ölü derekesindedir. Sonra ruhu ne emrederse eli de, ayağı da, o emre itaat gösterir.

2153 Bu münkirler lisanlarıyla töhmet isnât ederler, yâni hurma direğinin inlemesine itirazda bulunurlar ama bir ölünün kudret-i İlâhiye ile böyle bir şey yapabileceğine kendi elleri, ayakları da şâhitlik eder.

Resûl-i Ekrem Aleyhisselatü Vesselam'ın mucize göstermesi, Ebu Cehil'in avucundaki taş kırıklarının dile gelip zat-i akdesi Muhammedi'nin risâletine şahâdet etmeleri

2154 Ebû Cehil'in elinde taş parçaları vardı. "Ey Ahmed; bu nedır, çabuk söyle", dedi.

2155 "Eğer peygamber ve göklerin sırrından haberdâr isen avucumda saklı şey nedir?"

2156 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "Nasıl istersen. Onların ne olduğunu ben mi söyleyeyim, yoksa bizim hak ve doğru olduğumuzu onlar mı söylesin?"

2157 Ebû Cehil "Bu ikincisi daha nâdirdir", dedi. Resûlullâh (S.A.V.) da "Evet, Allah, çok kuvvet ve kudret sahibidir", buyurdu.

2158 Ebû Cehil'in avucu içinden her taş parçası bilâ tevakkuf Kelime-i şahâdeti söylemeye başladı.

2159 Taşların her biri, (*Lâilâhe illallah, Muhammedün resûlullâh)* dedi.

2160 Ebû Cehil, taşlardan bunu işitince onları hiddetle yere çarptı.

2161 Dedi ki: "Senin gibi usta bir sihirbaz olamaz. Sâhirlerin başı da, baş tacı da sensin."

2162 Kahrolası melunun toprak başına ki kalben kör idi. Onun gözü ancak toprağı görebilen bir şeytandı.

2163 Ey dinleyen; geri dön ve pîr-i çenginin hâline kulak ver. Çünkü o beklemekten âciz kalmıştır.

Mutrib hikâyesinin bakiyesi. Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallahü Anh'in pîr-i çengiye hatifin nidasını tebliğ etmesi

2164 Hazreti Ömer'e rü'yâsında bir nida geldi ki: "Ey Ömer, bizim kulumuzu ihtiyaçtan kurtar.

2165 Bizim has ve muhterem bir kulumuz var. Onu görmek için mezarlığa kadar yürümek zahmetine katlan.

2166 Ey Ömer kalk, Beytülmâl[169]-i Müslimîn'den yediyüz altını avucuna koy.

2167 Onu götürüp de ki: Ey bizim muhtar ve güzide kulumuz, şimdilik bu kadar parayı al da hoş gör.

2168 İbrişim bedeli olmak üzere bu kadar altını al ve harca. Bitince de yine buraya gel."

2169 Ömer rüyâsında işittiği sesin heybetinden uyandı ve yerinden sıçradı. Bu hizmetin ifası için hazırlandı.

2170 Para torbası koltuğunda olduğu hâlde Ömer mezarlığa teveccüh etti, koşa koşa aramaya başladı.

2171 Mezarlığın etrafında bir çok dönüp dolaştı, fakat o ihtiyardan başka oralarda kimseyi göremedi.

2172 Kendi kendine: (Bu olamaz) dedi. Aramak için tekrar koştu. Lâkin yorulduğu halde o ihtiyardan başkasını göremedi.

2173 Dedi ki: "Nidây-ı Hakkânî, 'bizim bir kulumuz var. Safî, lâyık ve mes'ud bir zâttır' demişti.

2174 İhtiyar bir çalgıcı nasıl merd-i Hüdâ olabilir? Ey Allah'ın sırrı, ne kadar garipsin", dedi

2175 Tekrar ve ava çıkmış bir aslanın kırda dolaştığı gibi, mezarlığın etrafını dönüp baktı.

2176 Orada ihtiyardan başkasının bulunmadığına yakın hâsıl edince, karanlık içinde bir çok parlak ve münevver gönüller olur dedi.

2177 Geldi, kemâl-i edeple oraya oturdu. Kendisine bir aksırık arız oldu. Aksırınca da sesinden ihtiyar uyanıp sıçradı.

---

[169] Beytülmâl: Devlet hazinesi.

2178 Ömer'i görünce şaşırıp kaldı. Gitmeye davrandıysa da titremeye başladı.

2179 İçinden dedi ki: "İlâhi sen imdadıma yetiş. Nasıl oldu da muhtesip, ihtiyar çalgıcıya çattı?"

2180 O ihtiyarın yüzüne bakınca onu mahçup bir hâlde ve yüzünü sararmış gördü!

2181 Hazreti Ömer ona dedi ki "Benden korkup ürkme ki sana Allah tarafından müjdeler getirdim.

2182 Allah senin ahlâkını o kadar methetti ki Ömer'i senin cemâline âşık kıldı.

2183 Karşımda otur savuşmaya davranma ki kulağına ikbâl ve saadet sırrı söyleyeyim.

2184 Allah sana selâm ediyor ve hatırını soruyor. Hadd ü pâyânı olmayan gam ve kederle nasılsın?

2185 İşte ibrişim bahâ olmak üzere bir kaç altın. Bunları harca de sonra yine gel."

2186 İhtiyar, bunu işitince titremeye, elini ısırıp dövünmeye başladı.

2187 "Ey her şeyde olduğu gibi keremde de naziri olmayan Rabbim; bîçâre ihtiyar kulun utancından eridi." diye feryâd etti.

2188 Bir çok ağladı, dert ve elemi haddini geçti. Nihayet çengi yere vurup parça parça etti.

2189 Çenge hitaben dedi ki: "Ey Allah'a karşı bana hicâb olan, ey doğru yolda eşkıyâ gibi yolumu kesen.

2190 Ey yetmiş seneden beri kanımı içen, ey kemâl erbabı indinde yüzümü kararan.

2191 Ey, atâsıyla vefası olan Rabbim; cefâ içinde geçen bir ömre merhamet et

2192 Allah bana bu kadar bir ömür vermişti ki onun bir gününe âit kıymeti kimse takdir edemez.

2193 İşte o kıymetli ömrümü boşa geçirdim. Nefeslerimin hepsini de tiz ve pes sesler yolunda üfürdüm.

2194 Ah ve eyvah ki, Irak perdesini ve yolunu düşünmekten, dünyâdan ayrılacağım zamanın acılığı hatırımdan çıkmıştı.

2195 Vah yazık ki zîrefgened-i hurd makamının tizliğinden, yâni onu düşünüp onunla meşgul olmaktan kalbimde bulunması lâzım gelen mânevî zevkler kurudu, hattâ gönlüm öldü.

2196 Yazık ki yirmi dört perdenin sesiyle uğraşırken ömür kervanı göçtü, ecel günü akşama yaklaştı.

2197 İlâhi; bu feryâd isteyenin elinden feryâd! Yârabbî, başkasından değil, bu adalet isteyene karşı adalet istiyorum.

2198 Kimseden adalet ve hakkaniyet bulamıyorum. Meğer ki hakkımı ihkâk edecek; bana benden yakın olan zât-i ecell ü a'lâ ola.

2199 Bu benlik ve varlık, nefes nefes bana ondan vâsıl olur. Bu varlık vehmi azalacak ve mahvolacak olursa başka bir şey kalmayacağı için onu görürüm.

2200 Tıpkı sana altın sayıp veren kimseye bakıp da kendine bakmadığın gibi."

2201 İhtiyar sazende böyle ağlaya inleye senelerin mahsûlü olan cürüm ve kabahatini sayıp döküyordu.

İhtiyar mutribin nazarını, Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallahü Anh'in, varlık makamı olan ağlamadan, yokluk derecesi bulunan istiğrak makamına tahvili

2202 Hazreti Ömer ona dedi ki: "Senin bu ağlayıp sızlayışın, sendeki idrâkin eseridir.

2203 Allah'ın aşkında fâni olmuş ve kendinden geçmiş kimsenin yolu başka türlüdür. İdrâk ise ayrıca bir günahtır.

2204 İdrâk, mâzî tarîkındandır. Mâzîyi anmak, istikbâl endişesinden ise senin için Allah'a karşı perde olur.

2205 Her ikisini de yak, yâni mâzî ve müstakbel kavutlarını bırak. O kayıtlar dolayısıyla ne vakte kadar ney gibi düğümlü kalacaksın?

2206 Ney düğümlü bulundukça hemrâz olamaz ve dudakla, sesle âşinâ bulunamaz.

2207 Kendiliğinle tavaf edecek olursan ridâ, yâni elbise ile tavaf ediyorsun demeksin. Sen eve gelmişsin, fakat hâlâ benliğinlesin.

2208 Ey mutrib, senin haberlerin ve malûmâtın o haberleri verenden bihaber. Ettiğin tevbe ise günâhından beter.

2209 Ey geçmiş günahlarına tevbe eden mutrib; bu ettiğin tevbeden ne vakit tevbe edeceksin?

2210 Sen bazen pes sesi kendine kıble ittihaz ediyorsun, bazen da ağlayıp sızlamayı öper durursun."

2211 Fârûk-u Azam, esrâr-ı Hüdâya ayna olunca ihtiyarın ruhu derûnundan uyandı.

2212 Ruh gibi ağlamadan ve gülmeden âzâde oldu. Onun ruhu gitti, başka bir rûh ile yaşamaya başladı.

2213 O vakit mutribin derûnuna bir hayret geldi ki zemîn ve âsumân çemberinden yâni tabiat sarayından dışarıya çıktı.

2214 Mutrib için arayıp taramanın fevkinde bir talep hâsıl oldu ki onun nasıl olduğunu ben bilemiyorum. Sen biliyorsan söyle.

2215 Mutrib; kâl[170]in de, hâlinde fevkinde bir kâl ü hâle mazhar edildi. Hüdâyı Zülcelâl'in cemâli deryasına gark oldu.

2216 Hem öyle bir müstağrak oldu ki kurtulacak gibi değil ve denizden başkasının onu tanımasına imkân yok.

2217 Eğer talep talep üzerine olmasaydı akl-ı cüz'î, akl-ı külliden bahse kalkışmazdı.

2218 Talep talep üzerine olduğundan o deryanın dalgası buraya kadar geldi.

2219 İhtiyarın hâli kıssası hikâyesi oraya erişince ihtiyar da, onun hâli de perde arkasına çekildi.

2220 İhtiyar kil ü kalden el, etek çekti; hattâ lâkırdının yarısı ağzında kaldı.

2221 Böyle bir ayş ü işret tertibi için doğan kuşu ol. Feleğin güneşi gibi cambaz, yâni fedakâr bulun.

2222 Can ormanında avlanmak için doğan ol. Feleğin güneşi gibi cambaz ol.

2223 Şu yüksek güneş, can saçıyor, her ân yok oluyor ve her ân dolduruluyor.

2224 Ey mânâ Güneşi, sen de canfeşanlık edip şu köhne âleme bir yenilik göster.

2225 İnsanın vücûduna can da, revan da gayb âleminden akar su gibi gelir.

2226 Her vakit gayb âleminden insan bedenine yeni yeni hayat ve füyûzât vârid olur. Ten cihanından da dışarıya çık emri verilir.

2227 Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem buyurdu ki: "Dâima iki melek nasihat için hoş bir nidada bulunur.

2228 Derler ki: Ey İlâhi; infak[171] ve tasadduk[172] edenleri doyur, verdikleri her dirheme bedel, kendilerine yüz binlercesini ihsan et.

2229 İlâhî; hasislere de dünyada ziyan üstüne ziyandan başka bir şey verme.

2230 Ne kadar imsak, yâni vermemek vardır ki infaktan, yâni vermekten iyidir. Allah'ın malını ancak Allah'ın emrine göre ver.

2231 Tâ ki, Allah yolunda infakına bitmez ve tükenmez bir hazîne bulasın; bir de, kâfirler sırasında bulunmaktan kurtulasın.

---

[170] Kâl: Konuşma.
[171] İnfak: İyilik, Allah rızası için hayırda bulunma.
[172] Tasadduk: Sadaka verme.

2232 Eğer sen kâmil bir adamsan Hakk'ın emrini hakikate vâsıl olmuş bir kâmilden sor da öğren.

2233 Kur'ân-ı Kerim'de gaflet erbabı için tehdit vardır. O gafillerin infak eyledikleri şeylerin kendileri için medâr-ı hasret olacağı bildirilmiştir.

2234 Mekke reisleri ve Kureyş'in ileri gelenleri, Resûl-i Ekrem'le muharebeye giderken kabul ümidiyle kurbanlar kesmişlerdi.

2235 Hazreti Mustafâ Aleyhi Ekmelüttehâyâ Efendimize, kılıçları gâlip gelsin diye develer kurban etmişlerdi.

2236 Meselâ efendisine isyan etmiş bir köle, adalet göstereceğim diye pâdişahın malını âsîlere dağıtır.

2237 Bu âsî kölenin adaleti ve mal tevzii, pâdişah indinde, onun uzaklaşmasından pâdişah ile aralarının fazla açılmasından ve yüzü kara olmasından başka neyi artırır?

2238 Bundan dolayı, yâni îcâb-ı hâle göre hareket edememek korkusuyla her mü'min namazda (*İhdina's-sırâta'l-müstekîm*) yâni: "*Yarabbî! Sen bizi doğru yola sevk ve hidâyet eyle*"[173] diye duâ eder.

2239 Para vermek cömert olana lâyıktır. Âşıkın sehâveti ise cân vermektir.

2240 Allah yolunda ekmek verirsen sana ekmek, can verecek olursan can verirler.

2241 Eğer Cenâb-ı Hak, çınar ağacının yapraklarını döktürürse ona yapraksız da yaşamak imkânını verir.

2242 Eğer cömertlik dolayısıyla elinde mal kalmayacak olursa, Allah'ın ihsan ve keremi seni nasıl pâyimâl eder ve horlanmış bir halde bırakır?

2243 Ekin eken kimsenin vakıa ambarı boşalır, ama tarlası iyileşir.

2244 Bir tohumu ambarda saklayıp stok edenin ise buğdayını hâdisât bitleriyle fareler yer.

2245 Bu dünyâ nefiyden yâni yoktan ibarettir, sen maksadını ispat âleminde ara. Senin sûretin sıfırdır, mânân ise bir deredir.

2246 Tuzlu ve acı olan canı yâni rûh-i hayvaniyi kılıç önüne götür. Onu feda ederek tatlı bir deniz gibi olan rûh-i ilâhîyi al.

2247 Eğer bu âsitândan olmayı, yâni hakikat âlemine intisâp etmeyi bilmiyorsan bari şu hikâyeyi benden dinle.

[173] Fatiha Sûresi'nin 6. âyeti.

Lûtuf ve keremiyle zamanında Hâtem-i Tâî'yi[174] *geçmiş olan halifenin hikâyesi*

2248 Geçmiş günlerde bir halife vardı ki lûtf u keremiyle zamanında Hâtem-i Tâî'yi cömertliğinin kölesi yapmıştı.

2249 O Halife, cömertlik ve ikram bayrağını açmış, fakr ve ihtiyâcı ortadan kaldırmıştı.

2250 İnci denizi onun bahşişinden sâfiyyet kazanmış, adaleti kaftan kafa kadar yayılmış, yâni bütün dünyâyı ihata etmişti.

2251 Şu toprak âleminde su ve bulut gibi cömert idi. Vehhâb-ı Kerîmin lûtuf ve ihsanına mazhar olmuştu.

2252 Atâ[175]sından, ihsanından dolayı deniz de, maden de titriyordu. Sehâsından nîmetlenmek için nezdine kafile kafile halk geliyordu.

2253 Kapısı, halkın hacet kıblesi olmuş, sehâsının şöhreti âleme yayılmıştı.

2254 Acem de, Rum da, Türk de, Arap da onun cûd ve sehâsına karşı hayrette kalmıştı.

2255 O halife, âb-ı hayat menbaı ve kerem deryası idi. Ondan hem Arap, hem Acem hayât buluyordu.

Bir Arab ile karısının fakr ve zaruret dolayısıyla olan maceraları

2256 Bir gece bir bedevi karısı, uzun uzadıya söylendikten sonra kocasına dedi ki:

2257 "Bu kadar yoksulluğu ve cefâyı biz çekiyoruz. Dünyâda herkes hoş olduğu halde biz pek nahoş vakit geçiriyoruz.

2258 Ekmeğimiz yok, katığımız derd ü gıpta yutkunmaktan ibaret. Kabımız kacağımız yok. Suyumuz ise ancak gözyaşı.

2259 Gündüzün elbisemiz güneşin ziyası, geceleyin döşeğimiz, yorganımız ay ışığı.

2260 Ay tekerleğini yuvarlak pide sanıyor, onu yakalamak için elimizi gökyüzüne uzatıyoruz.

2261 Bizim fakirliğimizden fukara güruhu da utanıyor. Gündüzlerimiz rızık düşüncesiyle gece oluyor.

---

[174] Hâtem-i Tâî: Tay kabilesi reislerinden olup cömertliğiyle şöhret yapmıştır.
[175] Atâ: Verme, veriş.

2262 Hısım, akraba, yabancılar da bizden kaçıyor. Âdeta Benî İsrâîl arasında Sâmirîye[176] dönmüşüz.

2263 Eğer birinden bir avuç mercimek isteyecek olsam bana 'Sus, dırlanma, karın ağrısına uğra, geber', diye bağırır.

2264 Arap kavminin izzeti, atası ve fahri vardır. Sen ise Araplar arasında hattaki hatâ gibisin.

2265 Gaza ne demek? Yâni bu hale girmemize kabilemize edilen savaş sebep olmadı. Biz, gazâsız ölmüşüz. Fakr ve zaruret kılıcıyla kafamız kesilmiş.

2266 Atâ nedir? Yâni kime atâ edebilecek kudretimiz, var? Biz dilencilikle dönüp dolaşıyoruz. Hattâ havada uçan sineğin damarını vurmaya çalışıyoruz.

2267 Bize birisi konuk gelecek olursa gece uyuyunca -eğer ben bensem- sırtından abasını çeker, alırım."

Muhtaç olan müridlerin, sahte davalar güdenlere aldanmaları, onları şeyh, muhterem, vâsıl ilâllah sanmaları ve nakil ile nakdi, hakikî ile taklidi ayırt edememeleri

2268 "Bundan dolayıdır ki hikmet-i İlâhi'ye vâkıf olan ârifler, ihsan sahiplerinin konuğu olmalıdır, demişlerdir.

2269 Sen ise öyle birinin müridi ve misafiri olmuşsun ki, denaetinden dolayı senin çalışma mahsûlün olanı elinden alıyor.

2270 Misâfiri olduğun kimse, kudretli olmadığı için seni kuvvetlendiremiyor. Sana nur vermek şöyle dursun, büsbütün karanlıkta bırakıyor.

2271 Kendisinde nûr olmadığı için ona başvuranlar, nasıl nûr alabilirler?

2272 Bu yoldaki şeyh, kendi gözü hasta olduğu hâlde başkasının gözüne ilâç yapmaya kalkışan bir şarlatana benzer. Böyle bir herifin göze çekeceği de yün ve kıl gibi gözü kör edecek şeyler olur.

2273 Fakr ve meşakkat hususunda bizim hâlimiz budur. Hiçbir misafir aldanıp da bize konuk gelmesin.

2274 On sene süren bir kıtlığın nasıl olacağını görmedinse gözlerini aç da bize bak.

2275 Bizim görünüşümüz davacı adamlar gibi, ki kalbi karanlık olduğu halde hârici gayet parlaktır.

2276 Kendisinde Allah'tan bir râyiha ve bir eser yokken halkı irşada davet hususunda Şit ve Âdem Aleyhisselâm'dan ileri gidiyor.

---

[176] Sâmirî: İsrailoğullarından, yaptığı buzağı heykeline tapmaları için Yahudileri teşvik etmiş, sonra Hazreti Mûsâ tarafından kovulmuş bir Yahudi.

2277 Ona şeytan bile kendi suratını göstermemiş olduğu halde, 'biz abdal zümresindeniz, hattâ onlardan ilerideyiz' diyor.

2278 Derviş sözlerinden bir çoğunu çalmış ve ezberlemiş, kendisi de bir adam sayılsın diye.

2279 Sözde Bâyezid-i Bistâmi'nin[177] yanlışını tutmaya çalışır. Fakat iç yüzünden Yezid[178] bile haya eder.

2280 Semâvî sofra ve ekmekten nasibi yok. Cenâb-ı Hak, onun önüne kemik bile atmamış.

2281 İrşâd sofrasını açtım, nâib-i İlâhî ve halifezadeyim diye bâr bâr bağırıyor.

2282 Ey katmerli sâf kimseler, buyurun, açtığım sahavet sofrasından doya doya (hiç) yiyin.

2283 'Yarın' vaadiyle bir çok kimse yıllarca onun etrafına toplanır da va'dettiği 'yarın'a vâsıl olamaz.

2284 Bir kimsenin çokluk ve azlık gibi miktar ve mahiyetine taalluk eden sırrın, anlaşılması için epeyce zaman geçmesi lâzımdır.

2285 Beden duvarının altında define mi, yoksa yılan, karınca ve ejderhâ yuvası mı var? Kolayca anlaşılamaz.

2286 O, ceset duvarının altında, yâni şeyh zannedilen kimsenin mâneviyatında bir şey bulunmadığı anlaşılınca ona mürid olanın ömrü beyhude geçmiş olduğu tahakkuk eder.

2287 Lâkin nadiren bazı tâlip bulunur ki sıdk-ı i'tikâdı nuru dolayısıyla yalancı şeyhinin yalanı, yâni yalandan irşâd davâsında bulunması, müridi hakkında hayırlı olur.

2288 Mürîd, şeyhini rûh sandığı hâlde onun kalıpdan ibaret olmasıyla beraber, hüsnüniyeti sebebiyle bir makama vâsıl olur.

2289 Gece yarısı kıbleyi arayıp namaza durmak gibi ki teveccüh ettiği taraf, kıble değilken namazı caiz ve makbul olur.

2290 Yalancı şeyhin rûhundaki kıtlık ve boşluk gizlidir. Lâkin bizim için ekmek kıtlığı ve açlık meydandadır.

2291 Şeyhlik davâsında bulunanın kendi kofluğunu gizlemesi gibi biz de maceraya yâni irşada olan ihtiyâcımızı saklamaya kalkarsak ve bu hususta sûrî ve indî sıkılmaya kapılırsak can çekişircesine ızdırâb çekmiş oluruz."

---

[177] Bâyezid-i Bistâmi: Bistamiye tarikatının kurucusu İranlı mutasavvıf.

[178] Hazreti Hüseyin'i katlettiren Emevi Halifesi.

Arabi hikayesine avdet ve temsilat-ı acibe

2292 Kocası kadına dedi ki: "Mal mülk arzusu ve gezip dolaşma hevesiyle ne kadar söylenip duruyorsun? Ömrümüzden ne kadar kaldı? Hayat müddetinin çoğu geçip gitti.

2293 Akıllı olan, rızkın azına, çoğuna bakmaz. Çünkü ikisi de sel gibi akar gider.

2294 O sel ister berrak, ister bulanık aksın, madem ki durup kalmıyor, akıp gidiyor, ikisinden de bahsetme.

2295 Bu âlemde binlerce hayvanât, aşağı yukarı, yâni az ve çok kaydı olmaksızın hoşça geçinirler.

2296 Üveyik kuşu ağaç üstünde Allah'a şükreder. Halbuki gece nevalesini hazırlamamıştır.

2297 'Ey mücîb olan, mahlûkâtının temenniyâtını kabul eyleyen Allah; rızk hususunda itimâdımız ancak sanadır' diye bülbül de Cenâb-ı Hakk'a hamdeder.

2298 Doğan kuşu, şâhın eline göz dikerek, yahut şahın elinde çırpınarak bütün murdar ve leşlerden ümit kesmiştir.

2299 Böyle sivrisinekten tut file varıncaya kadar bütün mahlûkât, Allah'ın âilesi mesabesindedir. Hak sübhânehû ise ne güzel bir aile sahibidir.

2300 Sinelerimizin içinde bulunan gamlar, kederlerin hepsi de varlık buharından ve fırtınasından hâsıl olmaktadır.

2301 İnsanı kökünden koparan ve temelinden yıkan bu gamlar, bizim için orak gibidir. (Böyle oldu, şöyle olacak) gibi düşünceler de bize vesvese vermektedir.

2302 Bilmiş ol ki her hastalık, ölümden bir parçadır. Eğer çâre bulabilirsen ölüm cüz'ünü kendinden defet.

2303 Madem ki ölümün cüz'ünden kaçamıyorsun, bilmiş ol ki onun tamamını senin başına dökeceklerdir.

2304 Eğer ölümün cüz'ü sana tatlı geliyorsa bilmiş ol ki Allah, onun küllünü de sana tatlılaştırır.

2305 Dertler, insana ölümün elçisi olarak gelir. Ey fodul kimse, ölüm elçisi olan hastalıklardan yüz çevirme, yâni onlarla yakınlaş ki ölüme de alışmış olasın.

2306 Tatlılık, yâni refah içinde yaşayan kimsenin ölümü acı olur. Çünkü alışılmış şeyden ayrılması güç olur. Bedenine tapan, yâni nefsinin her arzusunu yerine getiren canını kurtaramaz.

2307 Kırda otlayan koyunları çekerler, hangisi daha semizse onu keserler.

2308 Gece geçti, sabah oldu. Ey gönlümün meyvesi; daha ne vakte kadar bu zaruret masalını tekrarlayıp duracaksın.

2309 Sen genç iken daha kanaatli idin. Evvelce altın gibi kıymetli ve sevimli iken ihtiyârladıkça altın talibi oldun.

2310 Sen salkımlanmış bir asma idin, tam meyveni pişirip yetiştireceğin vakit neden bozuldun?

2311 Senin yemişin eskisinden daha tatlı olmalıydı, ip eğirenler gibi gerisin geri gitmemeliydi.

2312 Sen bizim eşimizsin. Her işin doğru olması için eşlerin biri birine uygun olması gerektir.

2313 Eşlerin birbirine benzer olması şarttır. Ayakkabı ve, çizme gibi çift olan şeylere bak da bunu anla.

2314 Eğer bir ayakkabının teki dar olursa ikisi de senin işine yaramaz.

2315 Bir kapının iki kanadından biri küçük, öbürünün büyük olduğunu, ormanda, sazlıkta barınan aslanın eşinin kurt bulunduğunu gördün mü?

2316 Biri boş, diğeri mal ile dolu iki çuval, devenin sırtında denk bir yük olamaz.

2317 Ben kuvve-i kalb ile, yâni Allah'ın rezzâkiyyetine itimat ederek kanaat tarafına gidiyorum, sen neden şenaat cihetine gidiyorsun?"

2318 Kanaatkar bedevi, yüreği yanarak, gündüz oluncaya kadar karısına kemâl-i ihlâs ile böyle söylüyor ve nasihat veriyordu.

Bedevî karısının kocasına: "Sözünü kademinden ve makamından fazla söyleme ki, Cenâb-ı Hak: (Lime tegulûne mâ la tef'alun) *yâni* 'Niçin yapamayacağınız şeyleri söylüyorsunuz?'[179] *buyuruyor. Söylediğin söz, yâni tevekkülden bahsedişin doğrudur. Fakat o tevekkül senin makamın değildir. Kendi makamından yüksek ve amelinden üstün söz söylemenin sana zararı dokunur" diye nasihat etmesi*

2319 Kadın kocasına bağırıp dedi ki: "Ey kanaatkârlık taslayan herif; artık bundan ziyâde senin atıp tutmam dinleyemem.

2320 Davâyâ ve davete dâir saçmalama. Kibirden, azametten dolayı söz söylemeyi bırak.

[179] Saff Sûresi'nin 2. âyeti.

2321 Ne vakte kadar böyle tumturaklı sözlerle atıp tutacaksın? Bir yaptıklarına bir de söylediklerine bak da sıkıl.

2322 Kibir çirkin bir şeydir. Fakat dilencilerin kibri daha çirkindir. Kışın soğuk ve karlı bir günde ıslak elbiseye benzer.

2323 Ey örümcek ağından zaîf ve çörden, çöpden yapılmış bir kulübeye sığınmış olan! Senin bu davâda bulunman, burnunun Kafdağı[180]'nda olması, ne kadar sürecek?

2324 Sen kanâatten ne vakit ruhunu parlattın? Sen kanâatin ancak adını öğrenmişsin!

2325 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: 'Kanâat nedir? Hazînedir. Sen ise, bir hazine olan kanaatle meşakkati ayırt edemiyorsun.

2326 Kanâat, devamlı bir hazineden başka bir şey değildir. Ey sürekli gam ve dâimi sıkıntı; sen ondan bahsetme.

2327 Sen bana çiftlerden bahsederek koltuk vurma, yâni nisbet verme. Ben insaf eşiyim, hilekârlık çifti değilim.

2328 Sen açlıktan havada çekirgenin damarını vurmaya çalışırken nasıl olur da beylerle, paşalarla adım atmaya kalkışırsın?

2329 Sen bir kemik için köpeklerle hırlaşıp boğuşmada ve içi boş kamış gibi açlıktan inlemektesin.

2330 Benim yüzüme öyle hakaretle bakıp durma ki senin damarlarında neler cereyan ettiğini söylemeyeyim.

2331 Kendi akıl ve idrâkini benden fazla görüyorsun. Fakat benim gibi kısa akıllıyı nasıl müşahede ediyorsun.

2332 Sersem kurt gibi üstüme atılma. Sen öyle bir mahluksun ki, senin gibi âkil olmaktansa akılsız bulunmak evlâdır.

2333 Senin akıl ve idrâkin halkın bendidir. O halde o akıl değil, âdeta yılan ve akreptir.

2334 Senin hilenin de, zulmünün de hakkından Allah gelsin. Aklının yapacağı hile, bizden uzak olsun.

2335 Ey Arap kavmini utandıran herif! Sen hem yılansın, hem gözbağcısın, hem de yılan tutan ve oynatansın.

2336 Eğer karga ne kadar çirkin olduğunu bilseydi kederinden kar gibi erirdi.

2337 Efsuncu, düşman gibi yılana efsun okur, yılan da onu efsunlar.

---

[180] Kafdağı: Dünyanın etrafını çevrelediğine inanılan masal dağı, Kaf.

2338 Eğer yılan efsunu onun tuzağı olmasaydı, nasıl olurdu da yılanın efsununa tutulurdu?

2339 Efsuncu, iş görmek ve para kazanmak hırsıyla o zaman yılanın efsununu anlamaz.

2340 Yılan der ki: Ey füsuncu, aklını başına al. Kendi efsununun tesirini gördün. Bir de benimkini seyret.

2341 Sen beni, kalabalık bir yerde oynatmak sûretiyle rüsvây etmek için Allah'ın ismi kuvvetiyle sihirledin.

2342 Beni sihirleyen senin rey'in değil, Allah'ın ismidir. Sen ism-i İlâhiyi tuzak olarak kullandın. Vay senin hâline!

2343 Senden intikamımı nâm-ı ilâhî alsın. Ben canımı da, tenimi de Allah'n ismine tevdi ettim.

2344 Adli İlâhî; ya benim ısırmamla senin can damarını koparır, yâhut benim gibi seni de zindana koyar."

2345 Bedevi karısı, bu türlü sert sözleri âdeta tomar okur gibi kocasına karşı saydı döktü.

2346 Bedevi; karısından bu sitemli sözleri işitince bir müddet dinledi. Ondan sonra bak neler söyledi.

Bedevinin karısına: "Fukaraya hakaretle bakma Allah'ın işine hüsnüzan ile bak, fevkalâde zaruret dolayısıyla fakr'e ve fakirlere ta'n eyleme" diye nasihat vermesi

2347 Bedevi dedi ki: "Yahu; sen kadın mısın, yoksa hüzün ve gam babası mısın? Fakr ve zaruret, benim için medâr-ı mefharettir. Fakirliğimi başıma kakıp da beni ayıplamaya kalkışma.

2348 Mal ve altın, baş için külah mesabesindedir. Külaha sığınan bir kafa ise kel demektir.

2349 Kıvırcık ve güzel saçlı bulunan, külahını çıkarınca daha güzel görünür.

2350 Allah adamı göz gibidir. Gözün örtülü bulunmasından açık olması evlâdır.

2351 Esirci, köleyi müşteriye göstereceği vakit onu -kusurlarını örten- elbiseden soyar.

2352 Eğer kölenin vücûdunda yara, bere gibi bir ayıp varsa esirci onu nasıl çıplak bulundurur? Belki onu giydirir, kuşatır da müşteriye hile ile satmaya çalışır.

2353 Esirci giyinik olarak gösterdiği köle için (bu, iyiden de, kötüden de utanır, yâni çok sıkılgandır. Onun için karşınıza, çıplak çıkmaktan çekiniyor) der.

2354 Zengin efendi, kulağına kadar ayıp içindedir. Lâkin onun mâl ve mülkü, o ayıpları örtmektedir.

2355 Bir tamahkâr, serapa kusur olan bir zenginde ayıp görmez. Çünkü ondan bir şey koparmak tamâındadır. Tamâ ise, gönülleri tamâmen kaplamıştır.

2356 Fakir bir adam altın gibi kıymetli sözler söylese de onun kumaşı dükkânda yer bulamaz.

2357 Fakr, yâni fakr-ı mânevî senin anlayacağın iş değildir. Binâenaleyh fakr'e ve fakirlere hor bakma.

2358 Çünkü fakr-i mânevî sahipleri, Zülcelâli ve'l-İkrâm olan Allah'tan öyle azîm bir rızka nail olurlar ki, o rızk, mülk ve mâlın fevkindedir.

2359 Hak Teâlâ âdildir. Âdil olanlar, âşık ve bîçârelere nasıl zulmederler.

2360 Bir kuluna nimet ve kumaş verir, bir kulunu da ateş üstüne oturtur.

2361 O kulunu yaktığı için iki cihanın Hâliki bulunan Allah'a kim sûizan edebilir?

2362 (*El fakru fahrî*) yâni '*fakirlik medâr-ı iftihârımdır*' Hadisi mânâsız, yâhut mecaz bir söz müdür? Hayır, onda binlerce izzet ve naz gizlidir.

2363 Hiddet dolayısıyla bize bir takım lâkaplar verdin. Ben (*yâr gîr*); yâni dost ittihâz etmişken, sen (*mâr gîr*); yâni "yılan tutan" dedin.

2364 Ben yılanı tutarsam, başı ezilmek zararından onu kurtarmak için dişini sökerim.

2365 Çünkü o diş, onun canı düşmanıdır. Bense bu ilim sayesinde düşmanı dost hâline getiririm.

2366 Ben tamâ[181] şevkiyle asla efsun okumam. Ben o tamâhı tepetaklak etmiş bir kimseyim.

2367 Allah saklasın. Benim halktan bir tamâhım yoktur. Çünkü kalbimde bir kanâat âlemi vardır.

2368 Kadın; sen armut ağacının üstünden öyle görüyorsun, aşağı in bak ki şüphen kalmasın.

2369 Sen dönecek olursan başın döner de evi dönüyor görürsün. Halbuki dönen ev değildir, sensin."

[181] Tamâ: Hırs, açgözlülük.

Bu bahis, onun beyanındadır ki: herkesin hareketi bulunduğu makama göredir. Herkes kendi vücudu çerçevesinden görür. Mavi cam, güneşi mavi gösterir. Kırmızı cam da kırmızı irae eder. Renkten azade olan beyaz camlar ise daha doğru gösterirler ve hepsinin imamı olurlar.

2370 Ebû Cehil, Hazreti Âdem Aleyhisselâm'ı görünce: "Benî Hâşim'den zuhur etmiş çirkin bir sûret" dedi.

2371 Hazreti Peygamber ona buyurdu ki: "İşi azıtmakla beraber, doğrusun ve doğru söyledin."

2372 Sıddîk-i Ekber de vech-i akdes-i Muhammedî'yi görünce: Ey mânevî güneş; ne şarktansın, ne garptansın. Hoş parla" dedi.

2373 Hazreti Ahmed Aleyhi Salevâtilehad Efendimiz buyurdu ki: "Ey Lâşey mesâbesindeki dünyâdan kurtulmuş olan aziz Sıddîkim; doğru söyledin."

2374 Orada bulunanlar: "Ey Seyyid-i Âlem; zıt söyleyen ikisine söyledin dedin. Niçin böyle söyledin? Sebebini beyân buyur." dediler.

2375 Sallallâhü Aleyhi Vesellem Hazretleri buyurdu ki: Ben dest-i kudretle cilalanmış bir âyineyim. Türk olsun, Hintli olsun bana bakar, kendisinin rengini görür.

2376 Ey kadın, eğer beni tamahkâr görüyorsan bu kadınca araştırmadan yüksel.

2377 Benim istediğim tamâa benzerse de rahmettir. O nimetin bulunduğu bir yerde tamâ nasıl mevcud olur?

2378 Sen fakrı iki günceğiz imtihan et ki fakr içinde iki kat gına bulunmuş olduğunu görmüş olasın.

2379 Fakr'e sabret ve şu usancı bırak. Çünkü Rabb-i müteâlin İzzet ve Celâli fakr'dedir.

2380 Zaruret acısıyla yüzünü ekşitme, kanaat dolayısıyla bal denizine gark olmuş binlerce kimseyi gör.

2381 Zaruret acılığı çeken yüz binlerce insana bak da gülbeşekerdeki gül yaprağının şekerle kucaklaştığı gibi fakr ile imtizaç ettiğini gör.

2382 Ne olurdu sende tahammül kâbiliyeti bulunsaydı da benim ruhumdan ahvâl-i derûn şerhine dâir tahkikat zuhura geleydi.

2383 Bu söz can memesinde süt gibidir ki çeken olmazsa güzelce akmaz.

2384 Dinleyen, hakikat dinlemeye teşne ve tâlip olursa vâiz ölü bile olsa yine söyler.

2385 Dinleyen usanmaz ve dâima dinlemeye tâlip bulunursa, dilsiz bile yüz dil ile söylemeye başlar.

2386 Kapımdan içeriye yabancı girerse ehl-i harem, perde arkasına çekilir.

2387 Zararsız bir mahrem gelecek olursa perde arkasında gizlenmiş olan mestureler yüzlerini açarlar.

2388 Her kimi ve her neyi güzel, hoş ve yakışıklı yapmışlarsa gören göz için yapmışlardır.

2389 Çeng denilen sazın sesi ve tiz yâhut pest perdesi hissiz ve sağır kulaklar için değildir.

2390 Cenâb-ı Hak, miski nafile yere ve burnu koku almayanlar için yaratmadı. Rayiha alan burunlar için halkeyledi.

2391 Allah, yeri göğü yaratmış, aralarında bir çok âteş ve nûr yükseltmiştir.

2392 Allah, arzı, topraktan olanlar için yarattı. Semâyı da eflâkilere, yâni meleklere mesken yaptı.

2393 Süfli bir kimse, ulviyetin düşmanı olur. Her mekânın müşterisi ve oturanı bellidir.

2394 Ey mesture; sen kalkıp da bir kör için süslendin mi?

2395 Eğer Dünyâyı kıymetli ve mahfuz incilerle dolduracak olsam bile, senin nasibin olmayınca ben ne yapabilirim?

2396 Kadın; artık benimle uğraşmayı ve yolumu vurmayı bırak! Yapamayacaksan bari benim yakamı bırak.

2397 İyi ve kötü ile didişmek benim neme gerek, gönlüm musâlâhadan bile ürker bir hâldedir.

2398 Dilini tutup otursan ne a'lâ, yoksa şimdi evi, barkı terkeder giderim."

Kadının kocasından özür dilemesi ve söylediklerinden istiğfar etmesi

2399 Kadın, kocasını sert ve hiddetli görünce ağlamaya başladı. Zâten ağlamak kadınların tuzağıdır.

2400 Kadın kocasına dedi ki: "Bunu senden beklemezdim. Hattâ başka şeyler ümid ederdim."

2401 Kadın, yokluk ve zelillik kapısından girdi de dedi ki: "Ben hanım değilim, ayağının türabıyım.

2402 Cismim de, ruhum da, nem varsa hepsi de senindir. Hüküm ve fermanın cümlesi de sana aittir.

2403 Zaruret ilcâsiyle gönlümün sabır ve tahammülü taştıysa kendim için değil, senin içindi.

2404 Sen benim dertlerimin dermanı olduğun için zaruret çekmeni istemiyordum.

2405 Senin hayâtına yemin ederim ki söylenişim kendim için değildi. Bu inîltim ve iştiyakım seni düşündüğümden ileri geliyordu.

2406 Vallahil'azîm, benim kendiliğim ve benliğim, senin zâtin için her nefes huzurunda ölmek ister.

2407 Yolunda ruhumu feda etmek istediğim canın, benim ruhumun zamirine vâkıf olaydı.

2408 Sen bana karşı böyle sûizanda bulunduğun için hem cisminden, hem de canımdan bizar oldum.

2409 Ey ruhumun ıstırâbını teskin eden, sen bana böyle olunca, ben gümüş ve altın üzerine toprak saçarım.

2410 Sen benim gönlümde ve ruhumda yer tutmuşken, bu kadar benden uzaklaşıyorsun?

2411 Kudret elinde olduğu için uzaklaş. Benim ruhum da senin o uzaklaşmana karşı özür dilemektedir.

2412 O zamanı hatırla ki ben güzellikte bir put gibi idim. Sen de putperest gibi benim perestişkârımdın.

2413 Cariyen sana muvafakat ile gönlünü tenvir etmiştir. Her ne için pişmiş olsan yanmış bile diyecektir.

2414 Ben senin ıspanağınım, beni ekşili de pişirsen münâsiptir, tatlı da.

2415 Farz et ki küfür söylemişim, işte îmâna geldim. Senin vereceğin hükme canla başla razı oldum.

2416 Senin şahane olan tabîatını anlayamamış olduğum için karşında küstahlık etmişim.

2417 Senin affından bir çerağ yakınca onun şulesinde tevbe ettim ve sana itirâzı bıraktım.

2418 Önüne kılıç ve kefen koyup huzurunda boynumu uzatıyorum, istersen vur.

2419 Acı olan ayrılıktan bahsediyorsun. Ne istersen yap, lâkin onu yapma.

2420 Sende benim için gizli bir şefaatçi vardır ki ben olmaksızın, vâni ben özür dilemesem bile, o gizli şefaatçi senden affımı recâ eder.

2421 Benim şefaatçim, senin kalbindeki hüsn ü ahlâktır. Ona itimâden benim gönlüm cürüm işlemiştir.

2422 Ey ahlâkı yüz batman baldan daha tatlı olan ve şimdi hiddetli bulunan; kendiliğinden gizli olarak bana merhamet eyle."

2423 Lûtf u mülâyemetle bu tarzda sözler söylüyordu. Söz arasında ağlamaya da başladı.

2424 Kadının ağlaması ve feryâd etmesi haddi aştı, taştı. Halbuki ağlamaksızın da gönül cezbeden bir güzeldi.

2425 O gözyaşı yağmurundan bir şimşek çaktı. Şeraresi de o emsali bulunmayan bedevinin kalbini yaktı.

2426 Bedevî, karısının güzel yüzüne kul, köle idi. Kadın ağlamaya başlayınca nasıl tahammül edebilirdi?

2427 Kibir ve azametinden huzurunda kalbinin titrediği, karşında ağlayacak olursa ne hâle girersin?

2428 Nâzından kalbin ve ruhun titrediği bir güzel niyaz edecek olursa karşısında nasıl olursun?

2429 Cevr ve cefâsı bizim için tuzak olan, nâz ve sitemiyle bizi bend eden bir dilber, özür dileyecek olursa o özdü kabul etmemek için biz nasıl itizar edebiliriz?

2430 Arzu edilen şeylere meyletmek insanlara müzeyyen kılındı. Tezyin eden de Hak'tır. Hakk'ın süslemiş olduğu şeylerden halkın sıçrayıp kurtulması mümkün müdür?

2431 Allah, kadını erkeğin sükûnu için yarattı. O hâlde Âdem Havvâ'dan nasıl olur da ayrılır?

2432 Bir adam; kuvvette Rüstem[182]'den, şecaatte Hazreti Hamza'dan fazla bulunsa da kendi kocakarısının emrine esirdir.

2433 Belâgat-ı beyânıyla âlemin mest olduğu Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem (*Kellimînî yâ Humeyrâ*)[183] buyurdu.

2434 Su, ateş üstüne saldırmakla onu mağlûb eder. Fakat su bir kab içinde bulunursa ateş de onu kaynatır.

2435 Bir tencere, ikisi arasında hâil olursa, ateş o suyu bitirir ve buhar hâline getirir.

---

[182] Rüstem: İranlıların millî kahramanıdır ki, dört yüz sene yaşadığı rivayet edilir. Kâbil şehrini fethetmeye çalışmış, ancak Kâbil şâhının Rüstem'in kardeşiyle anlaşarak kurduğu tuzak sonucu öldürülmüştür.

[183] "*Hümeyra, bana lakırdı söyle.*" Hazreti Peygamber gençliği dolayısıyla Hazreti Âişe'ye Hümeyra (körpecik) diye hitab ederdi.

2436 Zâhiren suyun ateşe galebesi gibi kadına galib isen de bâtınen talibi olduğun için onun mağlûbusun.

2437 Bu husûsiyet insanlarda vardır. Hayvanlarda muhabbet noksandır ki, bu da onların noksanlığındandır.

"Kadınlar, akıllı olanlara galebe ederler ve câhilin mağlûbu olurlar." mealindeki hadisin izahına dâir

2438 Hazreti Peygamber (S.A.V.) buyurdu ki: "Kadın âkil ve ârif olanlara pek şiddetli olarak galebe çalar.

2439 Yine kadınlara câhiller gâlip gelirler. Çünkü câhil olanlar sert ve hadid meşrebdirler.

2440 Câhillerin kalbinde rikkat[184] ve kendilerinde lûtf u muhabbet kazdır. Çünkü tabiatlarında hayvanlık gâlibdir.

2441 Muhabbet, şefkat ve rikkat insanlık vasfıdır. Hışım ve gazap ise hayvanlık sıfatıdır.

2442 O, Allah'ın pertevidir, mâşuk değildir. değildir.

Maişet talebi hususunda zevcesinin arzusuna bedevinin teslim olması ve kadının itirâzını hakkın işareti bilmesi. Her âkil'in nezdinde müsellemdir ki her dönenin bir döndüreni vardır.

2443 Zulümkâr memurların ölecekleri vakit, vazifelerinden pişman oldukları kadar, bedevi de söylemiş olduğu sözden nedâmet gösterdi.

2444 Dedi ki: "Canımın canına nasıl düşmanlık ettim. Nasıl oldu da ruhumun başına tekmeler vurdum."

2445 Kaza gelince gözü örter. O kadar ki aklımız, başı ayaktan ayırt edemez.

2446 Kazanın hükmü geçince ve göz açılınca yaptığından dolayı kendini yer, perdesi yırtılmış, yâni rezil rüsvây olmuş bir hâlde teessüfünden yakasını, paçasını yırtar.

2447 Bedevi dedi ki: "Kadın; söylediklerimden pişman oldum, oldumsa bile işte Müslüman oluyorum.

[184] Rikkat: İncelik, merhamet.

2448 Ben sana karşı günahkârım. Merhamet et de tamâmıyla kökümden koparma.

2449 İhtiyar bir gâvur nedamet duyar da özür dilerse Müslüman olur.

2450 İlâhî, senin zâtin Rahim ve Kerimdir. Varlık da, yokluk da o rahim ve keremin âşıkıdır.

2451 Yâ Rabbî küfür de, îmân de o kibriyâ ve azametin âşıkı, bakır da gümüş de o iksirin kulu, kölesidir.

2452 Mûsâ Aleyhisselâm ile Firavun mânâ kuludur. Zâhiren şu farkları vardır ki, Mûsâ Tarîk-i Hakk'a sâlikti, Firavun ise yolunu şaşırmıştı.

2453 Gündüz Hazreti Mûsâ huzûr-ı İlâhide inleyerek duâ ederdi. Firavun da gece yarıları ağlar ve derdi ki:

2454 'İlâhi boynumdaki bu zincir ve bu lâle nedir? Eğer o zincir olmasaydı kim ben, benim diyebilirdi?

2455 O zincirden, yâni muktezây-ı takdirinle Mûsâ'yı tenvir etmişsin. Yine o şevk ile beni de mükedder ve muzlim bırakmışsın!

2456 Yine o takdir icâbı Mûsâ'yı ay yüzlü yaratmışsın. Benim ay gibi olan ruhumun da yüzünü karartmışsın.

2457 Benim yıldızım, aydan ziyâde parlak değildir. O husuf vâki olduysa ben ne yapabilirim?

2458 Sarayımın kapısında çalınan nöbet çalgısında (Sultan) ve (Rab) diye beni alkışlıyorlar. Şu hâl ay tutulduğu vakit halkın tas çalmasına benzer.

2459 Tas çalıp gürültü yapıyorlar. Fakat o gürültü ile ayı rezil, rüsvây ediyorlar.

2460 Ben ki Firavun'um, tebaamın hareketinden vay başıma gelenler! Benim (*Ene rabbiküm'ül-a'lâ*)[185] deyişim, benim için tas çalınmak oluyor.

2461 İlâhî, biz Mûsâ ile kapı yoldaşıyız, yâni ikimiz de senin kulunuz. Lâkin sen öyle bir mânevî bâğbânsın ki irâdenin kesri ve çekmesi bir dalı yarar.

2462 Bir dalı meyve vaktine yetiştirir ve meyve verdirir, diğer dalı ise muattal ve meyvesiz bırakır.

2463 Dalın çekmeye karşı kuvveti var mıdır? Hayır. Hiçbir dal, çekmenin elinden ve dilinden kurtulabilir mi? Hayır.

2464 İlâhî; çekmendeki kudret ve hakkı için şu eğrilikleri lûtuf ve kereminle sen doğrult.

2465 Yine Firavun kendi kendine derdi ki: Acaba ben bütün gece yâ Rabbenâ diye münâcât etmiyor muyum?

---

[185] "Ben sizin yüce rabbinizim."

2466 Ben yalnız ve gizli bulunduğum sırada toprak gibi mütevazı ve fidan gibi dosdoğru oluyorum. Fakat Mûsâ ile karşılaşınca nasıl değişiveriyorum?

2467 Kalb altının rengi, sahihinden on kat parlak da olsa ateşin karşısında simsiyah olur.

2468 Benim kalbim de, kalıbım da onun hükmünde değil mi? Fâil-i Mutlak; beni bir lâhza iç, bir lâhza kabuk hâline getiriyor.

2469 Bana ekin ol deyince yeşeriyorum. Çirkin ol deyince de sararıyorum.

2470 Beni bir lâhza ay gibi parlatıyor, bir dem de simsiyah bırakıyor. Zâten Allah'ın işi bundan başka nedir?

2471 Allah'ın bir şey için (*Ol*) demesi ve o şeyin hemen vücûda gelmesi hükmü, bizi çevgân önündeki top gibi çeviriyor. Binâenaleyh onun hükmüyle mekân ve lâmekânda koşup duruyoruz.

2472 Renksizlik, yâni ıtlak, renge, yâni takyide esir olunca bir Mûsâ ile öbür Mûsâ ile cenge başladı.

2473 Ezelde bulunduğun gibi, renksizlik âlemine vâsıl olunca anlarsın ki orada Mûsâ ile Firavun, barışır ve birleşir.

2474 Bu nükte üzerine şüphelenir de suâle kalkışırsan cevap verilir kir renk, dedikodudan ne vakit hâlî olur?

2475 Renk, renksizlikten zuhur eylediği hâlde rengin renksizlik ile muhalefete kalkışması şaşılacak şey değil midir?

2476 Yağın aslı sudur ve ondan artar, sonunda ise suya nasıl zıt olur?

2477 Yağı sudan vücuda getirmişlerken su ile yağ neden birbirine zıt olmuşlardır?

2478 Madem ki gül dikenden, diken de güldendir. O halde neden birbiriyle muhaliftir ve savaşırlar?

2479 Yahut şu hâl; cenk ve ihtilâf değil de hikmettir, belki de merkep satanların kavgası gibi bir sanattır.

2480 Belki de ne budur, ne odur, hayretten ibarettir. Sen hazineyi ara ki o viranlıktadır.

2481 Sen aklına ve ilmine mağrur olarak hazineyi bulduğunu tevehhüm ediyorsun. Fakat o tevehhüm dolayısıyla asıl hazineyi kaybediyorsun.

2482 Vehimleri, reyleri şenlik ve mamûriyet farz et. Lâkin öyle şen ve mamur olan yerlerde define ve hazine bulunmaz.

2483 Mamûrelerde varlık ve münazaa olur. Yokluk ise varlıklardan sıkılır.

2484 Varlık, yokluktan feryâd etmedi, belki yokluk, o varlığı uzaklaştırdı.

2485 Ey yokluktan kaçınan; ben yokluktan kaçıyorum deme. Belki o senden yirmi derece fazla kaçmaktadır.

2486 O seni zâhiren kendi tarafına çağırır, fakat derûnundan red sopasıyla defeder.

2487 Ey saf kimse bu yolda tersine mıhlanmış nallar vardır. Firavun'un Mûsâ'dan nefreti asıl kelîmullâhın ondan nefreti dolayısıyladır.

Şakîlerin dünya ve âhiretten mahrum olmalarının ve ikisinde de hüsrana uğramalarının sebebi

2488 Bir filozofcuk, asumanın yumurta gibi, zeminin de onun içindeki yumurta sarısı gibi olduğuna inanıyordu.

2489 Bir sorucu: "O halde şu arz, onu kaplamış olan semânın ortasında nasıl duruyor?"

2490 O filozof da ona cevap verdi ki: "Semânın altı cihetten arzı cezbetmesi dolayısıyla havada durmaktadır.

2491 Nitekim mıknatıstan bir kubbe yapılacak olursa ortasında bir demir muallak kalır."

2492 Diğer bir hakîm buna itirâz etti ki: Sâf ve lâtif olan semâ, nasıl olur da kesif bulunan arzı kendine doğru çeker?

2493 Belki altı taraftan defettiği için arz, hava arasında durabilmektedir.

2494 Ehl-i kemâl olanların gönüllerindeki def etme kuvveti sebebiyle Firavunların canı dalâlette kalır.

2495 Bu ve öbür dünyânın, yâni dünyâ ve âhiretin definden dolayı bu yolsuzlar, onsuz da, bunsuz da kalmışlardır.

2496 Sen Zülcelâl ve'l-ikrâm Hazretleri'nin has kullarına karşı kafa tutacak olursan onlar da senin varlığından melûl olurlar.

2497 Kehrübâsı vardır. O kehrubâyı meydana çıkarırlarsa senin saman çöpü gibi olan varlığını çıldırtırlar.

2498 Onlar kehrubâlarını yâni cazibe kuvvetlerini gizleyecek olurlarsa senin teslimiyet ve bağlılığını çabucak isyan ve tuğyana tebdil ederler.

2499 Nasıl ki hayvanlık mertebesi, insanlığın esiridir.

2500 İnsanlık mertebesini de ehlullâhın elinde insanlara karşı hayvanların musahhar olduğu gibi bil.

2501 Hazreti Ahmed Aleyhisselâtü Vesselam Efendimiz, irşâd esnasında cümle âleme kulum dedi. Bu nükteyi anlamak için (*Kul yâ ibâdî*)[186] âyetini oku.

2502 Senin aklın deveci gibidir. Sen de onun iradesiyle yürüyen deve misâlisin. O deveci seni ister istemez çeker götürür.

2503 Allah'ın velîleri, aklın da aklıdır. Akıllar ise deve gibi katarın sonuna kadar birbirine bağlıdır.

2504 Bunlara ibret gözüyle bak da anla ki yüz binlerce canın kılavuzu bir'dir.

2505 O; ne kılavuzdur, ne devecidir; hakikati anla ki güneşi gören bir gözdür.

2506 İşte bu cihan, karanlıkta mıhlanıp kalmış, sabahın hülûlünü ve güneşin tulûunu bekleyip duruyor.

2507 İşte sana zerrede gizlenmiş bir güneş. Kuzu pöstekisine saklanmış erkek bir arslan.

2508 İşte sana saman altında gizli bir deniz. Sakın şüphe ederek ve ehemmiyet vermeyerek o samanın üstüne basma.

2509 Mürşid hakkında insanın kalbine ârız olan şüphe ve zan, Allah'ın bir rahmetidir.

2510 Her peygamber dünyâya ferd, yâni tek olarak geldi. Tek olmakla beraber derûnunda yüzlerce âlem vardı.

2511 Âlem-i kübrâ, yânı mâneviyat âlemi kudretle sihir yaptı, yâni bir mucize gösterdi de kendini küçük bir nakış ve sûrette dürdü, büktü.

2512 Bir takım ahmaklar onu yalnız ve kudretsiz gördüler. Halbuki şâh-ı hakikat ve sultân-ı vahdet'in nedimi bulunanlar nasıl zaîf olurlar.

2513 Peygamberleri gören ahmaklar; bir kişidir, fazla yardımcısı ve kuvveti yoktur dediler. Fakat bir işin sonunu düşünmeyen kimsenin vay hâline.

His gözlerinin, yâni yalnız maddiyâtı gören Semûd kavminin Salih Aleyhisselâm'ı ve onun mucize devesini hor hakir görmesi. Hak Teâlâ bir orduyu helak etmek isteyince düşmanı gâlip olsa bile o orduya karşı hakir ve az gösterir.

2514 Salih Aleyhisselâm'ın devesi sûretâ deve idi. (Fakat mucize olarak koca bir kayanın içerisinden çıkmıştı) Semûd kavmi, cehalet ve inadından onu kesti.

---

[186] Zümer Sûresi'nin 53. âyetinden. "Ey haddi aşarak nefislerine karşı israf etmiş olan kullarım!..."

2515 Su için devenin düşmanı olunca Allah'ın nimetine karşı küfranda bulundular.

2516 Nâketullâh, yâni mucize devesi; buluttan yağan ve dereden akan suyu içiyordu. Hakk'ın suyunu hak edenden esirgediler.

2517 Sâlih'in devesi, sâlih olan zevatın cismi gibi, fâsıkların helakine pusu oldu.

2518 Hazreti Sâlih'in, "Nâketullâha dokunmayınız, su içmesine mâni olmayınız", demesinin dinlenilmemiş olması, Semûd Kavmine ne gibi bir dert ve nasıl bir ölüm getirdi?

2519 Kahr-ı İlâhi zabiti, bir devenin kanı bedeli olmak üzere onlardan tamam bir şehir istedi.

2520 Ruh, Sâlih; deve ise ten gibidir. Rûh, vuslatta; ten fakr ü zaruret içindedir.

2521 Sâlih'in ruhu âfet kabul etmez. Yaralanmak ve ölmek deveye olur, Sâlih'in zâtına olmaz.

2522 Sâlih'in ruhunu incitmek mümkün değildir. Allah'ın nuru, kâfirlerin zebûnu olamaz.

2523 Cenâb-ı Hak, gizlice cisme tealluk gösterdi ki onu incitsinler de imtihana uğrasınlar.

2524 İnsanın cesedini incitenler, onu incitmenin Hakk'ı incitmek olacağını bilmezler. Bu ceset küpünün suyu nehir suyuna muttasıldır.

2525 Cümle âlemin melce'i olsun diye. Cenâb-ı Hak bir cisme taalluk etmiştir.

2526 Enbiyâ ve evliyanın kalbine kimse tecâvüz edip zafer bulamaz. Zarar inciye değil sedefe olur.

2527 Ey sâlik; bir velinin deve gibi olan cismine kul ol ve hizmet et ki Salih peygamber misâli bulunan ruhu ile kapı yoldaşı olasın.

2528 Hazreti Salih, kavmine dedi ki "Bu hasedi ve deveyi öldürme cinayetini ettiğiniz için üç gün sonra size Allah'ın intikamı gelecektir.

2529 Can alan Allah tarafından üç gün sonra size bir âfet gelecektir ki üç nişanı vardır.

2530 Hepinizin yüzündeki renk değişecek, bakanlara karşı muhtelif renklerde görülecektir.

2531 Birinci gün yüzünüz safran gibi sarı, ikinci gün erguvan gibi kızıl olacaktır.

2532 Üçüncü gün bütün yüzler kararacak, daha sonra Allah'ın kahrı erişecektir.

2533 Eğer bu korkunç haberin benden nişanını isterseniz, devenin yavrusu dağa doğru kaçmıştı.

2534 Onu tutabilirseniz kurtulmanıza çâre vardır. Yoksa ümit kuşu tuzaktan uçmuş ve gitmiştir."

2535 Hiç kimse yetişip o yavruyu tutamadı, Yavru dağlara kaçtı ve görünmez oldu.

2536 Yavrunun kaçışı, temiz bir ruhun cesetten utanıp, cânib-i İlâhiye firarı gibi oldu.

2537 Sâlih Aleyhisselâm dedi ki: "Gördünüz yâ! Hakkınızdaki kazây-ı İlâhi kaçınılmaz olmuş, ümit sûretinin boynunu vurmuştur.

2538 Deve yavrusu nedir? Sâlih Aleyhisselâm'ın hatırıdır ki iyilikle, hayır ve hasenat ile onu yerine getiriniz.

2539 Eğer peygamberin gönlü olursa, o azaptan kurtulacaksınız; yoksa ümitsizlikle ellerinizi, kollarınızı ısıracaksınız.

2540 Bu kederli haberi işitince zuhuruna göz diktiler ve onu beklemeye başladılar.

2541 Birinci gün yüzlerini sararmış görünce ümitsizlikle soğuk soğuk âh çektiler.

2542 İkinci gün hepsinin yüzü kızardı. Ümit ve tevbe nöbeti kayboldu.

2543 Üçüncü gün hepsinin yüzü karardı. Sâlih'in hükmü; cenksiz, itirazsız doğru çıktı.

2544 Hepsi de ümitsizliğe düşünce kuşlar gibi dizleri üstüne çöktüler.

2545 Bu diz çökmenin şerhini Cibril-i emîn Kur'ân'da (*câsimîn*) kelimesiyle getirmiştir.[187]

2546 Seni okuttukları ve Semûd kavmi gibi (*câsimîn*) olmaktan korkuttukları vakit diz çök.

2547 Semûd kavmi, kahr-ı İlâhi yarasını beklemeye başladılar. O kahır geldi ve o şehir halkını mahvetti.

2548 Salih Aleyhisselâm çekilmiş olduğu halvethâneden şehre doğru gitti. Orasını duman ve ateş içerisinde gördü.

2549 Helak olan kavmin eczasından mânen iniltiler işitti. Ağlama vardı, lâkin ağlayanlar görünmüyordu.

2550 Hazreti Salih onların kemiklerinden iniltiler duydu. Ruhları çiğ dâneleri gibi yaşlar döküyordu.

2551 Cenâb-ı Salih, o iniltileri işitti ve ağlamaya başladı. O ağlayan ruhlar için gözyaşları döktü.

2552 Dedi ki: "Ey bâtıl içinde yaşayan kavim; ey Hakk'ın huzurunda kendilerinden ağladığım ümmet.

[187] Bu olay A'raf Sûresi'nin 73-79. âyetlerinde anlatılmaktadır.

2553 Cenâb-ı Hak, benim ağlayışıma karşı buyurdu ki: (Onların cefâsına sabret, kendilerine nasihat ver. Devirlerinden çok bir şey kalmadı.)

2554 Ben de Hakk'a arz ettim ki: İlâhî, onların ettikleri cefâ dolayısıyla benim nasihat edecek dilim tutuldu. Nasihat sütü, şefkat ve safa tesiriyle coşar.

2555 Bana o kadar cefâ ettiler ki, nasihat sütü damarlarımda dondu kaldı.

2556 Cenâb-ı Hak bana buyurdu ki: (Sana lûtfederim, onların açmış oldukları tekzib ve istihza yaralarına merhem koyarım.

2557 Allah ü Zülcelâl, hatırımdan sizin eziyetlerinizi sildi süpürdü ve kalbimi semâ gibi bir hâle getirdi.

2558 Ben tekrar hayırhahlık vadisinde çok meseller ve şeker gibi sözler söyledim.

2559 Şekerden taze süt peyda ettim, sözüme bal ve şeker kattım da öyle söyledim.

2560 Benim, o tatlı sözlerim size zehir oldu. Çünkü kökten, temelden bir zehirlik idiniz.

2561 Neden mağmum olayım ki gam, tepetaklak oldu. Ey âsî kavim; asıl gam siz idiniz.

2562 Hiç kimse gamın ölümüne ağlar mı? Baştaki yara iyileşti diye bir şahıs saçını, sakalını yolar mı?"

2563 Salih Aleyhisselâm kendisine tevcih-i hitab ile dedi ki: Ey ağlayan; bü güruh senin ağlamana değmez.

2564 Ey Kur'ân-ı Mübîni okuyan, yanlış okuma. "Ben zâlim bir kavmin arkasından nasıl mahzun olayım?"

2565 Tekrar Salih Aleyhisselâm, gönlü gözünde ağlamak hissi buldu. Kendisinde sebepsiz bir merhamet parladı.

2566 Gözleri damlalar yağdırıyor. Kendi ise bu hâle hayran kalıyordu. O damlalar, rahmet deryasının sebepsiz katreleri idi.

2567 Onun aklı diyordu ki: "Bu ağlama neden? Hallerine teessüf edilecek olan bu herifler ağlamaya değer mi?

2568 Söyle! Niçin ağlıyorsun? Onların ef'âline mi, yoksa nalları tersine, yâni önü arkasına gelmek üzere çakılmış bir orduya benzeyen kindarlıklarına mı?

2569 Onların karanlık ve paslı kalplerine mi, yoksa yılan gibi zehirli dillerine mi ağlıyorsun?

2570 Onların sansar gibi nefeslerine ve dişlerine mi, yoksa akrep yuvası gibi olan ağızlarına ve gözlerine mi?

2571 Onların inadına mı, istihzasına mı ağlayıp müteessir oluyorsun? Allah'ın

onları dünyâda toprak altında, ukbâda ise cehennemde hapseylediğine şükr ve hamdet."

2572 Onların elleri de, ayakları da, gözleri de, muhabbetleri de, sulhleri de, gazabları da eğri idi.

2573 Semûd kavmi, mukallid ve alay alay nakledilen saçma sözlere tâbi oldukları için, bu ihtiyar ve müdebbir aklın başına basmışlar, yâni nasihatlerine kulak vermemişlerdi.

2574 Bunlar, hür birer ihtiyar değil, birbirinin gözüne ve kulağına riyakârlık etmek için yaşlı eşek olmuşlardı.

2575 Cenâb-ı Hak, cehennemlik şahısları kendilerine göstermek için cennetten bir takım kullarını, yâni nebileri, velîleri dünyâya getirmiştir.

2576 Nâr ve nûr ehli olanları, yâni cehennemliklerle cennetlikleri bir dükkânda çalışan esnaf gibi gör. Bir dükkânda çalıştıkları, yâni dünyâda beraber yaşadıkları hâlde aralarında mânevî bir berzah, bir mânia vardır ki birbirine karışmazlar.

2577 Nâr ve nûr ehli olanlar, sûretâ karışmışlardır. Lâkin aralarında Kâf dağı kadar bir mâni vardır.

2578 Meselâ maden içinde altın ile toprak karışıktır. Fakat ikisinin mahiyeti arasında yüzlerce çöl ile konak vardır.

2579 Keza inci ile boncuktan müteşekkil bir gerdanlıkta bu iki cevherin bulunması, bir handa bir gece kalacak iki misafirin beraberliği gibidir.

2580 O denizin yarısı şeker gibi tatlı, rengi de ay gibi parlaktır.

2581 Diğer yarısı yılan zehri gibi acıdır. Lezzeti acı olmakla beraber rengi de zift ve katran misilli karadır.

2582 Her iki deniz, yâni hidâyet ve dalâlet erbâbı, deniz suyu gibi dalgalanır ve çarpışır.

2583 Dar ve tahammülsüz cisimlerin çarpışması, ruhların sulh ve cenk hususundaki ihtilâfındandır.

2584 Sulh dalgaları çarpışır ve göğüslerden kinleri koparır.

2585 Cenk dalgaları ise diğer bir şekilde çarpar, muhabbet ve şefkatleri alt üst eder.

2586 Şefkat ve muhabbet, acıları tatlıya doğru çeker. Çünkü; şefkatlerin aslı rüşd ü sedadır.

2587 Kahır ve gazap, tatlıyı acıya götürür. Acı tatlı ile nasıl uyuşabilir?

2588 Acı, tatlı bu bakışla görülmez, onlara âfiyet penceresinden bakmakla mâhiyeti anlaşılır.

2589 Sonu gören göz doğruyu görmeye muktedir olur. Başka türlü gören göz ise aldanış ve yanlıştır.

2590 Şeker gibi tatlı ne kadar çok şey vardır ki onların şekerine zehir karışmıştır.

2591 Çok zeki ve anlayışlı olan zehri görür görmez tanır. Diğeri ise onu dudağına ve dişine dokundurunca anlar.

2592 Şeytan; "Yiyin!" diye nara atmak ve teşvik etmekle beraber, dudağı, dokunan zehri boğazından evvel reddeder.

2593 Bir üçüncü şahısda zehrin acılığı boğazında peydâ olur, bir dördüncüsünün bedeninde çıbanlar çıkmak ve yaralar açılmakla rüsvây eder.

2594 Bir beşincisine def'i hacet esnasında öyle bir yanma verir ki evvelki zevkin acısı ciğerine kadar işler.

2595 Bir altıncısına günlerden, aylardan sonra tesir gösterir, yedincisine de onun azabı mezar içinde erişir.

2596 Eğer ona kabir içinde mühlet verilirse o cürüm mutlaka kıyamette zâhir olur.

2597 Dünyâda zamanın devri itibâriyle her nebatın ve her şekerin bir müddeti vardır.

2598 La'l taşının güneşten renk ve parlaklık alabilmesi için yıllarca madende durması lâzımdır.

2599 Bundan dolayı Cenâb-ı Hak Azze ve Celle, Sûre-i En'am'da (Ecel)i[188] zikretmiştir.

2600 Ey dinleyen; bunu işittin yâ. Vücudundaki her kıl ayrı ayrı kulak olsun da öyle dinle. İçtiğin âb-ı hayâttır, afiyet olsun.

2601 Buna söz değil, âb-ı hayat tabir et. Eski harfler içinde yeni mânâlar gör.

2602 Arkadaş; burada başka bir nükte daha işit ki çok ince ve ruh gibi pek gizli bir sırdır.

2603 Bu yılan zehri, Allah'ın tasarrufatıyla bir makamda lezzetli ve hazmı kolay olur.

2604 Bir makamda zehir olan bir mahalde ilâç olur. Bir makamda küfür olan bir yerde caiz görülür.

2605 Orada hayata zarar veren şey, buraya gelince derman olur.

2606 Koruğun içindeki su ekşidir. Fakat koruk üzüm olunca suyu tatlılaşır ve iyileşir.

---

[188] En'am Sûresi'nin 2. âyetine işarettir.

2607 Tekrar şarap küpü içinde ekşileşir, acılaşır ve haram olur. Lâkin sirkelik derecesine vâsıl olunca: (*Sirke ne güzel bir katıktır*) Hadisinin mertebesini bulur.

Bu bahis, onun beyanındadır ki: veliyy-i kâmilin her yaptığını müridlerin küstahlık ederek taklide kalkışması doğru değildir. Meselâ sıhhatte bulunan hekime helva yemek zarar vermez, fakat hastaya dokunur. Kış ve kar, üzüme zarar vermez. Lâkin koruğa dokunur.

2608 Eğer bir velî zehir yerse onun için afiyet yerine geçer. Mübtedî bir sâlik yiyecek olursa delilik etmiş olur.

2609 Süleyman Aleyhisselâm'ın (*Rabbi heb lî*)[189] yâni: "Benden başkasına bu saltanatı ve bu şevketi verme" dediği Kur'ân'da vârid olmuştur.

2610 "Yâ Rabbî; sen benden başkasına böyle bir lûtufta ve cömertlikte bulunma!" demişti. Süleyman'ın böyle demesi hasede benzer amma haset değildi.

2611 Süleyman Aleyhisselâm'ın (*Lâ yenbağî liehadin min ba'di*)[190] nüktesini candan, yâni kemâl-i dikkatle oku. Bu talebini onun bühl ü hasedinden bilme.

2612 Belki o, saltanatta yüzlerce tehlike görmüştü. Çünkü dünyâ saltanatı tamâmıyla baş korkusundan, yâni hayat tehlikesinden ibarettir.

2613 Saltanat, baş korkusu, can korkusu ve din korkusundan ibarettir. Biz insanlar için bunun gibi bir imtihan yoktur.

2614 Süleyman gibi himmeti âli ve mâneviyatı kuvvetli bir hükümdâr olmalı ki yüz binlerce alâyişten kendini kurtarabilsin.

2615 Süleyman Aleyhisselâm'da böyle bir âli himmet, hususiyle nübüvvet gibi mânevî bir kuvvet varken, mülkünün dalgaları, hadisât ve vâkı'alar onun bile nefesini kesti.

2616 Hazreti Süleyman, saltanat hissesinden müteessir olunca dünyânın bütün hükümdarlarına acıdı.

2617 Onların şefîi oldu da dedi ki: "İlâhî bu saltanatı ve sancağı bana verdiğin gibi bir kemâl sahibine ver."

---

[189] Sâd Sûresi'nin 35. âyetinden.

[190] Sâd Sûresi'nin 35. âyetinden: Süleyman: "*Ey Rabbim! Beni bağışla ve bana öyle bir mülk ihsan et ki, ardından hiç kimseye yaraşmasın. Şüphesiz, bütün dilekleri veren sensin.*" dedi.

2618 Her kime mülk ve saltanat verir ve hakkında böyle bir keremde bulunursan o kimse Süleyman'dır, yâni âdeta (Ben)dir.

2619 Öyle bir kimse; benden sonra değil, benimle beraberdir. Benimle beraber ne demek? Davâsız, hilâfsız benim aynımdır.

2620 Bu birliktelik ve aynılık meselesinin şerhi farz idi. Lâkin ben, Arap ile karısının kıssasına avdet ediyorum.

Bedevi ile karısının macerasının nihayeti

2621 Karı-koca, yâni bedevi ile karısının macerasının sonunu muhlis bir zâtın, yâni Hüsâmeddin Çelebi'nin kalbi istiyor.

2622 Erkeğin ve kadının macerası naklolundu. Ey sâmi; bunu, yâni kadını, nefsinin; onu, yâni erkeği de, aklının misâli bil.

2623 Nefis ile aklı temsil eyleyen bu kadın ve erkek, iyi ve kötü için sana çok lâzımdır.

2624 İnsana lâzım ve zaruri iki şey, yâni nefis ile akıl; şu dünyâda gece gündüz cenkte ve maceradadır.

2625 Kadın dâima ev ve onun muhtaç olduğu şeref ve haysiyeti, keza. ekmek, sofra, mansıp, mertebe gibi şeyler ister.

2626 Nefis de kadın gibi muradının hâsıl olması için kâh tevazu gösterir, gâh kibarlık ve azamet taslamaya kalkar.

2627 Akıl ise böyle düşüncelerden agâh değildir. Onun zihninde Allah korkusundan başka bir şey yoktur.

2628 Kıssanın sırrı bu dâne ve tuzaktır. Lâkin şimdi o kıssanın sûret-i zâhiresini tamâmen dinle.

2629 Eğer mânevî beyân kâfi olsaydı âlemdeki halk âtıl ve bâtıl olur, işinden, gücünden kalırdı.

2630 Eğer muhabbet, yâni sevgi, yalnız tefekkür ve mânâdan ibaret bulunsaydı oruç ve namazın sûreti olmamak lâzım gelirdi.

2631 Dostların birbirine hediye vermeleri, dostluk hususunda sûretten başka bir şey değildir.

2632 O hediyelerin verilmesi, kalplerde gizli bulunan muhabbetlere şâhit olmak içindir.

2633 Ey mesûd kimse; zâhirdeki hediyeler, ihsanlar, gizli muhabbetlerin şahididir.

2634 Ey davâcı; senin gösterdiğin şâhit bazen doğru sözlü, bazen yalancı olur. Sarhoşun bazen şaraptan, bazen ayrandan mest olduğu gibi.

2635 O mürâi[191], kendisinin muhabbet-i İlâhiye sarhoşu olduğunu zannettirmek için oruç tutar ve namaz kılar.

2636 Hülâsa: Kalpte gizli olan niyetlerin nişanı olmak üzere hâriçi fiil ve hareketler başka başkadır.

2637 Yâ Rabbî: sen kendi meşiyet ve irâdenle bize öyle bir temyiz ye fark etme hassası ihsan et ki, onunla, eğri ve doğru nişanları anlayalım.

2638 His ve idrâkin temyizi, yâni hisde mümeyyizlik hassası bulunması nasıl olur? His, nûr-i İlâhi ve tevfîk-i Rabbani ile görecek olursa.

2639 Eğer eser olmazsa, akrabalık gibi sebep de muhabbeti izhâr ve ihbar eder.

2640 Fakat Nûr-i Hak, bir kimseye imam ve muktedâ olunca, o kimse eserlere ve sebeplere tâbi olmaz.

2641 Muhabbet insanın kalbinde parlayınca büyür ve yükselir, sahibini eserle meşgul olmaktan müstağni kılar.

2642 Muhabbet, kendi nurunu feleğe aksettirince artık onun mazharı bulunan zâtın muhabbetini bildirmesine hacet kalmaz.

2643 Bahsin tamam olabilmesi için burada tafsilâta lüzum vardır. Lâkin ey tâlib; onu sen, ehli olanı ara ve ondan sor, öğren vesselam.

2644 Vakıa mânâ sûret ile zâhir olur. Lâkin sûret, mânâya bir cihetten yalan, bir cihetten uzaktır.

2645 Sûret ile mânâ birbirine delâlet etmekte su ile ağaç gibidir. Fakat mahiyet itibâriyle yekdiğerinden çok uzaktır.

2646 Yâ Mevlânâ; mâhiyyat ve hâsiyyât bahsini bırak da nefsi ve aklı temsil eyleyen o iki ay yüzlü karı, kocanın hallerini şerh eyle.

Karısının iltimasını bedevinin kabul eylemesi ve "Bu boyun eğişim hile ve imtihan değildir", diye yemin etmesi

2647 Erkek dedi ki: "Şimdi muhalefeti bıraktım. Bana istediğin gibi hükmedebilirsin. Hattâ dilersen kılıcı kınından çek, bana havale et.

2648 Her ne dilersen ben sana mutîim. Sözünün iyi, yahut kötü olmasına bakmam.

[191] Mürâi: Riyakar, iki yüzlü.

2649 Ben senin varlığına karşı mün'adim olurum. Çünkü muhabbet insanı kör ve sağır kılar."

2650 Kadın: "Bana iyilik etmek mi istiyorsun, yoksa hile ile sırrımı keşfe mi çalışıyorsun?" dedi.

2651 Dedi ki: "Gizliyi bilen ve Âdemi topraktan safiyy ü müntehâb olarak yaratan Allah'a yemin ederim.

2652 Allah, Âdem'e verdiği üç arşınlık bir kalıpta, elvâh ve ervahta olan şeylerin hepsini ona gösterdi.

2653 Ebede kadar olacak ne varsa, olmadan evvel, Âdem Aleyhisselâm kendisine talim olunan esmadan öğrendi ve meleklere ders verdi.

2654 Melekler onun takdîsiyle kendilerinden geçtiler. ayrıca bir kudsiyet buldular.

2655 Âdem Aleyhisselâm'ın taliminden meleklerde, husule gelen mânevî fütuhat, onlarda, göklerin açıklığından ve genişliğinden hâsıl olmamıştı.

2656 O ruhu pâk olan Âdem'in Mâneviyeti sahasına karşı, yedi kat semânın genişliği dar kalmıştı.

2657 Hazreti Peygamber (S.A.V.) dedi ki: Cenâb-ı Hak şöyle buyurmuştur. Ben yükseklere de, alçaklara da sığmam.

2658 Arza da, semâya da arş-ı âlâya da sığmam. Azîzîm; bunu yakînen, yâni şeksiz şüphesiz olarak böyle bil.

2659 Acâibdir ki mü'minin kalbine sığarım. Beni arayacak olursan o gönüllerde ara.

2660 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Ey mütteki kulum; benim kullarıma dâhil ol ki beni seyretmekten ibaret bir cennete giresin.[192]

2661 Arş, o kadar nuru ve o derece genişliğiyle beraber, Âdem'in mânevî büyüklüğünü görünce yerinden gitti.

2662 Arşın büyüklüğü hakikaten çok zâhirdir. Fakat mânâ ile karşılaşınca sûret, kim olabilir?

2663 Her melek diyordu ki: Bundan evvel bizde yer yüzüne karşı bir ülfet, bir yakınlık vardı.

2664 Orada hizmet ve ibâdet tohumlarını seve seve ekiyor ve o sevgimizden hayrette kalıyorduk.

2665 Bizim yaradılışımız semâvî olduğu hâlde, bu toprağa yakınlığımız nedendir?

[192] Fecr Sûresi'nin 27-30. âyetlerine işarettir.

2666 Bizim gibi nûrânilerin toprak misâli zulumât ile ülfeti nedendir? Kur, zulumât ile nasıl yaşayabilir?

2667 Ey Âdem; meğer o ülfet, senin mânevî râyihandan imiş. Çünkü senin cismin topraktan yaratılmış, toprak, cesedinin atkısı olmuştur.

2668 Toprak olan cismini burada, yâni zeminde dokudular, terkib edip mayaladılar. Pâk olan nurunu o hâki bedende buldular.

2669 Canımıza, şimdi senin ruhundan gelen feyiz, çok zaman evvel toprakta parlamıştı.

2670 Biz zeminde bulunuyorduk. Fakat zeminden ve onun sînesindeki mânevî bir defineden gafil idik.

2671 Allah, bize zeminden semâya sefer etmemizi emir buyuranca tahvîl-i makam ediş bize acı geldi.

2672 O kadar acı geldi ki: "Yâ Rabbî; bizim yerimize kim gelecek?" diye hüccetlerimizi söylemeye, âdeta itirâz etmeye başladık.

2673 Dedik ki: "Bu teşbih ve nurunu, kil ü kâl erbabı olan insanlar için feda mı edeceksin?"

2674 Allah'ın hükmü, bize lûtuf ve müsâade gösterdi ve "serbestçe muradınızı söyleyin" dedi.

2675 Dedi ki: "Anasının, babasının bir dânesi olan çocukların babalarına söyledikleri gibi siz de ağzınıza geleni söyleyin.

2676 Bu sözler, bu itirazlar yersiz olmakla beraber, benim rahmetim, gazabımı geçmiştir.

2677 Ey melek, rahmetimin gazabımı geçtiğini meydana çıkarmak için senin kalbine böyle müşkil ve şek ilham ediyorum.

2678 Bu ilhamım, sen ağzına geleni söyleyesin, ben de seni muaheze etmeyim de, hilmimi[193] inkâr edenler söz söylemeye muktedir olmasınlar diyedir.

2679 Bizim hilmimizden her ân yüzlerce ana, baba doğar ve fenaya gider.

2680 Ananın, babanın çocuğa karşı hilm ve şefkati, bizim Hilm denizimizin köpüğü gibidir. Köpük gider, gelir. Lâkin deniz yerindedir."

2681 Ne söyleyim, nasıl anlatayım? Allah'ın hîlmi inci, insanın hilmi sedef gibidir. Hayır... O da değil. İnsanın hilmi, hilm-i İlâhi denizinin köpüğünün, köpüğünün, köpüğüdür.

2682 O köpük ve o sâf derya hakkı için bu sözlerim imtihan olmadığı gibi lâf-ı güzâf kabilinden de değildir.

[193] Hilm: Yumuşak huyluluk, sâkinlik.

2683 İnd-i İlâhisine rücu edeceğim Allah hakkı için sözlerim; muhabbet, safvet ve teslimiyet sevkiyledir.

2684 Bu sözler sana imtihan gibi geliyorsa bir defacık o imtihanı imtihan et.

2685 Sırrını saklama. Kalbindekini söyle ki benim de sırrım meydana çıksın. Yapabileceğim her şeyi bana emreyle.

2686 Kalbim örtme ki, benim kalbimdeki de zâhir olsun. Kabiliyetim ne ise onu kabul edeyim.

2687 Nasıl hareket edeyim, benim elimde ne çâre vardır? Ruhuma kadar nazar et de onun ne yapabileceğini anla.

Bedevi karısının rızk arama yolunu kocasına tayin etmesi, bedevinin de o tavsiyeyi kabul eylemesi

2688 Kadın dedi ki: "Bir güneş parlamış, bütün âlem ondan aydınlanmıştır.

2689 O güneş, Hakk'ın vekili, Allah'ın halifesidir ki Bağdat şehri onun sayesinde bahar gibidir.

2690 O pâdişaha vâsıl olabilirsen sen de şâh olursun. Ne vakte kadar bu uğursuzluk yoluna gideceksin?

2691 İkbâl sahipleriyle, saâdet-i ezeliye mazharı olanlarla oturmak kimya ve iksir gibidir. Öyle kimselerin nazarları gibi bir iksir nerede bulunur?

2692 Hazreti Ahmed Aleyhisselâm'ın mübarek nazarı Ebû Bekir Radiyallâhü Anh'e değince o bir tasdik ile sıddîkiyet mertebesine erişti.

2693 Dedi ki: "Ben pâdişah huzuruna nasıl çıkabilirim, bahânesiz, sebepsiz, onun yanına ne yüzle gidebilirim?

2694 Benim için bir münâsebet, yahut bir çâre lâzımdır. Hiçbir sanat, aletsiz, tezgâhsız işlenebilir mi?

2695 Benim hâlim, Mecnûnun hâline benzer ki: Leylâ biraz hastalandı diye birinden işitmişti."

2696 Dedi ki: "Eyvah! Sebepsiz ve bahânesiz nasıl giderim, hatır sormaya gitsem nasıl ederim?"

2697 Bilmiş ol ki Cenâb-ı Hak, bizim için kibir kırmak nişanesi olmak üzere geliniz! diye emir verdi.

2698 Yarasa kuşlarının gözleri aydınlıkta görse ve rü'yetlerine âlet olsaydı onlar da sâir kuşlar gibi gündüzleri güzelce uçarlardı.

2699 Dedi ki: Kerem sahibi olan pâdişah meydana çıkınca âletsizlik bir âlet, sebepsizlik de bir sebep teşkil eder.

2700 Çünkü âlet ve sebep, bir nevî varlık davâsıdır; asıl iş görecek olan yokluk ve mahviyettir.

2701 Cevap verdi ki: "Ben âletsizlik ve çaresizliği tamâmen elde etmeyince âletsizlik davasına nasıl kalkışabilirim?

2702 Şâhın bana mûnislik göstermesi ve merhamet etmesi için benim müflis olduğuma şahit lâzımdır.

2703 Sen dedikodudan ve renkten, sûretten başka bir şahit göster ki o güzel pâdişah bana acısın.

2704 Bu sözden ve reng ü sûret'en ibaret olan şahit, o kadılar kadısının huzurunda cerh ü reddedilir.

2705 Davânın doğruluğunun, müddeînin sözünden evvel, parlak bir sûrette meydana çıkması için, onun şâhid-i sıdk u istikâmet olmalıdır."

Bağdat'ta su kıtlığı var zanniyla Bedevi'nin oradaki halifeye çölden bir testi yağmur suyu hediye götürmesi

2706 Bedevi karısı dedi ki: "Sıdk; kendi varlığından ve cehd ü amelinden davranman, yâni elinden gelebileni yapmandır.

2707 Testide yağmur suyumuz var ki, senin malın mülkün olduğu gibi, halife ile mülakatın için de sermâye ve sebebindir.

2708 Bu su testisini yüklen de git. Onu hediye olarak takdim eyle, pâdişahın karşısına çık.

2709 De ki: 'Bizim bundan başka takdim edilecek bir şeyimiz yok. Lâkin çölde bundan daha iyi su bulunmaz.'

2710 Halifenin hazinesi kıymetli ve iftihara değer şeylerle dolu ise de böyle suyu yoktur, çünkü nâdirdir.

2711 O testi nedir? Bizim mahsur olan bedenimizdir. İçinde, havassımızdan ibaret, acı ve tuzlu su vardır.

2712 İlâhi, (*innallâheşterâ*)[194] keremiyle benim bu küpümü ve destimi kabul eyle.

[194] Tevbe Sûresi'nin 111. âyetinden: "Allah, mü'minlerden, canlarını ve mallarını, kendilerine cennet vermek üzere satın almıştır..."

2713 Beş histen ibaret beş musluğu bulunan bu beden testisini ve içindeki suyu her türlü necisten temiz bulundur.

2714 Tâ ki bu testiden denize bir menfez, bir yol açılsın da destim deniz tabiatını bulsun.

2715 O vakit o testiyi hediye olarak sultanın huzuruna götürsen sultan onu temiz görünce müşterisi olur.

2716 Muslukları kapa, yâni his musluklarını muhafaza et ve testiyi küpten, yâni feyz-i İlâhî hazinesinden dolu bulundur. Cenâb-ı Hak hevâ ve hevese karşı gözlerinizi kapayın buyurmuştur[195]."

2717 Kimin böyle bir hediyesi vardır? Öyle bir pâdişaha ancak böyle bir takdime layıktır diye, bedevinin sakalı kabarmış.

2718 Bedevî karısı, Bağdat'ta suyu şeker gibi tatlı Dicle nehrinin akıp geçtiğini bilmiyordu.

2719 Kadın farkında değildi ki: Bağdat şehrinin ortasında deniz gibi Şat nehri akıyor, sathı, gemilerle, dibi de balık oltalarıyla dolu bulunuyordu.

2720 Ey ilmine ve ameline mağrur olan; sultanın nezdine git de oradaki azamet ve ihtişamı gör. Köşklerinin altından akan his nehirlerini seyret.

2721 Bizim bu kadar hislerimiz ve idraklerimiz, o saf denize nisbetle bir katre kalır.

Bedevî'nin yağmur suyuna fevkalade itikadından dolayı, karısının, testiye keçe dikmesi ve mühürlemesi

2722 Bedevi karısına dedi ki: "Evet, testinin ağzını bağla. Haberin olsun ki bu hediye, bizim için faydalıdır.

2723 Bu testiyi keçe içine dik ki pâdişah hediyemizle orucunu bozsun.

2724 Çünkü bütün ufuklar dâhilinde, yâni hiçbir yerde böylesi yoktur. Bu su, şevk ve neşve veren şaraptan başka bir şey değildir."

2725 Bedevinin böyle tevehhümü çölde acı ve tuzlu su içtikleri için dâima hastalıklı ve yarı kör bir halde bulunmalarından ileri geliyordu.

2726 Ey yeri, yurdu tuzlu bir kaynak civarında olan; sen Sattı, Ceyhun'u ve Fırat'ı ne bilirsin?

---

[195] Nur Sûresi'nin 30. âyetine işarettir: "(Resûlüm!) Mü'min erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır."

2727 Ey bu fânî dünyâdan ve onun rabıtalarından kurtulamayan; sen mahvi, sekri, inbısâtı ne bilirsin?

2728 Böyle tatlı su nehirleri olduğunu biliyorsan da, bilişin, babından dedenden işitmek sûretiyledir. Sana göre bu nehir isimleri ebcedi teşkil eden kelimeler gibidir.

2729 Ebced ye hevvez kelimeleri ne kadar yayılmış ve öğrenilmiştir. Öyle olmakla beraber mânâları çocuklar için ne kadar uzaktır.

2730 O bedevi, testiyi kaldırıp omuzladı ve sefere çıktı. Gece, gündüz testiyi omzunda taşıdı.

2731 Zamanın âfetlerinden biri testiye dokunmasın ve kırmasın diye titriyordu. Onu oturduğu çölden Bağdat şehrine kadar taşıdı.

2732 Karısı da seccadeyi yaymış namaz kılıyor ve "Yâ Rabbî selâmet ver" diye duâ ediyordu.

2733 "Yârabbî; suyumuzu alçaklardan ve eşkıyâdan muhafaza et ve o inciyi Hilâfet deryasına salimen eriştir." diyor ve ilave ediyordu:

2734 "Vakıa kocam uyanıktır, elindekini kaptırmamak ve çarptırmamak yolunu bilir. Fakat o incinin binlerce haydudu vardır.

2735 Ona inci ve cevher tabiri ne demektir? Kevser suyunun tâ kendisidir. Cevherin aslı ve madeni, bu sudan bir damladır."

2736 Kadının duâları, bedevinin gam çekişi ve ağır yük altında ezilişi neticesinde,

2737 Bedevi o testiyi hırsızların eline geçmeden ve kazârâ ona bir taş dokunmadan, durup dinlenmeksizin dârü'l-hilâfeye kadar götürdü.

2738 Öyle bir kapı gördü ki nimetlerle dolu. Orada ihtiyaç sahipleri tuzak kurmuşlar; yâni ihsan almak için sebepler, vesileler hazırlamışlardı.

2739 Her taraftan gelen ihtiyaç sahipleri, orada her ân atiyye almakta ve hil'at[196] giymekte idiler.

2740 O kapı; mecûsi için de, mü'min için de güzel ve çirkin için de açıktı, güneş ve yağmur gibi umûmi idi. Cennet gibi yalnız mü'minlere mahsus değildi.

2741 Bedevi, halife kapısında gördü ki bir cemâat göze süslü görünmekte, yâni kendilerine iltifat edilmiş ve hil'at giydirilmişti. Diğer bir cemâat da ayakta durmakta ve emir beklemekte idiler.

2742 Süleyman'dan karıncaya kadar havas ve avamdan bir çok halk ihya edilmiş, orası Sûr[197]'a üflenmesiyle dirilmiş bir cihan halini almıştı.

---

[196] Hil'at: Pâdişah veya vezirler tarafından hediye olarak verilen üst elbisesi, kaftan.

[197] Sûr: 1. Boynuzdan yapılmış uzunca boru. 2. Kıyamet kopunca İsrafil'in herkesi mahşer meydanına toplamak için çalacağı boru.

2743 Sûret ehli olanlar mücevherli hil'atlere bürünmüş, mânâ ehli olanlar da mânâ denizini bulmuş ve dalmıştı.

2744 Himmeti olmayanlar, ne kadar himmet sahibi olmuşlar, olanlar da ne derecelerde nimete nail olmuşlardı.

Bu bahis: fakirin kereme ve kerem sahibine âşık olduğu gibi, kerimin kereminin de fakire âşık olduğu beyanındadır. Eğer fakirin sabrı ziyade olursa kerem sahibi onun kapısına gelir. Kerimin sabrı ziyade olursa fakir onun kapısına gelir. Lâkin fakirin sabrı, onun kemaline, kerimin sabrı ise onun noksanına delâlet eder.

2745 Ey talip gel. Fakirler sehavete muhtaç oldukları gibi cömertlik de fukaraya muhtaçtır.

2746 Güzeller saf ve parlak ayna aradıkları gibi cömertlik de fakir ve zaif kimseler ister.

2747 Güzellerin yüzü aynada güzel görünür.İn'âm ve ihsan cemâli de fakir ile peyda olur.

2748 Bundan dolayı Cenâb-ı Hak Duhâ Sûresi'nde "*Yâ Muhammed; fakiri reddetme*"[198] buyurdu.

2749 Madem ki fakir, cömertliğin aynasıdır, haberin olsun ki aynanın üzerine hohlamak zararlıdır.

2750 Fakirin kereme olan aşkı onu coşturur, yâni kerem sahibine müracaat ettirir ve istetir. Diğeri, yâni kerimin fakire olan aşkı da fukaraya bol bol para vermek hususunda kerem sahibini teşvik eder.

2751 O halde fakirler, Cûd-i İlâhinin, Kerem-i Rabbaninin aynasıdırlar. Hak ile olanlar, yâni Hak'ta fâni bulunanlar da sehâvet-i mutlaka halindedirler.

2752 Bu ikisinden başkası hakikatte ölüdür. O bu kapıda, yâni Bâb-ı İlâhide değildir, kapı perdesinin üstündeki nakıştan ibarettir.

[198] Duhâ Sûresi'nin 9-10. âyetleri: "9- Öyleyse sakın yetimi ezme. 10- Dilenciyi de azarlama."

Allah'a muhtaç ve Allah'a teşne olan ile, Allah'dan fakir ve gayrısına teşne olan arasındaki fark

2753 Allah'tan fakir ve gayrısına tâlip olan, fakirliğin nakşı, yâni resmidir. Can ehli, yâni mânevî hayat sahibi değildir. Köpek resmine sen kemik atma.

2754 Öyle sûretten ibaret olan, lokma dervişidir. Cansız bir resmin önüne yesin diye yemek tabağı koyma.

2755 Ekmek dervişi, toprak balığı gibidir. Balık şeklinde olmakla beraber denizden ürker.

2756 O tavuk gibi ev kuşudur. Yakınlık katında bulunan hidayet ankâsı değildir. Dünyâ lokmasını yer, Allah lokmasını yiyemez.

2757 O, yâni sahte derviş, nevale ve nafaka için Hakk'a âşıktır. Yoksa ruhu, hüsn ü cemâl âşıkı değildir.

2758 Eğer o, Zât-i İlâhiye âşık olduğunu tevehhüm ederse onun aşkı, aşk-ı zâti değildir, esma ve sıfat vehmidir.

2759 Vehim, mahlûk ve mevlûddur. Allah ise doğmamış ve doğurmamıştır..

2760 Kendi vehminin tasavvur ve tasvir ettiğine âşık olan kimse, minnet ve şükrana lâyık bulunan Allah'ın âşıkları gibi nasıl olabilir?

2761 O vehmin âşıkı, muhabbetinde sâdık ise onun mecazi aşkı, hakikati cezbeder.

2762 Bu söz lâyıkıyla anlaşılabilmek için şerh ister. Lâkin eski fehimli ve zaif itikatlı kimselerin yanlış anlamasından korkuyorum.

2763 Eski anlayışlar ve kısa görüşler zihinlere yüzlerce kötü hayâl getirir.

2764 Herkes doğru dinlemeye ve dürüst anlamaya muktedir değildir. Nasıl ki incir, küçük bir kuşun lokması olamaz.

2765 Hususiyle o küçük kuş, ölmüş, çürümüş hayaller içinde gözleri kapanmış ve görmez bir hâle gelmiş ise.

2766 Balık resmine deniz ve kara müsavidir; Hintlinin rengi için de sabun ve zac, yâni kara boya birdir.

2767 Kâğıt üstüne mağmum çehreli bir resim yapsan o resim, gam ve sürür ile alâkadar olmaz.

2768 Resmin görünüşü gamlı, fakat kendi gamdan âsûdedir. Gülen resmin görünüşü de güler, lâkin kendi gülmekten bihaberdir.

2769 Bu dünyâdaki mağmûmiyet ve meserret ki gönülde bir haz ve halden ibarettir. Âhiretteki gam ü sürura nisbetle nakıştan ve resimden başka bir şey değildir.

2770 Gamlı tavırlı resimler, bize doğru yolu hatırlatmak içindir.

2771 Güler görünen resimler de onlara bakıp mânânı düzeltmek üzere senin içindir.

2772 Hamam içine yaptıkları resimler, dışarı camekândaki elbise, çamaşır vesâire gibidir.

2773 Sen dışarıda bulundukça ancak libasları görürsün. Ey hemdem olan sâlik; soyun da içeriye gir.

2774 Çünkü elbise ile içeriye yol yoktur. Kalıp candan, libas tenden haberdâr değildir.

Halifenin nakibleriyle kapıcılarının, bedeviyi ikram için karşılamaları ve getirdiği hediyeyi halifeye takdim etmek üzere almaları

2775 O Bedevi, uzak çöllerden halife sarayının kapısına erişince.

2776 Nakibler, yâni misafirleri karşılamaya memur edilmiş olanlar, karşıladılar, yüzüne, yakasına lûtuf ile gül suyu serptiler.

2777 Bedevinin haceti, o söylemeden evvel nakiblerin mâlumu oldu. Zâten onların işi istenilmeden evvel vermekti.

2778 Bedeviye dediler ki: "Ey Arabın vechi ve şerefi; ne taraftansın, yoldan ve yorgunluktan nasılsın?"

2779 Bedevi cevaben dedi ki: "Bana iltifat etmekle şeref verirseniz Arap kavminin şerifi olurum. Benden yüz çevirirseniz her türlü şereften mahrum kalırım.

2780 Ey yüzlerinde büyüklük alâmeti bulunan nakibler; sizin vechinizdeki müjde, Caferî altınından daha parlaktır

2781 Ey yüzleri bir çok dîdâra bedel olanlar, sizi bir defa görmeye altınlar feda olsun.

2782 Ey bütün dünyâya Allah nuruyla nazar edenler, pâdişahın nezdine bahşiş ve ihsan vâsıtası olmak için gelmişsiniz.

2783 Siz, beşer efradının, yâni insan evlâdının bakırları üstüne nazar iksirini sürmek için burada bulunuyorsunuz.

2784 Ben sultânın lûtf u ümidiyle çölden gelmiş bir garibim.

2785 Onun lûtfu ve keremi râyihası çölleri tuttu. O râyihadan kum zerreleri bile hayat buldu.

2786 Buraya kadar altın için gelmiştim, gelip de sizi görünce dîdâr sarhoşu oldum.

2787 Bir şahıs ekmek almak için ekmekçi dükkânına gitti. Fakat ekmekçinin güzelliğini görünce ekmeği unuttu, ona candan âşık oldu.

2788 Biri de teferrüc ve tenezzüh için gül bahçesine gitmişti. Bahçıvanın hüsnü cemâli onun teferrücü oldu.

2789 Benim hâlim o bedevinin hâli gibidir ki: kuyudan su çekmek istîyordu. Fakat su yerine Yusuf'un yüzünden âb-ı hayat tattı.

2790 Mûsâ Aleyhisselâm ateş bulmak için gitmişti. Lâkin öyle bir ateş gördü ki, onun nûruyla, beşeriyet gaflet ve zulmetinin âteşinden kurtuldu.

2791 İsâ Aleyhisselâm düşmanlardan kurtulmak için davrandı. O davranış, kendisini semâya kadar çıkardı.

2792 Bir buğday başağı Hazreti Âdem'in tuzağı olmuştu. Fakat sonunda kendisi insan başağı, yâni Ebu'l-beşer oldu.

2793 Doğan kuşu, tuzağa konulan et parçasını yemek için gelir. Lâkin kendisi tutulup alıştırıldıktan sonra pâdişahın bileğinde oturmak saâdetini kazanır.

2794 Çocuk, babasından lûtuf göreceği, ezcümle kendisine kuş alınacağı ümidiyle ilm ü hüner öğrenmek için mektebe gider.

2795 O çocuk mektebi bitirdikten, yâni tahsilini ikmal ettikten sonra ilim meclisinin sadrına geçip oturur ve ders okutur. Evvelce hocaya aylık verir, sonra talim bedri[199] olur.

2796 Resûlullâh'ın amcası Abbas bin Abdulmuttalib, Hazreti Peygamberi telef ve din ile mücâdele kini şevkiyle Bedir'e gelen Kureyş ordusunda bulunmuştu.

2797 O ve evlâdı kıyamete kadar dînin muîn ve zâhiri olmak üzere, hilâfette isimleri kaldı.

2798 Ben buraya bir şey elde etmek ümidiyle gelmiştim. Dâr'ül-hilâfenin dehlizine girince âdeta şâir meclislerin sadrı oldum.

2799 Ben ekmek bulayım diye hediye olarak su getirdim. Lâkin buradaki ekmek ve nimet râyihası beni cennetlerin sadrına kadar götürdü.

2800 Ekmek, yâni unun yapıldığı buğdaydan yemesi, Âdem'i cennetten çıkarmıştı. Fakat ekmek, benim cennetin sadrına kadar çıkmama, yâni halîfe sarayına girmeme sebep oldu.

[199] Bedir: Dolunay.

2801 Melekler gibi ekmek ve sudan kurtuldum. Feleklerin bilâ garaz hizmeti gibi ben de bu kapıda bir şey istemez bir hâle geldim.

2802 Âşıkların bedenleriyle ruhlarından başka dünyada hiçbir şey garazsız, menfaatsiz hareket etmez.

Bu bahis dünyaya âşık olanın güneş ziyası vurmuş bir duvara âşık olan gibi olduğu beyanındadır. O duvar âşıkı, duvardaki parlaklığın dördüncü kat gökteki güneşin aksinden ibaret olduğunu anlamaya çalışmaz da duvara gönül verir. Güneşin ışığı güneşe avdet edince duvar âşıkı mahrum kalır.

2803 Küll'e âşık olanlar, cüz âşıkları değildir. Cüz'e müştâk olanlar küll'den mahrum kalırlar.

2804 Bir cüz diğer bir cüz'ün âşıkı olursa mâşûku çabucak kendi küllüne gider.

2805 Cüz'ün âşıkı olan, başka birinin kuluna maskara olur. Denize düşüp de kurtulmak için çör çöp makulesi kuvvetsiz şeylere sarılanlara döner.

2806 Bundan dolayı (*fezni bilhürre*)[200] sözü mesel oldu. (*Fesrikiddürre*)[201] kelâmı da bunun için söylenilegeldi.

2807 Cüz'e âşık olanın sevdiği kul, efendisinin yanına gider, âşık da ağlar ve inler bir hâlde kalır. Gül kokusu güle avdet eder, âşıka diken kalır.

2808 O âşık, matlubundan uzaklaşmış, boşuna koşmuş, nafile zahmet çekmiş ve ayakları yaralanmış olarak kalır.

2809 Onun misâli, gölge tutmaya uğraşan bir avcı gibidir. Gölge ona nasıl sermâye olabilir?

2810 O avcı, kuşun gölgesini sıkı sıkı yakalamış tutar, dalın üstündeki kuş da hayretle der ki:

2811 "Bu sersem acaba ne için gülüyor." İşte sana bâtıl ve çürük bir sebep numunesi.

2812 Eğer sen; cüz'ün kül'le yakınlığı, birliği vardır diyecek olursan diken ye! Diken de güle yakındır.

2813 Cüz' bir cihetten kül'le muttasıl değil, ayrıdır. Yoksa ve öyle olmasa peygamberlerin gönderilmesi bâtıl olurdu.

---

[200] Zina edeceksen hür kadınla et.

[201] Çalacaksan inci çal.

2814 Peygamberler, halkı Hakk'a isal etmek için gönderilmişlerdir. Halk ile Hak tek vücut olsalardı neyi îsal edeceklerdi?

2815 Bu bahsin sonu gelmez. Ey delikanlı; vakit gecikti, bedevi hikâyesini tamamla.

Bedevinin, hediyesi olan testiyi halifenin kölelerine teslim etmesi

2816 O su testisini ileri tuttu ve hizmet tohumunu o makama ekti.

2817 Dedi ki: "Bu hediyeyi pâdişaha götürün. Ondan ihsan talepkârı bulunan benim gibi bir fakiri ihtiyâç pençesinden kurtarsın.

2818 Hediyem, tatlı su ile dolu yeşil ve yeni bir testidir. İçindeki de çölde bir çukurda toplanmış yağmur suyudur."

2819 Nakiblerin güleceği geldi gülmediler. O hediyeyi can gibi kıymetli addederek kabul eylediler.

2820 Çünkü ahlâkı güzel ve kendi her şeyden haberdâr olan pâdişahın lûtf u inayeti devletin bütün âyânına ve memurlarına tesir etmişti.

2821 Pâdişahların tabîatı, tebaaya tesir eder. Nitekim yeşil felek, toprağı yeşertir.

2822 Pâdişahı havuz, tebâsını o havuzun muslukları farz et. Su, göle musluklardan akar.

2823 Muslukların suyu temiz bir havuzdan gelirse, her biri güzel ve zevkli bir su akıtır.

2824 Eğer havuzda acı ve pis su varsa muslukların her birinden o su akar.

2825 Çünkü her musluk havuza muttasıldır. Ey sâlik; bu sözün mânâsı içine gir, yâni onu derin derin düşün.

2826 Vatanı ve mekânı olmayan ruh pâdişahının letâfeti, bütün kalıp üzerinde nasıl müessir olur?

2827 Aslı ve tabiatı hoş olan aklın letâfeti, bütün bedeni edeb ve haya dâiresine nasıl ithâl eder?

2828 Sükûn ve karârı olmayan aşk, bütün bedeni nasıl cinnete sevkeder?

2829 Kevser gibi tatlı bir denizin suyundaki letâfet tesiriyle onun içindeki taş kırıntıları inci ve elmas olur.

2830 Bir usta hangi sanatla bilinirse çıraklarının ruhu da o sanatta ilerler.

2831 İlm-i usûl üstadının karşısındaki çevik ve malûmatlı bir şâkirt, usûl ilmini okur.

2832 Fâkih olan üstadın karşısındaki tâlip, usûl okumaz, fıkıh okur.

2833 Nahiv üstadının karşısındaki müteallim, hocasının tedrisinden nahiv âlimi olur.

2834 Hak yolunun mahvi ve fânisi olan bir mürşidin müridi de şeyhinin irşâdiyle Hakk'ın mahvi olur.

2835 Bu mütenevvî ilimler içinde ölüm günü, yol azığı olacak ve işe yarayacak ancak fakr u fena ilmidir.

Bir nahiv âlimi ile bir gemicinin macerası hikâyesi

2836 Bir nahiv âlimi, bir gemiye bindi. O kendini beğenmiş nahivci, gemiciye dönerek:

2837 "Hiç nahiv okudun mu?" diye sordu. Gemici: "Okumadım." cevâbını verince; "Ömrünün yarısı heder olmuş." dedi.

2838 Gemicinin bu sözden kalbi kırıldı ve kızdı ise de o sırada cevap vermedi.

2839 Rüzgâr gemiyi bir girdaba sürükleyince, gemici yüksek sesle,nahivciye:

2840 "Hoca söyle bakalım, yüzme bilir misin?" suâlinde bulundu. Nahvî: "Ey hoş sözlü ve güzel yüzlü gemici; bilmem", deyince,

2841 "Ey nahvî, ömrünün temamı heder oldu. Çünkü bu gemi girdaplarda batacaktır." cevâbını verdi.

2842 Malum olsun ki, burada nahiv değil, mahiv lâzımdır. Sen de mahvoldunsa tehlikelerden çekinmeksizin suya dal.

2843 Denizin suyu ölüyü suda taşır. Diri olan, denizin elinden nasıl kurtulur?

2844 Sen beşeriyet vasıflarından ölürsen esrar denizi seni başında gezdirir.

2845 Ey herkese (eşek!) diyen mağrur; şimdi sen de eşek gibi buz üstünde kalmış ve ileri geri, adım atamayacak hâle gelmişsin.

2846 Dünyâda sen cihanın allâmesi idin. Şimdi o cihanın fâniliğini gör.

2847 Size mahv ü fena usûlünü öğretmek için bedevi kıssama nahvî fıkrasını ekledik.

2848 Ey büyük dost; fıkhın mefhûmunu, nahvin maksûdunu ve sarfın tebdilini tevazu ve alçakgönüllülükte bulursun.

2849 O su testisi bizdeki malûmatın misâlidir. Halîfe ise ilm-i İlâhi Diclesidir.

2850 Biz testilerimizi dolu olarak Dicle'ye götürüyoruz. Böyle yaptığımız için kendimizi eşek bilmezsek hakikaten eşeklik ve ahmaklık etmiş oluruz.

2851 Dicle'ye bir desti yağmur suyu götüren Arap mazur idi. Çünkü Dicle'yi bilmiyordu. Dicle'den gafil ve çölde ondan çok uzaktı.

2852 Eğer bir Dicle nehri bulunduğundan bizim gibi haberi olsaydı o testiyi öteye beriye taşımazdı.

2853 Belki Dicle nâmında büyük ve tatlı bir nehir bulunduğuna vâkıf olunca testisini bir taşa vurur kırardı.

Halîfenin o hediye ve testiyi hiç de ihtiyâcı yokken kabul etmesi ve atâ ve ihsanda bulunması

2854 O halîfe bedevinin testisini görüp, ahvâlini işitince o testiyi altın ile doldurttu, fazlasıyla atâ ve ihsanda bulundu.

2855 Bahşişler ve hil'atler verdi de o Arabı fakr u zaruretten kurtardı.

2856 Vergi cihanı, kerem ve ihsan denizi olan o büyük hükümdar nakiblere emretti ki:

2857 "Bu testiyi altınla doldurup onun eline verin, yurduna döneceği zaman da Dicle kıyısına götürün.

2858 O kara yolundan sefer ederek gelmiştir. Nehir tarikiyle giderse kestirme olur."

2859 Kayığa binip de Dicle nehrini görünce hayasından eğildi ve secde etti de dedi ki:

2860 "Bu vergili pâdişahın lûtfu ne kadar çok. Hele o testideki durgun suyu alması ne derece şaşılacak bir hâl.

2861 O cömertlik denizi, benim kalp akçe gibi değersiz hediyemi çabuk çabuk nasıl kabul etti."

2862 Evlat, bütün âlemi ilim ve hüsn suyu ile ağzına kadar dolmuş bir testi bil.

2863 O testideki su, Cenâb-ı Hakk'ın güzelliği Diclesinden bir damladır, güzellik ise çokluğundan dolayı kabına sığmaz.

2864 Allah gizli bir hazine idi. Dolgunluktan gayb perdesini yırttı. Toprağı feleklerden daha parlak bir hâle getirdi.

2865 Allah gizli bir hazîne idi. Hazîne doluluğundan taştı da toprağı atlas giyen bir pâdişah hâline getirdi.

2866 Eğer o bedevî ve onun gibi testisindeki suyu değerli bir şey zanneden gafiller, Allah'ın kemâl-i diclesinden bir kanal görmüş olsalardı o testiyi imha ve ifna ederlerdi.

2867 Kemâl-i İlâhî diclesinin kanalını, uzunluğunu görmüş olanlar dâima kendilerinden geçmiş bir haldedirler. O bîhudlukla ve riyazet ve mücâhede ile varlık testisini kırmaya çalışırlar.

2868 Ey gayretinden testiye taş vuran, bilmiş ol ki, bu testi kırılınca daha sağlam olur.

2869 Küp kırılmış ise de içindeki su dökülmemiştir, o kırılıştan yüz sağlamlık peydâ olmuştur.

2870 Küpün eczası ve eczasının eczası neş'esinden hallenir ve oynar. Fakat şu hâl, akl-ı cüz'îye hayal ve muhal görünür.

2871 Bu hâlde ne desti peydadır, ne de su. Binâenaleyh misâli bırak da hakikati iyice gör. Her şeyin doğrusunu Allah bilir.

2872 Mânâ kapısını çalacak olursan sana açarlar. Fikir kanadını sallar, yâni uçmaya çabalarsan seni şahbâz ederler.

2873 Fikir kanadın çamura bulaşmış ve ağırlaşmış. Zira çamur yiyorsun. Çamur sana ekmek olmuş.

2874 Ekmek ve et çamur gibidir. Onlardan az ye ki, çamur gibi yerde kalmayasın.

2875 Ey pis boğaz adam; sen acıkınca köpek gibi sert ve yanına yaklaşılmaz bir soysuz oluyorsun.

2876 Karnın doyunca da leş hâline geliyor, duvar gibi elsiz, ayaksız ve kâinattan habersiz oluyorsun.

2877 Tokluk hâlinde lâşe, açlık hâlinde köpek olurken, arslanların güzelce koştukları bir yolda sen nasıl yürüyebilirsin?

2878 Kendi avlanma âletini köpekten başka bilme de köpeğin önüne az kemik at.

2879 Çünkü köpek, karnı doyunca azgınlık gösterir, avlara nasıl olur da, hoşlukla seğirtir.

2880 Kıssası nakledilen o bedeviyi ihtiyaç ve açlık çekmişti de halîfe kapısına götürmüş ve o devlete eriştirmişti.

2881 Yiyeceği ve sığınacağı olmayan o bîçare hakkında halîfenin ihsanlarını hikâye arasında söylemiştik.

2882 Âşık olan her ne söylerse söylesin, aşk mahallesine gelince onun ağzından aşk râyihası fırlar.

2883 Aşık olan fıkıhtan bahsetse bile onun hoş sesinden fakr ü fena kokusu gelir.

2884 Âşık küfür söylese, sözünden din râyihası, şüpheye dâir ifâdesinden yakîn mânâsı duyulur.

2885 Sıdk denizinden eğri bir köpük peyda olmuş, fakat saf olan aslı onu temizlemiştir.

2886 O köpüğü de safî, hakîkî ve sevgili dudağının tekdiri farz et.

2887 Eğer ârif eğri söylerse onda doğruluk görünür. O eğrilik, doğruluğu süsleyen bir hoşluktur.

2888 Şekeri ekmek somunu şeklinde pişirecek olursan onu emince sana şeker lezzeti gelir.

2889 Bir mü'min, altından yapılmış bir put bulunca onu putperestlere bırakır da çekilir mi?

2890 Belki onu alır, ateşte eritir, iğreti olan putluk şeklini değiştirir.

2891 Onu eritmesi, üstündeki putluk nakışının kalmaması içindir. Çünkü sûret, hakikati bulmaya mâni ve hâildir.

2892 O putun altını Allah'ın bir ihsanıdır. Üstündeki putluk sûreti ise nakit altına ârizî ve âriyet[202] bir şeydir.

2893 Bir pire için bir kilimi yakma. Sinek vızıltısından dolayı gündüzü bırakma.

2894 Ey sâlik; eğer sûrette kalırsan putperestlikten kurtulamazsın. Sûreti bırak da mânâya bak.

2895 Hacca gideceksen hacı bir arkadaş ara. O arkadaş ister Hintli, ister Türk, ister Arap olsun.

2896 O arkadaşın sûretine ve rengine bakma. Ancak azim ve kasdının ne olduğuna bak.

2897 O arkadaş siyah renkli olsa da aynı maksada doğru gittiği için seninle hemrenk demektir. Binâenaleyh o siyahı sen beyaz telakki et.

2898 Bu hikâye tertipsiz olarak söylenildi, âşıkların fikri gibi karmakarışık oldu.

2899 Bunun mazmunlarında ezel gibi başlangıç yoktur. Sonu da gelmez, ebedü'l-âbâd ile akrabadır.

2900 Belki bu hikâye, yâhut onun içinde bulunduğu Mesnevî, su gibidir ki, her damlası hem baş, hem ayaktır, hem de başsız ve ayaksızdır.

2901 Hâşâ, Allah'a yemin ederim ki, şu naklettiklerim masal değildir. Senin ve bizim hâlimizin aynıdır. Ona hoşça dikkat et.

2902 Çünkü sofi kuvvet ve kudret sahibidir, onun yanında mâzi zikrolunmaz.

2903 Arap da biziz, testi de biziz, melik de biziz. Ezelde mahrum olanların hepsi bu mânâyı anlamaktan mahrumdur.

---

[202] Âriyet: Geçici, iğreti.

2904 Şimdi, inkârın aslının neden peydâ olduğunu dinle! Bir kül'ün türlü türlü cüz'leri vardır.

2905 Benim (*cüz'i kül*) deyişim, maddî cüz'lerin Kül'le nisbeti gibi değildir. Gül kokusunun güle nisbetle cüz ve araz olmasına da benzemez.

2906 Çiçeklerdeki letâfet, güldeki letâfetin cüz'üdür. Kumru ötüşündeki letâfet de bülbül sesindeki letâfetin cüz'üdür.

2907 Ben, böyle müşkillere cevap vermekle meşgul olursam susuzlara ne vakit su verebilirim?

2908 Eğer sen tamâmıyla işgal mertebesinde ve bundan dolayı sıkıntı içerisinde isen sabret ki, sabır, ferah ve sürûrun anahtarıdır.

2909 Vesveseli düşüncelerden sakın. İnsanın kalbi sazlık ve orman gibidir. Orada arslan gibi de, yaban eşeği gibi de fikirler bulunur.

2910 Perhizler ilâçların serveridir. Kaşınmak ise uyuzluğun artmasına sebeptir.

2911 Söylediğim, söyleyeceğim nükteleri kabul et ve kulak ver ki, ben de senin kulağına altın küpe takayım.

2912 Kuyumcu gibi olan ayın kulağına sen halka olursun, Ay'a ve Süreyya'ya[203] kadar yükselirsin.

2913 Evvelâ dinle ve anla ki, mahlûkâtın hepsi de (elif)'ten (yâ)'ya kadar olan harfler gibi muhtelif ruhludur.

2914 Bu muhtelif harflerde karışıklık ve biraz benzeyişleri dolayısıyla şüphe vardır. Bir bakıma göre de tamâmıyla birdir.

2915 Harfler bir cihetten birleşik, bir cihetten zıd, bir cihetten latifeâmiz, bir cihetten ciddidir.

2916 Kıyamet arz-ı ekber günüdür. Arz olunmayı kerr ü fer sahibi olan, yâni hayırlı ameli olan kimse ister.

2917 Çirkin bir Hintli gibi mânen yüzü kara olanlar için, arz günü, rüsvây olacakları bir gündür.

2918 Güneş gibi parlak yüzü olmayanlar, o yüzü örtüp göstermemek için geceden başka bir şey istemezler.

2919 Vücûdu diken gibi olup da bir gül yaprağı bile değmeyen kimse için, bahar mevsimi, onun esrarını ifşa eden bir düşmandır.

2920 Baştan ayağa kadar gül gibi, susam çiçeği gibi güzel ve değerli olan kimse için de bahar, görür ve gösterir iki göz mesabesindedir.

---

[203] Süreyya: Boğa burcunda yedi yıldızdan meydana gelen yıldız kümesi, Ülker, Pervin.

2921 Mânâsız ve faydasız diken, gülistanda yan gelip oturmak için dâima hazan olmasını ister.

2922 Gülün güzelliği ile dikenin çirkinliği gizli kalsın, gülün rengini, dikenin buruşukluğunu görmeyesin diyedir.

2923 Onun için hazan, o dikene bahar ve hayattır. Çünkü o mevsimde âdi taş ile yakut farksız görünür.

2924 Bahçıvan o dikeni hazân mevsiminde de bilir. O bir bahçıvanın görüp bilmesi, bütün cihanın görüp bilmesinden iyidir ve doğrudur.

2925 Hakikatte cihan o (ebleh) olan zâttan ibarettir. Felekteki her yıldız, kamerin bir cüz'üdür.

2926 Mahiyet-i hasenelerini meydana çıkaracağı için: Bütün nakışlar ve nigârlar, yâni güzel çiçekler: "Müjde, müjde, işte bahar geliyor"derler.

2927 Ağaçlar parlak zırh giymiş gibi çiçek açmayınca yemişleri nasıl düğüm bağlar?

2928 Ağaçlardaki çiçekler dökülünce meyveler baş gösterir. Bunun gibi i beden zaif düşünce de ruhlar baş kaldırır, yâni yükselir.

2929 Çiçek sûretten ibarettir, meyve mânâdır. Çiçek bir müjdeci, meyve ise nimettir.

2930 Çiçek dökülünce meyve zâhir olur. O dökülüp kaybolunca beriki, yâni yemiş büyür.

2931 Ekmek somunu kırılmayınca ve kesilip dilim hâline getirilmedikçe nasıl bedene kuvvet verir. Asmadaki üzüm salkımları sıkılıp ezilmedikçe nasıl şıra ve şarap olur?

2932 Kara helile sâir ecza ile birlikte döğülüp toz hâline getirilmedikçe sıhhati artıracak bir ilâç nasıl olur?

Pîrin vasıflarına ve ona itaatin lüzumuna dâir

2933 Ey Hakk'ın ziyası Hüsâmeddin, Pîr'in evsâfını yazmak için bir iki kâğıt fazla al.

2934 Vakıa nâzik vücudunun kuvvet ve tahammülü yoktur. Fakat Güneş olmayınca da bizim gözümüz aydınlanmaz.

2935 Sen kandil gibi nurânî ve cam misali saf ve şeffaf bir vücutsun. Lâkin gönül ehlinin reisi ve onlara muktedasın.

2936 Madem ki, ipin ucu senin eline ve arzuna bağlıdır. Gönüldeki dizi dizi incilerin zuhura gelmesi de senin eser-i in'amındır.

2937 Yol bilen pirin, yâni mürşidin ahvâlini yaz. Bir pîre intihab et ve onu aynı tarîk bil.

2938 Pîr yazdır, halk haziran ayıdır. Halk gece gibidir; pîr ise aydır.

2939 Ben, tâlihin gençliğine, yâni ezelî saadete pîr adını verdim. Benim bahsettiğim, günlerin geçişinden ihtiyar olan değil, Allah'ın tevfikiyle bir cemâatin muktedâsı olan pirdir.

2940 O öyle bir pirdir ki, pirliğin başlangıcı yoktur. Tek bir incidir, şerik ve nazîri mevcut değildir.

2941 Şarap ne kadar eski olursa o kadar tesirli olur. Hususiyle- o şarab (*ledün*) küpünden olursa.

2942 Ey sâlik; bir pîre intihâb et. Zira bu mânevî sefer, kılavuz olmayınca çok âfetli, çok korkulu, çok muhataralıdır.

2943 Çok defa geçtiğin bir yolda bile kılavuzsuz gidersen şaşırırsın.

2944 Ya hiç görmediğin bir yolda ne olursun? Aklını başına al da kılavuzdan istiğna gösterip yalnız gitmeye kalkışma.

2945 Eğer o mürşid-i kâmilin gölgesi, senin gibi bir şaşkının üstüne düşmeyecek ve icabında elinden tutmayacak olursa gulyabâni sesleri seni sapıttırır.

2946 Gulyabâni seni yoldan çıkarır ve tehlikeye düşürür. Bu yolda senden akıllı çok kimseler vardı ki, hepsi de dalâlete düştü.

2947 Yalnız ve yanlış yola gidenlerin nasıl dalâlete düştüklerini Kur'ân'dan dinle ve kötü ruhlu şeytanın onları ne hâle getirmiş olduğunu anla.

2948 Şeytan onları istikâmet ve hidâyet caddesinden yüz binlerce uzak yollara götürdü de idbâra, felâkete uğrattı ve kendilerini çırçıplak bıraktı.

2949 Onların çürümüş kemiklerini ve dağılmış saçlarını görüp de ibret al. Fakat eşeğini onların tarafına sürme, yâni gittikleri yola gitme.

2950 Eşeğinin boynundan yakala, istikamet caddesini bilenlerin ve onun doğruluğuna gidenlerin yoluna çek.

2951 Sakın ha! Eşeği kendi havasına bırakma ve yularını elinden salıverme. Çünkü o yola değil, çayır tarafına gitmek ister.

2952 Eğer sen bir lâhza gaflet edip de nefis merkebinin yularını salıverecek olursan fersahlarca otlak tarafına yol alır.

2953 Eşek yol düşmanı ve ot sarhoşudur. O, ne kadar eşek sürücüsünü telef etmiştir.

2954 Eğer yolun doğrusunu bilmezsen eşeğin gitmek istediği tarafın aksine git ki, doğru yol işte odur.

2955 Nefislerinize danışın ve arzularının hilafını yapın. Onlara isyan etmeyenler, telef olup giderler.

2956 Hevâ ve hevesle dost olma, yâni nefsinin istediklerini yapma ki, seni Allah yolundan saptıracak odur.

2957 Yoldaşların, yâni hakikat yolcularının gölgesi kadar, bu hevâ ve hevesi dünyâda kıracak hiçbir şey yoktur.

Resül Aleyhisselâtü Vesselam'ın Hazreti Ali'ye: herkes bir nevî tâatle Allah'a yakınlaşmak etmek ister. Sen âkil ve bende-i hâs olan bir zâtın sohbetiyle yaklaş ki, hepsinden ileride bulunasın diye vasiyet buyurması

2958 Hazreti Peygamber, Cenâb-ı Ali'ye buyurdu ki: "Yâ Ali: Sen Allah'ın arslanısın, pehlivansın ve cesursun.

2959 Lâkin arslanlığa itimat etme de ümit ağacının gölgesine gel.

2960 Öyle bir âkilin sâyesine sığın ki, hiçbir nâkil, onu yolundan çevirmeye muktedir olamasın.

2961 Onun gölgesi arz üzerinde Kafdağı, ruhu da çok yüksekte uçan bir Simurg'dur.

2962 Kıyamete kadar onun vasfını söyleyecek olsam sonunu ve bitmesini bekleme.

2963 Hülâsası: İnsân-ı kâmil; Beşeriyet nikâbıyla örtülmüş bir güneştir. Artık anla. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

2964 Yâ Ali; Allah yolundaki tâat ve ibâdetlerden, Hakk'ın has kulu bir kâmilin sayesinde bulunmayı tercih et.

2965 Herkes bir nevî ibâdet tarafına meylederek kendileri için azaptan kurtulacak bir vesile hazırladılar.

2966 Sen git de âkil ve kâmil bir zâtin sâyesine sığın ki, içten pazarlıklı düşman olan nefsin elinden kurtulasın.

2967 Bu hareket, senin için bütün tâatlerden efdaldir. Bunu yapmakla ileri gitmiş olanları geçmiş olursun.

2968 Ey sâlik; pîri bulunca aklını başına al da ona teslim ol. Mûsâ Peygamber gibi Hızır'ın hükmü altında yürü.

2969 Ey sâlik; Hızır'ın yaptığı işlere bilâ nifak sabret ki, sana: Artık ayrılma zamanı geldi, git demesin.

2970 Mürşid, gemiyi sakatlasa da sen ses çıkarma, çocuğu öldürse de sen saçını başını yolma.

2971 Allah, onun elini kendi eli ile tesmiye etti de (*Yedullahi fevka eydihim*)[204] âyetini inzal etti.

2972 Allah'ın eli o çocuğu öldürür ve diriltir. Diriltmek ne demek? Onu ruh-u bâkî hâline getirir.

2973 Her kim yalnızca bu yolu nâdir olarak kendi kendine geçmişse o da yine pirlerin himmeti yardımıyla menzil-i maksûda ermiştir.

2974 Pirin eli, gaiblere yetişemeyecek kadar kısa değildir. Onun eli Allah'ın kabzası mesabesindedir.

2975 Madem ki, gaiblere böyle bir hil'at veriyorlar, huzurda olanlar şüphesiz gâiblerden daha ziyade iltifata nail olurlar.

2976 O kerim zevat, gaiblere yiyecek verince misafirlerinin önüne nasıl nimetler korlar?

2977 Onların huzurunda kemer bağlayıp hizmet edenler nerede, kapı dışarı durup da içerisi ile alâkadar olmayanlar nerede?

2978 Ey sâlik; kendine bir pîr intihab edince gerek onun hizmetinde gerek tavsiye edeceği evrâd ü ezkâr ve sair ibâdette tembellik ve çamur gibi uyuşukluk gösterme.

2979 Eğer her yarandan, yâni mücahede ve hizmetin zorluğundan incinir de kin tutmaya kalkışırsan cilâsız ayna gibi kalırsın. Cila vurulmayan bir satıh[205] nasıl ayna olur?

Bir Kazvinlinin vücuduna dövme yaptırması

2980 Şu hikâyeyi nakledenden dinle ki: Kazvin şehri ahâlisinin yolu ve âdetine göre,

2981 Vücûda, ellere, kürekler üstüne iğne ucu ile zarar vermeyecek sûrette dövme yaparlar.

2982 Kazvinli biri, hamamda bir dellâk'ın[206] yanına gitti ve "lütfen bana bir dövme yap", dedi.

---

[204] Fetih Sûresi'nin 109 âyetinden: "...*Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir*..."

[205] Satıh: Yüzey.

[206] Dellâk: Hamamlarda müşteriyi ovup keseleyerek yıkayan kişi, tellâk.

2983 Dellâk: "Pehlivanım, ne resmi yapayım?" diye sordu. Kazvinli: "Kükremiş bir arslan resmi!" cevâbını verdi ve dedi ki:

2984 Benim talihim arslandır. Binâenaleyh arslan resmi yap. Hem de boyasının bolca olmasına çalış."

2985 Dellâk, Nerene nakşedeyim?" dedi. Kazvinli de: "Kürek kemiğimin üstüne o yap!" emrini verdi.

2986 Dellâk iğneyi batırmaya başlayınca acısı herifin kürek kemiğine işledi.

2987 Kazvinli pehlivan inleyerek: "Ey yüksek usta; beni öldürdün. Ne yapıyorsun?" diye sordu.

2988 Dellâk: "Arslan resmi yap demedin mi?" deyince Kazvinli: "Neresinden başladın?" suâlinde bulundu.

2989 Dellâk: "Kuyruk tarafından başladım." dedi. Kazvinli: "İki gözüm, kuyruk tarafını bırak.

2990 Arslanın kuyruğuyla kuyruk tarafının acısından soluğum kesildi. Onun kuyruk sokumu benim nefes yolumu tıkadı.

2991 Ey arslan nakşeden; yaptığın arslan varsın kuyruksuz olsun. Çünkü iğne acısından kalbime fenalık geldi."

2992 O iğne batıran şahıs, çekinmeksizin ve rahm ü şefkat göstermeksizin başka tarafa bir yara açtı.

2993 Kazvinli: "Aman, bu arslanın neresi?" diye haykırdı. Dellâk da: "Ey adam; kulağıdır", izahında bulundu.

2994 Kazvinli: "Ey üstâd-ı hakîm; kulağı da olmasın. Kulağı bırak da kilimi kısalt, yâni elini çabuk tut."

2995 Dellâk iğneyi başka tarafa batırmaya, Kazvinli de yine bağırıp çağırmaya başladı.

2996 Kazvinli: "Bu üçüncü taraf, arslanın neresi?" diye sordu. Dellâk da: "Karnıdır azizim." cevâbını verdi.

2997 Kazvinli: "Aman! Arslanın karnı da olmasın. Derdim arttıkça arttı, iğneyi çok batırma." dedi.

2998 Dellâk şaşırdı ve çok hayrete düştü. Uzun müddet parmağı ağzında kaldı.

2999 Usta hiddetinden iğneyi yere attı ve "Böyle bir iş dünyâda kimsenin başına gelmiş midir?" dedi.

3000 "Kuyruksuz, başsız, karınsız arslanı kim görmüştür? Allah bile böyle bir arslan yaratmamıştır.

3001 Birader; iğne acısına sabret ki, kendi kâfir nefsinin iğnesi derdinden kurtulasın."

3002 Varlık kaydından ve benlik vehminden kurtulmuş olanlara felek de, güneş de, ay da hürmet ve tazimde bulunur.

3003 Cismindeki kâfir nefsi ölmüş olana, güneş de, bulut da itaat eder.

3004 Kalbi mum yakmasını öğrenmiş olanı güneş yakmaz.

3005 Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerim'de: "Güneş Ashâb-ı Kehf'in mağaralarını ziyaret ederdi[207]", buyurmuştur.

3006 Gül cânibine giden bir cüz'inin karşısında, diken bile gül gibi letâfetten ibâret olur.

3007 Allah'ın tazimini yükseltmek nedir? Kendini hor, hakir, toprak gibi zelil tutmaktır.

3008 Allah'ın tevhidini öğrenmek nedir? Kendini Vâhid'in huzurunda yakmak ve ifna etmektir.

3009 Eğer gündüz gibi aydınlanmak istersen gece gibi karanlık olan varlığını yak.

3010 Kendi varlığını, o varlık bahşeden Allah'ın varlığında, bakırın kimyada eridiği gibi erit.

3011 Ey sâlik; sen (ben ve biz) demeye iyiden iyiye sarılmışsın. Fakat bilmiş ol ki, bu haraplığın hepsi iki varlıktan ileri gelmektedir.

Avlanmaya çıkan arslan, kurt ve tilkinin hikâyesi

3012 Arslan, kurt ve tilki, avlanmak için dağa çıkmışlardı.

3013 Avları yakalayıp birbirinin sırtına yükletmek ve taşımak için yardım edeceklerdi.

3014 Üçü birlikte o geniş kırda bir çok av tutacaklardı.

3015 Vâkıâ erkek bir arslan için kurt ve tilki ile arkadaşlık etmek ayıptı. Lâkin arslan, onlara ikram olsun diye kendilerini yoldaşlığa kabul etti.

3016 Böyle bir pâdişah için asker, fazla kalabalıktan ibaretti. Lâkin (*El-cemaatü rahmetün*)[208] hadisine ittiba' etmek için onlara arkadaş oldu.

---

[207] Kehf Sûresi'nin 17. âyetinden: "Ey *Muhammed! Baksaydın güneşin doğduğu zaman mağaranın sağ tarafına yöneldiğini, batarken de sol taraftan onları makaslayıp geçtiğini görürdün. Onlar, mağaranın geniş bir yerinde idiler. İşte bu Allah'ın mucizelerindendir...*"

[208] "*Cemaat, Allah'ın rahmetine sebeptir.*"

3017 Böyle bir Ay için yıldızlarla bulunmak ayıp sayılacak bir hâldir. Onun yıldızlar arasında bulunması cömertliği dolayısıyladır.

3018 Peygamberin re'yi gibi hiçbir kimsede re'y olmamakla berâber Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Hazretleri'ne onlarla müşâvere etme emri vârid olmuştur.

3019 Terazide arpanın, altına arkadaş olması, yâni dirhem kefesine konulması, arpanın da altın gibi kıymetli bir cevher olmasından değildir.

3020 Ruh şimdi kalıbın yoldaşıdır. Köpek de bir müddet -Ashâb-ı Kehf'de olduğu gibi- mağara bekçiliği etmişti.

3021 Bu cemâat, arslanın maiyetinde heybet ü azametle dağa doğru gidince.

3022 Bir yaban sığırı, bir keçi ve iri bir tavşan avladılar. İşleri, ileri gitti.

3023 Her kim cengaver bir arslanın izinde giderse gece gündüz ona kebap eksik olmaz.

3024 Vaktaki avları ölü ve yaralı olarak kanlar içinde sürükleye sürükleye ormana getirdiler.

3025 Kurt ile tilki, avların pâdişahların adaleti üzere taksim edileceği tamahında idiler.

3026 Her ikisinin tamahı da arslana aksetti ve tamahlarının sebebini anladı.

3027 Esrar arslanı ve mâ'na emîri olan bir zât, kalbin düşündüğü her şeyi bilir.

3028 Ey düşünce tabiatlı gönül; yâni böyle düşünceli bir gönül sahibi; öyle bir zâtın huzurunda kötü düşünceli kalbini muhafaza et.

3029 O, senin kalbindekini bildiği halde sesini çıkarmaksızın eşeğini sürer, yâni sohbete devam eder, hattâ anladığını anlatmamak için senin yüzüne güler.

3030 Arslan, kurt ile tilkinin tamahkâr düşüncesini anlamışken o anda meydana vurmadı.

3031 Lâkin kendi kendine dedi ki: "Ey hasis dilenciler; ben size lâyıkınızı gösteririm.

3032 Benim re'yim ve edeceğim taksim size elvermiyor mu? Benim atâ ve ihsanım hakkında zannınız böyle mi idi?

3033 Ey akılları ve re'yleri benim re'yimden, benim dünyâları süsleyen atâlarımdan zuhur eylemiş olan kurt ile tilki!

3034 Resim, ressamı nasıl anlayabilir ki, ona ayıbı ve haber almak kudretini veren ressamdır.

3035 Ey mevcûdiyetlerinden zamanın utandığı küstahlar; bana karşı böyle kötü zanda bulunmak size mi kaldı?

3036 Allah'a karşı sûizanda bulunanların başını kesmezsem hatânın tâ kendisi olur.

3037 Feleği sizin varlığınız ayıbından kurtarayım da bu vaka dünyâda destan olup kalsın."

3038 Arslan bu fikir ile sûretâ gülüyordu. Ey insan; arslan'ın gülümsemesine emin olma.

3039 Dünyâ malı, Hakk'ın tebessümleridir ki, bizi sarhoş eder, aldatır ve eskitir.

3040 Fukaralık ve hastalık ey sâlik; senin için servet ve sıhhatten efdaldir.

Arslanın kurdu imtihan etmesi ve "Ey kurt; bu avı aramızda taksim et" demesi

3041 Arslan dedi ki: "Ey eski ve tecrübeli kurt; bu avı aramızda taksim ederek yeni bir adalet göster.

3042 Taksim işinde benim vekilim ol da senin ne cevher olduğun meydana çıksın."

3043 Kurt dedi ki: "Şahım; yaban sığırı senin payındır. O büyüktür, sen de büyük ve gövdelisin. Binâenaleyh o sana lâyıktır.

3044 Keçi benim hissemdir ki, orta vücutludur. Ey tilki sen de yanılmaksızın tavşanı al."

3045 Arslan dedi ki, "Ey kurt; ne dedin? Bir daha söyle bakayım. Ben burada iken, ben ve sen demeye cesaret ediyorsun hâ?

3046 Kurt ne köpek oluyor ki, benim gibi emsalsiz bir arslan karşısında kendisini var görebiliyor?

3047 Ey eşekliği kendi satın alan eşek, ileri gel!" dedi. Kurt yaklaşınca pençe vurdu ve onu parçaladı.

3048 Arslan, kurtta beyin ve rüşd ü sedâd tedbiri görmeyince ona siyâset ederek derisini başından sıyırdı.

3049 Dedi ki: "Madem ki beni görmek ve karşımda bulunmak, sana benliğini unutturmadı. Böyle bir cana inleyerek ölmek gerektir.

3050 Benim huzurumda fânî olmadığın için senin boynunu vurmak lazım geldi."

3051 Allah'ın vechinden başka her şey hâliktir. Sen onun vechinde değilsen varlık arama.

3052 Her kim bizim vechimizde fena bulursa "helak olmak" onun cezası olmaz.

3053 Çünkü o (*lâ*)dan geçmiş (*illâ*) da makam kılmıştır. Makamı (*illâ*) olanlar ise fâni olmazlar.

3054 Her kim Hak kapısında (Ben) ve (Biz) diyecek olursa o kimse (lâ) vadisinde dönüp dolaşıyor demektir. Öyle olanlar, dost kapısından kovulur.

O kimsenin kıssası beyanındadır ki: yârin kapını çaldı. Yâr, içeriden: "kim o?" diye seslendi. Kapıyı çalan: "Benim", cevâbını verince yâri: "Madem ki sensin, kapıyı açamam. Yaranımdan benlik mertebesinde kalmış kimse tanımıyorum." dedi.

3055 Biri gelip yârin kapısın, çaldı. Yâri içeriden: "Ey kendisine itimât edilen; kimsin?" diye sordu.

3056 Kapıyı çalan; "Benim!" deyince yâri: "Git, senin için içeriye girme anı değildir. Böyle bir mânevî nimetler sofrasında ham ruhlulara yer yoktur." cevâbını verdi.

3057 Pişmemiş, yâni kemâle ermemiş olanı hicran ve firak ateşinden başka hangi vâsıta pişkinleştirir ve onu mânevî nifaktan kurtarabilir.

3058 O zavallı kapıdan döndü ve bir sene seferde bulunup yârin firak ve iştiyakı kıvılcımlarıyla tutuştu, yandı.

3059 O yanık âşık, pişkinleşti ve geri döndü. Tekrar yârin hanesi tarafına geldi.

3060 Dudağından terbiyesizce bir söz fırlamasın diye yüz korku ve edep ile kapının halkasını vurdu.

3061 Yâri: "Kapıda olan kimdir?" diye sorunca: "Ey gönlümü almış olan; kapıdaki de Sen'sin" cevâbını verdi.

3062 Yâri de: "Mademki şimdi benim gibisin, ey benden ibaret olan! İçeri gir. Ev içine iki Ben sığışmaz." dedi.

3063 İğneye iki katlı iplik başı giremez. Sen bir katlı isen bu iğneye gir.

3064 İpliğin iğneye irtibatı vardır. Fakat iğne deliği ile devenin münâsebeti yoktur.[209]

3065 Devenin vücûdu riyâzât ve mücâhedât makasından başka bir şeyle nasıl incelir?

---

[209] A'raf Sûresi'nin 40. âyetine işarettir: "*Bizim âyetlerimizi yalanlayan ve onlara inanmaya tenezzül etmeyenler var ya, işte onlara göğün kapıları açılmayacak ve deve (veya halat) iğne deliğinden geçinceye kadar onlar cennete giremeyeceklerdir. İşte suçluları böyle cezalandırırız.*"

3066 Ona, yâni deve gibi olan, nefsin ve benliğin eriyip incelmesi ve iğne gözünden geçmesi için, Allah'ın yed-i kudreti lâzımdır. Allah, muhal zannedilen her şeyin imkâna gelmesine kadirdir. O, (*Kün*) yâni "*Ol!*" deyince dilediği şey derhal olur.

3067 Hakk'ın eliyle her muhal, mümkün ve her azgın sakin olur.

3068 Körlerin gözlerinin açılması, bedeni benekli ve yamalı olanların iyi olması ne demek? Ölü bile o aziz-i muktedir Allah'ın nefhiyle dirilir.

3069 Ölüden daha ölü bulunan Âdem, Allah'ın yed-i icadına musahhardır.

3070 "*Gökte ve yerde olanlar, O'ndan talepte bulunur. O, her gün yeni bir iştedir*[210]." âyetini oku da Allah'ı işsiz, güçsüz bilme.

3071 İşlerinin en hafifi her gün üç ordu sevk etmesidir.

3072 O üç ordunun biri: Rahimlerde nebât-ı hayât yetişsin diye babaların belinden analara sevk edilen nutfelerdir.

3073 İkinci bir ordu: Dünyâ'nın erkek ve dişi ile dolması için rahimlerden cihâna sevk edilen çocuklar ve yavrulardır.

3074 Üçüncü bir ordu da: Amellerinin mükâfat ve mücâzâtını âhirette görsünler diye dünyâdan ukbâya gönderilenlerdir.

3075 Bu sözün yâni İlâhi işlerin sonu gelmez. Bunu bırak da hikâyesine başlanılmış olan o afif iki dostun tarafına koş.

"Ben'im" demiş olan o aşığın pişman olması. İstiğfar için bir sene riyazet çekmesi. Sonra hâne-i dildârın kapısına dönmesi, ev sahibinin: "Kapıdaki kim?" suâline: "Kapıdaki de sensin", cevâbını vermesi

3076 Âşıkın: "Kapıdaki de sensin", demesi üzerine: Yari dedi ki: "Ey bütün Ben'den ibaret olan ve çemendeki gül ile diken gibi muhtelif bulunmayan, içeri gir."

3077 İplik tek katlı oldu. Sen yanlış görme. (Kâf) ve Nun) harflerini iki katlı görürsen yanlışa düşmüş olursun.

3078 Tesir itibâriyle iki katlı olmakla beraber kemendin sûretâ iki katlı olması lâzımdır.

[210] Rahman Sûresi'nin 29. âyeti.

3079 İki ayak olsun, dört ayak olsun yol alır. İki ağızlı makasın da kesmesi birdir.

3080 Ortak ve birlikte çalışan iki çamaşır yıkayıcının hâline dikkat et. İkisinin gördüğü iş sûretâ aykırıdır.

3081 Çamaşırcılardan biri çamaşırı ıslatır, arkadaşı ise ıslak çamaşırı kurutur.

3082 Öbürü arkadaşının zıddına hareket ediyormuş gibi kurumuş çamaşırı tekrar ıslatır.

3083 Lâkin mücadeleyi andıran bu zıt iki hareket, çamaşır sahibini razı etmek, yâni çamaşırları iyice temizlemek için yapılan bir iştir.

3084 Enbiyâ ve evliyadan her birinin ayrı mesleği vardır. Fakat o meslekler, sâliklerini Hakk'a götürdükleri için hepsi de birdir.

3085 Dinleyen cemâati uyku bastıracak olursa söz değirmeninin taşlarını su götürür.

3086 Bu suyun cereyanı değirmenin üstündedir. Gidişi de sizin değirmenlerinize doğrudur.

3087 Sizin değirmene ihtiyâcınız kalmayınca değirmenci de suyu asıl ırmağa çevirir.

3088 Sözün ağza gelip söylenilmesi talim ve irşât içindir. Yoksa o sözün kalp ve ruh gibi ayrı bir mecrası vardır.

3089 O söz kalplerde ve ruhlarda sedasız ve tekrarsız bir hâlde hakikat gülşenlerine akıp gider.

3090 İlâhî, kelâmın harf ve savt olmaksızın sâdır olduğu makamı ruha göster.

3091 Tâ ki, o musaffa ruh, başından ayak ittihaz etsin de, yokluğun geniş fezâsı etrafında yuvarlanıp dursun.

3092 O adem fezası o kadar geniş ve açıklıktır ki, bu hayâli varlık âlemi ondan feyiz bulur.

3093 Hayâl âlemi, adem âleminden dar olduğu için hayâlât, gam ve kedere sebep olur.

3094 Şu varlık âlemi de hayâl âleminden dar olduğu için Kamer, o âlemde hilâl olur.

3095 Yine bu his ve renk âlemi'nin darlığı, dar bir zindandan daha dardır.

3096 His ve renk âleminin darlığına sebep, terkip ve adettir. Terkip cihetine insanı cezbeden hislerdir.

3097 O his tarafından tevhit âlemini bil. Birlik istersen tevhit canibine koş.

3098 (*Kün*) emri, mânâ itibâriyle bir fiildi. Onu terkip eden (Kâf) ve (Nun) sözde vâki'dir, mânâ yine saftır.

3099 Bu sözün sonu gelmez. Geri dön de mücâdele esnasında kurdun hali ne oldu? Onu anlat.

Taksimde edepsizlik ettin diye arslanın kurdu te'dib eylemesi

3100 İki başlık ve iki mümtazlık kalmasın diye o âlî arslan, kurdun kafasını kopardı.

3101 Hey koca kurt; arslanın önünde ölü gibi muti olmadığın için uğradığın felâket (*Fentekımnâ minhüm*)[211] âyet-i kerimesinin hükmüdür.

3102 Ondan sonra arslan tilkiye döndü, "Şu avları yemek için taksim et" dedi.

3103 Tilki arslanın huzurunda yerlere kapandıktan sonra dedi ki: "Efendimiz, şu besili sığır kuşluk yemeğin olsun.

3104 Şu keçi şâh-ı gâlib efendimizin öğle taamı olsun.

3105 Öbür tavşan da lûtf u kerem sahibi sultânımızın gece çerezi olsun."

3106 Arslan: "Ey tilki; sen adaleti parlattın, yâni tam âdilâne hükmettin. Böyle bir taksimi kimden öğrendin?" diye sordu.

3107 "Ey büyük düşünceli tilki; bu taksimi nereden öğrendin?" Tilki de: "Ey hayvanlar âleminin pâdişahı; kurdun hâlinden (yâni onu başına gelenden) öğrendim." cevâbını verdi.

3108 Bunun üzerine arslan dedi ki: "Madem ki, sen bizim aşkımızda fâni oldun ve bu fedâkârlığı gösterdin, avların üçünü de al götür.

3109 Ey tilki, sen tamâmıyla bizim oldun. Seni nasıl incitiriz ki, sen, biz demeksin.

3110 Biz de senin, bütün avlar da senindir. Artık kalk, yedinci kat semâya ayak bas.

3111 Madem ki, o alçak kurttan ibret aldın, o hâlde sen tilki değilsin, benim arslanımsın."

3112 Çekinilen bir belâ esnasında ölen dostların ölümünden ibret alan kimse akıllıdır.

3113 Tilki o zaman: "Arslan, avların taksimini kurttan sonra bana emretti." diye yüzlerce şükretti ve dedi ki:

---

[211] A'raf Sûresi'nin 136. âyetinden: "*Biz de, âyetlerimizi inkâr ettikleri ve onlara kulak vermedikleri için kendilerinden intikam aldık da hepsini denizde boğduk.*"

3114 "Eğer bana şunları taksim et diye evvelâ emreyleseydi, onun pençesinden canını kim kurtarabilirdi?

3115 O hâlde bizi evvelkilerden sonra Dünyâ'ya getiren Cenâb-ı Hakk'a hamd ü sena olsun.

3116 Allah'ın eski zamanlardaki müşriklere etmiş olduğu siyâsetleri okuduk ve işittik.

3117 Cenâb-ı Hakk'ın bizi sonradan dünyâya getirmesi, o eski kurtların halinden ibret alıp, tilki gibi kendimizi korumamız içindi."

3118 Hakk'ın resûlü ve sözünde sâdık olan Peygamber-i Ekber Efendimiz, bundan dolayı bizim için (*Ümmet-i Merhume*) yâni (Allah'ın rahmetine mazhar olmuş ümmet) buyurmuştur.

3119 O eski kurtların kemikleri ve kılları, yâni hâlâ mevcut eserleri meydanda. Ey büyük adamlar, ey aklı başında kimseler; o eserlere bakın da ibret alın.

3120 Firavunların ve Âd kavminin sonlarını işiten akıllı bir kimse, vehimden ibaret varlığını ve mahz-ı dalâl olan hevâ ve hevesini terk eder.

3121 Şayet o mevhum varlığı ve o hevâ ve hevesi terk etmeyecek olursa başkaları onun düştüğü dalâlet ve felâketten ibret alırlar.

Nuh Aleyhisselâm'ın: "Benimle uğraşmayın, Allah ile uğraşmış olursunuz. Ben Allah'ın hicabıyım", diye kavmini tehdit etmesi

3122 Nûh Aleyhisselâm dedi ki: "Ey âsi ve dik başlı kavim, ben, hakikatte ben değilim. Ben rûh-i hayvaniden olmuş ve asıl cânân olan Allah ile yaşamakta bulunmuş bir insanım.

3123 Ben, ebülbeşer, yâni Hazreti Âdem'den intikâl etmiş olan hislerden ölmüşüm, yâni mevhum varlığım ve benliğim Hakk'ın varlığında fâni olunca Hak, benim kulağım, idrâkim ve gözüm olmuştur.

3124 Çünkü ben, ben değilim. Bu ses ve bu nefes (Hû) dan, yâni O'ndandır. Binaenaleyh her kim bu ses ve nefes karşısında dırlanmaya ve inanmamaya kalkışırsa o kâfirdir."

3125 Bu ses ve bu nefes, yâni ettiğim davet, o arslan tilkinin nakşıdır, O halde o tilkiye doğru cüret ve cesaretle yürümek lâyık değildir.

3126 Onu sûreti sebebiyle hakir görür de tasdik etmezsen arslanların böğürtüsünü ondan işitirsin.

3127 Eğer Nûh'ta Allah'ın yed-i kudreti bulunmasaydı, bir şirk âlemini bir tûfân ile nasıl karmakarışık ve altüst edebilirdi?

3128 Hazreti Nûh, bir ceset içinde yüz bin arslan idi. Kavminin bulunduğu küfür âlemi harman, o ise ateş gibi idi.

3129 Harman onun öşür hakkını vermeyince o da öyle bir şuleyi o harmana havale etti.

3130 Her kim bu gizli arslanın, yâni gizli saklı her şeyi bilen Hak Teâla'nın karşısında kurt gibi edepsizce ağız açacak ve dırlanacak olursa.

3131 O arslan -kurda yaptığı gibi- onu paralar. (*Fentekımnâ minhüm*) yâni "*Onlardan intikam aldık*" âyetini okur.

3132 Kurt gibi arslanın pençesiyle yaralanır. Arslana karşı cüret gösteren ahmaktır.

3133 Keşke o yara, yalnız, cismine isabet edeydi. Böylelikle belki imânı ve kalbi kurtulmuş olurdu.

3134 Siz buraya intikal edince kuvvetim kesildi. Bu sırı nasıl ifşâ edebilirim?

3135 Ey sâlikler; o tilki gibi karnınızı küçültün, yâni doldurup büyütmeyin, hırs ve tamâhı terk edin. Arslan huzurunda tilki oyununu, yâni hilekârlığı bırakın.

3136 Bütün (Ben)liği ve (Biz)liği ona teslim edin. Mülk onun mülküdür. Öyle ise mülkü sahibine bırakın.

3137 Çünkü Hak Sübhânehû Veteâlâ, pâktır ve şânına lâyık olmayan her şeyden münezzehtir ki, (Sübhân) onun evsâf-ı celîlesindendir. O zât-i ecell ü a'lâ; kabuktan da, içten de, lâtîf olan şeylerden de müstağnidir.

3138 Her av ve her ikram, o pâdişahın kulları içindir.

3139 Allah'ın bütün mükevvenâtı yaratması tamâ şevkiyle değildir. Bütün bu devlet ve nimeti kulları için yaratmıştır. Bunu anlamış olan, mesut bir kimsedir.

3140 Dünya mülkü, devlet ve saltanatı, hattâ Dünyâ ve Âhiret, bunları yaratmış olan Allah'ın ne işine yarar?

3141 Sübhân ve münezzeh olan Allah'a karşı kalbinizi muhafaza ediniz ki ona sûizan gösterdiğinizden dolayı mahçup olmayasınız.

3142 Zira Allah Celle Celalühü, hâlis süt içindeki bir kıl telini görür gibi, insanın kalbindeki sırrı, kafasındaki fikri ve araştırmayı bilir.

3143 Kalbi sûizan ve itirâz lekelerinden sâf olan kimse, gayb nakışlarına ayna olur.

3144 Öyle saf ve temiz kalpli bir Müslüman, bizim sırrımızı -şüphe kalmamak üzere- anlar. Çünkü mü'min, mü'minin aynasıdır.

3145 Sinesi saf olan mü'min, bizim nakdimizi, yâni söylediğimiz maarif ve hakikatleri mehakke vurunca yakîn ile şüpheyi açıktan açığa ayırt eder.

3146 Yine o mü'minin ruhu; nakidlerin, yâni hakîkî maârifin mehakki olursa, o kimse geçer akçe ile kalp parayı, yâni hakîkî maârif ile uydurma sözleri görür ve anlar.

Gözleri yüzlerinin nuruyla münevver olsun diye pâdişahların ârif sofileri karşılarına oturtmaları

3147 Pâdişahların şöyle bir âdeti vardı; hatırında kaldıysa bunu sen de işitmişsindir.

3148 Pehlivanlar, hükümdarların sol taraflarında dururlardı; çünkü cesaret makamı olan yürek bedenin sol tarafındadır.

3149 Defterdar ve kâtipler, pâdişahın sağ tarafında idiler. Çünkü yazı ve kayıt sağ ele âittir.

3150 Sofilere pâdişahın karşısında yer verirlerdi. Zira sofiler, ruh aynasıdır ve mânen aynadan daha mücellâdır.

3151 Gönül aynası nakş-ı bikre, yâni Allah'ın yeni bir tecellisine mazhar olsun diye zikr ü fikr ile göğüslerine cila vermişlerdir.

3152 Aynayı, yaradılış belinden güzel olarak doğmuş kimsenin önüne koymalıdır.

3153 Güzel bir yüz aynaya âşıktır. Çünkü kendisini görmek ister. Ayna, ruhun cilasıdır ve kalbi kuvvetlendirir.

Yusuf Aleyhisselâm'ın huzuruna bir misafir gelmesi ve Hazreti Yusuf'un ondan hediye istemesi

3154 Uzak memleketlerden samîmi ve şefkatli bir dost gelip Yusuf Aleyhisselâm'a misafir oldu.

3155 Çocukluk zamanlarında tanışmış ve ahbaplık yastığına dayanmış, yâni bir arada bulunmuş idiler.

3156 Misafir Hazreti Yusuf'a kardeşlerinin ettikleri hasedi ve hatırlattı. Yusuf

Aleyhisselâm da: "O hâl bir zincirdi, biz de arslandık. Onun için boynumuza takılmıştı." dedi.

3157 "Zincire bağlanmaktan arslan için utanmak lâzım gelmez. O tecelli kazâyı İlâhî icâbı idi. Biz Hakk'ın kazasından şikâyet etmeyiz.

3158 Arslanın boynunda zincir olsa bile o, bütün zincir yapan insanların kuvvetçe emîridir."

3159 Misafir: ""Zindan ve kuyuda ne halde idin?" diye sordu. Hazreti Yûsuf: "Kamerin eksilip hilâl hâline gelmesi gibi idim." cevâbını verdi.

3160 Kamer eksilip hilâl şekline girince incelir ve zaafından âdeta iki kat olur. Fakat sonra semâ'da yine bedir olmaz mı?

3161 İnci tânesini havanda döğüp ezerler. O dövülen ve ezilen inci, sonunda gözün ve kalbin nuru olur. Göze çekilince uzakları ve yüksekleri görür.

3162 Buğdayı toprak altına atarlar, sonra ondan başaklar bağlarlar.

3163 O buğdayı tekrar değirmen taşı altında ezerler. O vakit kıymeti artar. Çünkü can artıran ekmek olur.

3164 Onu tekrar dişlerle çiğneyip ezerler. O zaman da akıl, fehim ve hayat olur.

3165 Sonra o hayat, aşkta tükenip bitmiş olur. Öyle olunca da rençberleri hayrete düşürecek bir bereket meydana gelir.

3166 Bu sözün sonu gelmez. Geri dön de o iyi kalpli misafirin Hazreti Yusuf'a ne dediğini söyle.

Yusuf-u Sıddık Aleyhisselâm'ın misafirden hediye istemesi

3167 Misafire hikâyeyi anlattıktan sonra Yusuf Aleyhisselâm dedi ki: "Ey filân! Bize hediye olarak ne getirdin?

3168 Dostların kapısına eli boş gelmek, buğdaysız değirmene gibidir."

3169 Cenâb-ı Hak mahşerde halka: "Bu neşir günü için hani hediyeniz, ne getirdiniz?" diye soracak ve:

3170 "Bize yalnız başınıza ve muhtaç bir hâlde, tıpkı sizi ilk yarattığımızda olduğunuz gibi geldiniz." buyuracaktır.

3171 Kıyamet günü için küçük bir hediye olarak ne getirdiniz?

3172 Sizde dünyâdan âhirete dönmek ve Allah'ın huzuruna çıkmak ümidi yok muydu? Yoksa Kur'ân'ın Kıyamet hakkındaki va'd ü vaîdi size bâtıl mı görünmüştü?

3173 Allah'ın huzuruna çıkıp onun mihmânı olacağına eşekliğinden inanmıyorsan, onun matbahından toprak ve kül yemeye mecbur kalırsın.

3174 Kıyamet ve haşirin münkiri değilsen o dostun kapısına böyle eli boş olarak nasıl adım atıyorsun?

3175 Uykudan ve yemekten biraz tasarruf et de onları Hakk'a mülâki olduğun vakit takdim etmek üzere hediye olarak götür.

3176 Ana karnındaki çocuk gibi biraz kımılda ki, sana nur gören hisler versinler.

3177 Ana rahmi gibi dar ve kasvetli olan şu tabiat âleminden çıkarsın da rahme nisbetle zemin gibi gayet geniş bir âleme dâhil olursun.

3178 (*Arzullâhi vâsia*)[212] denilen sahâyı, enbiyânın gitmiş oldukları arsa bil.

3179 Gönül, geniş sahadan sıkılmaz ve yaş ağacın dalı, budağı orada kurumaz.

3180 Sen şimdi havâss-ı tabîiyyeni yüklenmiş olduğun için yorgun ve âciz kalmışsın.

3181 Uykuda ise yük altında olmadığın, yâni havassın işlemediği için yorgunluğun geçer, meşakkat ve hararetin zail olur.

3182 Evliyâullahın hâmillik değil mahmûllük hâline uykuyu bir çeşni, bir numûne bil.

3183 Ey inatçı kimse; evliya hazarâtı ayakta iken de, dönüp dolaşırken de Ashâb-ı Kehf gibi uykudadır.

3184 Cenâb-ı Hak onları tekellüfsüz ve zahmetsiz, hattâ habersiz olarak sağa, sola çevirir.[213]

3185 O sağa çevrilme nedir? Tâât ve ibadetlerdekii ef'âl-i hasenedir. O sola çevrilme nedir? Yemek, içmek, gezip dolaşmak gibi bedenî meşguliyettir.

3186 Bu iki iş, yâni cismânî ve rûhânî hareket, enbiyâda da vâki olur. Fakat onların bu hareketlerden haberleri yoktur. Onlar sükût ve hareketlerinde aks-i sadâya benzerler.

3187 Aks-i sadâ, sana hayır ve şerre dâir ses işittirse de, dağın ikisinden de haberi yoktur.

[212] Zümer Sûresi'nin 10. âyetinden: "...Allah'ın yeryüzü geniştir..."
[213] Kehf Sûresi'nin 18. âyetine işarettir.

Misafirin Hazreti Yusuf'a: "Her bakışında güzel yüzünü görüp, beni de hatırlaman için sana hediye olarak bir ayna getirdim." demesi

3188 Yusuf Aleyhisselâm, misafire: "Haydi bakalım, hediyeni getir, ver." dedi. O da bu talepten sıkıldığı için feryâd edecek hâle geldi.

3189 Misafir dedi ki: "Senin için bir çok hediye aradım, lâkin hiçbirini gözüm tutmadı.

3190 Bir habbe altını bir madene, bir damla suyu bir ummana nasıl götüreyim, dedim.

3191 Eğer sana hediye olarak kalbimi ve ruhumu takdim etseydim Kirman vilâyetine kimyon götürmüş gibi olacaktım.

3192 Bu ambarda, yâni senin indinde ve Mısır kıtasında bulunmayan bir tohum, yâni bir şey yoktur, her şey bol bol mevcuttur. Ancak senin güzelliğin müstesnadır ki, onun eşi bulunmaz.

3193 Nihayet münevver bir kalb gibi, cilâli bir aynayı huzuruna getirmeyi münasip gördüm.

3194 Ey güneş gibi semânın nuru olan Hazreti Yusuf; o aynada güzel yüzünü göresin.

3195 Ey cemâli parlak olan nûr-i musavver; yüzünü gördükçe beni hatırlayasın diye sana ayna getirdim."

3196 Koltuğunun altından bir ayna çıkardı. Ayna bir güzelin meşgul olacağı şeydir.

3197 Varlık aynası nedir? Yokluktur. Eğer abdal değilsen sen de öbür tarafa yokluk götür.

3198 Varlık ancak yoklukta görünür. Nitekim zenginler fukaraya cûd u sehâda bulunurlar.

3199 Ekmeğin parlak aynası aç olandır. Çakmağın aynası da kavdır.

3200 Yokluk ve noksanlık nerede zuhur ederse bütün sanatlardaki güzelliğin aynası olur.

3201 Elbise biçimli ve dikilmiş olursa, terzideki ustalığın nasıl mazharı olur.

3202 Kalın ağaç dallan yontulmamış ve işlenmemiş olmalı ki, usta bir dülger, onları tesviye ederek ya temel direği, yahut duvar hatılı veyâhut tavan kirişi yapsın.

3203 Kırık saran, yâni çıkıkçı, ayağı kırılmış bir adamın bulunduğu yere gider.

3204 Hasta ve zayıf olmazsa hekimlik sanatının güzelliği nasıl meydana çıkar?

3205 Bakırın herkes indindeki hakirliği ve ucuzluğu olmasaydı kimya nasıl görünebilirdi?

3206 Eksiklikler kemâl vasfının, muhakkarlık da izzet ve azametin aynalarıdır.

3207 Çünkü zıddı gösteren zıddıdır. Nitekim balın tatlılığı, sirkenin ekşiliği ile belli olur.

3208 Her kim kendi noksanını görür ve tanırsa nefsini kemâle erdirmek için âdeta on atla ve fevkalâde bir süratle koşar.

3209 Kendisinde kemâl vehmeden kimse, nefsinde noksan görmeyişinden ve onu ikmâle çalışmayışından dolayı zülcelâl ve'l-ifdâl olan Allah tarafına uçamaz.

3210 Ey nazlı ve azametli kimse, yâni ey kendini kâmil sanan ve o vehmettiği kemâle aldanan; senin ruhunda kendini kemâl sahibi zannetmekten daha kötü bir illet yoktur.

3211 Senden bu kendini beğenmek illeti zail oluncaya kadar gözünde ve gönlünden çok kan gitmelidir.

3212 Şeytanın illeti (*Ene hayrun*)[214] yâni "*Ben daha hayırlıyım*" demesi idi. Bu hastalık her mahlûkun nefsinde vardır.

3213 Kemâl sahibi olduğunu vehmeden kimse sûretâ kendini âciz görür. Fakat onun bu hâli, dibinde pislik bulunan bir dere suyunun berrak görünmesine benzer.

3214 Ey böyle olan kimse; eğer biri imtihan kastıyla seni kızdırır ve bulandırırsa, suyun bulanıklığı ve pisliği derhal meydana çıkar.

3215 Ey yiğit; sana berrak görünse de çayın dibinde gübre vardır.

3216 Yol bilen, zekâ ve fetânet sahibi olan pîr-i kâmil vardır ki, çamurlu nefs bağlarına arklar açar ve su akıtıp oralardaki mezbeleyi temizler.

3217 Bir kimse kendi deresini nasıl temizleyebilir? Ancak İlm-i İlâhîden müstefîz olan bir mürşidin ilmi ona menfaat verir.

3218 Bıçak kendi sapını nasıl yontar? Sen git de bu yarayı bir cerraha göster.

3219 Kimse yarasının çirkinliğini görmesin diye her yaranın üstüne sinek toplanır.

3220 O sinek, senin yanlış düşüncelerinle kalben bağlandığın maldır, Yara ise senin karanlık ahvâlindir.

---

[214] A'raf Sûresi'nin 12 âyetinden: "*Ben, dedi, ondan hayırlıyım; beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın...*"

3221 Eğer tabîb-i mânevî olan pîr-i kâmil, sendeki yaranın üstüne merhem koyacak olursa o vakit derdin sakin olur ve feryâdın diner.

3222 Yaralı ve dertli olan kendiliğinden sıhhat bulduğunu zanneder. Halbuki pîrin koymuş olduğu merhemin eseri orada parlar durur.

3223 Ey sırtı yaralı; sakın o merhemi bırakma. O sıhhati de kendiliğinden değil, merhemin tesirinden bil.

Vahiy nurunun kendisine aksetmesi dolayısıyla vahiy kâtibinin bir âyeti Peygamber Aleyhisselâtü Vesselam'dan evvel okuması ve: "Bana da vahiy geliyor!" diyerek mürted olması[215]

3224 Hazreti Osman'dan evvel bir yazıcı vardı ki, vahyolunan âyetleri yazmaya ciddiyetle çalışırdı.

3225 Peygambere gelen vahyin nuru ona aksederdi de kalbinde hikmet ve marifet bulurdu.

3226 Hazreti Peygamber de aynen o hikmeti ifâde buyururdu. O herzevekil[216], bundan o kadar sapıttı ki:

3227 "Münevver Peygamber ne söylüyorsa o hakikat benim de kalbime doğuyor", demeye başladı.

3228 Onun bu düşüncesi Resûl Aleyhisselâm'a münkeşif oldu. Yâni zamîrindeki hıyâneti anladı. Allah'ın kahrı da o yalancı kâtibin canına indi.

3229 Hem kâtiplikten, hem Müslümanlıktan çıktı. Hazreti Mustafa Aleyhi Ekmelüttehâyâ'nın ve Dîn-i İslâm'ın kindar düşmanı oldu.

3230 Mustafa Aleyhisselâtü Vesselam buyurdu ki: Ey inatçı kâfir; eğer senden idiyse nasıl oldu da böyle kapkara bir gâvur oldun?

3231 Eğer sen İlâhi bir menba olsaydın böyle simsiyah bir küfür suyu fışkırmazdın.

3232 Şuna buna karşı namus ve haysiyeti kırılmasın diye bu husus onun ağzını tıkadı.

3233 Bu sebepten içerisi yanıyordu. Lâkin şaşılacak şey ki, tevbe etmeye de muktedir olamıyordu.

3234 O mürted âh ediyordu. Fakat kılıç gelip kelleyi uçurunca âh etmenin faydası yoktur.

---

[215] Bu vahiy katibi Abdullah bin Sa'd bin Ebi Serh'dir.

[216] Herzevekil: Kendisini ilgilendirmeyen işlere burnunu sokan kimse, münasebetsiz.

3235 Allah, namusu, yâni kibir ve azameti yüz batman ağırlığında bir bend, bir bukağı, bir boyunduruk yapmıştır. Çok kimse vardır ki, bu görünmeyen kayda bağlıdır.

3236 Mürted kâtibin kibir ile küfrü, onun yolunu öyle bağladı ki, kalben çektiği âhı bile izhâr edemiyordu.

3237 Cenâb-ı Hak buyurmuştur ki: "O *boyunduruklar hariçten değildir.*"

3238 "*Onların önlerine ve artlarına set yaptık ki, o önde ve arkada olan bendi görmezler.*"[217]

3239 Bir ovada bulunan bir set, bir mania uzaktan oranın renginde görünür. Onun gibi insanın vücûdu sahrasında bulunan bir set de vücuttaki şeyler renginde müşahede olunur. Sahibi, onun kaza şeddi olduğu fark etmez.

3240 Ey kaza seddine uğrayan; senin sevgilin, mâhbûb-u hakîkî olan Allah'ın cemâlini görmeye, mürşid sandığın mürâinin dırıltıları, mürşid-i hakîkî olan veliy-yi kâmilin sözlerini işitip anlamaya set olur.

3241 Ne kadar kâfir vardır ki, kendilerinde din sevdası mevcuttur, onların seddi de şunun bunun kibri ve namusudur.

3242 O bent gizli, lâkin demirden beter ve kuvvetlidir. Demir bendi balta kırar.

3243 Demir bendi açmak ve kırmak sûretiyle bağladığı kimseden ayırmak mümkündür. Gaybî ve İlâhi bende ise kimse çâre bulamaz.

3244 Bir adamı bir arı soksa onun tabîati, o acının def'ine uğraşır.

3245 Lâkin iğne yarası senin varlığından ise acı artar, dert hafifleınez.

3246 Bu bahsin şerhi arzusu gönülden fırlamak istiyor. Lâkin ümitsizlik vereceğinden, halkı ye'se düşüreceğinden korkuyorum.

3247 Sakın me'yûs olma. Kendini şâd eyle. Feryada, istimdada yetişen Allah'a feryâd et.

3248 Ey affetmesini seven ve onulmaz yaraların tabibi olan Allah, bizi affet.

3249 Peygambere nazil olan vahiydeki hikmetin aksi, o şakiyi, yâni mürted vahiy kâtibini zayi etti, dinden çıkmasına sebep oldu. Ey sâlik; sen de kendini görme ve benlik davâsına kalkışma ki, o görüş, seni berbat etmesin.

3250 Birader; sende hikmet cereyan eder. Amma o hikmet, abdallara yakışır, sende iğretidir.

3251 Bir ev kendisinde nur bulur, yâni aydınlanır. Lâkin o nur, komşunun aydınlık evinden aksetmiştir.

---

[217] Yasin Sûresi'nin 8-9. âyetlerine işarettir: "8- *Çünkü biz onların boyunlarına kelepçeler geçirmişiz. O kelepçeler çenelerine dayanmıştır da burunları yukarı, gözleri aşağı somurtmaktadırlar.* 9- *Hem önlerinden bir sed, arkalarından bir sed çekmişiz, kendilerini sarmışızdır. Baksalar da görmezler.*"

3252 Böyle bir ilham hissedince Allah'a şükret. Ona mağrur olup da burnunu Kafdağı'na kaldırma. Sözüme kulak ver, hodbinliğe kalkıp da kendine vücut verme.

3253 Yüzlerce teessüf ki, bu iğreti akis, ümmetleri ümmetlikten uzaklaştırmıştır.

3254 Hangi makamda olursa olsun, kendini sofraya vâsıl olmamış ve nimet-i kurbiyete ermemiş bilen kimsedeki yüksek himmetin ben kölesiyim.

3255 Seferde bulunan bir kimsenin meskenine vâsıl olması için bir çok konakları terk etmesi lâzımdı.

3256 Birader; kurb[218]-i İlâhî, nihayeti olmayan bir dergâhtır. Binâenaleyh hangi makama varırsan Allah rızâsı için durma, ilerle.

3257 Demir kızarmışsa da hakikatte o kırmızı değildir. Ondaki kızartı ateşin iğreti aksinden ibarettir.

3258 Pencere yâhut ev aydınlık olursa sen o aydınlığı ancak güneşten bil.

3259 Her kapı ve her duvar, "Bende aydınlık var, bu aydınlık başkasının değil, benimdir." der.

3260 Güneş onlara cevap verir ki: "Ey idraksizler; ben gurûb edince aydınlığın kimden olduğu meydana çıkar."

3261 Sebzeler derler ki: "Biz kendiliğimizden yeşiliz, mesruruz, handânız, güzel yüzlüyüz."

3262 Yaz mevsimi de onlara der ki: "Hey cemâat; ben geçip gidince hâlinizi görürsünüz."

3263 Ten, güzelliğine ve parlaklığına mağrur olarak nazlanır, ruh ise kendi letâfetini gizlemiş olduğu hâlde.

3264 O bedene der ki: "Hey süprüntülük; sen kim oluyorsun? Bir iki gün benim nurumla, benim sayemde yaşıyorsun.

3265 Gururun ve nazın dünyaya sığmıyor. Hele sabret ki, ben senden sıçrayıp ayrılayım.

3266 Hararetli dostların sana mezar kazarlar, seni yılanlarla karıncalara gıda olmak için toprağa gömerler.

3267 Sana karşı ölürcesine muhabbetler gösteren, neşrettiğin kokudan burnunu tıkar."

3268 Bedenin söylemesi, görmesi ve işitmesi, rûhun pertevidir[219]. Suyun kaynaması da ateşin pertevidir.

---

[218] Kurb: Yakınlık.

[219] Pertev: Işık, parlaklık.

3269 Ruhun ten üzerinde pertevi olduğu gibi abdalların, yâni evliyaullah hazarâtının da benim ruhumda pertevi vardır.

3270 Rûhu'r-rûh olan evliya pertevi, bir candan el, ayak çekecek olursa, bilmiş ol ki, o ruh da cansız ceset gibi olur.

3271 Secde ettiğime kıyamet gününde şâhit olsun diye ben başımı yere koyuyorum.

3272 Kıyamet günü arz, şiddetli sûrette sarsılacak ve birtakım hâllerin şahidi olacaktır.

3273 O zemin, haberlerini cehri olarak söyleyecek, üstündeki dikenler bile dile gelecektir.

3274 Felsefeci, fikrinde ve zannında uzviyyât ve cemâdâtın nutka gelmesi ye şahâdette bulunmasını inkâr eder. Onun buna inanmayışına karşı "Git de başını duvara vur!" de.

3275 Suyun nutku, toprağın nutku, çamurun nutku, sâhib-i dil olan veliy-yi kâmilin havâssınca mahsustur.

3276 Hannâne direğinin iniltisini inkâr eden felsefeci, evliyâullah hislerine yabancıdır.

3277 Der ki: Halkın mizâcındaki sevdâilik ve hayalperverlik, halkın fikrine bir çok hâyal getirir.

3278 Belki ondaki fesât ve küfrün hükmü aksi; ona böyle bir münkirlik hâyali getirmiştir.

3279 Felsefeci şeytanı da inkâr eder. Fakat o anda şeytanın maskarası olur.

3280 Ey feylesof; şeytanı görmedinse kendini gör. Deli olmayan şahsın alnında mavi boya bulunmaz.

3281 Her kimin kalbinde şek ve dolambaçlık varsa dünyâda o kimse gizli felsefecidir.

3282 Feylesof meşreb olan, fakat itikat sahibi görünen bazı kimseler, ara sıra maneviyâta itikât ederler, lâkin kendilerinde bulunan felsefe damarı hareket edince inkâra dönerler.

3283 Ey mü'minler; sakının ki, o damar sizde de mevcuttur. Hattâ sizde nihayetsiz bir çok âlem vardır.

3284 Yetmiş iki milletin cümlesi sendedir. Vah ki, bir gün onlardan birinin itikâdı senden elini kaldırır.

3285 Her kimde o imândan bir nasip bulunursa onun zevali korkusundan kavak yaprağı gibi titrer.

3286 Ey gafil insan, sen kendini iyi bir insan gördüğün için şeytan ve etbâına gülüyorsun.

3287 Ruh, kürkünü ters çevirince, ehl-i din görünen çok kimseden vadiye feryatlar zuhur edecektir.

3288 Altın yaldızlı şeyler, dükkân câmekânında parlar ve güler. Çünkü mihenk taşı meydanda değildir.

3289 Ey settâre'l-uyûb ve gaffâre'z-zünûb olan Allah; bizim üstümüzdeki setr perdesini kaldırma, imtihan esnasında halâskarımız ol.

3290 Altın taklidi kalp, hâlis altın ile gece karanlığında boy ölçüşür; hakîkî altın ise -iki tarafın da mâhiyeti görülmek ve anlaşılmak için- sabah olmasını bekler.

3291 Mel'ûn iblis, yüz binlerce yıl abdâl-i kiramdan, yâni Allah'ın mukarrebleriden idi ve mü'minlerin, yâni melâikenin emîri olmuştu.

3292 Tâât ve ibâdâtına mağrur olup nazlanmak istedi de, Âdem Aleyhisselâm ile pençeleşmeye kalkıştı, öğle güneşi karşısında kalmış gübre gibi, ne olduğu meydana çıktı ve rezîl rüsvây oldu.

Bel'am bin Bâûr'un: "Yârabbî! Mûsâ Aleyhisselâm ile kavmini, muhasaraya aldıkları bu şehirden muvaffak olmaksızın geri çevir." diye duâ etmesi

3293 Cihan halkı, Bel'am bin Bâûr'a âdeta İsâ zamanındaki etbâı gibi musahhar olmuşlardı.

3294 Ondan başkasının karşısında tazim ile eğilmezlerdi. Çünkü onun okuyup üflemesi hastalar için sıhhatti.

3295 Kibrinden ve kemâline gururundan Mûsâ Aleyhisselâm ile pençeleşmeye kalktı. Sonra öyle bir hâle düştü ki, onu sen de işitmişsindir.

3296 Dünyâda yüz binlerce İblis ve Bel'am gibileri vardır ki, onların halleri de gerek gizli, gerek aşikâr böyle olmuştur.

3297 Bu ikisi diğerlerine şâhit olsun diye Allah bunları meşhur kıldı.

3298 Bu ikisinin perçemini şehre götürdü, yâni onların ceza görmüş olduklarını halka gösterdi. Yoksa Kahr-ı İlâhi maktullerinin sayısı sayılamaz.

3299 Bu ikisinin perçemini şehre götürdü, yâni onların ceza görmüş olduklarını halka gösterdi. Yoksa Kahr-ı İlâhi maktullerinin sayısı sayılamaz.

3300 Farz edelim ki, sen nazlı ve nazenin bir zâtsın. Fakat bu nazlılık; senin derecene göredir. Allah'tan çekin ve kork da ayağını derecenden dışarıya uzatma.

3301 Eğer kendinden daha nazlı, yâni Allah indinde senden makbul birine çatacak olursan seni yerin dibine kadar götürür.

3302 Ad ve Semûd kıssaları Kur'ân'da niçin zikredilmiştir? Peygamberlerin indi İlâhîde nazlı ve nazenin olduklarını bilmen içindir.

3303 Kârûn'un yere geçmesi, Lût kavminin başlarına taş yağması, Semud kavminin saika ile helak olması, nefs-i natıka olan peygamberlerin izz ü şerefleri nişanıdır.

3304 İnsan için bütün hayvanları, akıl için de bütün insanları öldür.

3305 Akıl nedir? Âkil ve kâmil bir zâtin temam ve kemâl sahibi idrâkidir. Cüz'î akıl da akıldır amma zayıftır.

3306 Vahşî hayvanların hepsi, ehlî hayvanlardan aşağıdır.

3307 Vahşî hayvanların izz ü şerefi, insanlara muhalif oldukları için sükût etmiştir.

3308 Ey insanlar arasında emsali nâdir bulunan mahlûk; sen (*humrün müstenfire*)[220] hâlini alınca insanlık şerefinden sende ne kalır?

3309 Vâkı'a insanların salâhı için eşekleri öldürmek caiz değildir. Fakat o eşek vahşileşecek ve insanlara saldıracak olursa kanı mubah olur.

3310 Vâkı'a eşeğin kendini menedecek bir idrâki yoktur. Öyle olmakla beraber Allah onu ma'zur tutmamıştır.

3311 Allah ve Peygamber sözüne karşı vahşîleşen, onu dinlemez ve dinletmez hâle gelen bir insan, ey âlî dost; nasıl ma'zûr görülür?

3312 Şüphesiz vahşileşmiş düşman kâfirlerin kanı da ok atanlara ve mızraklara karşı mubah olmuştur.

3313 Muhârib kâfirlerin karıları, çocukları esir edilir. Çünkü o kafirler akılsız, merdud ve zelil mahlûklardır.

3314 Yine bir akıl, akıl bağından ürker ve hududundan çıkarsa o akıl, derecesinden hayvanât derekesine düşer.

[220] Müddessir Sûresi'nin 49-51. âyetlerinden: "49- Şimdi o Kur'ân'dan yüz çevirirlerken ne mazeretleri var? 50- Sanki onlar ürkmüş yaban eşekleri. 51- Arslandan kaçmaktalar."

Hârût ile Mârût'un kendi masûmiyetlerine itimâd ederek ehli dünyâya karışmak istemeleri ve fitneye düşüp azaba uğramaları

3315 Meşhur Hârût ve Mârût gibi ki, kibirlerinden ve nefislerine itimatlarından zehirli oka, yâni Kazây-ı İlâhi'ye hedef oldular.

3316 Onların kendi kudsiyet ve masûmiyetlerine itimatları vardı. Lâkin ineğin arslana itimadı nedir?

3317 Vakıa sığır, boynuzuyla yüzlerce çâre bulur, bazı hayvanlara karşı kendini korur. Fakat arslan onu parça parça eder.

3318 Sığır, kirpi gibi baştan aşağıya kadar boynuzdan olsa da arslan onu mutlaka paralar.

3319 Kasırga rüzgârı bir çok ağaç devirirse de taze ve zayıf ota güzellikle temas eder.

3320 Ey gönül, yâni ey gönül sahibi; o sert rüzgâr, onun zaafına ve aczine merhamet eder de ona bir şey yapmaz. O halde sen de kuvvet ve mukavemetten bahis için homurdanma.

3321 Balta, ağaçların ve dallarının çokluğundan ve kalınlığından korkar mı? Onları parça parça kesiverir.

3322 Lâkin bir yaprağa vurmaz. Keskin ağzını, keskinlik ve sertlik gösterenlerden başkasına temas ettirmez.

3323 Ateşe odunun çokluğundan ne gam ârız olur, bir kasap bir sürü koyundan ürker mi?

3324 Mânâ karşısında sûret nedir? Pek âciz bir şeydir. Şu muazzam feleği bile baş aşağı tutan mânâdır.

3325 Sen, şu dolap gibi dönen felekten kıyâs et. Onun dönüşü nedendir? Kendisine işâret eden akıldandır.

3326 Oğul; bu siper gibi olan kalıbın dönüşü ve hareket edişi gizli bulunan ruhun tesirindendir.

3327 Şu rüzgârın esmesi ve dolaşıp gezmesi onun mânâsı sevkiyledir. Değirmen çarkının suyun döndürmesine tâbi olduğu gibi.

3328 Bu nefesin bedene girip çıkması ve çekilip uzanması, ruhtan başka kimin tesirindedir?

3329 Ruh, o nefesi bazen (cim), bazen (hâ), bazen da (dal) yapar. Bazen sulh, bazen mücâdele hâline getirir.

3330 Yine o ruh kalıbı bazen sağa, bazen sola götürür, bazen gül bahçesi, bazen diken hâline getirir.

3331 Böylece teneffüs ettiğimiz havayı Allah'ımız Âd kavmine karşı ejderha kılmıştı.

3332 Yine o rüzgârı, Âd kavminin îman etmiş ve Hûd Aleyhisselâm'ın çizdiği bir dâire içerisine girmiş olanlarına sulha riâyet ve emân ü emniyet ilkâ eyleyen bir nesim hâline getirmişti.

3333 Rabbü'l-âlemînin mânâ denizi olan Şeyh-i Dîn (*El-mânâ hüvallah*) yâni "Mânâ, Allah'tan ibarettir" demiştir.

3334 Yerin ve göğün bütün tabakaları o mânâ denizinde çörçöp gibidir.

3335 Suyun dalgalandığı zaman, çörçöp makûlesi şeylerin oynaması ve her tarafa saldırması sudandır.

3336 Deniz, üstünde çörçöpü kımıldamaktan vazgeçirmek isterse onları kıyıya atar.

3337 Kıyıdan dalgalı yere çekince o çörçöpe fırtınanın otlara yaptığını yapar.

3338 Bu sözün sonu gelmez. Ey genç, yâni fetâ-yı mânevî olan Hüsâmeddin Çelebi; bahsi, Hârût ve Mârût kıssasına naklet.

Hârût ve Mârût kıssasının bakiyesi ve onların dünyâda, Babil kuyusunda azap çekmeleri

3339 Dünyâ halkının günahı ve fıskı her ikisine de mâlûm olunca.

3340 Hışm u hiddetle ellerini ısırıyorlar, lâkin kendi ayıplarını görmüyorlardı.

3341 Çirkin bir adam aynaya bakmıştı. Orada aksini görünce kızdı ve, yüzünü çevirdi.

3342 Kendini gören ve beğenen bir kimse, birinden bir kabahat görse kendisinde cehennem ateşi peydâ olur.

3343 Kendisinde olan kibr ü azamete hamiyet-i dîniye ve gayret-i İslâmiye adını verir. Lâkin kendinde olan kâfir nefsi görmez.

3344 Hamiyyet-i diniyenin başka alâmeti vardır. Gayret-i İslâmiye sevkiyle gelen hiddet âteşinden cihan yemyeşil olur.

3345 Cenâb-ı Hak onlara buyurdu ki: Eğer siz münevverseniz şeytan tarafından iğfal edilmiş ve günaha girmekle kapkara kesilmiş olanlara bakmayınız.

3346 Ey Allah'ın ordusu ve bendesi olan melekler; şükrediniz ki, siz şehvetten ve bacak arasında olan uzuvdan kurtulmuşsunuz.

3347 Eğer insanlardaki şehveti size verecek olsam, sizi artık semâ kabul etmez.

3348 Sizin vücûdunuzda olan masûmiyet, benim ismet ve hıfzımın aksinden ve tecellîsinden ibarettir.

3349 O ismeti sakın hâ kendinizden bilmeyin, benim lûtf u ihsanım olduğunu bilin ki mel'un şeytan size galebe etmesin.

3350 Nasıl ki, Hazreti Peygamber'in vahiy kâtibi, kendisinde hikmet ve din usullerinin nurunu görmüştü.

3351 O bed sesli kâtib, kendisini ilâhî kuşlar olan enbiyâ ile hem avâz kıyâs etti. Halbuki o çirkin sesli bir kuştu. Ondaki tecellî ise yankı idi.

3352 Kuşların ötüşünü vâsıf olsan da kuşun muradına nasıl vâkıf olursun?

3353 Eğer bülbülün ötüşünü öğrensen, onun güle karşı ne söylediğini ne bilirsin?

3354 Eğer bilsen de o bilişin vehimden ibaret kalır. Birinin dudaklarının kımıldamasından, sağırların vehmi anlayışları gibi olur.

Bir sağırın hasta komşusunu yoklamaya gitmesi

3355 Sermâyesi fazla, yâni insâniyeti kuvvetli biri, bir sağıra: "Komşun hastalanmış", haberini verdi.

3356 Sağır kendi kendine dedi ki: "Bu ağır kulakla o hasta gencin sözlerinden ben ne anlarım?

3357 Husûsiyle hastalıktan sesi zayıflamış bir adamın konuşmasını nasıl işitebilirim? Fakat çâre yok, gidip görmeliyim.

3358 Onun dudağının kımıldadığını görünce, ona kendimden bir kıyâs yaparım.

3359 Ona, 'Dertli komşum nasılsın', deyince, elbette o 'İyiyim, yahut rahatım' diyecektir.

3360 Ben 'Çok şükür', dedikten sonra, 'Acaba ne yiyorsun?" diye sorarım. O 'Şerbet, yahut mercimek çorbası' der.

3361 Ben 'Sıhhatler, afiyetler olsun!' diyerek, 'Hekimlerden kim gelip bakıyor?' derim. "Filân geliyor" cevâbını verir.

3362 Ben de derim ki: 'Ayağı uğurlu bir hekimdir. Madem ki, o geliyormuş, işin yolunda demektir.

3363 Onunun ayağının uğurunu denedik, nereye gittiyse beklenilen afiyet gelmiştir.'

3364 O sâf adam, aklınca bu kıyâsî cevaplan tertip ettikten sonra hastanın evine gitti.

3365 Hastanın yanına gidip "Nasılsın?" diye sordu. Hasta: "Ölüyorum", deyince sağır: Şükür elhamdülillah!" mukâbelesinde bulundu. Bu mukabele üzerine hasta rahatsız oldu ve canı sıkıldı.

3366 "Bu nasıl şükür, yâni şükrün sırası mı? Bu adam gâlibâ bizim düşmanımız." dedi. Sağır bir kıyâs yapmıştı, o da aksine çıktı.

3367 Sonra hastaya "Ne yedin?" diye sordu. Hasta, "zehir!" deyince "Afiyetler olsun" cevâbını verdi. Bu cevap ise hastayı kahretti.

3368 Daha sonra: "Hekimlerden gelip de seni tedavi eden kimdir?" sualinde bulundu.

3369 Hasta: "Azrail geliyor. Haydi defol!" dedi. Sağır ise: "Ayağı uğurludur, sevin!" cevâbını verdi.

3370 Sağır dışarı çıktı. "Böyle rahatsız bir zamanında komşumun hatırına riâyet ettim, gönlünü aldım." diyerek şükretti.

3371 Hasta da diyordu ki: "Bu herif, bize can düşmanı imiş. Onun cevr,ü cefa madeni olduğunu bilmiyorduk."

3372 Hastanın hatırı, ona türlü türlü sövüntü arıyor ve öylece haber göndermek istiyordu.

3373 Onun şu hâli, kötü yemek yiyip de midesi bozulan ve kusmak isteyen kimsenin hâli gibiydi.

3374 Hiddetle söylemek istediğin sövüntüyü ağzından çıkarma ki, (kâzm-ı gayz) budur. Sabr ü tahammül ederek sövüp saymazsan mükâfat olarak tatlı söz işitirsin.

3375 Hastanın sabr ü tahammülü olmadığı için sağırın sözlerinden kıvranıp diyordu ki: "Bu köpek herif, bu namert kerata nerde ki.

3376 Söylediklerini ona iade edeyim. Onları ağzına aldığı vakit kalbim uyumuş arslan gibi olmuştu da cevap verememiştim.

3377 İyâdet; yâni, hasta yoklama, hastanın gönül hoşluğu içindir bunun yaptığı ise hatır sorma değil, âdeta düşman sevincidir.

3378 Düşmanı zayıf ve dermansız görüp de, kötü kalbi rahat etmek içindir."

3379 Çok kimse vardır ki, tâât ü ibâdât hususunda sapık olduğu halde, onunla, Allah rızâsını kazandığını, sevaba nail olduğunu ve o sayede cennete gireceğini ümit eder.

3380 Onların tâat diye yaptıkları hareketler hakikatte gizli bir masiyettir.[221] Nitekim bir çok bulanık su vardır ki, sen onu duru sanırsın.

[221] Masiyet: İsyan, günah.

3619 Bir şey hakkındaki vehim, onun gizli olduğu vakit olur. Aramak görünmeyen şey içindir.

3620 Gâib bir zâtin kalpteki hayâli büyüktür. Fakat o gâib, hazır olunca hayâli kaybolup gider.

3621 Münevver semâ yağışsız, karanlık zemin de neşv ü nemâsız değildir.

3622 Bana gaibe îmân edenler lâzımdır. Onun için fena âlemi olan Dünyanın âhirete bakılacak penceresini kapattım.

3623 Hakikatin zuhuriyle gökyüzünü yaracak olursam nasıl (*Hel tera min fütur*)[238] derim.

3624 Tâ ki herkes bu beşeriyet gafletinin karanlığı içinde arayışta bulunsun ve her biri bir tarafa müteveccih olsun.

3625 Bir müddet işler aksine gider ve hırsız subaşıyı[239] darağacına sürükler.

3626 Himmeti âlî bir çok hükümdar, dünyâdaki kölesinin orada bendesi olur.

3627 Gâibâne ibâdet güzel ve lâtiftir. İsti'bad yâni ibâdette gaybı muhafaza etmek hoştur.

3628 Şâh'ın karşısında onu metheden nerde, gıyabında ondan utanan ve ta'zîminde bulunan nerde?

3629 Memleketin bir ucundaki bir kal'anın muhafızı, pâdişahtan ve onun yakınlığı gölgesinden uzak bulunduğu halde.

3630 Kal'ayı düşmanlara karşı müdâfaa ve muhafaza eder. Hadsiz, hesapsız mal mukabilinde kal'ayı onlara satmaz.

3631 Pâdişahın indinde o, uzaktaki muhafız, huzurda bulunanlardan daha iyidir, (çünkü hürmeti gâibâne ve canla başla, hizmeti sadıkanedir.

3632 O hâlde gâibâne olarak bir değil, yarım zerre kadar bir ameli muhâfaza etmek, huzurda bulunanların amellerinden yüz bin derece iyidir.

3633 İmân etmek ve tâatte bulunmak şimdi, yâni hayatta iken makbuldür. Ölümden sonra ve hakikatin görülmesini müteakip merduddur.

3634 Madem ki, gayb ve gaibin örtülü olması evlâdır, o hâlde ağzını kapa, dudakların sâkit olsun.

3635 Ey kardeş; sözden el çek. ilm-i ledünnî[240] hakîkaten Allah izhar eder.

3636 Güneşin yüzü, güneşe şâhit, yeter. Bunun gibi en büyük şâhit nedir? Allah'tır.

---

[238] Mülk Sûresi'nin 3. âyeti: "O, *yedi göğü, birbiri üzerine yarattı. Rahmân'ın yaratmasında bir aykırılık, uygunsuzluk görmezsin. Gözünü döndür de bak, bir bozukluk görüyor musun?*"

[239] Subaşı: Zabıta memuru.

[240] İlm-i Ledünnî: Okumakla elde edilemeyen, Allah tarafından bazı sevgili kullarına ihsan olunan ilim.

3603 Bazı şeylerin bir müddet gizli kalması ve ehli olmayanların onlardan haberdâr olmaması, Allah'ın matlûbudur. Binâenaleyh bu davulcuyu sür, yâni dilini tut, esrar yolunu kapat.

3604 Atını sürme, dizginini çek ki hakikatlerin gizli kalması ve herkesin kendi zan ve kıyâsından mesrur olması evlâdır.

3605 Cenâb-ı Hak, kendi rahmetinden ümitsiz olanların da ibâdetinden yüz çevirmemelerini ister.

3606 Yine Cenâb-ı Hak, o ümitsizlerin de Allah'a kullukla meşgul ve ibadetiyle müşerref olmasını ister.

3607 Cenâb-ı Hak murâd eder ki o ümitsizler bir ümide bağlansınlar da bir iki gün olsun Allah'ın yolunda gitsinler.

3608 Çünkü Allah merhamet-i şâmile ve âmme dolayısıyla iyiyi de, kötüyü de rahmetinin tenvir etmesini ister.

3609 Cenâb-ı Hak murâd buyurur ki gerek bey, gerek köle, herkes havf ü recâ[237] âleminde bulunsun, yâni Allah'tan korksun ve rahmet ve mağfireti ümidiyle ondan çekinsin.

3610 Herkes gâibâne bir ümit ile perverde olsun diye havf ü recâ halleri perde arkasında gizlidir.

3611 Perde yırtılıp kaldırılınca havf ü recâ nerde kalır? Onun için gaybın, yâni hâtime'nin halk üzerinde bir safvet ve mehabeti vardır.

3612 Dere kenarında bir genç: "Şu balık tutan gâlibâ bizim Süleyman", diye bir zanda bulundu.

3613 Eğer bu, o ise neden yalnız ve gizlidir, yâni hadem ve haşemi yoktur? Değilse, kendindeki Süleymanlık sîmâsı ve o simadaki nübüvvet nûru nedir?

3614 O, bu düşüncede müteredditiken Süleyman müstakil hükümdar oldu.

3615 Şeytan, Süleyman'ın mülkünden gitti ve tahtından kaçtı, Süleyman'ın talih kılıcı onun kanını döktü.

3616 Süleyman Aleyhisselâm yüzüğü parmağına taktı. Dev ve peri askeri de huzurunda toplandı.

3617 Bir takım kimseler hükümdarı görmek için gelmişlerdi. Aralarında o kuruntu sahibi de vardı.

3618 Hazreti Süleyman'ın parmağında yüzüğü görünce düşüncesi ve şüphesi tamâmıyla zail oldu.

---

[237] Havf ü recâ: Korku ve ümit.

3587 Efendi, kölelerine sıcak su içirdi. Onlar da efendiden korktukları için içtiler.

3588 Ondan sonra onları kırda aşağı yukarı koşturdu.

3589 Köleler yorgunluktan istifrâ ettiler. Sıcak su, onların yemiş oldukları meyveleri çıkardı.

3590 Lokman kusunca midesinde bir şey olmadığı için yalnız su çıktı.

3591 Lokman'ın hikmeti, meyveleri kimin yediğini meydana çıkarmayı bilince, kullarını seven Allah'ın hikmeti ne olmak lâzım gelir?

3592 Kıyamet gününde sırların hepsi meydana çıkacak, inkişâfı arzu edilmeyen gizli şeyler zâhir olacaktır.

3593 Cehennem ehline kaynar su içirilince bütün örtüleri parçalanacak, olanca rezaletleri ortaya çıkacaktır.

3594 Taş, ateşle imtihan edildiği için kâfirlerin azabı ateşle olmuştur.

3595 O taş gibi kalbe biz ne kadar nasihat eylemiş ve rifk u mülâyemetle söylemiştik de hakkı kabul etmemişti.

3596 Kötü bir yaranın damarı, kötü bir ilâç bulmuş. Ölmüş eşek kafasına köpek dişi yakışır.

3597 Kötü sözler ve çirkin işler kötü kimseler içindir, güzel söz, ayn-ı hikmettir. Çirkinin çirkine eş olması yaraşır. Çünkü cinsidir.[236]

3598 O halde sen bu çiftlerden hangisini istersen git, onda mahvol ve tamâmıyla onun şeklini ve sıfatlarını benimse.

3599 Nûr istersen nura kabiliyet kesbetmeye çalış; Allah'tan uzak kalmak dilersen hodbin ol, işte kendini gör ve Allah'tan uzaklaş.

3600 Eğer bu harap zindandan, yâni benlik gururundan kurtulmak istersen dostun emrine karşı serkeşlik, itaatsizlik etme. Allah'a secde et ve ona yaklaş.

Zeyd bin Harise (R.A)'in Resûl Aleyhisselâm'a cevap verişi kıssasının alt tarafı

3601 "Ey Zeyd; bu sözün sonu gelmez. Kalk, söz burâkını köstekle, yâni sus.

3602 Söz, ayıbı meydana çıkarır ve gizli olan perdeleri yırtıp sahibini rüsvây eder.

[236] Nur Sûresi'nin 26. âyetine işarettir: "*Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler ise kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır...*"

3571 Ey gönül! Büyüklükte ve sultanlıkta Süleyman gibisin. Sende olan o yüzüğü peri ve şeytan güruhuna vur, yâni, yüzük kuvvetiyle onlara hükmeyle.

3572 Eğer bu varlık mülkünde hile ve hud'adan beri olursan üç şeytan senin yüzüğünü çalamaz.

3573 Ondan sonra adın âlemi tutar ve iki cihan, cismin gibi senin mutiin olur.

3574 Eğer şeytan, elindeki yüzüğü kapıp götürürse pâdişahlığın zâil olur, bahtın ve saâdetin ölür.

3575 Ey hevâ ve heves kulları. Bu felâketten sonra Mahşer gününe kadar size "*yâ hasretâ, vâ firkatâ*[235]" demek düşer.

3576 Eğer mekkâr ve hilekârlığını inkâra kalkışacak olursan terazi ve ayna gibi hakikati bildiren vâsıtalardan nasıl canını kurtarabilirsin?

Getirdiğimiz turfanda meyveleri Lokman yemiştir diye kölelerin ve kapı yoldaşlarının onu itham etmeleri

3577 Lokman, efendisinin yanında ve sâir köleler arasında hor ve hâkir idi.

3578 O efendi, meşgul olmadığı bir zamanda yemek üzere meyve getirmeleri için kölelerini bağa gönderdi.

3579 İçerisi mânâ ve hikmet dolu olduğu halde sûreti gece gibi siyah bulunan Lokman, o köleler arasında sığıntı hâlinde idi.

3580 O köleler toplanmış meyveleri hırs u tamâ ile yağma ettiler ve güzelce yediler.

3581 Efendiye: "Meyveleri Lokman yedi", dediler. Efendi Lokman'a yüzünü ekşitti ve ağır sözler söyledi.

3582 Lokman efendisinin tekdiri sebebini araştırdı ve anlayınca onun itâbına cevap olmak üzere

3583 Dedi ki: "Efendi, hâin bir kul Allah indinde de, efendisi indinde de makbul ve merzî olmaz.

3584 Ey kerim olan efendi, hepimizi tecrübe et. Bize bol bol sıcak su içir.

3585 Ondan sonra sen süvari, biz piyade olduğumuz hâlde hepimizi kırda koştur.

3586 O vakit sırları keşfeden Allah'ın sanat ve kudretini gör. Kötülük edenin, yâni meyveleri yiyenin kim olduğunu anla."

---

[235] "Ah hasretlik, vah ayrılık!"

3553 Cennetteki dört nehir bizim hükmümüze tâbidir. Fakat bu tahâkküm, bizim zorumuzdan değildir, Allah'ın fermânıyladır.

3554 Sihirbazların yapmalarını murad ettikleri sihri yürüttükleri gibi her nerede istersek o nehirleri akıtabiliriz.

3555 Bu iki gözümüzün bir tarafa bakıp gitmesinin kalbin hükmüne ve ruhun irâdesine bağlı olduğu gibi o nehirler de mü'minlerin arzusuna tâbi olacaklardır.

3556 Eğer gönül isterse gözler, yâni bakışlar yılan zehrine doğru, keza gönül isterse ibret alacak cihete teveccüh eder.

3557 Gönül isterse gözler mahsûsât tarafına, yine gönül isterse melbûsât tarafına, yâni örtülü, gizli olan şeyler cihetine gider.

3558 Yine gönül isterse gözleri külliyât tarafına sürer, isterse cüz'i müşahedesinde hapseder.

3559 İnsan gırtlağı, sahibinin isteğine tâbi olduğu gibi beş his de muradına göre hareket eder.

3560 Beş hissin hepsi de kalbin gösterdiği tarafa doğru eteklerini toplayıp koşar.

3561 Kalbin emrine karşı el, ayak, kalabalık karşısında asânın yed-i Mûsâ'ya tâbi olması gibidir.

3562 Gönül isteyince ayak o istekle raks eder, yâhut noksan ve kemâl taraflarına kaçar.

3563 Yine gönül isteyince el, parmaklarıyla hesap yapar, yahut o parmaklarla kitap yazar.

3564 El, gizli bir elin hükmünde kalmış; o gizli el, cismâni olan eli dışarıya nasb etmiştir.

3565 Yine gönül isterse o el, düşmana karşı yılan gibi öldürücü olur. Yine gönül isterse o el, bir dosta karşı yardımda bulunur.

3566 Yine gönül isterse o el, yemekte kaşıklık eder, yine gönül isterse düşman beynine on batmanlık bir topuz olur.

3567 Acaba gönül, bu beş hisse ve onların makamlarına ne söyler? Aralarında ne acâyip bir visal, ne garip ve gizli bir sebep ve irtibat vardır.

3568 Gâlibâ gönül, mühr-i Süleyman'ı bulmuş ki bu beş hissin yularını istediği tarafa çeviriyor.

3569 Zâhirdeki beş his onun kolayca mutîi, bâtındaki beş his de onun memurudur.

3570 On his, yedi âza ve söylenilemeyecek kadar çok şeylerin hepsi Kalbin emrine tâbidir.

3535 Bunlar derinden söylediğim bir takım işaretlerdir. Daha da söyleyeceğim amma, zât-i Risâletin azarlamasından korkuyorum." dedi.

3536 Sekr-i, mânevîye tamâmen müstağrâk bir halde böylece söylüyordu. Hazreti Peygamber Sallalâhü Aleyhi Vesellem (Sus!) diye onun yakasını çekti.

3537 Resûlullah Aleyhi Salevâtullâh buyurdu ki: "Kendini topla! Gemi azıya alan atının başını çek. Çünki "*Allah haya etmez*[234]" tecellisine uğradı ve sakınıp çekinmesi gitti.

3538 Senin aynan kılıfından fırladı. Ayna olsun, terazi olsun hakikatin zıddını nasıl söyler.

3539 Bir kimse incinecek, yahut bir şahıs utanacak diye ayna ve terazi doğruyu söylemekten sükût ederler mi?

3540 Ayna da, terazi de yüksek birer mihenk taşı gibidir. Onlara sen iki yüz yıl hizmet etmiş olsan ve:

3541 "Hatırım için doğruyu gizle, fazla göster, eksik gösterme" diye valvarsan.

3542 Onlar sana cevap verirler ki: "Herkesi sakalına, bıyığına güldürme. Ayna ile terazi karşısında hud'akârlık olur mu?

3543 Hakikat, bizimle tanınsın diye Cenâb-ı Hak bizi yüksek birer vasıta kıldı.

3544 Bu olmazsa, yâni hakikati olduğu gibi göstermezsek biz ne işe yararız ve nasıl iyilerin usulünce hareket edebiliriz?"

3545 Aynayı koltuğunun altında gizle. Yâni hakikat esrarını ifşa eyleme. Allah'ın tecellisi, sineni Sînâ gibi tenvir etmişse bile.

3546 "Yâ Resûlallah; hakikat ve ezeliyet güneşi hiç koltuk altına sığar mı?

3547 Allah'ın tecellisi; degali de begali de yırtar, mahveder. Onun karşısında ne cünûn durabilir, ne de akıl."

3548 Resûlullah buyurdu ki: "Bir parmağını gözünün üstüne koyacak olursan Dünyâyı güneşten hâlî görürsün.

3549 Bir parmak ucu, Kamerin perdesi, bu da Allah'ın settarlığına biri şan olur.

3550 Bir noktaya cihanı örttürür, bir sükût ile güneşi münkesif kılar ve görünmez eder."

3551 Ağzını kapa ve dilini tutup denizin dibine bak ki Allah denizi insana mahkûm eylemiştir.

3552 Selsebîl ve zencebil çeşmelerinin, cennetlik bir zât-i âlînin arzusuna mutî oluşu gibidir.

---

[234] Hazreti Peygamber utanma duygusu (haya, nâmus) ile ilgili olarak şöyle buyurmuşlardır: "Allah gerçeği söylemekten sakınmaz (haya etmez)." (Buhârî, İlim, 50)

Zeyd bin Harise Radiyallahü Anh'in Resûlullah'a (S.A.V.): "Halkın ahvali bana apaşikâr görünmektedir; gizli, kapaklı değildir." diye cevap vermesi

3519 "Kıyamette olacağı gibi, bütün erkek ve kadınların mânevî mahiyetlerini apaçık görüyorum.

3520 Yâ Resûlallah; îzâhât vereyim mi, yoksa sükût edeyim mi?" diye sorunca Hazreti Mustafâ Aleyhi Ekmelüttehâyâ Efendimiz, mübarek dudağını ısırmak sûretiyle (yetişir!) işaretini verdi.

3521 "Yâ Resûlallah; haşrin sırrını söyleyip de bugün dünyâda neşri izhar edeyim mi?

3522 Yâ Resûlallah müsâade buyur da halkın gözündeki gaflet perdelerini yırtayım. Nûr-i irfanım güneş gibi parlasın.

3523 Nurumun parlaklığı karşısında güneş küsûfa uğramış gibi kararsın, hurma ağacı ile söğüt ağacını birer birer göstereyim.

3524 Ba'sin ve kıyamet gününün sırrını, kimin hâlis nakid, kimin karışık ve kalp olduğunu bildireyim.

3525 Ashâb-ı şimali elleri kesik oldukları halde teşhir edeyim, küfür ve nifak renklerini meydana koyayım.

3526 Husufa uğramaz ve nuru eksilmez bir kamerin aydınlığıyla nifakın yedi deliğini açık göstereyim.

3527 Âhirette şakilerin giyeceği elbiseyi halka göstereyim, orada peygamberler için çalınacak davulun sesini de duyurayım.

3528 Cehennemi ve cennetleri ve aradaki berzah ve a'râf denilen makamları ayan beyân bir sûrette kâfirlerin gözü önüne getireyim.

3529 Coşkun ve taşkın bir halde bulunan kevser havzını göstereyim de suyu halkın yüzüne serpilsin, sesi de kulaklarına değsin.

3530 Susamış kimselerin o havuz etrafında koştuklarını da açıkça göstereyim.

3531 Onların omuzları benim omuzlarıma dokunuyor, bağrışmaları da kulağıma kadar geliyor.

3532 Cennetlik olanlar, sevinçlerinden gözümün önünde kucaklaşıyorlar.

3533 Birbirinin elini sıkıp musâfaha ediyorlar.

3534 Cehennemde olanların âh, vâ hasretâ[233] diye inleyip feryâd etmelerinden kulağım âdeta sağır oldu.

---

[233] Vâ Hasretâ: "Ah özledim!"

3505 Şakî, yâni kötü olan kimse anasının karnında da şakidir. O gibilerin hâli cisimlerinin alâmetlerinden belli olur.

3506 Cisim, ana gibi can çocuğuna gebedir. Ölüm ise doğurmak derdi ve zelzelesidir.

3507 Bu âleme gelmiş ve geçmiş ruhlar da: Bakalım şu, sevinerek mi, yahut tiksinerek mi doğacak, yâni, âhiret âlemine gelecek ruh nasıldır? diye beklesirler.

3508 Siyahiler; o çocuk bizim derler. Rûmîler, yâni beyazlar da o, çok güzeldir diyerek kendilerinden sayarlar.

3509 Bir ruh, can âlemine doğunca artık beyazlık ve siyahlık ihtilafı kalmaz.

3510 Eğer o ruh, siyahi olursa zenciler, rûmî, yâni beyaz olursa Rûmîler götürürler.

3511 O ruh doğmadıkça âlemi müşkilât içinde bırakır. Doğmamış olanı tanıyan ise azdır.

3512 Allah'ın nûruyla baktığı için derinin içini, yâni sûretin sîretini görmeye yol bulur.

3513 Menî suyunun aslı beyazdır ve hoştur. Lâkin ruhun aksi Rûmîdir, yâhut Habeştir.

3514 Cenâb-ı Hak, *ahsen-i takvim* olarak yarattığı insanlara dilediği rengi verir. Onların yarısını da *esfel-i sâfilîn'e*[232] götürür.

3515 Bu sözün sonu gelmez. Zeyd bin Harise kıssasına dön ki kervan katarından geri kalmayalım.

3516 Bir gün gelecektir ki o gün yüzler ağaracak ve kararacak, Türk gibi beyaz çehreli ve Hindu gibi kara suratlı olanlar belli olacaktır.

3517 Senin de saman gibi hafif mi, yoksa dağ gibi ağır mı, Hindu gibi kara mı, Türk gibi beyaz mı olduğun; yâni saîd-i ezelî mi, şakî-yı ebedî mi bulunduğun herkese zâhir olacaktır.

3518 Hindu neslinden ve Türk soyundan olan bir çocuk ana rahminde iken belli olmaz. Doğup meydana çıkınca onun ne olduğunu halkın zayıfı da, kavisi de görür ve anlar.

[232] Tin Sûresi'nin 4-5. âyetlerine işarettir. "*4- Biz insanı en güzel biçimde yarattık. 5- Sonra onu çevirdik aşağıların aşağısına attık.*"

3492 Bunlar arştan, kürsden ve arşın ötesinden daha yüksekte ve melik-i muktedir indindeki (*mak'ad-i sıdk*)[231]'da sakindirler.

Peygamber Aleyhisselâm'ın Zeyd bin Hârise'ye: "Bugün nasılsın ve nasıl kalktın?" diye sorması, onun da: "Hakîkî bir mü'min olarak sabahladım yâ Resûlallah", cevabını vermesi

3493 Hazreti Mustafâ Aleyhi Ve Âlihi Ekmelüttehâyâ Eendimiz bir sabah Zeyd'e, "Ey saf kalpli arkadaş; nasıl sabahladın?" diye sordu.

3494 Zeyd, "Abd-i mü'min olarak sabahladım", cevâbını verince Resûl-i Ekrem Efendimiz ona: "İman bağında güller açtıysa hani nişanı?" diye sordu.

3495 Zeyd dedi ki: "Günlerce aç ve susuz bulundum, geceleri Allah aşkı ve firkat ateşiyle tutuşup yandığım için uyuyamadım.

3496 O derece mücâhede ettim ki mızrak ucu kalkandan nasıl geçerse ben de gece ve gündüz kaydından öylece geçtim."

3497 Ki o âlemde bütün milletler ve bir saat ile yüz binlerce yıllar birdir.

3498 Yine o âlemde ezel ile ebed müttehiddir. İftikad ve tefehhus, yâni araştırmak sûretiyle aklın o âleme yolu yoktur.

3499 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "O gittiğin yoldan bu âlem halkının akılları erecek derecede bir hediye getir."

3500 Zeyd dedi ki bu âlem halkı gökyüzünü nasıl görüyorsa ben de arşı ve arşîleri öyle görüyorum.

3501 Değirmendeki buğday ve arpa dânelerini tefrik eder gibi halkın her birini birer birer tanıyorum.

3502 Sekiz cennet ile yedi cehennem karşımda duruyor. Putperestin karşısında putun durduğu gibi.

3503 Bazı yüzlerin ağarıp bazılarının kararacağı Kıyamet günü bunlar hakkında şimdiden peyda olmuştur.

3504 Evvelce ruh, ayıplı olsa da anasının rahminde bulunduğu için mahiyeti halktan gizli idi.

---

[231] Kamer Sûresi'nin 54-55. âyetlerine işarettir: "*Hakikaten müttekî olanlar, Allah'tan çekinenler Cennetlerde ve nehir kenarlarında olacaklar, sıdk makamında melik-i muktedir olan Cenâb-ı Hakk'ın kurbünde bulunacaklardır.*"

3476 Rûmilere gelince ey peder; onlar sofilerdir ki işittiklerini hıfzetmek için tekrarlamaktan ve bir çok kitap okumaktan müstağnidirler. Sûretâ hünersiz ve marifetsiz görünürler.

3477 Lâkin göğüslerini, yâni kalplerini zikrullah ile cilalamışlar, tamâ, haset, hırs ve kin gibi ahlâk-ı rezîleden temizlemişlerdir.

3478 O aynanın safî ve mücellâ olması kalbin vasfıdır ki öyle bir kalp nihayetsiz sûretlerin in'ikâsına mahal olur.

3479 Gayb âleminin sınırsız ve şekilsiz olan sûreti, Mûsâ Aleyhisselâm'ın ceybinden ve gönül aynasından parladı.

3480 Gerçi o mânevî sûret; arşa, ferşe, derya ve balığa, yâni bütün kâinata sığmaz.

3481 Çünkü felek, arş, ferş ve bütün mükevvenât mahdud ve ma'dıddur. Son derece genişliğiyle beraber bir haddi, bir nihayeti vardır. Fakat bilmiş ol ki,-gönül aynasının hadd ü nihayeti yoktur.

3482 Gönül onunla mıdır, yoksa gönül o mudur? diye akıl burada susmuş, yâhut sapıtmıştır.

3483 Hem bâaded, hem bîaded, yâni hem kesret, hem vahdetle muttasıf olan gönülden başkasında hiçbir nakış ebediyen parlamaz.

3484 Ebede kadar o gönüle yeni yeni nakışlar ve tecellîler vârid olur ve onda hicapsız bir sûrette görünür.

3485 Cila ehli olan, yâni kalplerini zikrullah ile tasfiye ve tediye etmiş bulunan sofiye hazarâtı, renkten ve râyihadan kurtulmuşlardır. Her lâhza ve bilâtevekkuf bir hoşluk ve güzellik müşahede ederler.

3486 İlmin nakşını ve kabuğunu bırakıp mânâsını ve lübbünü almışlar ve ayne'l-yakîn sancağını kaldırmışlardır.

3487 Onlarda fikir, düşüncesi gitmiş, ve tenevvür husule gelmiştir. Onlar aşinalığın denizini bulmuşlardır.

3488 Cümle halkın korktuğu ölüme karşı bunlar gülerler.

3489 Kimse onların kalbine galip gelip içindeki esrarı anlayamaz. Hatta bazıları Hak yolunda mecruh ve şehit olsalar da gelen zarar inciye değil sedefedir.

3490 Bunlar fıkıh ve nahiv ilimlerini bırakmışlar, fakat mahviyet[230] ve fakr u fenayı yükseltmişlerdir.

3491 Sekiz cennetin nakışları bunların kalbinde parlar, çünkü orasını o nakışların kabulüne müsâit bulmuştur.

---

[230] Mahviyet: Kendini değersiz gösterme, alçakgönüllülük.

3459 Eğer gizli ve ilâhî bir ilmin kalbe nasıl mün'akıs olacağına dâir misal istersen Rûmîlerle Çinlilerin hikâyesini dinle.

Rumîlerle Çinlilerin nakkaşlık ve ressamlık sanatında iddiaya girişmeleri

3460 Çinliler: "Biz daha mahir nakkaşız" dediler. Rûmîler de: "Biz daha ustayız" davâsını ettiler.

3461 Pâdişah dedi ki: "Bu bahiste imtihan yapacağım. Bakalım sizden hangi taraf, iddiasında doğru ve üstün çıkacak?

3462 Rum diyarından ve Çin ülkesinden olan nakkaşlar bir araya geldiler. Rûmîler bu ilme daha ziyâde vâkıf idi.

3463 Çinliler: "Bize mahsus olmak üzere bir oda veriniz. Bir oda da sizin olsun." dediler.

3464 Kapıları karşı karşıya iki oda vardı. Bunlardan birini Çinliler, öbürünü Rûmîler aldı.

3465 Çinliler pâdişahtan yüz türlü boya istediler. O mes'ud hükümdar da hazinesini açtırdı.

3466 Her sabah Çinliler için hazineden belirlenmiş miktarda boya vardı.

3467 Rûmîler dediler ki: "Ne nakış ne boya lâzımdır. Bizim sanatımızda pası defetmekten başka bir şey işe yaramaz."

3468 Kapıyı kapadılar ve duvarları cilaladılar. Felek kubbesi gibi nakş ü civândan sâde ve safi oldular.

3469 İki yüz türlü renkten renksizliğe yol vardır. Renk bulut gibidir, bîrenklik ise aydır.

3470 Bulutta ziya ve nurdan her ne görürsen onu yıldızdan, güneşten aydan bil.

3471 Çinliler işlerini bitirince sevinçten davullar çaldılar.

3472 Pâdişah geldi Çinlilerin boyadığı odaya girdi. Orada öyle nakışlar gördü ki onların inceliği ve güzelliği aklı ve fehmi hayran ediyordu.

3473 Sonra Rûmiler tarafına geldi. Ara yerdeki perdeyi kaldırdılar.

3474 Çinlilerin yapmış oldukları resimler ve işler, o cilalanmış ve safvet peydâ etmiş duvarlara aksetti.

3475 Pâdişah, Çinliler tarafında ne gördüyse burada daha iyi ve parlak görünüyor, âdeta nazarı gözden kapıyordu.

Zaman geçtikçe, sahibi ihtiyarladıkça zihninden çıkar. Yüz yazıcının sürdüğü aklık ve allık gibi uçar gider.

3444 Lâkin bu kesbî ilim yükünü iyi taşırsan, yâni, ilmin ile amel edersen o yükün ağırlığını ve zahmetini kaldırırlar, sana ağırlık yerine boşluk verirler.

3445 Aklını başına al da bu ilim yükünü hevâ ve heves için taşıma. Ta ki, içerinde ilim ambarını göresin.

3446 Tâ ki ilim atına binesin, omzundaki ağır yükten kurtulmuş olasın.

3447 Ey (Hû) dan yalnız (Hû) ismiyle kanaat eden; Hû kadehinden içmeyince hevâ ve hevesten nasıl kurtulursun?

3448 Sıfattan ve isimden ne doğar? Ancak bir hayâl peydâ olur. Bidayetten doğan o hayâl, zâkir için bir vuslat rehberi ve bir dellâl yerine geçer.

3449 Duyurak bir şeyi olmayan dellâl ve delili hiç gördün mü? Cadde olmayınca gulyabâni de olmaz.

3450 Hakikatsiz ve müsemmâsız bir isim gördün mü, yahut (kef) ve (lam) harflerinden hiç gül topladın mı?

3451 Ey sâlik; ismi okuyorsun, git müsemmâyı da ara. Kameri derenin suyunda değil, semâ kubbesinde bil!

3452 Eğer harften ve isimden geçmek ve kurtulmak istersen kendini kendiliğinden tamâmıyla temizle.

3453 Cilâlı demir gibi demir renginden kurtul. Riyazet ederek passız bir ayna gibi ol.

3454 Peygamberlere mahsus olan isimleri kalbinde kitapsız, müzakeresiz ve muallimsiz olarak göresin.

3455 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: Ümmetimden benimle hem cevher ve uluvvi himmette beraber kimseler vardır.

3456 Onların ruhu uhuvvet ve velayet nûruyla beni görürler, ben de o nûr ile onları müşahede ederim.

3457 Bunlarla bu görüşmemiz, Buhârî ve Müslim kitaplarındaki Hadîsler ve onları nakleden râvîler vâsıtasıyla değil, belki âb-ı hayât menba'ı olan gönüllerde olur.

3458 *Emseynâ kürdiyyen ve asbahnâ arâbiyyen*[229], demenin sırrını ve hakikatini oku.

---

[229] Şeyh Ebu'l Vefa-i Kürdî'nin bir sözüne işarettir. Hasan-ı Basri'nin halifesi Habib-i Acemî, Arap olmadığı ve Arapçayı layıkıyla bilmediği halde Kur'an okunurken ağlarmış. "Sen Acemsin, Kur'andan ne anlıyorsun ki dinlerken ağlıyorsun?" diye sormuşlar. "Ben Acemîyim ama kalbim Arabîdir." cevabını vermiş.

3426 Ey gafil, dünyâ oyunundan çekilmedikçe çocuk mesabesindesin. Ruhunu tasfiye ve tezkiye etmedikçe nasıl zekî, yâni sâf ve pâk olabilirsin?

3427 Dünyâperest olanların dünyâya karşı olan şehvetlerini çocukların yapmak istedikleri cima' gibi bil.

3428 Çocuk cimâı nedir? Rüstem gibi güçlü, kuvvetli bir gazinin cimâı yanında oyundan ibarettir.

3429 Halkın cenk etmesi, çocukların mânâsız, asılsız ve hakir kavgası gibidir.

3430 Çocukların cengi değnekten kılıçladır. Kasıt ve hareketleri hep faydasız ve beyhûdedir.

3431 O çocuklar bir kamışa binerler ve: "Bu, bizim burâkımız, yâhut mübarek gidişli düldülümüzdür." derler.

3432 Çocuklar yüklenmiş oldukları, yâni bindim sandıkları o kamışı taşıdıkları halde cehillerinden böbürlenirler ve kendilerini ata binmiş vehmederler.

3433 Allah süvarilerinin at sürüp dokuz kat feleği geçecekleri güne kadar sabret de kimin ata binmiş, kimin yaya kalmış olacağını gör.

3434 Hakk'ın nezdine ruh ve melek yükselir. Ruhun yücelmesinden felek sarsılır.

3435 Hepiniz çocuklar gibi eteğinize binmiş ve eteğin bir ucunu at dizgini gibi tutmuşsunuz.

3436 Allah tarafından gelen Kur'ân'da: "*Onların bu hususta bir bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. Zan ise, şüphesiz hakikat bakımından birşey ifade etmez*[227]", buyrulmuştur. Zan merkebi felekler üstünde nasıl koşabilir?

3437 İki zannın galibi, bir tarafın tercihindedir. Güneşin tavzihine inat edilmez.

3438 At vehmiyle binmiş olduğunuz kamışı, yahut sırığı veyahut eteğini o vakit görürsünüz ve ayaklarınıza binerek yürümüş olduğunuzu arlasınız.

3439 Vehminizi, fikrinizi, duygunuzu ve kavrayışınızı çocukların kamıştan atı gibi biliniz.

3440 Âriflerin ilmi onların hamalıdır. Onları taşır götürür. Ten ve sûret ehlinin ilmi ise onların yüküdür.

3441 İlim, kalbe aksederse sahibine yardımcı olur. İlim, yalnız cesede aksederse sahibine yük olur.

3442 Cenâb-ı Hak (*Yahmilü esfârâ*)[228] buyurdu. Çünkü İlâhî olmayan ilim insana yük olur.

3443 Allah tarafından vasıtasız ve ilham tarikiyle olmayan bir ilim dayanmaz.

---

[227] Necm Sûresi'nin 28. âyeti.

[228] Cuma Sûresi'nin 5. âyetinden: "*Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların durumu, kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir....*"

3412 Sakın benlik uçurumlarında dolaşmayın, Allah'ın gizli gayretine dokunur da baş aşağı yerin dibine geçersiniz.

3413 Meleklerin her ikisi de: "İlâhî; ferman senindir, senin emânın olmayınca nerede eman bulunur." dediler.

3414 Böyle dediler. Fakat yürekleri çarpıyordu, bizim gibi iyi kullardan kötülük zuhur eder diyorlardı.

3415 İki meleğin kalbindeki ıztırab, oralara ucb ve gurur tohumunu ekmeden, onları bırakmadı.

3416 Diyorlardı ki: Ey erkân-ı erbaa'dan[225], yâni, anâsırdan mürekkeb ve ruhanilerin safvetinden ve masûmiyetinden bîhaber olanlar.

3417 Biz, bu gökyüzünde sâyebân dokuruz, yâni, ettiğimiz tesbih ve ibadetlerle nûrânî perdeler meydana getiririz. Zemine inince de hükümet ve adalet halısı nescederiz.

3418 Gündüzleri yerde adalet ve ibâdet ederiz, her gece de semâya uçarız.

3419 Bunları yapmamız, zamanın ucûbesi, şaşılacak bir şeyi olmamız yeryüzünde emniyet ü emân koymamız içindir.

3420 Semânın hâlini zemine kıyas etmek doğru değildir, aralarında gizli fark vardır.

Kendi hâlini ve kendi sekrini cahillerden saklamak lâzım geldiğinin beyanına dair

3421 Perde arkasına geçmiş olan Hakîm Senâyî'nin şu sözünü dinle ki: "Şarap içtiğin yere başını koy, yâni orada sız." demiştir.

3422 Bir sarhoş, meyhaneden çıkıp da yolunu şaşırınca, çocukların maskarası ve eğlencesi olur.

3423 O sarhoş böylece sekr hâlinde bulunur. Çocuklar ise onun zevkinden ve sermestlik neş'esinden bihaber olarak arkasına takılır.

3424 Allah sarhoşu olanlardan başka bütün halk çocuk mesabesindedir. Hevâ ve hevesten kurtulmuş olanlardan başkası bulûğa ermiş değildir.

3425 Cenâb-ı Hak, dünyâ faydasız bir oyuncak, siz de çocuksunuz[226], demiş ve doğru buyurmuştur.

---

[225] Erkân-ı Erbaa: Dört unsur.

[226] Ankebut Sûresi'nin 64. âyetinden: *"Bu dünya hayatı sadece bir oyun ve oyalanmadan ibarettir..."*

3396 Belki bu, peygamberlerin mirasıdır, Onların varisleri de müttekî olanların ruhlarıdır.

3397 Ebû Cehil'in oğlu aşikâre Müslüman, Nuh peygamberin oğlu ise sapıklardan oldu.

3398 Topraktan yaratılan Âdem, ay gibi münevver oldu. Ateşten yaratılan senin yüzün kara olduğu halde defol.

3399 Bir âlim, bu kıyasları, bu taharrileri bulutlu bir günde, yâhut geceleyin kıbleyi bulmak için yapar.

3400 Lâkin güneşli bir günde ortalık aydınlık ve Kâbe göz önünde iken kıyas yapmaya ve kıble cihetini aramaya kalkışma.

3401 Kâbe'yi görmemezliğe gelip de kıyas yapacağım dîye ondan yüz çevirme! Allah doğruyu en iyi bilir.

3402 Meselâ Hak kuşu olan Nebiden, yâhut bir velîden bir ses, yâhut bir söz işitince onun zâhirini ezberlenmiş bir ders gibi hatırlarsın.

3403 Sonra kendinden kıyâslar yaparsın, mahz-ı hayâl olan tasavvurâtını zâtî ve hakikî vehmedersin.

3404 Ehlullahtan olan abdalların bir takım ıstılâhâtı[223] vardır kâl ehli olanların o ıstılahlardan haberleri yoktur.

3405 Kuş dilini ses itibâriyle öğrendin ve ona karşı yüz kıyâs ve yüz heves uydurup parlattın.

3406 Kıyâsı isabet etti vehmiyle mest olan sağırdan hastanın kalbi kırıldığı gibi ey ehl-i kıyâs; senin yaptığın ve yapacağın kıyâslardan dolayı ehlullahın gönlü kalır.

3407 Vahiy kâtibi Abdullah bin Sa'd, o Tâir-i İlâhî olan zât-i akdes-i Risâletin sesini işitmekle kendisini de onun gibi olmuş sandı.

3408 O tâir-i İlâhî, ona öyle bir kanat çarptı ki, basar-ı basiretini kör etti de derd ü helak çukuruna yuvarlandı.

3409 Siz de agâh olun. Nûrâniyet aksi olan melekiyet sıfatınızla yahut zann-ü kıyâs ederek insanların aleyhinde bulunmayınız ki, semâvî mertebenizden sükut etmeyesiniz.

3410 Hârût ve Mârût iseniz de (*Nahhü's-sâffûn*)[224] mertebesinde yüksek bulunuyorsunuz da.

3411 Kötülerin kötülüğüne acıyınız, benlik ve kendini görüp beğenmek uçurumlarında dolaşmayınız.

---

[223] Istılah: 1. Bir ilim dalına has kelime. 2. Hususi mânâda kullanılan, herkes tarafından anlaşılmayan söz.

[224] Sâffât Sûresi'nin 165. âyetinden: "*O saf saf dizilenler elbette biziz.*"

3381 O sağır gibi ki, hastayı yoklamakla iyilik yaptığını sanıyordu, fakat netice zannı hilâfına zuhur etti.

3382 Sağır; hizmet ettim, komşuluk hakkını yerine getirdim diye memnun olarak oturuyordu.

3383 O, hastanın kalbinde bir ateş tutuşturmuş, o ateşle kendisini de yakmıştı.

3384 Ey mürâîler; tutuşturduğunuz ateşten sakınınız. Siz günah hususunda hakîkaten ileri gittiniz.

3385 Hazreti Peygamber huzurunda namaz kılan bir mürâîye: "Yeniden kıl, sen namaz kılmadın, yâni kıldığın namaz olmadı." buyurdu.

3386 Bu korkuların çâresi olmak üzere her namazda fatiha okunması ve (*ihtinas sıratal müstekim*)[222] denilmesi emrolunmuştur.

3387 Ki İlâhî, namazımı dalâlet ve riya erbabının namazlarına karıştırma demektir.

3388 O sağırın yapmış olduğu bir kıyas neticesinde on yıllık komşuluk sohbeti bozuldu.

3389 Husûsiyle vahiy katibinin his dairesine sığmayan vahye karşı kıyâsa kalkışması, efendi; bilmiş ol ki pek mânâsızdır.

3390 Senin kulağın hurûfa karşı hassas ise, yâni huruf ve ondan müteşekkil kelimeyi işitiyor ve anlıyorsa bile, Kelâm-ı İlâhî ve Hadîs-i Risaletpenâhîye karşı o ma'lul kulak sağırdır.

Kelâmullah'a karşı ilk kıyas yapan şeytan idi

3391 Envâr-ı İlâhiye karşısında ibtidâ bu kıyasçıları yapan şeytan idi.

3392 Şeytan dedi ki: "Şüphesiz ateş topraktan daha iyidir. Ben ateşten yaratıldım, o ise bulanık çamurdan halkedilmiştir.

3393 O halde fer'i asla kıyas edelim. Âdem zulmetten, yâni topraktan mahlûktur, biz ise parlak nurdan, yâni ateşten yaratılmışız."

3394 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Hayır... fer' asla kıyâs edilmez. Belki neseplerin — âhirette— faydası yoktur. Ancak zühd ü takva faziletin mihrâbı olacaktır."

3395 Bu zühd ü takvayı ve onun neticesi olan kerametleri, şu fâni dünya mîrâsı değildir ki, nesep ve miras tarikiyle elde edesin. Belki o, rûhânî bir mazhariyettir.

---

[222] Fatiha Sûresi'nin 6. âyeti: "Yâ Rabbî bizi sırat-ı müstakime, doğru bir yola çıkart."

3637 Hayır... öyle demiyorum. Kur'ân-ı Kerim'de Allah'ın şahâdetine meleklerin ve âlimlerin şahâdeti karîn olmuştur.

3638 "Ezelî ve ebedî kâim ve dâim olan Allah'tan başka Rabb-i hakîkî yoktur" diye Allah, melekler ve ilm ü adl sâhipleri şahâdet ederler.

3639 Allah şahâdet edince melek kim oluyor ki, onunla şahâdette müşterek olsun.

3640 Çünkü güneşin karşısında durmaya ve onun ışınlarına bakmaya harap gözler ve gönüller tahammül edemez.

3641 Güneşe bakmayan yarasa gibi, zulmet tabîatlı olanlar da kâbiliyetsizlikleri dolayısıyla o güneşten ümitlerini keserler.

3642 O hâlde melekleri, semâda cilve eden o hurşîd-i hakikate bizim gibi yâr bil.

3643 Zira biz bu ziyayı hakikat güneşinden bulduk ve zayıflara karşı halifetullah gibi parladık.

3644 Yeni doğmuş veya üç günlük hilâl veyahut tam bedir hâlindeki kamerin aydınlığı gibi her meleğin derece derece kemâli, nuru ve vardır.

3645 Üçer, dörder kanat nurundan her melek, mertebesine göre şuâı hâizdir.

3646 İnsanların akıl kanatları gibidir ki, aralarında çok fark vardır.

3647 O hâlde iyi, kötü her hususta insanın arkadaşı kendi gibi bir melek olur.

3648 Gözü zayıf olan, güneşin ziyasına tahammül edemediği için yıldızlar, ona mum yerine geçer, o da o mum aydınlığı ile yoluna gider.

Hazreti Peygamber Sallâllahü Aleyhi Vessellem'in Zeyd'e: "Bu sırrı bundan daha açık söyleme ve mütabeata riayet et", buyurması

3649 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "Ashâbım, yıldızlar gibidir. Yolculara mum, şeytanlara atılacak taş vazifesini görürler."

3650 Eğer herkesin gözünde, doğrudan doğruya güneşten ziya alacak kadar kudret ve kâbiliyet bulunsaydı.

3651 Ey zelil kimse; yıldızlara ne hacet kalırdı ve yıldızlar güneşin ziyasına nasıl delil olabilirdi?

3652 Ay, toprağa, buluta ve gölgeye der ki: "Ben insanım, fakat bana vahiy gelir.

3653 Güneşlere nisbetle bende zulmet bulunmakla beraber nefislerin zulümâtını tenvir edecek nurum vardır.

3654 Ey insan, sen parlak güneşin ehli olmadığın için tahammül edebilesin diye ben zayıfım.

3655 Ciğer hastalığı cihetine yol bulabilmek için ben bal ile sirke gibi karışmışım.

3656 Ey hastalığa tutulmuş olan; illetten kurtulunca sirkeyi bırak, balı ye."

3657 Gönül tahtı hevâ ve hevesten tamâmıyla temizlenip mamur olunca Rahman ve Rahim olan İlâh-ı Kerim oraya istiva eder.

3658 Gönül bu rabıtayı bulduktan sonra Cenâb-ı Hak oraya bilâvâsıta hükmeder.

3659 Bu sözün sonu yoktur. Zeyd nerede ki, ona ifşaatta bulunma diye nasihat vereyim.

Zeyd hikâyesine dönüş

3660 Şimdi Zeyd'i bulamazsın. Çünkü o kaçtı. Beşeriyet pabuçluğundan sıçrayıp yükseldi ve pabucunu düşürdü.

3661 Sen kim oluyorsun? Zeyd bile kendini bulamaz haldedir. Üzerine güneş vurmuş yıldıza dönmüştür.

3662 Ondan ne bir nakış bulabilirsin ne nişan. Hattâ ne de saman uğrusu yolunda bir saman çöpü.

3663 Bizim hislerimiz ve parlak nutkumuz, sultanımızın ilmi nurunda mahvoldu.

3664 Onların içlerindeki hisleri ve akılları (*ledeynâ muhzarûn*)[241] denizinde dalgalanmaktadır.

3665 Gece gelince izin vakti olur. Yıldızlar tekrar iş başına gelir.

3666 Allah bîhuşlara yine şuur ihsan eder. Onlar da kulaklarında üst üste hakikat ve maârif halkaları olduğu halde.

3667 El çırparak ve ayak vurarak Hakk'a sena ederler, nâz ve niyaz ile: "Ey Rabbimiz bizi ihya ettin." derler.

3668 O çürümüş ve dökülmüş deriler ve kemikler, tozkoparan birer süvâri olmuştur.

3669 İnsanların şâkir olanları da, küfrân-ı nimette bulunanları da kıyamette ademden hamle ederek gelirler.

3670 Ey münkir: şimdi neden başını çevirmek sûretiyle inkâr ve itiraz ediyorsun? Ademde bulunduğun sırada, yâni, dünyâya gelmeden evvel de böyle yapmamışmıydın?

[241] Yâsin Sûresi'nin 53. âyetinden: "Başka değil, sadece bir tek çığlık olmuş, derhal hepsi toplanmış huzurumuza getirilmişlerdir.

3671 Ademde bulunduğun sırada "Beni yerimden kim kaldıracak?" diye direnmiştin.

3672 Kendinde olan sun-i Rabbaniyi görmüyor musun ki, seni saçından tutup ister istemez ademden vücûda getirdi.

3673 Seni öyle hallerle varlık âlemine çekti ki, onların hiçbiri senin hayâlinde yoktu.

3674 Bu varlıkların aslı bulunan: O adem, Cenâb-ı Hakk'ın dâimi itaatli bir bendesidir. Ey dev; çalış, Süleyman diridir.

3675 Devler geniş çanaklar yaparlardı. Süleyman'ın emrine karşı gelmeye veyahut ona cevap vermeye cür'etleri yoktu.

3676 Kendine bak, sen yok olmaktan nasıl korkup titriyorsan, yokluk da Allah korkusundan öyle titremektedir.

3677 Sen mansıblarda bulunsan ve servet sahibi olsan da onlar elimden gidecek diye âdeta can çekişirsin.

3678 Güzel Allah'ın aşkından gayrı her ne varsa, velev ki şeker yemek olsun can çekişmekten başka bir şey değildir.

3679 Can çekişmek nedir? Ölüme doğru gitmek, âb-ı hayâta el uzatamamak, yâni içememektir.

3680 Halkın iki gözü ölümde ve topraktadır. Âb-ı hayâtın mevcûdiyetinde yüzlerce şek ve şüpheleri vardır.

3681 Çalış ki, âb-ı hayâtın varlığı hakkındaki yüz şüphen hiç olmazsa doksana insin. Gece yürü. Sen uyursan gece gider.

3682 Karanlık gecede aydınlık günü ara. Karanlıkları yakıp aydınlatan aklı önüne al ve kendine kılavuz ittihaz et.

3683 Rengi kara olan gecede çok iyilik vardır. Âb-ı hayât karanlıklar içindedir.

3684 Ölü uyku ve ölü lokma yardım etti de efendi uyudu, gece hırsızı da işine baktı.

3685 Ey insan; sen düşmanlarının kimler olduğunu bilmiyorsun. Öğrenmiş ol ki, ateşten yaratılmış olanlar, yâni şeytanlar, topraktan mahlûk insanların düşmanlarıdır.

3686 Su, ateşin hasm-ı canı olduğu gibi ateş de suyun ve onun çocuklarının düşmanıdır.

3687 Su ateşi söndürür. Çünkü ateş, suyun ve evlâdının düşmanıdır.

3688 Bundan sonra, yâni ateşin nûr-u hilkat olan şeytan demek olduğa anlaşılınca bu ateş, bir de şehvet ateşidir ki, günâhın ve zelle'nin aslı ve sebebi budur.

3689 Dışarıdaki ateş su ile söner. Fakat içerideki şehvet ateşi, sahibini cehenneme kadar götürür.

3690 Şehvet ateşi su ile sönmez. Çünkü azâp hususunda cehennem tabîatlıdır.

3691 Şehvet âteşinin çâresi nedir? Din nurudur. Nasıl ki, Cehennem, mü'minlere: "Ey mü'min; çabuk geç. Senin nurun benim âteşimi söndürüyor!" diyecektir.

3692 Bu ateşi ne söndürür? Allah'ın nuru. İbrahim Peygamber Aleyhisselâm'ın nurunu kendine usta ittihaz et.

3693 Nemrût gibi olan nefsinin ateşinden ağaç misâli bulunan cismin kurtulsun.

3694 Şehvet ateşi sarf etmekle eksilmez. Onu muattal bırakmaktan ve o sûretle azaltmaktan başka çâre yoktur.

3695 Ateşe odun attıkça o ateş nasıl söner?

3696 Odunu ateşin içinden çeker çıkarırsan ateş söner. Allah'tan korkmak ve müttekiyâne hareket etmek de o ateşe su götürmek ve dökmek olur.

3697 Güzel bir yüz, ateşten nasıl siyahlanır. O yüz ki, sahibi ona (*tekvelkulub*)[242]dan düzgün sürmüş ola.

Emîrü'l-Mü'minîn Ömer Radiyallahü Anh devrinde Medine şehrinde yangın çıkması

3698 Ömer'in hilâfeti devrinde Medine'de bir yangın oldu ki, taşları kuru odun gibi yakıyordu.

3699 Bu yangın binâları ve evleri yaktığı gibi kuş yuvalarını ve kuş kanatlarını da tutuşturmuştu.

3700 Şehrin yarısı kıvılcımlardan tutuştu. O ateşin şiddetinden su bile korktu, şaşırdı.

3701 Aklı eren kimseler, ateşe su ve sirke kırbalarını döküyorlardı.

3702 Ateş inadına artıyordu. Sanki ona âlem-i ıtlaktan imdad geliyordu.

3703 Halk koşarak Hazreti Ömer'e geldiler ve: "Ateş su ile sönmüyor" dediler.

3704 Halife dedi ki: "O ateş, Allah'ın alâmetlerindendir. Sizin hasisliklerinizin bir kıvılcımıdır.

3705 Su dökmeyi bırakın da ekmek dağıtın. Eğer benim âl'im, yâni mensubum iseniz hasisliği terk edin."

[242] Hac Sûresi'nin 32. âyetinden: "*Bu böyledir; kim Allah'ın nişanelerine, kurbanlıklarına saygı gösterirse, şüphesiz o kalblerin takvasındandır.*"

3706 Halk ona dediler ki: "Kapımızı açmıştık. Biz öteden beri cömerdiz, vergili kimseleriz."

3707 Hazreti Ömer dedi ki: "Siz verdiğiniz ekmeği resim, âdet, belki gösteriş olarak veriyordunuz. Elinizi Allah rızâsı için açıp da infâk ve tasaddukta bulunmuyordunuz.

3708 Verdiğiniz iftihar içindir, boş yeredir, nâz içindir. Allah korkusu, takva ve niyaz için değildir.

3709 Mal, tohum gibidir. Onu çorak yere atma ki, o aynen yol kesen haydudun eline kılıç vermek gibidir.

3710 Din ehli ile kin ehlini ayırt et. Celîs-i İlâhî olanları, yâni dâima Hakk'ı zikreyleyenleri ara ve onlarla otur.

3711 Herkes kendi kavmine cömertlik gösterir, yardımda bulunur. Ahmak bir kimse ise bir iş yapmış oldum zannıyla abdallık eder.

Emirü'l-Mü'minîn Ali Kerremallahü Veche'nin yüzüne bir düşmanın tükürmesi ve Hazreti Ali'nin kılıcını elinden atması

3712 Amelde ihlasın nasıl olacağını Ali'den öğren. O Allah arslanını hile ve hud'adan pâk ve mutahhar bil.

3713 Muharebede bir pehlivana galip geldi ve sür'atle kılıcını çekti.

3714 O pehlivan, her peygamberin ve her velînin iftihar ettiği Aliyyü'l-Mürtezâ'nın yüzüne tükürdü.

3715 Öyle bir yüze tükürdü ki, kamer, onun huzurunda yüzünü yerlere sürerdi.

3716 Hazreti Ali derhal kılıcını attı ve onu öldürmek hususunda ağır davrandı.

3717 O muhârib, bu işe ve yerinde olmayan şu afv ü merhamete karşı şaştı.

3718 Dedi ki: "Katlim için keskin kılıç çekmiştin, sonra kılıcı neden attın, beni niçin sağ bıraktın?

3719 Benimle uğraşmaktan daha iyi ne gördün ki, beni avlamak husûsunda gevşek davrandın?

3720 Ne gördün ki, böyle hiddetin birdenbire yatıştı. Şimşek çakan gazabın geri fırladı?

3721 Ne gördün ki, o görüşünün aksinden benim kalbimde ve ruhumda bir şule zuhura geldi?

3722 Ne gördün ki, o görüşün yüksek ve ruhta a'lâ idi? O münâsebetle benim de hayatımı bağışladın.

3723 Yiğitlikte Allah arslanısın, insanlıkta ise nasıl bir zât olduğunu kim bilir?

3724 İnsanlıkta Mûsâ'nın Tîh çölündeki bulutuna benziyorsun ki, ondan dünyâ nimetine benzemez sofra ve ekmek inmişti."

3725 Bulutlar rahmet yağdırıp buğday yetiştirir. Fakat insanlar çalışırlar, buğdayı un, unu ekmek ve bal gibi tatlı yaparlar.

3726 Mûsâ bulutu, merhamet kanadını açmış, selva kuşlarını pişmiş ve menni tatlı olarak zahmetsizce yağdırmıştı.

3727 Kerem sofrasının hazır yiyicileri için Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti, âlemde alem, yâni nişan ve alâmet yükseltmiştir.

3728 Tam kırk yıl o vazife ve o vergi ümitvâr olanlardan bir gün eksilmedi.

3729 Tâ ki, onlar hasisliklerinden pırasa, tere, marul gibi şeyler istemeye kalktılar.

3730 Ümmet-i Muhammed, ümmetlerin büyüklerinden ve efdallerinden oldukları için o semâvî taam onlar hakkında kıyamete kadar bâkîdir.

3731 "Ben Rabbimin indinde gecelerim, beni yedirir ve içirir", Hadîsi ulemâ arasında fâş ve meşhur olunca yedirme ve içirme, o gıdâ-yı ruhtan kinaye oldu.

3732 Bu Hadîsi hiç te'vil etmeksizin kabul et ki, boğazına bal ve süt gibi gelsin.

3733 Çünkü te'vil: atâ-yı İlâhîyi reddetmek ve hakikati hata görmektir.

3734 O hata görüş, te'vile kalkışanın aklındaki zaaftandır. Akl-ı kül, bir meyvenin içi, akl-ı cüz'î ise kabuğu gibidir.

3735 Haberleri, hadîsleri değil, kendini te'vil et. Gül bahçesine değil kendi beynine ve anlayışına kötü de.

3736 "Ey akıl ve nazardan ibaret olan Ali, yâni her şeye aklı eren ve her şeyin hakikatini gören velî, ne gördün ki, beni öldürmeden vazgeçtin? Ne gördüysen açıkça söyle.

3737 Sendeki hilm kılıcı ruhumuzu parçaladı. İlminin suyu da bizim tozumuzu, toprağımızı yâni, aslı toprak olan cesedimizi temizledi.

3738 Bana açık söyle de bunun, Allah'ın esrarı olduğunu bileyim. Çünkü kılıçsız öldürmek ancak onun işidir.

3739 Aletsiz, vasıtasız sanatkâr olan ve bu kıymetli hediyeleri veren Allah.

3740 İdrâke yüz binlerce neşe verir ki, onlardan iki gözün de, iki kulağın da haberi olmaz.

3741 Ey arşın güzel avlayan doğanı; bu anda Allah'tan ne gördün, ne gibi bir ilhama mazhar oldun? İzah et.

3742 Senin gözün gaybı idrâk etmeyi öğrenmiş. Şâirlerin gözleri dikili, yâni, kapalı bulunmakta.

3743 Meselâ biri, Kameri açıkça müşahede eder. Diğeri ise Dünyâyı karanlık görür.

3744 Üçten biri kameri etrâfıyla görür. Görüşleri farklı olan bu üç kişi bir arada oturmuşlardır.

3745 Her üçünün gözü açık, her üçünün kulağı keskin, yâni iyi işitmektedir. Onların görüşü ve duyuşu sana malûm bana meçhuldür.

3746 Bu iş, sihrin tâ kendisi. Acâyip ve gizli bir lûtf-i İlâhiyedir ki, sana karşı kurt sûretinden ibaret olan, bana Yûsuf görünür.

3747 Âlemin sayısı on sekiz bin, yahut daha fazla ise de bu onsekiz bin âlem, her gözün zebûnu değildir.

3748 Ey kendisinden Allah'ın razı olduğu Ali ve sûulkazâdan, yâni, felâketten sonra hüsnülkazâyı, yâni saâdeti temsil eyleyen velî; bu işteki esrar perdesini aç.

3749 Ya sen aklının idrâk ettiğini izah eyle, yahut ben, bana lâyık olan lan söyleyeyim.

3750 Senden bana bir nûr parladı. Bunu nasıl gizleyebilirsin? Sen ay gibi söylemeksizin nûr saçmaktasın.

3751 Eğer ayın kursu söz söyleyecek olsa, gece yolcuları daha çabuk ilerletir.

3752 O yolcular yanılmaktan ve şaşırmaktan emin olurlar. Çünkü ayın sesi gulyabânî sesine galip gelir.

3753 Ay söylemeksizin nûruyla yol gösterince, söyleyecek olursa ziya içinde katmerli ziya olur.

3754 Sen ilim şehrinin kapısı ve ilim güneşinin ışığısın.

3755 Ey ilim kapısı; kapı arayan talibe açıl ki, kabuklar senin feyzinle tâneye nüfuz edebilsin.

3756 Ey küfvî, nazîri olmayan Allah'ın, bârgâhı ve rahmet kapısı; ebede kadar açık bulun."

3757 Hava tabakaları ve zerreler bile Kudret-i İlâhiyenin müşahedesi için birer penceredir. Bir yerdeki kapı bulunur, o kapı nasıl kapalı durur?

3758 Gözcü, nöbetçi bir kimseye kapıyı açmayınca o kimsenin kalbinde kapının açılması zannı hâsıl olmaz.

3759 Kapı açılınca o kimse hayrân olur. Onun ümîd ü tamâ kuşu uçmaya başlar.

3760 Meselâ bir gafil, bir viranede tesadüfen bir define bulur. Ondan sonra define ümidiyle her harabeye koşar.

3761 Ey sâlik; sen bir dervişten hakikat ve maârif incisi bulmazsan başka dervişten nasıl inci ararsın?

3762 Eğer zan, yıllarca ayaklarıyla koşsa burnunun deliklerinden ileri gidemez.

3763 Burnuna gaybdan bir râyiha erişmeyince ne kadar çabalasan burnundan başka bir şey göremezsin.

"Bana galip gelince kılıcı elinden nasıl ve niçin attın?" diye o kâfirin Ali Kerremallahü Veche'den sorması

3764 Sonra o yeni Müslüman olan velî mânevi bir mestlik ve bir lezzet şevkiyle dedi ki: "Yâ Ali!

3765 Yâ Emîrü'l-Mü'minîn! İzah buyur ki, o îzâhât ile ruhum, ana karnındaki çocuk gibi harekete gelsin.

3766 Seb'a-i seyyare denilen yedi yıldız ana karnındaki her cenine birer müddet hizmet ederler.

3767 Bu cenin, Güneşin tesirinden harekete gelir ki, Güneş onu çabucak canlandırır.

3768 Bu cenin, Güneşin ziyasına maruz kalmayınca diğer seyyarelerden nakış ve sûretten başka bir şey bulamaz.

3769 Cenin rahimde iken hangi yol vâsıtasıyla güzel yüzlü Güneşe yakınlık peyda eder?

3770 Güneşin cenine tesir etmesi, bizim hissimizden uzak ve gizli bir yol vâsıtasıyladır. Gökteki güneşin bir çok tesir yolu vardır.

3771 O öyle bir yoldur ki, altın, toprak altında iken o vâsıta ile güneşten rızkını alır. O öyle bir yoldur ki, yine o vâsıta ile taş yakut olur.

3772 O öyle bir yoldur ki, la'l denilen kırmızı taşı kızartır ve at ayağındaki naldan kıvılcım çıkartır.

3773 O öyle bir yoldur ki, meyveyi pişirir, oldurur, korkak ve ahmak bir şahsa da cesaret verir.

3774 Ey parlak kanatlı ve şah ile onun bileğine alışık bulunan doğan, suâlime cevap ver ve müşkilimi hallet.

3775 Ey hakikat şahının Ankâ avlayan doğanı; ey askerle değil, yalnız başına ordular bozan ve kıran kahraman; bu sırrı anlat.

3776 Sen başlı başına bir ümmetsin ve bir kişi iken yüz bin kişi demeksin. Ey şahbâz-ı himmeti beni avlayan; îzâhât ver ki:

3777 Kahır mevkiinde bu merhamet nedendir, ejderhâya fırsat vermek kimin yoludur?"

Emîrü'l-Mü'minîn Ali Radiyallahü Anh'in elinden kılıcını atmasına o vakit sebebin ne olduğuna dair cevap vermesi

3778 Hazreti Ali buyurdu ki: "Ben Allah rızâsı için kılıç vururum. Hakk'ın kuluyum, cesedin emrine tâbi değilim.

3779 Ben Allah arslanıyım, hevâ ve heves arslanı değilim, yahut sancaklarda

bulunup hava tesiriyle saldırır gibi görünen arslan resmi değilim. Benim işlerim dînimin şahididir.

3780 (*Mâ rameyte iz rameyte*)[243] âyetinin muhârebede mânâsıyım. Ben kılıç gibiyim ki, o kılıcı hakikat güneşi benim elimle vurur.

3781 Ben yükümü, yâni mevhum varlığımı yoldan kaldırdım, Hakk'ın gayrı ne varsa onu yok bildim.

3782 Ben bir gölgeyim ki, efendim Hakikat Güneşidir. Ben onun kapıcısı mevkiindeyim, lâkin ehl-i hicâb değilim.

3783 Ben vuslat cevâhiriyle işlenmiş bir kılıcım. Harp esnasında öldürmem, diriltirim.

3784 Benim kılıcımın cevherini kan paslandırmaz. Benim bulutumu rüzgâr nasıl yerinden kaldırabilir?

3785 Ben saman değil, hilm, sabır ve adalet dağıtırım. Fırtına koca bir dağı nasıl kapıp; götürebilir?

3786 Bir rüzgârla yerinden kalkan çörçöptür. Çünkü muhalif rüzgârlar pek çoktur.

3787 Gazap, şehvet ve tamâ rüzgârları, ehl-i namaz olmayanları kapar götürür.

3788 Ben bir dağım ki, varlığım onun binâsıdır. Saman gibi olsam da rüzgârım, onun rüzgârıdır.

3789 Benim meylim ve arzum, onun irâdesi rüzgârından başka bir şeyle hareket etmez. Ehad ve Samed olan Allah'ın aşkı benim serhaylım, yâni kumandanımdır ki, rûhânî ve cismânî kuvvetlerim onun emrine tâbi'dir.

3790 Gazap; pâdişahların şahı, fakat bizim kölemizdir. Ben gazabın ağzına gem takmış ve hareketini idareme tâbi kılmışımdır.

3791 Hilmimin kılıcı, gazabımın boynunu vurmuştur, onun için Hakk'ın gazabı bana ayn-ı rahmet gelmektedir.

3792 Tavanım harap olmakla beraber nûra gark olmuşumdur. Künyem Ebû Türab[244] olduğu halde maârif ve hakikat bahçesiyim.

3793 Gazada bir illet ve nefsânî bir garaz hâsıl olunca kılıcı gizlemeyi muvafık gördüm.

3794 Tâ ki nâmım, Allah için muhabbet edenlerden olsun. Tâ ki murâdım, Allah için buğz ü husûmet olsun.

3795 Tâ ki, benim cömertliğim Allah rızâsı için verenlerinki gibi olsun, imsâkım de Allah rızası için vermeyenlerinki gibi olsun.

---

[243] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden: "*Sonra onları siz öldürmediniz, lâkin Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, lâkin Allah attı...*"

[244] Toprağın babası. Hazreti Peygamber Müreysi gazvesinde, üstü başı toza toprağa bulanmış bir halde kaldığı için Hazreti Ali'ye bu lakapla seslenmiştir.

3796 Benim vermeyişim de, verişim de ancak Allah içindir. Ben tamâmıyla lillâh, yâni, Allah'a âit bir kulum, başka 'bir kimsenin adamı ve mensubu değilim.

3797 Benim Allah için yaptıklarım taklit değildir, rü'yet ve muayene eseridir, tahayyül ve zan değildir.

3798 Ben içtihat ve taharriden kurtulmuşum. Hakikate vâsıl olmuş, yenimi hak ve hakikatin eteğine bağlamışım.

3799 Eğer uçacak olursam uçacağım yeri, dönecek olursam döneceğim mahalli görürüm.

3800 Eğer bir yük kaldıracak olursam onu nereye kadar götüreceğimi bilirim. Ben bir Kamerim ki, hakikat güneşi, yâni, Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem önümde kılavuzdur.

3801 Halka bundan fazlasını söylemeye imkân yoktur. Çünkü deniz bir nehrin yatağına sığmaz.

3802 Akılların ölçüsüne göre basit bir sûrette söylüyorum. söyleyiş ayıp değil, Resûl Aleyhisselâm'ın sünnetidir.

3803 Ben garazdan âzâde hür bir adamım. Hür bir kişinin şahâdetini dinle ki, köle olanların şahitliği iki arpa değmez, yâni, bir para etmez.

3804 Şerîatta davâ ve hüküm sırasında kölelerin şahitliği mutebet değildir.

3805 Sana binlerce köle şahitlik etse, şeriat onların şahâdetini bir saman değerinde tutmaz.

3806 Şehvet kulu olan bir kimse, Allah indinde kölelerin ve çalınıp satılmış olan esirlerin, insanlar nezdindeki itibarsızlığından daha değersizdir.

3807 Harb esiri, yahut satın alınmış bir köle, efendisinin bir sözüyle, yâni, seni âzâd ettim demesiyle hür olur. Şehvet esiri olan ise tatlı yaşar, fakat çok acı ölür.

3808 Şehvet kulu olan kimse, Allah'ın fazl u kereminden ve in'âm-ı hâs'ından başka bir vâsıta ile o kayıttan kurtulamaz.

3809 Şehvet kulu olan, dibi bulunmaz bir kuyuya düşmüştür. Bu düşüş; cebir ve zulüm değil, onun günâhı icabıdır.

3810 O kendini öyle bir kuyuya atmıştır ki, ben onun dibine yetişecek ip bulamıyorum.

3811 Bu kadarla iktifa ediyorum. Çünkü bu bahiste söz uzayacak olursa onun dehşetinden sâde ciğer değil, kayalar kan kesilir.

3812 Bu ciğerlerin kan olmaması, sertliğinden, sahibinin gafletinden, dünyâ ile fazla meşgûliyetindendir.

3813 O ciğer bir gün kan olur amma o vakit kan oluşu fayda vermez. Sen, kan olmanın reddedilmediği bir zamanda kan ol!

3814 Madem ki, kölelerin şahâdeti makbul değildir. O halde şeytan ve nefsin kölesi olmayan, hakîkaten hür bir adam, şâhid-i âdildir.

3815 Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem Efendimiz îmâna gelmeyenleri korkutmak hususunda (*İnna erselnâke şahidâ*)[245] hitabına mazhar oldu. Çünkü Zât-i Akdes-i Risâlet bütün kâinata karşı hür oğlu hürdü, yâni, hiç-bir şeyin meclûbu ve mağlûbu değildi.

3816 Madem ki hürüm; gazap beni bir esir gibi nasıl bağlayabilir? Burada, yâni, kalbimde Hakk'ın sıfatından başka bir şey yoktur. O halde beri gel.

3817 Beri gel ki, Allah'ın fazl u keremi seni küfürden halâs etti. Çünkü onun merhameti gazabına sabık ve fâiktir.

3818 Beri gel ki, şimdi muhataradan kurtuldun. Sen bir taş gibi idin, Allah'ın fazl u keremi iksiri seni cevher hâline getirdi.

3819 Küfürden ve onun dikenliğinden kurtuldun, çünkü hüviyet bahçesinde bir gül açıldı.

3820 Ey muhteşem pehlivan; artık sen bensin, ben senim. Sen Ali oldun, Ali'yi nasıl öldüreyim?

3821 Sen her türlü tâatten iyi bir günah işledin de bir ân içinde gökleri tayyedip geçtin.

3822 O adamın işlediği ne mübarek bir günahtı ki, kendisini böyle mânen yükseltti. Buna şaşılmasın, gül yaprakları da dikenli bir ağaçtan zuhur etmiyor, mu?

3823 Ömer'in Resûl-i Ekrem'e olan kasdı ve günâhı, onu bârigâh-ı kabule kadar çekip götürmedi mi?

3824 Firavun'un Hazreti Mûsâ ile imtihan etmeye kalkıştığı sihirbazların sonradan dökülen kanları onlar için devlet ve hidâyet olmadı mı?

3825 Mûsâ'nın asâsını ve mucizelerini nasıl görürlerdi? Ey âsî kavim; demek ki, yerine göre masiyyet tâat yerine geçiyor.

3826 Rahmet-i İlâhiyeden ümit kesmeyi Allah men etmiş, bazı yerde günah tâat hâline gelmiştir.

3827 Allah; vâşî, yâni, gammaz ve şeytanların körlüğüne, halkın seyyiâtını hasenata tebdil eder.

3828 Allah'ın af ve mağfiretinden ve seyyiâtı hasenâta tebdil etmesinden şeytan taşlanmış ve kederli olur. Âdeta hasedinden çatlar, iki parça olur.

---

[245] Ahzab Sûresi'nin 45. ayetinden: "Ey peygamber! Biz seni hem bir şahit, hem bir müjdeci, hem bir uyarıcı olarak gönderdik."

3829 Şeytan bizi günâha sokmaya ve günah dolayısıyla kuyuya düşürmeye, yâni, cehenneme götürmeye çalışır.

3830 Şeytan, bir insanın işlediği günahını tâate, yâni, seyyiâtını hesenâta tebdil ettiğini görünce, zaman ona uğursuz olur.

3831 Sana kapıyı açtım, içeriye gir. Sen bana tükürmüştün, ben sana hediye veriyorum.

3832 Bana cefâ edene böyle ihsanda bulunur ve sol ayağa karşı bu vechile tevâzuda bulunursam.

3833 Bana vefakâr olana neler vereceğimi sen anla ki, onlar ebedî hazineler ve ebedî saltanatlardır.

Emîrü'l-Mü'minîn Ali Kerremallahü Veche'nin Rik'abdarı kulağına Hazreti Peygamber Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in: "Ali, senin elinle şehit olacaktır" buyurması

3834 "Ben öyle bir adamım ki, kendi katilim olacak kimseye bile, lûtfumun tatlılığını, kahır acılığına tebdil etmemişimdir.

3835 Bir gün hizmetçimin başımı keseceğini Hazreti Peygamber onun kulağına söyledi.

3836 Resûlullah Hazretleri Vahy-i İlâhiden mülhem olarak beni de haberdâr etmişti ki, âkibet ölümüm, onun elinden olacaktı."

3837 İbn-i Mülcem diyordu ki, bu münker ve çirkin hatâ, benden zuhur etmemek için evvelce beni öldür.

3838 Ben de diyordum ki: "Madem ki, benim ölümüm senin elinle olacaktır, bu mukadderdir, kazaya karşı ben nasıl çâre arayabilirim?"

3839 O, benim önüme düşerek diyordu ki: "Ey Kerim olan Ali; Allah rızâsı için beni iki parça et ki.

3840 Bu kötü son bana isabet etmesin ve ruhum, kendi kendisine acıyıp yanmasın."

3841 Ben de diyordum ki: "Hadi işine git. Bunun böyle olacağını Kalem-i Takdir Levh-i Mahfuzda yazdı ve mürekkebi kurudu. O kalemin yazışından bir çok sancak baş aşağı olmuş, yâni, kaderin hükmüyle nice ordular bozulmuştur.

3842 Sana karşı ruhumda hiçbir buğz ve husûmet yoktur. Çünkü ben bunu senden bilmiyorum.

3843 Sen Hakk'ın âletisin. Asıl fail, Allah'ın yed-i kudretidir. O hâlde Allah'ın âdetine karşı ben nasıl itiraz ederim, onu kırmaya nasıl çalışırım?"

3844 İbn-i Mülcem: "O hâlde katile neden kısas lâzım geliyor?" diye sordu. Hazreti Ali cevaben: "O da Hak'tandır ve Allah'ın gizli bir sırrıdır", dedi.

3845 Eğer Allah kendi filine itiraz ederse onun itirazı bir çok ravzalar yetiştirir.

3846 Kendi filine itiraz etmek, vâsıta olan katili kısâsen öldürmek, ona yakışır. Çünkü o kahırda da, lûtfunda da birdir.

3847 Bu hâdisât şehri olan dünyâda bey ve hâkim olan, bütün memleketlerde mâlik ve müdebbir bulunan odur.

3848 Eğer kendi âletini kırarsa o kırılmış âleti iyi eder.

3849 Ey büyük zât (*Manensah min ayetin ev nünsiha*) âyetinin akabindeki (*Ne'ti bi hayrin minha*) nüktesini anla.[246]

3850 Cenâb-ı Hak, evvelki şerîatları sonrakilerle neshetti ise meselâ otu götürüp yerine gül getirmiş oldu.

3851 Gece gündüzün meşguliyetini nesheder. İnsanlar uyur, âdeta cansızlık hâlini alır. Fakat o cansızlık cisme rahat, zihne küşâyiş verir. Akıl ve fikri parlatır.

3852 Sonra gündüzün nuru ile gece mensûh olur. Onun nurundan cansızlar aydınlanır.

3853 Vâkıâ geceki uyku ve uyuklama bir zulmet demektir; uyuyunca gözler kapandığı için uyumak, karanlıkta kalmak ve dünyâyı görmemektir. Fakat âb-ı hayâtın da zulmette olduğu söylenilmez mi?

3854 Uyku zulmetinde rahat eden akıllar, tazelenmez mi? Sekte, terennümün sermâyesi değil midir?

3855 Çünkü zıtlar, zıtlardan hâsıl olur. Cenâb-ı Hak süveydâ-yı kalpte nûr ve parlaklık yaratmıştır.

3856 Hazreti Peygamber'in gazveleri sulha medar oldu. Şu âhir zamanda Müslümanlar arasındaki sulh, o gazvelerden husule geldi.

3857 Dünyâ ehlinin başı rahat etsin diye o gönül alan Peygamber bir çok müşrik kafası kesti.

3858 Hurma ağacı boy ve yemiş versin diye bahçıvan muzır dalları keser.

3859 Bağcılık ilmini bilen kimse, bağ ve yemiş, feyiz ve bereket göstersin diye yabanî otları yolar.

---

[246] Bakara Sûresi'nin 106. âyetinden: "*Biz bir âyetten her neyi nesheder veya unuttururşak, ondan daha hayırlısını yahut mislini getiririz. Bilmez misin ki, Allah her şeye kâdirdir.*"

3860 Dostu, ahbabı hastalıktan ve ıstıraptan kurtulsun diye dişçi, çürük dişi, çeker, çıkarır.

3861 O halde ziyâdelikler, noksanlık içindedir. Şehitlere hayat yokluktadır.

3862 Rızk yiyen boğaz kesilince (*yürzekûne ferihîn*)[247] âyetinde bildirilen nimetler hazmedilmiş olur.

3863 Yenilen bir hayvanın boğazı adalet ile ve ism-i İlâhî ile kesilince insan boğazına gider ve fazilet ve şerefi artar.

3864 İnsanın boğazı kesilince, yâni, Allah yolunda şehit olunca ondan ne doğacağını buna kıyâs et.

3865 Üçüncü bir boğaz doğar ki, onun bakımı ve tedavisi, Allah'ın şerbeti ve nurudur.

3866 O şerbeti kesilmiş bir boğaz, yâni, şehit olan içer, her boğaz değil. (Lâ) yâni, inkârdan kurtulmuş (belâ) da yâni, tasdik ve îmânda fâni olmuş bir boğaz içer.

3867 Ey himmeti alçak ve parmağı kısa olan kimse, ne vakte kadar hayâtının canı ekmekle olacaktır? Artık onu azaltmanın çâresine bak.

3868 Beyaz ve has ekmeği elde etmek için yüz suyu döktüğünden söğüt ağacı gibi meyvesiz kalmışsın.

3869 Eğer hissî olan ruhun ekmeğe sabredemiyorsa, kimyayı sür de bakırı altına tebdil et.

3870 Ey filân; çamaşır yıkamak ve temizlemek mi istiyorsun? Çamaşırcılar mahallesinden yüz çevirme.

3871 Eğer ekmek, senin orucunu kırdı, yâni, bozdu ise çıkıkçıya sarıl da yüksel.

3872 Onun eli kırık sarıcı ve iyi edicidir. Onun kırması da sarmak ve iyi etmek içindir.

3873 Eğer sen o mânevî çıkıkçının sözünü kıracak olursan o sana, "Gel bunu sen sar da iyi et", der. Halbuki senin saracak elin ve ayağın yoktur.

3874 O hâlde kırmak, ve kırık sarmak çıkıkçının hakkıdır. Çünkü o, kırık sarıp iyi etmeyi bilir.

3875 Dikmesini bilen yırtmasını da bilir. Her neyi satarsa ondan ı'lâsını alır.

3876 Evi harâp eder, altını üstüne getirir. Lâkin bir saat içinde evvelkinden daha mamur bir şekle koyar,

---

[247] Âli İmran Sûresi'nin 165. âyetine işarettir: *"Bedir'de düşmanı) iki katına uğrattığınız bir musibet (Uhud'da) size çarpınca mı: "Bu nereden" dediniz? De ki: "Bu başınıza gelen kendinizdendir". Şüphesiz Allah her şeye kâdirdir."*

3877 Eğer bir kimsenin bedeninden başını keserse o ânda yüz binlerce baş zuhura getirir.

3878 Cenâb-ı Hak, caniler için kısas emir buyurmasaydı, yahut: "Ey insanlar, kısasta sizin için hayatı muhafaza vardır[248]" demeseydi.

3879 Hükm-ü İlâhî esirine, yâni, öldürülmesi mukadder bir kimseye kendiliğinden kılıç vurmaya kim cesaret ederdi?

3880 Çünkü Allah tarafından gözü açılmış olanlar, o katilin Takdir-i İlâhinin icra vâsıtası olduğunu bilirler.

3881 Git Allah'tan kork da kötüleri ayıplamaya kalkışma. Hakk'ın hükm-ü tuzağı önünde kendi aczini bil.

Şeytanın sapıklığına karşı Âdem Aleyhisselâm'ın taaccüp etmesi ve kendini beğenmesi

3882 Âdem'in gözü, şaki olan İblis'e hakaret ve istihfaf ile baktı.

3883 Kendini gördü ve beğendi. Şeytanın yaptığı işe de güldü.

3884 Allah'ın gayreti ona: "Ey safiyyullah, sen esrâr-ı hafiyyeyi bilmiyorsun", diye seslendi.

3885 Eğer Allah, kürkü ters çevirir, yâni, beklenilmeyen bir iş yaparsa dağı dibinden ve kökünden koparır.

3886 O ânda yüzlerce Âdemin masûmiyet perdesini yırtar da yüzlerce yeni Müslüman olmuş iblis meydana getirir."

3887 Âdem dedi ki, "Bu bakışımdan tevbe ettim. Bir daha öyle münasebetsiz düşünmeyeceğim."

3888 Ey yardım isteyenlerin imdadına yetişen; bizi doğru yola çıkar. İlimler ve zenginlikler iftihar edilecek şeyler değildir.

3889 Kerem ü ihsanınla hidâyet etmiş olduğun bu kalbi dalâlete sevk etme, Kalem-i takdirin yazıp mürekkebi kuruduğu belâyı bizden uzaklaştır.

3890 Mukadder olan belâları bizim ruhumuzdan def et. hâlis kardeşlerden, yâni, sağlam Müslümanlardan ayırma.

3891 Senden ayrı düşmekten daha acı hiçbir şey yoktur. Senin dayanağın, yâni, Bâb-ı Kerim'in olmayınca kullarının işi ıstıraptan başka bir şey olmaz.

[248] Bakara Sûresi'nin 179. âyetinden: *"Ey temiz akıl sahipleri! Kısasta sizin için bir hayat vardır. Ümit edilir ki, korunursunuz."*

3892 Bizim yükümüz, yine kendi yükümüzün eşkıyâsı, bizim bedenimiz, ruhumuzun soyucusudur.

3893 Bizim elimiz, ayağımızı kesmektedir. Zâten senin hıfz u emânın olmayınca bir kimse nasıl canını kurtarabilir?

3894 Eğer bir kimse bu büyük tehlikeler arasından canım kurtarabilirse öbür tarafa ancak korku ve idbâr mayası götürmüş olur.

3895 Çünkü cânâna ermeyen bir cân ebediyen o vuslattan mahrumdur. Kendi kendine kalmıştır.

3896 Sen vuslatına yol vermeyince o canı götürülmüş, yâni, zayi olmuş farz et. Sensiz yaşayan bir ruh ise ölü demektir.

3897 Ey Kâmrân, ey irâdesini icraya muktedir olan Allah, eğer kullarına ta'n edersen o, sana yakışır.

3898 Eğer Sen Aya, Güneşe (*cüfa*) diyecek, onları kaynayan bir şeyin köpüğü sayacak ve servinin boyuna eğrilmiş, iki kat olmuş diyecek olursan.

3899 Eğer Sen göklere ve Arşa hakir, maden ile denize de fakir tabir edersen.

3900 Öyle demek ve öyle tabir etmek senin kemâline nisbetle lâyıktır. Çünkü fânilere vücut vermek ve onları kemâl mertebesine getirmek hükümet ve kudreti sana mahsustur.

3901 Ki sen muhataradan ve yokluktan münezzehsin. Yokları vücûda getirir ve onlara hayât ve gına verirsin.

3902 Bitirip yetiştirmesini bilen, yakmasını da bilir. Çünkü bir şey yırtılınca onu dikmeye muktedirdir.

3903 Her sonbaharda bağı, bahçeyi yakar, harâb eder. İlkbaharda ise bağı rengiyle boyayan gülü yeniden yetiştirir.

3904 Ey sonbahar rüzgârıyla yanıp kurumuş ve dikenden ibaret kalmış olan gül, yeniden zuhura gel ve tekrar güzel ve şöhretli ol.

3905 Nergisin gözü kör olmuş, yâni, göze benzeyen çiçeği kurumuşken Allah onu tekrar açtırır, kamışın boğazını kesmiş ve koparmışken ona tekrar tazelik ve sürgünlük verir.

3906 Madem ki, biz masnûuz, sâni değiliz. Âciz ve kanaatkâr olmaktan başka elimizden bir şey gelmez.

3907 İlâhî; bizim hepimiz "nefsim, nefsim" deriz ve ancak kendimizin kurtulmasını isteriz. Eğer bizi nezdine çağırmayacak olursan cümlemiz de şeytan oluruz.

3908 Bizim canımızı körlükten kurtardın ve hamdolsun Müslüman yarattın. Ancak o sayede şeytandan halâs olmuşuz.

3909 Sen yaşayan herkesin asâkeşi, yâni, elinden tutup götüreni ve yol gösterenisin. Değneksiz ve değnekçisiz bir kör ne olabilir?

3910 Yârabbî; hoş olsun, nahoş olsun, senden başka her şey ayn-ı âteştir ki, insanı yakar.

3911 Ateş her kim ateşe dayanır, arka verirse, o kimse hem Mecûsî, hem de Zerdüşt olur.

3912 Allah'tan başka her şey bâtıldır. Allah'ın fazl u keremi rahmet yağdıran bulut gibidir.

Emîrü'l-Mü'minîn Hazreti Ali Kerremallâhü Veche'nin hikâyesine ve onun katiline karşı gösterdiği müsamahaya avdet

3913 Ali ile katilinin ve şâh-ı vilâyet hazretlerinin katile olan kerem ve ihsanının nakline avdet et.

3914 Hazreti Ali buyurdu ki: "Düşmanı gece, gündüz gözümle görüyorum da ona karşı hiçbir gazap duymuyorum.

3915 Çünkü ölüm bana (men) gibi hoş gelmiş, ölümüm ba's ü haşre el vurmuş, yâni, vâsıl olmuştur.

3916 Ölümsüzlük ölümü bize helâldir. Azıksızlık azığı da bize nevale ve nimettir.

3917 Bu ölüm sûretâ ölüm ise de ma'nen hayattır. Görünüşte dünyâdan kesilmek ve ayrılmak, fakat hakikatte bekâyı bulmaktır.

3918 Rahimdeki çocuk için doğmak, oradan ayrılmaktır. Lâkin dünyâya geliş, onun için yeniden açılmaktır.

3919 Benim ecel tarafına aşkım ve muhabbetim bulunduğu için (*Velâ tülgû bi eydîküm ilettehlûkeh*)[249] nehyi benim hakkımdadır.

3920 Çünkü nehy, tatlı bir şeyden olur. Acı şeyden nehyetmeye hâcet var mıdır?

3921 Kabuğu ve içi acı olan bir dânenin acılığı ve mekruhluğu zâten onun nehyidir.

3922 Ölüm dânesi benim için tatlı olmuş (*Bel ahyâün inde rabbihim*)[250] âyeti benim gibi şehitler hakkında gelmiştir.

3923 Ey benim güvenilir dostlarım; beni kınayarak öldürün ki, benim dâimi hayâtım ölümümdedir.

---

[249] Bakara Sûresi'nin 195. âyetinden: "...*Kendinizi, ellerinizle tehlikeye atmayın...*"

[250] Âli İmran Sûresi'nin 169. âyetinden: "*Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rab'leri katında rızıklanmaktadırlar.*"

3924 Ey yiğit; benim hayâtım ölümümdedir. Asıl vatanımdan ne vakte kadar ayrı bulunacağım?

3925 Eğer bu dünyâda sakin oluşum, benim için bir firak olmasaydı (*İnnâ İleyhi râciûn*)[251] denilmezdi.

3926 Râci: Ayrılmış olduğu şehre dönen, zamanın ayrılığından sonra vahdet tarafına gelen kimsedir.

Rikabdarın: "Ya Emîrü'l-Mü'minîn, beni öldür de bu kazadan kurtar", diye her vakit Hazreti Ali Kerremallahû Veche'ye yalvarması

3927 Rikâbdâr tekrar mürâcaat ederek, "Yâ Ali beni çarçabuk öldür de o uğursuz zamanı görmeyeyim", dedi.

3928 "Sen kanımı dök, ben onu sana helâl ederim. Tâ ki, gözüm, seni şehit etmek gibi bir kıyameti görmesin."

3929 Dedim ki: "Eğer kâinatın zerrelerinin her biri bir katil olup da eline hançer alarak sana kasdetse.

3930 Senin vücudundaki kıllardan birinin ucunu bile kesemez. Allah'ın takdiri senin için böyle bir yazı yazmıştır.

3931 Lâkin gam çekme. Sana şefaat edecek benim. Ben rûh efendisiyim, cisim kölesi değilim.

3932 Benim indimde bu cismin kıymeti yoktur. Kendi cismim olmaksızın da yiğit oğlu yiğidim.

3933 Hançerle kılıç benim çiçeğim, ölüm de benim Türkistan meclisimdir."

3934 Cismi bu sûretle sınırlayan, yâni, ona kıymet vermeyip ifna eyleyen bir zât, beylik ve halifelik hırsını nasıl besler?

3935 O, zâhirde mansıba ve hüküm sahibi olmaya çalışmıştı. Lâkin o çalışma, emir ve hâkim olanlara yol göstermek ve nasıl hüküm verileceğini göstermek içindi.

3936 Yine o çalışma, emirliğe başka bir ruh ve hilâfet ağacına başka bir meyve verdirmek maksadıyla idi.

[251] Bakara Sûresi'nin 156. âyetinden: "*Onlar başlarına bir musibet geldiği zaman: "Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz." derler.*"

Hazreti Peygamber Sallâllahü Aleyhi Vesellem'in Mekke'yi fethetmek istemesi, dünya mülkünü sevdiğinden değildi. Çünkü: "dünyâ cifedir[252]" demişti. Belki o fetih, emri ilâhî icabı idi

3937 Hazreti Peygamber'in Mekke fethine çalışması, dünyâ muhabbetiyle nasıl ittihâm edilebilir?

3938 O Peygamber-i Ekber ki, imtihan zamanı yedi kat gökteki acâyib ve garaib hazinelerine karşı basar-ı basiretini kapadı ve hiçbirine dönüp bakmadı.

3939 Onu müşahede için yedi kat semânın ufukları huriler ve enbiyâ ruhlarıyla dolmuştu.

3940 Bu hurilerin her biri ona hoş görünmek için süslenmişti. Onda ise dost fikrinden ve Allah muhabbetinden başka bir şey yoktu.

3941 Allah'ın azametine o kadar müstağrak olmuştu ki, âl-i Hak, yâni, enbiyâ ve melâikeden hiçbiri onun derecesine yaklaşmamıştı.

3942 Resûl-i Ekrem buyurmuştu ki: "Allah ile bizim aramıza hiçbir Nebiy-yi mürsel ile melek-i mukarreb ve rûh sığmaz. Bunu bilmiş olun.

3943 Yine Resûlullah Hazretleri buyurmuştur ki: Biz Hak'tan başkasına meyl ü nazar etmeyiz. Karga değiliz. Sebbâğ-ı Kudretin, yânı, yaratılmışları türlü renge boyamış olan Hakk'ın mestiyiz, bağın mesti değiliz.

3944 Gökler ve akıllar hazineleri Resûl-i Ekrem'in nazarında çörçöp kadar değersiz olunca.

3945 Mekke, Şam, Irak ne olabilir ki, onları elde etmek için o harb etsin ve teshirine iştiyak göstersin.

3946 Nebiy-yi Â'zam'ın fetih hırsında bulunduğunu vehmeden kötü kalpli bir şahıs, o vehmi kendi cehli ile hırsına kıyâsen yapar.

3947 Sarı şişeden gözüne nikab, yâni, gözlük takacak olursan, güneşin nurunu da onun aydınlattığı şeyleri de sarı görürsün.

3948 O mavi ve sarı şişeyi, yâni, gözlüğü kır ki, toz ile insanı fark edesin.

3949 Süvarinin etrafında atının kaldırdığı toz yükselmiştir, sen tozu merd-i Hak sanıyorsun.

3950 Şeytan, gaflet camıyla baktığı için Âdem'i tozdan ibaret gördü ve "Bu çamurdan kalıp, benim gibi ateşten yaratılmışa nasıl üstün olur?" dedi.

3951 Sen azizleri, yâni, enbiyâ ve evliyayı âdi insanlar gibi gördükçe bilmiş ol ki o görüş şeytanın mirasıdır.

---

[252] Cîfe. İğrenilecek şey, pislik, leş.

3952 Ey inatçı gafil; eğer sen şeytanzade değilsen nasıl oldu da o köpeğin mirası sana kaldı?

3953 Ben köpek değilim, Allah'ın arslanıyım ve Hakperestim. Allah arslanı sûret kaydından kurtulmuş olandır.

3954 Allah arslanı ölümde yüz türlü varlık gördüğü için pervâne gibi cismini yandırır.

3955 Ölüm muhabbeti sâdıkların gerdanlığı olmuş, Yahudiler için de muhabbet davâsında bir imtihan teşkil etmiştir.

3956 Kur'ân'da Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Ey Yahudi kavmi! Sâdıklar için ölüm, bir hazine ve menfaattir.

3957 Madem ki, insan tabiatında menfaat arzusu ve ölümde menfaat vardır, ölümü temenni etmek o cihetten iyidir.

3958 Ey Yahudiler; halk arasında namus ve haysiyetinizi muhafaza için, yâni, biz Allah'ın dostlarıyız, diye ettiğiniz iddiayı ispat eylemek için lisânen ölüm temennisinde bulununuz.

3959 Muhammed Aleyhisselâm bu sancağı kaldırınca, yâni, kendilerine ölüm temennisi teklifinde bulununca hiçbir Yahudi o temennide bulunmaya cesaret edemedi.

3960 Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem buyurdu ki: "Eğer lisânen böyle bir temennide bulunmuş olsalardı dünyâda tek Yahudi kalmazdı."

3961 Yahudiler, mal ve haraç getirdiler de ey sirâc-ı âlem, yâni, ey kandil gibi etrafı aydınlatan zât; bizi rüsvây etme, dediler.

3962 Bu sözün sonu yoktur. Madem ki, gözün dostu gördü. Elini bana ver, yâni, mü'min-i muhlis ol.

Emîrü'l-Mü'minîn Ali Kerremallahü Veche'nin mubareze ve mağlûb ettiği pehlivana: "Benim yüzüme tükürüşün nefsime ağır geldi ve amelde ihlâs kalmadı. İşte senin öldürülmene manî olan budur", demesi

3963 Emîrü'l-Mü'minîn o gence dedi ki: "Ey pehlivan; savaş esnasında.

3964 Sen yüzüme tükürünce nefsime ağır geldi, benim huyum da değişti.

3965 Ettiğim gazanın yarısı Allah için, yarısı nefsim hevâsı, yâni, intikam almak için olacaktı. Allah'a âit işlerde ise şirket yakışmaz.

3966 Sen Allah'ın kudret elinin eserisin, binâenaleyh, Hakk'ın mahlûkusun, benim ma'mûlüm değilsin.

3967 Hakk'ın nakşını yine Hakk'ın emriyle kır. Dostun şişesine dostun taşını vur."

3968 O gâvur düşman, yâni, müşrik, bunu işitince kalbinde hidâyet nuru parladı da zünnârını kesti, yâni îmâna geldi.

3969 Dedi ki: "Ben cefâ tohumu ekmiş ve seni başka türlü sanmıştım.

3970 Sen İlâhî bir terazi imişsin, belki her terazinin adalet ve istikâmet gösteren dili bulunuyormuşsun.

3971 Sen benim soyum, sopum, hısmım, akrabam olduğun gibi, sen benim mezhep mumumun aydınlığı imişsin.

3972 Ben o nazar arayan çerâğın kölesiyim ki, senin kandilin de ondan aydınlanmıştır.

3973 Ben o nur deryası dalgasının kulu, yâni, Hazreti Muhammed Aleyhisselâtü Vesselam'ın kölesiyim ki, senin gibi bir inci zuhura getirmiştir.

3974 Bana kelime-i şahâdeti telkin et ki, seni zamanın en yücesi ve mümtazı gördüm.

3975 O Müslümânın akrabâ ve kabilesinden elli kadarı bu vaka üzerine âşıkâne ve halisane Müslüman oldular.

3976 O, yâni, Hazreti Ali, hilm kılıcıyla bu kadar boğazı, yâni, o kadar kimseyi ölüm kılıcından kurtardı.

3977 Hilm kılıcı, çelik kılıçtan daha keskindir. Belki yüzlerce ordudan ziyâde zafer temin eder.

3978 Vah yazık ki, bir iki lokma yemek yemiştim. Onun tesiriyle fikir galeyanı buz gibi dondu.

3979 Bir buğday tanesi, Âdem Peygamber'in güneşinin tutulmasına... Arzın güneşle ay arasına girmesi, dolunayın kararmasına sebep oldu.

3980 Kalbin letâfetini bundan kıyâs et ki, bir avuç çamurdan, yâni, topraktan hâsıl olmuş ekmekten yenilen bir iki lokma, kalbin kamer gibi olan parlaklığını nasıl Süreyyâ gibi dağınık bir hâle getiriyor.

3981 Ekmek, mânevî ve rûhânî bir gıda olursa onun ruha faydası dokunur. Sûrî gıda ise kalpte darlık ve sıkıntı peyda eder.

3982 Devenin yediği yeşil diken gibi ki, ondan yüzlerce lezzet ve menfaat bulur.

3983 O dikenin yeşilliği ve tazeliği geçip kuruyunca deve kırda onu da yer.

3984 Lâkin evvelce gülbeşeker[253] gibi olan o diken keskinleşir de devenin avurdunu ve damağını yırtar.

3985 Ekmek, mânevî ve rûhânî gıda iken o yeşil diken gibi idi. Fakat sûret şeklini alınca kurudu ve sertleşti.

3986 Ey nazenin Hüsâmeddin; evvelce taze iken yemeye alışmış olduğun için.

3987 Evvelki râyiha ile bu kurumuş ve toprakla karışmış dikeni de yiyorsun.

3988 Lâkin o sânihalar şimdi toprağa bulandı, kurudu ve damağı yırtıcı oldu. Binâenaleyh ey deve gibi muti olan Husâmüddîn; artık o ottan yeme.

3989 Söz çok çamurlu geliyor. Su bulanmıştır. Durulunca ya kadar kuyunun ağzını kapa.

3990 Tâ ki, Cenâb-ı Hak onu yine saf ve hoş bir hâle getirsin. Kalp kuyusunu bulandırmış olan Allah, o kuyuyu tekrar durultsun ve feyz-i mânevî ile doldursun.

3991 Arzuyu getiren ve elde ettiren sabırdır, acele değildir. Sen de sabret ki, Mesnevî nazmının devamına olan arzun ziyadeleşsin. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Birinci Cildin Sonu

[253] Gülbeşeker: Gül reçeli ve tatlısı.

Mesnevî-i Şerif

2. CİLT

3992 Şu Mesnevî'nin nazmı bir müddet gecikti. Kanın süt olması için bir mühlet lâzımdır.

3993 Ey sâlik; senin bahtın yeni bir çocuk doğurmayınca kan, tatlı süt olmaz, bunu iyi dinle.

3994 Çünkü Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin Çelebi, mânâ âleminin fevkinden bu âleme teveccüh etti, yâni mahvden sahve geldi.

3995 O, hakikatler mirâcına gitmişti. Onun muhataplığı bahârı olmayınca da marifet goncaları açılamamış, yâni Mesnevî nazmına devam edilememişti.

3996 Hüsâmeddin Çelebi vahdet deryasından kesret sahiline avdet edince Mesnevî şiirini terennüm edecek çeng yeniden akord edildi;

3997 Ruhların cilâlanmasına sebep olan Mesnevî'nin nazmına, onun avdeti, yâni sahve gelmesi siftah günü oldu.

3998 Bu ticâret ve istifâdenin başlangıcı târihi Hicrî 662 senesinde idi.

3999 Bir bülbül buradan gitti ve doğan kuşu oldu da benim kalbimdeki mânâları avlamak, yâni beni söyletmek için avdet etti.

4000 Pâdişahın bileği bu doğanın meskeni olsun. Ebediyete kadar bu kapı halka açık bulunsun.

4001 Hevâ ve heves ile şehvet, bu feyz kapısının âfetidir. Yoksa burada, yâni Mesnevî'de şerbet içinde şerbet vardır.

4002 Ey sâlik; bu âğzı bağla, yâni fâzla yemek ve mânâsız kelâmdan imsak et ki ağız ve boğazın o hakikat âlemi için gözbağı olduğunu, haddinden ziyâde yiyip içmenin ve lüzumsuz yere söylenmenin o cihanı görmeye mâni teşkil ettiğini müşahede eyleyesin.

4003 Ey ağız, sen hakîkaten cehennem alevisin, ey dünyâ; sen de bir berzah gibisin.

4004 Ey sâlik; eğer ihtiyatsız olarak kan, yâni nefsâniyet tarafına bir adım atacak olursan senin sütün, yâni rûhâniyetin karışarak kana dönüşür.

4005 Âdem Aleyhisselâm nefsin zevki için bir adım atmıştı. Onun yüzünden Cennet'in baş sedirinden ayrılış, kendisine boyun halkası olmuştu.

4006 Melekler, şeytandan kaçtıkları gibi ondan kaçtılar. Bir ekmek için ne kadar gözyaşı döktü.

4007 Vâkıâ kendisinden sâdır olan günah, kıl kadar bir (*sagîre*) idi. Lâkin o kıl iki gözde çıkmıştı.

4008 Âdem Aleyhisselâm, Nûr-u Kadîm'in gözü idi. Gözde çıkan bir kıl, büyük bir dağ gibi olur ve o nisbette ıstırap verir.

4009 Havvâ'nın teşvikiyle memnu[1] meyveyi yiyen Âdem, yemeden evvel meleklerle meşverette bulunsaydı sonra pişman olarak özür dilemeye mecbur kalmazdı.

4010 Fakat nefis diğer bir nefse yardım ederse cüz'î olan akıl, muattal kalır ve iş göremez olur.

4011 Yalnız kaldığın ve müşavere edecek bir akıl sahibi bulamadığın, için ümitsizliğe düşersen hakikat güneşine mensup bir yârin, yâni mürebbî ve münevvir bir hurşidin[2] sâyesine sığınmalısın.

4012 Git ve çarçabuk ilâhi bir dost ara! Böyle yaparsan Allah senin yardımcın olun.

4013 Halvete girip de dünyâya gözünü kapamış ve bu vâsıta ile hakikati görmüş nâdir kimseler varsa da onlar da o halvete girmeyi yine bir dosttan öğrenmişlerdir.

4014 Halvete kapanmak ağyara karşı olur, yâra karşı değil. Kürk kışın giyilir, bahar mevsiminde değil.

4015 Bir akıl, diğer bir aklın iştirakiyle iki katlı olur. Neticesinde sâlikin nuru artar ve yolunu iyi görür,

4016 Nefs ise diğer bir nefsin ihtilâtından hoşlanır ve güler. Lâkin o ihtilât dolayısıyla zulmeti artar ve yol görünmez olur.

4017 Ey hakikat avcısı, yâni, ey sâlik; dostun olacak mürşid-i mürebbî senin gözün mesabesindedir. Onu çörçöp ve toz makûlesi şeylerden temiz tut.

4018 Aklını başına topla da dil süpürgesiyle toz kaldırma. Gözün gibi olan mürşidine çörçöp ve toz takdim etme.

4019 Zîrâ mü'min, mü'minin aynasıdır. Aynanın yüzü bulanıklıktan emin olmalı, sâf ve cilâlı bulunmalıdır.

4020 Yâr, rûhun mahzunluğuna aynadır. Ey can, yâni ey sâlik; aynanın yüzüne itiraz sûretiyle hohlayıp da onu bulandırma.

---

[1] Memnu: Yasaklanmış.
[2] Hurşid: Güneş.

4021 Senin nefesinle yüzünü örtmesin ve seni sana göstermez hâle gelmesin. Onun için sana her vakit nefesini tutmak, itirazda bulunmamak gerektir.

4022 Topraktan daha âdî misin ki toprak, bahar gibi bir yâr bulunca ondan yüz binlerce nûr bulur, yahut çiçeklenir.

4023 Meselâ bir ağaç, yâri bulunan bahar ile birleşecek olursa onun hoş havasından baştan ayağa kadar çiçeklerle donanır.

4024 O toprak, hazan mevsiminde uygunsuz bir yâr görünce yüzünü ve başını yorgan altına çeker.

4025 Ağaç der ki: "Kötü bir yâr ile karşılaşmak belâya uğramaktır, öyle biri yanıma gelince benim âdetim uyumaktır.

4026 Böyle bir hâlde uyurum ve ashâb-ı kehften olurum. O mağara mahpusluğu Dekyanüs[3]ten hayırlıdır.

4027 Onların uyanıklığı Dekyânüs'ün hizmetine sarfedilmişti. Uykuları ise namus sermâyesi oldu.

4028 Uyku, ilim ile olunca uyanıklıktır. Câhille oturup konuşan uyanığın vay hâline!

4029 Kânûnisânî ayında kargalar, bağlara ve bahçelere çadır kurunca yâni, oraları istilâ edince bülbüller sükût ederler.

4030 Çünkü gül bahçesi ve gül olmayınca bülbül susar. Güneşin batması ve gece olması da uyanıklığı izâle eder, uyku getirir.

4031 Ey güneş; sen yerin altını nurlandırmak için bu gülşeni terk ediyorsun.

4032 Marifet güneşi için nakil ve intikal yoktur. Onun şarkı ancak akıl ve ruhtur.

4033 Husûsiyle sırra müteallik olan kemâl güneşi için gece gündüz farkı yoktur. Onun işi, tenevvüre kabiliyetli gönülleri gece ve gündüz parlatmaktır.

4034 Ey sâlik; eğer sen Zülkarneyn isen hakikat güneşinin matlaı bulunan bir ârife yaklaş. Ondan tenevvür ettikten sonra nereye gidersen münevver olursun.

4035 Ondan sonra nereye gitsen orası sana meşrık olur, hattâ meşrıklar senin mağribine âşık olur.

4036 Senin zâhirî hissin yarasa gibi ziyâya tahammül edemediğinden mağrib tarafına ve karanlığa koşar. İnci saçan bâtınî hissin ise meşrık cihetine ve aydınlığa gider.

4037 Zâhirî his yolu eşeklerin yoludur, yâni onlarda da his vardır. Ey hevâ ve his merkebine binmiş ve eşekler arasına katılmış süvari, utan.

4038 İnsanın şu zâhirî beş hissinden başka beş his daha vardır ki onlar kırmızı altın, ilk beş hissi ise onlara nisbetle bakır gibidir.

[3] Dekyânüs: Ashab-ı Kehf'in zulmünde kaçtığı zalim ve putperest hükümdar.

4039 Mahşer ehlinin bulunacağı pazarda bakır hissi, altın his gibi nasıl satın alırlar.

4040 Bedenî olan hisler, zulmet gıdası yer ve yediği şeyler maddiyetini arttırır, mâneviyatını eksiltir. Rûhanî hisler ise marifet güneşlerinden gıdâlanır.

4041 Ey his yüklerini gayb tarafına götürmüş olan: elini Mûsâ gibi cebinden, yâni koynundan çıkar.

4042 Ey sıfatı marifet güneşi olan ârif; fezadaki güneş bir sıfatla yâni ısıtıcı ve aydınlatıcı olmakla sınırlı bulunduğu hâlde sen öyle değilsin.

4043 Bazen güneş, bazen deniz, bazen Kafdağı, bazen da Ankâ olursun.

4044 Ey vehimlerden üstün ve ziyâdeliklerden ziyâde olan insân-ı kâmil, sen kendi zâtında ne osun, ne de busun.

4045 Rûh, ilim ve akıl ile dosttur. Ruhun Araplık ve Türklük ile ne işi vardır?

4046 Ey bu kadar sûret ile bînakş olan Rabbim; sana karşı muvahhidler de, müşebbihler de şaşırmış kalmıştır.

4047 Allah bazen müşebbihi muvahhid hâline getirir. Bazen da sûretler muvahhidin yolunu vurur, onu müşebbih derekesine düşürür.

4048 Ebu'l-hasan bazen ve istiğrak hâlinde sana: "Ey taze civan, ey yumuşak vücutlu genç!" diye hitâb eder.

4049 Bazen da cânânı tenzih için kendi nakş-ı vücûdunu tahrip eder.

4050 Zâhir hissinin gözü itizâl mezhebindedir. Akıl gözünün visalde mezhebi ise Sünnîliktir.

4051 İtizâl mezhebinde bulunanlar, his zebûnu olmuşlardır. Öyle oldukları hâlde sapıklıklarından kendilerini Sünnî gösterirler.

4052 Histe kalan kimse mutezilîdir. Ben Sünnî'yim demesi ise câhilliğindendir.

4053 Her kim histen dışarı çıkarsa Sünnî odur. Basiret sahibi olanlar hoş gidişli olan aklın görür gözüdür.

4054 Ey insan; hayvanâtta da mevcut olan zâhirî hislerden başka ve hevâ vü hevesten hâriç sende bir his bulunmasaydı.

4055 Âdem'in evlâdı nasıl mükerrem olurdu. Hayvanât ile müşterek hislerle (*Velekad kerramnâ benî Âdem*)[4] derecesini nasıl bulurdu?

4056 Ey sâlik; sen sûretten ayrılmayınca, Cenâb-ı Hakk'a sûret tasavvur olunur yahut olunmaz demen batıldır. Ne vakit sûretten ayrılacaksın?

4057 Allah tasavvur olunur, yahut olunmaz bahislerinin hakikati; kabuktan, yâni sûretten çıkıp tamamıyla iç, yâni mânâ olan kimsenin indinde ve ilmindedir.

---

[4] İsrâ Sûresi'nin 70. âyetinden: "*Andolsun ki biz, insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık...*"

4058 Eğer sen körsen âmâ için günah yoktur. Değilsen sülûktaki mücahedeye sabret ki sabır, sürür ve inşirahın anahtarıdır.

4059 Sabır ilâcı, hem gözdeki gaflet perdelerini yakar, izâle eder, hem de sahiplerinin kalbini şerh ve tenvir eyler.

4060 Gönül aynası, mâsivâullah pasından temizlenir, pâk ve saf bir hâle getirilirse onun sathında su ve çamur nakışlarından başka şeyler görürsün.

4061 Gönül aynasında bir takım nakışlar ile onların nakkaşını, devlet ve saâdet döşemesiyle onların döşemecisini müşahede edersin.

4062 Benim yârim olan insân-ı kâmilin hayâli İbrahim Aleyhisselâm gibidir ki sûreti put misâli, mânâsı ise put kırandır.

4063 Cenâb-ı Hakk'a şükür ve hamdolsun ki o bana zâhir olunca ruhum onun hayâlinde kendi hayâlini gördü.

4064 Ey mürşid-i ârif; dergâhının toprağı kalbimi cezbetti. Toprağının tesîrine şaşan ve ihtimâl vermeyen kimsenin toprak başına olsun.

4065 Kendi kendime dedim ki: Ben güzelsem, onun bu cazibeli gösterişini kabul ederim. Yoksa bütün çirkinler bana gülerler.

4066 Bunun çâresi kendime bakmamdır. Yoksa o güzelliği nasıl kabul ederim, sonra o bana güler.

4067 Güzel güzeli cezbeder. Bunu bil de doğruluğunu isbât için "*Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler ise kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır...*"[5] âyetini oku.

4068 Dünyada her şey kendi cinsi olan şey'i, meselâ sıcak sıcaklığı, soğuk soğukluğu celbeder.

4069 Batıl güruh batılları çeker. Bâkîler, yâni hak üzre olanlar da yine bâkîlerden hoşlanırlar.

4070 Ehl-i nâr olanlar cehennemlikleri cezbederler. Ehl-i nûr olanlar da cennetliklere tâlibdirler.

4071 Gözünü kapayınca seni tasa tutar, yâni canın sıkılır. Göz nuru, pencere aydınlığından nasıl sabreder?

4072 Gözünü kapamak, sana can çekişmek kadar ıstırap verir. Çünkü göz, pencere aydınlığından mahrûmiyete sabredemez.

4073 Senin sıkıntın gündüz nuruna çabucak kavuşmak isteyen göz nurunun câzibesindendir.

4074 Gözün açıkken seni tasa tutarsa bilmiş ol ki gönül gözünü, yâni basar-ı basiretini kapamışsın. Onu aç ki gamdan ve elemden halâs bulasın.

[5] Nur Sûresi'nin 26. âyetinden.

4075 O sıkıntıyı kalpteki iki gözün arzusu bil ki kalp gözü ziyâ-yı bîkıyas, yân! sınırsız bir nûr istemektedir.

4076 Gözünü kapayınca dâimi olmayan o iki nurdan geçici ayrılışın sana sıkıntı veriyor da gözlerini hemen açıyorsun.

4077 O sabit iki nûr ki biri akıl, biri basiret denilen kalp gözü nurudur. Onları hıfzet ki sana ebedî tasa vermesin.

4078 O, yâni maşûk-ı ezelî olan Allah, beni davet edince cezbe lâyık bir güzel miyim, yoksa bed suratlı bir çirkin miyim? diye kendime bakmalıyım.

4079 Eğer bir güzel bir çirkini ardına düşürür ve davet ederse o davet, o güzelin o çirkine ettiği bir istihza olur.

4080 Acaba kendi yüzümü nasıl görebilirim? Ne renkteyim. Gündüz gibi miyim, yoksa gece gibi mi?

4081 Kendi ruhumun nakşını bir çok aradım, o nakış hiç kimseden görünmedi.

4082 Kendi kendime dedim ki ayna ne içindir? Herkesin nasıl ve kim olduğunu ona bildirmek içindir.

4083 Demiri cilalayıp yaptıkları aynalar, derileri göstermek içindir. Can simasını gösterecek ayna gayet nâdir ve o nisbette pahalıdır.

4084 Can aynası, yârin yüzünden başka bir şey değildir. Husûsiyle o diyardan, yâni hakikat âleminden olan yârin yüzüdür.

4085 Dedim ki: "Ey gönül; külli bir ayna ara. Denize git ki dereden fayda olmaz."

4086 Bu talep, bir bendeyi senin mahallene eriştirdi. Nitekim loğusalık ağrısı Meryem Aleyhisselâm'ı hurma ağacı altına çekmişti.

4087 Senin gözün benim kalbime göz olunca bu basiretsiz gönül, basiretin müsteğrakı oldu.

4088 Seni ebedî ve külli bir ayna gördüm. Senin gözünde kendi nakşımı ve hakîkî sûretimi müşahede ettim.

4089 Kendi kendime dedim ki: Nihayet o insân-ı kâmilin iki gözünde parlak bir yol bulup kendimi buldum.

4090 Vehmim dedi ki: O gördüğün senin hayâlindir. Agâh ol da kendini hayâlinden bil.

4091 Benim nakşım senin gözlerinden: "Ben senim, sen de bensin, aramızda ittihat vardır", diye seslendi.

4092 İnsân-ı kâmilin bu nurlu ve zevalsiz gözüne hayâl nasıl yol bulabilir ki? Onun aynasında görünen ayn-ı hakikattir. O hakikat kuvve-i vahime tesîriyle hayâle dönüşmez.

4093 Eğer benden başkasının gözlerinde sen kendi nakşını görürsen onu hakikat değil, hayâl ve merdud bil.

4094 Çünkü benim gayrım olanlar, gözlerine yokluktan sürme çekmişler ve şeytanın tasvir ve tevhîminden şarap içmişlerdir.

4095 Onların gözü, hayâl ve yokluk hânesidir. Ondan dolayı yokları mevcut görürler.

4096 Benim gözüm Allah'tan sürme gördüğü ve münevver olduğu için varlık hânesidir, hayâl makamı değildir.

4097 Gözünün önünde senliğinden, yânı varlık vehminden bir kıl bulunursa bir inci senin hayâlinde yün görünür, yâni inciyi yün sanırsın.

4098 Kendi hayâlinden tamâmıyla geçip uzaklaşırsan inci ile yünü o vakit fark edersin.

4099 Gevheri tanıyan ve hakikati anlayandan bir hikâye dinle ki kıyâs ile müşahedeyi bilmiş olasın.

Hazreti Ömer Radiyallahü Anh'in hilâfeti zamanında bir kimsenin hayâli, yâni kaşındaki beyaz kılı, ramazan hilâli sanması

4100 Cenâb-ı Faruk'un ahd-i hilâfetinde Ramazan ayı oldu. Müslümanlardan bir cemâat hilâli görmek ve ispat etmek için bir dağ başına koştular.

4101 Ramazan hilâlinin rü'yetiyle teberrük ve teyemmün etmek için, o sırada biri: "Yâ Ömer; işte hilâl" dedi.

4102 Hazreti Ömer ufukta hilâli göremeyince dedi ki: "O hilâl, senin hayâlinde göründü.

4103 Yoksa ben gökyüzünü senden daha iyi görürüm. Öyle iken nasıl oluyor da hilâli göremiyorum."

4104 Elini ıslat da kaşına sür, ondan sonra hilal tarafına bak.

4105 Kaşını ıslatıp ufka bakınca hilâli göremedi. "Yâ Emîrü'l-Mü'minîn; ay yok, görünmez oldu", dedi.

4106 Hazreti Ömer: "Evet. Kaşının bir kılı kavislenmiş, sana bir vehim oku atmıştı", dedi.

4107 Bir kılın eğrilmesi onu şaşırttı da hilâli gördüm davâsına kalkıştı.

4108 Eğrilmiş bir kıl, nazarında semâya perde olunca vücûdun her cüz'ü eğrilirse nasıl olur?

4109 Müstakim olanlardan eczâ-yı vücûdunu doğrult. Ey doğru giden, yahut doğru gittiğini zanneden; o müştekim zevatın kapı eşiklerinden ayrılma.

4110 Teraziyi doğrultan da, eksik tarttığını meydana çıkaran da yine terazidir.

4111 Her kim doğru olmayanlarla tartışırsa eksikliğe düşer ve aklı şaşırıp kalır.

4112 Git, kâfirlere karşı şiddetli bulunan ashâb-ı kiram meşrebinde ol. Yabancıların dostluğuna karşı toprak saç, yâni onlardan yüz çevir.

4113 Din düşmanı olanların başına kılıç ol. Sakın tilki oyununa ve onun gibi yaltaklanmaya kalkışma. Arslan ol ve arslan gibi heybetli ve cesaretli bulun.

4114 Tâ ki ehl-i takva ve salihler olan dostlar, gayretlerinden senden ayrılmasınlar. Çünkü o dikenler bu gülün, yâni o dîn ve tarikat yabancıları, hakikat bahçesinin gülü bulunan ehl-i Hakk'ın düşmanıdırlar.

4115 O kurtlara ateş saç ve yüzerlik tohumu gibi yak. Çünkü o kurtlar, Yûsuf düşmanıdırlar.

4116 Mel'un şeytan, seni sözüyle aldatmak için sana, babasının canı, yâni sevgili evlâdım der.

4117 Bu yoldaki yalancılığı babana da yaptı. O kara yüzlü şeytan, Âdem evlâdından çoğunu mat etti.

4118 Karga suratlı ve kara yüzlü olan şeytan, satranç oyununda gayet çevik ve kurnazdır. Sen onun oyununa yarı uyur gözle bakma.

4119 Çünkü o, çörçöp gibi senin boğazını tutmak, nefes aldırmamak ve söz söyletmemek gibi çok büyük oyunlar bilir.

4120 Onun çöpü yıllarca boğazda kalır. Has, yâni çöp nedir? Makam ve mal hırsıdır.

4121 Ey Hak yolunda sebatı olmayan; mâl ü menâl, boğaza saplanmış çöp ve kılçık gibidir ki hakikat ve marifet âb-ı hayâtının oradan geçmesine mâni olur.

4122 Eğer hilekâr bir düşman senin malını çalarsa, bir yol kesiciyi bir hırsız soymuş ve götürmüş olur.

Bir yılan tutup oynatanın, diğer bir meslekdaşından bir yılan çalması

4123 Bir hırsız, bir yılancıdan bir yılan çaldı ve ahmaklığından onu ganimet saydı.

4124 Yılancı, yılanın zehirlemesinden kurtuldu. Fakat yılan, kendini çalanı inlete inlete öldürdü.

4125 Sonra yılancı, zehirlenip öleni gördü, "Bizim yılan, onu temizlemiş" dedi.

4126 "Ruhum, Hakk'a duâ ederek bu hırsızı bulmamı ve yılanımı kendisinden almamı istiyordu.

4127 Allah'a şükrolsun ki o duâ reddedildi. Yılanın çalınmasını ben ziyan sayıyordum, hâlbuki o, benim için fayda oldu."

4128 Duâ edenin zararına, hâttâ helakine sebep olacak duâlar vardır ki pâk ve aziz olan Allah, onu dinlemez ve duâ edenin istediğini vermez.

Hazreti İsâ ile yol arkadaşlığı eden kimsenin ondan, bir takım kemikleri diriltmesini istemesi

4129 Bir budala, Hazreti İsâ'ya yol arkadaşı oldu ve derin bir çukur içinde kemikler gördü.

4130 Dedi ki: "Ey arkadaş; söyleyip de ölüleri dirilttiğin o yüksek ismi,

4131 Bana öğret ki iyilik edeyim, ölülerin kemiklerini dirilteyim."

4132 Hazreti îsâ buyurdu ki: "Sus! O, senin yapacağın iş değildir. Senin nefeslerine ve sözüne yakışmaz."

4133 İsm-i azâmı okuyup ölü diriltmek; yarandan, yâni, birr ü takvâ sahihlerinin nefeslerinden daha pâk ve seyr ü amelde meleklerden ziyade kavrayışlı bir nefes ister.

4134 Nefesi pâk, kendisi semâ hazînesinin emini olmak için ömürler, yâni, uzun uzun zamanlar ve çalışmalar lâzımdır.

4135 Farz et ki Hazreti Musa'nın asâsı senin elindedir, fakat Mûsâ'nın ellerindeki mânevî kudret nerededir?

4136 Hazreti İsâ'nın yol arkadaşı: "Eğer ben o esrarı öğrenip okumaya lâyık değilsem, o ism-i şerifi şu kemiklerin üstüne sen oku", dedi.

4137 Hazreti İsâ dedi ki: "İlâhî; bu esrar nedir, şu budalanın bu hususdaki ısrarı nedendir?

4138 Nasıl oluyor da bu hasta adam, kendi tasasını çekmiyor, nasıl oluyor da bu murdar kendi canı kaydında değil?

4139 Bu budala, mânen ölmüş olan nefsini bırakmış da yabancı bir ölü için yama arıyor."

4140 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Eğer bedbahtlık, idbâr arıyorsa, o arayana batacak diken, onun ektiği tohumun cezasıdır.

4141 Dünyâda diken tohumu eken kimseyi, sakın hâ gül bahçesinde arama.

4142 Eğer o bedbaht avucuna gül alsa, o gül başkalarına diken olur. Bir dostun yanına gitse, onu yılan gibi sokar.

4143 O şaki herif, muttakîlerin kimyası hilâfına, yılan zehrinin iksiridir."

Bir sofinin hayvanına bakması için hizmetçiye tenbihte bulunması, hizmetçinin de "Lâ havle[6]" demesi

4144 Bir derviş, etraf-ı âfâkı dolaşıp seyahat ediyordu. Bir gece bir hankâh'a[7] konuk, yâni, misâfir oldu.

4145 Sofinin bir merkebi vardı. Onu ahıra bağladı. Sonra tekkenin sofasına baş sedire geçip, oradaki ihvân-ı tarikat ile oturdu.

4146 Daha sonra ihvânıyla murakabe[8]de bulundu. Murakabe, yâni, yârin huzurunda bulunuş, ilim hakikatleri için bir seferdir.

4147 Sofinin defteri, maddî defterler gibi harf karaltısından ibaret değildir. Kar gibi beyaz ve münevver bir kalptir.

4148 Âlim olanın azığı ve sermâyesi: Kalem eserleri, yâni, kitaplar ve onlardaki malûmattır. Sofinin azığı nedir? Kıdem, yâni, ezel eserleridir.

4149 Meselâ sofî: Ava çıkıp da âhû izi gören ve o izi takip eden bir avcı gibidir.

4150 Bir müddet âhû izini takîp etmek ona lâyıktır. Sonra yaklaşır, âhûdaki misk göbeğinin râyihasını alır, ondan sonra o râyiha ona kılavuz olur.

4151 O izi gördüğüne kavlen ve takip etmesiyle fiilen şükür ederek yol alınca, şüphe yok o izin takibinden muradına erer.

4152 Misk göbeği râyihası delaletiyle bir menzil gitmek, o râyihayı duymaksızın yüz menzil yürümekten ve dönüp dolaşmaktan daha iyidir.

4153 Mehtapların doğuş yeri bulunan bir gönül, ârif için mânevî kapıların açılmasına sebeptir.

4154 Sana duvar görünen, azizler için kapıdır. Senin taş gördüğün, onların nazarında incidir.

4155 Senin aynada aşikâr olarak gördüğünü ârif daha evvel bir kerpicin sathında müşahede eder.

4156 Pîr ve rehber onlardır ki daha bu âlem yokken onların ruhu, Hakk'ın cûd ve sehâ denizinde, yâni, muhît-i ilminde velî olarak mevcut idi.

4157 Onlar, beden nakşından evvel, yâni kalıpları meydana gelmeden mukaddem ruh bulmuşlar, Hakk'ın keremi ve atâsı denizinde bir çok inci delmişlerdi.

---

[6] "Güç yoktur" mânasına gelen (*Lâ havle*) ibâresi, (*Lâ havle ve lâ kuvvete illa billah*) "Allah'tan başka kimsenin gücü ve kuvveti yoktur." mânâsındaki Hadis-i Şerife işarettir.

[7] Hankâh: Büyük tekke, merkez dergâh.

[8] Murakabe: 1. Dikkatle gözetleme, denetleme. 2. Kendi iç âlemine dayarak düşünceyi mâneviyat üzerinde yoğunlaştırmak.

Halkı îcâd hususunda Allah Teâlâ'nın meleklerle istişarede bulunması

4158 Âdem'in vücuda getirileceği sırada Cenâb-ı Hak ile melekler arasında bir meşveret geçti. Hâlbuki o vakit mahlûkat boğazlarına kadar kudret denizinde batmış idiler.

4159 Melekler, o halk ve îcâda mâni olmak isteyince onlara karşı gizlice usûl vurdular.

4160 Nefs-i kül, yâni, bütün mevcudat zuhura gelmeden evvel, hattâ kendileri de ervah âleminde iken, var olan herkesin ve her şey'in nakşına ve esrarına vâkıf olmuşlardı

4161 O ruhlar, felekler yaratılmadan evvel Zuhal seyyâresinin meydana geleceğini, buğday dânesi halkedilmeden evvel ekmek pişirileceğini görmüşlerdi.

4162 Yine onlar, beyinleri ve kalpleri yaratılmadan önce olmuşlar, ordusu ve cenksiz nusret bulmuşlardı.

4163 O müşahede, onlara nisbetle tefekkürdür, yoksa hakikaten ve şâir halka nisbetle o tefekkür de ayn-i rü'yettir.

4164 Tefekkür, mâzî ve müstakbel için olur. Bu ikisinden uzaklaşınca müşkil halledilir.

4165 Onlar, birer sıfatla muttasıf şeyleri bilâ keyf görmüşler, maddenin hilkatinden evvel sahih altın ile taklidini müşahede etmişlerdir.

4166 Üzümün içindeki şarabı ve tamamıyla yoklukta iken (şey) denilecek mahlûkatı seyreylemişlerdir.

4167 Üzümün yaradılışından evvel şaraplar içmişler ve mest olarak coşkunluklar göstermişlerdir.

4168 Temmuz sıcağında kışı ve güneşin ışığında gölgeyi görürler.

4169 Şu felek onların meclisinden kadeh dibindeki damlaları içmekte, güneş de yine onların cömertliğinden sırmalı elbise giyinmektedir.

4170 Onlardan iki dostu bir arada görürsen, hem bir, hem de altı yüz bin, yâni, bir çok olurlar.

4171 Onların sayıları dalgalar gibidir ki rüzgâr o dalgaları sayılacak hâle getirir.

4172 Canlar güneşi, beden pencerelerine ayrıldı.

4173 Güneşin kursuna bakınca, onun bir olduğunu görürsün. Beden hicabına girmiş olan, bu hususta şek ve şüphe içindedir.

4174 Ayrılık, gayrılık rûh-u hayvanide bulunur. Rûh-i insanî ise nefs-i vâhiddir.

4175 Allah, o ruhlar üzerine nurunu saçtı. Onun nuru ise asla ayrılmaz.

4176 Arkadaş; bir müddet usanmadan dinle de o cemâldeki bir hâlin, yâni, (ben)in vasfını söyleyeyim.

4177 Onun benindeki güzellik beyâna gelmez ve tarif edilemez. İki âlem nedir? Onun hâli aksinden ibarettir.

4178 Ben onun güzel beninden bahsedince söz, bedenimi parçalamak ister.

4179 Ben karınca gibi bu harmanda hoşum ve kendimden fazla bir yük taşırım.

Dinleyenin, hikâyenin sûret-i zâhiresini dinlemeye olan meyli dolayısıyla fikranın mânâları kapısının kapandığı beyânına dâir

4180 Aydınlıkların gıpta ettiği nûrü'l-envâr olan Allah söylemesi farz olan hakikatleri söylemeye beni nasıl bırakır?

4181 Deniz bazen dalgayı ve köpüğü ileri sürüp sathına sed ve hicâb yapar, bazen da onları çeker, çektikten sonra yine med hâline gelir.

4182 Şu sırada hakikat bahsine devam etmeye ne mâni oldu? Galibâ dinleyenin gönlü başka bir yere gitti?

4183 Onun hatırı, hankâha misâfir olan sofi hikâyesine gitti. Hattâ o arzuya boğazına kadar battı.

4184 Hâli tarif için bu hakikat bahsinden masal tarafına dönmek lâzım geldi.

4185 Azizim; sofiyi sûretten ve kisveden ibaret sanma. Bu sanış, çocuklar gibi ceviz ile kuru üzüme aldanışa benzer. Bu aldanış, daha ne kadar sürecek?

4186 Oğul; bizim kalıbımız, ceviz ve kuru üzüm gibidir. Ona çocuklar düşkündür. Eğer sen mert isen, bu iki şeyden vazgeç.

4187 Eğer sen vazgeçmezsen ve Hakk'ın ikram ve inayeti murâd ederse, seni sâde beden kaydından değil, belki dokuz tabakalı semâdan bile geçirir.

4188 Artık masalın sûretini dinle. Lâkin dâneyi samandan ayır.

Tekke hizmetçisinin sofiye âit merkebe bakmayı taahhüt eylemesi ve sözünün hilâfına hareket etmesi, yâni, bakmaması

4189 Allah'ın zikriyle mest olan o sofilerin (yâni, dergâhtaki dervişlerin) zikir halkası vecd ve neşe içinde sona erdi.

4190 Misâfir için sofra getirdiler. Sofi sofrayı görünce merkebini hatırladı.

4191 Hizmetçiye dedi ki: "Ahıra git, merkebe saman ve arpa ver."

4192 Hizmetçi: "Lâ havle... Bu ne kadar fazla söyleyiş? Bu hizmet, eskiden beri benim işimdir", dedi.

4193 Sofî dedi ki: "Arpasını evvelâ ıslat. Çünkü eşekceğiz yaşlıdır, dişleri kuvvetsizdir."

4194 Hâdim dedi ki: "Lâ havle... Azizim; ne söylüyorsun. Herkes bu tertipleri benden öğrenir."

4195 Sofi dedi ki: "İlk önce sırtından palanını al. Yaralı olan arkasına acısını teskin edecek ilâç sür."

4196 Hâdim dedi ki: "Lâ havle... Bu hikmetleri bırak. Bana senin gibi yüz binlerce misâfir gelmiş gitmiştir.

4197 O misâfirlerin hepsi de bizden razı olarak gitmişlerdir. Misâfir; bizim canımız ve akrabâmız mesabesindedir."

4198 Sofi: "Merkebe su ver, lâkin sıcakça olsun", dedi. Hâdim de: "Lâ havle... Artık senden utanıyorum", dedi.

4199 Sofî: "Merkebin arpasına azıcık saman karıştır", dedi. Hâdim de: "Lâ havle... Efendi; sözü kısa kes", dedi.

4200 Sofî dedi ki: "Merkebin yerini süpür. Taş ve yaş gübre bulunmasın. Orası ıslaksa üstüne biraz kuru toprak dök."

4201 Hâdim dedi ki: "Lâ havle... Baba Efendi; sen de lâ havle oku. Ehil ve erbâb olan elçiye tavsiyede bulunma."

4202 Sofî dedi ki: "Kaşağıyı al da merkebin sırtını tımar et." Hâdim de dedi ki: "Baba artık utan!"

4203 Hâdim, bunu söyledikten sonra davrandı ve eteklerini beline soktu. Gideyim evvelâ arpa, saman getireyim, dedi.

4204 Hâdim gitti, fakat ahırı ve oradaki merkebi hatırına getirmedi., Gideyim, arpa, saman getireyim demekle sofiye tavşan uykusu göstermiş, yâni, onu aldatmıştı.

4205 Hâdim, birkaç külhanbeyi herifin yanına gitti. Sofinin tembih ve tavsiyeleriyle eğlendi.

4206 Sofî, yol yorgunu idi; Uzandı, âdeta gözü açık rüyâlar görmeye başladı.

4207 O merkepceğizin bir kurt pençesine düştüğünü, sırtından ve budundan kurdun et parçaları kopardığını görüyordu.

4208 Uyanan sofî: "Lâ havle... Bu rüyâ, nasıl bir hülyadır? Acaba o şefkatli hâdim nerededir?" dedi.

4209 Tekrar merkebin yola gittiğini, lâkin kâh kuyuya, kâh çukura düştüğünü görüyordu.

4210 Türlü türlü nahoş rüyâlar görüyor ve Fatiha ile Kâria Sûresini okuyordu.

4211 Diyordu ki: "Çâre ne? İhvan kalkıp gittiler ve bütün kapıları kapadılar."

4212 Sonra da diyordu ki: "Acabâ o hâdimceğiz, bizimle beraber tuz, ekmek yemedi mi idi?"

4213 Ben ona lûtuf ve mülâyemetten başka bir şey yapmadım. O bana niçin kindarlık etsin?"

4214 Sonra da diyordu ki: "Lûtf n sehâ sahibi olan Âdem Aleyhisselâm, ne vakit şeytana karşı cevretmişti ki İblis ona karşı mekirde bulundu?

4215 İnsan, yılana ve akrebe ne yaptı, ki onun ölmesini ve dertli olmasını isterler de zehirlerler.

4216 Kurdun tabiatı ve huyu yırtıcılıktır. Bu haset mahlûkatta pek âşikârdır."

4217 Sonra dâ diyordu ki: "Bu sûizan, yâni, kötü düşünce hatâdır. Tarikat kardeşim olan bir adama karşı niçin böyle düşünüyorum?"

4218 Sonra da diyordu ki: "Hazm, yâni, ihtiyatkârlık, senin sûizannından ibarettir. Bilmediklerine karşı sûizan etmeyen kimse nasıl emin kalabilir?"

4219 Sofi bu vesvese içinde iken merkebi öyle bir halde bulunuyordu ki, düşmanların cezası öyle olsun.

4220 O zavallı merkep, toprak ve taş üstünde palanı eğrilmiş, koskunu kopmuş bir hâlde.

4221 Yol yorgunluğuyla beraber bütün gece otsuz kalmıştı. Kâh can çekişiyor, kâh telef olmak derecesine geliyordu.

4222 Merkep bütün gece: "Yârabbi; arpadan vazgeçtim, bir avuç kadar saman ihsan eyle" diye duâ ediyordu.

4223 Yine hâl diliyle: "Ey şeyhler; hâlime acıyın ki bu ham ve terbiyesiz hizmetçinin elinden yandım", diyordu.

4224 O merkebin o gece çektiği azâp ve ıstırâbı, karada yaşayan bir kuş sel suyuna düşerse çekebilirdi.

4225 O zavallı merkep, sığır açlığından sabaha kadar bir yandan öbür yana döndü durdu.

4226 Gündüz oldu. Hizmetçi sabahlayın ahıra geldi. Palanı merkebin sırtına koydu.

4227 Merkep satanların yaptıkları gibi, onu ucu sivri ağaçla iki üç defa dürttü. Hülâsa o köpek herif, tabîatının icap ettiği her eziyeti zavallı merkebe yaptı.

4228 Merkep o dürtme acısından sıçradı. Bîçârenin dili yoktu ki hâlini ve duyduğu acıyı anlatabilsin.

Sofinin merkebini kervan halkının hasta sanmaları

4229 Sofi, merkebe binip de yola çıkınca, hayvan adım başında kapaklanmaya başladı.

4230 Kervan halkı merkebi her zaman kaldırıyor ve hepsi onu hastalanmış sanıyordu.

4231 Yolculardan biri, merkebin kulağını şiddetle çekiyor ve buruyordu, öbürü damağında yara var mı diye arıyordu.

4232 Bir başkası nalında, taş var mı diye yokluyor, yine bir başkası gözünde leke olup olmadığını araştırıyordu.

4233 Sonra dediler ki: "Şeyh Efendi; bu nedendir?" Dün, 'çok şükür bu merkep sağlamdır', demiyor mu idin?"

4234 Sofî dedi ki: "Bu merkep, gece lâ havle yedi. Binâenaleyh bundan başka türlü yürüyemez.

4235 Merkebin geceleyin yemi lâ havle olduğu için tesbih eylemişti, gündüzün de secde ediyor."

4236 İnsanların çoğu, insan yiyen canavar gibidir. Onların selâm vermesinden ve sana selâmet temîn etmesinden emniyet arama.

4237 Onların kalbi şeytan yatağıdır, kendileri de insan şeytanıdır. O gibi insan şeytanlarının vereceği temînâta inanma.

4238 Şeytanın nefesinden lâ havle yiyen, yâni, onun vaadlerine aldanan ve itimât edene, o merkebin başına gelenler gelir;

4239 Her kim dünyâda şeytanın iğfaline ve dost yüzlü düşmanın tazîm ve hilesine aldanırsa.

4240 İslâm yolunda ve sırat köprüsü üstünde o merkep gibi sersemliğinin cezası olarak tepetaklak yuvarlanır.

4241 Ey Âdem, yâni, Âdem oğlu; lâ havle okuyan yüz binlerce şeytanı gör. Yılanın içindeki iblisi müşahede et.

4242 Öyle gaddar ve mürâî herifler, kasap gibi, dostunun postunu yüzmek için sana canım, dostum diye hitâp ederler.

4243 Evet, senin derini yüzüp çıkarmak için sana dostum der. Düşmanların afyonunu tadan kimsenin vay hâline!

4244 Bağırta bağırta senin kanını dökmek için ayağına kasap gibi başını koyar.

4245 Ey sâlik; arslan gibi ol da, avını kendin tut. Yabancı ve akrabâ işvesini terk et.

4246 Başka kimselerin arsasına ev yapmaya kalkışma. Kendi işini kendin gör. Yabancı işi görme.

4247 Sen cismini yağlı ve tatlı yemeklerle besledikçe cevherin yâni, aslın bulunan ruhunda temizlik ve kuvvet bulamazsın.

4248 Bir cisim, misk içinde bulunsa bile, öldüğü gün onun kokuşması peydâ olur.

4249 Miski vücûduna değil, kalbine sür. Allah-ı Zülcelâl'in ism-i şerifidir.

4250 Tekkedeki hizmetçi gibi münafık ve mürâi olanlar, miski vücutlarına sürerler, yâni, Allah'ı ancak lisanlarıyla zikrederler. Fakat ruhlarını külhan[9]ın, yâni, cehennemin dibine atarlar..

4251 O münâfığın dilinde Allah'ın adı vardır. Fakat ruhunda imansız itikadının kokuşması mevcuttur.

4252 O münâfığın ettiği zikir, külhan yanında bitmiş çayır; abdesthâne yanında yetişmiş gül ve susam çiçeği gibidir.

4253 Külhan ve abdesthane yakınında çıkmış olan nebat ve gül, şüphesiz ki orada iğreti bulunur. O gülün, o susam çiçeğinin yeri orası değil, işret ve sohbet meclisidir.

4254 Haberin olsun ki iyilikler, iyiler tarafına gelir. Kötülükler de, kötüler içindir.

4255 Kin ve intikam hırsıyla yolunu kaybetmiş olanlara, sen kin tutma ki onların kabirlerini kindar olanların yanına korlar.

4256 Kinin aslı cehennemdir, yâni, kin tutmak cehennemî bir tabîattır. Senin kinin ise, o tabiatın bir cüz'ü ve dininin düşmanıdır.

4257 Cehennemî bir tabiat olan kin, kalbinde bulunursa, sen de o cehennemin bir cüz'ü olursun, aklını başına al. Cüz'ler, kendi küllünün yanında karâr eder.

4258 Ey nam ve şöhret sahibi kimse, eğer sen cennetin cüz'i isen; senin yaşayışın cennetten payidar olur.

4259 Acı, acı ile, yânı, kötü, kötü ile, birleşir. Lâkin bâtıl bir gönül Hakk'a nasıl yaklaşır?

4260 Ey kardeş en fikirden ibaretsin. Ondan başka sende olan kemik ve sinirdir.

4261 Eğer düşüncen gül ise, bir gül bahçesisin, diken düşünüyorsan, külhan odunusun.

4262 Eğer gülsuyu gibi lâtif isen, seni başlarına ve yanaklarına sürerler, öyle değil de, sidik gibi pis ve habis isen, seni dışarıya atarlar.

4263 Attarların, yâni, misk yağı gibi güzel kokulu madde satanların tablalarını ve camekânlarını gör ki o attar, her cins kokuyu kendi cinsinin yanına koymuştur.

4264 Attar; her cins kokuyu kendi cinsiyle karıştırmış, yâni, yan yan getirmiş, cinslerin böyle bir araya getirilmesinden hoşa gidecek bir zînet hâsıl olmuştur.

---

[9] Külhan: Hamamları ve hamamda kullanılan suyu ısıtmaya yarayan büyük ocak veya hamamın ısıtma düzeninin bulunduğu kısım.

4265 Eğer attarın tablasında, misk yağcının camekânındâ, meselâ; şeker bulunur da, ona mercimek karışırsa attâr; mercimekleri birer birer ayıklar ve şekerden ayırır.

4266 Tablalar kırıldı ve üstündeki ruhlar döküldü de iyiler ve kötüler birbirine karıştı.

4267 O karışık dânelerin seçilip, tabağa konulması için Cenâb-ı Hak; varak, yâni, kitap ile peygamberleri gönderdi.

4268 Bundan evvel biz tek bir ümmet idik. Bizim iyi, yahut kötü olduğumuzu kimse bilmezdi.

4269 Hâlis nakid de, kalp para da cihanda geçiyordu. Âlem, gece misâli idi, biz de gece yolcuları gibi gaflet zulmeti içinde bulunuyorduk.

4270 Peygamberler güneşi doğdu ve her biri: "Ey tamahkâr, sen uzaklaş, ey safî; sen de yaklaş", dedi.

4271 Renkleri fark etmesini ve lâ'l ile taşı ayırt etmesini göz bilir.

4272 İnci'yi de süprüntü ve çerçöp makulesi şeyleri de göz bilir. Bundan dolayı o çerçöp göze batar.

4273 O alçak kalpazanlar, yâni mürâîler, münafıklar ve kâfirler; gündüzün, yâni kalbi münevver zevatın düşmanıdırlar. Altın gibi olan hâlis ve muhlis mü'minler ise, gündüz gibi nurlu olan o zevât-ı kiramın âşıkıdırlar.

4274 Çünkü gündüz, o münevver zevatın tarîfi aynasıdır. Böyle olması da şerefli bir kimsenin onlardaki şeref ve kemâli görmesi ve şereflerine göre tazim ve tekrîm etmesi içindir.

4275 Gündüz; kırmızı ve sarının cemâlini, yâni, rengini gösterdiği için Cenâb-ı Hak, kıyamete gündüz lâkabını vermiş ve (*yevm-i kıyamet*) buyurmuştur.

4276 Gündüz hakikatte evliyâullahın sırrıdır. Bildiğimiz gündüz, onların ay gibi olan kalplerinin derununa nisbetle gölge gibi kalır.

4277 Duhâ vakti, yâni, güneşin doğup yükselmesiyle etrafı tenvir etmesi zamanı, Hazreti Muhammed Mustafâ Aleyhi ve âlihî Ekmelüttehâyâ'nın kalbi nurunu temsil eylediği için Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de (*ved-duhâ*) buyurmuştur.

4278 Diğer bir kavle göre ki ehl-i zâhirin tefsiridir. Evet dost, bu duhâ vaktine kasem etti. Çünkü duhâ vaktinin parlaklığı da enver-i mevcudat aleyhi ekmelüttehiyyât Efendimizin nûrâniyeti aksinden ibarettir.

4279 Yoksa fâni bir şey'e kasem etmek, yâni şunun, bunun hakkı için demek şeriatta hâtadır. Hakikatte fâni ve zâil olan şey, Allah kelâmına ve kasemine nasıl layık olur?

4280 Halil İbrahim Aleyhisselâm (*Ben gurub eden yıldızları, ay ve güneşi, ale'l-umum fâni ve zâil olan şeyleri sevmem*) derken Rabbülalemin olan Allah Teâlâ, fâni olan duhâ vaktine nasıl kasem etmek ister?

4281 Halilullah Hazretleri (*La uhibbu'-'afilin*)[10] demişken Cenâb-ı Rabb-ı Celîl, bu kasemi ile nasıl fâni bir şey'i murâd eder?

4282 Yine Hakk'ın (*velleyli iza seca*)[11] diye kasem ettiği gece, Peygamber Efendimizin settârlığıdır ve karanlık topraktan yaratılmış olan mübarek bedenidir.

4283 Resûl-i Ekrem Sallallahü Aleyhi Vesellem Hazretlerinin ruhû güneşi, feleklerin fevkine yükselince o gece gibi olan cesed-i mukaddesine (*ma veddaake*), yâni "*Rabbin seni bırakmadı*"[12] dedi.

4284 Belânın ta kendisinden vuslat peydâ oldu ki ve (*ma galâ*)[13] Nazm-ı Celîli, o vuslatın tatlılığından ibarettir.

4285 Her ibâre, bir hâlin nişânıdır. Hâl; el gibidir, ibâre ise âlet mesâbesindedir.

4286 Kuyumcunun âleti, kunduracının elinde kuma atılmış dâne gibi olur.

4287 Ayakkabı tamircisinin âletleri de çiftçinin elinde köpeğin önündeki eşeğin yemliğindeki kemiğe benzer.

4288 (*Ene'l-hak*)[14] sözü, Mansûr Hallacın dudağında nûr idi. (*Ene rabbikümü'l-â'lâ*)[15] ibâresi Firavun'un dudağında yalan ve iftira idi.

4289 Musa'nın elindeki asâ, onun Hak peygamberi olduğuna şâhit idi. Ona, karşı çıkan sihirbazların değnekleri ise yalancı şahit olmuştu.

4290 Bundan dolayı İsâ, o yol arkadaşına Allah'ın ism-i âzamını öğretmedi.

4291 Çünkü; o ahmak, o ismin büyüklüğünü bilmeyecek, bir şey'e okuyup da tesîr etmediğini görünce ona noksan isnâd edecekti.. Taşı çamura vur, ateş çıkar mı?

4292 El ve alet, çakmak taşıyla demir gibidir. İkisi çift olarak bulunmalıdır ki, kıvılcım çıksın. Doğmanın şartı çift olmaktır.

4293 Çifti ve âleti olmayan (Bir) dir ki Allah'tır. Sayıda şek vardır, fakat o şeksiz, şüphesiz birdir.

4294 İki, üç ve daha fazla diyenler, nihayet birde ittifak ederler.

4295 Eğer sen muvahhid isen ve hak meydanında Allah birdir diyorsan onun çevgânı önünde yuvarlan ve kasasına rıza göster.

4296 Her kimin topu tam müdevver ve noksansız ise şahın eli darbesinden rakseder.

---

[10] En'am Sûresi'nin 76. âyetinden: "...*Ben batan şeyleri sevmem...*"

[11] Duha Sûresi'nin 2. âyeti: "*Ve sakinleştiği zaman geceye andolsun ki*"

[12] Duha Sûresi'nin 3. âyetinden: "*Rabbin seni bırakmadı ve darılmadı.*"

[13] "*Sana darılmadı.*"

[14] "Ben Hakkım" mânasına gelen bu söz, Hallac-ı Mansur (hicri 224-309) tarafından söylenmiştir ve onun Bağdat'ta idam edilmesine sebep olmuştur. Bu sözün "Ben gerçeğim, bâtıl değilim" mânasına geldiği yorumları da yapılmıştır.

[15] "Ben sizin yüce rabbinizim."

4297 Ey şaşı; yâni, biri iki gören ve Bir olan Allah'a ikidir, üçtür, yahut daha ziyâdedir, diyen; bunları idrâk ve şuur ile dinle gözüne kulak yoluyla ilâç yapmış ol.

4298 Kör olan kalplerde, kelâm-ı pak ve hikmet-i İlâhiye'ye müteallik sözler durmaz. Nurun aslı olan Allah'a kadar gider.

4299 Şeytanın vesvese ve efsunu ise çarpık gönüllerde çarpık ayağın çarpık ayakkabıya girdiği gibi girer ve durur.

4300 Sen İlâhî hikmeti tekrar tekrar işitsen ve okusan da, nâehil olduğun için, o hikmet senden uzak olur.

4301 O hikmetleri yazıp tesbit eylesen de, hattâ takrîr ve beyân eylesen de.

4302 Ey İnatçı, o hikmetler senden yüz çevirir, bağlarını kırıp senden kaçar.

4303 Hikmeti okumasan da sende kabiliyet bulunduğunu görünce o hikmet senin yanına gelir ve eline konmaya alışmış bir kuş gibi olur.

4304 Hikmet; her ustasızın, yâni, bir kâmilin terbiyesinde bulunmayanın yanında durmaz. Tavus kuşunun köylü evinde durmadığı gibi.

Pâdişahın doğan kuşunu köylü bir kocakarının evinde bulması

4305 İlâhî ilim; pâdişahtan kaçıp da un eleyen kocakarının yanına giden doğan gibi değildir.

4306 Çocuklarına tutmaç[16] pişirmek için un eliyordu. O güzel doğmuş hoş doğanı gördü ve tuttu.

4307 Hayvanın ayağını bağladı, kanadını kısalttı, tırnaklarını kesti, gıda olmak üzere ona saman verdi.

4308 Dedi ki: "Bakmasını bilmeyenler, sana iyi bakmamışlar, tırnakların uzamış, haddini ve lüzumu derecesini geçmiş.."

4309 Nâehil olanların eli seni hastalandırır. Anne'nin yanına gel ki seni tedavi etsin.

4310 Arkadaş; câhilin muhabbetini, kocakarının şefkati gibi bil. Çünkü o yolda dâima tersine gider.

4311 Doğanı aramak için çıkan pâdişahın günü gecikti. Akşam üstü kocakarının obasına uğradı.

4312 Ansızın doğanı toz ve duman içinde gördü. Hâline acıdı, hüngür hüngür ağladı.

[16] Tutmaç: Küçük ve dört köşe kesilmiş hamur parçalarının haşlandıktan sonra sarımsaklı yoğurtla karıştırılması ile yapılan yemek.

4313 Dedi ki: Bize karşı vefakârlıkta sağlam olmadığın için bu hâl, senin cezâyı amelindir.

4314 (*Lâ yestevî eshâbünnâri*)[17] âyetinden gafil olarak Cennetten Cehenneme nasıl kaçıyorsun?

4315 Şu hâl, ahvâle vâkıf pâdişahın sarayından, kokmuş bir kocakarının kulübesine kaçanın lâyıkıdır.

4316 Doğan, kanadını şâhın eline sürüyor, dilsiz, yâni lisân-ı hâl ile ben kabâhat işledim, diyordu.

4317 Ey kerîm olan pâdişah, sen iyilerden başkasının ettiği itirâzı kabul etmezsen bir suçlu nerede ve kime karşı inleyip sızlasın?

4318 Pâdişahın lûtfu, canı suç işleyici yapıyor. Çünkü, şah her kabâhati af ile güzelleştirir.

4319 Yürü, kabahat işleme ki bizim iyiliklerimiz bile o güzel Allah'ımızın huzurunda çirkindir.

4320 Ey gafil; kendi hizmetini, yâni, tâat ve ibâdetini Hakk'a lâyık vehmettiğin için isyan bayrağını açıyorsun.

4321 Zikir ve duâ etmek için sana izin verilmiş, o duâ etmek de seni mağrûr bir hâle getirmiştir.

4322 Sen duâ ederken kendini Allah ile musâhib görüyorsun. Çok kimse bu zannı dolayısıyla Hak'tan cüda düşmüştür.

4323 Eğer pâdişah seninle beraber yere oturur, yâni, kemâl-i merhametinden senin mertebene tenezzül ederek duânı dinlerse, o tenezzülü ve o istimaı kendi kabiliyetinden değil, onun lûtf u kereminden bil. Kendini ve mertebeni tanı, küstahlığa kalkışma, edep ve terbiyeni muhafaza et.

4324 Doğan hâl diliyle diyordu ki: Pâdişahım yaptığım işten pişman oldum. Bir daha yapmamak üzere tevbe ediyorum, âdeta yeniden Müslüman oluyorum.

4325 Senin sarhoş edip de arslan üstüne saldırdığın kimse mestlik dolayısıyla sallanarak giderse mazur gör.

4326 Tırnaklarım kesildiyse de zararı yok. Sen benim olur ve beni himaye edersen, bu hâlimle de güneşin perçemini, yâni, şuâını koparırım.

4327 Kanadım gittiyse ziyanı yok. Beni okşayacak olursan, benim doğanlığım karşısında, felek, oyununu ve hareketini kaybeder.

4328 Eğer bana bir kemer, yâni, belime kuvvet verirsen dağı yerinden koparır, kaldırırım, bir kalem ihsan edersen bütün âlemleri kırar ve âlimlere galebe çalarım.

---

[17] Haşr Sûresi'nin 20. âyetinden: "*Cehennem ehli ile cennet ehli bir olmaz. Cennet ehli kurtularak istediklerine erişenlerdir.*"

4329 Vücûdum nihayet sivrisinekten zayıf değildir. Ben kanadımla Nemrut'un mülkünü altüst ederim.

4330 Zayıflık ve acizlikte sen beni ebabil kuşu ve düşmanlarımdan her birini de fil gibi farz et.

4331 Fındık kadar yakıcı bir taş atarım. Attığım o taş, yüz mancınığın göreceği işi görür.

4332 Vâkıâ atacağım taş nohut kadardır, lâkin onun tesiriyle düşman ordugâhında ne baş, ne tolga kalır.

4333 Mûsâ Aleyhisselâm bir asâ ile geldi ve Firavun ile onun kılıçlı askerlerini mağlûb etti.

4334 Davet kapısını çalmış, yâni, halkı Allah yoluna çağırmış her peygamber yapayalnız olduğu halde dünyâyı tevhide davet etmiştir.

4335 Nûh Aleyhisselâm, kavminden îmâna gelmeyenlerin helaki için Alah'tan kılıç isteyince tûfân dalgaları, kılıç tabiatlı, yâni, öldürücü olmuştu.

4336 Ey Ahmed, yâni, yâ Muhammed! Yeryüzündeki askerler kim oluyor? Gökyüzündeki aya bak ve onun alnını yar.

4337 Ey peygamber-i ekber, kameri şakket ki o uğurluluk ve uğursuzluktan bahseden müneccimler, bu devrin (devr-i kamerî) değil, senin devrin olduğunu bilsinler.

4338 Habîbim; bu devir, senin devrindir. Allah ile bilâ vâsıta konuşan Mûsâ kelîmullah bile senin devrinde bulunmayı isterdi.

4339 Çünkü Mûsâ, senin devrindeki parlaklığı ve onda tecelli tabanının zuhura geleceğini mânen görünce.

4340 Dedi ki yârabbi; devr-i Ahmedî, nasıl bir rahmet devridir, hatta o devir; rahmeti geçmiştir ki onda rü'yet vardır.

4341 İlâhî; kelimin olan Musa'yı denizlere daldır da devr-i Ahmedi ortasında çıkar.

4342 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Ey Mûsâ; devr-i Ahmedî'nin faziletini ve şerefini ve o halvet yolunun kapısını sana açtım.

4343 Ey Kelîm; sen o devirden uzak bir zamandasın. Ayağını topla ki bu kilim uzundur.

4344 Ben kerîmim. Görsün de tamâ etsin ve o tamâ, kendisini ağlatsın diye kuluma ekmek gösteririm.

4345 Bir ana, uyansın da yiyecek istesin diye çocuğunun burnunu ovalayıp uyandırır.

4346 Çünkü çocuk, açlığının farkında olmaksızın uyur. Anasının memelerindeki süt ise çocuğa olan şefkat ve muhabbeti şevkiyle onu tazyik eder.

4347 Ben gizli bir rahmet hazînesi idim, hidâyet bulmuş bir ümmet halk ederek dünyâya gönderdim.

4348 Senin canla, başla istediğin kerametler ve murâdları sana o, yâni, Allah gösterdi de sen ona tamâ ettin ve husule gelmesine çalıştın.

4349 Muhtelif ümmetler (yâ Rabbî) deyip bir Allah'ı tanıyıncaya kadar Hazreti Ahmed Aleyhisselâm ne kadar put kırdı.

4350 Eğer Hazreti Ahmed Aleyhisselâm'ın sa'y ü gayreti ve putları kırdırmak hususundaki himmeti olmasaydı ey bugün Müslüman bulunan kimse; sen de ecdadın gibi puta tapardın.

4351 Eğer bir şey söylersen bu halâsın, yâni, putperestlikten kurtuluşun şükrünü söyle, ondan dolayı Resûlullah'a teşekkür ve Cenâb-ı Hakk'a hamd ü sena et ki bâtın putundan da kurtulasın.

4352 Din şükründe bulunmaktan, yâni, seni Müslüman yarattığı için Allah'a hamd ü sena etmekten yüz çeviriyorsun. Çünkü; dini babandan miras olarak bedava bulmuşsun.

4353 Mirasyedi olan kimse mal kıymetini ne bilir? Rüstem, mal toplamak için can çekişti, yâni, muharebelerde hayâtını tehlikeye koydu. Babası (Zâl) ise oturduğu yerde ve meccani olarak mal buldu.

4354 Ben bir kulumu ağlatınca merhametim kabarır da o ağlayan kulum nimetime nail olur.

4355 Bir kuluma isteyeceği bir şeyi vermeyecek isem, o istemeyi onun hatırına getirmem. Şâyet getirecek olursam, onu me'yus bırakmam, murâdını vermekle kalbini rahat ve mesrur kılarım.

4356 Merhametim, kullarımın hoş ağlamasına bağlıdır. Bir kulum ağlayacak olursa, rahmet denizim dalgalanır.

Şeyh Ahmed Hadreveyh'in alacaklılarına ilhâm-ı ilâhî ile helva satın alması

4357 Bir şeyh vardı ki cömertliğiyle tanınmış olduğu için dâima borçlu bulunurdu.

4358 Büyüklerden ve zenginlerden on binlerce borç alır ve cihanın fakirlerine harcardı.

4359 Borç para ile bir tekke de yapmış, malını, canını, tekkesini Allah yolunda vakfeylemişti.

4360 Cenâb-ı Hak, şeyhin borcunu her taraftan gelen hediye ve fütûhât ile öderdi. Nitekim Hâliline de kumu, un yapmıştır.

4361 Resûlullah Hazretleri buyurmuştur ki: Çarşılarda, pazarlarda dâimâ iki melek duâ ederek derler ki:

4362 İlâhî; sen fukaraya nafaka verenlere verdiklerinin yenisini ver, yârabbî; sen cimrilerin mallarını da telef et.

4363 Husûsiyle boğazını Allah kurbânı olmak için uzatan ve fîsebîlillah canını infak ve feda eyleyen kimse...

4364 O kimse İsmâil Aleyhisselâm gibi boğazını teslim eder, fakat Allah, o boğazı kestirmez.

4365 O hâlde şehitler bu cihetten, yâni, Allah yolunda can feda ettiklerinden diri ve hoşturlar. Ey zâhirperest; sen Mecûsîler gibi ölmüş cesede bakma.

4366 Onlara, gamdan, hastalıktan ve şekavet-i isyandan emin bir rûh ihsan etmiştir.

4367 O borçlu şeyh, yıllarca bu yolda mücâhede etti. Bir vekilharç gibi aldı, verdi.

4368 Ecel gelince büyük bir zât olarak gitmek için vadesi hitâmına kadar hayır ve hasenat tohumlan ekti.

4369 Şeyhin ömrü sona erişip de vücûdunda ölüm alâmeti görünce,

4370 Alacaklıları onun etrafına toplanmışlardı. Şeyh ise âdeta mum gibi yavaş yavaş eriyordu.

4371 Alacaklılar para almaktan ümitleri kesilmiş olduğu için suratları ekşimiş, ciğerlerindeki derde gönül derdi de yüklenmişti.

4372 Şeyh kendi kendine: Şu sûizan erbabına bak. Benim borcumu ödetmek için Allah'ın dört yüz dinar kıymetinde altını yok mudur? diyordu.

4373 Helva satan bir çocuk dışarıdan helva diye birkaç para ümidiyle sesleniyordu.

4374 Şeyh hizmetinde bulunan müridine: Git, o helvanın hepsini satın al, diye gizlice işaret etti.

4375 Tâ ki alacaklılar o helvayı yesinler de, yiyinceye kadar olsun bana acı acı bakmasınlar.

4376 O zaman hâdim, o çocuktan helvanın hepsini almak için kapıdan dışarıya çıktı.

4377 Helvacıya: Götürü olarak helva kaça? diye sordu. Çocuk da: yarım altın ile birkaç akçe cevâbını verdi.

4378 Hadim: Hayır... Dervişlerden fazla isteme. Yarım altın vereyim, başka lâkırdı etme, dedi.

4379 Hizmetçi, tabağı şeyhin önüne koydu. Sen, sır düşünen şeyhin esrârına bak.
4380 Şeyh alacaklılara işaret etti ve bunu teberrüken afiyetle yiyin, helâldir, yâhud helâl olsun, dedi.
4381 Tabak boşalınca çocuk o tabağı aldı ve şeyhe: "Ey âkil zât, altınımı ver", dedi.
4382 Şeyh: "Parayı nereden bulayım? Borçluyum ve âhiret yolcusuyum", dedi.
4383 Çocuk bu cevap üzerine kederinden tabağı yere vurdu. Ağlayıp sızlamaya ve inlemeye başladı.
4384 Çocuk aldandığı için hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve "İki ayağım kırılaydı,
4385 Keşke külhan etrafında dolaşaydım da bu tekkenin kapısından geçmeyeydim." diyordu.
4386 "Obur, lokmaya haris, köpek gönüllü, kedi gibi yalanan sofiler!" söğüntüsünü de ilâve ediyordu.
4387 Çocuğun feryâd ve figanı üzerine hayr ü şer erbabı toplandı. Çocuğun etrafı mahşere döndü
4388 Helvacı, şeyhin karşına geldi ve dedi ki: "Ey taş yürekli şeyh! iyi bil ki ustam beni öldürür.
4389 Eğer onun yanına eli boş gidersem, beni öldürür, bunu caiz görür müsün?!
4390 O alacaklılar da itiraz ve inkâr tarikiyle şeyhe dönerek dediler ki: "Yaptığın bu oyun nedir?
4391 Bizim malımızı yedin, o mezâlimi âhirete götürüyorsun. Onlara ilâve olan bu zulmün sebebi ne idi?"
4392 O çocuk ikindi namazına kadar ağladı. Şeyh ise gözlerini kapadı, ona hiç bakmadı.
4393 Şeyh alacaklıların cefakâr ve muhalif sözlerine aldırmaksızın, ay gibi nurlu yüzünü yorganın altına çekmişti.
4394 O mübarek zât, ezel ile de, ecel ile de hoş ve mesrur idi Hâvâs avamın sözünden ve ayıplamasından kayıtsız bulunuyordu.
4395 Ruh, bir adamın yüzüne tatlı tatlı gülerse öyle bir kimseye halkın surat etmesinden ne zarar olur?
4396 Ruh, bir adamın gözünden öperse, feleğin hışmından o adamın ne korkusu olur?
4397 Mehtaplı bir gecede köpeklerden ve onların havlamasından ayın ne itirazı olur?
4398 Köpek kendi vazifesini yapar, ay da sathındaki nuru zemine sermekle vazifesini icra eder.
4399 Herkes işçeğizini yapar. İçine düşen çörçöp dolayısıyla su, kendi sâfîliğini terk etmez.

4400 Hazreti Mustafâ Aleyhi Ekmelüttehâyâ gece yarısı bir işaretle kameri yarar, Ebû Leheb ise kin ve adavetinden dolayı, "Bu Muhammed'in dâimi sihirlerindendir!" diye halt eder.

4401 Köpeğin havlaması ayın kulağına, husûsiyle havas-sı İlâhiye'den bulunan bir kamerin kulağına erişir mi?

4402 Meselâ bir pâdişah, bir dere kenarında sabaha kadar işret eder, hanende ve sazendelerin sözünü, sazını dinler. Onların ahengini dinlemekten deredeki kurbağaların vakvakasını duyar mı?

4403 Helvayı yiyen alacaklılar, kendi aralarında birkaç akçe bölüşerek hakkını verebilirlerdi. Fakat şeyhin himmeti, yâni, kalbi arzusu, alacaklıların öyle bir cömertlikte bulunmalarına mâni oldu.

4404 Zîrâ kimsenin helvacı çocuğa bir şey vermemesini şeyh arzu etmişti. Pîrânın, yâni, evliyâullahın keramet kuvveti bundan fazla ve müessirdir.

4405 İkindi namazı vakti olunca Hatim-i Tâî[18] gibi cömert bir zât tarafından bir hizmetçi geldi ki elinde bir tabak vardı.

4406 Hâtim gibi cömert olan o zât, mâl ve hâl sahibi idi. Şeyhin hâlinden haberdâr olduğu için huzuruna hediye göndermişti.

4407 Gelen tabağın bir kenarında dört yüz, ayrıca kâğıda sarılmış yarım dinar vardı.

4408 Hizmetçi geldi. Şeyhin huzurunda tazimde bulundu. O tabağı yegâne şeyhin önüne koydu.

4409 Şeyh, tabağın örtüsünü açınca halk, yâni, oradaki alacaklılar, şeyhin o kerametini gördüler.

4410 "Ey şeyhlerin ve şahların reîsi; bu nedir ve ne hâldir?" diye hepsi de ah ü figan etmeye başladılar.

4411 "Ey sır sahibi olanların büyüğü; bu ne sırdır, bu ne sultanlıktır?

4412 Biz senin büyüklüğünü bilemedik, bir çok perişan söz söyledik. Bizi affet dediler" ve şunları ilâve ederek özür dilediler:

4413 "Biz ki körcesine değnek sallıyoruz, ondan dolayı kandilleri kırıyoruz.

4414 Biz sağırlar gibi edilen bir hitabı işitmeden kendi kıyâsımızla cevap diye saçma sapan sözler söylüyoruz.

4415 Biz, Hızır'ın yaptıklarını inkâr ve onlara itirâz eden, sonra ayrılacağı için yüzü sararan Mûsâ Aleyhisselâm'dan ibret almadık.

4416 Bâlâya yükselen ve nuru gökleri yaran bir göz.

---

[18] Hâtim-i Tâî: Arapların Tay kabilesinden, fevkalade cömertiğiyle şöhret bulmuş bir zattır. Kendisi devr-i saadete yetişememiş, oğlu Adiy bin Hâtim huzur-u Peygamberî'ye gelmiş ve iltifat görüp Müslüman olmuştur.

4417 Ey zamanın Mûsâ'sı olan insân-ı kâmil, senin evvelden gördüğüm ve hikmet ve hakikatini bildiğin şeylere ve onları gören gözüne karşı bizim gibi değirmen farelerinin gözü taassub ve itiraza kalkıştı."

4418 Şeyh buyurdu ki "Söylediğiniz sözlerin hepsini ben size helâl ettim, helâl olsun.

4419 Bunun sırrı şu idi ki borcumun ödenmesini Allah'tan istemiştim. Bu hususta bana doğru yolu gösterdi.

4420 Dedi ki: 'O dört yüz dînâr, az bir şey olmakla beraber ödenmesi, bir çocuğun ağlamasına bağlıdır.

4421 Helvacı çocuğu ağlamayınca rahmet denizi cûş etmeyecek. Senin borcun da ödenmeyecektir.' Bunun için yediğiniz helvayı aldırdım, çocuğu da ağlattım."

4422 Ey din kardeşi; kıssadaki çocuk senin gözündür. Muradının gelmesini, onun ağlayıp sızlamasına mevkuf bil.

4423 Eğer, Allah'ın afv ü atıfeti hil'atinin erişmesini istersen cesedin için gözlerini ağlat.

Bir şahsın bir zâhidi: çok ağlama ki kör olmayasın diye korkutmak istemesi

4424 Bir zahide bir dostu, "Amelde, yâni, ibâdet esnasında çok ağlama ki gözlerin bozulmasın", dedi.

4425 Zâhid cevap verdi ki: "Göz, Hakk'ın cemâlini ya görür, yahut görmez. Hâl, bu ikiden hâli değildir."

4426 Eğer Hakk'ın nurunu görürse, gözün bozulmasından ne gam olabilir? Çünkü Hakk'ın visaline mukabil iki göz ne kadar ehemmiyetsiz kalır?

4427 Eğer Hakk'ı görmeyecek ise böyle şaki bir göze git, kör ol de.

4428 Gözler bozuk ve görmez olur diye korkma ki İsâ seninledir. Sol, yâni aksi ve isyan tarafına gitme ki sana doğru görür iki göz versin.

4429 Senin İsâ-yı Rûhullah'ın, yâni, bizzat Allah'ın seninle hazırdır. Ondan yardım iste ki o (*hayrun nasirîn*)[19] yâni: "Yardımcıların en hayırlısıdır."

4430 Lâkin kemikle etten ibaret olan cesedin cengini, yâni, nefsin heva ve hevesini her vakit İsa'nın kalbine koyma.

4431 O ahmak gibi ki, hikâye arasında istikamet erbabı için onu zikreylemiştik.

[19] Âl i İmran Sûresi'nin 150. âyetinden: "*Hayır! Sizin mevlânız Allah'tır. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır.*"

4432 Sen İsâ'dan ceset diriliğini isteme, Musa'dan da Firavun'a uygun murâdlarının husulünü talep etme.

4433 Geçinme düşüncesini kalbinde bulundurma. Sen Allah kapısında bulun, mukadder olan rızkın eksilmez.

4434 Bu beden, rûha oba, yahut Nûh'a nisbetle gemi gibidir.

4435 Türk mevcut olunca bir oba bulunur. Husûsiyle o, aziz ve Allah kapısı mensuplarından olursa, açıkta ve aç kalmaz.

İsâ Aleyhisselâm'ın duâsıyla kemiklerin dirilmesi hikâyesinin tamamı

4436 İsa Aleyhisselâm, o genç ve budala arkadaşının talebiyle kemiklerin üstüne Allah'ın ismini okudu.

4437 Hükm-ü İlâhî, o ham adamın talebi üzerine o kemikleri diriltti.

4438 Kemiklerin ortasından siyah bir arslan sıçradı. Bir pençe vurup o adamın sûretini mahvetti, yâni, öldürdü.

4439 Çabucak kellesini kopardı ve beynini akıttı. Ceviz içi kadar bir beyni vardı ki o kafada beyin yok demekti.

4440 Eğer onda beyin olsaydı kafasının kırılması, yâni helak olması, ancak bedenine âit bir noksan olurdu.

4441 İsâ Aleyhisselâm arslana: "Niçin bu adamı alelacele öldürdün?" diye sordu. Arslan: "Ona senin canın sıkılmış olduğu için", cevâbını verdi.

4442 Yine İsâ: "Adamın kanını niçin içmedin?" suâlinde bulundu. Arslan da: "Taksîm-i ezelîde o, bana rızk olmamıştı", dedi.

4443 Ne kadar kimse vardır ki o kükremiş arslan gibi avını yemeden dünyâdan gitmiştir.

4444 Öyle kimsenin kısmeti saman kadar, hırsı ise dağ misâlidir. Allah'ın huzuruna çıkacak yüzü olmadığı hâlde halk arasında vücûh, yâni, şeref kazanmıştır.

4445 Ey bize dünyâdaki zor işleri kolaylaştırmış olan Allah; işsizlikten ve faydasız işlerden bizi kurtar.

4446 Bize yem görünüyor, hâlbuki o, olta bulunuyor. Allah'ım; mevcudatı bize oldukları gibi göster.

4447 Arslan dedi ki: "Ey Mesîh, yâni ey Hazreti İsâ; bu av, yemek için değil, ibret göstermek içindi.

4448 Eğer benim dünyâda rızkım olsaydı ölülerle ne işim vardı?"

4449 Bu adamın parçalanması, saf ve berrak bir su bulup da ona işeyen eşeğin cezasıdır.

4450 Eğer eşek o derenin kıymetini bilmiş olsaydı, oraya ayağını sokmak değil, başını daldırırdı.

4451 O, İsâ gibi bir peygamberi ve hayat veren bir suyun sahibi olan Rûhullah Hazretlerini bulmuşken.

4452 Ey âb-ı hayâtın emîri ve sahibi (*kün*) emriyle bizi ihya eyle diye nasıl ölmedi?

4453 Ey insan; aklını başına al da nefs köpeğinin dirilmesini isteme ki o nefs, çoktan beri senin düşmanındır.

4454 O kemiğin toprak başına olsun, yâni, Allah müstehakını versin ki bu köpeğin ruh avlamasına mâni oluyor.

4455 Köpek değilsin, kemiğe neden âşıksın? Sülük gibi niçin kan içmeye düşkünsün?

4456 Önünü göremeyen ve imtihanlarda mahçup olmaktan kurtulamayan göz, nasıl gözdür?

4457 Zanları bazen sehvettiği olur. Sendeki nasıl bir zandır ki yolu görmüyor?

4458 Ey kayayı görüp de insan zanneden ve eşyanın hakikatini göremeyen göz; sen başkalarına, meselâ ölmüş akrabâna ağlıyorsun. Onlar için yas dökeceğine otur da kendin için ağla.

4459 Ağlayan buluttan ağaç dalı yeşerir ve tâzeleşir. Mum da ağlamakla daha ziyâde aydınlanır.

4460 Her nerede ağlayıp sızlıyorlarsa orada otur. Çünkü ağlayıp sızlamaya sen onlardan ziyâde muhtaçsın.

4461 Çünkü onlar fânî bir kimseden ayrılmışlardır, yakınlarından biri öldüğü için feryâd ediyorlar. Hakikat madenindeki beka la'linden gafil bulunmaktadırlar.

4462 Çünkü gönülde taklit nakşı ve bağı vardır. Git de gözyaşıyla o bağı kazı, yâni izâle et.

4463 Zîrâ taklit, her iyiliğin âfetidir, sağlam bir dağ gibi olsa bile saman kadar hafif ve değersizdir.

4464 Eğer bir kör, iri yarı ve çabuk hiddetlenir bir kimse olsa bile gözü olmadığı için onu bir et parçası farz et.

4465 Eğer mukallid, kıldan ince, yâni, mânâsı derin sözler söylese bile o söylediği sözlerin hakikatinden kafasının haberi yoktur.

4466 Yine o mukallid, kendi sözlerinden mest olur. Fakat onunla mest eden şarap arasında epeyce uzak bir mesafe vardır.

4467 O mukallid, dere yatağı gibidir ki dahilindeki suyu içmez. Su, onun içinden geçer, su içenlere gider.

4468 Su dere yatağında durmaz. Çünkü o yatak susamış ve su içici değildir.

4469 Mukallid ney gibi hazîn hazîn inler. Lâkin iniltisi müşteri ve dinleyici toplamak içindir.

4470 Mukallid, söz söyler ve nasihat verirken ağlar. Fakat habisin muradı tamahtan, yâni, cemâatten para koparmaktan başka bir şey değildir.

4471 O ağlayan mukallid müessir sözler söylerse de onda yanık bir yürek ve temiz bir etek yoktur.

4472 Muhakkik (araştıran) ile mukallid (taklitçi) arasında çok fark vardır. Bu, yâni, muhakkik; Dâvud Aleyhisselâm gibidir, o yâni, mukallid ise ancak sadadır, yankıdan ibarettir.

4473 Bunun, yâni, muhakkikin söz menbaı, yürek yanıklığıdır. O mukallid ise eskiden bellemiş ve anlar anlamaz bellediklerini öğretmekte bulunmuştur.

4474 Sakın o mukallidin söylediği sözlere aldanma. Öküz yük taşır da araba inler.

4475 Böyle olmakla beraber mukallid de sevaptan mahrum kalmaz. Nitekim cenazede ağlayan kadınlara definden sonra ve hesap sırasında ücret verilir.

4476 Kafir de, mü'min de Allah der. Fakat ikisinin arasında mühim bir fark vardır.

4477 Bir dilenci ekmek dilenmek için Allah der. Bir müttekî ise (*tâ sîn mîm*)[20]'i ruhundan gelen bir ihlâs ve coşkunlukla Allah'ı zikreder.

4478 Eğer dilenci, söylediği sözün, yâni, Allah Lafz-ı Şerifinin ne demek olduğunu hakkıyla bilseydi onun nazarında ne eksiklik, ne de fazlalık kalırdı.

4479 O ekmek talibi, saman için Mushaf taşıyan eşek gibi senelerce Allah der.

4480 Eğer dudağının telâffuz etmiş olduğu (Allah) lâfz-ı şerifi onun kalbinde parlamış olsaydı, kalbı zerre hâline gelir ve mevhum varlığı mahvolurdu.

4481 Sihirbazlıkta bir şeytanın adı, sihirbaza yol aldırır, yâni, yapmak istediği işi husule getirir. Ey dilenci herif; sen ise ism-i İlâhî ile bir mangır alabiliyorsun.

Bir köylünün kendi sığırı zannıyla karanlıkta arslanı kaşıması

4482 Bir köylü, sığırını ahıra bağladı. Bir arslan sığırı yedi ve onun yerine oturdu.

4483 Köylü gece vakti ahıra gitti. O budala, sığırını yoklamak istiyordu.

4484 Arslanın azâsını okşuyor, sırtını, yanını aşağı yukarı kaşıyordu

4485 Arslan diyordu ki: "Eğer fazla aydınlık olsaydı bu adamın ödü kopar, yüreği kan olurdu.

[20] Şuarâ ve Kasas Sûrelerinin 1. âyetleri.

4486 Beni küstahça kaşıması, gece vakti kendi sığırı sanmasındandır."

4487 Cenâb-ı Hak buyurur ki: Ey kör budala; nâmımım zikredilmesinden Tur Dağı parçalanmadı mı?

4488 Eğer biz dağa Kur'ân kitabını inzal etmiş olsaydık parça parça olur ve her parçası ayrılıp giderdi.

4489 Eğer Uhud Dağı, bana ve azamet-i Ulûhiyetime vâkıf olsaydı, parçalanır ve yüreğinden kan giderdi.

4490 Allah'ın mübarek ismini babandan ve anandan işitmiş olduğun için şüphesiz gafil olarak ona sarılmışsın.

4491 Eğer sen taklitsiz olarak İsmullahın azametine vâkıf olsaydın, onun letafetinden hatif gibi nişansız olurdun.

4492 Taklidin âfetini ve mazarratını anlamak için şu kıssayı tehdit makamında dinle.

Semâ yapmak için misâfirin merkebini sofilerin satması

4493 Bir sofî, seyahati esnasında bir tekkeye geldi. Merkebini dergâhın ahırına bağladı.

4494 Evvelce söylediğimiz sofî gibi değil, kendi eliyle hayvanına su ve ot verdi.

4495 Sehivden, yanlışlıktan ihtiyatta bulundu, yâni, hayvanını kendi eliyle doyurdu. Lâkin kaza gelince ona karşı ihtiyatın ve tedbirin ne faydası olabilir?

4496 Tekkedeki dervişler fakir ve bundan dolayı kusurlu idiler. Zirâ fakr u zaruret, insanı helak edecek bir küfre yakındır.

4497 Ey zengin; sen toksun, aklını başına al da dertli bir fakirin çarpık ve yanlış hareketine gülme.

4498 Kusur ve kabâhat olarak o sofi cemâati hep birden eşeği satmaya karar verdiler.

4499 Çünkü; zaruret dolayısıyla murdar ve haram olan bir şey mübah olur, zaruret şevkiyle nice fesad, salah hükmünü alır.

4500 O anda eşekceğizi götürüp sattılar. Yiyecek getirdiler ve mumlar yaktılar.

4501 Bu gece yiyinti, eğlenti ve hırs u iştihâ vardır diye tekkenin içine velvele düştü.

4502 Üç gün oruç tutmak, yâni, günlerce bir şey yemeyip aç durmak ne zamana kadar sürecek, bu zenbil ile dolaşmak ve herkesten dilenmek ne vakte kadar devam edecekti.

4503 Biz de mahlûkuz, bizim de canımız var. Bu gece misâfirimiz olduğu için bize devletli ve bereketli bir gecedir

4504 Kendilerinde mevcut olanı yüksek bir ruh sandıkları için bâtıl tohumunu ekmiş oldular.

4505 Misâfir ise uzun yoldan geldiği için yorgundu. Gösterilen teveccüh ve hürmeti görünce hoşuna gitti.

4506 Tekkedeki sofiler birer birer onu taltif ettiler ve kendisine hoş bir hizmet oyunu oynadılar.

4507 Misâfir sofi, kendine olan meyli görünce "Bu gece raks u semâ etmezsem ne vakit ederim?" dedi.

4508 Yemek yediler, semâ başladı. Tekke tavana kadar toz, duman içinde kaldı.

4509 Onların vecd ü iştiyaktan döşeme tahtasına ayak vurmaları ve iki tarafa sallanmaları tozları kaldırdı, âdetâ mutfak dumanı hâlini aldı.

4510 Kâh el çaparak ayak vuruyorlar, kâh yere kapanıp yüzleriyle sofayı süpürüyorlardı.

4511 Sofi, hırsını, yâni arzu ettiği yemeği nâdiren bulur ve ondan dolayı obur olur.

4512 Ancak Allah'ın nurundan ve mânevî nimetinden doyuncaya kadar yemiş olan sofî müstesnadır ki o, kapı çalmak, sadaka ve ekmek istemek arından uzaktır.

4513 Sofilerden binde biri, böyle Nûr-i İlâhî ile doyup, yemeye muhtaç olmaz. Diğerleri öyle zevatın sayesinde yaşarlar.

4514 Bahsedilen kalenderhânede semâ başlayınca mutrib, yâni, mürşid, yahut zâkir ağır ûsullü bir terennüm tutturdu.

4515 Eşek gitti, eşek gitti diye tegannîye başladı, bu nağmenin hararetli neşesine cümleyi teşrik eyledi.

4516 Bu neşe ile ve ayak vurmak ve el çırpmak sûretiyle eşek gitti, eşek gitti diye sabaha kadar raksettiler.

4517 O yiyinti, içinti ve coşup semâ etme bitince sabah oldu. Hepsi misâfire veda edip birer tarafa gittiler.

4518 Tekke boşaldı, o misâfir sofî kaldı. O yolcu da eşyasının tozunu silkti ve yola hazırlandı.

4519 O yol arkadaşı arayan sofî eşyasını merkebe yüklemek için odadan çıkardı.

4520 Yoldaşlarına yetişmek için acele ediyordu. Ahıra gitti, fakat merkebini bulamadı.

4521 Dedi ki tekkenin hizmetçisi onu suya götürmüş olmalı. Çünkü merkep dün gece çok az su içmişti.

4522 Hizmetçi geldi. Sofi: "Merkep nerede?" diye sordu. Hizmetçi: "Şunun sakalına bak, dün gece kıyamet koptu, yâni, eşek gitti, eşek gitti diye kıyamet kopardılar, duymadın mı?" diye cevap verdi.

4523 Sofi dedi ki: "Ben merkebi sana teslim ettim, seni onun üzerine vekil tayin eyledim.

4524 Benim sana verdiğimi ve gönderdiğimi iade et.

4525 Bahsi şerîata tevcih ve tatbik et. Şer'in hilafı delil getirme. Sana teslim eylediğim merkebi bana geri ver."

4526 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: "Elinin aldığı şeyi sonunda sahibine teslim etmek gerektir."

4527 Hizmetçi dedi ki: "Ben yalnız olduğum için mağlup idim. Sofiler bana hücum ettiler. Benim için can korkusu vardı. Katl ile tehdit olunduğum için mükreh ve mecbur mevkiinde kaldım. Mükrehe tazmin lâzım gelmez.

4528 Sen kediciklerin ortasına bir takım ciğer atıyorsun, sonra da ondan nişan ve eser arıyorsun.

4529 Yüz açın arasında bir pide, yüz köpeğin karşısında miskin bir kedi kalır mı?"

4530 Sofi dedi ki: "Senden zulmen aldıklarım farz edelim. Onu almakla benim gibi bir fakirin canına kasdettiler.

4531 Ey fakir; sofiler, merkebini satmaya götürüyorlar diye niçin bana haber vermedin?

4532 Haber vere idin eşeğimi kimde bulursam alırdım, yoksa altınımı, yâni, eşeğin bedelini verirlerdi.

4533 Onlar burada oldukça yüz türlü çâre bulunurdu. Şimdi ise her biri bir memlekete gitti.

4534 Ben kimi tutayım, kimi kadıya götüreyim. Bu kaza senin yüzünden başıma geldi.

4535 Nasıl oldu da gelmedin ve: 'Ey garib; böyle korkunç bir zulüm vâki oldu', demedin?"

4536 Hizmetçi dedi ki: "Vallahi, ben sana haber vermek için kaç defa geldim.

4537 Sen ise hepinden daha neşeli olarak oğul; merkep gitti diyordun.

4538 Merkebin sahibi, hayvanın satıldığını biliyor ve kazaya razı oluyor. Ârif bir adam! diyerek geri dönüyordum."

4539 Sofî dedi ki: "Hepsi onu hoş bir edâ ile söylüyorlardı. Hakikaten onlar gibi söylemek bana da zevk vermişti.

4540 Doğrusu onları taklit eyleyişim beni berbât etti, Hay öyle bir taklide yüzlerce lânet olsun.

4541 Husûsiyle ekmek için yüzsuyu döken, sofîlikten hiç nasibi olmayan böyle herifleri taklit edişe lânet olsun.

4542 O cemâatin zevki bana aksetti de kalbim o akisten zevk aldı.

4543 Latif ve kâmil yarandan o kadar aks lâzımdır ki o aks olmasa da denizden, yâni, mânâ bahrinden feyz almalısın.

4544 İbtidâ akseden bir feyzi sen taklit bil. O feyz, sürekli ve devam ederse tahkik olur.

4545 O feyz, tahkik hâline girmeyince yârân ve ihvanın ve salâh-i hâl sahibi zevatın nazarlarından,ayrılma, onların aks ve tehirlerinden feyz bul ki kalbinin sedefindeki damla daha inci olmamıştır.

4546 Eğer gözünün, kulağının ve aklının sâf ve tortusuz olmasını istersen, gözünü kaplayan ve aklını örten tamâ perdelerini yırt.

4547 Çünkü o sofinin tamahtan mütehassıl taklidi, nurdan ve nurun lemeânından aklını bağladı.

4548 Bahsinde bulunduğumuz sofinin de yiyinti tamahı, semâ zevki tamahı, hakikati, (yâni, merkebin satıldığını) idrak etmekten onun aklını men eyledi.

4549 Eğer aynada tamâ zuhur etseydi nifak hususunda o da bizim gibi olurdu

4550 Eğer terazide mala tamâ olsaydı tarttığı şey'in vasf-ı hâlini sana nasıl doğru söylerdi.

4551 Her peygamber, sâf bir kalp ve hâlis bir niyetle kendi kavmine: "Ben size Allah'tan getirdiğim habere mukabil ücret istemiyorum", demiştir.

4552 Ben dellâlım; Allah sizin müşterinizdir. Cenâb-ı Hak bana iki taraf için de dellâliyet vermiştir.

4553 Benim emr-i İlâhîyi tebliğ edişimin ücreti nedir? Yârin didârıdır. Cemâl-i İlâhî temâşasıdır. Ebu Bekir, hakikaten kırk bin dirhem sarfetmiş olsa da.

4554 Onun kırk bin dirhemi, benim risâlet ücretim olamaz. Aden civarında çıkan inci ile şebe denilen karataş nasıl bir olur?

4555 Sana bir hikâye söyleyeceğim, onu can kulağıyla dinle ki tamam idrâk bağı olduğunu anlayasın.

4556 Tamahkâr olan kimse tutuk sözlü olur, serbestçe konuşamaz. Tamahı bulunan şahsın gönül gözü, yâni, basar-ı basireti nasıl parlar?

4557 Onun gözü önünde mansıb, mevki ve altın hayâli, gözde çıkmış kıl gibi olur, hakikati göstermez.

4558 Allah muhabbetiyle kalbi dolmuş, kendisi de aşkullah ile mest olmuş kimseler müstesnadır ki onlara hazine dolusu altın versen hürriyetlerini satmazlar.

4559 Her kim Hakk'ın cemâlini müşahede ile berhurdâr olursa bu dünyâ, onun nazarında leş görünür.

4560 Lâkin o sofi; aşk-ı İlâhî mestliğinden uzak olduğu için hırs ve tamahından geceleri görmeyen kimseler gibi olmuştu.

4561 Hırs ve tamahın mest-i medhûşu olan kimse yüzlerce hikâye dinler de hiçbiri onun tamahı kulağına girmez.

Kadı dellallarının bir müflisi şehir etrafında teşhir ve tarif etmeleri

4562 Evsiz, barksız bir müflis vardı ki zindanda ve amansız kayıtlar içerisinde kalmıştı.

4563 Zindandakilerin lokmasını sebepsiz yere yerdi. Tamahı dolayısıyla oradakilerin kalbine Kafdağı gibi sakil gelirdi.

4564 Mahpusların hiçbirinde bir lokma ekmek yemeye cesaret yoktu. Çünkü lokma kapan müflis lokmanın üçünü kapıyordu.

4565 Allah'ın davetinden, yâni makbul kullarına çektiği kanaat ziyafetinden her kim uzak kalmışsa pâdişah olsa bile dilenci gibi aç gözlüdür.

4566 O müflis, insanlık şerefini ayak altına almış, o lokma kapıcının arsızlığından, zindan cehenneme dönmüştü.

4567 Rahat ümidiyle tenhâ bir izbeye kaçsan, hattâ zindan köşesine çekilsen bile o kaçtığın yerde huzûrunu kaçıracak bir âfet zuhûr eder.

4568 Dünyanın hiçbir köşesi canavarsız ve tuzaksız değildir. (Yâni nerede bulunsan karşına bir engel çıkar ve onun münasebetsizliği tuzak gibi seni yakalar.) Âlemde Allah'ın halvethânesinden, (yâni bir yerde oturup Allah'ı düşünmekten ve ona hasr-ı fikretmekten) başka rahat ve huzur yoktur.

4569 Zaruri olan dünyâ zindanı köşesi, ayak ücretinden ve dayaktan hâlî değildir.

4570 Ey sâlik-i vallahi'l-azîm, fare deliğine bile girsen orada da bir kedi pençesinin tırnaklarına mübtelâ olursun.

4571 İnsanın tahayyülâtı geniştir, muhayyilesi güzel olur, yânı, güzel tahayyülde bulunursa, sahibi de güzel hayâlât ile yaşar.

4572 Eğer hayâlâtı hoşa gitmeyecek şeyler gösterirse, sahibi de mumun ateşte eridiği gibi erir.

4573 Eğer yılan ve akrepler arasında iken Allah sana hoş hayâller verirse.

4574 O hayaller sana bakırı altın yapan kimya gibi olur da yılanlar, akrepler gözüne munis görünür.

4575 Güzel hayâlden sabır, hoş olur ki o hayâllerden ferec ü ferah husule gelir.

4576 Sabrın sonundaki ferec ü ferah kalbe îmandan gelir. İmandaki zaaf ümitsizlik ve karın ağrısıdır.

4577 Sabır, îmandan baş tacı bulur. Sabır olmazsa iman da olmaz.

4578 Hazreti Peygamber buyurdu ki: Tabiatında sabır olmayan kimseye Allah kemal- iman vermemiştir.

4579 Meselâ; biri, senin gözüne yılan kadar soğuk görünür, fakat yine o kimse, başkasının nazarında tasvir gibi olur.

4580 Çünkü sana yılan gibi görünen kimsenin sen küfrü ve fıskı hayâlini görürsün. Onu hoş görenin nazarında ise onun îmân ve salâh tarafı görünür.

4581 Bir şahısta iki fiil vardır. O, bazen balık, bazen olta olur.

4582 Onun yarısı mü'min, yarısı Mecûsî, keza yarısı hırs, yarısı sabırdır.

4583 Senin halikın ve mabûdun olan Allah (*Feminküm ve kâfirun ve minküm mü'minun*)[21] buyurmuştur.

4584 Bir sığır misâli ki derisinin yarısı siyahtır, öbür tarafı, yâni, sağ ciheti ay gibi beyazdır.

4585 Her kim bu siyah ve kötülük tarafını görürse reddeder, her kim, beyaz ve iyilik tarafını görürse talep eyler.

4586 Yûsuf Aleyhisselâm, kardeşlerine hayvan gibi görünüyordu, Yine o, Yakub Aleyhisselâm nazarında hûrî misali idi.

4587 Yusuf'un kardeşlerindeki fer'î gözler, kötü tahayyülleri dolayısıyla onu çirkin görmüşlerdi. (Çünkü fer'î olan zâhir gözüyle bakmışlardı.) Asıl göz olan basar-ı basiret kendilerinde yoktu.

4588 Zâhir gözünü, basar-ı basiretin fer'i bil; basiret gözü bir şeyi nasıl görürse zâhir gözü de er, geç onun tarafına döner.

4589 Sen mekana mensupsun. Aslın ise lâmekândır. Bu dükkânı kapa, o dükkanı aç.

4590 Dünyanın altı cihetine kaçma. Zirâ altı cihet tavla oyunundaki altı kapı gibidir. Altı kapının bağlanması ise oynayanın mat olması demektir.

Zindandakilerin kadı vekili huzurunda o müflisin elinden şikâyet etmeleri

4591 Zindandakiler, kavrayışlı kadı vekilinin karşısına şikâyet için geldiler.

4592 "Bizden kadıya selam söyle. Şu âdi heriften ne kadar rahatsız olduğumuzu anlat.

4593 Şu müflis, boşboşuna dolaşıcı, obur ve muzır olarak bu zindanda dâimi kaldı.

4594 Edepsizliğinden çağırılmaksızın ve selâm vermeksizin sinek gibi herkesin yemeğine konuyor.

[21] Teğabün Sûresi'nin 2. âyetinden: "Sizi O yarattı. *Kiminiz kâfirdir, kiminiz mü'min.* Allah yaptıklarınızı görmektedir."

4595 Altmış kişinin yiyeceği onun için hiçtir. Artık yetişir dersen işitmemezlikten gelir.

4596 Zindandakiler hayır sahiplerinden bir lokma gelince, onu yüz türlü tedbir ile gizli olarak açsalar da.

4597 O cehennem boğazlı, yâni doymaz dere; hemen yetişir. Allah (*kulû veşrabu*)[22] "yiyin için", buyurmuştur diye de hüccet getirmiştir.

4598 Üç sene süren kıtlık gibi olan bu heriften dâd[23] bir, feryâd iki. Kadı efendimizin gölgesi, yâni, hayâtı dâim olsun.

4599 Ya bu su sığırını zindandan çıkarsın, yahut ona lokma olmak üzere vakıftan bir vazife tahsis etsin.

4600 Ey kendisinden erkeklerin de, kadınların da hoşnut oldukları kadı efendi, adalet göster ki senden imdâd umuyoruz."

4601 O söz anlar vekil, kadı'nın yanına gitti, zindandakilerin şikâyetini bir bir anlattı.

4602 Kadı o müflisi zindandan nezdine çağırttı. Onun hâlini kendi adamlarından da soruşturdu.

4603 Zindandakiler sürüsünün müflis heriften ettikleri şikâyet kadı indinde sabit oldu.

4604 Kadı müflise dedi ki: "Kalk, zindandan çık, arda kalası evine çekil."

4605 Müflis cevap verdi ki: "Benim hânümânım senin lûtf u ihsanındır. Zindanın ise, dünyânın kâfirlere cennet olduğu gibi benim cennetimdir.

4606 Ben şeytan gibiyim ki 'ey selâmet veren Rabbim, bana kıyamete kadar mühlet ver'; demişti.

4607 Ben bu dünya zindanında hoşum, yâni, dünyâ zindanı bana hoş gelmiştir. Mühlet ver de orda düşmanımı, yâni Âdem'in oğullarını helâk edeyim.

4608 Her kimde iman rızkı ve âhiret yolunun azığı olmak üzere bir ekmek varsa.

4609 Kâh mekr[24] ile, kâh hile ile ellerinde alayım da pişmanlıklarından feryâd etsinler.

4610 İnsanları bazen fakr u zarurete düşersin dîye korkutayım, bazen da güzellerin zülfü ve beni ile gözlerini bağlayayım.

4611 Bu dünyâ zindanında hakikî îman rızkı azdır. Olanların çoğu da şeytan köpeğinin saldırışından çarpıktır.

4612 Namazdan, oruçtan ve yüzlerce yakarış ve duâdan hâsıl olan zevk rızkını şeytan, mekriyle ve iğvâsıyla alır, götürür.

---

[22] A'raf Sûresi'nin 31. âyetinden.
[23] Dâd: şikayet.
[24] Mekr: Hile, düzen, aldatma.

4613 İblisin şeytanetinden Allah'a sığınırım, âh ki onun azgınlığından helâk olduk.

4614 Şeytan bir köpektir amma binlerce kişinin dâhiline girer ve her kime girerse, girdiği kimse de onun gibi olur.

4615 Her kim seni Allah'a tâat ü ibâdetten soğutursa bil ki şeytan ondadır ve onun derisi altına gizlenmiştir.

4616 Asıl şeytan; böyle bir sûret, yâni, kendisine yardımcı insan şeytanı bulamazsa seni vebale sokmak için hayâline gelir.

4617 Seni kâh teferrüce gitmek, kâh dükkân açmak, kâh ilim tahsil etmek, kâh hânümân, yâni, aile hayaliyle günâha sokmak ister.

4618 O zaman çok çok *(lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhilaliyyil'azîm)*[25] de, lâkin bunu yalnız dilinle değil, kalbinle ve ayn-ı ruhunla söyle.

Müflis kıssasının bakiyesi

4619 Kadı dedi ki: "Müflis olduğunu isbât et. Müflis cevap verdi ki: İşte zindanındaki mahpuslar şâhit."

4620 Kadı dedi ki: "Onlar senden kaçıyorlar ve senin elinden kan ağlıyorlar, yâni, davâcı mevkiinde bulunuyorlar. Onların şahâdeti makbul değildir.

4621 Hem senden kurtulmak istiyorlar. Bu garaz ve maksatla bâtıl şahâdette bulunurlar."

4622 Mahkemedekilerin hepsi de: "Onun felâketine ve iflâsına biz de şahidiz dediler."

4623 Kadı her kime onun hâlini sorduysa, "Mevlânâ; bu müflisten vazgeç" dedi.

4624 Kadı dedi ki: "Bu, müflistir diye şehrin etrafında dolaştırın.

4625 Onun için mahalle mahalle dellal çağırtın ve bu adam müflistir diye davul çaldırın.

4626 Hiç kimse ona veresiye bir şey satmasın, kimse ona bir mangır borç vermesin.

4627 Dolandırıcılık fenninden dolayı biri, onu buraya getirirse, bilmiş olsun ki artık onu zindana göndermeyeceğim.

4628 Onun müflisliği bence sabit olmuştur. Elinde nakid ve kumaştan hiçbir şey yoktur."

4629 İnsanın dünyâ hapsinde bulunması, müflisliği sabit olmak içindir.

[25] "Allah'tan başka kimsenin gücü ve kuvveti yoktur." mânâsındaki Hadis-i Şerif.

4630 Şeytanın müflisliğini Allah'ımız, Kur'ân'ımızda dellâl çağırtır gibi nida ettirdi.

4631 Şeytan hilekârdır, müflistir, kötü sözlüdür. Onunla hiç ortaklık etme ve ticârete kalkışma.

4632 Eğer şeytanla ortaklık edersen sonra bahane bulmaya kalkarsın. O, müflistir, ondan nasıl istifâde eder, yahut uğradığın zararı nasıl tazmin ettirirsin?

4633 Müflisin fitnesi alevlenince odun satan bir Kürd'ün devesini getirdiler.

4634 Zavallı Kürt, devemi almayın diye çok feryâd etti, kadı tarafından bu işe tevkil edilmiş olanı da birkaç para rüşvetle sevindirdi.

4635 Kürdün devesini aldılar. Kuşluk vaktinden geceye kadar müflisi bindirip sokaklarda dolaştırdılar. Sahibinin feryâd ü figanı fayda vermedi.

4636 Dehşetli bir kıtlık gibi olan o müflis, deveye bindi. Deve sahibi de devenin arkasından koşmaya başladı.

4637 Taraf taraf, mahalle mahalle gezdirdiler, şehir halkı müflisi iyice tanıdı.

4638 Her hamam önünde ve her çarşı ortasında bulunan herkes, müflisin şekline ve yüzüne baktı.

4639 Türk, Kürt, Rum ve Arap olmak üzere dik sesli on dellâl kendi lisanlarıyla bağırıyorlardı ki:

4640 "Bu adam müflistir, hiçbir şeyi yoktur. Sakın kimse ona bir pul bile ödünç vermesin.

4641 Gerek meydanda, gerek gizli habbe kadar bir şeye mâlik değildir. Müflistir, kalpazandır, hilekârdır, aldatıcı ve kandırıcıdır.

4642 Sakın onunla bir işe girişmeyin, öküz getirse de sıkı ve sağlam bağlayın.

4643 Eğer bu solmuş ve kokmuş herifi hüküm için bana getirirseniz ben ölüyü hapsetmek istemem.

4644 Bu müflis tatlı dilli, yâni hoş sohbettir. Boğazı gayet geniş, yâni, oburdur. Üst elbisesi yeni, iç çamaşırı parça parçadır.

4645 Üstüne hile için giydiği yeni elbise de iğretidir. Onu halkı aldatmak için giymiştir.

4646 Ey selim kimse, hakim olmayanın dilindeki hikmet sözlerini iğreti elbise gibi bil.

4647 Eli kesilesi bir hırsız, yeni elbise giymekle senin elini nasıl tutar ve nasıl yardımında bulunabilir?"

4648 Gece olunca müflis deveden indi. Kürt ona dedi ki: "Menzilim uzak, vakit de gecikti.

4649 Kuşluk vaktinden beri deveme bindin ve üstünde gezdin. Arpadan geçtim, saman bedeli olarak birkaç para ver."

4650 Müflis dedi ki: "O hâlde biz şimdiye kadar niçin dolaştık? Senin şuurun nerede? Evde kimse yok mu?

4651 Benim müflis olduğumu ilân için çalınan davulun sesi yedi kat göğe vardı. Sen bu kötü vakıayı duymadın mı?

4652 Hey delikanlı; senin kulağın ham bir tamahla dolmuş ki yapılan ilanı duymadın. Evet, tamâ, insanı ağır ve kör eder.

4653 Bu kerata müflistir! diye edilen ilanı kerpiçler, taşlar bile duydu.

4654 Müflis olduğumu gece vaktine kadar söyledikleri hâlde o sözler, deve sahibine tesîr etmedi. Çünkü o tamahla doluydu."

4655 Kulak ve gözde Allah'ın mührü basılıdır. Hicablarda çok sûret ve çok sada vardır.

4656 Cenâb-ı Hak; cemalden, kemâlden, nâz ve cilveden dilediği gözlere gösterir.

4657 Yine Cenâb-ı Hak; işitme ve zevk alıp coşma gibi şeylerden irâde ettiğini kulaklara duyurur.

4658 Kâinat çâre ile doludur. Fakat Allah, senin için çâre tarafına bir pencere açmayınca bir çâre bulamazsın.

4659 Her ne kadar sen şimdi o çâreden gafil bulunuyorsan da hacet hâsıl olunca ve husulüne irâde-i İlâhiye taalluk edince Hak sana o çâreyi izhar eder.

4660 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: "Ulu Tanrı her dert için bir ilaç yaratmıştır."

4661 Allah'ın fermanı olmayınca derdine derman olacak şeyin rengini de, kokusunu da göremezsin.

4662 Ey çâre arayan; gözünü mekânsızlığa, yâni, zamandan da, mekândan da münezzeh olan Allah'a dik. Bir ölünün kabzedilen ruhunu takip etmesi gibi.

4663 Bu cihan; cihetsizlik âleminden peyda olmuş, yersizlik makamından mahluk olan dünyâ, muvakkat bir karargâh bulmuştur.

4664 Eğer sen Rabbin talibi ve Rabbani, yâni, Rabbe mensup bulunuyorsan bu varlık cihanından yokluk âlemine avdet et.

4665 Hem o yokluktan ürkme ki o, îrâd yeridir. Şu varlık görülen âlem ise az, çok masraf mahallidir.

4666 Allah'ın sanatı tezgâhı yokluktadır. Varlık âleminde muattilden başka var olan kimdir?

4667 Ey şeriki, nazîri bulunmayan pak ve mukaddes Rabbimiz; bize yardım et ve kusurumuzu bağışla.

4668 Ey rifk u merhamet sahibi Allah; bize rakik[26] ve müessir sözler ilham et de onlarla duâ ve senin merhametini celbedelim.

[26] Rakik: çok ince, nazik, yumuşak kalpli.

4669 İlâhî; duâ da senden, icabet de senden, eminlik de senden, mehâbet[27] de sendendir.

4670 Ey söz sultanı; biz hatâ söyledikse onu düzelt ki sen her şeyin ıslah edicisisin.

4671 Allah'ım; sende bir kimya, yâni, bir kudret var ki onunla o hatâyı sevâba tebdil edersin. O yanlış, kan ırmağı olsa bile onu Nil nehri hâline getirirsin.

4672 İlâhî; böyle ince işler, ancak senin işindir. Böyle iksirler, ancak senin esrarındır.

4673 Yâ Rabbî; su ile toprağı birbirine karıştırdın, sudan ve çamurdan Âdem'in cesedini nâkşeyledin.

4674 Allah'ım; insan cinsine zevce, dayı, amca gibi nispetler, binlerce düşünce, sürür ve gam verdin.

4675 Sonra insanların bazısına, halâs ve bu gam ve sürûrdan ayrılık verdin.

4676 O gibi yüksek zevatı kendiliğinden, akrabâ ve taallukât ile tabiat bentlerinden âzâd etmişsin, onların gözlerine güzelleri ve güzellikleri çirkin göstermişsin.

4677 Mahsûs olan, yâni, görülen, işitilen, tadılan ve tutulan her şeyi öyle yüksek zevât reddeder ve görünmeyen, yâni, bâtın olan Allah'a istinâd eyler.

4678 Öyle kimselerin aşkı zâhir, maşûku gizlidir. Onun için haricî ve aşikâr olan sevgili, dünyâda fitnedir.

4679 Bunu, yâni, abdülbâtın olup da sırf yâr-ı nihânîye bağlanmayı bırak ki sûrete olan aşklar; ne o sûrete, ne de bir hanımın güzel yüzüne aittir.

4680 Aşk, ister bu cihâna, ister öbür cihâna âit olsun (maşuka) süretten ibâret değildir.

4681 Âşık olduğun bir güzelin ruhu bedeninden ayrılınca onu niçin terk ediyorsun?

4682 O ölü kalıbın sûreti yerindedir. Öyle olduğu hâlde ona karşı zuhura gelen soğukluk nedendir? Ey âşık; senin hakîkî sevgilinin kim olduğunu ara da bul.

4683 Mahsûs olan, yâni, görülen bir güzel, (maşûka) olsaydı ona his sahibi olan kimse hakîkî ve ebedî âşık olurdu.

4684 Madem ki vefakârlık aşkı artırır, nasıl olur da sûret, vefakârlığı başka bir hâle, yâni, vefasızlığa kalbeder?

4685 güneşin ziyası duvara akseder de duvar iğreti bir parlaklık bulur.

4686 Ey selîm ve saf kimse; bir kerpice neden gönül bağlıyorsun? Parlaklığa muvakkaten ma'kes olan kerpiç duvara bağlanman doğru değildir. Asıl ve daimî parlak olan bir hüsn ü cemâli ara.

---

[27] Mehâbet: Büyük bir kişinin karşısında duyulan saygı ve çekinme hissi, heybet, ihtişam.

4687 Ey kendi aklına âşık olup da kendisini öyle sûrete tapanlardan üstün gören, sen de bilmiş ol ki.

4688 Senin hissine akseden de akl-i küllün ışığıdır. Bakır gibi olan hissiyâtın üzerinde onu iğreti bir altın, muvakkat bir yaldız bil.

4689 Beşeriyetteki güzellik muvakkat bir yaldızdan ibarettir. Yoksa sevgilim dediğinin şahsın kocamış bir eşek gibi çirkinliğini görür mü idin.

4690 O sevgili bir vakit melek gibi güzelken şeytan gibi çirkinleşmiştir. Çünkü o güzellik onda iğreti bulunuyordu.

4691 Ondaki güzelliği azar azar alırlar. Nitekim bir fidan yavaş yavaş kurur.

4692 Git de (*Vemen nuammirhu nünekkishu*)[28] âyetini oku. Ey süret âşıkı; gönül talebinde bulun, ete ve kemiğe gönül verme.

4693 O gönlün cemâli bâkîdir. Seneler geçmekle onun güzelliği zail olmaz. Onun iki dudağı, senin için âb-ı hayât sâkîsi olur.

4694 Gönül hem âb-ı hayattır, hem sakidir, hem mesttir. Senin benlik tılsımın kırılınca her üçü bir olur.

4695 Sen o biri, kıyâs ile, şöyle olursa böyle olur demekle bilemezsin. Allah'a kulluk et, tâât ve ibadette bulun ki tevfîk-ı İlâhi ile anlayasın. Yoksa anlar anlamaz halt etme.

4696 Senin mânâ dediğin ve mânâ sandığın da sûretten ibarettir ve iğretidir. Sen kendi münâsip ve muvâfıkın ile mesrur oluyorsun.

4697 Mânâ, seni senden alan ve nakşa bağlanmaktan müstağni kılan bir Tevfîk-ı İlâhîdir.

4698 Mânâ, ihsanı kör ve sağır eyleyen, nakış ve sûrete, güzelce bir yüze âşık eden değildir.

4699 Körün nasibi gam artıran hayâldir. Gözün nasibi ise bu fena âleminin hayâli mevcudatıdır.

4700 Kur'ân'ın harf ve kelimelerini körler ezberlemişlerdir. Fakat merkebi göremedikleri için palanına vururlar.

4701 Sen madem ki gözlüsün, merkebin ardınca git ki o, sıçramış ve kaçmıştır. Ey palana tapan; ne vakte kadar palan dikeceksin?

4702 Ey münasebetsiz; palansız bir merkebe bin. Aleyhisselât Efendimiz çıplak merkebe binmedi mi?

4703 Hazreti Peygamber, palansız merkebe bindi. Hazreti Peygamber'in yaya olarak sefer ettiği nakledildi.

---

[28] Yasin Sûresi'nin 68. âyetinden: "Bununla beraber kimin ömrünü uzatıyorsak, yaratılışta onu (güç ve kuvvetini alarak) tersine çeviriyoruz. Hâlâ akıllanmayacaklar mı?"

4704 Senin nefs merkebin kaçmıştır. Onu mücâhede kazığına bağla. Ne vakte kadar İlâhi emirlerin yükünü taşımaktan kaçacak?

4705 Onun vazifesi sabır ve şükür yükünü taşımaktır. İster yüz senelik, isterse yirmi, otuz yıllık hayatta nefs bu yükleri taşıyacaktır.

4706 Hiçbir günahkâr, başkasının yükünü yüklenmez, Ekmemiş olan kimse de bir şey biçemez.

4707 Ham bir tamahtır. Oğul; ham tamâha düşme ki ham bir meyveyi yemek, insanın midesini bozar.

4708 Ham tamâ meselâ: "Filân ansızın bir define buldu. Ben de istiyorum. Dükkân ve ticâret neme lâzım?" demek gibi olur.

4709 Kazanmak, define bulmaya ne vakit ve nasıl mâni olur? Sen işten, güçten fariğ olma ki tahayyül ettiğin define onun akabindedir.

4710 Ey sâlik; sakın eğer şöyle yapaydım, eğer böyle yapaydım diye (eğer) kaydına bağlanma.

4711 Zîrâ (eğer) demekten –sözü ve fiili hakikate muvafık olan Resûlullah Hazretleri men etti ve "o, münafıklık alâmetidir" buyurdu.

4712 O münafık (eğer) diye ölür ve (eğer) demekle hasretten başka bir şey elde edemez.

4713 Bir garip, acele barınacak ev arıyordu. Bir dost onu harap bir eve götürdü.

4714 O dost, o garibe dedi ki "Eğer bu evin çatısı olsaydı bitişiğimde sana bir mesken olurdu.

4715 Eğer içinde ayrı bir oda bulunsaydı âilen de rahat ederdi."

4716 Garip cevap verdi ki: "Evet, dostların komşuluğu boştur. Fakat azîzim eğer, yâni olsaydı, bulunsaydı kelimelerinde oturulmaz ki!

4717 Bütün bu âlem, hoşluğun tablakârıdır, yâni, hoşça vakit geçirmek ister. Onu hazırlamak ve bulmak için ateş içindedir.

4718 İhtiyar ve toy herkes altın tâlibidir. Lâkin avâmın gözü altının hâlisiyle kalpını ayırt edemez.

4719 Hâlis altının kalpında da bir parlaklık vardır. Onu gör. Lâkin mihenk taşına vurmadan yalnız zan ile bir sikkeyi altın diye kabul etme.

4720 Eğer mihenk taşın, yâni, şeriat ahkâmına vukufun varsa ve o adamın ahvâl ve ef'âli şer-i şerife uygun bulunursa onu kabul et, yoksa git de kendini âlim ve ârif bir zâta teslim eyle ve onun mihengiyle tecrübeye giriş.

4721 Can içinde bir mihenk bulunmalıdır, o yoksa, sen de yol bilmiyorsan, kendi kendine sefere çıkma ve ileri gitme.

4722 Gulyabânîlerin[29] sesi, bildik sesi gibidir. Fakat öyle bir bildik, tanıdık sesi ki insanı helake götürür.

4723 "Ey kervan halkı! Benim tarafıma geliniz. Yol bu cihettendir, işte nişan da buradadır", diye seslenir.

4724 Gul, kafile halkını helak etmek için her birinin adıyla çağırır.

4725 Kafile, o sese aldanıp da çağırılan tarafa gidecek olursa orada kurt ve arslan görür, yoldan uzaklaşmış, gündüzü gecikmiş, kendi de telef edilmiş olur.

4726 O dahilî gul'un sesi nasıl olur, onu da söyle. O ses: "Mal isterim, mevki ve mansıp isterim, şeref ve haysiyet sahibi olmak isterim" âvâzıdır.

4727 Kendi içerinden bu sebepleri men et ki sana bir takım esrar münkeşif olsun.

4728 Allah'ı zikret de gul'ların sesini yak, bastır; nergis gibi olan gözünü akbaba gibi murdar bulunan bu dünya tamahından kapa.

4729 Hakîkî sabahı, yalancı sabahtan ayırd et. Şarabın rengini kadehinden tefrik eyle.

4730 Ola ki sabr ü sebat, sana, bu yedi tabakadan müteşekkil gözlerden başka bir göz, bir basar-ı basiret peyda eyleye.

4731 Şu renkler yerine başka renkler görürsün de mücevherleri âdî taş gibi kıymetsiz bulursun.

4732 Kendin inci, hattâ deniz gibi olursun ve felekte gezen güneşe benzersin.

4733 Sâni-i hakîkî, iş yerinde nihandır. Sen git de onu iş yerinde, yâni, âyan-ı sabite[30] mertebesinde müşahede et.

4734 İş, yâni, Hakk'ın yaratış sanatı, onun yaratma tezgâhına perde germiş olduğu için sanat-ı hilkati hâricinde onu müşahede edemezsin.

4735 İş yeri, âmil ve sanatkâr olan Allah'ın bulunduğu yerdir, iş yerinden hâriç olan, sanatkârdan gafildir.

4736 O hâlde Hakk'ın tezgâhı demek olan ademe, yâni, âyan-ı sabite âlemine teveccüh et ki sâni ile masnûunu birlikte göresin.

4737 Adem tezgâhı, basar-ı basiret sahibi olanların yeridir, öyle ise o tezgâhın hârici kapalılıktır.

4738 İnatçı Firavun, mevhum varlığa baktığı için Hakk'ın adem tezgâhını ve kaza ve kaderini görmekten kör olmuştu.

4739 Kazây-ı İlâhîyi kapısından defetmek için kaderin tebdilini isterdi.

4740 Hâlbuki Kazây-ı İlâhî, kaderin define çâre arayan o hilekâr Firavunun bıyığına gülüyor, yâni, onunla istihza ediyordu.

---

[29] Gulyabanî: İnsanları korkutan hayalî bir varlık.

[30] Âyan-ı sabite: Kâinatın bütün ilminin sûretler şeklinde sabit olduğu âlem, Hakikat-ı Muhammediye.

4741 Takdîr-i ilâhî değişsin diye o, yüz binlerce bîgünâh masumu öldürttü.

4742 Peygamber Mûsâ zuhura gelmesin diye binlerce zulüm ve kati günahını yüklendi.

4743 Firavun o kadar kan döktüğü hâlde, Mûsâ doğdu ve onu kahretmeye hazırlandı.

4744 Eğer Firavun, Allah'ın sanatı, kaza ve kader tezgâhını görmüş olsaydı, hile etmekten ve çâre aramaktan eli ve ayağı kururdu.

4745 Mûsâ, Firavunun sarayında emniyet ve afiyetle yaşıyordu. O ise hâriçte nahak yere masum çocukları öldürtüyordu.

4746 Bir nefs sahibine benzer ki, cesedini beslediği ve nefsini kuvvetlendirdiği hâlde, hâriçteki bir kimsenin bana adaveti var diye vehme kapılır.

4747 Bu adam benim düşmanımdır, bana haset etmektedir, der. Hâlbuki ona haset eden ve düşmanı bulunan kendi cesedi, yâni, nefsidir.

4748 Nefs sahibi olan kimse Mûsâ gibidir. Teni ise onun Firavunudur. Sâhib-i nefs kimse kendi dahilindeki nefsi bırakır da düşman nerede? diye hâriçte aranır.

4749 O nefs sahibi olan kimsenin asıl düşmanı kendi vücûdu dâhilinde nâz ü naîm ile beslendiği hâlde, hâriçtekilere kin ve adavet gösterir, hiddet ve şiddetle elini ısırır.

Töhmet dolayısıyla anasını öldüren bir şahsı bir kimsenin ayıplaması

4750 Biri, hiddetle ve hem hançer, hem yumruk darbesiyle anasını öldürdü.

4751 Biri ona dedi ki: "Soysuzluğundan analık hakkını hatıra getirmedin.

4752 Hey çirkin suratlı; onu niçin öldürdün? Sana ne yaptığını söylemiyorsun?"

4753 Katil cevap verdi ki: "Kendisini utandıracak bir iş yaptı. Ben de toprak, ayıbını örtsün diye onu öldürdüm."

4754 Katili tevbih eden dedi ki: "Ananı öldüreceğine zina edeni öldüreydin." Katil cevap verdi ki: "Her gün bir adam mı öldürmeliydim?

4755 Onu öldürmekle halkın kanını dökmekten kurtuldum. Onun boğazını kesmek, başkalarının kafasını kesmekten hayırlıdır."

4756 Ey insan; o kötü tabiatlı ana, senin nefsindir ki onun fesadı her tarafa yayılmıştır.

4757 Aklını başına al da o alçak nefsini öldür ki onun yüzünden her ân muhterem bir zâta kasdediyorsun.

4758 Şu hoş ve geniş dünyâ, onun yüzünden sana dar gelir. Yine onun yüzünden Hak ile de, halk ile de cenge kalkışırsın.

4759 Nefsini öldürür; yâni, onun sözünü dinlemezsen, yaptığın hoyratlıktan dolayı şundan bundan özür dilemekten kurtulursun. Memlekette hiçbir düşmanın kalmaz.

4760 Enbiyâ ve evliya hakkındaki sözümüz, birini şüpheye düşürecek olursa.

4761 Eğer bir kimse çıkıp da enbiyâ ve evliyanın nefisleri ölmüş değil miydi, (yâni, nefs derecelerinin sonu bulunan râziyye ve marziyye hâlini bulmamış mıydı, öyle iken neden onların da düşmanları ve hasûdları vardı?) diye sözümüze itirâz ederse.

4762 Ey doğruyu anlamak isteyen; kulak ver de senin o müşkiline ve şüphene cevâbı dinle.

4763 Peygamberlerin ve evliyanın münkirleri olanlar, kendilerinin düşmanı idiler. Ettikleri tecâvüz, hakikatte kendilerine açılmış birer yara idi.

4764 Düşman, cana kasdedendir. Yoksa kendisi can çekişen olamaz.

4765 Gündüzleri meydana çıkmayan yarasa, ziyasına tahammül edemediği için güneşin düşmanı değildir. Belki her mahluk gibi gündüz görünemediği için kendi kendisinin düşmanıdır.

4766 Güneşin ziyası yarasayı öldürür. Güneş onun rahatsızlığına ehemmiyet verir mi?

4767 Düşman; kendisinden azap gelen, meselâ lâ'l taşına güneşin ziyasının aksetmesine mâni olandır.

4768 Bütün kâfirler, peygamberlerin cevheri parıltısından, onların nûr-ı nübüvvetinden feyz almaya kendileri mâni olurlar.

4769 Halk, enbiyâ ve evliyanın gözüne nasıl hicâp olabilir? Onlara düşman olmakla halk, kendi gözünü kör ve kulağını sağır ederler.

4770 Halkın nebilerle velîlere adavet göstermesi, Hintli bir kölenin efendisine kindarlığı ve düşmanlığı dolayısıyla kendisini öldürmesine benzer.

4771 O köle, efendisini zarara sokmak için, evin damından baş aşağı atılır.

4772 Eğer bir hasta hekime düşman olursa, yahut bir çocuk mektep hocasına adâvet ederse.

4773 Her ikisi de hakikatte kendi canlarının eşkıyası olurlar, kendi akıl ve ruhlarının yolunu vururlar.

4774 Bir çamaşırcı güneşe kızar, bir balık suya düşman olursa.

4775 Sen dikkatli bir nazarla bak ki bu hiddet ve adavetin zararı kime dokunur? Sonunda şekavete uğrayacak kimdir?

4776 Ey insan; Allah seni çirkin yaratmış ise, hem vechen, hem ahlâken çirkin olma.

4777 Eğer ayakkabın seni taşlığa götürürse gitme. Eğer kabahatin iki çatal bulunuyorsa, dört çatal olma.

4778 Sen hasetkâr olduğun için "Ben filandan aşağı mıyım, tâlihimde bu idbâr, bu aşağılık neden artıyor?" diyorsun.

4779 Hakîkaten haset ayrıca bir noksan ve başkaca bir ayıptır, hattâ bütün eksikliklerin en bayağısıdır.

4780 Şeytan, aşağılıktan utandığı, yâni, Âdem'e secde etmek ve tazimde bulunmakla küçük düşeceğini sandığı için Allah'ın o hususdaki emrine itaat etmedi. İtaatsizliği dolayısıyla de kendisini heder etti, gitti.

4781 Âdem Aleyhisselâm'ın Halîfe-i İlâhiye olmasına haset ederek ona tazimde bulunmamakla, kendisini a'lâ ve bâlâ göstermek istedi. Lâkin bâlâlık nerede kaldı? Gözlerinden kanlı yaşlar süzüldü.

4782 Malûm Ebû Cehil de asil, lâkin yetim ve servetsiz bulunan Muhammed bin Abdullah'ın "Muhammedün Resûlullah" olmasına haset etti de hasedi yüzünden kendisini yüksek tutmaya kalkıştı.

4783 Künyesi (Ebü'l-Hikem[31]) iken (Ebû Cehil[32])e tahvil edildi. Nice ehliyetli şahıslar vardır ki haset şevkiyle nâehil olmuşlardır.

4784 Ben, talep ve taharrî olan şu cihanda hüsnü ahlâktan daha iyi bir ehliyet görmedim.

4785 Fazilet davasından ve o dava dolayısıyla küstahlık etmekten ve ilim sahibi geçinmekten vazgeç. İlim ve fen, dünyâda lazımsa da âhirette faydası yoktur. Orada iş görecek olan Allah rızâsı için muhtaçlara hizmette bulunmak ve ahlâk-ı hasene sahibi olmaktır.

4786 Cenâb-ı Hak, ıstırâba düşen hasûdların hasedi meydana çıksın diye peygamberleri vâsıta kıldı.

4787 Çünkü her kavim; hak olsun, bâtıl olsun bir mabut tanır, ona kulluk etmekten arlanmaz. Bundan dolayı onu büyük ve ibâdete lâyık bildiklerinden onun ulûv-vi şanına da haset etmezler. Binâenaleyh hiçbir yerde, hiçbir kimse Allah'a haset etmemiştir.

4788 Peygamberi kendi gibi zannedenler, nübüvveti hâiz olmasına haset ettiler.

4789 Resûlün büyüklüğü ve mukaddesliği tasdik etmiş olanlardan hiçbiri onun hakkında hasede düşmez.

---

[31] Ebu'l-Hikem: Hikmetler babası.

[32] Ebu Cehil: Cehaletin babası.

4790 Enbiyâ devri geçtikten sonra onların yerine kaim olmak üzere bir veliy-yi ekmel vardır. Enbiyâ zamanındaki imtihan kıyamete kadar devam edecektir.

4791 Her kimin hüsnü ahlâkı varsa o, evliya düşmanlığından halâs olur, her kimin kalbi sağlam değilse, haset ve adâvet yolunda kırılır.

4792 İmâm-ı hay ve tasarrufta mutlak olan işte o veliy-yi kâimdir ki gavs-ı âzam da denilir. O zâtın mutlaka seyyidlerden olması lâzım değildir. İster Ömerü'l-Fâruk, ister Aliyyü'l-Murtazâ neslinden olsun, ekmel bir zât, gavs-ı âzam olur.

4793 Ey necat yolunu ve sırât-ı müstekimi arayan kimse; doğru yolu bulan da, o yolu gösterecek olan da o imâm-ı hümâm, yâni, hazret-i gavs-i âzamdır. O zât-ı mukaddes hem gizlidir. Hem de karşında oturmuştur.

4794 O gavs-ı âzam nur gibidir ki akıl, onun Cebrâilidir. Onun vilâyet mertebesince dûnunda olan da onun kandilidir.

4795 Kandil derecesinde olan velînin mertebece dûnunda olan da bizim mişkâtımızdır. Çünkü nurun derece ve mertebece tertipleri vardır.

4796 Allah nurunun yedi yüz perdesi vardır. Nûrânî hicapları bu kadar tabaka ve derece bil.

4797 Her hicap, yâni, perdenin arkası bir kavmin makamıdır. Bu perdeler imama, yâni, mihrâb önüne varıncaya kadar saf saftır.

4798 Son safta kalmış olanların gözleri mânen zayıf olduğu için öndeki safın nuruna tahammül edemez.

4799 En son safın önündekiler de, kuvvet-i rü'yet olmadığı için fazla aydınlığa bakamazlar.

4800 En öndeki mukarribin-i İlâhiyenin hayâtı olan nûr, geride kalanlar ve biri iki gören şaşıların ruhu için illettir, meşakkattir, fitnedir.

4801 Şaşılıklar, vahdeti kesret hâlinde görüşler yavaş yavaş azalır, yedi yüz perdeyi geçince de geçen deniz olur.

4802 Demiri, yahut altını izabe ve tasfiye için lâzım olan âteş, taze ayva ve elmanın pişip kemâle gelmesine yarar mı?

4803 Elma ve ayvanın hafif bir hamlığı vardır ki, güneşin ziyası onları pişirir ve oldurur. Onlar demir gibi kuvvetli bir ateş istemezler.

4804 Misâl gösterilen demir, riyazet çeken fakîr-i mücâhiddir ki ateş içerisinde ve çekiç altındadır. O ateştir, kırmızıdır ve hoştur.

4805 O demir, ateşin vasıtasız kapıcısı olur. Rabıtasız, kılavuzsuz ateşin içine girer.

4806 Su çocukları, yâni, su vâsıtasıyla yetişen sebze, meyve vesâire gibi nebatat doğrudan doğruya ateşe muhâtap olamazlar ve ondan pişkinlik bulamazlar.

4807 Onların ateşte aheste aheste pişmesi için ya tencere, yahut tava olmalıdır. Nasıl ki yol yürümekte ayak için pabuç ve dolak lâzımdır.

4808 Yahut orta yerde bir mekân bulunmalıdır ki oradaki vâsıtasıyla kızsın ve harareti suya nakletsin.

4809 Onun gibi fakir, vasıtasız tecellîye mazhar olan ve tecellî şuleleriyle onun arasında rabıta bulunan zattır.

4810 Kalp olmazsa, ten söz söylemesini ne bilir, kalp aramazsa, ten nasıl arayabilir?

4811 O hâlde tecellî-i İlâhî şuâının isabet ettiği, o demir gibi sabırlı velîdir. Nazargâh-ı Rabbani de ten değil, kalptir.

4812 Sonra bu cüz'î gönüller de esrâr-ı İlâhiye madeni bulunan ârifin kalbine nisbetle ten gibidir.

4813 Bu söz çok misâl ve şerh ister. Lâkin avamın vehme düşüp ayağı kaymasından korkuyorum.

4814 Yapmak istediğimiz iyilik, bizim için kötülük olmasın, yâni, irşâd etmek isterken dalâlete düşürmeyelim diye çekiniyorum. Şu kadar söylediklerim de kendiliğimden değil, murâd-ı İlâhî iledir.

4815 Çarpık ayağa, çarpık ayakkabı iyi gelir. Dilencinin tezgâhı da kapı dışarısıdır.

Bir pâdişahın yeni satın aldığı iki köleyi imtihan etmesi

4816 Bir pâdişah, ucuza iki köle satın aldı. Onlardan birine söz söyledi ve dinledi, yâni, konuştu.

4817 Onu kalben zeki ve tatlı dilli buldu. Zâten tatlı bir dudaktan ne doğar? Şeker suyu gibi cevap işitilir.

4818 İnsan, dilinin altında gizlidir. Bu dil, rûh kapısının perdesidir.

4819 Bir rüzgâr perdeyi kaldırınca evin içerisi bize görünür, yâni, bilmediğimiz, tanımadığımız bir kimse, hâl icâbı bir söz söyleyince ruhunu setretmiş olan perde açılır, onun ruhu ve kalbi bize aşikâr olur. Yâni nasıl bir adam olduğunu anlarız.

4820 Onun ruhu evinde cevahir mi var, buğday mı var, o ev altın hazînesi mi, yoksa yılan ve akrep yuvası mı meydana çıkar.

4821 Yahut orada bir hazîne, yanı başında da bir yılan mı var? Anlarız. Çünkü altın hazinesi bekçisiz olmaz.

4822 Pâdişahın konuştuğu köle, düşünmeden öyle cevaplar veriyordu ki başkaları öyle cevâbı beş yüz defa düşündükten sonra verebilirdi.

4823 Sanki onun içinde bir irfan deryası vardı ve o derya inci gibi sözlerden ibaretti.

4824 O deryadan zuhur eden her incinin parıltısı hak ile bâtılı ayırt ederdi.

4825 Kur'ân'ın nuru, bizim için zerrelerine varıncaya kadar hak ile bâtılı ayırt etmiştir.

4826 O irfan incisinin parlaklığı, bizim gözümüzün nuru olaydı hem suâl, hem cevap bizden olurdu.

4827 Gözünü çarpıttığın, yâni, şaşı gibi baktığın için ayın kursunu iki görüyorsun. Bu şüpheli bakış senin suâlin gibidir.

4828 Mehtaba bakışını doğrult ki kameri bir göresin. İşte sana cevap

4829 Fikrini düzelt ve iyi bak ki senin fikrin o cevherin şuâıdır.

4830 Kulaktan kalbe gelen her cevâba karşı, göz: onu bırak, beni dinle der.

4831 Kulak vâsıta, göz ehl-i visaldir. Göz sâhib-i hâldir, kulak kil ü kal ashabındandır.

4832 Kulağın işitmesinde sıfatın, gözlerin görmesinde zatın tebeddül etmesi vardır.

4833 Ateşin mâhiyetine dâir sana söz vâsıtasıyla yakîn hâsıl olmuştur. Bu, ilmelyakîn mertebesidir. Lâkin ona bağlanıp kalma, terakki et.

4834 Sen yanmayınca ateş hakkındaki ilmin aynelyakîn değildir. Yakînin en yüksek derecesini anlamak istersen ateş içinde otur.

4835 İşitilen sözler kulağa girerse o kulak da göz gibi olur. Yoksa duyulan kil ü kal, kulağın dışarısına takılır kalır.

4836 Bu sözlerin sonu gelmez. Yâ Mevlânâ geri dön de pâdişah o kölesine ne yaptı? Onu söyle.

Pâdişahın o iki köleden birini bir yere göndermesi ve diğerinden bazı şeyler sorması

4837 Pâdişah, o köleceğizi zekâ sahibi görünce onu bıraktı, öbürüne "gel!" diye işaret etti.

4838 Köleceğiz tabirindeki kâf, kâf-ı rahmettir, küçültme edatı değildir. Nasıl ki büyük baba, torununa yavrucuğum derse, o sözdeki (cuğum) aşağılama için olmaz.

4839 İkinci köle pâdişahın huzuruna yaklaşınca, ağzının koktuğu ve dişlerinin simsiyah olduğu anlaşıldı.

4840 Pâdişah onun söyleyişinden hoşlanmamakla beraber esrarını araştırdı.

4841 Dedi ki: "Bu kıyafet ve bu kokmuş ağızla uzakta dur, lâkin daha öteye de gitme ki.

4842 Mektup ve kâğıt ehli olursun. Yâni, uzaklaşman mektupla konuşmak lâzım gelir. Bir verde oturulup konuşulan bir nedim olamazsın.

4843 Dur da ağzına ilâç yapalım. Sen sevgili bir kimsesin, biz de fen sahibi bir hekimiz.

4844 Bir pire için yeni bir kilimi yakmak lâyık olmadığı gibi, seni tahkir etmek ve gözden düşürmek de doğru değildir.

4845 Ağzının kokusu ve dişlerinin karalığıyla beraber, otur da bir, iki hikâye söyle ki aklının derecesini anlayım."

4846 Sonra o zeki köleyi, git, kese sürün diye hamama yolladı.

4847 Berikine dedi ki: "Aferin! Sen zeki bir çocuksun, hattâ hakikatte bir değil, yüz gulâm derecesindesin.

4848 Kapı yoldaşının göstermek istediği gibi değilsin. O hasetçi köle bizi senden soğutmuştu.

4849 Demişti ki: O hırsızdır, doğru değildir ve doğru durmaz. Ahlâksızdır, nâmerttir ve denîdir."

4850 Köle dedi ki, "O dâima doğru sözlüdür. Ben onun gibi doğru söyleyen bir kimse görmedim.

4851 Doğru söylemek onun tabiatında vardır. O ne derse ben, söylediği boşunadır demem.

4852 İyi düşünen o arkadaşın eğriliğini bilmiyorum. Onun sözleri dolayısıyla kendimi itham edilmiş sayarım.

4853 Pâdişahım; belki o, bende bir takım ayıp görmüştür ki ben onları kendimde görmemişimdir.

4854 Eğer herkes evvelden kendi ayıbını görebilseydi onu ıslah etmekten nasıl fariğ olurdu?

4855 Ey peder; bu halk, kendinden gafil olduğu için birbirinin ayıbını söyler.

4856 Ey puta tapan; ben kendi yüzümü göremem. Ancak senin yüzünü görürüm. Sen de benim yüzümü görürsün.

4857 Kendi yüzünü görebilen kimsenin nuru, sair halkın nurundan ziyâdedir.

4858 Öyle bir kimse ölse bile görüşü bâkî kalır. Çünkü onun görüşü Allah'ın nûrundandır.

4859 Kendi yüzünü gösteren bir nûr; nûr-i hissi, yâni, bu gözlerdeki nûr değildir."

4860 Pâdişah dedi ki: "O, senin ayıplarını söylediği gibi sen de onun kusurlarını söyle.

4861 Söyle ki benim gamhârım ve memleketle işlerimin kâhyası olduğunu bileyim."

4862 Köle dedi ki: "Pâdişahım; o benim hakîkaten hoş bir kapı yoldaşım olmakla beraber ayıplarını söyleyeyim.

4863 Onun ayıbı: Şefkat, vefa ve insaniyettir. Keza onun ayıbı: 'Sadâkattir, zekâdır ve hemdemliktir.

4864 Onun en küçük ayıbı: cömertlik ve düşkünlere yardımda bulunmaktır.. Hem öyle bir cömertlik ve yardım ki icâbında canını bile verir."

4865 Allah yüz bin can izhâr eylemiştir. Hangi bir cömertlik onun sehâsına ve kerem ü atâsına benzeyebilir?

4866 Dere kenarında suyu esirgemek, dereyi görmeyen bir köre yakışır.

4867 Hazreti Peygamber buyurdu ki: Her kim kıyamette nail olacağı mükâfatı şeksiz, şüphesiz bilirse.

4868 Ki bire mukabil en az on sevap verilecektir, ona her zaman türlü türlü sehâvette bulunmak gerektir.

4869 Cömertliğin hepsi ivaz, yâni karşılığını görmekten ileri gelir. O hâlde ivaz görmek, verdiği şeyin ziyana uğraması korkusunun zıddıdır.

4870 Hasislik, va'dedilen mükâfâtı görmemektir. İnciyi görmek, dalgıcı sevindirir.

4871 Böyle bir mükâfata karşı dünyâda hiç kimse hasis olamaz. Çünkü hiç kimse bedelsiz oynamaz.

4872 O hâlde cömertlik elden değil, gözdendir. İş görecek olan gözdür. Görenden başkası hasislikten kurtulamaz.

4873 Kapı yoldaşımın diğer bir ayıbı da kendini görüp beğenen bir kimse olmamasıdır. O, kendi varlığının ayıplarını arar.

4874 O, kendi ayıbını arar ve söyler. Herkese karşı iyi, nefsine karşı kötüdür ki kendini itham eder."

4875 Pâdişah dedi ki: "Arkadaşını methetmek hususunda ileri gitme. Onu meth sûretiyle kendini sena eyleme.

4876 Çünkü ben onu imtihana çekerim de sonra sen mahçup olursun."

Kölenin hüsnü zannı dolayısıyla arkadaşının vefakâr ve sadık olduğuna dair yemin etmesi

4877 Köle dedi ki: "Vallahi'l-azîm, billâhi'l-kerîm, mâliki'l-mülk, rahman ve rahim olan Allah'a yemin ederim ki övmekte mübalağa etmiyorum.

4878 Öyle Allah ki ihtiyâcı olduğu için değil, mahzâ fazl u keremi ve kibriyâ ve azameti îcâbı halkı irşâd ve hidâyet maksadıyla peygamberler gönderdi.

4879 Öyle Allah ki şu zelil ve miskin topraktan enbiyâ ve evliya gibi büyük şehsuvarlar yaratmıştır.

4880 Onları toprağa mensup olan mahlûkatın mizacından pâk etti ve feleklerdeki meleklerden ileri geçirdi, yâni, mertebelerini onlardan âlî kıldı.

4881 Cenâb-ı Hak, celâl-i zatî nârından bir şule aldı ve onu tecellî-i cemâliyle nûr-i safî hâline getirdi. Sonra o nûr-i sâfı, kendisinden husule gelen bütün envâr-ı mücerredeye feyz verdi.

4882 O şimşek ziyası hakkı için ki ruhlar üzerinde Aleyhisselâm marifet-i esmayı o ziyadan buldu.

4883 Âdem'de peyda olan o nuru Şîs'in eli topladı. Âdem de Şıs'te o nuru görünce, onu halife tayin etti.

4884 Nûh Aleyhisselâm o nurdan feyz aldığı için can deryası havasında inciler yağdırdı.

4885 İbrahim Aleyhisselâm'ın ruhu, o azîm nurun tecellîgâhı olduğu için Nemrut'un ateşine çekinmeksizin girdi.

4886 İsmail Aleyhisselâm o nur nehrine düşünce, yâni, Feyz-i Muhammedî'ye müstağrak olunca babasının keskin bıçağına boğazını teslim etti.

4887 Davut Aleyhisselâm'ın canı, o nurun şuâından hararet peyda edince zırh ören elinde demir yumuşadı.

4888 Süleyman Aleyhisselâm, memedeki çocuk gibi o nurun feyzini emmiş olduğu için cin ve şeytan ona köle ve fermanına muti olmuştu.

4889 Yakub Aleyhisselâm kazaya, yâni, Hazreti Yusuf'un firakına rızâ göstermiş olduğu için oğlunun gömleği kokusundan gözleri aydınlandı.

4890 Ay yüzlü Yûsuf Aleyhisselâm, Nûr-u Muhammedî güneşini görmüş olduğu için rüya tabirinde öyle uyanık zuhur etti.

4891 Yine o nurun tecellîgâhı olan Mûsâ Aleyhisselâm'ın elinden asâsı su içmiş, yâni, feyz almış olduğu için Firavun'un saltanatını bir lokma edip yuttu.

4892 İsâ Aleyhisselâm da o nuru merdiven, yâni, yükselmeye vâsıta bulduğu için dördüncü kat semânın üzerine fırladı.

4893 Hazreti Muhammed Sallallahü Aleyhi Ve Alihî Vesellem o mülk ve naîmi, yâni, kendi mânevî nurunu bu sûret âleminde bulunca, Ay'ı bir ân içinde ikiye ayırdı.

4894 Hazreti Ebûbekir Radiyallahü Anh, Nûr-ı Muhammedî'ye mazhariyet muvaffakiyetine alâmet olunca öyle bir şâh-ı risâletin fevkalâde sâdık bir musahibi oldu.

4895 Hazreti Ömer Radiyallahü Anh o Maşûk-ı İlâhînin âşık-ı şeydâsı olunca kalp gibi hak ile bâtılı ayırdı.

4896 Hazreti Osman Radiyallahü Anh -erbabı indinde- âyan ve aşikâr olan Nûr-u Muhammedî'nin kaynağı olunca faiz, yâni, taşıcı bir nur oldu ve kendisine (*zinnûreyn*)[33] denildi.

4897 Hazreti Ali Radiyallahü Anh, o nurun yüzünden inciler saçtı, yâni, Nûr-u Muhammedî'yi müşahede etmekle bir çok hakikat beyân etti, rûh çayırında, yâni, mânâ âleminde Allah'ın arslanı oldu.

4898 Cüneyd, o nurun askerinden o yardımı gördüğü için mânevî makam ve mertebeyi, sayılmaz bir dereceyi buldu.

4899 Bâyezid-i Bestâmî, o nurun ziyâde parlaklığından hakikat yolunu gördüğü için Hak tarafından (kutbü'l-ârifin) lâkabını işitti.

4900 Ma'ruf-u Kerhî, o nurun kerhine, yâni, kasabasına muhafız olduğu için Hakk'ın halifesi ve Rabbani nefes sahibi oldu.

4901 İbrahim bin Ethem, o nura doğru sürür ile at sürünce yâni, teveccüh eyleyince, adalet sultanlarının sultânı oldu.

4902 Şekîk-ı Belhî de o nuru bulmak arzusu ile azîm meşakkatli seyr ü sülûkte bulunduğu için keskin nazarlı ve güneş fikirli oldu.

4903 Zikrolunan evliyanın meşhurlarından başka, yüz binlerce gizli pâdişahlar, yâni, (mestûrîn-i ilâhiye) o nûr âleminden serfirâz olmuşlardır.

4904 Onların adı Allah'ın gayretinden gizli kaldı. Her dilenci, onların nâmını bilip, okuyamadı.

4905 Nûr-u Muhammedi ve o nur deryası içinde balıklar gibi yüzen münevverler hakkı için doğru söylüyorum.

4906 O nûr-ı âzama can denizi ve denizlerin canı desem bu tabirler, ona lâyık değildir. Onu tarif edebilmek için yeni bir isim arıyorum.

4907 O ân ve o lâtîfe-i sübhân hakkı için ki bu ve şu denilen şeyler ondandır. Bütün lübler ve cevherler ona nisbetle kabuk gibi kalır.

4908 Kapı yoldaşım ve arkadaşımın sıfatları, şu söylediklerimden yüz kat fazladır.

4909 O nedimin, yâni, arkadaşımın vasfından bildiğimi söylüyorum. Lâkin ey kerîm pâdişahım, sana itikat gelmiyor, ne söyleyeyim?

4910 Pâdişah dedi ki: "Artık kendi hâlinden bahset. Ne vakte kadar şunun, bunun ahvâlini söyleyeceksin?

4911 Ölüm günü bu hissiyâtın bâtıl olur. Ruhunda kalbihe yâr olabilecek nur var mı?

4912 Kabirde bu zâhir gözünü toprak doldurur. Kabri aydınlatacak rûhânî bir nurun ve basiretli bir gözün var mıdır?

[33] Zinnûreyn: İki nur sahibi.

4913 Elin, ayağın çürüyüp de birbirinden ayrıldığı vakit, ruhunu uçuracak kanada sâhip misin?

4914 Cesedinde rûh-u hayvânî kalmayınca, onun yerine ikâme etmek üzere sana bir rûh-u bâkî lâzımdır.

4915 O rûh-u bâkîyi elde etmenin şartı: Yalnız hasenatta bulunmak değil, o hasenatı nezd-i İlâhîye götürebilmektir.

4916 İnsanlıktan bir cevherin var mı? Yoksa eşek misin? Bu arazları, yâni, yaptığın işler ve hareketleri öldüğün vakit Allah huzuruna nasıl götüreceksin?

4917 Namaz ve oruç gibi arazlar iki zamanda, bu günün namazı varın, bu senenin orucu gelecek sene bulunmadığı için onların sûretleri de fânîdir.

4918 Arazları nakletmek, meselâ kılınan namazları, tutulan oruçları dünyâdan âhirete götürmek mümkün değildir. Lâkin o arazlar, yâni, o namazlar ve oruçlar cevherdeki illetleri ve hastalıkları mânevî tesîrleriyle izâle ederler.

4919 Bu araz, yâni, namaz, oruç ve şâire gibi ibâdetlerin feyzi eseri olan cevher, yâni, o ibâdetleri îfâ eden kimse değişebilir. Perhiz eden hastanın iyileşmesi gibi.

4920 Araz perhizi, cehd ile cevher hâlini alır. Lezzeti kalmayan bir ağız, perhiz ile bal gibi tatlılaşır.

4921 Zirâat yapmakla topraklar başak olur. Başa ilâç sürmekle kıl biter ve örülecek saç hâline gelir.

4922 Nikâhla bir kadın almak ve onunla cinsî muamelede bulunmak arazdır. O muamele fena bulur. Lâkin neticesinde mâ-i meniden bir çocuk doğar ki o cevherdir.

4923 Atı ve deveyi çiftleştirmek arazdır. Fakat o arazdan maksat: Cevher olan yavrunun doğmasıdır.

4924 Kavun, karpuz dikmek bir arazdır, onun mahsul vermesi ve kavun, karpuz meydana gelmesi cevherdir. İşte maksat da budur.

4925 Kimya ile uğraşmak da bir arazdır. O uğraşmaktan bir cevher hâsıl olduysa onu getir.

4926 Şahım; kılıca cila vermek arazdır, fakat bu arazdan kılıcın cevheri pastan kurtulur ve sâflık peyda eder.

4927 Sen de: Ben bir çok hayırlı amelde bulundum deme. O arazların yâni, amellerin hâsılatını göster, ürkme.

4928 Arkadaşını tavsif edişin bir arazdır. Artık sus. Keçi gölgesini kurban etmeye kalkışma."

4929 Köle dedi ki: "Pâdişahım; araz nakledilmez diyorsan, bu söz aklın ümitsizliğinden ileri gelir, ondan başka bir şey değildir.

4930 Eğer arazın nakli kabil olmasaydı fiiller bâtıl olurdu, sözler kabuktan ibaret, yânı, mânâsız kalırdı.

4931 Bu arazlar başka bir renk ve sûrette nakledilir, her fâninin haşri başka türlü olur.

4932 Her şeyin nakli, ona münasip bir sûrette olur. Sürünün çobanı da ona lâyık, yâni, çobanlığa muktedir bulunur.

4933 Mahşerde her arazın ayrı bir sûreti olacak, her arazın sûret bulmasına nöbet gelecektir.

4934 Kendine bak, sen de bir araz değil miydin? Evet. Bir çiftin, yâni, ananın, babanın harekâtı neticesisin ve bir garazla çiftsin ki o da amelinin neticesidir.

4935 Evlere ve köşklere bak ki onlar da yapılmadan evvel mühendisin zihninde birer masal gibi idi.

4936 Binasını yerinde, sofasıyla çatısını ve kapısını münâsebetli olarak gördüğümüz filân evi.

4937 Mühendisin zihninde olan o arazı, âletler ile ormandan kesilen direkler meydana getirdi.

4938 Her sanatın aslı ve mayası; hayâl, araz ve düşünceden başka nedir?

4939 Garazsız, ivazsız olarak dünyânın bütün eczasına bak ki hepsi de arazdan başka bir şeyle vücûda gelmemiştir.

4940 Fikir ve irâde evvel, onu amele getiriş sonradır. Âlemin binası da ezelde böyledir.

4941 Meselâ ağaçların meyvesi, fikirde evveldir. Lâkin amelde sonra zâhir olur.

4942 Sen amel edip meyve ağacını dikince ilk harfi sonra okursun.

4943 O ağacın kökü, dalları ve yaprakları evvelâ zuhur eder. Fakat onların hepsi de meyve vermesi içindir.

4944 O hâlde bir baş ki feleklerin de, meleklerin de beyni, ruhu ve sebeb-i hilkatidir, âhir zamanda hâtemü'l-enbiyâ olarak gelen ve hakkında (*Levlake lema halaktü'l-eflâke*) yâni: "*Habîbim, sen olmasaydın gökleri yaratmazdım*"[34] buyrulmuş olan Hazreti Muhammed Sallallahü Aleyhi Vesellem'dir.

4945 Bu bahis ve bu sözler, arazların nakline dâirdir ki mevzuu bir arslan gibi zorludur. Bu sözler de onu zabt için tuzak misâlidir.

4946 Bütün âlemler, araz idi ki o hakikati beyân için (*Hel etâ*)[35] geldi.

4947 Bu arazlar neden doğar? Yâni, zuhura gelir? Sûretlerden. Bu sûretler neden peydâ olur? Fikirlerden.

---

[34] Kudsi Hadis.

[35] İnsan Sûresi'nin 1. âyetinden: "Gerçekten insan üzerine dehirden (zamandan) öyle bir müddet geldi ki o zaman o, anılmaya değer bir şey değildi."

4948 Bu dünyâ, akl-ı küllün bir tefekkürüdür. Akıl bir şah gibidir, sûretler de onun elçileri misâlidir.

4949 İlk âlem, yâni, dünyâ imtihan ve tecrübe cihanıdır, âlem-i sânî, yâni, âhiret ise şunun, bunun mükâfat ve mücâzatı yeridir.

4950 Pâdişahım; eğer bir kölen cinayet yaparsa araz olan o cinayet zincire vurulmak ve zindana konulmak sûretinde zuhur eder.

4951 Yine bir kulun harpte lûtfuna lâyık ve arzuna uygun bir hizmette bulunursa araz olan o hizmet, hil'at olmaz mı?

4952 Bu araz ile cevher, yumurta ile kuş gibidir ki bu ondan, o bundan doğar."

4953 Pâdişah dedi ki: "Öyle farz et ki murâd ve hakikat dediğin gibidir. Arazdan cevher, cevherden araz doğacağını kabul edelim. Senin arazlarından, yâni, işlerinden ve hüsnü ahlâkından bir cevher doğmadı mı?"

4954 Köle cevap verdi ki: "Bu, iyilik, kötülük cihanı perdeli kalsın diye akıl, o cevheri gizli tutmuştur.

4955 Zîrâ fikir şekilleri zâhir olaydı kâfir de, mü'min de zikr-i Hak'tan başka bir şey söylemezdi.

4956 O hâlde din ve küfür alâmeti herkesin alnında görüneceği için gayb kalmaz, her şey meydana çıkardı.

4957 Eğer bâtıl düşünen ve yanlış hareket edenlerle istihza cesareti olsaydı, dünyada put yapan ve puta tapan nasıl bulunurdu?

4958 O zaman dünyâmız kıyamet hâlini alırdı. Bir insan kıyamette nasıl cürm ü hatâ edebilirdi?"

4959 Pâdişah dedi ki: "Allah kötülüklerin cezasını gizli bıraktı o gizlilik, avama göredir, Allah'ın has kullarına göre değildir.

4960 Meselâ ben ümerâdan birini zindana attırırsam, onu diğer emirlerden gizlerim, fakat vezirden saklamam.

4961 Allah bana bir çok işin ve amel sûretlerinden yüz bin tânesinin mükâfât ve mücâzâtını göstermiştir.

4962 Sen de yaptığın işlerden bana bir nişan ver ki ben hepsini bilirim. Hakikat kamerini bana karşı tereddüt ve şüphe bulutu örtemez."

4963 Köle dedi ki: "Sen benim işimin ve ahlâkımın nasıl olduğunu bildikten sonra, benim söylememi irâde etmekten maksat nedir?"

4964 Pâdişah dedi ki: "Cihanın izhâr edilmesindeki hikmet, bilinen şeyin meydana gelmesi idi.

4965 Allah bildiğini peyda edilmemiş bırakmadı. Yâni, ilm-i İlâhîde mâlûm olan âyan-ı sabiteyi ilimden ayn derecesine getirdi. Doğurmadan evvel cihâna doğurma zahmetini ve derdini vermedi.

4966 Bir zaman işsiz, hareketsiz oturamazsın. Her ân senden bir kötülük, yahut iyilik zuhur eder.

4967 Bu iş ve hareket gereği, sırrın meydana çıkmak için sana vekil edilen olmuştur.

4968 İnsanın zamiri ve kalbi, yahut kaza ve kader; iplik ucunu çektikçe ten yumağı nasıl sakin durur?

4969 O çekiş üzerine senin tasalanıp hareket etmen bir nişandır ki sana boş ve sakin durmak, can çekişmek gibi olur.

4970 Bu ve öteki dünyâ ebediyen hareket doğurur. Her hareket sebebi sana, ondan zuhura gelen eser, o hareketin çocuğudur.

4971 Bir sebepten bir hareketten bir eser doğunca, o eser de ayrıca bir sebep teşkil eder. Ondan da acayip eserler doğar.

4972 Bu sebepler nesil nesildir, yâni, birbirinden doğarlar ve bir silsile teşkil ederler. Lâkin onları görebilmek için iyiden iyi münevver bir göz lâzımdır."

4973 Pâdişah, o köle ile konuşurken bahis buraya geldi. Pâdişah ondan bir nişan gördü, yahut görmedi.

4974 Hakikat talibi olan pâdişah, ona dâir bir nişan gördüyse uzak değildir. Lâkin, onun zikri için bize izin yoktur.

4975 Öbür köle hamamdan gelince büyük pâdişah onu huzuruna çağırttı.

4976 Dedi ki: "Sıhhat ve afiyetler olsun. Sen lâtîf, zarîf ve güzelsin.

4977 Her kim yüzünü görse sevinirdi, seni görmek bütün dünyâ mülküne değerdi."

4978 Köle dedi ki: "Pâdişahım; o dini harabın benim hakkımda söylediklerinden bir parçasını lütfen bildir."

4979 Pâdişah dedi ki: "Evvelâ senin iki yüzlü bulunduğunu, sûrette ilâç, hakikatte dert olduğunu söyledi."!

4980 Arkadaşının habisliğini pâdişahtan işitince hiddeti deryası derhâl coştu.

4981 O kölenin ağzı köpürdü, yüzü kızardı ve hicv ü mezemmet[36] dalgası haddini tecâvüz etti.

4982 Dedi ki: "Bana arkadaş olalıdan beri kıtlığa uğramış köpek gibi bir çok herze yerdi."

4983 Arkadaşını aşağılamak için böyle çan çan ötünce pâdişah: "Yetişir!" diyerek elini onun ağzına götürdü ve

4984 Dedi ki: "Seninle onu bildim ve farkınızı anladım. Senin ruhun kokmuş, onun ağzı kokuyor.

[36] Mezemmet: Kınama, yerme.

4985 Ey canı kokmuş, yâni, ahlâkı bozuk; geride ve uzakta dur. Arkadaşın âmir olacaktır, sen onun maiyetinde memur bulunacaksın."

4986 Ey büyük kimse; Hadîs-i Şerifte: "Riya ile edilen teşbih, külhanda yetişmiş yeşillik gibidir." buyrulmuştur.

4987 O hâlde bil ki kötü huylu güzel ve iyi bir sûret bir mangır bile etmez.

4988 Bir kimsenin sûreti çirkin ve beğenilmez olsa bile, huyu iyi olunca onun ayağı dibinde öl.

4989 Bilmiş ol ki zâhirdeki sûret güzelliği zail olur, fakat mânâ âlemi ebedî kalır.

4990 Ne vakte kadar testinin üstündeki nakışlara âşık olup kalacaksın? Nakıştan vazgeç de testinin içindeki suyu ara.

4991 Ey gördüğü güzele takılıp kalan; onun sûretini görüyor; mânâsından, yâni, ahlâkı güzel mi, çirkin mi olduğundan gafil bulunuyorsun. Eğer akıllı bir adamsan sedeften inciyi al.

4992 Dünyâdaki kalıp sedefleri, yâni, cisimlerin hepsi de ruh denizinin feyziyle diridirler.

4993 Lâkin her sedefin içinde inci bulunmaz. Gözünü aç da her birinin içine bak.

4994 Onda ne olduğunu, bunda ne bulunduğunu ayırt et. Zîrâ o kıymetli eser nadiren ele geçer.

4995 Eğer sûrete bakacak olursan bir dağ, şekli itibâriyle bir la'l taşının yüzlerce misli büyüktür.

4996 Yine sûret itibâriyle senin elin, ayağın ve saçın, sakalın, gözünün yüz mislidir.

4997 Lâkin gözün bütün âzâdan kıymetli ve müntehab olduğu sana meçhul değildir.

4998 Zihne gelen bir fikir ile bir ânda yüz cihan altüst olur.

4999 Pâdişahın cismi sûretâ birdir, fakat yüz binlerce asker onun izinde yürür.

5000 O müntehab şahın şekil ve sûreti de gizli bir fikrin mahkûmudur.

5001 Sonsuz bir halkı gör ki bir fikir dolayısıyla yeryüzünde sel gibi akıp gitmektedir.

5002 Fikir denilen o saik, halkın nazarında ehemmiyetsizdir. Lâkin yayılınca sel gibi dünyâyı sürükler, götürür.

5003 Hülâsa: Görüyorsun ki dünyâda her sanat, hattâ her hareket fikir ile kâimdir.

5004 Evler, köşkler, şehirler, dağlar, ovalar ve nehirler.

5005 Kara da, deniz de, güneş de, balıkların denizle hayât bulduğu gibi onunla yaşamaktadır.

5006 O hâlde senin gibi ahmak bir körün indinde neden dolayı ten, Süleyman gibi büyük, fikir de karınca nisbetinde küçüktür.

5007 Senin gözüne dağ büyük görünür de, dağı kurt gibi kuvvetli, fikri ise fare gibi zayıf görürsün.

5008 Dünyâ senin gözüne büyük ve korkunç görünür de buluttan, felekteki şimşekten korkar ve titrersin.

5009 Ey eşekten daha ahmak; fikir âleminden ise emin, gafil ve taş gibi bihaber bulunursun.

5010 Çünkü kalıptan ibaretsin, akıldan nasibin yoktur. İnsan tabiatlı değilsin, eşek sıpasısın.

5011 Sen gölgeyi şahıs vehmediyorsun. Onun için şahıs sana göre oyun ve kolay görünüyor.

5012 Fikrin hicapsız, nikabsız kanat açacağı, ve (*Yevme tüble's-serâir*)[37] Nazm-ı Celîli mûcibince bütün sırların meydana çıkacağı güne kadar sabret.

5013 Dağların yün gibi yumuşadığını, bu soğuk ve sıcak zeminin yok olduğunu görürsün.

5014 O vakit bir, diri ve muhabbetli olan Allah'tan başka ne gökyüzü, ne yıldız, ne de başka bir varlık görürsün.

5015 Yalan, yahut doğru bir hikâye hâtıra geldi. Hakikatlerin güzelce anlaşılması için nakledilecektir.

Pâdişahın has bir kölesine diğer etbâın haset etmesi

5016 Pâdişahın biri, bir kölesini lûtf u keremle diğer bendegâna tercih etmişti.

5017 Onun elbise bedeli, yâni, maaşı, kırk emirin tahsisatı kadardı. Yüzlerce vezir, onun gördüğü itibârın onda birini görmemişti.

5018 Tâlihin, ikbâl ve bahtın kemâl-i müsâadesinden o köle bir Eyaz, pâdişah da zamanın Mahmud'u olmuştu.[38]

5019 O kölenin ruhu pâdişahın ruhuyla bu cisim yaratılmadan evvel ittisal ve yakınlık peydâ etmişti.

5020 İş görecek olan, cismin yaratılışından evvel mukadder bulunandır. Binâenaleyh sonra olanlardan vazgeç.

5021 İş, ârifin işidir ki onun gözü şaşı değildir, hakikati basar-ı basiretle görür. Dikkati de evvelce ekilmiş tohumlara, yâni, mukadder bulunan halleredir.

---

[37] Târık Sûresi'nin 9. âyeti: "*O gün bütün sırlar yoklanıp, meydana çıkarılır.*"

[38] Eyaz; Hindistan fatihi Gazneli Mahmud'un pek sevdiği sâdık kölesidir.

5022 Gündüzleri, gecenin gebe olduğu vukuattan başkası doğurmaz. Bütün çâreler, tedbirler ve hileler takdire karşı havadır.

5023 Hakk'ın takdirini başında, yâni, alnının yazısını gören bir kimse güzel tedbirler ile o takdiri değiştirmeye kalkışmaktan nasıl hoşlanır.

5024 Allah, bir tuzağın içine başka bir tuzak daha kor. Senin ruhun ise o tuzakların ne birinden sıçrayıp kurtulabilir, ne ötekinden.

5025 Tarlada yüzlerce ot bitse ve dökülse de nihayet Allah'ın ekmiş olduğu tohum neşv ü nemâ bulur.

5026 Evvelki bir ekin üstüne yeniden bir şey ekerler. Bu ikinci ekin fânidir. İlk ekin doğrudur.

5027 Misalimizdeki baklanın tohumu sağlam ve seçme idi. Salatanın tohumu ise bozuk ve çürüktü.

5028 Senin tedbirin, yine Halikın tedbiri, yân, eser-i takdiri olmakla beraber kendi tedbirini dostun huzurunda bırak.

5029 Hakk'ın yükseltmiş ve mukadder kılmış olduğu iş zuhura gelir. Evvel ne ekilmiş ise, sonunda o biter.

5030 Ey Allah'ın dostu; madem ki bir dostun esirisin, bir mahbûb-u muktedirin emri altındasın, her ne ekersen Allah rızâsı için ek.

5031 Hırsız nefsinin ve onun emrettiği işin etrafında dolaşma. Çünkü Allah için yapılmayan bir iş hiçtir ve hederdir.

5032 Yevmüddin olan kıyamet gününün zuhurundan evvel, o gece hırsızı gibi olan nefs, mâlikü'l-mülkün huzurunda rüsvay olur.

5033 Tedbîr ve hîlesiyle çalmış olduğu mallar, kıyamet ve adalet gününde onun boynuna yükletilecektir.

5034 Allah'ın takdirine karşı yüz binlerce akıl çalışıp da bir tedbir kurmak isteseler

5035 Kurdukları tuzağı, yâni, yaptıkları tedbîri çok sağlam ve kâfî bulsalar da çörçöp makulesi şeyler, rüzgâra karşı nasıl dayanabilir?

5036 Ey inatçı adam; eğer bu varlık âleminin, yâni, vücûd-u zâhirinin gayesi nedir? dersen senin soruşunda da bir fayda vardır.

5037 Eğer bu suâlin fâydasız ise abes demektir. Abes bir sözü beyhûde yere niçin dinleyelim?

5038 Eğer suâlinin bir çok faydası varsa, dünyâ neden faydasız olsun?

5039 Eğer dünyâ bir cihetten faydasız ve hâsılı tahsil ise, diğer cihetlerden faydalıdır.

5040 Senin faydandan benim istifâdem olmasa bile, madem ki senin için faydadır, ondan geri durma.

5041 Yusuf Aleyhisselâm'ın güzelliği, kardeşleri için abes ve fazla bir şey olmakla beraber, dünyâ halkı için fayda idi.

5042 Davut Aleyhisselâm'ın terennümü o kadar güzeldi. Lâkin zevki olmayanlar için ağaç takırtısı gibi faydasızdın.

5043 Nil suyu âb-ı hayattan fazla lezzetli idi. Lâkin münkir ve mahrum olanlara kan olmuştu.

5044 Şehitlik mü'min için mânevî ve ebedî bir hayattır. Fakat münafık için ölümdür ve yıpranıştır.

5045 Dünyâda hangi bir nimet vardır ki, bir ümmet ondan mahrum değildir, söyle bakalım.

5046 Sığıra ve eşeğe şekerden ne fayda olabilir? Fakat her canlı olanın başka bir gıdası vardır.

5047 Eğer bir kimsenin gıdası arızî ise, ondan vazgeçirmek için ona nasihat vermek, riyazettir.

5048 Bir kimse gibi, ki hasta olduğundan kili gıda vehmederek seve seve yer.

5049 O kimse, asıl gıdasını unutmuş, kendisini hasta eden kil yemeye müptelâ olmuştur.

5050 Tatlıyı bırakmış, zehir yemeye başlamış; hastalık veren gıdayı yağlı bir yemek sanmıştır.

5051 İnsanın aslî ve mânevî gıdası: nûr-ı İlâhîdir. Hayvanların gıdası ona lâyık değildir.

5052 Lâkin insan, mânevî hastalığı dolayısıyla gece gündüz bu su ve çamur mahsûlünden yemeye mecbur oldu.

5053 Yüzü sararmış, ayakları titrek, kalbi zayıf bir hale geldi. (*Zatü'l-hübük*)[39] olan semânın gıdası hani nerede?

5054 O, yollar sahibi olan semâ'dan inen manevî rızk; saltanatı İlâhiye'nin has kullarına mahsustur. Onun yenilmesi boğazsız ve aletsizdir.

5055 Güneşin gıdası Arş'ın nurundandır. Enbiyâ ve evliyaya hasetçi olan şeytanın gıdası da Arz'ın buharındandır.

5056 Hak sübhânehû şehitler hakkında (*yerzukûn*)[40] buyurdu. O mânevî gıda için ne ağız, ne de tabak vardır.

5057 Gönül, her yârdan bir gıda ve her ilimden bir safa bulur.

5058 Görüştüğün her kimsenin mülakatından mânevî bir gıda yemiş, karîn olduğun herkesin yakınlığından bir şey almış olursun.

---

[39] Zâriyât Sûresi'nin 7. âyetinden: "*O hareli yollara sahip göğe andolsun ki*"

[40] Âl-i İmran Sûresi'nin 169. âyetinden: "*Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rab'leri katında rızıklanmaktadırlar.*"

5059 Bir yıldız diğer bir yıldıza yaklaşınca o yakınlığından ikisine lâyık bir eser doğar.

5060 Erkek ve kadın arasında yaklaşma olunca bir çocuk doğar. çakmaktaşı ile demir birleşirse kıvılcım zuhur eder.

5061 Toprağın yağmurla birleşmesinden meyveler, sebzeler, çiçekler yetişir.

5062 Yeşilliklerin, çemenzârların insan ile birleşmesinden gönül hoşluğu, gamsızlık ve mesrurluk hâsıl olur.

5063 Adımlarımızın bir gezintiden avdetinde cisimlerimizin iştihâsı açılır.

5064 Kızıl yüzlü olmak, vücuttaki kandan, kan da gül renkli ve hoş bulunan güneşten olur.

5065 Renklerin en güzeli kızıllıktır ki o da güneştendir ve ondan gelir.

5066 Zuhale yakın olan bir tarla çorak olur da ekin yetiştirmez.

5067 Bu mânâlar, yâni, gösterilen misâller için her türlü tesîrin üzerinde bulunan dokuzuncu kat semâdan bir tesir vardır.

5068 Halkta olan tesir iğretidir. Emr-i İlâhîdeki tesir ise mâhiyete, yâni, kaza ve kadere göredir.

5069 Halk, yâni, insanların pek çoğu; debdebe ve dârât sahibi olmak için horluk çeker ve yüzsuyu dökerler, İzzet ü saâdet bulmak ümidiyle hakarete katlanırlar.

5070 Onlar nasıl oluyor da bana gelmiyorlar ki ben izzet ü saâdet hususunda parlak bir güneşim.

5071 Güneşin meşrıkı, karanlık bir burçtur. Bizim güneşimiz ise meşrıklardan hâriçtir.

5072 Hak sübhânehû için meşrık tabîrini kullanışım, o güneşin zerrelerine, yâni, mahlûkatına nisbetledir. Yoksa Onun zât-ı sübhânisi ne çıkar, ne iner, yâni ne doğar, ne de batar.

5073 Biz ki o Hakikat Güneşinin geride kalmış zerreleriyiz, iki cihanda da gölgesiz birer güneşiz.

5074 Gariptir ki yine Şems'in etrafında dolaşıyorum. Buna sebep de Şems'in ziyâsi ve câzibesidir.

5075 Sebeplere vâkıf ve muttali olan da yine Şems'tir. Sebeplerin kırılıp kopması da yine ondandır.

5076 Yüz bin kere ümit kestim. Kimden? Şems'ten! Siz buna inanır mısınız?

5077 Benim güneşten, yahut balığın sudan ayrılığa sabredeceğimize inanma.

5078 Eğer ümit kesecek olursam da benim ümitsizliğim, yine o Âfitâb-ı Hakikatin işinin eseridir. Ey Hasan!

5079 Masnû olan Sâni'den nasıl ayrılır? Sûrette var, hakikatte hiç olan (vücûd-ı mümkin), vücûd-i vâcib'in gayrısından nasıl feyz alabilir?

5080 Bütün varlıklar; ister Burak, ister Arap atları, isterse eşekler olsun bu ravzadan otlarlar.

5081 Lâkin kör olan at körcesine otlar. Otladığı çayırı görmez: Ondan dolayı da merdut olur.

5082 Dünyâdaki hareketleri bu denizden bilmeyen gafil, her vakit başka bir mihraba teveccüh eder.

5083 Meselâ Nil ve Fırat gibi tatlı bir nehirden acı su içer, o acı ve tuzlu su da onun gözünü kör eder.

5084 O deniz, hâl diliyle der ki: Ey kör; benim suyumdan sağ elinle iç ki göz bulasın, yâni, gözün açılsın.

5085 Buradaki sağ elden maksat: Doğru bir zandır ki o zan; iyinin, kötünün nerden geldiğini bilir.

5086 Ey mızrak; bir mızrak çeviren vardır ki onun sallamasıyla sen kâh doğru, kâh iki kat olursun.

5087 Biz Şems-i Tebrizî'nin aşkından tırnaksız kalmışız, yâni, tutacak ve tasarruf edebilecek bir hâlde değiliz. Yoksa o kör kimsenin gözünü açabilirdik.

5088 Ey Hakk'ın ziyası ve kalplerin münevviri olan Hüsâmeddin Çelebî; hasetkârların körlüğüne, yâni, onlara rağmen o gafil körün gözüne ilaç yap.

5089 Onun gözüne tesîri çabuk ve zulmetle mücâdele ederek o zulmeti mahvedecek İlâhî bir ilâç yap.

5090 Öyle bir ilaç yap ki o ilâç yüz yıllık bir körün gözüne sürülse, o asırmande karanlığı izâle eder.

5091 Hasetkâr olandan mâada bütün gözleri tedavi ve irşâd et. Hasûd olanın istisna edilmesi hasedinden dolayı seni inkâr eylediği içindir.

5092 Sana haset edene -o hasûd ben olsam bile- rûh verme de öylece can çekişsin dursun.

5093 Güneşe haset eden ve onun varlığından incinen kimsedeki maraz.

5094 İşte sana devasız bir dert ki mübtelâsı dâima âh etmektedir. İşte sana ebediyen kuyu dibine düşmüş bir hasta.

5095 Onun muradı şems-i ezelînin sönmesidir. Onun bu arzusu nasıl husûle gelir?

Bir doğan kuşunun virânede baykuşlara giriftar olması

5096 Şahın nezdine avdet eden doğan kuşu, doğandır. Yolunu kaybetmiş olan ise kör bir doğandır.

5097 O doğan yolunu kaybetti. Bir harabede bulunan baykuşlar arasına düştü.

5098 O doğan Rızâ-yı İlâhî nurundan bir nur idi, etrafını pek iyi görürdü. Lâkin Kazâ-yı İlâhî çavuşu onu kör etmiş, görmez bir hâle getirmişti.

5099 Kazâ başbuğu onun gözüne toprak serpti ve yolunu şaşırttı da bir harabede baykuşlar arasına şevketti.

5100 Harabedeki bütün baykuşlar onun başına vuruyorlar ve nazlı kanatlarını yoluyorlardı.

5101 Doğan geldi, yuvamızı zabtedecek diye baykuşlar arasında velvele peyda oldu. Bağrışmaya başladılar.

5102 Mahalle köpeklerinin hiddetli ve korkunç saldırmalarıyla garip bir kimsenin abasından tutmaları gibi doğanın başına üstüler.

5103 Doğan diyordu ki: "Benimle baykuşlar arasında ne münâsebet var? Sizin yuvanızı zabtetmek şöyle dursun ben böyle yüzlerce viraneyi baykuşlara fedâ ederim.

5104 Ben burada duracak değilim. Gideceğim ve pâdişahın nezdine avdet edeceğim.

5105 Ey baykuşlar; kendinizi öldürmeyiniz, yâni, fazla telâş ki ben burada kalacak değilim, yurduma döneceğim.

5106 Bu virâne sizin görüşünüze göre bir ma'muredir. Bizim ise nazlı nazlı konduğumuz yer, pâdişahın bileğidir."

5107 Baykuşlardan biri dedi ki: "Hey baykuşlar; sizi yurdunuzdan ayırmak için doğan hilekârlık ediyor.

5108 Hilekârlıkla yuvalarımızı zabtetmek, riyakârlıkla bizi yurdumuzdan çıkarmak istiyor.

5109 Bu hilekâr doğan, tok gözlülük gösteriyor. Vallahi o, haris olanların en kötüsüdür.

5110 Doğan hırsından çamuru pekmez gibi yer. Arkadaşlar; ayıya kuyruğu emniyet etmeyiniz.

5111 Bizim gibi safdil mahlûkları yoldan çıkarmak için pâdişahtan ve pâdişahın elinden dem vuruyor.

5112 Küçük bir kuş, nasıl pâdişahın cinsi olur? Azıcık aklın varsa onu dinleme.

5113 O, şahın, yahut vezirin cinsi midir? Badem helvasına sarımsak yakışır mı?

5114 Onun, 'pâdişah, maiyetiyle birlikte beni aramaktadır' demesi hile ve hud'adır.

5115 Her kim bunu tasdik ederse budalalığından eder. Sıska bir kuş pâdişaha nasıl lâyık olur?

5116 Baykuşların en bayağısı onun beynine vursa pâdişahın ona nerden yardımı olur?"

5117 Doğan da onlara dedi ki: "Eğer benim bir kanadım kırılacak olursa pâdişah baykuş yuvalarının kökünü kazır.

5118 Baykuş kim oluyor? Eğer bir doğan bile bana cefâ edip, kalbimi kıracak olsa.

5119 Pâdişah doğan başları harmanlarından her iniş ve yokuşta yığınlar yaptırır.

5120 Pâdişahın lûtf u inayetleri benim muhâfızımdır. Nereye gidecek olsam pâdişah benim izimdedir, yâni benimle beraberdir.

5121 Benim hayâlim, sultanın kalbinde mukimdir. Benim hayâlim olmaksızın pâdişahın kalbi sakîm olur.

5122 Pâdişah beni yürüyüş esnasında, yâni ava giderken uçurunca gönül evcinde onun nuru gibi uçarım.

5123 Ay ve güneş gibi uçarım ve göklerin perdelerini yırtarım.

5124 Akılların parlaklığı benim fikrimdendir, göklerin yarılması benim yaradılışımdandır.

5125 Ben bir doğanım, lâkin hümâ denilen devlet kuşu bana hayrandır. Baykuş kim oluyor ki bizim gibilerin sırrını ve pâdişaha olan yakınlığını bilsin?

5126 Pâdişah benim için zindanı hatırladı da orada bağlı yüz binlerce mahpusu âzâd etti.

5127 Bir ân beni baykuşlar arasında bulundurdu. Benim nefesim ve sohbetimden baykuşları doğan derecesine çıkardı.

5128 Ne mutlu o baykuşa ki benim uçuşumda hüsnü tâlihinden benim sırrımı anlayabilir.

5129 Ey baykuşlar; bana sarılın ki siz de doğan olasınız. Vakıa baykuşsunuz, fakat bana mutâbeatla şahbaz olursunuz.

5130 Her kim böyle bir şahın sevgilisi bulunursa, her nerede olursa olsun nasıl garib kalır?

5131 Pâdişah her kimin derdine deva olursa o kimse, ney gibi kamış da olsa nevâsız ve sadâsız kalmaz.

5132 Ben mülk sahibiyim, yâni, bedavacı, şunun bunun sofrasına oturucu değilim. Pâdişah bir taraftan benim için tabl-ı baz[41] çaldırır.

[41] Tabl-ı baz. Av esnasında ava saldıran avcı kuşları geri çağırmak için çalınan ufak bir davul.

5133 Benim tabl-ı bâzım: (geri dön) nidâsıdır. Müddeiye rağmen Allah benim şâhidimdir.

5134 Ben pâdişahın cinsi değilim. Böyle bir fikir benden uzak olsun. Lâkin onun tecellîsi nurunu hâizim.

5135 Evet. Onunla şekil ve zât cihetinden cinsiyetimiz yoktur. Fakat esmasına ve sıfatına mazhariyetimiz itibâriyle mânen bir münâsebetimiz vardır. Meselâ nebat yetiştirmekte su, toprağın bir cihetten cinsidir.

5136 Rüzgâr ateşi üfleyip yakmakta ateşin cinsi, şarap da insana neşe vermekte tabiatın cinsi olmuştur.

5137 Bizim cinsimiz, şahımızın cinsi gibi değildir. Onun için bizim bizliğimiz, yâni varlığımız, onun bizliğinde, yâni, varlığında fânî olmuştur.

5138 Bizim bizliğimiz fânî olunca o, tek kalmıştır. Ben, onun atının ayağı altındaki toz gibiyim.

5139 Can toprak oldu. Onun nişanları toprak üstünde Hakk'ın kademi eseri olarak kaldı.

5140 Bu nişan için onun ayak türabı ol ki dikbaşlıların baş tacı olasın,

5141 Benim şeklim ve cismâniyetim sizi aldatmasın. Âhirete intikalden evvel benim sözlerimden istifâde edin.

5142 Sûret, bir çok kimseyi şaşırtmıştır. O gibileri sûrete kasdederek Allah'a karşı tecâvüzde bulunmuştur.

5143 Nihayet şu ruhun bedene yakınlığı vardır. Fakat o can beden gibi maddî bir şey midir?

5144 Göz nurunun kuvveti bir yağ tabakasıyla çifttir. Gönül nuru, bir damla kanda gizlidir.

5145 Sevinç akciğerde, gam karaciğerdedir. Akıl da baştaki beynin içinde mum gibidir.

5146 Bu yakınlıklar keyfiyetsiz değil midir? Evet öyledir. Akıllar o yakınlığın nasıl olduğunu bilmekten âcizdir.

5147 Rûh-ı küllî, cân-ı cüz'îye temas etti. O can, rûh-ı külliden bir inci alıp cebine koydu.

5148 Cân-ı cüz'î, o temastan Meryem'in İsâ'ya gebe kalışı gibi hâmile oldu.

5149 Mesih demekle kuruda ve yaşta yürüyeni kasdetmiyorum. Muradım: Mesâhatten, ölçülmekten âlî bir mesihtir.

5150 O hâlde cân-ı cüz'î; cân-ı can, yâni; ruhların ruhu olan Allah'tan feyz alınca öyle bir candan bütün cihan müstefid ve müstefiz olur.

5151 O vakit bu cihan, başka bir âlem doğurur ve bu mahlûkata bir mahşer gösterir.

5152 Kıyamete kadar sayıp döksem yine bu kıyametin şerhinden âciz kalırım.

5153 Bu sözler hakikatte (Yâ Rabbî) mânâsınadır ve duâ mevkiindedir. Çünkü harfler ve kelimeler, tatlı dilli bir zâtın nefesine tuzak kurmak, yâni, bahâne ile onu söyletmek içindir.

5154 Bir insanın Yârabbi demesine karşı Allah'ın (*lebbeyk*)[42]i vâsıl olurken bir kimse nasıl olur da o hitapta kusur ve sükût edebilir?

5155 Ey sâlik; o, öyle bir lebbeyktir ki işitemezsin, lâkin başından ayağına kadar bütün mevcûdiyetinle onun mânevî zevkini duyarsın.

Duvar üstünde bulunan susamış bir kimsenin suya kerpiç atması

5156 Dere kenarında yüksek bir duvar vardı. Üstünde susamış dertli biri bulunuyordu.

5157 Onu sudan men'eden o duvardı. O ise su için balık gibi çırpınıyordu.

5158 Birdenbire suya bir kerpiç parçası attı. Kerpicin düşmesi ile suyun sesi ona bir hitap gibi geldi.

5159 Suyun sesi, yârin hitabı gibi tatlı ve lezzetli idi. O su sesi onu üzüm suyu gibi mest etti.

5160 O, susuzluk mihnetini çeken, su sesinin verdiği safadan, duvardan kerpiç koparıp atmaya başladı.

5161 Su ona: "Hey, bana böyle kerpiç atmaktan sana ne fayda var?" diye seslendi.

5162 Susamış adam cevap verdi ki: "Ey su; bu atıştan benim için iki fayda vardır. Onun için bu sanattan, yâni, kerpiç atmaktan vazgeçmem.

5163 Birinci fayda: Su sesini işitmektir ki o, susamışlara rebap dinlemek gibi gelir.

5164 Onun sesi, İsrâfil'in sûru gibidir ki ölüye onun sesinden tahvil vâki olur, yâni dirilir.

5165 Yahut o su sesi, bahar vaktindeki gök gürültüsü gibidir ki ondan dağlar, bahçeler bu kadar nakış bulur.

5166 Yahut o ses, fakir için zekât verilme günü veyahut mahpusa kurtulma haberi gelmesi gibidir.

5167 Yahut o ses, Yemen'den Hazreti Muhammed Aleyhissalâtü Vesselama ağız, burun vâsıtası olmaksızın gelen nefes-i rahmânî gibidir.

5168 Yahut yine o ses, şefaat hususunda Ahmed-i mürselin, âsîye vâsıl olan râyihası gibidir.

[42] Lebbeyk: Buradayım, emredin.

5169 Yahut yine o ses, zayıflamış Yakub'un ruhuna gelen güzel ve lâtîf Yusuf'un kokusu gibidir.

5170 İkinci bir faydası da şudur ki: Kopardığım her kerpiç ile duvar alçalıyor, ben de o nisbette akar suya yaklaşıyorum.

5171 Ey şuurlu kimse, yüksek bir duvardaki kerpiçlerin azalmasından duvar şüphesiz alçalır.

5172 Duvarın alçalması, suya yakınlık hâsıl eder. O kerpiçlerin ayrılması vuslat fermânı olur.

5173 Allah'a secde etmek, o yapışık kerpici koparmaktır ki Hakk'a kurbiyeti mûcib olur, nitekim Kur'ân'da "*secde et ve yaklaş*[43]" buyrulmuştur.

5174 Bu varlık duvarı yüksek bulundukça, bu baş eğmeye, yâni, secde etmeye mâni olur.

5175 Bu toprak vücuttan kurtulmayınca eğilip âb-ı hayâta secde etmek ve ondan doya doya içmek imkânı yoktur.

5176 Duvar üstünde her kim daha ziyâde susamışsa duvarın taşını ve kerpicini o daha çabuk koparır.

5177 Suyun sesine her kim daha ziyâde âşık ise ona hicap ve mâni olan varlık duvarından daha büyük parçalar koparır.

5178 O kimse suyun sesinden boynuna kadar mest olur. Suyun çıkardığı sesten başka bir şey işitmez.

5179 Ne mutlu o kimseye ki günlerini ganimet bilir de borcunu edâ eder.

5180 Bir kimsenin kudretli, sıhhatli, güçlü ve kuvvetli bulunduğu gençlik zamanında ibâdet etmesi başka türlüdür.

5181 O gençlik mevsimi, yeşil ve taze bir bağ gibi bol bol meyve yetiştirir.

5182 O vakit vücutta kuvvet ve iştihâ çeşmeleri akar da ten zemini onunla yeşerir.

5183 Gençlik; mamur, çatısı çok yüksek, köşe direkleri sağlam, tamir karışmamış ve payanda vurulmamış bir ev gibidir.

5184 Ondan sonra ihtiyarlık günleri erişip de boynunu humma lifinden örülmüş, yahut kuvvetli ve sıkı bükülmüş bir iple bağlayınca.

5185 O ihtiyar ceset, çorak toprak gibi gevşek olur ve dökülür. Çorak bir tarladan hiçbir vakit hoş bir nebat yetişmez.

5186 İhtiyarda kuvvet ve şehvet suyu kesilir. Kendisinden ve başkalarından faydalanamaz.

5187 Kaşları semer kayışı gibi aşağı düşmüş, gözleri rutubetlenmiş ve kararmış.

[43] Alak Sûresi'nin 19. âyetinden.

5188 İhtiyarlıktan yüzü kertenkele sırtı gibi buruşmuş, dişleri döküldüğü için söz söylemesi değişmiş ve bir şey'in tadını alması kalmamış.

5189 Gün gecikmiş, lâşe hâline gelen ceset topal, yol ise uzun ve uzak, tezgâh harâb olmuş, işin de düzeni bozulmuş.

5190 Kötü huyların kökleri sağlamlaşmış, onları söküp atacak kuvvet azalmış.

Bir valinin bir kimseye: "Diktiğin bu çalıyı yolun başından sök" diye emir vermesi

5191 O sert ve hoş sözlü şahıs gibi ki yolun ortasına bir çalı dikmişti.

5192 Gelip geçenler onu levmettiler ve "bunu sök" dediler, fakat o sökmedi.

5193 Her ân o çalı büyür, halkın ayağı onun dikenlerinden kanardı.

5194 Halkın elbisesi, çalının dikenlerinden yırtılıyor, yalınayak gezen fukaranın ayakları ondan yaralanıyordu.

5195 Vali ve hâkim ona: "Bunu sök" diye ciddî emir verince "Evet, evet bir gün sökerim" dedi.

5196 Bir müddet yarın, öbür gün sökerim diye vaadde bulundu. Fakat bu müddet esnâsında onun diken ağacı sağlam kökleşti.

5197 Bir gün hâkim ona dedi ki: "Ey eğri vadeli, yâni, sözünü tutmayan; ileri gel, işimize, yâni, şu ağacı sökmeye ikdam et, geri kaçma."

5198 "Amca; önümüzde hayli gün var. Onların birinde sökerim", dedi. Hâkim de: "Çabuk, bize olan borcunu geciktirme.

5199 Sen, dikenin sökülmesi için yarın diyorsun. Şunu bil ki zaman geçtikçe ve her gün gelip gittikçe,

5200 O kötü ve dikenli ağaç, bir delikanlı gibi kuvvetlenir, onu sökecek olan ise gittikçe ihtiyarlar ve kuvvetten düşer.

5201 Diken ağacı yerinde durdukça kuvvet peyda eder ve boy atar. Onu çıkaracak olan ise ihtiyarlar ve kuvvetten düşer.

5202 Diken ağacı her gün ve her ân yeşil ve taze durur. Onu çıkaracak ise her gün inler ve gittikçe kurur.

5203 Kötü huylarından her birini bir çalı farz et ki onun dikenleri kaç kere senin ayağına battı.

5204 Kaç kere kendi tabiatından hastalandın. Fakat his sahibi olmadığın için o hastalığın sebebini fark etmiyorsun, çok hissiz bir adamsın.

5205 Eğer senin kötü huyundan diğerlerinin müteessir ve marîz olduğunu,

5206 Fark etmiyorsan, kendi yaranın da farkında değil misin? Sen kendinin de, başkalarının da azabısın.

5207 Sen ya teberi, baltayı erkekçe vurup Ali gibi şu Hayber kal'asının kapısını kopar.

5208 Yahut bu dikeni gül ağacına aşıla. Yârin nurunu yârin ateşine vasleyle.

5209 Tâ ki onun nuru, sendeki kötülük ateşini söndürsün, onunla irtibatın, senin dikenini gül bahçesi hâline getirsin.

5210 Sen cehennem gibisin, mürşid de mü'min misâlidir. Ateşi söndürmek mü'min için mümkündür.

5211 Cehennem, mü'mine diyecektir ki: 'Ey şâh-ı din; çabuk geç, git ki senin nurun benim nârımı söndürüyor.'

5212 Ateş ve cehennem Allah'ın kahrından, nûr ise Hakk'ın fazl u kereminden halk olunmuştur. Adalet günü olan kıyamette nâr, nurun zıddı olacaktır.

5213 Eğer sen nârın şerrini defetmek istersen Hakk'ın rahmeti suyunu ateşin üstüne dök.

5214 O rahmet suyunun çeşmesi mü'mindir. Âb-ı hayât ise mü'min-i muhsinin pâk olan ruhudur.

5215 Senin nefsin O mü'min-i muhsinden çok kaçar. Çünkü sen ateş tabiatlısın, o ise ırmak suyu gibidir.

5216 Ateşin harareti sudan söndüğü için ateş sudan kaçıcıdır.

5217 Senin hissin ve fikrin ateştendir. Şeyh-i kâmilin hissi ve fikri ise lâtif nurdandır.

5218 Onun nuru suyu ateşe damlayınca ateşten 'çek çek' sesi gelir.

5219 Ateş 'çek çek' diyince, sen,de ona 'dert ve ölüm olsun' de ki senin bu cehennem gibi olan nefsin soğusun.

5220 Tâ ki nefs ateşi senin ruhun gülistanını ve onun adl ü ihsanını yakmasın.

5221 Ondan sonra ne ekersen, yâni, nasıl bir amel-i sâlihte bulunursan mahsul verir. Lâle, beyaz gül ve marsıma[44] yetiştirir."

5222 Yine doğru yoldan, yâni mevzûumuzdan ayrıldık. Efendi; sadede gel, bahsimiz nerede idi?

5223 Ey hasedkâr olan; şunu takrir ediyorduk ki senin merkebin topal, varacağın menzil ise uzaktır. Çabuk ol, tevbe ve istiğfarını yarına bırakma.

5224 Senenin mevsimi geçti. Ekin vakti değildir. Sende ise yüz karalığından ve kötü amellerden başka bir şey yoktur.

5225 Cisim ağacının köküne kurt musallat oldu. Onu çıkarıp ateşe atmak, riyâzet ve mücahede ile öldürmek lazımdır.

[44] Marsıma: Güzel kokulu, yaprakları yemeklere konulan bitkiler, barsama.

5226 Ey âhiret yolcusu; aklını başına al. Vakit gecikti. Ömür güneşi kuyuya doğru gitti.

5227 Henüz kuvvetli bulunduğun şu iki günceğizde cömertlik yolunda bir hareket et.

5228 Elinde kalan bu kadarcık tohumu saç ki bu iki nefeslik ömür zamanından sana uzun bir ömür hâsıl olsun.

5229 Kıymetli olan bu hayât kandili sönmeden evvel onun fitilini düzelt ve çabucak yağını koy ki gözünü aydınlatsın ve gönlünü tenvir etsin.

Hayırlı işlerin yarına bırakılmasındaki zararın beyânı

5230 Aklını başına al da bir iş için yarın yaparım deme ki ömründen bir çok yarın geçti. Hemen tevbe ve istiğfar ile işe başla ki ekin mevsimi tamâmıyla geçmesin.

5231 Mânâsız sözlerden dilini tut. Paran varsa onları fukaraya vermek için avucunu aç. Ceset hasisliğini bırak ve cömertliği ileri sür.

5232 Şehvetleri, nefsin istediği ve lezzetli gördüğü şeyleri terk etmek de bir nevi ve daha efdal bir cömertliktir. Şehvete batan kimse o mülevvesât içinden davranıp kalkamaz.

5233 Bu cömertlik cennet servisinin bir dalıdır. Böyle bir dalı elinden kaçıran kimsenin vay hâline!

5234 Hevâ ve hevesi terkediş *urvetü'l-vüska*[45]'dır, sağlam bir kulptur. O kulp, ona dokunmuş olanın ruhunu semâya çeker.

5235 Ey mezheb ve mesleki iyi olan kimse; sehâvet dalı, yukarı çekerek aslının, yâni, sürgünü bulunduğu ağacın yanına, yâni, Cennete götürür.

5236 Ey sâlik; sen güzellik Yusufusun, bu âlem kuyu misâlidir. Allah'ın emrine sabır ise, düşeni o kuyudan çıkarıp kurtaracak iptir.

5237 Ey dünya kuyusuna düşmüş olan Yusuf; ip uzandı, iki elinle tut. İpten gafil olma ve yakalamışken bırakma ki vakit geçmiştir.

5238 Allah'a hamdolsun ki bu ipi sarkıttılar ve fazl u kerem ile rahmet ü mağfireti birlikte ihsan ettiler.

5239 Ki sen yeni bir ruh âlemini göresin. O âlem, ehline çok aşikâr, ehli olmayan için de mahfîdir.

---

[45] Bakara Sûresi'nin 256. âyetinden. "...*Artık her kim tâğutu inkar edip, Allah'a inanırsa, sağlam bir kulpa yapışmıştır ki, o hiçbir zaman kopmaz...*"

5240 Bu yokluk âlemi, yâni, evveli ve sonu adem bulunan dünya, var gibi görünmekte, hakîkaten mevcut ve bâkî olan öbür âlem ise çok gizli bulunmaktadır.

5241 Toz rüzgârın üstünde ve onun tahrikiyle oynar. Lâkin doğru görünmez, hakikati perde altına alır.

5242 Bu, iş görüyormuş gibi görünen toz, işsizdir ve meyveye nisbetle kabuk gibidir. Gizli olan ve tozu kaldırıp savuran rüzgâr ise asıl muharriktir ve meyvenin içi misâlidir.

5243 Bu tozu rüzgârın elinde bir âlet bil. Rüzgârın âlî ve asıl olduğunu anla.

5244 Toprağa mensup gözün nazarı toprağadır. Rüzgârı gören göz ise başka türlüdür.

5245 Atı at bilir ki onun cinsi ve yârıdır. Süvarinin ahvâlini de yine süvari bilir.

5246 His gözü, yâni, bu zâhirî göz, işte o at gibidir. Nûr-u İlâhî ise atın üstündeki süvariye benzer ki süvari olmayınca at işe yaramaz.

5247 O hâlde o atı kötü huylardan te'dib ederek vazgeçir. Yoksa pâdişahın nezdinde merdut bir at olur.

5248 Şâhın gözü, atın gözüne kılavuz olur. Şahın gözü olmayınca atın gözü şaşırır, kalır.

5249 Atların gözü ot ve meradan başka nereye çağırsan "Hayır, niçin geleyim?" der.

5250 Allah'ın nûr-u hidâyeti, gözdeki his nuru üzerine eklenince can da Allah tarafına gitmek için rağbet gösterir.

5251 Süvârisiz at, yol usûlünü ve kaidesini ne bilir? Onu sevk edecek şâh bulunmalı ki şahrâhı, yâni, hidâyet caddesini bulabilsin.

5252 Ey sâlik; sen his tarafına git ki onun rakibi olan İlâhî bir nûr vardır. O nûr, his için iyi bir musâhibdir.

5253 His nuruna Hakk'ın nuru tezyin olur ki (*nurun âlâ nur*)[46] "nûr üzerine nûr"un mânâsı budur.

5254 His nuru, sahibini toprak tarafına çeker, Hak nuru ise onu a'lâ ve bâlâ bir âleme götürür.

5255 Çünkü mahsûsât âlemi, yâni, şu âlem-i şahâdet, derece itibâriyle dûn bir âlemdir. Hakk'ın nuru deniz gibidir, his ise o nisbetle çiy dânesi gibi kalır.

5256 Lâkin o his üstündeki râkib, yâni, nûr-u Hak görünmez. Ancak iyi hareketler ve güzel sözlerle eserleri görünür.

5257 His nuru, yâni, meşhûdâtı bize gösteren göz nuru, maddî olduğu için galiz ve ağırdır. Öyle iken gözlerin karasında gizlidir.

---

[46] "*Abdest üzerine abdest, nur üzerine nurdur*," Hadis-i Şerifi'nden.

5258 Madem ki gözde bulunan ve nisbeten maddî olan rü'yet nurunu göremiyorsun, o dînî ve İlâhî olan Nûr-u hakkı -ki maddî ve galiz değildir-, nasıl görebilirsin?

5259 Rü'yet nuru bu maddiyeti ve kabalığı ile beraber gizli olunca, saf ve temiz bulunan Nûr-u İlâhî nasıl gizli kalmaz?

5260 Bu âlem, gayb rüzgârı, yâni, irade-i İlâhiyenin kudreti önünde âcizliği âdet etmiştir. Gaybın vergisi, yâni, sevk ü tahriki ise,

5261 Onu bazen yükseltir, bazen alçaltır, bazen sağlam, bazen kırık dökük bir hâlde bulundurur.

5262 Bazen onu sağa, bazen sola götürür, bazen onu gülistan, bazen de diken yapar

5263 El gizli, fakat onun kullandığı kalem meydanda, yazı yazmaktadır. At, gezip dolaşmakta, onu idare eden süvari ise görünmemektedir.

5264 Ok, uçup gelmekte bunu gör. Fakat onu atan yayı meydanda değil. Canlar, bedenlere yakınlığı ve onlarda tasarrufu itibâriyle peyda, lâkin rûhurrûh olan Hâlık-ı Teâlâ gizli.

5265 Oku kırma ki o pâdişahın okudur. Lâlettayin atılmış ok değildir, vukuf ve hikmet yayından atılmıştır.

5266 Hak sübhânehû (*Ma rameyte iz rameyte*) yâni: "*Attığın vakit sen atmadın*"[47] buyurdu. Allah'ın fiili, bütün fiillerden öncedir.

5267 Sen oku kırma, kendi gazabını kır ve hiddetini teskin et ki gazap günü, sana sütü kan gösterir.

5268 Aşikâr olan âcizdir, mukayyettir, zebundur, pünhan bulunan da öylece serttir ve itaatsizdir.

5269 Biz tuzağa tutulmuş avız. Böyle bir tuzak kimindir? Bir çevgânın topuyuz, fakat o değnek, bizi oynatan o değnek nerede?

5270 Yırtıp diken, o terzi nerede, üfleyip yakan o neft akıtıcı nerede?

5271 Bir an içinde bir sıddıki kâfir ediverir, yine bir ân içinde bir dinsizi bir zâhid derecesine çıkarır.

5272 Çünkü muhlis bir kul, kendisinden tamâmıyla hâlî ve hâlis olmayınca, yâni, irâdesini irâde-i Hak'ta kâmilen fâni kılmayınca tuzak tehlikesine düşmek muhatarasındadır.

5273 Zîrâ muhlis yolcudur. Yolda ise nefs, şeytan gibi haydutlar hesapsızdır. Böyle bir yolculukta ancak Allah'ın amânında olanlar kurtulabilir.

---

[47] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden. Bedir Savaşı sırasında Hazreti Peygamber avucuna ufak taşlar almış ve "yüzleri kararsın" diyerek müşriklere doğru atmıştı. Bu savaşta Mekkeli müşrikler ağır bir yenilgiye uğramışlardı.

5274 Evet muhlas olanlar emindirler. Fakat kalbi aynası, mâsivâ pasından tamâmıyla temizlenmemiş olanlar muhlislerdir. Tevhid-i hakîkî kuşunu henüz tutamamış, onun saydına çalışmakta bulunmuştur.

5275 Muhlis bir zât, muhlas mertebesine vâsıl olunca emn ü emân makamına erer. Ve nefs ile şeytana galebe çalar.

5276 Hiçbir üzüm, tekrar koruk olmaz. Kemâle gelmiş bir meyve de turfanda, yâni yarı olmuş bir hâle gelmez.

5277 Ey sâlik; sen de seyr ü sülûkte iyice piş ve kemâle gel de tegayyür ve tebeddülden kurtul, Şeyh Bürhânüddîn muhakkık-ı Tirmizî gibi mücessem bir nûr ol.

5278 Sen kendiliğinden kurtulunca tamâmıyla ve muhakkık-ı Tirmizî gibi burhan kesilirsin. Kul yok olunca sultan olursun.

5279 Eğer fakr u fena sırrını apaçık görmek istersen Şeyh Selâhüddin'e bak ki onun feyz-i nazarı, gözleri açtı ve hakikati gösterdi.

5280 Nûr-u İlâhî ile münevver olan her göz, fakr u fena esrarını Şeyh Selâhüddin'in gözünde ve yüzünde ayan beyan görmüştür.

5281 Faal bir şeyh idi ki Cenâb-ı Hak gibi âlete ihtiyâcı yoktu. Mürîdlere söz söylemeden ders verirdi.

5282 Gönüller onun elinde yumuşak mum gibi muti'dir. O, gönüllere bazen ayıp, bazen iftiharı mûcib nakışlar yapar.

5283 Onun mühür mumu, bir yüzük halkasını hikâye eder ki onun kaşındaki nakış kimi hikâye etmektedir.

5284 O altın varakçısı olan Şeyh Selâhüddin'in düşüncesini hikâye etmektedir ki o düşünce halkasının zincirleri yekdiğerine merbut ve muttasıldır.

5285 Gönül dağındaki bu ses, kimin sadâsıdır ki o dağ; bu sesle kâh doludur, kâh boştur.

5286 Şeyh Selâhüddin, her nerede olursa olsun üstad bir hekimdir. Onun sesi gönül dağına aksetmeyi hiç bırakmasın.

5287 Dağ vardır ki sesi katmerli tekrarlar, yine dağ vardır ki yüz kat kuvvetli ve tekrarlı olmak üzere aksettirir.

5288 O ses ve sözden dağ, yüz binlerce zülâl çeşmesi sızdırır.

5289 Dağdan o letâfet zuhur edince menbâ'lardaki sular ona gıpta ettiklerinden kan kesilirler.

5290 Na'li mübarek bir şehinşah olan Hazreti Musa'nın pabucunu öptüğünden dolayı Tûr-u Sînâ dağı tamâmıyla lâ'l hâlini almıştı.

5291 Hazreti Mûsâ'nın feyziyle Tur dağının bütün eczâsı ruh ve akıl sahibi oldu. Ey avam takımı; biz ise taştan daha âdiyiz ki evliya feyzini kabul edemiyor ve ondan feyz alamıyoruz.

5292 Ne candan bir çeşme kaynıyor, ne de beden yeşil giyenlerden, yâni melekler gibi ruhanîlerden oluyor.

5293 O bedende ne bir iştiyakın hissi var, ne de vahdet sakisinin şarabı cür'asının safâsı ve neşvesi mevcut.

5294 Böyle bir dağı, kazma ve külünk ile dibinden kaldırıp atacak bir hamiyet ve gayret nerede?

5295 Belki onun üzerinde bir ay parlar, belki ayın nuru onun eczasına yol bulur.

5296 Kıyamet dağları yerinden koparınca bizim başımıza nasıl gölge bırakır?

5297 Bir güzel ile beraber bulunan çirkin ne kadar tâlihlidir. Hazan vakti ile çift olan bir gül yüzlü de ne derece tâlihsizdir.

5298 Cansız ekmek, ruha arkadaş olunca hayât kazanır ve o bedenin aynı olur.

5299 Karanlık odun ateşe yaklaşınca zulmeti gider, nurdan ibaret kalır.

5300 Ölmüş bir eşek, bir tuzlaya atılsa ve orada bir müddet kalsa eşekliği ve lâşeliği bertaraf olur.

5301 Hû renginin küpü sıbgatullah[48]tır. Bütün sanatlar onun içinde yek renk olur.

5302 Bir sâlik o küpe düşer de sen ona "kalk!" diyecek olursan, zevk u tarabından "Ben küpüm, bana levmetme" cevâbını verir.

5303 Ben küpüm demek hakîkaten (*Enelhak*) demektir. Kendisinde ateş rengi bulunmakla beraber demirdir.

5304 Demirin rengi ateşin renginde mahvolmuştur. Sükût eder gibi olmakla beraber hâl diliyle ateşlikten bahseder.

5305 Kırmızılıkta maden altını gibi olunca onun sözü dilsiz olarak, yâni lisân-ı hâl ile ben ateşim demek olur.

5306 Onun tabiatı ateşin tesiriyle ihtişam peyda edince o: "Ben ateşim, ben ateşim" der ve şöyle söyler ki:

5307 "Ben ateşim. Ateş olduğum sana şüpheli geliyorsa bir ân yüzünü getir, benim yüzüme koy.

5308 Âdem evlâdı, Allah'ın nuruna mazhar olunca Hakk'ın müntehab ve müctebâsı olduğu için meleklerin secde ettiği olur.

5309 Yalnız meleklerin secde ettiği olmakla da kalmaz. Ruhu, melekler gibi şek ve şüphe tuğyanından kurtulur, insanların da mahdumu ve mutâ'ı olur.

5310 Âteş nedir, demir nedir? Dilini tut. Bu teşbihi yapanın sakalına gülme.

---

[48] Sıbgatullah: Allah'ın boyası demektir ki imândan kinayedir. Bakara Sûresi'nin 138. âyetinden: "*Allah'ın boyasına bak, (vaftiz nolacak?) Kim, Allah'dan daha güzel boya vurabilir ki? İşte biz O'na ibadet edenleriz.*"

5311 Denize ayak atma ye ondan bahsetme. Bahr-i muhitin kenarında dudaklarım ısırıp sükût eyle.

5312 Vâkıâ benim gibi yüzlerce kimse o denizin vüs'at ve dehşetine tahammül edemez. Böyle, olmakla beraber ben o denize garkolmadan sabredemiyorum.

5313 Benim ruhum ve aklım, o denize feda olsun ki ruhumun ve aklımın diyetini yine o deniz verdi.

5314 Ayağım seyr ü sülûke devam ettikçe o denize dalıp gideyim, yürüyemez hâle gelince de orada kazlar gibi yüzeyim.

5315 Terbiyesizce huzurda bulunmak, gaib olmaktan ve o huzurda bulunmamaktan evlâdır. Halka, eğri olmakla beraber kapının üstünde değil midir?

5316 Ey vücûdu kirli olan; havuzun etrafını dolaş. Lâkin ona kanâat etme de içindeki suya ulaş. Bir kimse havuzun dışarısında dolaşmakla nasıl temizlenebilir?

5317 Havuzdan uzaklaşan bir pâk, kendi pâklığından da uzak düşer.

5318 Bu havuzun temizliğine nihayet yoktur. Cisimlerin temizliği pek azdır.

5319 Gönül gizli bir havuzdur. Lâkin onun deniz tarafına gizli bir yolu vardır.

5320 Senin sınırlı olan temizliğin medet ister. Yoksa cerh edilen adetler azalır.

5321 Günâh pisliğine müstağrak olmuş bir kimseye su, lisân-ı hâl ile: "Koş, bana gel der", günahkâr da: "Sudan, yâni, mürşid-i kâmilden utanırım, çünkü benim isyanımı ve günahlarımı keşfeder." cevâbını verir.

5322 Su der ki: "Utanmayı îcap eden o günâh kirliliği, bensiz nasıl gider ve bulaşıklık nasıl zevale erer?"

5323 Her kirli, sudan utanıp gizlenirse o haya, îmânı meneder.

5324 Gönül, ten havuzunun dibinde biriken balçıktan, yâni, toplanan günahlardan çamurlaşır. Ten ise gönüller havuzunun suyundan, yâni, erbâb-ı kulûbün feyz-i nasihati tesiriyle temizlenir.

5325 Oğul; gönül havuzunun kenarında dolaş ve ten havuzunun dibindeki balçığa saplanıp kalmaktan sakın.

5326 Ten denizi ile kalp denizi birbirine muttasıldırlar. Lâkin aralarında bir berzah vardır ki karışmazlar.

5327 Ey sâlik; sen doğru olsan da, eğri olsan da velev ki sürtünerek olsun ileriye doğru sürtün, geri sürtünme ve geri kalma.

5328 Pâdişahların huzurunda can için muhatara vardır. Lâkin himmet sahibi olanlar, o huzurdan uzak bulunmaya tahammül etmezler.

5329 O şah-ı âzam şekerden daha tatlıdır. Ruhun o tatlılığa gitmesi ve yolunda feda olması çok hoştur.

5330 Ey beni bu hususta kötüleyen, sana selâmet ola, yâni işine git. Ey selâmet arayan kimse; sen de beni kendi hâlime bırak.

5331 Benim canım ocak gibidir ki ateşle arası iyidir. Ocak için ateş mahalli olmak şerefi kâfidir.

5332 Aşk için ocak gibi yanmak gerektir. Bu ateşten kör, yâni mahrum olan kimse ocak olamaz.

5333 Gıdasızlık sana rızk olunca rûh-i bâkî ve hayât-ı ebediye bulursun da mânevî ölüm senden uzaklaşır.

5334 Gam ve keder sana fazlaca sürür vermeye başlayınca ruhunun bahçesinde güller ve susam çiçekleri açılır.

5335 Başkalarının korktuğu şey senin için emn ü emân olur. Görmez misin ki kaz denizde kuvvetlidir, tavuk ise âciz ve zayıftır.

5336 Ey hekim; ben yine çıldırdım. Ey habîb ben tekrar sevdalı oldum.

5337 Senin zincirindeki halkalar marifetlidir ki her bir halkası ayrı bir cünûn[49] getiriyor.

5338 Zincirindeki her halkanın tesîri başka türlüdür. O hâlde benim için her ân başka türlü bir cünûn vardır.

5339 O hâlde cünûn türlü türlüdür ve müteaddittir ki "delilik türlü türlüdür." sözü mesel hükmünü, almıştır. Husûsiyle bu azîm beyin, yâni Allah u azîmü'ş-şânın zincirinde olan cünûn sayılamaz derecededir.

5340 Allah'ın muhtelif ve çeşitli tecelliyatının müşahedesi, bendeki akıl rabıtasını öyle kırdı ki akıllı geçinen ve bu esrara vukufu olmayan deliler bana nasihat vermeye başladı.

Zünnün-ı Mısrî Rahmetullahi Aleyh'i yoklamak için dostlarının hastaneye gelmeleri

5341 Böylece, yâni, bende olduğu gibi Zünnûn-ı Mısrî'ye de yeni bir cezbe ve mânevî bir cünûn vâki oldu.

5342 Onda öyle cünûn zuhura geldi ki göklerdeki meleklerin ciğerine onun hâli tuz ekmiş gibi oldu.

5343 Ey çorak toprak, yâni, mahsûlü olmayan arazi gibi faydasız kimse, sen kendi çılgınlığını mukaddes zevatın cezbesine ve cünûnuna kıyâs etme.

[49] Cünûn: Cinnetlik, çıldırma.

5344 Onun cünûnuna halkın tahammül edecek kudreti yoktu. Onun âteşi halkın sakalını kavuruyordu.

5345 Halkın sakalına ateş düşünce, yâni onun cezbe haliyle söylediği sözler avamın kaldıramayacağı bir dereceye gelince onu bağladılar ve zindana koydular.

5346 Avâm-ı nâs bu yoldan daralır ve söylenilen sözleri akılları almadığı için tahammülleri azalır ise de, aşkın dizginini çekip onun sür'atini kesmeye imkân yoktur.

5347 Zünnûn gibi hakikat şahlan avâm-ı nastan can korkusu görmüşlerdir. Çünkü avam kördür, o şahlar ise tanınamaz.

5348 Hüküm ve irâde rindlerin ve sefihlerin elinde bulununca şüphesiz ki Zünnûn zindana atılır.

5349 Azîm bir pâdişah yalnız başına gitmekte, kıymetli bir inci çocukların elinde bulunmaktadır.

5350 Hayır, inci değil, katrede gizli bir deniz ve zerrede mahfî bir güneşti.

5351 Bir güneş kendini zerre gösterdi de azar azar yüzünü açtı.

5352 Bütün zerreler, o yüzün tecellîsinde mahvoldu. Âlem onun zuhuriyle mest oldu. Sonra kendine geldi.

5353 Fetva kalemi gaddarın elinde bulununca şüphesiz Mansur dara çekilir.

5354 Bu iş ve bu hüküm sefihlerin olunca peygamberlerin bile katli lâzım gelir.

5355 Dalâlet yolu sâlikleri, akılsızlıklarından peygamberlere: Yine sizinle teşe'üm ettik, yâni buraya gelişiniz bize uğursuz geldi demişlerdi.

5356 Hıristiyanların cehaletini gör ki, kendi vehimlerince zât-ı âlîden, yâni, Hazreti İsâ'dan âmânı kaldırdılar.

5357 Hıristiyanlara göre Cenâb-ı İsa Yahudiler tarafından asılmıştır. O hâlde ona nasıl emn ü emân gösterilir?

5358 O şâh-ı risâletin kalbi onlara kırgın olunca (*Vema kanellahu liyuazzibehüm ve ente fihim*)[50] ismet ve emniyeti nerede kalır?

5359 Hâlis altına ve kuyumcuya hâin kalpazandan çok tehlike olur.

5360 Yusuflar kardeş hilesiyle kuyuya atılırlar. Çünkü o kardeşler haset şevkiyle Yusuf'u kurda verirler.

5361 Yusuflar çirkinlerin hasedinden gizli bulunurlar, güzeller de düşman şerrinden âdeta ateş içinde yaşarlar.

5362 Mısırlı Yûsuf'un başına kardeşlerinin hasedinden dolayı neler geldi. Haset, insanların kalbinde pusuya girmiş iri bir kurt gibidir.

---

[50] Enfâl Sûresi'nin 33. âyetinden: "*Halbuki sen içlerinde iken Allah, onlara azab edecek değildi...*"

5363 İşte halim olan Yakûb Aleyhisselâm bu haset kurdundan dolayı daima Yusuf için korkardı.

5364 Zâhirî kurt, Yusuf'un etrafında dolaşmamış, kardeşlerinin hasedi, vahşet eseri göstermekte kurtları geçmişti.

5365 Bu haset kurdunun gadri ve yarası tatlı söz ile gelmiştir ki (*İnna zehebna nestebiku*)[51] âyetinde hikâye edilmiştir.

5366 Yüz binlerce kurtta bu hile ve mekr yoktu. Bu kurt yâni haset canavarı nihayet rüsvây olacaktır. Sen sabret.

5367 Zîrâ hasetçiler kıyamet gününde kurt sûretinde haşir edileceklerdir.

5368 Haram yiyen haris bir alçağın haşri, hesap gününde domuz sûretinde olacaktır.

5369 Dünyâda zina edenlerin gizli azâsı ve şarap içenlerin ağızları pek ziyâde kokmuş bir hâlde haşredilecektir.

5370 Dünyâda yalnız gönüllerin, yâni gönül sahibi âriflerin hissettiği gizli pis koku, mahşerde herkes tarafından hissedilecektir.

5371 İnsanın vücudu bir orman gibidir. Eğer o nefesten, yâni, (*venefahtü fîhi min ruhi*[52]) feyzinden hisseyâb isen bu vücuttan sakın.

5372 Bizim vücudumuzda binlerce kurt ve domuz vardır ki sâlih, gayrısâlih, güzel ve çirkin huyları temsil etmektedir.

5373 Hüküm, galip olan huya göredir. Çünkü bir karışımda altın, bakırdan fazla ise o terkip altın sayılır.

5374 Senin vücûdunda hangi huy galip ise onun sûretine göre haşredileceğin muhakkaktır.

5375 İnsanda bir ân için kurtluk, yânı, kurt gibi yırtıcılık vahşeti görünür, bir ân için de ay gibi bir Yusuf güzelliği müşahede olunur.

5376 Salâh ve kin tabîatları gizli bir yol vâsıtasıyla göğüslerden göğüslere, yâni, kalplerden kalplere sirayet eder.

5377 Belki insandan öküze ve eşeğe bile ilim ve hüner sirayet eder.

5378 Azgın at terbiye ile muti ve rahvan olur. Ayı oyun oynar, keçi selâm verir.

5379 İnsanlardan köpeğe heves sirayet etti de ya çoban, ya avcı yahut ev bekçisi oldu.

5380 Ashâb-ı Kehf'in köpeğine o cemâatten bir huy sirayet etti de Allah'ın âlibi oldu.

---

[51] Yusuf Sûresi'nin 17. âyetinden. "*Dediler ki: Ey babamız! Biz gittik, aramızda yarış yapıyorduk. Yusuf'u da eşyamızın yanına bırakmıştık. Bir de baktık ki, onu kurt yemiş. şu anda biz doğru da söylesek, yine de sen bize inanacak değilsin.*"

[52] Sâd Sûresi'nin 72. âyetinden: "*Onu tesviye edip, düzeltip de ruhumdan ona üfledim mi derhal ona secdeye kapanın.*"

5381 Göğüs, yâni, kalpte her zaman bir türlü huy baş gösterir. Bazen şeytanlık, bazen meleklik, bazen tuzak ve canavarlık tabîatları zuhur eder.

5382 Her arslanın agâh olduğu o ormandan göğüsler tuzağına kadar gizli bir yol vardır.

5383 Ey köpekten bayağı olan: âriflerin kalbindeki can mercanından, yâni, onların cevher-i irfanından bir miktarını çal.

5384 Çalarsan bari öyle lâtif bir inciyi çal, taşıyacaksan bari öyle mübârek bir yükü taşı.

Şeyh Zünnûn'un deli olmadığını ve kasden cünûn hâlleri gösterdiğini müridlerin anlaması

5385 Dostlar, Zünnûn'un kıssasında, yâni ondan bahsederek zindana gittiler ve şöyle bir müşaverede bulundular ki:

5386 O, bu işi mahsus mu yapıyor, yoksa bir hikmeti mi var? Kendisi bu dînin kıblesi ve âyeti mesabesindedir.

5387 Onun deniz gibi vâsi olan aklına cünûn galebe etmesi, çok uzak bir hâldir.

5388 Hâşâ ve kellâ onun Kamer gibi parlak olan aklını hastalık bulutu örtemez. Bu hâl onun yüksek derecesine lâyık değildir.

5389 O halkın şerrinden tımarhaneye girdi. O akıllı geçinenlerden utandığı için deli gibi oldu.

5390 O, tembel ve tenperest olan akıldan utandığı için kasden gitmiş ve kendisini deli göstermiştir.

5391 Şöyle diyerek ki: "Beni sağlamca bağlayın ve öküzün kuyruğuyla başıma ve sırtıma vurun, bu hareketin sebebini de araştırmayın.

5392 Tâ ki Benî İsrâil'deki maktulün, Mûsâ Aleyhisselâm'ın kesilmesini emrettiği sığırın kuyruğu darbesinden dirildiği gibi, ey güvenilir dostlar ben de kamçı zaliminden hayat bulayım.

5393 O kuyruk darbesinden hoş olayım, Musa'nın sığırı darbesinden dirilen maktul gibi makbul bir hâle geleyim.

5394 Sığırın kuyruğu zaliminden maktul dirildi, iksir sürülmüş bakır misâli hâlis altın oldu.

5395 Maktul sıçradı ve esrarını söyledi, kendisini öldürmüş olan hunhar zümreyi gösterdi.

5396 Açıkça dedi ki: Bu cemâat beni öldürdü. Çünkü şu sırada bana düşman kesilmişlerdi.

5397 Bu sakil ve maddî cisim ölünce esrara vâkıf olan ruh dirilir.

5398 Ya ıztırârî olarak ölen, yahut mevt-i ihtiyarî ile nefsini öldüren kimsenin ruhu cenneti ve cehennemi görür ve cümle esrara vâkıf olur.

5399 Kanlı şeytanları ve hile ve hud'a tuzaklarını gösterir.

5400 Sığırı, yâni, nefsi öldürmek tarikatın şartıdır. Bunu yapmalı ki onun kuyruğu zaliminden rûh rahatlık bulsun.

5401 Sığır gibi yiyip içmekten başka bir şey düşünmeyen nefsini riyazet ve mücahede ile çabucak öldür ki gizli olan ruhun akıl ve şuur ile yeni bir hayat bulsun."

Zünnûn Kuddise Sırruhû'nun hikâyesine avdet

5402 O cemâat, Zünnûn'un yanına yaklaşınca: "Hey! Kimsiniz? Sakınınız" diye seslendi.

5403 Edep ve nezâketle dediler ki: "Biz senin dostlarındanız. Buraya cân ve dilden bir arzu ile istifsâr-ı hâtıra geldik.

5404 Ey mütefennin ve akıl deryası nasılsın? Aklına karşı bu delilik isnadı nedir?

5405 Bunun sebebini bizden gizleme. Biz senin dostlarınız. Bize karşı esrarını saklama.

5406 Dostları uzaklaştırmak, hile örtüsüyle sırrı gizlemek yakışmaz.

5407 Ey şâh-ı mânevî, ey büyük adam; sırrı ortaya koy, yâni, beyân et.

5408 Biz senin yüreği yaralı ve sâdık muhibleriniz. Dünyâ ve âhirette gönlümüzü senin himmetine bağlamışız."

5409 Zünnûn kötü sözler söylemeye ve sövmeye başladı. Deliler gibi saçma sapan lâkırdılar etti.

5410 Yerinden sıçradı, taş attı ve sopa fırlattı. Ziyaretçiler taşların isabeti korkusundan kaçıştılar.

5411 Kahkaha ile güldü ve başını salladı. "Şu dostların sakalı yeline, yâni dostluk iddialarına bak!" dedi.

5412 "Dostları gör. Hani dostluk nişanı? Zahmet ve meşakkat dostlara can gibiydi.

5413 Bir dosta dostunun cefâsı nasıl ağır gelir? Cefâ ve meşakkat iç gibidir, dostluk onun kabuğuna benzer.

5414 Belâ, âfet ve mihnetle başı hoş olmak dostluk nişanı olmuştur.

5415 Bir dost altın gibidir, belâ ise ateş misâlidir. Hâlis altının ateşte bulunması ve hararet tesîriyle eriyip kabuğundan kurtulması gerektir.

Lokman'ın zekâsını efendisinin imtihan etmesi

5416 Lokman pâk ve musaffa, gece gündüz işinde çevik ve atik bir köle değil mi idi?

5417 Efendisi onu oğullarından değerli gördüğü için ehemmiyetli işlerde kullanırdı.

5418 Çünkü Lokman, köle oğlu olmakla beraber hevâ ve hevesten kurtulmuş bir efendi idi.

5419 Şâhın biri, konuştuğu bir şeyhe in'âm u ihsana dâir benden bir şey iste, yâni, tabîr-i mahsûsuyla: "Dile benden ne dilersen" dedi.

5420 Şeyh cevap verdi ki: "Ey şah; bana böyle bir teklifte bulunmaya utanmıyor musun? Bundan vazgeç.

5421 Benim hakir iki kölem vardır ki onlar sana hâkim ve emirdirler."

5422 Pâdişah: "O iki köle kimlerdir. Bana hâkim ve emîr olmaları benim için bir zillettir." diye sordu. Şeyh de: "Biri gazap biri şehvettir" cevâbını verdi.

5423 Şahlıktan, saltanattan fariğ olan ve o gibi şeylere meyletmeyen kimseyi hakikat şahı bil ki onun nuru ay ve güneş olmaksızın parlar.

5424 Kendisi mânevî bir hazine olan zâtın hazînesi vardır. Hakikatte varlık, varlığa düşman olan kimsenindir.

5425 Lokman'ın efendisi, zâhirde onun efendisi idi. Lâkin hakikatte köle olan o idi ki Lokman onun efendisi bulunuyordu.

5426 Ters görünen âlemde bu gibi hâller pek çoktur. İnsanların nazarında bir cevher çörçöp makûlesi şeylerden değersizdir.

5427 Çöle, *mefâze* yâni kurtuluş yeri denilmiştir. İsim ve renk gibi şeyler, dünyâ ehlinin aklına tuzak olmuştur.

5428 Bir güruhu tanıtan elbisedir. Avam kıyafetinde bulunan bir ârife de avamdan derler.

5429 Bir güruhta da zühd ü kanâatin zâhiri ve müraililiği vardır. Fakat bunu herkes fark edemez. Zühd ü kanâat casusu olmak, yâni, hakîkî zühd ile riyâî zühdü ayırt etmek için insanda basiret nuru bulunmak gerektir.

5430 Taklitten ve iğreti olmaktan temiz bir nûr olmak gerektir. İnsan bir kimseyi fiilini görmeksizin ve kavlini işitmeksizin tanıyabile.

5431 Basiret sahibi olan ârif, akıl yoluyla kalbin içine girer ve orada ne bulunduğunu bilmüşâhede anlar, şunun, bunun nakl ü rivayetine bağlanıp kalmaz.

5432 Gaybları, gizli şeyleri bilen Allah'ın has kulları, can âleminde kalplerin casuslarıdır.

5433 Nufûz-ı nazarıyla hayâl gibi kalbin içine girer, oradaki sır, onun gözü önünde açık olur.

5434 Serçenin cismindeki tertip ve düzen nedir ki doğanın aklına karşı gizli kalsın.

5435 Allah'ın esrarına vâkıf olanlara karşı mahlûkatın sırrı ne olabilir?

5436 Felekler üstünde yürüyen kimse için yeryüzünde yürümenin ne zorluğu vardır?

5437 Davut Peygamber'in avucunda demir, mum gibi olmuştu. Ey zâlim kimse; o hâlde mum onun elinde ne idi?

5438 Lokman, köle kıyafetinde mânen bir efendi idi. Kölelik onun görünüşündeki bir alâmet idi.

5439 Meselâ bir efendi, tanımadığı bir yere giderken kölesine kıymetli elbise giydirir.

5440 Kendisi kölenin elbisesini giyer ve giderken köleyi öne geçirir.

5441 Kimse bilip tanımasın diye kölesinin ardınca köle ve hizmetkâr gibi gider.

5442 Köleye der ki: "Sen git baş sedirde otur, ben hakîr bir köle gibi ayakkabını muhafaza edeyim.

5443 Sen sert davran ve bana söv. Hiç ta'zim ve saygıda bulunma.

5444 Şimdi senin hizmetin bana hizmeti terk etmendir. Ben, beni tanımayanlar arasında hile tohumunu saçacağım, yâni, bu vâsıta ile bazı şeyler öğreneceğim."

5445 Herkes kendilerini köle sansın diye efendiler böyle kölelik tavrı takınmışlardır.

5446 Efendilikten müstağni ve gözleri tok idi. Çünkü üzerlerine lâzım işleri hazırlamışlardı.

5447 Bu hevâ ve heves kulları ise onların aksine kendilerini akıl ve cân efendisi göstermişlerdir.

5448 Bir efendiden tevâzu görünebilir. Fakat bir köleden kölelikten başka bir şey zuhûr etmez.

5449 O mânâ âleminden bu sûret âlemine böyle tersine tertipler vardır. Bunu bil.

5450 Lokman'ın efendisi bu gizli hale, yâni Lokman'ın hakikatte bir efendi olduğuna vâkıftı. Çünkü onda bu nişânı görmüştü.

5451 O efendi sırrı biliyor, fakat maslahat ve idâre yoluyla merkebini sürüyor, hareket ediyordu.

5452 Lokman'ı evvelden âzat edecekti, fakat onun hoşnut olmasını arıyordu.

5453 Çünkü Lokman'ın muradı, o arslan yiğidin sırrına kimsenin vâkıf olmaması idi.

5454 Sırrını kötülerden gizlemek şaşılacak bir şey değildir. Asıl şaşılacak şey, sırrını kendinden saklamandır.

5455 İşini, amelini kendi gözünden bile sakla ki amelin, iyi ve kötünün görmesinden selâmette kalsın.

5456 Kendini ücret tuzağına teslim et, sonra kendiliğinden olmaksızın kendi hakikatinden bir şey al.

5457 Vücuduna saplanmış oku çekmek için yaralı bir adama afyon verirler.

5458 Rûh kabzetmeye memur olan melekler, bir hastayı öleceği esnada maraz derdiyle incitirler. O, onunla meşgul iken canını alırlar.

5459 Herhangi bir fikir ile kalbini meşgul edersen o sırada gizlice bir şey alıp götürürler.

5460 Ey kimse; her neyi düşünür ve tahsil edersen o esnada bir hırsız ummadığın ve emin olduğun cihetten gelir ve elde ettiğin şeyi alır, götürür.

5461 O hâlde en iyi bir şeyle meşgul ol ki senden ehemmiyetsiz bir şey götürebilsin.

5462 Bir tacirin yükü suya düşecek olursa tacir, elini en iyi kumaşa uzatır, yâni, en evvel kıymetli metâını kurtarmaya çalışır.

5463 Metâın suya düşer, yâni elinden çıkarsa en iyisini kurtar ve değersizini bırak.

İmtihan edenlerin huzurunda Lokman'ın faziletinin belli olması

5464 Lokman'ın efendisine her yemek getirdiklerinde der'akab Lokman'a bir adam gönderir, onu çağırtırdı.

5465 Lokman o yemeğe el uzatsın ve bir lokma alsın da efendisi onun artığını yesin diye.

5466 Lokman'ın artığını içer ve neşelenirdi. Onun yemediği ve içmediği şeyleri ise dökerdi.

5467 Lokman'ın efendisi, Lokman'sız bir şey yiyecek olursa gönülsüz ve iştihâsız yerdi. İşte sonsuz merbûtiyet böyle olur.

5468 Bir gün efendiye hediye olarak kavun getirmişlerdi. Kölelerinden birine: "Git oğlum Lokmân'ı çağır" dedi.

5469 Kavunu kesip de Lokman'a bir dilim verince onu şeker ve bal gibi yedi.
5470 Lokman onu kemâl-i iştihâ ile yedi, ikinci ve üçüncü bir dilim daha verdi ki parçalar on yediye baliğ oldu.
5471 Bir parça kalınca "Bunu da ben yiyeyim de ne kadar tatlı kavun olduğuna bakayım." dedi.
5472 Lokman o kadar hoş yiyor ki onun zevkiyle tabiatlar iştihâya geliyor ve lokma arıyor.
5473 Ondan bir lokma yiyince gözünden ateş çıktı. Hem dili kabardı, hem boğazı yandı.
5474 Onun acılığından bir müddet kendinden geçti, sonra Lokman'a dedi ki: "Ey cihanın canı.
5475 Bu kadar zehri nasıl yedin, böyle bir kahrı nasıl oldu da lûtuf sandın?
5476 Bu nasıl bir sabırdır, bu kadar sabır neden ileri gelmiştir, yoksa hayâtın senin indinde düşman mıdır?
5477 Bunu yemekten mazûrum, bu kadarını kâfi gör diye niçin bir hüccet getirmedin?"
5478 Lokman dedi ki: "Ben senin nimet veren elinden o kadar yedim ki onlara karşı utancımdan iki kat olmuşumdur.
5479 Bir defalık acı bir şey gördüğüm ve yediğim için seni haberdâr etmekten sıkıldım.
5480 Mademki vücûdumun her cüz'ü, senin nimetlerinle yetişmiş ve o nimetlerin dânesine ve tuzağına tutulmuştur.
5481 Eğer bir acı dolayısıyla feryat ve şikâyet edecek olursam yüzlerce yolun toprağı o cüz'lerin yâni, eczâ-yı vücûdumun üzerine olsun.
5482 Şeker veren elinin lezzeti, bu kavunda nasıl acılık bırakır?
5483 Acılar muhabbetten tatlılaşır. Bakırlar muhabbetten altın olur.
5484 Tortular muhabbetten sâfîleşir, dertler muhabbetten şifâ verici olur.
5485 Muhabbetten ölüyü diriltirler. Muhabbetten şahı kul ederler.
5486 Bu muhabbet de irfan neticesidir. İrfansız bir kimse muhabbet tahtına nasıl oturabilir?
5487 Bir cansız üzerinde matlubluk rengini görür, bir ıslıktan mahbubluk sesini işitir.
5488 Noksan ilim, fark gözetmez, şüphesiz şimşeği güneş sanır.
5489 Resûl Aleyhisselâm (*Ennâkisu mel'un*) yâni, "*Eksik olan mel'undur*" dedi ve bu nâkıs, akıl noksanı ile tevil edildi.
5490 Çünkü cesedi nâkıs olanlar, Rahmet-i İlâhiye mazharıdır. Merhum olan lânete ve bu sûretle yaralanmaya lâyık değildir.

5491 En kötü hastalık akıl eksikliğidir ki lâneti mûcib olur ve sahibini Allah'tan uzaklaştırır.

5492 Çünkü akılları kemâle eriştirmek imkansız değildir. Lâkin noksan bir uzvu bulunan bedeni tamamlamak mümkün olmaz.

5493 Allah'tan uzaklaşmış olan her gavurun küfrü ve firavunluğu akıl noksanından ileri gelmiştir.

5494 Beden noksanı için Kur'ân'da: (*leyse ale'l-a'ma haracun*)[53] ferah ve sürûr gelmiştir.

5495 Şimşek çok vefasızdır, çakar, söner. Ey irfansız kimse sende safâ-yı kalb olmadığı için fânî ile bâkîyi, yâni devamsız olanla daimiyi bilmiyorsun.

5496 Şimşek gülüyor, yâni çakıyor. Neden ve kime gülüyor? Söyle, şimşeğin ânî aydınlığına gönül veren budalanın abdallığına gülüyor.

5497 Feleğin nurları, izleri kesilmiş yâni nâkıstır. Onlar, şarkı ve garbı olmayan Nûr-ı bâkî gibi nasıl olurlar.

5498 Şimşeğin tabîatını göz kamaştırıcı, nûr-u bâkîyi ise tamâmıyla yardımcı bil.

5499 Deniz köpüğü üstüne at sürmek, şimşek ziyasında mektup okumak.

5500 Hırs ve tamahdan akıbeti görmemek, kendi kalbine ve kendi aklına gülmektir.

5501 Her şeyin sonunu görmek aklın hassasındandır. Âkıbeti görmeyen ise nefstir.

5502 Bir akıl, nefse mağlup olursa, o da nefs olmuş demektir. Saadet yıldızı olan Müşteri, uğursuzluk yıldızı bulunan Zuhal'e mat olursa, o da uğursuz olur.

5503 Bu uğursuzluk içinde iken de nazarını çevir, seni uğursuzluğa müptela edene bak.

5504 Bu cezr ü medde bakan bir nazar, yâni, öyle bir nazar sahibi, nuhusetten saadet tarafına yol bulmuş olur.

5505 İntikal esnasında zıddın zıddını peyda ederek Allah seni bir hâlden bir hâle çevirir.

5506 Seni hâlden hâle intikal ettirmesi de senin zâtü'ş-şimâlden, yâni sol tarafa gitmek ve dalâlete düşmekten korkman ve sağ taraf, yâni hidâyet lezzetini bulman içindir. Ricâl-i tarikat hep o lezzeti umar ve ararlar.

5507 Tâ ki iki kanatlı olasın. Tek kanatlı bir kuş, uçmaktan tamâmıyla âcizdir.

5508 İlâhî; ya beni bırak söz söylemeyeyim, yahut izin ver de tamâmıyla izâh edeyim.

---

[53] Fetih Sûresi'nin 17. âyetinden: "*(Savaştan geri kalan) Köre vebâl yoktur, topala da vebâl yoktur, hastaya da vebâl yoktur.*"

5509 Onu da, bunu da, yâni, benim susmamı da, söylememi de istemiyorsan yine ferman senindir. Senin maksûdunun ne olduğunu ve ne tarafta bulunduğunu kim bilir?

5510 İbrâhim'in canı gibi bir ruh olmalıdır ki ateş içinde iken nûr-ı marifetle Cenneti ve oradaki köşkleri görebilsin.

5511 Yine cân-ı İbrahim gibi bir ruh olmalıdır ki halka gibi kapıya mıhlı kalmasın ve derece derece aya ve güneşe yükselsin.

5512 Yine İbrahim Halil gibi (*Lâ uhibbul âfilîn*)[54] diyerek yedinci kat göğü geçsin.

5513 Bu ceset ve madde âlemi olan dünyâ şaşırtıcıdır. Her şeyi bozuk ve tersine gösterir. Eşyayı yanlış görmekten ancak şehvetten çekinmiş ve çekilmiş olanlar müstesnadır.

Pâdişahın o has kölesine maiyet halkının hasedi hikâyesinin devamı

5514 Şahın ve emirlerin, akl-ı sultanî bulunan has köleye hasetleri hikâyesi,

5515 Sözün sözü çekmesinden, yâni, münâsebet dolayısıyla muhtelif bahislere geçilmesinden gecikti. Geri dönmek ve hikâyeyi tamamlamak lazımdır.

5516 Memleketin saadetli ve tâlihli bahçıvanı olan pâdişah bir ağacı diğer bir ağaçtan nasıl tanıyıp ayırt etmez.

5517 Acı ve gayr-ı makbul bir ağaç ile, yedi yüz nevi' ağaçtan iyi olan bir ağacı,

5518 Onların sonunu gören bir nazarla baktığı için bakıp yetiştirmek hususunda nasıl müsâvî tutar?

5519 O ağaçlar, göze bir görünürlerse sonundaki meyveleri nedir? Onu bilir.

5520 Nûr-u İlâhî ile nazar eden ve basar-ı basiretle gören bir şeyh de sâlikin ibtidâ ve intihasına agâh olur.

5521 O şeyh, yabancı gören gözü kapamış ve talîm ve irşâd hususunda sonu gören gözü açmıştır.

5522 O has köleye haset edenler, kötü ağaçlar gibi cevheri acı ve tâlihi menhus idiler.

5523 Hasetlerinden coşuyorlar, ağızlarından köpük saçıyorlar ve gizlice mekr ü tezvir tertip ediyorlardı.

5524 Ki gulâm-ı hâssın boynunu vursunlar ve onun zamâneden, yâni, hayattan kökünü kazısınlar.

---

[54] En'am Sûresi'nin 76. âyetinden: "*Üzerine gece basınca, bir yıldız gördü:'Rabb'im budur' dedi. Yıldız batınca da:'Ben batanları sevmem' dedi.*"

5525 O nasıl fena bulurdu ki canı pâdişah idi, kökü, mevcûdiyeti Allah'ın hıfz u emânetinde bulunurdu.

5526 Pâdişah, hasetkârların esrarına vâkıf olduğu hâlde Ebûbekir-i Rebâbî[55] gibi sükût ediyordu.

5527 O aslı bozuk hasetkârların kalplerindeki hıyaneti görüyor ve o hilekârlara ıslık çalıyordu.

5528 Hilekâr olanlar pâdişahı, şerbet testisine sokmak için mekr yaparlar.

5529 Son derecede azim bir pâdişahı, şerbet testisine nasıl sığar? Hey eşekler!

5530 Pâdişah için bir tuzak kuruyorlardı. Fakat bunu da ondan öğrenmişlerdir.

5531 Ustasına karşı berâberlik davasıyla meydana çıkan çırak, ne kadar uğursuzdur.

5532 Hem de nasıl bir üstada karşı? Nazarında aşikâr ve gizli şeyleri eşit bulunan bir cihan üstadına.

5533 Öyle bir üstad ki: Onun gözü, Allah nûruyla bakar ve cehalet perdelerini yırtar.

5534 Eski kilim gibi delik deşik olmuş bir kalp ile o Hakîm-i İlâhînin gözü önüne perde çekmeye çalışır.

5535 Fakat o perdenin her deliği bir ağız hâline gelir de ona güler.

5536 Usta, çırağa der ki: "Ey köpekten alçak; sende bana karşı hiç vefa yok mudur?

5537 Beni hakikaten demir koparan bir usta bilme, kendin gibi kalbi kör bir çırak farz et.

5538 Senin rûhuna olan yardım benden değil midir? Bensiz senin tarafına bir su akmaz.

5539 Benim gönlüm sana talih tezgahı iken ey yolunu şaşırmış; bu tezgâhı neden kırıyorsun?

5540 'Ben gizli çakmak çakıyorum' diyorsun. Kalpten kalbe pencere yok mudur?

5541 Nihayet gönül o pencereden senin fikrini görüyor ve zikrine şahâdet ediyor.

5542 Gönül, senin kalbinde olanı görüyor da yüzüne vurmuyor, her ne dersen gülüyor ve evet diyor.

5543 O senin gıdıklamandan ve lâtifenden gülmüyor, kalbindeki kötü fikirlere karşı gülüyor.

5544 Hilekârın cezası hiledir. Kâse yap, bardak al meseli sana lâyıktır.

5545 Eğer onun sana karşı gülüşü senden razı olduğu için olsaydı, senin için yüz binlerce gül açılmış, yâni füyûzât ve fütuhat zuhura gelmiş olurdu.

---

[55] Ebûbekir Rebâbî: Meşayihten bir zat. Hakkında edilen iftira ve hakaretlere aldırmaz, cevap vermeye tenezzül etmezmiş.

5546 Onun kalbi rızâ ile amel eder, yâni senden razı olursa o rızâ-yı güneşin Hamel burcu[56]na gelmesi bil.

5547 Güneşin hamel burcuna gelişinden hem gündüz, hem bahar güler, çiçekler ve yeşillikler birbirine karışır.

5548 Yine ilkbaharda yüz binlerce bülbül ve kumru ötmeye başlar da kışın sessiz, sedasız kalmış olan dünyâyı çınlatır.

5549 Sen ruhunu hazâna uğramış ve kararmış bir yaprak gibi görüyorsun da pâdişahın gazabını neden bilmiyorsun?

5550 Pâdişahın güneşi, itâb ü tekdir burcunda yüzleri kebap gibi karartır.

5551 Utârit[57]'in kâğıtları bizim canlarımız, o kâğıtlardaki aklık karalık da bizim mizanlarımızdır.

5552 Ruhların sevdadan ve aczden kurtulmaları için o mânevî Utarit, tekrar kırmızı ve yeşil ferman yazar.

5553 İlkbaharın yazısı, gökkuşağında olduğu gibi kırmızı ve yeşildir.

Hüdhüd'ün hakir sûretinden ve ufak cüssesinden Süleyman Aleyhisselâm'ın tazimi Belkıs'ın kalbine aksetmesi

5554 O Belkıs'a yüz kat rahmet olsun ki Allah ona erkek aklı vermişti.

5555 Bir hüdhüd kuşu ona Süleyman'dan mektup ve nişan getirdi. O mektup birkaç kelimeden ibaret bir beyandı.

5556 Mektupta münderiç olan şumullü nükteleri okuyunca onu getiren elçiye, yâni, Hüdhüd'e hakaretle bakmadı.

5557 Onun cismini Hüdhüd, canını Ankâ, hissini köpük, kalbini derya gördü.

5558 Bu iki renkli tılsımlardan, yâni sûret ve mânâdan ibaret cisimlerden dolayı akıl ile his, Muhammed Aleyhisselâm gibi, Ebû Cehillerle cenktedir.

5559 Kâfirler, Hazreti Ahmed ve Muhammed Aleyhi Ve Alihî Salevâtülehâdi beşer gördüler. Çünki ondan (*inşakkalkamer*)[58]i görmediler.

5560 Ey sâlik; hissî olan gözüne toprak saç. Çünkü his gözü aklın ve mezhebin düşmanıdır.

5561 Allah, his gözüne a'mâ, putperest ve bizim zıddımızdır dedi.

5562 Hâlin ve istikbâlin efendisi olan nebî, yahut velî onun önünde idi. O ise bir hazîneden, bir mangırdan başka bir şey görmüyordu.

---

[56] Hamel burcu: Koç burcu.
[57] Utarit: Merkür.
[58] İnşakkalkamer: Ayın yarılması.

5563 Hakikat güneşinden haber getiren bir zerreye fezadaki güneş köle olur.
5564 Vahdet denizinin sefiri olan bir damlaya yedi deniz esir olur.
5565 Eğer bir avuç toprak, Hakk'ın emirlerini ifâda çevik olursa, Allah'ın felekleri, onun toprağına, yâni topraktan mahlûk olan cesedine karşı başını eğer.
5566 Âdem'in toprağı, yâni, cesed-i hakisi Hakk'ın çeviği olduğu için o toprağın önünde hakkın melekleri secde ettiler.
5567 Semânın yarılması neden dolayı idi? Hâkîliği açan bir gözden ötürü idi.
5568 Toprak tortu olarak suyun altına çökerken, o toprak Vücud-ı Muhammedî'yi gör ki kemâl-i süratle arş-ı a'lâyı geçti.
5569 İmdi şunu bil ki cesed-i hakîdeki letâfet sudan değildir. Ancak mübdi-i vehhâb olan Allah'ın cömertliğinin gereğidir.
5570 Eğer Allah, havayı ve ateşi süfli kılsa ve dikeni gülden muteber eylese.
5571 O hâkimdir, dilediğini yapar ve derdin kendisinden deva husule getirir.
5572 Allah, dilerse havayı ve ateşi süflîleştirir, bulanık tortulu ve ağır bir mâhiyet verir.
5573 O hâlde yakînen bilinir ki, Allah dilediğini azîz eyler, topraktan mahlûk bir cesede "kanatlar aç da uç" der.
5574 Bir ateşe, yâni, ateşten yaratılmış olan Azazile de "Git şeytan ol, yedinci kat arzın altında pislik ve alçaklık ile uğraş", dedi.
5575 "Ey topraktan yaratılmış Âdem; sen Sühâ[59]'ya kadar çık", "Ey ateşten mahlûk olan şeytan; sen toprağa kadar in" demiştir.
5576 Ben, dört unsur ve ilk sebep değilim, hüküm ve tasarrufta dâim ve bâkîyim.
5577 Benim işim illetsizdir ve müttekîmdir. Ey hatalı feylesof, benim takdirim vardır ki o illet değildir.
5578 Kendi âdet ve sünnetimi vaktinde döndürürüm ve icâbında değiştiririm. Bu şüphe ve şek yolunu zamanında göz önünden kaldırırım.
5579 Denize derim ki "Âgâh ol ve ateşle dol", ateşe derim ki "yürü gül bahçesi ol."
5580 Dağa derim ki "Yün gibi hafifleş", gökyüzüne derim ki "Göz önüne dökül."
5581 "Ey güneş; kamere yaklaş" diyeceğiz, her ikisini de kara bulut gibi karartacağız.
5582 Güneşin çeşmesini, yâni kursunu kurutur ve ziyâsız bırakırız, kan çeşmesini fen ve hikmetle misk yaparız.
5583 Allah, güneşin ve ayın boyunlarına bir çift siyah öküz gibi boyunduruk takar.

[59] Sühâ: Büyükayı takım yıldızının en küçük yıldızı.

Bir felsefecinin (İn esbaha maukum)[60] *âyeti okunurken inkâra kalkışması*

5584 Kur'ân okuyan biri; kitabın yüzünden, yâni, Mushaf'tan (kaynaktan suyunuz kesilse) mealindeki âyetini okuyordu.

5585 "Benim gibi fazilet ve marifet sahibi bir zâttan başka suyu tekrar menbaa kim getirir."

5586 Mantıkçı, hakîr bir feylesof, o sırada mektep yanından geçiyordu

5587 Bu âyeti işitince beğenmediğinden "Suyu kazma ile biz getiririz.

5588 Biz bel ile yarar, kazma ile kazar ve suyu aşağıdan yukarıya çıkarırız." dedi.

5589 Gece uyudu. Rüyâsında arslan gibi bir yiğit gördü. O yiğit buna tokat attı ve iki gözünü kör etti.

5590 O feylesofa dedi ki: "Eğer sözünde sâdık isen gözünün pınarından kazma ile nur çıkar."

5591 Feylesof, sabahleyin yatağından fırladı ve iki gözünü kör gördü. Rü'yet nuru o iki gözden uzaklaşmıştı.

5592 Eğer inleyerek istiğfar etmiş olsaydı, çekilip giden nûr-ı çeşmi, Allah'ın keremiyle zâhir olurdu, avdet ederdi.

5593 Lâkin Allah'tan mağfiret talep etme de elde değildir. Tövbe zevki, her sarhoşa meze olmaz.

5594 Amellerinin uğursuzluğu ve inkârının şomluğu, onun kalbine gidecek tövbe yolunu kapatmıştı.

5595 Kalp, sertlikte taş yüzü gibi olmuş. Tövbe onu ekin için nasıl yarabilir?

5596 Şuayb Peygamber gibisi nerede ki duâsıyla dağı zirâat yapılacak tarla hâline getirsin?

5597 O Halîl'in, yâni, İbrahim Aleyhisselâm'ın hüsn ü itikadı ve Cenâb-ı Hakk'a niyazı dolayısıyla muhal denilecek güç bir iş, mümkün oldu.

5598 Yahut Mukavkıs'ın[61] Hazreti Peygamber'den temennisi üzerine bir taşlık, usûlüne göre bir tarla oldu.

5599 Bir kimsenin inkârı da aksine olarak altını bakır ve sulhu cenk hâline getirir.

5600 Bu inkâr, bu azgınlık meshin kehrubâsı olmuştur ki, nebatât yetiştirmeye kabiliyetli olan toprağı, taş ve çakıl yapar.

---

[60] Mülk Sûresi'nin 30 âyetinden: "*De ki: Baksanıza, eğer suyunuz çekilse, size kim bir akarsu getirebilir?*"

[61] Mukavkıs: Hazreti Muhammed (S.A.V) zamanında yaşamış Mısır hükümdarı.

5601 Allah'a karşı secde ve ricâlullaha tazim etmek için de her kalbe izin verilmemiştir. Çünkü rahmet ücreti her çalışanın nasibi değildir.

5602 Aklını başına al da 'tövbe ederim ve Allah'ın lûtf ü keremine sığınırım.' düşüncesine itimat ederek günah işleme.

5603 Tövbe için nur ve letâfet lâzımdır, tövbenin şartı şimşek ve buluttur.

5604 Bir meyvenin yetişmesi için hararet ve su lâzımdır. Onun gibi tövbenin kabulü için de bulut ve şimşek, yâni, âh-ı derûn ile gözyaşı îcâb eder.

5605 Gönül şimşeği ve göz bulutu olmayınca ve onlar çakıp yağmayınca tehdit ve gazap ateşi nasıl söner?

5606 Vuslat şimşeğinin yeşilliği yâni, tecellî-i İlâhî nurunun taraveti ve parlaklığı gönülde nasıl hâsıl olur? Ve orada âb-ı zülâl menbaları nasıl coşup akar?

5607 Fezada şimşek ve yağmur olmasa gül bahçesi nasıl olur da çimene sır söyler ve menekşe beyaz gülle ahitleşirdi?

5608 Çınar ağacı nasıl avucunu duâya açar, nasıl olur da bir ağaç havaya doğru başını sallar?

5609 Ağaç çiçeği, saçı saçar. Yenini bahar mevsiminde nasıl etrafına saçar?

5610 Nasıl olur da lâlenin yanağı, yâni yaprağı kızarır, nasıl olur da gülün gonca kesesini açıp içindeki altınları dışarıya çıkardı?

5611 Nasıl olur da bülbül gelir ve gülü koklardı? Nasıl olurdu da o geyik kuşu, "nerede, nerede?" diye matlûbunu ararsı?

5612 Nasıl olur da leylek kuşu, candan ve gönülden lek lek diye ötebilirdi? Lek ne demektir? "Ey kendisinden avn ü inayet istenilen Allah; bütün mülk ve melekût senindir." mânâsınadır.

5613 Toprak, zamirindeki esrarı nasıl gösterir, bostan, gökyüzü gibi nasıl parlardı?

5614 Bahçelerın giyinmiş oldukları o hülleleri nereden bulup getirmişler? Hepsini de kerîm ve rahîm olan Allah'ın lûtf u kereminden.

5615 Pâdişahı görmüş olan kimse, onun nişan ve alâmetinden şâd olur. Görmemiş olan ise o nişandan intibah hâsıl etmez.

5616 Elest hengâmında Rabbini görüp de kendinden geçmiş ve sermest olan kimsenin ruhu, onun alâmetlerini ve eserlerini görünce bilir.

5617 Şarabın kokusunu şarap içmiş olan tanır. İçmemiş olan ise koklamasını ne bilir?

5618 Çünkü hikmet, kaybolmuş deve gibidir; rehberler, mabeyinciler gibi pâdişahlar huzuruna delâlet eder.

5619 Sen rüyâda güzel yüzlü birini görürsün ki sana bir vade nişanı verir. Ve der ki:

5620 "Muradın olacaktır. İşte nişanı ki: Yarın senin karşına filân gelecektir.
5621 Bir nişan daha ki: o süvâri olarak gelecek ve seni kucaklayacaktır.
5622 Bir nişan daha ki: senin karşında gülecektir. Bir nişan: huzurunda el bağlayıp duracaktır.
5623 Bir nişan daha ki: bu rüyâyı yarın heveslenip kimseye söylemeyeceksin."
5624 Cenâb-ı Hak murâd husulünün nişanı olmak üzere Yahyâ'nın babasına, yâni, Zekeriyâ Aleyhisselâm'a: Üç gün asla söz söylemeyeceksin demişti.
5625 Üç geceye kadar iyiden, kötüden sükût et. İşte bu sükût, Yahya'nın doğacağına dâir sana bir işarettir.
5626 Üç gün lakırdıya ağız açma ki bu sükût senin maksûdunun hasıl olacağına işarettir.
5627 Sakın bu nişanı sözle anlatma, bu sözü kalbinde gizle.
5628 O rüyâda gelip müjdeleyen kimse, bu şeker gibi alâmetleri, hattâ bunlar ne olur? Yüz kat böylesini söylese ve nişanlar verse.
5629 Bu, dâima aradığın mülk ve mansıbı lûtf-i İlâhî ile bulacağına alâmet olur.
5630 Öyle bir müjde lisanı ki onun için uzun geceler ağlarsın ve seher vakitleri duâ ederek yanar yakılırsın.
5631 Öyle bir nişan ki onsuz senin günlerin kararır ve boynun iğ gibi incelir.
5632 Öyle bir nişan ki onun için her neye mâlik isen zekât olarak verirsin, mücerredân-ı tarikat, mameleklerini nasıl zekât olarak verirlerse.
5633 Malını, uykunu, yüzünün rengini ve başını feda ettin, yâni, riyazet ve mücâhede ile kıl gibi oldun.
5634 Defalarca ödağacı gibi ateşte oturdun, defalarca tolga gibi kılıç karşısında durdun.
5635 Böyle yüz binlerce bîçarelikler ki âşıkların tabîatıdır ve sayıya gelmez.
5636 Gece bu rüyâyı görünce o gecen gündüz ve onun ümidiyle gündüzün uğurlu olur.
5637 O nişan ve o alâmetler nerde? diye sağa, sola bakınır, durursun.
5638 Gündüz geçer de gösterilen nişan zuhur etmezse diye yaprak gibi titrersin.
5639 Buzağısını kaybetmiş kimse gibi mahalle, pazar ve saraya doğru koşarsın.
5640 "Efendi; hayrola. Bu koşman nedir? Burada kaybettiğin biri mi var?" derler.
5641 Sorana dersin ki "Hayırdır, lâkin bana ait bir hayırdır. Onun için benden başkasının onu bilmesi gerekmez.

5642 Eğer söyleyecek olursam bir nişanım yiter, nişanın yitmesi da ölüm vakti demek olur."

5643 Her gördüğün süvari kimsenin yüzüne bakarsın. O da sana "deli gibi yüzüme bakma" der.

5644 Ona dersin ki: "Ben bir dost kaybettim, onu aramakla meşgulüm.

5645 Ey süvari; devletin dâim olsun, âşıklara merhamet et ve mazûr gör."

5646 Mâdem ki aradın ve ciddiyetle baktın: Ciddiyet hatâ etmez, haberde böyle vârid olmuştur.

5647 Birdenbire iyi tâlihli süvari gelir ve seni sıkı sıkı kucaklar.

5648 Sen, o zâtın gelip seni kucaklaması zevkinden kendinden geçer ve yere düşersin. Senin hâline vâkıf olmayan biri: İşte sana bir mürailik ve münafıklık numunesi! der.

5649 O itirazcı, berikindeki bu cûş u hurûşun neden ileri geldiğini ne bilir? Bu şevkin, kimin vaslından doğduğunu o gafil bilmez.

5650 Bu nişan, o kimse hakkında şevk âver olur ki onu görmüş ve bilmiştir, diğerine bu nişan nasıl zâhir olur?

5651 Her zaman Allah'tan has kuluna bir nişan erişir ve onun canına yeni bir can vâsıl olur.

5652 Sudan çıkmış ve çaresiz kalmış balığın önüne su gelmiş gibi olur. Bu nişanlar kitabın, yâni, levh-i mahfuzun âyet ve alâmetlerindendir.

5653 Peygamberlerde bulunan bir çok âyet ve işaretler, Allah'a âşinâ olan ruhlara mahsustur.

5654 Bu söz, nakıs ve kararsız kaldı, yâni, neticelenmedi. Bundan dolayı beni mazûr gör ki gönlüm elimde değil, cezbedâr bir hâldeyim.

5655 Kum zerrelerini saymak mümkün değildir. Hususiyle aklını aşk izâle eylemiş bir kimse için.

5656 Bağdaki yaprakları ve kekliklerle kargaların ötüşlerini sayarım.

5657 Bunlar vâkıâ sayılmaz şeylerdir, fakat ben imtihana uğramış kimselerin irşadı için sayar ve mümkün olduğu kadar îzâh ederim.

5658 Zuhal yıldızının uğursuzluğu, yahut Müşteri seyyaresinin uğurluluğu sayılıp hasredilemez olmakla beraber.

5659 Her ikisinin tesîrinden, yâni, arz üzerindeki menfaat ve mazarratlarından bahsetmek lâzımdır.

5660 Sa'd ü nahs ehline, yâni, saâdet ve felâkete uğrayanlara kaza ve kaderin âsârı malum olsun.

5661 Tâlihi Müşteri olan kimse serverlik neşâtından mesrur olur.

5662 Tâlihi Zuhal olan kimse için de işlerinde, serlerden ihtiyatlı bulunmak lâzım gelir.

5663 Eğer o Zuhal tâlihli kimsenin maruz kaldığı uğursuzluğu söyleyecek olursam onun ateşi o bîçâreyi yakar.

5664 Şahımız ve yegâne Allah'ımız (*üzkürullah*)[62] "*Allah'ı zikredin*" diye izin verdi ve ateş içerisinde gördüğü için bize nur ihsan etti.

5665 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Ben sizin zikrinizden pâk ve müteâlim. Benim için tasavvurlar ve tasvirler lâyık değildir.

5666 Lâkin tasvir ve hayâlin mesti olan kimse bizim zâtımızı misâlsiz anlayamaz.

5667 Cismânî olan zikir, nâkıs bir hayâlden ibarettir. Şâhâne vasıflar ise o nâkıs hayâllerden hâlistir.

5668 Meselâ birinin pâdişah için, çulha değildir demesi nasıl meth olabilir? Bunu söyleyen ve Allah'ı böyle anlatmak isteyen kimse meğer ki âgâh değildir.

Çobanın münacaatını Mûsâ Aleyhisselâm'ın inkâr etmesi, yâni hoş görmemesi

5669 Mûsâ Aleyhisselâm yolda bir çoban gördü ki: "Ey Hüda, ey İlâh!" diye zikredip duruyordu. Ve münacaatına şöyle diyerek devam ediyordu:

5670 "Sen neredesin ki hizmetinde bulunayım, çarığını dikeyim, başını tarayayım.

5671 Ey muhteşem ve muazzam olan Allah! Senin elbiseni yıkayayım, bitlerini öldüreyim, önüne süt getireyim.

5672 Elceğizini öpeyim, ayakçığınızı ovayım, uyku zamanı gelince yatacağın yeri süpüreyim.

5673 Ey bütün keçilerim yoluna kurban olası Allah'ım, ey benim 'hay, huy' diye firakından feryad ettiğim Rabbim."

5674 O çoban böyle münasebetsizce söyleniyordu. Mûsâ Aleyhisselâm: "Çoban; bunları kime söylüyorsun?" diye sordu.

5675 Çoban: "Bizi yaratan ve bu yer ile gök, kudretiyle zuhura gelen Allah'a söylüyorum", dedi.

5676 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Hey kendine gel, çıldırdın mı? Müslüman olmadan kâfir olmuşsun.

5677 Bunlar, ne saçma, ne küfür, ne bâtıl sözlerdir; bunları söylememek için ağzına pamuk tıka!

[62] Ahzab Sûresi'nin 41. âyetinden: "*Ey iman edenler! Allah'ı çokça anın.*"

5678 Senin küfrünün kokusu dünyayı kokuttu, senin küfrün din kumaşını eskitti.

5679 Çarık ve dolak sana ve senin gibilere lâzımdır. Tarif edilemez bir güneşe bunlar lâyık olur mu?

5680 Eğer bu sözden boğazını bağlamaz, yâni, sükût etmezsen Allah tarafından bir âteş gelir ve bütün mahlûkâtı yakar.

5681 Eğer gazap ve kahır âteşi gelmediyse ağzından çıkan bu küfür dumanı nedir? Canın kararmış ve merdut olmuş, sebebi nedir?

5682 Allah'ın hâkim olduğunu biliyorsan bu münasebetsizlik ve terbiyesizlik sana nasıl lâyık oluyor?

5683 Delinin dostluğu, hakikatte düşmanlıktır. Hak Teâlâ öyle bir hizmetten müstağnidir, bu sûretle zikredilmeye muhtaç değildir.

5684 Bu sözleri amcana mı, dayına mı, kime söylüyorsun? Cisim ve ihtiyaç Allah Zülcelâl'in sıfatı olur mu?

5685 Neşv ü nemâya ihtiyacı olan süt içer, ayağa muhtaç olan da çarık giyer.

5686 Ey çoban; senin bu sözlerin, hakkında Allah'ın (O ben'im, ben o'yum) dediği bir kul için ise;

5687 Yine o kul için ise ki Allah, onun hakkında: "Ben hastalandım da ibâdet etmedim, yâlnız o hastalanmadı, ben de hasta oldum" dediği abd-i hâsı ise.

5688 Hakkında "Benimle işitir, benimle görür" buyrulan kul için ise onun hakkında bile faydasızdır.

5689 Kur'ân lisân-ı Peygamberî'den sâdır olmakla beraber, her kim "Onu Hak söylemedi, Allah kelâmı değildir" diyecek olursa o kâfirdir.

5690 Allah'ın has kullarına, sevgili kullarına edepsizce söz söylemek, kalbi öldürür, amel defterini karartır.

5691 Eğer sen bir erkeğe Fâtıma diyecek olursan, erkek ve kadınların hepsi insan cinsinden olmakla beraber;

5692 O kimse iyi huylu, halim, selim ve sakin iken, imkânını bulsa seni öldürmeye kasteder.

5693 Fâtıma ismi kadınlar arasında övgüdür. Fakat erkeğe söylersen onun için mızrak yarası olur.

5694 El ve ayak bizim hakkımızda övgüdür. Çünkü eli ayağı olan kimse çolak ve topal değil demektir. Fakat bu gibi şeylerden müstağni olan Allah'a karşı hürmetsizliktir.

5695 (*Lem yelid ve lem yûled*)[63] sıfatları ona lâyıktır. Babanın da, oğlun da yaratanı odur.

[63] İhlas Sûresi'nin 3. âyeti: "*Doğurmadı ve doğurulmadı.*"

5696 Her ne ki cisimdir, doğum onun vasfıdır. Doğmuş olan her ne varsa o da ruh nehrinin bu tarafındandır.

5697 Çünkü doğurulmuş olanlar, şu kevn ü fesâd (olup-bozulma) âlemindendir ve hadistir, yâni, sonradan meydana gelmedir. Her hadis ise mutlaka bir muhdis ister. Yâni, sonradan olan için bir oldurucu lâzımdır.

5698 Dedi ki: "Ey Mûsâ! Sen ağzımı diktin, yâni sükûta mecbur ettin. Beni perişan bir hâle getirdin ve canımı yaktın."

5699 Çoban, elbisesini yırttı ve hararetli bir âh çekti. Ondan sonra çöle tevecc üh ederek gitti.

Hak Teâla'nın çoban için Mûsâ Aleyhisselâm'a itâb etmesi

5700 "Bizim kulumuzu bizden ayırdın diye" Hazreti Musa'ya vahiy geldi.

5701 "Sen, kullarımı bana iletmek için mi geldin, yoksa benden ayırmak için mi?

5702 Muktedir oldukça ayrılık cihetine gitme. Çünkü benim indimde karısını boşamak, en çok buğz ettiğim şeydir.

5703 Herkese bir sîret vaz' ettim ve her kimseye bir ıstılah verdim.

5704 Söyleyen hakkında meth ve bal gibi, senin hakkında ise zem ve zehir gibi olur.

5705 Biz bütün pâklıktan de, nâpâklıktan de, ger encâmlıkdan, çâlâklıktan da uzak ve mütealiyiz.

5706 Ben kullarıma ibâdeti menfaat bulmak için emretmedim, belki onlara cömertlik ve sehâda bulunmak için emrettim.

5707 Hintlilere Hint dili övgü olduğu gibi Sindlilere de Sind lisânı övgüdür.

5708 Ben kulların beni teşbih etmelerinden pâk olmam. Onların beni teşbih ve takdis etmelerinden yine kendileri pâk olur ve dilleri mânen inci saçar.

5709 Biz Azîmüşşân dile ve söze bakmayız, ruha ve hâle bakarız.

5710 Bir kulun sözü hudu'suz olmuş bile olsa, biz kalbine bakarız. Eğer kalbinde huşu ve hudû varsa sözü makbûlümüzdür.

5711 Çünkü kalp cevher, söz ise arazdır. Maksut olan cevherdir, araz ona tâbidir.

5712 Bu sözler, bu gizleme ve ihamlarla[64] mecazî ifâdeler ne kadar sürecek? Ben aşk ateşi istiyorum. Kalbinde o ateşi uyandırmaya çalış.

[64] İham: Şüphe ve tereddüde düşürme. Birden fazla mânâsı bulunan bir kelimeyi, en uzak mânâsını çağrıştıracak şekilde kullanma.

5713 Ruhunda aşktan bir âteş parlat. Düşünceleri ve parlak sözleri o ateşle yak.

5714 Ey Mûsâ! Âlimlerin âdabı başkadır. Ruhu yanık âşıklarınki yine başkadır.

5715 Âşıklar için her ân tutuşup yanma vardır. Harap bir köy için haraç ve öşür yoktur.

5716 Öyle bir zât hatâ da söylese ona hatalı deme. Şehidin cesedi kanlı da olsa onu yıkama.

5717 Şehitler için kan sudan evlâdır. Bu hatâ onlar hakkında yüz doğrudan daha münâsiptir.

5718 Kâbe dâhilinde Kıbleye teveccüh resmi yoktur. Dalgıç için kar ayakkabısı olmazsa ona ne zararı olur?

5719 Sen sarhoş olanlardan kılavuzluk arama. Elbisesini yırtmış olanlara yama tavsiyesinde bulunma!

5720 Aşk milleti her milletten ayrıdır. Âşıkların millet ve mezhebi ise Allah'tır.

5721 Lâ'l denilen kırmızı ve kıymetli taşın üstünde mühür yoksa beis yoktur. Aşk, yâni âşık, gam deryasına düşse de kederlenmez.

O çobanı ma'zur görmesi hakkında Mûsâ Aleyhisselâm'a vahiy gelmesi

5722 Ondan sonra Cenâb-ı Hak Mûsâ Aleyhisselâm'ın sırrına gizlice söz söyledi ki onlar ifâde edilemez.

5723 Musa'nın kalbine sözler ilkâ ettiler ve mükâleme ile müşahedeyi birleştirdiler.

5724 Hazreti Mûsâ kaç defa kendinden geçti, kaç defa kendine geldi kaç defa ezelden ebede kadar uçtu.

5725 Bundan sonra şerhe kalkışırsam abdallık olur. Çünkü bunun şerhi vukufun öte tarafındadır

5726 Eğer söyleyecek olursam o sözler akılları izâle eder, yazacak olursam çok kalemler kırılır.

5727 Mûsâ Aleyhisselâm, Hak'tan bu itabı işitince kırda çobanın izini takip ederek koştu.

5728 O aşk sarhoşu olmuş çobanın izinden süratle gitti ve kır yolunun tozlarını kaldırdı.

5729 Cezbedâr olan kimsenin adımı ve izi başkalarının izinden ayrı ve belli olur.

5730 Hazreti Musa'nın bir adımı, satrançtaki (Ruh) taşı gibi yukarıdan aşağıya kadar, bir adımı da yine satrançtaki (Fil) gibi eğri olarak atılmıştı.

5731 Gâh dalga gibi sancak kaldırıyordu, gâh balık gibi karnı üzerine gidiyordu.

5732 Bazan da remil[65] atan remmâl gibi kendi hâlini toprak üstüne yazıyordu.

5733 Nihayet çobanı buldu ve gördü de dedi ki: "Müjdemi ver. Senin için Allah tarafından ruhsat verildi.

5734 Hiçbir edep ve tertip arama, daralmış gönlün ne isterse onu söyle.

5735 Senin küfrün dindir, dinin de can nurudur. Sen emin olduğun gibi senin hürmetine cihan da emân-ı İlâhiyededir.

5736 Ey dilediğini yapan Allah'ın muafı! Git, dilini çekmeksizin aç, yâni, ağzına geleni korkmaksızın söyle!"

5737 Çoban dedi ki: "Ey Mûsâ; evvelce bulunduğum cezbe hâlinden geçmişim, şimdi gönül kanına bulaşmışım, yâni, mahv ve fena derecesine ermişim.

5738 Sidre-i müntehâyı geçmiş ve yüz binlerce yıllık derecede oradan ileri gitmişim.

5739 Sen bir kamçı vurdun da benim atım sıçradı ve felekleri geçti.

5740 Ulûhiyet âlemi, bizim insaniyet âlemimize mahrem oldu. Senin eline ve koluna aşk olsun.

5741 Şimdi benim hâlim, sözle anlatılmanın üzerindedir. Şu söylediğim de benim ahvâlim değildir."

5742 Aynada gördüğün nakış, senin aksindir, aynanın nakşı değildir.

5743 Bir neyzenin neye üflemesi, neylin kabiliyetine göredir, neyzenin kudretine göre değildir.

5744 Ey Müslüman; Sen Allah'a hamd ve senada bulunsan da o hamd ve o senayı, çobanın sözleri gibi münasebetsiz bil.

5745 Senin Allah'a olan hamdin ne kadar iyi olursa olsun o hamd, Hakk'a nisbet edilince ebterdir, yakışıksızdır.

5746 Ben hamd ediyorum, şükrediyorum diye ne söylenip duruyorsun? Göz önünden perdeyi kaldırdıkları gibi, zannedilen şeylerin öyle olmadığı anlaşılır.

5747 Senin bu zikir ve fikrinin kabulü, Allah'ın rahmeti eseridir. Hayızlı olan kadının namaz kılmasının caiz olması gibi yine onun bir ruhsatıdır.

5748 Hayızlı kadının namazının kana bulaşmış olduğu gibi, zikir ve teşbihin de teşbihe ve acaba nasıl? demekle âlûdedir.

5749 Kan pistir, lâkin su ile zâil olur ve temizlenir. İnsanın derûnunda öyle mânevî pislikler vardır ki.

---

[65] Remil: Kum, toprak, kül ve kağıt gibi şeylerde bulunan birtakım çizgi, nokta ve şekillere dayanılarak bakılan kum falı.

5750 Onlar, Allah'ın lûtfu suyundan başka bir şeyle, amelde bulunan kimsenin derûnundan zail olmaz.

5751 Keşke secde ettiğin vakit yüzünü çevirseydin de (*Sübhane Rabbiyel â'lâ*)[66] mânâsını bilseydin.

5752 Ey Rabb-ı Kerimim, secde edişim de vücûdum gibi lâyıksızdır. Sen benim kötülüğüme iyilikle mukabele et.

5753 Şu toprakta bile Allah'ın hilmi eseri vardır ki pislikleri mahveder, sonra gülleri yetiştirir.

5754 O toprak bizim pisliklerimizi örter ve mukabilinde goncalar peyda eder.

5755 Kâfirler görüp anlayacaklardır ki onlar, toprak kadar da cömertliğe nail olamamışlardır.

5756 Kâfirlerin vücûdundan gül ve meyve yetişmedi. Bütün temizlikleri bırakıp fesattan başka bir şey aramadı.

5757 Onların her biri diyeceklerdir ki "Gidişimde çok geri gitmişim. Keşke ben de toprak olaydım.

5758 Keşke topraklıktan sefer edip yükselmeyeydim, toprak gibi ben de dâne devşirip onu meyve hâline getireydim.

5759 Topraklıktan insanlığa sefer edince yol beni imtihan etti. Bu seferde bulunmaktan yol hediyem ne oldu?"

5760 O, önünde bir fâide görmediği için gözü topraktadır.

5761 Onun yüzünü geriye çevirmesi, dünyâya olan hırsındandır, gideceği yola teveccüh etmesi ise sıdkı ve niyazıdır.

5762 Yukarıya meyleden, yâni büyüyüp yükselen her otta neşv ü nemâ ve hayat fazlalığa vardır.

5763 Başını toprağa çevirince eksilir, kurur, noksan bulur ve zarara uğrar.

5764 Eğer ruhun meyli bâlâya, yâni, Rabbü'l-Âlâya olursa mercî ve meâb'ın da O'nun nezd-i Ulûhiyeti olur.

5765 Eğer başını yeryüzüne çevirirsen gurûb etmiş, batmış demeksin ki halin "Ben batanları sevmem" vasfında olur.

---

[66] İbnu Mes'ud (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: 'Sizden biri rükû edince üç kere '*Sübhâne rabbiyel azim* (Büyük Rabbim [her çeşit kusurdan] münezzehdir)' desin. Bu, en az miktardır. Secde yapınca da üç kere '*Sübhane Rabbiye'l a'lâ* (Ulu Rabbim [her çeşit kusurdan] münezzehdir)' desin. Bu da en az miktardır."

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Hak Teâlâ'dan zâlimlerin galebesi sırrını sorması

5766 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Ey işleri gören ve husule getiren Rabb-i Kerimim; senin bir ân içinde zikrin, uzun bir ömre bedeldir.

5767 Ben su ve çamurda, yâni onlardan yaratılmış bulunan insanlarda eğri, büğrü bir takım nakışlar gördüm de kalbim, Âdem'in yaratılacağına melekler gibi itirâz etti.

5768 Bir nakış yapıp da ona fesat tohumu karıştırmaktan maksat nedir?

5769 Zulüm ve fesat ateşini parlatmak, mescidi ve secde edeni yakmak ne içindir?

5770 Kanlı su ve sarı su mâyesini tazarru için coşturmanın mânâsı nedir?

5771 Bunların hepsinin ayn-ı hikmet olduğunu biliyorum. Lâkin maksudum açıkça görüp anlamaktır.

5772 Yaptığın işlerin ayn-ı hikmet bulunduğuna dâir olan ilm-i yakînim, bana "sus" diyor, lâkin görmeye olan hırsım, "hayır, coş" diyor.

5773 Kendi sırrını meleklere gösterdin ki böyle bir lûtuf, öyle bir coşkunluğa değer.

5774 Âdem'in nurunu, yâni, ilim ve irfanını meleklere açıkça gösterince, onların müşkilleri beyân edilmiş oldu.

5775 Senin haşrin, yâni, mahlûkâtı öldürdükten sonra diriltip mahşere toplaman ve orada her birini muhakeme ederek mükâfat ve mücâzâtlarını vermen ölümün sırrını söyleyecektir. Nitekim dünyadaki ağaçların meyveleri yaprağın sırrının ne olduğunu anlatır ki yapraktan maksat, ondan sonra yetişecek olan meyvedir.

5776 Kanın ve nutfenin, yâni, meninin sırrı, insanlık hissidir. Her fazlalığın ibtidâsı noksanlıktır.

5777 Bir çocuk, ilme vâkıf olmaksızın levhasını yıkar, sonra onun üstüne harfleri yazar.

5778 Levha yıkanacağı vakit oradaki harfler ve nakışları bir defter hâline getireceklerini, yâni levhayı bırakıp kitaptan okutacaklarını bilmek gerektir.

5779 Bir evin temelini atacakları vakit, evvelki binayı yıkarlar.

5780 Yerin dibinden önce çamur çıkarırlar, yâni kuyu kazarlar ki sonunda oradan tatlı su çekersin.

5781 Çocuklar işin sırrını bilmedikleri için hacâmattan korkarlar ve hıçkıra hıçkıra ağlarlar.

5782 Kan aldıracak kimse, yâni çocuğun babası ise hacamatçıya para verir ve kan çıkaran neştere iltifat eder.

5783 Bir hamal, ağır yük altında koşup gider, hattâ o ağır yükü başkalarının elinden kapar.

5784 Yük için hamalların kavgasını gör de her işe çalışmanın böyle olduğunu anla.

5785 Açlıklar, nimetin mukaddemesi olduğu gibi ağırlıklar da râhatın esâsıdır.

5786 Cennet, bize kerih gelen şeylerle; cehennem de, bizim hoşlandığımız şeylerle hazırlanmıştır.

5787 Senin yaktığın âteşin mâyesi taze daldır. Ateşin yaktığı kevserle yıkanacaktır.

5788 Her kim zindanda mihnet çekmişse o mihnet, haram lokma yemenin ve şehvetine tâbi olmanın cezasıdır.

5789 Her kim de bir köşkte devlet ve saadet içinde ise o saadet, bir harbin ve bir mihnetin neticesidir.

5790 Her kimi altın ve gümüşte, yâni servet sahibi olmakta münferit görürsen bil ki o kazanmak zahmetine sabreylemiştir.

5791 Gözü müsebbibü'l-esbâb'a[67] nazır olan kimse bunları sebepsiz görebilir. Sen ki his âlemindesin sebebe kulak tut.

5792 Sebepleri yarıp yırtmak, tabiat âleminden hârice çıkmış bir kimsenin mansıbıdır.

5793 ârif olan kimsenin sözü enbiyâ mucizeleri çeşmesini su ve ot gibi sebeplerle değil, bilâ sebep müşahede eder.

5794 Bu sebep hekim ve hasta gibidir. Keza bu sebep kandil ve fitil gibidir.

5795 Gece kandilin için yeni bir fitil bul. Fakat güneşin kandilini fitilden, şamandıradan müstağni bil.

5796 Sen git de samanlı balçıktan sofra örtüsü yap. Felek damını samanlı balçıktan pâk bil.

5797 Ah kî sevgilimiz, gam ve kederimizi yaktı, izale etti. Gecenin halveti geçti, gündüz oldu.

5798 Kahrın cilvesi, yâni, nurunu neşretmesi geceye mahsustur. Sende o dilhâhî gönül derdîle ara.

5799 İsa'yı bırakmış, eşeği beslemişsin. Bundan dolayı da gaflet perdesinin arkasında kalmışsın.

5800 Ey eşek sıfatlı; ilim ve marifet, İsa'nın, yâni ruhun nasibidir, eşeğin, yâni bedenin nasibi değildir.

---

[67] Müsebbibü'l-esbâb: Sebepleri meydana getiren, yaratan (Allah).

5801 Eşeğin iniltisini işitip ona acıyorsan da eşeğin sana eşeklik emrettiğini anlayamıyorsun.

5802 İsâ'ya, yâni ruhuna acı eşeğe, yâni nefsine merhamet etme. Tabiatı ve nefsini aklına hâkim kılma.

5803 Tabiatı bırak da hıçkıra hıçkıra ağlasın. Ondan al, yâni arzularını verme de, ruhun borcunu öde.

5804 Yıllarca eşek seyisi oldun, artık yetişir. Çünkü eşek seyisi eşekten geridir.

5805 Peygamber Aleyhisselâm'ın "*Onları geride bırakın*" buyurmasından muradı, senin nefsindir ki onun geri kalması ve aklının ileride bulunması lazımdır.

5806 Bu aşağılık akıl, eşek mizaçlıdır ki ancak nasıl ot elde edeceğini düşünür.

5807 İsa'nın bindiği merkep, İsa'ya hizmeti sayesinde gönül mizacı buldu ve âkiller makamını menzil edindi.

5808 Çünkü o zayıf merkebin aklı gâlipti.. Sağlam süvariden merkep zayıflar.

5809 Ey eşek kıymetli! Sendeki aklın zayıflığından bu miskin eşek, yâni nefs ejderha olmuş.

5810 Eğer İsâ'dan, yâni, aklın tavsiyelerinden kalbin yaralı ise sıhhat ve afiyet de ondan gelir. Binâenaleyh aklı terk etme.

5811 Ey güzel nefsli İsâ! Halkın verdiği meşakkatten nasılsın? Dünyada yılansız define olmadığı gibi meşakkatsiz irşad olmaz.

5812 Ey İsâ, Yahudilere karşı nasılsın? Ey Yusuf, hilekâr ve hasûd olan kardeşlerinle nasılsın?

5813 Sen gece gündüz bu ahmak kavim için gece gündüz gibi onların ömrüne imdâd edersin.

5814 Bu safra hastası olan hünersizlerle nasılsın? Safra hastalığından, baş ağrısından başka nasıl bir hüner peyda olur?

5815 Ey sâhib-i vakt; sen şark güneşinin yaptığını yap. Biz; münafıklık, hilekârlık, hayırsızlık ve mürailik ediyoruz.

5816 Sen, din ve dünya hususlarında balsın, biz de sirkeyiz. Bu safranın defedilmesi sirkengebin şurubu ile olur.

5817 Basur hastalığına tutulmuş olan biz, sirkeyi fazlalaştırdık. Sen de balı artır ve keremini eksik etme.

5818 Bize yakışan bu olduğu için bizden öyle zuhur etti. Göze giren kum, körlüğü artırmaktan başka ne yapar?

5819 Ey aziz sürme, sana da o yakışır ki her muhakkar şey, senden bir şey, bir hasiyet bulur.

5820 Bu zâlimlerin ateşinden senin kalbin kebab olmuşken, onlara inkisar edecek yerde, kavmi hidayete eriştir diye duâ etmektesin.

5821 Ey gavs-ı âzam, sen od ağacı madenisin. Sana ateş vuracak olurlarsa senin râyihanla cihana ıtır ve reyhan kokusu neşrederler.

5822 Sen ateşte yanmakla eksilen bir od ağacı ve gam esiri olacak ruh değilsin.

5823 Od ağacı yanar, fakat od madeni yanmaktan uzaktır. Rüzgâr nurun aslına nasıl hamle eder ve onu nasıl söndürebilir?

5824 Ey insan-ı kâmil; gönüller seninle safa bulur, senin cefan başkalarının vefasından âlâdır.

5825 Çünkü âkilden bir cefâ sudur ederse o cefâ, câhilin vefasından evlâdır.

5826 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki akıllının düşmanlığı, câhilin muhabbetinden daha iyidir.

Uyurken ağzına yılan giren birini bir beyin incitmesi

5827 Akıllı bir zat ata binmişti. Uyumuş bir adamın ağzına yılan giriyordu.

5828 O süvari onu gördü ve ürkütüp kaçırmak için atını sürdüyse de yetişip emeline muvaffak olamadı.

5829 Akıllının imdadı çok olduğu, yâni çok şeye aklı erdiği için, uyuyana birkaç topuz vurdu.

5830 O kuvvetli topuz darbesi onu süvariden bir ağaç alltına kadar kaçırdı.

5831 Ağaç altına birçok çürük elma dökülmüştü. Süvari: "Ey deni, bunlardan ye", dedi.

5832 Adamcağıza o çürük elmalardan o kadar çok yedirdi ki yedikleri geri gelmeye başladı.

5833 Elma yiyen bağırdı ki: "Ey emir, ben sana ne yaptım ki bana kasdettin? Şu zulmün sebebi nedir?

5834 Eğer benim hayatımla senin aslî bir düşmanlığın varsa bir kılıç vur da kanımı dök.

5835 Sana göründüğüm saat ne uğursuz bir zamanmış. Senin yüzünü görmeyenler ne mutlu!

5836 Cinâyetsiz, günâhsız, az çok bir şey yapmış olmaksızın bu zulmü dinsizler bile câiz görmezler.

5837 Lâkırdı ile beraber ağzımdan kan fırlıyor. İlâhî, şu zulmün cezasını ver!"

5838 Her zaman yeni lânetler ediyor süvari ise "Bu kırda koş" diye vuruyordu.

5839 Rüzgâr gibi süratle hareket eden süvarinin topuzu beresinden o, koşuyor ve yüzü üstüne düşüyordu.

5840 Midesi dolmuş, uykusu zail olmamış, vücudu gevşemiş, ayakları ve yüzü binlerce yara almıştı.

5841 Gece vaktine kadar o süvari, onu çekti ve açtı. Ta ki onun midesi döndü ve kusmaya başladı.

5842 Onun yediği iyi kötü yemekler çıktı; o yemeklerle yılan da dışarıya fırladı.

5843 Kendinden o yılanın çıktığını görünce o sâlih süvarinin önünde yerlere kapandı.

5844 O kara, çirkin ve iri yılanı görünce onun korkusuyla dertleri kendisinden gitti.

5845 Dedi ki: "Sen hakikaten rahmet-i Cebrail, yahut benim velinimetimsin.

5846 Beni gördüğün saat ne mübarek zamanmış. Ben ölmüş gitmiştim, bana yeni bir hayat bağışladın.

5847 Eşek, eşekliğinden dolayı sahibinden kaçar, sahibi de hayırhâhlığından dolayı onun izini takip eder.

5848 O takip menfaat ve ziyan şevkiyle değildir; eşeği kurt, yahut canavar yaralamasın diyedir.

5849 Senin yüzünü görene, yahut ansızın mahallene gelene ne mutlu!

5850 Ey temiz ve senaya lâyık olan ruh; sana ne kadar saçma sapan sözler söyledim.

5851 Ey efendi, ey şehinşâh, ey bey, onları ben söylemedim, cehaletim söyledi, onlardan dolayı beni affet.

5852 Eğer bu hâli azıcık bilmiş olsaydım, münasebetsiz sözler söylemezdim.

5853 Eğer bana bu halden remz ve işaret yoluyla bir şey anlatmış olsaydın, ey güzel tabiatlı emir, sana medh u senada bulunurdum.

5854 Lâkin sükût ettiğim için hiddetlenmiş, sessiz, sedasız başıma vurmuştun.

5855 Başım sersem olmuş, aklım başımdan gitmişti. Hususiyetle bu baş ki azıcık bir beyni vardır.

5856 Ey güzel yüzlü ve güzel işli emir; söylediklerim cünûn eseridir. Onları affet."

5857 Emir dedi ki: "Eğer ben o vakit sana bir parça söylemiş olsaydım senin ödün kopardı.

5858 Eğer ben sana yılanın nasıl olduğunu söyleseydim korku seni helak ederdi.

5859 Hazreti Mustafa Salevâtullahi ve Selâmühû Aleyhi ve Âlihi buyurmuştur ki: 'izin canınızda olan düşmanı şerh edecek ve açıkça anlatacak olsam,

5860 Cesurların ödü patlar da ne yola gidebilir, ne de bir işin gamını yer yâni çaresine bakardı.'

5861 Eğer Resûlullah'ın bildiklerini bir adam bilmiş olsaydı ne niyaz etmeye kalbinde takat, ve namaz kılmaya, oruç tutmaya cisminde kuvvet kalırdı?

5862 Kedi önündeki fare gibi mahvolur, kurda karşı kuzu gibi fâni olurdu.

5863 Onda ne seyr ü sülûk[68], ne de ona çare kalır. O halde ben sizi sözsüz terbiye ederim.

5864 Evliyâullahdan Ebû Bekr-i Rebabî -ki dâima sükût ederdi-gibi sükût ederim. Davut Peygamber gibi elimi demire vururum.

5865 Muhal benim elimde hâl olsun, imkân dâhiline girsin, tüyü yolunmuş kuş kanadı zuhur etsin.

5866 Madem ki Allah'ın eli, onların elleri üstündedir, Rabb-i Ehad bizim elimiz için kendi eli buyurmuştur.

5867 O halde benim uzun bir elim vardır ki yedinci kat göğün yüzünü geçmiştir.

5868 Benim elim felekte hüner göstermiştir. Ey hafız! (*İnşakka'l-kamer*)[69] âyetini oku.

5869 Bu sıfat, yâni enbiyâ ve evliyâda zuhur eden Hakk'ın kudretini "*yed*" (el) ile tavsif eylemek, akılların zayıf olmasındandır. Zayıf olanlara, yüksek mânâları kavramayan akıllara kudreti şerh eylemek nasıl mümkün olur?

5870 Gaflet uykusundan başını kaldırınca, yâni ya hayatında, yahut öldükten sonra hakikate vâkıf olunca, bunun böyle olduğuna kendin de vâkıf olursun. Bu bahis, burada hitam buldu. Doğrusunu bilen Allah'tır.

5871 Ey biçare! Eğer içindeki yılanı bilmiş olsaydın ne çürük elmaları yemeye, ne de sonra kusmaya kudret bulabilirdin.

5872 Senden münasebetsiz sözler işitmekle beraber atımı sürüyor, seni koşturuyorum. Dudağımın altından, yâni, içimden de (*Rabbi yessir*) yâni yılanın çıkmasını kolaylaştır diye duâ ediyorum.

5873 Sebebini söylemek için bana izin yoktu. Seni o halde bırakıp gitmek de mümkün değildir.

5874 İçimdeki dert dolayısıyla Hazreti Peygamberin Taiflilere duâ edişi gibi '*Ya Rabbî kavmimi hidayete eriştir, onlar bilmiyorlar*' diyorum."

5875 O sıkıntıdan kurtulan, halaskârının önünde yerlere kapanıyor ve ey benim saadetim, ikbâlim ve hazinem.

---

[68] Seyr ü Sülûk: Hakk'a ulaşmak için bir mürşidin öncülüğü ve murakabesi altında yapılan, sonucunda kâmil insan mertebesine yükselinen mânevi yolculuk.

[69] Kamer Sûresi'nin 1. âyetinden: "*Kıyamet saati yaklaştı, Ay yarıldı.*"

5876 Ey muktedâ olan emir; senin mükafatını Allah versin. Bende o dudak, o çene ve o terennüm yok.

5877 Akıllıların düşmanlığı işte böyle olur ki onların verdikleri zehir, ruha rahatlık verir.

5878 Ahmağın dostluğu ise hastalık ve sapıklık olur. Misal olmak üzere şu hikâyeyi dinle.

Bir ayının yaltaklanmasıyla vefasına bir kimsenin itimat göstermesi

5879 Büyük bir yılan bir ayıyı sarmıştı. Arslan yürekli bir adam koşt onun feryad ve imdadına yetişti.

5880 Âlemde halka imdad eden bir takım arslanlar vardır ki mazlumların feryad ve yakarışlarını işitince onların yardımlarına koşarlar.

5881 Zulüm görenlerin feryadını onlar her yerden işidirler ve Hakk'ın rahmeti gibi o tarafa koşarlar.

5882 Dünyâ bozukluklarının direkleri, gizli hastalıkların hekimleri olan o zevât-ı kiram,

5883 Şefkat ve rahmetten ibarettirler, Hak gibi illetsiz ve rüşvetsizdirler.

5884 Bunlardan birine, "Bu yardımı niçin yapıyorsun?" diye sorsan, "O mazlumun gam ve kederi ve biçareliği için" cevabını verir.

5885 Nerede dert varsa deva oraya gider, nerede alçak ve çukur bulunursa su oraya akar.

5886 Su arama! Susuzluğu elde et ki yukarıdan ve aşağıdan sana gelecek su coşsun.

5887 *(Vesekahüm Rabbühüm şeraben tahûra)*[70] yâni "Cenâb-ı Hak ehl-i cennete temiz, pak bir şarap içirecektir ki onun humarı yoktur", hitabı sana da gelsin. Hulâsa: Susamış ol. Doğrusunu Allah herkesten daha iyi bilir.

5888 Sana Hakk'ın rahmet suyu lazımsa git, mütevazı ol. Çünkü su aşağı doğru akar. Ondan sonra rahmet ve muhabbet şarabını içip mest ol.

5889 Oğul, Allah'ın rahmeti, rahmet içinde rahmettir. Sen bir rahmete kanaat etme, o rahmetlerin hepsini talep et.

5890 Ey şecaatli ve cesur olan mü'min, feleği ayağının altına al, onun üstündeki sesleri işit.

5891 Vesvese pamuğunu can kulağından çıkar ki semâlardaki meleklerin teşbih ve takdis uğultusunu işitesin.

---

[70] İnsan Sûresi'nin 21. âyetinden: "...*Rableri onlara temiz bir içecek içirmiştir.*"

5892 İki gözünü gayb kılından temizle ki âlem-i gaybın bağlarını ve servilikleri-
ni göresin.

5893 Beyninden ve burnundan nezleyi defet ki burnuna Allah râyihası girsin.

5894 Cisminde sıtma ve safra hastalığından hiçbir eser bırakma ki dünyada şü-
kür tadını duyasın.

5895 Erkeklik ilacı yap da hadım gibi koşma ki sana yüz türlü güzel zâhir olsun.

5896 Beden tomruğunu can ayağından kopar ki rûhun mânevî çimenlikler etra-
fında dolaşsın.

5897 Hasislik bukağısını elinden ve gerdanından uzaklaştır da şu felekte yeni bir
baht bul.

5898 Eğer lûtuf kâbesine uçmak için kanadın yoksa, aczini, bîçâreliğini her şe-
ye çare bulan Allah'a arz et.

5899 İnilti ve ağlama kul için sağlam bir sermâyedir. Hakk'ın merhamet-i kül-
liyesi ise en şefkatli bir dadıdır.

5900 Dadı ve ana, çocuk ne vakit ağlayacak ki süt verelim diye bahane ararlar.

5901 Allah, sizin hacetleriniz çocuğunu yarattı ki siz inleyesiniz, O'nun merha-
met sütü zâhir ve sizin hacetleriniz hâsıl olsun.

5902 Cenâb-ı Hak, bana duâ edin buyurdu. Ey Müslüman duâsız ve yakarışsız
olma ki onun muhabbetleri sütü coşsun.

5903 Rüzgârın gürültü ile esmesi ve bulutun yağmur dökmesi bizim gamımızla,
yâni, bizim içindir, sen biraz sabreyle.

5904 "Rızklarınız semâdadır"[71] âyetini işitmedin mi? İşittinse bu süflî dünyaya
niçin yapışıp kalmışsın?

5905 Senin açlıktan korkman ve ümitsizliğe düşmen gulyabânî sesidir. Bunu bil,
o ses seni kulağından esfel-i sâfilîne kadar çeker.

5906 Seni yükseklere çeken her nidâ, bilmiş ol ki yükseklerden gelmiştir.

5907 Sana hırsı getiren nidayı, yâni ilhamı, insan paralayan kurt uluması bil.

5908 O yükseklik mekân cihetinden değildir. O yükseklikler, akıl ve ruh tarafı-
nadır.

5909 Her sebep, eserinden yüksektir. Çakmak taşıyla demir, kıvılcımdan üs-
tündür.

5910 Meselâ; falan kimse, sûretten dikbaşlı ve azametli bir herifin yanında otur-
makla ikisinin oturuşu bir olmaz.

---

[71] Ankebut Sûresi'nin 17. âyetine işarettir: "*Siz Allah'ı bırakıp sadece birtakım putlara tapıyor, asılsız sözler uydurmuyorsunuz. Bilmelisiniz ki, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, size rızık veremezler. O halde rızkı Allah katında arayın. O'na kulluk edin. Ancak O'na döndürüleceksiniz.*"

5911 Bir meclisin sadrından, yâni baş sedirinden uzak olan yer aşağılayıcı sayılırsa da, bir mevkiin yüksekliği şeref cihetiyledir.

5912 Çakmak taşıyla demir, kıvılcımdan evvel ve onun zuhuruna vâsıta oldukları için her ikisinin ondan üstün olması lâyıktır.

5913 Kıvılcım ise çakmağı çakan kimsenin asıl maksudu olduğu için bu cihetle çakmak taşıyla demirden çok çok ileridir.

5914 Çakmak taşı ve demir, görünüş itibariyle evvel, onlardan çıkan kıvılcım sonradır. Lâkin bunlar, yâni, taş ve demir, insanın kalbi gibidir, ruhu ise onlardan maksud olan candır.

5915 Çakmak taşından çıkan kıvılcım zaman itibariyle sonradır. Fakat asıl maksud o olduğu için taşdan da demirden de yüksektir.

5916 Ağaçtan maksud olan meyvedir. O halde matlûb olmakta meyve evvel, ağaç sonradır.

5917 Ayı, ejderhâdan feryâd edince arslan gibi cesur bir adam, onu ejderhânın pençesinden kurtardı.

5918 Hile ile şecaat birbirine zâhir olmuşlar, yardım etmişlerdi. O adam, o ejderhâyı bu kuvvetle, birleşmiş olan hile ve şecaatle öldürdü.

5919 Ejderhânın kuvveti vardır, hilesi yoktur. Fakat hile sahibi olan insanın hilesinin üstünde de hile vardır.

5920 Kendi hileni gördün. O hilenin sana nereden geldiğini öğrenmek için kaynağın tarafına doğru git.

5921 Alçakta, yâni arzda ve insanlık âleminde ne varsa hepsi yüksekten ve maneviyât âleminden gelmiştir. O hâlde agâh ol da gözünü yükseklere doğru çevir.

5922 Yükseklere bakmak, nazara nur ve parlaklık verir. Evet, ibtidâsında o bakış göz kamaştırır.

5923 Gözünü parlaklığa alıştır, eğer yarasa değilsen o cihete nazar et.

5924 Âkibet binlik, yâni, bir şeyin sonunu ve hakikatini görmek, sende bir müşahede nuru bulunduğunun nişanıdır. Şehvet hâli ise hakikatte mezarlıktır.

5925 Âkibet binlik, yâni bir işin sonunu evvelden kestirmek bir çok ahvâl görmüş ve tecrübeler geçirmiş kimse gibidir. Yalnız bir hâli ve hareketi işitmiş kimsenin bilişine benzemez.

5926 Gafil bir kimse bir tecrübede bulunmakla ona öyle aldanır ve kendini ulemâ-i kül sanır ki kibir ve azametinden üstatlardan uzak kalır.

5927 İlmine mağrur olan kimse Samirî gibidir ki kendisinin kuyumculuk hünerini görünce kibirlendi ve Mûsâ Aleyhisselâm'a kafa tuttu.

5928 O hünerini Musa'dan Öğrenmiş, sonra muallimine karşı göz kapamış, yâni ehemmiyet vermemişti.

5929 Şüphesiz Mûsâ Aleyhisselâm, başka bir hüner ve mucize gösterdi de onun hünerini ve canını aldı.

5930 Başta bulunan nice ilim ve arzu vardır ki sahibinin başa geçmesi ve mesrur olması için dolaşır. Fakat o sevdâ ile başı gider.

5931 Başının gittiğini istemezsen git ayak ol ve re'y sahibi olan kutbun penâhı himâyesinde bulun.

5932 Sen, devlet ve mansıb itibariyle şâh isen de kendini o kutbun üzerinde görme, ilim ve hünerde bal gibi ise de onu nebat şekeri gibi gör ve kendi ballığını görme.

5933 Senin düşüncen nakıştan ibârettir. Onun fikri candır. Senin nakdin kalptir, onun nakdi ise madendir.

5934 O, senin senliğini onun (O)luğunda ara! Üveyik kuşu gibi onun etrafına git ve (*kû kû*) de.

5935 Eğer ebnây-ı cinsin sohbet ve hikmetinde bulunmak istemez de ondan uzaklaşırsan hikâye edilen ayı gibi ejderha ağzına düşersin.

5936 Belki usta bir kimse seni kurtarır ve muhataradan dışarı çeker.

5937 Gücün kuvvetin yoksa ağlayarak istimdatta bulun ki belki biri gelip seni kurtarır. Mâdem ki körsün, gören bir adama karşı kafa tutma ve onun kılavuzluğundan kaçma.

5938 Sen ayıdan bayağısın ki dertli olduğun halde inlemiyor ve yardım istemiyorsun. Ayı feryad ve istimdad ettiği için ejderhânın ağzından kurtuldu.

5939 İlâhî; şu taş kesilmiş kalbi sen mum gibi yumuşat ve iniltisini hoş ve şâyan-ı merhamet bir hâle getir ki feryadına yetişenler bulunsun.

Kör bir dilencinin: "Bende iki türlü körlük var, bana merhamet ediniz" demesi

5940 Bir kör vardı ki: "Ey ahâli, el emân, bende iki türlü körlük var", derdi.

5941 "İki türlü körlüğüm olduğu, ben de aralarında kaldığım için bana iki kat merhamet ediniz.

5942 Biri, "Biz senin bir körlüğünü görüyoruz, ikinci körlük ne oluyor? Anlat", dedi.

5943 Dilenci dedi ki: "Sesim çirkin, terennümüm nahoş. Çirkin seslilik ve körlük bana iki kat belâ olmuştur.

5944 Çirkin sesim gam mâyesi oluyor. Yâni herkesi sinirlendiriyor. Bu münâsebetle halkın bana karşı merhameti az oluyor.

5945 Çirkin sesim nereye kadar gider ve duyulursa hiddet, kasâvet ve kin mâyesi oluyor.

5946 İki kat körlük üzerine iki kat merhamet ediniz, benim gibi yeri yurdu olmayan bir kimsesizi bir yerde barındırınız."

5947 Onun bu şikâyeti üzerine sesinin çirkinliği kayboldu, yâni unutuldu. Halk ona acımak hususunda kalben birleşti.

5948 O fakir sırrını söyleyince kalbinin sesindeki letâfet, çirkin sesini iyileştirdi.

5949 Bir adamın kalbî sesi, yâni yalvarması da kötü olursa üç türlü körlük bir araya gelir ve üç körlük, onun için ebeden merhametten uzaklaşmaya sebep olur.

5950 Lâkin sebepsiz ve illetsiz veren kerem sahipleri, belki onun çirkin başına el koyarlar, yâni merhamet ederler de ondan o çirkinlikleri giderirler.

5951 Sesi hoş ve mazlumane olunca, o sesten taş yürekli olanların kalbi de mum gibi yumuşar.

5952 Kafirin sesi çirkin ve kötü olduğu için icabete de refik olmaz, yâni Allah tarafından kabul edilmez.

5953 "Susun!" Hitabı çirkin ses üzerine gelmiştir ki o ses sâhipleri halkın kanından köpek gibi mest olmuşlardı.

5954 Ayının iniltisi merhamet cezbettiği halde, senin tazarruun rahmet celbetmezse, bu hâl hiç de hoş olmaz.

5955 Bilmiş ol ki bir Yusuf'a karşı kurtluk etmiş, yahut günahsız bir kimsenin haksız yere kanını içmişsindir.

5956 Tevbe ve istiğfar et! İçtiğin mazlum kanından istiğfar ile onlarla, yâni zulmettiklerinle helâlleş.

Ayı ile o abdal hikayesinin tamamı

5957 Ayı ejderhâdan kurtuldu. O mert adamdan kendini kurtarma keremini görünce,

5958 O zavallı ayı, Ashab-ı Kehf'in köpeği gibi o kurtaran adamın izini takibe başladı, artık ondan ayrılmadı.

5959 O Müslüman hastalanıp yattı. Ayı da merbutiyet ve muhabbetinden bekçilik etti.

5960 Biri geçti ve hastanın baş ucundaki ayıyı görünce: "Birâder bu hâl nedir? Bu ayı senin neyindir?" diye sordu.

5961 Hasta, ayıyı ejderhâdan kurtardığını, onun da kendisine bağlanıp kaldığını anlattı. Muhatabı ise dedi ki: "Budala adam, ayıya itimad etme!

5962 Budalanın dostluğu, düşmanlıktan beterdir. Bilirsin ki onun çâresi defetmektir."

5963 Hasta, kendisine nasihat verenin sözü üzerine, "Bunu hasedinden söylüyorsun. Ayılığa ne bakıyorsun, gösterdiği şu muhabbeti gör", dedi.

5964 Nasihat veren dedi ki: "Safların muhabbeti aldatıcıdır. Bana diyorsun. Benim bu hasedim, onun muhabbetinden evlâdır.

5965 Haydi kalk, benimle gel, şu ayıyı defet. Bir ayıyı hemcinsin olan bir insana tercih etme."

5966 Hasta: "Ey hasetçi, haydi işine git", dedi. Nasihatçi de cevap verdi ki: "İşim bu, yâni, seni tehlikeden kurtarmaktı, ama talihin yokmuş.

5967 Ey şerif ve muhterem kimse, ben bir ayıdan aşağı değilim. Onu bırak da sana arkadaş ben olayım.

5968 Uğrayacağın tehlikeyi düşündüğüm için yüreğim oynuyor. Böyle bir ayı ile ormana gitme.

5969 Boş yere yüreğim oynamamıştır. Bu keşif, Allah'ın verdiği bir nurdur, boşuna bir dâva ve mânâsız bir söz değildir.

5970 Ben Allah'ın nûruyla bakıp gören bir mü'minim. Sakın, sakın. Bu ateşgede olan ayıdan kaç ki onun ateşi tehlikesine yanmayasın."

5971 Nasihatçi bunun hepsini söyledi. Fakat berikinin kulağına girmedi. Çünkü sûizan, insan için büyük bir sed, azîm bir mânidir.

5972 Nasihatçi hastanın elini tuttu. Hasta elini çekti. Nasihatçi de, "Akıllı bir dost olmadığın için gidiyorum", dedi.

5973 Hasta dedi ki, "Git, beni düşünme. Münasebetsiz adanı, irfandan, marifetten bahsetme."

5974 Nasihatçi tekrar ona dedi ki, "Ben senin düşmanın değilim. Benimle beraber gelirsen hakkında lûtuf olacaktır."

5975 Hasta dedi ki: "Uykum var, beni bırak da işine git." Nasihatçi dedi ki: "Hayırhah bir dosta itaat et ki,

5976 Âkil ve sâhibdil bir dostun civarında ve himayesinde uyuyasın."

5977 Hasta adam, nasihatçinin ısrarından sûizanna kapıldı ve hiddetlenip ondan yüz çevirdi.

5978 Kendi kendine dedi ki: "Bu, galiba bana kasd için gelmiş bir katildir, yahut benden bir şey almak tamahında bulunan bir serserîdir.

5979 Yahut beni bu ayıdan korkutmak için arkadaşlarıyla bahse girmiştir."

5980 Kafasının habasetinden, yâni, sûizan sahibi olduğu için, hatırına hiçbir hüsnü zan gelmedi.

5981 Onun olanca hüsnü zannı ayıya idi. Galiba ayı ile hemcins bulunuyordu.

5982 Akıllı bir adama yüzlerce kötülük ve töhmet isnâd etti de ayıyı muhabbet ve adalet sahibi sandı.

5983 Hazreti Mûsâ, bir hayâl sarhoşuna, yâni Sâmiri'nin yaptığı buzağıya Allah diye tapınan bir budalaya dedi ki şekavet ve dalâlet şevkiyle kötü düşündüğünden.

5984 Benim hüsn-ü ahlâkım ve burhan ve mucizelerime karşı peygamber olduğumda yüzlerce şekkin ve şüphen vardı.

5985 Benden yüz binlerce mucize gördüğün halde, yüzlerce hayâl sendeki şek ve zannı artırıyordu.

5986 Hayâlden, vesveseden âciz olduğun için benim peygamberliğime ta'n ediyordun.

5987 Denizden apâşikâr toz kaldırdım da Firavunların şerrinden kurtuldunuz.

5988 Kırk sene gökten kâse ve sofra geldi ve ettiğim duâ üzerine kayadan nehir fışkırdı.

5989 Ey soğuk, yâni, kendinde marifet harareti bulunmayan herif, bunlar ve bu gibi yüzlerce mucizeler, sendeki tevehhümü ve şüpheyi izale etmedi.

5990 Madenden yapılmış bir buzağı heykeli mabudum sensin diye ona secde ettin.

5991 Senin o tevehhümlerini, yâni, buzağı heykelinin mabûd olması hakkındaki aldanışını sel suyu götürdü. Soğuk zekâvetini de gaflet uykusu mahvetti.

5992 Nasıl oldu da bir mâden parçası olan o heykel hakkında sûizan beslemedin, "Bu heykel mabûd olur mu, olmaz mı?" diye şüpheye düşmedin? Halbuki hak peygamber olduğumdan şüphe ediyordun. Nasıl oldu da Sâmirî'nin yaptığı o buzağıya karşı secdeye kapandın?

5993 Nasıl oldu da onun mekr ve tezvirini ve ahmak kandıran büyüsünün fesadını hayâline getirmedin?

5994 Ey köpekler; bir Sâmirî, kim oluyor da dünyada bir mabûd yapabilsin?

5995 Nasıl oldu da Sâmirî'nin bu tezvirinde onunla müttefik oldun? Yâni, onun mabûd dediğini kabul ettin ve bütün şeklerden, şüphelerden hâlî oldun?

5996 Öküz, lâf ile Hudâlığa lâyık olur mu? Nasıl oldu da benim Resûl-i bîlhak olduğuma ve size Allah'ın bir tek ilâh olduğunu söylediğime muhalefet ettin?

5997 Aklın, Sâmirî sihrinin avı oldu da eşekliğinden bir öküzün karşısında secde ettin.

5998 Allah'ın sana verdiği akla ve mahlûkât içinden müntehab olarak seni insan yarattığına yazık! Senin gibi bir cehalet madenini öldürmek lâyıktır.

5999 Zü'l-Celâl olan Allah'ın nurundan gözünü kapadın. İşte senin, bitmez tükenmez cehaletin ve sapıklığın tâ kendisi olan gidişin.

6000 Altın buzağı heykeli ses verdi de ne söyledi ki ahmaklar ona bu kadar rağbet gösterdi?

6001 Madenî bir cismin ses vermesinden daha garip mucizeleri benden görmüştünüz. Lâkin çör çöp makûlesi herifler, halikı nasıl kabul eyler?

6002 Bâtıl olanları ne cezbeder? Bâtıllık. Âtıl ve tembel olanlara ne hoş gelir? Âtıllık.

6003 Çünkü her cins cinsini çeker. Öküz, erkek arslana doğru gider mi?

6004 Kurt, mekr ve hile ile yemekten başka Yusuf'a bir meyl gösterir mi?

6005 Kurtluktan, canavarlıktan kurtulunca insanlara mahrem olur. Ashâb-ı Kehf'in köpeği gibi Âdem oğulları derecesini bulur.

6006 Hazreti Ebû Bekir gibi, ki Muhammed Aleyhisselâtü Vesselam'ın mânevî râyihasını alınca "Bu, yalancı bir sima değildir", dedi.

6007 Ebû Cehil ise hakikati bulmak derdine ve arzusuna mübtelâ olmadığı için yüzlerce şakku'l-kamer gibi mucize gördüğü halde nübüvvet-i Muhammediye'yi tasdik etmedi.

6008 Leğeni damdan düşen, yâni, esrarı meydana çıkan bir dertliden hakikati gizledin, fazla izâhât vermedin. Zira hak ve hakikat ondan gizli değildir

6009 Câhil olup da, aşk-ı İlâhi dertlisi olmayana ise hakikati ne kadar gösterseler görmez.

6010 Gönül aynası saf ve berrak olmalı ki, onun sathında görülecek akislerle çirkin ve güzel sûretleri ayırd edebilesin.

Ayıya kapılmış olanın nasihat kabul etmemek hususunda mübalâğa etmesi üzerine nasihatçinin onu terk etmesi

6011 O nasihatçi Müslüman, onu bıraktı ve yüreği yandığı için kendi kendine lâ havle diyerek geri döndü.

6012 Dedi ki benim uğraşmamdan, nasihat vermemden, hattâ mücadele etmemden onun kalbinde bir çok sûizan peyda oluyor.

6013 Bundan sonra nasihat yolu kapandı. "*Onlardan yüz çevir*"[72] emri vâsıl oldu.

6014 Madem ki senin deva olarak verdiğin nasihat, halkın gaflet ve nefret derdini artırıyor, kıssayı, yâni, nasihati, hakiki tâlip olanlara söyle ve onlara (*Abese vetevellâ*)[73] sûresini oku.

6015 Madem ki âmâ Hak talibi olarak, hakikati anlamak isteyerek gelmiştir, o fakirdir diyerek kalbini incitmek yakışmaz.

6016 Avâm-ı nâs, eşraftan öğrensinler ve onların müşlüman olmalarıyla diğerleri de imana gelsinler diye sen onların Müslüman olmaları için şiddetli arzu gösteriyorsun.

6017 Ey Ahmed veya Muhammed; Kureyş'in reislerinden bir cemâatin seni dinlediklerini görünce senîn hoşuna gitti.

6018 Belki bu reisler, dinin yardımcısı olur diye. Bunlar Arap ve Habeş kavimlerinin reisidirler.

6019 Nâs, hükümdarlarının dinine tâbi oldukları için bunlar Müslüman olunca dinin itibar ye şöhreti Basra ve Tebük'ten ilerilere yayılır.

6020 Bundan dolayı sen hidâyet bulmuş âmânın gelmesinden yüzünü çevirdin ve darıldın.

6021 Bu oturuş nâdir bir fırsattır. Sen ise yaranımdansın, senin vaktin geniştir.

6022 Böyle dar bir vakitte gelip beni sıkıştırdın. Bunu sana gazab ve kavga için değil, nasihat olarak söylüyorum.

6023 Ey Ahmed, yâni, ey Muhammed; Allah'ın indinde bu bir âmâ, yüz Kayser'den, yüz vezirden daha iyi, daha kıymetlidir.

6024 "İnsanlar madenler gibidir" hadisini hatırla. Bir maden olur ki diğer madenlerin yüz bininden daha kıymetli bulunur.

6025 Gizli lâ'l ve hakik mâdenleri, yüz binlerce bakır mâdeninden daha değerlidir.

6026 Ey Ahmed; burada, yâni ind-i İlâhide mâlik faydası yoktur. Aşk, dert ve aşk ateşinin dumanıyla dolu bir göğüs gerektir.

6027 Ey Peygamber-i Ekber! Huzuruna kalbi münevver bir âmâ geldi. Ona kapı kapama ve nasihati ona ver ki nasihat onun hakkıdır ve o nasihat ehlidir.

---

[72] Secde Sûresi'nin 30. âyetinden.

[73] Abese Sûresi'nin 1. âyeti: "*(Peygamber) Yüzünü ekşitti ve döndü.*" Hazreti Peygamber'in Kureyş'in eşrafına tebliğde bulunduğu bir sırada Ashab-ı Kirâm'dan ve Resûlullah'ın müezzinlerinden Abdullah bin Ümm-i Mektum gelerek Hazreti Peygamber'e "Yâ Resûlallah! Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret." dedi. Fakir ve âmâ olan bu sahabenin uygun olmayan böyle bir zamanda gelmiş olmasında dolayı Hazreti Peygamber kaşlarını çattı ve yüzünü döndü. Sahabeye yüzünü dönüp, Kureyş'in ileri gelenlerini gücendirmemek ve İslam'a ısındırmak için onlarla konuşmaya devam ettiği için, Resûlullah'ı kınayan Abese Sûresi nâzil olmuştur. Ondan sonra Hazreti Peygamber ne vakit Ümm-i Mektûm'u görse, "Ey kendisi için Rabbimin bana itab ettiği büyük zât, merhaba!" buyururdu.

6028 Eğer iki üç budala seni inkâr edecek olursa nasıl acılaşırsın ki sen şekerin menba'ısın.

6029 İki üç ahmak, seni itham etmek isterse ne zararı var ki Allah senin hak peygamber olduğuna şahâdet eder.

6030 Resûl-i Ekrem Sallalâhu Aleyhi Vesellem buyurdu ki "bu âlemin ikrarından fariğim. Benim Resûlullah olduğumu halkın tasdik edip etmemesiyle kayıtlı değilim. Allah bir kimsenin sıdkına şâhit olunca onun halk tarafından tasdik olunup olunmamasında kendisi için ne gam vardır?

6031 Eğer bir yarasanın bir güneşten nasibi ve münasebeti bulunsaydı, o münâsebet, o güneşin güneş olmadığına parlak bir delil olurdu.

6032 Bir takım yarasacıkların benden nefret etmesi, benim Allah'ın parlak bir güneşi olduğuma delildir."

6033 Eğer pislik böceği bir gül suyuna rağbet gösterirse o rağbet, onun gül suyu olmadığına delâlet eder.

6034 Eğer kalp bir para, mihenk taşına müşteri olursa, o taşın doğru bir mihenk olduğunda şüphe eder.

6035 Şunu bil ki hırsız gündüzü değil, karanlıkta çalabilmek için geceyi ister. Ben ise gece değilim, dünyada parlayan ve parlatan bir gündüzüm.

6036 Ben fârikım, fârûkum; müşriki, muvahhidi, samanı ve dâneyi kalbur gibi ayırd ederim.

6037 Ben unu kepekten ayırır; şunlar nüfûs, yâni, insandır, bunlar insan değil, insan heykelidir derim.

6038 Ben dünyâda Allah terâzisiyim, hafif ve ağır olanı gösteririm.

6039 Bir buzağı, sığırı Allah bilir. Eşek küllük müşterisidir ve ona lâyıktır.

6040 Ben sığır değilim ki buzağı bana müşteri ve tabî olsun. Ben diken değilim ki deve benden otlasın ve istifâde etsin.

6041 Müşrikler bana cevr ü cefâ ettiklerini sanırlar. Belki onların cevr ü cefâsı ile kalbimin aynası üstündeki tozlar süpürülmüş olur.

Bir delinin Calinus'a yaltaklanması ve Calinus'un korkusu

6042 Calinus kendi talebesine dedi ki; "Filâna söyleyin de bana falan ilâcı versin.

6043 O filân kimse Calinus'a dedi ki: ey mütefennin üstâd, bu ilâcı delilik için kullanırlar.

6044 O hâl, senin aklından uzak olsun. Bunu bir daha söyleme." Calinus dedi ki: "Bir deli bana teveccüh etti.

6045 Bir müddet, yüzüme baktı, bana göz kıptı ve yenimden çekti.

6046 Eğer bende onunla bir cinsiyet olmasaydı o çirkin deli bana nasıl iltifat ederdi?

6047 Eğer bende cinsiyet görmeseydi nasıl gelir ve cinsinin gayrisiyle nasıl ihtilât etmek isterdi?"

6048 İki kişi arasında ihtilât olursa şüphesiz onların arasında bir kader-i müşterek, bir sebep, bir vâsıta vardır.

6049 Bir kuş, cinsinden gayrı ile nasıl beraber uçar? Çünkü nâcins ile ülfet, mezar gibidir.

Bir cinsten olmayan iki kuşun birlikte uçması ve dâne toplamasının sebebi

6050 Bir hekim demiştir ki: "Çölde hızlı hızlı gidiyorken bir karga ile bir leyleği birlikte gördüm.

6051 Buna şaştım ve aralarında ne gibi bir kader-i müşterek var? diye hallerini tetkik ettim.

6052 Şaşkın bir halde yaklaşınca ikisinin de topal olduğunu gördüm.

6053 Husûsiyle arşa mahsus bir doğan ile süfli bir baykuş nasıl birleşebilir.

6054 Şahbâz, illiyyîn[74] güneşidir, baykuş ise siccîn[75]dendir.

6055 Biri nurdur ki her türlü ayıptan beridir. Öbürü bir kördür ki her kapının dilencisidir.

6056 Biri aydır ki Süreyya yıldızıyla akseder, öbürü bir kurttur ki gübre içinde yaşar.

6057 Biri Yusuf yüzlü ve İsa nefesli bir zattır. Öbürü yırtıcı bir kurt, yahut boynu çıngıraklı bir eşektir.

6058 Biri lâmekanda uçmakta, öbürü köpekler gibi samanlıkta yatmaktadır.

6059 Gül lisân-ı hâl ile pislik böceğine der ki "Ey koltuğu kokmuş!

6060 Eğer sen gül bahçesinden kaçıyorsan o nefretin gülistan için bir kemâldir.

6061 Benim gayretim, yâni, kabul etmeyişim, ey alçak; buradan uzaklaş diye kafana çomak vurur.

---

[74] İlliyyîn: Yedinci kat semânın üzerindeki Sidretü'l-Münteha'da yahut arşın altında bir makam ki, Salihlerin amel defterleri orada bulunurmuş.

[75] Siccîn: Cehennemin en alt tabakasında bir yer imiş ki fasıkların, kâfirlerin ve müşriklerin amel defterleri oraya konulurmuş.

6062 Ey denî, eğer benimle ihtilât edecek olursan bâzıları, senin, benim aslımdan ve cinsimden olduğunu zannederler.

6063 Bülbüllerin yerinin çemen olması yakışır. Pislik böceğine de pislik ve sidik içinde barınmak münâsiptir.

6064 Allah beni pislikten pâk etmiştir. Böyle iken nasıl olur da bir arı bana havale eder?

6065 Benimde bir damarım, o murdarlardan idi, fakat Hak o daman kesti. Ö kötü damarı olanlar bana nasıl ve nerede erişebilirler?"

6066 Meleklerin kendisine secde edeceği, Âdem Aleyhisselâm'ın ezelî bir nişânı idi.

6067 Diğer bir nişanı da İblisin: "Ben şahım, reisim, O'ndan üstünüm" diye kendisine secde etmeyeceği idi.

6068 O halde İblis, Hz. Âdem'e secde etmiş olsaydı, O Âdem olamazdı, ondan başka bir şey olurdu.

6069 Meleklerin secdeleri, Âdem'in yüksekliğine mizan, şeytanın onu inkârı da yine Âdem'in büyüklüğüne bir burhandır.

6070 Meleklerin ikrarı Âdemin ulviyetine ve halife-i Hak olduğuna, o şeytan köpeğinin inkârı da yine Âdem'in öyle olduğuna şâhittir.

6071 Bu sözün sonu gelmez. Geri dön de o ayının adama ne yaptığını anlat.

Ayının yaltaklanmasına aldanmış olan o zavallının kıssasının bâkiyesi

6072 O adam uyudu. Ayı da sineğini kovalıyor, sinek kovuldukça tekrar geliyordu.

6073 Ayı o adamın yüzünden bir kaç defa sineği kovdu. Sinek tekrar ve koşa koşa geldi.

6074 Aynı sineğe kızdı ve gidip dağdan koca bir kaya kaldırdı.

6075 Taşı getirdi ve sineğin uyuyan adamın yüzüne konmuş olduğunu gördü.

6076 Değirmen taşı kadar olan o kayayı kaldırdı, sinek çekilsin diye onun üstüne vurdu.

6077 Kaya uyuyanın yüzünü hurdahaş etti ve bu meseli cümleye fâş eyledi.

6078 Ahmağın muhabbeti ayı muhabbeti gibidir. Onun kini muhabbet, muhabbeti kindir.

6079 Ahmağın ahdi, yâni söz verişi virandır, zaifdir. Ahdi kuvvetli, vefası cılızdır.

6080 Doğru söylemeyen kimse ettiği yemini de bozar. Binâenaleyh öyle bir adam yemin etse de inanma.

6081 Bir kimsenin sözü yeminsiz yalan olunca sen onun mekri ve yemini ile belâya düşme.

6082 Onun nefsi hâkim, aklı nefsinin esiridir. Mushaf üzerine yüz binlerce yemin etmiş farz et.

6083 Madem ki yeminsiz bir sözü ve ahdi noksan ediyor, yemin edecek olursa daha kötüsünü yapar.

6084 Çünkü nefsi ağır bir yemin ile bağladığın için daha ziyâde hiddetlenir.

6085 Bir esir, efendisini bağlayacak olsa, efendi o bağı koparır ve içinden çıkar.

6086 Hiddetinden o bağı, esirin kafasına vurur, bunun gibi hâkim olan nefis de sahibinin ettiği yemini yüzüne çarpar.

6087 Sen onun "*Sözleşmelerinize sadık kalınız*[76]"ından ümidini kes ve ona "*Yeminlerinizde durun*[77]" deme.

6088 Yemin etmekle, hattâ bazılarının yaptığı gibi "Söylediklerimize ve ettiğimiz mukaveleye Allah vekildir." demekle kiminle muahede yaptığını bilen kimse vücudunu iplik yapar, o ahdin etrafında döner.

Hazreti Mustafa Aleyhi ve Âlihi Ekmelü't-Tehâya Efendimiz'in hasta bir sahabeye hatır sormaya gitmesi ve hasta yoklamanın faydası

6089 Âshâbdan bir zât hastalandı ve o hastalık dolayısıyla iplik gibi zayıfladı.

6090 Hazreti Peygamber ziyaret için onun yanına geldi. Çünkü onun tabiatı lûtuf ve keremden ibaret idi.

6091 Hasta yoklamaya gitmende fayda vardır ki o fayda yine sana âittir.

6092 Birinci fayda odur ki o hasta adam, olabilir ki zamanın kutbu ve mânevî büyük bir şahı olur.

6093 Eğer kutub olmazsa yol arkadaşı, yâni, seyr ü sülûk erbabından olur; şâh değilse bile süvari bir asker, yâni, seyr ü sülûkünde ilerlemiş bir zât bulunur.

6094 Ey inatçı kimse; sende kalp gözü, yâni, basar-ı basiret denilen keşiften eser bulunmadığı için, âdi odunlarla od ağacını ayırd edemiyorsun.

[76] Maide Sûresi'nin 1. âyetinden.
[77] Maide Sûresi'nin 89. âyetinden.

6095 Dünyada hazineler vardır, yâni, evliyâullahdan hâli değildir. Onun için hiçbir viraneyi hazineden hâlî[78] bilme.

6096 Derviş kıyafetli ve fakir sûretli her kimseyi ziyaret eyle. Kendisinde mânevî bir nişan bulursan, onun hizmetinde dön dolaş.

6097 Sende bâtını ve hakikati gören göz olmadığı için her vücutta mânevî bir hazine var zannında bulun.

6098 Seyr ü sülûkdeki yol arkadaşlarının ziyaretini lâzım bil. O arkadaş, ister piyade, ister süvari olsun.

6099 Ziyaret ve hatır sormaya gittiğin isterse düşmanın olsun; senin bu güzel hareketin yine iyidir.

6100 O düşman sana dost olmasa bile kini azalır. Çünkü iyilik, kin ve garazın ilâcıdır.

6101 Hatır sormanın bundan başka bir çok faydası vardır. Fakat ey iyi dost; usanç vermekten korktuğum için hepsini söylemiyorum.

6102 Sözün hulâsası: Cemiyet ve cemâat yâri ol, şayet insandan bir dost bulamazsan heykeltraş gibi kendine taştan bir yâr yont.

6103 Çünkü bir kafilenin kalabalık ve cemiyetli olması, yol kesen haydutların sırtını ve mızrağını kırar.

"Benim ziyaretime gelmedin" diye Hak Teâla'nın Mûsâ Aleyhisselâm'a vahyetmesi

6104 Hak Teâlâ'dan Mûsâ Aleyhisselâm'a şöyle bir itâb geldi ki "Ey yakasından ay doğduğunu gören Kelîmullah.

6105 Seni nûr-i İlâhî ile bir meşrık yapmıştım. Ben ki Hakk'ım, hastalandım da hatır sormaya gelmedin."

6106 Mûsâ dedi ki: "Ey sübhân olan Allah; sen zarar ve ziyandan ve hastalık gibi hâllerden münezzehsin. Bu söz nasıl bir rumuzdur? Yârabbî bunu beyân et."

6107 Cenâb-ı Hak tekrar buyurdu ki: "Hastalığım esnasında nasıl oldu da kerem edip hatırımı sormadın?"

6108 Mûsâ dedi ki: "İlâhî senin için noksanlık olamaz. Aklımı kaybedeceğim. Yârabbî, bu sözü izah eyle."

6109 Allah Zülcelâl buyurdu ki: "Evet, has ve seçilmiş bir kulum hastalandı. O kul benim. iyice bak.

[78] Hâlî: Issız, tenha. Bir şeyden uzak, müstesna.

6110 Onun özürlü olması benim özürlü olmam, onun hastalığı benim hastalığımdır."

6111 Allah ile bulunmak ve oturmak isteyene söyle ki evliyâullah huzurunda otursun.

6112 Ey sâlik eğer evliyâullah huzurundan ayrılırsan helak olursun. Çünkü sen bir cüz'sün, kül değilsin.

6113 Şeytan her kimi kerem ve keramet sahibi olan o zevatın huzurundan ayırırsa, onu kimsesiz ve hamisiz bulduğu için başını yer.

6250 beielk

6114 Bir ân içinde cemaatten bir karış ayrılmak şeytanın mekri ve hilesidir. Bunu işit ve iyice anla.

Bir bahçıvanın sofi, fakih, alevîden ibaret üç kişiyi birbirinden ayırıp tenhâ bırakması

6115 Bir bahçıvan bağa bakınca, bağında hırsız gibi üç kişi gördü.

6116 Bunlar bir fakih, yâni hoca, bir şerif, yâni, seyyid, bir de sofî, yâni derviş idiler ki her biri vefa etmez ve hak tanımaz kimselerdi.

6117 Dedi ki; "Bunlara karşı benim yüz hüccetim var amma toplu bulunuyorlar, cemâat ise rahmettir.

6118 Yalnız başıma üç kişi ile uğraşamam. Evvelâ onları birbirinden ayırayım,

6119 Her birini bir tarafa atayım, yalnız kalınca hepsinin bıyıkları yolayım."

6120 Arkadaşlarının sofiye karşı muhabbetlerini bozmak için onu yola çıkardı.

6121 Sofiye dedi ki "Eve git de bu arkadaşlar için bir kilim getir."

6122 Sofi gitti. Bahçıvan iki arkadaşa gizlice dedi: "Ey fakih; Sen âlim bir zâtsın, bu da meşhur ve marûf bir seyyiddir.

6123 Biz senin fetvan ile ekmek yiyoruz ve senin ilmin kanadıyla uçuyoruz.

6124 Bu zât-ı şerif ise sultânımızın şehzâdesidir, hânedân-ı Mustafâdan bir seyyiddir.

6125 O âdi ve obur sofi kim oluyor ki sizin gibi sultanlarla beraber bulunuyor.

6126 O gelince hemen pamuk gibi atınız, bir hafta benim bahçem ve tarlamda misâfir olunuz.

6127 Ey benim sağ gözüm mesabesinde bulunan fakih ile şerif, bağ nedir, benim canım sizindir."

6128 Onlara vesvese verdi ve aldattı. Halbuki arkadaşlardan ayrılık yakışmaz,

6129 Sofiyi yola çıkardılar, yâni, kovdular. O da kalkıp gitti. Onun hasmı bulunan bahçıvan da koca bir sopa ile izinden yürüdü ve yetişti.

6130 Dedi ki: "Hey köpek, sofîlik ve dervişlik bu mudur ki çabucak gelir, mücâdele ve hırsızlık için bizim bağa girersin?

6131 Bunu sana Cüneyd mi, Bâyezid mi gösterdi, hangi şeyhten ve hangi pirden sana vâsıl oldu?"

6132 Yalnız bulduğu için sofiyi tepeledi. Onu yarı ölmüş bir hâle getirdi ve kafasını yardı.

6133 Sofî dedi ki: "Benim cezam geçti. Lâkin hey arkadaşlar kendinizi iyi muhafaza ediniz.

6134 Beni yabancı ve ağyar bilmiştiniz. Haberiniz olsun bu keratadan daha ağyar değildim.

6135 Benim yediğim bu dayağı siz de yiyeceksiniz. Böyle bir şerbet her alçak kimsenin cezasıdır."

6136 Bu dünyâ dağ gibidir, senin sözlerin akis tarikiyle senin tarafına gelir.

6137 Bahçıvan sofinin işinden fariğ olduktan sonra, yâni onu dövmesini müteakip onun gibi bir bahane buldu.

6138 "Ey seyyid; eve doğru git ki öğle yemeği için yufka ekmeği pişirtmiştim.

6139 Evin kapısında Kaymaz[79]'a söyle ki o yufkalarla pişmiş kazı getirsin. "

6140 Şerifi yollayınca hocaya dedi ki: "Ey keskin görüşlü sen fakihsin. Bu, apaçıktır ve yakînen bilinir.

6141 Arkadaşın ise 'şerifim, seyyidim' diye soğuk bir iddiada bulunuyor. Anasının ne yapmış olduğunu kim bilir?

6142 Kadına ve onun işine itimat etmeyin. Nakıs bir akla karşı itimat doğru değildir."

6143 Zamanede bir çok budala kendisini Ali ile Nebiye vasleder ve seyyidlik dâvasında bulunur.

6144 Her kim zinadan doğmuş, kendi de zânîlerden bulunmuşsa o şahıs, rabbani ve ilâhî zevata sûizanda bulunur.

6145 Çerh vurmasından başı dönen kimse, kendi gibi evi de dönüyor görür.

6146 O münasebetsiz herzevekil bahçıvânın söyledikleri, kendi hâlinden ibarettir. Böyle bir töhmet evlâd-ı Resûlden uzaktır.

[79] Kaymaz: Bahçıvanın karısı, yahut kızı, yahut hizmetçisi olmalıdır.

6147 Eğer o bahçıvân mürtedlerin piçi olmasaydı, Resûlullâh'ın torunları hakkında nasıl bu sözleri söylerdi?

6148 O zâlim ve sefih bahçıvan bir takım maval okuduktan, fakih de onları dinledikten sonra şerifin arkasından eve doğru gitti.

6149 Dedi ki: "Hey eşek; Bu bağa seni kim davet etti? Hırsızlık sana hâşâ peygamberden mi miras kaldı?

6150 Arslanın yavrusu ona benzer, sen ne ile peygambere benziyorsun?

6151 O alçak bahçıvan doğru yoldan çıkmış olduğu için hâriciler[80]in ehlibeyt[81]e ettiği ezâ ve cefâyı yaptı.

6152 Şeytan ve gulyabânî insanlara; Yezid[82] ve Şimr[83] âl-i Resûle ne kadar kindar iseler o bahçıvan da o şerife öyle kin gösterdi.

6153 Şerif, bahçıvanın dayağından harab olunca fakihe dedi ki "Ben sudan atladım, yâni, nöbetimi savdım.

6154 Ayağını denk al ve dayan ki şimdi tek ve kimsesiz kaldın. Artık davul gibi karnına tokmak ye.

6155 Şerif değilsem de, sohbetine lâyık bir arkadaş olamadımsa da senin için bu zâlimden daha değersiz değildim.

6156 Beni yalnız bırakıp bu garazkâr herife vermekle hamakat ettin, sana kötü bir mükâfat oldu.

6157 Bahçıvân, şerifi dövdükten sonra geldi ve "Ey fakih; sen fakihsin, belki sefihlerin utanacağı bir habissin!

6158 Ey eli kesilesi; senin fetvan bu mudur ki bağıma girersin ve 'müsâade eder misin?' demezsin.

6159 Böyle bir ruhsatı ve cevazı Vasît'te mi okudun? Yoksa bu mesele Muhit'te yazılı mı?"

6160 Fakih dedi ki: "Hakkın var, vur ki elin ermiştir. O dayak, arkadaşlarından ayrılan için lâyıktır."

---

[80] Hâriciler: Hazreti Ali ve Muaviye arasındaki anlaşmazlık sırasında her iki tarafa birden düşmanlık besleyen birtakım cahil sofular.

[81] Hazreti Muhammed'in kızı, damadı ve torunlarının da dahil olduğu ailesi.

[82] Yezid: Hazreti Hüseyin'in ya kendisine biat ettirilmesini, yahut şehit edilmesini emreden Emevi hükümdarı.

[83] Şimr: Kerbelâ'da Hazreti Hüseyin'e karşı çıkan fırkanın kumandanlarından. Hazreti Hüseyin'in mübarek başının kesilmesi için teşvikte bulunduğu söylenir.

Hasta ile Peygamber Aleyhisselâm'ın hasta ziyareti kıssasına avdet

6161 Bu yoklayış, bu, sıla içindir. Bu sıla ise yüz muhabbetten hâsıl olmuştur.

6162 Bir eşi daha olmayan Peygamber, hatır sormaya gitti ve o sahabeyi hâlet-i nez'de gördü.

6163 Evliyâullah huzurundan uzaklaşırsan, onların ziyaretine gidip duâlarını ve teveccühlerini kazanmazsan hakikatte Allah'tan uzaklaşmış olursun.

6164 Yol arkadaşlarından ayrılmanın neticesi gamdır, insanı hüzne düşürür. Mânevî sultan olan velilerin muvacehesinden ayrılmak ondan az mıdır?

6165 Her vakit o sultanların sâyesini aramak için koş ki o sayede güneşten daha parlak bir merd-i münevver olasın.

6166 Eğer sefere çıkıyorsan bu niyetle, yâni, ehlullâhı görmek ve sohbetiyle feyz almak emeliyle çık, hazarda, yâni, memleketinde isen de bu talepten gafil olma.

Büyük bir zâtın Bâyezid-i Bistâmî'ye: "Kâbe benim, etrafımda tavaf et" demesi

6167 Ümmetin şeyhi Bâyezid-i Bistâmî, hac ve umre îfâsı için Mekke'ye doğru süratle gidiyordu.

6168 O gittiği her şehirde evvelâ oranın azizlerini araştırırdı.

6169 Bu şehirde basiret sahibi kim var? diye dönüp dolaşırdı.

6170 Cenâb-ı Hak nereye sefer edersen evvelâ bir Hak adamı araman gerektir buyurmuştur.

6171 Sefere çıkacağın vakit İlâhî bir hazîne olan ihsân-ı kâmil talebiyle çık ki, ticaret yolunda kâr ve zarar ona tâbi olarak husule gelir. Sen o kâr ve zararı esas değil, fer' olarak bil.

6172 Her kim ekin ekerse maksadı buğday almak olur. Saman zâten buğdayla husûle gelir.

6173 Saman ekersen buğday hâsıl olmaz. Öyleyse sen de insan-ı kâmil ve rehber-i fâzıl ara. Adam talibi ol.

6174 Hac vakti olunca Kâbe'yi ziyaret ve tavaf maksadıyla git. Bu maksatla gidilince Mekke de görülmüş olur.

6175 Resûlullah Efendimizin Miraç'tan maksadı, dostu görmek, Hak Subhanehu ve Teala'yı rü'yet etmekti. O maksat ve azimete teban Arş-ı İlahi ve melekler de müşâhade olundu.

Yeni ev yaptıran bir müridin hikâyesi

6176 Yeni bir mürid, yeni bir ev yaptırmıştı. Şeyhi geldi, onun evini gördü.

6177 Şeyh, o yeni dervişini dârşâd için dedi ki:

6178 "Ey refik; bu pencereyi niçin açtırdın?" Mürid cevap verdi ki: "Oradan içeriye aydınlık gelsin diye."

6179 Şeyh dedi ki: "Oradan aydınlık girmesi fer'dir. Asıl olan bir niyaz, bir ibâdet maksadı olmalıdır. Pencere açmaktan kasdın oradan ezan sesini işitmek bulunmalıdır."

6180 Hazreti Bâyezid, zamanının Hızırı olan insan-ı kâmili bulmak için seferlerinde onu çok çok aradı.

6181 Hazreti Bâyezid, hilâl gibi zayıf boylu bir ihtiyar gördü ki onda ricâlullâhın sözlerindeki nûrâniyet vardı.

6182 Gözleri âmâ, kalbi güneş gibi idi. Rüyâsında Hindistan'ı görmüş fil gibi coşkun bir halde bulunuyordu.

6183 Gözü kapalı uyuyan kimse rüyâda yüz türlü zevk ve neşe âlemi görür de uyanınca görmezse çok acâib olmaz mı?

6184 Rüyâda çok acâib şeyler görülür. Uykuda iken kalp, bir takım ilhâmlara ve müşahedelere pencere olur.

6185 Uyanıkken güzel rüyâ gören zât, bir âriftir. Onun bastığı toprağı sürme gibi gözüne çek.

6186 Bâyezid hazretleri o zâtın karşısına oturdu, ve halinden sordu. Onun fakir, evlâd ve ıyâl sahibi olduğunu anladı.

6187 O zât dedi ki: "Ey Bâyezid; nereye gidiyorsun, gurbet eşyasını nereye götürüyorsun?"

6188 Bâyezid: "Erkence Kâbe'ye gitmek niyetindeyim." dedi. O zât, "Yanında yol azığı ve masrafı olmak üzere: neyin var?" diye sordu.

6189 Bâyezid: "İki yüz dirhem gümüşüm var. İşte ridâmın köşesinde sıkı sıkı bağlıdır." dedi.

6190 O zât dedi ki: "Etrafımda yedi defa tavaf et ve onu hac tavafından daha ziyâde iyi bil.

6191 Ey cömerd Bâyezid; o iki yüz dirhemi benim önüme bırak. Böyle yapmakla kendini hac etmiş ve muradı hasıl olmuş bil.

6192 Umre yapmış ve ömr-ü bâkî bulmuş, Safa'da sa'y eyleyerek safvet kesbetmiş olursun.

6193 Ruhunun müşahede etmiş olduğu Hak Teâlâ'ya yemin ederim ki Zât-ı Bârî beni Beyt-i Mükerremi üzerine tafdil ve intihâb etmiştir.

6194 Kâbe, Allah'ın hâne-i birri, yâni, ziyareti sevabı gerektiren olan bir beyttir, lâkin benim yaratılışım da Hakk'ın sır hânesidir.

6195 O evi, yâni, Kâbe-yi Muazzama'yı İbrahim ve İsmâil Aleyhisselâm'a yaptırdığından beri, onun içine gitmedi. Fakat benim bu gönül evime ondan başkası girmedi.

6196 Kâbe, Âzer oğlu İbrâhim'in binâsıdır. Gönül ise Celil ve Ekber olan Allah'ın nazargâhıdır.

6197 Madem ki beni gördün, Allah'ı görmüş oldun ve sıdk ve ihlâs Kâbesini tavaf ettin.

6198 Bana hizmet, Allah'a tâat ve hamd etmektir. Sakın zannetmeyesin ki Hak benden ayrıdır.

6199 Hakk'ın nurunu insanda görmüş olmak için gözünü aç da bana iyice bak."

6200 Bâyezîd, bu nükteleri kavradı. O sözleri altın küpe gibi kulağına taktı.

6201 Bâyezîd, o pîrin huzurundan, ziyâde bir kemâl ile memleketine döndü ki sülûkünde nihayete ermiş iken, o nihayetin de nihayetine varmış oldu.

Resûlullâh'ın, ziyaret ve iyâdet ettiği sahabenin münasebetsiz bir duâ etmiş olduğunu anlaması

6202 Aleyhisselât Efendimiz o yâr-ı gâr olan hastayı görünce onu taltif buyurdu.

6203 Hasta, peygamberi görünce dirildi. Sanki Allah onu o anda yaratmış gibi oldu.

6204 Dedi ki: "Hastalık bana bu hüsn-ü talihi verdi ki Sultân-ı Enbiyâ Hazretleri sabahleyin beni yoklamaya geldi.

6205 Bu maiyetsiz pâdişahın gelmesiyle bana sıhhat ve afiyet erişti.

6206 Ne mutlu hastalık ve sıtma nöbeti, ne mübarek dert ve gece uyanıklığı ki.

6207 Allah, bana ihtiyar halimde böyle bir hastalığı lûtuf ve keremiyle verdi.

6208 Bana gece yarısı mecbur olarak kalksın acele diye sırt ağrısı verdi.

6209 Manda gibi bütün gece uyumasın diye Allah, bana lûtuf ve kereminden dertler ihsan etti.

6210 Benim bu kırık dökük bir halde bulunuşumdan, yâni hasta oluşumdan ve feryâd edişimden o mânevî şahların merhameti galeyan etti ve Cehennemi, beni tehdit etmeden susturdu."

6211 Hastalık, içinde merhametler bulunan bir hazînedir. Deri, yâni kalıp bozulunca beyin, yâni ruh tazelenir.

6212 Birader; karanlık ve soğuk bir mevkide yatıp hastalık, kuvvetsizlik, gam ve kedere sabretmek,

6213 Âb-ı hayat menbaıdır ve mânen mest olmak kadehidir. Çünkü bütün yükseklikler, âlî ve mânevî olan dereceler, bütün tevazu ve meskenet içindedir.

6214 O bahar mevsimleri ve çiçekleri hazanda gizlidir. Hazan da bahar içinde saklıdır.

6215 Gam ve kederle yoldaş ol, halvet ve riyazetle uyuş. Müddet-i ömrünce uzun bir ömür, yâni ebedî hayat talebinde bulun.

6216 Nefsin sana 'bu hastalık, bu ihtiyaç kötüdür' diyecek olursa onu dinleme ki nefsin işi aksinedir.

6217 Sen nefsinin tavsiyeleri hilâfına hareket et ki, dünyâda bütün peygamberlerin ümmetlerine olan nasihati nefsin hevâsına muhaliftir.

6218 Sonunda pişman olmamak, hiç olmazsa az bir zarar ile kurtulmak için görülecek işlerde meşveret vaciptir.

6219 Peygamberler bir çok çâre bildirdiler de bu değirmen taşı döndü

6220 Nefs, bu intizâm-ı içtimaîyi viran ve halkı sapıtıp sergerdân etmek ister.

6221 Ümmetler: "Kimlerle meşveret edelim?" diye sordular, peygamberler de "İmam ve muktedâ olacak akıl sâhipleriyle." cevâbını verdiler.

6222 Ümmet: "Eğer müşavirimiz âkil ve parlak bir re'y sahibi olmayan çocuk yahut kadın olursa ne yapalım?" dediler.

6223 Peygamberler cevap verdiler ki "Onunla müşaverede bulun, fakat re'yi hilafı hareket et."

6224 Kendi nefsini kadın, hattâ ondan beter bil. Çünkü kadın, şerden bir cüzdür, nefsin ise şerrin küllüdür.

6225 Kendi nefsinle meşveret edersen, o alçağın tavsiye ettiklerinin hilafını yap.

6226 Sana namaz, oruç emretse bile nefis mekkâr ve hilekâr olduğu için o emrinden sana bir mekr ve hile çıkar.

6227 İşlerde, nefis ile edilen müşaverede, onun söylediklerinin aksi kemâldir.

6228 Nefs ile ve onun mücadelesiyle başa çıkamazsan hakiki bir dostun yanına git, onun sîret ve ahlâkına sarıl.

6229 Şeker kamışı nasıl birbirinden feyz alırsa akıl da diğer akılların yardımından kuvvet bulur.

6230 Ben kendi nefsimden öyle şeyler gördüm ki onların sihir ve tesiri, sahibinin fark ve temyizini izâle edecek derecede idi.

6231 Nefs, salâha dâir sana taze taze vaadler verdiği hâlde binlerce defa o vaadleri, o tevbeleri bozar.

6232 Ömür, bin sene bile sana mühlet verse nefsin her gün yeni bir bahane bulur.

6233 Soğuk vaadleri sana sıcak ve kabul olunacak sûrette söyler ve kandırır. Nefs öyle kuvvetli bir sihirbazdır ki efsunuyla erkek bir adamı kandırır ve bağlar.

6234 Ey Hakk'ın nuru ve ziyası olan Hüsâmeddîn Çelebi! Gel ki senin cemâlin olmadan bu çorak yerlerden ot bitmiyor.

6235 Kalbi incinmiş bir zâtın nefreti ve inkisarı dolayısıyla halkın hakikati görememeleri için gözleri önüne gökten bir perde asılmıştır.

6236 Bu kazanın ilâcını yine kaza ve kader bilir. Bu hususta halkın akılları şaşkındır.

6237 Vaktiyle yola düşmüş bir kurt olan o kara yılan, yâni, nefs, şimdi ejderha olmuştur.

6238 Ey Hüsâmeddin Çelebi; ejderha da yılan da senin elindedir. Mûsâ'nın asâyı mucizesi senin mestin olmuştur.

6239 Senin elinde ejderhanın asâ olması için Allah sana "*Tut onu, korkma; biz onu yine eski durumuna çevireceğiz*[84]" hükmünü vermiştir.

6240 Ey mânevi sultan; Yed-i beyzâ[85] göster de karanlık gecelerden yeni bir sabah aç.

6241 Ey nefesi derya nefesinden çok ve müessir olan Hüsâmeddîn Çelebi; Bir Cehennem parladı. Onun üstüne üfle de söndür.

6242 Nefs hilekârdır ki sana bir köpekten ibaret görünmüştür. Keza o nefs bir Cehennemdir, lâkin sana âdî bir hararet gibi nümâyân olmuştur.

6243 Onu gör de, hakkında gazabın hareket etsin diye o sana muhtasar ve âciz görünmektedir.

6244 Böylece efradı çok bir ordu Hazreti Peygamber'in ve ashâbını gözüne az göründü.

---

[84] Taha Sûresi'nin 21. âyeti.

[85] Yed-i Beyzâ: "Beyaz el" demektir ki Hazreti Mûsâ'nın bir mûcizesine işarettir. Hazreti Mûsâ elini koynuna sokup çıkarttığında elinden gözleri kamaştıracak bir nur yayılmıştır. (Bu hadise, Taha Sûresi'nin 22, Neml Sûresi'nin 12, Kasas Sûresi'nin 32. âyetlerinde aktarılmaktadır.)

6245 Öyle az göründükleri için Hazreti Peygamber onların üstüne hücum emrini verdi. Eğer kalabalık görmüş olsaydı onlardan çekinirdi.

6246 Karşılıklı kuvvetleri böyle yekdiğerine az göstermek, Allah'ın bir inayeti olmuştu ki, ey Ahmed ü Muhammed Aleyhisselâm! Sen o inayetin ehli ve lâyık idin. Yoksa çok göstermiş olsaydı sen de endişeye düşerdin.

6247 Allah, peygamberine ve O'nun ashabına zâhirî ve bâtınî mücahedeyi az ve za'if gösterdi ki;

6248 Allah, peygamberine kolaylığı müyesser eylesin ve Hazreti Peygamber zorluktan yüz çevirmesin.

6249 Düşmanı Peygamber'e ve ashabına az gösteriş, Resûlullah için zafer oldu ki Hak, O'nun yardımcısı ve yol göstericisi idi.

6250 Bir kimsenin de Hak zâhiri, arkası, yardımcısı olmazsa; bir kedi, ona erkek arslan gibi görünürse,

6251 Veya yüz kişiyi uzaktan bir kişi gibi görüp kibir ve azametle onlarla uğraşmaya kalkarsa vay hâline!

6252 Zülfikâr ondan dolayı bir ufak süngü gibi, erkek arslan da kedi gibi görünür ki.

6253 Ahmak ve korkak bir kimse cesaretlenip cenge kalkışsın, Allah da onu bu mekr ve hile ile yakalasın.

6254 Çoğun az, azın çok gösterilmesinin bir sebebi de bir takım faydasız hattâ muzır mahlûkâtın âteşgedeye, yâni, helak mahallerine kendi ayaklarıyla gelmeleri içindir.

6255 Cenâb-ı Hak bazen samanı sana bir yaprak kadar hafif ve zaif gösterir ki ona pöf der âdeta varlıktan sürersin.

6256 Aklını başına al ki o samanı dağlan yerinden koparmış, ondan cihan ağlarken o gülümsemekte bulunmuştur.

6257 Bu, sûretâ saman gibi hafif olan enbiyâ ve evliya bir dereye benzer ki suyu topuklara kadar çıkacak zannolunur, fakat hakikatte Uc ibni Unuk[86] gibileri onda boğulur.

6258 Onların kanı dalgası, misk yığını gibi, mâneviyatlarının dibi kuru toprak gibi görünür.

6259 Kalben kör olan Firavun Şab denizini kuru gördü de yiğitlik ve zorbalık fikriyle oraya at sürdü.

6260 Firavun o yollara girince deniz eski hâlini aldı. Halbuki Firavun'un gözü bu hakikati evvelce nasıl görürdü?

[86] Uc ibni Unuk: Hazreti Mûsâ'nın harb ettiği Amâlika taifesindendir ki, anası babası çok kısa boylu olduğu halde kendisinin çok uzun boylu olduğu söylenir. Hazreti Mûsâ asâsını onun başına vurmuş ve onu öldürmüştür.

6261 Göz, Allah'ın nûr-u cemâliyle görür. Hak Sübhânehû ise her ahmakla nasıl sırdaş olur?

6262 Öyle bir ahmak, şeker görür, fakat o gördüğü öldürücü bir zehirdir. Yine o ahmak yol sanır, lâkin işittiği gulyabânî sesidir.

6263 Ey felek[87]; âhir zaman fitnesi koparmak için pek hızlı dönüyorsun, azıcık aman ver.

6264 Ey felek; sen bize kasd için keskin bir hançersin, bizden kan almak için zehirli bir neştersin.

6265 Ey felek; Allah'ın rahmetinden merhamet öğren de bizim gibi karıncaların kalbine yılan misilli yara açma.

6266 Ey felek; senin çarkını şu arz üzerinde döndüren Allah hakkı için olsun.

6267 Dönüşünü değiştir ve kökümüzü kazımadan evvel bize acı!

6268 Evvelce dadılık ettin de bizim varlık fidanımız sudan ve topraktan yetişti. İşte o dadılık hakkı için.

6269 Seni sâf ve temiz yaratmış ve fezayı meş'alelerle donatmış olan, Şâh-ı Azam, yâni Kudâvend-i âlem hürmetine bize acı.

6270 Allah seni öyle mamûr ve zeval bulmayacakmış gibi gösterdi. Dehrî mezhebinde bulunanlar, varlığını ezelî sandılar ve (hadis), yâni, sonradan olma bulunduğuna inanmadılar.

6271 Allah'a şükür, biz senin başlangıcını, kadîm olmayıp hadis bulunduğunu öğrendik. Peygamberler, senin esrarını, yâni, mahlûk-i İlâhî ve hadis bulunduğunu söylediler.

6272 İnsan evin sonradan yapılmış olduğunu bilir. Fakat orada ağ gerip yuva yapan örümcek böyle olduğunu bilmez.

6273 Sivrisinek, senin bu bağının ne vakitten beri mevcut olduğunu ne bilir? O baharda doğmuştur, kışın ölecektir.

6274 Ağaç kurdu ağacın içinde ve gayet zayıf bir halde doğar, ağacın ne vakit dikilip ne zaman aşılandığını ve onun fidanlık zamanını ne bilir?

6275 Eğer kurt, ağacın mahiyetini ve ne vakit dikilip büyüdüğünü ve nihayet kuruyup kesileceğini bilmiş olsaydı kurt sûretinde bir akıl olurdu.

6276 Akıl, yâni insan-ı kâmil, kendini türlü renkte gösterir. Lâkin o renklerin, o sûretlerin hepsinden peri gibi uzaktır.

6277 İnsan, melekten efdaldir, peri ne demek? Ey câhil ve gafil insan, sen sinek kanatlı olduğun için, alçaklarda uçabiliyorsun. Yüksek bahisleri kavrayamıyorsun.

[87] Felek: 1. Gök, semâ. 2. Yörünge. 3. Dairevî hareketle dönen küre, âlem, dünya.

6278 Ey câhil insan; vâkıâ aklın yükseklerde uçar, fakat taklit kuşun alçaklarda otlar.

6279 Taklidî, yâni yalnız okumakla, işitmekle öğrenilen ilim, bizim ruhumuza zarar verir. Zira o ilim, su ile yıkanmış ve hâtıra levhalarından, silinmiştir. Bizim, yâni erbâb-ı tahkikin irfânı ise levhalar üzerinden su ile yıkanıp silinmez.

6280 Bu akıldan, yâni, bu taklidî ilimden câhil olmak ve divanelik eteğine sarılmak lâzımdır.

6281 Her nerede nefsânî bir fâide görürsen ondan kaç. Zehri iç, âb-ı hayâtı dök.

6282 Seni öveni tahkir et. Ticâret ve sermâyeyi borç olarak müflise verme.

6283 Eminliği bırak, korku içinde bulun. Sûrî namusu terk et, rüsvalıkta meşhur ol.

6284 Uzun ve uzak düşünen aklı tecrübe ettim. Şimdiden sonra kendimi dîvâne yapacağım.

Delkak'ın niçin bir fahişeyi nikâh ettiğine dâir Seyyid-i Ecel'le azar söylemesi

6285 Bir gece, Seyyid-i Ecel Delkak'a dedi ki; "Acele ile bir kahpeyi nikâh etmişsin.

6286 Bunu bana söylemeliydin de seni mesture ve afife bir kadınla evlendireydim."

6287 Delkak cevap verdi ki; "Evvelce dokuz tane mesture ve sâliha kadın almıştım. Sonra hepsi kötü oldu. Benim de kederimden vücûdum eridi.

6288 Bu sefer bu kahpeyi tahkiksiz aldım. Bunun âkibetinin ne olacağını görmek isterdim.

6289 Ben aklın îcâbâtını çok aradım. Fakat faydasını görmedim. Şimdiden sonra da delice hareket etmek istiyorum."

Bir kimsenin, kendini divane gösteren büyük bir zâta hile ile söz söyletmesi

6290 Biri dedi ki; "Müşkil bir iş için meşveret etmek üzere akıllı bir adam istiyorum."

6291 Diğer biri de ona dedi ki; "Şehrimizde şu kendini mecnûn gösteren kimseden başka akıllı yoktur.

6292 İşte o adam filândır ki bir kamışa binmiş, yâni, kamışı at yapmış olduğu halde çocuklar arasında koşup durmaktadır.

6293 O, re'y sahibidir, zekâda âteş parçasıdır. Gök gibi yüksek ve yıldızlar gibi parlak fikirler yağdırıcıdır.

6294 Onun nûrâniyeti büyük meleklere cân olduğu halde kendi böylece delilikte gizlenmiştir."

6295 Lâkin her dîvâneyi cân sayma ve Sâmirî gibi buzağı heykeline secde etme.

6296 Bir velî sana aşikâre olarak gayba dâir yüz binlerce sır söylese.

6297 Sende o anlayış ve irfan olmayınca gübre ile od ağacı kokusunu ayırd edemezsin.

6298 Eğer senin yakîn ve basîret gözün açık ise, her taşın altında, yâni her cihet ve noktada bir serheng, bir velî-i ilâhî görürsün.

6299 Açık ve rehber olan bir gözün önünde kilime bürünmüş bir Kelim görünür.

6300 Her velîyi, diğer bir velî meşhur eder ve her kimi isterse esrâr-ı velayetten behredâr eyler.

6301 O velî, makamını ve hüviyetini gizlemek için kendini deli göstermeye kalkınca hiçbir kimse akıl yardımıyla onu anlayamaz.

6302 Gözü açık bir hırsız, bir körden bir şey çalınca, gelip geçerken hırsızı görebilir mi?

6303 Hırsız, köre yaklaşsa bile kör onu tanıyamaz.

6304 Bir köpek, eski püskü giyinmiş bir körü ısırınca, kör o yırtıcı köpeği nasıl tanır?

Bir köpeğin, kör bir dilenciye saldırması

6305 Bir köpek, köyde kör bir dilenciye cenk arslanı gibi saldırdı.

6306 Köpek, hışım ile fakirlere saldırır. Fakat ây dervişlerin bastığı yerlere yüz sürer ve onların hâk-i pâyini sürme gibi gözüne çeker.

6307 Kör, köpeğin havlamasından ve korkusundan âciz kaldı da köpeğe tazîm etmeye başladı.

6308 Şöyle diyerek ki: "Ey avcı başı ve ey av arslanı; kuvvet ve kudret senindir, benden elini çek, bana ilişme."

6309 Kör dilenci, hakim olduğu için, eşek kuyruğu gibi olan köpeğe tazîm etti ve ona kerîm lâkabını verdi.

6310 Yine o zaruret ve mecbûriyet şevkiyle dedi ki: "Ey arslan! Benim gibi zaîf bir adamdan sana ne hâsıl olur?

6311 Arkadaşların, yâni, hemcinsin dağda yaban eşeği avlıyor, ey âciz sen ise köyde kör tutuyorsun.

6312 Senin gibileri avda yaban eşeği ararken, sen mahallede hile ile kör arıyorsun."

6313 O talîm edilmiş köpek, yaban eşeği avlar, bu sermayesiz ve talimsiz köpek ise kör bir zavallıya kasdeder.

6314 Köpek talîm edilince dalâletten kurtulur ve ormanlarda helâl av yakalar.

6315 Köpek âlim olunca ava atılmakta çevik olur. Köpek ârif olunca Ashâb-ı Kehf'den sayılır.

6316 Köpek av beyini ve kendi sahibini bilir. İlâhî, o köpeğe rehber olan nedir?

6317 Kör av beyini tanımaz. Onu tanımayışı gözsüzlükten değil, cehalet sarhoşu olduğundandır.

6318 Topraktan daha kör mahlûk olmadığı halde Allah'ın fazl u keremiyle düşmanı görmüştür.

6319 O gözsüz toprak, Mûsâ'yı tanıdı ve O'na tazîmde bulunduğu gibi Karûn'u da tanıdı ve yuttu.

6320 Keza zemîn, Allah'ın "*Ey arz, suyunu yut*[88]" emrini fehmeylemiş olmasından, her asînin helakinde titredi.

6321 Su, hava, toprak ve kıvılcımlı âteş, yâni, dört unsur, bize karşı bihaber fakat Allah'a karşı bâhaberdirler.

6322 Biz ise onların aksine olarak Hakk'ın gayrisinden haberdârız. Hak'tan ve bu kadar nezîr, yâni, enbiyâ-i izanım tebligatından bihaberiz.

6323 Şüphesiz gökler ve dağlar, o emânet yükünü taşımaktan korkarlar. Hayvanın ihtilâtından onların hamleleri tesirsiz kaldı.

6324 Teklif vukuuna karşı gökler, yer ve dağlar; "Biz halk ile diri ve Hakk'a karşı ölü olacak bir hayattan bîzârız." dediler.

6325 O kimse ki Hak'tan ayrılır; yetim olur, Hak ile ünsiyet için kalb-i selim gerektir.

6326 Bir hırsız, bir körden kumaş çalacak olsa o kör, bilmeden feryâd eder.

6327 O hırsız gelip de: "Ey kör, senin kumaşını çalan benim. O kumaşı çaldım. Çünkü usta bir hırsızım." demeyince.

6328 Kör, göz nuruna ve rü'yet ziyasına sahip olmadığı için kumaşını çalan hırsızı nasıl tanır?

---

[88] Hud Sûresi'nin 44. âyetinden: "*Allah tarafından denildi ki: "Ey yeryüzü suyunu yut! Ey gökyüzü sen de suyunu kes! Ve sular çekildi. Emir yerine gelmiş oldu. Gemi de Cudi dağı üzerine oturdu. O zalim kavme böylece dünyadan uzak olun denildi.*"

6329 Hırsız gelip de malını çaldığını itiraf edince sen onu sıkı sıkı tut ki çaldığı şeyin alâmetlerini söylesin.

6330 Hırsızı sıkıştırmak cihad-ı ekber sayılır. Onun sıkmalı ki ne çaldığını ve ne götürdüğünü söylesin.

6331 Evvelâ o hırsız senin gözünden sürmeyi çalmıştır. Onu geri alacak edecek olursan nûr-u basiretini elde edersin.

6332 Kezâ kalbinin kaybetmiş olduğu hikmet kumaşını alıp götürmüştür ki gönül sahibi olanların nezdinde o mevcuttur.

6333 Kalbi kör olan kimse, ruhu, kulağı, gözü varken, hırsız şeytanı eserinden bilmez.

6334 Şeytanı ve onun çalıp götürdüklerini kalb sahibi olan âriflerden sor ve öğren, cansızlardan arama. Çünkü münevver kalb sahipleri indinde avam halk taş, toprak menzilesindedir.

6335 Müşavere etmek isteyen kimse, o meczubun karşısına geldi ve "Ey çocuklar babası, bana bir sır söyle", dedi.

6336 Meczûb dedi ki; "Bu halkadan, yâni, sır talebinden vazgeç, bu kapı kapalıdır. Geri dön ki bugün sır günü değildir.

6337 Eğer mekândan, lâmekân âlemine, yâni, sûretten mânâ canibine yol olsaydı ben de şeyhler gibi dükkânda oturur, halka keramet satardım.

Muhtesibin harab ve düşmüş olan sarhoşu zindana daveti

6338 İhtisâb ağası gece yarısı bir yere geldi ve bir sarhoşun duvar dibinde uyumuş olduğunu gördü.

6339 "Hey sarhoş; ne içtin? Söyle bakalım." diye sordu. Sarhoş: "Testide olandan." cevâbını verdi.

6340 Muhtesib: "Testide olan nedir? Açık söyle!" dedi. Sarhoş: "İçtiğimden." mukabelesinde bulundu. Muhtesib: "Bu söz anlaşılmıyor, izah et.

6341 İçtiğin nedir?" diye suâl etti. Sarhoş: "O, testide saklıdır", dedi.

6342 Bu suâl ve cevap devredip durdu. Muhtesib, çamura batmış eşek gibi âciz kaldı.

6343 Muhtesib, ağzının kokusundan sarhoşun şarap içip içmediğini anlamak için, "*âh* de bakalım", dedi. Sarhoş ise söz esnasında "*hû hû*" dedi.

6344 Muhtesib dedi ki: "Ben 'âh et', diyorum, sen 'hû' diyorsun. Sarhoş da cevap verdi ki; "Ben neşeliyim, sen gamdan iki kat olmuşsun.

6345 Âh; dert, gam ve zulümden çekilir. Sarhoşların hû hû demeleri ise neşedendir."

6346 Muhtesib dedi ki: "Onu bilmem. Şimdi sen kalk, nüktedanlık satmaya kalkışma, bu mücâdele ve mübâheseyi bırak."

6347 Sarhoş; dedi ki: "Haydi işine git. Efendim nerede, ben neredeyim?" Muhtesib de dedi ki: "Sen sarhoşsun, haydi kalk, zindana kadar gel."

6348 Sarhoş dedi ki: "Ey muhtesib, beni bırak da işine git. Çıplak bir adamdan rehin olabilecek bir şey alınabilir mi?

6349 Eğer bende yürüyecek ve gidecek kuvvet olsaydı evime giderdim, yolda düşüp sana rast gelmezdim.

6350 Benim aklım başımda olsaydı ve yürümekliğime imkân bulunsaydı ayık olan şeyhler gibi dükkânda oturur, halkı davete ve irşada çalışırdım."

Kamıştan ata binmiş olan o büyük adamı söyletmek ve hâlini daha iyi anlamak için sual edenin onu lâkırdıya tutması

6351 O tâlib dedi ki: "Ey kamışa binmiş olan; Bir an için olsun atını bu tarafa sür."

6352 Meczûb, sual edenin yanına geldi ve dedi ki: "Çabuk söyle ki bizim at, ziyadesiyle huysuzdur.

6353 Sana çifte atmasın. Çabuk ol, ne soracaksan açıkça söyle."

6354 Sual eden, kalbindeki müşkili sormaya mecal bulamadı. Onu bıraktı ve meczuba lâtife etti.

6355 Dedi ki: "Bu mahalleden bir kadın almak istiyorum, benim gibi bir adama lâyık olan kimdir?"

6356 Meczûb cevap verdi ki: "Dünyâda üç türlü kadın vardır. İkisi belâdır, üçüncüsü ele geçmez, define gibidir.

6357 O, biri istersen hepsi senin olur. ikincisinin yarısı senindir, yarısı ayrıdır.

6358 Üçüncüsüne gelince bilmiş ol ki; O, hiç senin olmaz: bunları işittin ya, uzaklaş ki ben gidiyorum.

6359 Yolumdan çekil ki atım sana çifte atmasın. Atacak olursa düşersin ye iletebet kalkamazsın."

6360 Şeyh, atını çocukların arasına doğru sürdü. Suâl soran genç ise ona tekrar seslendi.

6361 "Gel de bunun tefsirini söyle. Anlattığın kadınlardan birini seç ve tavsiye et."

6362 Mebzûb onun yanına geldi ve dedi ki: "Kız oğlan kız tamamen senin olur, sen gamdan halâs bulursun.

6363 Yarısı senin olan dul kadındır. Hiç olan da evlat sahibesi bulunandır.

6364 Evvelki kocasından çocuğu varsa kalbinin olanca meyli o tarafa gider.

6365 Artık uzaklaş ki atım çifte atmasın ve tırnağı sana dokunmasın."

6366 Şeyh, hay hûy ederek atını sürdü, uzağa çekilmiş olan çocukları yanına çağırdı.

6367 Suâl soran tekrar seslendi ve "Ey büyük şah! Bir suâlim kaldı." dedi.

6368 Meczûb sual edenin tarafına geldi ve "Çabuk söyle ki şu çocuk meydanda topumu kaptı", dedi.

6369 Sual eden dedi ki: "Şahım böyle bir akıl ve edep ile bu ne zırzopluktur ve ne acâyip fiildir?

6370 Sen söz söylemekte ve hikmet beyân etmekte Akl-ı Küllün ilerisindesin. Nasıl olmuş da bir güneş, delilik içinde gizlenmiş?"

6371 Dedi ki: "Bu çapkınlar, bir re'yde bulunuyorlar. Beni kendi şehrime kadı yapmak istiyorlar.

6372 Defetmek istedim. Hayır... olmaz. Senin gibi âlim ve mütefennin bir kimse yoktur dediler.

6373 Sen dururken senin kadar olmayan bir kimsenin kazadan bahsetmesi ve hüküm vermesi haramdır ve habistir dediler.

6374 İlmi senden noksan bulunanı kâdî ve muktedâ ittihâz etmemiz şer'an caiz değildir, dediler.

6375 Zarurî olarak deliliğe vurdum. Bâtınımda eskisi gibiyim.

6376 Aklım bir hazinedir, ben de onun harâbesiyim. Hazineyi meydana çıkaracak olursam deliyim.

6377 Asıl divâne; deli olmayan ve bu bekçiyi görüp de evine kapanmayandır.

6378 Benim ilmim; cevherdir, araz değildir ve her biri bir garazın pahası olamaz.

6379 Ben şeker madeni ve şeker kamışlığı gibiyim ki şekerim kendimden hâsıl olur, ondan ancak ben istifâde ederim."

6380 Dinleyenin nefretinden müteessir olup figân eden kimsenin ilmi, talim ve teallümle elde edilmiş taklidî bir ilimdir.

6381 İlim, dâne toplamak, yâni onu cerre âlet yapmak için öğrenilir de, kalbi tenvir etmek için olmazsa o ilim, talibi ve sahibi gibi şu denî dünyâya mensuptur.

6382 Avam ve havas için, yâni onlar indinde kadr ve itibâr bulmak ve hürmet görmek için çalışan bir tâliptir.

6383 O tâlip, fare gibi her tarafı delik deşik eder. Fakat hakiki ilmin nuru onu kapıdan sürer ve 'haydi defol' der.

6384 O talibin sahrâ tarafına götürecek nuru olmadığından cismâniyet karanlıklarında uğraşır durur.

6385 Eğer Cenâb-ı Hak, ona akıldan bir kanat verirse fare gibi delik oymaktan kurtulur ve kuşlar gibi uçar.

6386 Eğer o mânevi kanadı arayıp bulamazsa me'yûs olarak toprak altında kalır.

6387 Söze müteallik ve ruhsuz olan ilimler, müşterilerin, yâni dinleyicilerin yüzüne âşıktır.

6388 Vâkıâ böyle ilimler, münakaşa esnasında sahibine kuvvet verir. Fakat talibi ve münakaşa edeni olmazsa o ilim ölmüş gitmiş demektir.

6389 Benim dinleyicim ve müşterim Allah'tır ki o beni yükseklere çeker. Nitekim Kur'ân'da (*İnnalllaheştera*)[89] buyrulmuştur.

6390 Benim diyetim, Cenâb-ı Zülcelâl'in cemâlinin müşâhedesidir. Kendi diyetimi yiyorum ki helâl bir kazançtır.

6391 Ey sâlik; bu müflis müşterileri, yâni; senden feyz bekleyenleri bırak. Bir avuç çamur ne satın alabilir?

6392 Çamur yeme, çamur salın alma ve çamur arama. Çünkü çamur yiyenin dâima benzi sarı olur.

6393 Gönül ye, yâni kalbe doğan füyûzât ile gıdâlan ki dâima genç kalasın ve "Tecellî-i İlâhiyeden çehren erguvan çiçeği gibi olsun.

6394 İlâhî; alışverişteki bu ihsan, bizim kudretimiz dâhilinde değildir. Senin öldürdüğün bir âşıkın diyeti oluşun da lûtf-u hafî olmaya lâyıktır.

6395 İlâhî, elimizden tut ve bizi satın al. Gözümüzdeki gaflet perdesini kaldır, fakat tesettür perdemizi yırtma ve bizi rezil etme.

6396 Bizi bu murdar nefsin elinden satın alıp kurtar ki, onun bıçağı kemiğimize kadar işledi.

6397 Ey mâlikü'l-mülk olduğu halde tacı ve tahtı bulunmayan Rabb-î Zîşânımız! Bizim gibi bîçârelere takılmış olan bu sert ve ağır bendi senden başka kim çıkarabilir?

6398 Ey Vedûd, yâni; mahlûkatına karşı muhabbeti olan Allah! Böyle ağır bir kilidi senin fazl ve kereminden başka kim açabilir?

6399 Biz, kendimizden geçer, senin tarafına baş çeviririz. Çünkü sen bize, bizden daha yakınsın.[90]

---

[89] Tevbe Sûresi'nin 111. âyetinden: "Allah, *mü'minlerden, canlarını ve mallarını, kendilerine cennet vermek üzere satın almıştır.*"

6400 Sen bize bu kadar yakınken, biz çok uzağız. İçinde kaldığımız bu karanlığı aydınlatmak için bize nûr gönder.

6401 İlâhî; bu duâ da senin öğretmen ve senin ihsanındır. Yoksa külhanda gülistan nasıl yetişir?

6402 Kan ve barsak arasındaki akıl ve fehim ile hakikati kavrayabilmek, ancak senin ikramınla olur.

6403 İki parça yağdan, yâni gözlerden carî olan nûr, gökler üzerinde dalgalanır.

6404 Dil denilen bir et parçasından hikmet selleri, nehirler gibi akar.

6405 Adı kulak olan bir delik vâsıtasıyla ruh bağına kadar idrâk ve şuur meyveleri gider.

6406 Ruhlar bağının caddesi, Hakk'ın şeriatıdır ki âlemdeki bağlar ve bostanlar, onun fer'idir.

6407 Hoşluğun ve hakikatin aslı ve kaynağı dil vâsıtasıyla kulağa akseder ve oradan can bağına kadar giden idrâk ve şuurdur. Binâenaleyh "*Altında nehirler akar*[91]" âyetini oku.

Hazreti Peygamber'in hasta sahabeye olan nasihatinin sonu

6408 Hazreti Peygamber, o za'îf sahabesinin hatırını sorup ona dedi ki:

6409 "Acaba bilmeden zehirli bir yemek mi yedin? Yâni münâsebetsiz bir duâ mı ettin?

6410 Nefsin hilesinden perişan olarak ettiğin duâyı hatırla."

6411 Hasta dedi ki: "Yâ Resûlallah; hatırımda değil, himmet buyur da şimdi aklıma gelsin."

6412 Cenâb-ı Mustafâ Aleyhi ve Âlihi Ekmelü't-Tehiyyât'ın nûr veren huzuru bereketiyle hastanın etmiş olduğu duâ hatırına geldi.

6413 Hak ve bâtılı ayırd eden bu nûr, gönül pencerelerinden parladı.

6414 "Yâ Resûlallah; füzûlîlik edip eylediğim duâ şimdi hatırıma geldi.

6415 Bir çok günâha girmiştim, günah dalgaları arasında yüzüyordum.

6416 Günahkârların şiddetli azaba uğrayacaklarına dâir senden tehdit erişiyordu.

6417 Muzdarip oluyordum, fakat çâre yoktu. Bağ sağlamdı, kilidi de açılmıyordu.

---

[90] Kaf Sûresi'nin 16. âyetine işarettir: "*...Ve biz ona şah damarından daha yakınız.*"

[91] Bakara Sûresi'nin 25. âyetinden: "*İnanıp yararlı işler yapanlara, altlarından ırmaklar akan cennetlerin kendilerine ait olduğunu müjdele! Onlardaki herhangi bir meyveden rızıklandırıldıklarında: "Bu daha önce de rızıklandığımız şeydir" derler ve o rızık birbirinin benzeri olmak üzere, kendilerine sunulacak. Orada çok temiz zevceler de onların. Hem onlar orada ebedî kalacaklar.*"

6418 Ne sabır makamı, ne kaçacak yol, ne tevbe ümidi, ne de nefs ile mücâdele kudreti vardı.

6419 Ben Hârût ile Mârût[92] gibi hüzün ve kederden: 'Ey yaradanım!' diye âh ediyordum."

Âhiret azabının zorluğu ve şiddeti

6420 "Âhiret azabının muhataralı[93] olmasında, Hârût ile Mârût Bâbil kuyusunu tercih ettiler.

6421 Ki âhiret azabını burada çeksinler. Çünkü onlar, sağlam âkil ve sâhir gibi idiler.

6422 İyi yaptılar ve yerinde hareket ettiler. Duman zahmeti ateşe nisbetle elbette hafiftir.

6423 Öbür cihanın yâni Âhiretin azâbındaki şiddet tarif ve tavsif edilemez. Ona karşı dünya zahmet ve meşakkati hafif kalır.

6424 Ne mutlu o kimseye ki mücâhede eder ve bedene eziyet ve meşakkat vermekle onu ıslâh etmek gibi bir adalet gösterir de,

6425 Âhiret zahmetinden kurtulmak için kendine ibâdet meşakkatini yükler.

6426 Ben demiştim ki: 'İlâhî; Âhiret azabını bana bu dünyâda şimdiden ver ki,

6427 O âlemde feragat bulayım.' Böyle bir talep ile bâb-ı İlâhî halkasını vuruyordum.

6428 Bende böyle bir hastalık zuhur etti. Marazın şiddetinden ruhumun rahatı kalmadı.

6429 Mûtadım olan zikir ve evrâddan geri kaldım, hattâ kendimi ve iyiliğimi ve kötülüğümü bilemez bir hâle geldim.

6430 Ey vechi münevver ve mübarek olan Peygamber-i Ekber; senin o nûrânî cemâlini görseydim.

6431 Varlık kaydından tamâmıyla kurtulacak, ölüp gidecektim, lûtf-u teşrifinle bana şâhâne bir tesellide bulundun."

---

[92] Bakara Sûresi'nin 102. âyetine göre Hârut ve Mârut, insanları denemek için sihir öğretmek üzere Babil'e indirilmiş iki melektir. Daha tafsilâtlı ama zayıf bir rivayete göre bu iki melek insanların Allah'a asi olmalarını ayıplamışlar bunun üzerine Allah Tealâ, ikisine de insanlık vasfı vererek sihir öğretmeleri için onları Babil'e indirmiş. Hârut ve Mârut, burada Zühre ismine bir fettan kadına aşık olmuşlar ve Zühre işvekakârlıkla, onların semâya çıkarken okudukları duâyı öğrenmiş. Kadın bu duâyı okuyup göğe çıkmışsa da Cenâb-ı Hak onu Zühre yıldızına çarptırmış, melekleri de kendi arzuları üzerine dünyada azap çekmeleri için Babil'deki bir kuyu içine baş aşağı asmış.

[93] Muhataralı: Korkulu, tehlikeli, zarar ihtimali bulunan.

6432 Aleyhisselât Efendimiz buyurdu ki: "Sakın hâ bu duâyı bir daha etme, ve vücudunu temelinden koparma.

6433 Ey zaîf karınca, senin ne takatin ve tahammülün var ki üzerine böyle yüksek bir dağ gibi olan hastalığın konulmasını istiyorsun."

6434 Hasta sahâbe dedi ki: "Ey iki cihan sultanı; bundan sonra celâdetten bahsetmeye tevbe ettim.

6435 Bu dünyâ Tîh sahrası[94] gibidir. Sen Hazreti Mûsâ'ya benzersin, biz ise günâhımız dolayısıyla o çölde kalmaya mahkûm Benî İsrâîl gibiyiz.

6436 Hazreti Mûsâ'nın kavmi, Tîh sahrasında yürürler, akşam olunca kendilerini kalktıkları menzilde bulurlardı.

6437 Yıllarca yol yürüyoruz, nihayet ilk menzilde esir kaldığımızı görüyoruz.

6438 Eğer Mûsâ'nın gönlü bizden razı olsaydı, bu yol elbette tükenir, biterdi.

6439 Eğer o gönül, bizden tamâmıyla soğumuş ve kırılmış olsaydı, bıldırcın kuşu ile kudret helvası bize nasıl indirilirdi?

6440 Keza Mûsâ bize tamâmıyla kırılmış bulunsaydı taştan nasıl kaynaklar çıkar ve bu bîemân çölde ruhumuza nasıl emân verirdi?

6441 Belki sofra yerine gökten ateş inerdi ve bu menzilde bizi aleviyle yakardı.

6442 Anlaşılan Mûsâ bize karşı iki türlü düşünüyor, bazen hasmımız, bazen da yârimiz oluyor.

6443 Onun gazabı yükümüze âteş saçıyor, hilm ve şefkati ise bizden balâ'okların reddediyor.

6444 Keskin bir gazabın ayn-ı hilm olması nasıl mümkün olur? Ey aziz olan Resûlullah; şu hâl, senin lûtfundan nâdir değildir.

6445 Birini yüzüne karşı methetmek vahşettir ve şer'an yasaktır. Ondan dolay, Mûsâ'nın adını kasden zikrediyorum.

6446 Yoksa senin huzurunda mevcut olmayan birinden, yâni; Mûsâ'dan bahsetmeyi Mûsâ nasıl lâyık görür?

6447 Bizim ahdimiz ve tevbemiz yüz kere, bin kere bozulmuştur. Senin ahdin ise dağ gibi yerinde sabit durmaktadır.

6448 Bizim ahdimiz saman çöpü gibi her rüzgârın zebûnudur, yâni; rüzgâr ne taraftan eserse bizim tevbe o tarafa gitmektedir. Senin ahdin ise dağ gibidir, hattâ yüzlerce dağın sebat ve metanetinden sağlamdır.

6449 Ey renklerin emîri olan Resûlullah; sendeki kudret-i İlâhiye hakkı için bizim halden hale girmemize merhamet eyle de onu temkin ve sebat hâline getir.

---

[94] İsrailoğullarının düşmanlarıyla savaştan kaçınmaları ve Hazreti Mûsa'ya "Ey Mûsâ sen rabbinle birlikte git de onlarla savaş. Biz burada bekleriz." demeleri üzerine Cenâb-ı Hak tarafından 40 yıllığına Tîh Çölü'ne sürülmelerine işarettir.

6450 Kendimizi ve rüsvalığımızı gördük, kusurumuzu itirâf eyliyoruz. Ey Sultân-ı Enbiyâ; bizi fazla imtihana çekme.

6451 Ey kerîm ve müsteân olan Peygamber-i Ekber; bizi çok sıkıştırma ki henüz gizli olan günahlarımız meydâna çıkmasın.

6452 Senin cemâl ve kemâl hususunda hadd ü nihayetin yoktur. Biz de eğrilikte ve sapıklıkta sonsuz bir hâldeyiz.

6453 Ey Resûl-i Ekrem; cemâl ve kemâl hususundaki sonsuzluğunu bizim gibi bir avuç âsînin eğrilikteki sonsuzluğuna havale eyle.

6454 Bilmiş ol ki bizim ömür elbisemizden bir tel kalmıştır. Biz azîm bir şehir idik, harâb olduk, ancak bir duvarımız kaldı.

6455 Ey sultân-ı âlim, o bakiyeyi muhafaza buyur ki şeytanın canı, bizim hâlimizden tamâmıyla mesrur olmasın.

6456 Bizim için değil, dalâlete düşenleri hidâyete sevk eylemek yolundaki lûtf-u kadîmin hürmetine.

6457 Ey yağa ve ete, yâni; yağ ve etten ibaret olan insanların kalbine merhamet veren Allah; kemâl-i kudretini gösterdin, artık lûtuf ve merhametini göster.

6458 Ey büyüklerin en büyüğü olan Allahu Ekber; eğer ettiğimiz duâ senin gazabını artırıyorsa edilecek duâyı yine sen ilham eyle.

6459 Nasıl ki Âdem Aleyhisselâm Cennet'teki mevkiinden düşünce öğrettiğin duâ ile ona ric'at, yâni; tevbe ve istiğfar verdin de çirkin şeytanın iğvâsından kurtuldu.

6460 Şeytan kim oluyor ki derece ve mertebe itibariyle Âdem'i geçsin ve bu satranç oyununda ona galebe çalabilsin?

6461 Şeytanın mekr ve hilesi, Âdem hakkında tamâmıyla menfaat ve o hasûd şeytan için bâis-i lânet olmuştur.

6462 Şeytan Âdem'i cennetten çıkarmak için bir oyun gördü ve tatbik etti. Lâkin kendi aleyhine olmak üzere iki yüz oyun vardı, onları görmedi de yaptığı ile kendi oyununun direğini kesmiş ve hanesini başına yıkmış oldu.

6463 Gece karanlığında başkalarının ekinini ateşledi. Fakat rüzgâr, o ateşi kendi tarlasına sevk edip kendi ekinini yaktı.

6464 Allah'ın lâneti, şeytana göz bağı oldu da yaptığı hileyi düşman saydığı Âdem için zarar gibi gördü.

6465 Yaptığı hile, keza hâli için zarar oldu. Sanki Âdem Aleyhisselâm onu aldatmıştı.

6466 Allah'ın lâneti maazallah öyle bir şeydir ki mazharı olanı eğri görüşlü, hâsid kendini beğenmiş ve kindar kılar.

6467 Hakk'ın lânetine uğrayan kimsenin böyle olması, kötülük eden kimsenin yaptığı kötülüğün nihayet dönüp kendisine zarar vereceğini bilmesi içindir.

6468 Allah'ın mel'unu olan bedbaht, bütün tedbirleri aksine görür de hayat satrancında mat olur ve zarar görür.

6469 Çünkü o mel'un olan kimse, kendisini hiç ve değersiz görseydi müptelâ olduğu lânet derdini, tehlikeli ve tedavisi mümkün olmayan bir maraz görürdü.

6470 Derûnunu, yâni; kalbini böyle görmekten ve lûtf-i İlâhiye iltica etmekten o manevî dert geçer, hattâ onun gözündeki gaflet hicabını kaldırır.

6471 Anaları, loğusalık ağrısı tutmasa çocuk doğmak için yol bulamaz.

6472 Bu emânet, yâni; afv-i İlâhî mazhariyeti kalptir ki kalp ona hâmile gibidir. Ulemâ ve meşâyihin ona ettiği nasihatler de ebe misâlidir.

6473 Loğusayı muayene eden ebe der ki: "Kadının derdi yoktur. Bu ağrılar tabiî ve lâzımdır ki onlar doğacak çocuk için yol demektir."

6474 Derdi olmayan kimse, hem kendinin, hem başkalarının yolunu vurur. Çünkü dertsizlik, (*Enelhak*) ve (*Ene rabbüküm'ül'a'lâ*) demek gibidir.

6475 O (*ene*)[95]yi vakitsiz söylemek lânete sebeptir. Vaktinde söylemek ise rahmeti gerektirir.

6476 Hallac-ı Mansur'un[96] (*Enel-hak*) demesi rahmet, Firavun'un (*Ene rabbikümü'l-â'lâ*)[97] demesi ise lânet sebebi olmuştur.

6477 Vakitsiz öten kuşun kabahatini bildirmek için başını kesmek vaciptir.

6478 Baş kesmek nedir? Mücâhede ile nefsi öldürmektir.

6479 Nefsi bu sûretle öldürmek; öldürülmekten kurtulsun diye akrebin kuyruğunu koparmak gibidir.

6480 Yılan taşla ezilmekten kurtulsun diye onun zehirli dişlerini sökersin.

6481 Nefs-i emmâre[98]yi ise, pirin, mürşidin sayesinden başka bir şey öldüremez. Binâenaleyh o nefsi öldüren zâtın irşâdâtını sıkı tut.

6482 Onun eteğini sıkı sıkı tutmak Allah'ın tevfîkidir. Sana gelen mânevî kuvvet de onun cezbi eseridir.

6483 "*Attığın zaman sen atmadın, Allah attı*"[99] âyetini doğru bil. Sana ruhundan gelen her feyz, ruhü'l-rûh olan o mürşidindir.

---

[95] Ene: (Arapça) Ben.

[96] Hallac-ı Mansur: "Ene'l Hak" (ben Hakk'ım) dediği için Bağdat'ta öldürülen meşhur sûfî.

[97] "Ben sizin yüce rabbinizim."

[98] Nefs-i emmâre: İnsanı kötülüğe sevkeden hayvanî nefs.

[99] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden: "Sonra onları siz öldürmediniz, lâkin Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, lâkin Allah attı. Bu da mü'minlere güzel bir imtihan geçirtmek içindi. Allah işitendir, bilendir."

6484 Senin elini tutan ve rahim ve alîm olan Hak Sübhânehû ve Teâlâ'dır. Hidâyet demini, yâni; feyzini dâima ondan bekle.

6485 Eğer onsuz geç kalmışsan, ona geç, gam yeme. Bilirsin ki o, geç erişir ama, tam erişir.

6486 Geç tutsa da, zorlu ve şiddetli tutsa da O, seni bir an bile kaybetmez, dâima nazarında bulundurur.

6487 Eğer sen şu vuslat ve muhabbetin şerhini istersen Duhâ sûresini düşünerek oku!

6488 Eğer "kötülükler de Allah'tandır" diyecek olursan öyle olması, fazl ve kemâline nasıl kusur verir?

6489 O kötülüğü yaratıp vermesi de O'nun bir kemâlidir. Bunu ispat için sana bir misâl söyleyeyim.

6490 Meselâ bir nakkaş; sâf, parlak, güzel nakışlar yapmakla beraber, donuk ve çirkin nakışlar da yapar.

6491 Yusuf'un ve yaradılışı güzel hurilerin, sonra ifritlerin ve çirkin şeytanların resmini yapar.

6492 İki türlü nakış da onun üstatlığı nişânesidir. Yaptığı çirkin resim, onun çirkinliği değil, üstatlığını ve kerimliğini gösterir.

6493 Çirkini son derecede çirkin nakşeder ki bütün çirkinlikler onun etrafında dolanır.

6494 İlminde, sanatında ve kudretindeki kemâlin meydana çıkması ve üstâtlığını inkâr edenin rüsvây olması için.

6495 Eğer çirkin resim yapmasını bilmezse o nakkaş sanatında nakıstır, tamam usta değildir. İşte bundan dolayı Cenâb-ı Hak, mecûsî ile muhlis mü'mini yaratmıştır.

6496 Bu cihetten küfür ile îmân O'nun kemâl-i kudretine şâhit ve rabliği karşısında ikisi de secdededir.

6497 Lâkin bilmiş ol ki, mü'minin huzûr-i İlâhide secde etmesi isteyerektir, emr-i İlâhîye itaat etmiş olmak içindir. Çünkü mü'min, Allah'ın rızâsını aramakta ve secdesiyle o rızâyı kasdetmektedir.

6498 Mecûsî de Yezdan dediği mâbûda secde eder. Fakat onun secdesi kerhendir, istemeyerektir, çünkü maksadı ve muradı başkadır.

6499 Mecûsî ve kâfir, sultanın kalesini tamir eder, bunu yapmakla beraber o kalede beylik dâvasında bulunur.

6500 O beden kalesi kendi mülkü olsun diye asıl sahibine karşı asi olur. Fakat nihayet ecel gelir, o kale, onun elinden cebren ve kerhen alınır ve asıl sahibine âit olur.

6501 Mü'min ise beden kalesini, makam ve rütbe için değil, mahzâ sahibi olan pâdişah için tamir eder.

6502 Çirkin der ki: "Ey çirkin yaratan Allah! Sen güzel ve çirkin ikisini de yaratmaya kadirsin."

6503 Güzel de der ki: "Ey güzellikler Pâdişahı! Beni bütün ayıplardan pâk olarak yarattın.

Hazreti Peygamber Aleyhisselâm'ın o hastaya vasiyet etmesi ve kendine hastalık isteme diye duâ öğretmesi

6504 Cenâb-ı Peygamber o hastaya dedi ki: "Şöyle de: Ey zoru kolaylaştıran Allah!

6505 İlâhî, bize dünyâda ve âhirette güzellik ve iyilik ihsan et de.

6506 Ey şerif ve mukaddes olan Allah; bizim yolumuzu bostan ve gülistan gibi lâtif eyle, konak yerimiz de sen ol. Yâni o yol bizi sana götürsün, sâde cennete değil."

6507 Mü'minler mahşerde diyeceklerdir ki: "Ey melekler, cehennem, umûmun müşterek bir yolu değil miydi?

6508 Mü'min de, kâfir de o cehennemden geçecekti. Halbuki biz bu yolda duman ve ateş görmedik.

6509 İşte cennet ve emniyet makamı. O korkunç geçit nerede kaldı?"

6510 Melek, onlara diyecektir ki: Filan yerden geçtiğiniz vakit gördüğünüz yeşil bahçe yok mu idi?

6511 Cehennem ve şiddetli siyâset mahalli orası idi. Fakat size bağ, bostan ve ağaç oldu.

6512 Siz, bu Cehennem tabiatlı nefsi ve onun fitne çıkaran Mecûsi âteşini,

6513 Mücâhedeler ettiniz de temizlediniz. Allah rızâsı için onun ateşini söndürdünüz.

6514 Alev alev yanan şehvet âteşiniz takva yeşilliği ve hidâyet nuru oldu.

6515 Gazab ateşiniz hilm, cehalet zulmetiniz ilim hâline girdi.

6516 Hırs ve tamâ âteşiniz itâ ve îsâra, diken gibi olan hasediniz gülzâra dönüştü.

6517 Siz, nefsinizdeki bu bütün âteşleri mukaddema, yâni; dünyada iken Allah rızâsı için söndürdünüz.

6518 Cehennemlik nefsi bir bağ hâline getirdiniz ve oraya vefa tohumunu ektiniz.

6519 Zikir ve teşbih bülbülleri orada akan nehir kenarındaki çimenlerin üstünde güzel güzel terennüm etmektedir.

6520 Hak dâvetçisi olan peygambere icabet ettiniz ve nefis cehennemine su döküp ateşini söndürdünüz.

6521 Bizim cehennemimiz de sizin hakkınızda yemyeşil ve türlü nimetleri hâvi bir gülşen oldu.

6522 Oğul; iyilik mükâfatı nedir? Lûtuftur, iyiliktir ve muteber yâni fazlasıyla sevaptır.

6523 Siz demediniz miydi ki "Biz kurbanlığız, Hakk'ın evsâf-ı bakiyesi huzurunda fânileriz.

6524 Biz kalleş de olsak, dîvâne de olsak vahdet sakisi olan Allah'ın ve onun sunduğu şarabın sarhoşlarıyız.

6525 Onun yazısına ve fermanına mutîyiz, hattâ tatlı canımızı O'na peşkeş olarak veririz.

6526 Dostun hayâli ve fikr-i muhabbeti bizim esrarımız oldukça kulluk ve ruhen fedâkârlık bizim işimizdir."

6527 Nerede belâ mumunu uyandırmışlarsa yüz binlerce âşıkın canını yakmışlardır.

6528 Hâne içinde, yâni; mahbûb-u ezelîye mahrem olan âşıklar, yârin cemâl-i nuruna pervânedirler.

6529 Ey gönül; senden hoşlanılan bir meclise git ki oradakiler, sana belâlara karşı siper gibi olurlar.

6530 Senin kabahatlerine karşı iyilik ve af ile muamele ederler, sana canlarının içinde yer verirler.

6531 Seni kadeh gibi aşk-ı İlâhî şarabiyle dolu bir hâle getirmek için sana canlarının içinde yer verirler.

6532 Ey parlak ay gibi olan sâlik; onların cam içinde makam tut da felekte menzil ittihâz etmiş gibi olasın.

6533 Evliyâullah kalbinde yer et ki Utarit yıldızı gibi sana gönül defterini açsınlar ve oradaki esrara seni vâkıf kılsınlar.

6534 Akraba ve taallukâta karşı âvâre ve yabancı gibi ol da eğer sen bir hilâl isen dolunay olan ehlullâha yaklaş.

6535 Bir cüz'ün, küllünden sakınması ve muhaliflerle beraber bulunması nedendir?

6536 Cinsi gör ki bir mertebeden bir mertebeye naklinde nev'i hükmüne girer, gayb olanlar da gaybiyetten kurtulup ayn derecesini bulur.

6537 Ey akılsız kimse, ne vakte kadar kadın gibi işve ve cilve satın alacaksın? Yâni halkın yalandan ve hulûskârlık olarak yüzüne gülmesine aldanacaksın. O yalancı işvelerden ve gülümsemelerden nasıl medet bulursun?

6538 Hakikatte sana sultânü'r-ricâl olan Allah adamlarının sövmesi ve dövmesi, bir takım sapık heriflerin seni methetmesinden hayırlıdır.

6539 Şahların tokadını ye de, alçakların balını yeme ki: o şahların, yâni o velîlerin ikbâl ve saadeti bereketiyle sen de adam olasın.

6540 Çünkü o zevât-ı kiramdan hil'at ve devlet gelir. Nasıl ki ruha sığınan bir ceset, can olur.

6541 Nerede çıplak ve muhtaç birini görürsen bil ki o, ustadan kaçmıştır.

6542 Kör, kötü ve mahsûlsüz gönlünün istediği gibi olmak ve serbest hareket etmek içindir.

6543 Eğer ustasının istediği gibi olsaydı kendisini ve hısmını, akrabasını süslemiş olurdu.

6544 Her kim dünyada bir ustadan kaçarsa şunu bil ki devlet ve saadetten kaçmıştır.

6545 Ey sanatkâr olan, ceset kazancı için bir sanat öğrenmişsin, bir de din sanatı öğrenmeye teşebbüs et.

6546 Sanat sayesinde dünyada giyinmiş, kuşanmış ve zengin olmuşsun. Buradan dışarıya çıkınca, yâni; âhirete gidince ne yaparsın?

6547 Bir sanat öğren ki âhirette sana mağfiret-i İlâhîyi kazandırsın,

6548 Âhiret âlemi, pazar ve kazanç dolu bir şehirdir. Kazancın bu âleme mahsus olduğunu zannetme.

6549 Hak Teâlâ buyurmuştur ki, "Bu âlemin kazancı, o âlemin kazancına nisbetle çocuk oyunu gibi kalır.

6550 Meselâ küçük bir çocuk gibi diğer bir çocuğun üstüne çıkıp temasta bulunuyormuş gibi davranır.

6551 Çocuklar oyun esnasında dükkân yaparlar ve güya alışveriş ederler, fakat o dükkânın ve o alışverişin vakit geçirmekten başka faydası olmaz.

6552 Gece olunca dükkân açan çocuk âç olduğu halde eve döner. Diğer çocuklar evlerine gitmiş, o yalnız başına kalmıştır.

6553 Bu cihan da o çocukların oyun yeri gibidir. Gece olması ölümdür. Ey bu âlemde ticaret ediyorum ve helâl haram gözetmeksizin kazanıyorum, diyen gafil, sen de o çocuk gibi hayır ve hasenat kesen boş, kendin ise yorgun bir halde ev demek olan kabre gelirsin.

6554 Dünyanın kazancı Allah aşkı ve kalbî cazibedir. Onun için de istîdad ve kabiliyet demek olan nûr-u Hak lazımdır.

6555 Bu alçak nefs, seni fânî bir kazanca sevk etmek ister. Ne vakte kadar o fânî kazanç ile oyalanacaksın, şimdiye kadar oyalandığın yetişir.

6556 Eğer o alçak nefis, senden, şerif, mübarek, yâni mânevî bir kazanç, sâlih ameller isterse sakın aldanma ki o talebin arkasında o düşman nefsin bir hilesi vardır.

Şeytanın Muâviye'yi "Kalk, namaz vakti" diye uyandırması

6557 Nakledir ki mü'minlerin dayısı olan Muâviye, köşkünde ve yatak odasında uyumuştu.

6558 Köşkün kapısı içeriden kapalı idi. Çünkü halkın ziyaretinden usanmıştı.

6559 Ansızın biri onu uyandırdı. Gözünü açınca o adam saklandı.

6560 Köşkte hiç kimse için girecek yol yoktu. "Bu küstahlığı eden ve bu cür'eti gösteren kimdir?" dedi.

6561 O zaman etrafı dolaştı ve o saklananı bulmak için aradı.

6562 Kapının gerisinde bedbaht birini gördü ki perdenin arkasında yüzünü gizliyordu.

6563 "Hey kimsin, adın nedir?" diye sordu. O da Âdım meşhur İblis-i şakî'dir." dedi.

6564 "Beni böyle kemâl-i ciddiyetle niçin uyandırdın? Doğrusunu söyle, aksini ve zıddım söyleme." dedi.

Şeytanın Muâviye'yi eşekten düşürmesi, yâni aldatmaya çalışması ve bahaneler bulması ve aralarında uzun bir konuşma geçmesi

6565 Şeytan dedi ki: "Namaz vakti sona geldi. Çabuk mescide gitmek lâzım.

6566 Hazreti Mustafâ Sallallâhü Aleyhi Vesellem mânâ incisini delince: "*Vakti geçmeden tâât ve ibâdette acele ediniz*" buyurdu."

6567 Muâviye dedi ki: "Hayır, hayır!.. Senin böyle bir hareketin olamaz. Benim için bir hayra delâlet etmek garazı sende bulunmaz.

6568 Bu hareketin, bir hırsızın gizlice evime girip de bekçilik ediyorum demesi gibidir.

6569 Ben o hırsıza nasıl inanırım? Hırsız; sevabı ve manevî ecri ne bilir?"

Şeytanın ikinci defa Muâviye'yi aldatmaya kalkışması

6570 Şeytan dedi ki: "Biz evvel melekler sırasında idik. Canla başla tâât ve ibâdet yoluna gidiyorduk.

6571 Yol sâliklerinin mahremi, arş sâkinlerinin hemdemi idik.

6572 İlk sanat nasıl unutulur, ilk muhabbet nasıl gönülden çıkar?

6573 Sefer esnasında Rum diyarını, yahut Hoten[100] ülkesini görsen de, senin kalbinden vatanının muhabbeti nasıl zail olur?

6574 Biz de Aşk-ı İlâhî şarâbının sarhoşlarındandık; O'nun dergâh-ı ulûhiyetinin âşıklarındandık.

6575 Bizim göbeğimizi O'nun muhabbetiyle kesmişler, O'nun aşkını bizim ruhumuza ekmişlerdir

6576 Biz de iyi günler ve zamanlar görmüşüz ve Hakk'ın bahar rahmeti suyundan içmişizdir.

6577 Bizi O'nun lûtuf ve kerem eli ekmedi mi? Bizi adem'den vücûda getiren o değil mi?

6578 O'ndan ne kadar çok iltifat görmüş, rızâ gülistanında gezip dolaşmıştık.

6579 Bizim başımıza rahmet elini koymuş, bizden lûtuf ve kerem çeşmeleri küşâd etmişti.

6580 Süt ister bir çocuk bulunduğum sırada beşiğimi kim salladı, o değil mi?

6581 O'nun sütünden başka kimden süt içtim? O'nun tedbirinden ve orada O'ndan başka beni kim yetiştirdi?

6582 Vücuda sütle giren huyu insandan çıkarmak nasıl mümkün olur?

6583 Kerem deryası olan Allah, beni bir kerecik azarladıysa O'nun kerem ve inayet kapıları nasıl kapanır?

6584 Allah'ın asıl nakdi, yâni esas cevheri lûtuftur, adalettir, ihsandır. O'nun kahrı o cevherin üstüne konmuş bir toz gibidir.

6585 Lûtuf ve âtifette bulunmak için âlemi yaratmış, O'nun kerem ve ihsan güneşi zerreleri okşamış ve taltif eylemiştir.

---

[100] Hoten: Doğu Türkistan'da Kaşgar civarında yerleşme merkezi ve vaha, Huten.

6586 Ayrılık O'nun kahrı olmakla beraber, vuslatının kadri bilinmek içindir, ebedî tard ve red değildir.

6587 O firak, ruhu terbiye eylemek ve can, visal günlerinin kadr ve kıymetini bilmek içindir.

6588 Hazreti Peygamber demiştir ki: Cenâb-ı Hak, 'Halkı yaratmaktan maksadım: ihsandır.' buyurmuştur.

6589 'Benden fayda görsünler ve nimetlerim balından ellerini bulaştırsınlar diye onları yarattım.

6590 Ben faydalanmak ve çıplağın sırtından elbise kapmak için yaratmadım.'

6591 Birkaç gün beni huzurundan kovmuşsa da benim gözüm O'nun güzel ve mübarek cemâlinde kalmıştır.

6592 Öyle latîf bir yüzden böyle bir kahır şaşılacak şeydir. Herkes sebeple meşgul oluyor.

6593 Ben sebebe bakmam, çünkü o sonradan olmadır. Her sonradan olan diğer bir sonradan olana sebeptir.

6594 Ben lûtf-i sabıka bakarım; sonradan olan her şeyi iki parça ederim.

6595 Benim secde etmeyişim farz edelim ki hasetten ileri gelmişti. O haset, inkârdan değil, aşktan peydâ olmuştu.

6596 Her haset, dostluktan, muhabbetten peydâ olur ve bir yabancının dost ile oturmasını görmekten zuhur eder.

6597 Gayret, yâni kıskançlık, dostluğun şartıdır. Aksırıktan sonra '*Yerhamükâllâh*' veya 'çok yaşa' dendiği gibi.

6598 Hakk'ın satranç tahtasında, yâni; takdîr-i ezelîsinde benim secde etmeyeceğimden başka oyun yoktu. Benim secde etmeyişim ezelen mukadder bulunuyordu. Sonra bana 'oyna' dedi. Kadere bir şey ilâvesini ben ne bilirim?

6599 O mukadder oyunu ben oynadım; yâni Âdem'e secde etmemekle hükm-ü kaderi yerine getirdim. Onu yapmakla da kendimi balâya uğrattım.

6600 Uğradığım belâda da onun lezzetlerini tatmaktayım. Oyunda onun mağlûbu, onun mağlûbu, onun mağlûbuyum.

6601 Ey makbul ve muteber kimse; bu altı cihet içinde bulunan bir mahlûk, takdir-i İlâhî tarlasında mağlup olmaktan kendini nasıl kurtarabilir?

6602 Bu altı cihette, yâni imkân âleminde bulunan kimse âteş içinde demektir. Onu ancak o altı ciheti yaratmış olan Allah kurtarır.

6603 Hakikatte küfür de, îmân da O'nun el örgüsü yâni; sanat eseridir, O'nundur."

Muâviye'nin İblis-i Laîn'e tekrar sorması

6604 Emir Muâviye ona dedi ki: "Bu söylediklerin doğrudur. Lâkin bunlardan senin nasibin eksiktir.

6605 Sen benim gibi yüz binlerce insanın yolunu vurmuş, çukur kazmış, hazineye kadar girmişsindir.

6606 Sen âteş ve neft gibisin. Yakmaman için çare yoktur. Senin elinden elbisesi yırtılmamış, senin şerrine uğramamış kim vardır?

6607 Ey ateşten mahlûk olan şeytan, mâdem ki senin tabiatın yakıcıdır, bir şeyi yakmaman için çâre yoktur.

6608 Lânet odur ki Allah seni yakıcı ve bütün hırsızların ustası kılmıştır.

6609 Sen vicahen Allah'a söyledin ve Onun hitabını işittin. Ey insâniyet düşmanı; senin hilene karşı ben kim olabilirim?

6610 Senin hünerlerin, avcıların kuş ötüşünü taklit gibidir. Evet, o da kuş sesidir, lâkin kuşları yakalatır.

6611 O ötüş, yüz binlerce kuşun yolunu vurmuş, âşinâ, tanıdık sesi diye kuşları aldatmıştır.

6612 Kuş, avcının taklit sesini havada işitir ve aşağıya inip, burada onun kancasına, yahut öksesine tutulur, esir olur.

6613 Nûh kavmi senin hilenden feryâd etmektedir. Çünkü yürekleri kebab, göğüsleri parça parça olmuş.

6614 Lût kavminin başına taş yağması ve kara bir su içine dalması senin yüzündendir.

6615 Ey binlerce fitne çıkarmış şeytan, Nemrut'un beyni de senin yüzünden dökülmüştür.

6616 Zeki ve feylesof olan Firavun'un aklı, senin iğvan ile körleşti, âkıbetinin ne olacağına vukuf peydâ edemedi.

6617 Ebû Leheb, senin yüzünden imâna nâehil oldu. Ebû'l-Hikem denilen herif de senin yüzünden Ebû Cehil oldu.

6618 Ey bu hile satrancında yâd olunmak için yüz binlerce üstadı mat eden şeytan!

6619 Ey müşkil oyunlarıyla yürekleri yakan iblis; onların haline karşı senin kalbin simsiyah ve kaskatı kesilmiştir.

6620 Ey bütün beşeriyetin en büyük düşmanı; senin hilenden kim kurtulabilir? Hepimiz bu tufanda boğulmuşuz; meğer ki Allah masun ve mahfuz buyursun.

6621 Çok saadet yıldızı senin yüzünden yanmış yakılmış, çok ordu ve cemiyet senin hilenle dağılmıştır."

İblisin tekrar Muâviye'ye cevap vermesi

6622 Şeytan Muâviye'ye dedi ki: "Bu uhdeyi, bu müşkil nükteyi aç. Yâni, açık konuşalım. Ben kalp ve geçer akçe için mihenk taşıyım.

6623 Allah beni arslanla köpek, geçer akçe ile kalpın imtihanına sebep kıldı.

6624 Ben kalp akçenin nasıl yüzünü kızartmışım? Ben bir sarrafım, onun kıymetini, yâni kıymetsiz ve kalp olduğunu meydana koymuşumdur.

6625 Ben iyilere kılavuzluk ederim. Ancak kurumuş dalları koparırım.

6626 İnsanların önüne koyduğum hile otları niçindir? O hayvanın hangi cinsten bulunduğunun belli olması içindir.

6627 Kurt, âhûdan bir yavru doğurur da onun kurt mu, âhû mu olduğunda şüphe edilirse.

6628 Sen ot ile kemiği onun önüne dök ve ne tarafa koşacağına bak.

6629 Eğer kemik tarafına gelirse köpek, yâni; kurttur. Ot isterse de şüphesiz âhû cinsindendir.

6630 Allah'ın kahr ile lûtfu birbiriyle birleşti. Bu ikisinden cihanda hayır ve şer doğdu.

6631 Sen ot ve kemiği, yâni nefsin gıdâsıyla ruhun gıdasını arz et.

6632 Eğer o insan nefsin gıdasını ararsa zavallıdır, şakidir; ruhun gıdasını ararsa üstündür, baş tacıdır.

6633 Eğer cesede hizmet ederse eşektir; ruh denizine giderse inci bulur.

6634 Bu hayır ve şerrin ikisi muhtelif olmakla beraber ikisi de bir iştedir.

6635 Peygamberler, insanlara Allah'a tâat ve ibâdette bulunmayı; şeytanlar ise, onlara şehveti tavsiyede bulunurlar.

6636 Ben iyi bir kimseyi nasıl fenâlaştırırım? Allah değilim. Ben ancak bir dâvetçiyim, onların yaratanı değilim.

6637 Güzeli ben çirkin yapamam, Rab değilim. Belki güzele ve çirkine karşı aynayım.

6638 Hintli, "bu, insanı kara yüzlü gösteriyor." diye aynayı ateşe attı.

6639 Ayna dedi ki: "Günah benim değil. Kabahati benim sathımı cilalayan sanatkâra bul.

6640 Çirkin nerede, güzel nerede söyleyeyim diye o sanatkâr beni böyle gammaz ve doğru sözlü yaptı.

6641 Ben bir şâhit gibiyim, şahide zindan nerede görülmüştür? Allah şâhittir ki ben zindan ehli değilim."

6642 Ben nerede meyveli bir ağaç görürsem bir dadı gibi onu besler, terbiye ederim.

6643 Her nerede acı ve kuru bir ağaç görürsem taze dalları da kurumaktan halâs olsun diye onu keserim.

6644 Kuru ağaç, bahçıvana: 'Ey yiğit, benim hatam olmadan neden başımı kesiyorsun?' der.

6645 Bahçıvan da cevap verir ki: 'Ey kötü huylu, sus! Senin kuru oluşun suçlu olmana kâfi değil mi?'

6646 Yine bahçıvan der ki: 'Eğer mesut olaydın kurumaz ve kesilmezdin. Keski eğri olaydın da yaş olaydın.

6647 Âb-ı hayatı cezbeder ve hayat suyuna karışmış olurdun.

6648 Senin tohumun ve aslın kötü olduğu gibi hoş bir ağaca da aşılanmamışsın.

6649 Acı bir dala hoş ve meyveli bir ağaç aşılanırsa o hoşluk, onun tabiatına da tesir eder."

6650 Emir Muâviye dedi ki: "Ey şakî; hüccet söyleme ve dâvana delil getirme. Bende senin için yol yoktur, beyhude yol arama.

6651 Sen eşkıyasın, ben garip bir tacirim. Senin getirdiğin libasları ben nasıl alırım?

6652 Kâfirlikle benim yükümün etrafında dolaşma, sen kimsenin malına hayırlı bir müşteri olamazsın.

6653 Acaba bu hasetçi şeytanın kapağı içinde ne var? Yâni; ne gibi bir hilekârlık etmek istiyor? İlâhî; bu düşmanın elinden sana feryâd ve ilticâ ediyorum.

Muâviye'nin Hak Tealâ'ya mel'un İblis'in hilesinden dolayı yakarması ve yardım istemesi

6654 "İlâhî; şeytanın bu sözleri duman gibidir. Destgîrim ol, yoksa kilimim kararacak, yâni kalbim kapkara olacaktır.

6655 Ben hüccet ve delil ile şeytana galebe edemem. Çünkü o yüksek ve alçak herkesin fitnesidir.

6656 Hazreti Âdem ki *Alleme'l-esmâ* beyi idi. Yâni meleklere eşyanın isimlerini öğretmişti. Öyle iken şimşek gibi koşan bu köpeğin koşmasından geri kalmıştı.

6657 Şeytan, Âdem'i cennetten toprak üstüne attı. Simâk yıldızı[101]nın bulunduğu semâda iken, balık gibi onun oltasına düştü.

6658 Âdem Aleyhisselâm: *'Yâ Rabbî; biz nefsimize zulmeyledik'*[102] diye ağladı. Şeytan'ın mekrine ve hilesine nihayet yoktur.

6659 Onun her sözünde şer vardır. O sözlerde yüz binlerce sihir gizlidir.

6660 Bir anda erkeklerin mertliğini bağlar, mağlup eder, kadında ve erkekte türlü hevesler uyandırır.

6661 Ey halkı yakan ve fitne çıkaran iblis! Beni niçin uyandırdın?"

İblis aleyhi'l-lânenin kendi mekrini söylemesi

6662 Şeytan dedi ki: "Sûizan sahibi olan kimse, yüz nişanı da olsa doğruyu dinlemez.

6663 Hayâl düşünen bir kalbe, yâni hayâlperest bir kimseye sözün doğruluğuna delil getirdikçe hayâli artar.

6664 Ona bir söz gidince, bir sözü işitince illet olur. Gazi kılıcının hırsıza suç âleti olması gibi.

6665 Öylesinin cevâbı sükût ve sükûndur. Budalaya söz söylemek deliliktir.

6666 Ey saf kimse; benden Allah'a niçin tazarrû ediyorsun? Benden değil, o alçak nefsin şerrinden inle.

6667 Sen meselâ çok helva yersin. Vücudunda çıbanlar çıkar. Seni sıtma tutar, tabiat ve sıhhatin bozulur.

6668 Günahı olmayan Şeytan'a lânet edersin; o helva yiyişi niçin kendinden bilmezsin?

6669 Senin o hasta oluşun, Şeytan'dan değil, sendendir ki tilki gibi kuyruk tarafına gitmişsin.

6670 Çimenlikte bir koyun kuyruğu görünce onun tuzak olduğunu niçin bilmezsin?

6671 Ondan dolayı o tuzağı bilmiyor ve görmüyorsun; kuyruğa meylin, seni bilgiden uzaklaştırdı ve akıl gözünü kör etti.

6672 Eşyaya muhabbetin seni kör ve sağır kılar. Kara nefsin fesâd etti Kimseye husûmet gösterme.

---

[101] Simâk yıldızı: Semânın kuzey yarımküresinde bulunan en parlak yıldızlardan ikisi: simâk-ı a'zel (alpha Virgo), simâk-ı râmih (alpha Boötes).

[102] A'raf Sûresi'nin 23. âyetinden.

6673 Sen eğri büğrü görüp de bana günah isnâd etme. Ben kötülükten, hırstan ve kinden uzağım.

6674 Ben bir kötülük ettim, Âdem'e secde için memur olduğum halde itaatsizlik gösterdim. O hareketimden hâlâ pişmanım ve gecemin gündüz olmasını, yâni; Hakk'ın rahmetine ve affına mazhar olmamı beklerim.

6675 Ben halk arasında suçlu oldum. Kadın, erkek, yaptığı işi bana isnat eder.

6676 Zavallı kurt aç olduğu halde koyun yemiş diye itham edilir. Çünkü o, koyun paralamakla meşhurdur.

6677 Kurt, kuvvetsizlikten yol yürümeye kudreti yokken, halk 'Çok yemiş de yürümeye hali yok." derler.

Doğrusunu söyle diye, Muâviye'nin tekrar şeytana ısrar etmesi

6678 Emir Muaviye dedi ki: "Doğruluktan başka bir şey seni kurtaramaz; adâlet seni doğruluğa dâvet etmektedir."

6679 Şeytan dedi ki: "Ey hayâl düşünen ve türlü endişe ile dolu olan Muaviye! Yalan ile doğruyu nasıl fark edersin?"

6680 Muâviye dedi ki: "Hazreti Peygamber buna dâir nişan vermiş, kalp ve sağlam için mihenk taşı koymuştur.

6681 Buyurmuştur ki: 'Yalan, kalpte şüphe uyandırır; doğru ise insana itminân verir ve sevindirir.

6682 Kalp, yalan sözden mutmain olmaz, yâni inanacağı gelmez. Su ile karışmış yağ, ışığı artırmaz.

6683 Doğru söz, kalbi rahatlandırır. Doğruluklar, gönül tuzağının dâneleridir.

6684 Kalp, hasta ve ağzının tadı bozulmuş olmalı ki, bununla onun, yâni doğru ile yalanın çeşnisini fark etmesin.

6685 Kalp, hastalıktan ve illetten sâlim olursa yalanın ve doğrunun tadını anlar.

6686 Âdem'in buğday tarafına olan hırsı artmış olduğu için o hırs, onun kalbinden sağlamlığı izâle etti.

6687 Ey şeytan! Âdem senin yalanını ve bu hususdaki hileni dinledi. Sana aldandı ve öldürücü bir zehir içti.

6688 Hazreti Âdem o sırada buğdayı akrepten, yâni o yasak meyveden yemenin kendileri için akrep gibi zehirli olduğunu fark edemedi. Çünkü heves mesti olanın ayırt etme duygusu kalmaz.

6689 Halk arzu ve hevâ mestidirler. Ondan dolayı senin mekr ve hileni kabul ederler ve ona aldanırlar.

6690 Her kim nefsini hevâ ve heves tabiatından geri çekerse kendi gözünü sırra âşinâ kılar.

Bir kadı'nın kadılıktan şikâyeti ve naibinin ona cevap vermesi

6691 Bir kadıyı nasb ve tâyin ettiler. O ağlamaya başladı. Vekili, yahut muavini dedi ki: "Kadı efendi neden ağlıyorsun?

6692 Şu sıra senin ağlayıp feryâd edeceğin vakit değil, sevineceğin ve sana mübarek olsun denilecek zamandır."

6693 Kadı cevap verdi ki: Dilsiz ve câhil olan bir kimse iki âlime karşı nasıl hüküm verebilir?

6694 Muhakemeye gelen iki hasım, aralarında geçen vak'aya vâkıftırlar. Zavallı kadı, o iki bendi, yâni tarafların hileli iddiasını ne bilir?

6695 O hasımların hâllerinden câhil ve gafildir. Böyle olduğu halde onların kanına ve malına nasıl hüküm verir?"

6696 Vekil dedi ki: "Efendi, hasımlar âlimdirler, yâni; aralarındaki hâdiseyi bilirler. Fakat, her biri, diğerini mahkûm etmek hırsıyla malûldürler. Sen câhilsin, yâni; onların vak'asını bilmezsin; Lâkin onların hırsı illeti sende olmadığı için, millet-i İslâm'ın mumusun.

6697 Çünkü sen ara yerde illetli değilsin, onlardaki hasma galebe hırsı sende yok. İşte o feragat, o yokluk senin için göz nuru olur.

6698 Aralarındaki macerayı bilen iki hasmı, garazları kör etmiştir. Garaz illeti, onların ilmini göstermez bir hâle getirmiştir.

6699 İlletsizlik, cehaleti ilim, câhili âlim yapar. İllet ise kalplerdeki ilmi söker koparır.

6700 Sen rüşvet almadıkça hakikati görücüsün; tamâ edince de, kör ve rüşveti verenin kulu olursun.

6701 Ben tabiatımı hevâ ve hevesten ayırmışım. Şehvet, rüşvet alma ve irtikap lokmalarını yememişimdir.

6702 Gönlümün çeşnicibaşı[103] münevver oldu. Hakikaten doğruyu yalandan fark eder."

[103] Çeşnicibaşı: Hükümdarın zehirlenmemesi için yemeklerini onlardan önce tadan kimse.

Muâviye'nin şeytana ikrar ettirmesi

6703 "Ey hilekâr şeytan, sen uyanıklığın düşmanı olduğun halde beni niçin uyandırdın?

6704 Sen haşhaş gibisin, uyku getirirsin. Sen şarap gibisin aklı ve ilmi izale edersin.

6705 Seni bağlarım, doğrusunu söyle. Ben doğruyu bilirim, sen hileye kalkışma.

6706 Ben herkesten tabîat ve ahlakında sahip olduğu şeyi isterim.

6707 Ben sirkeden şekerlik, korkaktan askerlik aramam.

6708 Bir putun Hak, yahut Hak'tan bir alâmet olacağını putperestler gibi zannetmem.

6709 Ben gübreden misk kokusu beklemem. Ben derenin suyu içinde kuru kerpiç aramam.

6710 Ben yabancı olan Şeytan'dan beni hayır için uyandıracağını ümid etmem."

Şeytanın zamirini Muaviye'ye doğruca söylemesi

6711 Şeytan dişlerini sıkarak dedi ki: "Ey filân, seni onun için uyandırdım ki:

6712 Devletli ve saâdetli peygamberin ardında cemâatle namaza yetişesin.

6713 Eğer namazın vakti geçmiş olsaydı bu cihan, senin gözüne kararır ve ziyâsız kalırdı.

6714 Aldandığından ve dertli olduğundan iki gözünden kırba[104] gibi yaşlar akardı.

6715 Herkes bir türlü tâat ve ibâdetten zevk alır ki ondan uzak kalmaya bir an sabredemez.

6716 Namaz vaktinde aldanıp cemâate yetişemeyişinden o dertli âh edişin yüz namaz yerine geçerdi. Namaz nerede kalırdı, o niyazın tesiri nerede?

Muhlis bir sahâbe'nin cemaati kaçırışına üzülmesinin fazileti

6717 Biri, Resûlullâh'ın mescidine giriyor, fakat cemaat mescitten dışarı çıkıyordu.

6718 Başka biri ona: "Peygamber cemaatle namaz kıldı ve namazın esrarından fâriğ oldu.

[104] Kırba: deriden yapılmış su kabı.

6719 Ey ham adam, içeriye nereye giriyorsun? Peygamber Hazretleri selâm vermiştir." dedi.

6720 Namaza yetişemeyen âh etti ve o âh'dan bir duman çıktı. Onun çektiği âh, kalbinden kan kokusu veriyordu.

6721 Cemâatten biri: "Bu âhı bana ver, benim kıldığım namaz senin olsun."

6722 Namaza yetişemeyen: "Âhı verdim, senin kıldığın namazı kabul ettim." dedi. Beriki o âhı yüz niyaz ile şükranla aldı.

6723 Namazı verip âhı alan sahabeye uyku arasında hatifi bir ses dedi ki: "Âb-ı hayat ve şifâyı satın aldın.

6724 Bu ihtiyar ve duhûlün, yâni; bu alışverişin hürmetine bütün halkın namazı kabul edildi."

Şeytan'ın hilesini Muâviye'ye ikrar edişi hikâyesinin sonu

6725 Sonra şeytan ona dedi ki: "Ey emîr-i âdil; kendi hilemi ortaya koymalıyım.

6726 Eğer namazın geçseydi o vakit, gönül derdinden âh ve figan edecektin.

6727 Senin o teessüfün, o figânın ve o niyazın iki yüz zikir ve namazın sevabını geçecekti.

6728 Öyle bir âhın ulvî hicapları yakmasın diye ben seni uyandırdım.

6729 İstedim ki senin böyle bir âh ve öyle bir yolun olmasın.

6730 Ben hasetçiyim; onun için böyle yaptım. Ben düşmanım, işim de hile ve kindir."

Şeytan'ın hakikati itirafından sonra Muaviye'nin ona cevabı ve şeytanın sözünü kabul etmesi

6731 Muâviye dedi ki: "Şimdî doğru söyledin, sözünde sâdıksın. Senden ancak bu iş gelir, sen buna lâyıksın.

6732 Sen bir örümceksin ki sinek avlarsın. Ey köpek; ben sinek değilim, beni avlamak için zahmet çekme.

6733 Ben ak doğanım, beni şâh avlar. Örümcek bizim etrafımızda nasıl dolaşabilir?

6734 Sen git, muktedir olduğun kadar sinek tut, ayran tarafına sinekleri davet et.

6735 Şâyet bal tarafına çağıracak olursan, o davet yalan ve bal dediğin de ayrandır.

6736 Senin beni uyandırışın uykunun tâ kendisi idi. Senin gemi gibi gösterdiğin girdabın tâ kendi idi.

6737 Sen beni hayra şundan dolayı davet ettin ki, daha iyi bir hayırdan men eyledin."

Ev sahibi hırsıza yaklaşmış, onu yakalaması imkan dahiline girmiş iken, bir şahsın seslenmesi dolayısıyla hırsızın kaçması

6738 Bu, ona benzer ki bir kimse evinde bir hırsız gördü ve arkasından koştu.

6739 Hırsızın arkasından iki üç meydan koştu. O yorgunluk kendisini terletti.

6740 Tamam sıçrayıp onu yakalayacak derecede yaklaştığı sırada,

6741 Diğer bir hırsız ona seslendi ki: "Gel de bu belâ alâmetlerini gör!

6742 Ey iş adamı; çabuk ol ve geri dön ki buradaki hâlin acıklı olduğunu göresin."

6743 Ev sahibi dedi ki: İhtimal ki o tarafta bir hırsız var, çabuk dönmezsem o belâ benim başıma gelir.

6744 O hırsız, zevceme ve evlâdıma el uzatır. O halde bu hırsızı tutup bağlamanın bana ne faydası olur?

6745 Şu Müslüman, kerem ediyor da beni çağırıyor. Çabuk dönmezsem pişman olurum."

6746 O, iyilik etmek isteyenin şefkati eliyle, kaçan hırsızı bıraktı, yoldan geri döndü ve geldi.

6747 Dedi ki: "Ey iyi dost; ne haber? Senin şu feryadın ve seslenişin kimin elindendir?"

6748 Adam dedi ki: "İşte hırsızın ayak izi, bak... Hırsız çalacağını çalıp, bu tarafa kaçmıştır.

6749 İşte hırsız keratasının ayak izi... Bu nişan üzerine onun izini takip et!"

6750 Ev sahibi dedi ki: "Hey budala ne söylüyorsun? Ben herifi yakalamıştım.

6751 Senin gibi eşeği adam sandım da, hırsızı senin bağırman üzerine bıraktım.

6752 Ey filan; bu nasıl saçma ve herze bir sözdür. Ben hakikati bulmuştum, nişan ne demek oluyor?"

6753 Ev sahibi hayretle der ki: "Sen yankesici misin, yoksa budala mısın? Belki de sen öbür hırsızın ortağısın ve hâle vâkıfsın.

6754 Ben düşmanımı yakalamak üzere iken sen işte nişan, işte ayak izi diyerek onu kurtardın.

6755 Ey vâ'iz, sen cihetten bahsediyorsun ve hırsız bu tarafa gitti diyorsun. Ben ise takip ettiğime yetişmiş, şu taraf, bu taraf derdinden kurtulmuştum. Vuslatta delil ve alâmet olur mu?"

6756 Mahcûb olan (yâni gaflet ve hicabından kurtulamayan) Allah'ın sıfatını, yarattıklarını görür. Sıfatta kalan ise, Zât'ı kaybetmiştir.

6757 Oğul! Hakk'a vâsıl olanlar, Zât'ın tecellisine daldıklarından O'nun sıfatına nasıl nazar ederler?

6758 Başın derenin dibinde bulundukça suyun rengini nasıl görürsün?

6759 Eğer suyun rengini görmek için derenin dibinden çıkarsan (yâni başını sudan çıkaracak olursan) yeni bir halıyı vermiş ve eski bir kilimi almış olursun.

6760 Avamın tâât ve ibâdâtı, havassın günâhı sayılır. Avamın vuslatını, yâni Hakk'a vâsıl oluşunu, havas için hicap bil.

Bir pâdişahın vezîrini azletmesi ve ona muhtesiblik[105] vazifesi vermesi

6761 Eğer pâdişah, bir veziri muhtesib yapacak olursa, o vezirin muhibbi değil, düşmanı demek olur.

6762 O vezir de bir günah işlemiştir ki o düşüşe uğramıştır. Çünkü değişme ve düşme sebepsiz olmaz.

6763 Evvelâ muhtesib olan kimsenin talihi ve rızkı muhtesiblik olur.

6764 Lâkin, evvelâ pâdişaha vezir olanı muhtesib yapmanın sebebi, onun işlediği kötü bir iştir.

6765 Yâ pâdişah seni, kapı eşiğinden, yâni; âdi bir hizmetten huzuruna çağırır da sonra yine eşiğe, yâni; âdi bir vazifeye iade ederse.

6766 Sen kat'iyetle bil ki: bir kabahat işlemiş, cehlinden cebri ileri getirmişsindir.

6767 Benim kısmetim ve rızkım bu imiş. O halde dünkü o devlet neden ele gelmişti?

6768 Ey kimse, sen kendi kısmetini cehaletin ve nankörlüğün dolayısıyla kendin kestin. Ehil olan kimse kendi nasibini artırır.

[105] Muhtesib: Esnafı denetleyerek ticari hayatı düzenleyen kişi, ihtisab ağası.

Münafıkların İslam'a zarar verecek bir mescit yapmalarının kıssası

6769 Şeytanın Muâviye'ye yaptığı gibi Münafıklar da Hazreti Peygambere' bir oyun oynamak istediler.

6770 "Dîn-i Ahmediye'nin izzet bulması ve yükselmesi için bir mescit yapalım." dediler. Halbuki o, hasûdluk eseri idi.

6771 Böylece ters bir oyun oynadılar. Kubâ köyünde, evvelce Resûlullah'ını temelini atmış olduğu Mescid-i Kuba'dan başka bir mescit yaptılar.

6772 Onun döşemesi, tavanı, kubbesi süslü idi. Lâkin onunla cemâatin bölünmesi kastedilmişti.

6773 Yalvarmak için Peygamberin huzuruna geldiler. Onun karşısında deve gibi diz çöktüler.

6774 "Yâ Resûlullah; lûtuf ve ihsanda bulunmuş olmak için o mescide teşrif için kalksanız.

6775 Orası, çamurlu, bulutlu günlerde, böyle zaruret zamanlarında ve dar vakitlerde namaz kılınmak için yapılmıştır.

6776 Keza o mescidin inşâsında gelecek bir garibin hayır ve yer bulması, yâni orada barınması ve bu hizmet mahallinin çok çok şeref bulması;

6777 Ve dinin şiar ve nişanının çoğalması düşünülmüştür. Çünkü dostlarla olunca acı yemiş bile hoş olur.

6778 Bir an orasını şereflendir. Bizi tezkiye ve tarif buyur.

6779 Mescide teşrif ve mescittekileri taltif et. Sen aysın, biz de gece gibiyiz. Bir müddet bizimle beraber bulun ki,

6780 Ey cemâli ruhları parlatan güneş! Gece, cemâlinle gündüz gibi olsun."

6781 Ne yazık! Ne olurdu o söyledikleri sözleri kalpten gelmiş olsaydı da o güruhun muradı hâsıl olsaydı.

6782 Ey dostlar; candan ve gönülden olmaksızın dilin söylediği lâtif sözler süprüntülükte yetişen yeşillik gibidir.

6783 O yeşillik yemeye ve koklamaya yaramaz. Hey oğul! Ona uzaktan bak ve geç.

6784 Aklını başına al da vefasızların lutfuna itimat etme. İyi dinle ki o lûtuf, harap bir köprüye benzer.

6785 Eğer bir gafil, o viran köprüye ayak basacak olursa köprü yıkılır, basan ayak kırılır.

6786 Her nerede bir ordu bozulursa iki üç gevşek ve korkak yüzünden olur.

6787 O korkak, silâhla ve erkekçesine ordu saflarına gelir. Saftakiler, "İşte bir sâdık dost!" diye ona itimat ederler.

6788 Yarayı görünce, yâni başkalarının yaralandığını müşahede edince yüzünü çevirip kaçar, onun gitmesi de senin sebatını sarsar.

6789 Bu bahis uzundur ve anlatılması çok sürer. Kıssadan maksat edilen hisse de gizli kalmış olur.

Peygamberi Mescidi Dırâr'a götürmek için münafıkların onu aldatmaya kalkışmaları[106]

6790 Allah'ın Peygamberine yalanlar söylediler, masal ve hile atını sürdüler.

6791 O şefkatli ve merhametli peygamber, gülümsemekten ve 'peki" demekten başka bir şey yapmadı.

6792 O cemaatin şükürlerini yâd etti. İcâbet vaadinde bulunmakla bu işi kastedenleri şâd eyledi.

6793 Süt içinde kılın göründüğü gibi münafıkların mekr ve hilesi de Peygamber'in nazarında görünüyordu.

6794 Münafıkların mürâcaatlarında yüz binlerce hile ve hud'a kılını görüyorken onların hepsine karşı göz yumdu.

6795 Lûtuf ve kerem denizi olan o Peygamber-i Ekber; "Ben size sizden daha şefkatliyim." buyurmuş ve pek doğru söylemişti.

6796 Ben, nâhoş alevleri bulunan bir ateş kenarında oturmuşum.

6797 Siz, pervâne gibi o tarafa koşuyor ve ateşe atılmak istiyorsunuz. Benim elim ise sineklik gibi pervâne kovmaktadır.

6798 Resûlullah Hazretleri gitmek için davranacağı sırada Allah'ın gayreti, "Habibim; Bu gulyabânî heriflerin sözünü dinleme ve tekliflerini kabul etme." diye seslendi.

6799 "Zira bu habis münafıklar hilekârlık etmişlerdir. Getirdikleri, söyledikleri şeylerin tamâmıyla aksini yapmışlardır.

6800 Onların kasdı kara yüzlülükten başka bir şey değildir. Hıristiyanlar ve Yahudiler, İslâm dininin hayrını isterler mi?

6801 Cehennem köprüsü üzerine bir mescit yaptılar da Allah'a karşı hile oyunu oynadılar.

6802 Onların maksadı, Resûlullah'ın ashabını, tefrikaya düşürmekti. (Yâni Kuba'daki Müslümanların bir kısmını kendi mescitlerine çekip ehl-i îmanı

[106] Bu hâdise, Tevbe Sûresi'nin 101-110 âyetlerinde anlatılmaktadır.

ikiye ayırmaktı.) Tevhid ve ittihâd hakkındaki lûtf-i İlâhîyi bir takım fuzûl, herzevekil herifler ne bilirler?

6803 Bir inkarcıyı Şam'dan buraya getirmek istiyorlar ki onun vaazıyla bu inkarcılar sarhoştur.

6804 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "Peki gelelim. Lâkin şimdi biz gaza niyetiyle yola çıkmak üzereyiz.

6805 Bu seferden döndüğüm vakit o mescide giderim."

6806 Onları defetti ve Tebük gazasına gitti. O hilekârlara bir hile oyunu oynadı.

6807 Nebiyy-i Ekrem gazadan dönünce münafıklar tekrar geldiler, evvelki vaadin yerine getirilmesini istediler.

6808 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Ey Peygamber! Açıktan açığa söyle. Bundan dolayı bir harb çıkarsa da varsın çıksın."

6809 Resûlullah buyurdu ki: "Ey hilekâr güruh; susun, sükût edin ki esrarınızı fâş etmeyim.

6810 Onların esrarından bir kaçını ortaya atınca münafıkların işi kötüleşti.

6811 Müslümanları tefrikaya düşürmek ve Peygamberi aldatmak kasdında bulunanlar, "hâşâ ve kellâ, maksadımız bu değildi." diyerek Resûlullah'ın nezdinden geri döndüler.

6812 Münafıklardan her biri hilekârlıkla, Peygamber'in huzuruna koltuğu altında bir Kur'ân sahifesi getirdi.

6813 O sahifeleri, üstüne el basarak yemin etmek için getirmişlerdi. Çünkü yemin, doğru olmayanların siperi ve sünnetidir.

6814 Doğru olmayan şahıs dine vefakâr olmadığı için ettiği yemini her an bozar.

6815 Doğruların yemine ihtiyâcı yoktur. Çünkü onların parlak iki gözü vardır.

6816 Edilmiş vaad ve ahidleri nakzetmek, ahmaklıktan ileri gelir. Yeminleri hıfzetmek ahde vefa göstermek, müttekî olanın kârıdır.

6817 Resûlullah buyurdu ki: "Sizin yemininizi mi doğru tutayım, yoksa Allah'ın yeminini mi?

6818 Münafıklar kavmi, ellerinde Mushaf, dudaklarında oruç mehri olduğu halde tekrar yemin ettiler ki:

6819 "Bu pâk ve doğru kelâm hakkı için o mescidin yapılması Allah rızâsı içindir.

6820 Orada hiçbir mekr ve hile yoktur. Orada ancak zikr-i İlâhî ve sıdk ile 'Yâ Rabbî' demek vardır."

6821 Peygamber buyurdu ki: "Allah'ın sesi, aks-i sada gibi benim kulağıma gelmektedir.

6822 Lâkin Allah'ın sesini duymayasınız diye Cenâb-ı Hak, sizin kulağınızı mühürlemiştir.

6823 Allah'ın sesi açıkça bana geliyor. Ben onu, safı tortudan ayırdığım gibi, mahlûk kelâmından fark ederim.

6824 Mûsâ'nın ağaç tarafından: 'Ey mesut talihli' diye Allah'ın sesini işittiği gibi, âvâz-ı İlâhî benim kulağıma açıkça geliyor."

6825 Mûsâ ağaçtan: "Gerçekten de ben Hakk'ım" sesini işitti. O kelâmı işitmekle berâber bir takım nûr gördü.

6826 Münafıklar vahyin nuruna karşı âciz kalınca tekrar yeminlere başladılar.

6827 Cenâb-ı Hak yemin için siper, yâni kalkan demiştir. Harb ve husûmet eden kimse kalkanı elinden nasıl bırakır?

6828 Hazreti Peygamber açıktan açığa bir yalanlama ile onlara kemâl-i fesahatle: "Siz hakikaten yalan söylüyorsunuz." buyurdu.

Peygamber Aleyhisselâm'ın münafıkları yalanlama ve inkârı üzerine sahabeden birinin "Resûlullah niçin settarlık etmiyor da bunların ayıplarını yüzlerine vuruyor?" diye düşünmesi

6829 Aleyhisselât Efendimiz'in münafıklardan yüz çevirmesi ve habasetlerini yüzlerine vurması dolayısıyla ashâbdan birinin kalbine inkâr hissi geldi.

6830 "Böyle yaşlı başlı, vakarlı adamları bu peygamber mahçup ediyor.

6831 Kerem nerede, aybı örtmek nerede ve haya nerede? Peygamberler yüz binlerce ayıp örterler."

6832 Ettiği itiraz dolayısıyla yüzü sararmamak ve mahçup olmamak için, çabucak kalbinden itiraz etti.

6833 Münafıkların uğursuzluğu mü'mini de onlar gibi çirkinleştirir ve âsî kılar.

6834 Tekrar şöyle diyerek tazarrûda bulundu; "Ey sırra vâkıf bulunan Rabbim; beni küfranda ısrarcı bırakma!"

6835 Bu düşünce arasında uyuyakaldı. Münafıkların mescidi ona pislikle dolu göründü.

6836 Münafıklar mescidinin taşları necaset içinde harap olmuştu. O taşlardan siyah bir duman çıkıyordu.

6837 O duman sahâbenin boğazına girdi ve orasını yılan ve akrep gibi soktu. O acı dumanın korkusundan uykudan sıçradı.

6838 O anda, "İlâhî! Bu alâmetler münkirlik nişanıdır" diyerek secdeye kapandı.

6839 Rabbim; beni îmândan ayıracak böyle bir hilmden yâni; şefkatten, kahır ve gazap daha evlâdır." dedi.

6840 Eğer mecaz ehlinin, yâni; ehl-i nifakın say ve gayretini eşeleyecek olursan soğan gibi kat kat kokmuştur.

6841 Bu nevî gayret ve amellerin her biri yekdiğerinden daha içsiz, daha boştur. Sâdıklarınki ise, birbirinden daha latiftir.

6842 O kavim, yâni; münafıklar, Kubâ köyü ahâlisinin mescidini yıkmak için, ziynet-i libaslarının üstüne, binlerce gayret kemeri kuşanmışlardı.

6843 Münafıkların böyle bir mescit yapmaları, ashâb-ı fîl'in yaptıkları Kâbe gibidir ki Allah onu yakmıştır.

6844 Habeşliler, intikam niyetiyle Kâbe'ye kastetmişlerdi. Onların ne hâle uğradıklarını Kelâm-ı İlâhîden, Kur'ân'daki Fil Sûresi'nden okuyup anla!

6845 Dînin kara yüzlülerinde, din düşmanlarında hile, mekr ve mücâdeleden başka, bir şey yoktur.

6846 Ashabdan her biri, o Mescid-i Dırâr'a dâir rüya gördü de oranın yapılışındaki münafıkların kasdı cümlesine yakînen malum oldu.

6847 O vakıaları birer birer izah etseydim şek ve şüphe ashabına safây-ı derûn hâsıl olurdu.

6848 Lâkin onların sırrını keşfeylemekten korkarım. Onlar nâzenîn-i İlâhiyedir ki naz da kendilerine yaraşır.

6849 Şeriatı taklitsiz, yâni tahkîkî olarak kabul etmişler, geçer akçe gibi olan dîn-i İslâm'ı mihenksiz almışlardır.

6850 Kur'ân'ın hikmetleri, mü'minin kaybolmuş devesi gibidir. Herkes de kendi kaybını pek iyi bilir.

Kaybolmuş devesini arayan ve herkese onu soran kimsenin kıssası

6851 Bir deveyi kaybedince hemen onu ararsın. Bulunca kendi malın olduğunu nasıl bilmezsin?

6852 Dâlle nedir? Kaybolmuş devedir ki senin elinden kaçmış ve bir yere saklanmıştır.

6853 Kervan, yüklerini yükletmeye başladığı halde, senin deven arada kaybolmuş.

6854 Hararetten dudakların kurumuş olduğu halde oraya buraya koşarsın. O sırada kervan uzaklaşır ve gece yaklaşır.

6855 Korkulu yolda yükün orta yerde kalmış, sen deveyi bulmak için koşuyor ve etrafı dolaşıyor ve diyorsun ki:

6856 "Ey Müslümanlar! Sabahleyin ahırdan fırlayan bir deveyi gören var mı?

6857 Her kim devemin nişanını ve gittiği tarafı haber verirse müjdelik olarak şu kadar para vereceğim."

6858 Tekrar herkesten devenin nişanını ararsın. Her alçak senin sakalına güler.

6859 "Bir deve gördük ki bu tarafa gidiyordu. Kırmızı tüylü bir deve idi. Şu otun yanına doğru gitmişti."

6860 Öbürü: "Kulağı kesikti" der. Bir başkası: "Çulu nakışlı idi" haberini verir.

6861 Diğer biri, devenin tek gözlü, bir başkası da uyuz olduğunu söyler.

6862 Her alçak, müjdelik almak için, devenin yalandan yüzlerce nişanını beyân eder.

Muhtelif mezhepler arasında tereddüde uğramak ve hepsinden ayrılıp halâs bulmak

6863 Bu ona benzer ki herkes, gayb vasıflarını, yâni; Hak Sübhânehu' ve Teâlâ'yı bir sıfatla anlatır.

6864 Bir feylesof, başka türlü şerheder. Bir bahisçi de feylesofun sözünü red ve cerh eder.

6865 Bir üçüncü her ikisine ta'n ve itiraz eder, bir dördüncü riyakarlıkla can çekişir.

6866 Şu hakikati bil ki, bu muhtelif mütalaaların hepsi doğru değildir O gürûhun hepsi de sapık değillerdir.

6867 Çünkü hak olmayınca bâtıl da zuhur etmez. Bir budala, kalp bir parayı altın tamahıyla alır.

6868 Eğer dünyada geçer akçe olmasaydı kalp paraları sürmek nasıl mümkün olurdu?

6869 Doğru söz olmayınca yalan olur mu? O yalan doğrudan kuvvet alır.

6870 Eğriyi doğru ümidiyle alırlar. Zehiri şekere korlar, ondan sonra yerler.

6871 Eğer tatlı tatlı yenilen buğday olmasaydı, buğday gösterip arpa satmak isteyen hilekâr ne kazanırdı?

6872 Sakın, "Bunların hepsi hayâl ve dalâlettir" deme. Âlemde hakikatsiz hayâl olmaz.

6873 Allah, geceler arasında gizli kadir gecesi gibidir. Böyle olması da ruhun her geceyi tecrübe etmesi, tâât ve ibâdâtla geçirmesi içindir.

6874 Ey genç! Ne bütün geceler kadirdir, ne bütün geceler ondan hâlidir.

6875 Aba giyen dervişler arasında bir fakir vardır ki kadir gecesi gibidir. Sen de bütün dervişleri tecrübe et, hangisi ehl-i hak ise onu kabul et.

6876 Zeki ve temyiz edici mü'min nerede ki namertleri, mertlerden ayırd eder.

6877 Eğer dünyada ayıplı, kusurlu mallar bulunmasaydı bütün ticaret erbabının budala olması lâzım gelirdi.

6878 Kusurlu bulunmayınca bir kumaşı tanımak ve onun değerini anlamak çok kolay olurdu. Zira ayıp olmayınca ehil ve nâehil olmak müsavidir:

6879 Eğer dünyadaki şeylerin hepsi ayıp ve kusurlu bulunsaydı ilmin de faydası olmazdı. Çünkü içinde od ağacı bulunmayan ve hepsi odundan ibaret olan bir yığın, ilim ile nasıl ayırd edilir?

6880 Her kim dünyadaki mevcudatın hepsi haktır derse ahmaktır; hepsi bâtıldır diyen de şakîdir.

6881 Peygamberler tacirler gibi ticâret ve istifâde ettiler (Çünkü sağlam ve kusurlu malları fark eylediler.) Renk ve koku tacirleri, (yâni dış görünüşe aldanan tacirler) ise çok çok zarara uğradılar,

6882 Yılan, insanın gözüne mal olarak görünür. Ey gafil, gözlerini ov da uykun açılsın.

6883 Bu dünyâ alış verişindeki kâra gıpta ile bakma. Firavun ile Semûd kavminin uğramış oldukları zarar ve ziyana bak.

6884 Bu feleğe tekrar tekrar bak. Çünkü Cenâb-ı Hak "*Ona bir kere daha dön de bak!*"[107] buyurdu.

Kendisinde bulunan hayır ve şerrin meydana çıkması için her şeyin imtihan edilmesi

6885 Nurdan bir tavan olan gökyüzüne bir bakışla kanaat etme. Tekrar tekrar bak ki bir yarık ve bir noksan görebilir misin?

6886 Madem ki Allah sana tekrar tekrar bakmanı buyurdu. Sen de bu lâtif tavana kusur bulmak isteyen ve noksan arayan bir kimse gibi tekrar tekrar bak.

6887 Şu kara toprağı bilirsin ki onu lâyıkıyla görebilmek ve güzelliğini anlayıp beğenmek için ne kadar bakmak ve tetkik etmek lâzımdır.

6888 Zeminin saf olanını tortusundan süzmek için aklımızın ne kadar zahmet çekmesi lâzımdır.

---

[107] Mülk Sûresi'nin 4. âyetinden: "Sonra gözünü tekrar tekrar döndür (bak). Göz (aradığı bozukluğu bulmaktan) âciz ve bitkin halde sana dönecektir."

6889 Kışın ve sonbaharın imtihanları, yazın sıcağı, ruh gibi olan baharın letâfeti.

6890 Rüzgârlar, bulutlar, şimşekler, dikilmiş tohumların yetişip meydana gelmesi içindir.

6891 Toprak, renkli zeminin cebinde yâni içindeki la'li ve taşı meydana çıkarması içindir.

6892 Bu suratsız toprak Hazîne-i İlâhiye'den ve Hakk'ın kerem deryasından her ne çalmışsa.

6893 Takdir-i İlâhi subaşısı, yâni asayiş memuru ona der ki: "Doğru söyle her ne aldıysan birer birer izah et."

6894 Hırsız, yâni toprak: "Hiçbir şey almadım." der. Takdir-i İlâhî zabiti de onu işkenceye çeker.

6895 Zabit ona kâh şeker gibi söz söyler, kâh onu asıp en kötü işkenceleri yapar.

6896 Tâ ki takdirin kahrı ve lûtfuyla arzın içinde gizli bulunan nebatat ve mâdeniyât gibi şeyler korku ve ümit ateşiyle meydana çıka.

6897 O bahar mevsimi, Takdir-i İlâhi subaşısının lûtuf ile muâmelesidir. O sonbahar ise Hakk'ın tehdidi ve korkutmasıdır.

6898 Ey gizli hırsız, ey toprak! Sen açığa çıkasın diye, o kış günleri senin için bir çarmıhtır.

6899 Şimdi mücâhidin de bazen kalbinde inbisât ve ferahlık, bazen ise kabz, yâni sıkıntı, hastalık, karışıklık zuhura gelir, hattâ boğazına lâle takılır.

6900 Çünkü bu su ve çamurdan olan bedenlerimiz, ruhların ziyası hırsızlarıdır.

6901 Ey arslan gibi adam! Hak Teâlâ bizim bedenimize sıcağı, soğuğu, hastalığı yüklemiştir.

6902 Açlığı, korkuyu, malların ve bedenlerin eksilmesini bizim cesedimize havale eder. Bunların hepsi can nakdinin meydana çıkması içindir.

6903 Karışık olan iyilik ve kötülüklerin ayırt edilmesi için bu vaid ve vaadler peyda olmuştur.

6904 Hakkı ve batılı birbirine karıştırdıkları için, sağlam para ile kalp akçeyi bu âleme döktüler.

6905 O halde hakikatleri ayırd edecek, tecrübelerle sabit olmuş bir mihenk lâzımdır.

6906 Ey Mûsâ'nın anası! Çocuğuna süt ver, sonra onu suya bırak da belâdan korkma.

6907 (*Elestü birabbiküm*) gününde her kim marifet sütünü içtiyse Mûsâ Peygamber gibi kadınların sütünü, yâni dünyâdaki hak ve bâtılı ayırd eder.

6908 Ey Mûsâ'nın anası; eğer sen çocuğunun temyiz ve tefrikini istiyorsan şimdi onu emzir.

6909 Anasının sütündeki lezzeti anlasın, kötü bir süt nineye teslim olmasın.

O deve arayan şahsın hikâyesini şerh etmenin faydası

6910 Ey güvenilir kimse; bir deve kaybetmişsin, herkes sana deveden nişan veriyor.

6911 Sen o devenin nerede olduğunu bilmiyorsun fakat verilen nişanların, edilen tariflerin yanlış olduğunu anlıyorsun.

6912 Biri daha var ki deve kaybetmediği halde, inat ve taklit yoluyla, kaybetmiş olan gibi, devesini aramaktadır.

6913 O da der ki: "Evet, ben de deve kaybettim. Her kim bulursa ücretini getirmişimdir.

6914 Senin devene ortak olmak içindir ki deve tamahıyla bu oyunu oynamaktadır.

6915 O, nişanın doğrusunu eğrisinden ayırd edemez. Lâkin senin sözün ve tarifin onun eline asâ olur.

6916 Sen verilen nişanlardan hangisine yanlış dersen o da seni taklit ile onu söyler.

6917 Doğru ve benzer bir nişan verdiklerinde, senin devenden bahsettiklerine şüphen kalmaz ve yakîn hâsıl olur.

6918 O nişan, senin hasta canına şifâ olur, yüzüne renk verir, derdine sıhhat yerine geçer.

6919 Gözün aydın, ayakların koşucu, cismin can, canın onu bulmaya revân olur.

6920 Artık dersin ki: "Ey emin kimse doğru söyledin, bu nişanlar açık bir tebliğdir.

6921 Bu nişanda doğru ve aşikâr alâmetler vardır. Bu hayır benim için berat ve kadir geceleri gibidir."

6922 O ârif bu nişanı verince ona dersin ki: "Öne geç, gidip deveyi bulma zamanıdır, sen kılavuz ol.

6923 Ey doğru söyleyen zât, sâna tâbi olayım. Devemden nişan verdin, artık nerede olduğunu da göster."

6924 Deve sahibi olmayan kimse indinde bu deve arayış ancak taklit içindir.

6925 Doğru deve arayanın, yâni hakikaten devesi kaybolanın aksine olarak, bu doğru nişandan o taklitçinin yakini artmaz.

6926 Taklitçi, asıl devesi kaybolanın ciddiyet ve hararetle aramasından onun böyle hay hay demesinin yalan olmadığını anlamıştır.

6927 Asıl kaybolan devede onun hakkı yoktu. Lâkin... Evet... O da bir deve kaybetmişti.

6928 Başkasının devesine tamâ edişi yüzüne hicap olmuştu da, kendi kaybettiğini unutmuştu.

6929 Bu devesi kaybolan ne tarafa koşarsa o da o tarafa koşuyor, dertli olan deve sahibine hırs ve tamahından dert ortağı oluyordu.

6930 Bir yalancı bir sâdık ile yoldaş olursa onun yalanı ansızın doğru olur.

6931 Devenin kaçmış olduğu kırda taklitçi de devesini buldu.

6932 Devesini görünce kendi malını hatırladı, arkadaşının develerine tamâ etmekten vazgeçti.

6933 O takitçi, devesinin orada otladığını görünce muhakkik oldu.

6934 Deveyi kırda aramadığı halde, bulunca o an, hakikaten deveye talip kesildi.

6935 Ondan sonra kendi devesine doğru gözünü açtı ve yalnız gitmeye başladı.

6936 Asıl deve sahibi: "Bu âna kadar beni takip ettiğin halde şimdi niçin terk ettin? dedi.

6937 Muhakkik olan taklitçi de cevap verdi ki: "Şimdiye kadar beyhude yere koşuyor, hırs ve tamahtan sana yaltaklanıyordum.

6938 Şu anda senin dert ortağın olduğum için talep ve arayışta senden cismen ayrıldım.

6939 Ben, devenin nişanlarını senden çalıyor, öğrenip söylüyordum. Şimdi ise ruhum, kendininkini gördü ve gözü doldu.

6940 Devemi bulmasaydım talibi olmayacaktım. Ama şimdi bakır mağlup, altın gâlip oldu.

6941 Günahlarım bütün tâat, latifelerim ciddiyet oldu. Cenâb-ı Hakk'a çok şükür.

6942 Günahlarım Hakk'ı bulmaya vesile oldu. O halde o kusurlarımdan dolayı beni ta'n etme.

6943 Hakikate, senin doğruluğun seni tâlip kılmış ve deveni aratmıştı. Bana da ciddiyet ve gayretim, doğruluk kapısını açtı.

6944 Senin doğruluğun seni aramaya sevk etti. Benim arayışım da beni doğruluğa getirdi.

6945 Ben devlet tohumunu toprağa ekiyor, devlet ve saâdeti bâd-i hevâ ve işsizlik sanıyordum.

6946 O tohum ekişim, yâni seninle birlikte öteye beriye koşuşum işsizlik değil, çabuk bir kazanç oldu. Bir dâne ektimse yüz dâne mahsûl verdi."

6947 Bir hırsız, gizlice bir eve girdi. Fakat içeriye girince orasının kendi evi olduğunu gördü.

6948 Ey talep hususunda soğuk davranan; kerîm ol ki, Allah'ın şevk ve muhabbeti erişsin. Şiddet ve huşunete alış ki Hakk'ın nîmet ve yumuşaklığı yetişsin.

6949 Bahsettiğimiz iki deve değil, bir devedir. Fakat mânânın genişliğine karşı söz dar gelmektedir.

6950 Söz dâima mânâya erişemez ve onu tamâmıyla ifâde edemez. Bundan dolayı Hazreti Peygamber "Hkkı tanıyanın dili tutulur" buyurmuştur.

6951 Söz hesapta usturlab gibi kalır. Ve Felek ile Güneşi ne kadar bilir?

6952 Husûsiyle mânevî bir felek ki bu maddî felek onun bir kanadı; bizim güneş de onun bir zerresi gibidir.

Her nefiste Mescid-i Dırar fitnesi olduğunun beyanı

6953 Mescid-i Dırâr'ın bir İslâm mescidi olmadığı, hile yuvası, çift tuzağı olduğu meydâna çıkınca!

6954 Hazreti Peygamber, onu yıkmalarını, çör çöp ve kül atılacak bir mezbele yapmalarını emretti.

6955 Mescidin sahibi, yâni münafıklar, yaptıkları mescit gibi kalp idiler. Onların bunu yapışları, avcının tuzağa dâne dökmesi gibi, avlamak içindi; cömertlik eseri değildi.

6956 Senin oltanda bulunup da balık avlayan et parçası, ne bahşiştir ve ne de cömertliktir.

6957 Cemâd olan, yâni taş ve çamurdan yapılan Mescid-i Kubâ, kendinin eş ve benzeri olmayan Mescid-i Dırâr'ın bâkî kalmasına yol vermedi.

6958 İmdi asılların aslı olan hakikatlerin de, bil ki farkları, ayrılıkları vardır.

6959 Onun mezarını öbürünün mezarı gibi bilme. Yâni mü'min ile kâfirin kabirdeki hâli aynı değildir. Öbür âlemdeki hâl farkı için ne söyleyeyim?

6960 Ey iş sahibi! Kendi malını şeriat mihengine vur ki, sen de bir Mescid-i Dırâr yapmış ve bir fitne çıkarmış olmayasın.

6961 Sen o mescidi yapanlarla eğleniyorsun. Lâkin dikkatli bakacak olursan fitnekârlığın dolayısıyla sen de onlardan birisin.

Kendinin de müptelâ olduğu bir işten dolayı, arkadaşıyla kavga eden Hintlinin hikâyesi

6962 Hintli dört kişi bir mescide girdiler, ve tâat maksadıyla rükû ve secde ettiler.

6963 Her biri bir niyetle, yâni kimi edâ, kimi kaza kasdıyla ve meskenet ve dert ile namaza başladılar.

6964 Mescidin müezzini geldi. Namaz kılan Hintlilerden birinin ağzından, "Ey müezzin ezan okundu mu, daha vakit var mı?" diye bir söz fırladı.

6965 Diğer Hintli namaz ve niyazda iken: "Hey bana bak, söz söyledin, namazın geçersiz oldu." dedi.

6966 Üçüncüsü, bu ikinciye: "Amca; ona ne kusur buluyorsun? Kendine bak ki sen de söz söyledin." dedi.

6967 Dördüncüleri, "Elhamdülillah, ben şu üç kişi gibi kuyuya düşmedim, yâni namazım bozulmadı." dedi.

6968 Her dördünün de namazı fâsid oldu. Bir kimsenin ayıbını söyleyenler, ayıbı olanlardan ziyâde dalâlete düşerler.

6969 Kendi ayıbını gören ne mutlu bir candır. Bir kimse birinin ayıbını söylerse onu kendi satın almış olur.

6970 Çünkü insanın yarısı (yâni nefsi ve maddiyatı) ayıplık ve kusur âlemi olan dünyadadır. Öbür yarısı (yâni rûhaniyâtı) ise gayb âlemindedir.

6971 Senin başında on tane yara ve çıban bulununca merhemini kendi başına sürmen gerektir.

6972 Kendini ayıplamak, o ayıbın merhemi ve ilâcıdır. Bir kimse kırık dökük bir hâle gelir, ve öyle olduğunu yakinen bilirse "*Acıyınız*"[108] hadisinin mahalli olur.

6973 Bir mü'mini ta'n ettiğin ayıp, sende yoksa da emin olma. Belki öyle bir ayıp senden de zuhur edebilir.

6974 "*Korkmayın*!" hitabını Allah'tan işitmediğin halde, kendini niçin emin ve hoş görüyorsun.

6975 Şeytan yıllarca hüsn-ü hayat ile yaşadı, azâzil diye melekler arasında muhterem tutuldu. Fakat sonra rezil ve rüsvâ oldu. Bir onun adına bir de sonunda ne olduğuna bak!

6976 Onun yüksekliği âlemde biliniyordu. Lâkin nihayet o yüksekliğin aksiyle, yâni alçaklıkla meşhur oldu. Vay onun hâline!

6977 Sen emin olmadıkça mârufluk arama. Şöhret peşinde koşma. Evvelâ korkudan yüzünü yıka, ondan sonra herkese yüz göster.

---

[108] Bir Hadis-i Şerif'te: "*Üç kişiye acıyın. Biri, bir kavmin eşrafından iken hakir olana, diğeri: bir kavmin zengini iken fakir düşene, üçüncüsü de: cahillerin istihza edip oynadıkları âlime merhamet ediniz.*" buyrulmuştur.

6978 Güzelim; senin sakalın çıkmayınca çenesinde tüy olmayanları ayıplama.

6979 Şeytana bak ki onun çanı belâya uğradı ve bir dalâlet kuyusuna yuvarlandı da onun hâli sana bir ibret ve nasihat oldu.

6980 Sen o kuyuya düşmedin ki ona nasihat olasın. O lânet zehrini içti, sen de ondan ibret alıp Hakk'ın rahmet şekerini ye.

Bir diğeri korksun diye, Oğuz Türklerinin birini öldürmeye kasıtları

6981 Amansız ve kan dökücü Oğuz Türkleri yağma etmek için ansızın bir köyü vurdular.

6982 O köyün eşrafından iki kişi buldular ve birini öldürmek için acele ettiler.

6983 Onu kurban etmek için ellerini bağladılar. O zavallı dedi ki: "Ey yüksek usûl ve erkân şahları!

6984 Ne yüzden benim canıma kastediyorsunuz, ne sebeple kanıma susamışsınız?

6985 Böylece fakir ve çıplak bir halde iken benim öldürülmemde ne hikmet ve garaz vardır?"

6986 "Şu arkadaşın korksun da altın çıkarsın diye seni öldüreceğiz."

6987 O zavallı dedi ki: "O bîçâre benden fakirdir. Oğuz cevap verdi ki "O fakir görünmektedir ama altını vardır."

6988 O bîçâre dedi ki: "Vehme tâbi olunca her ikimiz de biriz, ihtimâl ve şüphe makâmındayız.

6989 Ey şahlar; evvelâ onu öldürün de ben korkayım ve altının bulunduğu yeri göstereyim."

6990 O halde Allah'ın lûtuf ve keremlerini gör ki, o lutuflar ve o keremler sayesinde biz ümmetlerin sonunda ve âhir zamanda geldik.

6991 Asırların sonu, karnların evvelidir. Hadis-i Şerifte "*Biz hayır ve fazilette ileri gidenlerin sonuncularıyız.*" buyrulmuştur.

6992 Nûh ve Hûd Aleyhisselâm'ın kavimleri helak oldu. Onların helaki bizim ruhumuza rahmet bulutunu gösterdi.

6993 Allah Zülcelâl, onların vak'alarını biz işitip korkalım ve O'nun varlığıyla birliğine inanalım diye onları öldürdü. Eğer tersi olsaydı (yâni biz evvel gelip de onlar bizden ibret alacak olsalardı) vay senin hâline.

Enbiyâ ve evliyanın varlığına karşı kendini beğenenlerin ve küfran-ı nimette bulunanların (şükretmeyenlerin) hali

6994 Peygamberlerden hangisi, suç ve ayıptan bahsetti ise: taş gibi katı gönülden, kapkara candan...

6995 Emr-i İlâhîyi hafif tutuşlarından ve kıyamet gününün gam ve düşüncesinden uzak kalmalarından...

6996 Heveslerinden; bu alçak dünyaya ve kadınlar gibi nefs-i emmâreye zebun olmalarından...

6997 Nasihat edenlerin nüktelerinden kaçmalarından, sâlihlerin yüzünü görmekten ürkmelerinden...

6998 Gönüle ve gönül ehli olanlara yabancı durmalarından, sultan-ı mânevî olanlara tilki gibi hilekârlık etmelerinden...

6999 Tok gözlü ve müstağni olanları dilenci sanmalarından, haset şevkiyle onları gizlice düşman tutmalarından bahsetti.

7000 Ey evliyaya ta'n eden hodperest! Eğer bir velî senden bir şey kabul ederse ona dilenci dersin; almayacak olursa da hile, mekr ve riya isnadında bulunursun.

7001 Eğer bir velî, insanlara karışırsa tamahkâr dersin, kimse ile görüşmezse çok kibirlidir isnadında bulunursun.

7002 Yahut münâfıkçasına özür dilersin ki: "Ben oğul ve ıyâlimin nafakasını tedârik hususunda âciz kalmışımdır.

7003 Ne başımı kaşımaya vaktim, ne de ferâiz-i dîniyeyi ifaya zamanım var.

7004 Ey filân! Bizi himmetle yâd et! Tâ ki, işin sonunda evliyadan olalım."

7005 Böyle diyen de bu sözü dert ile yüreği yanarak söylememiştir.

7006 Şimdi özür dileyen mürâî yine der ki: "Ehl ve ıyâlimin nafakasını tedârik etmekten başımı alamıyorum; kemâl-i zahmetle helâl rızık kazanmaya çalışıyorum."

7007 Ey dalâlet erbabından olan: Bahsettiğin ve kazandığını söylediğin nasıl helâl? Ben senin kanını dökmekten başka helâl görmüyorum.

7008 Bu gibi kimselerin çâresi Allah'tandır, yiyecekten değildir. Keza öylelerine çâre dinden olur, puttan değil.

7009 Ey aşağılık dünyânın nimetlerine dahi sabredemeyen! (*Feni'me'l-mâhidûn*)[109]'a nasıl sabredeceksin?

---

[109] Zâriyat Sûresi'nin 48. âyetinden: "*Yeryüzünü de biz döşedik. Biz ne güzel döşeyiciyiz!*"

7010 Ey nâz ve nimete sabredemeyen, Kerîm olan Allah'a kavuşmaya nasıl sabredeceksin?

7011 Ey temiz ve pisten sabredemeyen, seni yaratan Zât-ı Eceli ü A'lâya karşı nasıl sabredeceksin?

7012 İbrâhîm-i Halil Aleyhisselâm gibi bir muhakkik nerede ki mağaradan çıkıp yıldıza, Aya ve Güneşe "*Bu benim Rabbim*" demişken, onların battığını görünce, kendisine gelip: "*Nerede kainatı yaratan Allah?*" desin.

7013 Ben, bu iki meclis; yâni dünya ve "âhiret, yahut rûh ile ceset, veyahut zâhir ile bâtının kimin mülkü olduğunu görmeyince iki âleme de bakmak istemem.

7014 Evvel emirde Allah'ın sıfatlarını görmeden ekmek yiyecek olsam lokmalar boğazımda kalır.

7015 Onun yüzünü görmeden, gül ve gülzârını temâşâ etmeden bir lokma nasıl hazmedilebilir?

7016 Öküz ve eşekten ve onlar gibi olanlardan başkası, bu yemekten ve sudan Allah ümidinden başka bir fikirle nasıl yer, içer?

7017 Öyle murdar kimseler, mekr ve hile sahibi olmakla berabe hayvan gibidirler, hatta hayvandan ziyâde sapıktırlar.

7018 Öylelerinin mekri ve hilesi baş aşağı olduğu gibi, kendi de tepe taklak oldu. Zamancığı onun hilesini aldı götürdü ve günü gecikti.

7019 Onun mekr ve hile mahalli işlemez ve aklı zayıf oldu. Ömrü beyhude geçip gitti, hayatı elif gibi yalnız kaldı.

7020 Bir kimsenin amelde bulunmayıp, farzları ifa etmeyip de: "Allah gafur ve rahimdir" demesi de yine nefsin hilelerinden başka bir şey değildir.

7021 Ey "elimde ekmek yok" gam ve kederinden ölme dereceleri ne gelen! Madem ki Allah gafur ve rahimdir, senin bu korkun nedendir?

İhtiyar bir adamın hastalıklardan hekime şikâyet etmesi, hekimin de ona cevap vermesi

7022 Bir ihtiyar bir hekime dedi ki: "Başım ve beynim ağrıyor."

7023 Hekim, "O dimağ zaafı ihtiyarlıktan." dedi. Hasta, "Gözümde bulanma ve kararma var." dedi.

7024 Hekim, "Ey çok yaşamış, ihtiyarlıktandır." dedi. Hasta, "Sırtım fena halde ağrıyor." dedi.

7025 Hekim, "Ey zayıf ihtiyar, o da ihtiyarlıktandır." dedi. Hasta, "Ne yersem hazmedemiyorum." dedi.

7026 Hekim, "Mide zaafı da ihtiyarlıktandır." dedi. Hasta, "Teneffüs esnasında nefesim tutuluyor:" dedi.

7027 Hekim, "Evet, nefes kesilmesi vâkidir. İhtiyarlık gelince yüzlerce illet peyda olur." dedi.

7028 Hasta dedi ki: "Ey ahmak! Tek cevaba saplandın kaldın. Sen hekimlikten ancak bunu öğrenmişsin.

7029 Ey câhil! Aklın sana bunu bildirmedi mi ki: Allah, her derdin dermanını vermiştir.

7030 Ey ahmak eşek! Sen sermâye kıtlığından (tıptaki malûmatının azlığından) kısa ayakla zeminde kaldın."

7031 Hekim de ona cevap verdi ki: "Ey ömrü altmışı bulmuş ihtiyar! Bu gazap ve bu hiddetin de ihtiyarlıktandır.

7032 Bütün huyların, bedeninin bütün parçaları zayıfladığı için kendini zabtedemedin çünkü sabrın da zayıflamıştır.

7033 Senin tabiatın iki çift söze tahammül edemeyip, feryâd ediyor. Bir damla suyu bile içemeyip kusuyor."

7034 Bundan o pîr-i muhterem müstesnadır ki Hakk'ın mestidir, onun derûnunda hayât-ı tayyibe vardır.

7035 Öyle bir zât dıştan bakarsan ihtiyardır, içi ise sabi çocuk gibidir. O velî ve o nebî nasıl bir şeydir?

7036 Enbiyâ ve evliya sıhhat ve afiyet, fazilet ve saâdetle iyi ve kötü kimselerin gözünde peyda olmasalardı, bir takım alçaklar onlara niçin haset ederlerdi?

7037 Eğer onları yakinen bilmiyorlarsa haklarındaki buğz, haset ve kinleri nedendir?

7038 Enbiyâ ve evliyaya hasetleri dolayısıyla kıyamette uğrayacakları cezayı bilselerdi kendilerini keskin kılıca nasıl vururlar, yâni; o hasede nasıl cüret ederlerdi?

7039 Eğer o velî sana gülerse onu öyle görme ki derûnunda yüzlerce kıyamet gizlidir.

7040 Cehennem ve Cennet, o velînin cüz'üdür. (Yâni; râzı oluşu Cenneti, incinmesi cehennemi gerektirir.) Sen nasıl düşünürsen o zat bütün düşüncelerinin üstündedir.

7041 Her ne düşünürsen o düşünce yok olup gider. Düşünceye gelmeyen ise Zât-ı İlâhîdir.

7042 Eğer bu evin içinde kimin olduğunu biliyorsanız kapısı önünde ettiğiniz terbiyesizlik nedendir?

7043 Ahmaklar mescide tazim ve hürmet ederler de, gönül sahiplerinin gönlünü kırmaya çalışırlar.

7044 Mescit mecaz, ehl-i dil olanların kalbi ise hakikattir. Ey eşekler; âriflerin gönül evinden başka hakiki mescidi yoktur.

7045 Evliyâullâhın derûnunda olan mescit, herkesin secdegâhıdır ki orada sadece Allah vardır.

7046 Bir Allah adamının, yâni bir nebî veya velînin kalbi incinmeyince Allah hiçbir kavmi rüsvâ etmemiştir.

7047 Peygamberler ile cenk etmeye kalkıştılar. Onları cisim görüp bayağı bir insan sandılar.

7048 Sende de o evvelki müşriklerin ahlâkı vardır. Onlar gibi niçin korkmuyorsun?

7049 Mademki onların nişanları ve alâmetleri sende de vardır. Mademki onlardansın. Böyle olunca azâb-ı İlâhiden nasıl kurtulabilirsin?

Babasının cenazesi önünde feryad eden çocuğun ve Cuhâ[110]*'nın kıssası*

7050 Bir çocuk babasının tabutu önünde inim inim inliyor ve kafasını vuruyordu.

7051 Şöyle diyerek ki: "Babacığım; nihayet seni nereye götürüyorlar. Götürüp toprağın altına koyacaklar.

7052 Seni dar ve kasvetli bir eve götürüyorlar ki orada ne halı, ne de hasır var?

7053 Ne geceleyin orada kandil, ne gündüzün ekmek var; orada ne yemek kokusu, ne de eseri mevcut.

7054 O evin ne kapısı mevcut; ne damına yol var, ne de sığınacak komşusu mevcut.

7055 Babacığım senin gözün ki halkın bûsegâhı idi. O felâket hanesinde ne yapacaktır?

7056 Gittiğin yer, amansız bir ev ve daracık bir mahal ki orada kimsenin yüzünde renk kalmaz."

7057 Bu sûretle kabrin vasıflarını sayıp döküyor, iki gözünden de kanlı yaşlar akıyordu.

[110] Cuhâ, Irak'ta yetişmiş bir budaladır ki bazı sözleri edebiyat kitaplarına bile geçmiştir.

7058 Cuhâ babasına dedi ki: "Ey babacığım, vallahi bu cenazeyi bizim eve götürüyorlar."

7059 Babası Cuhâ'ya "Budala olma!" dedi. O da: "Baba; çocuğun saydığı nişanları dinle...

7060 Çocuğun söylediği alâmetler, şeksiz, şüphesiz bizim eve âittir.

7061 Hasır yok, kandil yok, yemek yok, kapısı, sahnı, damı mâmur değil. Tıpkı bizim ev."

7062 Azgın ve âsî olanlar, böylece yüz türlü nişan sayarlar, lâkin o nişanları kendilerinde nasıl görürler?

7063 Allah'ın güneşinin ışığından ziya almayan bir gönül evi.

7064 Yahudilerin canı gibi dar ve karanlıktır. Sultân-ı vedûd olan Allah'ın zevkinden mahrumdur.

7065 O gönülde ne güneş ziyası parlar; ne sahası genişler ne de kapısı marifet ve hakikate karşı açılır.

7066 Böyle bir gönülden, mezar, senin için daha iyidir. Nihayet bu mezar gibi olan gönülden yüksel.

7067 Sen dirisin ve bir dirinin oğlusun, o mezar gibi gönül, nefesini daraltmıyor mu?

7068 Sen zamanın Yusuf'u ve semânın güneşisin. Bu kuyu gibi zindandan başını çıkar da yüzünü göster.

Yunus Aleyhisselâm'ın balıktan kurtuluşunun sebebi ve ruhun nefisten kurtulması

7069 Senin Yûnus gibi olan ruhun balık karnı gibi bulunan nefsinde pişti. Allah'ı tesbih etmekten başka onun kurtuluş çâresi yoktur.

7070 Eğer Yûnus Aleyhisselâm, balığın karnında tesbih etmemiş olsaydı, ölülerin dirileceği kıyâmete kadar orada mahpus kalırdı.

7071 Hazreti Yûnus, ettiği tesbih bereketiyle, balığın karnından kurtuldu. Tesbih nedir? (*Elestü birabbiküm*)[111] gününün alâmetidir.

7072 Eğer ruhun, o tesbihini unuttuysa, şu balıkların tesbihini dinle.

7073 Basar-ı basiretle Allah'ı kim gördüyse, o ehlullahtır. O denizi müşâhede etmiş olan da o denizin balığıdır.

[111] "Rabbiniz değil miyim?"

7074 Bu âlem deniz, ceset balık, rûh ise sâhib-i hakikatin nurundan mahçup olmuş Yûnus gibidir.

7075 Eğer o rûh, ceset balığı içinde teşbih ederse o cesetten kurtulur, yoksa hazmedilip görünmez olur.

7076 Can balıkları bu denizde çoktur. Sen görmüyorsun ama onlar senin etrafında uçuşmaktadır.

7077 Onlar kendilerini sana vururlar, gözünü aç ki onları ayan beyân göresin.

7078 Balıkları gözünle göremiyorsan, onların tesbihlerini işitmişsindir.

7079 Senin ettiğin tesbihlerin ruhu, sabretmektir. Sabret ki o, doğru dürüst bir tesbihtir.

7080 Hiçbir tesbih, sabır derecesine denk olamaz. Sabret ki: "*Sabır, ferah ve sürürün anahtarıdır.*" buyrulmuştur.

7081 Sabır köprü gibi o cennetin sıratıdır. Her güzelin yanında çirkin bir lala vardır.

7082 Laladan kaçarsan mülakat ve vuslat yoktur. Çünkü lala, sevgilden ayrılmaz.

7083 Ey kalbi nâzik ve sabra gayr-ı mütehammil olan! Sen sabrın zevkini, husûsiyle o Allah'a ulaşmak için çekilen sabrın lezzetini ne bilirsin?

7084 Yiğit bir adamın zevki muharebede ve harp esnasında ileri geri atılmaktadır. Namerdin, ahlâksızın zevki ise başka şeyde ve başka taraftadır.

7085 Öyle bir ahlâksız göklere kadar yükselse de ondan korkma. Çünkü o, alt tarafının zevkiyle ders almıştır.

7086 Öyle bir herif yükseklik tarafına çıngırak çalsa ve çan sesi yukarlardan gelse bile, atını alçaklık tarafına sürer.

7087 Dilencilerin bayraklarından niçin korkmalıdır? Zira o bayraklar, bir lokma ekmek için vesiledir.

Bir çocuğun iri yarı bir heriften korkması, o herifin de: "Yavrum korkma ki ben nâmerdim." demesi

7088 İri yarı bir herif, bir çocuğu tenhâda ve yalnızca buldu. Çocuk herifin sû-i kastından korktuğu için sarardı.

7089 Herif dedi ki: "Güzelim emin ol ki sen benim üstüme çıkacaksın.

7090 Ben eğer şekil ve cüsse itibariyle korkunç isem de ehemmiyet verme. Beni namerd bil ve deve gibi üstüme çıkıp sür."

7091 Bâzı kimselerin sûreti ve mânâsı, yâni zâhiri ve bâtını böyledir. Dışarıdan adam şeklindedir. İçerisi ise mel'un şeytan gibidir.

7092 Ey Âd kavmi gibi iri yarı herif! Sen rüzgârın çomakladığı davula benziyorsun.

7093 Bir tilki, kırba gibi hevâ ile dolu bir davul dolayısıyla avını yele verir, kaybeder.

7094 Tilki davulda semizlik görmeyince, "Bir domuz bu içi boş davuldan iyidir." der.

7095 Davul sesinden tilkiler korkarlar, fakat akıllı insanlar o davulu o kadar döverler ki hiç bahsetme.

Bir ok atanın ve onun ormandan giden bir süvariden korkmasının hikâyesi

7096 Silâhlı ve heybetli bir süvari, soy bir at üzerinde olduğu halde bir orman içinde gidiyordu.

7097 Bir ok atıcı onu gördü ve korkusundan yayını kurdu.

7098 Ona ok atmak için. Lâkin süvari ona seslendi ki: "Cesedim iri olmakla beraber ben zayıf ve korkak bir adamım.

7099 Sakın benim iriliğime bakma. Ben muharebede bir kocakarıdan daha âcizim."

7100 Okçu: "İyi ki söyledin. Yoksa korkumdan sana ok atacaktım." dedi.

7101 Çok kimseleri, mert olmadıkları için, avuçlarında kılıç olduğu halde harp âleti öldürmüştür.

7102 Sen Rüstemlerin silâhını kuşansan da o silâhın ehli olmayınca canın gider.

7103 Oğlum! Kılıcı bırak da, canını kalkan ittihâz et. Her kim başsız olursa bu pâdişahtan başını kurtarır.

7104 Senin o silâhın yapmış olduğun mekr ve hiledir ki, hem senden doğmuş, hem de senin canını yaralamıştır.

7105 Madem ki bu hilelerden hiç istifâde edemedin, o hileleri bırak ki devletler saadetler seni karşılasın.

7106 Madem ki fen ve hileden menfaat görmedin, fenni bırak da Allah'ı talep et.

7107 Madem ki bu sathî ilimler sana mübarek olmamıştır, kendini câhil koy da o uğursuz bilgilerden vazgeç.

7108 Melekler gibi: (*lâ ilmelenâ*) "*Bizim ilmimiz yok*" de ki, (*Ma allemtena*) "*Senin öğrettiğinden başka*" destgîrin olsun.[112]

Bir bedevinin çuvala kum doldurması ve bir feylesofun onu kınaması

7109 Bir bedevi, dâne ile dolu büyük iki çuvalı bir deveye yükletmişti.

7110 Kendi de iki çuvalın ortasına oturmuştu. Geçen biri ondan sordu.

7111 Bedeviye yurdundan suâl eyledi ve onu söyletti. O suâl esnasında bir çok inci deldi, yâni güzel söylerde bulundu.

7112 Ondan sonra bedeviye dedi ki: "Bu iki çuvalın içinde ne var, doğrusunu söyle?"

7113 Bedevi dedi ki: "Çuvalımın birinde buğday vardır. Öbüründe ise kum doludur ki insan rızkı değildir."

7114 Feylesof: "Bu kumlan niçin deveye yük ettin?" diye sordu. Bedevi de: "Buğday çuvalı yalnız kalmasın, kum çuvalı ona denk olsun diye." cevabını verdi.

7115 Feylesof: "Buğday denginin yarısını öbür çuvala dök ki akıllıca hareket budur." dedi.

7116 "Böylece, hem çuval, hem deve hafiflesin." Bedevi: "Ey ehliyetli hür olan hakîm; aferin sana!

7117 Böyle ince fikir ve güzel re'yin varken sen böyle çıplak, yaya ve âciz bir hâldesin."

7118 Feylesofa acıdı ve o iyi adamı devesine bindirmeye azmetti.

7119 Tekrar ona dedi ki: "Ey güzel sözlü hakîm; kendi hâlinden bir miktar şerh ve beyân eyle.

7120 Sende bu akıl ve kifayet varken vezir misin, yoksa şâh mısın doğrusunu söyle."

7121 Feylesof dedi ki: "Bu ikisi de değilim, avâm-ı nâsdan biriyim. İşte hâlim ve elbiseme bak da ne olduğumu anla."

7122 Bedevi: "Kaç deven, kaç sığırın var?" diye sordu. Feylesof: "Ne bu, o vardır. Bizi deşme, yâni bahsetme" cevabını verdi.

---

[112] Bakara Sûresi'nin 32. âyetinden: "*Dediler ki: Yücesin sen (ya Rab!). Bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen bilensin, hakîmsin.*"

7123 Bedevi: "Bari dükkanındaki eşya, yâni sermâyen nedir?" diye sordu. Feylesof: "Bizde dükkân, hattâ mekân nerede? İkisi de yok." dedi.

7124 Bedevi dedi ki: "O halde nakdinden sorayım; ne kadar nakdin var ki sen yalnız başına yürüyorsun ve sevimli nasihatler veriyorsun.

7125 Dünya bakırını altın yapacak kimya sendedir. Aklın ve ilmin cevheri sende kat kattır."

7126 Feylesof dedi ki: "Ey Arap kavminin seyyidi; Vallahi bütün mülkümde bir akşam yemeğinin bedeli yoktur.

7127 Yalın ayak ve çıplak olarak koşarım. Her kim bir ekmek verirse oraya giderim.

7128 Bu fazilet, bu hikmet ve bu hünerden bana hâsıl olan, hayâl ile baş ağrısından başka bir şey değildir."

7129 Bunun üzerine bedevi dedi ki: "Yanımdan çekil git ve uzaklaş ki senin uğursuzluğun benim başıma da yağmasın.

7130 O uğursuz hikmetini benden uzaklaştır ki senin sözün zamane halkı için uğursuzdur.

7131 Yâ sen o tarafa git, ben bu tarafa koşayım, yahut senin yolun önde ise ben geri kalayım.

7132 Bir çuvalımın buğday, öbürünün kumla dolu olması, senin hikmetinden daha iyi, be hayırsız!..

7133 Benim ahmaklığım mübarek bir ahmaklıktır ki, gönlüm kanaatkar, ruhum ise müttekîdir.

7134 Senden şekavetin kaybolmasını istersen, çalış ki senden hikmet, yâni felsefe kaybolsun."

7135 Tabiattan ve hayalden doğan felsefe, Allah Zü'l-Celâlin nûr-u feyzinden mahrum bir hikmettir.

7136 Dünya hikmeti, (yâni felsefe) zannı ve şüpheyi artırır; dinin hikmeti ise sahibini semâların üzerine çıkarır.

7137 Âhir zamanın hakir ve zeki feylesofları, kendilerini kudemâdan üstün farz ettiler.

7138 Hile öğrenerek, ciğerler yaktılar, hileler ve düzenler yaptılar.

7139 Menfaat iksiri bulunan sabrı, ihsan ve cömertliği heder ettiler.

7140 Fikir, sahibine hidâyet yolunu açan şeydir. Yol ise, bir şaha tesadüf edilen tarîktir.

7141 Şâh, hazinelerle ve ordularla değil, kendiliğinden şâh olandır.

7142 Bir zâtın şahlığı kendiliğinden olmalı ki, dîn-i Ahmedî'nin izzet şerefi gibi, onun şahlığı da ebedî olarak kalsın.

İbrahim bin Edhem[113]*'in deniz kenarındaki kerameti*

7143 İbrahim bin Edhem'den nakledilir ki: "Bir yolculuğu esnasında deniz kenarında oturmuştu.

7144 O ruh sultânı, abasını dikiyordu. Ansızın oraya bir emir geldi.

7145 O bey, vaktiyle şeyhin bendelerinden idi. Eski efendisini tanıdı ve tâzîmen önünde yer öptü.

7146 Şeyhin abasını dikmesine ve onun şekil ve sûretiyle ahlâkının değişmiş olmasına şaştı.

7147 Şeyh, öyle azîm bir mülkü terk etmiş, böyle dakik ve müşkül bir fakr'ı seçmişti.

7148 Yedi iklimin pâdişahlığını bırakıp da dilenciler gibi abasını dikiyordu.

7149 Şeyh, emîrin düşüncesini keşfetti. Çünkü şeyh, bir arslandır, gönüller ise onun ormanıdır.

7150 Şeyh-i Kâmil, ümit ve korku gibi gönüllerde gezer. Dünyanın esrârı ona gizli değildir.

7151 Ey maneviyâttan hâsılı olmayanlar; evliyâullah hazarâtının huzurunda kalbinizi muhafaza ediniz, onlara karşı inkâr fikrinde bulunmayınız.

7152 Ten ehli yâni ehl-i sûret olanlara göre edep ve terbiye zâhiredir. Çünkü Allah, gizliyi onlardan setr etmiştir.

7153 Kalp ehli indinde ise edep bâtınadır. Çünkü onların kalbi esrara vâkıftır.

7154 Sen ise aksine hareket ediyorsun. Kalp gözü kör olanların karşısında onların mansıplarından dolayı edep ve terbiye ile kapı dibine oturuyorsun da,

7155 Basar-ı basireti açık olan velîler huzurunda edep ve terbiyeyi bırakıyorsun. İşte şehvet ateşine odun oluşun bu terbiyesizliktendir.

7156 Madem ki sende hidâyet nurunun zekâsı yoktur, körlere karşı yüzüne cila sür.

7157 Gözü açık bulunanların huzurunda ise yüzüne kir ve pislik sür. Sonra şu kokmuş hâlinle nazlanmaya kalkış.

---

[113] İbrahim bin Edhem: Pâdişah oğluyken dervişliği seçen tasavvufî sima.

7158 Şeyh İbrahim Edhem, iğnesini çabucak denize attı. Sonra yüksek sesle iğneyi istedi.

7159 Her birinin ağzında birer altın iğne olmak üzere Allah'ın mahlûk mensubu yüz binlerce balık:

7160 "Ey şeyh, Hakk'ın iğnelerini al" diye Hakk'ın denizinden baş çıkardılar.

7161 Şeyh, emîre teveccüh ederek dedi ki: "Ey emir! Gönül mülkü ve devleti mi iyi, yoksa şu hakir dünyâ hükümeti mi?

7162 Şu hâl, zâhirî bir alâmet ve âdî bir keramettir ki hiçbir şey değildir. Eğer bâtına girecek olursan bunun yirmi mislini, yâni, ez'âf-ı muzâ'afesini görürsün."

7163 Bağdan şehre bir dal getirirler, bağı ve bostanı oraya götürmezler.

7164 Husûsiyle, bir bağ ki: Âlem-i Ulûhiyettendir; bu felek onun bir yaprağı mesabesindedir. Belki o bağ yemişin içi, bu âlem ise kabuğu gibidir.

7165 Eğer o bağ tarafına adım atamıyorsan, oranın râyihasını ara ve nezleni defet.

7166 Tâ ki o râyiha, seni o bağ-ı manevî tarafına çekip götürsün ve sana irşâd yolunu göstersin.

7167 Görmeyen gözünü görür bir hâle getirsin; göğsünü, yâni kalbini Sînâ göğsü eylesin.

7168 Bu râyihadan dolayı, Yâkub peygamberin oğlu Yusuf Aleyhisselâm "Gömleğimi götürün, babamın yüzüne sürün" demişti.

7169 Yine bu manevî râyiha dolayısıyla Hazreti Ahmed Aleyhisselâtü Vesselam: "Gözümün nuru namazdadır." buyurmuştu.

7170 Beş his birbiriyle birleşmiştir, çünkü bu beş his, bir asıldan yetişmiştir.

7171 Havâss-ı hamseden birinin kuvveti, diğerinin de kuvveti olur. Bu hislerden her biri diğerleri için sâkî yerine geçer.

7172 Gözün görmesi aşkı artırır. Aşk da gözdeki sıdkı ziyadeleştirir.

7173 Sıdk her hissin uyanmasına ve zevkin onlara munis olmasına sebep olur.

Gaybı gören nur ile ârifin hislerinin münevver olması

7174 Hislerden birinin seyr ü sülûk esnasında bağı çözülür ve maneviyâta vâkıf olursa, diğer hisler de tebeddül eder.

7175 Hissin biri gayr-ı mahsûsâtı görecek olursa bütün hislere gayb âlemi açılır.

7176 Sürüden bir koyun sıçrayıp dereyi atlarsa, diğer koyunlar da o tarafa sıçrar, geçer.

7177 Sen de koyun gibi hislerini sür de "Otlağı yeşertti[114]" çayırında otlat.

7178 Tâ ki hislerin o mânevî merada sümbül ve fesleğen otlasın ve hakikat gülzârına yol bulsun.

7179 Senin her hissin, hislerin peygamberi olsun da bütün hisleri cennete çeksin!

7180 Başkalarının hisleri sana; dilsiz ve dudaksız, hakikat ve mecaz olmaksızın lisân-ı hâl ile sırlar söylesin.

7181 Zira edebiyatta hakikat ve mecaz diye bahsedilen kelâm tarzının hakikat denileni tevîle kabil olduğu gibi mecaz tâbir edileni de tevehhümdür ve hayallerin aslıdır.

7182 Ayân olan, enbiyâ ve evliyanın görülen bir hakikati vardır ki o hakikat hiçbir tevil kabul etmez.

7183 Her his senin hissine bende olunca gökler de senin irâdene tâbi olur.

7184 Bir postun, bir kabuğun mülkiyetinde, yâni; kime âit olduğunda dava vâki olursa; o kabuğun içi, lübbü kimin ise kabuk da onundur.

7185 Bir saman denginin aidiyetinde tartışma vâki olursa; dâne kimin ise saman da onundur.

7186 O halde felek kabuk, sen onun ruhu ve içi gibisin. Felekler zâhirdir, ruh ise gizlidir. Bundan kayma.

7187 Cismim zâhir, ruhum gizlidir. Cismim elbisenin yeni, cân ise el gibidir.

7188 Böylece akıl, ruhtan da gizlidir. His, akıldan daha çabuk ruha yol bulur.

7189 Bir cismin hareketini görünce onun diri olduğunu anlarsın, fakat akıllı mı, değil mi derhal kestiremezsin.

7190 Tâ ki o cisim, yâni insandan, mevzun hareketler ve âkilâne fiiller zuhur ede ve bakır gibi olan hareketi, ilim ile altın eyleye.

7191 O insanın el ve ayak hareketleri münâsip ve mâkul olursa ondan anlarsın.

7192 Ruh-i vahy akıldan da gizlidir. Çünkü o gaybdır ve gayb tarafındandır.

7193 Hazreti Ahmed Aleyhisselâtü Vesselam Efendimizin kemâl-i aklîsi kimseden gizli kalmadı. Lâkin O'nun rûh-i vahyi ve ilm-i İlâhîsini her can anlayamadı.

7194 Rûh-i vahyinin münâsipleri yâni onun has hükümleri vardır ki onları akıl da idrâk edemez. Çünkü o hükümler ve o fiiller azizdir.

7195 Akıl, rûh-u vahy ahkâmını bâzen delilik görür, bâzen da şaşırıp kalır, çünkü onları idrâk edebilmesi için aklın da o dereceye yükselmesi lâzımdır.

7196 Hızır Aleyhisselâm'ın rûh-i vahyîye münâsip olan hareketlerine karşı Mûsâ Aleyhisselâm'ın aklı bulandı.

---

[114] A'lâ Sûresi'nin 4. ayeti.

7197 Hazreti Mûsâ'da Hızır'ın hâli olmadığı için onun yaptıklarını münasebetsiz gördü.

7198 Kelîmullah olan Mûsâ'nın aklı gayb hususunda bağlanır ve idrâk edemez olursa, ey mert kimse, bir farenin, yâni fare gibi olan avamdan bir kimsenin aklı kim olabilir ve nasıl idrâk eder?

7199 Taklidi, yâni zâhirî ilim satılık mal gibidir. Müşterisi gelirse sahibi onu güzelce satar.

7200 İlm-i tahkikinin müşterisi ise Hak'tır. O'nun satışı ve alışı revaçlıdır.

7201 Satıcı sükût ettiği halde, alış verişin mestidir. Çünkü müşterisi nihayetsizdir ki o müşteri Allah'tır.

7202 Âdem Aleyhisselâm'ın dersine melekler müşteridir. O derse şeytanlar ve cinler mahrem değildir.

7203 Ey Âdem; (*Enbi'hüm biesmâihim*)[115] dersini söyle, Hakk'ın esrarını kıl yararcasına şerh et.

7204 Kararsızlığa gark olmuş temkinsiz ve kısa görüşlü kimseler için,

7205 Fâre demiştim, çünkü farenin yeri ve maişet mahalli yerdir.

7206 Fare bir çok yol bilir, fakat bildiği yollar toprak altındadır. Çünkü o toprağın her tarafını, oymuştur.

7207 Farenin nefsi, lokma kemirmekten başka bir şey değildir. Fareye de ihtiyacını temin edecek kadar akıl verilmiştir.

7208 Çünkü aziz ve gâlib olan Allah, kimseye, ihtiyâcı olmaksızın bir şey vermez.

7209 Eğer âlemin zemine ihtiyâcı olmasaydı Rabbü'l-âlemin hazretleri onu hiç yaratmazdı.

7210 Eğer bu sallanan zemin dağlara muhtaç olmasaydı, Allah o azametli dağları yaratmazdı.

7211 Eğer şu feleklere ihtiyâç bulunmasaydı Cenâb-ı Hak yedi kat göğü yoktan var etmezdi.

7212 Güneş, Ay ve şu yıldızlar, ihtiyaçtan başka bir sebeple zuhura gelmemiştir.

7213 O halde varlıkların kemendi ihtiyaçtır. Allah, kuluna ihtiyâcı nisbetinde âlet verir ve sebep yaratır.

7214 Ey muhtaç olan kimse, çabuk hacetini artır ki Hakk'ın cömertlik denizi coşsun ve hurûşa gelsin.

7215 Bu yollardaki dertliler vs dilenciler, halka ihtiyaçlarını gösterirler.

7216 İnsanların merhametini tahrik için dilenci; körlüğünü, çolaklığını, hastalığını ve derdini gösterir.

---

[115] Bakara Sûresi'nin 31. âyetinden: "*Ve Âdem'e isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklere gösterip: 'Haydi davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin.' dedi.*"

7217 Bir dilenci, "Ey insanlar bana ekmek verin ki, benim malım, anbarım ve sofram vardır." der mi?

7218 Allah, köstebeğe göz vermemiştir; çünkü toprak içinde yaşadığı için yiyip içmede göze ihtiyâcı yoktur.

7219 Köstebek gözsüz yaşayabilmektedir. Toprak içinde ter ü taze yaşadığı için gözden müstağnidir.

7220 O, hırsızlıktan başka bir şey için topraktan dışarıya çıkmaz. Tâ ki Allah onu hırsızlıktan kurtarsın.

7221 Ondan sonra kanatlanır, bir kuş olur ve melekler gibi gökyüzüne uçardı.

7222 Her vakit, Allah'ın şükrü gülşeninde bülbül gibi yüz türlü nağme terennüm eder ve derdi ki:

7223 "Ey beni kötü bir vasıftan, yâni kör köstebeklikten kurtaran ve ey cehennemi cennet hâline koyan Allah!

7224 Ey ganî olan Allah! Sen bir yağ parçasına, yâni göze, aydınlık ihsan edersin; bir kemik parçasına, yâni kulağa da işitmek hassasını verirsin.

7225 Görmek ve işitmek gibi mânâların cisimle, eşyayı anlayabilmenin de isimle ne ilgisi vardır?"

7226 Söz yuva, mânâ kuş gibidir. Cisim nehir yatağı, ruh ondaki akar suya benzer.

7227 Ruh akıp gitmektedir, sen ise duruyor dersin. O koşmaktadır, sen ise devinmiyor dersin.

7228 Eğer toprağın yarık yırtık yerlerinden suyun akışını görmüyorsan o toprağın üstünde yeniden yeniye biten otlar nedir?

7229 Ey insan! Senin otun da fikir sûretleridir ki yeniden yeniye ve yepyeni bir şekilde zuhur eder.

7230 Suyun yüzü ve fikir nehri akıp giderken, sevimli ve vahşi otlardan hâlî değildir.

7231 O kabukların içini suyun içinde ara. Çünkü su, nehre bağdan geliyor.

7232 Eğer hayat suyunun akışını görmüyorsan, üstündeki nebatın ve çör çöp makulesi şeylerin gidişine bak.

7233 Eğer su fazla ve kuvvetli akacak olursa sathındaki sûret kabukları da süratli geçer.

7234 Bu nehir, süratle aktığı için âriflerin kalbinde gam çok durmaz.

7235 Ruh nehrindeki su, çok ve süratli olursa o nehirde çörçöp makulesi şeyler kalmaz. Çabucak akar gider. Orada sudan, yâni feyz-i ilâhîden başka bir şey bulunmaz.

Bir yabancının bir şeyhin aleyhinde bulunması ve şeyhin müridinin ona cevap vermesi

7236 Bir kimse, bir şeyhi, kötü bir adamdır, doğru yolda sülûk etmez diye itham etti.

7237 "Şarap içer, mürâidir, habistir. Böyle bir adam, müridlere nasıl yardım edebilir?" dedi.

7238 Biri ona cevap verdi ki: "Edebini takın, aklını başına al, büyüklere böyle sûizanda bulunmak küçük bir suç değildir.

7239 Söylediğin sıfatlar ondan uzak olduğu gibi, o da o sıfatlardan beridir. Bir sel suyu ile onun duruluğu bulanmaz.

7240 Ehlullaha böyle iftirada bulunma! İsnâd ettiğin hâller, senin hayâlindir. Sayfayı çevir, bu fikirden vazgeç.

7241 Bu senin isnatların vâkî değildir. Faraza olsa bile, ey uçamayıp toprakta kalan kuş! Uçsuz bucaksız denize bir murdardan ne zarar olabilir?

7242 Şeyh, küçük havuzdan aşağı değildir ki, onu bir damla yolundan sürüklesin.

7243 Ateş İbrâhim'e zarar vermez ve yakmaz. Her kim Nemrut tabîatlı ise ateşten o korksun.

7244 İnsandaki nefs, Bâbil hükümdarı olan Nemrut gibidir. Akıl ve rûh ise Halilullah misâlidir. Ruh aslına vâsıl olmuş, nefis ise delil aramaktadır.

7245 Bu yol delili, çöllerde yolunu kaybetmiş olan yolcu içindir.

7246 Vâsıl-ı İlallah olanlar için basar-ı basiret ve yakîn ışığından başka delil ve yola ihtiyaç yoktur. Onlar maksûda ermiş oldukları için delilden ve yoldan müstağnidirler.

7247 Eğer o vâsıl-ı İlallah olan kimse, bir delilden bahsetse, bu kendisinin istidlale muhtaç olduğundan değil, mübâhese ve mücâdele ashabının anlaması içindir.

7248 Meselâ bir baba, aklıyla dünyayı ölçebilirken henüz söylemeye başlamış çocuğa karşı ninni der, mama der, bu ve bunun gibi sözler söyler.

7249 O üstâd, "elifte hiçbir şey yok" derse onun yüksek faziletinden bir şey eksilmez.

7250 Ağzı kapalı, yâni, daha serbest söylemeye alışmamış bir çocuğa öğretmek için, kendi dilinden ayrılmak gerektir.

7251 Onun diline gelmeli, anlayacağı derecede söylemeli ki senden ilim ve fen öğrensin.

7252 Bütün halk, pîr-i kâmilin çocukları gibi olduğu için onlara nasihat verirken anlayacakları tarzda söz söylemesi o pîr-i kâmile lâzımdır.

7253 Mürid, o itirazcıya dedi ki: "Kendini keskin kılıca vurma. Şah ile, sultan ile savaşa kalkışma.

7254 Eğer, havuz, denizle boy ölçüşmeye kalkarsa kendi varlığını temelinden yıkar.

7255 Şeyh, sahili bulunan küçük bir deniz değildir ki sizin murdarlığınızdan o bulansın.

7256 Küfrün bile bir haddi, bir ölçüsü vardır. Fakat şeyh-i kâmilin, onun nurunun haddi ve nihayeti yoktur.

7257 Hadd ü pâyânı olmayan Allah'ın huzurunda sınırlı olan her (lâ) dır, yoktur. Vech-i İlâhîden başkası fânidir.

7258 Şeyhin bulunduğu makamda küfür de, îmân da yoktur. Çünkü o bir meyvenin içi, küfür ve imân ise o meyvenin rengi ve kabuğu gibidir.

7259 Bu fâniler, yâni bütün yaratılanlar o vech-i bâkînin perdesi olmuş, vech-i bâkî leğen altında yanan bir muma dönmüştür.

7260 O halde bu cismin başı, o hakikat başının, yâni vech-i bâkînin bir örtüsüdür. O veche karşı bu cismin başı kâfirdir.

7261 Kâfir kimdir? Şeyh-i kâmilin imanından haberi olmayandır. Ölü kimdir? Şeyhin rûhundaki yüksekliği bilmeyendir.

7262 Ruh tecrübelerle sabittir ki haberdâr olmaktan ibarettir. Her kimde haber ziyade ise onun ruhu o kadar yüksektir.

7263 Bizim yâni insanların ruhu, hayvanât ruhundan yüksektir. Niçin? Çünkü fazla haberi ve ilmi vardır.

7264 Melek ruhu ise bizim canımızdan yüksektir. Çünkü melek, hiss-i müşterekten münezzehtir.

7265 Gönül sahibi olan enbiyâ ve evliyanın ruhları da meleklerin ruhlarından yüksektir. Feylesoflar, bunun aksini söylemişlerse de sen hayreti bırak.

7266 O sebepten Âdem Aleyhisselâm onların secde ettiği oldu. Çünkü onun ruhu meleklerin varlığından yüksekti.

7267 Yoksa daha iyi olana, kendisinden aşağı birine secdeyi emretmek lâyık olmaz.

7268 Allah'ın adli ve lûtfu, gülün diken huzurunda secde etmesini nasıl hoş görür?

7269 Ruh yükselince meleklerin ve akılların çıkabileceği son makamı da geçer ve her şeyin canı ona mutî olur.

7270 Kuşlar, balıklar, cinler ve insanlar, o yüksek ruha itaat ederler. Zîra o ziyâdelikte, öbürleri ise eksikliktedir.

7271 Balıklar onun iğnecisi olurlar, Nasıl ki iplikler, iğneye tâbî bulunurlar.

İbrahim bin Edhem'in deniz kenarındaki kıssasının bakiyesi

7272 O emîr, şeyhin emrinin tesirini görünce balıkların gelişinden kendisinde bir vecd hâsıl oldu.

7273 Emir dedi ki: "Balık bile, pîrân tarikatinden agâhtır. Dergâh-ı İlâhînin kovulmuşu ve mel'unu olan bedbahta yuh olsun.

7274 Balıklar pirden haberdâr olduğu halde biz uzak kalmışız. Bu devletten biz şakiyiz. Onlar saîd bulunuyor."

7275 Şeyhin karşısında yer öperek harâb bir hâlde ve ağlaya ağlaya gitti. Bir kapının açılması, yâni mânevî bir inkişâf hissi aşkıyla âdeta deli oldu.

7276 Şimdi ey yüzü yıkanmamış tahâretsiz; ne yapıyorsun? Kiminle hasede ve tartışmaya kalkışıyorsun?

7277 Sen aslan kuyruğuyla oynuyor, meleklerle yarış etmek istiyorsun.

7278 Sen hâlis hayırdan ibaret olan şeyhe neden kötü söylüyorsun? Aklını başına al ve onu alçaltmayı kendin için yükseliş sayma.

7279 Kötü nedir? Büyüklere muhtaç olan bakır demektir. Şeyh kimdir? Tesirine had ve pâyân olmayan kimyadır.

7280 Bakır, kimyadan feyz alarak altın olmazsa, kimya, bakırdan asla bakır olmaz.

7281 Kötü nedir? Ateş gibi yakan bir âsidir. Şeyh kimdir? Ezel deryasının kendisidir.

7282 Ateş dâima su ile korkutulur. Çünkü onu söndürür. Fakat su, yanmaktan ne vakit ve nasıl korkar?

7283 Ayın yüzünde ayıp görmeye, cennet içinde diken toplamaya kalkışıyorsun.

7284 Güneşi balçıkla sıvamak, ayın on dördünde noksan aramak istiyorsun.

7285 Dünyada parlayan bir güneş, bir yarasa için nasıl gizlenir?

7286 Ayıplar pîrânın reddetmesiyle ayıp oldu. Gayblar da onların esrarı muhafaza hususundaki gayretleriyle kayboldu.

7287 Evliyâullah hazarâtının bilfiil hizmetlerinden uzaksan bari onlara uzaktan yâr ve muhib ol, uzak kalışından çarçabuk pişmanlık göster ve bunu iş edin.

7288 O yoldan sana bir feyz rüzgârı essin. Sen haset ederek rahmet suyunu neden bağlıyorsun?

7289 Eğer uzak kalmışsan hazarât-ı evliyaya uzaktan olsun kuyruk salla, yâni; tevazû ve hürmet göster ki Allah "*Siz de ey mü'minler, nerede olursanız olun, yüzünüzü o tarafa doğru çevirin!*[116]" buyurmuştur.

7290 Bir merkep, hızlı ve dikkatsiz adım atarak çamura düşerse kalkmak ve kurtulmak için kımıldanıp durur.

7291 O düştüğü yeri, orada kalmak için düzeltmeye kalkışmaz. Çünkü oranın yaşanacak bir yer olmadığını bilir.

7292 Ey itirazcı! Senin hissin eşeğin duygusundan daha aşağı olmuş kî kalbin bu itiraz ve inkâr çamurundan sıçrayıp kalkmıyor.

7293 Çamur içinde iken tevile ruhsat veriyorsun; nasıl oluyor da oradan gönlünü çekip çıkarmak istemiyorsun?

7294 Bu benim için caizdir, çünkü ben mecburum. Allah lûtuf ve keremiyle âcizi muaheze etmez diyorsun.

7295 Cenâb-ı Hak, seni muaheze etmektedir. Amma sen o muahezeyi gururundan kör sırtlan gibi görmüyorsun.

7296 Sırtlan avlamak isteyenler, "Bu mağarada sırtlan yoktur, dışarıda aramalıdır." derler.

7297 Bunu derler ve tuzak kurarlar. Sırtlan ise "Benim mağarada olduğumdan haberleri yoktur." der.

7298 Yine sırtlan der ki: "Bu düşman benim burada olduğumu bilseydi şu sırtlan nerede?" diye nasıl seslenirdi.

Bir şahsın "Allah beni günah sebebiyle ayıplamıyor, cezalandırmıyor." demesi ve Şuayb Aleyhisselâm'ın ona cevap vermesi

7299 Şuayb peygamber zamanında biri demişti ki: "Allah benim bir çok ayıbımı ve günahımı gördü.

7300 Benden bu kadar günah ve cürüm gördüğü halde Allah lûtuf ve keremiyle beni muaheze etmiyor."

7301 Hak Teâlâ, Şuayb'ın kulağına gayb yoluyla ve kemâl-i fesâhatla, ona cevap olarak dedi ki,

7302 "Ben bu kadar günah ettim de Allah, keremiyle beni muaheze etmedi, diyorsun.

7303 Ey doğru yolu bırakmış da çöle sapmış olan sefih; aksine ve tersine söylüyorsun.

[116] Bakara Sûresi'nin 144. âyetinden.

7304 Seni ne kadar muaheze ediyorum da farkında değilsin, ayağından başına kadar zincirler içinde kalmışsın.

7305 Ey kara tencere; senin pasın içerinin simasını harap ve simsiyah etmiştir.

7306 Kalbinde pas pas üstüne yığıldığı için o kalp, esrâr-ı İlâhiyi görmekten kör oldu.

7307 O duman yeni bir tencereye vursa, arpa kadar bile olsa, eseri o tencerede görünür.

7308 Çünkü her şey zıddıyla peyda olur. Beyaz bir satıh üstünde o karalık rüsvâ olur.

7309 Tencere kararınca onun üstünde dumanın tesirini çarçabuk kim görür?

7310 Demirci, zenci olursa duman onun yüzünde bir iz bırakmaz.

7311 Fakat Rûmî, yâni beyaz kimse demircilik ederse dumanın tesirinden onun yüzü kararır.

7312 Çabucak günâhın tesirini anlar ve: Yâ Rabbî! diye inleyerek tevbe eder.

7313 Günahtâ ısrar ve kötülüğü âdet edinirse basar-ı basiretine toprak doldurmuş olur; o günahı görmez ve o vicdan azabını hissetmez.

7314 Tevbe ve istiğfar etmesini düşünmez de, o günah, onun kalbine iyi görünür; neticede ise dinden, imandan olur.

7315 Pişman olup nedamet hissediş ve içi yanarak Yâ Rabbî deyiş ondan zail olur, gönül aynasına beş kat pas ve zulmet oturur.

7316 Onun demir kalbini, kaskatı olan kalbini paslar yemeye ve cevher-i îmânını zulmetler eksiltmeye başlar.

7317 Beyaz bir kâğıt üzerine yazarsan o yazı bakınca okunur.

7318 Yazılı bir kâğıt üzerine yazarsan yazdığın anlaşılmaz, okunması da yanlış olur.

7319 Zîra mürekkebin siyahlığı üst üste gelince iki yazı da anlaşılmaz ve mânâ çıkmaz olur.

7320 Eğer üçüncü defa o kâğıda yazacak olursan onu kâfir kalbi gibi simsiyah edersin.

7321 O halde her şeyin çâresini bulan Allah'ın dergâhına sığınmaktan başka ne çâre vardır? Ümitsizlik, yâni; yeise düşmek bakırdır, onun iksiri ise Allah'ın nazar-ı rahmetidir.

7322 Ümitsizlikleri Hakk'a arz edin ve O'ndan rahmet ve hidâyet ümidinde bulunun ki, devasız dertten, yâni böyle kalbinizin kararmasından ve paslanmasından kurtulasınız."

7323 Şuayb Aleyhisselâm, bu nükteleri "Allah beni muaheze etmiyor" diyen kimseye söyleyince, Peygamberin rûhânî nefesinden onun kalbinde gül açıldı.

7324 Onun ruhu semâdan gelen vahyi, Şuayb Aleyhisselâm'dan işitince: "Eğer bizi muaheze ediyorsa hani o muahezenin nişanı?" diye sordu.

7325 Şuayb peygamber dedi ki: "Yâ Rab; o adam bana karşı müdâfaada bulunuyor ve senin ettiğin muahezeye nişan istiyor."

7326 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Ben settarım[117], onun işinin kötülüğüne dâir bir işaretten başka, sırlarını söylemem.

7327 Onu muaheze etmekte olduğumun bir nişanı şudur ki, o tâatta bulunuyor, oruç tutuyor, namaz kılıyor.

7328 Namazdan, zekâttan ve başka ibadetlerin hiçbirinden zerre kadar zevk almıyor.

7329 Yüksek tâatlarda ve amellerde bulunuyor, lâkin zerre miktarı neşe duymuyor.

7330 Tâatların mahsûl vermesi için kalpte mânevî bir zevk lâzımdır. Nitekim ağacın yetişmesi için içli tohum gerektir.

7331 İçi olmayan tohum nasıl fidan olur? Cansız sûret hayalden başka bir şey değildir."

O yabancı adamın şeyhi ayıplaması kıssasının bakiyesi

7332 O habis herif, şeyh aleyhinde hezeyan söyledi ve köpek gibi uludu. Şaşının aklı dâima eğri görür.

7333 Ben onu işret meclisinin ortasında gördüm. O takvadan ârî ve müflis bir adamdır.

7334 Eğer inanmazsan kalk bu gece seni götüreyim de şeyhinin fıskını ayan beyân göresin.

7335 Müridi gece bir pencere önüne götürdü ve: "şeyhin fıskına ve işret edişine bak" dedi.

7336 "Bak o gündüz mürâîsi, gece fâsıkı olan adama ki gündüzleri Hazreti Mustafâ gibi görünür, geceleri Ebü Leheb gibi olur.

7337 Gündüz onun adı Abdullah olmuştur. Geceleyin neûzü billâh, elinde kadeh vardır."

7338 Mürid, pirin elinde dolu bir şişe gördü. İçeriye girip "Şeyhim gizli açığa çıktı." dedi.

7339 Sen, (şarap kadehine şeytan hemencecik işeyiverir) demez mi idin?

---

[117] Settâr: Allah'ın sıfatlarından (kullarının kusurlarını, ayıplarını örten bağışlayan mânâsında).

7340 Şeyh cevap verdi: "Kadehimi öyle doldurdular ki oraya şeytanın sidiği değil, bir üzerlik tohumu bile sığmaz.

7341 Buraya bak, şu kadehe bir zerre bile sığar mı? Bu sözü yanlış işitmiş ve aldanmışsın.

7342 Bu kadeh ve bu şarap zâhirî değildir. Bu sûizanı, gaybı gören şeyhten uzaklaştır."

7343 Ey abes söyleyen, şarap kadehi şeyhin varlığıdır. Nûr-i İlâhî ile öyle doludur ki içine şeytan sidiği sığmaz.

7344 Hakk'ın nûruyla lebaleb doludur. Ten kadehini kırmış ve nûr-u mutlak olmuştur.

7345 Güneşin nuru murdar bir şey üzerine aksederse habaset kabul etmez, yâni kirlenmez. O ayn-i nurdur.

7346 Şeyh dedi ki: "Bu, hakikaten ne kadehtir, ne şaraptır. Ey münkir aşağıya gel de bak."

7347 O itirazcı geldi ve şeyhin elindeki kadehin âlâ bal olduğunu görünce o hakir düşman mahçup oldu.

7348 O vakit şeyh, müridine dedi ki: "Git benim için nebiz (hurma şarabı) iste.

7349 Ki ben hastayım ve muzdar olmuşum. Hastalıktan mahmasa (açlık) hâlini de geçmişim.

7350 Zarurette her murdar şey temiz ve kullanılması caiz olur. Ehlullah münkiri olanın başına lânetler yağsın."

7351 O mürid meyhaneyi dolaştı ve şeyhe götürmek için her küpün içindekini tattı.

7352 Bütün küplerde şarap bulamadı. Her küp bal ile dolmuştu.

7353 Mürid, meyhânedekilere: "Ey rindler; ne haldir ve ne iştir ki hiçbir küpte şarap bulamıyorum." dedi.

7354 Meyhanedeki sarhoşlar; ağlaya ağlaya ve ellerini başlarına vura vura şeyhin yanına geldiler.

7355 "Ey şeyh-i muazzam; sen meyhaneye gelince senin gelişinin bereketiyle bütün şaraplar bal oldu.

7356 Sen şarabı murdarlıktan tebdil eyledin, temiz bal haline getirdin. Bizim ruhumuzu habasetten, pislikten tebdil ve tathîr eyle dediler.

7357 Eğer Alem, kanla ve haram şeyler ile dolsa, Allah'ın has kulları yine helâlden başka bir şey yemezler.

Âişe Radiyallahü Anha'nın Hazreti Peygamber Aleyhisselâm'a: "Sen her yerde seccadesiz namaz kılıyorsun, nasıl oluyor?" demesi

7358 Hazreti Âişe bir gün Risâletpenâh Efendimize: "Yâ Resûlallah! Sen gizli ve aşikâre,

7359 Nerede olursan namaz kılıyorsun. Halbuki evin içinde kirli ve bulaşık kimseler gezer.

7360 Bilirsin ki her pis çocuk, dolaştığı yerleri kirletir." dedi

7361 Resûlullah buyurdu ki: "Cenâb-ı Hak, büyük kullan için pisi, temiz hale getirir.

7362 Ondan dolayı, Allah'ın lûtfu benim secde ettiğim yeri, tâ yedinci kât göğe varıncaya kadar temiz kılmıştır."

7363 Sakın, sakın mülûk-i mâneviye olan ehlullâha hased etme. Yoksa dünyada bir şeytan olursun. Çünkü İblis de Âdem Aleyhisselâm'a hased etmiş ve ondan dolayı mel'ûn-u ebedî olmuştur.

7364 Bir velî zehir yiyecek olursa o zehir bal olur. Sen bal yersen bazen o bal zehir yerine geçer.

7365 Çünkü o velînin hem kendi, hem de işi değişmiş, onun atesi nura tahavvül eylemiştir.

7366 Ebabil kuşlarında Hak kuvveti vardı. Yoksa bir kuş, fili nasıl öldürür?

7367 Kâbe'yi yıkmak için gelen Ebrehe ordusunu birkaç kuşcağız bozdu. Tâ bilesin ki onların kuvveti Hak'tandı.

7368 Eğer Ebabil kuşlarının Ebrehe ordusunu bozduğu hakkında sana vesvese ve şüphe gelirse git de Fîl sûresini oku.

7369 Eğer ehlullah ile inatlaşmaya ve eşitlik davasına kalkışırsan onların inkisarından başını kurtaramazsın. Kurtaracak olursan beni kâfir say.

Bir farenin, bir devenin yularından tutup çekmesi ve bundan dolayı kendi kendine gururlanması

7370 Ufak bir fare, bir devenin yularını yakaladı ve inadına çekmeye başladı.

7371 Deve, uysal tabiatı yüzünden onun çekmesine tâbi oldu. Fare ise "ben pehlivanmışım" diye kibirlendi.

7372 Farenin bu düşüncesi deveye aksetti. "Hoş, imdi ben sana seni gösteririm" dedi.

7373 Büyük bir nehrin kenarına kadar geldiler ki onu geçmek için cesim fil bile âciz kalırdı.

7374 Fare orada durdu ve şaşırdı. Deve ona dedi ki: "Ey dağ ve ova arkadaşı.

7375 Bu duruşun nedir, bu hayranlığın neden? Haydi kahramanca nehrin içine gir.

7376 Sen benim kılavuzum ve rehberimsin. Yolun ortasında şaşırıp kalma ve sükût etme."

7377 Fare dedi ki: "Arkadaş, bu su büyüktür ve derindir. Ben boğulmaktan korkuyorum."

7378 Deve: "Dur bakayım, suyun derinliği ne kadar?" diyerek nehrin içine ayak attı.

7379 "Ey kör sıçan, su ancak dize kadar. Neden şaşırıp kaldın ve niçin aklın başından gitti?"

7380 Fare dedi ki: "Nehir sana göre karınca, bize göre de ejderhâ gibidir. Çünkü dizden dize fark vardır.

7381 Ey hüner sahibi; su, senin dizine kadar ise benim hakikaten başımı yüz arşın geçmiştir."

7382 Deve dedi ki: "Bir daha terbiyesizlik etme ki onun kıvılcımıyla bedenin ve ruhun yanmasın.

7383 Sen kendin gibi farelerle inatlaş. Farenin deveye karşı sözü olamaz."

7384 Fare dedi ki: "Tevbe ettim, Allah rızâsı için şu boğucu sudan beni geçir."

7385 Farenin şu yalvarışına karşı deve merhamete geldi de: "Sıçra, hörgücüm üzerine otur.

7386 Bu suyu geçmek ve başkalarını geçirmek bana ve cinsim develere mahsustur. Senin gibi yüz binlercesini geçiririz."

7387 Ey gafil insan! Madem ki peygamber değilsin, muktedâ olamamışsın. Yolda geri kal ve bir üstadın arkasından yürü ki bir gün kuyudan çıkıp Yusuf Aleyhisselâm gibi mansıp sahibi olasın.

7388 Madem ki pâdişah değilsin, tâbi ol. Madem ki gemici değilsin, gemi kullanmaya kalkışma.

7389 Kâmil olmayınca yalnız başına dükkân açma. Evvelâ elini yıka, sonra hamur açmaya başla.

7390 (*Ensitû*)[118] emrini dinleyip sus. Hak lisânı değilsen kulak kesil.

7391 Büyük bir zâtın huzurunda âcizcesine mâruzâtta bulun.

---

[118] A'raf Sûresi'nin 204. âyetinden. "*Kur'ân okunduğu zaman, hemen susup onu dinleyin, umulur ki, rahmete nâil olursunuz.*"

7392 Kibir ve kinin başlangıcı şehvettendir. Şehvetin artması ve meleke[119] hâlini alması da onun âdet edilmesindendir.

7393 İnsanda kötü huy âdet hâlini alırsa, biri seni o halden çekmek isteyince ona hiddetlenir ve kin bağlarsın.

7394 Sen çamur yemeye alışınca, seni ondan men etmek isteyen nazarında düşman kesilir.

7395 Putperestler, putun etrafında toplanınca, puthâne yoluna mâni olmak isteyenlere düşman olurlar.

7396 İblis evvelce melekler arasında büyük tanınmış ve o serverliğe alışmış olduğu için, eşeklik etti de Âdem Aleyhisselâm'ı hakir gördü.

7397 "Benden daha iyi server mi olur ki benim gibi büyük bir zât ona secde etsin." dedi.

7398 İbtidâ, yâni ezelde tiryak, panzehir mahalli olmuş bir ruhtan başkası için, riyaset ve serverlik zehirdir.

7399 Dağ yılan dolu olsa da korkma ki içerisinde panzehir vardır.

7400 Riyaset, emaret gibi hevesler, dimağına nedim olur, yâni kafanda yerleşir kalırsa; o hevesi kırmak ve seni vazgeçirmek isteyen sence ezelî bir düşman olur.

7401 Senin tabiatın hilâfına biri bir şey söylerse, ona karşı sende bir çok kin peydâ olur.

7402 "O kimse beni tabiatımdan ayırmak ve beni şâkird ve tâbi kılmak istiyor." dersin.

7403 Kötü tabiat sağlamlaşmayınca muhalefet âteşgedesi nasıl parlar?

7404 Riyaset sevdasında olan kimse, muhalifi büyücek bir zât olursa ona karşı düşmanlığını açıklamaya cesaret edemez.

7405 Çünkü kötü tabiatı kuvvetlenmiş, âdet hâlini almış, ondan dolayı şehveti de karınca gibi iken yılan gibi olmuştur.

7406 Ey huysuz kimse, şehvet yılanını mücâhede ile öldür, yoksa o yılan daha büyür ve ejderhâ olur.

7407 Lâkin herkes kendi yılanını karınca görür, ahlâksızlığını hakkıyla müşahede edemez. Onun için sen kendini bir âriften sor.

7408 Bakır altın olmayınca bakır olduğunu, gönül mânevî şâh olmadıkça müflis bulunduğunu bilmez.

---

[119] Meleke: Bir işi uzun bir süre tekrarlamayla kazanılan el alışkanlığı ve ustalık.

7409 Ey gönül, bakır gibi iksire hizmet et ve sevgilinin cefâsını çek.

7410 Sevgili kimdir? İyi bil ki ehl-i dil ve ehlullahdır ki, gece ile gündüz birbirinden nasıl çekinir ve ayrılırsa, bunlar da dünyadan öyle çekinirler.

7411 Âllah'ın has kullarını ayıplama, pâdişahı hırsızlıkla itham etme.

Gemide hırsızlıkla itham edilen dervişin kerametleri

7412 Bir gemide bir derviş vardı ki mertlik ve insanlıktan bir yığın yapmıştı.

7413 Bir altın torbası kayboldu. Derviş ise uyumuştu. Gemide herkesi aradılar, biri de o dervişi gösterdi.

7414 "Şu uyuyan fakiri de arayalım." dedi. Para sahibi kederinden onu da uyandırdı.

7415 Ve: "Bu gemide bir altın torbası kaybolmuştur. Onun için herkesi aradık, sen de aranmaktan kurtulamazsın.

7416 Abanı çıkar ve soyun ki halkın evhamı senden fariğ olsun." dedi.

7417 Derviş dedi ki: "Yâ Rabbî şu âdî kimseler, kulunu itham ettiler. Fermanını eriştir."

7418 Dervişin kalbi kırılınca, o anda ve denizin her tarafından,

7419 Yüz binlerce balık başını çıkardı ki, her birinin ağzında gayet kıymetli bir inci vardı.

7420 İncilerin her biri, bir memleketin haracı değerinde idi ki, Allah tarafından gönderiliyordu ve ortak malı değildi.

7421 Balıkların ağzından aldığı bir kaç inciyi gemiye attı ve sıçrayıp havada iskemleye oturur gibi oturdu.

7422 Pâdişahların taht üzerinde murabba oturdukları gibi, o da havada oturmuştu, gemi önünde bulunuyordu.

7423 Gemidekilere hitab ederek dedi ki: "Haydi gidin, gemi sizin, Hak benim olsun ve yoksul bir hırsız sizinle bir arada bulunmasın.

7424 Acaba bu ayrılıktan kim zarar görecektir? Ben Allah'a yakın ve halka uzak olmakla hoşum.

7425 O, ne beni hırsızlıkla itham eder, ne de yularımı bir gammazın eline verir."

7426 Gemi halkı ona: "Ey büyük zât! Böyle âlî bir makamı sana neden verdiler?" diye seslendiler.

7427 Derviş kinaye tarikiyle dedi ki: "Bir fakiri itham etmekten ve hakir bir şey için Hakk'ı incitmekten verdiler." dedi.

7428 "Hâşâ ve kellâ! Fakiri itham etmekten değil, belki mânevî sultan olanlara tazim ettiğim için verdiler ki, fakirler hakkında sûizan beslemedim.

7429 O lâtif ve nefesi hoş fakirler ki Abese sûresi onlara övmek için nazil olmuştur.[120]

7430 Fakat bahsedilen fakirlik dünyaya sarılmak için değildir; belki nazarında Hak'tan başka bir şey olmayan kimse içindir.

7431 Cenâb-ı Hakk'ın yedinci kat semâdaki hazinesine emin kıldığı zevatı, ben nasıl itham edebilirim?

7432 İtham edilen nefisdir, akl-ı şerif değildir. İtham olunan duygudur, lâtif nur değildir.

7433 Nefis şüpheci feylesoflar gibidir. Onu döv ki, dayak kâr eder; hüccet ve delil tesir etmez.

7434 Bir şüphei mucizeyi görür, o esnada hak olduğunu kabul eder; sonra da "gördüğüm bir hayâl idi" der.

7435 Yine o şüpheci der ki: "O acâibi görmek hakikat olsaydı onun görünüşü gece gündüz gözde devam ederdi, yâni her vakit görülürdü."

7436 Zira o acâyip mucize, bu hiss-i rü'yette ikâmet etmekten arlanır. Tavus kuşu dar bir kuyu içinde nasıl bulunur?

7437 Sakın bana çok söylüyor deme. Ben yüzde birini söylüyorum ki o söylediğim de kıl gibi ince bahislerdir.

Dervişlerin, diğer bir derviş için, "Şeyhin huzurunda çok konuşuyor" diye kınayıp takbih etmeleri

7438 Dervişler bir dervişi kınayıp, ayıplayarak tekke şeyhinin karşısına geldiler.

7439 Şeyhe dediler ki: "Ey bizim muktedâmız! Bu dervişten bizim hakkımızı al."

7440 Şeyh, "Dervişler! Ne şikâyetiniz var?" diye sordu. Onlar da dediler ki: "Bu dervişin ağır üç huyu var.

7441 Söze başladı mı çıngırak gibi gevezelik eder, yemekte yirmi kişiden fazla yer.

---

[120] Abese Sûresi'nin nâzil olma sebebi, 6014. beytin dipnotunda anlatılmıştır.

7442 Uyuyacak olursa ashâb-ı Kehf gibi uyanmak bilmez." diyerek şeyhin önünde gürültü, patırdı ettiler.

7443 Şeyh, o şikâyet edilen dervişe teveccüh ederek: "Her hususta itidal'i tercih et, dedi.

7444 Hadiste: "*İşlerin hayırlısı ortasıdır.*" buyrulmuş; insandaki dört karışmış şeyin itidal derecesinde bulunması faydalı olmuştur.

7445 Vücutta dört karışmış şey denilen kan, balgam, safra ve sevda'dan biri artacak olursa insanın bedeni hasta olur.

7446 Sıfat ve haslet hususunda arkadaşından fazla olma ki o fazlalık, sonunda arkadaştan ayrılmayı gerektirir.

7447 Mûsâ Aleyhisselâm'ın sözü endaze ve îtidâl üzere idi. Lâkin o kadar söyleyişi bile o iyi dosta, yâni; Hızır Aleyhisselâm'a fazla geldi.

7448 O fazlalık, Hızır Aleyhisselâm'a muhalefet göründüğü için 'Sen çok söylüyorsun, artık ayrılalım, sen de git.' dedi.

7449 Ey Mûsâ makamında olan mürid! Çok söylüyorsun. Uzaklaş, yoksa bana karşı dilsiz ve kör olmalısın.

7450 Sen namazda ansızın abdestini bozarsan müfti sana "koş abdestini tazele" der.

7451 Eğer gidip abdest almazsan kuru kuru, yâni nafile yere yatıp kalkmış olursun. Ey sapık adam! Namazın bozulmuştur, otur.

7452 Sen senin gibi olanların ve senin sözlerine âşık ve teşne bulunanların yanına git ve onların yanında dırlan.

7453 Bekçinin uyuyanlara faydası olur, balıkların bekçiye ihtiyâcı yoktur.

7454 Elbise giyinmiş olanların nazarı çamaşırcıyadır; fakat her şeyden soyunmuş olan bir ruhun ziyneti Hakk'ın tecellîsidir.

7455 Yâ ruhen her şeyden tecerrüt etmiş olanların yanından çekil, yahut sen de onlar gibi varlık elbisesinden soyun.

7456 Eğer tamâmıyla soyunmaya muktedir olamazsan, elbiseyi az giyin, yâni ben ve biz gibi benlik ifâde eden sözleri az söyle, enâniyet dâvasında bulunma ki vasat bir yoldan gitmiş olasın."

Hakkında şikâyet edilen dervişin, şeyhe özür beyan etmesi

7457 O mürid, o şeyhe ahvâlini söyledi. Özür ile mazereti birleştirdi.

7458 Kelîmullahın suallerine Hızır'ın cevapları gibi güzelce, doğruca cevaplar verdi.

7459 Mûsâ'nın hatırındaki bir çok müşkil halledildi. Çünkü Hızır, her müşkil için ona bir anahtar vermişti.

7460 O mürîd de Hızır'dan mirasa konmuştu. Şeyhe cevap vermek için himmet sarf etti.

7461 Dedi ki: "Orta yol vakıa hikmettir, lâkin vasat da nisbetledir.

7462 Derenin suyu deveye göre azdır, lâkin fareye nisbetle o, deniz gibidir.

7463 Her kimin dört ekmeğe ihtiyacı olur da ikisini, yahut üçünü yer de ikisini, yahut birini bırakırsa o, onun için vasattır.

7464 Eğer dört ekmeğin dördünü de yerse vasattan uzaktır; belki o, kaz gibi hırs eseridir.

7465 Bir kimsenin on ekmek yemeğe iştihâsı varken altı tanesini yerse, bilmiş ol ki o vasattır.

7466 Benim elli ekmek yemeye iştihâm var, sen ise altıyı da yemeyebilirsin. Bu sûretle ikimiz müsavi olamayız.

7467 Sen on rekat namaz kılmakla usanırsın. Ben beş yüz rekâtla zayıf düşmem.

7468 Meselâ bir kimse aşk yolunda can verir, diğeri de bir ekmek verirken can çekişir.

7469 Bu vasat, nihayet bulan bir şey hakkındadır ki onun başı ve sonu olur.

7470 İbtidâ ve son olmak gerektir ki arkasında vasat tasavvur olunabilsin.

7471 Nihayetsiz olanda ise iki taraf, yâni; evvel ve son yoktur. O halde ona nasıl vasat sarf olunur?

7472 Cenâb-ı Hakk'ın evvel ve âhirinden kimse nişan veremedi. Çünkü o ezelî ve ebedîdir. sınırsız olduğu için vasatı da yoktur. Kelâm-ı İlâhîsinde "*Bütün denizler mürekkeb olsa...*[121]" buyurmuştur.

7473 Yedi deniz tamâmıyla mürekkep olsa da, kelimât-ı İlâhiyenin yazılıp bitmesine ümit ve imkân yoktur.

7474 Bağlar, ormanlar kalem olsa da bu söz, yâni; kelimât-ı İlâhiye asla azalıp çoğalmaz.

---

[121] Kehf Sûresi'nin 109. âyetinden: "De ki: *Eğer Rabbimin sözlerini yazmak için deniz mürekkep olsa, Rabbimin sözleri tükenmeden önce, deniz muhakkak tükenecekti, bir mislini daha yardımcı getirsek bile.*"

7475 Benim hâlim bazen uykuya benzer, sapık biri o hâli uyku sanır.

7476 Benim gözümü uyumuş, kalbimi uyanık; işsiz, güçsüz duruşumu, iş ve güçte bil.

7477 Hazreti Peygamber, 'Gözlerim uyur, kalbim uyumaz ve Rabbü'l-Enâm'dan gafil olmaz.' buyurmuştur.

7478 Senin gözün uyanık, kalbin uykuda; benim gözüm uykuda, kalbim kapılar açmaktadır.

7479 Kalbimin bilinen beş duygudan başka beş hissi vardır, iki âlem, yâni dünyâ ve âhiret manzaralarını gönüldeki hissim görmektedir.

7480 Sen kendi mânevî zaafınla bana bakma. Sana gece olan vakit benim için gündüzdür.

7481 Sana zindan olan yer, benim için bağ, bahçe gibidir. Meşguliyetin tâ kendisi bana, istirahat olmuştur.

7482 Senin ayağın çamura batmış, bana o çamur gül olmuştur. Sana matem olan benim için düğün ve davuldur.

7483 Yerde ve seninle beraber oturuyorum ama; öyle iken Zühal seyyaresi gibi yedinci kat gökte seyran etmekteyim.

7484 Seninle oturan ben değilim, benim gölgemdir. Benim mertebem fikirlerin fevkindedir.

7485 Çünkü ben ölçülerin hududunu geçmişim, fikir hududunun haricinde dolaşmaktayım.

7486 Ben fikre hâkimim, mahkûm değilim. Çünkü binayı yapan, o binaya hâkimdir.

7487 Halkın cümlesi fikir ve endişe mağlûbudur. Ondan dolayı hepsi kalben hasta ve mağmumdur.

7488 Ben kasden kendimi endişeye veririm. Fakat isteyince o endişe esiri olanların arasından sıçrar, kalkarım.

7489 Ben yükseklerde uçan bir kuşum. Endişe ise sinektir. Bir sinek beni nasıl elde edebilir?

7490 Âcizler benimle konuşma imkânını bulsun ve feyz alsınlar diye kasden yükseklerden aşağıya inerim.

7491 Bu süflî sıfatlı âlemden bana usanç gelince, yükseklerde uçan kuş gibi hakikat semâlarında uçarım.[122]

---

[122] Mülk Sûresi'nin 19. âyetine işarettir: "*Üstlerinde kanatlarını açıp yumarak uçan kuşları görmüyorlar mı? Onları Rahmân'dan başkası tutmuyor. Doğrusu O, her şeyi görmektedir.*"

7492 Benim kanadım kendi zâtımdan hâsıl olmuştur. Ben çirişle[123] iki kanadı kendime yapıştırmam.

7493 Câfer-i Tayyâr'ın kanadı dâimidir. Câfer-i Târrar'ın[124] kanadı ise iğretidir.

7494 Hakikat zevkini tatmayanlar indinde dervişin, şöyle böyle yaparım demesi dâvadan ve lâftan ibarettir. Lâkin mânâ ufuklarının sakinleri nezdinde o sözlerin mânâsı vardır ve doğrudur.

7495 Bu sözler, karga gibi mânâ bigânelerine, laf ve dava gelir. Bir sineğe göre tencerenin boşu ve dolusu birdir.

7496 Yediğin lokma sende güher oluyorsa ses çıkarma. Yiyebildiğin kadar ye.

7497 Şeyhin biri, bir gün, hakkında çok yiyor diye edilen sûizanını defetmek için bir leğene istifra etti, lâkin leğen inci ile doldu.

7498 Hakikati gören o pîr-i kâmil, itirazcının akılsızlığından dolayı, mânevî olan cevheri maddî olarak inci sûretinde gösterdi.

7499 Fakat, pak olan yemekler de senin midende pisliğe tahavvül ediyorsa, boğazını kilitle ve anahtarını sakla.

7500 Lokma her kimin midesinde nura tahavvül ediyorsa o kimseye her istediğini yemek helâl olur.

Doğruluğuna, kendisi şahit olan bir davanın beyanı

7501 Eğer sen benim ruhuma âşinâ isen benim manidar olan sözüm davadan ve iddiadan ibaret değildir.

7502 Eğer gece yarısı senin yanındayım dersem geceden korkma ki ben senin akrabanım.

7503 Kendi akrabanın sesini işitince bu iki davanın mânâlı olduğunu anlarsın.

7504 Yanında bulunuş ve akraban oluş iki dâvadır, fakat iyi bir anlayışa göre, her iki dava da mânâlıdır ve o dâvalar, kendilerinin doğruluk şahididirler.

7505 Sesin yakınlığı, o sesin bir dosttan geldiğine şahâdet eder.

7506 Akraba sesinin lezzeti de, o aziz akrabanın doğruluğuna şâhittir.

---

[123] Çiriş: Sarı zambak veya çirişotu kökünün öğütülmesiyle elde edilen sarı toz. Sulandırılarak yapıştırıcı olarak kullanılır.

[124] Tarrar; hırsız, yankesici gibi bir mânâ ifade eder. Mesnevî şârihi İsmail Ankaravî, Cafer-i Tarrar'ın belirli bir kişi olma ihtimali bulunduğunu söyler.

7507 İlhama mazhar olmayan bir ahmak ki cehaletinden yabancı ile, akraba sesini ayırd edemez.

7508 Bu ahmağın indinde o akraba sesi, mânâsız davadan ibaret kalır. Çünkü onun cehaleti inkârına sebep olur.

7509 Fakat içerisi münevver ve zekî bir kimse indinde o ses, mânânın ta kendisi olur.

7510 Yahut Arapça bilen biri, Arapça olarak, "ben Arapça bilirim" dese,

7511 Onun "Arapça bilirim" demesi bir dâva olmakla beraber, Arapça söylemesi, o davanın doğruluğuna şahâdet eden bir mânâdır.

7512 Yahut bir kâtip: "Ben kâtibim ve yazı okur büyük bir adamım" diye bir kâğıda yazsa,

7513 Bu yazı bir dava olmakla beraber, o davanın doğruluğuna da şahit olur.

7514 Yahut bir sofi derse ki: "Sen dün gece rüyânda seccadesi omzunda bir sofî gördün.

7515 O ben idim. Sana rüyanda nazardaki feyizleri anlatmış;

7516 Dinle ve halka gibi kulağına küpe eyle, demiştim. O sözü hatırla!"

7517 O rüyâ hatırına gelince bu söz, sana yeni bir mucize ve eski bir altın gibi olur.

7518 Bu söz, vakıa bir dâva ve bir iddia gibi görünür, fakat, rüyayı görenin ruhu "evet" der ve o dâvanın doğruluğuna şahâdet eder.

7519 Hikmet, mü'minin kaybolmuş devesi gibi olduğu için, onu kimden işitirse işitsin, hikmet ve hakikat olduğuna yakîn hâsıl eder.

7520 Mü'min kendisini o hikmet karşısında bulunca nasıl şüphe edebilir, nasıl yanılabilir?

7521 Susamış bir adama: "Bardakta su vardır, koş, o suyu al, iç!" dersen,

7522 Susamış kimse: "Bu, bir davadır, ey müddeî, çekil git yanımdan." der mi?

7523 Yahut: "Bunun su cinsinden ve tatlı su nev'inden olduğuna bir şahit ve bir hüccet getir." teklifinde bulunur mu?

7524 Yahut bir valide, süt emen çocuğuna: "Gel oğlum! Ben annenim." diye seslense.

7525 Çocuk: "Anne! Annem olduğuna hüccet getir ki sütünü içip, karar edeyim." der mi?

7526 Kalbinde Allah'tan zevk bulunan her ümmete, peygamberin yüzü ve sesi mucizedir.

7527 Peygamber dışarıdan seslenince, ümmetin ruhu içerden secde eder.

7528 Çünkü o peygamberin avazı gibi bir sesi, can kulağı, dünyada kimseden işitmemiştir.

7529 O misilsiz can kulağı, misli olmayan o sesten neşelenir de, lisân-ı İlâhîden: (*feinnî garîb*)[125] nüktesini işitir.

7530 Yahya'nın annesi, çocuğunu doğurmadan evvel Meryem'e gizlice dedi ki:

7531 "Yakînen görüyorum ki senin karnında mânevî bir sultan vardır. Ülü'l-azm enbiyâdandır ve ziyadesiyle âgâhtır.

7532 Seninle karşılaşınca, karnımdaki ona doğru secde etti.

7533 Karnımdaki bu çocuk, senin karnındakine secde etti de onun secdesinden tenime dert ve ıstırap vâki oldu, sancılandım."

Bu kıssanın doğruluğundan şüphe edilmesi

7534 Budalalar derler ki: "Bu masala hadd-ı ibtâl çek, yâni; yazılmışını çiz. Çünkü yalandır ve yanlıştır.

7535 Çünkü Meryem, çocuğunu doğurduğu vakit akrabadan da, yabancıdan da uzakta idi.

7536 Hazreti Meryem, çocuğunu doğurmadan evvel şehir hâricinden dâhiline gelmemişti.

7537 Yahya'nın annesi onu nerede gördü ki, bu macerayı, yâni karnındaki çocuğun secde ettiğini ona söylemiş olsun."

Bu şüphenin cevabı

7538 Ufukların gaybı, yâni uzaklardaki haller kendisine malûm olan ilham sahibi bilir ki:

7539 Göz önünden uzakta bulunan Yahya'nın anası, Meryem'in basar-ı basireti karşısında görünebilir.

7540 Hakk'ın lûtuf ve inayeti, cesedi kafes hâline getirip de oradan nûr-i İlâhî

[125] Bakara Sûresi'nin 186. âyetinden: "*Şayet kullarım, sana benden sordularsa, gerçekten ben çok yakınımdır...*"

nüfuz edince, o lûtufa mazhar olan kimse, gözleri kapalı olduğu halde dostu görür.

7541 Eğer Meryem Aleyhisselâm Yahya'nın annesini hâriçten ve dâhilden görmediyse de, ey âciz kimse hikâyeden mânâ anla.

7542 Efsaneleri işitip de (Nakış) kelimesine (ş) harfinin eklendiği gibi o kıssaların sûretine bağlanan, yâni masalları hakikat zanneden kimselere benzeme.

7543 O dilsiz Kelile, ifâdesi olmayan Dimne'ye[126] yeni yeni neler söyledi?

7544 O kitapta bahsi geçen hayvanlar birbirinin dilinden anlasa bile, onların nutuksuz sözlerini insanlar nasıl fehmedebilirler?

7545 Dimne denilen o tilki arslanla öküz arasında nasıl elçilik etti ve ikisine nasıl yalan sözler söyledi?

7546 Akıllı öküz, nasıl arslanın veziri oldu, ayın suya aksetmesinden fil nasıl korktu?

7547 Bu Kelile ve Dimne kitabı bütün iftira, yâni masaldır. Yoksa leyleklerle kargalar arasında nasıl mücâdele olur?

7548 Ey kardeş; hikâye ölçek gibidir. Mânâ onun içindeki dâneye benzer.

7549 Akıllı kimse mânâ dânesi alır, ölçek bir yerden başka tarafa nakledilse bile, ona bakmaz.

7550 Gül ile bülbülün macerasına kulak ver. O macerada, yâni gerek bülbülde, gerek gülde aşikâre söz yoktur.

Hâl diliyle söz söylenilmesi ve onun anlaşılması

7551 Azîzim; mum ile pervânenin macerasını da dinle ve onun mânâsını anla.

7552 Gerçi bunda söz yoktur, fakat söz sırrı vardır. Sen alçaktan uçan baykuş gibi yükseklere uçmaya kalkışma.

7553 Satranç oynayanlardan biri, "Burası ruh hânesidir." demişti. O oyunu bilmeyen bir diğeri bu sözü hakikat ve ruhu bir insan vehmederek: "Hâne, onun eline nasıl geçti?" diye sordu ve ilâve etti ki:

7554 "Evi satın mı aldı, yoksa miras mı kaldı?" Mânâ tarafına koşan kimse mesuttur.

[126] Kelile ve Dimne: İki tilkinin adıdır. Hind Brahmanlarından birisi hayvanların dilinden "Kelile ve Dimne" adıyla bir kitap yazmış, bir çok hakikati ihtiva ettiği için bu kitap her lisana tercüme edilmiştir.

7555 Bir nahiv âlimi: "Zeyd Amr'ı dövdü" demişti. Diğer biri: "Kabahati olmaksızın mı onu dövdü?" diye sordu.

7556 Amr'ın cürmü ne idi ki, o ham halât Zeyd, günahı olmaksızın, onu kölesi gibi dövdü?" dedi.

7557 Nahiv âlimi şu cevâbı verdi: "Bu misâl, mânâ ölçeğinden ibaret. Sen içindeki buğdayı, yâni mânâyı al ki ölçeği almak yanlıştır."

7558 Zeyd ile Amr yalan olmakla beraber bir îrap[127] misâlidir. Sen misâle bakma, temsil ettiği îraba bak!

7559 Nahv[128]'in câhili: "Ben onu, bunu bilmem; Zeyd Amr'ı günâhı ve hatâsı olmaksızın nasıl dövdü?"

7560 Nahiv âlimi nâçâr kaldı ve lâtîfe ederek: "Amr, fazla bir vâv çalmıştı.

7561 Zeyd onun hırsızlığını anladı ve dövdü. Amr haddini tecâvüz ettiği için hadd-i şer'îye müstehak oldu." dedi.

Bâtıl sözün bâtıl kimseler tarafından kabul edilmesi

7562 O câhil: "İşte şimdi bu doğruyu candan kabul ettim." dedi. Eğri, yâni bâtıl söz, bâtıl olan kimselere doğru görünür.

7563 Eğer bir şaşıya: "Ay bir tanedir" diyecek olursan sana der ki: (Ay ikidir, bir olmasında şüphe vardır."

7564 Eğer biri o şaşıya gülerek: "ay ikidir" derse, onu doğru bilir ve aldanır ki, bu aldanış, kötü tabiatın layığıdır.

7565 Yalan, yalancılara hoş gelir. Habis şeyler, habislere hoş görünür.

7566 Kalbi geniş olanların eli de geniş olur. Gözü kör, yâni basar-ı basireti kapalı bulunanlar için kayalıktan yuvarlanmak vardır.

Meyvesinden yiyen kimsenin ölmeyeceği bir ağacı, bir pâdişahın araması

7567 Bir âlim, masal olarak dedi ki: "Hindistan'da bir ağaç vardır.

7568 Her kim onun meyvesinden yer ve götürürse ne ihtiyarlar, ne de ölür.

---

[127] İrap: Arapça kelimelerin okunuş tarzı.

[128] Nahiv: Kelimelerin birbirine bağlanmasıyla sözün teşkili ilmi, söz dizimi, sentaks

7569 Bu sözü, bir pâdişah sâdık bir bendesinden işitti, ağaç ve meyvesine âşık oldu.

7570 Dîvan adamlarından âlim bir memuru o ağacı aramak üzere Hindistan'a gönderdi.

7571 O memur, ağaçtan ötürü yıllarca Hindistan etrafında dolaştı ve aradı.

7572 Bu matlûb için şehir şehir dolaştı. Ne ada, ne dağ, ne ova bıraktı.

7573 O ağacı kime sorduysa, sorulan kimse onun sakalına güldü. "Bunu arayan mecnundur, bağlanmak ister." dedi.

7574 Çok kimse lâtife yollu onun ensesine vurdular, çok kimse de ona dediler ki: "Ey felah sahibi!

7575 Senin gibi temiz yürekli ve zekî bir zâtın böyle arayıp taraması nasıl hikmetten hâlî olur, nasıl saçma bir hareket sayılır?"

7576 Bu tarzda eğleniş ona başka bir tokat oluyor, aşikâre tokattan daha müessir geliyordu.

7577 Onu istihza yollu methediyorlar ve diyorlardı ki: "Filân yerde çok ulu bir ağaç vardır.

7578 Filân ormanda yeşil, çok yüksek, dalları kalın bir ağaç vardır."

7579 Şahın memuru herkesten bir türlü haber alıyor, ağacı aramak için gayret kemerini kuşanıyordu.

7580 Hindistan'da yıllarca seyahat etti. Pâdişah da ona mallar, paralar gönderdi.

7581 O gurbet esnasında bir çok yorgunluk çekti, nihayet ağacı aramaktan âciz kaldı.

7582 Maksattan bir eser görünmedi. Sadece bir lâftan başka bir netice peydâ olmadı.

7583 Onun ümit ipliği kesildi. Aradığı nihayet bulunmaz oldu.

7584 Şahın nezdine dönmeye azmetti. Gözünden yaslar dökerek yol almaya başladı.

O ağacın sırrını, bir şeyhin o taklitçi talibe şerh etmesi

7585 Şahın elçisi ve nedimi olan şahsın ye'se düştüğü mahalde, âlim bir şeyh ve kerîm bir kutub vardı.

7586 Memur dedi ki: "Ümidi kesilen ben, onun huzuruna gideyim, ziyaretinden sonra yola çıkayım ki,

7587 Onun duâsı benim yoldaşım olsun. Çünkü gönlümün arzu ettiği şeyden ümit kesilmiştir."

7588 Gözü yaşlı olarak şeyhin huzuruna gitti. Bulut gibi göz yaşı yağdırıyordu.

7589 Dedi ki: "Şeyhim; merhamet ve rikkat vaktidir. Ümitsizim, lûtuf zamanı bu saattir."

7590 Şeyh dedi ki: "İzah et, ümitsizliğin nedendir, aradığın nedir, teveccühün neyedir?"

7591 Memur dedi ki: "Pâdişah, beni bir ağaç aramak için vazifelendirdi.

7592 Öyle bir ağaç ki, dünyada nâdir bulunurmuş, onun meyvesi âb-ı hayâtın kaynağı imiş.

7593 Yıllarca aradım, şu sarhoşların alay ve istihzâlarından başka bir nişanını göremedim."

7594 Şeyh güldü ve ona dedi ki: "Ey safdil kimse; bahsettiğin ağaç, âlim bir zâtın vücudundaki ilim ağacıdır.

7595 O ilim ağacı çok yüksek, çok büyük, çok yayvandır; Allah'ın engin denizinden âb-ı hayattır.

7596 Ey bihaber kimse! Sen sûrete kapılmışsın, yâni ilim ağacını bayağı ağaç sanmışsın. O zannın dolayısıyla mânâ dalından meyve elde edememişsin.

7597 O ilme gâh ağaç, gâh güneş, gâh deniz, gâh bulut adı verildi.

7598 O, birdir, lâkin yüz binlerce eseri vardır. Eserlerinin en ehemmiyetsizi bâkî bir ömürdür.

7599 O, müsemmâsı, yâni ilim olmak itibariyle tekdir, fakat binlerce eseri olduğu için o tek ilmin sayısız adı vardır.

7600 O bir kimse hakkında kahır ve düşman olur, diğeri hakkında da lûtuf ve iyilik olur.

7601 Bir kimsenin muhtelif sıfatlarına göre bir çok nâmı olabilir; öyle olduğu halde o bir adamdır. Kendi bile bazı sıfatlarından âmâ olur, yâni; farkında olmaz.

7602 Kim mücerred bir isme güvenip onu doğru olarak kabul ederse, kârı işte böyle ümitsizlik ve perişanlık olur.

7603 Sen bu ağaç ismine neden sarılıp kalıyorsun da muradına eremiyor ve talihsiz oluyorsun?

7604 İsimden geç, sıfatlara bak ki o sıfatlar seni zât'a götürsün.

7605 Halk isim dolayısıyla ihtilâfa uğradı. İsimden müsemmâya ve mânâya gidilince rahat ve huzur hâsıl olur."

Üzümü her biri başka bir isimle tanıyan dört kişinin üzüm için kavga etmeleri

7606 Dört arkadaşa biri bir dirhem verdi. Arkadaşlardan biri "Bunu (*engûr*)a verelim, yâni bu para ile üzüm alalım." dedi.

7607 Diğer arkadaşı Arap'tı. "Hayır ey hilekâr; ben (*engûr*) değil, (*ineb*) isterim." dedi.

7608 Diğeri Türk idi. "Ey gözüm, ben (*ineb*) istemem, (*üzüm*) isterim." dedi

7609 Diğeri Rûm idi. "Bu dedikoduyu bırak, (*istâfil*) istiyoruz." dedi.

7610 O arkadaşlar tartışmadan sonra dövüşmeye başladılar. Çünkü isimlerin sırrından gâfil idiler.

7611 Budalalıklarından birbirlerine yumruk vurdular. Zira ilimden boş ve cehalet ile dolu idiler.

7612 Eğer birkaç lisân bilir, sır sahibi bir aziz orada bulunsaydı, onları uzlaştırırdı.

7613 Onlara: "Ben bu dirhem ile hepinizin arzusunu veririm." derdi.

7614 "Kalbinizi hilesiz, hud'asız bana teslim ederseniz, bu bir dirheminiz sizin istediğiniz şeylerin hepsini yapar.

7615 Sizin bir dirheminiz dört muradı da husûle getirir. Dört düşman birleşerek bir olur.

7616 Her birinizin sözü size cenk ve ayrılık verir. Benini sözüm ise sizde ittifak ve birlik hâsıl eder.

7617 O halde siz susunuz ve (Ensitû)[129] emrini dinleyiniz ki, söz hususunda ben sizin diliniz olayım.

7618 Sizin sözleriniz bir üslûb ile görünüyorsa da, tesiri itibariyle tartışma ve mücâdele mâyesidir."

7619 İğreti hararet eser vermez, asıl tabiî ve hâsiyeti olan hararetin hüneri vardır.

7620 Sirkeyi ateşte ısıtsan da, yiyince midede şüphesiz soğukluğu arttırır.

7621 Çünkü sirkenin ateşte ısınmasıyla elde ettiği hararet geçicidir. Onun asıl tabiatı keskinliktir, soğuktur.

7622 Oğul! Pekmez donmuş olsa bile içilince ciğerde harareti artırır.

7623 O halde şeyhin riyası bizim ihlâsımızdan hayırlıdır. Çünkü o basirettendir, mübtedî müridlerin ihlâşı ise körlüktendir.

7624 Şeyhin sözünden birlik hâsıl olur. Ehl-i hasedin nefesinden ise ayrılık zuhûr eder.

---

[129] A'raf Sûresi'nin 204. âyetinden: "Kur'ân *okunduğu zaman, hemen susup onu dinleyin, umulur ki, rahmete nâil olursunuz.*"

7625 Süleyman Aleyhisselâm Allah tarafından peygamberlikle görevlendirilince bütün kuşların dilini bildi.

7626 Onun adaleti zamanında âhû, kaplanla ünsiyet peyda etti ve cengi bıraktı.

7627 Güvercin doğanın pençesinden emin oldu. Koyun, kurttan çekinmemeye başladı.

7628 Süleyman Peygamber, düşmanlar arasında arabulucu oldu ve onları barıştırdı. Mahalleler halkı arasında bir birlik görüldü.

7629 Ey gafil! Şen karınca gibi dâne peşinde koşuyorsun. Onu bırak da Süleyman'ı ara! Dâne gibi hasis şeyleri aramakla niçin sapıtıyorsun?

7630 Dâne arayana aradığı dâne tuzak yemi olur. Süleyman arayan ise hem Süleyman'ı bulur, hem dâneyi elde eder.

7631 Şu âhir zamanda can kuşları için birbirine karşı emniyet yoktur.

7632 Bizim devrimizde de bir Süleyman vardır ki onun adaleti sulh verir. Ve bizim zulmümüz kalmaz.

7633 Sûre-i Fâtır'daki "*Hiçbir ümmet de yoktur ki, içlerinden bir uyarıcı gelmiş olmasın*[130]" âyetini hatırla!

7634 Cenâb-ı Hak: "*Hiçbir ümmet, Hakk'ın halîfesi ve himmet sahibi bir peygamberden hâlî kalmamıştır.*[131]" buyurmaktadır.

7635 Can kuşlarının gönüllerini öyle birleşmiş kılar ki, onların kalbinde toz ve pastan eser bırakmaz, hepsini safî ve berrak bir hâle getirir.

7636 O velîler, valide gibi şefkatli olurlar. Hazreti Peygamber "*Müslümanlar bir nefis gibidir.*" buyurmuştur.

7637 İnsanların nefs-i vâhid gibi müttehid ve müttefik olması peygamberin feyz te'lifiyledir. Yoksa her biri diğerine karşı mutlak düşman idiler.

Ensar, yâni Medine Müslümanlarının aralarında, evvelce bulunan muhalefet ve düşmanlığın berekât-ı peygamberi ile zail olması

7638 Medine'de Evs ve Hazrec namında iki kabile vardı ki yekdiğerinin kanını içmek isteyen bir ruh taşıyorlardı.

7639 Onların eski kinleri feyz-i Muhammedi ile İslâm nuru arasında mahvoldu ve kalpleri safvet peydâ etti.

---

[130] Fâtır Sûresi'nin 24. âyetinden.

[131] İsra Sûresi'nin 15. âyetinden.

7640 O düşmanlar, bağdaki üzüm salkımlarım teşkil eden dâneler gibi kardeş oldular.

7641 (*El-rnü'minun ihvetün*[132]) nasihatinden, sıkılmış üzüm dâneleri gibi tek bir cisim oldular.

7642 Koruk ile üzüm birbirine zıttır. Çünkü biri ekşi, biri tatlıdır. Lâkin koruk olgunlaşıp da üzüm hâlini alınca aradaki zıddiyet kalkar, o da üzümün iyi bir dostu olur.

7643 Bir koruk ki ham kalmıştır ve taş kesilmiştir. Onun hakkında Cenâb-ı Hak ezelde kâfir-i aslîdir buyurmuştur.

7644 Ne kardeş, ne de nefs-i vâhid olur. Şekavet içinde uğursuz bir mülhid, yâni münkir ve kâfir olarak kalır.

7645 Eğer o mülhid şakinin kalbinde gizlediği şeyi söyleyecek olursam dünyada akıllar ve fehimlerde fitne peydâ olur.

7646 Kör bir kâfirin sırrının zikredilmemesi evlâdır. Nasıl ki cehennem dumanının İrem bağından[133] uzak kalması daha hoştur.

7647 İyi koruklar üzüm olmaya kabiliyetlidir; Onların gönülleri ehlullahın nefesi ve terbiyesiyle bir ve beraberdir.

7648 Üzüm olmaya koşarlar da, aradaki ikilik, yâni üzümlük ve korukluk farkıyla beraber, kin ve mücâdele de zail olur.

7649 Üzümlük hâlinde kabuklarını yırtar, yâni sıkılıp şıra olunca birleşirler ki vahdet o birliğin sıfatıdır.

7650 Böyle birleşmek derecesine vâsıl olmayana dostu da düşman olur. Çünkü o kimse ikidir. Vahdet mertebesini bulanlar, sâir halkı da kendileri gibi görürler. Hiçkimse de kendine düşman olup kendiyle cenk etmez.

7651 Üstâd-ı küllün aşkına aferin ki, yüz binlerce zerreye birlik vermiş ve onları birleştirmiştir.

7652 Ruhlar, yollardaki dağınık toprak gibi idiler. Testi yapan üstadın eli onları bir testi haline getirdi.

7653 Çünkü su ve çamurdan olan cisimlerin birleşmesi nâkıstır; ruh ittihadı ona benzemez.

7654 Eğer misâl olmak üzere benzerlerini söyleyecek olursam, fikirlere ihtilâl vereceğinden korkarım.

---

[132] Hucurat Sûresi'nin 10. âyetinden: "*Mü'minler ancak kardeştirler...*"

[133] İrem Bağları: Rivayete göre Ad kavminden Şeddâd'ın cennete nazire olmak üzere Yemen'de yaptırdığı köşk ile bahçelerdir. İrem kelimesi sonraları cennet mânâsında da kullanılmaya başlanmıştır.

7655 Şimdi de bir Süleyman ve sâhib-i zaman vardır. Lâkin biz uzak görmek neşvesinden mahrumuz da, o Süleyman'ı göremiyoruz.

7656 Uzak görücülük, yâni yakîni bırakıp uzağa bakış, insanı kör eder. Sarayda uyumuş kimsenin, gözleri kapalı olduğu için sarayı göremeyişi gibi.

7657 Biz ince ve derin sözlere dalmışız ve onların düğümlerini çözme sevdasına tutulmuşuz.

7658 Müşkilâtta ve ona cevap bulmakta, düğümler bağlayıp onları çözmekte maharet göstermeye çalışıyoruz.

7659 Tuzağın bağını kâh çözüp, kâh bağlayan ve bu sûretle ancak bu işte maharet kazanan kuş gibi.

7660 O kuş sahradan ve çimenlikten mahrum kalır, ömrü düğüm çözüp bağlamakla geçer.

7661 Filvaki, hiçbir tuzağa zebûn olmaz; lâkin, bağı açıp kapamakla uğraştığı için, kanatları kırılır.

7662 Düğüm çözmeye, yâni mesele halletmeye çalışma ki, o uğraşmaktan akıl ve fikir kanatların kırılmasın.

7663 Yüz binlerce kuşun kanadı kırıldı da, yine o kaza tuzağı giderilemedi.

7664 Ey harîs kimse; Kur'ân'dan (*Hel min mehîs*)[134] âyetini oku.

7665 Türk, Rum, Acem ve Arap'ın kavgasından (engûr ve ineb) müşkili hal-ledilmedi.

7666 Lisan bilen manevî bir Süleyman gelmeyince bu ikilik, yâni engûr ve ineb farkı ortadan kalkmaz.

7667 Ey tartışan kuşlar, pâdişahın bu davulunun sesini doğan kuşu gibi dinleyin.

7668 Aranızdaki ihtilâfı bırakıp her taraftan birleşme cihetine şâd ve handan olarak gidiniz!

7669 Nerede olursanız olunuz, onun tarafına yüzünüzü çeviriniz ki o sizi bundan nehyetmemiştir.

7670 Biz bir takım terbiye edilmemiş kör kuşlarız ki o Süleyman'ı, yâni zamanın mürşid-i kâmilini hiç tanımamışız.

7671 Baykuşlar gibi doğanlara düşman olduk. Ondan dolayı viranelerde mahpus kaldık.

7672 Son derecede câhil ve kör olup da büyüklüklerini göremediğimiz Allah azizlerini incitmek kasdında bulunuyoruz.

---

[134] Kaf Sûresi'nin 36. âyetinden: "Ey Muhammed! Biz onlardan önce kendilerinden daha kuvvetli olan ve beldeleri delik deşik eden nice nesilleri helak ettik, hiç kurtuluş var mı?"

7673 Süleyman Aleyhisselâm'dan tenevvür etmiş kuşlar, bir bigünahın kanatlarını nasıl yolarlar?

7674 Belki âcizlere yem ve dâne çekerler, maddî ve mânevî yardım ederler. O kuşlar, muhalefetsiz ve kinsizdir, hoşturlar.

7675 Onların Hüdhüd'ü, takdis ve tenzih için, yüzlerce Belkıs'ın yolunu açarlar.

7676 O kuşların kargası bile sûrette karga olmakla beraber himmet doğanıdır ve "*Gözü ne şaştı ne de sınırı aştı.*[135]" (Yâni Hazreti Muhammed Sallallâhü Aleyhi Vesellem Mirâc'ta mâsivâya bakmadı ve mahbûb-i hakîkî olan Allah'ın cemâlini temaşada sınırı geçmedi) mealinin mazharı olmuştur.

7677 Onların lek lek diyen leylekleri de şek ve şüpheyi tevhid ateşiyle yakarlar.

7678 Onların güvercinleri doğanlardan korkmazlar; hattâ doğanlar, o güvercinlere tâzîm gösterirler.

7679 Onların insana vecd ve hâl getiren bülbülü, kendi derununda bir gülşene sahiptir.

7680 Onların tûtîsi şekerden azadedir. Dünyâ tûtîleri gibi şekere düşkün değildir ki derununda ebedî bir şeker yüz göstermiştir.

7681 Onların tavuslarının ayağı, dünyâ tavuslarının kanadından daha iyidir.

7682 Pâdişah kuşlarının mantığı sadâdan ibarettir. Süleyman'ın Mantıku't-Tayr'ı, yâni kuş dilini bilmesi nerede?

7683 Ey gafil! Sen kuşların sesini ne bilirsin ki bir ân bile Süleyman'ı görmemişsin,

7684 Sesi şevk ve tarab veren bir kuşun kanadı, doğuyla batının dışındadır.

7685 O kuşun ahengi Kürsî'den Arz'a, Arz'dan da tâ Arş'a kadar yükselmektedir.

7686 Bir kuş ki, bu Süleyman'a tâbi olmaksızın gider, baykuş gibi zulmet aşıkı olur.

7687 Ey merdûd baykuş; Süleyman'a alış ve onun tabiatını al ki ebediyen zulmette kalmayasın.

7688 Süleyman tarafına bir arşın gidecek olursan sen de arşın gibi ölçü kutbu kesilir, her tarafı ölçer, biçersin.

7689 O kimse ki topallaya topallaya, sürüne sürüne onun tarafına gitmeye çalışır, sonunda bütün topallıktan ve sürünmekten kurtulur.

[135] Necm Sûresi'nin 17. âyeti.

Tavuk altındaki yumurtadan çıkmış kaz yavrularının kıssası

7690 Seni tavuk, kanadı altında dadı gibi yetiştirmiş ise de, sen kaz yumurtasısın.

7691 Senin anan hakikat deryasının kazıdır. Dadın toprağa mensup ve kuruluğa bağlıdır.

7692 Kalbindeki denize olan meyil ve o tabiat sana anandan gelmiştir.

7693 Kuruluğa meyil ise dadındandır. Dadıyı bırak ki onun re'yi kötüdür.

7694 Eğer dadı seni sudan korkutursa sen korkma ve deniz cihetine koş.

7695 Sen kaz gibi hem kuruda, hem yaşta, hem karada, hem de denizde yaşayabilirsin. Tavuk gibi kokmuş kümesli değilsin.

7696 Sen Hakk'ın "*Ademoğullarını yüceltttik*[136]" nimetinden bir şah'sın ki hem karada, hem denizde gezebilirsin.

7697 Ki Kur'ân'da:"*Karada ve denizde onları taşıtlarla taşıdık.*[137]" buyrulmuştur. Sen de kara gibi olan tabiat âleminden, deniz gibi olan rûh âlemine koş!

7698 Meleklerin kara tarafına, yâni tabiat cihetine yolu yoktur. Hayvan cinsi de denizden, yâni rûh âleminden agâh değildir.

7699 Ey insan! Sen cisim itibariyle hayvan cinsindensin, rûh itibariyle de melektensin ki hem yer, hem de gökte yürüyebilirsin.

7700 Bu sûretle, ben de zâhiren sizin gibi beşerim, lâkin kalbim vahye kabiliyetli.

7701 Toprağa mensup olan insan cismi zemine düşmüştür; lâkin onun ruhu felek üstündedir.

7702 Ey genç! Bizim hepimiz su kuşlarıyız, bizim dilimizi deniz tamâmıyla bilir.

7703 O hâlde Süleyman denizdir, biz de kuşlarız; ebede kadar Süleyman'da seyrederiz.

7704 O Süleyman cümlenin önünde hazırdır. Lâkin gayret-i İlâhî, sihir yapmakta ve göz bağı olmaktadır.

7705 O, bizim karşımızda olduğu halde, cehlimiz; uykuda, ve gaflette bulunmamız sebebiyle, O'nu görmemekte ve meyus olmaktayız.

7706 Susamış kimse, gök gürültüsünün saadet bulutu getirdiğini bilmezse, o gürültü ona baş ağrısı verir.

7707 Gökyüzünün suyundan, yâni yağmur zevkinden haberi olmadığı için onun gözü akan derede kalmıştır.

---

[136] İsrâ Sûresi'nin 70. âyetinden.
[137] İsrâ Sûresi'nin 70. âyetinden.

7708 O kimse himmet atını esbâb cihetine sürer de, müsebbibü'l-esbâb[138] olan Allah'tan şüphesiz mahçup kalır.

7709 Müsebbibü'l-esbâbı apaçık gören kimse cihanın sebeplerine nasıl bağlanır?

Hacıların bâdiyede ve kızgın çöl üstünde yapayalnız buldukları zâhidin kerametine hayran kalmaları

7710 Çöl ortasında bir zâhid[139] vardı ki Abbâdiye[140] taifesi gibi ibâdete dalmış, kendinden geçmişti.

7711 Hacılar, memleketlerinden zâhidin bulunduğu çöle geldiler ve o susuz bâdiyede oturan zâhidi gördüler.

7712 Zâhidin oturduğu yer susuz, o ise lâtif yaratılışıydı. Çölün sam rüzgârı ona ilâç olmuştu.

7713 Hacılar, onun yalnızlığına ve çölün âfeti içinde selâmetine şaştılar.

7714 Kum üstünde namaza durmuştu. Öyle bir kum ki hararetten su tenceresi kaynardı.

7715 Denilebilirdi ki, yeşillik ve güller arasında sermest olmuş, yahut Burak'a ve Düldül'e binmişti.

7716 Yahut ayağı ipek kumaş ve halılar üstünde idi, yahut çölün sam'ı ona sabâ rüzgârı olmuştu.

7717 Derviş, niyazından fariğ olsun diye, hacılar, onun namazının bitmesini beklediler.

7718 O fakir, istiğrak hâlinden kendine gelince hacılar cemâatinden kalp gözü açık bir zât,

7719 Gördü ki zâhidin elinden ve yüzünden su damlıyordu, elbisesi abdest suyundan ıslanmıştı.

7720 Ona: "Suyun nereden geliyor?" diye sordular. "Gökten geliyor." diyerek elini kaldırıp semâya işaret etti.

7721 O kalp gözü açık zat sordu ki: "Kuyusuz ve liften örülmüş ip olmaksızın ne vakit istersen su geliyor mu?

---

[138] Müsebbibü'l-esbâb: Sebepleri meydana getiren, yaratan (Allah).

[139] Zâhid: Zühd sahibi. Şüpheli şeyleri bile terk ederek günahtan kaçan, Allah Teâlâ'yı düşünmekten alıkoyan her şeyi terk eden kimse.

[140] Abbâdiye: Muhtelif kabilelere mensup ve müteferrik cemâat demektir ki, çölde yaşarlar ve ibadetle meşgul olurlarmış.

7722 Ey din sultânı, bizim müşkülümüzü hallet ki senin hâlin bize yakîn versin.

7723 Esrârından bir sırrı bize göster ki belimizden zünnârı keselim, gâvur iken Müslüman olalım."

7724 Zâhid: "İlâhî; hacıların duâsını kabul et!" diye gökyüzüne baktı.

7725 Yâ Rabbî! Ben bâlâdan rızk aramaya alışmışım. Çünkü sen bâlâdan bana bir kapı açmışsın.

7726 Ey lâmekânda mekân göstermiş olan Allah'ım, "Rızkınız, semâdan gelen yağmurdadır![141]" buyurmuşsun.

7727 Zahidin bu münâcâatı arasında, su taşıyan fil gibi, hoş bir bulut peyda oldu.

7728 Bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya ve çukurlara, mağaralara dolmaya başladı.

7729 Bulut, tulum gibi yaşlar döktü. Hacılar bütün kırbalarını açtılar.

7730 Bir takımı, şu acâib işler dolayısıyla, zünnarlarını kestiler, yâni inkârı terk ettiler.

7731 Bir takımının da bu garip halden yakîni arttı. Allah doğru yolu herkesten daha iyi bilir.

7732 Üçüncü takım ise bu kerameti kabul etmeyen ham ruhlar idi ki, onlar ebedî nasipsiz olarak kaldılar. Söz de temâm oldu.

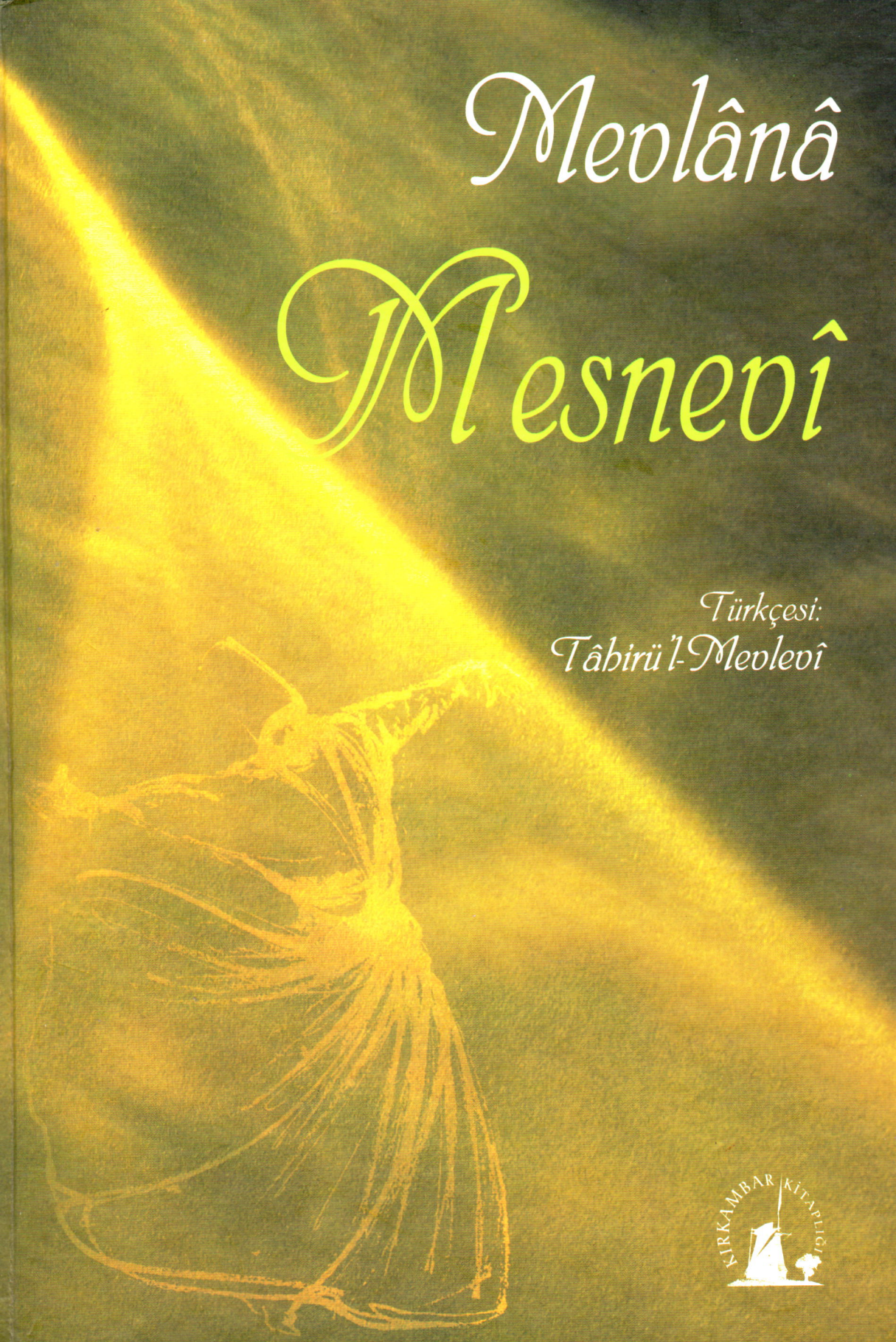
İkinci Cildin Sonu

[141] Zâriyât Sûresi'nin 22. âyetine işarettir: "*Sizin, rızkınız da göktedir, vaad edildiğiniz başka şeyler de.*"

Mevlânâ

Mesnevî

Türkçesi:
Tâhirü'l-Mevlevî

KIRKAMBAR KİTAPLIĞI

Mevlânâ

Mesnevî

2

Türkçesi:
Tahirü'l-Mevlevî

Yayına Hazırlayan:
Selahaddin Tuna

Mesnevî-i Şerif

3. CİLT

7733 Ey Hakk'ın ziyâsı olan Hüsâmeddin! Mesnevî'nin üçüncü defterini getir ki bir şeyi üç defa yapmak sünnettir.

7734 Esrar-ı İlâhiye hazinesini aç! Üçüncü defter için özür dilemeyi bırak.[1]

7735 Senin kuvvetin, hararetten hareket eden damarlardan değil, Allah'ın kuvvetinden hâsıl olur.

7736 Güneş kandilinin parlaklığı, fitilden, pamuktan, yağdan değildir. O nûrâniyet, Allah'ın ihsan etmiş olduğu ziyadandır.

7737 Bu felek kubbesinin kıyam ve devamı, direkten ve ipten değildir.

7738 Cibril'in kuvveti mutfakta pişen yemekte değildi; belki yaratan ve kullarını seven Hakk'ın kurbiyyetinde, kuvvet ve kudretinde idi.

7739 Bunun gibi Hakk'ın abdal'ı[2] olan zevatın kudretini de yemekten ve tabaktan değil, ancak Hak'tan bil.

7740 Onların cisimlerini nur ile yoğurmuşlardır ki, melekten ileri gitmişler ve ruhtan daha safî olmuşlardır.

7741 Sen de, Celîl ve Azîm olan Allah'ın sıfatlarıyla vasıflanmışsın. İbrahim Halil Aleyhisselâm gibi hastalık ateşinden geç ve afiyet bul.

7742 Ey dört unsur mizacına köle olan Hüsâmeddin! O hastalık ateşi, sana da İbrahim Peygambere olduğu gibi, serin ve selâmetli olur.

7743 Her mizacın mâyesi: dört unsur denilen toprak, su, ateş ve havadır. Lâkin senin mizacın her payenin, her derecenin üzerindedir..

7744 Senin mizacın şu yayılmış âlemden birlik vasfını bir araya derleyip toplayıvermiştir.

---

[1] İhtimal ki Cenâb-ı Pir'in, üçüncü cilde başlayalım teklifine Çelebi Hazretleri rahatsız olduğundan bahs ile özür dilemişti ki, bundan sonraki beyit o ihtimali kuvvetlendirmektedir.

[2] Abdâl denilen zevât, Allah'ın velilerinden bir guruptur. Kötü ahlakları iyi ahlaka "tebdil" edilmiş, (değiştirilmiş) olduğu için kendilerine "abdâl" denilmiştir.

7745 Yazık ki halkın anlayış sahası çok dardır. Halkın, esrar-ı evliya'yı yutup, hazmedecek boğazı yoktur.

7746 Ey Hakk'ın ziyası Hüsâmeddin! Senin re'yindeki hazakat ve helva gibi olan sözlerindeki cazibe, taşa bile boğaz verir.

7747 Tur Dağı, vakî olan tecellide boğaz, yâni kabiliyet buldu da, içtiği şarabın neşvesiyle parça parça oldu.

7748 Dağ o tecelliden parçalandı ve yarıldı. Dağın deve gibi oynadığını hiç gördünüz mü?

7749 Birbirine lokma vermek, yemek yedirmek herkesin elinden gelebilir. Fakat boğaz, yâni; istidat bahşetmek, ancak Allah-ı Zülcelâl'in fiilidir.

7750 Allah, ruha ve cisme istidat verir, senin ise her uzvuna ayrı ayrı bir kabiliyet ihsan eder.

7751 Bunu o vakit ihsan eder ki ey sâlik! Sen hile ve kötülüklerden uzak ve safî olursun da,

7752 Sultanın sırrını kimseye söylemez ve sinek önüne şeker dökmezsin.

7753 Allah'ın celâl ve azameti esrarını, susam çiçeği gibi yüz dili olduğu i halde, dilsiz gibi duran kimse duyabilir.

7754 Su içsin ve yüzlerce ot bitirsin diye, Hakk'ın lûtfu toprağa boğaz verir.

7755 Hayvan, toprağın otunu yiyip de semirince insan lokması olur, gider.

7756 Sonra o insandan ruh ile görüş ayrılınca, yâni ölünce, toprak insan yiyici olur.

7757 Ben zerreler gördüm ki hepsinin ağzı açık lokma bekliyordu. Eğer onların yediklerini söyleyecek olursam bahis uzar.

7758 Ağaç yapraklarına bile rızk onun in'am ve ihsanındandır. Dayelere, yâni besleyicilere daye de onun umuma şamil lûtfudur.

7759 Rızıklara da O rızk verir. Çünkü buğday, gıdasız nasıl yetişir?

7760 Bu sözün şerhine nihayet yoktur, söylemekle bitmez. Ben bunları ondan bir parça olarak söyledim.

7761 Bütün âlemi, yiyen ve yenilenden ibaret bil! Bâkilerinin ise Hakk'a müteveccih ve makbul-ü İlâhî olduklarını anla.

7762 Bu sûret âlemi ve onun sakinleri dağılıp değişir. O mânâ âlemi ve sakinleri ise daimi ve ebedî'dir.

7763 O halde Kerim, ebediyen yaşatacak bir ab-ı hayatı kendisine veren kimsedir.

7764 Kerim olan kimse "*Bâkiyâtu's-Salihât*[3]" gibidir ki, yüzlerce âfetten, ihtardan ve korkudan kurtulmuştur.

7765 Kerem sahipleri binlerle kişi olsalar yine bir kişiden fazla değildirler ve sayı düşünen hayal perverlerin zannettikleri gibi değildir.

7766 Yiyenin de, yenilenin de boğazı; galibin de, mağlûbun da akıl ve reyi vardır.

7767 Cenâb-ı Hak, Mûsâ Aleyhisselâm'ın âsâ-i adâlet'ine bir boğaz verdi ki Mısır sihirbazlarının ortaya attıkları o kadar değneği ve ipi yuttu.

7768 O değnek ve ipleri yutmasıyla vücûdunda bir şişkinlik ve fazlalık olmadı. Çünkü o yutuş tabiî ve hayvanî bir yeme değildi.

7769 Cenâb-ı Hak, insandaki yakîn'e, yâni şüphesizliğe de âsâ-yı Musa'ya verdiği gibi boğaz verdi de, o yakîn, doğan yâni zuhur eden her hayâli yedi.

7770 Balık'tan Ay'a, yâni yerden semâya kadar olan mahlûkattan hiçbiri yoktur ki onun gıda çekecek, yiyecek boğazı olmasın.

7771 Can boğazı, ten fikrinden uzak olunca onun rızkı o vakit yücelerden ve mânevî olur.

7772 Nefsin boğazı vesveseden uzaklaşınca, vahiy ve İlham-ı İlâhiye'nin misafiri olur.

7773 Bilmiş ol ki şart-ı tarikat, mizacın değişmesidir. Çünkü kötülerin ölümü kötü mizaçtandır.

7774 İnsanın mizacı çamur yiyici olursa yüzü sararır, rengi kötüleşir, kendisi hasta ve hakir olur.

7775 O çamur yiyen insanın kötü mizacı değişecek olursa, çirkinliği gider ve yüzü mum gibi parlar.

7776 Bir süt nine süte alışmış çocuğun ağzını nimetle hoş etmek için...

7777 Eğer meme yolunu ona kapatırsa, yüz bostan yolunu ona açar.

7778 Çünkü meme, o zayıf çocuk için binlerce nimet, binlerce sofra ve binlerce ekmeğe perde olmuştu.

7779 O halde bizim hayatımız memeden kesilmekle olur. Ey sâlik sen de yavaş yavaş buna çalış ki, söz budur vesselam!

7780 İnsan, anasının karnında ceninken gıdası kandan ibaretti. Kan necis iken ona pak bir gıda olmuştu.

---

[3] Kehf Sûresi'nin 46. âyetinden: "*Mal ve oğullar, dünya hayatının süsüdür. Bâkî kalacak olan iyi ameller ise, Rabbinin katında, sevabca da hayırlıdır, ümit yönünden de daha hayırlıdır.*"

7781 Doğup da kan içmekten kesilince gıdası süt oldu. Sütten kesilince de lokma lokma yemek yemeye başladı.

7782 Lokmadan kesilince de, Lokman gibi, gizli bir matlubun tâlibi olur.

7783 Eğer ana karnında cenine birisi deseydi ki: "Dışarıda muntazam bir âlem vardır!..

7784 Dağlar, denizler, ovalar, bostanlar, bağlar ve ekinler mevcuttur.

7785 Çok yüksek ve aydınlık bir gök ve onda Güneş, Ay, yıldızlar ve Süha yıldızı vardır.

7786 Cenupdan, şimalden ve garpden rüzgârlar eser; bağları düğün evi, ağaçları gelin gibidir.

7787 Harici âlemin acayipleri anlatılamayacak derecededir. Sen bu karanlık yerde neden mihnet çekmektesin?

7788 Dar bir çarmıh içinde kan içiyorsun, necasetler ve zahmetler arasında hapsedilmişsin."

7789 O cenin, halinin hükmüyle bu sözleri inkâr eder, bu haberlere karşı itirazcı ve kâfir olurdu.

7790 Ve: "Bu söylediklerin olamaz, hiledir, aldatmadır", derdi. Çünkü kör bir kimsenin vehmi bu mânâdan, yâni dünyanın bu kadar süslü olduğundan habersizdir.

7791 O körün, yahut O ceninin idraki, bir şeyin cinsini görmediği için O idrak, anlatılan şeylerin inkarcısı olur.

7792 Dünyadaki avam-ı nas da abdal-ı İlâhî'nin mânâ âleminden söyledikleri nişanlara karşı böyledir.

7793 Abdal-ı İlâhî, onlara: "Bu dünya, çok karanlık ve dar bir kuyu gibidir. Haricinde ise kokusuz ve renksiz bir âlem var." derler.

7794 Avam-ı nas'dan hiçbirinin kulağına girmez. Çünkü onlar bu dünyanın tamahkârıdırlar. Tamâ ise büyük ve kalın bir perdedir.

7795 Nasıl ki dûn ve süfli bir vatanda içtiği kanın tamâhı o cenîni,

7796 Bu cihanın sözünden ve haberinden mahçup bırakmış ve anasının kanını onun kalbine sevdirmiştir..

7797 Hariçteki türlü nimetlerden mahrum kalmıştır. O, kandan başka öğle yemeği bilmez.

Hırs ve tamâhla fil yavrusu yiyenlerin ve yemeyin diye nasihat verenin sözünü dinlemeyenlerin kıssası

7798 Belki işitmişsindir: "Hindistan'da bir ârif, bir güruh dostu gördü ki,

7799 Aç ve çıplak olarak uzak bir yol seferinden gelmişlerdi...

7800 Ârifin irfan muhabbeti coştu. Onlara güzelce selâm verdi ve gül gibi açıldı.

7801 Dedi ki: "Açlıktan ve mide boşluğundan dolayı, size bu kerbelâ[4]dan, yâni bu uzun seferden birçok meşakkat ve hastalık geldi.

7802 Lâkin ey dost kavim! Allah aşkına olsun fil yavrusu yemeyesiniz.

7803 Bu gittiğiniz tarafta bir fil vardır. Benim nasihatimi candan, gönülden dinleyiniz.

7804 Yolunuzun üzerinde fil yavruları vardır. Onları avlamayı gönlünüz ister.

7805 Çok körpe ve lâtif, ziyadesiyle semizdirler. Lâkin anaları pusuda onları gözetmektedir.

7806 Yavrusu için yüz fersahlık mesafeyi inleyerek ve ah ü figan ederek dolaşır.

7807 Onun hortumundan âdeta ateş ve duman çıkar. Binaenaleyh sevgili yavrusunu yemekten sakının."

7808 Oğul, evliyaullah Hakk'ın çocukları gibidir. Gerek hazır, gerek gaip olsunlar, onlar Haktan haberdardırlar.

7809 Onların noksanına dair gıybet eyleme ki, Allah, onların canı için senden intikam alır.

7810 Cenâb-ı Hak; "Bu velîler benim çocuklarım gibidir; gariptirler, iş ve güçten ayrılmışlardır. Binaenaleyh benim terbiyeme ve tevliyetime muhtaçtırlar." buyurmuştur.

7811 Velîler, imtihan ve tecrübe için, hakir ve yetim halde görünür ve bulunurlar. Lâkin aslında ben onların yâri ve nedimiyim.

7812 Hepsi de benim koruma ve sıyanetime arka vermişlerdir. Sanki onlar benim cüz'ülerimdir.

7813 Sakın sakın ey insan! Bu aba giyenler benim velilerimdir. Onları zinhar incitme! Sûretâ yüz binlerce olsalar da hakikatte (nefs-i vahide), yâni bir kişi gibidirler.

7814 Eğer böyle olmasaydı Mûsâ Aleyhisselâm bir değnekle Firavun'u zi-rüzeber ederek nasıl hüner, yâni mucize gösterebilirdi?

---

[4] Kerbelâ: Hazreti Peygamber'in torunu ve Dördüncü Halife Hazreti Ali'nin oğlu Hazreti Hüseyin'in 680 yılında Emevi ordusu tarafından şehid edildiği, Irak'ın güneyinde yer alan şehir.

7815 Eğer böyle olmasaydı Nuh Aleyhisselâm, bir inkisar etmek ve "Ya Rabbi! Yer yüzünde müşriklerden hiçbirini bırakma" demekle şark ve garbı nasıl suda boğabilirdi?

7816 Eğer böyle olmasaydı, cûd ve kerem sahibi olan Lût Peygamberin bir duâsı, Lût kavminin şehirlerini bîmurad olarak yerinden koparır mıydı?

7817 O kavmin cennet gibi olan şehirleri, bir Karasu Dicle'si oldu da o memleketlerin yerinde Lût gölü zuhura geldi.

7818 Bu nişan, yâni göl ve bu haber, Şam tarafında ve Kudüs yolu üstündedir. Oradan geçerken görürsün.

7819 Hakk'a ibadet eden, yüz binlerce enbiyâ ve evliyâdan dolayı beher asırda nice azaplar vâki olmuştur.

7820 Eğer onları söyleyecek olursam beyanatım uzun gider. Yalnız, dinleyenlerin ciğerleri değil, dağlar bile kan kesilir.

7821 Dağlar kan kesilir ve tekrar donar. Sen bu değişmeyi görmüyorsun. Çünkü kör ve merdutsun.

7822 Hem de acayip bir körsün ki keskin bakışlı ve uzakları görür olduğun halde, deveden ancak yükü görebiliyorsun.

7823 İnsanlık hırsının icabını ayrı ayrı görür ve bilirsin. Fakat ayı gibi maksatsız raks edersin.

7824 Ey haris insan! Öyle bir yerde raks et ki orada kendini, yâni nefsini ve onun arzularını kırarsın ve şehvet yarası üzerinden pamuğu çıkarırsın.

7825 Merdan-ı İlâhi, yâni; ricâlullah, raksı, meydan başında ve kendi kanları içinde ederler.

7826 Kendi ellerinden, yâni benliklerinden kurtulunca el çırparlar, kendi noksanlarından halâs bulunca raks ederler.

7827 O gibi zevatın mutribleri, içerlerinden def çalarlar; hattâ denizler onların coşkunluğundan köpük saçarlar.

7828 Sabâ rüzgârının tahrikiyle dallar üstündeki yaprakların nasıl el çırpıp oynadıklarını görmüyor musun?

7829 Sen görmüyorsun amma, o cezbeli zevatın cuş ve huruşundan dallardaki yapraklar bile el çırpmaktadır.

7830 Sen, yaprakların el çırpmasını ve zikir ve teşbih kılmasını görmüyor ve işitmiyor musun? Bunu duymak için beden kulağı değil, kalp kulağı gerektir.

7831 Faydasız sözlerden ve yalandan baş kulağını tıka ki, can şehrini münevver göresin.

7832 Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'ın kulağı sözdeki sırrı cezbederdi ki, Cenâb-ı Hak, Kur'ân'da: "Kulağın ta kendisi"[5] demişti.

7833 O Nebiyy-i muhterem serâpâ göz ve kulaktır. Onun merhameti sütninedir, biz de onun süt emer çocuklarıyız.

7834 Bu sözün sonu gelmez. Geri dön, fil yavrusunu yiyenlere rücû eyle.

Fil yavrularına taarruz edenler kıssasının bakiyesi

7835 Seyyahlara nasihat veren zat diyordu ki: "Fil, her ağzı koklar ve insan midesinin etrafında dolaşır.

7836 Yavrusunun kebabı kokusunu nerede ve hangi ağızda bulursa onun sahibine kahir ve ikap gösterir."

7837 İbadullahın etlerini yiyor, yâni onların gıybetinde bulunuyorsun, cezanı görürsün.

7838 Aklınızı başınıza alın ki ağzınızı koklayan Allah'tır. Sadık olandan başkası o muayeneden nasıl can kurtarır?

7839 O teessüf edilecek şahsın vay haline! Kabirde onun ağzını koklayacak olan Münker, yahut Nekir'dir.[6]

7840 O büyük meleklerden ne ağız kokusunu -yâni dünyada edilmiş gıybet kokusunu- gizlemeye imkân vardır, ne de ilâç satanlardan alınacak misk, karanfil gibi şeylerle ağız kokusunu gidermek kâbildir.

7841 Hakikati örtmek için orada yaltaklanma olmadığı gibi, akıl ve şuur için hile yolu da yoktur.

7842 Meleklerin gürzü, o gıybet edenlerin ve hezeyan söyleyenlerin başlarına ve arkalarına ne kadar vurulur ve ne kadar yara açar.

7843 Hastanın vücudunda taş ve demir sûreti göremezsen de orada Azrail'in gürzü eserini müşahede et.

---

[5] Tevbe Sûresi'nin 61. âyetinden: *"Yine onların içinde öyleleri vardır ki, Peygamber'i incitiyorlar ve 'O her söyleneni dinleyen bir kulaktır.' diyorlar. De ki; 'Sizin için bir hayır kulağıdır. Allah'a inanır, mü'minlere inanır, ayrıca sizden iman edenlere de bir rahmettir.' Allah'ın Resûlünü incitenlere acıklı bir azap vardır."*

[6] Münker ve Nekir: Ölüye kabirde rabbinden, peygamberinden, dininden, imanından sual soracak meleklerdir.

7844 Bazen Azrail'in gürzü, vesair aletleri, sûrî olarak da görünür; lâkin onları ancak can çekişen hasta görür.

7845 O can çekişen hasta der ki: "Ey arkadaşlar! Bu tepemdeki kılıç nedir?

7846 Biz bir şey görmüyoruz. Senin gördüğün hayâl olmalı" derler Bu hayâl değildir, göçme zamanıdır bu...

7847 Nasıl hayal ki bu, baş aşağı olan felek, onun korkusuyla hayâl gibi olmuştur.

7848 O mânevî gürzler ve kılıçlar, can çekişen hastanın karşısında mahsus olur, yâni görünür ve onun başı aşağı düşer.

7849 Can çekişmekteki hasta, mükâfat ve cezadan kendisine mahsus olan şeyleri görür ki, dostun da, düşmanın da gözü o şeyleri görmez.

7850 O hastadan dünya hırsı gitmiş, gözlerinin görmesi keskinleşmiş ve o gözler ağlayıp kan dökmesi lâzım gelen bir anda aydınlanmıştır.

7851 Onun kibri ve gazabı neticesi olarak gözlerinin ağlaması, vakitsiz öten horozun ötmesine dönmüştür.

7852 Vakitsiz öten horozun başını kesmek lâzım gelir.

7853 Her an canının bir cüz'ü ölüm halindedir, her an can verme zamanındadır. Can verme anında imânını gör, gözet...

7854 Senin ömrün altın torbası gibidir. Gece ile gündüz, yâni zaman ise, altını sayıcı durumundadır.

7855 Zaman sarrafı, ömür altınını sayar ve farkında olmaksızın onları birer birer adem'e (yokluk) verir. Nihayet ömür torbası boşalır ve hayatın nuru kalmaz.

7856 Eğer bir dağdan, dâima toprak alsan da yerine bir şey koymasan, sana verdiği o topraktan dolayı o koca dağ eksilir, hattâ tükenir.

7857 O halde alıp verdiğin her nefese karşılık olarak zikir ve tesbih ilâve et ki: "*Secde et de yaklaş!*[7]" âyetinden maksadın ne olduğunu anlayasın.

7858 Dünya işlerinin kemal bulmasına değil, dinde emredilen işlerin ikmaline çalış.

7859 Ey kemali bulmamış ve noksan kalmış kimse! Nihayet sen öbür dünyaya gideceksin. Dünyadaki işlerin yarım ve ekmeğin pişmemiş olarak kalacaktır.

7860 Taşla, ağaçla, keçe ile kabir ve lahit yaptırmak, mezarı imar etmek değildir.

---

[7] Alâk Sûresi'nin 19. âyetinden.

7861 Belki safa-yı kalp hususunda kendine bir mezar kazman ve Allah'ın benliğinde kendi benliğini defnetmen gerektir.

7862 Hakk'ın toprağı olup, gamına gömülmen lâzım ki senin nefesin O'nun feyzinden medetler bulsun.

7863 Mezar evi, kubbeler ve türbeler, mânâ sahipleri indinde makbul değildir.

7864 Şimdi atlas giyinmiş olan bir diriye bak ki, giydiği atlas onun şuuruna yardım ediyor mu?

7865 Onun canı Münker ve Nekir'in azabına uğramış, gam akrebi de onun harab olan gönlündedir.

7866 O atlas giyen kimsenin zâhiri süslü, lâkin içerisi düşüncelerle inlemektedir.

7867 Eski bir abâ içinde gördüğün kimse ise zâhiri köhne olduğu halde düşüncesi ve sözleri şeker gibi tatlıdır.

Fil yavruları hikâyesine dönüş

7868 Nasihat veren zat, onlara dedi ki: "Benim şu nasihatimi dinleyin! Kalbiniz ve ruhunuz mihnet ve meşakkate uğramasın...

7869 Ben nasihat borcunu boynumdan çıkardım, yâni borçlu bulunduğum nasihatimi îfâ ettim.

7870 Ben sizi pişmanlıktan kurtarmak için tebliğ-i risâlet'e geldim.

7871 Sakının ki tamâ sizin yolunuzu vurmasın ve yiyecek hırsı sizin yolunuzu kesmesin."

7872 Nasihat veren bunları söyledikten sonra, Allah hayırlar versin diyerek gitti. Seyyahlar da yolda yiyecek kıtlığı dolayısıyla fena halde acıktılar.

7873 Ansızın, bu yolda yeni doğmuş ve semiz bir fil yavrusu gördüler.

7874 Onun üstüne azgın kurtlar gibi üşüştüler. Hayvanı kestiler, pişirdiler, tamamıyla yiyip ellerini yıkadılar.

7875 Nasihat veren zatın sözü seyyahlardan birinin hatırında olduğu için O, fil yavrusundan yemedi. Arkadaşlarına da yemeyin diye nasihat verdi.

7876 O nasihat veren zatın sözü, Ebu Abdullah'ın Fil yavrusunu kebab edip yemesine mâni oldu. Eski ve tecrübeli bir akıl sana yeni bir baht bağışlar.

7877 Fil yavrusunu yiyenlerin hepsi uzanıp yattı. Aç olan Ebu Abdullah, sürüyü bekleyen çoban gibi oturuyordu.

7878 Korkunç bir filin geldiğini gördü. Fil ilk önce bekçinin, yâni Ebu Abdullah'ın yanına koştu.

7879 Üç defa ağzını kokladı. Onun ağzından fil kokusu gelmiyordu.

7880 Bir kaç defa onun etrafında dolaştıktan sonra gitti. O iri ve kocaman fil, Ebu Abdullah'ı incitmedi.

7881 Ondan sonra uyuyanlardan her birini kokladı. O uyuyan kimsenin ağzından ona yavrusunun kokusu geliyordu.

7882 Çünkü fil yavrusunun kebabından yemişti. Onu paraladı ve çabucak öldürdü.

7883 O esnada cemaati birer birer parçalıyordu ve böyle yapmaktan korkmuyordu.

7884 Her birini havaya atıyor ve o adam yere düşüp yarılıyor, hurdahaş oluyordu.

7885 Ey halkın kanını içen zalim; Bu yoldan çekil ki o mazlumların kanı senden intikam almasın.

7886 Halkın malı onların kanı gibidir. Bunu yakînen bil. Çünkü mal, beden kuvvetiyle elde edilir.

7887 Fil yavrularının anaları kin güderler. Fil yavrusu yiyenlere intikam tattırırlar.

7888 Ey rüşvet yiyen, sen fil yavrusu yiyorsun. Filin hasmı, senin ağzındaki koku dolayısıyla senden intikam alır.

7889 Ağzındaki haram lokma kokusu bir hilekârı mânen rezil eder. Çünkü fil, kendi yavrusunun kokusunu bilir.

7890 Yemen'deki ilâhi bir kokuyu Medine'den hisseden Zat-i Risalet, bendeki bâtıl bir kokuyu nasıl duymaz.[8]

7891 Hazreti Mustafa (S.A.V.) Efendimiz Yemen'le Medine arası gibi uzak bir mesafeden Nefes-i Rahmani'yi hissediyordu.

7892 Hazreti Muhammed (S.A.V.) bizim ağzımızın kokusunu da hisseder; lâkin bizden gizleyip yüzümüze vurmaz. Çünkü bizden iyi ve kötü kokular semâya çıkar.

7893 Ey gafil sen uyursun, fakat yediğin, yahut işlediğin bir haramın kokusu, şu yeşil renkli gökyüzüne yükselir.

7894 Senin kötü nefeslerine yoldaş olarak, yâni o nefeslerle birlikte, O haram kokusu da semâda koku almakla mükellef olan meleklere kadar gider.

[8] Nebiyy-i Ekrem (S.A.V.) efendimiz "Ben hakikaten Yemen cihetinden Nefes-i Rahman duyuyorum." buyururdu. Bu Nefes-i Rahman'dan maksadın Yemen'de bulunan Veysel Karani Hazretleri olduğu hadis şarihleri tarafından bildirilmiştir.

7895 Kir kokusu, hırs kokusu, tamâ kokusu, söz söylerken soğan kokusu gibi duyulur.

7896 Eğer O kimse "Ben ne zaman soğan yemişim? Soğandan, sarımsaktan müttekiyâne sakınırım." diye yemîn etse.

7897 O yemin nefesi gammazlık eder de, kokusu, yanında oturan canı olanlara akseyler.

7898 O kötü kokular dolayısıyla ettiği duâlar reddolunur ve o müstekim olmayan kalp, ziyana uğramış olur.

7899 Öyle duâların cevabı "sesinizi kesin!" hitabı olmuştur. Çünkü fâsıkın lâyığı red sopasıdır.

7900 Eğer sözün eğri, mânân doğru olursa o lafız eğriliği makbul-i İlâhîdir.

7901 O sadık Bilâl, Ezan okurken (*Hayye*) kelimesini (*Heyye*) diye telâffuz ederdi.

7902 Münafıklardan bazıları dediler ki: "Ey Peygamber! İslâm binasının başlangıcında böyle bir hatâ doğru değildir.

7903 Ey Allah'ın nebisi ve resûlü, Bilal'den daha fasih bir müezzin tayin et!

7904 Dînin ve salâhın ihtidasında (Hayye'l-el felah) cümlesinde lâhin yapılması, yâni doğru ve mahrecinden okunmaması ayıptır."

7905 Hazreti Peygamberin hiddeti huruşa geldi ve Allah'ın gizli alâmetlerinden bir iki remiz söyledi.

7906 Dedi ki: "Ey münasebetsizler! Bilâl'in (*Heyye*) demesi, Allah'ın nezdinde mahrecinden söylenilen yüz (*hayye*) den ve O gibi kıylü'kalden daha iyidir.

7907 Fitne çıkarmayın ki ben de sizin sırrınızı, evvel ve âhirinizi söylemeyeyim.

7908 Eğer sen iyi duâ etmesini bilmezsen git de saf din kardeşlerinden duâ iste.

Hak Teâlâ'nın Mûsâ Aleyhisselâm'a: "Bana günah etmediğin bir ağızla duâ et." buyurması

7909 Bundan dolayı Cenâb-ı Hak Mûsâ Aleyhisselâm'a buyurdu ki: "Hacet vaktinde ve duâ esnasında,

7910 Ey kelimullah! Günah etmediğin bir ağızla benden yardım iste..."

7911 Mûsâ dedi ki: "Benim öyle ağzım yok..." Allah da buyurdu ki: "Bize başka birinin ağzıyla duâ et!

7912 Başkasının ağzından Allah'a duâ et! Sen onun ağzıyla ne vakit günah ettin?

7913 Öyle hareket et ki başkalarının ağzı gece gündüz sana duâ etsin.

7914 Senin günah etmediğin ağız, başka birinin özür dileyen ve duâ eden ağzıdır.

7915 Yahut kendi ağzını pâk et, kendi ruhunu çevik bir hâle getir."

7916 Allah'ın ismi temizdir. Temizlik gelince de pislik yükünü toplar ve dışarıya çıkar.

7917 Zıtlar zıtlardan kaçar. Nitekim güneş doğup, ziya parlayınca, gece firar eder.

7918 Allah'ın pak ismi ağza gelince, yâni zikredilince, ne pislik kalır, ne de gam ve kasvet.

Duâ edenin "Allah" demesinin, Hakkın "lebbeyk" demesi ile aynı olduğunun beyanı

7919 Bir kimse geceleri "Allah" diye zikrediyordu. Tâ ki o zikirden dudağı, yâni ağzı tatlılaştı ve zikrin zevkini aldı.

7920 Şeytan ona vesvese verdi ki: "Ey pak yüzlü ve çok söyleyen, ne vakte kadar böyle söyleneceksin?

7921 Gece, gündüz Allah deyip duruyorsun. lebbeyk cevabı nerede?

7922 Cenâb-ı Hakk'ın canibi ulûhiyetinden sana bir cevap gelmiyor, sen bu sıkılmaz yüzünle daha ne kadar Allah diyeceksin?"

7923 Adamın gönlü kırıldı ve zikri bırakıp yattı. Rüyasında Hazreti Hızır'ı gördü.

7924 Hızır Aleyhisselâm ona dedi ki: "Zikrullahtan neden geri kaldın, okuduğun ism-i İlâhî'nin zikrinden niçin pişman oldun?"

7925 Derviş cevap verdi ki: "Ettiğim zikirlerin karşılığı olarak bana bir lebbeyk cevabı verilmiyor, Allah'ın kapısından kovulmuş olmamdan korkuyorum."

7926 Hızır dedi ki: "Senin Allah deyişin bizim lebbeykimizdir; senin dertli ve yanık niyazın da bizim habercimizdir.

7927 Senin hilelerin ve çare aramaların, cezbemizdir ki seni kendimize çekmemizden ayağını çözmemizdendir.

7928 Senin korkun ve aşkın bizim lûtfumuzun kemendidir. Senin her (Yâ rab) deyişinin altında (lebbeyk) ler vardır.

7929 Cahilin canı bu duâdan uzaktır. Çünkü onun (Yâ rab) demesine izin yoktur.

7930 Bir zarara uğradığı vakit, Allah'a inleyip tazarru etmemesi için ağzına ve kalbine kilit vurulmuştur."

7931 Cenâb-ı Hak Firavun'a yüzlerce mülk ve mal verdi de O, ululuk, büyüklük dâvasına kalkıştı ve (*Ene rabbikümül âlâ*) dedi.

7932 O mayası bozuk Firavun, Allah'a dönüp inlemesin ve münâcâtta bulunmasın diye bütün ömründe bir defa olsun başı ağrımadı.

7933 Allah O'na bütün dünya mülkünü verdi de, dert vermedi.

7934 Dert, cihan mülkünden daha iyi ve daha kıymetlidir ki, onun şevkiyle Allah'a gizlice duâ eder ve (Aman yarabbî) dersin!

7935 Dertsiz duâ soğuktur, bir işe yaramaz. Dertli duâ ise gönül duygusuyladır.

7936 O sesi dudak altına çekmek, yâni gizlice ve samimi ruhundan duâ etmek, bir de geldiğin yeri hatırlayıp gideceğin yeri düşünmek.

7937 O sesin, safî ve hazin olarak; ("Ey feryadıma erişen Allah'ım") ve "Ey yegâne yardımcım" demesi gerektir.

7938 Köpeğin uluması bile cezbesiz ve sebepsiz değildir. Çünkü her rağbet eden bir yol kesicinin esiridir.

7939 Ashab-ı Kehf'in köpeği gibi ki, o cezbe sayesinde murdarlıktan kurtuldu ve pâdişahların sofrası başına oturdu.

7940 O köpek Ashab-ı Kehf'in sohbetini seçmiş olduğu için mağara kapısı önünde çanaksız, çömleksiz olarak Rahmet-i İlâhiye suyunu ârifler gibi içer.

7941 Köpek postuna bürünmüş; adı sanı olmayan nice kimseler vardır ki, Ashab-ı, Kehf'in köpeğine verilen muhabbet kadehinden uzak değildir.

7942 Oğul, o kadehi elde etmek için can ver. Cihatsız, sabırsız zafer olur mu?

7943 Bu kadeh için sabır ve mücâhede etmek, mihnet meşakkat olmaz. Sen de sabır ve tahammül et ki sabır, ferah ve sürûrun anahtarıdır.

7944 Bu tabiat ve beşeriyet pususundan kimse sabırsız ve ihtiyatsız sıçrayıp kurtulamadı. Sabır ve hazım ihtiyatın eli ayağı gibidir.

7945 İhtiyatlı davran, bu zehirli otu yeme ki, ihtiyat ve basiret, peygamberlerin nuru kuvvetidir.

7946 Nefsinin hevasına göre sıçrayan sebatsız kimse saman çöpü gibidir ki her rüzgârın esmesiyle hareket eder; sebatlı ve temkinli kimse de dağa benzer. Bir dağ, esen rüzgâra ehemmiyet verir mi?

7947 Her taraftan, Gulyabâniler: "Birader! Yol bulmak istiyorsan bu tarafa gel!" diye seni çağırır.

7948 "Ben yol gösterici ve kılavuzum. Bu ince ve tehlikeli yolda senin, refikin ve yoldaşın olayım!"

7949 O, ne kılavuzdur, ne de yol bilir. Ey Yusuf! O kurt tabiatlı beriflerin tarafına gitme!

7950 Bu dünya sarayının yağlı ve tatlı tuzaklarının seni aldatmaması basiret ve ihtiyattır.

7951 Çünkü, bu dünyanın ne tadı vardır, ne tuzu... O sihir okur ve kulağa üfler.

7952 "Ey nur gibi apaydın kimse, gel bize misafir ol! Ev senin, sen de benimsin."

7953 Basiret ve ihtiyat odur ki, ona: "Midem rahatsızdır, yahut mezar gibi olan dünyanın hastasıyım." diyesin.

7954 Yahut; "başım ağrıyor, sen bunu geçirmeye bak"; veyahut "Dayımın oğlu beni davet etmiştir." diye mazeret gösterirsin.

7955 Çünkü, dünya sana tatlı bir şey verecek olursa, o, iğnelerle karışıktır; onu senin vücudunda yaralar açmak için verir.

7956 Sana elli yahut altmış altın verse de, ey balık gibi gafil olan insan, nihayet seni oltasına takar.

7957 Eğer sana bir şey verecek olsa o hilekâr yalandan verir. Çünkü yalan söz, içi çürümüş ceviz gibidir.

7958 O çürümüş cevizin takırtısı, yâni dünyanın sana olan vaitleri senin aklını izâle eder. Çünkü O, öyle bir hilekârdır ki yüz binlerce aklı bir akıl saymaz.

7959 Sana hakîkî yar olan kimse, senin hurcun ve kesen gibidir. Eğer sen Râmin isen Vise'den başkası arama![9]

7960 Senin Vise'n ve sevgilin gene senin zâtındır. Bu haricî tekliflerin hepsi senin için birer âfettir.

7961 Basiret ve ihtiyat odur ki, seni davet edenler için, bunlar benim mecbubum ve meftunum demeyesin.

7962 Onların davetini kuşbazların gizlenip kuşları aldatmak için çaldıkları ıslık gibi bil.

7963 Bu sesi ve bu ötüşü, bu yapıyor diye, ölmüş bir kuşu önüne koyar.

[9] Vise ve Râmin: İran Selçukluları şairlerinden Fahreddin Esad tarafından yazılmış, Râmin adlı bir delikanlının Vise adındaki bir kıza âşık olmasını anlatan bir eserdir.

7964 Kuşlar, onu kendi cinsinden sanıp etrafına toplanırlar. Kuşbaz ise onları avlar ve derilerini yüzer.

7965 Meğer ki O kuş, Allah'ın kendisine basiret ve ihtiyat ihsan ettiği bir kuş ola da o tuzak danesinin ve hile öksesinin etrafında dolaşmaya...

7966 İhtiyatsızlık, yakînen pişmanlığı gerektirir. Bunun şerhinde şu hikâyeyi dinle.

Bir köylünün şehirliyi, yalancıktan ve birçok ısrarla köye davet ederek aldatması

7967 Ey kardeş! Geçmiş zamanda bir şehirli, bir köylüyle tanışmıştı.

7968 Köylü şehre gelince, o şehirlinin evine çadır kurardı, yâni postu sererdi.

7969 İki ay, üç ay şehirlinin misafiri olur, onun dükkânında ve sofrasında otururdu.

7970 Köylünün her neye ihtiyâcı varsa, şehirli onu meccanen[10] tedârik ederdi.

7971 Köylü bir gün şehirliye dedi ki: "Efendi! Sen seyran için hiç köye gelmiyorsun.

7972 Allah aşkına, bütün çocuklarını getir ki bu mevsim, gül ve yeşillik zamanıdır.

7973 Yahut yazın, meyve zamanı gel ki hizmetine kemer bağlayayım, yâni hizmetinde bulunayım.

7974 Soyunu, sopunu, çocuklarını getir, bizim köyde üç, dört ay otur.

7975 Bahar mevsiminde köy muhiti hoş olur, yeşillik ve gönül çekici lalelik halini alır."

7976 Şehirli, onun talebini def etmek için vaatte bulundu ve bunun üzerinden de sekiz sene geçmişti.

7977 Köylü, her sene, "Ne vakit geleceksin? Kış ayı geldi." derdi.

7978 Şehirli: "Bu sene bize falan taraftan bir misafir geldi." diye bahaneler bulurdu.

7979 "Gelecek sene mühim işlerden kurtulursam o tarafa gelmek istiyorum." derdi.

7980 Köylü dedi ki: "Ey hayır sahibi olan zat! Bizim aile senin çocuklarını beklemektedir."

[10] Meccanen: Bedavaya, ücretsiz olarak.

7981 Yine her sene leylek gibi gelir ve şehirlinin damı üstüne yuva yapardı.

7982 Şehirli efendi, her sene kendi altın ve malından ona sarf ederdi, onu himaye için âdeta kol, kanat açardı.

7983 Son defada o cömertlik pehlivanı şehirli, üç ay müddetle köylünün önüne sabahleyin ve akşam üstü sofra koydu.

7984 Köylü utandığı için şehirliye: "Efendi! Bu ne kadar vâde, beni daha ne kadar aldatacaksın?" dedi.

7985 Şehirli dedi ki: "Cismim de, canım da gelmek istiyor. Lâkin her tahvil, yâni bir halden başka bir hale geçmek Allah'ın hükmü altındadır, her bir hareket kaza ve kadere tâbidir.

7986 Âdem oğlu gemi ve yelken gibidir. Rüzgârı sevk eden Allah, ne vakit muvafık rüzgâr gönderirse o vakit hareket edilir."

7987 Köylü tekrar şehirliye yeminler verip: "Ey kerîm zat! Çocuklarını al gel de ikram gör." dedi.

7988 Şehirlinin elini tuttu, üç kere ahit aldı: "Allah rızası için çabuk gelmeye cehd et." dedi.

7989 On yıl sonra ve her sene böyle yalvarmalar ve tatlı sözleri müteakip,

7990 Şehirlinin çocukları dediler ki: "Baba, ay, bulut ve gölge bile sefer eder.

7991 Onun üzerinde senin bir çok hakkın sabit olmuştur. Onun işleri için sen çok meşakkat çekmişsindir.

7992 O istiyor ki sende ona misafir olasın da o haklardan bazılarını olsun edâ edebilsin."

7993 Yalvarıp yakarın da, pederinizi köye getirin, diye bize gizlice tembih etmişti.

7994 Şehirli dedi ki: "Dediğiniz doğrudur. Lâkin 'iyilik ettiğin kimsenin şerrinden sakın.' denilmiştir.

7995 Dostluk, son nefes ve âhiret günü için, yâni Allah için olur. Bir şey olup, bu dostluğun bozulmasından korkuyorum."

7996 Sohbet vardır ki keskin kılıç gibidir, dostluğu katleder; bostanlara ve ekinlere kış tesiri yapar.

7997 Keza sohbet vardır, ilkbahar mevsimidir ki o mevsimde binalar yapılır ve bir çok menfaat elde edilir.

7998 Hazım ve ihtiyat odur ki sûizan'da bulunasın ve kaçasın, kötülükten kurtulasın.

7999 Rasülü Ekrem (S.A.V.): "sûizan da yerine göre bir tedbirdir." buyurmuştur. Binaenaleyh, ey boşboğaz kimse, attığın her adımın altında bir tuzak var, zannında bulun.

8000 Ovanın yüzü düzdür ve geniştir. Fakat her adımda bir tuzak vardır, sen küstahça hareket etme.

8001 O dağ keçisi "tuzak nerede?" diye koşar. Lâkin koşarken tuzağın ilmeği boynuna geçer.

8002 Ey keçi! "Hani nerede?" dediğin şeyi işte gör. Sen ovayı iyi gördün, fakat pusuyu görmedin.

8003 Ey zeki geçinen! Pusu ve avcı tuzağı olmadan tarla arasında kuyruk nasıl bulunur?

8004 Yeryüzünde küstahça, edepsizce hareket edenler olmuştu. Ey insan! Zeminde ve tarih sahifeleri arasında dolaş da onların kemiklerini ve kafataslarını gör.

8005 Ey Murtazâ, yâni ey hakkın kendisinden razı olduğu zat! Kabristana gidince oradaki kemiklere geçmişteki hallerini sor.

8006 O kabir sarhoşlarının kibir ve gurur kuyusuna nasıl yuvarlanmış olduklarını apaçık seyret...

8007 Eğer görür gözün varsa, körcesine yürüme, görmüyorsa eline bir asâ al...

8008 O basiret ve istidlal asasına mâlik değilsen, istidlalden, yâni; bir şey'i görüp de onun hakikatini anlamaktan aciz isen; görmüş, geçirmiş, gözü ve kalbi münevver bir zat'a tâbi ol!..

8009 Eğer sende basiret ve tedbir asâsı yoksa, değneksiz her yol başında durma.

8010 Gözü görmeyen bir kimsenin adım atışı gibi, ihtiyat ile adım at ki ayağın kuyuya düşmekten ve taşa çarpmaktan kurtulsun.

8011 Gözsüz bir adam titreye titreye, korku ve ihtiyat ile adımını atar.

Sebe' ahâlîsinin tuğyanı, nimetten azmaları; şükür ve vefanın fazileti

8012 Ey dumandan kaçıp ateşe düşen ve lokma ararken yılana lokma olan kimse; bu belâ, basiret ve ihtiyatı terk eylediğindendir.

8013 Sen ehli Sebe'[11] kıssasını okumadın mı, yoksa okudun da macerayı görmedin mi?

[11] Sebe': Yemen'de Himyerliler Devleti'nin başşehridir. Civarındaki iki dağın arasına yapılan baraj dolayısıyla bağlık bahçelik ve mamur bir beldeyken ahalisinin ihsan-ı İlâhi'ye küfranda bulunmasında dolayı bir sel ile yıkılmıştır. Sebe' halkının hikâyesi, Kur'an'da Sebe' Sûresi'nde de anlatılmaktadır.

8014 Yaptığın akisten dağının haberi yoktur. Dağın şuuru mânâ cihetine yol bulamaz.

8015 Dağ daimî sûrette ve işitip anlamaksızın ses verir. Lâkin sen susunca o da susar.

8016 Cenâb-ı Hak Sebe' şehri ahâlîsine, çok kalp ferahlığı ve yüz binlerce köşkler, saraylar ve bağlar vermişti.

8017 O soysuzlar, o nimetin şükrünü ifâ etmediler. Çünkü vefâkârlıkta köpeklerden aşağı idiler.

8018 Bir köpeğe bir kapıdan bir lokma ekmek verilirse, o kapının minnettarı ve hizmetkârı olur.

8019 Köpeğe cevr ü meşakkat erişse bile o kapıdan ayrılmaz, oranın muhafızı ve bekçisi olur.

8020 Hem o kapı onun karargâhı olur. Başka bir yeri seçmeyi küfür telâkki eder.

8021 Eğer garip bir köpek bir mahalleye gelecek olsa, o mahalle köpekleri onu ayıplarlar.

8022 Ve derler ki: "İlk menzilin olan yere dön! Oradaki yediğin nimetlerin hakkı, gönlünü oraya rehin etmendir."

8023 Onu ısırırlar ve: "Eski yerine git! Orada nail olduğun nimetlerin hakkını ifa etmekten geri kalma."

8024 Ey küfrân-ı nimette bulunan kimse! Sen gönül kapısından ve gönül sahipleri kapısından ne kadar ab-ı hayat içtin de gözlerin açıldı.

8025 Gönül ehli kapısından sekir, vecd ve kendinden geçiş gıdası senin ruhuna aksetmişti.

8026 Sonra, hırsından, gönül ehlinin kapısını terk ettin, ehl-i dünyâ dükkânları etrafında dolaşmaya başladın.

8027 O tenceresi yağlı nimet sahiplerinin kapısında, arta kalacak bir tirit için dönüp dolaşıyor ve çanak yalayıcılık ediyorsun.

8028 Yağlı yemeği ehli diller kapısında bil ki ruhun semirsin, ümitsiz işler orada iyi olsun.

Hastaların her sabah İsâ Aleyhisselâm'ın kapısı önünde şifâ ve duâ talebiyle toplanmaları

8029 İsâ'nın ibadethanesi, ehlidil sofrasıdır. Ey müptelâ sakın bu kapıyı terk etme!

8030 Kör, topal, çolak ve fakir halk her taraftan gelir, toplanırdı.

8031 İsâ'nın o kapısında toplanırlardı ki Hazreti Ruhullah, nefesiyle onları günahtan, yâni günah cezası olarak uğradıkları hastalıktan kurtarsın.

8032 Hazreti İsâ evradını okuyup bitirince kuşluk zamanı dışarıya çıkardı.

8033 Müptelâ ve zayıf birçok kimse görürdü ki ümit ve intizar ile kapısı önünde oturmuşlardı.

8034 Derdi ki: "Ey dert sahipleri, yâni ey hastalar! Allah tarafından cümlenizin hâceti kabul olundu.

8035 Haydi marazsız ve zahmetsiz olarak Allah'ın mağfireti ve ikramı tarafına gidiniz."

8036 O hastaların hepsi, dizleri bağlı develer gibi iken, diz bağları çözülmüş gibi,

8037 Sevinerek ve koşarak Hazreti İsa'nın duâsı bereketiyle evlerine giderlerdi.

8038 Ey kimse! Sen müptelâ olduğun âfetleri çok kere denedin ve o din ve tarikat sultanlarının himmetiyle sıhhat buldun.

8039 Kaç kere topallığın yürümeye döndü, kaç kere ruhun gamdan ve mihnetten kurtuldu.

8040 Ey gafil adam! Ayağına bir iplik bağla da kendini kaybetmeyesin.

8041 Senin küfran-ı nimetin ve nisyânın vaktiyle gördüğün kerem ve inayetleri sana unutturdu.

8042 Kalp ehli olan evliyâullahın kalbi sana karşı kırılmış olduğu için o lûtuf ve kerem yolu sana kapandı.

8043 Çabuk, o lûtuf sahiplerini bul da, istiğfar ve itizar et. Bulut gibi inleyerek ağla!

8044 Ki onların gül bahçeleri sana karşı çiçek açsın, kemâle gelsin; meyveleri senin için yarılsın.

8045 Hem de onların kapısında dolaş ve Ashâb-ı Kehf'in köpeğiyle kapı yoldaşı isen sahibinin kapısını beklemekte bir köpekten aşağı olma!

8046 Köpekler, mahallerine gelen serseri köpeklere: "Kalbini ilk evin kapısına bağla, oradan ayrılma!" diye nasihat verirler.

8047 "Kemik yemiş olduğun evvelki kapıyı sıkı sıkı tut. O nimetin şükrünü edâ et ve o kapıdan ayrılma!"

8048 İlk kapısına gitsin ve oradan felah bulsun diye, o serseri köpeği ikaz için ısırırlar.

8049 Onu ısırırlar da derler ki: "ey azgın köpek! Git velinimetine âsî olma!

8050 O kapıya halka gibi bağlan! Orada çevik ve atik bir bekçi ol!

8051 Bizim vefakârlığımızı bozmanın mümessili olma! Nafile yere vefasızlığı fâş etme.

8052 Vefakârlık, köpeklerin şiarı olmuştur. Git de, köpekleri utandıracak ve onların adını kötüye çıkaracak harekette bulunma!

8053 Vefasızlık köpekler için ar olduğu halde, sen nasıl oluyor da vefasızlık gösteriyorsun?"

8054 Hak Taâlâ vefâkârlığıyla iftihar etti: "*Bizden başka ahdine çok vefakâr olan kimdir?*[12]" dedi.

8055 Lâkin, hakları reddeden vefakârlık, Hakk'a karşı vefasızlık demektir.[13]

8056 Ana hakkı, Allah'ın hakkından sonradır ki O kerîm olan Allah, anayı senin ana karnındaki şekline borçlu etmiştir.

8057 Allah, seni, ananın bedeni dâhilinde bir cisim olarak yarattı ve o cismi taşımakta, anana bir meyl-i tabiat verdi.

8058 Anan seni kendisinin bitişik bir cüz'ü görüyordu. Fakat hamilelik müddeti tamam olunca, Hakk'ın tedbiri, O bitişik cüz'ü ayırdı,

8059 Cenâb-ı Hak, binlerce sanat ve fen yapmıştır ki, anan sana karşı şefkatli ve muhabbetli olmuştur.

8060 O halde Allah hakkı, ana hakkından evveldir. Her kim O hakkı bilmezse eşektir.

8061 O Hak Teâlâ ki anayı, onun memesini ve sütünü yaratmış ve onu babaya eş yapmıştır.

8062 Ey ihsanı kadîm olan rabbim, bildiğim ve bilmediğim nimetlerin hepsi de senindir.

8063 İlâhi; Sen: "Nimetimi hatırla! Çünkü benim hakkım eskimez ve tükenmez" buyurmuşsun.

8064 Sizi, Nuh'un gemisinde ve dedelerinizin sulbünde muhafaza eylemek sûretiyle bir sabah ettiğim lûtfu hatırlayın.

8065 Sizin aslınıza ve atalarınıza o zaman tufan dalgalarından eman verdim.

8066 Ateş tabiatlı tufan suyu o zemini kaplamıştı. Onun dalgası dağın tepesini kapıyordu.

---

[12] Tevbe Sûresi'nin 111. âyetinden.

[13] Lokman Sûresi'nin 15. âyetine işarettir: "*Bununla beraber eğer her ikisi de [anan-baban] bilmediğin bir şeyi, bana ortak koşman hususunda seni zorlarsa, onlara itaat etme. Fakat dünyada onlarla iyi geçin ve bana yönelenlerin yolunu tut. Sonra dönüşünüz ancak banadır. O zaman ben de size yaptıklarınızı haber vereceğim.*"

8067 Ben sizi o vakit ceddinizin ceddinin ceddi, yâni en uzak dedelerinizin vücudunda muhafaza eyledim ve reddetmedim

8068 Vaktaki büyüdün ve baş oldun, sana nasıl tekme atarım ve kendi sanatım eserini nasıl zâyî kılarım?

8069 Sen nasıl oluyor da bîvefâlara feda oluyorsun; suizannın dolayısıyla bîvefalar tarafına gidiyorsun?

8070 Ben hatadan ve bîvefalıklardan beriyim. Öyle iken benden tarafa gelince sûizan besliyorsun.

8071 Bu sûizannı, karşısında iki kat olarak eğildiğin şahsın bulunduğu yere götür.

8072 İmdi sen birçok yar ve yoldaş ittihaz etmiştin. Şimdi, sana, Onlar nerede? diye sorsam, gittiler dersin.

8073 Salih dostun semâlara gitti, fâsık arkadaşın da yerin dibine göçtü.

8074 Sen ise, ara yerde kaldın, kervandan arta kalan ve sönmeye mahkûm ateşe döndün.

8075 Ey cesur arkadaş! O Zât-ı ecellü Âlâ'nın eteğini, yâni emir ve nehiy ettiklerini tut ki o, yüksekten, alçaktan münezzehtir.

8076 O, ne İsâ gibi gökyüzüne çıkar, ne de Karun gibi yerin dibine geçer.

8077 Sen saraydan ve dükkândan kalınca, yâni irtihal edip de ikâmetgâhından ve ticâretgâhından ayrılınca mekânda ve lâmekânda seninle beraber olur.

8078 Allah bulanıklıklardan duruluk, yâni seyyielerden haseneler izhar eder. Senin cefâlarına vefa ile mukabelede bulunur.

8079 Sen bir cefâda bulununca, noksandan kemal tarafına gelesin diye ve seni ikaz için bir belâ gönderir.

8080 Ey sâlik! Sen seyr-i sülûkunda bir vird'i terk edersen hastalık ve mihnet gibi sana bir kabz gelir.

8081 Eski ahdinde, yâni devam ede geldiğin virdinde hiçbir değişiklik yapma diye sana bir ikaz ve ihtardır.

8082 O kabız, zincir haline gelip de kalbini istilâ etmeden ve sana ayak bağı olmadan evvel, virdine devam et!

8083 Mâkûl olan, yâni ancak akıl ile idrak edilen kabz-ı derûnî gibi hastalığın meydana çıkar. Hakk'ın bu işaretlerini ehemmiyetsiz ve beleş tutmayasın.

8084 Suç işlediğin zaman duyulan iç sıkıntıları kalbi istilâ eder. O sıkıntılar, ecelden sonra zincir haline gelir.

8085 Burada bizim zikrimizden kaçınana dar bir maişet verir, geçinmesini güçleştiririz, onu körlükle cezalandırırız.

8086 Hırsız, herkesin malını alıp götürünce kabız ve gönül darlığı onun kalbini akrep gibi sokar.

8087 Hırsız, "Acaba bu sıkıntı nedir?" der... Ne olacak? Senin şerrinden ağlayan mazlumun gözyaşları tesiridir.

8088 Hırsız bu sıkıntıya ehemmiyet vermezse, onun ısrarının rüzgârı o sıkıntı ateşini üfler ve parlatır.

8089 Hülâsa, gönül sıkıntısı, zabıta memurlarının sıkıştırması haline gelir. Onun hırsızlığı, mânâ halinde iken, yaprak açmış gibi meydana çıkar.

8090 Dert ve iç sıkıntısı suçlular için zindan ve çarmıh olur. İç sıkıntısı bir köktür ki kök, dal budak salıverir.

8091 Kök gizli idi, meydana çıktı. Yâni bir ağacın kökü zeminde gizli olduğu halde, dalı budağının meydana çıktığı gibi; sen de duyduğun iç sıkıntısı ve ferahlık hallerini bir kök bil ki onların âsârı zuhur edecektir.

8092 Sendeki kötü bir kök ise, onu çabuk çıkar ki çimende çirkin bir diken çıkmasın.

8093 Kalbindeki sıkıntıyı görünce, o kabzın çaresine bak; yâni sebebi ne ise o sebebi def et! Çünkü, dalların hepsi kökten biter.

8094 Gönlündeki ferahlığı görünce O ferahlığı sula, yâni artmasına çalış. Meyve yetiştirince de o meyvelerden ashabına ver.

Ehl-i Sebe' kıssasının bakiyesi

8095 O Sebe' şehri ahâlisi, hevâ ve heves sahibi bir takım ham kimselerdi. İşleri güçleri, kerîm olanın nimetine karşı küfrandan, nankörlükten ibaretti.

8096 Küfrân-ı nimet meselâ şöyle olur ki: sen, sana in'am ve ihsanda bulunanla mücâdele edersin.

8097 Ve dersin ki: "Bana bu iyiliğin lüzumu yok. Ben bu halden müteessir oluyorum, bana niçin ezâ kılıyorsun?

8098 Lûtfet de yaptığın bu iyiliği benden uzaklaştır. Ben göz istemiyorum, beni çabuk kör et!"

8099 Sebe' halkı dediler ki: "Ya Rabbî! Şehirlerimizin arasını uzaklaştır, bize ayıbımız hayırlıdır, ziynetimizi al!

8100 Biz bu köşk ve bağları istemiyoruz. Bize ne güzel kadınlar lâzım, ne de emniyet ve huzur."

8101 Şehirler ve köyler birbirine yakındı. Sebe'liler: "İçinde canavarlar dolaşan çöl bizim için daha hoş dediler."

8102 İnsanların çoğu o kadar küfrân-ı nimette bulunur ki: yazın kışı ister, kış gelince de ondan hoşlanmaz.

8103 İnsanların bâzısı kahrolsun ki ne kadar kâfir-i nimettir. Ne vakit bir hidâyete nail olsa onu inkâr eder.

8104 İnsanın nefsi, böyle kâfir-i nimet olduğu için, ölüme müstahak oldu. Ulu olan Allah Teâlâ (*Faktülû enfûseküm*) yâni; "*Nefislerinizi öldürünüz!*"[14] buyurdu.

8105 Nefis dediğin üç köşeli dikendir. Her nasıl koysan batar; onun ezâsından nasıl sıçrar ve kurtulursun?

8106 Heva ve hevesi terk ateşini, o diken gibi olan nefse vur ve faili hayır olan Allah'ın lûtuf ve keremine sarıl!

8107 Sebe'liler; "Bizim indimizde veba, seher yelinden iyidir." diye taleplerinde haddi tecavüz ettiler.

8108 Onların iyiliğini isteyenler, nasihat için geldiler, onların kötülüklerine mâni olmak istediler.

8109 O nasihatçilerin kanını dökmeye kalkıştılar ve kötülük ile küfür tohumunu ektiler.

8110 Kaza gelince dünya darlaşır; helva bile, kaza tesiriyle ağza zahmet verir.

8111 Hazreti Peygamber: "*Kaza gelince feza darlaşır.*" buyurmuştur. Kaza gelince gözler görmez olur.

8112 Göz görmemek için kaza zamanı kapanır.

8113 O süvarinin hilesi, yâni; Allahü Tealâ'nın kazası toz koparıp da gözü görmez hale getirince, o toz, seni Hakk'a iltica etmekten ve ondan yardım istemekten uzaklaştırır.

8114 Ey insan! O süvarinin tarafına git! Toz canibine gitme. Yoksa süvarinin kazası ve hilesi seni ezer.

8115 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Bu hile ve kaza kurdu o kimseyi yedi. Fakat o kimse kurdun tozunu görünce niçin tazarrûda bulunmadı?

8116 O kimse, bunca ilmiyle beraber, Mekr-i İlâhî kurdunun tozunu gördüğü halde niçin otlamasına devam etti?

---

[14] Bakara Sûresi'nin 54. âyetinden.

8117 Koyunlar bile, muzır olan kurdun kokusunu bilirler ve onu hissedince de ondan uzaklaşırlar.

8118 Hayvanların beyni arslanın kokusunu bilir ve onu duyunca otlamayı bırakır.

8119 Gazab-ı İlâhî arslanının kokusunu alınca geri dön! Münâcât eyle, sakınmaya ortak ol, duâ ile iştigal et.

8120 Kâfir ve münafık güruhu, Mekr-i İlâhî kurdunun tozunu gördükleri halde dönüp, îman etmediler de, tozdan sonra iri bir mihnet kurdu geldi.

8121 O kurt, hışım ve gazapla koyunları paraladı. O koyunlar ki, akıl çobanından gözlerini kapamışlardı.

8122 Çobanları, onları ne kadar çağırmıştı da gelmemişlerdi ve çobanın gözüne gam ve keder toprağı saçmışlardı.

8123 "Git, biz senden ziyâde çobanız. Her birimiz birer server iken sana nasıl tabî oluruz?

8124 Biz kurdun gıdasıyız, Yâr'ın lâyıkı değiliz. Ateş odunuyuz, utanıp arlanma yok bizde..." demişlerdi.

8125 Bunların dimağlarında cehalet öyle bir taassuptur ki, buna tutulanların şehirlerinde kargalar şom bir sâdâ ile bağrışırlar.

8126 Mazlumlar için kuyu kazdılar. Kazdıkları kuyuya kendileri düşüp ah ettiler.

8127 Yusufların derilerini yüzdüler ve yaptıklarının cezasını birer birer buldular.

8128 Yusuf kimdir? Senin Hak arayan kalbindir ki esir gibi beden mahallesinde bağlı kalmıştır.

8129 Bir Cebrâil'i direğe bağlamış, onun kanatlarını yüz yerinden bölmüşsün de;

8130 Onun önüne kebab edilmiş buzağıyı getiriyorsun; bazen da onu çekip samanlığa götürüyorsun.

8131 "Ye ki bizim rızkımız budur." diyorsun. Halbuki o kalbin Allah'a vuslattan başka gıdası yoktur.

8132 Ettiğin bu işkence ve imtihandan dolayı dertli olan kalbin, senden Allah'a şikâyet eder.

8133 Ve "Ya Rabbî Bu eski kurdun elinden el emân" der. Cenâb-ı Hak da ona buyurur ki: "İşte vakit geldi, sabret...

8134 Senin hakkını her bihaberden alacağım. Âdil olan Allah'tan başka kim adalet gösterebilir?

8135 Kalp der ki: "İlâhî, senin Vech-i Mukaddesinin firâkıyla sabrım tükendi.

8136 Ben Yahudilerin elinde kalmış Ahmed ve Semud Kavminin hapsine düşmüş Salih gibiyim.

8137 Ey Peygamberlerin ruhuna saâdet bahşeyleyen Allah! Beni ya öldür, yahut nezdine davet et, yahut da sen gel!

8138 Kâfirlerin bile senin firakına tahammülü yoktur. Onun için: "*Ne olurdu, ben de toprak olaydım!*[15]" der.

8139 Kâfirlerin hâli budur ki o, öbür taraftandır. O öyle olunca, sana mensup olanın hâli nice olur?

8140 Cenâb-ı Hak buyurur ki: "Ey pâk ve nezih olan kalp! Evet dediğin gibidir. Lâkin dinle ve sabret ki sabır iyidir.

8141 Sabah yakındır, sus ve coşkunluk etme. Ben sensiz çalışırım, sen çalışma!"

Köylünün daveti üzerine şehirlinin köye gitmesi

8142 Bahsedilen maarif ve hakikatler haddini geçti. Ey kahraman arkadaş! Geri dön de köylünün şehirliyi evine götürmesini anlat!

8143 Ehl-i Sebe' hikâyesini bir tarafa bırak da şehirlinin köye nasıl gittiğini söyle.

8144 Köylü, yaltaklanmak hususunda işveler yaptı da şehirlinin basiret ve ihtiyatını sersemleştirdi.

8145 Köylünün üst üste haber gönderişi ve köye davet edişi ile şehirli gaflete düştü ve onun su gibi saf olan tedbiri bulandı.

8146 Diğer taraftan şehirlinin çocukları, köylünün davetini takdir ve tasvip ederek ve sevinerek "Baba, gezer, oynarız ne olur?" diyorlardı.

8147 Yusuf gibi bazı kimseleri "Gezer, oynarız" teklifi, Allah'ın gölgesi bulunan mürşid-i kâmil huzurundan uzaklaştırır.

8148 O, oyun değil, belki canbazlıktır; yâni hayat ile oynamak derecesinde bir harekettir; hiledir, mekirdir ve hud'adır.

8149 Seni dost'undan ayıracak olan bir sözü dinleme ki o söz sana zarar ve ziyan verir.

8150 O söz sûretâ yüzde yüz menfaat olsa da kulak asma; bir kaç altın için, hazîne sahibinden ayrılma!

---

[15] Nebe Sûresi'nin 40. âyetinden "*Biz sizi yakın bir azap ile uyardık. O gün kişi ellerinin ne takdim ettiğine bakacak ve kâfir diyecek ki: Ah ne olaydı, ben bir toprak olaydım.*"

8151 Şunu işit ki, Cenâb-ı Hak, Peygamber'in ashabına iyi, kötü nice şeyler söyleyip kaç kere onları ayıplamıştı.

8152 Çünkü bir kıtlık yılında, davul sesi işitince, hemen mescitten çıkmışlar ve cuma namazını terk edivermişlerdi...

8153 Başkaları evvel gidip ucuz almasınlar; o alışverişte bizden ziyâde faydalanmasınlar fikriyle idi.

8154 Hazreti Peygamber, mescitte dîninde sabit birkaç kişiyle niyazda kaldı.

8155 Cenâb-ı Hak hutbeyi bırakıp çıkanlara tevbihan: "Ticâret davulunun sesi nasıl oldu da sizi Peygamberin huzurundan ayırdı[16]" buyurdu.

8156 "Siz buğday almak için şaşkın bir halde dağıldınız, sonra Hazreti Peygamberi minber üstünde ve ayakta hutbe îrad ederken bıraktınız.

8157 Buğday almak için bâtıl tohumu ektiniz ve Resûlûllah'ı dinlemeyerek onu mescitte bıraktınız.

8158 Onun sohbet ve hutbesinin dinlenilmesi oyundan da, maldan da hayırlıdır. Dikkat et ki, kimi bıraktın, gözlerini ovuşturarak gaflet uykusundan uyan!

8159 Benim Razzâkıkül ve Hayrulrâzikîn olduğumu hırsınız yüzünden yakînen bilemediniz mi?"

8160 O Allah ki buğdaya topraktan gıda verir ve yetiştirirken, senin tevekkülünü nasıl zâyî kılar?

8161 Buğday için O Allah'ın ibâdetinden ayrıldın. O Allah ki buğdayın yetişmesine sebep olan yağmuru gök yüzünden ye bulutlar vasıtasiyle göndermiştir.

Doğan kuşunun kazları dere kenarından kıra daveti

8162 Doğan, kaz'a der ki: "Sudan kalk da kırların şeker döktüğünü, yâni oralarda türlü ve tatlı nimetler bulunduğunu göresin."

8163 Akıllı kaz da ona der ki: "Ey doğan, uzaklaş! Su, bize kaledir, emniyet ve sürûr yeridir."

8164 Şeytan da doğan gibidir. Kazlar, sakın ha! Su kalesinden dışarıya çıkmayın.

[16] Cuma Sûresi'nin 11. âyetinden: *"Bir ticaret ve eğlence gördükleri zaman hemen dağılıp ona gittiler ve seni ayakta bıraktılar. De ki: Allah'ın yanında bulunan, eğlenceden ve ticaretten de hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır."*

8165 Ve doğan'a deyin ki: "Git git, geri dön, ey kâhyalığa kalkışan doğan! Elini bizim başımızdan çek!

8166 Biz senin davetinden uzağız. Davetin senin olsun ey kâfir! Biz senin bu davetini dinlemeyiz.

8167 Sudan kalemiz bizim, vâdettiğin kırlardaki şeker, hattâ o şekerin çıktığı Hindistan senin olsun. Biz senin hediyeni istemeyiz. Bağ ve bostan da senin olsun. "

8168 Can tende bulundukça rızık eksilmez. Nasıl ki ordu bulununca sancak eksik olmaz.

8169 Tedbirli olan şehirli çok mazeret beyan etti. O merdud Şeytan gibi olan köylüye bir çok bahane söyledi.

8170 Dedi ki: "Şimdi mühim işlerim var. Köye gelecek olursam o işler muntazam sûrette yapılamaz.

8171 Pâdişah bana nâzik ve mühim bir iş havale etmiştir ki geceleri bile uyumuyor, benim bu işi başarmamı bekliyor.

8172 Beri Pâdişahın emrini terk edemem. Ve onun huzurunda yüzü kara olamam.

8173 Her sabah ve akşam Pâdişahın husûsî bir çavuşu geliyor, benden o işi bitirip bitirmediğimi soruyor.

8174 Benim köye gelmemi ve işini bitirmediğim Sultanın, kaşlarını çatmasını, münâsip görür müsün?

8175 Ondan sonra Pâdişahın hışmına ne çare bulayım? Diri diri kendimi topraklara gömeyim de onun gözü önünden mi kaybolayım?"

8176 Bu tarzda o, yüzlerce bahane serdettiyse de onun bahaneleri Kazay-ı İlâhî'ye muvafık gelmedi.

8177 Eğer Âlemin bütün zerreleri çâre bulmaya çalışsa semâvî kazaya karşı hepsi de hiçtir.

8178 Gökten yere ne gelse, zemin için ne kaçacak yer, ne çâre, ne de pusu bulunur.

8179 Güneşten onun üstüne ateş yağar. O ise o ateşe karşı teslimiyet gösterir.

8180 Eğer yağmur yağıp onun üstünde tufan yapsa ve onun şehirlerini harâb etse.

8181 Ben esirim, her ne istersen getir diye Eyüp Aleyhisselâm gibi teslim olur.

8182 Ey zeminin bir cüz'ü, bir zerresi olan insan! Dik kafalık etme, Allah'ın kazasını görünce ona muarız olma!

8183 Mademki: "*Sizi topraktan yarattık*[17]" âyetini işittin, Allah da senin toprak olmanı istedi. Emr-i İlâhî'ye karşı yüz çevirme.

8184 Ey insan gör ki ben toprağa nice tohum ektim. Sen de bu toprağın bir tozu iken, seni ben yükselttim.

8185 Sen bir hamle daha yap da topraklığı, yâni; tevazu'u kendine sıfat edin. Ben de seni dünya beylerinin hepsi üzerine emir kılayım.

8186 Su, yüksekten aşağıya akar. Sonra da aşağıdan yukarıya çıkar.

8187 Buğday, çiftçi tarafından tarlaya atılır ve yüksekten iner, toprağın altına girer. Lâkin sonra yükselir, dik ve çevik bir başak haline gelir.

8188 Felekteki nimetlerin aslı ve sebebi yağmur ile güneş, toprağa kadar tenezzül ettiklerinden onların yetiştirdikleri nebatat pâk olan ruhun gıdâsını teşkil eder.

8189 Bunlar, yâni yağmurla güneş tevâzû gösterip zemine indikleri için diri ve kahraman bir insanın cüz'ü oldular.

8190 O cansız olan yağmur ve güneş, insan sıfatlarını kazanıp, sevinerek arşın üstüne uçarlar.

8191 "Evvelâ hayat âleminden bu hâk-i süfliye geldikse de yine aşağılıktan, yücelere yükseldik." derler.

8192 Cihanın bütün cüz ve zerreleri -hareket halinde olsun, sükûn halinde olsun- "Biz rabbimize rücû ediyoruz." derler.

8193 Cihan cüzlerinin zikri ve teşbihleri, semâlara gulgule düşürmüş ve oraları çınlatmıştır.

8194 Rabbinin hamdiyle zikir ve tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Lâkin ey insanlar siz onların tesbihini anlamazsınız!

8195 Allah'ın kazası hileye azmedince, cahil bir köylü, malûmatlı bir şehirliyi mat etti.

8196 Şehirli binlerce tedbiri ile beraber mağlûp oldu. Köye olan o seferinde birçok âfete mâruz kaldı.

8197 Şehirli, kendi azim ve sebatına güvenmiş ve mağrur olmuştu. Filvaki sebat ve tedbirde bir dağ gibiydi, lâkin, Kaza-i İlâhî tesiriyle yarım sel, o koca dağı sürükledi götürdü.

8198 Kazây-i İlâhî felekten baş gösterince âkil[18] olanlar kör ve sağır olurlar.

---

[17] Taha Sûresi'nin 55. âyetine işarettir: "*Sizi yerden (topraktan) yarattık, yine (ölümün)üzden sonra) ona döndüreceğiz. Hem de ondan sizi bir kere daha çıkaracağız.*"

[18] Âkil: Akıllı, Akıl sahibi, akleden.

8199 Kaza tesiriyle balıklar denizden dışarı fırlar, kurulmuş bir tuzak, uçan bir kuşu yakalar ve aciz bırakır.

8200 Cinler ve şeytanlar şişe içerisinde hapsedilir, belki de Hârut kendi ayağıyla Bâbil'e gidip, baş aşağı bir kuyu içine asılır.[19]

Darvanlılar ve onların yoksullara bir şey vermeden bahçelerden meyve devşirmek için hileye sapmaları

8201 Kur'an'da Ashab-ı Darvan[20] kıssasını okumuşsundur. Onu okuduğun ve neticesini anladığın halde neden hilekârlığa kalkıyorsun?

8202 Akrep iğneli birkaç şahıs birkaç fakirin rızkını kesmek için hilekârlığa kalkıştılar.

8203 Birkaç Amr ve Bekir karşı karşıya oturup gece sabaha kadar hile düşündüler.

8204 O kötü kimseler, sırlarını Allah anlayıp da fukaraya haber vermesin ve mahsul kesileceği sırada fukara başlarında toplanmasın diye gizlice konuştular.

8205 Çamur, çamur sıvayana hile etmeye; el, kalpten gizli iş görmeye kalkıştı.

8206 Cenâb-ı Hak; "Seni yaradan, senin hevâ ve hevesini bilmez mi? Senin münacâtın sadık mı, yalan mı fark etmez mi?[21]" dedi.

8207 Bir yolcunun dün nerede bulunduğunu gören *Lâtif* ve *Habîr*, bugün sabahleyin sefere çıkışından gafil olur mu?

8208 Her şeyi görüp, bilen Allah, o yolcunun hangi inişte ve hangi yokuşta olduğundan ve hangi mekâna teveccüh eylediğinden nasıl gafil olur?

8209 Ey insan! Şimdi kulağını gaflet pamuğundan temizle, Darvanlılar gibi fukaranın rızık ayrılığı iniltisine karşı aldırmazlık etme!

8210 Fakru zaruret gamlısının sefalet hikâyesini dinle ki bu, ona verilen zekât gibidir.

---

[19] Bu hadise 6419. beytin dipnotunda tafsilâtıyla anlatılmıştır.

[20] Darvan, Yemen'de, San'a şehrine iki fersah mesafede bir kasabadır. Orada yaşayan salih bir kimse mahsulünü toplayacağı zaman fukarayı çağırır, onlara zekatını verirdi. Bundan dolayı Cenâb-ı Hak da o bağın mahsulüne bereket ihsan ederdi. O Salih kimse ne kadar cömert ise oğulları da o nisbette hasis idiler. O kimsenin ölümünden sonra oğullarının cimriliği sebebiyle bağları da harab oldu. Bu oğulların akıbeti, Kur'an'da Kalem Sûresi'nin 17-32. âyetlerinde anlatılmaktadır.

[21] Mülk Sûresi'nin 13-14. âyetlerinden: *"Ey Müşrikler! Sözünüzü gizli söyleseniz de, âşikare ve cehren konuşsanız da müsâvidir. Çünkü Allah kalplerde olan şeyleri bilir. O zatı ecelli ala lâtiftir ve habîrdir, her şeyden haberdardır."*

8211 Gönül hastalarının dertlerini ve sudan, topraktan yaratılmış canların fakru zaruretini dinlemiş olursun.

8212 Fakru zaruret içinde boğulan gönüller, dumanla dolu bir ev gibidir. Sen onların derdini dinlemek sûretiyle o dumanlı eve bir pencere aç ki dumanı çekilsin.

8213 Ey Âlem-i bâlâ yolcusu olan mürşid-i kâmil! Allahü Azimüşşan canibine giderken bize de himmet et ve derdimize çâre bul!

8214 Ruhun bu tereddüdü onun zindanda hapis olması gibidir ki, o tereddüt ruhu bir tarafa gitmeye bırakmaz.

8215 Dünya bir tarafa, âhiret fikri ise öbür tarafa çeker ve her biri; doğru yol benimki, benim tarafıma gel, der...

8216 Bu tereddüt, Allah yolunda bir tuzaktır. Ayağı serbest olan, yâni bu gibi sürüklenişlere bağlı olmayan kimselere ne mutlu!..

8217 Âhû'nun izini tut ve her kayıttan kurtulmuş olarak git ki o iz vasıtası ile âhû'nun göbeğine, yâni misk'e vâsıl olasın.

8218 Birader; fakru zaruret ateşi içinde bulunsan da bu yolda gidişinle âlem-i balâya vâsıl olursun.

8219 "*Lâ tehaf*" Yâni; "korkma!" hitabını işitince ne denizden kork, ne de onun dalgasından ve köpüğünden çekin.

8220 Madem ki Allah sana korku vermiştir, o korkuyu (*Lâ tehaf*) emri bil. O, madem ki sana tabak vermiştir, şüphe etme ki ekmeği de gönderecektir.

8221 Asıl korku, korkusu olmayan "Hikmetin başı Allah korkusudur." nüktesini bilmeyen kimse içindir. Gam ve gussa, Hak kapısında dönüp dolaşmayan ve oraya iltica etmeyen bedbaht içindir.

Şehirlinin köye gitmesi

8222 Şehirli işe başladı ve hazırlandı. Azim kuşu köy tarafına süratle uçtu.

8223 Şehirlinin hanım ve çocukları sefer hazırlığı yapmışlar, götürülmesi lâzım gelen eşyayı azim öküzüne yükletmişlerdi.

8224 Çocuklar sevinerek ve acele ederek köye gidiyorlar "Köyde yemiş yiyeceğiz müjde!" diyorlardı.

8225 "Bizim maksadımız, hoş bir meradır. Oradaki dostumuz da kerim ve gönül çekici bir zattır.

8226 O kerim dost, binlerce arzu ile bizi davet etmiştir, bizim için orada kerem ağaçları dikilmiştir.

8227 Biz, uzun kış günleri için, onun nezdinden şehre zahire götüreceğiz.

8228 Belki bağını, bostanını bizim yolumuza sarf edecek, kendi canında bize yer verecektir.

8229 Ey arkadaşlar, istifâde için acele ediniz." Fakat içlerinden akıl, onlara: "Ferahlanmayın" diyordu.

8230 Allah'ın faidelerinden istifade edin; şüphe yok ki, Allah sevinip, övünenleri sevmez.

8231 Size gelen şeylerle bir miktar ferahlanın. Servet ve nimet olarak gelip de sizi meşgul eden şeylerin hepsi sizi Rabbinizden alıkor.

8232 Ey salik; ancak Allah ile mesrur ol, onun gayrisiyle olma! Çünkü O bahar mevsimi gibidir. Sâir şeyler ise ocak ayına benzer.

8233 Onun, yâni; Hakk'ın gayri olan her şey, velev ki senin tahtın, mülkün ve tacın olsun, seni yavaş yavaş helake doğru götüren şeylerdir.

8234 Ey salik; gamdan sevin ki gam, vuslat tuzağıdır. Bu yolda alçaklarda dolaşmak ve tevazu göstermek yükselmek demektir.

8235 Gam ve keder bir hazinedir... Senin hastalığın ve meşakkatin de bir hazinedir. Lâkin bu fikir, çocuklara nasıl tesir eder; bunun bir hakikat olduğunu nasıl anlarlar.

8236 Çocuklar oyun adını işitince, yaban eşekleriyle yarış ederek koşarlar.

8237 Ey yaban eşekleri; bu tarafta, yâni dünyada tuzaklar ve pusuya girmiş kan içiciler vardır.

8238 Oklar uçuşup durmakta... Onları atan yay ise gayb âleminde gizlidir. Bir gence ihtiyarlatıcı yüzlerce ok isabet eder.

8239 Gönül sahrasında adım atmalıdır. Çünkü çamur kırında, yâni dünyada genişlik ve neşe olmaz.

8240 Ey dostlar, gönül emin bir yerdir; orada menbâlar ve gülistan içinde gülistanlar vardır.

8241 Ey sâlik; Gönül'e meylet ve onun sahrasında yürü ki, orada ağaçlar ve akan çeşmeler vardır.

8242 Köye gitme ki köy insanı ahmaklaştırır, aklı nursuz ve fersiz bırakır.[22]

[22] Burada gönülden maksat ehli dil olan kâmillerdir. Köyden murat da ahmaklar meclisidir.

8243 Ey seçilmiş ve temiz olan salik; Hazreti Peygamber'in hadîs-i şerifini dinle ki: "*Köyde ikâmet etmek, aklın mezarıdır.*" buyurmuştur.

8244 Her kim bir gün ve bir gece köyde kalsa, aklı bir ay yerine gelmez.

8245 Tam bir ay onun ahmaklığı gitmez. Köyün otundan da bundan başka ne biçilir?

8246 Köyde bir ay oturanda ise, bir müddet cehalet ve kalp körlüğü husûle gelir.

8247 Köy nedir? Hakikâte vâsıl olmamış şeyhtir ki, kendinden önceki şeyhlerin sözlerini benimseyerek onları taklide kalkışmıştır.

8248 Aklı küllî şehrine karşı bu duygular, gözleri bağlı değirmen eşeklerine benzerler.

8249 Bu bahisleri geç de şehirlinin köye gitmesi hikâyesine dön! İnci dânesi gibi olan bu hakikatleri bırak da buğday danesinden bahset.

8250 Eğer hakikat incilerini elde etmeye muvaffak olamazsan, buğday dânesi gibi olan hikâyeyi dinle. Eğer senin için o tarafa yol yoksa, bu tarafa at sür!

8251 Hikâyenin zâhirini takip et. Zâhir, eğri uçarsa da nihayet bâtın cihetine götürür.

8252 Her insanın evveli hakîkaten sûrettir; ondan sonra can gelir ki o, sîretin cemal ve kemâlidir.

8253 Her meyvenin iptidası sûretten başka nedir? Ondan sonra lezzeti gelir ki onun mânâsıdır.

8254 Evvelâ oba yaparlar, yahut satın alırlar, ondan sonra Türk'ü oraya misafir ederler.

8255 Ey salik, kendi sûretini oba, mânânı Türk farz et. Yine mânânı gemici ve sûretini gemi kıyas eyle!

8256 Hak rızâsı için bu sözleri bir an bırak ki şehirlinin merkebi çıngırağını öttürsün.

Şehirlinin ve ailesinin köye gitmesi

8257 Şehirli ve çocukları lâzım olacak eşyayı hayvanlara yüklettiler ve köy tarafına sürdüler.

8258 Sevinerek kıra doğru hayvanlarını sürüyor ve "Sefer ediniz ki ganimet bulasınız" diyorlardı.

8259 Kamer, seferler ederek Keyhüsrev[23] olur, yâni; (Bedr-i tam) hâlini alır. Sefer etmeksizin hilâl, nasıl Hüsrev olur, yâni bedir halini bulur?

8260 Satrançtaki Beydak, yâni piyade taşı, haneden haneye sefer ederek Ferzin olur, yâni Şah'ın veziri derecesini bulur. Yusuf Aleyhisselâm, seferinden, yâni Arz-ı Kenan'dan, Mısır kıtasına götürülmesi dolayısıyla yüzlerce murada ermiştir.

8261 Hikâyedeki şehirli ile çocukları da, gündüzün güneşin ziyasından yüzlerini yaktılar, geceleyin yıldızdan yol öğrendiler.

8262 O zahmetli ve çirkin yol onlarâ güzel görünmüş, köy'e gidiş neşvesinden cennet gibi olmuştu.

8263 Acı söz, tatlı bir dille güzel ve hoş gelir. Diken, gül bahçesi dolayısıyla gönül çekici olur.

8264 Ebu Cehil karpuzu gibi acı bir şey, insana sevgili elinden hurma gibi tatlı gelir. Dar bir ev, evdeki dost yüzünden sahra gibi geniş görünür.

8265 Gül yanaklı ve ay yüzlü bir dilberin vuslatı ümidiyle nice nazeninler diken zahmetini çekerler.

8266 Ay çehreli sevgilisi için hamallığa katlanmış ve sırtı yara olmuş ne kadar kimse vardır.

8267 Demirci, geceleyin evine gelip ay yüzlüsünü öpmek için, gündüz demir ve ateşle kendi yüzünü karartır.

8268 Esnaftan biri geceye kadar dükkânda çarmıha gerilmiş gibi oturur ve o zahmete katlanır; çünkü onun kalbinde bir servi boylu kök salmıştır.

8269 Bir tacir evindeki refikasının muhabbetiyle denizde ve karada sefer eder.

8270 Her kimin bir cansıza alâkası bulunursa o alâka, bir diri yüzünden olur.

8271 Bir dülgerin keresteye teveccüh etmesi ve onu işlemesi ay yüzlü bir güzele hizmet ümidiyledir.

8272 Ey salih! Sen öyle bir dirinin iltifatı ümidiyle çalış ki o diri, bir iki gün sonra cansız bir hale gelip, toprak olmasın.

8273 Aşağılık yüzünden bir saman çöpünü kendine munis olarak seçme. Onun munisliği geçicidir.

8274 Eğer Allah'tan başka olan munislerinde vefa varsa, anne ve babana olan ünsiyet ve ülfetin neredendir?

8275 Eğer Hak'tan gayri biri, dayanmaya ve itimat etmeye lâyık olsaydı senin dadı ve lâlâna olan ülfetin devam etmez mi idi?

[23] Keyhüsrev: İran hükümdarlarından biridir. Şevket ve azameti dolayısıyla burada "bedr-i tam" yâni dolunaya benzetilmiştir.

8276 Senin memeye ve süte olan ülfetin devam etmediği gibi, mektepten nefret ederdin; o nefret de geldi, geçti.

8277 Senin onlara meyil ve muhabbetin onların vücut duvarına akseyledi ve o ışık geldiği gibi Güneş'e rücû etti.

8278 O, ülûhiyet Güneşinin ışığı her neye aksetse, ey yiğidim, sen ona âşık olursun.

8279 Mevcudattan her neye âşık olursan o şey, Sıfat-ı İlâhiye'den biri ile yaldızlanmıştır.

8280 O şeyin altın yaldızı, aslına rücû edip de, o şey bakırdan ibaret kalınca ve çirkinleşince, insanın tabiatı doyar ve boşlayıverir.

8281 Seni çeken o yaldızlı güzellikten elini, ayağını çek. Kalp bir madeni, cehaletle altın sanıp da hoş deme!

8282 Çünkü kalp şeylerdeki hoşluk iğretidir. Zâhirî ziynetin altında ziynetsizlik mayası vardır.

8283 Kalp'in üstündeki yaldız, sonunda madenine gider. Ey salik! Sen de onun gittiği madene git!..

8284 Güneş'in duvara akseden ışığı yine güneşe gider. Sen de o Güneş'e git ki lâyık olan budur.

8285 Ondan sonra da madem ki olukta, vefa görmedin, sen suyu yağmurdan iste.

8286 Kuyruğun mâdeni, yâni kasap dükkânı, kurt tuzağı olmaz. Fakat o madeni koca kurt ne bilir?

8287 Şehirli ve çocukları da çıkın içinde altın bağlı sandılar ve aldanarak alelacele köye gittiler.

8288 Öylece gülerek, oynayarak gittiler, köylünün dolabı etrafında çark vurdular.

8289 Köyden ve köylünün yanından gelen kimi gördülerse yüzünü, gözünü öptüler.

8290 Ve "Sen bizim dostumuzun yüzünü görmüşsün. O halde canımızın canı gözümüzün bebeğisin." dediler.

Leylâ'nın mahallesinde oturan bir köpeği Mecnun'un okşaması

8291 Mecnun bir köpeği okşuyor, öpüyor ve önünde âdeta kendinden geçiyordu.

8292 Huzû ve huşu ile onun etrafını tavaf ediyor, ona şeker ve gül suyu ile yapılmış şerbet veriyordu.

8293 Herzevekilin biri ona dedi ki: "Ey ham deli; her vakit yaptığın bu çılgınlık nedir?

8294 Köpeğin ağzı daima pis şeyleri yer ve dudağıyla kuyruğunun altını yalar."

8295 Mecnun ona cevap verdi ki: "Sen nakıştan ve cesetten ibaretsin. İçeriye gir; yâni ruh âlemine dal da ona benim gözümle bak...

8296 Bu köpek, Allah'ın çözülmez bir tılsımı ve Leylâ mahallesinin bekçisidir.

8297 Onun himmetini, kalbini, ruhunu ve irfanını gör ki mekân olmak üzere nereyi intihap etmiştir.

8298 O benim mübarek yüzlü Kıtmîr'imdir. Belki o benim dert ortağımdır

8299 Leylâ'nın mahallesinde oturan bir köpeğin bir kılını ben nasıl olur da aslanlara değişebilirim?

8300 Ey köpeklerine aslanların kul, köle olduğu zat-i akdes! Burada söze imkân yoktur, yâni izahat verilmesi mümkün değildir. Sus vesselam."

8301 Ey dostlar! Eğer sûretten geçer ve mânâ âlemine giderseniz orasının cennet ve gülistan içinde gülistan olduğunu görürsünüz.

8302 Ey sâlik! Kendi sûretini kırıp yakacak olursan, her sûreti kırmayı öğrenirsin.

8303 Ondan sonra, her sûreti kırar ve Cenâb-ı Haydar (Kerremallâhü Veche) gibi Hayber kalesinin kapısını koparırsın.

8304 O saf şehirli sûrete zebûn oldu da yanlış bir söz üzerine köye gitmeye kalkıştı.

8305 Köylünün yaltaklanması tuzağına mesrur olarak gitti ve imtihan danesini yemeye koşan bir kuşa döndü.

8306 Kuş o tuzaktaki dâneyi kerem bilir. Halbuki o ihsan ve cömertlik değil, onu koyan kuşbazın kuş tutmak hırsının neticesidir.

8307 Kuşcağızlar dâneye tama ederek sevinip kuşbazın o hilesi cihetine uçar ve koşarlar.

8300 Ey hakikat yolcusu olan salikî Eğer şehirlinin köye gidişindeki sevincinden bahsedecek olursam, seni geç bırakıp maârif ve hakikatler dinlemekten mahrum kalacağından korkarım.

8309 Sözü kısa kesiyorum. Yolda bir köy göründü; lâkin o, gidecekleri köy değildi. Binaenaleyh başka bir yola sülûk ettiler.

8310 Bir ay kadar köyden köye gezdiler. Çünkü gidecekleri köyün yolunu iyi bilmiyorlardı.

8311 Her kim kılavuzsuz yola giderse, iki günlük yol yüz yıllık mesafe olur.

8312 Her kim delilsiz Kâbe'ye giderse şehirli ve çocukları gibi başı döner ve zelil olur.

8313 Her kim ustasız bir sanat tutacak olursa şehirde ve köyde maskara olur.

8314 Bir insanın anasız, babasız vücûda gelmesi şark ve garp arasında nadir vaki olmuştur.

8315 Malı, çalışıp kazanan bulur; insanın bir defineye tesadüf etmesi nâdir vuku bulur.

8316 Hazreti Mustafâ (S.A.V.) gibisi nerede ki Cenâb-ı Hak, ona Kur'an tâlim etsin.

8317 Ceset sahibi insanlara kalem vasıtası ile ilmi öğretti ve kereminin bolluğu ile kalemi, öğretiş ve öğrenişe vasıta halketmiştir.

8318 Oğul; her haris mahrumdur. Sen de haris olan gibi koşarak gitme; aheste ve teenni ile hareket et.

8319 Şehirli ve çoluk çocuğu da, o yolda, karada yaşayan kuşun suda eziyet çekmesi gibi, meşakkatler ve sıkıntılar çektiler.

8320 Köyden ve köylüden gına getirmişler ve öyle usta olmadan şeker yapmaya da doymuşlardı.

Şehirli ve çocuklarının köye vâsıl olması ve köylünün onları tanıması

8321 Bir ay sonra kendileri aç, hayvanları otsuz olarak köye vâsıl oldular.

8322 Köylüyü gör ki niyeti bozuk olduğundan, davetli misafirlerine neler yaptı?

8323 Bağına ağız açmasınlar, yâni mahsûlünü yemesinler diye, şehirli ile çocuklarından gündüzün yüzünü gizledi, görünmedi.

8324 Öyle bir yüz ki hîle ve riyadan ibaret idi. Öyle bir yüzün Müslümanlara görünmemesi görünmesinden evlâ idi.

8325 Öyle yüzler vardır ki şeytanlar sinek ve çıngırak gibi onların başına oturmuşlardır.

8326 Böyle habis ve asi çehre için Cenâb-ı Hak: "*Alnının perçeminden yakalar, çekeriz.*[24]" buyurmuştur.

[24] Alak Sûresi'nin 15-16. âyetlerinden: "Hayır, hayır! Eğer o, bu davranışından vazgeçmezse, and olsun ki biz, onu perçeminden, o günahkâr ve yalancı perçeminden tutup cehenneme sürükleriz."

8327 Köylünün evini sorup bularak kapısına vardılar.

8328 Köylünün ailesi ise kapıyı açmadı. Şehirli bu kötü muameleden deli gibi oldu.

8329 Lâkin sertlik gösterecek zaman değildi; kuyuya düşünce sertliğin ne faydası olur?

8330 Beş gün köylünün kapısı önünde kaldılar. Geceleri ayazda, gündüzleri yakıcı güneşin altında geçirdiler.

8331 Orada kalmaları gafletten ve eşeklikten değildi. Belki mecburiyetten ve gıdasızlıktandı.

8332 Mecburiyet şevkiyle iyiler, alçaklara bağlanırlar ve hizmet ederler. Arslan av bulamayınca açlığın şevkiyle pis bir şey yer.

8333 Şehirli köylüyü görüyor ve selâm veriyor; "Ben falânım, adım da şudur." diyordu.

8334 Köylü dedi ki: "Söylediklerin olabilir, yâni belki doğru söylüyorsun. Fakat, senin kim olduğunu, kirli bir kimse mi, yoksa temiz bir adam mı bulunduğunu ben ne bileyim?"

8335 Şehirli dedi ki: "Şu an, kıyamete benzedi ki, kardeş kardeşten kaçıyor.[25]

8336 Ben o kimseyim ki, sen benim soframda fazla fazla yemekler yemiştin." diye şerh ediyordu.

8337 Falan gün sana falan şeyi satın almıştım. İki dudak arasını aşan bir sır şuyû bulur.

8338 Bizim muhabbetimizin sırrını halk işitmiş ve öğrenmiştir. Boğaz nimet yiyince yüz utanmak lâzım gelir."

8339 Köylü diyordu ki: "Ne saçmalayıp duruyorsun? Ben ne seni, ne adını, ne de yerini bilirim."

8340 Beşinci gece bulutlar toplandı ve yağmur yağmaya başladı. O kadar ki gökyüzü o yağışın şiddetinden hayret etti.

8341 O yağmurdan bıçak kemiğe dayanınca şehirli: "Ev sahibini çağırın!" diye kapının halkasını dövmeye başladı.

8342 Köylü yüzlerce ısrardan sonra kapı dibine geldi: "Evlât ne istiyorsun?" dedi.

8343 Şehirli dedi ki: "Ben eski hukuku bıraktım, bütün zan ve düşüncelerimi terk eyledim.

---

[25] Abese Sûresi'nin 34-36. âyetlerine işarettir: "*34- O gün kişi kaçar, kardeşinden... 35- Anasından, babasından.. 36- Eşinden ve oğullarından.*"

8344 Şu beş gün içinde beş yıllık zahmet ve meşakkat çektim. Bu yakıcı sıcakta zavallı canım çok müteessir oldu.

8345 Akrabadan, dosttan ve soydan, soptan görülen bir cefâ, başkalarının üç yüz bin cefâsından ağırdır.

8346 Çünkü gönül, hısım ve akrabanın cevr ü cefâda bulunacağını ummaz. Ruh onların lûtuf ve vefasına alışmıştır.

8347 İnsanların uğradıkları belâ ve mihnet, âdet hilafı şeylerden doğar.

8348 Ey muhabbet güneşi zevale uğramış köylü, benim kanımı döktünse bile helâl ettim.

8349 Bu yağmurlu gecede bize bir köşe ver ki kıyamette ecir ve sevap bulasın."

8350 Köylü dedi ki: "Bahçıvana mahsus bir köşe, bir kulübe vardır ki bahçıvan orada kurt için bekçilik etmektedir.

8351 O koca kurt gelirse onu vurmak için bahçıvan elinde ok, yay olarak beklemektedir.

8352 Eğer sen bahçıvanın yaptığı hizmeti yapar, yâni kurt bekçiliği edersen orası senindir. Yoksa dilediğin yere buyur git."

8353 Şehirli dedi ki: "Sana yüzlerce hizmet ederim. Sen hemen bir yer göster, o yayı da, oku da elime ver.

8354 Ben uyumam, bağda üzüm bekçiliği ederim. Şayet kurt baş gösterirse onu da okla vururum.

8355 Ey iki yüzlü, içi, dışı başka kimse! Allah rızası için bu gece bizi yağmur altında, çamur üstünde bırakma."

8356 O bucak boşaltılınca, şehirli, o dar yere çoluk ve çocuğu ile beraber mecalsiz bir halde girdi.

8357 Sel korkusundan mağara köşesine sığınmış çekirgeler gibi, birbiri üstüne bindiler.

8358 Bütün gece hepsi de dediler ki: "İlâhî; uğradığımız şu felâket bize lâyıktır.

8359 Bu alçaklarla dost olanlara, yahut insan olmayanlara insanlık gösterenlere bu hal, lâyıktır.

8360 Bu hal, ham tamaha düşüp de erbâb-ı keremin hizmetinden ayrılana yakışır.

8361 Pâk olan kerem sahiplerinin toprağını ve duvarını yalamak avamdan ve onların bağıyla, bahçesinden evlâdır.

8362 Kalbi nurlu bir zâtın bendesi olmak, senin için pâdişahların başına taç olmaktan hayırlıdır."

8363 Ey muhtelif yollarda giden kimse! Dünya hükümdarlarında davul sesinden başka bir şey bulamazsın.

8364 Şehirliler ruha nisbetle yol kesici kimselerdir. Köylü kimdir? Onlar feyizden mahrum bir ahmaktır.

8365 Bu felâket, aklın tedbirine uymadan ve gulyabânî davetine kapılarak yerinden ayrılan kimseye münâsiptir.

8366 Yaptığı işe candan, gönülden pişman oldu; oldu ama, artık soğuk soğuk ah etmenin ne faydası var?

8367 Şehirli elinde ok yay olduğu halde her tarafı geziyor ve kurt araştırıp bekçilik ediyordu.

8368 Kurt da kıvılcım gibi ona musallat olmuştu. O kurdu arıyor, fakat asıl kurttan habersiz bulunuyordu.

8369 O harabedeki her sivrisinek ve her pire birer kurt gibi olmuştu. Şehirli ve çocuklarını ısırıyordu.

8370 İnatçı kurdun saldırışı korkusundan sivrisineği kovmaya fırsat yoktu.

8371 Kurt bir zarar vermesin, sonra köylü şehirlinin sakalını yolmasın diye başka şeyle meşgul olamıyorlardı.

8372 Ansızın, saldırıp gelmekte olan bir kurdun karaltısı tepenin üstünden baş gösterdi.

8373 Şehirli yaydaki oku salıverdi, o hayvanı vurup aşağı düşürdü.

8374 Hayvandan, düşerken bir yel zuhur etti. Bunu işiten köylü: hay! diyerek ellerini dizlerine vurdu.

8375 Dedi ki: "Ey insan olmayan! Vurduğun benim eşeğimin sıpasıdır." Şehirli cevap verdi ki: "Hayır... O, dev gibi bir kurttur.

8376 Ondan kurtluk şekli zâhirdir. Onun şekli, kurt olduğunu haber vermektedir."

8377 Köylü dedi ki: "Hayır, kurt değildir. Onun altından zuhur eden yelin sesini tanırım ve suyu şaraptan ayırd eder gibi bilirim.

8378 Bahçeler arasında gezen sıpamı öldürdün. İnkıbaz, yâni gam keder halin asla inbisat'a ve ferahlığa dönmesin."

8379 Şehirli dedi ki: "İyi araştır, şimdi gece vaktidir. Geceleyin eşya, bakandan gizlenir.

8380 Gece her şeyi galat ve değişik gösterir. Herkesin gözü geceleyin doğru görmez.

8381 Şimdi gecedir, hem hava bulutlu ve yağmurludur. Bu üç karanlık insanı yanıltır."

8382 Köylü dedi ki: "O bana aydınlık ve gündüz gibidir. Ben sıpamın yel sesini pekâla tanırım.

8383 Yolcunun yol azığını tanıdığı gibi, ben de sıpamın yelini o kadar iyi tanırım ki, yirmi yel sesi arasından ayırt ederim."

8384 Şehirli artık sabredemedi, yerinden fırladı, köylünün yakasından tuttu.

8385 "Ey hilekâr ve mekkâr olanların ahmağı; sen hem afyon yutmuş, hem esrar içmişsin.

8386 Üç karanlık arasında eşeğin yelini tanıyorsun da, ey gaddar, zalim beni nasıl bilmiyorsun?

8387 Gece yarısı sıpasını tanıyan, nasıl olur da on yıllık arkadaşını bilmez?

8388 Kendini dalgın ve ârif gösteriyorsun da mürüvvet ve vefanın gözüne toprak salıyorsun.

8389 Şöyle diyerek ki: 'Benim kendimden haberim yoktur, kalbimde Allah'tan başka bir şey mevcut değildir.

8390 Dünkü yediğim yemek hatırımda değil, bu gönül hayretten başka bir şeyle şâd olmuyor.' diyorsun.

8391 'Ben âkil ve Hak mecnunuyum; bunu hatırla da böyle kendimden geçmiş olmamı mazur gör.' iddiasında bulunuyorsun.

8392 Bir kimse hurma şarabı gibi bir müskîr'i içer de sarhoş olursa şeriat onu mazur görür ve sözleri üzerine hüküm vermez.

8393 Sarhoşun ve esrarkeşin kadın boşaması ve bir şey satması makbul ve mutebber değildir. O, çocuk gibi sözünde muaftır ve azâd edilmiş bir köle gibidir.

8394 Yegâne olan şahın -yâni; benzeri olmayan Allah'ın- kokusundan husule gelen sarhoşluğu yüz küp dolusu şarap, kafada husule getiremez.

8395 O halde böyle bir adama nasıl teklif olur? At düştü eli, ayağı kırıldı ve tekliften kurtuldu.

8396 Dünyada eşek sıpasına kim yük yükletir? Şeytan demek olan Ebu Mürre'ye kim Fârisi dersi verir.

8397 Topallık zuhur eden hayvandan yükü kaldırırlar. Cenâb-ı Hak da: "Âmâya teklif yoktur" demiştir.

8398 Ben kendi tarafıma karşı âmâ, Hak canibine karşı görücü oldum. Onun için azdan da affedilmişim, çoktan da...

8399 Ey yalancı; Sen dervişlikten ve istiğraktan[26] bahsediyor, Allah hoşları gibi hay huy edip duruyorsun.

8400 'Yeri gökten fark edemiyorum', diyorsun. Bu gibi sözlerinden dolayı Allah'ın gayreti seni imtihan etti.

8401 Sıpanın yeli seni böyle rüsvay etti. Nefy ettiğin varlığın, vücûdunu isbat etti.

8402 Cenâb-ı Hak, mekr[27] ve hileyi böylece rüsvay eder, kaçmış olan avı yine böylece yakalar.

8403 Babalık, 'ben Pâdişah kapısının çavuşuyum' diyen kimse için yüz binlerce imtihan vardır.

8404 Avam-ı nâs, o iddiacıyı imtihan etmeden bilemezse de, tarikat pişkinleri ondan dâvasına ait nişan ve burhan sorarlar.

8405 Âdi bir kimse terzilik dâvası ederse, Pâdişah onun önüne bir top atlas kumaş atar.

8406 'Bunu geniş bir kaftan olarak kes' der. Bu imtihandan o davacıya ıstırap peydâ olur.

8407 Eğer her kötü için bir imtihan olmasaydı, her korkak harp esnasında Rüstem olurdu.

8408 Korkağı zırh giymiş farz etsen bile yara görünce esir oluverir.

8409 Hak sarhoşu olan kimse Lodos rüzgârından nasıl ayılır? Hak mesti olan kimse Sûr üfleninceye kadar kendine gelemez.

8410 Allah'ın şarabı doğrudur, yalan değildir. Ey iddiacı sen ise o şarâbı değil, ayran içmişsin.

8411 Kendini Cüneyd-i Bağdadî ve Bayezid-i Bistâmî gibi gösteriyorsun; işine git!.. 'Ben balta ile anahtarı ayırt edemiyorum' diyorsun ama,

8412 Ey mekkâr herif; soysuzluğunu, tenbelliğini ve hırsını mekr ve hile ile nasıl gizleyebilirsin?

8413 Kendini Hallâc-ı Mansur yapıyor, yârân ve dervişânın pamuğunu ateşliyorsun.

8414 'Ömer'i, Ebû Leheb'den ayırt edemediğim halde, sıpamın yel sesini gece yarısı fark ederim.' diyorsun.

---

[26] İstiğrak: Mutasavvıfların vecd, dalgınlık ve kendinden geçme hali.
[27] Mekr: Hile, düzen, aldatma.

8415 Senin gibi bir eşeğin bu yoldaki sözlerine inanan ve kendisini senin için kör ve sağır eden de eşektir.

8416 Kendini Hak yolunun yolcularından sayma. Sen eşkıyâ takımındansın, herze yeme.

8417 Mekr ve hileden geri dönüp akıl tarafına uç! Mecaz kanadı âsumâna uçabilir?

8418 Sen kendini Hak âşığı gösteriyor, halbuki kapkara Şeytanla aşkbazlık ediyorsun.

8419 Kıyamet gününde âşık ve maşuku birbirine bağlarlar ve süratle meydana getirirler.

8420 Sen neden kendini hayran ve bîhud gösteriyorsun? Sen asmanın kanını -yâni şarabı- içip de sarhoş olmuş değilsin, bizim kanımızı içmişsin.

8421 'Çekil git ki ben seni bir türlü tanıyamıyorum. Ben kendinden geçmiş bir ârifim ve köyün Behlül'üyüm[28].' diyorsun.

8422 Sen 'tabak yapan tabaktan uzak olmaz' diyerek Hakk'a yakınlığı tevehhüm ediyorsun.

8423 Şunu olsun görmez misin: Evliyaya mahsus olan Hakk'a yakınlıkta yüzlerce keramet ve harikulade halet vardır.

8424 Demir, Davut Aleyhisselâm'ın elinde mum gibi yumuşardı. Senin elinde ise mum demir gibi sertleşiyor.

8425 Yaratmak ve rızık vermek sûretiyle olan Hakk'a yakınlık umûmîdir. Mahlûkâtın hepsinde vardır. Lâkin büyükler -yâni Enbiyâ ve Evliya hazerâtı- muhabbet-i İlâhîye ve ilhâm-ı Rabbani yakınlığını haizdirler.

8426 Hey Babalık! Yakınlığın çeşitleri vardır. Meselâ güneş, dağa da, altın'a da vurur.

8427 Lâkin altının güneşe öyle bir yakınlığı vardır ki, o yakınlıktan söğüt ağacı haberdâr değildir.

8428 Kurumuş ve yaş ağaç dalları güneşe maruzdur. Güneş ikisinden de gizlenmez.

8429 Kuru dal, o güneşin yakınlığından daha ziyâde kurumaktan başka ne bulur?

8430 Lâkin o taze dalın yakınlığı nerede ki, o vasıta ile o daldan olmuş meyveler yersin.

8431 Ey akılsız kimse! Öyle sarhoş olma ki, aklın başına gelince o sarhoşluğa pişman olmayasın.

---

[28] Behlül: Abbasi Harun Reşid devrinde yaşamış bir Basralı âriftir ki, halktan saklanmak için deliliğe vurmuş ve kendini mecnun gibi göstermiştir. Sözleri güldürücü, fakat derin mânâlı imiş.

8432 O mestân-ı İlâhiden ol ki, Aşk-ı Rabbânî şarâbını içtiklerinde, onların idrak ve şuuruna pişkin ve tecrübeli akıllar bile hasret çekerler.

8433 Ey kedi gibi koca bir fare yakalayan; mestan-ı İlâhînin içtiği Aşk-ı Rabbani şarâbından gıdalanmışsan fare değil, arslan tut.

8434 Ey hayâl kadehinden hiç şarabını içmiş, yâni hakikat kadehinden hiç nûş etmemiş olan; hakikat sarhoşları gibi sallanıp durma!

8435 Ey sarhoş taklitçisi; sarhoş gibi öteberiye sallanıp, düşüyorsun. Fakat o taklit cihetinden bu tahkik tarafına senin için geçmek imkânı yoktur.

8436 Eğer bundan sonra o hakikat tarafına yol bulursan bazen hakikat, bazen mecaz, yâni kâh mânâ kâh sûret âlemlerinde dolaş.

8437 Ey mürâî! Sen tamamıyla bu sûret âlemindensin, mânâ âleminden dem vurma. Madem ki ölümün gelmemiş, beyhude yere can çekişir gibi davranma.

8438 O Hızır canlı olan İnsân-ı Kâmil ecelden ve ölümden korkmaz, O'nun mahlûkâtı tanımaması mümkündür.

8439 Sen ise bir hayâlin zevkiyle dimağını hoş edip, varlık tulumuna üfürüyor ve kendini hava ile şişirip gururlanıyorsun ama,

8440 Bir iğne o tulumun havasını boşaltır. Dilerim hiçbir akıllının cesedi bu nevi şişman olmasın.

8441 Sen kış günü buzdan bardaklar yapıyorsun. O buzdan bardaklar, suyu görünce nasıl sebat gösterir, belki erir ve mahvolur.

Bir çakalın boya küpüne düşmesi ve alaca bulaca olup çakallar arasında tavusluk davasına kalkışması

8442 Bir çakal boya küpüne girdi ve bir müddet orada kaldı.

8443 Tüyleri ve derisi alaca bulaca oldu ve "Ben İlliyyin[29] tâvûsu oldum." dedi.

8444 Tüyleri renk, kendisi revnak ve letâfet bulmuş, güneş de o renkleri parlatmıştı.

8445 Tüylerini yeşil, kırmızı, pembe ve sarı renkte gördü ve kendisini çakallara gösterdi.

[29] İlliyyin: Göklerin üzerinde bir makam imiş ki, Salih kimselerin amel defteri orada muhafaza olunurmuş.

8446 Çakallar dediler ki: "Ey çakalcağız, bu hal nedir? Senin başında bir neşe ve neşât vardır?

8447 O neş'e ve neşât dolayısıyla bizden ayrılıyorsun; bu kibir ve azameti nereden getirdin?"

8448 Ve çakallardan biri onun önüne geldi ve: "Ey falan; hile mi yapıyorsun, yoksa mânevi bir neşeye kavuşup salihlerden mi oldun?

8449 Minbere ve kürsüye çıkıp lâfügüzaf ile ulu görünüp halkı kendine meftun etmek için hilekârlık ediyorsun.

8450 Çok çalıştın, fakat bir hararet, bir aşk görmeyince hileye sapıp, utanmazlığı ele aldın." dedi.

8451 Hararet (yanıp, yakılma) ve zevk-i mânevî enbiyâ ve evliyaya, utanmamazlık da hilekâr olanlara mahsustur.

8452 Bu mukallit ve mürâîler halkın iltifatını kendilerine çekmek ve onlardan hürmet görmek için: "Biz hoşuz, salihlerdeniz", derler. Halbuki çok nâhoşturlar.

Lafazan bir herifin bir kuyruk parçası ile her sabah sakalını ve bıyığını yağlayıp, arkadaşları arasında, şunu bunu yedim diye öğünmesi

8453 Aşağılık bir kimse bir kuyruk parçası buldu. Her sabah onunla bıyıklarını yağlardı.

8454 Zenginler arasına gider ve: "Ben bir mecliste yağlı bir yemek yedim." derdi.

8455 Bunu haber verirken elini bıyığına götürür ve bıyıklarıma bakın diye remiz yapardı.

8456 "Bıyıklarımın yağlı bulunması, benim doğru söylediğimin şahidi, yağlı ve tatlı yediğimin delilidir:" derdi.

8457 Aç olan karnı ise ona: "Allah, yalancıların mekrini yok etsin" mealinde sessiz bir cevap verirdi.

8458 "Senin lâfın bizi açlık ateşine yakmaktadır. Hay o senin yağlı bıyıkların yolunsun.

8459 Ey dilenci herif; senin o çirkin atıp tutman olmasaydı, kerem sahibi bir zat bize merhamet eder ve bir parça yemek verirdi.

8460 Eğer açlık ayıbını göstereydin ve eğrilik, yâni yalancılık izhar etmeyeydin bir hekim çıkar da derdine deva olurdu."

8461 Cenâb-ı Hak; "Kulağını ve kuyruğunu eğri hareket ettirme! Kıyamet gününde sadıklara sıdk ve istikâmetleri fâide verecektir" buyurdu.

8462 A cenâbet, mağaraya girip eğri yatma, nen varsa göster ve istikâmette bulun.

8463 Eğer ayıbını söylemezsen bari sus! Gösterişten, mekr ve hileden kendini öldür, yâni onlardan tamamıyla uzaklaş.

8464 Eğer sen istikâmet nakdini buldunsa ağzını açma ve ondan bahsetme ki yolda imtihan taşları vardır.

8465 İmtihan taşları önünde de onların ahvalini imtihan edecekler vardır.

8466 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: İnsan, doğuşundan ölümüne kadar her sene bir iki defa imtihan olur.[30]

8467 Oğul, imtihan içinde imtihan vardır. Az bir imtihan ile kendini satın alma.

Bâûr oğlu Bel'am'ın Cenâb-ı Hakk'ın imtihanlarından yüzü ak çıkacağından emin olması

8468 Bâûr oğlu Bel'am[31] ile mel'un şeytan, son imtihanda hakir ve zelil olmuşlardır.

8469 Bıyığını yağlayan adam, devlet ve nimet dâvasında bulunuyor, midesi ise onun bıyığından nefret ediyordu

8470 "İlâhî, onun gizlediği açlığı meydâna çıkar; bizi yaktı, sen de onu rüsvay et" diyordu.

8471 Bedeninin bütün cüzleri onun düşmanıdır. Çünkü o, bahardan dem vuruyor, onlar ise kış içinde kalmış gibidirler.

8472 Bu adam, kerem lâfını edip duruyor, fakat merhamet dalını dibinden koparıyor.

---

[30] Tevbe Sûresi'nin 126. âyetine işarettir: "*Onlar (münafıklar) her yıl bir veya iki kere kendilerinin çeşitli belalara uğratıldıklarını görmüyorlar mı? Böyle iken yine de tevbe etmiyor ve ibret almıyorlar.*"

[31] Bâûr oğlu Bel'am: Belka şehrinde oturan duâsı makbul bir zâhid olduğu rivayet edilir. Hazreti Mûsâ'nın vefatından sonra halifesi Hazreti Yûşa, Allah tarafından vaat edilmiş şehirleri ele geçirmek için İsrailoğullarının başında sefere çıkmış ve Belka'yı da kuşatmıştı. Belka hâkimi, muhasara ordusunun bozulması için Bel'am'ı sıkıştırdı. O da duâ etti ve bir muvahhit ordusunun hezimetine duâ ettiği için ilahî gazaba muhatap oldu. Bazı tefsircilere göre A'raf Sûresi'nin 175. âyeti bu durumu anlatır.

8473 Doğruluğu iltizam et, yahut sus. Kendinde olmayan bir şeyi iddia etme. Ondan sonra Hakk'ın rahmetini gör ve onu doya doya iç.

8474 Onun karnı bıyıklarının düşmanı oldu ve gizlice duâ etmek üzere el kaldırdı.

8475 "İlâhî, bu aşağılık herifi rüsvay et ki kerem sahipleri bize merhamet etsinler..."

8476 O karnın duâsı Allah indinde kabul oldu. İhtiyaç ateşi, herifin içinden dışına vurdu.

8477 Cenâb-ı Hak buyurmuştur ki: Ey insan! Fâsık da olsan, putperest de olsan, bana duâ edince sana icabet eder ve hacetini veririm.

8478 Sen duâya sağlam sarıl ve feryad eyle ki, o duâ, seni gulyabânî elinden kurtarır.

8479 Herifin karnı kendini Hakk'a teslim edince, bir kedi geldi, onun bıyıklarını yağladığı kuyruk parçasını kapıp kaçtı.

8480 Kedinin arkasından koştularsa da o kaçtı. Herifin oğlunun, babasının azarlaması korkusundan yüzünün rengi değişti.

8481 O küçük çocuk, babasının bulunduğu meclîse geldi. O atıp tutan lafazan herifin şerefini bir paralık etti. Dedi ki: "Her sabah dudaklarını ve bıyıklarını yağladığın kuyruk pöstekisi vardı ya...

8482 Ansızın bir kedi geldi, onu kaptı. Çok koştuk ve kovaladıksa da cehdimiz fayda etmedi."

8483 Mecliste bulunanlar şaştılar ve güldüler, onun hakkında merhamet damarları harekete geldi.

8484 Onu yemeğe çağırdılar ve karnını doyurdular. Onun zeminine merhamet tohumu saçtılar.

8485 O, kerem sahiplerinin hareketinden doğruluğun zevkini görünce kibir ve azameti bırakıp sıdk ve istikâmetin kölesi oldu.

Boyacı küpüne düşen çakalın tavusluk iddiasında bulunması

8486 O renk renk olmuş çakal, kendisini levm[32] eden hemcinsinin yanına geldi ve gizlice onun kulağına dedi ki:

[32] Levm: Çekiştirme, kınama, paylama.

8487 "Bana ve rengime bak. Hiçbir putperestin benim gibi putu yoktur.

8488 Ben, gül bahçesi gibi, yüz renkli ve hoş bir mahluk olmuşum. Bana secde et ve kafa tutma!

8489 Benim yürüyüşümü, ziynet ve letâfetimi ve rengimi gör de bana Fahr-i Dünya ve Rükn-i Din lâkaplarını ver.

8490 Ben, lûtf-u İlâhînin mazharı, Kibriya ve azamet levhasının şerhi olmuşum.

8491 Ey çakallar! Aklınızı başınıza alın da bana çakal demeyin. Bir çakalda bu kadar güzellik bulunur mu?"

8492 Çakallar toplanarak oraya geldiler, mum etrafındaki pervânelere döndüler.

8493 "O halde a elmasım, sana ne diyelim?" diye sordular. O da: "Müşteri yıldızı gibi parlak ve erkek tavus!" deyin, cevabını verdi.

8494 Çakallar ona dediler ki: "Can tavusları, -yâni tavusluk ruhunu hâiz olanlar- gül bahçelerinde cilveler ederler, nazlı nazlı dolaşırlar.

8495 Sen de öyle cilve edebilir misin?" "Hayır... Çölü geçmeden Minâ'dan nasıl bahsedeyim?" dedi.

8496 "Tavuslar gibi ötebilir misin?" diye sordular. "Ötemem", deyince: "O halde ey Ebül Âlâ efendi sen tavus değilsin." dediler.

8497 "Tavusun hil'atı, yâni; rengârenk tüyleri semâdan gelir. Sen sadece bir renk ve iddia ile ona nasıl benzersin?" dediler.

Firavun'un ulûhiyet davasında bulunması da boyalı çakalın tavusluk iddiasına benzer

8498 Firavun da sakalına inci dizdirmiş ve eşekliğinden, kendisini İsa'dan yüce göstermeye, ondan daha yücelere uçmaya kalkmış ve halka: "Ben sizin yüksek rabbinizim" hezeyanını etmişti.

8499 Firavun da dişi bir çakaldan doğmuştu, yâni çakal oğlu çakaldı. Fakat mal ve mansıp küpüne düşmüş, o sûretle halka gösteriş yapmıştı.

8500 Her kim onun servet ve saltanatını gördüyse ona karşı secde etti. O da o yalancıların secdesini kabul etti.

8501 O eski aba giyen dilenci -yâni Firavun- halkın secdelerinden ve şaşkınlığından mest oldu.

8502 Mal, yılan gibidir ki onda zehirler vardır. Halkın tazîmini ve secdesini kabul edişiyse Ejderhâ'ya benzer.

8503 Firavun, aklını başına al da kendini tâvus'a nisbet eyleme! Sen bir çakaldan başka bir şey değilsin, tâvusluk iddiasına kalkışma...

8504 Eğer tavuslar arasında bulunursan, onların cilvesinden âciz olduğun için rüsvay olursun.

8505 Hazreti Mûsâ ve Harun hakikat tavusları idiler. Cilve kanatlarını senin başına ve yüzüne vurdular.

8506 Senin çirkinliğin ve rüsvaylığın meydana çıktı. İddia ettiğin yükseklikten, yâni ilahlık dâvasından tepetaklak yuvarlandın.

8507 Ey çirkin kurt köpeği! Hırs ve coşkunlukla arslan postunu giymeye kalkışma!

8508 Seni arslan olanların kükremesi imtihan eder de, arslan sûreti altında köpek ahlâkına sahip olduğun anlaşılır.

8509 Cenâb-ı Hak, Peygamberine kelâm sevk ederken münafıklardan kolay bir nişan verdi.

8510 Münafık, eğer iri yarı, lâtif ve heybetli olsa da habibim; hakikatte, sen onun münafık olduğunu, sesinin tonundan ve sözündeki hatâdan anlarsın.

8511 Toprak çanakları satın alırken ey müşteri, onları sınar ve tecrübe edersin.

8512 Onların üzerine elinle vurursun, niçin? Çatlak olup olmadığını sesinden anlamak için...

8513 Çatlak çanağın sesi başka türlü olur, sağlamın sesine benzemez. Sesi, çavuşa benzer, çanağın önünde gider.

8514 Çatlaktan ses gelir ki onu tarif eder. Fiilin tarif ettiği mastar gibi olur.

8515 İmtihan sözü yüz gösterince Hârut ve Mârut kıssası hatırıma geldi.

Hârut ile Mârut'un kıssası ve Hak Teâla'nın imtihanına karşı onların cüret göstermeleri

8516 Evvelce bundan bir parça bahsetmiştik. Fakat ne söylesek onun ancak binde birini anlatabiliriz.

8517 Orada bazı hakikatleri söylemek isterdim ama, şimdiye kadar o tahkikat geri kaldı.

8518 Burada da onun mufassal kıssasından bir miktar söylenilecektir. Filin vücuduna nisbetle bir uzvunun şerh edilmesi gibi.

8519 Ey yüzünün güzelliğine bizim kul, köle olduğumuz! Hârut ile Mârut kıssasını dinle...

8520 Cenâb-ı Hakk'ın Sübbûhiyet ve Kuddûsiyet sanatlarını, kendilerinde zuhur eden kuvvet ve kudretini temaşadan ve Şah-ı Hakîkî olan Allah'ın acâib istidracını[33] görmekten mest olmuşlardı.

8521 Hakk'ın istidrâcı -yâni saâdet sûretinde kahır ve helake şevki- böyle sarhoşluk neşesi verirse, Mirâc-ı İlâhînin nasıl bir neşve vereceği düşünülmelidir.

8522 Hakk'ın tuzağı danesi yâni; istidrâcı böyle mestlik verirse, nimet ve ihsan sofrası neler lûtfeder?

8523 Hârut ile Mârut, nefis ve şehvet kemendinden kurtulmuş birer mest idiler ve âşıkâne hay huy edip dururlardı.

8524 Bir pusu ve imtihan ise yolda idi, geliyordu ki, onun fırtınası bir dağı saman çöpü gibi kapıyor ve kaldırıyordu.

8525 Allâh'ın imtihânı onları zîr ü zeber etti. Mest olanın böyle şeylerden haberi olur mu?

8526 Hendek ile meydan, bir sarhoşa müsavi gelir. Ona, kuyu da, hendek de doğru yol gibi görünür.

8527 Meselâ, dağ keçisi, o yüksek dağ üstünde otlamak için zararsız ve tehlikesiz koşar.

8528 Ot toplamak için koşup dururken, ansızın hükm-ü semâvî ile, yâni muktezâ-i kaza olarak bir tuzak görür.

8529 Diğer bir dağa bakar ve o dağ üstünde dişi bir keçi görür.

8530 Gözü kararır ve o anda bulunduğu dağdan öbür dağa sıçrar.

8531 Atladığı dağ ona, o içindeki kuyunun etrafında dolaşmış kadar yakın görünür.

8532 Onun sarhoşluğundan, sıçramak meyli hasıl olur ve o binlerce arşınlık mesâfe ona iki arşın miktarı görünür.

8533 Sıçrayınca o amansız iki dağın ortasına düşer ve helâk olur.

8534 Keçi avcılardan dağa kaçar, fakat sığındığı yer onun kanını döker.

8535 Avcılar iki dağın ortasında otururlar ve bu heybetli kazanın neticesini, yâni keçinin dağ arasına düşmesini beklerler.

[33] İstidraç: Derece derece kahır ve helâke düşmek, fakat onu saâdet ve kerâmet gibi telâkki eyleyerek gurur ve sürur hissetmek demektir.

8536 İşte bu keçinin avlanması çok defa böyle olur. Yoksa o çeviktir, atiktir ve avcıyı görür ve bilir.

8537 Meşhur Rüstem, kellesi ve kulağı yerinde azametli bir adam gibi görünürse de onun ayağından yakalayan tuzak, şehvettir.

8538 Benim gibi şehvet sarhoşluğundan kesil. Şehvet mesti olanı deve üstünde gör.

8539 Sonra, bu cihanda şehvet sarhoşluğu, meleklerin sarhoşluğuna karşı gayet hakir kalır. Çünkü dünyadaki şehvet sarhoşluğu cismânî, meleklerin sarhoşluğu ise, Ruhânîdir.

8540 Melek mestliği, şehvet mestliğini kırar. Çünkü erkeklik ve dişilik nedir bilmeyen melek, şehvet sarhoşluğuna nasıl iltifat eder?

8541 Ey gafil! Sen tatlı su içmeyince, acı su sana gözdeki nur gibi hoş gelir.

8542 Asuman şaraplarının bir katresi, yâni semâvî zevklerin bir damlası, insanı şaraptan da geçirir, sâkilerden de...

8543 Meleklere ve Celâl-i İlâhî'den pâk olan ruhlara nasıl bir mestlik olur, akla ve hayâle sığmaz.

8544 Bu pâk olan ruhlar, o manevî şarabın kokusuna gönül bağlamışlar, dünya şarabının küplerini kırmışlardır.

8545 Ancak, bu ilâhi şaraptan uzak kalanlar, kâfirler gibi kabirlerinde gizlenerek, rahmet-i İlâhiye'den me'yus olmuşlardır

8546 Onlar, iki âlemde de ümitsizliğe düşmüşler; hadsiz ve hesapsız diken almışlar, yâni her biri diken gibi olan kötü amellerde bulunmuşlardır.

8547 Böyle mezâlim ve seyyiât icra eyleyen insanları görünce, Hârut ile Mârut, mânevi mestliklerinden dediler ki: "Biz yeryüzünde olsa idik, halka bulut gibi, yağmur yağdırır, yâni adalet îfâ ederdik.

8548 Zulüm mahalli olan bu arz üzerinde adalet, insaf, ibadet ve vefayı neşreylerdik."

8549 Onlar bunu söylediler, Kazay-ı İlâhî de: "Durun, ayaklarınızın önünde bir çok görünmez tuzak vardır." diyordu.

8550 "Aklını başına al da, küstahça, belâ çölüne girme ve körcesine Kerbelâ'ya gitme!

8551 Ki oralarda helak olanların kıllarıyla kemiklerinden sâliklerin ayakları yürümeye yol bulamaz."

8552 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Allah'ın inayetine mazhar olanlar, arz üzerinde yavaş yavaş yürürler.

8553 Yalın ayak bir kimse, bir dikenlikte, durup düşünmekten ve sakınmaktan başka bir sûretle nasıl yürüyebilir?"

8554 Kazây-ı İlâhî böyle söylüyordu. Lâkin Hârut ile Mârut'un kulakları coşkunluk hicabı ile tıkalı bulunuyordu.

8555 Varlıklarından kurtulmuş olanlardan başkasının gözleri kapalı ve kulakları tıkalıdır.

8556 Allah'ın inayetinden başka gözleri kim açabilir, Muhabbet-i Rabbâniye'den başka Hakk'ın gazabını ne teskin edebilir?

8557 Dünyâ'da muvaffakiyetsiz çalışma, kimse için olmasın. Allah, doğruyu daha iyi bilir.

Firavun'un Mûsâ Aleyhisselâm'ı rüyasında görmesi ve doğmaması için tedbirlere girişmesi

8558 Firavun'un çalışması, Allah'ın yardımı olmadığı için, O her ne dikti ise yırtılıp sökülmekten ibaret kaldı.

8559 Hükmü altında binlerce müneccim ve sayısız rüya tabircisi ile sihirbaz vardı.

8560 Mûsâ'nın doğacağını ve kendisini de, mülkünü harab edeceğini Firavun'a rüyasında göstermişlerdi.

8561 Firavun rüyasını düş yoruculara ve müneccimlere söyledi. "Bu hayâlin ve uğursuz rüyanın nasıl defi mümkün olur?" diye sordu.

8562 Hepsi dediler ki: "Tedbir edelim, onun doğması yolunu eşkıya gibi vuralım."

8563 Hazreti Mûsâ'nın ana rahmine düşeceği gece erişince Firavun'un kulları şu tedbiri kabul ettiler:

8564 O gün İsrailoğullarını erkenden meydana, pâdişahın huzuruna götüreceklerdi.

8565 Şehirde pâdişah adına tellâllar çağırmasını emrettiler.

8566 "Ey bütün Benî İsrail! Pâdişah filan yerde sizi huzuruna çağırıyor.

8567 Size nikapsız olarak yüz gösterecektir ve mükâfat olarak nimet ve ihsanda bulunacaktır."

8568 O esirler -yâni İsrail oğulları- Firavun'a hiç yaklaşamazlardı; Firavun'un yüzünü görmelerine için yoktu.

8569 Eğer yolda ona rast gelselerdi, o yasağın hükmünce yüzüstü yerlere kapanırlardı.

8570 Kanun bu idi: Hiçbir esir, vakitli vakitsiz Firavun'un yüzünü görmeyecekti.

8571 Yolda çavuşların sesini işitip de Firavun'un gelmekte olduğunu anlayınca onun yüzüne bakmamak için duvarlara dönerlerdi.

8572 Şayet Firavun'a bakacak olurlarsa bakanın başına en kötü şiddetli cezalar gelirdi.

8573 Men olunduklarına, yâni Firavun'un yüzüne bakmaya haris idiler. Zîrâ insan, men olunduğu şeye haris olur.

Mûsâ Aleyhisselâm'ın doğumuna manî olmak için Benî İsrâîl'in meydâna çağırılması

8574 "Ey esirler! Meydan tarafına toplanınız ki hakkınızda Firavun'un cömertlik ve keremini görmek ümidi vardır."

8575 İsrailoğulları bu müjdeyi işitince sevindiler. Çünkü, Firavun'u görmeyi çok arzu ediyorlardı.

8576 Hileye aldandılar ve meydan tarafına koştular. Cilve yapmak ve hoş görünmek için kendilerini süslediler.

8577 Bunun gibi, hilekâr Moğol kumandanı da demişti ki: "Mısırlılardan birini arıyorum.

8578 Mısırlılar! Bu tarafa toplanınız ki, bana lâzım olan elde edilmiş olsun...

8579 Mısırlılardan her kim gelirse "Aradığım bu değil; efendi! İçeriye gir, şu köşeye otur:" diyordu.

8580 Bu sûretle bütün halk toplandı ve bu hîle ile onların boyunlarını vurdular.

8581 Çünkü o katledilenler, Allah'ın dâvetçisi olan müezzinin (*Hayya'l el salâh*) dâvetine icabet ederek namaza gitmezlerdi.

8582 Hilekâr Moğol'un daveti onları helâke çekti. Ey reşîd olan kimse! Şeytan'ın mekrinden sakın ki seni de böyle helake sevk etmesin.

8583 Fukaranın ve muhtaç olanların sesini dinle ki hilekâr olan cin ve insan şeytanlarının sedası senin kulağını doldurmasın.

8584 Eğer dilenciler, tamahkâr ve kütü huylu kimselerse bile, sen yine gönül sahibini onların içinde ara...

8585 Denizin dibindeki incilerin istiridyeleri taşlar arasındadır. İftihar edilecek kimseler de utanılacak şahıslar arasında bulunur.

8586 İsrâil, yâni Yâkup Oğulları bu davete sevindiler ve coştular. Erkenden meydan tarafına koştular.

8587 Firavun, onları hile ile meydana götürünce, yüzünü taze ve mütebessim bir halde gösterdi.

8588 O Hükümdar onlara iltifat etti, bahşişler verdi. İhsan ve atâda ve vaitlerde bulundu.

8589 Ondan sonra da, "Canınız hakkı için bu gece meydanda yatın." dedi.

8590 Benî İsrâîl, ona: "Sana kulluk eder, istersen bir ay burada otururuz." diye cevap verdiler.

Hazreti Musa'nın validesinin hamile kalacağı gece, Beni İsrail erkeklerini kadınlarından ayırmış olduğu için, firavunun mesrur olarak şehre dönmesi

8591 Firavun'u hazinedarı olan İmran da onun hizmetinde ve sohbetinde olarak birlikte şehre geldi.

8592 Firavun dedi ki: "Ey İmran, sen burada yat, evine gitme ve zevcenle buluşma!"

8593 İmran da dedi ki: "Senin sarayında yatarım, gönlünün arzu ettiğinden başka bir şey düşünmem."

8594 İmran da Benî İsrail'den idi, lâkin Firavun'un kalbi ve ruhu gibi sevgilisi idi.

8595 Firavun, onun isyan edeceğini ve can korkusu olan bir harekette bulunacağını nereden bilirdi?

Mûsâ'nın anasıyla İmran'ın birleşmesi ve kadının Mûsâ Aleyhisselâm'a gebe kalması

8596 Firavun yatak odasına gitti. İmran da onun sarayında yattı, uyudu. Lâkin gece yarısı hanımı, kocasını görmeye geldi.

8597 Kadın, onun üstüne kapanıp dudağını öptü ve gece yarısı uykusundan uyandırdı.

8598 İmran uyandı ve karısını güzel gördü, dudağına buseler yağdırdı.

8599 İmran: "Bu vakit nasıl geldin?" diye sordu. Kadın: "Göreceğim geldiğinden ve Allah'ın kazası şevkiyle geldim." cevâbını verdi.

8600 İmran, muhabbetle onu kucakladı ve o esnada sevişmekten nefsini men etmedi.

8601 Kadınla birleşti ve emâneti -yâni Hazreti Musa'nın mâye-i hilkatini- ona teslim etti. Ondan sonra: "Yahu bu küçük bir iş değil, gayet gizli tut!" dedi.

8602 İmran demiri taşa vurmuş, ondan bir kıvılcım doğmuştu. O kıvılcım öyle bir ateşti ki Firavun'dan ve onun mülk ve saltanatından kin ve intikam alacaktı.

8603 İmran diyordu ki: "Yâhû, ben bulut gibiyim, sen zemin mesâbesindesin, doğacak çocuk da nebata benzer. Bizi oynatan Allah da satrançtaki şah misâlidir ki biz onun mat'ı ve mağlûbuyuz.

8604 Ey hanım; galibiyeti ve mağlûbiyeti şahtan bil, onu bizden bilme ve bize hükümdarın emrini tutmadın diye tân etme!..

8605 Şu Firavun'un korktuğu şey, şimdi seninle birleşince meydâna geldi."

İmran'ın, birleştikten sonra, "beni görmemiş gibi ol", diye karısına tembih etmesi

8606 "Şu hâli kimseye açma ve bahsetme ki bana ve sana zarar gelmesin.

8607 Ey nazlı kadın; bunun alâmetleri erişince eserleri de görünecektir."

8608 O esnada meydandan halkın naraları erişip, havayı doldurdu.

8609 Firavun, o naraların heybetinden, yalınayak dışarıya fırladı ve: "Bu gürültü nedir?" diye sordu.

8610 Meydan tarafından duyulan bu feryat ve gürültü ne idi ki, onun korkusundan cin ve şeytan bile ürküyordu.

8611 İmran dedi ki: "Şahımızın ömrü uzun olsun. Benî İsrâîl sizden memnun oldukları için,

8612 Şahımızın lûtuf ve atâsından seviniyorlar da raks ediyorlar ve el çırpıyorlar."

8613 Firavun dedi ki; "İhtimal ki böyledir, lâkin vehim ve endişe beni iyice kapladı."

Firavun'un o gürültüden korkması

8614 "Bu ses benim ruhumu sıktı, acı bir gam ve kederle beni ihtiyarlattı."

8615 Firavun ileri geliyor, geri gidiyor; bütün gece doğuracak kadınlar gibi ıstırap çekiyordu.

8616 Her an: "Ey İmran! Bu naralar beni dehşetle yerimden sıçrattı" diyordu.

8617 Zavallı İmran'ın cesareti yoktu ki, zevcesiyle birleşmesini söyleyebilsin.

8618 Karısı geldi, gebe kaldı da, Mûsâ'nın yıldızı doğdu, diyebilsin.

8619 Her Peygamber ana rahmine düşünce, onun yıldızı da gökte zuhur eder ve parlamaya başlar.

Gökte Mûsâ Aleyhisselâm'ın yıldızının peydâ olması ve müneccimlerin meydanda feryad etmesi

8620 Kör Firavun'un hile ve tedbiri hilâfına Hazreti Mûsâ'nın yıldızı semâda göründü.

8621 Gündüz olunca Firavun dedi ki: "Ey İmran! Git, o gürültü ve o sesler ne idi? Öğren!"

8622 İmran meydan tarafına at sürdü ve: "Geceki gürültü ne idi? Hükümdar uyuyamadı." dedi.

8623 Her müneccim başı açık, elbisesi yırtık ve mâtemzedeler gibi, üstlerine, başlarına toprak saçtıkları halde,

8624 Sesleri matemdekiler gibi, feryâd etmekten kısılmış ve intizam halleri bozulmuş,

8625 Saçları, sakalları yolunmuş, yüzleri yırtılmış, başlarına toprak serpilmiş, gözlerine kan dolmuştu...

8626 İmran dedi ki: "Hayrola bu ne feryâd ve bu ne haldir. Uğursuz yıl kötü bir nişan mı gösteriyor?"

8627 Özür dileyerek dediler ki: "Ey emir, Allah'ın takdiri bizi esir etti.

8628 O çocuğun yıldızı semânın alnında göründü, bizi kör etti.

8629 O peygamberin yıldızı gökyüzünde parladı. Biz de ağlamaktan gözlerimizden yıldız yağmuru yağdırdık."

8630 İmran, gönlü hoş, lâkin zâhiren: "Eyvahlar olsun", diyerek elini başına vurdu.

8631 Kendisini gazaplı ve hiddetli gösterip, deliler gibi akılsız ve şuursuz olarak gitti.

8632 Kendisini meyus ve mahzun göstererek, müneccimlerin hepsine çok sert sözler söyledi.

8633 Kendisini hiddetli ve gamlı gösterip tersine oyunlar oynadı.

8634 Dedi ki: "Benim şahımı aldattınız. Hıyânet ve tamahdan vazgeçmediniz.

8635 Pâdişahı bu meydana kadar sürükleyip, onun şeref ve haysiyetini hiçe saydınız.

8636 Elinizi göğsünüze koyup, şahımızı gamlardan halâs edeceğiz diye kefil oldunuz."

8637 Hâdiseyi Firavun da işitti ve dedi ki: "Ey hainler! Size amân vermeyerek asacağım.

8638 Kendimi sizin tavsiyenizle gülünç bir hale koydum, düşmanlara bu kadar mal verdim.

8639 Bu gece bütün Benî İsrail, karıları ile görüşmekten uzaklaştılar diye.

8640 Mal da gitti, şeref de... İşe gelince, hiçbir şey olmadı. Kerem sahiplerinin dostluğu ve işi böyle mi olur?

8641 Yıllardır vazife ve hil'at[34] alıyordunuz, memleketlerin varidatını rahatlıkla yiyordunuz.

8642 Sizin reyiniz, hüneriniz ve yıldız ilminiz bu muydu? Siz bedâvâ yiyici, hîlekâr ve uğursuz heriflersiniz.

8643 Ben sizi parçalatır, ateşlere atar, burnunuzu, kulağınızı ve dudaklarınızı kestiririm.

8644 Ben sizi ateşe odun eder, yiyip içtiklerinizi fitil fitil burnunuzdan getiririm."

8645 Müneccimler secdeye kapandılar ve dediler ki: "Ey Hükümdar! Şeytan bu defa bize galip geldi.

8646 Fakat, yıllardır nice belâları defettik. O kadar ki bizim yaptıklarımıza karşı vehim bile hayran kaldı.

8647 Bu defa tedbirimiz hiçe çıktı ve doğacak çocuğun mâyesi, babasının sulbünden anasının rahmine sıçradı.

8648 Lâkin ey büyük pâdişah, bu hatanın istiğfarı olarak doğacağı günü hesaplayalım.

8649 Biz onun doğacağı günü dikkatle gözleyelim ki bu kaza elimizden sıçrayıp yitmesin.

8650 Ey fikirler ve şuurlar, reyinin kölesi olan hükümdar! Eğer bunu da beceremezsek bizi o vakit öldür."

8651 Düşmana saplanacak takdir oku atılmasın diye, dokuz aylık müddeti müneccimler gün gün saydılar.

[34] Hil'at: Pâdişah veya vezirler tarafından hediye olarak verilen üst elbisesi, kaftan.

8652 Mekân mekansızlığa hamle edince baş aşağı yuvarlanır ve kendi kanını içer.

Firavun'un yine mekr ve hîle ile yeni doğurmuş kadınları meydâna daveti

8653 Dokuz ay sonra Firavun, tahtını dışarıya çıkartıp meydâna naklettirdi ve tellâllar çağırttı.

8654 Şöyle diyerek ki: "Ey kadınlar, çocuklarınızla meydana gidin; ey Benî İsrail kadınları hepiniz dışarıya çıkın!

8655 Nasıl ki geçen sene Benî İsrail erkeklerine hil'at verilmiş ve onlardan her biri ihsan edilen altınları çekmişti.

8656 Hey kadınlar; bu sene ikbâl ve saadet sizindir. Herkes dilediği şeye nail olacaktır.

8657 Firavun, kadınlara ihsan ve hil'at verecek, çocukların başına sırmalı külah giydirecektir.

8658 Hele, bu ay içerisinde doğurmuş olanlar, gidip büyük Pâdişah'tan hazineler alsınlar."

8659 Doğurmuş kadınlar, çocuklarıyla beraber sevinerek çıktılar ve Firavun'un çadırına kadar geldiler.

8660 Yeni doğurmuş her kadın tertip edilen hile ve kahırdan gafil olarak şehirden dışarıya çıktı.

8661 Kadınlar, Firavun'un çadırı yanında toplanınca, çocuklardan erkek olanı, analarından aldılar.

8662 Düşman yetişmesin ve fesat artmasın fikriyle ve güya ihtiyata riayetle erkek çocuklarının başını kestiler.

Mûsâ Aleyhisselâm'ın doğması, firavun memurlarının İmran'ın evine gelmesi ve Mûsâ'yı ateşe at diye anasına ilham olunması

8663 İmran'ın karısı da Mûsâ'yı o meydana götürmüş, fakat eteğini devşirip çocuğunu o hengâmede saklamıştı.

8664 O hilekâr Firavun, ebe kadınları da casusluk etmek üzere evlere yollamıştı.

8665 "Burada bir çocuk var, anası vehim ve şüphe içinde olduğu için meydana gelmemiştir." diye Firavun'a jurnal ettiler.

8666 Memurlar İmran'ın evine geldiler. Kadın, çocuğunu Emr-i İlâhîyle tandırın içine attı.

8667 Mûsâ'nın anasına Alim ve Habir olan Allah'tan ilham olundu ki: "Bu çocuk, İbrahim Halil neslindendir."

8668 (Ey ateş, soğu, yakma) emrinin ismetiyle tandırdaki ateş, yakıcı ve nefret verici olmadı.

8669 Kadın, Hakk'ın ilhamı ile Mûsâ'yı kıvılcımlar arasına attı, fakat ateş onun vücuduna tesir etmedi.

8670 Memurlar murada ermeksizin Firavun'un tarafına gittiler. Tekrar gammazlar işten haberdar oldular.

8671 Birkaç para alabilmek için Firavun'un huzurunda taharri memurları ile konuştular.

8672 "Ey memurlar, o tarafa dönün de evin her tarafını iyice arayın" dediler.

Mûsâ'yı Nil'e at, diye anasına ilham olunması[35]

8673 Mûsâ'nın anasına tekrar ilham vâki oldu ki: "Onu suya at, ümidini kesme ve saçını başını yolma...

8674 Onu Nil'e at ve itimat et ki ben seni ona uzaklığıyla eriştireceğim."

8675 Bu sözlerin sonu gelmez. Firavun'un ve müneccimlerin hileleri kendi ayaklarına ve dizlerine dolaştı.

8676 Firavun hariçte yüz binlerce çocuk öldürtmüştü. Korktuğu Mûsâ'ya ise, içeride ve evin baş sedirinde bakılıyordu.

8677 O, kör gözlü olduğu halde kendini uzak görüşlü zanneden Firavun, çılgınlığından mekr ve hile ile nerede bir çocuk varsa öldürdü.

8678 İnatçı Firavun'un hilesi bir ejderha idi ki, dünya pâdişahlarının mekr ve hilesini yutmuştu.

8679 Lâkin Hazreti Mûsâ ondan zorlu çıktı ki, hem O'nu hem de onun mekrini çekip mahvetti.

8680 Firavun bir ejderhâ idi, Mûsâ'nın asası da bir ejderha oldu ve Tevfik-i İlâhiyle onu yuttu.

8681 El elden üstündür; nereye kadar? Allah'a kadar ki nihayet ondadır.

8682 Çünkü Cenâb-ı Hak, dibi ve sahili bulunmayan bir deryadır ki bütün denizler O'nun huzurunda bir selden ibarettir.

---

[35] Hazreti Mûsâ'nın kıssasının bu kısmı Kasas Sûresi'nde anlatılmaktadır.

8683 Hîle ve tedbirler ejderha bile olsalar (İllâllah)ın huzurunda (Lâ'dır).

8684 Sözüm buraya gelince mahvoldu, yâni; sükûta mecbur oldum. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

8685 Ey dünyâperest plan gafil; Firavun'da olan kötü ahlâk tamamıyla sende de mevcuttur. Lâkin senin ejderhan kuyuda mahpustur.

8686 Vah yazık ki Firavun'a dair söylenilen sözlerin hepsi senin ahvalindir. Sen onları Firavuna atfetmek istersin.

8687 Senin kötü ahvalinden bahsederlerse canın sıkılır, hoşuna gitmez; başkasından söz ederlerse sana masal gibi gelir.

8688 Mel'un nefis seni ne kadar harap ediyor ve sana pek yakîn olan nefsin, seni Allah'tan nasıl uzaklaştırıyor?

8689 Senin nefis ateşini parlatmak için, Firavun'un ateşine atılan odun atılmamakta... Yoksa o nefis de Firavun gibi ateş saçar ve halkı yakardı...

Yılan tutanın soğuktan uyuşmuş bir ejderhayı ölü zannederek iplerle sarması ve Bağdat'a getirmesi

8690 Tarih söyleyenden bir hikâye dinle de bu üstü örtülü sırdan bir koku olsun al!..

8691 Bir yılan tutucu, efsunları ile yılan tutmak için dağa gitti.

8692 Ağır davransa da, sürat gösterse de arayan elbette aradığını bulur.

8693 Ey sâlik! Sen daima iki elinle talepte bulun ki talep, bir sâlik için iyi bir kılavuzdur.

8694 Topallamak, dört ayak üstünde yürümek, uyurcasına ve terbiyesizcesine olsa da Allah'ın yolunda sürün ve O'nu ara...

8695 Kâh sözle, kâh sükût ile Şah-ı Hakîkât'ın, yâni; Allah Celle Celâlühü'nün râyihâ-i füyûzunu kokla!

8696 Yâkup Aleyhisselâm oğullarına dedi ki: "Yûsuf'u haddinden ziyâde, yâni; çok çok arayınız!.."

8697 Siz de, bu talep ve arayışta her hissinizi, yâni gözünüzü ve kulağınızı gayretli bir şekilde kullanıp her tarafta onu arayınız.

8698 Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Sen de oğlunu kaybeden baba gibi her tarafa git!..

8699 Ağzınızla kardeşlerinizi soruşturunuz. Dört yana kulak verip onu araştırın.

8700 Nereden güzel bir koku -yâni iyi bir haber- duyarsanız o tarafı koklayın. Ne taraftan o aşinanın kokusunu alırsanız o tarafa yürüyün.

8701 Nerede bir kimseden lûtuf görürseniz, belki o lûtfun aslına yol bulursunuz.

8702 Bütün bu hoşluklar, nihayetsiz bir deryadandır. Sen cüz'ü bırak da kül tarafını tut.

8703 Halkın didişmesi ve çekişmesi güzellik içindir. Yapraksızlık ziyneti Tûbâ ağacının nişanıdır.

8704 Halkın gazap ve hiddeti, hattâ savaşları sulha nail olmak içindir. Rahatı tuzağa düşürecek, yâni elde ettirecek olan rahatsızlıktır.

8705 Her sille, okşamak içindir. Her şikâyet insanı bir şükre agâh eder.

8706 Ey kerîm kimse; Cüz'den, kül'le, ey hakîm zıddan zıdda intikal et.

8707 Doğrusu cenkler sulh getirir. Yılan tutucu, kendi menfaatı için yılan arar.

8708 İnsan, menfaati için yılan arar, gamsız bir arkadaş olan mal ve mansıp için gam yer, yâni kederlenir.

8709 İnsan dağ gibidir. Öyle sebatı varken, nasıl fitneye düşer de yılan gibi olan mal ve mansıba hayran olur.

8710 Zavallı insan kendisini lâyıkıyla tanıyamadı. Fazilet âleminden geldi, lâkin bu noksan âlemine düştü.

8711 İnsan kendisini ucuz sattı. Atlastı, nefsini bir hırkaya yamadı gitti.

8712 Yüz binlerce yılan, insanın hayranı iken; o insan niçin yılanın, yâni mal ve mansıbın hayranı ve dostu olmuştur?

8713 Hikâyedeki yılan tutucu, uyuşmuş o ejderhayı tutup halkı şaşırtmak üzere Bağdat'a geldi.

8714 Ev direği gibi bir ejderhayı başına kalabalık toplamak için çekip getirdi.

8715 "Ölü bir ejderha getirdim. Onu tutuncaya kadar ben ne zahmetler çektim." diyordu...

8716 Yılancı onu ölmüş sanıyordu. Halbuki diri idi de o fark edememişti.

8717 Yılan soğuktan ve kardan donmuştu, diri idi, fakat ölü şeklinde görünüyordu.

8718 Âlem donmuş olduğu için adı cansızdır. Ey üstad! Cansız donmuş demektir.

8719 Sabret Mahşer güneşi doğsun; sen o vakit âlem cisminin ayrı ayrı kımıldanışım seyret!

8720 Madem ki Mûsâ'nın asâsı yılan oldu. Bütün âlemi de buna kıyas et.

8721 Sen bir toprak parçası iken, seni nasıl insan yaptı? Bütün toprakları ve cemâdâtı da öyle tanımak lâzımdır.

8722 Cemâdât bu âleme göre cansız, Hakikat âlemine göre canlıdır. Burada susup duruyorlar, ama orada söylemektedirler.

8723 Allah onları o taraftan bizim tarafa gönderince Mûsâ'nın asâsı ejderha olur.

8724 Dağlar da Davut'un sadasını terennüm eder; demir cevheri Davut'un elinde mum gibi yumuşar.

8725 Rüzgâr, Hazreti Süleyman'ın hamalı olur, onu üstünde taşır, Şap denizi, Mûsâ Aleyhisselâm'ın dilinden anlar.

8726 Ay, Hazreti Ahmed Aleyhisselâm'ın işaretini görür ve ortasından ikiye ayrılır. Ateş İbrahim Aleyhisselâm'a karşı gülistan olur.

8727 Toprak, Karun'u yılan gibi dâhiline çeker. Hannâne direği rüşde gelir ve inler.

8728 Taş Hazreti Ahmed Salâvatullâhi Aleyh Efendimize selâm verir. Dağ da Yahya Aleyhisselâm'a söz söyler.

8729 "Biz işitiriz, görürüz ve hoşuz. Lâkin sizin gibi nâmahremlere karşı sükût ederiz."

8730 Cansızlıktan canlar âlemine gidiniz de âlemin cüz'lerinin tesbih gulgulesini işitiniz.

8731 O vakit cansızların tesbihi aşikâr olarak sana akseder de tevil vesveselerine kapılmazsın.

8732 Senin ruhunda kandiller, yâni nur-u basiret olmadığından görmek ve mânâ çıkartmak için teviller yapıyorsun da diyorsun ki:

8733 "Cemâdâtın tesbihinden maksat nasıl olur da zâhirî tesbih olur? Onları tesbih edici görmek sapıklık hayâlidir."

8734 Belki her gören kimseyi, cansızların görünüşü ibret almaya sevk eder de (*Sübhanallah*) dedirtir.

8735 Madem ki o, sana (*Sübhanallah*) demeyi hatırlatır; işte bu delâlet ve bu hatırlatma onun (*Sübhanallah*) demesi gibi olur.

8736 İtizal erbabının tevili budur. Kendisinde hal ve basiret nuru olmayan kimsenin vay hâline...

8737 İnsan, hissinden harice çıkmayınca ve sûret âleminden kurtulmayınca gayb âleminin tasvirinden habersiz olur.

8738 Bu sözün yâni cemâdâtın tesbihi meselesinin, sonu gelmez. Biz hikâyemi-

ze dönelim. O yılan tutucu, o uyuşmuş kocaman yılanı yüz zahmet ve meşakkatle sürüdü.

8739 Dört yol ağzında hengâme kurmak ve halkı başına toplamak için Bağdat'a kadar geldi.

8740 O adam, Şat nehri kenarına hengâmesini kurdu; kocaman bir yılan getirilmiş olduğu da Bağdat içinde çalkalanmaya başladı.

8741 Bir yılan tutucu bir ejderhâ getirmiş, nâdir ve hayrete şayan bir av yakalamış deniliyordu.

8742 Yüz binlerce ahmak toplandı ve yılanı tutan gibi, abdallıklarından onun avı oldu.

8743 Şehirdeki dağınık ahali toplansın diye, gelen halk da, yılancı da bekliyordu.

8744 Yılancının beklemesi, ahâlinin fazla toplanması, bahşişin de o nisbette çok olması içindi.

8745 Yüz binlerce herzevekil toplandı ve ayak ayak üstünde olmak üzere halkalar teşkil etti.

8746 Kalabalıktan erkeğin kadından haberi yoktu. Kıyamette olacağı gibi havas ve avam birbirine girmişti.

8747 Yılancı, yılanın örtüsünü kımıldatınca, hengâmede bulunanlar görebilmek için boyunlarını uzattılar.

8748 Soğuktan uyumuş olan o ejderha birtakım paçavralar ve perdeler altında idi.

8749 Kalın halatlarla bağlanmış, muhafızı bulunan yılancı ihtiyatkârlık etmişti.

8750 Seyirciler bekler iken Irak Güneşi o yılanın üstünde parladı.

8751 Sıcak memleketin güneşi ejderhayı ısıttı. Onun âzasından uyuşukluk zâil oldu.

8752 Âdeta ölü iken dirildi ve kımıldanmaya başladı.

8753 Ölü zannedilen o yılanın hareketinden, halkın hayreti bir iken yüz bin oldu.

8754 Seyirciler şaşkınlıklarından naralar attılar ve yılanın kımıldaması korkusuyla hepsi kaçtılar.

8755 Yılan bağlarını kopardı ve halkın bağrışmasından öteye beriye saldırdığı için iplerin her biri bir tarafa gitti.

8756 O çirkin ejderha kükremiş arslan gibi bağlarını kopardı ve örtülerin altından çıktı.

8757 Korkup, kaçarken seyircilerden bir çoğu öldü. Düşenlerden ve ölenlerden tepeler meydana geldi.

8758 Yılancı: "Ben dağdan ve kırdan ne getirmişim?" diye korkusundan kaskatı kaldı, kaçamadı.

8759 O kör koyun gibi olan yılan tutucu, kurdu uyandırdı ve bilmeyerek Azrâil'ine doğru gitti.

8760 Ejderha o ahmak yılancıyı bir lokma ederek yuttu. Evet, kan içmek Haccac[36] için pek kolaydır.

8761 Ejderha yılancıyı yuttuktan sonra kendini bir direğe sardı ve direği sıkarak yuttuğu yılancının kemiklerini kırdı.

8762 Nefis bir ejderhadır, o nerden öldü ki? Ölmüş görünse bile ölmemiştir. Âletsizlik, vasıtasızlık gamından uyuşmuş ve donmuştur.

8763 Eğer nefis, Firavunluk âletini, yâni onun gibi istediğini yapabilecek vasıtayı bulsaydı, Nil nehri bile onun emriyle akar ve dururdu.

8764 Firavunluk vâsıtasını bulmuş olan nefis, Firavun gibi temerrüde kalkar ve yüzlerce Mûsâ ve Harun'un yolunu vurur.

8765 Nefis ejderhâsı, fakr u zaruret halinde ufak bir kurt hâline girer. Mal ve mansıp ise bir sivrisineği şahin haline getirir.

8766 Nefis ejderhasını firak karları altında, mahrumiyet içinde bulundur; onu Irak Güneşi karşısına götürme.

8767 O ejderhaya güneş gösterme ki donmuş bulunsun. Eğer o canlanırsa sen onun bir lokması olursun.

8768 Onu oyunda mat et ki sen mat olmaktan emîn olasın. Hâline merhamet etme ki o, ihsana lâyık değildir.

8769 Çünkü şehvet güneşinin harareti aksedince, o arda kalası nefis baykuşu çırpınmaya başlar.

8770 Yılancı o ejderhâyı Bağdat'a getirince Irak'ın sıcak ve hoş havasıyla o dirildi ve bir şeytân-ı merîd oldu.

8771 Azizim, yılanı getiren adam, şüphesiz bu kadar fitneye, hatta bizim söylediklerimizin yirmi derece fazlasına sebep oldu.

8772 Sen o nefse cefâ etmeksizin, riyâzât ve mücâhede çektirmeksizin vefa ile bağlanacağını mı umuyorsun?

8773 Her soysuz ve aşağılık kimseye nefsi zapt etmek nasip olur mu? Ejderhayı öldürmek için Mûsâ olmak lâzımdır.

---

[36] Haccac: Emevi Devleti'nin valilerindendir ki yaptığı zulümlerle tanınmıştır. Hicaz ahalisinden ve Ashab-ı Kiram'dan bazılarını zulümlerle öldürmüş, muhaliflerinin Kâbe'ye sığınması üzerine mancınık taşlarıyla Kâbe'ye saldırmıştır. Hasan Basri "Diğer milletler bütün zalimleri ile gelecek olsa, biz yalnız Haccac ile karşı çıksak onlara galebe ederdik." demiştir.

8774 Hazreti Mûsâ'nın ejderhâ şekline giren asâsından korktukları için yüz binlerce halk kaçarken ayak altında kalmış ve ezilmişti.

Firavun'un Mûsâ Aleyhisselâm'ı korkutmak istemesi

8775 Firavun Musa'ya dedi ki: "Ey Kelîm; neden halkı öldürdün? Onlara korku saldın?

8776 Halk senden kaçarken ayakları kayıp düştü ve çiğnenip öldü.

8777 Şüphesiz ki insanlar seni düşman bildiler. Erkek ve kadının kalbinde senin kinin yer tuttu.

8778 Halkı kendine davet ediyordun, iş aksine oldu. Artık ahâlinin sana muhalefeti zarûrîdir.

8779 Ben de senin şerrinden geri çekiliyorsam da herhalde sana mükâfat olarak bir tencere kaynatırım.

8780 Beni aldatabileceğini, yahut gölgenden başka sana bir kimsenin tabî olup arkandan geleceğini umma...

8781 Bir iş becerdim ve halkın kalbine bir korku düşürdüm diye mağrur olma!

8782 Yaptıklarından yüz defa fazlasını da yapsan, sonunda rüsvay ve zelil olursun. Halk seninle eğlenir ve gülüşür.

8783 Senin gibi nice mürâî vardı. Bizim Mısırımızda nihayet rüsvay oldular."

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a cevabı

8784 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Emr-i İlâhî'ye karşı benim şerikliğim yoktur. Kendim için ve kendimden bir şey söylemiyorum. Onun emri benim kanımı dökse de zararı yok.

8785 Ey akılsız Firavun! Senin dediğin gibi halka rüsvay olayım.. Buna razıyım ve hattâ şükrederim. Nezd-i İlâhîde şerif olayım da...

8786 Halkın karşısında hakîr, zayıf ve eğlence olsam da, Huzur-u Hak'ta mahbub, matlub ve makbul olurum.

8787 Bunu söz temsîli olarak söylüyorum. Yoksa yârın kıyamette Allah, beni değil, seni kara yüzlü edecektir.

8788 Şu izzet ve galibiyet Allah'ın ve onun has kullarınındır. Bunun nişanını Âdem'le Şeytan'dan anla...

8789 Hakk'ın Zat-i Akdes'i gibi, izzet ve galibiyetinin tarifi de nihayetsizdir. Ey Firavun! Dilini tut ve bahsi değiştir."

8790 Firavun Mûsâ'ya dedi ki: "Şimdi hüküm ve hakem divanının defteri benim emrim altındadır.

8791 bütün cihan halkı beni hükümdarlığa kabul etmiştir. Ey Mûsâ, sen onların hepsinden daha akıllı mısın ki beni beğenmiyorsun?

8792 Ey Mûsâ; kendini beğenmişsin. Zâtını görme ve nefsine mağrur olma!

8793 Ben dünyanın sihirbazlarını toplar ve onların marifetiyle senin cehaletini bütün şehre gösteririm.

8794 Bu sihirbazların toplanıp gelmesi bir, iki günde olmaz. Bana kırk gün ve temmuza kadar mühlet ver."

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a cevabı

8795 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Bunun için bana izin yoktur. Ben emir kuluyum, sana mühlet vermeye mezun değilim.

8796 Sen hükümdarsın, galipsin, benim yardımcım, dostum yok. Fakat Allah'ın fermanının bendesiyim, başka bir şeyle mukayyet değilim.

8797 Ben sağ oldukça seni ciddiyetle îmâna davet edeceğim ve mûcizâtımla sana vuracağım. Nusret ve galibiyetle ne alâkam var? Ben Hakk'ın kuluyum.

8798 Allah'ın hükmü nazil oluncaya kadar ben sana vuracağım, yâni; müracaat ve davette bulunacağım. Hasmı hasımdan ayıracak olan Allah'tır.

Firavun'un Mûsâ'ya cevap vermesi ve Mûsâ Aleyhisselâm'a vahiy gelmesi

8799 Firavun dedi ki: "Hayır hayır; bana mühlet vermek lâzımdır. Bu hususta bahane bulma ve faydasız hareket etme.

8800 O zaman Hak Teâlâ Mûsâ Aleyhisselâm'a vahyetti ki: "Firavun a uzun bir mühlet ver ve ondan korkma!

8801 Ki o çalışsın. Ben uyumuş değilim; onun yapacağı mekri görürüm. Sen ona hızlı yürü de ben yolunun ilerisini tutmuşum.

8802 Onların hilelerini ben perişan ederim. Onların artırdıklarını, yâni; hilelerini ben eksiltirim.

8803 Onlar su getirirlerse ben o suyu ateş yaparım. Tatlı ve hoş bulduklarını da nahoş bir hâle getiririm.

8804 Onlar muhabbet bağlarlarsa ben o muhabbeti harab ederim; vehimlerine getirmedikleri şeyleri de vukû'a getiririm.

8805 Sen korkma da Firavun'a uzun bir mühlet ver!.."

Mûsa Aleyhisselâm'ın Firavun'a sihirbazları şehirlerden toplaması için mühlet vermesi

8806 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Emir geldi; haydi git! Sana mühlet verildi. Ben yerime gidiyorum, o vakte kadar bizden kurtuldun..."

8807 Hazreti Mûsâ gidiyor, ejderha olmuş olan asâsı da bir avcının sahibini bilen ve seven köpeği gibi onu takip ediyordu.

8808 Avcı köpeği gibi kuyruğunu sallıyor, taşları tırnağının altında ezip kum haline getiriyordu.

8809 Taş ve demiri nefesiyle çekiyor, demiri parça parça edip aşikâre çiğniyordu.

8810 Başını kaldırınca kendini burçların üstüne yükseltir ve ondan Rumlar da, Gürcüler de, yâni bütün insanlar korkar ve kaçardı.

8811 Dişlerinin gıcırtısı ödleri koparıyor, kara arslanların bile canı elden gidiyordu.

8812 Allah'ın seçilmiş kulu ve kelîmi olan Hazreti Mûsâ kavminin yanına gidince, ejderhâyı boğazından yakaladı ve o müthiş canavar tekrar asâ oldu.

8813 Asâya dayandı ve dedi ki: "Şaşılacak şey! Bizim nübüvvetimiz bizim indimizde güneş kadar zâhir ve bahir, hasmın karşısında ise gece kadar karanlık...

8814 Acaba bu Firavun ordusu, âlemin kuşluk güneşi ile dolu ve parlak olduğunu niçin görmüyorlar?

8815 Gözleri açık, kulakları açık ve bu zekalarıyla beraber hakikati görüp işitmiyorlar. Allah'ın gözleri bağlamasındaki kudretine hayranım...

8816 Ben onların gafletine hayranım, onlar da benim risâlet ve davetime hayrandır. Onlar bir baharın yetiştirdiği dikendir, ben ise aynı baharın çemeniyim.

8817 Firavnîlerin önüne bir çok şarap kadehi götürdüm. Fakat o güruhun önünde kadehteki mâyî taş kesildi.

8818 Bir gül demeti yaptım, onlara götürdüm; lâkin götürdüğüm güllerin her biri diken, ve tatlı sözlerimin hepsi onlara iğne oldu.

8819 Götürdüğüm şarap kadehleriyle gül demetleri kendisinden geçenlerin — yâni Allah'ın emrine karşı iradesini tamamıyla teslim etmiş olanların— nasibi idi. Tamamıyla benliklerini muhafaza eden Firavnîlere o kadehler ve demetler, nasıl nasip olur?"

8820 Bizim indimizde uyurken uyanık kimse lâzımdır ki uyanıkken rüyalar görsün.

8821 Halkın düşüncelere dalması bu hoş uykunun düşmanıdır. O uykuyu uyumayınca halkın fikri bağlı kalır.

8822 Zihinden düşünceyi süpürmek için hayret lâzımdır. Çünkü hayret; fikri de zikri de götürür.

8823 Hünerde fazla kemâli olan, sûrette ileri, mânâda geridir.

8824 Cenâb-ı Hak Kur'an'da kulları lisanından (*Râciûn*)[37] demiştir. O rücû, meselâ bir sürü koyunun, meradan ağıla dönmesi gibidir.

8825 Sürü geri dönünce giderken en önde olan keçi en geride kalır.

8826 Sürü geri dönünce, giderken en arkada kalan topal keçi en öne geçer. Geri dönüş ve makam-ı aslî'ye avdet ediş, somurtmuş olanları güldürür.

8827 Bu kavim, yâni; ehlullah hazerâtı, neden topal olup sûrette geri kaldılar, niçin iftiharı bırakıp ârı kabul ettiler? Bunları nafile yere yapmadılar.

8828 Hacca gidenler içinde, kırılmış ve dikenlerden yaralanmış ayaklarıyla yürüyenler bulunur. Çünkü meşakkatten ferah ve meserret tarafına gizlice yol vardır.

8829 Evliyâullah hazerâtı gönül levhasını sûrî ilimden yıkamışlardır. Çünkü O ilimler, bu seyr-i sülûk yolunu bilmezler.

8830 Bu yol için, aslı Allah tarafından olan bir ilim lâzımdır. Çünkü her fer, aslına, yol gösterir, kılavuzluk eder.

8831 Her kanat, geniş bir deniz üstünde nasıl uçabilir? Allah ilmi olmalı ki insanı Allah'a götürsün.

8832 O halde, sonunda kalpten temizlenmesi lâzım gelen bir ilmi bir adama niçin öğretiyorsun?

8833 Ey sâlik, bu âlemde öne geçmeye heves etme ve topallayıp geri kal ki, Allah'a rücû zamanında önde bulunasın.

---

[37] Bekara Sûresi'nin 156. âyetinden: "*Onlar başlarına bir musibet geldiği zaman: 'Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz.' derler.*"

8834 Ey zarif kimse! Geride gibi görünen ilerilerden ol. meyve ağaçtan evveldir.

8835 Vâkı'a ağacın meyvesi sonradan vücûda gelir. Fakat ağaçtan maksût olan meyve olduğu için, o evveldir.

8836 Ey sâlik, sen de melekler gibi (*Lâ ilmelenâ*) "*Bizim bilgimiz yok*" de ki (*İlla maallemtenâ*) "*Senin bize öğrettiğinden başka*"[38] yardımcın olsun,

8837 Eğer bu sülûk mektebinde hecelemeyi bilmezsen, yahut bildiklerini unutacak olursan Hazreti Ahmed Aleyhisselâm gibi, akıl ve zekâ kanatlarıyla uçarsın.

8838 Eğer, memleketlerde meşhur değilsen, merak etme, kaybolmazsın. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

8839 Altın hazinesini bilinmeyen viranelere gizlerler.

8840 Hazîneyi hiç bilinen yere koyarlar mı? Bunun gibi, kurtulmanın da hastalık ve meşakkatlerde gizlenmesi buna benzer.

8841 Burada hatıra çok müşkil şüpheler gelir. Lâkin iyi bir binek hayvanı kösteklerini koparır.

8842 Allah'ın aşkı, müşkülen yakan bir ateştir. Nitekim gündüzün nur'u her türlü hayâli siler, süpürür, yok eder.

8843 Ey Hakk'ın makbulü ve râzı olduğu kimse; bu gibi suallerin cevabını, o suallerin geldiği tarafta, yâni; cânib-i İlâhîde ara.

8844 Gönlün köşesiz köşesi Allah'a gider bir caddedir; onun nuru da şarkı ve garbı olmayan bir Ay'dandır.

8845 Ey mânâ dağı! Sen bir dilenci gibi bu tarafta ve o tarafta ne diye akis arayıp duruyorsun?

8846 O sadâyı ve aksi, derde düşünce iki büklüm olup: "Yarabbi" diye yalvardığın taraf yok mu. İşte o tarafta ara.

8847 Dert ve ölüm zamanında o tarafın nâmını yâd edersin de, derdin zail olunca niçin acemi olursun?

8848 Mihnet vaktinde "Allah" dersin, mihnet geçince ise, "yol nerede?" diye sorarsın.

8849 Mihnetin gitmesi ve afiyetin gelmesi, Hakk'ı şüphesiz tanıyan kimsenin, her vakit onu zikretmesi içindir.

8850 Akıl ve zannında perde olan kimse, kâh gafletle örtülü, kâh yakası yırtılmıştır.

---

[38] Bakara Sûresi'nin 32. âyetinden: "*Dediler ki: 'Yücesin sen (ya Rab!). Bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen bilensin, hakîmsin.*"

8851 Cüz'î ve eksik olan akıl, kâh galip kâh mağluptur. Külli ve tam olan akıl ise zamanın hadîsâtından emindir.

8852 Oğul! Böyle cüz'i aklı ve fâidesiz hüneri sat da hayreti satın al. Tevazu ve zillete git, Buhârâ'ya gitme!..[39]

8853 Biz neye bu derece söze daldık? Hikâye söyleyelim derken kendimiz hikâye olduk gitti.

8854 Ben yoğu hikâye ediyorum. Şimdi ise secde edenler arasında dönüp dolaşayım diye hanin ve enin etmekteyim.

8855 İş adamı, yâni seyri sülûk erbabı indinde şu söylenilen sözler hikâye değil, yâriğar, yâni sadık ve şefik olan yârinm huzurudur.

8856 Hakk'a âsî olan Nazır biri Hâris'in (*esatîrü'l-evvelîn*)[40] "*Eskilerin masalları*" demesi, Kur'an için bir nifak eseri oldu.

8857 Nûr-i İlâhînin bulunduğu lâmekân âleminde mâzî, müstakbel ve hal yoktur.

8858 Geçmiş ve gelecek itibârı sana nisbetledir. Senin iki sandığın mâzî ve müstakbelin, ikisi de birdir.

8859 Bir kimse, bir başkasının babası, bizim oğlumuz olur. Keza dam, Zeyd'in altında ve Amr'ın üstünde bulunur.

8860 Damın altı ve üstü tabiri o iki kişiden, yâni; Zeyd'in dam üstünde, Amr'ın dam altında bulunmasından zuhur etmiştir; yoksa dam ancak bir şeydir.

8861 Bu söz; onun misli değil, bir misâldir. Yeni mânâları eski harflerle ifâde edebilmek ne mümkün?

8862 Ey kırba, Allah'ın bu şükür denizi sahilsiz ve kenarsızdır, dere kenarı gibi değildir. Binâenaleyh ağzını bağla.

---

[39] Buhara'ya gitmek, ticarete gitmek için sefere çıkmak mânâsındadır.

[40] Nazır bin Hâris, Kureyş'in ileri gelenlerinden ve İslam'a şiddetle karşı çıkanlardandı. Ticaret için gittiği İran'da Rüstem ve Esfendiyar masallarını öğrenmişti. Hazreti Peygamber Kur'an'dan, iman etmeyen eski kavimlerin nasıl helâk edildiğini okurken "Muhammed size eski masalları söylüyor, gelin ben size daha iyilerini anlatayım." diye halkı başına toplar ve İran masallarını anlatırdı. Sonra Bedir'de yakalandı ve idam edildi. Âyetlerle bu şekilde alay eden müşriklerin hali, Kur'an-ı Kerim'de En'âm Sûresi'nde anlatılır: "25- *İçlerinden seni dinleyenler de vardır, fakat biz, onu anlamalarına engel olmak için kalblerinin üstüne örtüler, kulaklarının içine de ağırlık koyduk. Onlar, bütün delilleri görseler bile yine ona inanmazlar. Hatta sana geldiklerinde seninle tartışırlar. Ve o kâfirler: 'Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir' derler. 26- Onlar, insanları Kur'ân'a iman etmekten menederler, hem de kendileri ondan uzak dururlar. Böylece yalnız kendilerini mahvediyorlar ama farkında değiller. 27- Onların, ateşin üzerinde durduruldukları zaman: 'Ne olurdu dünyaya döndürülseydik, Rabb'imizin âyetlerini yalanlamasaydık da mü'minlerden olsaydık' dediklerini bir görsen!*"

Sihirbazları çağırmak için, Firavun'un şehirlere adam göndermesi

8863 Firavun'un müşavere ettikleri, Mısır'ın her tarafından, o kıtanın hükümdarı ve mutasarrıfı bulunan Firavun'un sihirbazları toplaması reyinde bulundular.

8864 Dediler ki: "Bizim de sihirbazlarımız vardır ki, her biri sihirde tekdir ve muktedâdır."

8865 Firavun, o vakit, sihirbazları toplamak için her tarafa bir çok adam yolladı.

8866 Her nerede meşhur bir sihirbaz varsa, onun yanına on tane dâvetçi gönderdi.

8867 Genç ve meşhur iki sihirbaz vardı ki onların sihri Ay'ın kalbine tesîr ederdi.

8868 Aşikâre olarak Ay'dan süt sağarlardı. Küp'e binerek seferlere gitmişlerdi.

8869 Ay'ın nurunu kumaş olarak göstermişler ve ölçüp alelacele satmışlar.

8870 Karşılığında, gümüş para almışlardı. Müşteri sonra işe vâkıf olmuş ve hayretinden elini yüzüne vurmuştu.

8871 Aydan süt sağmak, mehtabı kumaş diye satmak ve küpe binip sefere gitmek gibi yüz binlerce şeyler göstermekte o iki sihirbaz yekta idi ki diğerleri onlara çıkışamazdı.

8872 Vaktaki onlara Pâdişahın şu haberi geldi: "Firavun, şimdi sizden çâre istiyor.

8873 Ondan dolayıdır ki Pâdişahın sarayına Mûsâ ve Hârûn namında iki fakir geldi ve hükümdara meydan okudu.

8874 Onlarda bir asâdan başka bir şey yok. Fakat o asâ Mûsâ'nın emriyle bir ejderhâ oluyor.

8875 Şah da, ordusu da hep âciz kaldılar; bu iki kişinin elinden el'eman çağırdılar.

8876 Sihirbazlıkla buna bir çâre lâzım ki o iki sihirbazın elinden can kurtarılsın."

8877 Lâkin haberci bu haberi verince o iki sihirbazın kalbine korku düştü ve Mûsâ Aleyhisselâm hakkında kalplerinde bir muhabbet peyda oldu.

8878 Cinsiyet damarları hareket etti. Şaşkınlıklarından başlarını dizlerine koydular düşünmeye başladılar.

8879 Nasıl ki sûfînin mektebi ve ders hanesi de dizdir. Müşkül halletmek hususunda iki diz, âdeta sihirbazdır.

O iki sihirbazın babalarının mezarına gidip, ruhuna teveccüh etmeleri ve işin hakîkatini babalarının ruhundan sormaları

8880 Analarına hitaben dediler ki: "Anne gel, babamızın kabri nerede, bize göster."

8881 Anaları onlara rehberlik edip, babalarının kabrini gösterdi. Ondan sonra şah için üç gün oruç tuttular.

8882 Daha sonra dediler ki: "Baba; Firavun, korkusundan bize haber gönderdi.

8883 İki kişi onu sıkıştırmış, ordusunun önünde, şeref ve haysiyetini izâle etmiş.

8884 Onların yanında asker ve silâh yokmuş; ancak bir asâ varmış ki fitne ve şer de o asâda imiş...

8885 Sen sûrette toprak altında yatmakla beraber, doğrular âlemine gitmişindir.

8886 Ey babamızın ruhu! Eğer onların yaptıkları sihir ise bize haber ver, yok... İlâhî bir mucize ise,

8887 Onu da haber ver ki biz karşısında secde edelim ve kendimizi o iksîre vurup halis altın olalım.

8888 Biz ümitsizleriz, çünkü haram olan sihirle meşgulüz. Fakat şimdi bir ümit erişti. Biz, Rahmet-i İlâhîye matrûduyuz; Hakk'ın keremi bizi çekti."

Ölmüş sihirbazın oğullarına cevabı

8889 Babaları, rüyada oğullarına dedi ki: "Evlâdım! Buna açıkça cevap vermek mümkün değildir.

8890 Lâkin size bir nişan göstereyim ki, bu gizlilik size aşikâr olsun.

8891 Gözümün nurları, oraya, yâni Payitahta gidince Mûsâ'nın yattığı yeri öğreniniz.

8892 O hâkimin uykuda bulunduğu esnada korkmayın, asâyı almaya kastedin.

8893 Eğer çalmaya muktedir olabilirseniz o adam sihirbazdır. Sihirbaza karşı çare bulmayı bilirsiniz.

8894 Eğer çalamazsanız, bilmiş olun ki o İlâhî bir zattır. Rabbi Zülcelâl'in peygamberidir ve hidâyet bulmuştur.

8895 Firavun, dünyanın şarkını ve garbını istilâ etse de, sonunda gene Allah O'nu üstün eder ve Firavun tepetaklak olur.

8896 Babasının canı yavrularım! Size bu doğru nişanı verdim, bunu yazın. Doğruyu Allah herkesten iyi bilir.

8897 Yavrularım, sihirbaz uyuyunca sihir ve mekrin tesiri kalmaz.

8898 Nitekim çoban uyuyunca kurt emin olur. Çünkü uyuduğu zaman, cehdi ve muhafazası durur.

8899 Lâkin bir hayvanın çobanı Allah olur ve onu muhafaza ederse, kurdun ona yol bulması ne mümkün?

8900 Allah'ın yaptığı bir sihir, yâni Mekr-i İlâhî haktır ve doğrudur, hattâ o hak ve hakikate sihir demek hatâdır."

Kur'an-ı Kerîm'in Asâ-yı Mûsâ'ya, Muhammed Mustafa Aleyhisselâm'ın vefatının Mûsâ Aleyhisselâm'ın uykusuna, Kur'an'ı değiştirmeye kalkışanların da, Mûsâ Aleyhisselâm'ı uykuda bulunca asâsını çalmaya kalkışan iki sihirbaza benzetilmesi

8901 Allah'ın lûtfu Muhammed Mustafâ Aleyhisselâm'a va'detmişti ki; "Sen ölsen de Kur'an ve onun kanunu bulunduğu İslâm dini ölmez.

8902 Habibim; ben seni iki âlemde de hıfz ederim. Sözünü kınayanları terk eder, onları hor ve hakir bir hale koyarım.

8903 Kimse Kur'an'a bir harf ilâve etmeye ve bir harf eksiltmeye muktedir olamayacaktır. Sen, benden iyi bir muhafız arama!

8904 Senin şeref ve sânını günden güne artıracağım, senin adını altın ve gümüş üstüne bastıracağım.

8905 Senin için mescitler, minberler ve mihraplar yaptıracağını; muhabbette senin kahrın benim kahrımdır.

8906 Şimdi, -yâni İslâm'ın ilk yıllarında - Müslüman olanlar, müşriklerden korktukları için senin adını gizli söylüyorlar ve namaz kılacakları vakit gizleniyorlar.

8907 Mel'un müşriklerin korkusundan, Din'in yer altlarında gizleniyor.

8908 Ben, ufukları minarelerle dolduracağım; onların üstünden senin namı şerifini halka duyuracağım. Sana âsî ve düşman olanların iki gözünü kör edeceğim.

8909 Senin bendelerin şehirler istilâ edecek ve mansıp sahipleri olacaktır. Senin dinin balıktan aya kadar dünyayı tutacaktır.

8910 Ey Mustafa! Sen dinin hükmünü kaybedip, ortadan kalkacağından korkma! Biz onu kıyamete kadar bâkî kılacağız.

8911 Ey bizim Peygamber-i Ekberimiz! sen sihirbaz değilsin, sâdık bir Resûlüllah'sın, Mûsâ Kelîmullah ile hem hırkasın.

8912 Kur'an senin için Mûsâ'nın asası gibidir ki, ip ve değnek gibi olan küfriyâtı ejderhâ gibi yutar.

8913 Sen eğer toprak altında yatmışsan, söylediklerini, - yâni Kur'an ve hadisi – Mûsâ'nın asası gibi bil!.

8914 Senin dînine kastedenler, senin asâna, yâni Kur'an ile hadîse el uzatamayacaklardır. Ey Şah-ı Risâlet; müsterih olarak mübarek bir uyku ile uyu!

8915 Sen uykudasın, fakat nurun gökyüzünde düşmanlarına yayını kurmuş, müdâfaaya hazırdır.

8916 Senin yay gibi olan nurun, feylesofu ve ağzının geveledığı din aleyhindeki felsefeyi okla susturur."

8917 Cenâb-ı Hak va'dettiğini, hattâ daha fazlasını yaptı. Hazreti Peygamber, Hücre-yi Mütahharasında uyudu, fakat baht ve ikbâli uyumadı.

8918 "Babalarının canı yavrularım! Sihirbaz uyuyunca onun sihri bâtıl ve sönük olur."

8919 Her ikisi de babalarının kabrini öptüler ve o büyük harb için -yâni Hazreti Mûsâ ile imtihan olmak için- Mısır Payitahtına gittiler.

8920 O iş için, Mısır payitahtına gelince Mûsâ'yı ve evini aradılar.

8921 Tesadüfen onların geldikleri gün, Hazreti Mûsâ bir hurma ağacının altında yatmış ve uyumuştu.

8922 Sordukları kimseler onlara Mûsâ'yı tarif ettiler ve "Hurmalığa gidin, orada arayın." dediler.

8923 Hurmalığa gelince bir ağacın altında uyumuş birini gördüler ki o, dünyanın en uyanık bir zâtı idi.

8924 O naz için iki gözünü kapamıştı. Lâkin Arşın ve Ferş'in, semâ ve zeminin hepsi onun nazarı altında idi.

8925 Ne kadar gözü açık ve kalbi uykuda kimseler vardır. Su ve çamurdan ibaret olan mahlûkâtın gözü neyi görür?

8926 Kalbi uyanık olan, baş gözünü kaparsa ona yüzlerce basiret gözü açılır.

8927 Eğer sen ehl-i dil değilsen uyanık bulun, gönül talibi ol, bunun için mücâhede et!

8928 Eğer kalbin uyanık ise güzelce uyu. Artık, senin nazarından ne yedi kat gök kaybolur ne de altı cihet!

8929 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: "Benim gözüm uyur, lâkin kalbim nasıl uyur?" Yâni uyumaz.

8930 Bekçi, farz et ki uyumuş, fakat pâdişah uyanık ya... Gönül gözleri açık olduğu halde uyuyanlara can feda!

8931 Ey mânevî kimse! Gönül uyanıklığının vasfı ve tarifi böyle binlerce Mesnevî'ye sığmaz.

8932 İki sihirbaz, Hazreti Mûsâ'yı uzanmış ve uyumuş görünce asâsını çalmaya teşebbüs ettiler.

8933 Sihirbaz kardeşler, asâyı çalmaya kasdettiler ve arka tarafına geçip oradan kapmaya niyetlendiler.

8934 Azıcık ilerleyince asâ kımıldamaya başladı.

8935 Asâ kendiliğinden öyle hareket etti ki sihirbazlar oldukları yerde korkudan donup kaldılar.

8936 Ondan sonra ejderha oldu ve saldırdı. Sihirbazların ikisi de yüzleri sararmış olduğu halde kaçtılar.

8937 Korkudan yüzükoyun yere düştüler, her inişte sendeleyip yuvarlandılar.

8938 Bunun semâvî bir mucize olduğunu anladılar. Çünkü sihirbazların marifeti hududunu görmüşlerdi.

8939 Ondan sonra ishale uğradılar ve şiddetli bir sıtmaya tutuldular. Âdeta can çekişme ve ölme derecelerine geldiler.

8940 Ondan sonra Hazreti Mûsâ'ya özür dilemek için bir adam gönderdiler.

8941 Şöyle diyerek ki: "Seni imtihan ettik. Eğer bizde sana karşı haset bulunmasaydı seni imtihan etmek bize düşer mi idi?

8942 Ey Dergâh-ı İlâhînin haslarının hası olan Peygamber! Biz Şah'ın, yâni Allah'ın mücrimleriyiz, bizim affımıza duâ et..."

8943 Mûsâ Aleyhisselâm onları affetti. Derhal iyi oldular ve Mûsâ'nın önünde yerlere kapandılar...

8944 Hazreti Mûsâ dedi ki: "Ey kerîm kimseler sizi affettim. Sizin cesediniz ve ruhunuza cehennem haram oldu.

8945 Ey iki kardeş! ben sizi zâhiren görmemiş gibi olayım, siz de beni görmemiş gibi davranın.

8946 Kalben âşinâ, fakat zâhiren yabancı şeklinde, Firavun namına benimle mücadeleye gelin!"

8947 Sonra sihirbazlar yer öptüler ve gittiler, imtihan gününün vürûduna ve fırsat zamanına muntazır oldular.

Memleketlerden sihirbazların gelip firavunun huzuruna toplanmaları ve hil'at giymeleri, ellerini göğüslerinde kavuşturup onun düşmanını kahredeceklerine söz vermeleri ve: "Bu işi bize bırak", demeleri

8948 O sihirbazlar Firavun'un karşısına kadar geldiler. Firavun onlara ağır, sırmalı hil'atler verdi.

8949 Firavun onlara vaitlerde bulundu. Hem de peşince köleler, atlar, paralar ve türlü zahireler verdi.

8950 Sonra onlara dedi ki: "Ey sihirde ileri gitmiş üstadlar! Eğer imtihanda galip gelirseniz,

8951 Size o kadar lûtuf ve atâda bulunacağım ki, miktarı cömertlik perdesini yırtacaktır."

8952 Sihirbazlar dediler ki: "Senin gibi bir şahın sayesinde galip geliriz, onun da işi bitmiş olur.

8953 Biz bu sihir fenninde saflar yarıp, yırtan pehlivanlarız. Dünyada hiçkimse bu hususta bizimle adım atamaz."

8954 Mûsâ Aleyhisselâm'ın zikredilmesi, hatırları oraya bağlıyor, bu hikâyeler evvelce olup biten şeylere aittir zannını veriyor.

8955 Halbuki, Mûsâ Aleyhisselâm'ın zikredilmesi, işi açıkça söylemekten kaçınmak içindir. Yoksa, Mûsâ'nın nuru, bugün senin kendi nakdin ve halindir, ey iyi kimse!

8956 Ey salik! Mûsâ ve Firavun, senin varlığında mevcuttur. Bu iki hasmı kendinde aramak gerektir.

8957 Kıyamete kadar Mûsâ ve Firavundan numûne vardır. Kandil ayrı olmakla beraber hidayet nuru başka değildir.

8958 Bu içinde zeytin yağı bulunan yağdanlık ile fitil başkadır. Lâkin onun verdiği aydınlık başka değil, Allah tarafındandır.

8959 Eğer içinde yağ yanan kandile bakarsan yolunu kaybedersin. Çünkü şişelerde ikilik vardır.

8960 Eğer nura bakarsan ikilikten de, mütenâhî olan adet kaydından da kurtulursun.

8961 Ey varlığın hülâsası olan insan! Mü'min, ateşperest ve Yahudi'nin ihtilâfı, mânâya değil de sûrete bakmalarından ileri gelmiştir.

Filin nasıl bir hayvan olduğunda ve şeklinde ihtilâf edilmesi

8962 Bir fil, karanlık bir yerde bulunuyordu. Hintliler onu seyrettirmek için getirmişlerdi.

8963 İnsanlar onu görmek için o karanlık yere girip çıkıyorlardı.

8964 Karanlıkta gözle görülmek mümkün olmadığı için, ellerini sürüyorlar ve o şekilde fili anlamak istiyorlardı.

8965 Seyircilerden birinin eli filin hortumuna tesadüf ettiği için; "fil bir oluğa benzer." dedi.

8966 Birinin eli filin kulağına erişti. Fil ona yelpaze gibi zâhir oldu.

8967 Biri elini filin ayağına sürdü de: "Filin şeklini direk gibi gördüm." dedi.

8968 Biri elini filin sırtına koyduğu için bu: "Fil, taht gibi bir şey" dedi.

8969 Böylece seyircilerden her biri, neresini elledi, nasıl sandı ise fili ona göre anlatmaya koyuldu...

8970 Onların, sözleri, görüşleri yüzünden birbirine aykırı oldu. Kimi dal, kimi de elif diye isim verdi.

8971 Eğer o seyircilerden herbirinin elinde bir mum, yâni hidâyet nuru bulunsa idi, sözlerinde ihtilâf olmazdı.

8972 His gözü ancak avuç gibidir, filin bütününü görmek onun için mümkün değildir.

8973 Denizi görecek göz başkadır, köpüğü gören göz başkadır. Sen köpük gözünü bırak da deniz gözüyle bak.

8974 Gece gündüz dalgaların hareketi denizdendir. Sen köpüğü görürsün de denizi görmezsin. İşte bu şaşılacak şeydir.

8975 Biz insanlar, o denizin tahkikiyle gemiler gibi birbirimize yaklaşır ve uzaklaşırız. Parlak bir suda olduğumuz halde, gözümüz bulanık olduğundan, bizi hareket ettiren denizi görmeyiz.

8976 Ey ceset gemisinde uyumuş olan! Beden gemisini harekete getiren suyun, -yâni ruhun- muharrik olduğunu anladın; bir de suyun suyuna -yâni ruhun da muharriki bulunan İrade-i İlâhiyeye- bak!

8977 Suyun bir suyu vardır ki onu sevk eder; ruhun da bir ruhu vardır ki onu çeker çevirir.

8978 Hakikat güneşinin mevcudata can suyu verdiği sırada Mûsâ ve İsâ nerede idi?

8979 Cenâb-ı Hakk'ın bu kirişi yaya taktığı- yâni mevcudata vücut ihsan ettiği- sırada Âdem ve Havva nerede idi?

8980 Cenâb-ı Hakk'ı denize, suya, ok atana benzetmek sûretiyle söylediğimiz sözler noksandır. Noksan olmayan söz ise, o taraftadır, yâni Cânib-i İlâhîdedir.

8981 Eğer bir kâmil o taraftan sana söylerse, aklın kabul etmediği için o sözden ayağın sürçer. Fakat söylenmezse, ondan câhil kalacağın için vay senin haline!

8982 Eğer o kâmil-i mükemmil sana Cenâb-ı Hak'tan bir misal ile bahsedecek olursa, hemen o misâlin sûretine yapışır kalırsın.

8983 Lâkin senin akıl ayağın yoktur ki sûretten mânâya intikal edesin, yahut o ayağı bu dünya balçığından kurtarasın.

8984 Ayağını o balçıktan nasıl kurtarabilirsin ki hayâtın O balçıktandır. O hayatın terk edilmesi ise gayet zordur.

8985 Ey fakır ve muhtaç insan! Hak'tan bir hayat bulacak olursan, dünyadan müstağni olur bu balçığı o vakit terk edersin.

8986 Süt emen bir çocuk, memeden ayrılıp sütten kesilince, yemek yer ve süt nineyi bırakır.

8987 Ey hububat gibi zeminin sütüne bağlanıp kalmış olan! Kalplerin gıdasına alış da bu sütten kesilmeye bak!...

8988 Ey hicapsız nuru kabul edemeyen; hikmet harfini ye ki o, kapalı bir nurdur.

8989 Ey can; sen o nuru kabul edecek olursan, örtülü olanı da hicapsız görürsün.

8990 O vakit bir yıldız gibi Felekte seyredersin; belki Feleksiz ve keyfiyetsiz bir sefere çıkarsın.

8991 Öylece yokluk aleminden varlık alemine geldin. Söyle bakalım nasıl geldin? Mest olarak geldin.

8992 Geldiğin yollar, hatırında kalmadı. Lâkin sana O gelişten bir remiz söyleyeceğiz.

8993 Şimdiki aklını bırak da hakiki akla ulaş. Bu kulağı tıka da, hakiki kulak kesil!...

8994 Hayır... söylemeyeceğim; çünkü sen daha hamsın. Seyri sülûkun baharında bulunuyorsun, onun temmuzunu görmemişsin.

8995 Ey kerem sahibi dinleyiciler; malûmunuz olsun ki bu dünya bir ağaç gibidir. Biz de onun üstünde tamamıyla olmamış meyveler gibiyiz.

8996 Ham meyveler ağacın dallarına iyice tutunurlar. Çünkü hamlık mertebesinde iken meyve köşke ve saraya lâyık değildir.

8997 Meyve yetişip, tatlılaşıp olgunlaşınca dalları gevşek tutar.

8998 O ikbal ve saadetten ağız tatlanınca insana dünya mülkü soğuk gelir.

8999 Dünya dalına sıkı sıkı sarılmak ve bir şeyde taassup göstermek hamlıktır. Ey sâlik; sen böyle oldukça, işin kan içmek -yâni zahmet ve meşakkat çekmekten- ibarettir.

9000 Söylenecek bir şey daha kaldı amma, onu sana ben değil, Cebrail söyler.

9001 Kendi kulağına gene kendin söylersin. Ortada hakikatte ne ben varım ne benden başkası... Sen de bensin zaten canım efendim...

9002 Bu rüyaya benzer. Uyuduğun vakit kendinden geçer, fakat yine kendinden kendine gelmiş olursun.

9003 Kendinden işittiğin halde, sana rüyada falan kimse bir sır söylemiştir sanırsın.

9004 Ey hoş arkadaş; sen bir kattan ibaret değilsin. Sen bir âlemsin ve derin bir denizsin.

9005 Ey insan-ı kâmil! O senin muazzam varlığın belki dokuz yüz katlı dibi kıyısı olmayan bir denizdir. Yüzlerce âlem o denize dolar, gark olur gider.

9006 Bu bahsi anlatmak; uyanıklığın da, uykunun da ne haddinedir. Binaenaleyh zan ve kıyas ile Hakîkât-i insaniye'den dem vurma. Doğruyu bilen ancak Allah Teâlâ'dır.

9007 Ey sâlik, sen ses çıkarma ki, beyan ve lisâna gelmeyen esrarı, onu ifâdeye kadir olan âriflerden işitesin.

9008 Sen sükût et ki senin için ruh söylesin.

9009 Ses çıkarma ki Resûlü Ekrem'in vârisi olan ârif-i ekmel, kitap ve hitaba sığmayan esrardan sana bahsetsin. Nuh'un gemisi varken yüzmeyi bırak.

Nuh Aleyhisselâm'ın oğlunu gemiye davet etmesi, oğlunun dik başlılık edip: "Dağa çıkıp kurtulurum, senin minnetini çekmem" demesi[41]

9010 Ses çıkarma ki, Kenan'a benzeme... Kenan: "Düşman olan Nuh'un gemisini istemem", diyerek yüzüyordu.

9011 "Hey âciz oğul; gel babanın gemisine bin ki tufan dalgasına gark olmayasın."

9012 Kenan dedi ki: "Hayır, gemine binmem. Ben yüzme öğrenmişim, ben senin şem'andan başka bir şem'a yakmışım."

9013 Nuh Aleyhisselâm dedi ki: "Aklını başına topla! Bu, belâ tufanının dalgasıdır. El, ayak ve yüzmek bugün için ve bu dalgalara karşı hiçtir.

9014 Bugün Allah'ın kahır rüzgârı esmektedir ve mumları söndürücü bir belâdır. Bugün Hakk'ın mumundan, yâni dininden başkası sönmeye mahkûmdur. Sükût et."

9015 Kenan dedi ki: "Hayır... gemine girmem, şu yüksek dağa çıkarım. Orası beni her türlü zarardan kurtarır."

9016 Nuh Aleyhisselâm dedi ki: "Etme evlâdım; bugün bir dağ, bir saman çöpü vaziyetindedir. Allah bugün sevdiklerinden başkasına eman vermeyecektim."

9017 Kenan dedi ki: "Ben senin nasihatini nasıl dinlerim? Sen benim senin dininde olduğumu mu zannediyorsun?

9018 Senin sözlerin bana asla hoş gelmemiştir. Ben dünyada da, ahirette de senden beriyim."

9019 "Oğlum etme ki bugün naz günü değildir. Allah'ın hakîkaten şeriki ve benzeri yoktur.

9020 Şimdiye kadar nazlandın durdun, fakat şimdi nâzik bir zamandır. Bu dergâhta, -yâni Huzur-u İlâhî'de- nazlanmak ve kibirlenmek kimin haddinedir?

9021 Allah; ezelde (*Lemyelid velemyûled*)dir. Ne babası, ne oğlu, ne de amcası vardır.

9022 O doğurmamış ve doğmamış olan Allah, çocukların nazını nasıl çeker, babaların niyazını nasıl dinler?

9023 "Ben doğmuş değilim, ey ihtiyar nazlanma! Ben baba da değilim ey genç sen de nazlanma!

9024 Ben koca değilim, şehvetim de yok... Ey hanım burada nazı bırak!"

---

[41] Bu hadise Hûd Sûresi'nin 42-43. âyetinde anlatılmaktadır.

9025 Tezellül, kulluk ve acz'den başka burada itibar edilecek şey yoktur, demekte..."

9026 Kenan dedi ki: "Baba, bu sözleri yıllardan beri söylemektesin, şimdi de tekrar ediyorsun. Ne kadar cahilmişsin!

9027 Bu sözleri ne zamandan beri herkese söylüyor ve soğuk cevaplar işitiyorsun.

9028 Senin bu soğuk sözlerin benim de kulağıma girmedi. Hususan büyüdüğüm ve ilim sahibi olduğum bir devrede dinler miyim?"

9029 Nuh Aleyhisselâm dedi ki: "A evlâdım! Bir defa olsun babanın nasihatini dinlesen ne zarar edersin?"

9030 Hazreti Nuh, böylece lâtif nasihatler veriyor, Kenan ise böylece sert cevaplarla onu karşılıyordu.

9031 Ne babası, Kenan'a nasihat vermeye doyuyordu, ne de o nasîhatler, felâketi gelmiş olan o evlâdın kulağına giriyordu.

9032 Onlar böyle konuşurlarken, şiddetli bir dalga gelip Kenan'ın başına vurup, onu parça parça etti.

9033 Nuh Aleyhisselâm dedi ki: "Ey sabır ve hilm sahibi olan Malik'l-Mülk! Benim eşeğim öldü ve senin kahir selin yükümü götürdü.

9034 Nuh Aleyhisselâm dedi ki: "İlâhî! bana, senin ehlin tufandan kurtulacaktır diye mükerreren vâd etmiştin.

9035 Ben de safderun senin vadine gönül bağlamıştım. Şimdi neden dolayı sel, benim evladımı kapıp götürdü?"

9036 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "O, senin ehlinden ve akrabandan değildi. Görmedin mi ki sen îman nuru ile beyazsın, o zulmet küfrüyle mosmor ve simsiyahtır.

9037 Senin dişine kurt düşünce -yâni diş çürüyünce- o artık diş değildir ey üstad, onu çıkart.

9038 Ki vücûdun onun vereceği ıstıraptan inlemesin. Vak'a senin dişindi, artık ondan uzak ol!"

9039 Nuh Aleyhisselâm dedi ki: "İlâhî senin Zat'ından başka her şeyden beriyim. İlâhî, Sende fânî olan ağyar sayılmaz.

9040 Yarabbi seninle benim nasıl olduğumu sen bilirsin. Yağmurların çimene verdiği feyzin yirmi mislini -yâni ondan pek fazlasını- sen verirsin.

9041 Ben fakirim ki seninle hayat bulmuşum, seninle mesrurum; vasıtasız ve illetsiz gıdamı veren sensin.

9042 Ey kemâl sahibi Rabbim! Sana muttasıl olmadığım gibi munfasıl da değilim. Seninle keyfiyetsiz ve illetsiz bir haldeyim.

9043 Ey bütün iyi sıfatların sahibi olan Allah'ım! Sen, bir hayat denizisin. Biz de senin lûtfunla yaşayan balıklarız.

9044 Sen tefekküre sığmadığın gibi, illetle (sebep) de izah edilemezsin.

9045 Bu tufandan evvel de her macerada muhatabım sen idin, tufandan sonra da yine sen olacaksın.

9046 Ey yepyeni sözler bağışlayan ve eski sözlere sahip olan Rabbim! Ben şimdiye kadar kavmime değil, sana söylüyordum.

9047 Âşık gece gündüz, kâh harabelere, kâh süprüntülere söz söylemez mi?

9048 Âşık, sûretâ harabelere yönelip onlara söz söyler. Fakat o övgü ve senayı kime eder?

9049 Halka havale eylediğin tûfâna şükür ki onları (o süprüntüleri) izâle etti. Böylece, karşımda menzil harabesi gibi olan o vasıtaları yok ettin.

9050 Çünkü onlar alçak ve kötü harabelerdi. Ne sesleniyor ve ne de sesimize karşılık veriyorlardı.

9051 Ben öyle bir harabeler isterim ki hitâb ettikçe dağ gibi akisler yapsın ve açıktan açığa cevap versin.

9052 Ki ben senin adını tekrar tekrar işiteyim. Çünkü ruha istirahat veren adına âşıkım.

9053 Şenin adını iki defa işitmiş olmak için her peygamber dağı severdi...

9054 O alçak ve taş ocağı gibi olan dağ, fareye lâyıktır; bize karargâh olmak için değildir.

9055 Ben söyleyeyim de, o dağ benim yârim olmasın, benim sözümü tekrarlamasın ve sözlerim akissiz kalsın; bu lâyık mıdır?

9056 İlâhî, öyle bir dağı yerle bir etmen ve hemdem olmadığı için onu ayaklar altında bırakman evlâdır."

9057 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Ey Nuh istersen boğulanların hepsini dirilterek yeniden topraktan çıkarayım.

9058 Bir Kenan için senin kalbini kırmam. Lâkin ahvalden seni haberdar ederim ki kâfir bir oğul, senin ehlinden değildir."

9059 Nuh dedi ki: "Hayır... Hayır Yarabbi; ben kazana razıyım. Eğer iraden taallûk eylediyse beni de onlar gibi tûfâna gark et.

9060 Hattâ, her vakit ve tekrar tekrar gark et. Senin hükmün ruhtur; candır... Ben o ruhu nasıl öldürürüm?

9061 Ben kimseye bakmam, bakacak olsam bile, o baktığım bahanedir; gördüğüm sensin...

9062 İlâhî; ben senin sanatına, yâni sana aşıkım, ona karşı şükür ve sabrederim. Kâfir gibi nasıl yarattığının âşıkı olurum?

9063 Allah'ın sanatına âşık olan muhteremdir, onun eserine âşık olan ise kâfirdir.

"Küfre razı olmak küfürdür" hadîsi ile "Benim kazama razı olmayan benden başka bir rab arasın" hadîs-i kudsisinin mânâlarını birleştirmek

9064 Dün biri bana bir sual sordu. Çünkü o maceraya ve mübâhaseye meraklı idi.

9065 Dedi ki: "Küfre râzi olmak küfürdür, nüktesini peygamber söylemiştir ve onun buyruğu senettir.

9066 Tekrar Resûlullah buyurmuştur ki: "Her kazâ[42]'ya her Müslümanın rızâ göstermesi lâzımdır.

9067 Küfür ve nifak da Allah'ın kazası değil midir? Lâkin ben bu kazaya râzı olursam, günaha girmiş olurum.

9068 Eğer kazaya rıza göstermezsem o da bana zarar verir. O halde ikisinin arasında bana çâre nedir?"

9069 O sual sorana dedim ki: "Bu küfür, kaza değil, makzîdir[43]. Doğruca kazanın eseridir.

9070 Efendi; kaza ile makzîyi bil ki derhal müşkilin hal olsun.

9071 Ben, Allah'ın hüküm ve kazası olmak itibariyle küfre râzıyım, bizim kötülüğümüz cihetiyle olan küfre râzı değilim.

9072 Kazâ cihetinden küfür, küfür değildir. Allah'a kâfir deme ve burada durma!

9073 Küfür cehalettir, küfre hükmetmek, yâni onu var etmek ilmdir. Meselâ "hulm" ve "hılm" kelimeleri şeklen bir olmakla beraber mânâları ayrılır.[44]

9074 Bir resmin çirkin olması ressamının acemiliğine delâlet etmez. Belki onun maksadı çirkinliği göstermektir.

9075 Bir ressamın çirkin resim, karikatür yapması onun sanatındaki maharetini gösterir ki hem güzel, hem çirkin resim yapabiliyor demek olur.

---

[42] Kazâ: Allah'ın ezelî hükmünün, takdirinin olması, yerine gelmesi; kaderin fiilen ortaya çıkması.
[43] Kaza, hüküm; makzî mahkûm mânâsındadır.
[44] Hulm, rüya; Hilm ise yavaşlık mânasındadır.

9076 Eğer bu bahsi lâyıkıyla tafsil edecek olsam uzun uzâdıya sualler ve cevaplar çıkar.

9077 Aşk nüktesinin zevki de benden zail olur. Hakikatleri anlatmak sûretiyle yapmak istediğim hizmet başka bir kalıba girer; söz, tasavvuftan kelâm bahislerine intikal eder.

9078 Kır saçlı biri bir berber dükkânına alelacele geldi.

9079 "Yiğidim! Sakalımdan ağarmış kılları ayıkla ki yeni evlendim." dedi.

9080 Berber sakalını tamamıyla tıraş ederek, onun önüne koydu ve dedi ki: "Benim bir işim zuhur etti, sen kendin ayıkla..."

9081 İşte bu siyah kıllar sual ve beyaz kıllar da cevaptır. Sen istediğin gibi seç.

9082 Biri Zeyd'in ensesine bir sille vurdu. O da mukabele için ona hamle etti.

9083 Silleyi vuran dedi ki: "Sana bir sual soracağım, cevâbını ver, ondan sonra sen de bana vur.

9084 Senin ensene vurunca bir şakırtı oldu. Şimdi bir sualim var, ona muvafık cevap ver.

9085 Ey büyüklerin medâr-ı iftiharı! O şakırtı benim elimden mi, yoksa senin ensenden mi peyda oldu."

9086 Silleyi yemiş olan dedi ki: "Ensemin acısı, o şakırtının nereden çıktığını düşünmek için bana meydan vermedi."

9087 Dertli olmadığın için onu sen düşün. Haberin olsun ki dertli olanda bu düşünce yoktur.

9088 Ashab-ı Kiram'ın ruhlarında ziyadesiyle iştiyak olmakla beraber, aralarında Kur'an'ı hıfz eylemiş olanları nadirdi.

9089 Çünkü bir meyvenin içi kemâlini bulunca kabuğu incelir ve yarılır.

9090 Ceviz, fıstık ve bademin içi dolgunlaşınca kabukları incelir.

9091 İlmin hakikati de kemale gelince, kabuğu yok olur. Çünkü aşıkı, sevgilisi yakar.

9092 Allah'ın matlûbu ve mahbûbu olmak, talibi bulunmanın zıddı olduğu için vahiy ve nûr şimşeği Resûlullâh'ı yakardı.

9093 Kadîm olan Allah'ın vasıfları tecellî edince hadîs olan insanın vasıflarını yakar.

9094 Ashab arasında Kur'an'ın dörtte birini ezberlemiş olanlar, yine ashaptan: "O, aramızda büyük ve muhterem bir kimsedir." methini işitirlerdi.

9095 Kur'an'ın sûretini, yâni; lafzını böyle derin mânâlarıyla cem ve hıfz edebilmek, ancak azîm ve mânevî bir sultan olan Hazreti Peygamber ve onun kâmil vârisleri için mümkündür.

9096 Böyle mestlik ve istiğrak hâlinde edebe riâyet ve harekesine, secâvendine dikkat olamaz. Olursa şaşılacak bir şey olur.

9097 İstiğna mertebesinde olanlar için niyaza riâyet etmek, yuvarlak bir şeyle, uzun bir şeyi, zıt oldukları halde, bir arada cem eylemek olur.

9098 Asâ, âmâ olanların sevgilisidir. Kör, Kur'an'ın sandığı, mahfazasıdır.

9099 Kur'an ile dolu olan bir sandık, yâni Kur'an'ın yalnız lafzını ezberlemiş olan bir hafız boş bir sandıktan evlâdır.

9100 Yine, yüksüz ve eşyasız bir sandık, fare ve yılan dolu bir sandıktan iyidir.

9101 Hülâsa: bir kimse emel edindiği bir visale nail olunca, artık kılavuz kadın ona soğuk görünür.

9102 Ey güzel kimse! Matlûbuna vâsıl olunca, artık ilme talepkâr olmak çirkindir.

9103 Sen göklerin damına, yâni; asumanın üzerine vâsıl olursan merdiven aramak soğuktur.

9104 Bir dosta, yahut başkalarına öğretmekten başka bir hayır ümidiyle böyle âlet ilimleriyle meşgul olmak soğuktur, mânâsızdır.

9105 Saf ve parlak bir aynaya cila vermeye kalkışmak cehaletten ileri gelir.

9106 Pâdişahın huzuruna kabul edilmiş ve orada hoşça oturmuş olan bir kimsenin Pâdişaha göndermek için nâme ve elçi araması çirkin bir şeydir.

Bir âşıkın mâşûku huzurunda aşk mektubu okuması ve mâşukun bu hareketi makbul görmeyerek: "Matluba vasıl olduktan sonra delil aramak çirkindir ve malûm'a erdikten sonra ilim ile iştigal eylemek kötü bir şeydir." demesi

9107 Bir kimseyi sevgilisi karşısına oturttu. O kimse cebinden bir kâğıt çıkarıp sevgilinin huzurunda okumaya başladı.

9108 O kâğıtta beyitler, meth ü senalar, feryatlar, acizler ve birçok niyazlar vardı.

9109 Sevgili dedi ki: "Eğer bunlar benim için ise vuslat zamanında böyle şeylerle meşgul olmak, ömrü zâyî etmektir.

9110 Ben senin karşında bulunuyorum, sen ise nâme okuyorsun. Bu hareket, âşıklık alâmeti değildir."

9111 Âşık dedi ki: "Evet, burada hazırsın, lâkin ben senden nasibimi iyice alamıyorum.

9112 Geçen sene sende gördüğüm hâli ve zevki şimdi visalde iken bulamıyorum.

9113 Çeşmeyi görüyorum, lâkin suyu yok. Suyumun yolunu galiba bir yolkesen kesti.

9114 Sevgili dedi ki: "O halde senin maşukun ben değilim. Ben Bilğar deryasında bulunuyorum, senin muradın Katu'da dolaşıyor.[45]

9115 Ey yiğit; sen bana değil, benim aşkımdan husûle gelen hâlet ve zevke âşıksın. Halbuki hal geçici bir şeydir, dâima elde bulunmaz.

9116 O halde senin tamâmıyla istediğin ben değilim. Âlemde istediğin şeyin bir kısımcağızı da bende var.

9117 Ben senin için sevgili değil, sevgilinin evi gibiyim. Halbuki aşk nakde olur; nakdin durduğu çekmeceye değil.

9118 Sevgili tek olandır. Gelişin de ondandır, gidişin de onadır.

9119 Onu bulunca başka şeye muntazır olmazsın. O senin için hem zâhir, hem de bâtındır.

9120 Hakîkî âşık, hâle hâkimdir, mahkûm değil... Aylar ve yıllar onun bendesi olur.

9121 Söyleyince hâle ferman eder, isteyince cisimleri can haline getirir.

9122 Hâle mahkûm olansa hal gelince derecesi artan, halsiz kalınca rütbesi düşen bir kimsedir.

9123 Hâle hâkim olan zât'ın eli, hal kimyasıdır ki elini oynatınca bakır, onun mesti olur, altına dönüşür.

9124 Yine o zât-ı şerîf isterse ölüm tatlılaşır, diken ve neşter, nerkis ve beyaz gül gibi lâtif olur.

9125 Hale bağlı olan insandır ki, hal cihetiyle bazen yükselir, bazen alçalır.

9126 Sofi, hâle nail olmakta ibnü'l-vakt'tir. Lâkin sâfi, vakitten ve halden de kurtulmuştur.[46]

9127 Haller, vakitler, onun azmine ve re'yine bağlıdır ve onun İsa'nın nefesine benzeyen nefesiyle diridir.

9128 Sen benim âşıkım değil, hal âşıkısın. Hal ümidiyle benim etrafımda dolaşıyorsun.

---

[45] Bilğar ve Katu birbirlerine gayet uzak iki memleketmiş.

[46] Tasavvufta "sofi" ve "sâfi" denilen kimseler vardır. Sofi, "İbnü'l-vakt'tir (Zamanın çocuğu). Yâni vakit neyi icap ediyorsa onu derhal yapar. Bugün yapılacak işi yarına, şimdi yapılacak işi biraz sonraya bırakmaz. Sofiden yüksek olan sâfi ise halden, vakitten feragat etmiştir. O vakte değil, vakit ona tâbidir.

9129 Bir an eksilen, bir an artıp kemal bulan hal, İbrahim Aleyhisselâm'ın mâbûdu değildir, çünkü batmaktadır.

9130 Gurûb eden ve kâh şöyle ve kâh böyle olan dilber değildir. Ben batan şeyleri sevmem.

9131 Kâh hoş, kâh nahoş olan: bir zaman su, bir zaman ateş gibidir.

9132 Kamer'in belki burcudur, lâkin Kamer değildir. Güzel bir nakıştır, fakat nakkaşından haberi yoktur.

9133 Safây-ı kalbe sahip olan sofi ibnül vakt'tır ki vakte pederi gibi sımsıkı sarılmıştır.

9134 Safî ise Zülcelâl Velcemal olan Allah'ın aşkı ile müstâğraktır. Kimsenin oğlu, -yâni; tâbi'i- değildir. Vakitlerden ve hallerden feragat etmiştir.

9135 Doğmamış bir nûr'un müstağrakıdır. Doğurmamak ve doğmamak Allah'ın sıfatıdır.

9136 Eğer diri isen git böyle bir aşkı ara. Yoksa muhtelif vakitlerin bendesi olur kalırsın.

9137 Kendi nakşının çirkin ve güzel olmasına bakma, yine kendinin aşkına ve matlûbuna bak.

9138 Ey şerîf olan kimse! Kendinin hakir, yahut zayıf olmasına bağlanma, ancak himmetine ve kalbindeki niyetine nazar et.

9139 Sen ne halde olursan ol, talepten vazgeçme! Ey susamış ve dudağı kurumuş kimse daima su ara!

9140 O kurumuş dudak, nihayet sahibinin çeşme başına erişeceğine şahâdet eder.

9141 Dudağının kurumuş olması: "bu ıstırap seni bize ulaştıracaktır" diye suyun gönderdiği bir haberdir.

9142 Bu aramak ve talip olmak yok mu, mübarek bir harekettir. Bu talep, Hak yolunda zuhur edecek mânileri def eder.

9143 Bu arama, senin talep ettiklerinin anahtarıdır. Senin ordun, sancakların ve muzafferiyetindir.

9144 Bu talep, horoz gibidir ki gece yarısı öter ve "sabah oluyor" diye naralar atar, müjdeler verir.

9145 Âletin yoksa -yâni Allah'a yaklaşmak için vesile olacak taat ve ibâdâtta bulunmamışsan da- yine talepten geri durma. Allah yolunda âlete ihtiyaç yoktur.

9146 Oğul; her kimi Allah talibi görürsen, onun dostu ol ve onun önünde eğil!

9147 Zîra talepkâr olanların komşuluğundan sen de tâlip olursun; nefis ve hevâya galip olanların sayesinde, sen de onlara galebe edersin.

9148 Eğer bir karınca Süleymanlık talebine kalkışırsa, onun talebine istihfaf ile bakma, belki ondaki himmet yüksekliğini takdir ile gör.

9149 Elinde mal, sanat ve hünere dair ne varsa, onların evveli düşünce ve talep değil mi idi?

Dâvud Aleyhisselâm zamanında: "Ya Rabbî bana meşakkatsiz helâl rızık ver" diye duâ eden bir kimsenin hikâyesi

9150 Dâvud Peygamber zamanında bir kimse, her âlim ve her câhil ve her ahmağın yanında,

9151 "Yarabbî; bana zahmetsiz bir servet nasip et" diye duâ ederdi.

9152 "Sen beni tembel, çalışamaz, gevşek bir halde yarattın...

9153 Sırtı yaralı ve zayıf merkeplere, atların ve katırların taşıdığı yük vurulmaz.

9154 Yarabbi! Madem ki beni tembel yarattın, rızkımı da tembellik yolu ile -yâni çalışmadan- ihsan et!

9155 Ben tembelim, varlık âleminde gölgede yetişmişim; senin ihsan ve cömertliğin gölgesinde yatmışım.

9156 Tembeller ve zahmetsiz yaşamaya alışmış olanlar için galiba başka türlü bir rızık takdîr etmişsin ki onlara çalışmadıkları halde rızıkları geliyor.

9157 Ayağı olan rızkını arar, ayağı olmayana, çalışacak hâli bulunmayana sen merhamet eyle!

9158 O mahzun kimsenin rızkını onun tarafına yolla. Ve arzın her tarafına bulut gönderip yağmur yağdır.

9159 Arzın ayağı olmadığı için, senin cömertliğin bulutu onun tarafına iki kat sürer.

9160 Çocuğun ayağı olmadığı, yâni daha yürümeye başlamadığı için anası baş ucuna kadar gelir ve yiyeceğini yedirir.

9161 Ben zahmetsiz bir rızık istiyorum, fakat talebimden başka çalışmam yok."

9162 O adam, uzun müddet, sabahtan akşama kadar, akşamdan da ertesi gün kuşluk zamanına kadar bu duâyı ediyordu.

9163 Herkes onun sözüne, hamcasına tamahına ve bu yolda uğraşmasına gülüyordu.

9164 Diyorlar ki: "Acaba bu budala ne söylüyor? Yoksa biri ona şuurunu yok eden esrar mı içirdi?

9165 Rızık, zahmet ve meşakkatle kazanılır. Allah herkese bir sanat ve bir talep vermiştir.

9166 'Rızıkları, sebepleri vasıtasıyla arayın, memleketlere kapılarında girin' denmiştir."

9167 O sırada pâdişah ve Hakk'ın resûlü, mütefennin bulunan Davud Peygamber idi.

9168 Kendisinde olan izzet ve naz dolayısıyla Cenâb-ı Hak onu intihap etmişti.

9169 Onun mucizeleri sayısızdı, Allah'ın ona olan lûtuf ve ihsanı dalgalar gibi birbiri ardınca geliyordu.

9170 Âdem Aleyhisselâm'dan beri O'nunki gibi bir ses kimseye nasip olmamıştı.

9171 Her bir va'z edişinde onun güzel sesi, iki yüz kişiyi yok eder, yâni öldürürdü.

9172 Arslan ve ceylân gibi hayvanlar da va'z meclisine gelirlerdi. Arslan ve ceylân birbirlerinden habersiz kalırlardı.

9173 Dağ ve kuşlar onun sesiyle hem ahenk olur, ikisi de davet vaktinde onun mahremi bulunurlardı.

9174 Onun, bunun gibi daha yüzlerce mucizesi vardır. Yüzünün nuru cihetlere sığmaz ve fakat, her tarafı parlatırdı.

9175 Bu kadar yücelikle beraber Allah, onun bile rızkını çalışmaya bağlamıştı.

9176 O kadar yüceliğe sahipken, zırh yapmadıkça, bu meşakkati çekmedikçe rızkı gelmiyordu.

9177 Böyle bayağı ve perişan, yardımdan mahrum, çok geri kalmış, evine ve bucağına kapanmış, felekzede olmuşsun.

9178 Bu durumda bulunan bir kimse istiyor ki, ticâret etmeksizin kazanç ile eteğini doldursun.

9179 Böyle bir ahmak ortaya atılmış da: "Gökyüzüne merdivensiz çıkayım" diyor.

9180 Biri, istihza ederek derdi ki: "Rızık erişti ve müjdeci geldi, hemen git al..."

9181 Bir diğeri de gülerek: "Ey köy ağası; gelen hediyeden bize de ver." derdi.

9182 O ise, halkın böyle ayıplamasından ve eğlenmesinden duâsını ve niyazını eksiltmezdi.

9183 Nihayet o kimse, boş torbada peynir arıyor diye şehir içinde şöhret aldı ve tanındı.

9184 O dilenci adam ham bir tamahkâr diye darbımesel oldu. Lâkin bu talepten vazgeçmedi.[47]

Mesnevî-i Şerif'i nazmedenin özür dileyerek Hak'tan yardım talep etmesi

9185 Ey halkın ihtiyaçlarını gideren Rabbim! Gönüldeki sıkıntılar senin sayende biter.

9186 Kolaylık gösterip rehber ol, başarıya ulaştır. Eğer başarmamı istemiyorsan bu isteği benden al, beni Mesnevî ile meşgul etme.

9187 Senin yardımın olmadan gece gündüz şiir söylemeye, kafiyeler bulmaya kimin gücü yeter?

9188 Ey her şeyi bilen Rabbim! Şiir de, cinas da, kafiyeler de senin emrine kul köledir.

9189 Sen her şeyi seni tesbih edici kıldın; akıllı akılsız her şey senin noksan sıfatlardan âri olduğunu tesbih etmektedir.

9190 Her biri başka bir şekilde seni tesbih eder. Birinin söylediğinden diğerinin haberi yoktur.

9191 İnsanlardan bazıları cansız şeylerin tesbih ettiğini inkâr ederler. Oysa o cansız varlıklar seni tesbihte pek ileri gitmişlerdir.

9192 Bu yetmiş iki milletin hepsi birbirinden habersizdir de bu yüzden birbirlerinin tesbihinden şüphe ederler.

9193 Konuşan iki insan birbirinin halinden haberleri yoksa, kapının ve duvarın tesbihinden nasıl haberleri olur?

9194 Gönül, konuşan kimsenin dahi tesbihinden gafilken sessiz duranın tesbihinden nasıl haberdar olsun?

9195 Sünnînin kendine has bir tesbihi vardır. Cebrî'ninki[48] ondan farklıdır.

9196 Cebrînin tesbihinden Sünnî habersizdir. Sünnînin tesbihi de Cebrîye tesir etmez.

---

[47] Bu hikâye, 9989. beyitte devam etmektedir.

[48] Cebrîler, Cahham ibni Safvan namında birinin itikadında olanlardır. Bunlar cüz'i iradeyi reddederler ve "Kulda hiçbir irade yoktur. Allah neyi dilerse kul onu yapar." derler.

9197 Cebrî olan, ötekine "Bu sapıtmıştır." der. Halbuki onun halinden ve "Kalk" emrinden haberi yoktur.

9198 Sünnî olan da öbürü için der ki: "Bunun din bilgisinden ne haberi var?" Halbuki Allah'ın takdiri onları birbiri ile savaştırmıştır.

İlimde zan ve yakîne misâl

9199 İlmin iki kanadı vardır. Zannın ise tek. Tek kanatlı olan ise uçamaz.

9200 Tek kanatlı bir kuş çabucak tepetaklak düşer. Kendini toplayıp uçmaya çalışsa bile nihayetinde iki adımlık uçabilir.

9201 Zan kuşu düşe kalka, "Yuvaya uçarım" ümidiyle tek kanatla uçmaya çalışır.

9202 Zandan kurtulur ve yakîn ilmini kazanırsa o tek kanatlı kuş, iki kanatlı olur.

9203 Ondan sonra doğru yolda yürür. Ne yüzüstü düşer, ne de yalpalar.

9204 Cebrail Aleyhisselâm gibi iki kanatla, şüphesiz, hilesiz, tereddütsüz uçar.

9205 Bütün âlem ona "Sen Hak din yolundasın, doğrusun." dese,

9206 Onların sözleriyle gururlanıp kibirlenmez. Onun asil ruhu, bu sözleri söyleyenlerin dostu olamaz.

9207 Veya denizle dağ bile dile gelip ona: "Sen sapıklardansın." dese,

9208 Bundan da kederlenmez. Onların kınaması ona asla tesir etmez.

Bir adamın halkın tâzimi ve rağbeti evhâmıyla hastalanmasına misal: bir muallimin hikâyesi

9209 Bir hocadan talebeler el aman demiş, çalışmaktan bıkmış usanmışlardı.

9210 Hocayı zor duruma düşürmek ve bir çare bulmak için danışıp görüştüler.

9211 "Öğretmene bir hastalık gelmiyor ki birkaç gün okuldan uzaklaşsın da,

9212 Bizler de okulda hapsolup kalmaktan, derse çalışmaktan kurtulsak." dediler.

9213 İçlerinden en zekileri dedi ki: "Hocam neden böyle sararmışsın?

9214 Hayrola, rengin değişmiş? Bu ya havadan veya şiddetli bir hummadandır, deriz.

9215 Bu elbette ona tesir eder. Siz de bu yolda bana yardım edersiniz.

9216 Mektebin kapısından içeri girer girmez, 'Hayrola hocam bu haliniz ne?' deyin.

9217 Böylece evhâmı biraz daha artar. Zira vehimle akla cinnet bile gelir.

9218 Bizden sonra üçüncü, beşinci gelenler de üzüntülü bir halde aynısını söylesinler.

9219 Otuz kişi böyle konuşunca hocanın kalbine vehim yerleşir."

9220 Bütün talebeler o çocuğa: "Âferin ey zeki çocuk, bahtın hep yaver olsun!" dediler.

9221 Hepsi bunda sözleşip aykırı hareket etmeyeceklerine dair aralarında sözleştiler.

9222 Ondan sonra elebaşı olan çocuk, gammazlık yapmamaları için hepsine yemin ettirdi.

9223 O çocuk diğerlerinden daha iyi tedbirliydi. Hepsinden de daha akıllıydı.

9224 İnsanların nasıl ki güzellikleri birbirinden farklıysa, akılları da birbirinden farklıdır.

9225 Onun için Hazreti Ahmed bir hadisinde: "Erkeklerin güzellikleri dillerinde gizlidir." buyurmuştur.

9226 Akıllardaki fark, yâni bazı insanların çok akıllı, bazılarının az akıllı olması yaratılıştandır. Bu meselede Sünnilerin görüşlerini uygun bulmak gerek.

9227 İtiraz ehli, yâni Mutezileciler ise akılların yaratılışça birbirine eşit olduğunu iddia ederler.

9228 "Aklı ilim ve tecrübe arttırır; böylece insanlar birbirinden daha bilgili olur." derler.

9229 Oysa bu görüş, bâtıldır, hatalıdır. Zira küçük bir çocuk herhangi bir tecrübeye sahip değildir.

9230 O çocuk haliyle bile, hile ve tedbirlerle nice ihtiyarı aciz ve şaşkın bırakır.

9231 Zaten fıtrî olan, yâni yaratılıştaki o aklın üstünlüğü, fazlalığı; çalışma ile, çabalama ile elde edilen akıl üstünlüğünden daha iyidir.

9232 Ey okuyucu sen söyle; Allah'ın verdiği ayaklarla mı yürümek daha iyidir, yoksa bir topalın rahvan yürümeye kalkması mı?

Çocukların hocayı şüpheye düşürmesi

9233 Sabah oldu, çocuklar anlaştıkları şey üzere mektebe geldiler.

9234 Hepsi bu düşünceyi ortaya atan çocuğun da gelmesini beklemeye başladılar.

9235 Çünkü bu fikrin önderi oydu. Ayak daima başa tâbidir.

9236 A taklitçi! Gök nurunun menbaı olan kimsenin önünden yürümeye kalkma!

9237 Nihayet o çocuk geldi. Hocayı selamlayıp, "Hocam hayrola? Benziniz sarmış!" dedi.

9238 Hoca, "Bende bir şey yok. Git yerine otur, saçma sapan şey söyleme" deyip,

9239 Çocuğu başından savdı ama kalbine az da olsa bir vehim tozu kondu.

9240 Başka bir çocuk gelip de aynı sözü söyleyince, muallimin vehmi iyice arttı.

9241 Böyle böyle vehmi kuvvetlendikçe haline şaşıp hasta olduğunu sandı. Abasına bürünüp evinin yolunu tuttu.

Halkın tâziminden vehm ile Firavun'un dahi hastalanması

9242 Çocuk, erkek, kadın herkesin tâzim secdesinden Firavun'un da gönlü tesir altında kalıp hastalanmıştı.

9243 Halk ona: "Sen tanrımızsın, pâdişahımızsın" dedikçe vehme, hayâle düştükçe düştü.

9244 Tanrılık davasında cesurlaşıp ejderha gibi oldu, doymak bilmedi.

9245 Vehim ve zan, akl-ı cüz'i için âfettir, belâdır. Zira onun vatanı karanlıklardadır.

9246 Yerde yarım arşın bir yol olsa, insan emniyet içinde, korkmadan yürür.

9247 Yüksek bir duvar üzerinde yürünülse onun eni iki arşın bile olsa, insanın aklı başından gider.

9248 Şayet içindeki evhamı artarsa, o duvardan düşer bile. Böylece insanın vehmi anlaşılır.

Evham yüzünden hocanın hastalanması

9249 Hoca hem gidiyor, hem de hastalığını anlamadığı için karısına kızıyordu.

9250 "Zaten o beni az seviyor. Bu perişan halimde bile hatırımı sormadı.

9251 Yüzümün solgunluğunu bile bana haber vermedi. Maksadı benden sonra bir başkasını almak.

9252 O kendi güzelliğinden ve cilvesinden sarhoş olmuş. Ben bir leğen gibi damdan aşağı düştüm, onun haberi bile yok." diye düşünerek eve geldi.

9253 Kapıyı sertçe açtı. Çocuklar da hocalarının peşine takılmışlardı.

9254 Karısı, "Hayrola, neden böyle erken geldin? Bu aceleciliğin nedir?" dedi.

9255 Hoca: "Yüzümün rengini görmüyor musun, kör müsün? Yabancılar bile halime acıyorlar, ilgileniyorlar da,

9256 Sen evin içinde olduğun halde nefretten, ikiyüzlülükten yandığımı görmüyor, halime bakmıyorsun." diye cevap verdi.

9257 Karısı: "Hoca efendi, senin bir şeyin yok. Şüphesiz bu senin evhamındandır." dediyse de hoca:

9258 "Ey Kahbe! Hâlâ inat ediyorsun! Bendeki bu değişikliği, bu titremeyi de mi görmüyorsun?

9259 Sen körsen benim ne suçum var? Hastayım, içim dertten ağlıyor." diye onu azarladı.

9260 Karısı: "Hoca ayna getireyim de yüzüne bak! dedi. "Bak da benim suçsuz olduğumu anla."

9261 Hoca: "Yürü git" dedi. "Ayna da yerin dibine batsın, sen de!

9262 Daima benden nefret etmektesin, kin gütmede, benimle inatlaşmadasın.

9263 Çabuk benim yatağımı ser ki yatayım. Çünkü başım ağırlaştı."

9264 Kadın biraz duraklayınca hoca: "Ey düşman!" diye bağırdı. "Sana yakışan söz de budur işte! Acele etsene!"

9265 Zavallı kadıncağız yatağı getirdi. "Çare yok, söz dinlemesi imkânsız. İçi vehim ateşiyle dolmuş diye söylendi.

9266 "Eğer hasta olmadığını söylesem, beni itham edecek.

9267 Söylemesem bu defa gerçekten hastalanacak."

9268 Kötü zan, hasta değilken, gam ve kederi yokken bile insanı hasta eder.

9269 Peygamber Efendimiz'in şu hadisini kabul etmek gerek: "Yalandan hastalanırsanız, gerçekten hasta olursunuz."

9270 Kadın içinden: "Doğrusunu söylesem, 'Hasta değilsin' desem; 'bu kadının kötü bir niyeti var, yalnız kalmak arzusu var'

9271 Beni evden dışarı atmak istiyor. Yapacağı melânet için bana masal okuyor' diyecek." diye düşünüyordu.

9272 Kadın hocanın yatağını hazırladı. Hoca da yatağa düşüp ah vah etmeye, feryâda başladı.

9273 Çocuklar da orada oturdular, keder ve vicdan azabı içinde derslerini okumaya başladılar.

9274 O zeki çocuk diğer çocuklara derslerini yüksek sesle okumalarını öğütledi.

9275 Çocuklar seslerini yükselterek okumaya başlayınca da "Arkadaşlar, sesimizden hoca rahatsız olur.

9276 Başının ağrısı daha da artar. Birkaç kuruş için bu baş ağrısını çekmeye değer mi?" dedi.

9277 Hoca tasdik edip: "Bu çocuk doğru söylüyor. Haydi gidin, başımın ağrısı arttı." dedi.

Bu hileyle çocukların mektepten kurtulmaları

9278 Çocuklar hürmetle eğildiler, "Ey kerîm hoca efendi!" dediler. "Hastalık da, korku da senden uzak olsun!"

9279 Sonra dışarı çıkıp yem derdine düşmüş kuşlar gibi evlerine doğru koştular.

9280 Anneleri onlara kızdı: "Mektep zamanı oyun oynuyorsunuz

9281 Şimdi sizin tahsil zamanınızdır. Mektepten ayrılmadaki aceleniz nedir?" diye azarladı.

9282 Özür getirip, "Ana dur, bağırma!" dediler. "Bizim bir suçumuz, kabahatimiz yok."

9283 Hoca Allah'ın takdiri ile hastalandı, yâni yatağa düştü." dediklerinde;

9284 Anneleri: "Sözleriniz hile ve yalandır, siz bir tas ayran için yüzlerce yalan uydurursunuz.

9285 Yarın sabah hocanızın yanına gidelim de, bu işin aslını öğrenelim." dediler.

9286 Çocuklar, "Peki anne, git, iyice araştır, doğru ve yalan meydana çıksın." diye cevap verdiler.

Çocukların annelerinin hocayı ziyarete gitmeleri

9287 Sabah olup çocukların anneleri hocayı ziyarete gidince onun ağır hasta olduğunu gördüler.

9288 Yüzünü kapatıp başını bağlamış ve yorganı da üzerine çektiği için bir hayli ter içinde kalmıştı.

9289 Yavaş yavaş ah etmede, inlemedeydi. Kadınların hepsi de "La havle" diyerek şaştılar.

9290 "Hayrola hoca efendi" dediler. "Bu baş ağrısı nedir? Bizim bu işten hiç haberimizi yoktu."

9291 Hoca: "Benim de haberim yoktu. Çocuklar bana hastalığımı haber verdiler.

9292 Ben derdimden habersiz derse dalmıştım. Meğerse içimde böyle ağır bir hastalık varmış." dedi.

9293 İnsan bir işe canla başla sarılırsa, düğünle matemi bile fark etmez.

9294 Mısır kadınları Yusuf'un güzelliğine hayranlıktan, farkında olmayıp,

9295 Ellerini kestiler. Onun güzelliğine candan meftûn olup kendilerinden geçtiler.

9296 Savaşlarda nice yiğitler görülmüştür ki, elleri ayakları kesildiği halde,

9297 Elini ayağını yerinde sanarak savaşı sürdürür, gider.

9298 Sonra bir de görür ki, eli gitmiş, bir hayli de kanı akmış. Kendisinin ise haberi bile olmamış.

Beden ruhun elbisesi gibidir, bu el ruhun elinin yenidir ve ayak dahi ruhun ayağına giydiği mest

9299 Bilmiş ol ki bu ten, ruha elbise gibidir. Elbiseyi bırak, onu giyineni ara.

9300 Bu elbiseyi giyinen ruha bedeni tanımak, onunla meşgul olmaktan ziyade Allah'ı bir bilmek, bir tanımak hoş gelir.

9301 O ruhun bedendeki görünen el ve ayağa benzemeyen, başka türlü, görünmez el ve ayakları vardır.

9302 Ruhun nasıl eli ve ayağı olur, diye kafanı yorma. Rüyada el ve ayak görürsün, onlarla bir şey alır, bir yerlere gidersin.

9303 İşte o gördüklerini gerçek bil, saçma sapan sanma.

9304 Sen öyle bir kişisin ki sende bedensiz bir beden var.

9305 Öyleyse bedenden dışarı çıkmaktan, candan olmaktan; yâni bedenden canın çıkmasından endişe etme!

9306 Cüz'i aklın âfeti vehimdir, zandır.

9307 Çünkü cüz'i akıl tam inanç olan yakîn ve bilgiden mahrum olduğu için karanlıkları yurt edinmiştir; aydınlıktan kaçmıştır.

9308 Yerde yarım arşın eninde bir patika olsa insan onun üstünde vehme kapılmadan rahatça yürür.

9309 Ama yüksek bir duvarın üzerinde iki arşın eninde bir yol olsa, orada korka korka, çarpılıp eğrilerek yürürsün.

9310 Belki de kalbinin vehim ile çarpmasından, vücudunun korku ile titremesinden dolayı düşersin.

9311 İyi bak da vehim korkusu ne imiş anla!

Dağda halvet eden bir dervişin hikâyesi, halktan ayrılıp halvette bulunmanın halâveti ve: "Ben, beni zikredenin yanındayım, benimle ünsiyet edenin enîsiyim." hadîs-i kudsîsinin şerhi

9312 Her şeyle olsan da, bensiz olunca her şeyden mahrumsun. Eğer hiçbir şeyin olmasa, benimle olunca, her şeylesin, yâni her şey senindir.

9313 Dağlarda oturan bir derviş vardı. Halvet ona, yâr ve nedîm olmuştu.

9314 Allah tarafından ona muhabbet şarabı sunulduğu için, erkeklerin de, kadınların da sözlerinden usanmıştı.

9315 Bize bir şehirde yerleşip oturmak nasıl kolay gelirse, bazı kimselere de sefere çıkmak kolay gelir.

9316 Senin efendiliğe âşık olduğun gibi, bir efendi de zenginliğiyle beraber demirciliğe âşıktır.

9317 Herkesi bir iş için yaratmışlar, o işin meylini, muhabbetini onun kalbine koymuşlardır.

9318 Meyl olmayınca el, ayak nasıl hareket eder; su ve rüzgâr olmayınca çörçöp nasıl hareket eder?

9319 Eğer kendinde semâya doğru meyi görürsen Hümâ kuşu gibi devlet kanadını aç.

9320 Eğer kendinde zemine doğru bir meyil görürsen âğla ve tazarrudan geri kalma.

9321 İşin başından sonunu gör ki, kıyamet gününde pişman olmayasın.

Kuyumcunun akıbeti evvelden görmesi ve kendisinden ödünç terâzî isteyen titrek bir ihtiyara işin sonuna göre cevap vermesi

9322 Bir kuyumcunun dükkânına biri geldi; "Terazini ver ki altın tartacağım." dedi.

9323 Kuyumcu: "Efendi git, kalburum yok", dedi. Terazi isteyen tekrar "Terazini ver, benimle eğlenme." dedi.

9324 Kuyumcu: "Dükkânda süpürge yok" dedi. Diğeri: "Kâfi, kâfi! Bu şakaları bırak!

9325 Benim istediğim teraziyi ver, kendini sağır edip, her tarafa sıçrama." dedi.

9326 Kuyumcu dedi ki: "Sözünü işittim, sağır değilim, mânâsız da söylemiyorum.

9327 Terazi istediğini duydum. Lâkin titrek bir ihtiyarsın, elin titriyor, vücûdun zayıf.

9328 Altının, da ufak parçalar halinde: Tartarken elin titreyecek, altın tozları dökülecek.

9329 Sonra diyeceksin ki: 'Efendi, süpürge getir de altınımı toz içinden arayayım.'

9330 Toprağı süpürüp toplayınca 'kalbur istiyorum' diyeceksin.

9331 Ben işin sonunu önceden gördüm. Artık başka bir yere git vesselam!"

9332 Artık, o dağda yatıp kalkan, orada yiyip içen tek ve ulu şeyhin hikâyesini tamamla.

Dağda inzivâ eden o zâhidin hikâyesinin devamı. O ki: "Dağ meyvelerini ağaçtan koparmayayım, ağacı silkemeyeyim, kimseye de ağacı silkemesini açıkça veya kinâyeyle söylemeyeyim; ancak rüzgârın ağaçtan düşürdüklerini yiyeyim" diye nezretmişti

9333 Zâhidin bulunduğu dağda ağaç ve meyveler vardı. Orada dağ armudu sayısızdı.

9334 O derviş dedi ki: "Yâ Rabbi, seninle ahdim olsun ki bu meyvelerden koparmayayım!

9335 Rüzgârın düşürdüklerinden başka ağaçtan bir tek meyve koparmayayım."

9336 Kaza ve kaderin imtihanları gelinceye kadar, bir müddet, nezrine vefa gösterdi.

9337 Cenâb-ı Hak bundan dolayı; "Nezrinizde istisna ediniz, ahdinize inşâallah cümlesini ilâve eyleyiniz.[49]" buyurdu.

9338 "Ben Âzîmüşşân, her zaman kalbe başka bir meyil verir, her an ona bir dağ vururum.

9339 Her sabah bizim için yeni bir şe'n vardır. Hiçbir şey benim irademden harice çıkamaz."

9340 Hadiste vârid olmuştur ki: kalp, çöle düşmüş bir tüy gibidir ve şiddetle esen rüzgârın esiridir.

9341 Rüzgâr o kanat tüyünü her tarafa sürer, götürür; kâh sola, kâh sağa yüz ihtilâf ile sevk eder.

9342 Diğer bir hadiste de kalp, ateş üstündeki bir kazanda kaynayan suya benzetilmiştir.

9343 Her zaman gönülde bir re'y bulunur, fakat o re'y ondan değil, başka bir yerden olur ki, o da Hakk'ın iradesidir.

9344 O halde neden kalbin re'yine emniyet edip, ahdediyor, sonunda da pişman olup nedamete düşüyorsun?

9345 Bu da Hükm-ü İlâhî ve Kazâ-yı Rabbani tesiridir ki, önünde kuyuyu görürsün de ondan sakınmaya muktedir olamazsın.

9346 Uçan kuşun tuzağı görüp ona tutulması ve helak olması şaşılacak bir şey değildir.

9347 Asıl şaşılacak şey; kuşun tuzağı ve kazığı gördüğü halde ister istemez ona tutulmasıdır.

9348 Gözü açık, kulağı açık olduğu ve önünde bulunan tuzağı gördüğü halde ona doğru ve kendi kanadıyla uçmasıdır.

Sûrette gizli ve eseriyle aşikâr olan kaza tuzağının teşbihi

9349 Büyük bir adamın oğlunu başı açık ve belâya uğramış bir halde görürsün.

9350 Bir kahbe'nin sevdasıyla yanıp, tutuşuyor; elbiselerini, malını, mülkünü satmış.

---

[49] Kehf Sûresi'nin 23-24. âyetlerine işarettir: "*23- Hiçbir şey için, Allah'ın dilemesi dışında: 'Ben yarın onu yapacağım deme 24- Ancak Allah dilerse (yapacağım de). Ve unuttuğun vakit Allah'ı an ve 'Umarım Rabbim beni, doğruya daha yakın olana eriştirir.' de.*"

9351 Elindeki, avucundaki gitmiş, adı kötüye çıkmış, hakir bir hale gelmiş; düşmanlarının istediği gibi tepesi üstüne yuvarlanıp gidiyor.

9352 Bu kimse bir zâhidi görür de: "Ey büyük zât! Allah aşkına bana himmet et ki,

9353 Bu kötü duruma düşmüşüm; malı, altını ve nimeti elden kaçırmışım.

9354 Bir himmet et ki, bu felâketten kurtulayım, düştüğüm bu kadar çamur içinden sıçrayıp çıkayım.

9355 Halâs olayım, halâs olayım, halâs olayım." diye avamdan ve havastan da duâ ister.

9356 Eli, ayağı tutar halde ve bağlı değil; başında bir kimse olmadığı gibi, demirden bir bendi de yok.

9357 Hangi bağdan kurtulmak istiyor, hangi hapisten halâs olmak istiyor?

9358 Takdirin ve gizli kazanın bendinden kurtulmak istiyordu ki, o gizli kazanın bendini, sâf bir ruhtan başkası göremez.

9359 O kaza bağı zâhir değil, gizlidir: Fakat zindan ve demir zincirden daha beterdir.

9360 Çünkü bir demirci o demir zinciri kırabilir, bir çukur kazan da zindanın temelini açabilir.

9361 Ne acayiptir ki bu gizli ve ağır bendi kırıp sökmekten demirciler âciz bulunur.

9362 O gizli kaza bendini ve boğazına bağlanmış hurma lifi ipini görmek Hazreti Ahmed Aleyhissalâtü Vesselama ve onun kâmil vârislerine yakışır.

9363 Ümmü Cemîl[50]'in boynundaki ipi ve sırtındaki odunu Hazreti Peygamberden başka bir göz görmedi. Çünkü O'na, başkalarına görünmeyen şeyler görünürdü.

9364 Cenâb-ı Peygamber'den başkası, bu âyetin mânâsını tevil ederler ki o tevil bîhoşluktan ileri gelmiştir. Zât-ı Risâlet ile verese-i Muhammediye ise âkildir.

9365 Lâkin bağlandığı kaza bendinin tesiriyle onun sırtı iki kat olmuştu. Kendi de senin karşında eğilip duruyordu.

9366 "Bir duâ ve himmet edin ki şu gizli bağın içinden sıçrayıp çıkayım" diyordu.

---

[50] Ümmü Cemil, Ebû Süfyan'ın kızkardeşi ve Ebû Leheb'in karısıdır. Tebbet Sûresi'nde beyan edildiği üzre, cehennemde boynunda hurma lifinden bir iple odun taşıyacaktır.

9367 Kaza ve kaderin bu gizli alâmetlerini görüp duran bir ârîf-i kâmil, Şaki'yi Saîd'den nasıl ayırd edemez?

9368 Şakiyi ve saîdi bilen bir ârif, bildiği halde onun hakikatini meydana koymaz. Çünkü: Hakk'ın sır ve kazasını fâş etmek helâl değildir.

9369 Bu sözün sonu gelmez. Dağda inziva eden o fakir açlıktan zebûn oldu ve cismi zaafa esir olup harekete mecali kalmadı.

"Rüzgârın düşürdüklerinden başka, ağaçtan meyve koparıp yemeyim" diye nezretmiş olan fakirin armut koparmaya mecbur olması ve derhal ceza-yi ilâhinin zuhur etmesi

9370 Bir gün rüzgâr armut düşürmedi, o fakirin de açlık ateşinden sabır ve tahammülü tükendi.

9371 Bir dalın ucunda bir kaç armut gördü. Yine sabrederek kendini geri çekti.

9372 Rüzgâr esti ve dalı baş aşağı etti. Şu hâl, fakirin tabiatını o armutları yemeye teşvik etti.

9373 Açlık, zaaf ve kaza cazibesinin kuvveti, zâhidi nezrine karşı bîvefâ yaptı.

9374 Armut ağacından meyveyi koparınca nezrini ve ahdini boznuş oldu.

9375 O anda Allah'ın ikazı geldi, gözünü açtı ve kulağını çekti.

O şeyhin, hırsızlarla beraber, hırsızlıkla itham edilip, elinin kesilmesi

9376 Orada yirmiden fazla hırsız vardı ki çaldıklarını taksim ediyorlardı.

9377 Boşboğazın biri şahne[51]ye haber vermişti. Şahnenin adamları çabucak üşüştüler.

9378 Orada hepsinin sol ayaklarıyla sağ ellerini kestiler. Feryâd ü figandan kıyamet koptu.

9379 Yanlışlıkla zâhidin de eli kesildi. Ayağını da kesmek istedikleri sırada,

9380 Muhteşem bir süvari geldi. El ayak kesen adama: "Ey köpek, bak!

[51] Şahne: Subaşı, zabit.

9381 Bu falan şeyhtir ve Abdâl-i İlâhîyedendir. Sen onun elini niçin bileğinden ayırdın?" diye bağırdı.

9382 Cellâtlık eden bunu işitince teessüfünden elbisesini yırttı ve şahnenin yanına koşup hâdiseyi yana yakıla anlattı.

9383 Şahne, yalınayak koşarak geldi ve "Allah şâhidimdir ki bilemedim" diye özür diledi.

9384 "Ey kerem sahibi ve Cennet ahâlisinin serveri olan şeyh! Bu kötü işi bana helâl et." dedi.

9385 Şeyh dedi ki: "Ben bu cezanın sebebini biliyorum ve kendi günâhımı tanıyorum.

9386 Ben Allah'ın yeminine hürmeti terk ettim, onun mahkeme-i adaleti de benim yeminimi, yâni sağ elimi kestirdi.

9387 Ben ahidden dönmenin kötü olduğunu bildiğim halde nezrimi bozdum. O cürmün uğursuzluğu elime erişti.

9388 Ey şahne; bizim elimiz, ayağımız, bâtınımız, zâhirimiz, Dost'un hükmüne feda olsun.

9389 Elimin kesilmesi benim kısmetim idi. Bunu sana helâl ettim. Sen beni bilmediğin için, bu işte vebalin ve suçun yoktur

9390 Benim hâlimi bilen, elimin kesilmesine ferman verendir. Onunla uğraşmak ise nerede ve nasıl olur?"

9391 Dâne toplamak için uçan ne kadar kuş vardır ki boğazı, onu tuzağa düşürmüş ve boğazını kestirmiştir.

9392 Suda ve insan elinden uzakta ne kadar balık vardır ki boğazının hırsından oltaya tutulmuştur.

9393 İffet perdesi arkasında ne kadar kimse vardır ki avret yeri ve boğazının uğursuzluğundan halk arasında rüsvây olmuştur.

9394 Ne kadar âlim ve iyi huylu Kadı vardır ki boğaz uğursuzluğundan yüzü sararmıştır.

9395 Hattâ Hârût ve Mârût ismindeki meleklerin içmiş oldukları şarap, semâ kapısını kendilerine kapattı.

9396 Bâyezîd-i Bistâmî, namaz için kendisinde tembellik görünce boğaz derdinden kaçındı.

9397 O Âkil zât, tembelliğin sebebini düşündü, fazla su içmekte buldu.

9398 Bir sene su içmeyeyim diye ahdetti ve öyle yaptı. Allah da ona bu hususta sabır ve tahammül ihsan etti.

9399 Onun dinde en hafif mücâhedesi böyle idi. Böyle yaptığı için de mânevî bir sultan ve Kutbu'l-ârifîn olmuştu.

9400 Boğaz hırsından -yâni nezri hilâfına ağaçtan armut koparmış olduğu için- eli kesilince o zâhid zât için şikâyet kapısı kapandı.

9401 Halk arasında adı "*Şeyh-i Akta*" (eli kesik şeyh) kaldı; halk onu bu adla tanıdı.

Şeyh Akta'nın kerametleri ve iki el ile zembil örmesi

9402 Kamıştan, ottan yapılmış olan kulübesine bir ziyaretçi geldi ki, onu iki eliyle zembil örerken gördü.

9403 Şeyh Akta ona: "Ey canının düşmanı, ey başını önüne eğerek karşıma gelen kimse!

9404 Bu hususta neden acele ettin, niçin izin istemeden içeri girdin?" diye sordu. Ziyaretçi de: "Muhabbetimden ve fazla iştiyakımdan" diye cevap verdi.

9405 Tebessüm etti ve: "Öyle ise gel, lâkin ey büyük adam, bu sırrı gizle...

9406 Ben ölmeyince bu sırrı ne bir dosta, ne bir sevgiliye, ne de bir aşağılık kimseye söyleme!"

9407 Ondan sonra, başkaları da kulübenin penceresinden şeyhin iki el ile zembil ördüğüne muttali oldular.

9408 Şeyh dedi ki: "İlâhî bu işin hikmetini sen bilirsin. Ben gizlemeye çalışıyorum. Sen meydana çıkardın."

9409 Cenâb-ı Hak'tan ona ilham geldi ki: "Bu gamda, yâni elinin kesilmesinde sana münkir olan birkaç kişi vardı.

9410 (Gâlibâ o tarikatta mürâî idi ki Allah onu insanlara karşı rüsvây etti) diyorlardı.

9411 Ben o cemâatin kâfir olmasını ve dalâlete düşüp sûizanda bulunmasını istemedim.

9412 İş gördüğün vakit, keramet olarak sana bir el verdiğimizi onun için meydana koydum.

9413 Tâ ki, sûizanna kapılan bîçâreler huzurumdan merdûd olmasınlar.

9414 Ben sana evvelce bu hârika olmaksızın da kerametler ve teselliler vermiştim ki sen keramet kaydından müstağni bulunuyordun.

9415 Ben sana bu kerameti onlar, yâni; sana sûizan edenler için verdim. Bu hidâyet kandilini onlar için sana ihsan ettim.

9416 Sen, ölümden, bedeninin cüz'lerinin ayrılacağından korkmaktan geçtin.

9417 Başın ve ayağının ayrılmasına dair korku kalmadı. Vehmi bırakmak, senin için büyük bir siper oldu."

Firavun sihirbazlarının, elleriyle ayaklarının kesilmesine aldırış etmemelerindeki sebep

9418 Mel'un Firavun, sihirbazları, yeryüzünde öldürmekle tehdit etmedi miydi?

9419 Şöyle demişti: "Elinizi ve ayağınızı çaprazlama olarak kestireceğim, sonra da sizi affetmeyip astıracağım.

9420 Firavun, sihirbazların o anda korkacaklarını, vehme, vesveseye, şüpheye düşeceklerini sanmıştı.

9421 Keza, onların korkudan, vehimlerinden ve nefsin tehditlerinden titreyeceklerini ummuştu.

9422 Firavun bilmiyordu ki, sihirbazlar, o vehimlerden kurtulmuşlar. Gönül nuru penceresinin önüne oturmuşlardı.

9423 Kendi gölgelerini, kendilerinden ayırt etmişler, yâni ruhun asıl, cesedin ona bir gölge olduğunu anlamışlar ve o gölgeyi feda etmek için çevik, çabuk olarak sıçramışlardı.

9424 Felek havanında yüz kere dövülüp un ufak olsalar bile.

9425 Terkib-i insân'ı (yâni cismin aslını) görüp anlamış oldukları için vehmin teferruatından korkmayacaklardı.

9426 Bu dünya, uyku ve rüyâdır. Ey sâlik, sen oradaki hayalete karşı zanna kapılma. Rüyada bir el kesilse bile bu korkulacak bir şey değildir.

9427 Eğer rüyada bir makas senin başını keserse, hem başın yerindedir, hem ömrün uzun olacaktır.

9428 Rüyada kendini iki parça da olmuş görsen, uyanınca hasta değil, sıhhatte olarak kalkarsın.

9429 Hulâsa, rüyada, bedenin noksanı korkulacak bir şey değildir; velev ki iki yüz parça olsun.

9430 Sûretle kâim olan bu dünyâ için Hazreti Peygamber: "Uyuyanın gördüğü bir rüya" demiştir.

9431 Ey sâlik; dünyanın rüya olduğunu sen taklit yoluyla kabul ve öylece rivayet ediyorsun. Hakiki sâlikler bunu, Hadis-i Peygamberi olmaksızın alenen müşahede etmişlerdir.

9432 Sen gündüz de uykudasın; bu uyku değildir deme. Gölge fer'îdir, asıl olan mehtâbdır.

9433 Senin uykunu da, uyanıklığını da, uyuyan bir kimsenin rüya içinde rüya görmesi gibi bil.

9434 O rüya gören uyumuşum zanneder, halbuki ikinci bir uykuda bulunduğunun farkında değildir.

9435 Çanak, çömlek yapan, bir kâseyi kıracak olursa, istediği zaman onu tekrar yapar.

9436 Körün her adımında kuyuya ve çamura düşmek korkusu vardır. O binlerce korku ile yolda yürür.

9437 Fakat, gören bir kimse yolun genişliğini görür, çukur ile kuyuyu bilir.

9438 Yürürken her adımda ayağı ve dizi titremez. O, her gam ve endişe ile yüzünü ekşitmez.

9439 Ey Firavun kalk, ne yapacaksan yap. Biz, her sesten, her gulyabaniden ürküp duracak takımdan değiliz.

9440 Bizim ceset hırkamızı yırt. Bir dikici vardır ki Allah'tır. Yoksa bizim için o cesetten soyunmak evlâdır.

9441 Ey küstah düşman! Biz cesetten soyunmakla bu güzeli -yâni Mahbub-u Hakîki'yi- çıplak olarak daha güzel kucaklarız.

9442 Ey ilhamsız ahmak Firavun; ten kesafetinden ve mizâc tabiatından ayrılarak mahz-ı Ruh olmak kadar güzel hiçbir şey yoktur.

Katırın: "Ben çok defa yüzükoyun düşüyorum, sen ise nadiren düşüyorsun" diye deveye şikâyeti

9443 Katır, deveye dedi ki: "Ey iyi arkadaş; yokuşlarda, inişlerde ve sarp yollarda,

9444 Sen düşmüyorsun, güzelce gidiyorsun. Ben ise yolunu şaşırmış kimse gibi, tepetaklak oluyorum.

9445 Ben ister kuru bir yol olsun, ister çamur bulunsun her an yüzükoyun düşüyorum.

9446 Bunun sebebinin ne olduğunu bana anlat ki, ben de nasıl yaşamak lâzım geldiğini öğrenmiş olayım."

9447 Deve dedi ki: "Benim gözüm, seninkinden daha parlaktır; bundan başka, bir de yüksekten bakmaktadır.

9448 Yüksek bir dağa çıkınca oradaki patikanın sonunu dikkatlice görürüm.

9449 Cenâb-ı Hak, gözüme bütün yolların iniş ve çıkışını gösterir.

9450 Ben her adımı görerek atarım, onun için sürçmekten ve düşmekten kurtulurum.

9451 Sen ise üç adımdan ötesini görmezsin. Dâneyi görür, onun altındaki tuzağı fark etmezsin.

9452 Oturmakta, inmekte ve yürümekte kör ile gözlü eşit olur mu?

9453 Cenâb-ı Hak, ana karnındaki çocuğa can verince, mizacına vücudunu kuvvetlendirecek cüz'leri çekmek istidâdını verir.

9454 Allah ihsanı kırk yaşına kadar neşv ü nema bulmak için gıda cüz'lerini cezbetmeye istekli kılmıştır.

9455 Ana karnındaki çocuk, anasının kanıyla yaşar ve ondaki cüz'leri cezbederek vücudunu besler.

9456 Cenin'in ruhuna cüz'lerin cezbini öğreten o tek Pâdişah, cesedin dağılmış cüzlerini toplayıp terkip etmesini nasıl bilmez?

9457 Bu ruh zerrelerini bir araya toplayan, sana hayat kabiliyetini veren Güneş, gıdasız olarak da varlığının zerrelerini toplayıp bir araya getirmeyi bilir.

9458 Sen uykudan uyanınca, uyku dolayısıyla gitmiş olan şuurunu ve hissini Cenâb-ı Hak derhal iade eder.

Üzeyr Aleyhisselâm'ın eşeğinin, parçaları çürüdükten sonra Allah'ın izniyle Üzeyr'in gözü önünde tekrar toplanması ve dirilmesi

9459 Ey Üzeyr! Merkebe bak ve dikkat et ki çürümüş ve kemikleri yanı başına dökülmüştür.

9460 Senin karşında onun cüzlerini ve âzâsını, başını kuyruğunu, iki kulağını ve ayaklarını birleştireceğiz.

9461 Görünürde el yok; fakat ölmüş merkebin cüz'leri birbiriyle birleşiyor, dağılmış parçaları toplu bir hâle geliyor.

9462 Parçaları toplamak kudret ve sanatına bak ki, o sanat, yâni İlâhî kudret iğnesiz olarak eskileri diker ve tamir eder.

9463 Dikildiği esnada iğne ve iplik yoktur. Öyle diker ki yivi ve yaması belli değildir.

9464 Ey Üzeyr! Gözünü aç da Haşir ve yeniden dirilişi aşikâre olarak gör ki kıyamet gününün vukua geleceğinde şüphen kalmasın.

9465 Dikkat et ki benim ayrı ayrı cüz'leri nasıl birleştirdiğimi göresin de, ölürken hayata ehemmiyet verip titremeyesin.

9466 Nitekim, uyuduğun vakit, bedenî olan hislerin yok oluşuna karşı titremezsin. Çünkü uyanınca onların avdet edeceğinden eminsin.

Oğullarının ölümü üzerine bir şeyhin ağlayıp sızlanmayışı

9467 Bundan evvel hakikat kılavuzu olan bir şeyh vardı ki arz üzerinde semâvî bir kandil idi.

9468 Ümmetler içindeki peygamberler gibi, halka irşâdıyla cennet kapısını açıyordu.

9469 Resûl-i Ekrem buyurmuştur ki: "Takvâ sahibi bir şeyh, kavmi arasında peygamber gibidir."

9470 Bir sabah evindekiler ona dediler ki: "Ey iyi huylu; sen neden böyle taş yüreklisin?

9471 Biz senin oğullarının ölümü ve bizim onlardan ayrılmamız sebebiyle, belimiz bükülmüş olarak ağlayıp feryâd ediyoruz.

9472 Sen niçin ağlayıp sızlamıyorsun? Ey büyük zât! Yoksa kalbinde merhamet yok mudur?

9473 Kalbinde merhamet yoksa, senden bizim için ne umulabilir?

9474 Ey rehberimiz olan şeyhimiz; biz bu fânî dünyada bizi bırakmayacağını umuyoruz.

9475 Mahşer gününde, Allah'ın hükm-ü tahtı kurulup tezyin edilince o meşakkatli günde bizim şefaatçimiz sensin.

9476 Kabir gecesinin gündüzü olan amansız kıyamet gününde biz senin ikramını ummaktayız.

9477 Hiçbir mücrimin aman bulamayacağı o günde bizim elimiz, senin eteğindedir."

9478 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: 'Kıyamet gününde mücrimleri nasıl ağlar bir halde bırakayım?

9479 Asîleri ağır işkence ve azaptan kurtarmak için ben candan ve gönülden onların şefaatçisi olacağım.

9480 Suçluları, büyük günah işleyenleri ne yapıp yapıp azab-ı İlâhî'den kurtaracağım.

9481 Ümmetimin sâlihleri zaten kurtulurlar o azap günü benim şefaatime ihtiyaçları olmaz.

9482 Hatta, onlar bile suçlulara şefaat ederler, onların bile sözleri geçer, hükümleri yürür.

9483 Hiç kimse başkasının suçunu almaz, yükünü yüklenmez. Yüklenen ben değilim ki, onların yüklerini alan, hafifleten Allah'tır.'

9484 Ey genç; günah yükü taşımayan kimse şeyhtir. O kimse Allah'ın yed-i kabulünde bir yay gibidir.

9485 Şeyh kimdir? Lügatte: ihtiyar, yâni saçı, sakalı ağarmış mânâsınadır. Ey ümitsiz kimse; bu beyaz kılın mânâsını bil.

9486 Siyah kıl, onun enâniyeti, yâni varlığı ve benliği demektir. Varlığından tek bir kıl bile kalmamalı.

9487 Nitekim, varlığı ve benliği kalmayınca, ister kara, ister kır sakallı olsun o pirdir.

9488 O siyah kıl, beşeriyet vasfıdır. Sakal ve saç kılı değildir.

9489 Hazreti İsâ, daha beşikte iken, genç yaşına gelmeden: "biz şeyhiz ve pîriz" diye nida etti.

9490 Oğul; eğer bir kimse bâzı vasıflarından kurtulur da bazıları kalırsa o kâmil bir şeyh olmaz, sadece yaşı büyüyen bir insan olur.

9491 Ve eğer bir kimsede siyah bir kıl, yâni beşerî sıfatlardan biri dahi kalmamışsa, işte o kimse, Allah'ın makbulü bir şeyhtir.

9492 Fakat, bir kimse sadece yaşlansa da saçı sakalı ağarsa o ne şeyhtir, ne de Allah'ın hâs, makbul kuludur.

9493 Eğer bir kıl ucu kadar o kimsede beşeriyet vasfı kalmış ise Arş'a mensup değil, afakîdir, havâstan değil, avamdandır.

Ölen çocuklarına ağlamayışından dolayı şeyhin özür dilemesi

9494 Şeyh, o sorana dedi ki: "Arkadaş; zannetme ki merhametim, muhabbetim ve şefkatli bir kalbim yoktur.

9495 Bütün kâfirler küfran-ı nimette bulundukları halde, onların hepsine karşı bizde merhamet yardır.

9496 Benim, köpeklere de merhametim vardır. Niçin insanların attıkları taşlardan inlerler diye onlara da acırım.

9497 Isıran bir köpek için: 'İlâhî; onu bu tabiattan kurtar', diye duâ ederim.

9498 'Yâ Rabbî; şu köpeklere o düşünceyi ver ki, insanlara sokulup da taşlanmasınlar', derim.

9499 Cenâb-ı Hak enbiyâ ve evliyayı âlemlere rahmet olmak üzere dünyaya getirmiştir.

9500 Allah'ın velileri, halkı Hakk'ın has dergâhına çağırırlar, Allah'a da: 'Yâ Rabbî bunları sen kurtar' diye duâ ederler.

9501 Evliyâ hazerâtı bir taraftan halka nasîhatte bulunmaya gayret ederler. Nasihatin tesiri olmayınca da: 'İlâhî! Rahmet kapını kapama!' diye tazarrûda bulunurlar.

9502 Halkın avamında cüz'î merhamet bulunur. Himmet sahibi olan havâsda ise Rahmet-i Külliye vardır.

9503 Tanrı'nın cüz'i rahmetine mazhar olan, Küllî Rahmet'e ulaşır mı, rahmet denizi kesilir ve yol gösterici olur.

9504 Ey sâlik; sen rahmet-i cüz'iyesin. Kül'le irtibat peyda et ve Rahmet-i Külliyeyi (insan-ı kâmili) bulup izinde yürü!

9505 Rahmet-i cüz'iye mazharı olan, Rahmet-i Külliye deryasının yolunu bilmez. Ufak bir gölü deniz gibi farz eder.

9506 Deniz yolunu bilmeyen, denizi nasıl bulur ve halkı oraya nasıl götürür?

9507 Böyle bir kimse kılavuzluğa kalkışıp da halkı davet edecek olursa o davet taklittir, müşahede, ilham ve te'yîd tarikiyle değildir.

9508 Hanımı şeyhe dedi ki: "Madem ki herkese merhametin var, bu sürünün etrafında çoban gibisin.

9509 Ecel ve kan alıcısının neşter vurduğu oğulların için niye ağlayıp sızlamıyorsun?

9510 Madem ki gözyaşları, merhamet şahididir; senin gözün neden ağlayıp yaş dökmüyor?"

9511 Şeyh hanımına dönerek dedi ki: "Kadın! Kış mevsimi temmuz gibi değildir.

9512 Çocukların hepsi ölseler de, yaşasalar da benim kalp gözümden gâib değillerdir.

9513 Ben onları karşımda ve muayyen bir sûrette görüyorum. O halde neden yüzümü senin gibi yaralıyayım?

9514 Çocuklarım, zamanın devranından çıkmakla beraber benim iledirler, etrafımda oynamaktadırlar.

9515 Ağlama, ayrılıktan olur. Halbuki aziz evlâdımla vuslatta ve kucaklaşmaktayım.

9516 Başkaları onları rüyada müşahede edebilirler. Ben ise uyanıkken ayan beyân görüyorum.

9517 Bu âlemden bir ân kendimi gizlerim ve ceset ağacımdan his yapraklarını silker ve dökerim."

9518 Ey falân, malûmun olsun ki, his aklın, akıl da ruhun esiridir.

9519 Ruh, esiri olan aklın bağlı elini çözünce, akıl da artık muğlak ve güç olan işleri kolayca yapabilir.

9520 Hisler ve düşünceler berrak bir su üstündeki çörçöp gibi, suyun sathını kaplar.

9521 Aklın eli, onları bir tarafa atar, su meydana çıkar.

9522 Derenin sathındaki çörçöp, su kabarcıkları gibi suyun yüzünü örter. Fakat bunlar bertaraf edilince su meydana çıkar.

9523 Allah, aklın elindeki bağı çözüp de o çörçöpü temizlemeyince, hevâ ve heves çöpleri bizim suyumuzda çoğalır.

9524 Hevâ ve heves çöpleri ruh suyunu kaplar. Hevâ ve heves güler, senin aklın da ağlar.

9525 Takvâ, hevânın iki elini bağlayınca Hak Teâla aklın iki elindeki bağı çözer.

9526 Akıl, senin müdebbirin ve kumandanın olunca da evvelce sana hâkim bulunan hisler senin mahkûmun olur.

9527 Aklı hâkim ve hisleri mahkûm olan kimse, uyanıkken de rüya görür ve bâzı müşahedelerde bulunur, kendisine Semâvât'ın gaib esrarı açılır.

Âmâ bir ihtiyarın Mushaf'ı yüzünden okuması ve tilâvet esnasında gözlerinin açılması

9528 Fakir bir şeyh, günlerden bir gün, âmâ bir ihtiyarın evinde bir Mushaf gördü.

9529 Temmuz ayında o ihtiyara misafir olmuş, iki zâhid bir kaç gün beraber bulunmuştu.

9530 Misafir kendi kendine dedi ki: "Burada Mushaf'ın ne işi var? Bu derviş âmâ!"

9531 Burada âmâdan başka kimse mevcut değilken, neden Mushaf bulunuyor? düşüncesi onun merakını artırdı.

9532 "Âmâ yalnız bulunuyor, duvarda bir Mushaf asılı duruyor. Ben, bunun sebebini soracak kadar küstah ve aklı karışmış değilim.

9533 Sorayım mı? Hayır... Susayım ve sabredeyim ki sabırla muradıma ereyim."

9534 Bu merak ve sıkıntı içinde bir kaç gün sabretti ve müşkili çözüldü. Çünkü sabır, ferah ve sürür anahtarıdır.

Davud'u halkalar yaparken gören Lokman'ın "Sormaktan sabretmek ferah ve sürura sebeptir" niyetiyle sabredip, o halkaların niçin yapıldığını sormaması

9535 Lokman Aleyhisselâm, safvet ve nûrâniyet sahibi olan Dâvûd Aleyhisselâm'ın yanına gitmişti. Onun demirden halkalar yaptığını gördü.

9536 Maddî ve mânevî yüksek bir pâdişah olan Hazreti Dâvûd, o çelik halkaları birbirine takıyordu.

9537 Lokman zırh yapma sanatını görmemişti. Davud'un imalâtına şaşırdı ve merakı arttı.

9538 (Bu neye yarar, neden halkaları kat kat yapıyor, kendisinden sorayım mı?) diye hatırından geçirdi.

9539 Sonra kendi kendine: (Sabretmek evlâdır; sabır, maksûd'a çabucak götürür bir kılavuzdur) dedi.

9540 Bir şeyi sormayınca sana daha çabuk açılır. Sabır kuşu, her şeyden daha süratli uçar.

9541 Eğer sorarsan matlûbun daha geç husule gelir. Kolay bir şey senin hırsızlık gösterinenle müşkil olur.

9542 Lokman sükût etti. O esnada Davud'un sanatıyla yapılan zırh da tamam oldu.

9543 Dâvûd o zırhı bitirdi ve kerîm ve sabırlı olan Lokman'ın karşısında üstüne giydi.

9544 "Yiğidim! Bu, savaşta paralanmamak için giyilen iyi bir elbisedir." dedi.

9545 Lokman da dedi ki: "Sabır da iyi nefeslidir, nerede bir gam ve keder varsa onun gidericisidir."

9546 Cenâb-ı Hak, sabrı Hakk'a yaklaştırmış ve birbiri arkasında zikretmiştir. Ey falân; Asr Sûresi'nin sonunu dikkatle oku!

9547 Cenâb-ı Hak, yüz binlerce kimya, -yâni tesirli ve faydalı devâ yarattı. Fakat insanoğlu, sabır gibi faydalı bir devâ görmedi.

Âmânın Mushaf okuyuşu hikâyesinin sonu

9548 Âmâya misâfir olup da duvarda bir Mushaf asılı bulunmasını merak eden kimse sabretti. Birdenbire o müşkil hâl ona aşikâr oldu.

9549 Gece yarısı Kur'ân sesi işitti ve uykudan sıçrayıp şu acayip hâli gördü:

9550 Âmâ Mushaf'tan dosdoğru okuyordu. Bunu görünce sabrı tükendi ve âmâdan o hâli sordu.

9551 Dedi ki: "Görmeyen gözünle satırları nasıl görüyor ve nasıl okuyabiliyorsun?

9552 Okuduğun bir kelimeye bakıyor ve parmağını onun harfleri üstüne koyuyorsun.

9553 Parmağının hareketleri gösteriyor ki harfleri mutlaka görüyorsun."

9554 Âmâ dedi ki: "Ey ten cehaletinden cüda olan misafir; bunu Allah'ın sanat ve kudreti için çok mu görüyor da şaşıyorsun?

9555 Ben Allah'a duâ ettim ve: 'Ey kendisinden yardım istenilen Cenâb-ı Hak! Bir kimse canına ne kadar düşkünse, ben de Kur'an okumaya öylesine düşkünüm.

9556 Hafız değilim. Okuyacağım vakit gözlerime bir nûr ver ki yanlışsız okuyabileyim.

9557 Bana iki gözümün görüşünü iade et ki Mushaf'ı alıp ayan beyân tilâvet edeyim', dedim.

9558 Allah'tan bana bir nida geldi: 'Ey amel-i sâlih ehli, ey her musibette bizden ümitvâr olan!

9559 Sende bir hüsn-ü zan ve hoş bir ümit var ki onlar sana dâima yüksel demektedirler.

9560 Ne vakit sende okumaya istek, yahut Mushaflardan kıraate arzu olursa,

9561 Ben o sırada senin gözündeki görme hissini iade ederim de Kur'an'ın yazılmış harflerini okursun.

9562 Dediği gibi de yaptı. Ben ne vakit okumak için Kur'an'ı açsam,

9563 O her şeyden haberdâr olan Ulu Pâdişah,

9564 Ve O Rabbü'l-Ahad Hazretleri görüşümü iade eder. O vakit gece karanlığım izâle eden bir kandil gibi olurum."

9565 Bundan dolayı Veliyyü'l-Hamîd olan Allah'a itiraz edilemez. Ne alırsa karşılığını verir.

9566 Ey sâlik; Bağını mı yaktı? Sana bir bağ dolusu üzüm ihsan eder; hattâ matem içerisinde iken sana düğün gibi yüzlerce sevinç ihsan eder.

9567 O elsiz çolağa -yâni hikâyesi geçen Şeyh-i Akta'ya- zembil örerken el verir; gam mâdeni olmuş, gam ve keder içinde boğulmuş bir kimseye neşeli ve mest olmuş bir gönül ihsan eder.

9568 Büyük bir kaybın karşılığı geldiği için bizden itiraz etmek gitmiştir.

9569 Çünkü bana ateşsiz de hararet geliyor; şu halde ateşimi söndürse de razıyım.

9570 Madem O, kandilsiz de aydınlık veriyor, şu halde senin kandilin gider, yahut sönerse neye feryâd ediyorsun?

Allah'ın hükümlerine; yâni kaza ve kaderine razı olup da "İlâhî bu hükmü değiştir" diye duâ ve tazarru etmeyen bazı evliyanın sıfatı

9571 Şimdi de, dünyada hiçbir şeye itiraz etmeyen mâliklerin hikâyesini dinle.

9572 Evliyadan ehl-i duâ olanlar başkadır ki, onlar bazen dikerler, bazen da yırtarlar.

9573 Evliyâullahtan başka bir cemâati tanırım ki ağızları duâdan kapalıdır.

9574 O büyük zevat Allah'ın hükümlerine razı olmuşlardır. Kazâ'nın def'ini aramak onlara haram olmuştur.

9575 Allah'ın has kulları kazada bir zevk görürler, Hükm-ü Kazâ'dan kurtulmayı talep ve duâ etmek onlara âdeta küfür gelir.

9576 Cenâb-ı Hak, onların kalbine bir hüsnü zan vermiştir ki bir musîbet dolayısıyla matem elbisesi giymezler.

Behlül'ün bir dervişe suâl sorması

9577 Behlül bir dervişe: "Ey derviş, nasılsın? Hâlinden beni haberdâr eyle." dedi.

9578 Derviş şöyle cevap verdi: "Dünyanın işi dâima murâdınca giden bir kimse nasıl olur?

9579 Seller ve dereler onun muradına göre akar, yıldızlar o nasıl ister ise öyle olur.

9580 Hayat ve ölüm, onun çavuşlarıdır ki onun murâdınca köy köy dolaşırlar.

9581 Nereye isterse başsağlığı haberi yollar, nereye isterse tebrikler gönderir.

9582 Allah yolu sâlikleri onun murâdınca sülûk ederler, o yoldan geri kalanlar da onun tuzağına düşerler.

9583 O hükmü geçen kimsenin rızâsı ve emri olmayınca dünyada hiçbir ağız gülmez."

9584 Behlül dedi ki: "Şahım! Doğru söyledin, bu dediklerin de senin yüzünde zâhirdir.

9585 Ey sâdık velî! Sen böylesin, hattâ yüz misli fazlasın, lâkin sözlerini şerh ile iyice ve açıkça beyân et.

9586 Öyle şerh ve beyân et ki sözlerin, faziletli olanların da, olmayanların da kulağına gidince kabul olunsun.

9587 Sözünü öyle izah et ki o izahından havas da, avam da istifade etsin."

9588 Söz söyleyen kemal sahibi olursa, maârif ve hakâyık sofrasını serdi mi, o sofrada her türlü aş bulunur da,

9589 Hiçbir misafir aç kalmaz, herkes orada gıdasını bulur.

9590 Kur'ân-ı Kerîm gibi yedi kat mânâsı vardır. O'nda havas için de, avam için de nasip mevcuttur.

9591 O derviş şöyle cevap verdi: "Avamın indinde şu kanaat yerleşmiştir, ki: Cihan, Allah'ın emrine râmdır ve itaat eder.

9592 Hakk'ın kazası ve hükmü olmayınca ağaçtan bir yaprak düşmez.[52]

9593 Cenâb-ı Hak, 'Gir' demeyince, ağızdan boğaza doğru bir lokma inemez.

9594 İnsanın dizgini mesabesinde bulunan istek ve arzular da o Gani Allah'ın emir ve irâdesine bağlıdır.

9595 Yerlerde ve göklerde bir zerre bile O'nun hükmü olmadıkça kanat kımıldatıp uçamaz.

9596 Allah'ın kadîm, ezelî ve nafiz olan fermanı olmayınca, O'nun tasarruf kudreti şerh ve izah edilemez. Buna dâir celâdet ve cesaret göstermek de hoş değildir.

9597 Ağaçların yapraklarını tamam olarak kim sayabilir? Nihayeti olmayan, nasıl tarife girer? Sonlu olan, sonsuz olanı târif edebilir mi?

9598 Şu kaderi işit ve anla ki, hiçbir iş, Allah'ın emir ve irâdesi olmayınca ve o irâdenin hilâfına olarak vukua gelemez.

9599 Bir kul, İlâhî Kaza'ya mutî ve onun hükmüne teslim bulununca,

9600 Tekellüfsüz, garazsız, ivazsız, hattâ ücret ve sevap talibi olmaksızın sırf emre itaat etmekten o kulun tabiatı hoşlanır.

9601 Yaşamasını nefsi için de, lezzetli hayâtın zevki için de istemez.

9602 Her nerede, yâni her kimde ezelî emre itaat mesleği varsa ölüm ve hayat o kimse için müsavidir.

9603 Öyle bir kimse; hazine sahibi olmak için değil, Allah'a ibâdet için yaşar. Hastalık korkusundan değil, Allah rızâsı için ölür.

9604 O muhterem zâtın imânı, Allah'ın rızâsı içindir. Cennet ve oradaki ağaçlar ile nehirler için değildir.

9605 O insan-ı kâmilin ahlâkı ezelden böyle gelmiştir. Riyazetle ve araştırma ile hâsıl olmuş değildir.

9606 O insan-ı kâmil, mabudunun rızâsını görünce güler. Kazanın hükmü ona şeker helvası gibi gelir.

9607 Cihan, ahlâkı ve yaradılışı böyle olan bir kulun emir ve fermanına göre hareket etmez mi?

9608 O halde: "İlâhî bu kazâyı değiştir" diye niçin duâ ve niyaz etsin.

9609 Kendi ölümü de, oğullarının ölümü de onun indinde helvanın boğaza verdiği lezzeti verir. Çünkü Allah rızâsı içindir.

---

[52] En'am Sûresi'nin 59. âyetine işarettir: "*Gaybın anahtarları O'nun katındadır, onları O'ndan başkası bilmez, karada ve denizde olanları O bilir ve bir yaprak düşmez ki, onu O bilmesin; ne toprağın karanlıklarında bir tane, ne de kuru ve yaş hiçbir şey yoktur ki, o her şeyi açıklayan Kitab'ta bulunmasın.*"

9610 Çocuklarının vefatı, o vefâlı zât için, fakir bir ihtiyara kadayıf gibi tatlı gelir.

9611 Öyle ise, Allah'ın rızasını duâda görmedikçe neden duâ etsin?

9612 O irşâd sahibi İnsan-ı Kâmil, duâyı da, şefaati da kendi merhametinden etmez, Allah'ın ilhâmıyla eder.

9613 O mübarek zât; İlâhî Aşk'ın kandilini kalbinde yaktığı andan itibaren kendi merhametini de yakmıştır.

9614 Onun aşkı vasıflarına cehennem gibidir. O vasıfların hepsini O cehennemde yakmıştır.

9615 Fakat, geceleyin yol alanlar bunları nereden anlayacaklar? Bunları, Dekûkî gibi yalnız bu devlete ulaşan kişi bilir.

Şeyh Dekûkî[53] *ve kerametleri*

9616 Dekûkî'nin hoş bir bidayeti vardır. Âşık ve keramet sahibi bir zât idi.

9617 Yeryüzünde, gökteki Ay gibi idi. Gece yürüyenlerin -yâni zulmette kalmış olan sâliklerin- ruhu ondan nûr alırdı.

9618 Bir yerde az otururdu. Bir köyde iki günden fazla oturmazdı.

9619 Derdi ki: "Eğer bir evde iki günden fazla otursam, kalbimde oranın sevgisi alevlenir.

9620 Ben meskene aldanmaktan, ona bağlanıp kalmaktan çekinirim. Ey nefis, intikâl et ve zenginleşmek için sefere çık, derim.

9621 İmtihanda hâlis ve muhlis olması için ben kalbimi hiçbir yere alıştırmam." derdi.

9622 Şeyh Dekûkî gündüzleri seyahatte, geceleri namaz ve niyazda idi. Gözü, doğan kuşu gibi, Şâh'a karşı açıktı.

9623 Halktan ayrılmıştı, fakat bu ayrılış kötü huyluluktan değildi. Erkek ve kadından uzaklaşmıştı. Fakat bu ayrılık, ikilikten, yâni halkı ve Hakk'ı ayrı ayrı görmekten değildi.

9624 Halka şefkatli ve su gibi menfaatli, hoş bir şefaatçi idi ki, halka duâ eder, duâsı da kabul olurdu.

[53] Dekûkî: Dekûka'lı demektir. Irak'ta Dekûka isminde eski bir kasaba bulunmakla birlikte Şeyh Dekûkî hakkında fazla bir malumat yoktur.

9625 İyiye de, kötüye de merhametli bir melce' idi. İnsanlara, anadan, babadan daha şefkatli idi.

9626 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: "Ey ashabım ve ümmetim; ben size bir babadan daha şefkatli ve merhametliyim.

9627 Hepiniz benim cüz'lerim olduğunuz halde, cüz'ü niçin Kül'den ayırıyorsunuz?"

9628 Bir cüz', kül'den irtibatı kesilince iş göremez hâle gelir. Bir uzuv, bedenden kesilince murdar olur.

9629 Tekrar kül'le birleşmedikçe ölü kalır, candan haberi olmaz.

9630 O cüz', hareket etse bile bu onun diriliğine delil olmaz. Çünkü yeni kesilmiş bir uzuv da kımıldar.

9631 Cüz', külden kesilince bir tarafa gider, kaybolur. Fakat kül, onun kesilmesiyle nakıs olmaz.

9632 Onun kesilmesi ve bitişmesi söz ile anlatılamaz. Bu anlatış bir haber-i nâkıstır ki misâl için irad edilmiştir.

Dekûkî kıssasına avdet

9633 Hazreti Peygamber (S.A.V.), Ali Radiyallâhü Anh'e (*Esedullâh*)[54] demiştir. Resûl-i Ekrem bu teşbihi yapmakla beraber hakikatte arslan, Ali (R.A.) gibi olamaz.

9634 Ey genç! Misâl ile benzeri arasındaki farkı bırak da Dekûkî kıssasına avdet et.

9635 Dekûkî, fetvâ hususunda halkın imamı idi, takva yolunda da melekler gibi nam salmıştı.

9636 O, seyr ü sülûkunda Kameri mat etmişti. Onun dindarlığına din bile gıpta ediyordu.

9637 Bu kadar takvâsıyla, evrâdıyla, namaza kıyâmıyla gene de Allah'ın has kullarını görmeye tâlip idi.

9638 Seferlerinden en büyük muradı bir an bir has kul ile buluşmak ve konuşmak idi.

9639 Yolda giderken: "İlâhî, beni has kullarına yakın ve mülâki eyle." diye duâ ederdi.

---

[54] Allah'ın arslanı.

9640 Yâ Rabbî, kalbimin bildiği has kullarının ben kulu, kölesi ve hizmetkârıyım!

9641 Ey ruhumun Hâlıkı olan Allah! Bilmediğim has kullarını da, hicap içinde olan bana, şefkatli kıl."

9642 Hazreti Hak da ona derdi ki: "Ey veliy-yi âzam; bu ne aşktır, bu ne hararettir ki geçmiyor?

9643 Benim muhabbetime mazhar olmuşsun, daha ne istiyorsun? Allah seninle beraberken neden beşeri talep ediyorsun?"

9644 Dekûkî derdi ki: "Ey sırlan bilen Rabbim! Kalbime niyaz yolunu sen açtın.

9645 Ben deniz ortasında oturmakta isem de, testi suyuna da tamâ etmekteyim.

9646 Ben Dâvud gibiyim ki doksan koyunum var. Öyle iken arkadaşımın bir koyununa tamâ ediyorum.[55]

9647 İlâhî, senin aşkındaki hırs, iftiharı gerektirir ve mânevî bir mertebedir, senden gayrısına olan hırs ise ayıptır ve nakıstır.

9648 Erkeklerin şehveti ve hırsı ön taraftan olur ki onu meşru bir sûrette ve izdivaç ile teskin ederler. Ahlâksız takımının şehveti ve hırsı ise kötü meseleliliktir.

9649 Erkeklerin hırsı ön taraftandır. Muhannes[56]lerin hırsı da arka cihettendir.

9650 Birinci hırs erkekliğin kemâlindendir. Öbür hırs ise rezalettir ve soğukluktur.

9651 Ah burada avamdan çok gizli bir sır vardır ki onu anlamak İçin Hazreti Mûsâ, Hızır Aleyhisselâm'ın nezdine gider.

9652 Bahsedilen zevât-ı kiramın bu hırsı, memdûhu, suya doymayan bil susuzun harareti gibidir. Sen de ey sâlik; maneviyattan her ne bulursan ona kanaat edip durma, dâima fazlasını iste!

9653 Allah'ın dergâhı, nihayeti olmayan bir bârigâhtir. Sen de bulunduğun makamı baş sedir ittihaz ederek ona bağlanıp kalma. Senin sadrın sülûk ve terakki yoludur. Dâima ilerlemeye bak.

[55] Bu hadise Sad Sûresi'nin 21-25. âyetlerinde anlatılmaktadır.

[56] Muhannes: 1. Korkak, namussuz, ahlâksız. 2. Kadın gibi olan erkek.

Mûsâ Aleyhisselâm'ın peygamberlikte ve Allah'a yakınlıktaki kemâliyle beraber Hızır'ı aramasının sırrı

9654 Ey kerîm olan kimse! Bu memduh hırsı Kelîmullah'tan öğren. Öğrenmeye iştiyakından dolayı bak Kelim Hazretleri ne diyor:

9655 "Bunca makama sahip olduğum, yüce bir peygamber bulunduğum halde kendimi görmüyor, kendime varlık vermiyorum, Hızır'ı aramaktayım."

9656 "Ey Mûsâ, sen kendi kavmini bırakmışsın, mübarek zâtın izine düşmüşsün.

9657 Sen korkudan da, ümitte de kurtulmuş büyük bir peygambersin. Daha kadar dolaşacak, ne kadar ve nereye kadar arayacaksın?

9658 Aradığın sende... Bunu sen de bilirsin. Ey semâ kadar yüksek peygamber, zeminde ne kadar dolaşacaksın?"

9659 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: Bu melâmeti etmeyiniz. Güneşle ayın yolunu kesmeyiniz.

9660 Ben zamanın sultânı bir velî olan Hızır ile sohbet için Mecmau'l-Bahreyn'e kadar gidiyorum.

9661 Hızır'ı, hakikâte ulaşmak için, sebep kılacağım; bunun için de uzun müddet sefer edeceğim.

9662 Himmet ve azimet kanatlarıyla yıllarca uçacağım; yıllar ne demek? Binlerce yıl geçse bile yine onu arayacağım.

9663 Onu aramak için gideceğim. Bu gidiş onu bulmaya değmez mi? Cânânın aşkı ekmek aşkından aşağı mıdır?

9664 Amca! Mûsâ ve Hızır bahsinin sonu gelmez. Onu bırak da Dekûkî kıssasını söyle.

Dekûkî kıssasına avdet

9665 Allah rahmet eylesin Dekûkî demiştir ki: "Uzun müddet Allah'ın meşrık ve mağribi arasında seferler yaptım.

9666 Yıllarca ve aylarca Hakikat Ay'ının, yâni Allah'ın aşkıyla, yoldan bîhaber ve Hakk'ın kudret ve sanatına hayran olarak seferlerde bulundum."

9667 Biri ona dedi ki: "Toprak ve taş üstünde yalınayak gidiyorsun." Dekûkî cevap verdi ki: "Ben hayranım, kendimde değilim, şaşkınım.

9668 Sen bu ayakları zemin üzerinde yürüyor görme. Çünkü âşık yakinen şüphesiz Gönül yurdunda sefer eder.

9669 Yolu, menzili, yolun kısalığını ve uzunluğunu gönül ne bilir? Çünkü o, kalbi okşayıp taltif eden Allah'ın mestidir.

9670 Uzunluk ve kısalık cesedin vasıflarıdır. Ruhların seyri ise başka bir gidiştir."

9671 Ey sâlik; sen babanın nutfesinden akıl ve şuur sahibi oluncaya kadar bir çok tahavvülât geçirdin ve durumdan duruma sefer ettin. Lâkin o seferler ne adımla, ne menzil ile, ne de nakil ile idi.

9672 Devr ve deyrde ruhun seyrüseferi bilâ keyfiyettir. Bizim cismimiz seyrüseferi ruhtan öğrenmiştir.

9673 Şimdi Dekûkî de cismânî seferi bırakmış, mânevî bir keyfiyete bürünüp gizlice bilâkeyfiyet gitmektedir.

9674 Dekûkî dedi ki: "Bir gün (Yâr) in nurlarını insanda göreyim diye müştak oldum.

9675 Denizi damlada, güneşi zerrede görmek istedim.

9676 Akıl ve ruh kademiyle bir deniz kıyısına vâsıl oldum ki gündüz gecikmiş, vakit akşam olmuştu."

Deniz kenarında yedi mum misalinin görünmesi

9677 "Ansızın uzaktan yedi mum gördüm[57]. Ona doğru sâhile koştum.

9678 O mumlardan her birinin nuru hoş bir sûrette gökyüzüne kadar yükselmişti.

9679 O kadar şaşırdım ki şaşkınlık bile şaşırdı. Hayret dalgası aklın başını aştı.

9680 Diyorum ki: bunlar nasıl mumlardır ki, bu kadar parlak oldukları halde halkın gözü onları görmüyor?

9681 Ay'dan daha parlak olan bu mum önünde halk kandil aramaktadır.

9682 Acaba halkın gözlerinde bir bağ mı var ve o bağı, dilediğini hidâyete çıkaran Cenâb-ı Hak mı bağlatmıştı ki bu kadar parlak nurları görmüyorlar?"

[57] Mesnevî Şârihi Şeyh İsmail Ankaravî'ye göre bu yedi mumdan maksat, "yediler" denilen evliyâullah hazerâtıdır.

O yedi mumun bir mum gibi olması

9683 "Tekrar gördüm ki o yedi mum bir oldu ve onun nuru feleğin cebini yırttı.

9684 Tekrar o bir, yedi oldu. Benim mestliğin ve hayranlığım artı ı.

9685 O mumlar arasında öyle birleşme vardı ki, dil ile ifâde etmeye imkân yok.

9686 Bir kimse bir görüşte idrâk eylediğini yıllarca lisâniyle anlatamaz.

9687 İdrak ve şuurun bir ân içinde gördüğünü kulak yıllarca dinlese anlayamaz.

9688 Çünkü bu bahsin sonu yoktur. Ey sâlik; sen kendine doğru git ve her şeyi kendinde bulmaya cehdet! Sen öyle bir câmi-i kevnsin ki ben sana lâyık olan senâyı etmekten âcizim.

9689 O mumlar, Nişân-i Kibriyâdan nedir? diye koşarak ilerledim.

9690 Kendimden geçiyor ve harab oluyordum; acele koşmaktan nihayet yere düştüm.

9691 Bir müddet kendimde ve aklım başımda olmaksızın toprak üstünde yattım.

9692 Tekrar şuurum başıma geldi, kalktım. Yürürken sanki ne baştım, ne ayaktım."

Mumların yedi insan olarak görünmesi

9693 Yedi mum, nazarımda yedi insan oldu ki onların nuru gökkubbeye kadar yükseliyordu.

9694 Onların nuru karşısında gündüz aydınlığı tortu gibi kalıyordu. O nur, sâir nurları silip süpürüyordu."

Tekrar o mumların yedi ağaç olması

9695 "Tekrar o kimselerin her biri bir ağaç şeklini aldı. O ağaçlardaki yeşilliğin güzelliğinden göz mesut oluyordu.

9696 Yapraklarının çokluğundan dalları gözükmüyordu. Meyvelerinin fazlalığından yapraklar da kaybolmuştu.

9697 Her ağacın dalı Sidretü'l-Müntehâ[58]ya erişmişti. Hayır, Sidre ne olur? O dallar Âlem-i İmkânın da hâricine çıkmıştı.

[58] Sidretü'l-Müntehâ: İnsan ilminin nihâyet bulduğu bir makam ki, Cebrail Aleyhisselâm'ın menzili imiş.

9698 Ağaçlardan her birinin kökü yerin dibine kadar girmiş ve Arzı taşıdığı vehmedilen öküzle balığı da geçmişti.

9699 O ağaçların kökü, dallarından ziyâde güleryüzlü idi ki, akıl, onların bu şenliklerinden alt üst oluyordu.

9700 Olgunluktan yarılan meyvelerinden su gibi nur şimşekleri fışkırmakta idi."

O ağaçların halk gözünden gizli olması

9701 "Bu daha şaşılacak bir şeydi ki, onların yanından, yüz binlerce halk sahradan ve kırdan gelip geçerdi.

9702 Gölge bulmak arzusu ile can verirlerdi. Kilimden, keçeden gölgelik yaparlardı.

9703 O ağaçların gölgesini görmezlerdi. Böyle ma'lûl olan gözlere yüzlerce yazıklar olsun.

9704 Allah'ın kahrı böyle gözleri mühürlemişti ki, Kamere bakıyorlar da Süha görüyorlardı.

9705 Öyle gözler zerreyi görür de güneşi müşahede etmez. Böyle olmakla beraber Allah'ın lûtuf ve kereminden ümit kesilmez.

9706 Yanlarından geçen kervanlar, nevâlesiz kalmış iken, bu ağaçların dökülen olgun meyvelerini göremiyorlar. İlâhî bu nasıl bir sihirdir?

9707 Halk, çürümüş elmayı kapabilmek için birbirine girer ve onu çiğner de boğazı kuru kalır.

9708 O ağaçlardaki çiçeklerin her yaprağı, dallar üstünden, 'ne olurdu bizi bilselerdi' derler.

9709 'Ey bedbaht halk, bizim tarafımıza gelin', diye her ağaçtan ses gelir.

9710 Fakat Allah'tan ağaçlara: 'biz onların gözlerini bağladık. Hayır, onlar için sığınacak yer yoktur' diye nida gelir.

9711 Eğer onlara birisi: 'Bu tarafa gelin de şu ağaçlardan yâni evliyâullahtan saâdet devşiriniz.' dese,

9712 Hepsi de derler ki: 'Bu miskin sarhoş, İlâhî takdirle çıldırmış.

9713 Bu miskinin beyni sonu gelmez hülyâ ve riyazetle soğan gibi çürümüş' derler.

9714 Halkı evliyâullah nezdine davet eden kimse şaşırarak der ki: 'Yâ Rabbî, halkın gözündeki bu perde ve düşmüş oldukları bu dalâlet nedir?

9715 Türlü türlü halk, yüzlerce akıl ve rey ile beraber, evliyâullah tarafına gidemiyorlar.

9716 Halkın akıllı ve zekileri hep birden inkâra düşmüşler. Onların bu azgınlığına, bu isyanına bakıyorum da şüpheleniyorum:

9717 Ben mi deli ve şaşkın oldum, yoksa şeytan başıma bir şey mi vurdu?

9718 Rüya mı, hayâl mi görüyorum diye her lahza gözlerimi oğuşturuyorum.

9719 Fakat bu nasıl rüya olur. Ben, işte, ağaçların yanına gidiyorum ve yemişlerden yiyorum. O halde nasıl olur da onları tasdik etmem.

9720 Sonra münkirlere bakıyorum; görüyorum ki, bu velâyet bahçesinden haberleri bile yok...

9721 Onlar son derece fakr ve ihtiyâç içinde ve yarım koruk için can feda edecek derecede oldukları halde,

9722 Bir ağaç yaprağının iştiyakı ve hırsı ile soğuk bir âh çekerlerken;

9723 Bu halkın milyonlarcası o ağaçlardan ve o meyvelerden kaçmaktadır.

9724 Tekrar diyorum ki: Acaba, ben kendimde değil miyim? Acaba bir hayâl dalına mı tutunmuşum?

9725 Dikkat et ki (*Hattâ izestey'ese'r-rusülü*) Nazm-ı Kerîmini (*Vezannû ennehûm kad kuzibü*[59])'ya varıncaya kadar oku!

9726 Dalâlet eşkıyasının inkârda birleşmelerinden peygamberlerin ruhu şüpheye düşmüştü.

9727 Şek ve şüpheden sonra onlara bizim yardımımız geldi. Ey sâlik! Sen o münkirleri terk et, can ağacına çık.

9728 Onların meyvelerinden ye ve nasibi olanlara ve her lahza sihir öğrenenlere verip, yedir.

9729 Halk derler ki: 'Bizi davet edenlerin sesi nedir ve ne içindir? Sahra'da ne ağaç var, ne meyve?

9730 Sizin yakınınızda bağ ve sofra var diyorlar. O çılgınların bu sözlerinden şaşırdık.

9731 Gözümüzü oğuşturuyoruz ve bakıyoruz ki burada bağ yoktur, gördüğümüz ya boş bir kır, yahut sarp bir yoldur.

---

[59] Yusuf Sûresi'nin 110. âyeti: "*Nihayet peygamberleri (onların iman etmelerinden) ümit kesecek hale gelince ve kendilerinin yalancı durumuna düştüklerini sanınca, onlara yardımımız geldi, yetişti dilediklerimiz kurtarıldı. Suçlular topluluğundan bizim azabımız geri çevrilemez.*"

9732 Beyhude yere bu kadar uzun dedikodu acaba nasıl olur? Eğer bahsettikleri ağaçlar mevcut ise nerededir?"

9733 Ben de o münkir gibi şaşıyorum da halkın gözünde olan bu mührü Cenâb-ı Hak acaba niçin bastı diyorum?

9734 Bu münazaalardan, -yâni; münkirlerin inkârda ısrar etmelerinden- Hazreti Muhammed (Sallallâhü Aleyhi Vesellem) şaşkınlıkta kaldığı gibi, bir insanın peygamberlik dâvasına karşı Ebû Leheb de şaşmıştır.

9735 O şaşırmayla bu şaşırma arasında derin bir fark vardır ki birinci şaşırma: Sultân-ı Âzam olan Cenâb-ı Hak bu kâfirler hakkında ne yapacaktır? demektir.

9736 Ey Dekûkî; süratli git ve sus! Duyup, anlayan kulak kıtlığı varken, daha ne kadar söyleyeceksin?

O yedi ağacın bir ağaç olması

9737 Dekûkî dedi ki: "Bahtım yaver oldu, ileri gittim. O yedi ağacın hepsi de bir ağaç oldu.

9738 Ağaçlar her an yedi oluyor, bir oluyor. Bense o esnada hayretten ne hale geldiğimi bilir misin?

9739 Sonra o ağaçları namazda gördüm ki cemâat gibi muntazam saf teşkil etmişlerdi.

9740 Ağacın biri imam gibi önde, diğerleri arkada ve kıyam halinde idiler.

9741 Ağaçların o kıyamı, rükûu, ve sücûdu bana çok acâib göründü.

9742 O esnada Allah kelâmını hatırladım: Cenâb-ı Hak "Yıldız ve ağaç Allah'a secde eder[60]" buyurmuştu.

9743 Bu ağaçların ne dizleri, ne de belleri var. Bu nasıl bir namazdır?

9744 (Ey Nurlu Dükûkî! Sen hâlâ bizim fiillerimize hayret mü ediyorsun?) diye kalbime bir ilham vâki oldu."

[60] Rahman Sûresi'nin 5-6. âyetine işarettir: "*Güneş de ay da bir hesap iledir. Bitkiler ve ağaçlar secde etmektedirler.*"

O yedi ağacın yedi kişi olması

9745 "Bir müddet sonra o ağaçlar yedi kişi oldular ki, hepsi de, Allah rızâsı için diz çökmüşlerdi.

9746 Gözümü oğuşturdum ve: o yedi arslan kimlerdir ve dünyada ne iş tutarlar? diye baktım.

9747 Ben yoldan gelip de onlara yaklaşınca uyanık bir gönülle selâm verdim.

9748 O kavim; 'Ey büyüklerin medâr-ı iftiharı ve baş tacı olan Dekûkî!' hitâbıyla selâmımı aldılar.

9749 Kendi kendime dedim ki: 'Beni nasıl tanıdılar? Halbuki evvelce beni görmemişlerdi.'

9750 Kalbimden geçeni çabucak keşfettiler ve aşağıdan yukarıya doğru birbirine baktılar.

9751 Gülerek bana cevap verdiler ve dediler ki: 'Ey azîz; bu sır şimdi sana gizli midir?

9752 Allah'ın aşkıyla hayrete düşmüş olan bir gönüle sağın, solun, yâni bütün dünyanın esrarı nasıl gizli kalır?'

9753 Kendi kendime dedim ki: 'Bunlar Hakikât âlemine ulaşmışlar, alâ... Fakat bu sûrete ait ismi, bu sûrete ait harfi nasıl biliyorlar?'

9754 İçlerinden biri dedi ki: 'Velî bir adı bilmezse, bilmiş ol ki o cahilliğinden değil, istiğrak hâlinde bulunuşundandır.'

9755 Ondan sonra: 'Ey pâk dost! Namazda sana uymak istiyoruz.' dediler.

9756 Ben de; 'Peki, lâkin biraz mühlet verin ki benim zamanın devrine ait bazı müşkillerim var.

9757 Sizin pâk olan sohbetinizle o müşkiller halledilsin. Üzüm bile topraktan sohbet vâsıtasıyla yetişir.

9758 İçi sağlam bir tohum, bir müddet kara toprakta halvet ve onunla sohbet eder.

9759 Kırmızı veya sarı rengi ile kokusu kalmayıncaya kadar kendini toprakta mahveyler.

9760 O tohumun mahiv'den sonra (kabz)'ı kalmaz (bast) haline girer ve kanat açarak ileri gider.

9761 O tohum, kendi aslı olan toprakta kendinden geçince, onun tohumluk sûreti gider; onda mânâ cilvesi zuhur eder.'

9762 'Ferman senindir', diye başlarıyla kabul işareti ettiler. Onların o baş işaretinden benim kalbimde bir hararet hâsıl oldu.

9763 Bir müddet o seçilmiş kimselerle murakabe ettim ve kendimden geçtim.

9764 O müddet içinde ruhum, zaman kaydından kurtuldu. Çünkü zaman genci ihtiyarlatır.

9765 Bütün değişmeler zaman'dan peydâ olmuş, zaman'dan kurtulan, değişmelerden de kurtulmuştur.

9766 Zaman kaydından bir an dışarı çıkarsan, sende keyfiyet kalmaz. O vakit bilâkeyfiyet olan Hakk'ın mahremi olursun.

9767 Zaman'a tâbi olanlar, zaman ötesine âgâh değildir. Zaman ehli olanlar için o hâle karşı, hayretten başka yol yoktur.

9768 Zaman ve zaman ötesi erbâbından her birini, ona mahsus olan makama bağlamışlardır.

9769 Her makama, bir muhafız tayin olunmuştur ki onun izni olmayınca orada bulunan kimse makamını terk edemez.

9770 Eğer o kimse kendi makamından ayrılıp başkalarının makâmına heves etse,

9771 O anda, çevik olan müvekkilleri, onun dizgini ucundan tutup çekerler ve kendi makamına getirirler.

9772 Ey kurnaz kimse! Eğer o muhafızları görmüyorsan kendine bak! İhtiyar ve irâden elinde mi senin?

9773 Sen bir şey yapmak istiyorsun, elin ayağın da tutuyor? Öyle olduğu halde niçin bir mahpus gibi o şeyi yapamıyorsun?

9774 Sen insan için muhafızlar bulunduğunu inkâr ediyorsun da dilediğin şeyden seni alıkoyana, nefsin tehditleri diyorsun."

Dekûkî'nin imam olmak için ileri geçmesi

9775 Bu sözün sonu gelmez. Çabuk koş, ey Dekûkî, namaz vakti oldu. İleri geç, imam ol!

9776 Ey cihanın yegânesi, iki rekat namaz kıldır ki zaman senden zînet bulsun.

9777 Ey basiret gözü nurlu olan zât! Namazda imâmın gözünün nurlu olması gerektir.

9778 Ey büyük kimse, gözü görmeyen bir adamı imamete geçirmek şerîatta mekruhtur.

9779 Kör, hafız ve fakîh de olsa, gözü gören sefihin imameti ondan evlâdır.

9780 Körün necâsetten sakınması mümkün değildir. Perhizin ve sakınmanın asıl vâsıtası gözdür.

9781 Âmâ olan geçerken pisliği görmez, sürünmek ve bulaşmak ihtimâli vardır. Dilerim, hiçbir mü'minin gözü kör olmasın.

9782 Zâhir gözü görmeyendeki necâset de zâhirdir. Bâtın gözü görmeyendeki necâset ise gizlidir.

9783 Bu zâhirî olan necâset su ile temizlenir, bâtınî necâset, yâni ahlâk pisliği ise dâima artar.

9784 Bâtınî necâsetler meydana çıkınca, onları gözyaşından başka bir şeyle yıkamak ve temizlemek mümkün değildir.

9785 Cenâb-ı Hak, müşrik için "necis" demiştir[61]. O necâset onun dışında değildir.

9786 Müşrik ve kâfirin dışı mülevves değildir. O necâset onun ahlâkini ve dinindedir.

9787 Bu zâhirî necasetin pis kokusu yirmi adımlık yerden duyulur. Bâtınî necâsetin pis kokusu ise Acemistan'daki Rey şehrinden, Şam şehrine kadar gelir.

9788 Ve hattâ, göklere çıkar da cennetteki hurilerin ve oranın hâzini bulunan Rıdvânın genzine kadar gider.

9789 Şu söylediğim senin anlayacağın derecededir. Doğru anlayan kimselerin hasretiyle ölüyorum.

9790 Anlayış, su gibidir, cesed de testi misâlidir. Testi kırılınca içindeki su dökülür.

9791 Bu beden testisinin beş tane büyük deliği vardır: Fehim suyu onlardan akıp gittiği için içinde ne su kalır, ne de kar bulunur.

9792 "*Gözlerinizi sımsıkı yumun*[62]" emrini işittiğin halde, ayağını doğru adın.

9793 Ağzından çıkan söz anlayışını götürür, kulak ise kum gibidir ki senin su misâli olan anlayışını içer.

---

[61] Tevbe Sûresi'nin 28. âyetine işarettir: "*Ey iman edenler! Müşrikler bir pisliktirler. Artık bu yıldan sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar...*"

[62] Tevbe Sûresi'nin 30. âyetinden: "*(Resûlüm!) Mü'min erkeklere, gözlerini (haramla) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle...*"

9794 Diğer delikler, yâni havâs-ı sâire de, senin gizli anlayış suyunu çeker ve akıtır.

9795 Denizden bile, yerine koymamak şartıyla, su alsan nihayet o denizi çöl yapmış olursun.

9796 Vakitsiz olmasaydı, denizden giden suları, onların yerine karşılık olan suların ne çeşit ve neden geldiğini söylerdim.

9797 Ki denizin o kadar harcetmesinden sonra karşılık olarak yerine gelen suları anlatırdım.

9798 Yüz binlerce canlı mahlûk denizden yer ve içerler, bulutlar da onu hâriçten cezbederler.

9799 Deniz sarf ettiğinin karşılığını alır. O karşılıkların nereden geldiğini ise akıl ve fikir erbabı bilir.

9800 Bazı kıssaların nakline başlamıştık, aceleden o kıssalar bu kitapta tamamlanamadı.

9801 Ey Hakk'ın ziyası olan cömert Hüsâmüddîn, dokuz felek ile dört rükün, yâni; anâsır-ı erbaa, senin gibi bir Şâh-ı Mânevi doğurmadı.

9802 Ey gelişinden ruhun ve kalbin mahçup olduğu Hüsâmeddin; ruh da, kalp de senin gelişinden mahçup olmuştur.

9803 Ben geçmiş kavimleri ne kadar methettim, fakat benim o medihlerden maksadım sensin.

9804 Duâ, çıktığı evi bilir. Sen kimin nâmına istersen senâda bulun.

9805 Medihleri namahrem ve nâehil olanlardan gizlemek için Cenâb-ı Hak bile Kur'ân'daki kıssaları ve misalleri irad eylemiştir.

9806 Her ne kadar o ettiğim medih, senden mahçup olduysa da, Allah, fakirin cehd ve gayretini kabul eder.

9807 Cenâb-ı Hak, aczini itirafını kabul eder ve âcizi muaf tutar. Körün gözünden iki damla yaş kâfidir.

9808 Kuşlara, balıklara varıncaya kadar her mahlûk bilir ki, ben kapalı sûrette, o nâmı hoş olan Hüsâmeddin'i methettim.

9809 Bu kapalı medhi onun için yaptım ki, hasetkâr olanların âhı ona dokunmasın, onun haline karşı hasûdlar diş bilemesin.

9810 Zâten hasûd olan, onun hayâlini nasıl bulur. Bir tûtî, fare deliğinde nasıl uyur?

9811 O hasudun gördüğü hayâl, Çelebi'nin hayali değil, hasudun hilekârlığıdır. O gördüğü hilâl değil, ağarmış kaşının bir kılıdır.

9812 Ey Hüsâmüddîn! Senin medhini haset ehlinin anlamaması için, beş histen ve yedi kat gökten hariç olarak söylerim. Lâkin şimdi yaz ki Dekûkî imamlık etmek için ileri geçti.

O kavme imamlık etmek için Dekûkî'nin ileri geçmesi

9813 *Tahiyyata* ve *ibadillahissalihin*e selam vermek hususunda bütün peygamberlerin medhi yoğrulmuştur.

9814 Bütün medih ve senâlar ve selâm ve duâlar birleşmiş, bir leğene boşaltılan kâseler gibi olmuşlardır.

9815 Binâenaleyh hakikatte methedilen birden fazla değildir ki, tek övülmeye lâyık olan, Allah'tır. Bütün mezhepler bu hususta birdir.

9816 Çünkü her övgü, Hakk'ın nuruna ve kemâl lutfuna âittir. Sûretlere ve şahıslara yapılan övgü iğretidir.

9817 Müstahak olmayanı kim metheder? Lâkin mahlûkâtı methedenler, zanlarında yollarını şaşırmışlardır.

9818 Meselâ bir duvara Ay'ın nuru akseder. Duvar da o nuru bürünür.

9819 Akseden nur, aslına ricat edince duvar karanlıkta kalır. Duvarı parlak diye metheden asıl nurun sahibi olan Ay'ı kaybetmiş ve senâsında geri kalmış olur.

9820 Kuyu içine aksetmiş Ay nurunu görüp de, başını kuyuya eğmek ve aksi medh ve sena eylemek gibi olur.

9821 Onun cehaleti, yüzünü tersine çevirmiş, yâni Ay'ı bırakıp kuyudaki aksini methetmeye sevk eylemişse de, hakikatte yine Ay'ı methetmiş olur.

9822 O kimsenin methi Ay'adır, duvardaki akse değildir; bu mâcerâ galat olursa, yâni Hâlık değil de mahlûku methedilirse o övgü, küfür ve isyan olur.

9823 O sapık kimse bedbahtlığından cüretkâr olur da Ay semâda iken o zeminde zanneder.

9824 Bu âlemdeki güzellerden bazı insanlar perişan olurlar, şehveti izâle eyledikten sonra da pişmanlığa düşerler.

9825 Çünkü bir hayâle, yâni fâni bir vücuda yaklaşmış ve fakat, hakîkatten pek uzaklara düşmüştür.

9826 Ey mecazî âşık; hayâle karşı olan meylin sana kanat olursa o meyil, o kanatla hakikate yükselir.

9827 Şehvetini izâle edince iffet ve ismet kanadın dökülür. Sen topal ve uçamaz olursun, o hayâl de senden kaçar.

9828 Kanadını muhafaza et ve böyle şehvetperest olma ki meyil kanadın seni cennete götürsün.

9829 Şehvetperest olanlar, kendilerini işret edip, zevk ve safa ile yaşıyorlar sanırlar. Haberleri yok ki bir hayâl üzerine kendi kanatlarını yolarlar ve hakikate pervâz etmekten âciz kalırlar.

9830 Bu nükteyi başka bir yerde anlatmak borcum olsun. Şimdi bana mühlet ver, hâlim yok, susayım.

O yedi kişinin Dekûkî'ye iktida etmesi

9831 Dekûkî namazda ileri geçti, yâni imam oldu. O yedi kişi atlas kumaş gibi idi ki, Dekûkî onların saçağı idi.

9832 O şahlar katarı, saf olup o ünlü imama uydular.

9833 Tekbir getirip namaza girince kurban gibi bu âlemden çıktılar.

9834 Ey imâm! İftitah tekbirinde (*Allâhü Ekber*) demenin mânâsı, "İlâhî, senin huzurunda kurban olduk", demektir.

9835 Kurban kestiğin vakit (*Allahü Ekber*) diyorsun. Namaza durmak ve iftitah tekbirini almak da, öldürülmeye müstahak olan nefsi kesmek gibidir.

9836 O esnâda ten İsmail, can da İbrâhim Halil Aleyhisselâm gibidir ki can, cismin hevâ ve hevesini kesmek için tekbir getirmiştir.

9837 Ten, şehvetlerden ve hırslardan ölüp kurtulmuş, namazda (*Bismillahirrahmanirrahîm*) demekle boğazlanmıştır.

9838 Namaz kılanlar, kıyamette olduğu gibi Huzuru İlâhî'de saflar teşkil ederek muhasebe ve münâcata gelirler.

9839 Namazdakiler, Huzur-u Hak'ta gözyaşı dökerek ve kıyamet gününde kabirden kalkıp mahşer yerinde dikilir gibi dururlar.

9840 Cenâb-ı Hak diyecektir ki: "Sana verdiğim bu kadar mühlet içinde ne kazandın ve bana ne getirdin?

9841 Ömrünü nasıl bir amelde bitirdin, rızkını ve kuvvetini hangi işte ifna ettin?

9842 Gözünün cevherini nerede eskittin, beş duyunu nerelerde kullandın?

9843 Gözünü, kulağını, aklını; hayat, irâde, ilim, kudret gibi Arş'a ait cevherleri harcadın, onlara mukabil Arz'dan ne satın aldın?

9844 Sana bel ve kazma gibi el, ayak verdim. Ben onları kendi lûtfumla bağışlamıştım. Ne oldular?"

9845 Huzur-u İlâhî'den böyle yüz binlerce dertli haberler ve sualler gelir.

9846 Kıyamda iken bu sözler Cenâb-ı Hak tarafından vârid olur. Muhatap olan da utancından iki kat olup rükûya varır.

9847 O kimse, utandığından ve ayakta duracak kuvveti kalmadığı için rükua gider ve (*Sübhane rabbiyel-azim*) diye Hakk'ı tesbih eder.

9848 Sonra; rükûdan başını kaldır da Hakk'ın suallerine cevap ver, diye fermân-ı İlâhî gelir.

9849 Rükûdan başım mahçup olarak kaldırır, fakat tekrar yüzü üstüne düşer.

9850 Tekrar ona: "Secdeden başını kaldır, yapmış olduklarından haber ver", diye ferman gelir.

9851 O mahçup bir halde başını kaldırırsa da tekrar yılan gibi yüzü üstüne kapanır.

9852 Cenâb-ı Hak tekrar: "Başını kaldır ve izâhat ver! Yaptıklarını senden birer birer soracağım." buyurur.

9853 Allah'ın heybetli hitabı onun ruhuna tesir ettiği için ayakta duracak kuvveti kalmaz,

9854 O ağır yükün tesirinden, dizleri üstüne çöker. Cenâb-ı Hak ise: "Söz söyle, halini beyan eyle!" der.

9855 "Sana nimet vermiştim, nasıl şükrettiğini söyle! Sana sermaye vermiştim, onunla ettiğin istifadeyi göster!"

9856 O kimse selam verirken yüzünü sağ tarafına, ervah-ı enbiyâ ve melâike tarafına çevirir ve:

9857 "Mânevî pâdişahlar, şefaat ediniz ki, bu kötünün ayağı ve kilimi çamura batmış." der.

Namazda sağ tarafa selam vermenin, kıyamette hakkın hesaba çekmesinden korkarak peygamberlerden yardım ve şefaat talep etmeye işaret olduğunun beyânı

9858 Peygamberler derler ki; "Çâre ve yardım günü geçti. Çâre dünyada olabilirdi. Orada sâlih amellerde bulunmadınız, o günler gitti.

9859 Sen vakitsiz öten bir kuş gibisin, ey talihsiz, git, bizim kanımıza girme!"

9860 Yüzünü sol tarafa, akraba ve taallukâtının bulunduğu cihete çevirir. Onlar da ona; "Sus, yardım isteme...

9861 Kendi cevabını Allah'a kendin ver. Efendi, biz kim oluyoruz ki yardım edelim? Bizden el çek!" derler.

9862 Ne bu taraftan, ne o taraftan fayda görür, o zavallının ruhu çaresiz kalır, kalbi parça parça olur.

9863 O miskin adam herkesten me'yûs olunca duâ için iki elini kaldırır.

9864 "Yâ Rabbî cümleden ümidimi kestim. Evvel ve âhir kuluna melce ve penâh sensin ve senin rahmet ve mağfiretine nihayet yoktur." der.

9865 Namaz yumurtasından civcivi çıkara gör. Dâne toplayan kuş gibi tâzimsiz ve tâdilsiz başını yere koyup kaldırma!

Dekûkî'nin, namaz esnasında, batacak bir gemi halkının feryadını işitmesi

9866 O Dekûkî imâmete niyet etti, deniz kenarında namaza durdu.

9867 O cemâat, O'nun arkasında durdular. İşte mükemmel bir cemâat ve seçilmiş bir imam...

9868 Dekûkî, denizden, "imdad imdad" diye bir feryâd işitti ve ansızın gözüne bir gemi ilişti.

9869 Dalgalar arasında, kaza, belâ ve musibete uğramış bir gemi idi bu...

9870 Hem gece, hem bulutlu bir hava, hem de dalga... Bu üç beraber bir de batma korkusu vardı.

9871 Azrail gibi sert bir fırtına peydâ olmuş, sağdan soldan dalgalar kabarmıştı.

9872 Gemidekiler korkudan erimişler: "Aman imdad!" diye haykırmaya başlamışlardı.

9873 Ağlaya ağlaya ellerini başlarına vuruyorlardı. Kâfiri de, dinsizi de mü'min ve muhlis olmuşlardı.

9874 O esnâda Allah'a yüz türlü münacaat ve tazarruda bulunuyorlar, candan, gönülden ahidler ve nezirler ediyorlardı.

9875 Her tarafa dönüp dolaşan yüzleri hiç kıbleye çevrilmemiş olanlar bile, başları açık secdeye kapanmışlardı.

9876 Halbuki evvelce onlar, "Bu ibadetin faydası yok" diyorlardı. Fakat o anda Allah'a kulluk ve ibadette yüzlerce hayat görüyorlardı.

9877 Dostlarından, dayısından, amcasından, babasından, anasından hülasa, herkesten ümit kesmiş bir halde idiler.

9878 Zâhidi de fâsıkı da şaki bir herifin can çekişirken olduğu gibi, mü'min, mütteki olmuştu.

9879 Gemidekilere ne soldan fayda vardı, ne sağdan. Hileler öldü, bitti mi duâ zamanı gelir...

9880 Onların duâsından, inleyip âh etmesinden gökyüzüne kara dumanlar çıkıyordu.

9881 Şeytan ise, insanlara düşman olduğu için o sırada: "Ey köpeğe tapanlar! İşte size iki illet!

9882 Ey münkirler ve münafıklar! Hem korkun, hem geberin... Nihayet bunların ikisi de gelecektir." diyordu.

9883 "Buradan halâs olduktan sonra gözünüz aydın olur da yine her biriniz şehvet için yaratılmış birer şeytan olursunuz.

9884 Hiç hatırınıza gelmiyor mu ki, muhataralı günlerde, Allah sizin elinizden tutmuş ve o muhataradan kurtarmıştır."

9885 Şeytan'ın bu nidası devam edip duruyordu. Fakat bu sözü iyi bir kulaktan başkası işitmiyordu.

İhtiyatkâr kimsenin tasavvurları

9886 Öyle ki ansızın bir arslan gelip bir adamı kapar ve orman içine çeker.

9887 O adam, o götürülüş esnasında ne düşünürse ey din üstadı sen de öyle düşün.

9888 Kazâ ve kader arslanı bizi yokluk ormanına çekip götürüyor. Bizim canımız ise işlerle, sanatlarla meşgul oluyor.

9889 Bu da şuna benzer: Halk, fakr ve zaruretten korkar da boğazına kadar tuzlu suya batarlar.

9890 Eğer fakirlikten korkacakları yerde Allah'tan korksalardı kendilerine arz üzerinde defineler ve hazîneler keşfolunurdu.

9891 Halkın hemen hepsi de gam korkusundan gamın tâ kendisi olmuş, varlık kaygısı ile yokluğa düşmüşlerdir.

Geminin kurtulması için Dekûkî'nin duâ ve şefaat etmesi

9892 Dekûkî, gemide kopan kıyameti görünce merhameti coştu ve gözyaşları aktı.

9893 Dedi ki: "Yâ Rabbî; onların yapmış olduklarına bakma! Ey iyi işler yapan Pâdişah-ı mutlak; ellerinden tut, kendilerini halâs eyle!

9894 Ey kudret eli denize de, karaya da erişen Kadir ve Kayyûm! Onları selâmetle ve hoşça olarak karaya çıkar.

9895 Ey ebedî olan Kerîm ve Rahîm; sana sûizan etmiş olanların o kötülüğünü affeyle!

9896 Ey bedâvâ olarak yüzlerce göz ve kulak veren, hâşâ, rüşvet almaksızın akıl ve şuur bahşeyleyen!

9897 Ey bizim istihkakımızdan çok fazla ihsanda bulunup da bizden tamâmıyla küfrân-ı nimet ve hatâ gören Rabbim!

9898 Ey Ulu Allah; sen bizim büyük günahlarımızı lûtfunla affetmeye kadirsin.

9899 İlâhî! Biz hırs ve tamâ yüzünden kendimizi yaktık. Öyle olmakla beraber duâ etmesini ve mağfiret talep etmesini yine senden öğrendik.

9900 Bize duâ öğretişin, acz karanlığında bulunduğumuz vakit etrafımızı duâ kandiliyle aydınlatışın hürmetine..."

9901 Dekûkî şefkatli analar gibi bu yolda duâlar ediyordu.

9902 İki gözünden yaşlar akıyor, kendisinde olmaksızın ettiği duâlar yüzüne yükseliyordu..

9903 Kendinde olmayanların duâsı başka türlü olur. O duâ ondan değildir, Hakim-i Âdil olan Allah'ın kelâmıdır.

9904 O duâ eden (*Fenâfillah*)[63] mertebesinde bulunduğu için, duâyı da, icabeti de eden Hak'tır.

9905 Arada vasıta olarak mahluk yoktur. O yalvarıştan cisim de ruh da haberdar değildir.

9906 Allah'ın has kulları merhametli ve halimdirler. İşleri düzeltmekte İlâhî ahlâka sahiptirler.

9907 Onlar şiddet zamanı, sıkıntı vakti, rüşvet almaksızın mahlûkata acırlar, yardımda bulunurlar.

9908 Ey belâlara uğramış kimse! Bu kavmi ara ve onları, belâya uğramadan evvel ganimet bil.

---

[63] Fenâfillah: Allah'ta yok olma; kulun zat ve sıfatının Hakk'ın zat ve sıfatında fâni olması.

9909 O mânevi pehlivan olan Dekûkî'nin duâsı berekâtıyla gemi batmaktan kurtuldu. Gemidekiler ise kurtuluşu kendi cehd ve gayretlerinden sandılar.

9910 Sanki onların bâzûsu, gemiyi kurtarmak için tedbir eylemekte, hedefe isabet eyleyen bir ok atmış oldu.

9911 Av esnasından tilkileri ayakları kaçırır ve kurtarır. Tilkiler ise o kurtuluşu kuyruklarından bilip ona mağrur olurlar.

9912 "Bizim canımızı bu kurtarır", diye kuyruklarını severler.

9913 Ey tilki; avağını taştan ve kesikten sakın ki, ayak olmayınca kuyruğun ne faydası var?

9914 Biz de tilki gibiyiz; evliyâullah ise bizi yüz türlü mihnetten kurtaran ayaklar durumundadırlar.

9915 Derin hilelerimiz de, kuyruğumuz gibidir ki, onunla biz sağa sola oynar duruyuz.

9916 İstidlâl ve hileye yapışır, Zeyd ve Bekir bize şaşsın kalsın diye kuyruğumuzu sallarız.

9917 Halkın hayran olmasını isteriz, hattâ tamâ elimizi ulûhiyete bile uzatırız.

9918 Okuyacağımız efsunlar, -yâni vereceğimiz mâlumât- ile göklere mâlik ve halka hâkim olmak arzusundayız. Halbuki kendimizin çukur içinde bulunduğumuzu göremiyoruz.

9919 Ey ahlâksız herif! Sen çukur ve kuyu içindesin. Halini bil de başkalarının bıyığından el çek.

9920 Çukurdan ve kuyudan kurtulup da güzel ve hoş bir bahçeye varabilirsen, o vakit halkın eteğinden tut, onları da oraya çek.

9921 Ey dört unsurun, beş hissin ve altı cihetin, yâni; tabiat âleminin mahpusu! Kendin lâtif bir yerdesin, başkalarını da oraya çek!

9922 Ey eşek gölgesi gibi eşek kuyruğuna merbut olan, öpülecek bir yer buldunsa bizi de götür.

9923 Madem ki dostunun bendeliği sana nasip olmadı, şahlığa meyletmen nereden peyda oldu?

9924 Halkın sana "mâşâallah, aferin!" demesini istiyorsun. Bu talebinle ruhunun boynuna, bir kiriş takmışsın.

9925 Ey tilki gibi hilekâr! Bu hile kuyruğunu bırak da kalbini kalb sahibi olanlara bağla.

9926 Arslanın yanında kebap eksik olmaz. Ey tilki, sen leş yemeye koşma.

9927 Ey gönül, sen bir cüzsün. Ne vakit Kül'ünün tarafına gider, yâni bir veliyy-i kâmile iltiçâ edersen, o zaman Allah'ın makbûlü olursun.

9928 Cenâb-ı Hak: "Bizim nazarımız kalbedir, su ve çamurdan ibaret olan sûrete değildir.[64]" buyuruyor.

9929 Sen, "Benim de kalbim var" diyorsun. Fakat kalp, Arş'ın üzerinde olur, alçakta bulunmaz.

9930 Kara çamurda su da bulunduğu malûmdur, lâkin o sudan sen abdest alamazsın.

9931 Çünkü içinde su olmakla beraber çamura mağlup olmuştur. Ondan dolayı sen yüreğin için, "Bu da kalptir" deme.

9932 Semâlardan yüksek olan bir gönül, ya abdâlların, yahut peygamberlerin kalbidir.

9933 Onların kalbi çamurdan temizlenip saf bir hal iktisab etmiş, sâfiyeti artarak vâfi ve kâfi olmuştur.

9934 Onlar çamuru bırakmış, Deniz'e gelmiş; çamur zindanından kurtulmuş, bahrî olmuştur.

9935 Haberin olsun ki bizim suyumuz çamura mahpus kalmıştır. Ey Rahmet Denizi, bizi çamurdan çek ve kurtar!

9936 O rahmet denizi lisân-ı hal ile sana der ki: "Ben seni kendime çekiyorum. Fakat sen: 'ben hoş ve sâfî bir suyum' demektesin!

9937 Senin bu lâfın, seni mahrum ediyor. O vehmi bırak da bana gel."

9938 Çamurdaki su denize gitmek ister; fakat çamur onun ayağından yakalar, gitme diye çeker.

9939 Eğer su, yâni ruh, ayağım çamurun, yâni cesedinin ve nefsinin elinden kurtarabilirse, o müstakil olur, çamur da kurur kalır.

9940 Çamurun suyu çekmesi yâni cesedin ruhu hakikat deryasına gitmekten men etmesi nedendir? dersen, senin halis şarapla mezeye düşkünlüğün...

9941 Böylece gerek mal, gerek mevki, gerek ekmek iştihâsı ve ihtirası,

9942 Bunlardan her biri seni sarhoş eder. Eğer bunları bulamazsan bulamayış sana keder ve mahmurluk verir.

9943 O gam mahmurluğu şuna işarettir ki, o bulamadığın şeyin ihtirasıyla sarhoş oluşun kötü bir haldir.

---

[64] Bir hadis-i Şerif'te: "*Allah sizin sûretinize ve amellerinize bakmaz, belki kalplerinize ve niyetlerinize bakar.*" buyrulmuştur.

9944 Mal, yemek ve içmek gibi şeylerin zaruret miktârından fazlasını toplama ki nefsin sana gâlip ve hâkim olmasın.

9945 "Ben gönül sahibi bir ârifim, başka birine muhtaç değilim; Hakk'a vâsıl olmuşum." diye kafa tutuyorsun.

9946 Nasıl ki çamur içinde bulunan su da; "Ben suyum, niçin başkasından medet arayım?" diye serkeşlik eder.

9947 Sen bu bulaşık kalbini hakîkaten gönül sandın da erbâb-ı kulûb olan evliyâullah'tan kalbini çektin.

9948 Süt ve bal sevdasına düşen; senin o bulaşık kalbinin hakîkaten gönül olmasını reva görür müsün?

9949 Sütün ve balın letâfeti gönül aksindendir. Her güzele güzellik gönülden gelir.

9950 O halde bir kimsenin kalbine sâhib-dil bir ârifin gölgesi maksûd olunca gönül cevher, âlem ârâz olur.

9951 Bir gönül ki mal ve mevki âşıkı, yahut çamurlu su gibi olan nefsanî arzularının zebûnu olmuştur.

9952 Yahut karanlıklar içinde bir takım hayâlât ile konuşmak için onlara taparcasına meyletmiştir... O gönül, gönül değildir.

9953 Nur deryası olandan başkası hakîkî gönül olmaz. Gönül Allah'ın nazargâhıdır; öyle iken nasıl kör olur da hakikati görmez.

9954 Allah'ın nazargâhı olan gönül, havas ve avamdan yüz binlerce kimsede bulunmaz. Ancak bir zât-ı ekmelde olur. O hangisidir?

9955 Sendeki gönül kırıntısını bırak da, tam ve sağlam bir gönül ara ki onun himmetiyle sendeki kırıntı da dağ gibi olsun.

9956 Gönül sahibi, bu varlık âlemini kaplamıştır. İhsan ve cömertliğiyle dâima altın saçar.

9957 O gönül sahibi, Hakk'ın selâmından Âlem halkına selâmetler saçar.

9958 Her kimin eteği dürüst ve hazır ise o gönül saçısına nail olur.

9959 Senin eteğin niyazdır ve huzur-u kalptir. Sakın o eteğe fısk u fucûr taşlarını doldurma ki,

9960 O fısk u fücûr taşları eteğini yırtmasın da asıl parayı, sahte paradan ayırt edesin.

9961 Sen dünyada eteğini taşla, hem çocuklar gibi altın ve gümüş zannettiğin taşlarla doldurmuşsun.

9962 O gümüş ve altın hayâli, hakiki altın olmadığı için, senin doğruluk eteğini yırttı ve gamını artırdı.

9963 Akıl el atıp çocukların eteğinden tutmadıkça, taşlarla para diye oynayan çocuklara taşlar nasıl taş görünür?

9964 İnsan akılla pîr olur. Saçı sakalı ağarmakla değil... O talih ve ümide kıl sığışmaz.

Dekukî'nin duâ ve şefaat etmesini o cemaatin inkar etmeleri, uçup gayb perdeleri arkasında gizlenmeleri, Dekukî'nin de bunlar havaya mı çıktılar, yere mi girdiler diye hayrete düşmesi

9965 "Babalık, bu fuzuliliği eden bizden kimdir?" diye aralarında fısıltı oldu.

9966 Her biri Dekûkî'nin arkasında olduğu halde yekdiğerine gizlice sır söylediler.

9967 Her biri; "Zâhiren de bâtınen de bu duâyı ben etmedim." dedi.

9968 Biri: "Gâlibaa imamımız derde düştü ve böyle fuzûli bir münâcât bulundu." dedi.

9969 Diğer biri de: "Arkadaşlar, bana da yakinen öyle görünüyor.

9970 O, uğradığı derdin tesiriyle Allah'a ve onun kazasına itiraz etti." dedi.

9971 "O kerem sâhipleri ne diyorlar? diye arkama bakınca,

9972 Onlardan birini de orada görmedim. Hepsi de bulundukları makamdan gitmişlerdi.

9973 Benim keskin gözüm; sağda, solda, yüksekte, alçakta hiçbir tarafta kendilerini göremedi.

9974 Sanki birer inci idiler de eridiler. Çölde ne ayak izleri, ne de bir toz görünüyordu.

9975 Hepsi de Allah'ın kubbelerine gizlenmişlerdi. O cemâatin hangi ravza'ya gittiklerini bilemedim.

9976 Cenâb-ı Hak, bu kavmi benim gözümden nasıl gizledi? diye hayrette kaldım."

9977 O Zevât-ı Kiram, balıkların dere suyuna dalıp görünmedikleri gibi, Dekûkî'nin gözü önünden kayboldular.

9978 Dekûkî, yıllarca onlara hasret kaldı, ömür boyu onların şevkiyle gözyaşı döktü.

9979 Ey gafil! Sen dersin ki: Bir velî, Allah ile beraberken beşeri nasıl zikreder?

9980 Ey falân kimse! Sen onları ruh değil, beşer görüyorsun, işte merkep burada düşüp kalıyor.

9981 Ey ham kimse! Sen onları da sâir halk gibi beşer görüyorsun.

9982 Mel'un İblîs, Âdem'in yaratılışını görmüş ve ona karşı secde emrine cevaben: "Ben ateşten halkedildim, Âdem çamurdan yaratıldı." demişti. Sen de evliyâullâhı şeytanın Âdem'i gördüğü gibi görüyorsun.

9983 Şeytanca olan gözü bir an kapa da şeytanca görüşten kurtul. Ne vakte kadar yalnız sûreti görüp duracaksın?

9984 Ey Dekûkî! Onları görmekten ümidini kesme. Dere gibi yaş döken gözlerinle onları aramaktan hâlî kalma.

9985 Aklını başına al da ara ki, bulmak devlet ve saâdeti aramakla elde edilir. Gönüldeki fütuhat, bağlılıktan zuhûra gelir.

9986 Bütün dünya işlerinden kalben feragat ederek, üveyik kuşu gibi (kû kû) "nerede, nerede" diye ara...

9987 Ey gaflet perdesiyle gözü kapanmış olan iyi bak ve duâ et ki; Cenâb-ı Hak: "Bana duâ edin, size icabet edeyim." buyurmuştur.

9988 Her kimin kalbi illetten sâlim olursa, duâsı, Zü'l-Celal Ve'l-İkram olan Allah'ın kurb-u kabûlüne kadar gider.

Dâvud Peygamber Aleyhisselâm zamanında çalışmadan ve zahmetsiz helâl rızık isteyen bir talibin hikâyesi ve duâsının kabul oluşu

9989 Gece gündüz feryad ve figan eden bir fakirin hikâyesi hatırıma geldi.

9990 Avlanmaksızın, zahmet çekmeksizin, mal devri sûretiyle kazanmaksızın Allah'tan helâl rızık isterdi.

9991 Bundan evvel onun bâzı hallerinden bahsetmiştik. Lâkin araya bâzı bahisler girdiği için hikâyenin nakli gecikti ve öylece kaldı gitti...

9992 Allah'ın fazl-u ihsan bulutu hikmet yağdırınca, o talibin hâlinin nereye kadar gittiğini söyleyeceğiz.

9993 Sığır sahibi onu gördü ve dedi ki: "Ey zulüm ederek benim sığırımı kesen!

9994 Ey ahmak hırsız! İnsaf et ve aklını başına al da benim sığırımı niçin öldürdün? Onu söyle..."

9995 Rızık talibi dedi ki: "Ben Allah'tan rızık istiyor ve kıbleyi münâcaat ve niyazlarımla süslüyordum.

9996 Eskiden beri ettiğim o duâ kabul oldu. Sığır geldi; ben de rızkım olduğu için kestim. İşte sana cevap..."

9997 Sığır sahibi bu cevap üzerine hiddetlendi. Rızık talibinin yakasından tuttu ve sabredemeyerek yüzüne birkaç yumruk vurdu.

İki hasmın da Davud Peygamber Aleyhisselâm'ın huzuruna gitmesi

9998 Ve onu Dâvud Peygamberin huzuruna kadar çekerek götürdü ve dedi ki: "Ey şaşkın ve ahmak zâlim; gel!

9999 Ey hilekâr! Böyle soğuk hüccetleri bırak da aklını başına al ve kendine gel!

10000 Ey çapkın, ne söylüyorsun? Duâ ne oluyor? Benim yüzüme ve sakalıma gülüp eğlenme!.."

10001 Rızık talibi dedi ki: "Ben Allah'a duâlar ettim. O tazarrûlarda çok zahmet çektim.

10002 Ben duâmın kabul olunduğunu yakînen biliyorum. Ey kötü hitaplı! Sen başını taşa vur..."

10003 Sığır sahibi dedi ki: Ey Müslümanlar toplanın da şu değersiz herifin saçmalarını dinleyin.

10004 Ey Müslümanlar! Allah rızası için söyleyin, duâ benim malımı nasıl olur da onun eder?

10005 Eğer buna imkân olsaydı bütün âlem duâ ederler, kin ve garazla birbirlerinin emlâkini gasp ederlerdi.

10006 Duâ ile ele bir şey geçse idi, kör dilenciler, muhteşem ve muazzam birer bey olurlardı.

10007 Ki onlar, gece gündüz niyaz ve tazarrû ederek derler ki: İlâhî; bize rızkımızı sen ihsan et!

10008 Sen vermezsen kimseler bir şey, vermez. Ey rızık kapılarını açan Allah! Şu ihtiyaç bağını da sen aç..."

10009 Halk dediler ki: "Bu Müslüman doğru söylüyor: bu duâ satıcısı, ettiği duâlardan bahseden ise, zâlimdir.

10010 Bu duâ nasıl mal ve mülk sebebi olabilir? Şeriat, bunu nasıl ahkâmı arasında kabul eder?

10011 Ya satın almak veya biri tarafından hîbe olunmak, yahut da biri tarafından vasiyet edilmek gibi hallerde sen bir mülk sahibi olursun.

10012 Bu yeni şeriat hangi kitapta yazılıdır? Binâenaleyh, ya sığırı geri ver, yahut hapishaneye git."

10013 Rızık talibi yüzünü gökyüzüne çevirerek dedi ki: "Yarabbî; aramızdaki vakıayı yâni benim duâ edişimi, senin de onu kabul buyuruşunu, senden başka kimse bilmez.

10014 O duâyı kalbime sen ilham ettin ve bende yüzlerce ümit uyandırdın.

10015 İlâhî, ben o duâyı beyhude yere etmedim. Yusuf Aleyhisselâm gibi, rüyalar görmüş ve onun üzerine etmiştim."

10016 Yusuf Aleyhisselâm Güneş'in, Ay'ın ve on bir yıldızın kendisine secde ettiklerini rüyasında görmüştü.

10017 Hazreti Yûsuf, rüyâ-yı sâdıkaya itimâdı olduğu için, kuyuda ve zindanda kaldığı müddetlerde bile onun zuhurunu bekliyordu.

10018 Rüyasına itimadından dolayı kölelikten ve Züleyhâ meselesinde az çok melâmete uğramasından kederlenmemiştir.

10019 Kardeşleri Yusuf'u kuyuya atınca, kulağına taraf-ı İlâhîden ses geldi ki:

10020 "Ey pehlivan! Sen bir gün mânevî pâdişah olacak ve ettikleri bu cefâyı kardeşlerinin yüzüne vuracaksın."

10021 Hazreti Yusuf'a kuyuda iken seslenen görünmüyordu. Lâkin kalp, söyleyeni eseriyle tanıyordu.

10022 O nidadan Hazreti Yusuf'un ruhuna bir kuvvet, bir rahat ve huzur geliyordu.

10023 O âlî nida tesiriyle kuyu Hazreti Yûsuf'a, ateşin Cenâb-ı Halîlullâh'a olduğu gibi, güllük ve mânevî bir meclis oldu.

10024 Hazreti Yûsuf, ondan sonra ne türlü cefâlara uğradıysa o nidanın vermiş olduğu kuvvetle, sevinerek o ezâ ve cefâlara tahammül etmişti.

10025 Onun gibi, (*Elestü birabbiküm*) "*Rabbiniz değil miyim?*" hitabının zevki, kıyamete kadar her mü'minin kalbinde vardır.

10026 Ruhlara böyle hitab edilmesi ve mü'minlerin kalbinde o hitabın zevkinin devam etmesi, onların belâlara, Hakk'ın emir ve nehiylerine itiraz etmemeleri içindi.

10027 Bir hekim ilâcı, mü'minin ağzına acılık verirse, gül mâcûnu onu hazmettirir ve acılığını giderir.

10028 Gülbeşeker'i kullanmayan ise o lokmayı, o ilâcı inkâr ederek kusar.

10029 Her kim (*Elestü birabbiküm*) gününde bir rüya gördü ise, tâât ve ibâdât yolunda mest olur gider.

10030 Devecinin okuduğu maval tesiriyle mest olmuş deve gibi, yorulmaksızın, şüpheye düşmeksizin, acı ve ıstırap duymaksızın bu ibâdât çuvalını taşır durur.

10031 Ağzının etrafındaki köpük, onun yürek yakan mestliğinin şahidi olur.

10032 Bu şevkin tesiriyle deve erkek arslan gibi olduğu ve ağır yük taşıdığı halde az yiyici olmuştur.

10033 Dişi deve arzusuyla yüzlerce zahmet ve açlık çeker. Yine o arzu ile bir dağ, ona kıl teli gibi görünür.

10034 (*Elestü*) âleminde böyle bir rüya görmeyen, bu dünyâda ehlullah bendesi ve müridi olmadı.

10035 Olsa bile gönlünde yüzlerce tereddüt vardır. Bir an şükrederse bile bir sene şikâyette bulunur.

10036 Din yolunda yüzlerce tereddütle öne doğru bir adım atarsa, öbür adımı arda doğru gider.

10037 Bu bahsi açıklamak benim borcum olsun. Eğer sen acele öğrenmek istersen İnşirah sûresini oku!

10038 Bu mânânın şerhine nihayet yoktur. Onun için merkebi, öküzünü dâva edene doğru sür.

10039 Helâl rızık talibi duâsında diyordu ki: "Yarabbi, bu hilekar adam, bana cürüm isnad ederek, kör dilenci diyor ve şeytancasına bir kıyas yapıyor.

10040 Ben ne zaman kör dilenci duâsı ettim, Yaradan'dan başkasından ne zaman bir şey istedim?

10041 Kör dilenci, cehli dolayısıyla halkın bir şey vermesini umar. Ben ise yalnız senden istedim. Çünkü her müşkil senin lûtfunla kolaylaşır.

10042 O kalbi kör olan davacı, beni kör dilencilerden saydı; ruhumun niyazını ve kalbimin ihlâsını göremedi.

10043 Bu benim körlüğüm, aşkın verdiği körlüktür. Ey güzel kimse! Sevdiği şey, insanı kör ve sağır yapar derler ya... Bu körlük o körlüktür.

10044 Allah'tan başkasına körüm, fakat müşâhede-i İlâhiyede gözüm açıktır. Aşkımın muktezâsı da budur.

10045 İlâhî sen ki görücü ve bilicisin, beni körlerden addetme! Ey âşıkların medârı muhabbeti olan Allah! Ben lûtuf ve inayetin çevresini dolaşmaktayım.

10046 Yûsuf-u Sıddîk Aleyhisselâm'a bir rüya göstermiştin de, ona güvenmişti...

10047 Senin lûtfun bana da bir rüya gösterdi; o hadsiz, hesapsız duâlarım oyun değildi.

10048 Halk benim esrarımı bilmiyor da sözlerimi hezeyan sanıyor.

10049 Hakları da var. Gayb sırrını, sırları bütünüyle bilen ve ayıpları tamamıyla örten Allah'tan başka kim bilebilir ki?"

10050 Hasmı dedi ki: "Amca, neden yüzünü semâya çevirmişsin? Bana dön de doğruyu söyle.

10051 Hilekârlık ediyor ve halkı aldatmak istiyorsun; aşktan ve Allah'a yakınlıktan dem vuruyorsun.

10052 Sen kalbi ölmüş birisin... Hangi yüzle yüzünü semâlara çeviriyorsun?"

10053 Bu hâdise sebebiyle şehre ve halk arasına bir gulgule düştü. O Müslüman da yüzünü yere koydu, yâni secdeye kapandı.

10054 "Yâ Rabbî; bu kulunu rüsvây eyleme. Eğer kötü bir kul isem de sırrımı meydâna çıkarma.

10055 İlâhî sen bilirsin, uzun geceler de bilir ki, ben yüzlerce duâ ve niyaz ile yalvardım.

10056 Bu duâların halk indinde kadr ve itibârı yoksa da, senin huzurunda parlak bir kandil gibidir.

Davud Aleyhisselâm'ın iki hasmı dinlemesi ve keyfiyeti davacıdan sorması

10057 Davud Peygamber evinden dışarıya çıkınca: "Bu ne, ne var, ne oldu? Anlatın." dedi.

10058 Dâvâcı dedi ki: "Yâ Nebiyyallah, adalet isterim. Benim sığırım bunun evine gitmiş.

10059 Bu da tutmuş onu kesmiş. Suâl buyur ki, niçin sığırımı kesmiş, mâcerâyı anlatsın."

10060 Dâvud Aleyhisselâm rızık talibine: "Ey kerem sahibi! Sen bu muhteremin malını, niçin telef ettin?

10061 Dikkât et, saçmalama, hüccet ve delil getir ki, bu dâva ve bu iş halledilsin."

10062 O dedi ki: "Ey Dâvud! Yedi senedir gece gündüz duâ ediyor ve Allah'tan:

10063 (Yârabbi helâl ve zahmetsiz bir rızık istiyorum) diye niyazda bulunmaktayım.

10064 Benim bu türlü niyazıma erkek ve kadın vâkıftır. Çocuklar bile bu macerâyı anlatırlar.

10065 Bu hususu kime istersen sor, derhal söyleyiversin.

10066 Bu eski abalı fakir neler söylüyor ve nasıl duâ ediyordu diye hem alenî, hem de gizli olarak halktan sor.

10067 Bu duâ ve niyazlardan sonra ansızın eve bir sığır geldiğini gördüm.

10068 Rızık için değil, duâmın kabul olması sevinciyle gözlerim kararadı.

10069 Gaybı bilen Allah, duâmı işitti ve kabul etti diye şükrâne olarak o sığırı kestim."

10070 Dâvud Aleyhisselâm dedi ki: "Bu sözleri bırak da bu dâvada şer'î hüccet olacak bir delil göster.

10071 Benim şer'i bir hüccet olmadan, bâtıl bir hüküm vermemi sen caiz görür müsün?

10072 Sığırı sana biri mi bağışladı, satın mı aldın, yoksa vâris misin? Mahsûlü nasıl alıyorsun, çiftçi misin?

10073 Amca, kazancı da ziraat gibi bil! Ekmeyince mahsûl senin olmaz.

10074 Her ne ekersen onu biçersin. Ekip biçtiğin senin olur. Yoksa ettiğin bu zulüm, senin aleyhine çıkar.

10075 Git, şu Müslümanın malını ver ve eğri büğrü söyleme! Git, borç bul, sığırın bedelini ver ve bâtıl söyleme!"

10076 Helâl rızık talibi dedi ki: "Ey şâh-ı Nübüvvet, sen de zulüm sâhiplerinin dediğini mi söylüyorsun?"

Hazreti Davud'un hükmünden sonra o kimsenin Allah'a tazarruu

10077 O kimse secde ederek dedi ki: "Ey benim kalbimdeki ateşi bilen Allah, o harareti Davud'un kalbine de duyur.

10078 Ey fazl u kerem sahibi olan Rabbim, benim kalbime saldığın bu harareti Davud'un kalbine de sal..."

10079 Bunu söyledi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. O kadar ki, Dâvûd'un kalbi yerinden oynadı.

10080 Dâvûd Aleyhisselâm dedi ki: "Ey sığır talibi, bugün bana mühlet ve bu davanın görülmesinde ısrar etme...

10081 Ben halvethâneme gidip namaz kılayım ve bu hâli sırları bilen Cenâb-ı Hak'tan sorayım.

10082 Namazda Allah'ın iltifatına alışmışımdır. "Namaz gözümün nurudur." sözünün mânâsı da budur.

10083 Safâ-yı derûnumdan ruhumun penceresi açılmıştır. Oradan vasıtasız olarak Allah'ın vahyi gelmektedir.

10084 Allah'ın vahiy ve feyiz yağmuru, rahmeti ve nuru mâdenimden ve hakikatimden gelir; penceremden evime girer.

10085 Penceresi olmayan bir ev cehennem gibidir. Ey kul, dinin aslı, mânevî bir pencere açmak ve oradan tevhid ve hidâyet ziyası alarak kalbi aydınlatmaktır.

10086 Her ormana balta vurma da gel, himmet kazmasını, o mânevî pencereyi açmak için kalbe vur.

10087 Bilmiyor musun ki bu güneşin ziyası, hicaptan hâriç olan bir hakikat güneşinin aksidir.

10088 Bu zâhirî güneşin ziyasını hayvanlar bile görmektedir. O halde (*Velekad kerramnâ benî Âdem*)[65] iltifatının mânâsı nedir?

10089 Ben Güneş gibi nura müstağrakım. Kendimi nurdan ayırd edemiyorum.

10090 Halvete ve namaza gidişim, halka yol göstermek içindir.

10091 Bu cihan doğru gitsin diye bir eğri söylüyorum. Ey pehlivan "Harp hiledir" bu demektir.

10092 Esrâr-ı hakikati söylemeye Dâvud için izin yoktur. Yoksa o esrarı ortaya döker ve esrar deryasından tozlar koparırdı.

10093 Dâvud Aleyhisselâm bu üslûpta söylüyordu. Halkın aklı da yanmak derecesine gelmişti.

10094 O esnada arkasından biri: "Ben Allah'ın birliğinde şüphe etmem" diyerek Davud'un yakasından çekti.

10095 Hazreti Dâvud, daldığı istiğraktan kendine geldi, dilini tuttu ve halvethânesine çekildi.

[65] İsra Sûresi'nin 70. âyetinden: "*Andolsun ki biz, insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık...*"

Hakkın meydana çıkması için, Dâvud Aleyhisselâm'ın halvethânesine gitmesi

10096 Halvethâne kapısını kapadı. Kabul olacak bir duâ etmek üzere mihrab tarafına koştu.

10097 Cenâb-ı Hak, ona gösterdiğini tamâmıyla gösterdi. İntikama lâyık olan şahsın kim olduğuna vâkıf oldu.

10098 Ertesi gün bütün davacılar geldiler. Dâvud peygamberin huzurunda saf oldular.

10099 Evvelki gibi iddialar ve müdâfaalar tekrarlandı. Müddeî, yine o fakir hakkında ağır ağır ta'n ve ithamda bulundu.

Dâvud Peygamber Aleyhisselâm'ın sığır sahibine davasından vazgeçmesini söylemesi, sığır sahibinin Dâvud Aleyhisselâm'ı kınaması

10100 Hazreti Dâvud, öküz sahibine dedi ki: "Ta'n ve hakaretten vazgeçip, git sığırını bu Müslümana helâl et.

10101 Ey genç! Madem ki Allah senin halini gizledi, sen de Settâr[66]lık hakkını bil de sükût ederek git."

10102 Sığır sahibi dedi ki: "Eyvahlar olsun! Bu nasıl hüküm, bu nasıl adalet? Benim için yeni bir şeriat mi kurmak istiyorsun?

10103 Adaletinin şöhreti o kadar yayılmıştır ki, onun râyihasından yer ve gök güzel kokulara bürünmüştür.

10104 Bu zulüm, kör köpeklere bile yapılmamıştır. Bu tecâvüz ve cefâdan, taşlar ve dağlar yarılmıştır.

10105 Ey Müslümanlar; gelin bana yapılan zulmü görün!" diye kalabalığa karşı Hazreti Davud'a ta'n ve iftiraya devam etti.

Dâvud Aleyhisselâm'ın, sığır sahibine: "cümle malını ona ver!" diye hükmetmesi

10106 Ondan sonra Dâvud dedi ki: "Ey inatçı adam; çabuk, cümle malını ona bağışla!

[66] Settar: Kullarının kusurlarını, ayıplarını örten, bağışlayan Allah.

10107 Yoksa sana söylüyorum ki işin sarpa saracaktır. Çabuk, mâlını ona ver ki zulmün meydâna çıkmasın."

10108 Sığır sahibi: "Her an zulmü artırıyorsun" diyerek başına toprak saçtı ve elbisesini yırttı.

10109 Bir müddet böylece ta'n ve kötülemeye devam etti. Dâvud Aleyhisselâm onu tekrar huzuruna çağırdı.

10110 Dedi ki: "Ey kör talihli, bahtın olmadığı için zulmün yavaş yavaş meydana çıktı.

10111 Pislemiş olduğun halde baş sedire ve yüksek mevkîye geçmek istiyorsun - yâni haksız iken hak iddia ediyorsun.- Senin gibi bir eşeğe ot ve saman bile yazıktır.

10112 Haydi git ki çocukların ve karın da onun kölesi ve cariyesi oldu. Fazla söyleme."

10113 Bu hüküm üzerine sığır sahibi iki eliyle göğsüne taş vuruyor, ne yapacağını bilemediği için yukarı aşağı koşuyordu.

10114 Halk da Hazreti Davud'u hükümlerinden dolayı kınamava başladılar. Çünkü O'nun hükmündeki sırdan, yahut sığır sahibinin işlemiş olduğu bir cinayetin hakikatinden gafil idiler.

10115 Hevâ-yı nefsin bir ot gibi zebunu olan kimse, zâlimi mazlumdan nasıl fark edebilir?

10116 Kendi zâlim nefsinin başını kesmiş yâni nefsini mağlup etmiş kimse, zâlim ile mazlumu ayırd edebilir.

10117 Yoksa, derunundaki nefse zebûn olan insan, çılgınlığından her mazlumun hasmı olur.

10118 Köpek dâima fakire saldırır ve fırsat bulunca ısırıp onu yaralar.

10119 Utanma arslanlara mahsustur, köpeklere değil. Şunu bil ki arslan, komşuları bulunan hayvanları avlamaz.

10120 Mazlum öldüren ve zâlime tapan avam halk, köpekler gibi Dâvud Aleyhisselâm'a doğru atıldı ve kınamaya başladı.

10121 O fırka Hazreti Davud'a teveccüh ederek dedi ki: "Ey bize şefkatli zat, ey seçilmiş peygamber!

10122 Bu, sana yakışmaz, bu aşikâr bir zulümdür. Bir günahsızı sebepsiz kahrettin."

10123 Dâvud Aleyhisselâm dedi ki: "Arkadaşlar, o gizli sırrın aşikâr olması zamanı geldi.

10124 Hepiniz, kalkınız, şehir hâricine gidelim de o gizli sırra vâkıf olalım.

10125 Filân ovada büyük bir ağaç vardır. Dalları çoktur ve ziyâde eğilmiştir.

10126 O ağacın gölgesi geniş ve kökü sağlamdır. Onun dibinden bana kan kokusu geliyor.

10127 O hoş ağacın dibinde kan dökülmüştür. Bu kötü talihli orada efendisini öldürmüştür.

10128 Allah'ın hilmi şimdiye kadar o cinayeti örtmüştü. Fakat bu habis küfrân-ı nimette bulundu.

10129 Ne nevruzda, ne de bayramlarda efendisinin, ailesini bir gün bile görüp yardımda bulunmadı.

10130 Fakirleri bir lokma ile arayıp sormadı, eski hakları hatır ve hayâle getirmedi.

10131 Bu mel'un şimdi de bir sığırı için onun oğlunu yerlere vuruyor.

10132 Allah, onun cinayetini setrediyordu. Günâhın üstündeki setr perdesini o kendisi kaldırdı.

10133 Kâfir olsun, fâsık olsun bu kötü zamanda kabahatlerini setreden perdeyi kendileri yırtarlar.

10134 Zulüm, can sırları arasında gizli kalır. Lâkin zâlim, onu halkın gözü önüne kor.

10135 Der ki: Bana bakın boynuzlarım vardır. Cehennem sığırını aşikâre görün."

Dünyada dahi zâlimin zulmüne elinin, ayağının şahâdet etmesi

10136 Ey zâlim, hiddet ve isyan halinde senin elin, ayağın senin zamirine şahâdet eder.

10137 İtikat ettiğin şeyleri söyle, gizleme diye gönlündeki şey, başına dikilir.

10138 Husûsiyle gazap ve dedikodu zamanında o âzâ, senin sırrını açığa çıkartır.

10139 Zulüm ve cefâ: "Ey el ve ayak beni açıkla!" diye sana galebe çalınca...

10140 Sır şahidi, hâsseten coşkunluk, gazap ve intikam zamanında ihtiyarını ele alınca, bilâ ihtiyar zulüm derûnunu meydana korsun.

10141 O Allah ki sır sancağını sahraya dikmek, yâni meydana çıkarmak için o zamiri müvekkil ve galip kılar.

10142 O, mahşer gününde, diğer müvekkilleri de sırları açıklamak yaratmaya kadirdir.

10144 Senin için zulüm ve zararla şöhret almaya da hacet yoktur. Basiret sahibi olanlar, senin ateş gibi yakıcı olan içine vâkıftırlar.

10145 Senin nefsin: "Beni görün, ben cehennem ehlindenim" diye her an yüzlerce kıvılcım saçmaktadır.

10146 "Ben, Cehennem ateşinin cüz'üyüm, aslım tarafına giderim. Nûr değilim ki Nûr-u Mutlak tarafına gideyim?"

10147 Öylece, bu Hak tanımayan zâlim, bir öküz için bu kadar iltibas ve hilekârlık etti.

10148 O efendisinden yüzlerce sığır ve yüzlerce deve çalmıştı. Ey babalık; nefs işte böyledir, ondan ayrıl.

10149 Bu herif, bir gün bile Allah'a niyazda bulunmadı. Derunundan bir defa olsun (Yâ Rabbî) demedi.

10150 Bir kere olsun: 'İlâhî; hasmımı razı kıl, ben ona ve ailesine zarar verdimse, sen onlara menfaat ver.' demedi.

10151 'Eğer ben hata ettimse diyet, âkileye teveccüh eder. *Elestü* hitabı duyulduğu demde benim âkilem sen idin.' demedi.

10152 Ey hür can! Sen ona tövbe etmesi, bağışlanma dilemesi için inci verirsin de o sana taş bile vermez. İşte nefsin insafı.

Halkın o ağacın dibine gitmesi

10153 Şehirden çıkıp o ağaca doğru giderken Hazreti Dâvud dedi ki: "Şu herifin elini arkasına sıkıca bağlayın.

10154 Ki onun cürmünü ve günâhını meydana çıkarayım da adalet sancağını sahraya dikeyim."

10155 Yine Hazreti Dâvud, o katile dedi ki: "Köpek herif; sen bu adamın ceddini öldürmüşsün. Sen köle iken efendini katl ve malını gasbederek efendi olmuşsun.

10156 Senin karın da efendinin halayıkı idi ki o da efendisine cefâ etmişti.

10157 O kadın; kız ve erkek ne doğurmuşsa, hepsi de maktulün vârisi bulunan bu adamın mülküdür.

10158 Sen kölesin, bütün kazancın onun mülkü ve malıdır. Şeriat ve adalet istiyordun. İşte şeriat al da git, bak nasıl iyi mi?

10159 Efendini zulüm ile inleterek öldürmüştün. Hem burada efendin sana 'aman yapma', diye yalvarmıştı.

10160 Öldürdükten sonra gördüğün korkunç bir hayâl dolayısıyla bıçağını da toprağa gömmüştün.

10161 İşte efendinin başı, senin bıçağınla beraber toprak altında. Ahâlî, burayı kazın!

10162 Bu köpeğin adı da bıçağın üstünde yazılı. Efendisine işte böyle bir hile ve böyle bir zulümde bulunmuştu."

10163 Dâvud Aleyhisselâm'ın dediği gibi yaptılar. Toprağı kazıp yarınca o bıçakla o başı buldular.

10164 Hakikat meydana çıkınca halk arasına velvele düştü. Evvelki itirazcıların hepsi belinden zünnârı kesti.

10165 Ondan sonra Dâvud Aleyhisselâm dedi ki: "Ey adalet isteyen; gel de o kara yüzünle adaleti al!"

Dâvud Aleyhisselâm'ın katil için hamiyet ve delil gösterdikten sonra kısas emir buyurması

10166 Efendisini öldürdüğü bıçakla katile kısas icrasını emretti. Katilin mekr ve hilesi, onu Allah'ın ilminden nasıl kurtarırdı?

10167 Allah'ın hilmi, zâlim ve katillerin cezasını bir müddet gizler ve geciktirirse de, zulüm haddini tecavüz ederse, onu meydana çıkarır.

10168 Kan uyumaz -yâni; cinayet gizli kalmaz- Katili aramak ve müşkili keşfedip bulmak meyli her insanın kalbine düşer.

10169 Kıyamet gününün sahibi olan Allah'ın adaleti, şunun, bunun zamirinden zuhur eder durur.

10170 Filân nasıl öldü, ne haldedir ve ne oldu? İşte bu suâller topraktan ekin biter gibi, herkesin kalbinden ve lisânından fırlar.

10171 Bu suâller, bu arayışlar, kalplerin ıstırâbı, lisanların maceradan bahisleri, hep o kanın kaynamasıdır.

10172 O katilin gizli sırrı zâhir olunca Dâvud Aleyhisselâm'ın mucizesi iki kat olarak meydana çıktı.

10173 Bütün halk başlarını açtılar, yüzlerini secde için yere koydular.

10174 "Bizim hepimiz de basiret cihetinden kör olmuşuz. Halbuki biz senden yüzlerce acibe ve mucize görmüştük.

10175 Tâlût[67] ile gaza etmek için, beni al diye taş sana açıkça söz söylemişti.

10176 Sen üç tane sapan taşıyla geldin, yüz binlerce adamı birbirine kattın, kırdın geçirdin.

10177 Senin taşların yüz binlerce parça oldu. Her biri bir düşmanın kanını içti.

10178 Zırh yapması sana bildirilince, demir senin elinde mum gibi yumuşadı.

10179 Dağlar, seninle birlikte, hafızlar gibi Zebur'u okuyorlar ve Hakk'a şükür ve sena ediyorlardı.

10180 Senin nefesin ve müessir irşadınla yüz binlerce göz açıldı, gaybı müşahede etmeye âmâde oldu.

10181 Bütün mucizelerinin en kavisi ise, daimî olan bir zindelik bahşetmekliğindir.

10182 Cümle mûcizâtın ruhu; ölüye ebedî bir hayat bahşetmek, yâni dalâlete düşmüş bir kimseyi hidâyete sevk eylemektir."

10183 O zâlim katil öldürüldü, onun ölümüyle bir cihan dirildi. Halkın her biri, bu mucize üzerine yeniden Allah'a bende oldu.

İnsan nefsinin, sığırı kesen kimseyi dava eden katil makâmında, sığırı kesenin de akıl misâlinde olduğu; Davud'un Hakk'ı, yahut Hakk'ın vekîli ve halifesi bulunan şeyhi temsil ettiği ve onun yardımıyla zalimin öldürülüp, helâl rızık ile zengin olmanın mümkün bulunduğu

10184 Ey sâlik; hevâ ve hevesine muhalefet sûretiyle nefsini öldür de cihanı dirilt. O nefs, efendisini öldürmüştür. Sen onu kendine kul, köle yap.

10185 Hikâyede bahsedilen sığır davacısı senin nefsindir. Haberin olsun ki kendisini efendi ve büyük adam yerine koymuştur,

10186 O sığırı, kesen de senin aklındır. Git de ten sığırını kesmiş olana münkir olma.

---

[67] Tâlût: İsrailoğullarının hükümdarlarındandır. Câlût namında biriyle harbetmeye memur olmuştur. Onun ordusunda yer alan Hazreti Dâvud yolda giderken üç tane taş ona "Bizi al, Câlût'u bizimle öldüreceksin" demiş, savaş esnasında Hazreti Dâvud'un sapanıyla attığı bu taşlar Câlût'u öldürmüş ve Câlût'un ordusu dağılmıştır. Hazreti Dâvud, Tâlût'un ölümünden sonra İsrailoğullarına hükümdar olmuştur.

10187 Akıl esir olup kalmıştır ve dâima Allah'tan zahmetsiz rızık ve tabak dolusu nîmet istemektedir.

10188 Onun zahmetsizce rızıklanması neye bağlıdır? Sığırı öldürmeye ki, bütün kötülüklerin menbaı odur.

10189 Nefis: "Benim sığırımı nasıl öldürürsün?" der. Çünkü cismin nakşı, yâni sûreti, nefs sığırıdır.

10190 Velinimetzâde olan akıl rızıksız kalmış; katil nefis ise, efendi olmuş ve ileri gelmiş.

10191 Zahmetsiz rızık nedir, biliyor musun? Ruhların gıdası ve Kur'an'ın erzakı, yâni ahkâmıdır.

10192 Lâkin bu zahmetsiz rızka nail oluş, sığırın kurban edilmesine bağlıdır. Ey köşe bucak kazıp da define arayan! Define sığırın, yâni; cismin içindedir.

10193 Dün gece bir parça bir şey yemiştim. Yoksa bu bahsi tafsilatıyla anlatır ve senin eline anlamak yularını verirdim.

10194 "Dün bir parça bir şey yemiştim, bahsin tafsilatına o mâni oldu" deyişim de masaldır. Çünkü zuhura gelen her şey Allah'ın halvetgâhından gelir.

10195 Eğer güzel gözlülerden cilve etmesini öğrenmiş isek, yâni Enbiyâ Hazerâtından bakmak ve görmek dersi aldıysak neden sebeplere göz dikip kalıyoruz?

10196 Sebepler üstünde başka sebepler vardır. Sen zâhirî sebeplere bakma, bâtınî ve hakîki sebeplere nazar et!

10197 Peygamberler, sebepleri gidermek üzere geldiler. Mucizelerini Zühal yıldızına kadar çıkardılar.

10198 Sebepsiz olarak denizi yardılar ve ekin ekmeden buğday yığını buldular.

10199 Onların çalışmaları ile kumlar un oldu. Keçinin yünü çekilince ibrişim hâline geldi.

10200 Kur'ân-ı Kerîm, sebeplerden ziyade müsebbibü'l-esbab olan Allah'a tevekkül etmeyi tavsiye eyler. Zâhiren fakir olan Peygamber'in yüceliğinden, zâhiren yüce olan Ebû Leheb ve emsali kâfirlerin helakinden bahseder.

10201 Ebabil kuşu iki üç taş atar da kalabalık bir Habeş ordusunu kırar.

10202 Havada uçan kuşların attıkları taşlar orduda bulunan filleri delik deşik etmişlerdi.

10203 Kesilmiş bir öküzün kuyruğunu öldürülmüş kimseye vur ki o anda dirilsin ve kefenden çıksın.

10204 Boğazı kesilmiş olan maktul, yattığı yerden sıçrayıp, katilinden kanını talep etsin.[68]

10205 Böylece, Kur'ân'in başından sonuna kadar bütün âyetleri esbâb ve illete adem-i îtimad ile, Allah'a tevekkül ve istinattan ibarettir.

10206 Bu sebeb ve müsebbib meselesi, işi uzatıp duran akıl ile keşf ve halledilemez. Allah'a kulluk et ki bunun hakikati sana keşfedilmiş olsun.

10207 Feylesof olan, akıl ile idrak edilebilen şeylere bağlıdır. Sâfî ve sûfî olanlar ise aklın aklının (*Akl-ı Kül*) tek binicisidir.

10208 Aklının aklı olan akl-ı kül, lübdür, meyvenin içi gibidir; senin aklın ise ona nisbetle kabuk misâlidir. Hayvan midesi daima kabuk arar.

10209 İç arayan -yâni hakikat talibi olan- kabuktan -yâni aklî ve sûrî ilimlerden- usanmıştır. Lâtif olan iç -yâni maârif-i ilâhiye- ona helâldir.

10210 Kabuk gibi olan akl-ı cüz'î yüzlerce bürhân gösterirse Akl-ı Kül, nasıl olur da îkansız adım atar.

10211 Akl-ı cüz'î baştan başa defterler karartır, yâni kitaplar telif eder. Akl-ı kül ise ufukları ay nurlarıyla doldurur.

10212 Akl-ı kül, aktan, karadan, -yâni kâğıt ve mürekkeple eser yazmaktan müstağnidir. Çünkü onun ayının nuru ruha ve kalbe akseder.

10213 Bu kara ve aktan, yâni; yazılmış kitaplardan kadr u şeref bulanlar varsa, onlar da o Kadir gecesi gibi olan ve yıldız misâli parlayan Akl-ı Küllün ilhamı eseridir.

10214 Dağarcık ve kesenin kıymeti içindeki altın dolayısıyladır. Altını olmayan dağarcık ve kese faydasızdır.

10215 Nasıl ki cesedin kıymeti candandır. Canın kıymeti ise canandandır.

10216 Eğer can, îmân ve îkân nuru olmaksızın diri olsaydı Cenâb-ı Hak, kâfirler hakkında (*İnnehüm meyyitûn*)[69] der miydi?

10217 Ey kendisinde söylemek ve sözünde menfaat vermek hassası bulunan kimse, söyle ve yaz ki, bu hal, ırmak kazar da bizden asırlarca sonra gelecekle-re su, yâni; âb-ı hayat gibi olan maârif ve hakâyık eriştirir.

10218 Vakıa her asırda bir söz söyleyici ve halkı irşâd edici vardır, fakat evvelkilerin sözü o zâta yardım eder.

---

[68] Benî İsrail'den bir adam öldürülmüş, fakat kâtili meçhul kalmıştı. Hazreti Mûsâ vahy-i İlâhi ile bir sığır kurban ettirdi. Onun kuyruğu ile maktûle vurulunca ölü dirildi, katilini haber verdikten sonra tekrar öldü.

[69] Zümer Sûresi'nin 30. âyetinden: "*Sen elbette öleceksin, onlar da elbette öleceklerdir.*"

10219 Ey şükreden kimse! Kur'ân'ın doğruluğu, Tevrat, İncil ve Zebur'da da zikredilmedi mi?

10220 Ey sâlik, sen de Allah'tan zahmetsiz bir rızık iste ki, Cebrail sana elma getirsin.

10221 Belki de cennetin Hâlıkı ve Mâliki olan Allah, bahçıvan minneti, ekme zahmeti olmaksızın sana verir. Çünkü ekmekteki fayda ve lezzet de onun ihsanıdır.

10222 Ekmek nakşında, görünüşünde gizli bir zevk vardır ki o sofra gibidir. Fakat sofrasız ekmek velî gıdasıdır.

10223 Senin Dâvûd gibi şeyhinin himmeti olmadıkça, yalnız başına aramakla ruhunun gıdasını sen nasıl bulursun?

10224 Nefs, senin şeyh ile adım attığını görünce, zarurî olarak sana muti olur.

10225 Nitekim, öküz sahibi, yâni katil, sığırı kesmiş olana, Hazreti Davud'un nefesine, yâni; onun keşf ve mucizesine vâkıf olduktan sonra, muti oldu.

10226 Senin köpek gibi olan nefsine karşı sana kim yâr olur? Ancak şeyh-i kâmil... Onun yardımıyla akıl da mânâ miktarını avlamakta gâlip gelir ve muvaffak olur.

10227 Nefs, yüz türlü mekr ve hile ile zorlu bir ejderhadır. Şeyhin yüzü ise ona karşı göz çıkaran zümrüt gibidir.

10228 Eğer sen, öküz sahibini, yâni nefsi zebûn kılmak dilersen onu şeyh tarafına merkep gibi sür.

10229 Nefs, veliyyullah huzurunda bulunursa, onun yüz arşın uzunluğundaki lisan tahakkümü kısalır.

10230 Nefsin yüz dili ve her dilde yüzlerce lügati vardır. Onun mekr ve hilesi o kadar çoktur ki tarif ve tavsif edilemez.

10231 Öküz sahibi (Nefs) fasih sözlerle yüz binlerce hüccet getirir, lâkin o hüccetler doğru değildir.

10232 Şâh'tan başka bütün bir şehir halkını kandırır. Lâkin her şeyin hakikatine vâkıf olan Şâh'ın yolunu vuramaz, cilveleriyle onu kandıramaz.

10233 Nefsin sağ elinde tesbih ile Kur'ân vardır ama, yeninde ise hançer ve kılıç saklıdır.

10234 Nefsin Mushaf'ına ve onun riyakârlığına îtimat etme. Kendini onunla sırdaş ve arkadaş eyleme!

10235 Nefs, seni abdest aldırmak için havuz tarafına götürür de havuzun dibine batırır.

10236 Akıl, nûranî ve iyilik talibi iken, neden zulmanî nefs ona galip geliyor?

10237 Çünkü senin aklın beden'de garîbdir, nefs ise kendi evindedir. Köpekler de kendi kapılarında korkunç birer arslan kesilirler.

10238 Sabret ki arslanlar, yâni Allah'ın âkil ve kâmil kulları, sazlığa yâni Cennet'e gitsinler. Onların ne kadar muhterem ve nimet sahibi olduklarını, bu kör köpekler, yâni; nefse uymuş olanlar o vakit tasdik edeceklerdir.

10239 Şehrin avam takımı, nefsin ve bedenin mekr ve hilesini bilmez. Nefs ise ilhâm-ı kalbîden başka bir şeyle kahredilmez.

10240 Nefs'e kendi cinsinden olan yâr olur. Dâvud Aleyhisselâm nefs dostluğundan müstesnadır ki o da senin şeyhindir.

10241 O şeyh-i kâmil, süfliyetten ulviyete, nefsâniyetten ruhâniyete tebeddül etmiştir. Allah, her kimi kalp makamına eriştirirse o kimsede ten cinsiyeti kalmaz.

10242 Halkın hepsi gizliden gizliye malûldür. İllet de illete yâr olur.

10243 Her âdî şahıs, Dâvud gibi mürşitlik dâvasına kalkışabilir. Hakk'ı bâtıldan ayırd edemeyenler de öyle yalancı ve mürâî herife aldanıp, ona bîat eder.

10244 Abdal bir kuş, avcıdan kuş sesi taklidini işitir de onun tarafına doğru gider.

10245 O şeyhlik dâva eden kendi malı olan şeyle, başkasından naklettiği şeyi fark edemez bir sapıktır. Aklını başına al da, ondan mânevî bir kimse zannedilse bile kaç...

10246 Kurtulmuş kişiyle, bağlı kişi onun indinde birdir. Yakîn'e eriştim diye iddia etse de şek ve şüphe içindedir.

10247 Böyle bir kimse fevkalâde zekî olsa da, kendisinde temyiz hâssası bulunmadığı için ahmaktır.

10248 Ey sâlik dikkat et! Böyle bir kimseden ceylânın arslandan kaçtığı gibi kaç, ey bilgili yiğit! Öylesinin yanına kat'iyyen gitme...

İsa Aleyhisselâm'ın ahmaklardan dağ tepesine kaçması

10249 Meryem oğlu İsâ, sanki bir aslan kanını dökmek istiyormuş da ondan kaçıyormuş gibi bir dağa kaçıyordu.

10250 Biri onun ardından koşarak yetişti ve: "Hayrola, kuş gibi niçin kaçıyorsun, arkanda kimse yok?" diye sordu.

10251 Hazreti İsâ o kadar süratle kaçıyordu ki, acelesinden adamın suâline cevap vermedi.

10252 Bir müddet onun arkasından koştu ve peşini bırakmaksızın Ruhullah'a seslendi.

10253 "Allah rızâsı için bir parça dur ki senin böyle kaçışın bana bir mesele oldu.

10254 Ey kerîm zât, bu tarafa doğru kimden kaçıyorsun? Arkanda ne arslan, ne düşman, ne de bir korku var?"

10255 Hazreti İsâ dedi ki: "Ahmaktan kaçıyorum. Git, bana mâni olma ki kendimi kurtarayım."

10256 Soran dedi ki: "Nefesiyle körlerin ve sağırların iyileştiği Mesih sen değil misin?"

10257 İsâ: "evet benim", dedi. O kimse tekrar: "Mânevî sırlara makam olan şâhı mânevî sen değil misin?" suâlinde bulundu.

10258 "Sen ki, bir ölüye o duâyı okuyunca, ölü, av bulan arslan gibi kabrinden sıçrayıp kalkar."

10259 Hazreti İsâ: "Evet, o benim", dedi. Soran: "Ey güzel yüzlü İsâ! Çamurdan kuş yapan sen değil misin?" dedi.

10260 Hazreti İsâ: "Evet", dedi. Soran tekrar: "Ey ruhu pak, her ne ister isen yaptığın halde kimden korkuyorsun?" diye sordu.

10261 İsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Cesedi ibda eden ve ruhu halkeyleyen Cenâb-ı Hakk'ın zât-ı pâkına yemin ederim.

10262 Allah'ın pâk ve münezzeh olan Zât ve sıfatına yemin ederim. Felek bile yenini, yakasını yırtmış, ona âşık olmuştur.

10263 O duâyı ve o ism-i âzam[70]ı ben sağıra ve köre okudum iyileştiler.

10264 Kayalık bir dağa okudum, hırkasını göbeğine kadar yırttı ve yarıldı.

10265 Ölü bir cesede okudum, dirildi. Hiçbir şey olmayana okudum, meydana geldi, bir şey oldu.

10266 O duâyı şefkat ve merhametle, ahmak kalbine yüz binlerce kere okudum, faydası olmadı.

---

[70] İsm-i âzam: Allah'ın en büyük ismi demektir. Bu ismin ne olduğu ihtilaflıdır.Şöyle ârifâne bir kıt'a da vardır:

Şeyhine eylemiş mürîdi suâl,
İsm-i a'zamdan ala, ta ki haber;
Şeyh-i kâmil demiş ki: Allah'ın
Bilemem hangi ismi asğar (daha küçük).

10267 O ahmak, katı taş oldu, ahmaklık tabiatından dönmedi. Çorak bir kum oldu da ondan bir ot bitmedi."

10268 O kimse Hazreti İsa'ya sordu ki: "İsm-i İlâhinin bunda müessir ve şâfî olup da onda olmamasının hikmeti nedir?

10269 Diğerleri de bir hastalıktır, bu da. Onlara deva olup da, buna olmamasının sebebi nedir?"

10270 İsâ Aleyhisselâm cevap verdi ki: "Ahmaklık kahr-ı İlâhî olan bir hastalıktır. Körlük kahr değildir, ibtilâdır.

10271 İbtilâ bir hastalıktır ki mübtelâsına acınır. Ahmaklık da bir hastalıktır ki başkalarını yaralar.

10272 Ahmağa vurulan dağ, Allah mührüdür. O mühür üzerine hiçbir el bir çâre bulamaz."

10273 Ahmaklardan kaç ki İsa da onlardan kaçtı. Ahmakla sohbet nice kanlar dökmüştür.

10274 Hava, suyu yavaş yavaş çeker, buharlaştırır. Ahmak da onun gibi, sizden böyle çalar işte.

10275 Senin hararetini çalar, soğukluk verir. Seni mermer taş üstüne oturmuş kimseye döndürür.

10276 İsa'nın o ahmaktan kaçışı korkudan değil, halka göstermek içindi. Çünkü o, Allah'ın hıfzıyla emindi.

10277 Kış soğuğu ufukları doldurursa ondan güneşe ne gam gelebilir?

Sebe'lilerin ahmaklığı ve peygamber nasihatlerinin kendilerine tesir etmemesi

10278 Ehl-i Sebe'nin hikâyesi hatırıma geldi. Ahmak sözleriyle, seher yeli onlara veba halini almıştı.

10279 Sebe, çocuklardan duyduğun masallardaki gibi pek büyük bir şehirdi.

10280 Hani çocuklar masal söyler. O masallar içinde çok sır ve nasihat vardır.

10281 Masallar, arasında lâtifeler söylerler. Sen viranelerde define ara.

10282 Sebe' çok büyük ve geniş bir şehirdi. Lâkin genişliği bir tepsiden fazla değildi.

10283 O şehir çok büyük, çok geniş ve çok uzundu. Çok büyüktü amma bir soğan kadar büyüktü.

10284 O şehirde bir çok halk toplanmıştı. Fakat hepsi yüzü yıkanmamış, süfli üç kişiden ibaretti.

10285 O şehrin halkı ve sakinleri sayısızdı. Lâkin hepsi de ham ve hazır yiyici üç kişiden ibaretti.

10286 Cânân'a koşmayan, sevgiliye kavuşmaya çalışmayan canlar binlerce de olsa, hakikatte, yarım tenden ibarettir.

10287 O üç kişiden biri, gözü kör olduğu halde çok uzağı görürdü. Süleyman'ı görmez, lâkin karıncanın ayağını görebilirdi.

10288 İkincisi: Çok sağır iken fazla işitici idi. Kendisi bir hazine olduğu halde bir arpa miktarı altını yoktu.

10289 Üçüncüsü: Çıplak ve her tarafı açıktı, lâkin elbisesinin etekleri çok uzundu.

10290 Kör dedi ki: "İşte bir ordu geliyor. Onların hangi kavimden olduklarını ve kaç nefer bulunduklarını görüyorum."

10291 Sağır dedi ki: "Evet seslerini işittim, gizli ve aşikâre söylediklerini duyuyorum."

10292 Çıplak olan da dedi ki: "Eteğimin uzunluğundan kesecekler diye korkuyorum."

10293 Kör dedi ki: "İşte yaklaştılar. Kalkın yaralanmadan ve bağlanmadan kaçalım."

10294 Sağır diyordu ki: "Evet, gürültü gittikçe yaklaşıyor. Arkadaşlar gafil olmayın."

10295 O çıplak da diyordu ki: "Ah eteğim! Onu tamahlarından kesecekler. Ben onlardan emin değilim."

10296 Şehri terk ettiler ve dışarıya çıktılar. Bozgun halinde bir köye girdiler.

10297 O köyde semiz bir kuş buldular, lâkin zerre kadar eti yoktu, o kadar zayıftı.

10298 O kuş ölmüş, kurumuş ve kargaların gagalamasından kemikleri incelmiş, iplik gibi olmuştu.

10299 O kuştan, arslanın avını yediği gibi, yediler. O cifeyi yemekten doydular ve fil gibi oldular.

10300 Her üçü de ondan yedi ve şişmanladı. Üçü de fil kadar cesamet peyda etti.

10301 Öyle şişmanladılar ki her biri iriliğinden cihâna sığmıyordu.

10302 O kadar şişmanlıkları ve iri endamlarıyla beraber, kapı yarığından süzülüp geçtiler.

10303 Ölüm de halka görünmez, gizli bir yoldur. Göze görünmez. Çünkü mahalsiz ve mekansız bir tarîktir.

10304 Gizli olan o kapı yarığından birbiri ardı sıra kervanlar gidiyor.

10305 Eğer o yarığı kapıda arayacak olursan bulamazsın. O yarık gayet gizli olduğu halde, o vâsıta ile, bunca kişileri zifafa gelin götürür gibi götürdüler.

Uzağı gören körün, uzaktan işiten sağırın ve uzun etekli çıplağın şerhi

10306 Bahsedilen, uzaktan işiten sağırı insandaki tûl-i emel bil ki, bizim ölümümüzü işitir de kendi öleceğini duymaz.

10307 Uzaktan gören de hırstır ki, halkın ayıbını kılı kırk yararcasına görür ve mahalle mahalle dolaşır söyler.

10308 Herkesin ayıbını aramakla beraber kendinin zerre kadar aybını onun kör gözü görmez.

10309 Çıplak, eteğinin kesileceğinden korkar. Çıplak bir adamın eteğini nasıl yırtarlar?

10310 O çıplak dünyaperest kimsedir ki müflis olduğu halde soyulacağından korkar. Halbuki çıplak olduğu için hırsızların soymasından korkmaması lâzım gelir.

10311 O çıplak gelmiş çıplak gidecektir. Öyle iken, hırsız endişesiyle yüreğinden kan gider.

10312 Ölümü vaktinde yanında yüzlerce feryad edilip, ağlaşılırken, dünyadaki hırsız korkusundan onun canına gülme gelir.

10313 Ölüm sırasında, zengin, altının bulunmadığını, yâni servetin kendisinin olmadığını anlar. Zekî bir kimse de, hünersiz, mârifetsiz bulunduğunu idrâk eder.

10314 Hayattaki bu korku, eteğine saksı kırıkları doldurup da kendini mal sahibi sanan, onları kaybedeceğinden korkan, onların üstüne titreyen çocuğun korkusuna benzer.

10315 Eğer o çanak kırıklarından bir parçasını alsan ağlar, aldığın parçayı geri verirsen güler.

10316 Çocukta ilim libası olmadığı için ağlaması ve gülmesi muteber değildir.

10317 Ahmak da iğreti serveti, kendinin mülkü gördüğü için o yalancı servetin üstüne titrer.

10318 Kendinin malı ve mülkü olduğuna dair rüya görür. Bir hırsızın çuvalını kaçırıp götüreceğinden korkar.

10319 Ölüm meleği, zengin kimsenin kulağını çekmek sûretiyle hayat rüyasından onu uyandırınca, hakîki mâlik olmadığı bir mal için evvelce çektiği hırsız korkusuna güleceği gelir.

10320 Bu dünyanın aklına ve ilmine sahip olan âlimlerin ilimleri üzerine titremeleri de bu kabildendir.

10321 Bu mütefennin âlimler için Kur'ân'da: (*lâ ya'lemûn*) yâni; "*bilmezler*" buyrulmuştur.[71]

10322 Onlardan her biri, bir kimse benim ilmimi çalacak diye korkar ve titrer. Çünkü kendinde ilim ve irfan var sanır.

10323 O: "Halk gelip beni meşgul ve zamanımı kaybediyor" der. Halbuki onun faydalı bir zamanı yoktur.

10324 Yine o, "Halk zamanımı zayi etti", der. Halbuki kendisi boğazına kadar işsizliğe ve tenbelliğe batmıştır.

10325 Böyle bir âlim işte o uzun etekli çıplağa benzer ki, halkın pençesinden eteğimi nasıl kurtarayım? diye endişe içindedir.

10326 O zâlim âlim, âhirette faydası olmayacak yüz bin şey bilir de kendi ruhunun hakikatini bilmez.

10327 O her cevherin özünü bilir de kendi cevherini bilip bildirmek hususunda merkep gibi kalır.

10328 Ey âlim-i gayri âmil; "Ben caiz olup olmayan şeyleri bilirim." diyorsun, lâkin kendinin (*yecûzü*) mü, yoksa (*acûzi*) mi olduğunu bilmiyorsun.[72]

10329 Bu caizdir, o caizdir diye fetva vermesini biliyorsun. Sen caiz misin, gayr-i caiz misin? Kendine iyice bak.

10330 Her kumaşın kıymetinin ne olduğunu biliyorsun, fakat kendi kıymetini bilmiyorsun! İşte bu ahmaklıktır.

10331 Ey ilm-i nücûm ile meşgul olan, uğurlu ve uğursuz vakitleri biliyorsun. Bir kere de kendine bak ki sen uğurlu musun yoksa yüzü yıkanmamış uğursuz musun?

10332 Cümle ilimlerin ruhu, kendinin yevm-i dînde, yâni; kıyamet gününde kim ve nasıl olacağını bilmektir.

---

[71] Rum Sûresi'nin 6. âyetinden: "*Allah'ın vaadi budur. Allah, vaadinden caymaz. Fakat insanların çoğu bilmezler.*"

[72] Buradaki yecûz, caiz ve layık olur demektir. Acûz da kocakarı mânâsındadır. Hadis-i Şerîf'te "*Kocakarılar itikadında bulunun.*" buyrulmuştur. Çünkü onların itikadı basit olmakla beraber sağlamdır.

10333 Ey usûl âlimi! Sen de dinin ahvâlini iyice biliyorsun. Onları bilmekle beraber bir de kendi aslına bak, eğer iyi ise âlâ.

10334 Senin usûl âlimi olmandan, kendi aslınla meşgul olup onu öğrenmemen daha faydalıdır; ey ulu kişi!

Sebe' şehrinin güzelliği ve ahâlisinin refah ve saadetiyle beraber küfrân-ı nimette bulunmaları

10335 Sebe' şehri ahâlisinin asılları -yâni ilm-i İlâhîdeki âyân-ı sabiteleri- kötü olduğu için, Dünya'da Allah'a vuslat sebepleri olan tâat, ibadet, şükür ve senadan ürküyorlardı.

10336 Hak Teâlâ onlara bu kadar çiftlik, bağ ve bahçe vermişti. Sağdan, soldan lûtfedilen bunca nimet onların zevk ve huzurla yaşamaları içindi.[73]

10337 Meyveler çokluğundan o kadar dökülürdü ki geçerken âdeta yol daralırdı.

10338 Meyvelerin dökülüp, saçılması yolu kapatırdı. Yemişlerin çokluğundan yolcu hayrette kalırdı.

10339 Başında sepet olduğu halde ağaçların arasından geçen bir kimsenin sepeti, kendiliğinden dökülen meyvelerle dolardı.

10340 O meyveleri bir kimse değil, rüzgâr silkerdi. O meyvelerin dökülmesinden, nicelerinin etekleri dolardı.

10341 Büyük salkımlar ağaçlardan aşağı sarkar, gelenin geçenin başına ve yüzüne çarpardı.

10342 Külhancı olanlar bile, altının çokluğundan, bellerine altın kemer bağlamışlardı.

10343 Köpekler, tokluğundan ekmeği yemezler de çiğnerlerdi; kırdaki kurtlar avlarının çokluğundan mide fesadına uğramışlardı.

10344 Şehir ve köy, hırsızdan ve kurttan emin idi. Keçi, kocaman kurttan korkmazdı.

10345 Eğer o kavmin günden güne artan nimetlerini şerh edecek olursam bitip tükenmez.

---

[73] Sebe' Sûresi'nin 15. âyetine işarettir: "*Andolsun ki Sebe' kavmi için oturdukları yerde bir ibret vardı: Sağ ve soldan iki bahçe! (onlara): 'Rabbinizin rızkından yiyin de O'na şükredin, ne güzel bir belde ve çok bağışlayıcı bir Rab!' (denildi).*"

10346 Fakat o şerh ve tafsil, söylenilmesi lâzım gelen mühim sözlerin beyânına mâni olur. Peygamberler (*Festekım kemâ ümirte*)[74] emrini tebliğ ettiler.

Ehl-i Sebe'ye nasihat için peygamberin gelmesi

10347 O memlekete on üç peygamber gelip yol kaybetmiş olanlara kılavuz oldular.

10348 Ve dediler ki: "Nimetiniz arttı, hani şükrünüz? Yâni; niçin Allah'a şükretmiyorsunuz? Eğer sizdeki şükretmek kudreti uyuduysa onu tahrik ederek uyandırınız.

10349 Nimeti verene şükretmek akla göre de vâciptir. Edilmeyecek olursa, ebedî gazap kapısı açılır.

10350 Aklınızı başınıza alınız da Allah'ın lûtuf ve keremini görünüz. Bir şükre bedel bu kadar nimeti Allah'tan başka kim verir?

10351 Allah, baş verir, ona mukabil secde-i şükran ister; ayak bağışlar, şükür olarak kâde ister.

10352 Sebe' kavmi dediler ki: "Bizim şükrümüzü gulyabâni götürdü. Biz, nimetin bolluğundan da, ona karşı şükretmekten de usandık.

10353 Biz, bol nimet verilişinden o kadar bıktık ki bize ne ibadet hoş geliyor, ne de hata.

10354 Biz nimetler ve bağlar, bahçeler istemiyoruz. Biz rahat yaşamak ve uğraşmaktan kaçınmak talibi değiliz."

10355 Peygamberler dediler ki: "Kalbin bir gaflet hastalığı vardır ki o illet, Hak ve Hakikatin düşmanıdır.

10356 Nimet, o gaflet sebebiyle tamamen illet olur. Hastalıkta yenen yemek insana nasıl kuvvet verir?

10357 Ey küfrân-ı nimette ısrar eden, senin karşına ne kadar nimetler geldi de onlar sana nahoş göründü ve o saf şeyler, gözünün önünde bulandı.

10358 Sen, o hoş şeylerin düşmanı oldun, her neye el attınsa sana nahoş geldi.

10359 Her kim senin ahbâbın ve yârın olduysa gözüne hor, hakir göründü de,

10360 Her kim sana yabancı idiyse, senin nazarında o çok büyük ve muhterem oldu.

---

[74] Hud Sûresi'nin 112. âyetinden: "*İşte bundan dolayı emrolunduğun gibi doğru ol!...*"

10361 Bunların hepsi, o kalbindeki gaflet hastalığının tesiridir ki onun zehri bütün uzuvlarına sirayet etti.

10362 O illeti çabucak defetmeli. Çünkü, onun tesiriyle şeker bile zehir kesilir.

10363 Sana gelen her hoşluk, o illet sebebiyle nahoş olur; âb-ı hayat bile gelse ateş görünür.

10364 Kibir ve azamet gibi o kötü huy, ölümün ve cengin kimyası, yâni; sebebidir. O kötü huydan senin hayatın nihayet ölüme sürüklenip biter.

10365 O huy sende iken, kalbi dirilten bir gıdayı bile yesen, senin cismine gelince kokar, leş kesilir.

10366 Çok aziz ve muhterem kimseler, nâz ve naîm ile avlanır. Böyleleri sana av olsalar, sence bayağı görünürler.

10367 Bir akıl, diğer bir akıl ile, yâni akıllı bir kimse diğer akıllılarla tanışınca aralarındaki safvet ve muhabbet dâima artar.

10368 Bir nefsin, diğer alçak bir nefis ile tanışması ve sevişmesi, yakînen malûmun olsun ki, her an azalır. Ve düşmanlığa tahavvül eder.

10369 Çünkü nefsânî dostların nefsi, tanışmada bir maksat ve fâide gözetir. Onu bulamayınca dostluğunu çabucak bozar.

10370 Eğer dostunun yarın âhirette senden nefret etmesini istemezsen âkil bir kimseyi akıllıca dost ittihâz et.

10371 Nefsin, sam yeli gibi olan hevâ ve hevesiyle malûl olduğun için her neye teşebbüs etsen, hep maraza âlet olursun.

10372 Eline mücevher alsan taş kesilir, birine kalben muhabbet etsen düşmanlık ve kavga vukua gelir.

10373 İşittiğin, lâtif ve söylenilmemiş bir nükte, onu idrak edince, nezdinde zevksiz ve bulanık bir söz olur.

10374 Dersin ki: "Ben bunu çok işittim, artık eskidi. Arkadaş, bundan başka bir şey söyle."

10375 Taze ve yeni olarak bir şey duyduğunu farz et; ertesi gün ondan da bıkar nefret edersin.

10376 Sen, sendeki illeti gider... İllet geçti mi, sence her eskimiş, söylenmiş söz, yeni olur.

10377 O eski söz, yepyeni dallar, budaklar verir, yüzlerce meyve hevenkleri bitirir, yetiştirir.

10378 Peygamberler, Sebe' ehline demişlerdi ki: "Biz Cenâb-ı Hakk'ın hekimleri ve şâkirdleriyiz. Şab Denizi bizi görünce yarıldı ve yol oldu.

10379 O zâhir hekimleri başkadır. Onlar kalbe nabız yolundan bakarlar.

10380 Biz ise vasıtasız olarak, nabız tutmaksızın kalbe bakarız. Allah'ın vermiş olduğu feraset dolayısıyla bizim görüşümüz yüksektir.

10381 O hekimler, gıda ve meyve tabibidir ki Ruh-u hayvani onların tedavisiyle kuvvet bulur, yaşar.

10382 Biz ise iş ve söz hekimleriyiz. Bize ilham eden, Allah'ın celâl ve azamet nurunun aksidir.

10383 Hastaya deriz ki: 'Şöyle bir iş sana faydalıdır. Böyle bir iş de zararlıdır ki senin Allah'a giden yolunu keser.'

10384 Bizim sözlerimiz gibi bir söz, seni ileri götürür, onların sözü gibi bir söz de seni yaralar.

10385 O hekimlerin delili çiş ördeğidir[75]. Bizim delilimiz ise vahy-i İlâhidir.

10386 Biz peygamberler cemâati kimseden tedavi ücreti istemeyiz. Bizim ücretimiz, noksanlardan âri olan Allah'tan gelir.

10387 Haydi, iyileşmez hastalıklar için salâ. Bizim ilâcımız, hastalar için birebirdir."

Sebe' halkının, kendilerine gönderilen peygamberlerden mucize istemeleri

10388 Sebe' halkı dediler ki: "Ey mânevî hekimlik dâvasında bulunanlar, faydalı bir tıp ilminin sizde şahidi hani?

10389 Siz de, bizler gibi, yemek ve uyumakla mukayyed bulunmaktasınız. Bizim gibi, köylerde ve şehirlerde otlayıp duruyorsunuz.

10390 Siz de bu toprak ve su tuzağındayken gönül Zümrüdüankâ'sını nasıl avlayabilirsiniz?

10391 Mevki ve reislik sevdası sizi peygamberlik davasına salmış, bu sebeple kendinizi peygamber sayıyorsunuz.

10392 Biz böyle laflara ve yalanlara kulak verip de ayran kâsesine düşmeyiz."

10393 Peygamberler dediler ki: "Bu inkârınız, mübtelâsı bulunduğunuz manevî hastalık icâbıdır. Sizin körlüğünüze ve hakikati göremeyişinize sebep, önünüze çekilmiş olan gaflet perdesidir.

[75] Eskiden idrar tahlili yapılmadığı için hekimler, hastanın abdest bozduğu "ördek" adı verilen lazımlığa bakarak muayene ederler; idrarın renginden, kokusundan, azlığından çokluğundan hastalığı teşhise çalışırlardı.

10394 Bizim davetimizi işittiniz, fakat elimizdeki cevheri görmüyorsunuz.

10395 Bu cevher, yâni dâvet-i Risâlet, halk için bir imtihandır. Biz onu gözlere karşı dolaştırıyoruz.

10396 Her kim, hani delil derse; onun soruşu şâhittir ki, elimizdeki cevheri görmüyor, körlüğe mahpus olmuştur.

10397 Meselâ Güneş dile gelse de sana: 'Kalk, gündüz oldu, sıçra ve inad etme dese.'

10398 Sen de ona: 'Ey güneş! Gündüz olduğuna hani şâhit?' desen, Güneş sana: 'Ey kör! Allah'tan göz iste!' cevabını verir.

10399 Aydınlık bir günde her kim kandil ararsa o arayış, onun körlüğünü tebliğ eder.

10400 Eğer sen sabah ve gündüz olduğunu görmüyorsan, gündüz olduğunda şüphen varsa, daha sabah olmadı zannediyorsan,

10401 Bâri körlüğünü fâş etme; sus ve Allah'tan fazl ve ihsan bekle.

10402 Ey gündüz arayan! Gündüzün ortasında hani gündüz demek, elâleme rezil olmaktır.

10403 Sabır ve sükût, İlâhî rahmete sebep olur. Nişan ve şâhit aramak ise hastalık alâmetidir.

10404 (*Ensitû*)[76] emrini canla kabul eyle ve sus ki, cânân tarafından (*ensitû*)'nun mükâfatı gelsin.

10405 Ey âkil kimse! Hastalığının nüksetmesini, yâni iyileşmeye başlamışken, yeniden şiddetlenmesini istemezsen, bu mânevî tabibin huzurunda malını ve başını yere koy.

10406 Allah'ın fazl u rahmeti senin senânını söylesin ve Felek, o yüksekliğiyle beraber, senin âlî derecene gıpta etsin.

10407 Mânevî hastalıklar hekimi olan evliyâullah'ın gönlünü alırsanız, kendinizi görür, halinizi bilir ve kendinizden utanırsınız.

10408 Bu kalp körlüğünün giderilmesi halkın elinde değildir. Bu hekimlere ikram ve ihtiram, hidâyet esbabındandır.

10409 Bu mânevî hastalık hekimlerine, candan ve gönülden bende olunuz ki misk ve anberle -yâni; Allah'ın feyzi ile- dolasınız."

[76] A'raf Sûresi'nin 204. âyetinden: "*Kur'ân okunduğu zaman, hemen susup onu dinleyin, umulur ki, rahmete nâil olursınız.*"

Sebe' halkının peygamberleri itham etmeleri

10410 Sebe' kavmi dediler ki: "Sizin bu sözleriniz bütün riya ve mekrdir. Nasıl olur da Allah; Zeyd'den, Bekir'den, yâni insandan vekil tâyin eder.

10411 Her şahın elçisi kendi cinsinden olmak gerektir. Su ile çamurdan yaratılmış insan nerede, felekleri yaratan Allah nerede?

10412 Biz eşek beyni mi yedik ki, sizin gibi sivrisinekleri, devlet kuşu denilen Hümâ'nın sırdaşı bilelim?

10413 Hümâ kuşu nerede, sivrisinek nerede? Çamur nerede, Allah nerede? Gökteki güneşle zerrenin ne münâsebeti vardır?

10414 Bu münâsebet ve bu alâka akıl ve dimağın kabul edeceği şey mi?"

Kelile ve Dimne kitabında tafsilen yazıldığı veçhile: "sen bu çeşmeden sakın!" diye gökteki Ay'dan sana elçi geliyorum demesi için tavşanların, bir tavşanı elçi olarak file göndermeleri

10415 Ey peygamberlik davası edenler! Sizin haliniz şuna benzer: Tavşanın biri, "Ben Ay'ın elçisiyim ve onunla çiftim ve hemdemim." demişti.

10416 Zîrâ, o çeşme başına gelen fil sürüsünden bütün hayvanât sıkıntı ve korku içinde idiler.

10417 Hayvanlar, korkudan o çeşmenin suyundan mahrum kalmışlardı. Kuvvetleri, fillere karşı kâfi gelmediğinden hileye teşebbüs etmişlerdi.

10418 Ay'ın ilk gecesi, ihtiyar bir tavşan, dağ tepesinden fillere seslendi.

10419 Şöyle diyerek ki: "Ey fil pâdişahı! Ayın on dördünde gel de çeşme suyunun içinde sözümün doğruluğuna delil göresin.

10420 Ey büyük fil; ileri gel ve sözümü dinle! Ben elçiyim; elçilere ne kızılır, ne sövülür ve ne de hapsedilir.

10421 Ay diyor ki: 'Ey filler, çeşme bizimdir, buradan başka bir yere gidin!

10422 Yoksa sizi kör ederim. İşte söyledim ve zulmü üzerimden attım.

10423 Bu çeşmeyi terk edip gidin ki benim kılıcımın yaralayışından emin olasınız.'

10424 Bu haberin doğruluğuna alâmet şudur ki: Filler su içmek için kaynağa geldiler mi Ay harekete gelir.

10425 Ey fillerin şahı; falân gece gel de çeşme içinde bu alâmeti gör."

10426 Ayın on beşi gelince fil pâdişahı geldi ve çeşmeden su içti.

10427 Fil hortumunu suya sokunca su dalgalandı ve Ay'ın sudaki aksi titredi.

10428 Çeşme içindeki Ay titreyince fil, tavşanın verdiği habere inandı.

10429 Ey güruh! Biz, o ahmak fillerden değiliz ki Ay aksinin titreyişi bizi korkutsun da dinimizi terk edelim.

10430 Peygamberler dediler ki: "Ey sefihler! Eyvâhlar olsun ki, bizim verdiğimiz cân nasihatler, sizin bağlarınızı kuvvetlendirdi."

Peygamberlerin onlara cevabı ve bir misal îrâdı

10431 "Vâh yazık ki, size deva olacak ilâç, can alıcı kahır zehri oldu.

10432 Cenâb-ı Hak, gazap perdesini havale edince, bu kandil, yâni bizim nasihatlerimiz, gözlerinizdeki karanlığı artırdı.

10433 Sizin gibilerden biz nasıl reislik isteriz ki, bizim riyasetimiz, semâdan yüksektir.

10434 İnci, denizdeki gemiden ne şeref bulur? Husûsiyle gübre doldurulmuş bir gemiden!

10435 Güneşi, zerre gibi gören kör göze ne kadar yazık!

10436 Âdem ki örnek ve benzeri olmayan mükemmel bir mahlûk idi. Halbuki Şeytan'ın gözü onu çamurdan başka bir şey görmedi.

10437 Delinin gözü, baharı ona kış gösterir. Çünkü, kendi makamının şevkiyle hareket eder.

10438 Devletsizin karşısına bazen devlet ve saâdet gelir de, onda kabiliyet olmadığı için yoldan geri döner.

10439 Ne kadar çok vâki olur ki, bilinmeyen bir bahtsızın yanına sevgilisi gelir de, o onunla âşıkdaşlık etmesini bilmez.

10440 Gözümüze bu yanlış görmeyi veren bizim ezelî nasipsizliğimizdir. Kalbimizi böyle çeviren de kötü kaderdir.

10441 Taştan yapılmış putlar, size kıble olduğu için, lânet ve körlük de size gölgelik olmuştur.

10442 Zannınıza göre taştan putlarınız Allah'a ortak oluyor da, akıl ve ruh sahibi bir insan-ı kâmil neden Hakk'ın sırdaşı ve peygamberi olamıyor?

10443 Ölmüş sivrisinekler gibi olanlar -yâni; putlar- Devlet kuşuna ortak oluyorlar da, diri bir insan, Melik-i muktedire neden sırdaş olamıyor?

10444 Siz kendinize ve kendi sanatınıza âşıksınız. Yâni, sanatkârâne yonttuğunuz putlara tapıyorsunuz. Evet, yılan kuyruğuna yılan başı yakışır.

10445 Ne o kuyrukta devlet ve nimet vardır, ne de o başta, rahat ve lezzet vardır.

10446 O yılan kuyruğu, bir halka gibi başın etrafına dolanır. Başla kuyruktan ibaret iki dost birbirine lâyık ve münâsiptir.

10447 Eğer güzel dinleyecek ve anlayacak olursan, Hakîm-i Gaznevî İlâhî Nâme'sinde şöyle der:

10448 "Kaderin hükmüne itiraz edip de boşboğazlık etme! Eşeğe eşek kulağı pek münâsiptir.

10449 Uzuvlar, bedenler ve canlara kendi sıfatları tam denktir.

10450 Her canın sıfatı, Hakk'ın yarattığı cana şüphesiz münâsiptir.

10451 O güzel ve çirkindeki sıfatlar onlara münâsip düşmüştür. Hakk'ın yazmış olduğu harfler birbirine tam münasiptir.

10452 Ey Hüseyin! Ey güzelce kimse! Kâtibin elindeki kalem gibi insanın gözü ve gönlü de Allah'ın iki parmağı arasındadır.

10453 Gönül kalemi, lûtuf ve kahır parmakları arasında gâh sıkıntıya düşer, gâh feraha çıkar.

10454 Ey gönül kalemi; eğer Hakk'ın azamet ve celâline mensup isen, bak ki kimin parmakları arasındasın?

10455 Senin bütün kasdın ve hareketin bu parmaktandır. Başının üzeri dört yol ağzıdır.

10456 Senin harf gibi olan hallerin o kâtib-i ezelînin yazmasındandır. Bir şeye teşebbüs veya vazgeçişin de O'nun irade ve takdiri iledir.

10457 Niyaz ye duâdan başka kurtuluş yolu yoktur. Bu takallübden —yâni; kalbin kalem gibi Hakk'ın iki parmağı arasında bulunup da onu istediği gibi çevirmesinden- her kalem, yân; her kalp âgâh değildir.

10458 Bu taklîb ve takallübü her kalem, kendi miktarı ve kabiliyeti kadar bilir. İyilik ve kötülük işlemesinde de kendi kadrini gösterir.

10459 Sebe' Kavmi, tavşan ve fil misâlini getirmekle ezele kadar hile karıştırdılar. Lâkin Sırr-ı Ezelîyi bitmediler. Zira, onların peygamberlere karşı bu kadar inkâr ve ısrar göstermeleri Sırr-ı Ezelî îcâbı idi.

Herkesin, hususiyle ilâhî işler için misâl getiremeyeceğinin beyânı

10460 Peygamberler dediler ki: "Ey Sebe'liler! Misâl irad etmek -Allah'ı Kamere, çeşmeyi havas ve avama benzetmek- ve bunlarla İlâhi Dergâha tariz eylemek sizin haddiniz mi?

10461 Misal getirmek, Cenâb-ı Hakk'a lâyıktır. Gizli ve aşikâr şeyleri bilmekte O, bir âyet-i uzmâdır.

10462 Sen bir şeyin sırrını ne bilirsin? Kafan kel ve dilin tutuk iken saç ve yüz'e ait nasıl misâl irad edebilirsin?

10463 Hazreti Mûsâ bile elindeki değneğini asâ görmüştü. Fakat o asâ değil ejderhâ idi. Yere atılınca ağzını açtı ve hakikatinin ne olduğunu söyledi.

10464 Mûsâ gibi mânevî bir pâdişah, bir değneğin sırrını bilememişken, sen nasıl olur da bu tuzaktaki yem tanelerinin sırrını bilebilirsin?

10465 Mâdem ki misâl hususunda Mûsâ'nın gözü yanlış gördü. Senin gibi bir fare, misâl iradiyle hakikate nasıl delik açabilir?

10466 Senin o misâlini Allah bir ejderha şekline kor da, cevabıyla seni paramparça eder.

10467 İblis de böyle bir misâl getirdi, "Beni ateşten, Âdem'i topraktan yarattın. Ateş, topraktan yüksektir, ben de Âdem'den âlîyim." dedi de kıyamete kadar mel'un oldu.

10468 Kârun da inat edip Allah'a misâl irad etti de, tahtı ve tacı yere geçti.

10469 Senin bu misâlini karga ve baykuş gibi bil. Onların uğursuzluğundan binlerce ev, bark yıkıldı, yerle bir oldu.

10470 Nûh Aleyhisselâm çölde ve sudan uzak yerde gemi yapıyordu. Kavminden yüzlercesi misâl getirerek eğlenmek için yanına koşuyordu.

10471 "Kuyu suyu bile bulunmayan bir çölde gemi yapıyor, ne budala, ne câhil!" diyorlardı.

10472 Biri: "Ey gemi koş!" Diğer biri de: "Gemiye kanat da yap!" diyordu.'

10473 Hazreti Nûh ise şöyle diyordu: "Bu Allah'ın emriyledir. İstihza ile, maskaralıkla eksilmez."

"Gece yarısı bu duvar dibinde ne yapıyorsun?" diye sorulan bir hırsızın: "davul çalıyorum!" demesi hikâyesi

10474 Şu misâli dinle: gece yansı inatçı bir hırsız, duvar dibinde bir çukur kazıyordu.

10475 Yarı uyanık bir hasta, onun yavaş yavaş gelen taktaklarını işitiyordu.

10476 O hasta dama çıktı ve yavaşça başını aşağıya eğdi ve ona: "Babalık ne yapıyorsun?

10477 Hayrola, gece yarısı kuyu mu kazıyorsun? Sen kimsin?" diye sordu. Hırsız: "Ey ölü kimse! Davulcuyum." cevâbını verdi.

10478 Hasta: "Ne yapıyorsun?" suâlini tekrar etti. Hırsız: "Davul çalıyorum!" dedi. Hasta: "Hani davulun sesi?" deyince...

10479 Hırsız dedi ki: "Davulun sesini, eyvahlar olsun, diye yarın duyarsın."

10480 O tavşan ve fil masalı da yalandır, doğru değildir, uydurmadır. Sen o uydurma masalın sırrını da anlayamadın.

Semâdaki aydan fillere tavşanın haber getirmesine dair münkirlerin söyledikleri masalın cevâbı

10481 O tavşanın hakikati, bilmiş ol ki, senin nefsine elçilikle gelmiş şeytandır.

10482 Hızır Aleyhisselâm'ın içmiş olduğu âb-ı hayattan ahmak nefsi mahrum etmek için gelmiştir.

10483 O masala ters mânâ verdin ve küfür söyledin... O halde, Allah'ın azabına hazır ol!

10484 Çeşme suyu içinde ayın titrediğini ve bir çakalın, yâni tavşanın, filleri korkuttuğunu söyledin.

10485 Tavşanın, filin ve suyun, bir de, Ay'ın aksi suda titreyince fillerin korktuğunu misâl olarak söylüyorsun.

10486 Ey ham körler; bu misâl, havas ve avamın mağlûbu olduğu bir Ay'a nasıl benzer?

10487 Ay nedir, Güneş nedir, Felek nedir, Akıl nedir, Nefs nedir, Melek nedir? Bunların hepsi, o Melîk-i Muktedir'in zebûnu ve fermanberîdir.

10488 Güneşin güneşinin güneşi, yâni; güneşin medarı ve fezası da O'nun emrinin mahkûmudur... Ne söylüyorum, uykuda mıyım, rüyâ mı görüyor, yoksa sayıklıyor muyum?

10489 Ey kötü sapıklar! Pâdişahların gazabı, yüz binlerce şehri alt üst etmiştir.

10490 O gazap dolayısıyla dağlarda yüzlerce yarık peydâ olur, Güneş de değirmen eşeği gibi döner durur.

10491 Ricâlullahın gazabı, bulutu kurutur; gönül sahiplerinin hiddeti, âlemi harâb eder.

10492 Ey kefensiz ve yıkanmamış ölüler! Lût kavminin şehir ve kasabalarını görün ki nasıl yere geçmiş ve yerlerinde Lût Gölü zuhur etmiştir.

10493 Kuşların en zaifi ebabil iken, Habeşlerin filini, yama kabul etmeyecek şekilde yırttı.

10494 Nuh tufanını duymayan, yahut Firavun ordusuyla Hazreti Mûsâ kıssasını işitmeyen kim vardır?

10495 Ruh gibi olan Hazreti Mûsâ, Firavun ve kuvvetlerini mağlup etti ve suda boğdu. Su da onları zerre zerre parçaladı.

10496 Salih Âleyhisselâm'ın kavmi olan Semûdîlerin ahvâlini ve Hûd Âleyhisselâm'ın vazifeli olduğu Âd kavmini, şiddetli rüzgârın nasıl mahvettiğini duymayan var mı?

10497 Gözünü bari böyle fillere, yâni; Âd ve Semûd kavimleri gibi güçlü, kuvvetli insanlara aç ki, onlar muharebelerde fil öldürecek kadar cesur ve kavi idiler.

10498 Onlar gibi filler ve bu kadar zâlim pâdişahlar bile gönül gözü altında dâima taşlanıyorlar.

10499 Ebede kadar, bir zulmetten, bir azaptan diğer bir azaba giderler. Onlar için merhamet ve yardım yoktur.

10500 İyi ve kötü nâmınızı işitmediniz mi? Bütün âlem gördüğü halde hakikati siz görmediniz mi?

10501 Siz, gördüğünüz halde görmemiş gibi davranıyorsunuz. Lâkin ölüm gözlerinizi iyice açacaktır.

10502 Farz et ki âlem, güneş ve nûr ile doludur; sen körler gibi karanlıkta gidince,

10503 O azîm nurdan nasipsiz kalırsın; kerîm olan kamere karşı pencereni kapamış olursun.

10504 Sen, köşkten inip de kuyu içine girince, geniş geniş âlemlerin ne kabahati vardır?

10505 Bir ruh, kurtluk sıfatında kalacak olursa Yusuf'un yüzünü nasıl görebilir, söyle?..

10506 Dâvud Aleyhisselâm'ın Zebur okuyuşu taşlara ve dağlara aksetti de, zamanındaki müşrikler onu duymadı.

10507 Her zaman akıl ve insafa âferînler olsun ki hidâyete vâsıta olan onlardır. Hidâyet yoluna âlem olan da Allah'tır.

10508 Ey Sebe'liler; peygamberleri tasdik edin, ruhu esir etmiş olan Cenâb-ı Hakk'a da iman edin.

10509 Peygamberleri tasdik edin ki onlar doğmuş güneşlerdir. Sizi kıyamet gününde rezil olmaktan onlar emin ve mahfuz kılarlar.

10510 Peygamberleri tasdik edin ki onlar, parlak ay gibidirler. Onlara tâbi olun ki, melekler sizi mahşere götürmeden evvel, sizi temin etsinler.

10511 Peygamberleri tasdik eyleyin ki onlar, karanlığın kandilleri gibidirler. Kendilerine ikram ve ihtiramda bulunun. Zira onlar ümit kapılarının anahtarıdır.

10512 Sizden bir hayır ve ücret istemeyen peygamberleri tasdik edin de dalâlete düşmeyin ve başkalarını da azdırmayın.

10513 Arapçayı bırak da, Fârisî söyleyelim. Ey su ve çamurdan ibaret olan insan! O Türk'ün Hindû'su yâni Cemîl-i ale'l-ıtlâk olan Allah'ın hizmetkârı ol!

10514 Âgâh olun da nübüvvet sultanları olan Enbiyâ Aleyhisselâm'ın sözlerini dinleyin. Onları göklerde melekler tasdik ettiler, siz de yerde tasdik ediniz.

İhtiyatın mânâsı ve ihtiyatlı olan kimsenin misâli

10515 Ya evvelkilerin, gelip geçmiş kavimlerin hâline bakınız; yahut hazm ve ihtiyat ile uçunuz.

10516 İhtiyat nedir? İki tedbirden hangisi sükûttan ve tehlikeden âzâde ise onu tatbik etmektir.

10517 Biri sana; "Gideceğin yolda yedi günlük mesafede su yoktur, ancak ayakları yakan kum vardır." dese.

10518 Diğeri de: "Bu söz yalandır. Her gece akan bir çeşmeye tesadüf edersin." haberini verse...

10519 İhtiyat odur ki, yanına su alır, susuzluk korkusundan kurtulur ve doğru hareket etmiş olursun.

10520 Eğer yolda su varsa taşıdığın suyu döker, tazesini içer ve doldurursun. Eğer geçilen çölde su yoksa vay o inatçı kimsenin haline!

10521 Ey halîfe-i İlâhiye olan Âdem'in oğulları! Adalet edin de, kıyamet günü için ihtiyatlı bulunun.

10522 O düşman yok mu, o düşman... Atanıza da kin güttü de O'nu, memnû ağacın meyvesinden yemeye teşvik ederek, bulunduğu yüksek makamından zindana çekti.

10523 O gönül satrancının şahı olan Hazreti Âdem'i mat etti, cennetten çıkarıp bir çok âfete mâruz bıraktı.

10524 Birkaç yerde, Âdem ile savaşa girip, oyunlar yaptı, nihayet onu yüzü sarармış bir halde güreşte yendi.

10525 Şeytan, Âdem gibi bir pehlivana böyle yaptı. Ey başkaları, yâni; Âdem evlâdı! Şeytanı gevşek ve kuvvetsiz bir şey sanmayın.

10526 O hasetçi şeytan; babamızın ve anamızın başlarındaki tacı ve üstlerindeki elbiseyi el çabukluğuyla, yâni; hile ile kaptı.

10527 Onları çıplak ve hor, hakîr bir hâle getirdi de, Âdem Aleyhisselâm yıllarca hıçkıra hıçkıra ağladı.

10528 Hazreti Âdem, âsiler defterine kaydedildim diye o kadar ağladı ki, akan gözyaşlarının tesiriyle bir takım otlar bitti.

10529 Sen şeytanın yankesiciliğini ve el çabukluğunu şundan kıyas et ki, Hazreti Âdem gibi bir ulu bile, onun hilesi yüzünden saçını, sakalını yoldu.

10530 Ey çamura tapanlar yâni; ey cesede bağlı olanlar! Şeytanın şerrinden sakınınız ve onun kafasına (*Lâ havle*)[77] kılıcını vurunuz.

10531 O sizi, kurduğu pusudan görür. Siz ise onu göremezsiniz.

10532 Avcı dâima dâne döker. Dâneler meydanda, hile ve tuzak ise gizlidir.

10533 Her nerede böyle bir dâne görecek olursan sakın ki o dâne, senin kolunu, kanadını bağlamasın.

10534 Tuzak yemi olan dâneden sakınan ve onu terk eden bir kuş; tezviri, tuzağı olmayan bir kırdan yer, karnını doyurur.

10535 Böyle tehlikesiz bir kırda bulunduğuna kanaat eden ancak tuzaktan kurtulur; hiçbir tuzak onun kolunu ve kanadını bağlamaz.

10536 Bir kuş, bir duvarın üstüne konar. Bir tuzağın üstündeki dâneye nazar eder.

10537 Dâneye olan bu bakışı, ovaya olan bakışı ile mücâdelede bulunur ve gâlip gelirse, akıldan, ihtiyattan uzak bırakır ve onu tuzak tarafına sevk eder.

---

[77] "Güç yoktur" mânasına gelen (*Lâ havle*) ibâresi, (*Lâ havle ve lâ kuvvete illa billah*) "Allah'tan başka kimsenin gücü ve kuvveti yoktur." mânâsındaki Hadis-i Şerife işarettir.

10538 Yine bir kuş, ona mı gideyim, buna mı gideyim diye tereddüdü bırakır, tuzaktaki dâneden sarf-ı nazar eder ve gözünü kır tarafına çevirir.

10539 İşte, onun kolu, kanadı şâd ve azadeler zümresine imam olur. Ne mutlu ona!

10540 Ona iktida eden ve onun gibi yapan da kurtulur, emniyet ve hürriyet makamına oturur.

10541 Çünkü onun kalbi, ihtiyatkâr olanların şahı olduğu için menzili gülistan ve çemen olmuş, yâni; emin ve Emân-ı ilâhiyyeyi bulmuştur.

10542 İhtiyatı ondan razı, o da ihtiyatından razıdır. Sen de bir tedbir ve azimde bulunursan böyle yap.

10543 Ey hırslı kimse! Çok kere hırs tuzağına düşmüş, boğazını kesilmeye vermişsin.

10544 Sonra tevbe etmişsin, tevbeleri kabul edici olan Allah, tevbeni kabul eylemiş, seni ve senin gibileri cezadan âzâd eylemiştir.

10545 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Şerre avdet ederseniz, biz de cezaya avdet ederiz. Biz fiillere cezayı çift eyledik.[78]

10546 Çünkü bir çiftin tekini kendi nezdime getirirsem onun çifti de şüphesiz koşarak gelir.

10547 İnsanların amellerini cezaya çift ettik. Çiftin biri gelince diğeri de gelir."

10548 Birisi gelip; bir çiftin kocasını yakalayıp götürecek olursa, karısı da onun arkasından gelir.

10549 Bir defa daha bu tuzağa geldiniz, günah işlediniz ve tevbe gözüne toprak saçtınız.

10550 Tevvâb[79] ve Rahman olan Allah, tekrar o düğümü çözdü de: "Kendine gel, bu tarafa gitme!" dedi.

10551 Tekrar pervâne gibi size bir unutma geldi de canınızı ateşe doğru sürükledi.

10552 Ey pervâne gibi cehennem ateşine koşan insan! Unutma ve şüphe etme... Bir kere yanmış kanadına bak!

10553 Günah tuzağından bir defa kurtulunca, onun şükrü, bir daha o tuzak etrafında dolaşmamaktır.

10554 Tuzaktan halâs olma nimetine karşı şükredersen, Allah, sana tuzaksız ve düşman korkusu olmayan bir nimet verir.

---

[78] Zilzal Sûresi'nin 7-8. âyetlerine işarettir. *"7- Her kim zerre kadar hayır işlemişse onu görecektir. 8- Her kim, zerre kadar şer işlemişse onu görecektir."*

[79] Tevvâb: Tevbeleri kabul eden (Allah).

10555 Sizi o tuzaktan âzâd etmesi en büyük bir nimettir. Hakk'ın o nimetini yâd ile şükretmek lâzımdır.

10556 Hastalıklarda ve belâlarda: "Yâ Rabbî, şu tuzaktan beni kurtar!" diye ne kadar duâ etmiş;

10557 "Hizmet ve ibâdette bulunayım, şeytanın gözüne toprak saçayım." demiştin.

Köpeklerin her kış: "Bu sene yaz gelince kendimize sağlam bir ev yapalım" diye ahdetmelerinin hikâyesi

10558 Kış geldi mi köpek ezilir, büzülür. Kışın soğuğu onu perişan bir hale kor.

10559 Der ki: "Madem ki bu kadar bir tenim var, onu iskân için taştan bir yuva yapayım.

10560 Yaz gelince kış için ellerimle taştan bir ev yapayım."

10561 Yaz gelince hararetin tesiriyle kemikleri ısınıp, derisi hoşlanır.

10562 O kendisini koskocaman görür de: "İyi ama, bu vücutla ben hangi yuvaya sığarım?" der.

10563 Semirir; tembel tembel, karnı tok, sırtı pek, kendisine güvenmiş bir halde, bir gölgeye çekilir.

10564 Kalbi ona: "Gel, bir ev yap", derse de O: "Bu kalıpla hangi eve sığarım, söyle!" der.

10565 Sen de bir belâ, bir musibete düştün mü, hırs kemiğin büzülür, toplanır, hurdahaş olur.

10566 "Tevbeden bir ev yapayım ki, kışın bana sığınak olsun." dersin.

10567 Fakat dertten kurtuldun da hırsın büyüdü mü, köpek gibi senden ev yapmak sevdası gider.

10568 Nimete şükretmek, nimetten daha hoştur. Şükrü seven kimse şükrü bırakır da nasıl nimet tarafına gider?

10569 Şükretmek, nimetin canı mesabesindedir. Nimet ise ceset gibidir. Çünkü nimet seni dostun nezdine kadar götürür.

10570 Nimet, gaflet; şükür, uyanıklık getirir. Allah'ın şükür tuzağıyla nimeti avla.

10571 Nimete şükretmek, seni doyurur ve tok gözlü eder de, fakirlere yüzlerce nimet verirsin.

10572 Allah'ın yemeklerinden ve meyvelerinden doyuncaya kadar yersin; sende oburluk, şunun bunun kapısını çalıp ihtiyacını arz etmek zilleti kalmaz.

Münkirlerin nebileri nasîhatten men etmeleri ve Cebrîler gibi delil göstermeleri

10573 Sebe' halkı dediler ki: "Ey nasihat verenler! Bu yolda bir kimse varsa söylediklerinizi yetişir.

10574 Allah bizim kalplerimizi kilitlemiştir, onun için sizin sözleriniz, oraya girmiyor. Hiçbir kimse Hâlıkın fiilini değiştiremez.

10575 O Musavvir[80] olan Allah, bizi böyle nakşetmiş, böyle yaratmıştır. Bu sûret, öyle dedikodu ve nasihatle başka türlü olamaz."

10576 Taşa yüz yıl, boyunca, lâ'l ol, eskiye de yüz sene yeni ol desen...

10577 Toprağa su sıfatını al, suya da bal, yahut süt ol desen.

10578 Hiç onların vasıfları değişir mi? Ey mesut kimse; su nasıl bal olur?

10579 Feleklerin ve feleklerdekilerin Hâlıkı, suyun, toprağın ve yeryüzündekilerin Yaradanı;

10580 Göklere dönmeyi takdir etmiş ve ona safvet vermiş. Suya ve çamura da bulanıklık ve neşv ü nema ihsan etti.

10581 Gökyüzünün bulanıklığı seçmesi, suyun ve çamurun da, safvet yâni duruluğu alması nasıl mümkün olur?

10582 Allah her birine ayrı bir yol çizmiştir. Koca bir dağ, cehd ve gayret etse de nasıl bir saman çöpü olur?

Enbiyâ Aleyhisselâmın bu cebrîlere cevabı

10583 Peygamberler dediler ki: "Evet, Allah birtakım vasıflar yarattı ki onlardan kimse baş çekemez.

10584 Allah, bir takım arızî sıfatlar da yarattı ki, onların giderilmesiyle, nefret edilen bir kimseden, herkes râzı olur.

[80] Musavvir: Tasvir yapan, resim yapan ressam.

10585 Taşa altın ol dersen o teklifin beyhudedir; taşta altın olmak kâbiliyeti yoktur. Fakat, bakıra: altın ol! dersen yolu vardır.

10586 Kuma: çamur ol! dersen âcizdir, olamaz. Lâkin toprağa: çamur ol! dersen onun ıslanıp çamur olması mümkündür.

10587 Allah birtakım hastalıklar vermiştir ki onların çâresi yoktur. Topallık, basık burunluluk, körlük gibi.

10588 Yine Allah, birtakım hastalıklar vermiştir ki onların çâresi vardır. Yüzün çarpılması ve baş ağrısı gibi.

10589 Allah bu devaları insanlara iyilik vermek için yarattı. Bu dertler de, devâlar da boş yere yaratılmış değildir.

10590 Hattâ dertlerin çoğuna devâ vardır ki ciddi olarak ararsan o devâyı bulursun."

10591 Kavim dedi ki: "Ey peygamberiz diyen cemâat! Bizim hastalığımız, devâ kabul eden dertlerden değildir.

10592 Siz yıllarca nasihatler verdiniz, efsunlar okudunuz. O nasihatlerden bizim de her an derdimiz arttı, bağımız kuvvetlendi.

10593 Eğer bu maraz ilâç kabul etseydi şimdiye kadar bir zerresi olsun iyileşirdi.

10594 Bir beden susuzluk hastalığına uğrar da ciğere su gelmezse; hasta, denizleri içmiş olsa, harareti geçmez. Çünkü içtiği su başka yere gider.

10595 Şüphesiz el ve ayak şişer. İçilen sular harareti teskin etmez."

Enbiyâ Aleyhisselâmın tekrar cevap vermeleri

10596 "Muhsin ve Mükrim olan Allah'tan ümit kesmek yakışmaz. Elinizi onun rahmeti halkasına vurunuz.

10597 Ne kadar iş vardır ki evvel zor görünür, sonra açılır ve kolaylaşır, sertliği ve zorluğu geçer.

10598 Ümitsizlikten sonra bir çok ümitler görünür? Karanlığın arkasından güneşler doğar.

10599 Farz edelim ki siz taş kesildiniz, kulağınıza ve kalbinize kilit taktınız.

10600 Bizim, halkın kabulü ve reddi ile işimiz yoktur. Bizim işimiz Hakk'a teslim ve onun fermanına tâbi olmaktır.

10601 Bize bu kulluğu, yâni tebliğ vazifesini O emreylemiştir. Söylediklerimiz onun emridir, kendiliğimizden değildir.

10602 Bizim hayatımız O'nun emrini yerine getirmek içindir. Eğer 'kumluğa ekin ek!' dese tereddütsüz ekeriz.

10603 Peygamberlerin ruhuna Allah'tan başka yâr yoktur. Onların tebliğini ve davetini halkın kabul edip etmemesiyle mükellef değillerdir.

10604 Peygamberlerin yaptıkları tebliğin ücreti Allah'a aittir.[81] Biz peygamberler, Dost için, halkın gözünde çirkin ve düşman yüzlü oluruz.

10605 Biz Cenâb-ı Hakk'ın dergâhından usanmışlardan değiliz ki yolun uzaklığından her yerde durup oturalım.

10606 Yardan ayrılan ve ayrılık hapsine düşen adamın gönlü soğur, o çeşit adam usanır, bıkar.

10607 Halbuki bizim Yar'imiz, dilediğimiz canan her an bizimle beraber. Rahmetini saçıp durmakta; canımız da ona şükretmekte...

10608 Bizim kalbimizde bir lâlezâr ve gülşen vardır. İhtiyarlık ve solgunluğun oraya yolu yoktur.

10609 Biz dâima genç ve lâtif servi ağacı gibiyiz. Tazeyiz, handanız, şiriniz ve zarifiz.

10610 Bizim indimizde yüz sene ile bir saat birdir. Uzunluk ve kısalık bizden ayrılmıştır.

10611 O uzunluk ve kısalık cisimlerdedir; o uzunluk ve kısalık canda nasıl bulunur?

10612 Ashâb-ı Kehf'in üç yüz dokuz senelik uykusu, onlara göre gamsız ve esefsiz bir gün olmuştu.

10613 Ruhları cesetlerine avdet edince, o kadar uzun müddetin uykusu onlara bir gün, yahut günün bir kaç saati gibi göründü.

10614 Âlem-i ervâh[82]ta gece, gündüz, ay ve yıl olmayınca orada tokluk, ihtiyarlık ve usanmak nasıl olur?

10615 Yokluk gülistanında öyle bir sarhoşluk vardır ki, o sarhoşluk, lûtf-u İlâhî şarabının verdiği bir mestliktir.

10616 Bir şeyi tatmayan, onun lezzetini bilmez. Necaset böceği gül kokusunu nasıl tahayyül ve tevehhüm edebilir?

---

[81] Şuara Sûresi'nin 109. âyetine işarettir: "*Buna karşılık ben sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükafatımı verecek olan ancak, âlemlerin Rabbidir.*"

[82] Âlem-i Ervah: Ruhlar Âlemi, ruhların yaratıldığı âlem.

10617 Lûtf-u İlâhî şarabı ve onun neşvesi hayâlî değildir. Eğer hayâlî olaydı, o da diğer hayâlî şeyler gibi yok olurdu.

10618 Cehennem, cenneti nasıl tasavvur ve tahayyül edebilir? Çirkin bir yüzden hiç güzellik zuhur eyler mi?

10619 Ey büyük kimseler, haberdâr olun ki böyle bir mânevî lokma, ağzınıza kadar gelmişken boğazınızı kesmeyin, yâni; o lokmadan çekinmeyin.

10620 Biz müşkil yolları sonuna getirdik, kendi ehlimize, mürid ve müntesiplerimize yolu kolaylaştırdık."

Peygamberlerin: "imana gelin" diye ricalarına karşı Sebe'lilerin tekrar itirazı

10621 Sebe' kavmi, peygamberlerine dediler ki: "Siz, fikrinizce kendiniz için uğurlu iseniz de bizim için uğursuz, zıt ve kovulmuşsunuz.

10622 Bizim ruhumuz, bu gibi endîşelerden âsûde idi. Siz geldiniz, sözlerinizle bizi gam ve kedere, meşakkate soktunuz.

10623 Evvelce aramızda birlik ve ittifak vardı. Sizin kötü haberlerinizle yüzlerce ayrılık husûle geldi.

10624 Biz evvelce, şeker yiyen tûtîler gibi neşeli idik. Sizin âhiret azabından bahsetmeniz dolayısıyla ölümü düşünen baykuşlara döndük.

10625 Her nerede gamlı bir masal varsa her nerede boşa gitmez bir ses mevcut ise.

10626 Dünyanın neresinde bir kötüye yorma, neresinde bir kötü sûrete dönme ve azap varsa...

10627 Hepsi, sizin temsillerinizde, hikâyelerinizde, fallarınızdadır. Gam ve keder vermek hususunda siz çok heveslisiniz."

Enbiyâ Aleyhisselâmın tekrar cevap vermeleri

10628 Peygamberler dediler ki: "İyi ve kötü fal, sizin canınızın içindedir, sizinle beraberdir.

10629 Eğer sen tehlikeli bir yerde uyusan, bir ejderha da baş ucundan sana doğru gelmeye başlasa.

10630 Merhametli ve hayırhah bir kimse; 'çabuk kalk, yoksa ejderhâ yutacak', diye seni uyandırsa;

10631 Sen ona: 'Niçin şom ağızlılık ediyorsun.' der misin? Kalk da ne olduğunu aydınlıkta gör, yâni ejderhâyı müşahede et.

10632 O merhametli kimse sana der ki: 'Kötü bir âkıbetten ben seni kurtarıyorum ve selâmet sarayına götürüyorum.'

10633 Madem ki peygamber, gizliden halkı haberdâr eder; çünkü o dünya ehlinin görmediğini görmüştür.

10634 Eğer bir hekim sana: 'Koruk[83] yeme, onun yenmesi sana hastalık ve şer getirir.' dese...

10635 Sen ona: 'Neden kötü faldan bahsediyorsun?' diyerek, sana nasihat vereni günahkâr sayar mısın?

10636 Eğer müneccim sana: 'Bugün sefer ve seyahat gibi bir iş yapma!' dese...

10637 O müneccimin yüzlerce yalan söylediğini, bir iki defâ doğruya tesadüf ettiğini bilirken, yine onun sözünü kabul ediyorsun...

10638 Bizim nücûm[84] ilmimizin, yâni vahy-i İlâhî ile haber verdiklerimizin asla tersi zuhur etmez. Böyle iken, söylediğimiz sözlerin doğru olduğuna nasıl oluyor da inanmıyorsun?

10639 Hekim ve müneccim sana zan üzerine söylerler. Biz ise gördüklerimizden haber veririz.

10640 Cehennem dumanının ve ateşinin kâfirler tarafına hamle etmekte olduğunu kenardan görüyoruz.

10641 Sen ise dersin ki: 'Sus yahu, bırak şu sözü; kötüye yormak, bize ziyan veriyor.'

10642 Ey nasihat verenlerin sözünü dinlemeyen! Nereye gitsen uğursuzluk, seninle beraberdir.

10643 Bir yılan senin sırtında dolaşıyor; nasihat veren, onu damdan görüyor ve sana haber veriyor.

10644 Sen ise diyorsun ki: 'Sus beni gamlandırma.' O da sana: 'Öyle ise benden günah gitti.' cevâbını veriyor.

10645 Yılan ağzını senin boynuna vurunca, seni sokup zehirleyince senin zevk ve sürûr arayışın, yâni nasihat verene: 'böyle söyleyip de beni kederlendirme' deyişin acılaşır.

---

[83] Koruk: Olmamış ham üzüm veya başka meyve.

[84] Nücûm: Yıldızlar.

10646 O nasîhatçiye dersin ki: 'Vereceğin haber bu kadar mı olacaktı, niçin feryâd-ü figan ederek yakanı yırtmadın?'

10647 Yahut 'bana yüksekten bir taş atsaydın da o tehlikeyi bana ciddi olarak anlatsaydın.'

10648 O nasihatçi der ki: 'Söyledim ama sözümden inciniyordun.' Sen de dersin ki: 'Beni iyi irşad etmişsin!' Yâni; şâd etmek böyle mi olurdu?

10649 Nasihatçi der ki: 'Seni bu tehlikeden kurtarmak için ben gereken nasihati yaptım.

10650 Fakat sen kötülüğünden onun kadrini bilemedin; o ihtarımı ezâ ve tuğyan mâyesi yaptın.

10651 Kötüce, aşağılık olanların tabiatı böyledir. Onlara iyilik edince kötülük yapmaya kalkışırlar.

10652 Nefsi, arzusuna sabrederek iki kat eyle, yâni âciz bırak. Çünkü kötüdür, iyilik etmeye gelmez.

10653 Kerîm olan kimseye iyilik edersen değer. O, her bir iyiliğe karşı yedi yüz mislini verir.

10654 Denî bir şahsa da kahır ve cefâ edersen sana çok vefakâr bir bende olur.

10655 Kâfirler, nimete erdiler mi, cefakar olurlar. Lâkin, Cehennemde (*Rabbena*) "*Ey Rabbimiz!*" diye Cenâb-ı Hakk'a kulluk arz ederler ve tazarrûda bulunurlar.

Âhiret âleminde cehennem, dünya hayâtında zindan, yâni; zahmet ve meşakkat yaratılmasının hikmeti

10656 Denî olanlar; cefâya müptelâ olunca safvet peydâ ederler, vefa görünce cefakâr olurlar.

10657 Onun için cehennem onların mecburî kulluk ve ibâdette bulunup "Aman Yâ Rabbî" diyecekleri mescit hükmündedir. Nitekim yabancı kuşun ayak bağı fâktır, tuzaktır.

10658 Zindan, alçak hırsızın ibâdethânesidir ki, orada iken dâima Hakk'ı zikreder.

10659 Beşerin yaratılışından maksat ibâdet olduğu için, cehennem, dünyada kafa tutan kibirlilerin ibâdetgâhı olmuştur.

10660 Âdem evlâdının her işte kuvveti vardır. Lâkin onun yaratılışından maksat, Allah'a ubûdiyet ve ibâdettir.

10661 "*Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.*[85]" âyetini oku ve anla ki, dünyadan maksat, ibâdetten başka bir şey değildir.

10662 Kitaptan maksat, bahsettiği fen olmakla beraber, sen onu yastık yapsan da olur.

10663 Lâkin maksat, onun yastık yapılması değil; ilim, irfan ve irşâd idi.

10664 Eğer sen kılıcı çivi yapacak olursan, olmam demez. Lakin böyle yapmakla hezimeti, zafer ve nusrete tercih etmiş olursun.

10665 İnsanların yaratılmasından maksat: Onların Hakk'ı bilmesi ve ona ibâdet etmesidir. Lâkin her insanın, kabiliyetine göre, bir ibadet yeri vardır.

10666 Kerîm olan kimsenin ibadet yeri ikramdır. Alçak olanın ibadet yeri de onu hasta etmektir.

10667 O halde alçaklara vur ki itaat etsinler; kerîmlere de ver ki, ihsana mazhar oldukça şükretsinler.

10668 Şüphesiz Cenâcı Hak, cehennemi leîm olanlar, cenneti de kerîm olanlar için iki mescit olmak üzere yarattı.

10669 Hazreti Mûsâ, iç ağrısı gibi usandıran Benî İsrail'in, başları eğilsin diye Kudüs'te ufak bir kapı yapmıştı.

10670 Çünkü onlar cebbar ve kafa tutan kimselerdi. İşte onlar için Cehennem de o küçük niyaz kapısı gibi olacaktır.

Cenâb-ı Hak, hükümdarları, Allah'a itaatkâr olmayan cebbarları itaate sebep kılmıştır. Nasıl ki, Mûsâ Aleyhisselâm, Benî İsrail'in eğilerek girmeleri için Kudüs duvarına küçük bir kapı açtırmıştı.

10671 Allah, pâdişahları, etten ve kemikten küçük bir kapı olarak halketti; haberin olsun.

10672 Huzûr-u Kibriya'da secde etmeye düşman olan ehl-i dünyâ, o pâdişahlara karşı secde etsinler ve tezellül göstersinler diye...

10673 Allah bir gübreliği onlara mihrab yaptı ki onun adı: bey ve pâdişahtır.

10674 Ey dünyada, mevkî sahipleri karşısında yerlere kapananlar! Siz, Sübbûh ve Kuddüs olan Cenâb-ı Hakk'ın secde-i pâkine lâyık değilsiniz; Pâk olanlar, şeker kamışı gibidirler. Siz ise boş birer kamışsınız.

[85] Zâriyat Sûresi'nin 56. âyeti.

10675 O çeşit köpeklere elbette bu çeşit bayağı kimseler, tazim ve hürmette bulunurlar. Fakat arslan gibi olan evliyâullah hazerâtı onlara meyletmezler.

10676 Fare tabiatlı olan insanların zabit ve âmiri kedi gibi olur. Fare kim oluyor ki arslanlardan korksun?

10677 Onların korkusu Allah'ın köpeklerindendir. Onlar Âfitâb[86]-ı İlâhiyeden nasıl korkarlar?

10678 Hakikat güneşi olan bu ekâbirin tesbihi: "Rabbimiz yücelerin yücesidir." sözüdür. Dünyaperest ahmaklara lâyık olansa bayağılık rab'dir.

10679 Fare arslanlardan nasıl korkar? Belki onlardan korkan misk kokulu ceylânlardır.

10680 Ey tencere yalayıcı dalkavuk! Kendin gibi bir çanak yalayıcının karşısına git de onu kendine velinimet ve efendi ittihaz et!

10681 Yâ Mevlânâ! Bu kadar söz yetişir. Eğer devr-i dirâz-ı şerh edecek olursan, söylediğin sıfatlar kendisinde mevcut olduğu halde, beyler kızar.

10682 Sözün hulâsası şudur ki: Ey kerîm! Aşağılık olanlara sert muamelede bulun ki onlar itaat ve inkiyad etsinler.

10683 Kerim olan kimse, aşağılık olan nefsine hüsn-ü muamelede bulunursa, o aşağılık nefs, diğer aşağılıklar gibi küfrân-ı nimet gösterir.

10684 Bundan dolayı, mihnet ehli olanlar şükredici, nimet ehli olanlar da azgın ve hilebaz olurlar.

10685 Sırma elbiseli beyler azgın, aba giymiş olan fakirler şükredicidir.

10686 Mal, mülk ve nimetlerden şükür nasıl zuhur eder? Asıl şükür, belâlardan ve hastalıklardan husûle gelir.

Boş bir sofraya bir sofinin aşkı

10687 Bir sofi, bir gün çivide asılı bir sofra gördü. Onu görünce vecde geldi. Semâ etmeye ve elbisesini yırtmaya başladı.

10688 "Ey yiyeceği olmayan; işte kıtlıklara rızk ve işte zaruret dertlerine deva" diye bağırdı.

10689 Onun derdi ve coşkunluğu fazlalaşınca bütün sofiler, onunla yâr oldular, yâni; coştular, köpürdüler.

[86] Âfitâb: Güneş, güneş gibi parlak yüz.

10690 Hây hûy ederek bir kaç tanesi kendilerinden geçtiler.

10691 Fodulun biri sofiye dedi ki: "Asılı ve ekmekten hâlî bir sofraya karşı bu kadar iştiyak gösteriş nedir?"

10692 Sofi ona cevaben dedi ki: "Haydi işine git, sen mânâsız bir nakıştan ibaretsin. Sofrada ekmek yok diyorsun, âşık olmadığın için varlığı sen ara.

10693 Ekmek aşkı, âşık için ekmeksiz gıdadır. Muhabbette sadık olan, varlığa bağlanmış değildir.

10694 Âşıkların varlıkla alış verişi yoktur. Âşıkların ticaret ve menfaati sermayesizdir.

10695 Kanatları olmadığı halde âlemin etrafında uçarlar. Elleri yokken topu meydandan kaparlar.

10696 Mânâdan râyiha almış olan fakir, eli kesilmişken zenbil vurmuştur.

10697 Âşıklar yokluk âlemine çadır kurmuşlar, yokluk gibi tek renk olmuşlardır ve bir tek ruhları vardır onların.

10698 Süt emen çocuk lokma zevkini ne bilir? Perilerin gıdası da kokudan ibarettir.

10699 İnsan, o kokudan gıdayı nasıl anlar? Çünkü tabiatı, peri tabiatının zıddıdır.

10700 Senin yüz batman güzel yemekten alamadığın gıdayı, peri cinsi, sadece kokudan alır.

10701 Mısırlı putperestin önünde Nil suyu kan olur, fakat İsrailoğullarına güzel ve tatlı sudur.

10702 Deniz, Benî İsrail için cadde halini alır, fakat zâlim Firavun için boğulma ve helak olma yeri olur.

İlâhî neşe ve Hak kokusunu, Yusuf Aleyhisselâm'ın yüzünde ve kokusunda bulmak Yâkub Aleyhisselâm'a mahsustur. Yusuf'un kardeşleri bundan mahrumdur.

10703 Yusuf'un yüzünde Yâkub'un gördüğü ona mahsus idi. O nur'u görmek, Yusuf'un biraderlerine nasip olmamıştı.

10704 Yâkup, Yusuf'un sevgisinden kendisini kuyuya düşmüş gibi eder; kardeşleri Yusuf'a düşmanlıklarından onun için kuyu kazarlar, yâni onu götürüp kuyuya atarlar.

10705 Kardeşlerin sofrası bu ekmekten, -yâni Yusuf Aleyhisselâm'ı sevmekten- uzak idi. Lâkin Yâkub'a karşı ekmekle dolu idi ki onun o sevgiye iştihâsı ve istidadı vardı.

10706 Yıkanmamış yüz, hûrî yüzünü görmez. Nitekim Resûl-i Ekrem "Abdestsiz namaz olmaz" buyurmuştur.

10707 Canların gıdası Aşk'tır. Bu münâsebetle ruhların gıdası açlıktır.

10708 Yâkub'da Yusuf'un açlığı vardı. Onun için ona ekmek kokusu, yâni; Yusuf'un gömleğinin kokusu Mısır gibi uzak bir yerden ulaştı.

10709 Gömleği bizzat Hazreti Yusuf'tan alıp babasına götürmek için acele eden Yehûda, gömlek yanında olduğu halde o kokuyu duymadı.

10710 Gömleğin bulunduğu yerden, yâni Mısır'dan yüzlerce fersah uzakta olan Hazreti Yâkub onun kokusunu duydu.

10711 Çok âlim vardır ki hakiki irfandan nasibi yoktur. O kimse ilim hafızıdır, Allah'ın habibi değildir.

10712 Dinleyen, avamdan da olsa, işittiğinden bir koku alır ve bir feyz bulur.

10713 Çünkü gömlek onun elinde iğretidir; Yehûda, gömleği götürüp Hazreti Yâkub'a teslim ile mükelleftir. Yine o gömlek onun elinde, esirci elinde bulunan câriye gibidir ki, esircinin nefsi için değildir, satılıktır.

10714 Esircinin eline düşen cariye müşteri içindir, onun esirciye faydası yoktur.

10715 Rızık Allah'ın verdiği bir kısmettir ki herkesin kısmeti için başka tarafa yol yoktur.

10716 İyi bir hayâl, o'na bağ ve bahçe olmuş, çirkin bir hayâl de bunun yolunu vurmuştur.

10717 Öyle bir Allah ki bir hayâlden, (Cennet) bağ ve bahçesini; keza bir hayâlden de (Cehennemi), o yakacak ve eritecek yeri yarattı.

10718 O halde Allah'ın gülşenleri ve külhanlarının, yâni cennetiyle cehennemin yolunu kim bilir?

10719 Gönül gözcüsü, çuval içinde, gafletle gözü kapalı olduğu için o cennete ve cehenneme götürecek hayallerin canın ne yanından geldiğini göremez.

10720 Eğer gönül gözcüsü nereden doğduğunu ve geldiğini görmüş ve bilmiş olsaydı, her nahoş hayâlin tedbir ile yolunu kapardı.

10721 Yokluk geçidine, Hakk'ın gözetleme yeri olan oraya casus nasıl ayak atabilir?

10722 Cenâb-ı Hakk'ın fazl u keremi eteğini körcesine yakala... Şahım, kör tutumu böyle olur işte...

10723 Allah'ın emir ve fermanı, onun eteği demektir. O'ndan korkmayı ve çekinmeyi kendisine can ittihaz eden kimse ne bahtlı bir kimsedir.

10724 İnsanlardan biri çayır, çemenlik ve nehir kenarındadır. Yanı başındaki biri de azap içindedir.

10725 Azapta olan: "bunun zevki nedendir?" diye şaşırır; sefâda olan da: "bu kimin hapsindedir? diye hayret eder.

10726 İçi sefâda olan, azapta olan için der ki: "Yâhu niçin kurumuş kalmışsın? Halbuki burada çeşmeler var. Neden sararmış solmuşsun? Halbuki burada yüzlerce deva mevcut.

10727 Arkadaş! Şu çemenliğe gel." der. Öbürü ise: "Azizim, ben gelemem" cevabını verir.

Bir emir ile namaza düşkün olan, namaz ve niyaz ile ünsiyet eylemiş bulunan kölesinin hikâyesi

10728 Bir emir seher vakti hamama gitmek lüzumunu duydu ve kölesine: "Sungur uyan, başım kaldır.

10729 Altun ismindeki cariyeden tas, havlu ve kil al da hamama gidelim." diye seslendi.

10730 Sungur o anda tası ile iyi bir hamam takımı aldı ve beyle beraber yola çıktı.

10731 Yolda bir mescit vardı. Orada okunan ezanın sesi Sungur'un kulağına geldi.

10732 Sungur, namaza çok düşkündü. Dedi ki: "Ey benim kölesine mültefit olan beyim!

10733 Sen şu dükkânda birazcık otur, sabret de, ben de mescide gireyim, eda edip (*Lem yekûn*) sûresini okuyayım."

10734 Vaktaki, imam ve cemaat, namaz ve duâlarını bitirip dışarıya çıktılar.

10735 Sungur, mescitte kuşluk vaktine kadar kaldı. Beyi onu bir zaman bekledi.

10736 "Ey Sungur, niçin dışarıya çıkmıyorsun?" diye sordu. O da: "Benim marifetli efendim; beni bırakmıyor." cevabını verdi.

10737 "Ey münevver beyim; sabret, şimdi geliyorum. Beni beklemekte olduğunu biliyorum, unutmadım."

10738 Bey, yedi defa seslendi ve bekledi; nihayet Sungur'un bahanesinden âciz kaldı.

10739 Sungur'un cevabı şundan ibaretti: "Beni salıvermiyor ki dışarıya çıkayım."

10740 Bey dedi ki: "Mescitte kimse kalmadı, seni orada alıkoyan ve oturtan kimdir?"

10741 Sungur cevap verdi ki: "Seni dışarıdan içeriye koyuvermeyen, beni de içeriden dışarıya salıvermiyor.

10742 Senin bu tarafa adım atmana müsaade etmeyen, benim de dışarıya adım atmama mâni oluyor."

10743 Deniz balıkları dışarıya salıvermez, karada yaşayanları da içeriye koymaz.

10744 Balığın aslı su, kara hayvanlarının aslı topraktır. Bu hususta hile de, tedbir de bâtıldır.

10745 Kaza namıyla büyük bir kilit vardır ki onu açan Allah'tır. Binâenaleyh teslim ve rızaya sarıl.

10746 Kâinatın her zerresi anahtar olsa kaza kilidini Allah'tan başka açan olmaz.

10747 Sen, tedbirini -yâni kazaya karşı gelmeyi- unutursan, pirinden o taze bahtı bulur, saadete erersin.

10748 Kendini unutursan seni yâd ederler, kul olursan seni âzâd ederler.

Enbiyâ Aleyhisselâmın (hattâ izestey'ese'r-rusülü)[87] *âyetinde hikâye buyrulduğu üzere, münkirlerin iman kabul etmelerinden ümit kestiklerine dair*

10749 Enbiyâ-yı izam, kâfirlerin îmanından me'yus olunca, kendi kendilerine dediler ki: "Ne vakte kadar şuna buna vaaz ve nasihat edeceğiz?

10750 Beyhude yere ne vakte kadar soğuk demir döğeceğiz ve boş kafese üfleyeceğiz?"

10751 Dişlerin keskinliği midenin hararet ve kuvvetinden olduğu gibi, halkın harekâtı da Kaza ve Kader icâbıdır.

10752 Nefs-i Kül, insanın cüz'i nefsine tesir etti de olacaklar oldu. Balık, kuyruğundan değil başından kokar.

10753 Lâkin bunu bilmekle beraber hazım ve ihtiyat atını ok gibi sür, yâni davette kusur etme. Çünkü Allah "tebliğ et" buyurdu; emrinden dışarı çıkmaya imkân yoktur.

[87] Yusuf Sûresi'nin 110. âyetinden: "*Nihayet peygamberleri (onların iman etmelerinden) ümit kesecek hale gelince ve kendilerinin yalancı durumuna düştüklerini sanınca, onlara yardımımız geldi, yetişti; dilediklerimiz kurtarıldı. Suçlular topluluğundan bizim azabımız geri çevrilemez.*"

10754 Sen, bu ikiden hangisi, yâni; ezelen saîd mi, şaki mi olduğunu bilmiyorsun. O kadar çalış ki, kim ve hangisi olduğunu göresin.

10755 Meselâ ticâret malını bir gemiye yükletir, fakat bu işi tevekkül üzerine yaparsın.

10756 Sen, bu ikiden hangisi olacağını; bu seferinde batacak mısın, yoksa gideceğin yere varacak mısın, bilemezsin.

10757 "Eğer, ne olacağım, başıma ne gelecek? Bunu bilmedikçe,

10758 Bu yolda ben necat bulacak mıyım, yoksa batıp boğulacak mıyım, hangi fırkadan olduğumu bana bildir;

10759 Ben başkaları gibi kuru bir ümitle ve sade bir zan ile yola düşmem." diyecek olursan,

10760 Hiçbir ticarette bulunamazsın. Çünkü bu iki hususun sırrı da gaybtadır.

10761 Şişe gibi korkak tabiatlı tacir, ticâretinden ne fayda görür, ne ziyan eder.

10762 Hattâ fayda şöyle dursun ziyan eder, mahrum kalır. Aşk alevini yiyen, kalbinde aşk ateşi bulunan kimse nur bulur.

10763 Zira bütün işler belki ve ihtimal ki diye ümit üzerinedir. Sen de Din işini üstün ve ön tut da kurtul!

10764 Bu makamda kapı çalmaya ve âkıbeti anlamaya avam için izin yoktur. Ancak ümit vardır ki hakikati en iyi bilen Allah'tır.

İnsanlar, muhakkik (araştıran) ve mukallit (taklit eden) olmak üzere iki kısımdır

10765 Sanatkârların çalışmaktan boyunları ipek gibi incelse de, yine insanı her sanata sevk eden ümittir, ihtimaldir.

10766 Her dükkâncı belki bir rızık gelir ümidiyle sabahleyin dükkânına gider.

10767 Ey mukallit! Belki senin rızkın yoktur, belki mahrûmiyet mukadderdir; öyle olduğu halde neden dükkâna gidiyorsun ve neden kuvvetini kaybetmiyorsun?

10768 Ezeldeki mahrûmiyet korkusu, nasıl oluyor da, rızkı talep hususunda seni tembel etmiyor?

10769 Böyle bir suâle uğrasan dersin ki: "Evet, çalıştığım halde bir şey elde edememek korkusu da var. Fakat tembellikte bu korku daha ziyâdedir.

10770 Çalışmada ziyâde ümit vardır. Tembellikte ise fazla zarar görüyorum."

10771 O halde ey sûizan sahibi! Neden sadece, din işlerinde ve ibâdetlerin ifâsında bu ziyan korkusu eteğinden tutuyor?

10772 Yahut bizim pazarı görmedin mi ki, o pazarın esnafı bulunan nebiler ve velîler ne kadar kazanmışlardır.

10773 Onlara, bu pazardaki dükkâna gitmekten, yâni dünya malını verip, âhiret nimetini almaktan ne defineler yüz gösterdi ve bu pazarda nasıl ticâret edip kazandılar.

10774 Ateş Hazreti İbrahim Aleyhisselâm'a halhal, yâni;ayak bileziği gibi mutî oldu. Deniz Hazreti Mûsâ Aleyhisselâm'a hamal gibi boyun eğdi.

10775 Demir Dâvud Aleyhisselâm'a itaat ederek elinde mum gibi yumuşadı. Rüzgâr Süleyman Aleyhisselâm'ın emrine kul köle oldu.

Resûlullah Sallâllahü Aleyhi Vesellem: "Allah'ın hakîkaten bir takım gizli velîleri vardır. Onların saçları bakımsızlıktan keçelenmiş, yüzleri tozlanmıştır. Bir emîrin yanına girmek isteseler kendilerine müsâade edilmez. Görünmeseler aranmazlar, bulunsalar çağırılmazlar, hastalansalar ziyaret edilmezler, ölseler cenazelerine gelinmez. Onlar yeryüzünde bilinmezler, gökyüzünde meşhurdurlar." buyurmuştur.

10776 Nebiler ve velîlerin meşhurlarından başka bir velîler topluluğu vardır ki çok gizli hareket ederler. Onlar zâhir halk indinde nasıl meşhur olurlar?

10777 O kadar yüksek mertebeye sâhip oldukları halde makamlarının azametini hiç kimsenin gözü bir ân bile görmez.

10778 Onların kerametleri de, kendileri de Harem-i İlâhîde gizlidirler.

10779 Ey umûr-u diniyede tembellik eden mukallit! Yoksa Allah'ın keremlerini bilmiyor musun ki, seni, gel, diye o tarafa davet ediyor.

10780 Âlemin altı yönü de onun ikram ve ihsanı eseridir. Her ne tarafa baksan her şey onu sana bildirir.

10781 Bir kerim, sana "ateşe gir!" dese, çabucak gir de: "beni yakar" deme.

Enes bin Mâlik Radiyallahü Anh'in havluyu yanar ocağa atması ve havlunun yanmaması

10782 Enes Bin Mâlik'ten şöyle rivayet edilmiştir: Bir kimse ona misâfirliğe gitmişti.

10783 O misafir hikâye etmiştir ki, Enes, yemekten sonra sofra havlusunu sararmış gördü.

10784 Enes, havluyu kirli ve bulaşık görünce cariyesine dedi ki: "Ey hizmetçi; şunu bir parça ocağa at!"

10785 O kavrayışlı câriye, havluyu götürdü, yanan ocağa attı.

10786 Misafirlerin hepsi hayrette kaldı ve havlunun dumanının çıkmasını bekledi.

10787 Bir müddet sonra câriye, havluyu ocaktan çıkardı ki temizlenmiş, beyazlamış ve kirden uzak kalmıştı.

10788 Misafirler dediler ki: "Ey aziz sahabe! Bu havlu neden yanmadı ve nasıl temizlendi?"

10789 Enes dedi ki: "Bunun sebebi, Hazreti Mustafa (S.A.V.)'nın bu havluya çok defa elini ve ağzını silmesidir."

10790 Ey ateşten ve azaptan korkan gönül! Böyle bir el ile böyle bir dudağa yakınlık peydâ et!

10791 Cenâb-ı Hak, havlu gibi bir eşyâya böyle bir şeref verirse, bir âşıkın ruhuna ne gibi fütuhat ve füyûzâtta bulunacaktır.

10792 Allah Kâbe'nin taşlarını namaz için kıble yaptı. Ey can, sen de seyr ü sülûkunda mânâ erlerinin ayağının toprağı ol!

10793 Misafirler ondan sonra o hizmetçi kadına dediler ki: "Peki, biz bu ahvali gördük. Sen de bize halini söylemez misin?

10794 O havluyu efendinin emriyle alelacele götürüp de nasıl ateşe attın? Haydi diyelim ki efendin esrara vâkıftır, ya sen?

10795 Böyle kıymetli bir havluyu ey hanım, ateşe nasıl attın?"

10796 Hizmetçi: "Kemâl-i itimâdımdan kendim bile ateşe atılırım. Çünkü Allah'ın hâs kullarından çok şey ümid ederim.

10797 Kerem sahibi, sır bilir her ere itimâdım var. Bir havluyu değil, başımı bile ateşe atarım."

10798 Birader, kendini sen de böyle bir itimat iksirine sür! Erkeğin sadâkati kadınınkinden aşağı değil ya!

10799 Bir erkeğin kalbi, kadın kalbinden de aşağı ise, o işkembeden de bayağıdır artık.

Yolda kalıp, hararetten ve susuzluktan ölüme hazırlanmış, kendilerinin ve develerinin dilleri dışarıda kalmış olan bir Arap kabilesinin imdadına Hazreti Peygamber Sallâllahü Aleyhi Vesellem Efendimiz'in yetişmesi

10800 Arap kavminden bir kervan halkının bir vâdîde yağmursuzluktan kırbaları kurumuştu.

10801 O çölün ortasında kalmışlar ve susuzluktan Öleceklerini anlamışlardı.

10802 Dünya ve âhiretin şefîi olan Hazreti Mustafa (S.A.V.) Efendimiz onlara imdad için zuhur etti.

10803 Resûl-i Ekrem gördü ki büyük bir kervan, kızgın kum, müşkil ve sonsuz bir yol üzerinde duruyor.

10804 Develerinin susuzluktan dilleri sarkmış, halk ise kumlar üstünde öteye beriye dağılmıştı.

10805 Resûlullah onlara acıdı ve buyurdu ki: "Haydi, çabuk bir kaçınız şu kum tepesinin arkasına gidiniz!

10806 Ki orada siyah bir köle deve üstünde bir tulum ile su götürüyor ve efendisinin nezdine süratle gidiyor.

10807 O siyah köleyi devesiyle beraber ister istemez benim yanıma getirin."

10808 Arayıcılar kum tepesinin yanına geldiler, biraz sonra Resûl-i Ekrem'in haber verdiği köleyi gördüler.

10809 Siyah bir köle bir deve ile gidiyordu. Tulumu hediye götürüyormuş gibi doluydu.

10810 Ona: "İnsanların medâr-ı iftiharı ve halkın en hayırlısı olan Hazreti Peygamber, şurada seni istiyor." dediler.

10811 Köle: "Ben onu tanımıyorum, o kimdir?" diye sordu. Arayıcılardan biri: "O ay yüzlü ve şeker sözlü, peygamberdir." dediler.

10812 Evsâf-ı Muhammedî'yi mümkün olduğu kadar köleye tarif ettiler. Köle: "Galiba şu sihirbaz şâir olacak ki,

10813 Sihir ile bir güruhu kendine tabî kılmıştır. Ben onun yanına bir karış kadar bile gitmem." dedi.

10814 Köleyi ve deveyi çeke çeke kafilenin bulunduğu yere getirdiler. Köle ise, haykırıyor ve hararetle söğüyordu.

10815 Onu, o aziz peygamberin huzuruna getirdiklerinde Resûlullah: "İçin ve kırbalarınızı doldurun." dedi.

10816 Hepsi o tulumdan su aldılar. Develere varıncaya kadar herkes o sudan içti.

10817 Herkes o tulumdan kırbasını ve tulumunu doldurdu. Fezadaki bulut, bu mucizeye gıpta etti.

10818 Bir tulumdan, bu kadar cehennemî bir hararetin serinlediğini bir kimse görmemişti.

10819 Zâten tulum, bir perde idi. O su, peygamberin emriyle Allah'ın Fazl ve Kerem denizinden gelen bir dalga idi.

10820 Su hararetle buhar olur, buhar ise soğuyunca su kesilir.

10821 Cenâb-ı Hakk'ın yaratma kudreti sebepsiz ve hikmet haricinde olarak ademden su halkeyledi.

10822 Sen çocukluğundan, sebepleri görüyor ve cehaletin dolayısıyla sebeplere yapışıyorsun.

10823 Sebepleri görüyor da müsebbipten gaflet ediyorsun. Bu hakikati örten, Müsebbibin yüzünü gizleyen sebeplere ondan meyletmektesin sen.

10824 Sebepler gitti mi, başına vurur: "Aman Yarabbî" demeye koyulursun.

10825 Cenâb-ı Hak buyurur ki: "Sebep tarafına git! Ne acayip şey, sen beni, yarattığım sebepler için andın ha!" der.

10826 O vakit kul: "Bundan sonra ben hep sana bakacağım, sebepler tarafına ve onun tesirine nazar etmeyeceğim." der.

10827 Cenâb-ı Hak o kula buyurur ki: "Ey tevbe ve ahd hususunda gevşek olan! Seni tekrar sebep âlemine göndersem yine sebebe yapışırsın.

10828 Lâkin ben senin ahdini bozmana bakmam da rahmet ederim. Çünkü rahmetim geniştir, merhametle muamele ederim.

10829 Şu anda beni yad ettiğin için, ben senin kötü ahdine nazar etmem de fazl u keremimle lûtf u atâda bulunurum." der.

10830 Kafile halkı Resûl-i Ekrem'in mucizesinden hayran kaldı da dedi ki: Ey deniz huylu -yâni; lûtuf ve ihsanı deniz kadar geniş olan- Hazreti Muhammed! Bu hal nedir?

10831 Ufak bir tulumu mucizene perde ederek, hem Arabı, hem Kürdü suya gark ettin.

O kölenin tulumunu Hazreti Peygamber'in mucize olarak doldurması ve o siyah köleyi Allah'ın izniyle beyazlatması

10832 Resûl-i Ekrem buyurdu ki: "Ey köle; şimdi tulumun dolu olduğunu gör ki, şikâyet edip, iyi, kötü söz söylemeyesin."

10833 O siyah köle, Resûlullah'ın mucizesine hayran kaldı. Lâmekan âleminden onun kalbine îman vârid oldu.

10834 Köle bir çeşmenin havadan aktığım görmüş, onun tulumu, o feyzin hakikatine örtü olmuştu.

10835 Nazarından bütün gaflet perdeleri yırtıldı ve sıyrıldı da gayb âlemine ait bir çeşmeyi müşahede eyledi.

10836 O esnada kölenin gözlerinden yaş geldi; efendisini ve yurdunu unuttu.

10837 Elsiz ve ayaksız kaldı. Allah, ruhuna bir titremedir saldı...

10838 Hazreti Peygamber onu maslahat için kendine getirdi ve: "Ey müstefîd olan köle, kendine gel." dedi.

10839 Ve buyurdu ki: "Şimdi hayret zamanı değil, asıl hayret ileride ve senin önündedir."

10840 Hazreti Mustafâ'nın mübarek ellerini yüzüne sürdü ve onları aşıkçasına bir çok defa öptü.

10841 Resûlullah mübarek elini onun yüzüne sürdü ve ebedî saadete eriştirdi.

10842 O zenci ve siyahi köle beyazlandı, gece gibi olan yüzü ayın ondördü gibi aydınlandı, gündüz gibi nurlandı.

10843 O siyah köle cemal ve kemalde Yusuf misâli oldu. Sonra Resûl-i Ekrem ona: "Haydi köyüne git de hâli haber ver." buyurdu.

10844 Köle elini ayağını fark edemeyecek derecede mest oldu; giderken elini ayağından ayırd edemiyordu.

10845 Dolu iki tulumla, kervan halkından ayrıldı ve efendisinin yanına geldi.

Efendinin, köleyi beyaz yüzlü görünce, tanımayıp: "Kimsin?" diye sorması. Sonra köleye: "Benim kölemi öldürmüşsün; seni kan tutmuş da Allah benim elime ve intikamıma atmış", demesi

10846 Efendisi, kölesini uzaktan görünce şaşırdı ve hayretinden köy ahâlisini çağırdı.

10847 Dedi ki: "Şu deve ve tulumlar bizim, fakat zenci yüzlü köle nereye gitti?

10848 Bu, uzaktan gelen bir Ay ki yüzünün nuru, gündüzün ziyâsına aksediyor.

10849 Bizim köle nerede? Yolu şaşırdı, kaldı mı? Yoksa onu bir kurt mu paraladı?"

10850 Köle karşısına gelince ona sordu ki: "Kimsin, Yemenli misin, yoksa Türk müsün?

10851 Kölem nerede, onu ne yaptın? Doğrusunu söyle de hilekârlığa kalkışma!.."

10852 Köle dedi ki: "Eğer öldürmüş olsaydım o kan üzerine kendi ayağımla sana nasıl gelebilirdim?"

10853 Efendi: "Peki benim kölem nerede?" diye sordu. Köle: "İşte benim; Allah'ın fazl u kerem eli beni böyle parlattı." cevâbını verdi.

10854 Efendi: "Ne söylüyorsun, benim kölem nerede? Aklını başına al! Doğru söylemekten başka bir şeyle elimden kurtulamazsın!"

10855 Köle dedi ki: "Senin o köle ile olan esrarını sana bir bir ve tamamıyla söyleyeyim.

10856 Beni satın aldığın andan, şimdiye kadar olan macerayı açıkça anlatayım.

10857 Benim gece gibi olan rengimden bir sabah açılmışsa da, ben vücutta bildiğin köleyim."

10858 Renk değişti ama, tertemiz ruhun rengi yok. Ruhun ne rengi vardır, ne unsurlara bağlıdır, ne toprağa mensuptur.

10859 Yalnız teni tanıyanlar bizi çabucak kaybederler. Su içenler, yâni; hayat suyunun hakikatini nûş etmiş olanlar ise tulumu da, küpü de, bırakırlar.

10860 Ruhu tanıyanların, sayılarla işleri yoktur. Onlar, keyfiyet ve kemiyeti olmayan hakikat deryasına gark olmuşlardır.

10861 Sen can ol da, can yolundan ruhu tanı! Yahut basiret ehli ol, kıyas oğlanı olma!

10862 Melekler gibi ki, onlar, akıl ile bir cevherdendir. İlâhî hikmet icabı sûrette iki olmuşlardır.

10863 Melek, kuş gibi kanat sahibi oldu. Akıl ise kanadı terk etti, irfan nuruna büründü.

10864 Şüphesiz ki melek ile akıl, birbirinin yardımcısıdır. Her ikisinin de hakikati bir olduğu için yekdiğerine zâhir olmuşlardır.

10865 Melek de, akıl da Hakk'ı bulucudur. Her ikisi de Âdem'e yardımda bulunmuş; her ikisi de Âdem'e secde etmiştir.

10866 Nefis ile Şeytan ezelden bir oldukları için Şeytan, Âdem Aleyhisselâm'ın hasetkâr bir düşmanı idi.

10867 Âdem'i ceset olarak gören Şeytan ondan ürktü. Onu emin bir Nur müşâhade eden melekler ise karşısında eğildi.

10868 Melek ile aklın gözleri Âdem'i görüp nurlandı. Şeytan ile nefsin gözleri ise Âdem'i çamurdan başka bir şey görmedi.

10869 Yahudi'ye İncil okunamayacağı gibi, bu bahsi anlayacak bulunmadığından, beyânı, buzda kalmış merkep gibi oldu. yâni; tamamıyla ifâde edilemedi.

10870 Şia'ya Ömer'den bahsetmek veya sağırın yanında saz çalmak mümkün olur mu?

10871 Lâkin köyün bir bucağında anlayacak tek bir kimse varsa, bu hayhuyum kâfidir.

10872 Anlamaya istidadı olan kimseye, taşlar, kerpiçler bile dile gelir de anlatılması icâb edeni anlatır.

Allah, gökte ve yerde âyan ve arazdan her ne yaratmış ve vermiş ise hepsini de ihtiyaca karşılık olarak vermiş ve yaratmıştır. Onların bir şeye muhtaç olduklarını söylemeleri, Cenâb-ı Hakk'ın vermesine sebeptir ki "Allah, bunalan kişinin duâsını kabul eder.[88] *" buyrulmuştur...*

10873 Hazreti Meryem'in dert ile niyazı, oğlu İsa Aleyhisselâm'ın, daha beşikte iken konuşmaya başlamasına sebep olmuştu.

10874 Meryem'in cüzü olan İsâ, O'nsuz ve Onun için söyledi. Ey insan! Senin cüz'ünün cüz'ü de gizlice söz söyler.

10875 Ey kul; Kıyamette el ve ayak, senin yaptıklarına şahit olacaklardır.. O halde münkirâta, yâni şer'an yasak olan fiillere- niçin el ve ayak uzatıyorsun?

[88] Neml Sûresi'nin 62. âyetine işarettir: "*Onlar mı hayırlı) yoksa, kendine yalvardığı zaman bunalmışa karşılık veren ve başındaki sıkıntıyı gideren, sizi yeryüzünün hakimleri yapan mı? Allah'ın yanında başka bir ilâh mı var? Ne kıt düşünüyorsunuz!*"

10876 Sen söze ve izaha müstahak olmaz, lakırdı anlamaz ve nasihat tutmazsan, söyleyen kimsenin sözü, seni görür ve susar.

10877 Arayan, aradığını bulsun diye, her ne halkedilmiş ise ihtiyaç sahibini için halkedilmiştir.

10878 Hak Teâla gökleri, hacetleri gidersin diye yaratmıştır.

10879 Her nerede bir dert varsa, devâ oraya gider; nerede bir fakr ve zaruret varsa rızk oraya gider.

10880 Her nerede müşkül varsa, cevap oraya gider; nerede ekin varsa su oraya gider.

10881 Ey sâlik; su arama, susuzluğu elde et ki yukarıdan aşağıdan sular coşsun!

10882 Küçük ve boğazı nâzik bir çocuk doğmayınca onun sütü anasının memesinden nasıl gelir?

10883 Git bu yükseklerde ve alçaklarda koş, yâni mücâhede et ki susamış ve susuzluğa esir olmuş olasın.

10884 Ondan sonra hava arısı olan buluttan ırmak suyunu işitesin, ey ulu er!..

10885 Senin ihtiyacın otlardan, sebzelerden az mı ki, suyun önünü keser, sebzelere akıtırsın.

10886 Suyun kulağından tutar, kurumuş nebatlar yeşersin, gelişsin diye o tarafa yürütürsün.

10887 Hakikat ve marifet cevherlerini hâvî can ekinleri için, Kevser[89] suyuyla dolu rahmet bulutları var.

10888 Susuz kal, susa da, sana "Onları Rableri sular" hitabı gelsin! Allah doğrusunu daha iyi bilir.

Kâfir bir kadının süt emer çocuğuyla Mustafa Aleyhisselâm'ın huzuruna gelmesi ve Resûl-i Ekrem (s.a.v.)'in mûcizatından olarak çocuğun İsâ Aleyhisselâm gibi konuşması

10889 Yüzü beyazlanan kölenin köyünden ve kâfirlerden bir kadın, imtihan için Peygamber'in bulunduğu yere koştu.

10890 Kucağında iki aylık bir çocuk ile başı örtülü olarak Peygamber (S.A.V.)'in huzuruna geldi.

[89] Kevser: Cennette bulunan bir akarsu.

10891 Çocuk dedi ki; "Ya Resûlallah, Allah sana selâm söyledi, senin huzuruna geldik."

10892 Anası ona hiddetle dedi ki: "Sus! Bu şahâdeti senin kulağına kim söyledi?

10893 A çocuk! Bunu sana kim öğretti ki bu yaşta iken dilin böyle cür'etkâr oldu?"

10894 Çocuk dedi ki: "Evvelâ Allah, sonra da Cebrail... Beyân hususunda ben Cebrail tarafından elçiyim."

10895 Anası: "Cebrail nerede?" diye sordu. Çocuk: "Başının üstünde, görmüyor musun? Yukarıya bak." cevabını verdi.

10896 "Cebrail, senin başının üstünde durmuş, bana yüz türlü delil oluyor."

10897 Kadın: "Görüyor musun?" dedi. Çocuk; "Evet, başının üstünde ayın on dördü gibi parlıyor.

10898 Bana Peygamber (S.A.V.) i vasfediyor. Böylece beni bu süfliyetten kurtarıyor."

10899 Resûl-i Ekrem ona: "Ey süt emen yavru; adın nedir söyle ve mutî ol!" buyurdu.

10900 Çocuk dedi ki: "Adım Allah indinde Abdü'l-azîz'dir fakat, bu aşağılık kavim bana Abdü'l- Uzzâ[90] derler.

10901 Sana bu peygamberliği veren Allah hakkı için ben Uzzâ'yı reddettim, ondan uzağım." dedi.

10902 İki aylık çocuk, ayın on dördü gibi parlamış, kemal sahibi büyük insanlar gibi, söz söylüyordu.

10903 O esnada cennetten lâtif bir râyiha erişti. Çocukla anası o kokuyu aldılar.

10904 Her ikisi de "Yaşarsak bu mertebeden düşer belki yine kâfir oluruz." dediler ve bu kokuyu duya duya can verdiler.

10905 Hakk'ın övdüğü bir zatı canlı da, cansız da yüzlerce defa doğrulur, der, tasdik eder.

10906 Allah'ın koruyup sevdiğine kuş da, balık da hizmetkâr olur.

[90] Uzzâ, müşriklerin taptıkları bir putun adıdır.

Resûlü Ekrem (s.a.v.) in mübarek mestini bir tavşancıl[91] kuşunun kapması. Havalandıktan sonra mesti baş aşağı etmesi ve içinden siyah bir yılanın düşmesi

10907 Tam bu sırada Hazreti Mustafa (S.A.V.) yücelerden bir ezan sesi işitti.

10908 Su istedi ve abdest tazeledi. Elini, yüzünü o soğuk su ile yıkadı.

10909 Her iki ayağını da yıkadıktan sonra mestini giymek istedi. Fakat,

10910 O güzel sözlü Peygamber elini meste uzatmış idi ki tavşancıl kuşu onu elinden kaptı.

10911 Kuş yel gibi havalandı, mesti baş aşağı etti, içinden bir yılan düştü.

10912 Sonra o tavşancıl kuşu mesti geri getirdi ve: "Buyur giy de namaza git." diye Peygamber (S.A.V.)'in önüne koydu.

10913 Kuş: "Bu küstahlığı mecburen yaptım. Yoksa edep haddini aşmazdım." dedi.

10914 Küstahça adım atanın ve nefsin hevâsına uyup lüzumsuz fetva verenin vay haline!

10915 Peygamber (S.A.V.) ona teşekkür etti ve buyurdu ki: "Biz bunu cefâ sanıyorduk, halbuki vefanın ta kendisi imiş.

10916 Mestimi kaptığın vakit canım sıkılmıştı. Sen, benden gamı izâle ediyormuşsun, ben ise gama düşmüştüm.

10917 Gerçi Allah, gaybı bize gösterdi ama, o sırada gönül, kendi haliyle meşgul idi."

10918 Kuş dedi ki: "Gaflet senden uzaktır, benim o gaybı görüşüm de senin nurunun aksindendir.

10919 Mest içindeki yılanı havada iken görüşüm benden değildir, senden aksetti bu bana."

10920 Nurlu kimsenin, aksi de nurludur. Zulmette kalanın aksi ise baştanbaşa külhan kesilir.

10921 Allah kulunun aksi, O'nun nurundan ibarettir. Yabancının aksi de tamamıyla körlüktür.

10922 Ey cân! Herkesin aksini bil ve gör de, hangisini istersen onun yanında otur.

[91] Tavşancıl: Tavşan avında kullanılan yırtıcı bir kuş.

Bu hikâyenin ibret alınacak ciheti ve "Şüphesiz olarak her güçlüğün kolaylığı vardır[92]" âyetinin yakînen bilinmesi

10923 Ey cân! Bu kıssa senin için hakîkaten bir ibrettir. Tâ ki onu okuyup Allah'ın hükmüne razı olasın.

10924 Ansızın kötü bir vakıaya maruz kalınca bu kıssadan ibret al, ye'se düşme ve hüsnü zanda bulun!

10925 Başkaları o musibetin korkusundan sapsarı kesilirler. Sen fayda zamanında da, ziyan vaktinde de gül gibi açılıp gülmelisin.

10926 Çünkü gülü yaprak yaprak koparsan da o yine gülmeyi terk etmez.

10927 Gül der kî: "Ben dikenden niçin gama düşeyim? Hem, ben gülmeyi diken yükünden buldum."

10928 Takdîr-i İlâhî gereğince kaybettiğin şeyler, yakînen bil ki senden bir belâyı giderir.

10929 Tasavvuf nedir? diye bir Ulu'ya sordular da: "Gam ve keder zamanında kalbinde ferah bulmaktır." cevabını verdi.

10930 Cenâb-ı Hakk'ın verdiği mihnet ve cefâyı, o güzel huylu peygamberin mestini kapan tavşancıl gibi bil!

10931 O, Resûl-i Ekrem'in mübarek ayağını yılan sokmasın diye mestini kaptı. Bir belâya uğrayınca, sürçmeyen ve sarsılmayan bir akla ne mutlu.

10932 Cenâb-ı Hak; "Kurt gelse de koyununuzu helak etse bile, kaybettiğiniz şeyler dolayısıyla mahzun olmayın.[93]" buyurdu.

10933 O belâ, daha büyük belâları defetmek, o ziyan daha dehşetli ziyanları menetmek içindir.

Bir kimsenin Mûsâ Aleyhisselâm'dan hayvanların ve kuşların dillerini öğrenmek istemesi

10934 Mûsâ peygambere genç bir adam dedi ki: "Bana hayvanâtın lisânını öğret!

10935 Bu sûretle kurdun, kuşun sözlerini duyayım da, dinime ait işlerde ibret sahibi olayım.

---

[92] Talâk Sûresi'nin 7. âyetinden: "*Eli geniş olan genişliğine göre nafaka versin. Rızkı kısılmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiğinden versin. Allah bir kişiye ne vermişse ancak onu teklif eder. Allah bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır.*"

[93] Hadîd Sûresi'nin 22-23. âyetlerine işarettir: "*22. Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu Allah'a göre kolaydır. 23. Böylece elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız. Çünkü Allah, kendini beğenip böbürlenen kimseleri sevmez.*"

10936 Çünkü Âdemoğulların bütün lisanı, su, ekmek, şan ve şeref içindir.

10937 Belki hayvanlarda başka bir dert, bu dünyadan göçme zamanında başka bir tedbir vardır."

10938 Hazreti Mûsâ ona dedi ki: "Git, bu hevesten vazgeç! Bunun önünde sonunda pek çok tehlikesi vardır.

10939 İbret almayı ve uyanmayı kitaptan, sözden, harften ve dudaktan değil, Allah'tan iste!"

10940 Hazreti Mûsâ'nın men etmesiyle o adamın hırsı iyice arttı. Zaten kişi men olunduğu şeye karşı haris olur.

10941 O adam dedi ki: "Yâ Mûsâ! Senin nurun dünyaya aksedince her şey, kadrini, kıymetini sayende buldu.

10942 Ey cömert Kelîmullah; beni bu muradımdan mahrum etmek, senin lûtfuna lâyık olmaz.

10943 Bu zamanda Hakk'ın halîfesi sensin; eğer mâni olursan beni me'yus edersin."

10944 Mûsâ dedi ki: "Yâ Rabbî! Bu saf adamı galiba mel'un şeytan zebûn etmiş.

10945 Eğer istediğini öğretirsem ona ziyanı dokunacak; öğretmezsem kalbi sûizanda bulunacaktır."

10946 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Yâ Mûsâ, öğret! Çünkü biz, lûtuf ve keremimizden, hiçbir duâyı asla reddetmeyiz."

10947 Mûsâ dedi ki: "Yâ Rabbî, sonra pişman olur, nedâmetinden elini ısırır, elbisesini yırtar."

10948 İktidar, herkesin harcı değildir. Acz, müttekî olan kimseye en iyi sermâyedir.

10949 Eli bir şeye erişmeyen kimse zühd ve takvada kalır. Fakr, işte bu yüzden (ebedî fakr'a) sebep oldu.

10950 Gam ve kederler, olmayacak arzulardan doğar. Onların sahibi olan kimse şeytanın avıdır.

10951 Kil yemeye alışmış kimse kil arzu eder. O bîçâre gülbeşekerden hoşlanmaz. Gülbeşeri hazmedemez.

Hak Teâlâ'dan, Mûsâ Aleyhisselâm'a: "Dileğinden bir kısmını olsun öğret." diye vahiy gelmesi

10952 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Yâ Mûsâ; sen, onun matlûbunu ver, irâde ve ihtiyar elini aç.

10953 İhtiyar; yâni insanın, velev ki cüz'î olsun, irâdesi bulunması, ibâdetin tuzu, lezzetidir. Yoksa felekler, iradesiz olarak dönerler.

10954 Feleklerin dönüşüne ne sevap, ne de günah vardır. Çünkü irâdeleri yoktur. Hesap vaktinde muteber olan ihtiyar ve irâdedir.

10955 Bütün âlem, hakîkaten secde eder ve kendi diliyle Hakk'ı tesbih ve takdis eder. Fakat irâde ve ihtiyarı olmadığından, ücreti, ettiği tesbihten ibarettir.

10956 Yâ Mûsâ; o adamın eline bir kılıç ver, onu âcizlikten kurtar, kudret sahibi yap da ya gâzî, yahut eşkıyâ olsun.

10957 Çünkü Âdemoğlu irâdesinden dolayı (*Kerramnâ*) "Biz ona ikramda bulunduk." sırrına erdi. Fakat insanların yarısı bal arısı, yarısı yılan oldu.

10958 Âdem evlâdının mü'minleri, bal arısı gibi bal mâdeni oldular; kâfirleri ise yılan gibi zehir menbaı...

10959 Zîrâ mü'min, nebatın, yâni rızkın seçilmiş ve helâlini yer de, mahsûlü hayat veren arı gibi olur.

10960 Kâfir ise irin şerbetinden içtiği için, rızkından kendisinde zehir peydâ olur.

10961 Allah'ın ilhamına mazhar olanlar hayatın ta kendisi kesilirler. Hevâ ve hevesin güzel gösterdiği şeylere uyanlar ise ölüm zehridir.

10962 Dünyâda bu medh ve sena, (aferin), (ne güzel) gibi takdir ve tahsin, ihtiyardan ileri gelir. İyilik edenler, ihtiyarları ile iyilik ederler; uyanık hareketleriyle kendilerini korurlar da o yüzden övülür, takdir edilirler.

10963 Külhanîler ve cinayet ehli olanlar, zindana konulunca, orada mütteki, zâhid ve Hakk'ı zikredici olurlar.

10964 Fakat kudret zail olunca, amel fâsid olur. Aklını başına al ki ömür sermâyesini ecel almasın!

10965 Senin kudretin, senin kazancına sermâyedir. Binâenaleyh, kudretli bulunduğun zamana dikkat ve sermâye ile ticâret et.

10966 Âdem evlâdı (*Kerramnâ*) atına binicidir. İdrâki elinde de ihtiyar dizgini vardır.

10967 Mûsâ Aleyhisselâm ona tekrar öğüt verdi ki: "İstediğin şey, senin yüzünü sarartacaktır.

10968 Bu sevdayı terk et ve Allah'tan kork. Şeytan, seni aldatmış o, sana ders vermiş." dedi.

Hayvanat dilini öğrenmek isteyen o adamın köpek ve tavuk dillerini öğrenmeye kanaat etmesi. Mûsâ Aleyhisselâm'ın da bu talebi kabul etmesi

10969 Adam dedi ki: "Bari kapıda oturan köpeğin ve kanatlı bulunan tavuğun dillerini olsun öğret."

10970 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Haydi git, Allah'ın lûtfu erişti. İkisinin dili sana beyan olunacaktır."

10971 Adam, sabahleyin tecrübe için, kapı eşiğinde durup bekledi.

10972 Hizmetçi kadın sofrayı silkince, bir parça bayat ekmek de düştü.

10973 O bir parça ekmeği horoz, rehin koymuş gibi hemencecik kaptı. Köpek ona dedi ki: "Sen bize zulmettin.

10974 Buğday dânesi de yiyebilirsin. Halbuki ben yiyemem ki... Yurdumda dâne yemekten âcizim.

10975 Ey neşeli neşeli öten horoz; sen buğday, arpa vesaire hububatı yiyebilirsin, ben yiyemem.

10976 Şu bir dilim ekmek bizim kısmetimiz iken, onu da sen kapıyorsun."

10977 Horoz da ona dedi ki: "Merak etme, Allah sana, buna karşılık başka şeyler verir.

10978 Bu ev sahibinin atı sakatlanacaktır. Yarın doyuncaya kadar ye ve mahzun olma.

10979 Atın ölümü, köpeklere bayram olacak... Çalışıp çabalamadan bir hayli rızık dökülüp kalacak."

10980 Ev sahibi, bunu işitince atı sattı. Köpeğe karşı horoz yalancı çıktığı için yüzü sarardı, mahçup oldu.

10981 Ertesi gün horoz yine ekmeği kaptı. Köpek de ona ağzını açıp dedi ki:

10982 "Ey aldatıcı horoz; bu ne kadar yalan! Hem zâlim, hem de soğuk bir yalancısın.

10983 At sakat olacak demiştin, hani? Sen doğru söylemekten mahrum bir kör müneccimsin."

10984 İşten haberdâr olan horoz ona dedi ki; "At sakatlandı ama başka yerde.

10985 Atı sattı ve zarardan kurtuldu. O zararı başkaların, atı satın almış olanlara çektirdi.

10986 Yarın katırı sakatlanacak, fakat o köpeklere nîmet olacaktır."

10987 Bunu duyan efendi, çabucak katırı da sattı. Dertten de, ziyandan da kurtuldu.

10988 Üçüncü gün köpek horoza dedi ki: "Ey beyliği davulla dümbelekle ilân edilen yalancılar beyi, hani nerde vaadin?"

10989 Horoz dedi ki: "Katırı alelacele, sattı. Lâkin yarın kölesi ölecek.

10990 Kölesi ölünce de akrabası, yoksullara, köpeklere ekmek dağıtacaklar."

10991 Adam, bunu işitince köleyi de sattı. Ve ziyandan kurtulup, neşesinden yüzü parladı.

10992 Bu esnada üç vakıadan kurtuldum diye şükürler etti ve sevindi.

10993 "Tavuk ve köpeğin lisanlarını öğrendiğimden beri, kötü takdirlerden kendimi kurtardım", demekteydi.

10994 Ertesi gün o mahrum köpek dedi ki: "Ey herze yiyen horoz; hani söylediklerin? Ne tek, ne çift çıktı."

Üç vaadinde yalancı çıktığından dolayı köpeğe karşı horozun mahçup olması

10995 "Senin yalanın ve hilen ne vakte kadar sürecek? Senin kümesinden yalandan başka bir şey uçmaz."

10996 Horoz dedi ki: "Hâşâ... Ne ben yalan söylerim, ne benim cinsimden olan öbür horozlar. Biz yalandan yunmuş ve arınmışız!

10997 Biz horozlar, müezzinler gibi doğru söyleriz. Güneşi takip eder, vakti bekleriz.

10998 Üstümüze taş kapatsan bile, gene de onun altında güneşin bekçisiyiz, yâni orada bile vakti biliriz.

10999 Evliyâullah da güneşin bekçisidir. İnsanlar arasında Allah'ın esrarına onlar vâkıftır.

11000 Allah, bizi namaz vaktini bildirmek üzere Âdemoğluna hediye etmiştir.

11001 Eğer ezan vaktini bildirmekte bizden bir hata vâki olsa o hata, bizim kesilmemize sebep olur.

11002 Vakitsiz, (*Hayya'l el felâh*) "haydin felâha" dememiz, bizim kanımızı mubah kılar.

11003 Masum olan yanılmayansa ancak vahye mazhar olan can horozudur."

11004 O köle müşterinin yanında öldü ve tamamıyla müşterinin ziyanına sebep oldu.

11005 O efendi malını kaçırdı, lâkin kendi kanına girdi, bunu iyi bil...

11006 Bir ziyana uğramak, bir çok ziyanı defedecekti. Bizim bedenlerimiz ve mallarımız, canlarımıza fedadır.

11007 Gazaba uğradın mı, pâdişahlara malını verip başını kurtarırsın.

11008 Bunu bildiğin halde, Kazaya karşı, niçin acemilik ediyorsun da, malını Allah'tan kaçırmaya çalışıyorsun?

Efendinin öleceğini horozun haber vermesi

11009 "Lâkin şimdi de yarınki gün ev sahibi ölecek; vârisi, feryad ve figan ederek, öküzü kesecektir.

11010 Böylece, ev sahibi ölüp gidecek ve sana bol bir rızık gelecek.

11011 Mahallede halk da, ileri gelenler de kurban etleri ve yemeklerden yiyecekler.

11012 Sığır kurbanını ve yufka ekmeğini, vârisi, köpeklere ve dilencilere dökecektir."

11013 Atın, katırın ve kölenin ölümleri, bu aldanmış ve ham adamın siper-i kazası idi.

11014 Malın ziyanından ve zarara uğramak derdinden kaçtı. Malı çoğalttı, fakat kendi kanını döktü.

11015 Dervişlerin riyazetleri niçindir? Zira tenin eziyet görmesi, ruhların bekâsına sebeptir.

11016 Bir sâlik, riyazette bekâ-yı Ruh bulmasa, fazla oruç tutmak, ziyâde ve yorucu ibâdetlerde bulunmak sûretiyle cesedini nasıl hasta ve helak eder?

11017 Ruhu, verdiğine karşılık görmese, yahut görmüş gibi verileceğini bilmese, bir kimse elini açar da cömertlik eder ve ibâdette bulunur mu?

11018 Bir şey ümit etmeyerek ve faide gözetmeyerek veren ancak Allah'tır, Allah'tır, Allah'tır.

11019 Yahut, ivazsız, garazsız veren, Hakk'ın velîsidir ki, İlâhi ahlâkla ahlâklanmış ve serâpâ nur kesilmiştir.

11020 O Hakk'ın velîsi ganîdir, ondan başkası fakirdir. Bir fakir, bir şey için karşılıksız al diyebilir ve mal verebilir mi?

11021 Bir çocuk, elmayı görmedikçe elindeki kokmuş soğanı vermez.

11022 Bütün bu alışverişlerde maksat var. Dükkânlarda oturanlar, bir şey elde etmek ümidiyle oturmaktadırlar.

11023 Yüzlerce güzel metâı müşteriye gösterirler, kalplerinin içinden ise, onlara mukabil alacakları parayı ve edecekleri kârı geçirirler.

11024 Ey dindar kimse; dindaşından bir selâm işitmezsin ki o selâm gelip senin yakandan tutmasın.

11025 Birader; ben, havâsdan olsun, avamdan olsun tamâhsız bir selâm işitmedim vesselam.

11026 Yalnız, Allah selâmında bir tamâ yoktur. Onu mahalle mahalle, ev ev, ara; gaflet etme!

11027 Ben, mânevî koku almış olan kimsenin ağzından hem Hakk'ın haberini duydum, hem Hakk'ın selâmını.

11028 Bu Allah dostlarının selâmını da canla, gönülle kabul eder; Allah'ın selâmını onların selâmından duyarım.

11029 O veli, kendi varlığını Tevhid ateşi ile yakıp yok eylediği için selâmı artık Hakk'ın selâmı olmuştur.

11030 Kendi varlığından ölmüş ve Rabbi ile dirilmiştir. Onun için Hakkın esrârı onun iki dudağı arasındadır.

11031 Cesedin riyazetle ölmesi, mânevî diriliktir. Bu cesedin zahmet çekmesi, ruha ebedilik verir.

11032 O habis herif kulak kabartmıştı. Horozundan öleceğine dâir sözü işitti.

O şahsın kendi ölüm haberini horozundan işitince Hazreti Mûsâ Aleyhisselâm'a koşması

11033 Herif bunu işitince süratle ve koşarak Mûsâ Kelimullâh'ın kapısına gitti.

11034 "Ey Kelîmullah; feryadıma yetiş!" diye korkusundan yüzünü verlere sürdü.

11035 Hazreti Musa buyurdu ki: "Atı, katırı ve köleyi sattığın gibi, git kendini de sat ve kurtul. Madem ki bu işte usta oldun, bu sefer de gene öyle yap ve musibetten kurtul.

11036 Haydi, sen gene Müslümanları zarara sok da keseni ve dağarcığını iki kat doldur.

11037 Sana aynada zâhir olan bu kazayı ben evvelce kerpiçte görmüştüm."

11038 Âkil olan, bir şeyin sonunu evvelden görür. İlmi eksik olan ise, ancak, sonunda ve zuhurunda müşahede eder.

11039 Adam tekrar feryâd edip dedi ki: "Ey iyi ahlâklı, lûtfet; yaptıklarımı başıma kakma ve yüzüme vurma.

11040 Ben iyiliğe lâyık bir adam değilim, ancak öyle hareket edebilirdim. Sen benim liyakatsizliğime iyi bir mukabelede bulun, lûtfet."

11041 Hazreti Mûsâ dedi ki: "Oğul; ok yaydan fırladı. Okun yaya dönmesi âdet değildir.

11042 Lâkin, Cenâb-ı Hakk'ın lûtuf ve adaletinden temenni ederim ki, ruhunun kabzı esnasında imanlı gidesin.

11043 İmânını yoldaş edindin mi manen diri demeksin. İmân ile gidince de bâkîsin."

11044 O esnada adamın hâli değişti, midesi bulanmaya başladı. İstifrâ edecek diye tas getirdiler.

11045 Ey bedbaht ve ham kimse; bu, ölüm bulanışıdır, yemek hazımsızlığından değildir. Kusmanın sana ne faydası olacaktır.

11046 Dört kişi onu meskenine götürdüler. O ise baldırının arkasını oğuyordu.

11047 Zamanın Mûsâ'sının nasihatini dinlemez, küstahlık edersin, böyle yapmakla da kendini çelikten keskin bir kılıca vurmuş olursun.

11048 Kılıç, senin canını alıverir, kesmekten haya etmez. Birader, bu hâlin senin lâyıkındır.

O adamın dünyadan imanla gitmesi için Mûsâ Aleyhisselâm'ın duâ etmesi

11049 O sabah Hazreti Mûsâ münâcaat ederek dedi ki: "İlâhî, onun îmânını alma!

11050 Yâ Rabbî, ona karşı büyüklüğünü göster ve günâhını affeyle. O yanıldı, budalalık etti ve tecâvüzde bulundu.

11051 Ona, 'bu ilim senin haddin değildir' dedim. Sözümü anlamadı, başımdan savıyorum sandı.

11052 Asâyı, ejderhâ yapabilen kimse elini ejderhâya sürebilir.

11053 Gayb sırrını öğrenmek, söylemekten dudağını dikmeye (yânî; sükût etmeye) muktedir olabilene yaraşır.

11054 Deryaya lâyık olan su kuşudur. Bu nükteyi anla. Allah doğruyu daha iyi bilendir.

11055 O adam, su kuşu olmadığı halde denize girdi ve gark oldu. Ey kullarını seven Rabbim, onun destgîr[94]i ol."

Hak Teâlâ'nın Mûsâ Aleyhisselâm'ın duâsını kabul etmesi

11056 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Ona imânını bağışladım; evet yâ Mûsâ, istersen şimdi onu diriltirim."

11057 Mûsâ dedi ki: "Yarabbi, bu, ölüm dünyasıdır. Sen onu aydınlık ve bâkî olan, âhiret âleminde dirilt!

11058 Fânî olan bu âlem, hakîki varlık dünyâsı değildir. Binâenaleyh, onun muvakkaten hayata gelmesinde fayda yoktur.

11059 İlâhî, sen şimdi onlara, gözlerden gizli olan, (*Ledeynâ muhdarûn*)[95] yurdunda rahmet saç." dedi.

11060 Bilmiş olasın ki cismin ve malın ziyanı, ruh için fayda olur, onu vebalden kurtarır.

11061 O halde riyâzâta canla, başla müşteri ol. Çünkü bedenini hizmete vakfedersen, canını kurtarmış olursun.

11062 Eğer riyâzat sana, ihtiyarın dışında gelirse ey murada eren kimse, secdeye kapan ve şükrâne olarak sadaka ver.

11063 O hastalık riyazetini sana Cenâb-ı Hak verdi. Onu sen ihtiyar etmedin. Allah seni (*Kün*) "Ol" emriyle ona çekti. Binâenaleyh şükret.

Çocuğu yaşamayan bir kadının Cenâb-ı Hakk'a tazarrû etmesi ve: "Bu, senin riyâzâtına karşılıktır, senin için, mücâhitlerin cihâdına mukabildir." diye cevap gelmesi

11064 Bir kadın vardı, her yıl bir çocuk doğururdu. Lâkin çocuk altı aydan fazla yaşamazdı.

---

[94] Destgîr: El tutan, yardım eden.

[95] Yâsin Sûresi'nin 32. âyetinden: "*Onların hepsi toplanıp, sadece bizim huzurumuza getirilmişlerdir.*"

11065 Yâ üç ay veya dört aylık iken ölür giderdi. Nihayet o kadın feryâd ü figân edip dedi ki: "Yarabbî,

11066 Dokuz ay yük taşıyorum, üç ay seviniyorum. Bana verdiğin nimet, eleğimsağma[96]'dan da tez geçip gidiveriyor!"

11067 Tanrı erlerinin huzurunda ağlayıp yalvarmakta, çocuklarının ölümünden şikâyet eylemekteydi.

11068 Böylece yirmi çocuk mezara gitti. O kadının ciğerine bir yaman ateştir düştü.

11069 Nihayet, bir gece rüyasında ona yemyeşil, güzel kusursuz, ebediyet yurdunu, cenneti gösterdiler.

11070 Keyfiyete sığmayan nimete cennet dedim, bağ bahçe dedim. Çünkü orası nimetlerin de aslıdır; bağ ve bahçelerin de toplandığı yerdir.

11071 Yoksa göz görmedik nimetler için bağ demek doğru değildir. Cenâb-ı Hak da, gayb nuruna çerâğ[97] tâbir etmiştir.

11072 Cennete bağ, gayb nuruna çerâğ denilmesi misi değil, ancak, misâldir. Ve bu misâl, anlamaktan aciz olan ondan bir koku alsın diye getirilir.

11073 Hulâsa: o kadın, cenneti görünce mest oldu ve bu, tecellî dolayısıyla kendinden geçti.

11074 Bir köşkün üstünde adının yazılmış olduğunu gördü. O din ve mezhebi güzel kadın, orasının kendisine ait olduğunu anladı.

11075 Sonra ona dediler ki: "Bu nîmet, fedâkârlıkta sâdık olan kimsenindir.

11076 Sen Cenâb-ı Hakk'a iltica hususunda tembeldin. Allah o musibetleri sana karşılık olarak verdi."

11077 Kadın dedi ki: "Yârabbî, yüz yıl ve hattâ daha fazla bir müddet bana böyle musibetler ver ve kanımı dök."

11078 Kadın dedi ki: "İlâhi: çocuklarım benden kayboldu, fakat senden kaybolmadı. Gaybı gören iki gözü bulunmayan kimse hakîki insan değildir."

11079 Meselâ; sen kan aldırmadığın halde, burnun kanar da fazla kan giderse hayatın sıtma hararetinden kurtulur.

11080 Her meyvenin içi kabuğundan iyidir. Onun gibi, bedeni kabuk, o Dost'u, sevgiliyi iç gibi bil.

---

[96] Eleğimsağma: Gökkuşağı.
[97] Çerağ: Yağ kandili, lamba.

11081 İnsanda lâtîf bir iç, bir cevher vardır ki o da Hakk'ın nefhetmiş olduğu ruhtur. Eğer hakîkaten insan isen veya insan olmak istiyorsan o cevheri ara ve bulmaya çalış.

Hamza Radiyallahü Anh'in zırhsız harbe girmesi

11082 Hazreti Hamza, ömrünün sonlarında, düşman saflarına hücum etmek için zırhsız ve kendinden geçmiş bir halde gazaya gelirdi.

11083 Göğsü açık, vücûdu çıplak olduğu halde ileri gider, kendini kılıçlara atardı.

11084 Halk: "Ey Resûlullâh'ın amcası, ey saflar yaran arslan, ey erler pâdişahı,

11085 Sen Allah'ın buyruğunda: '*Kendinizi tehlikeye atmayınız*[98]' emrini okumadın mı?

11086 O halde neden harp meydânında kendini böyle tehlikeye atıyorsun?" diye sordular.

11087 "Sen genç, kuvvetli ve metânetli iken düşman safına zırhsız gitmezdin.

11088 İhtiyarlayıp zayıflayınca ve belin bükülünce tedbirsiz olarak dolaşıyorsun.

11089 Kılıca, ve mızrağa karşı kayıtsızca harb ediyorsun.

11090 Kılıç, ihtiyara hürmet etmez. Kılıç ve okta insanı ayırt etmek hassası yoktur."

11091 Bîhaber dostlar bu sûretle, gayret ve muhabbetlerinden, ona nasihat veriyorlardı.

Hamza Radiyallahü Anh'in, niçin zırhsız harb ettiğine dâir halka cevâbı

11092 Hamza cevaben dedi ki: "Ben genç iken, ölümü, cihana veda etme olarak görürdüm.

11093 Ölüme doğru kim isteyerek gider? Ejderhâ karşısında kim çıplak durur?

11094 Lâkin, Muhammed'in nuru sayesinde ben, şimdi, bu fânî memlekete, (dünyâya) zebûn ve bağlı değilim.

---

[98] Bakara Sûresi'nin 195. âyetinden: "*Allah yolunda mal harcayın da kendinizi ellerinizle tehlikeye bırakmayın ve güzel hareket edin. Çünkü Allah güzellik ve iyilik edenleri sever.*"

11095 Zâhirî hislerin ötesinde, Hakikat Şahı'nın ordugâhını, Hak Nûr'u askerleriyle dolu görüyorum.

11096 O ordugâhta çadırlar, çadırlara geçmiş; çadır ipleri, iplere sarılmış... Beni gaflet uykusundan uyandıran Allah'a şükür ve hamd olsun."

11097 Ölüm, kimin nazarında tehlike ise "*tehlikeye atılmayın*" emri de onadır.

11098 Nazarında ölüm, Hakikat kapısının açılmasına sebep olan kimseye ise hitâb olarak "acele edin[99]" emri vârid olmuştur.

11099 Ey Allah'ın lûtfunu görmüş olanlar, ferahlanın; ey İlâhî kahr'a mazhar olanlar siz de esef edin...

11100 Her kim ölümü Yûsuf gördü ise, ona canını feda etti; her kim ölümü kurt gördü ise hidâyetten ayrıldı.

11101 Oğul; herkesin ölümü, kendi rengindedir. Düşman olanlara düşman, dost olanlara dosttur.

11102 Ayna, beyaz yüzlü Türk'ün karşısında hoş renklidir. Siyah bir zencinin önünde ise siyahtır.

11103 Ey can; ölümden korkup kaçarsın ya... Doğrusunu istersen, sen kendinden korkmaktasın.

11104 Ölüm aynasında görüp de hoşlanmadığın, ölümün çehresi değil, senin çirkin yüzündür. Senin ruhun bir ağaç, ölüm de onun yaprağı mesabesindedir ki yaprak, ağacın cinsine göre olur.

11105 O yaprak iyi ise de, kötü ise de senden hâsıl olmuştur. Nasıl ki, hoş ve nahoş, gönlüne gelen her şey, senden, senin varlığından gelir.

11106 Eğer sana bir diken batmışsa o dikeni sen dikmişsindir. Eğer ipekli elbise içinde isen kumaşını kendin dokumuşsundur.

11107 Lâkin fiil cezanın aynı olmaz. Hiçbir ihsan da hizmete benzemez.

11108 Amelenin ücreti gördüğü işe benzemez. Çünkü iş arazdır, ücret ise cevherdir ve payidardır.

11109 İş tamâmıyla güçlüktür, kuvvet sarfıdır ve terdir. Ücret ise gümüştür, altındır, tabaklar içinde verilen ihsandır.

11110 Sana bir yerden bir töhmet gelse, bilmiş ol ki, zulmetmiş olduğun bir kimse uğradığı mihnet içinde sana beddua etmiştir.

---

[99] Hadid Sûresi'nin 21. âyetine işarettir: "*Rabbinizden bir mağfirete; Allah'a ve peygamberine inananlar için hazırlanmış olup, genişliği gökle yerin genişliği kadar olan cennete koşuşun. İşte bu Allah'ın lûtfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lûtuf sahibidir.*"

11111 "Sen dersin ki, ben bir şey yapmadım, kimse hakkında bir töhmette bulunmadım."

11112 Sen başka bir şekilde günaha girmiş ve tohum ekmiştin. Tohum, meyveye benzer mi?

11113 Zinâ eden kimsenin cezası yüz değnek vurulmaktır. O bu cezaya mahkûm olunca: "Ben ne vakit bir kimseye değnekle vurdum?" der.

11114 Bu yüz değneğin belâsı, o zinanın cezası değil midir? Fakat gizli yapılan zinaya değnek nasıl benzer?

11115 Ey Kelîm; yılan asâya nasıl benzer? Ey hekim; dert devaya benzer mi?

11116 Sen de o asâ yerine menini nasıl döktün de o meni, güzelim bir şahıs oldu?

11117 Senin o suyundan doğacak çocuk büyür, sana ya yâr yahut yılan olur. Buna inanıyorsun da asâ-yı Mûsâ'nın ejderhâ olmasına neden taaccüb ediyorsun?

11118 O su, doğan çocuğa; şeker kamışı, ondan çıkarılan şekere hiç benzer mi?

11119 Bir Müslüman secde yahut rükû edince onun secdesi ve rükûu, âhiret âleminde cennet olur.

11120 Senin ağzından Allah'ın hamdi zuhur edince, Cenâb-ı Hak, o hamdi cennette bir kuş yapar.

11121 Kuşun nutfesi hevâdan ibaret olmakla beraber, senin hamdin ve tesbihin kusa benzemez.

11122 Senin elinden sadaka ve zekât verilince o sadaka, o zekât, cennette bağ ve bahçe olacaktır.

11123 Senin sabır suyun; cennetteki nehirler... Cennetteki süt ırmağı da yine senin Allah'a olan aşk ve muhabbetindir.

11124 İbâdetten aldığın zevk bal ırmağı, senin mest ve şevkin de şarap ırmağıdır.

11125 Bu sebepler dünyada iken nasıl senin fermanın ve irâden altında ise, cennetteki dört nehir de senin irâdene tâbi olacaktır.

11126 Menin, akması ve durması bakımından nasıl sana tâbi ise, ondan vücûda gelecek nesiller de derhal senin emrine tâbi olurlar.

11127 Senin oğlun: "Ben senin emânet bıraktığın bir cüz'ünüm", diyerek senin emrinle hareket eder.

11128 Dünyadaki güzel sıfatlar senin emrinde olduğu gibi, cennetteki nehirler de senin emrindedir.

11129 Cennetteki ağaçlar da sana muti ve bağlıdır. Çünkü o ağaçlar senin sıfatlarından ve ahlâkından yeşerdi ve meyve verdi.

11130 Bu güzel sıfatlar dünyada senin elinde olduğu için, onların Ukbâdaki mükâfatı da senin elinde demektir.

11131 Elinden bir mazluma zulüm erişince, o zulüm, cehennemde bir ağaç olur ve ondan zakkum meyvesi husûle gelir.

11132 Sen hiddetlenip de başkalarının kalbini kıracak ve yakacak olursan, cehennem âteşinin mayası olmuş olursun.

11133 Hiddet ve gazap ateşin burada insanı yaktığı için, ondan doğan cehennem ateşi de, orada gene insanı, yâni seni yakacaktır.

11134 Senin o gazap ateşin insanlara kasdeylediğinden, ondan parlayan cehennem ateşi de gene insana, yâni sana saldıracaktır.

11135 Dünyada yılan ve akrep gibi insan sokan sözlerin, orada yılan ve akrep olup senin kuyruğundan yakalayacak, yahut nefesini kesecektir.

11136 Evliyâullâhın dâvetine icabeti geciktirdiğin ve onları beklettiğin için, kıyamette de beklemek sana yâr olacaktır.

11137 Seni Hak yoluna çağıran velîlere "yarın yahut öbür gün" diye vaad edişlerin senin için mahşerdeki bekleyiş olacak. O vakit vay senin hâline!

11138 Mahşerin o uzun gününde ve can eriten güneşi altında hesaba müntazır olarak bekleyeceksin.

11139 Çünkü sen semâyı bekletiyor, yarın tevbe eder, yola gelirim tohumunu ekiyorsun.

11140 Senin gazabın, cehennem âteşinin tohumudur, mayasıdır. Aklını başına al da, o gazap ateşini söndür. Çünkü o senin için bir fâk ve tuzaktır.

11141 Bu gazap ateşinin söndürülmesi, din nurundan başka bir şeyle mümkün değildir. Cehennem: "Ey mü'min! Senin nurun, bizim ateşimizi söndürdü. Mamâfîh biz sana karşı müteşekkiriz." diyecektir.

11142 Eğer sen din nurundan hâlî olduğun halde hilm elde edebilmişsen, bilmiş ol ki gazap ateşin sönmemiş, lâkin külle örtülmüştür.

11143 Din nuru olmayınca gösterilen hilm, tekellüftür ve perdedir. Ateşi din nurundan başka bir şey söndürmez.

11144 Din nurunu kendinde görmeyince emin olma. Çünkü gizlenmiş olan gazap ateşi bir gün parlar ve meydâna çıkar.

11145 Nûru, su gibi bil de suya yapış. Suya sâhib olunca da ateşten korkma.

11146 Su ateşi söndürür, ateş de tabiatı icabı suyun neslini ve evlâdını, yâni su ile yetişen bitkileri ve ağaçları yakar.

11147 Manevî âb-ı hayat deryasının kuşu olan evliyâullah'ın yanına bir kaç gün olsun git ki, seni de bulundukları âb-ı hayat deryasına çeksinler.

11148 Su kuşlarıyla, karada yaşayan kuşlar, dış görünüşleriyle birbirine benzerler. Lâkin ruhları itibariyle su ve yağ gibi birbirlerine zıttırlar.

11149 Her biri kendi aslına, yâni; su kuşu suya, kara kuşu toprağa kuldur ve bağlıdır. Ey sâlik; onlara karşı ihtiyatlı bulun. Zîra, sûret itibariyle yekdiğerlerine benzerler.

11150 Nitekim vesvese ile Elest deminin vahyi... Her ikisi de duyguyla değil, akılla anlaşılır; fakat aralarında fark var...

11151 Şeytanın vesvesesiyle melek ilhamının ikisi de gönül pazarının dallarıdır, her ikisi de kendi metâlarını methederler.

11152 Eğer sen gönül sarrafı isen fikrine geleni anla. İki fikrin hangisi şeytanî, hangisi melekî olduğunu bir esirci gibi ayırt et.

11153 Eğer şüpheye düşer de bu iki fikri ayırt edemezsen: "Aldatmaca yok" de; icrasında acele edip ileri gitme.

11154 Ashâbdan birisi Resûlullah Hazretlerine dedi ki: "Ben alışverişlerde dâima aldanıyorum.

11155 Satan yahut alan herkesin mekri, sihir gibi beni yoldan çıkarıyor, aldatıyor."

11156 Resûlullah buyurdu ki: "Bir alış veya satışta aldanmaktan korkuyorsan, kendine üç gün muhayyerliği şart kıl.

11157 Yakinen bil ki bir işte teennî[100] ile davranıp, acele etmemek Rahman'dandır. Senin acele edişin ise mel'un şeytandandır."

11158 Ey dikkat ve itinâ eden kimse; köpeğin önüne bir lokma ekmek atacak olursan, evvelâ koklar, ondan sonra yer.

11159 Köpek burnu ile koklar, biz de her şeyi inceleyen aklımızla koklarız.

11160 Bu arz ve semâlar, Cenâb-ı Hak'tan, teennî ile altı günde vücûda geldi.

11161 Yoksa O, yüzlerce arz ve semâyı bir anda vücûda getirmeye kadirdi. Bir şey için (*Kün*) yâni; "ol" demekle o şey derhâl mevcut olurdu.

11162 O Yüce Allah, insanı, yavaş yavaş tam kırk senede kemâl sahibi eder.

11163 Yoksa Allah, bir nefeste, elli kişiyi yoktan var etmeye kadirdir.

11164 Hazreti İsâ bir duâ ile ölüyü gecikmeksizin diriltmeye muktedirdi.

11165 İsâ'yı yaratan Allah, insanları bir anda yaratmaya kadir mi değil? İsa'ya nazaran kudreti kat kat üstün mü değil?

---

[100] Teennî: Acele etmeden, ihtiyatlı, düşünceli ve yavaş hareket etmek, temkinli davranmak.

11166 Hakk'ın bu teennîsi, dilediğin bir şeyi yavaş, fakat devamlı ve sağlam bir şekilde yapmayı sana öğretmek içindir.

11167 Dâima akan bir derecik, ne pislik kabul eder, ne de suyu kokar.

11168 Bu teennî ile insan saadet ve devlete erişir. Bu teennî yumurtadır, devlet de kuşlar gibidir.

11169 Fiillerin cezalara benzemediği gibi; kuş da, yumurtadan çıkmakla beraber yumurtaya benzemez.

11170 Sen de sabret ki, eczâ-yı vücûdun, yumurtalar gibi sonunda kuş çıkarsınlar.

11171 Yılanın yumurtası, serçe yumurtasına benzerse de aralarında uzak mesafe vardır.

11172 Ayva dânesi de elma dânesine benzer, benzer ama, azizim aralarındaki farkı bil.

11173 Ağaç yaprakları da bakılınca bir renktedir. Fakat yemişleri ayrı ayrıdır.

11174 Beden yapraklan da birbirine benzer. Lâkin onların yemişi demek olan ruhlar ayrı yaşarlar.

11175 Halk, çarşıya, pazara hep bir gibi gider. Fakat kimi zevkli, kimi dertlidir.

11176 Onun gibi, ölüme de aynı görünüşte gideriz. Fakat yarımız hüsrân ve zarar içinde, yarımız da Hüsrev ve Şâh olarak gideriz.

Bilâl Radiyallâhü Anh'in sevinerek ölmesi

11177 Hazreti Bilâl, zayıflıktan hilâl gibi olmuş, yüzüne ölüm rengi aksetmişti.

11178 Zevcesi, O'nu böyle görünce: "Eyvâhlar olsun!" dedi. Bilâl ise: "Hayır.. Hayır... Ne hoş! Ne güzel!" cevabını verdi.

11179 "Ben şimdiye kadar yaşamaktan esef ve keder içinde idim. Sen ölümün nasıl bir yaşayış ve ne olduğunu ne bilirsin?"

11180 Hazreti Bilâl böyle diyor ve söylüyorken de yüzünde nergis, gül yaprağı ve lâle açılıyor, vech-i mübâreki gittikçe nurlanıyordu.

11181 Yüzünün parlaklığı ve nurlu gözleri, söylediklerinin doğru olduğuna şahâdet ediyordu.

11182 Kalbi kara olanlar, O'nu siyah, yâni habeşî görüyorlardı. Fakat gözbebeği neden siyah oldu?

11183 Yüzü kara olanlar, hakikati görmeyenlerdir. İnsanların gözbebeği olan insan ise Ay'ın aynasıdır.

11184 Senin gözünün bebeğini, görüşü kuvvetli olan bir gözbebeğinden başka kim görebilir?

11185 Hazreti Bilâl'i, kâinatın gözbebeği mesabesinde olan Fahr-i Âlem (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem)'den ve O'nun verese-i kâmili bulunan ashab-ı kiramdan başkası görmedi. Onlardan başkaları sadece O'nun rengine baktı.

11186 Resûlullah ile kibâr-ı ashâbdan başkası, o yüksek gözbebeğinin -yâni Bilâl Radiyallâhü Anh'in- sıfatlarını tanımak hususunda sadece Peygamber'i taklit ettiler.

11187 Zevcesi dedi ki: "Ey güzel tabiatlı; ayrılık zamanı." Bilâl de dedi ki: "Hayır... Hayır... Vuslat zamanı..."

11188 Zevcesi dedi ki: "Bu gece gurbete gidiyorsun, hısım ve akrabanın gözlerinden gâib olacaksın."

11189 Bilâl dedi ki: "Hayır... Hayır... Belki bu gece ruhum, gurbetten asıl vatana kavuşuyor."

11190 Zevcesi dedi ki: "Senin yüzünü biz nerede göreceğiz?" Bilâl cevap" verdi ki: Allah dostlarının halkasında..."

11191 Eğer âlem-i esfele değil, âlem-i bâlâya bakarsan halka-i hâs sana muttasıldır.

11192 Bu halkada, yüzükteki elmas taşın parladığı gibi, Rabbü'l-Âlemîn'den gelen nûr parlar.

11193 Zevcesi: "Vâh yazık, bu ev harâb oldu!" dedi. Hazreti Bilâl: "Sen Ay'a bak; sise, buluta bakma." cevabını verdi.

11194 Cenâb-ı Hak, benim cesedim hanesini daha güzel îmâr etmek için yıktı. Zira ailem kalabalıktı, ev de küçük..."

Bedenin, ölümden harâb olmasının hikmeti

11195 Ben evvelce, Âdem Aleyhisselâm'ın Arz'a inişinden sonraki gam ve gussa hapsine düştüğü halde idim. Şimdi ruhumun nesli doğuyu da kapladı batıyı da...

11196 Bir kuyuya benzeyen evde bir yoksuldum. Şimdi pâdişah oldum. Pâdişah için de köşk ve saray lâzımdır.

11197 Hakikaten pâdişahlar, köşkler ve saraylarla ünsiyet etmişlerdir. Ölülere ise mekân olarak bir kabir yetişir.

11198 Bu dünyâ peygamberlere dar geldiği için pâdişahlar gibi lâmekân sarayına gittiler.

11199 Bu dünya, kalbi ölmüş kimselere geniş ve parlak göründü. Halbuki dışı geniş, içi gayet dardır.

11200 Eğer dünya dar ve ıstırap verici değilse, halkın gam ve teessürden feryadı nedendir? Niçin orada fazla yaşayanın beli bükülmekte ve iki kat olmaktadır?

11201 Uyku esnasında ruh'un âzad olup dünya hapsinden kurtulduğu için nasıl sevindiğine dikkat et.

11202 Uykuda iken zâlim, zulüm tabiatından kurtulur. Zindanda mahpus olan da hapis düşüncesinden halâs olur..

11203 Bu geniş Arz ile semâvât, bedenin çökmesi -yâni; sahibinin göçmesi- zamanında fevkalâde daralır.

11204 Dünyânın genişliği göz bağından ibarettir. Halbuki âhirete nisbetle o, çok dardır. Gülmesi ağlamaktan ibaret, övünmesi ar ve ayıptan başka bir şey değil.

Zâhiren geniş, mânen dar olan dünyanın ve bu darlıktan kurtulma olan uykunun teşbihi

11205 Kızmış bir hamam gibi ki orada ruhun daralır, sen de sıkılırsın.

11206 Hamam enli boylu olmakla beraber, hararetinden ruhun sıkılır ve usanırsın.

11207 Dışarı çıkmayınca kalbin ferahlamaz. O halde hamamın genişliğinden sana ne fayda olur?

11208 Yahut ey sapık kimse; dar bir ayakkabı giyersin de geniş bir çölde koşarsın.

11209 O genişlik senin için daralır ve o koca sahra sana zindan olur.

11210 Uzaktan seni görmüş olan: "O bu sahrada lâle gibi açılmış neşeli bir halde bulunuyor." der.

11211 O kimse bilmez ki; sen zâlimler gibi, hâricen gülşende görünürsün, fakat ruhun feryâd edip duruyor.

11212 Senin uykun o dar pabucu ayağından çıkarmaktır ki bu müddet içerisinde ruhun beden hapsinden âzâde bulunur.

11213 Azizim, uyku, Allah'ın velîlerinin malı, mülküdür. Dünyadaki Ashab-ı Kehf gibi.

11214 Onlar rüya görürler, lâkin o, uyku değildir; yokluğu giderler, fakat görünürde kapısı yoktur.

11215 Beden dar ve kasvetli bir ev gibidir. Ruh da orda hasta ve sakat bir haldedir. Ruh, o dar evi, pâdişahlar sarayı yapmak için yıkmıştır.

11216 Ben ana rahmindeki cenin gibi iki büklüm oldum. Dokuz ay doldu, artık buradan göçmem gerek.

11217 Eğer anamın doğum ağrısı tutmasaydı, ben bu zindanda ateş içinde kalacaktım.

11218 Bir anaya benzeyen tabiatım da, kuzunun koyundan doğması, yâni; ruhun bedenden çıkıp ayrılması için ağrı çekmektedir.

11219 Ruh kuzusunun yeşil bir ovada otlaması için onun doğum yolunu aç ki, bu kuzu büyüdü, yâni; ruh kemâlini buldu.

11220 Doğum ağrısı gebe kadın için bir dert ise de, çocuk için zindanı yıkıp kurtulmaktır.

11221 Gebe kadın, "Ağrısından nasıl kurtulacağım?" diye ağlar. Fakat çocuk "kurtuluş zamanı geldi" diye güler.

11222 Felek kubbesi altındaki cemâdât, nebatat ve hayvanâttan her biri, diğerinin derdinden gafildir, o derdi ancak kâmil olanlar bilir.

11223 Başkalarının evinde olanı kösenin bildiği kadar, kabasakal kendi evinde olanı bilemez.

11224 Amca; senin ahvâline dâir bir ârifin bildiğini sen kendin bilemezsin.

Gaflet, gam, tembellik ve gönül karanlığı gibi ne varsa hepsinin, yere mensup ve aşağılık bir şey olan bedenden ileri geldiğinin beyanı

11225 Gaflet, bedendendir. Beden ruh olunca bütün esrarı mutlaka görür.

11226 Fezadan yeryüzü kalkacak olursa, benim için de, senin için de ne gece kalır, ne de gölge.

11227 Nerede gece, gölge ve gölgelik bulunursa onlar, feleklerden ve aydan değil, zemindendir.

11228 Duman, dâima odundan çıkar, yoksa parlak ateşten değil.

11229 İnsandaki vehim hatâya ve galata düşebilir. Hak ve hakikate isabet eden ancak akıldır.

11230 İnsandaki ağırlık ve tembellik bedendendir. Bir ruh ise hafifliği dolayısıyla uçma halindedir.

11231 Yüzün kırmızılığı, kanın galebesindendir; çehrenin sarılığı safranın hareketindendir.

11232 Balgamın kuvvetinden yüz beyaz olur, kararması da sevdâ'dan ileri gelir.

11233 Hakikatte bütün eserlerin Halıkı Allah'tır. Lâkin zâhir ehli olanlar, illet ve sebepten başka bir şey görmezler.

11234 Kabuğundan ayrılmamış bir içe hekimden ve ilâçtan fayda yoktur.

11235 İnsanoğlu ikinci defa doğunca illet ve sebepleri ayağının altına alır.

11236 Sebepleri ayağı altına alan kimsenin (*İllet-i Ûlâ*) dini ve mezhebi olmaz, illet-i cüz'iye de ona bir zarar vermez.

11237 Böyle bir kimse, sıdk ve ihlâs gelini ile birlikte ve sûreti de kendisine perde olduğu halde güneş gibi ufuklarda uçar durur.

11238 Hattâ ufuklardan ve feleklerden de dışarıda, ruhlar ve akıllar gibi mekânsız bir âlemdedir.

11239 Hattâ bizim akıllarımız, bile onun gölgesidir ki, gölge gibi o'nun ayağına düşerler.

11240 Müctehid, bir mesele hakkında nas'sı bilirse, hükümde artık kıyası düşünmez.[101]

Nassın ve kıyâsın teşbihi

11241 Nassı, Ruhu'l-Kudüs olan Cebrail Aleyhisselâm'ın getirdiği vahy-i İlâhî bil. Akl-ı cüz'înin yaptığı kıyas ise bunun aşağısındadır.

11242 Akıl, ruhtan zekâ ve idrâk bulmuştur. Yâni; ruh olmayınca akıl da olmaz. O halde ruh, nasıl olur da aklın tasarrufuna girer?

11243 Fakat, ruh akla tesir eder de, o tesir ile akıl tedbirde bulunur.

11244 Ey dâvâlı kimse; eğer Ruh, Nûh gibi seni de tasdik ettiyse derim ki: Hani senin gemin ve Nûh tufanın?

[101] Nas: Kitab ve Sünnet, yâni Kur'an ve Hadis'tir. Bir müctehid, bir mesele hakkında hüküm vereceği zaman o mesele hakkında bir âyet yahut hadis varsa onunla hükmeder. Nassı bilemez veya bulamazsa kıyas yapar, yâni hakkında nas bulunan bir meseleye tatbik eder.

11245 Akıl, kendisinde şuur ve zekâ eserini ruhun kendisi sanır. Fakat güneşin ziyası onun cisminden iyiden iyiye uzaktır.

11246 Ondan dolayıdır ki sâlik-i hâlis, bir lokma ekmeğe kanâat ederek riyâzât yapar ve böylece güneşin ziyası gibi olan ruhun nurundan aslına, yâni; sıfatlarından zâtına atılır.

11247 Çünkü âlem-i süflide bulunan nûr, gece gündüz dâimi değildir. Meselâ Güneş'in ziyası akşam olunca söner.

11248 Fakat nur'un aslına ulaşan, zat tecellisine mazhar olan kimse dâima o nura gark olmuş olarak bulunur.

11249 Ne bulut onun yolunu vurur, ne de nûr'u gurûb eder. O kimse, göğsü yumruklatan ayrılıktan kurtulmuştur.

11250 Böyle bir kimse aslen semâvîdir; yahut hâkidir de bir cezbe ile beşeriyetten Ruhâniyete yükselmiştir.

11251 Çünkü Hakikat Güneşinin dâimi tecellîsine toprağa mensup olanlar tahammül edemez.

11252 Eğer Güneş'in ziyası her vakit toprağa vurursa, onu öyle yakar ki, toprak meyve ve mahsûl vermez olur.

11253 Dâima su içinde bulunmak, balığın işidir. Yılanın, balıkla yoldaşlığı olabilir mi?

11254 Lâkin bu âlem dağında öyle kurnaz yılanlar vardır ki tarikat denizi içinde balıklık ederler.

11255 Onların mekri ve hilesi halkı çıldırtırsa da, denizden nefretleri kendilerini halk arasında rezil eder.

11256 Vahdet ve Hakikat Denizinin de öyle usta balıkları vardır ki, onlar yılanı sihir ile balık yaparlar.

11257 Onlar, Ululuk Denizinin balıklarıdır ki o Celâl ve Azamet Denizi onlara bir sihr-i helâl öğretmiştir.

11258 Muhal denilecek pek çok şey, onların kuvvetiyle hallolmuştur. Uğursuzluk, onların yanına gelince fâl-i hayır ve saâdet kesilmiştir.

11259 Bu bahsi kıyamete kadar söylesem gene bitmez. Yüzlerce kıyamet kopar, geçer de yine bu bahis tamam olmaz.

Şeyhin lisanından hikmetler coşunca, dinleyenlerde bulunması icap eden edep

11260 Bu sözlerim, insanlara bir tekrarlamadır, ama bence tekrarlanan tazelenip yeniden yaşanan ve böylece uzayan bir ömürdür.

11261 Mum, birbiri üstüne çakan kıvılcımlarla yanar, alevlenir. Toprak, birbiri üstüne vuran ziyalarla altın haline gelir, parlar.

11262 Eğer binlerce tâlip ve dinleyici bulunur da, bir de usanç getiren kişi bulunursa, elçi elçilik yapmak istemez, gönlü soğur.

11263 Sır söyleyen bu gönül elçileri, İsrafil tabiatlı dinleyici isterler.

11264 Pâdişahlar gibi kibir ve azametleri vardır, Dünyâ halkından kulluk beklerler.

11265 Onlara lâyık olan edep ve tazimi yerine getirmeyince, elçiliklerinden nasıl istifâde edersin?

11266 Karşılarında iki kat eğilmedikçe Allah'ın emânetini sana nasıl tebliğ ederler?

11267 Onlar yüksek bir mevkiden gelmiş oldukları için her edep de hoşlarına gitmez.

11268 Onlar dilenci değillerdir ki ettikleri hizmete karşılık senden ücret eklesinler ve alacakları meblağ dolayısıyla sana minnettar olsunlar.

11269 Fakat ey gönül, bunca rağbetsizliğe rağmen; sen Hakikat sultanı olan Allah'ın sadakasını kısma, o rağbetsizlere de saç.

11270 Ey Resûl-i Semâvî; sen, dinlemekten usanmış olanlara bakma da hakikatleri beyan meydanında at oynat.

11271 O Türke ne mutlu ki, inât eder de atını içi ateş dolu bir hendekten atlatır.

11272 O Türk atını öyle sürer, öyle şahlandırır ki, gökyüzüne çıkmaya kasdeyler.

11273 Ne kimseyi görür, ne kimsenin hasedine bakar. Her şeyden gözünü yummuştur; ateş gibi kuruyu da yakmıştır, yaşı da...

11274 Eğer niçin söyledim diye bir pişmanlık duyar ve bu pişmanlık ona ayıp olursa o evvelâ pişmanlığı yakıp, izâle eder.

11275 Kâdem ve sebât sahibinin, yâni hakikat ve meâni dinleyip öğrenmek hususunda bir tâlibin sebâtını ve şiddet-i arzusunu görünce ademden ârife pişmanlık gelmez.

Her hayvanın, düşmanını kokusundan tanıması ve çekinip kaçması mümkün olmayan bir zâta düşman olan kimsenin ziyankârlığı

11276 At, arslanın kokusunu ve sesini tanır. O, hayvan olmakla beraber düşmanını tanımayışı nâdir vâki olur.

11277 Belki her hayvan, kendi düşmanını izinden ve nişanından tanır.

11278 Yarasa gündüz uçamaz. Geceleri hırsız gibi çıkar ve gıdâlanır.

11279 Bütün hayvanların en mahrumu yarasadır ki zâhir ve münevver olan güneşin düşmanıdır.

11280 Yarasa, ne güneşle muharebe edip yaralanabilir, ne de nefret ve düşmanlıkla onu uzaklaştırmaya muktedir olur.

11281 Yarasaya gam ve keder vermekten ve onu kahreylemekten güneş yüz çevirirse, bu:

11282 Güneşin son derece lûtfuna ve kemâline delâlet eder. Yoksa yarasa ona nasıl mâni olabilir?

11283 Bir düşman tutarsan kendi derecene göre tut ki icabında onu esîr edebilesin.

11284 Damla denizle nasıl mücâdele eder? Böyle bir mücâdeleye kalkan ahmaktır, sonunda pişman olur da sakalını yolar.

11285 Ehlullâh ile mücâdeleye kalkışanın hilesi, bıyığından öteye geçmez. Kürre-i kamerin çemberini nasıl yırtabilir?

11286 Bu ahmak, Hakikat Güneşine düşmanlığa kalkışır. Ey güneşler güneşi olan Cenâb-ı Hakk'a adâvet eyleyen ahmak!

11287 Ey ahmak; sen öyle bir güneşe düşmansın ki, onun ziyasından güneş de, yıldızlar da titrer.

11288 Sen onun değil, kendinin düşmanısın. Sen odun olduktan sonra Allah'ın gazap ateşi seni yakmaktan geri durmaz.

11289 Hakk'ın rahmeti, insan merhameti gibi değildir. Çünkü insan merhametinin mizacında gam ve keder vardır.

11290 Mahlûkun merhameti elemle karışıktır. Hakk'ın rahmeti ise, gam ve gussadan münezzehtir.

11291 Babam, Allah'ın rahmetini şöyle bil: O rahmet, vehme bile sığmaz, yalnız eseri görünür.

Bir şeyi misal ve taklit ile bilmekle, o şeyin hakikatini bilmenin farkı

11292 Allah'ın rahmeti eserleri ve meyveleri meydanda olduğu için onları herkes görür, fakat O'ndan başkası, onun hakikat ve mahiyetini nasıl bilir?

11293 Mahzâ, kemâl vasıflarının mâhiyetini, onların eser ve misâllerinden başka bir yol ile kimse bilemez.

11294 Çocuk, cinsî münâsebetin mâhiyetini bilemez. Meğer ki ona, "o şey; senin için helva gibidir." diyesin.

11295 Fakat, ey taklide yapışmış adam; çiftleşmedeki lezzet, helvadaki lezzete benzer mi? O nerde, bu nerde?

11296 Lâkin hoşluk ve tatlılık cihetinden o âkil, çocuk gibi olan sana öyle bir nisbet ve temsil yapmıştır.

11297 Çocuk, çiftleşmenin mahiyetini ayn-ı hâl ile bilemezse de, helva misalinden anlasın diye o teşbih yapılmıştır.

11298 O halde ey çocuk tabiatlı insan; ben onu biliyorum dersen yanlış değildir, bilmiyorum dersen de yalan olmaz.

11299 Biri sana: "Allah'ın peygamberi ve ruhun nuru olan Nûh Aleyhisselâm'ı bilir misin?" dese.

11300 Sen de: "Nasıl bilmem o ay yüzlüyü? Güneşten de meşhurdur, aydan da.

11301 Küçük çocuklar kitaplarda, yâni; mekteplerde okuyor; imamlar da, mihrablarda söylüyorlar.

11302 Kur'ân'da adını açıkça okurlar, geçmiş kıssasını fesahatle söyler ve anlatırlar."

11303 "Doğru söyle, Nuh'un hakikat ve mahiyetine vâsıl olmamakla beraber onu vasfedildiği gibi bilir misin?"

11304 Eğer dersen ki: "Ey yiğit; ben Nuh'u ne bilirim, O'nu, O'nun gibi bir Hak eri bilir.

11305 Ben topal bir karıncayım, fili ne bilirim; bir sivrisinek İsrafil'i nasıl bilir?"

11306 Ey falan kimse; bu sözün de doğrudur. Onu mahiyet ve hakikatiyle bilemezsin.

11307 Ama, mahiyetlerin idrâkinden âciz bulunmak umûmun hâlidir diye, mutlak olarak söyleme.

11308 Zira mahiyetler ve onun sırrının sırrı, kâmillerin nazarında apaçıktır.

11309 Varlık âleminde Hakk'ın sırrını ve zâtını görmekten daha ziyâde uzak bir şey var mı?

11310 Mahrem olanlardan o gizli kalmayınca bir şeyin zât ve sıfatı nedir ki gizli kalsın.

11311 Akıl; enbiyâ ve evliyanın zât ve sıfatlara mahremiyetini inkâr eder ve: "Bu gayet derin bir bahistir, onu tevil etmeksizin kabul etme." der.

11312 Zamanın kutbu da der ki: "Ey zayıf halli kimse; sana halinin üzerinde olan şeyler muhal gelir.

11313 Ey mâhiyetlere vâkıf olmayı inkâr eden kimse; şimdi nâil olduğun ilim ve kemâl, evvelce sana muhal görünmüyor mu idi?

11314 Hakk'ın keremi seni o zindandan nasıl kurtardı. Akıl gölünü kendine zulüm hapishanesi yapma.

Nisbet ve zâhirî ihtilâf yüzünden bir şeyde hem nefiy, hem de isbatın birleşmesi

11315 Bir şeyin nefyi ile isbâtı mümkündür. Çünkü bir şeyin muhtelif ciheti ve iki nisbeti vardır.

11316 (*Mârameyte iz rameyte*)[102] hitabı nisbet cihetindendir. Ve hem nefiy vardır, hem isbat ve ikisi de yerindedir.

11317 Habîb-i Necibim; "O taşlan sen attın, çünkü o taşlar senin elinde idi. Sen atmadın, çünkü kuvveti Allah verdi."

11318 İnsanoğlunun kuvvetinin nihayet bir derecesi vardır. Bir avuç toprak ve taş, bir ordunun kırılıp bozulmasına nasıl sebep olur?

11319 Avuç senin avucundur ama, atış bizdendir. Bu iki nisbetin nefyi de yerindedir, isbatı da...

11320 Münkirler ve müşrikler, enbiyâyı, kendi çocuklarını, tanıdıkları, bildikleri gibi tanırlar bilirlerdi.

11321 Münkirler, yüzlerce delil ve nişan ile peygamberleri biliyorlar ve kendi oğullarını tanıdıkları gibi onları da tanıyorlardı.

11322 Lâkin müşrikler, hasedlerinden, tanıdıklarını gizlerler, "bilmiyoruz ki" diye bilmezlikten gelirler.

---

[102] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden: "*Sonra onları siz öldürmediniz, lâkin Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, lâkin Allah attı. Bu da mü'minlere güzel bir imtihan geçirtmek içindi. Allah işitendir, bilendir.*" Bedir Savaşı sırasında Hazreti Peygamber avucuna ufak taşlar almış ve "yüzleri kararsın" diyerek müşriklere doğru atmıştı. Bu savaşta Mekkeli müşrikler ağır bir yenilgiye uğramışlardı.

11323 Cenâb-ı Hak, müşrikler,için: "enbiyâyı tanırlar", dedi. Bir Hadîs-i Kudsî-de de: "Velîlerimi, benden başkası tanımaz.

11324 Onlar, benim kubbelerim altında gizlidir." dedi. Onları Allah'tan başka kimse imtihan ile, zan ve kıyâs ile bilip tanıyamaz.

11325 Nuh'u hem bilirsin, hem bilmezsin, değil mi? İşte bunu da bu âyetle hadis-te izhar edilen mânâya kıyas et!

Dervişin yokluğu ve varlığı meselesi

11326 Birisi dedi ki: "Dünyâda derviş yoktur. Şâyet varsa o derviş, derviş değildir.

11327 O, hakiki derviş, zâtının bekâsı cihetinden vardır. Fakat onun vasfı, vasf-ı İlâhi'de yok olmuştur."

11328 O, güneşe karşı yanmakta olan muma benzer. Mumun alevi de var sayılır ama güneşin önünde yok gibidir.

11329 Öyle olmakla beraber sen ona pamuk tutacak olursan kıvılcımından pa-muk yanar.

11330 O, alev yoktur, sana aydınlık vermez. Zira güneş onu yok etmiştir.

11331 Eğer iki yüz batman balın içine bir okka sirke koysan ve balda erise...

11332 Tattığın vakit sirke tadı yoktur, lâkin, tartarsan ağırlığı iki yüz batman bir okka artmış olur.

11333 Bir ceylân arslan karşısında kendinden geçer. Onun varlığı, arslanın mev-cûdiyetine hicap olur.

11334 Şan-ı İlâhî ile ilgili bu eksik kıyaslar, aşkın galeyânındandır, terk-i edep değildir.

11335 Âşık'ın nabzı edebe riâyet etmez. Ceset hareket eder de kendisini Şâh'ın terazisine koyar.

11336 Dünyada âşıktan daha ziyâde edebe riâyet etmeyen yoktur; fakat bâtında, ondan daha edepli kimse de yoktur.

11337 Ey seçilmiş kimse; Bu edibâne ve gayri edîbâne iki zıt görünüşü, nisbet iti-bariyle yekdiğerine muvafık bil.

11338 Zâhirine bakacak olursa âşıkın hareketi edep dışı gibi görünür. Çünkü ba-şında aşk dâvası vardır.

11339 Bâtınen görecek olursan dâvâ nerededir? O Pâdişahın önünde dâva da fâ-nidir, âşık da...

11340 Zeyd öldü desek bu cümlede Zeyd faildir ama, hakikatte değildir, elinden bir şey gelmez ki!..

11341 O cümledeki Zeyd, nahiv kaidesi bakımından faildir... Yoksa hakikatte mef'uldür ve katili, ölümdür.

11342 Fâillik ne demek? O, öyle mahvolmuştur ki bütün fâillikler ve hareketler ondan uzaklaşmıştır.

Sadr-ı Cihan[103]'ın vekîlinin bir töhmet altına alınarak can korkusu ile Buhâra'dan kaçması, Sadr-ı Cihan'a âşık olduğundan tekrar ters yüzü geri dönmesi... Âşıklar için can vermek kolaydır.

11343 Buhârâ'da Sadr-ı Cihân'ın kulu bir töhmete uğradı, mevkii düştü, gizlenmeye mecbur oldu.

11344 On yıl müddetle Horasan'da, Kuhistân'da ve Deşt'te başıboş bir halde gezip dolaştı.

11345 On yıl dolaştıktan sonra kendi kendine dedi ki: "Efendimin hasretine artık tahammülüm kalmadı. Sabır, aşk rüsvâlığını nasıl men edebilir?

11346 Bu topraklar, ayrılıktan çorak olur. Nehir ve deresinden ayrılan su, sararır, kokar ve bulanır.

11347 Hayat veren rüzgâr kapalı bir yerde kalırsa kokar, veba olur. Ateş, yakacak şeyden ayrılırsa kül olur, heba olur.

11348 Cennet gibi olan bağlar, bahçeler sararır solar, yaprakları kurur, dökülür... Bir hastalık yurdu olur!...

11349 İdrak ve şuur sahibi akıl bile, dostların ayrılığı ile yayı kırılmış okçu gibi şaşırır kalır.

11350 Cehennem bile, ayrılık yüzünden, gençlik çağına hasret çeken ihtiyarın titrediği gibi titrer, yandığı gibi yanar kavrulur.

11351 Kıvılcım gibi yakıcı olan ayrılıktan kıyamete kadar bahsetsem, onun dehşet ve şiddetinin ancak yüz binde birini söylemiş olurum.

11352 O halde onun yakıcılığını anlatmaya kalkışma... Yarabbi beni sen kurtar, beni sen kurtar diye duâ et. Bu kadar yetişir.

11353 Dünyada her neden şâd oldunsa, bir de onun ayrılığını düşün.

---

[103] Sadr-ı Cihan, Buhara emîri demektir.

11354 Sen neden şâd oldunsa senden evvel bir çok kimse de ondan şâd olmuş, fakat sonunda vefâ etmemiş, rüzgâr gibi geçip gitmiştir.

11355 Başkalarının elinden giden şey senin elinden de fırlayıp çıkacaktır, akıllı davran da o senden fırlamadan evvel, sen onun muhabbet ve bağlılığından fırlayıp çık.

Hz. Meryem gusül için çıplak bulunduğu sırada, Ruhü'l-Kudüs'ün insan şeklinde zuhur etmesi ve Hz. Meryem'in O'ndan Hak Teâlâ'ya sığınması

11356 Fırsat elden çıkmadan Meryem gibi sen de, sûrete: "Senden Rahman'a sığınırım", de!

11357 Hz. Meryem, halvetgâhında, canlara can katan ve gönül cezbede bir sûret gördü.

11358 Onun önünde, Ruhûlemin, Ay ve Güneş gibi yerden doğuverdi.

11359 Güneşin şarktan doğduğu gibi, yerden nikapsız bir güzel peydâ oldu.

11360 Meryem çıplak bulunduğu ve bir taarruza uğramaktan korktuğu için bütün vücûdu titremeye başladı.

11361 Öyle bir güzeldi ki, eğer Yusuf Aleyhisselâm görmüş olsaydı, kendisini görüp de şaşkınlıkla ellerini kesen kadınlar gibi o da hayretinden elini keserdi.

11362 Gönülde zuhur eden bir hayâl gibi, karşısında, Cebrail yerden gül gibi çıkıverdi.

11363 Meryem kendinden geçti ve o halinde "Allah'ın hıfzına sığınırım" dedi.

11364 Zira o afife Meryem, âciz kalınca, Hakk'ın hıfz ve himayesine iltica etmeyi âdet eylemişti.

11365 Dünyayı kararsız bir âlem olarak görmüş ve ihtiyata riayet ederek Allah'a sığınmayı âdet edinmişti.

11366 Ona ölünceye kadar bir kale lâzımdı ki düşman, oraya yol bulamasın.

11367 Allah'a sığınmaktan daha iyi bir kale görmedi ve o kale civârında kendine yurt edindi.

11368 Meryem, o akılları yakan, ciğerleri oklayan bakışları gördü.

11369 Şah da, ordusu da o bakışlara köle olmuştu. O bakışlar, âkil pâdişahlarının akıllarını almış, onları divaneye döndürmüştü.

11370 Yüz binlerce şâh onun kölesi idi ve O, yüz binlerce bedri, hilâl hâline getirmişti.

11371 Zühre yıldızının güzellik hususunda ona karşı söz söylemeye cesareti yok. Akl-ı Kül, onu görünce tedbir ve tasarrufundan geri kalır.

11372 Ben, o ateşin dumanıyım ki ona delilim. O pâdişahtan uzaktayken, onu görmeden hakkında ne söylenmişse hepsi de asılsız, hepsi de saçma!

11373 Hakikat güneşine, âlemi kaplayan nuru delildir.

11374 Gölge nedir ki O'nun delili olabilsin? O'nun karşısında hor ve hakir bulunuşu gölge için kâfi bir şereftir.

11375 Bu ululuk, ona tam doğru bir delil: bütün anlayışlar geridedir, O ilerde!..

11376 Bütün idrakler, topal eşeklere binmiş.. O ise, ok misâli giden bir ata binmiş gibidir.

11377 Eğer o kaçsa kimse onun kendisini değil, kaldırdığı tozu bulamaz; eğer bütün âlem kaçsa, o hepsinin yolunu tutar, kaçmalarına mâni olur.

11378 Âlem'de bütün anlayışlar, durup dinlenmezler... Ömür koşup, çabalama zamanıdır; oturup işret etme devresi değildir.

11379 Birinin idrâki, doğan kuşu gibi hızlı uçar, diğeri de ok gibi havayı yırtar geçer.

11380 Bir üçüncüsü yelkenli gemi gibi gider, bir dördüncüsü ise her vakit geri kalır.

11381 Bu idraklere uzaktan bir av görününce o avın üstüne saldırırlar.

11382 O av görünmez olunca şaşırırlar, baykuşlar gibi viranelere dağılırlar.

11383 O av tekrar görünsün diye bir gözü kapalı, bir gözü açık olarak beklerler.

11384 O avın zuhuru gecikince usançlarından: "Gördüğümüz acaba o mu idi, yoksa hayâl mi idi?" derler.

11385 Böylece kalplerin kabz'a mübtelâ olması, maslahat bakımındandır. Kendilerinin biraz rahat etmesi ve kuvvet bulmaları içindir.

11386 Eğer geceler olmasaydı, bütün halk, hırs ve tamahla çalışıp yorulmaktan kendilerini yakarlardı.

11387 O vakit herkes kazanç heves ve hırsı ile bedenlerini çok yormuş, âdeta yakmış olurlardı.

11388 İnsanlar hırs ve tamahtan bir müddet kurtulsun diye, gece, rahmet hazînesi gibi zuhur eder.

11389 Ey sâlik; Sana kabz gelince me'yus olma ki o senin salâhın içindir.

11390 Çünkü bast[104] halinde sen harç ve masrafta bulunursun. Masraf için de bir irat lâzımdır.

11391 Eğer dâima yaz faslı olsa idi ve güneşin harareti bağ ve bahçelere vursa idi.

11392 Bağ, ve bahçedeki nebâtâtı kökünden öyle yakardı ki o kavrulan nebâtât bir daha tazelenemezdi.

11393 Kış'ın yüzü ekşidir ama şefkatlidir. Yaz güler yüzlüdür ama yakıcıdır.

11394 Sana kabz arız olunca onda bast gör. Taze ol ve alnını buruşturma.

11395 Çocuklar gülerler; âlimler ise, vakarlı ve ağırbaşlı olurlar. Gam, akciğerden, sürûr karaciğerden gelir.

11396 Çocuğun gözü eşek gibi ahırdadır. Âkil'in gözü ise başka hesaptadır.

11397 O çocuk ve gafil, ahırdaki otu lezzetli bulur; âkil ise ahırdaki otun sonunun kasap elinde telef olduğunu görür.

11398 Kasabın verdiği ot yok mu?. acıdır, acı... Maksadı bizi semirtmek ve tartıda ağır gelmemizi temin etmektir.

11399 Ey yemek içmek mübtelâsı; Git de hikmet otundan ye ki, onu, Cenâb-ı Hak garazsız ve mahzâ lûtfu eseri olarak vermiştir.

11400 Cenâb-ı Hakk'ın Kur'an'da: "Hakk'ın verdiği rızıktan yiyin!" buyurmasını sen ekmek yemek anladın.

11401 Rızk-ı ilâhî, derece itibariyle hikmet ve marifettir ki, o, yiyenin sonunda boğazına durmaz.

11402 Bu ağzı kaparsan, sende mânevî bir ağız açılır ve o ağız, ilâhî esrar ve mârifet lokmalarını yer.

11403 Eğer şeytan sütü emmekten cesedini men edersen, o sütten kesilmeye karşılık, birçok nimetler yersin,

11404 Bu sözü Türk kaynatması[105] gibi yarı pişmiş, yarı çiğ bıraktım. Bahsin tamamını Hakîm-i Gaznevî[106]'den dinle!

11405 Gayb hakîm'i ve âriflerin medarı iftiharı olan Hz. Senâî İlâhînâme'sinde der ki:

---

[104] Kabz, elle tutulma, sıkılma; bast ise açılma ve genişleme demektir. Kabz, gönlün sıkılması, daralması, bast ise genişleyip feraha kavuşması mânâlarında kullanılır. Ayrıca her ikisi de tasavvufta birer makamı temsil eder.

[105] Eski Türkler eti biraz kaynamaya başlayınca ateşten indirip yediklerinden, o türlü az pişmiş yemeklere Farsça'da "Türk kaynatması" denirmiş. Bu deyim, tamamı izah edilmemiş bahisleri anlatmak için kullanılırmış.

[106] Hakîm-i Gaznevî: Hakîm Senaî de denilen büyük bir âriftir ki hicri 576 tarihinde Gazne'de vefat etmiştir. Mevlevî dervişleri Mesnevî kaleme alınmadan evvel Şeyh Attar'ın Mantıku't-Tayr ve Gaznevi Hazretleri'nin Hadîka isimli eserlerini okurlardı.

11406 Ey sâlik; Gam ye de, gam artıran ehl-i dünya kimselerin ekmeğini yeme. Çünkü akıllı adam gam yer, çocuksa şeker!..

11407 Neşe şekeri, gam bağının yemişidir. Bu ferah yaradır, o gam ise merhemdir.

11408 Kendinde gam görünce onu aşk ile kucakla. Şam şehrine Rabve tepesinden bak.

11409 Akıllı bir kimse üzümde şarabı görür, âşık da vârı yokta bulur.

11410 Geçen gün hamallar, bir yük için: "Sen çekme, arslanlar gibi ben çekip götüreyim" diye, kavga ediyorlardı.

11411 Neden? Çünkü o zahmette rahmet, o eziyette kâr görüyorlardı, onun için yükü birbirlerinden kapıyorlardı.

11412 Allah'ın vereceği ecir nerede, züğürt bir adamın vereceği ücret nerede? Sana ücret olarak bir hazine ihsan eder, yükünü taşıyacağın kimse ise ancak bir mangır verir.

11413 Hakk'ın vereceği öyle bir altın hazinesidir ki sen toprak altına yatınca seninle beraber olur, sâir malların gibi vârislere kalmaz.

11414 O ecir hazinesi, cenazenin önünde gider. Kabrinde ve o garip halinde arkadaşın olur.

11415 Ölüm günü için şimdiden ölü ol ki Ebedi Aşk ile kapı yoldaşı olasın.

11416 Mücâhedeye sabır eden kimse o gayret perdesi arkasında sevgilinin nar çiçeği gibi yüzünü ve iki zülfünü görür.

11417 Çalışıp, çabalayan kimsenin karşısında gam ve keder ayna gibidir, aynada o gam ve kederin zıttı bulunan ferah ve sürûr görünür.

11418 Meselâ hastalık sıhhatin zıddıdır; fakat bir kimseye arız olunca, sonunda sıhhat ve selâmet yüz gösterir.

11419 Bu iki hâli elinin parmaklarında gör: Avucunu yumduktan sonra mutlaka açarsın.

11420 Pençe eğer dâima kapalı, yahut dâima açık bulunsa idi, o bir illete müptelâ olmuş olurdu.

11421 Kabz ve bast halleri ile, insanın iş görüp kazanması intizam kesbeder. Bu iki hal, ona kuşun iki kanadı gibidir.

11422 Karada balıkların çırpındıkları gibi, Meryem de, Cebrâil Aleyhisselâm'ı görünce, bir müddet çırpındı.

Ruhu'l-Kudüs'ün Hz. Meryem'e: "Ben Allah tarafından sana gönderilmiş bir elçiyim. Benden korkma ve gizlenmeye çalışma... Hakk'ın emir ve fermanı böyledir." demesi

11423 Allah'ın lûtuf ve keremi numunesi olan Cebrail Aleyhisselâm, Meryem'e seslendi ki: "Ben Hakk'ın eminiyim, benden korkma...

11424 İzzeti İlâhî'nin serfirazı ve hoş mahremi bulunan benden kendini gizlemeye çalışma."

11425 Cebrail bunu söylüyor ve pâk bir nûr'un şûlesi dudağından çıkıp âsumâna yükseliyordu.

11426 "Hakikatte benim aslım, yokluk âlemindedir. Şu gördüğün sûret, benim zâtım değil, sana karşı bir misâlimdir.

11427 Ey Meryem; Bak ki ben anlaşılması müşkil ve acîp bir sûretim. Hem hilâl hem de gönüllerdeki hayâl gibiyim.

11428 Bir hayâl gibiyim, öyle bir hayâl ki, kalbine gelir ve yerleşir; nereye kaçsan artık o seninle beraberdir.

11429 Ancak, gelip geçici ve aslı olmayan bir hayâl değilim.

11430 Ben, Allah'ın nuruyla doğmuş hakikî sabahım. Gündüzümün etrafında hiçbir gece dolaşamaz.

11431 Ey İmrân'ın kızı, bana karşı (*lâ havle*) diyerek Allah'a sığınma. Zira ben, havi ve kuvvet sahibi olan Allah'ın emri ile bu tarafa gelmişim.

11432 Hakikaten benim için asıl gıda (*lâ havle*)'dir. Hem de onun lâfzından evvel nuru benim asıl gıdamı teşkil eder.

11433 Sen, benden Hak Teâlâ'ya sığınıyorsun; ben ise o sığındığın Hakk'ın ezelde nakş ve sonra halk ettiği bir mahlûkum.

11434 Ben o melce ve penâhım ki seni bir çok defa kurtardım. Sen (*Eûzü birrahmân*) diyorsun, fakat hakikatta o (*Eûzü*) benim.

11435 Tanımazlıktan beter bir âfet yoktur. Sen Dost'un yanında olduğun halde ona muhabbet etmesini bilmiyorsun.

11436 Sen yâri ağyar sanıyorsun, sürûrun adını gam koyuyorsun.

11437 Yârimizin lûtf u eseri olan bir hurma ağacı, biz hırsız olunca, bize darağacı olur.

11438 Sevgilimizin zülfü böyle misk kokulu iken, biz akılsız bulunduğumuz için, bize zincir görünmektedir.

11439 Allah'ın lûtfu Nil nehri gibi akıp gidiyor. Lâkin biz Firavun meşrep ve Kıptî[107] tabiatta olduğumuz için bize karşı kan oluyor.

11440 Bize kan görünen o su: "Ben suyum, dikkat et, dökme. Ben Yusuf'um; Ey inatçı adam; senin gafletinden kurt gibi görünüyorum." diyor.

11441 Görmez misin ki halim ve selim bir dosta karşı sen zıt gidince o yılan gibi olur.

11442 Onun eti ve yağı değişmemiştir. Öyle görünmesi, senin görüşünden başka bir şey değildir.

Sadr-ı Cihan'ın vekîli olan ve Buhâra'dan kaçan kimsenin, aşkı yüzünden kayıtsızca Buhâra'ya dönmeye azmetmesi

11443 Meryem'in mumunu bırak, yanadursun... Evet... o yanıp yakılan âşık, Buhâra'ya dönüyordu.

11444 Senin artık sabrın kalmadı, keskin bir ateş içinde yanıyorsun. Git, Sadr-ı Cihan tarafına firar et.

11445 Buhâra'dan murat: İlim ve irfan menbâı bulunan insan-ı kâmildir! Ona vâsıl olan kimse Buharâlı demektir.

11446 Kâmil bir şeyhin huzurunda bulundukça Buhâra'dasın. Aklını başına al da Buhâra'ya hakaretle bakmayasın.

11447 Onun denize benzeyen gönlü taşar, çekilir, taşar çekilir. Bu med ve cezir, o Buhâra'ya tezellül ve tevazu içerisinde gitmeyene yol vermez.

11448 Nefsini zelil edip de o kâmile tevazu gösteren kimseye ne mutlu! Ve nefsinin tekmesinden helak olan kimsenin de vay haline.

11449 Sadr-ı Cihan'ın ayrılığı, o âşıkın canına tesir etmiş ve varlığını parça parça etmişti.

11450 Kendi kendine dedi ki: "Kalkıp, oraya, onun bulunduğu Buhâra'ya avdet edeyim. Kâfir oldumsa bile tekrar Müslüman olayım.

11451 Tekrar oraya gideyim ve hayır düşünceli olan o hazretin huzurunda yerlere kapanayım.

11452 Ona diyeyim ki: Canımı huzûruna getirdim, istersen iltifatınla beni ihya et, dilersen koyun gibi başımı kestir.

11453 Ey güzellik semâsının kameri; senin huzurunda kesilip ölmek, başka yerde diriler pâdişahı olmaktan evlâdır.

---

[107] Kıptî: Eski Mısırlıların Araplaşmış torunları olan Mısır köylüsü.

11454 Ben binlerce kere, hattâ daha fazla tecrübe ettim ki sensiz yaşamak pek acı, tahammül edilir şey değil...

11455 Ey benim muradım; Benim için, sur üfürür gibi nağmelerle terennüm et de, yeniden hayat bulayım. Ey benim deve gibi olan bedenim, çök artık; benim için surûr-u tâm hâsıl oldu.

11456 Ey arz; döktüğüm gözyaşlarını yut, yeter gayri. Ey nefs; iç o tatlı suyu; bulanıklığı geçti, duruldu artık.

11457 Ey benim bayramım; bize avdet eyledin ve safa getirdin. Ey sabâ rüzgârı ne lâtif estin ve bize dostun kokusunu getirdin.

11458 Arkadaşlar, dedi, ben gidiyorum... elveda... Ben o emîre, o emrine itaat edilen Sadr-ı Cihâna gidiyorum.

11459 Her an O'nun aşkıyla, onun ayrılığı ile yanıyorum. Ne olacaksa olsun, o tarafa gidiyorum.

11460 O, bana karşı kalbini taş gibi merhametsiz kılsa da, benim canım Buhâra'ya azmediyor.

11461 Buhâra, yârimin meskeni ve şâh'ımın şehridir. Benim vatanım orası. Âşık indinde (*Hubbül vatan*[108])'ın mânâsı da budur."

Bir sevgilinin garip âşıkına: "Şehirlerden hangisini daha hoş ve daha büyük, daha müzeyyen, daha nimetli ve gönül açıcı buldun?" diye sorması, âşıkın da cevap vermesi

11462 Bir sevgili âşıkına dedi ki: "Yiğidim; sen gurbet ve seyâhat halinde birçok şehirleri gördün.

11463 Onların içinde hangi şehir daha hoştu?" Âşık cevap verdi: "İçinde sevgilimin bulunduğu şehir hepsinden hoştur."

11464 Şâhımızın döşemesi nerede yayılmışsa orası, iğne gözü kadar dar olsa bile, bizim için sahra kadar geniştir.

11465 Ay gibi Yusuf nerede ise, orası, kuyu dibi olsa bile bizim için cennettir.

[108] "*Hubbü'l-Vatan minel iman*"; yâni "*Vatan sevgisi imandandır.*" Hadis-i Şerifi'ne işarettir.

Sadr-ı Cihan'ın âşıkını Buhâra'ya avdet etmekten dostlarının men etmeleri, onun da uluorta sözlerle cevap vermesi

11466 Bir nasihatçi ona dedi ki: "Ey bihaber; eğer görür gözün varsa sonunu düşün.

11467 Aklını başına al da bu işin önüne ve sonuna bak. Pervâne gibi kendini ateşe yakma.

11468 Buhâra'ya nasıl gidersin? Deli misin? Zincire ve zindana mı heveslisin?

11469 Sadr-ı Cihan senin için kin ve husûmetten demir yalayıp duruyor ve seni yirmi gözle arıyor.

11470 O, senin için bıçak bilemektedir. O, âdeta kıtlığa uğramış bir köpek, sen ise unla dolu bir torbasın.

11471 Allah bir fırsat verdi, kurtuldun. Tekrar zindana nasıl gidiyorsun, sana ne oldu?

11472 Eğer başına on çeşit memur dikseler bile, onlardan kaçıp gizlenmen lâzım; akıl, bunu emreder.

11473 Halbuki, senin başında tek bir memur bile yok. Neden böyle önden ve arkadan yolun bağlandı?"

11474 Aşk, onu esir etmiş ve üstüne musallat olmuştu. Fakat nasihatçi, aşk memurunu görmüyordu!

11475 Her memurun başında gizli bir memur vardır. Öyle olmasaydı o musallat olanda köpek gibi saldırıcı tabiat nereden olurdu?

11476 Aşk şâhının hışım ve gazabı o musallat olan kimsenin ruhunda oturmuş, onu zulme ve kara yüzlülüğe bağlamıştır.

11477 O gizli müvekkil bulunduğu şahsa vurur ve: "İşkencesine memur olduğun mazluma vur" diye tazyik eder. İşte benim feryadım o gizli musallatlardandır.

11478 Zarar ve ziyan tarafına giden birini görürsen, yalnız da olsa onu bir memur ile birlikte gider bil.

11479 Eğer o kimse, o gizli memurdan haberdar olsa idi pâdişahlar pâdişahı olan Cenâb-ı Hakk'a sığınır ve Huzur-u İlâhîde feryad ederdi.

11480 Hakikat Şah'ının huzurunda başına toprak saçarak Lûtf u Rabbanî ile o korkunç şeytandan kurtulurdu.

11481 Ey karıncadan daha aşağı olan kör; sen kendini bey ve büyük gördüğün için o memur şeytanı göremiyorsun.

11482 Bu yalancı kanatlarla mağrur oldun; halbuki, onlar öyle bir kanattır ki sahibini vebal tarafına çeker.

11483 Kanat, sahibini hafifletir ve yücelere çeker... Fakat çamura da bulandı mı, ağırlaşır ve sahibini yerde bırakır.

Sadr-ı Cihan'ın âşıkının, nasihat edene, aşk şevki ile uluorta cevap vermesi

11484 Âşık dedi ki: "Ey nasihatçi, daha ne kadar söyleyeceksin? Sus, yetişir! Bana nasihat verme ki bağlandığım kayıt çok ağır ve serttir.

11485 Benim bend ve kaydım, senin pend[109] ve nasihatından daha ziyade ağırlaştı. Senin hocan aşkı tanımamıştır.

11486 Aşkın dert artırdığı bahsinde İmam-ı Ebû Hanife ile İmam-ı Şafii ders yapmamıştır.

11487 Beni ölümle tehdit etme.. Kendi kanıma susamış birisiyim ben zaten...

11488 Âşıklar için her an bir ölüm var... Âşıkların ölümü bir türlü değildir.

11489 Bir âşık, hidâyete götüren yüzlerce cana sahip olduğu halde onların hepsini bir anda feda eder.

11490 O feda ettiği canların her biri için on misli bedel alır. Bunu öğrenmek için Kur'ân'dan (*Aşrate emsâlihâ*)[110] âyetini oku!

11491 Eğer o güzel yüzlü sevgili, kanımı dökecek olursa, neşeyle dönerek, zevkimden ayaklarımı yerlere vurarak, canımı onun yoluna saçarım.

11492 Ben tecrübe ettim ki yaşamak benim için ölümdür. Fâni hayattan kurtuluşum ise ebedî hayata kavuşmam olacaktır.

11493 Ey benim güvenilir dostlarım, beni öldürün ki katlimde benim için hayat içinde hayat vardır.

11494 Ey parlak çehreli olan, ey bekâ ruhu bulunan güzel; ruhumu tarafına çek ve bana rü'yeti didârını ikram et.

11495 Benim bir sevgilim var ki muhabbeti kalbimi yakıp kavurmaktadır. Eğer yüzümün ve gözümün üzerinde yürümek dilerse yürüyebilir.

11496 Arapça daha hoş olmakla beraber Fârisî söyle. Zaten aşkın yüzlerce başka lisanı da vardır, ama,

11497 O güzelin kokusu gelip,yayılınca, o lisanların hepsi şaşırır kalır.

---

[109] Pend: Öğüt.

[110] En'am Sûresi'nin 160. âyetinden: "*Kim iyilik getirirse, ona o (getirdiği)nin on katı vardır. Kim kötülük getirirse, sadece onun dengiyle cezalandırılır; onlar haksızlığa uğratılmazlar.*"

11498 Bu kadar sözü kâfi görürüm. Çünkü dilber hitâb ediyor. Sen kulak kesil de dinle. Allah doğruyu herkesten daha iyi biliyor.

11499 Âşık tevbe etti mi, işte o zaman kork... Çünkü âşık, dolandırıcılar gibi darağacında ders verir.

11500 Bu âşık Buhâra'ya gidiyor, fakat orada bir üstat bulmak ve ders okumak için değil...

11501 Âşıkların müderrisi, yârin güzelliğidir. Onların defteri ve dersi de sevgilinin yüzüdür.

11502 Onlar zâhiren sessizdirler, lâkin hakikatte naraları arşa ve mâşûk-ı ezelînin tahtına kadar vâsıl olur.

11503 Onların dersi kendinden geçmişçesine hareket, semâ ve ıstıraptır. Onlar ne Ziyâdât kitabını, ne de Silsile kitabını ders edinmişlerdir.[111]

11504 Bu âşıklar kavminin silsilesi, yârin misk kokulu ve kıvırcık zülfüdür. Onlar da devir meselesinden bahsederler, ama sevgilinin devrinden.

11505 Biri sana kese meselesini sorarsa ona "Hakk'ın hazinesi keselere sığmaz" cevabını ver.

11506 Eğer (Hul') ve (Mübârâ)[112] kelimeleri zikredilirse onları kötü görme. Hakikatte Buhâra'yı anıyorlar demektir.

11507 Her şeyi anış, insana başka bir hassa verir. Çünkü her sıfatın başka bir mahiyeti vardır.

11508 Buhâra'da bütün hünerlere, ilimlere, sanatlara vasıl olursun. Lâkin horluğa, hakirliğe ve seyri sülûke başlarsan bu hünerlerin hepsinden ferâgat edersin.

11509 O Buhârâlı âşık da, ilim kaydında ve tahsil hevesinde değildi. Gözünü basîret güneşine dikmiş, yâni; mâşukunu görmek arzusunda bulunmuştu.

11510 Her kim halvette basiret ve görüşe nâil olursa, o artık ilimlerle yücelmeyi dilemez.

11511 Ruhun cemâli ile hembezm ve mülâki olana, ağızdan duyulma haberlerden ve ilimlerden artık tasa gelir.

11512 Görüş bilgiden üstündür, bilgiye galebe eder. Bu yüzden halk nazarında dünya galiptir, sevimlidir.

---

[111] Ziyâdat ve Silsile iki fıkıh kitabıdır.

[112] Hul', bir zevcin karısını meselâ mihr müsemmâsından geçmek şartıyla boşaması; Mübârâ ise zevc ve zevcenin rıza ile birbirinden ayrılmasıdır.

11513 Çünkü halkın avamı dünyayı peşin ve mevcut, âhireti ise veresiye ve na-mevcut gibi kabul ederler.

O âşık bende'nin Buhâra tarafına teveccühü

11514 O kanlı yaşlar döken âşık, kalbi çarparak hararet ve süratle Buhâra'ya yüz tuttu.

11515 İştiyakından, çöldeki kumlar, ayağının altında ipekli halı gibi oluyor. Ceyhun nehrinin suları ise onun gözüne birikinti gibi görünüyordu.

11516 Gerçi, şeker Semerkant'tadır, ama, o âşıkın dudağı şekeri Buhâra'da bulmuş, bu sebeple oraya azimet kılmıştır.

11517 Ey Buhâra, sen ilim ve irfan merkezisin ve akılları artırırsın. Lâkin benim aklımı da, dinimi de aldın.

11518 Buhâra'nın şehir kenarındaki evlerinin ve ağaçlarının karaltısını görünce kalbindeki gam karaltısında bir aydınlık belirdi.

11519 Bir müddet şuursuz olarak düştü ve uzanıp kaldı. Onun aklı sır bahçesine uçup gitti.

11520 Orada bulunanlar, onun başına ve yüzüne gül suyu serptiler. Halbuki onun aşkının gül suyundan gafil idiler.

11521 O gizli bir gülistan görmüş, aşkın yağması onu kendinden geçirmişti.

11522 Ey donuk ve zevksiz kimse; sen bu söze ve bu nefese lâyık değilsin. Gerçi, sen de kamışsın, amma şekeri hâvi değilsin.

11523 Akıl yükün seninle beraberdir, "Görmediğiniz askerleri yolladı.[113]" âyetinden gafilsin.

11524 Ya Mevlânâ; bu sözün sonu gelmez. Hikâyeyi çabuk böyle ki o genç âşık Buhâra'ya gelsin.

---

[113] Tevbe Sûresi'nin 25-26. âyetlerine işarettir. "*25- İnkâr kabul etmez bir durumdur ki, Allah size birçok yerde yardım etti. Özellikle Huneyn Günü ki, o gün kendi çokluğunuz size güven vermişti de o gün size onun bir faydası olmamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen başınıza dar gelmişti. Sonra da bozguna uğrayarak gerisin geri dönüp kaçmaya başlamıştınız. 26- Sonra Allah, Resûlünün üzerine ve mü'minlerin üzerine sekinetini (kalplere huzur veren rahmetini) indirdi ve gözle görmediğiniz ordular indirdi de kendisini tanımayan kâfirleri azaba uğrattı. Ve o kâfirlerin cezası işte budur.*"

O laubâli âşıkın Buhâra'ya girmesi, yârân ve dostlarının onu meydana çıkarmamaya çalışmaları

11525 O âşık sevinerek, mâşûkunun huzuru olan ve kendisi için emniyet yurdu bulunan Buhâra'ya geldi.

11526 Gökyüzünde uçan ve ay tarafından kucaklanıp kendisine, sen de beni kucaklasana dendiğini sanan bir sarhoş gibi neşeli idi.

11527 Her kim onu Buhârâ'da görürse diyordu ki: "Durma, meydana çıkmadan evvel, hemen bir tarafa sıvış!..

11528 Sadr-ı Cihan, on yıllık kin ve intikamını almak üzere gazaplı bir halde seni aramaktadır.

11529 Allah rızası için kendi kanına kendin girme. Sözüne ve efsununa o kadar güvenme...

11530 Sen vaktiyle Sadr-ı Cihân'ın vekili, cömert, şayanı itimat ve üstad bir mühendistin.

11531 Bir özür yaptın, cezadan kaçıp kurtuldun. Tekrar nasıl oldu da geri geldin?

11532 O vakit yüz türlü hile ile belâdan kaçmıştın. Şimdi seni buraya ahmaklık mı getirdi, yoksa ecel mi?

11533 Ey aklıyla Utarit'in idrakine ta'n eden; bil ki, Allah'ın kazası, âkil'in aklını da ahmak haline getirir.

11534 Arslan arayan tavşan ne kadar uğursuzdur. Sen zekî bir adamsın. Aklın ve idrakin nerede?

11535 Kazâ ve Kaderin böyle yüzlerce ahkâmı vardır." Âşık dedi ki: "Kaza gelince feza daralır.

11536 Sağlı sollu yüzlerce kurtuluş yolu olduğu halde, Kazâ tesiri ile hepsi kapanır. Çünkü o Kazâ bir ejderhâ gibidir."

Âşıkın nasihat verenlere ve kendisini tehdit edenlere cevap vermesi

11537 Dedi ki: "Ben, susuzluk hastalığına uğramış bir hastayım. Suyun nihayet beni öldüreceğini bildiğim halde o su beni çekiyor.

11538 Yüzlerce defa kendisini harap etse ve öldürse, gene de bu hastalığa tutulan sudan kaçabilir mi?

11539 Elim ve karnım sudan şişse de, suya olan aşkım eksilmeyecektir.

11540 Karnımı görüp 'bu ne' diye sordukları vakit, onlara 'keşke içime bir deniz aksa idi' diyorum.

11541 Tulum gibi olanı karnım, su dalgası ile patlarsa varsın patlasın. Ölürsem de bu sûretle ölüş, benim için iyidir.

11542 Ben nerede bir dere görsem, 'onun yerinde ben olaydım' diye gıpta ediyorum.

11543 Elim def, karnım davul gibi şiş olduğu halde suyun aşkı davulunu çalıyorum.

11544 O Ruhu'l-emîn -yâni; Sadr-ı Cihan- kanımı dökmüş olsa da, ana karnındaki cenin gibi damla damla kan yemiş olurum.

11545 Yer gibi ve cenin gibi kan içmekteyim. Âşık olalıdan beri bu halde bulunuyorum.

11546 Geceleri ateşteki tencere gibi kaynıyorum, gündüz geceye kadar kum gibi kan içiyorum.

11547 Ben, hile ederek O'nun hışım ve gazabından kaçtığım için pişmanım.

11548 Onun, mest olan ruhum üzerine hışım ve gazap göstermesi, bir Kurban Bayramıdır. Âşık da kurbanlık...

11549 Sığır,yatsa da, bir şey yese de Kurban Bayramı için beslenilir.

11550 Beni, Hz. Mûsâ'nın, kurban edilerek ölüyü dirilten sığırı bil. Cüz'lerimin cüz'ü bile, bir hür kişinin haşredilmesine sebeptir.

11551 Mûsâ'nın sığırı kurban edilmiş ve onun ufak bir uzvu, bir maktulün sebebi hayatı olmuştu.

11552 'O kurbanın bir uzvuyla maktule vurun' emrinin tatbikinde ölü yerinden sıçradı ve katilini haber verdi.[114]

11553 Ey kerim dostlarım; ruhların haşrini görmek isterseniz bu sığırı -yâni âşık'ın nefsini- kurban eyleyiniz.

11554 Cemâdlıktan öldüm ve nebati oldum; Nebatken de öldüm, hayvan sûretinde zuhûr ettim.

11555 Hayvanlıktan da öldüm ve insan oldum. O halde ölmekten eksileceğim diye niye korkayım?

---

[114] İsrailoğulları arasında bir maktûl bulunmuş, fakat katili anlaşılamamıştı. Sonra İlâhî emirle bir sığırı kurban ettiler, onun bir uzvu ile maktüle vurdular. Ölü dirildi, katilini haber verip tekrar öldü. Bu hâdise, tafsilatıyla Bakara Sûresi'nde anlatılmaktadır.

11556 Beşeriyetten de bir hamle ederim ve melekiyet âlemine dahil olurum.

11557 Melekiyet âleminden de benim için geçmek lâzımdır. Zira Vechi İlâhîden başka her şey helâk olacaktır.

11558 Son defa olarak melekiyetten de kurban olurum, vehim ve hayâle gelmeyecek bir şey olurum.

11559 Tamamı ile yokluk haline girip, erganun[115] gibi: (*Ve innâ ileyhi râciûn*) yâni: "*Biz Allah'a ricat ederiz*:"[116] derim.

11560 Ümmetin: 'Ab-ı hayat, zulmet içindedir' demekte ittifak ettiği şey ölümdür.

11561 Nilüfer çiçeği gibi git bu hayat nehrinden yetiş, susuzluk illetine uğramış kimse gibi hırs ve iştiha ile su (ölümü) ara.

11562 Su, susuzluk hastasının ölümü olduğu halde o, su arar ve sabredemez içer. Hakikati bilen ancak Allah'tır.

11563 Ey can korkusuyla canandan ürküp kaçan donuk âşık, sen can korkusu ile candan kaçıyorsun.

11564 Ey korkaklığından kadınların bile utandığı kimse, bir bak; cânânın kılıcına doğru yüz binlerce ruh, el çırparak koşmaktadır.

11565 Nehri görünce kâsedeki suyu oraya dök. Su, nehirden kaçar çekinir mi?

11566 Kâsedeki su, nehir suyuna dökülünce orada mahvolur ve nehir suyu olur.

11567 Böyle olunca da vasfı yok olur da zatı kalır. Artık bundan sonra ne eksilir, ne de kötü bir sûret alır.

11568 Ben de O'ndan kaçtığım için pişmanım, özrümü bildirmek üzere kendimi O'nun fidanına astım.

Canından vazgeçen âşıkın mâşukuna vâsıl olması

11569 Bir top gibi, yüzü ve başı üstüne secdeler ederek, yaşlı gözleriyle Sadr-ı Cihan'ın huzuruna gitti.

11570 Bütün ahalî, Şadr-ı Cihan, bunu yakacak mı, yoksa asacak mı? diye başları yukarda bekliyor ve;

11571 Sadr-ı Cihan, bu hakir ahmağa, zamanın bir talihsize gösterdiğini gösterecektir;

---

[115] Erganun: Orgun eski hâli, org.

[116] Bakara Sûresi'nin 156. âyetinden: "*Onlar başlarına bir musibet geldiği zaman: 'Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz.' derler.*"

11572 Bu budala, pervâne gibi nârı nûr gördü de ahmakçasına ona atılıp canından oldu, diye söyleniyordu.

11573 Lâkin aşk mumu, diğer mumlar gibi değildir. Aydınlık içinde aydınlık, aydınlık içinde aydınlıktır.

11574 O, ateşli mumların aksine bir şeydir. Ateş gibi göründüğü halde baştanbaşa nurdan ve hoşluktan ibarettir.

Âşık öldüren mescit ile, ölümünü arayıp hiçbir şeye aldırış etmeyerek orada konaklayan âşık

11575 Ey uğurlu kimse bir hikâye söyleyeyim dinle: Rey şehrinin kenarında bir mescit vardı.

11576 Hiçbir kimse yoktu ki, orada gecelesin, yatsın da, korkudan ödü patlayıp ölmesin, oğlu o gece yetim kalmasın.

11577 Orada ne kadar garip ve çıplak kimse yatmıştı ki sabahleyin, yıldızların gurûb edişi gibi, mezara götürülmüştü.

11578 Ey salik; sen de bunu iyice anla, kendine gel... Sabah geldi çattı, uykunu kısa kes.

11579 Herkes diyordu ki: "O mescitte kuvvetli periler vardır, içinde yatanı kör kılınçlarla öldürüyorlar."

11580 Bir diğeri: "Burada sihir ve tılsım vardır, hayatın düşmanıdır." diyordu.

11581 Bir başkası "Kapısının üstüne: (ey misafir; burada kalma!

11582 Eğer canın sana lazımsa gece burada yatma! Yoksa ölüm burada senin için pusu kurmuştur.) diye levha koymalı." diyordu.

11583 Bir diğeri de diyordu ki: "Geceleri kapısına kilit takın, bir gafil gelip yatmak isterse müsaade etmeyin."

O mescide bir misafirin gelmesi

11584 Bir gece oraya bir misafir geldi ki, mescidin o acayip şöhretini işitmişti.

11585 Söylenilen sözlerin doğru olup olmadığını tecrübe etmek istiyordu. Çünkü çok yiğitti ve canına da doymuş bir kimse idi.

11586 Kendi kendine dedi ki: "Bu başa, bu gövdeye pek aldırış etmem. Can hazinesinden bir habbeyi eksilmiş farz edeyim.

11587 Ten sûreti giderse gitsin; ben cesetten ibaret değilim. Bir de ruhum vardır ki bâkîdir. O bâkî olunca ona sûret eksik olmaz.

11588 Cenâb-ı Hak beni yarattı ve bana ruhundan nefhetti. Ten boğazından ayrılırsam nefh-i ilâhiden ibaret kalırım.

11589 Elverir ki Hakk'ın nefesi bu tene gelmesin de inci de, bu dar sedeften kurtulsun artık.

11590 Allah: 'Ey sadık kişiler, ölümü dileyin[117].' dedi. Ben de sadıkım, onun için bu emir üzerine canımı feda ederim."

Mescit halkının, âşık misafiri, gece orada yatmak istediği için kınamaları ve tehdit etmeleri

11591 Halk, ona dediler ki: "Aklını başına al da burada yatma! Yoksa can alıcı seni posa gibi eziverir.

11592 Belki, garip olduğun için hâli bilmiyorsun. Bu mescitte her kim gece yatar uyursa zevâli gelmiş demektir.

11593 Şu hal -yâni; burada yatan kimsenin ölmesi- tesadüfi değildir. Bunu biz ve akıllı, bilgili kişiler mükerreren gördük.

11594 O mescit, her kimin bir gece meskeni olduysa, gece yarısı ona öldürücü bir zehir gelmiştir.

11595 Biz bunu işiterek rivayet etmiyoruz. Birden yüze varıncaya kadar gözümüzle görmüşüzdür.

11596 Hz. Resûl (S.A.V.) "Din nasihattir" buyurmuştur.

11597 O nasihat, dostlukta doğruluktur. Doğru söylemez, aldatırsan hainsin; insan kisvesine girmiş köpeksin.

11598 Ey misafir, sana muhabbetimizden bu nasihati veriyoruz ve bu mescitte yatma diyoruz. Sen de sözümüzü dinle ve akıl ve insaftan ayrılma."

[117] Cuma Sûresi'nin 6. âyetine işarettir: *"De ki: Ey Yahudi olanlar! Eğer insanlar arasında yalnız sizin, Allah'ın dostları olduğunuzu sanıyorsanız, o halde ölümü temenni edin, doğru iseniz!"*

O âşıkın nasihat verenlere cevâbı

11599 Âşık dedi ki: "Ey nasihatçiler; ben yaptığımdan nâdim değilim, hayata doydum.

11600 Ben; yara arayan ve yara isteyen bir tembelim. Tembelden yola gitmeyi umma...

11601 Ben, rızık dileyen bir tembel değilim, belki ölümü lâubalî arayan bir tembelim.

11602 Dilenerek para elde eden tembel bir dilenci değilim. Belki bu dünya köprüsünden geçen çevik bir tembelim.

11603 Her dükkâna başvuran ve sadaka isteyen tembel bir dilenci değilim; varlıktan sıçrayıp kurtulan ve bir mâdene ulaşan tembelim.

11604 Bir kuşun kafesi bırakıp uçması kabilinden, bana da ölmek ve bu yurttan göçmek hoş ve tatlı geliyor.

11605 Öyle bir kafes ki bağ içindedir. İçerisindeki kuş dışarıdaki gülistanı ve ağaçları görür.

11606 Kafesin dışarısında bir çok kuş hürriyetten ve serbestlikten hikâyeler terennüm ederler.

11607 Kafesteki kuş, onları duyar, o yeşilliği görür de, ne iştahı kalır, ne sabrı, ne kararı!

11608 Belki ayağındaki bağı koparır diye kafesin her deliğinden başını dışarıya çıkarır.

11609 O kuşun kalbi ve ruhu böylece dışarıya çıkmak arzusunda iken, kafesin kapısını açacak olursan ne hale gelir?

11610 O kuş kafese kapanmış, kafesin etrafında da kediler bekliyor olsa.

11611 Öyle bir kuş korkuya, vehme düşer... Kafesten çıkmayı hiç ister mi o?

11612 Hattâ o, bu dar kafesin etrafında bir yüz kafes daha bulunmasını ister."

Câlinus bu dünya hayatına âşık idi, çünkü hüneri, ancak burada geçerdi, o pazarda bir işe yaramazdı. O yüzden kendini o âlemde halkla bir görürdü

11613 Akl-ı meaş'ta üstün olan Câlinus, bu dünyaya muhabbeti ve onda yaşamak arzusu ile demiştir ki,

11614 "Yarı canlı bir halde, dünyayı bir katırın kuyruğu altından görmeye razıyım."

11615 Çünkü etrafında katar katar kedi görüyordu ve ruh kuşu uçmaktan ümit kesmişti.

11616 Yahut bu cihanın gayrisini yok görmüştü de yoklukta bir haşir gizli bulunduğunu görmemişti.

11617 Bu gibi kimselerin hâli, Kerem-i İlâhî dışarıya çekerken, geriye ve anasının karnına doğru kaçan ceninin haline benzer.

11618 Rabbani Lûtuf, onun yüzünü çıkılacak tarafa çevirir, o ise anasının arkasına doğru kaçar.

11619 Eğer bu şehirden ve bu yurttan ayrılırsam acaba bu makamı bir daha görebilir miyim?

11620 Çıkacağım o havası ağır şehirde bir kapı olsaydı da oradan şimdi bulunduğum rahme bakabilseydim.

11621 Yahut iğne gözü kadar bir delik bulunsaydı da onun dışarısından rahim görünseydi.

11622 Câlinus gibi, hakîkate namahrem olduğu için o cenin de, rahmin dışında geniş bir âlem bulunduğundan gafildir.

11623 Cenin bilmez ki rahimdeki yaşlıklar da dışarıdaki âlemin feyzi iledir.

11624 Dünyadaki dört unsur da kendilerine lâmekân âleminden yüzlerce yardım geldiğini bilmezler.

11625 Eğer kuş, suyu ve dâneyi kafesin içinde buluyorsa, o su ve dâne hariçteki bir bağ ve bahçedendir.

11626 Peygamberler hazerâtının ruhları bu dünya kafesinden göçüp kurtulurken, su ve dânenin geldiği bağı görürler.

11627 Onun için Câlinus'un hikmetinden de, bu âlemden de feragat ederler ve ay gibi doğar, göklere ışık saçarlar.

11628 Eğer bu söz; Câlinus'a iftira ise, benim cevabım onun için değildir.

11629 Bu cevap, o sözü söyleyen ve kendisinde münevver bir kalp bulunmayan kimse içindir.

11630 O kimsenin can kuşu, kedilerden (hele durun bakalım) sesini duyunca delik arayan fareye dönmüştür.

11631 Ondan dolayı, onun ruhu, bu dünyâ deliğinde mimarlık etmeye başlamış ve deliğe münasip bilgilere sahip olmuştur

11632 Bu dünya deliğinde onun kadir ve şerefini artıracak birtakım sanatları ihtiyar ve tahsil eder.

11633 Çünkü o dünyadan dışarı çıkmaktan ümidini kesmiş ve beden hapsinden kurtuluş yolu kendisi için kapanmıştır.

11634 Eğer örümcekte Ankâ tabiatı olsaydı tükürüğüyle nasıl çadır ve kendine mesken yapardı.

11635 O kimsenin bulunduğu dünya kafesine ecel kedisi, pençesini uzatmıştır ki o pençenin adı derttir, elemdir ve karın ağrısıdır.

11636 Kedi ölüm, hastalık da onun pençesidir ki kuşa ve onun kanatlarına uzanmıştır.

11637 O kimse devâ ve şifâ bulmak için taraf taraf koşar. Ölüm kadı gibidir, hastalık da şâhit misâlidir.

11638 Bu şahit, yâni hastalık, seni kadı mahkemeye çağırıyor, diye muhtar gibi gelir.

11639 Kadı huzuruna çıkmaktan kaçmak için muhtar'dan mühlet istersin. Talebini kabul ederse gider, etmezse "kalın bakalım" der.

11640 Muhtardan mühlet istemek, hastalığı tedavi ettirmek ve ilâç almaktır ki, o ilâçlar, beden hırkasına yama dikmek kabîlindendir.

11641 Nihayet muhtar, bir sabah hiddet ve şiddetle gelir ve: "Bu mühlet daha ne kadar sürecek? utan artık." der.

11642 Ey hasetlerle dopdolu olan kimse; öyle bir gün gelmeden evvel, şahtan, özür dile...

11643 Atını karanlıklara süren, yâni hayatını gaflet ve masiyyetle geçiren kimse, kalbini İlâhî Nur'dan tahliye eder.

11644 O kimse, şahtan da kaçar, şahitten de, götürmek istediği yerden de.... Çünkü muhtar onu kaza'ya, hükme davet etmektedir.

11645 Ya Mevlânâ; bu bahsi bırak da, gece yatmak için mescide gelmiş olan şahsı anlat.

Mescit cemaatinin, misafiri gece mescitte yatmak istediği için bir defa daha kınamaları

11646 Cemaat ona dedi ki: "Haydi yiğitlik taslama, yürü... Bu sevdadan vazgeç de, elbisen de, canın da burada rehin kalmasın.

11647 Gitmek istediğin yol, uzaktan kolay görünür amma, sonulda güçleşir; sen buna iyi dikkat et!

11648 Çok kimse kendini astı; yâni, burada yattı da üzüldü, ıstırap çekti ve tutunacak bir şey aradı.

11649 İyi ve kötünün hayâli, vukuundan evvel insanın kalbinde kolay görünür.

11650 Harp meydanına girince o kimse için iş müşkilleşir.

11651 Arslan değilsen adımını ileri atma. Çünkü ecel bir kurt, senin canın işe dişi bir koyun gibidir.

11652 Eğer sen abdâl'dan isen ve senin koyunun arslan olduysa, emin ol ki, ölümün başını eğmiş ve sana mağlûp olmuştur.

11653 Abdal kimdir? Varlığı değişmiş ve Allah'ın tebdili ile şarabı sirke olmuş kimsedir.

11654 Lâkin sen kendini, sarhoşluk sebebiyle arslan avlayacak bir kahraman sanıyorsun. Aklını başına al da ileri gitme!"

11655 Cenâb-ı Hak, doğru yolu bulmamış münafıklar hakkında: "Onların *savaşmaları kendi aralarında şiddetlenir.*[118]" dedi.

11656 Kendi aralarında kahramandırlar, fakat gazada evde oturan kadınlar gibidirler.

11657 Gaybler âleminin kumandanı bulunan Hz. Peygamber: "Ey yiğit, harpten evvel şecaat yoktur." buyurmuştur.

11658 Muharebe lâkırdısı ederken, atıp tutarak, ağızları köpürür. Fakat harp kızışınca da, köpük gibi işe yaramazlar.

11659 Gaza lâfı edilirken kılıçlan uzundur, fakat müsademe esnasında o kılıçlar, soğan gibi kat kat kınlar içindedir.

11660 Düşünce esnasında onların kalbi yaraları arar, saflara dalar, erlikler gösterir. Lâkin onun tulumu bir iğne batırmakla boşalır.

11661 Ben, cefâya uğrayıp cilâlanacağı zaman kaçan, sonra da safa dileyen kişiye şaşarım doğrusu.

11662 Aşk bir dâvâ, cefâ çekmek de onun şahididir. Şahidi olmayan dâvâ kaybedilir.

11663 Kadı, -yâni; sevgili- senden şahit isteyince incinme. Yılanı öp ki defineyi elde edesin.[119]

---

[118] Haşr Sûresi'nin 14. âyetinden: *"Onlar toplu olarak sizinle savaşamazlar, ancak, müstahkem şehirlerde yahut duvarların ardından (sizinle savaşmak isterler). Kendi aralarındaki çekişmeleri şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın, oysa onların kalpleri dağınıktır. Böyledir, çünkü onlar aklını kullanmayan bir topluluktur."*

[119] Eskiden definelerin tılsımlı bir yılan tarafından muhafaza edildiği şeklinde bir inanış varmış.

11664 Oğul; yârin o cefâsı sana değildir. Belki sendeki kötülük sıfatının izâlesi içindir.

11665 Bir kimse keçeye değnek vurursa onu keçeye değil toza vurmuş olur..

11666 Eğer bir süvari atına vursa o vuruş ata değil, onun rahatsız yürüyüşünedir.

11667 Süvari, atının münasebetsiz yürümesi geçsin diye ona vurur. Sen şırayı şarap olsun diye küpte hapsedersin.

11668 Bir kimse, bir öküzü döven şahsa: "O yetimciği ne kadar dövüyorsun, Allah'ın kahrından korkmuyor musun?" dedi.

11669 Döven şahıs, cevap verdi: "Ey dostumun canı; ben o yetimi dövmüyorum onda bulunan şeytanı dövüyorum."

11670 Anan sana kızınca: "Allah canını alsın", der; fakat onun istediği, senin değil, sendeki kötü huyun ölümüdür.

11671 Edep ve terbiyeden kaçan kimseler, mertliğin de, mertlerin de yüz suyunu dökmüşlerdir.

11672 Nasihat verenler, onları harpten alıkoydular da, böyle korkak ve hayasız kaldılar.

11673 Herzevekillerin herzelerini, mânâsız söylerini dinleme. Öyleleri ile muharebe safına girme.

11674 Çünkü Cenâb-ı Hak: (*Zâdûkûm illâ habâlâ*)[120] buyurmuştur. Sen de tembel arkadaşlardan vazgeç.

11675 Eğer onlar muharebede size yoldaş olurlarsa, gaziler de saman gibi içsiz kalır.

11676 Kendilerini sizinle bir safta bulundururlar, sonra da kaçarlar; safın kalbini, yâni cesaretini kırarlar.

11677 Bunların içinde bulunmadığı az bir asker, münafıkların çoklukla bulunduğu bir ordudan iyidir.

11678 Güzelce dövülmüş ve elenmiş olan az miktardaki bir badem, acı karışmış çok miktardaki bademden hoştur.

11679 Bademin acısı ve tatlısı sûretâ birdir. Acı bademin nâkıs oluşu, tatlı bademle aynı lezzette olmadığındandır.

11680 Mecûsî şüphe ettiğinden dolayı âhiret ahvalinden kalbi korkarak ve şüphe içinde olarak yaşar.

---

[120] Tevbe Sûresi'nin 47. âyetinden: "*Eğer içinizde sizinle beraber cihada çıkmış olsalardı, bozgunculuk etmekten başka şeye yaramayacaklardı ve aranıza fitne sokmak için uğraşacaklardı. İçinizde onların laflarına kanacaklar da vardı. Allah, o zalimleri iyi bilir.*"

11681 Yolda koştuğu halde menzili bilmez, kör kalpli olduğu için adımlarını korka korka atar.

11682 Yolcu gideceği yolu bilmezse nasıl gider? Tereddütlerle ve kalbi elemle dolu olarak gider.

11683 Her kim: "Dikkat et, bu taraf yol değildir!" derse korkusundan hemen orada durur.

11684 Fakat gönlüyle hakikati duyan, ve yolu bilen kimsenin kulağına hiç öyle hay huylar girer mi?

11685 O halde ey salik; sen böyle deve yürekli, yâni korkak kimselerle yoldaşlık etme! Çünkü darlık ve korku vaktinde onlar işe yaramazlar.

11686 Lâf hususunda Bâbil sihirbazları gibi olmakla beraber, tehlike zamanında kaçarlar ve seni yalnız bırakırlar.

11687 Kendine gel de züppelerden muharebe ve tavus kuşlarından da av yakalamak hünerini bekleme.

11688 Tabiat tavus kuşu gibidir, sana vesvese verir ve seni makamından ayırır.

Şeytanın Kureyşlilere: "Ahmet'le harbe girişin ben size yardım ederim, kabilemi de imdadınıza çağırırım" demesi, fakat iki saf karşılaşınca kaçması

11689 Şeytan gibi... O da Bedir gazasında asker içine girmiş, yüzün birincisi olarak Kureyşlilere: "Ben sizin yardımcınızım!" efsununu okumuştu.

11690 Kureyşliler, onun sözüyle harbe hazır oldular ve iki taraf askeri karşılaştılar.

11691 Şeytan, mü'minlerin safları arasında meleklerden müteşekkil bir kuvvet gördü.

11692 Şeytan, Kureyşlilerin görmedikleri saf saf melâike askerini görünce korkusundan ateşgede, yâni Mecusî mabedi gibi yandı.

11693 Şeytan, "Ben acayip bir asker görüyorum" diyerek, ayağını geri aldı.

11694 "Ey kavim; ben Allah'tan korkarım. Ondan bana yardım yoktur. Çekilin, gidin... Çünkü ben sizin görmediğinizi görüyorum." dedi.

11695 Haris bin Hişam ona dedi ki: Ey Sürâka şekilli; dün niçin böyle demiyordun?"

11696 Şeytan: "Ben şimdi muharipler görüyorum." dedi. Haris de: "Arap kavminin hor ve hakir bazı efradını görüyorsun", dedi.

11697 "Ey korkaklıkla orduyu utandıran kimse, sen başka bir şey görmüyorsun. Lâkin dün lâf zamanı idi, şimdi ise harp vaktidir.

11698 Dün, size yardım ederim, mensur ve muzaffer olursunuz diyordun.

11699 Ey mel'un; dün ordunun kefili olmuştun, bugün ise namert ve hakir görünüyorsun.

11700 Senin o yalancı vaadine inandık da buraya geldik: Sen külhan'a gittin, biz senin nârına yanmak için odun olduk."

11701 Haris ibni Hişam, Sürâka şeklinde görünen Şeytan'a bunları söyleyince mel'un, onun tekdirinden hiddetlendi.

11702 Hâris'in sözleri kalbine tesir edince, gazapla elini onun elinden çekti.

11703 Şeytan Hâris'in göğsüne vurdu ve kaçtı. Böylece, hilesiyle çaresiz müşriklerin kanını döktü.

11704 Şeytan, bunca âlemleri yıktı ve harap etti de, sonra "Ben sizden değilim" dedi.

11705 Melâike askerinin heybetinden korkunca, Hâris'in göğsüne vurdu ve onu yere yıkıp kaçtı.

11706 Nefs ile şeytan aslen bir idiler. Kendilerini iki sûrette gösterdiler.

11707 Melekle akıl gibi. Onlar da bir idiler. Hakk'ın hikmeti dolayısıyla iki sûret oldular.

11708 Ey insan; içinde öyle bir düşman var ki, aklın tedbirine mâni ve can ile dinin hasmıdır.

11709 O düşman, bir an kertenkele gibi saldırır... Sonra kaçar, bir deliğe gizlenir.

11710 Şeytanın insanın kalbine girmek için birtakım mânevî delikleri vardır; O deliklerin her birinden başını çıkarır.

11711 İnsanlardan şeytanın gizli kalmasının ve kalpteki mânevî deliklerden girip çıkmasının adı (*hunûs*) olmuştur.

11712 Şeytanın sinmesi, kirpinin sinip başını saklaması gibidir ki o başın gidip gelmesi vardır.

11713 Cenâb-ı Hak şeytan hakkında (*hannâs*)[121] buyurdu. Çünkü şeytanın kalbe saldırması ve çekilmesi kirpinin başını kah çıkarıp kah saklamasına benziyordu.

11714 Kötü avcı korkusundan kirpinin başı her an dikenleri arasında gizlenir.

[121] Nas Sûresi'nin 4. âyetine işarettir: "O *sinsi (hannas) vesvesecinin şerrinden.*"

11715 Kirpi fırsat bulunca başını dışarı çıkarır. Bu hîlesiyle yılan onun zebûnu olur.

11716 Eğer içeriden nefs, senin yolunu vurmasaydı, yol kesici olan şeytanlar sana nasıl galebe edebilirlerdi.

11717 Seni kötü şeylere sevk eden şehvetten, o gizli memur yüzünden gönül, tamâha, hırsa ve âfete esirdir.

11718 Gizli bir memur olan nefsin şerriyle hırsızlık edersin ve helâk olursun. Yine onun yüzünden hariçteki memurlar, polisler seni kahretmek yolunu bulurlar.

11719 Şu iyi ve güzel olan nasihati hadisten dinle: Resûlü Ekrem (S.A.V.) "Senin en şiddetli ve adâvetli düşmanın içinde bulunan nefsindir." buyurmuştur.

11720 Bu nefis düşmanının gürültülü sözlerini dinleme, kaç ondan... Çünkü o da inat ve ısrar eylemekte şeytan gibidir.

11721 Nefs sana, dünya sevgisi ve dünya geçimine savaşma yüzünden, âhiretteki ebedî azabı kolay göstermektedir.

11722 O nefs sana ölümü de kolay gösterirse şaşılmaz. Çünkü o, sihir ve efsunuyla bunun yüz kat fazlasını da yapar.

11723 Sihir, bazen bir saman çöpünü sanatla dağ yapar, bazen da bir dağı saman çöpü haline; getirir.

11724 O nefs ve şeytan çirkin olan şeyleri bazen fen ve hile ile lâtif yapar, bazen da lâtif olan hareketleri çirkin zannettirir.

11725 Sihir, sâhir ve insandaki nefs, her an efsun okuyup hakîkatleri değiştirir.

11726 İnsanı bir müddet eşek, eşeği de sanatına alâmet olarak insan gibi gösterir.

11727 Böyle bir sihirbaz, senin dahilinde gizlidir. O da, şeytan gibi vesvese veren nefistir. Onun vesveselerinde gizli bir sihir vardır.

11728 Bu sihir ve sâhirlerin bulunduğu dünya âleminde ayrıca öyle sihirbazlar da vardır ki bu sihirleri iptal ederler.

11729 Oğul, bu sihir zehrinin, yetişmiş olduğu sahrada, tiryak, yâni sihre karşı panzehir de yetişmiştir.

11730 Tiryak, yâni velî, sana der ki: "İyi ahlâkı benden ara ve iste. Ben sana zehirden ziyade yakın ve hayırlıyım.

11731 Nefs ile şeytanın sözü sihirdir ve seni harâb eder. Benim sözüm ise öyle bir sihirdir ki onların sihrini def eyler.

O misafir öldüren mescitte yatmak isteyen mihmâna nasihatçilerin tekrar öğüt vermeleri

11732 Hz. Peygamber (S.A.V.) "beyanda sihir vardır" dedi ve o hoş pehlivan muhakkak ki doğru söyledi.

11733 Nasihatçiler o misafire diyorlardı ki: "Ey kerem sahibi misafir; yiğitlik etme de işine git. Ölümünle bizi ve mescidimizi itham altında bırakma.

11734 Alçak bir düşman, adâvetinden bir söz söyler... Bir alçak, yarın bize bir ateştir salar...

11735 Bir zâlim, 'O misafiri boğdu da mescit bahanesiyle cezadan selâmette kaldı.

11736 Mescidin adı çıkmış zâten. Konuk mescitte konukladı da öldü derler, ben de kurtulurum dedi", diyebilir.

11737 Ey canı pek adam, bizi töhmet altında bırakma... Zaten düşmanların mekrinden emin değiliz.

11738 Haydi git, yiğitlik taslama ve bu ham sevdayı pişirmeye kalkışma... Zuhal yıldızı arşınla ölçülemez.

11739 Senin gibi çokları bahtından, talihinden söz etmiş, nihayet sakalını tel tel ve tutam tutam yolmuştur.

11740 Haydi git, bu dedikoduyu kısa kes. Kendini de, bizi de vebale sokma!"

Misafirin nasihatçilere cevap vermesi ve Sultan Mahmud Gaznevî'nin, sırtında kös[122] çalınan deveyi, girdiği bir tarladan, ekin bekçisinin def çalmakla ürkütüp kovmaya kalkışmasını misal getirmesi

11741 Misafir dedi ki: "Dostlar, ben, bir (*Lâ havle*)yle ürküp kaçacak şeytanlardan değilim.

11742 Bir çocuk bir tarlada bekçilik ediyor ve kuşları kaçırmak için def çalıyordu.

11743 Kuşlar, o defin sesinden ürker ve kaçar, ekin de kuşların dâne toplamasından emin bulunurdu.

11744 Bir şah-ı kerîm olan Sultan Mahmud Gaznevî geçiyorken, o tarla civarında çadır kurdurdu.

11745 Gökteki yıldızlar kadar çok, talihleri aydın, saflar yarıp, ülkeler fetheden ordusu ile oraya kondu.

[122] Kös: Büyük, tek taraflı, deve veya araba üzerinde taşınan, nöbet vurmakta ve işaret vermekte kullanılan büyük davul.

11746 Bir de horoz gibi önde giden erkek bir deve vardı ki nöbet davulunu sırtına yüklemişlerdi.

11747 O devenin sırtında, gece gündüz düşman kovalarken veya harpten dönüşte kös ve davul çalarlardı.

11748 O deve, çocuğun beklediği tarlaya girdi. Çocuk da buğdayı deveden muhafaza için, def çalmaya başladı.

11749 Akıllı bir kimse ona dedi ki: 'Beyhude def çalma... Deve davul taşımaktadır ve onun gümbürtüsüne alışmıştır.

11750 Senin gibi bir çocuğun çaldığı iki tahta parçası ona ne tesir yapar? Zira o, pâdişahın bundan yirmi derece büyük kösünü taşımaktadır.'

11751 Ben de (lâ) kılıcı ile kurban olmuş bir âşıkım. Ruhum da belâ davulunun çalındığı yerdir.

11752 Bu gözlerin gördüğü belâlar karşısında sizin tehditleriniz, kös taşıyan deveyi, iki tahtayı birbirine vurmakla korkutmaya kalkışmak gibidir.

11753 Ey arkadaşlar; ben hayallere kapılıp onların korkusuyla bu yolda duracaklardan değilim.

11754 Ben İsmail peygambere mensup olanlar gibi ölümden çekinmezlerdenim. Belki de bizzat İsmail Aleyhisselâm gibi baştan ve tenden âzâdım.

11755 Ben riya ve gösterişten feragat etmişimdir. (*Kul teâlev*)[123] âyeti kerîmesi ile Cenâb-ı Hak benim ruhuma 'gel' demiştir.

11756 Hz. Peygamber: 'Verilen bir şeyin karşılığı geleceğinden emin olan, onun infak ve tasadduk olunmasından çekinmez.' buyurmuştur.

11757 Verilen bir şeye gelecek yüzlerce karşılığı gören derhal cömertliğe, ihsana başlar.

11758 Bütün esnaf ve tüccar malımızı verip kâr elde edeceğiz diye çarşı ve pazardaki dükkânlarına bağlanmışlardır.

11759 Dağarcıktaki altın, sahibi bir kâr elde etsin diye, ısrarla oturmuş beklemektedir.

11760 Bir tacir, yüksek fiyatlı bir kumaş görürse, kendi kumaşına olan muhabbeti zâil olur ve kendisininkini satıp diğer kumaşı almak ister.

11761 O tacir, kendi kumaşında ticâret ve kâr görmediği için, gördüğü kumaşa heves etmiştir.

---

[123] En'am Sûresi'nın 151. âyetinden: "*De ki geliniz, üzerinize Rabbinizin neleri haram ettiğini ben okuyayım...*"

11762 Bir âlim de başka bir ilmi, hüneri ve sanatı, şeref ve meziyet hususunda, kendininkilerden üstün görmedikçe onları tahsile heves etmez.

11763 İnsan için, candan iyi bir şey yoksa can aziz olur. Fakat ondan iyi bir şey bulununca, o aziz olan canın adı hor ve hakir olur gider."

11764 Çocuk büyüyüp de doğurmayınca ve hakiki evlât sahibi olmayınca, cansız bir bebek onun ruhu olur.

11765 Senin tasavvur ve tahayyüllerin birer bebektir, sen çocuk kaldıkça o bebeklere ihtiyacın vardır.

11766 Bir ruh, çocukluk halinden kurtulup da ilâhî visale nail olursa histen de, tasavvurdan da, hayalden de fariğ olur.

11767 Mahrem-i esrar olacak kimse bulamadığım için bahsi nifaksız; yâni, duyduğum gibi söyleyemiyorum, onun için sükût ettim. Allah (Celleşânühü) hakikate uygun olanı daha iyi bilir.

11768 Mal ve cisim kar gibi erir gider. Fakat onlar hak yoluna sarfedilirse Hak müşteri çıkar ki Kur'an'da: (*İnnallâheşterâ*)[124] buyrulmuştur.

11769 Kar gibi eriyip giden mal ve tenin, ibâdet ücreti olan cennetten evvel görünmesi; şüphede bulunup yakîn sahibi olmadığındandır.

11770 Ey hor ve hakir kimse! Sendeki bu zan acaib bir haldir ki yakîn bahçesine hiç uçamıyor.

11771 Oğul; her zan ve şüphe yakîne susamıştır. Şüphe arttıkça yakîne ulaşmak için daha ziyâde çırpınır, kol kanat açar, uçmaya çalışır.

11772 Zan, ilim derecesine varınca kanadı ayak kesilir de o kimsenin ilmi yakîne doğru koşar.

11773 Çünkü fitneli olan seyir ve sülûkte ilim, yakînden aşağıdır ve zannın üzerindedir.

11774 Şunu bil ki ilim, yakîn tâlibi; o yakîn de rü'yet ve meşahade tâlibidir.

11775 Şimdi Tekâsür sûresinde (*Kellâ lev ta'lemune*)[125]'den sonrasını oku!

11776 Ey âlim kimse; ilim, sahibini müşâhede mertebesine götürür. Dünyadakiler yakîn sahibi olsalardı cehennemi daha burada görürlerdi.

---

[124] Tevbe Sûresi'nin 11. âyetinden: "Allah, mü'minlerden, canlarını ve mallarını, kendilerine cennet vermek üzere satın almıştır.

[125] Tekâsür Sûresi'nin 5. âyetinden: "*5,6- Hayır! Eğer kesin bilgi ile bilseniz, elbette cehennemi görürsünüz. 7- Sonra, yemin olsun ki, cehennemi yakin gözüyle göreceksiniz. 8-Sonra, yemin olsun ki, o gün (size verilen) her nimetten sorulacaksınız.*"

11777 Zandan hayâl doğduğu gibi, yakînden de müşâhede doğar.

11778 İlmi yakînin aynel yakîn olacağı beyânını Tekâsür sûresinde gör.

11779 Ben zandan da yakînden de kurtulmuş ve yükselmişim. Kınanışım dolayısıyla başım dönmez.

11780 Ağzım, sevgilinin helvasından yiyince gözüm aydınlandı ve onu görür oldum.

11781 Aslî makamıma giderken lâubâliyâne adım atarım. Bu yolda ayağım titremez, körcesine gitmem ki...

11782 Allah, güle bir şey söylemiş, onu güldürmüştür. Benim kalbime söylediği şeyle de gönlümü gülden yüzlerce fazla gülücü kılmıştır.

11783 Selviye tecellî edip, boyunu dümdüz etti... Nergisle, beyaz gül de ondan feyz aldı...

11784 Feyz-i İlâhî ile şeker kamışının ruhu ve kalbi tatlanmış, topraktan yaratılan insan Çin'deki Çigil şehri dilberlerinin güzelliğini bulmuştur.

11785 Bir güzelin kaşını gönül çalmakta yankesici yapan, bir dilberin çehresini gül renkli ve nar çiçeği gibi yaratan Feyz-i İlâhî,

11786 İnsanın lisanına yüzlerce sihir kuvveti, madene de halis altın hassası vermiştir.

11787 İlâhi cephane kapısı açılınca gözün gamzeleri ok atmaya başlamıştır.

11788 İşte bunları yapan Feyzi İlâhî, benim kalbime ok sapladı, beni sevdalı ve âşık kıldı. Süt içmeye ve şeker çiğnemeye mübtelâ etti.

11789 Öyle bir sevgiliye âşıkım ki, akıl da, can da onun bir kulunun kuldur.

11790 Ben atıp tutmak sûretiyle söz söylemiyorum. Onu yapacak olursam da su gibiyim ki ölüm ve fenâ ateşini söndürmede hiçbir ıstırap duymam.

11791 Ben nasıl bir şey çalabilirim? Hazinedar O... Nasıl kuvvetli olmam? Arkam O...

11792 Kimin sırtı güneşle ısınırsa o sert yüzlü olur. Ne korkusu bulunur ne de utancı.

11793 Kimseden çekinmeyen güneş gibi onun yüzü de düşmanı yakar ve perdeleri yırtar.

11794 Dünyada her peygamber; sert yüzlü, yâni mehâbetli idi. Yalnız başına olduğu halde Şahların Ordusunu mağlûp etmişti.

11795 Korkudan ve kederden dolayı vazifesini îfâ etmekten yüz çevirmedi. Yalnız başına olduğu halde bir şirk âlemine karşı durdu.

11796 Taş, sert yüzlü ve çekinmezdir. Onun için kerpiç dolu bir cihandan korkmaz.

11797 Zîrâ kerpiç, kerpiççinin yaptığı kurumuş bir çamur parçasıdır. Taş ise Allah'ın sanatı ve kudretiyle sertleşmiştir.

11798 Koyunlar, hesap edilemez derecede çok olsa da, onların çokluğundan kasap korkar mı?

11799 Ey insanlar, ey ümmet! Sizin hepiniz, yekdiğerinizin sürüsü ve çobanısınız, Peygamber ise umumunuzun çobanıdır. Halk sürü gibidir, Peygamber ise onun muhafaza edicisidir.

11800 Çoban, sürüsü ile uğraşmaktan korkmaz, bilâkis onları sıcaktan ve soğuktan muhafaza eyler.

11801 Çoban, eğer kahr yoluyla sürüye haykıracak olursa, o haykırış bil ki sürüye olan muhabbetindendir.

11802 Her an yeni bir talih, yeni bir tecelli kulağıma diyor ki: "Eğer seni gamlandıracak olursam da sen gamlı olma!

11803 Ben seni kötülerin nazarından gizlemek için kederlendirir ve ağlatırım.

11804 Kötülerin gözünü senin yüzünden çevirmek için gam ve kederle senin tabiatını acı ve sert bir hale getiririm.

11805 Ey makbul kulum, sen benim rızamın ve muhabbetimin avcısı ve talibi değil misin? Benim düşkün bir kulum olmadın mı?

11806 Sen bana vâsıl olmak için çare aramıyor musun? Benim firâkımda ve talebimde kimsesiz değil misin?

11807 Senin derdin benim izimi bulmak, bana vâsıl olmak için çâre arıyor. Dün çekmiş olduğun derûnî âh'ı işittim.

11808 Ben seni bekletmeksizin geçeceğin yolu göstermeye ve sana yol vermeye kadirim ki,

11809 Bu dünya girdabından halâs bulasın ve visalim hazinesine kavuşasın."

11810 Lâkin varılan yerin tatlılığı, lezzetleri seferde çekilen zahmetlerle ölçülür.

11811 Ne kadar gurbet çeker, mihnetlere, zahmetlere uğrarsan, şehrinden, akrabandan o derece lezzet alır, zevk bulursun.

Mü'minin belâdaki sabırsızlığının, nohut vesair yiyecek şeylerin tencerede kaynarken sıçrayıp dışarıya çıkmaya çalışmalarına benzemesi

11812 Tenceredeki nohuda bak ki ateşten zebûn olunca nasıl yukarıya doğru sıçrar.

11813 Her zaman, tencere kaynayınca nohut yukarılara doğru çıkar ve coşkunluk gösterir.

11814 Der ki: "Niçin beni ateşle muazzeb ediyorsun? Madem ki satın aldın niçin baş aşağı indiriyorsun?"

11815 Evin hanımı kepçe ile vurur ve: "Hayır... iyice kayna ve piş de sıçrama." der.

11816 "Seni sevmediğim için değil, zevk ve çeşni bulasın diye kaynatıyorum.

11817 Bu kaynatış seni tahkir için değil, gıda olup cana karışasın diyedir."

11818 Ey nohut, sen bostanda su içtin, yeşil ve taze durdun. İşte o su bu ateş içindi.

11819 Allah'ın rahmeti gazabını ve kahrını geçmiştir. Ondan dolayı bir kimseyi belâlara uğratması rahmetindendir.

11820 Varlık sermâyesi elde edilsin diye rahmeti, kahrından ileridir, üstündür.

11821 Lezzet olmadan et ve deri yetişmez. Onlar yetişmeyince dostun aşkı neyi eritir?

11822 İlâhî takdir icabı olarak sana belâlar gelince eseflenme! Bu kahırlar yüzünden elindeki sermayeyi sevgiliye bağışlarsın.

11823 Kahırdan sonra onun özrü olarak sana Lûtf-u İlâhî gelir, sen de gusül etmiş ve dereden çıkmış olursun.

11824 Ev sahibesi der ki: "Ey nohut; baharda otladın, yetiştin. Şimdi de meşakkat sana misafir geldi. Ona ikram et.

11825 Tâ ki misafir teşekkür ederek avdet etsin. Hakikat Şahı'nın huzurunda senin ikramın ve ihsanından bahseylesin.

11826 Tâ ki nimet yerine, sana o nimetleri veren gelsin... Bütün nimetler, senin mazhariyetine gıpta etsin."

11827 Ev sahibesi nohuda diyordu ki: "Ey nohut! Ben Halil İbrahim gibiyim, sen de oğlu İsmail mesâbesindesin. Bıçağın önüne başını koy. Zira; rüyamda seni kurban ettiğimi görüyorum.

11828 Başını kahr önüne koy, kalbinde bir karar olsun ki, İsmail Aleyhisselâm gibi boğazını keseyim.

11829 Başını keseceğim. Lâkin o baş, öyle bir baştır ki kesilmekten ve ölmekten berîdir."

11830 Ey Müslüman! Allah'ın ezelî maksûdu; senin başının kesilmesi değil, Hakk'ın emrine teslimiyet göstermendir. Onun için sen de Kazâ-yı İlâhiyi aramalı ve teslimiyet göstermelisin.

11831 Ey nohut, ibtilâ tenceresinde kayna ki ne varlığın kalsın, ne de sen kal!

11832 Eğer ekili bulunduğun bostanda bir müddet terütâze durdun ve güldünse şimdi can ve basiret bostanının gülü olmuşsundur.

11833 Eğer su ve çamur bostanından ayrıldı isen, lokma olup, diri insanlara ve beşeriyet âlemine dahil oldun.

11834 Vallahi sen, önce O'nun sıfatlarından ayrıldın da geldin. Tekrar atik ve tetik olarak yine O'nun sıfatlarına rücû eyle!..

11835 Sen, buluttan, güneşten ve felekten gelmiştin, Şimdi ise mücâhedenle İlâhî sıfatlardan feyiz aldın ve semâyı tekarrube çıktın.

11836 Sen yağmur ve hararet tesiriyle yetişmiştin. Şimdi Allah'ın tertemiz sıfatları sûretine bürünüp gidiyorsun.

11837 Sen, güneşin, bulutun ve yıldızların bir cüz'ü idin; yâni onların terbiyesi ile yetişmiştin, şimdi insan lokması olarak nefs, fiil, söz ve tefekkür oldun.

11838 Nebatatın ölümünden -yâni hayvanatın onları yemesinden- hayvanât varlığı zuhura geldi. Bundan dolayı: "Ey inandığım dostlarım; beni öldürün.[126]" sözü doğru geldi.

11839 Madem ki bizim için, mağlûp olduktan sonra bir galibiyet olacaktır. "Benim katlimde hayat vardır.[127]" sözü doğrudur.

11840 İbâdet, zikir ve tesbih ve sadâkat, meleklerin gıdası olmuş; onlar, bu vasıtalarla semâda mirâc etmeye yol bulmuşlardır.

11841 Nasıl ki yemek, insanların gıdası olmuş ve beşer, bu sayede cemâdlık derekesinden hayat derecesine yükselmiştir.

11842 Bu sözün geniş bir tercemesi ve izahı olmak üzere başka bir yerde bir bahis gelecektir.

11843 Dünyâda ticâret ederek avdet eylemek için ruhlar, kervan halinde bu cihâna gelirler.

11844 O halde ey sâlik, öbür âleme kendi isteğinle, tatlı ve hoş bir sûrette git. Hırsızın darağacına gittiği gibi acılıkla ve zorlukla değil.

11845 Seni acılıklardan temizlemek ve kurtarmak için sana acı sözler söylüyorum.

---

[126] Bu söz, Hallac-ı Mansur'a aittir.

[127] Bu söz de Hallac'ındır.

11846 Donmuş üzüm, soğuk suya konursa donukluğu gider ve o halden kurtulup tazelenir.

11847 Sen acılıklardan -yâni meşakkatlerden ve riyazetlerden- kalben müteessir olursan bütün acılıklardan ve kötü ahlâktan halâs bulursun.

Uğradığı belânın sırrına ve menfaatine vâkıf olan mü'minin misâli

11848 Avcı olmayan köpeğin tasması yoktur. Ham ve kaynayıp pişmemiş olan şey de mutlaka lezzetsizdir.

11849 Nohut dedi ki: "Hanım; madem ki iş böyledir. Hoşça kaynayalım. Bu hususta sen de bana yardım et!"

11850 Sen, bu kaynayışta benim mimarım gibisin. Bana kepçeyi vur ki çok güzel vuruyorsun.

11851 Ben fil gibiyim, başımı yarala ve dağla ki Hindistan rüyası görmeyeyim[128].

11852 Tâ ki kendimi kaynamaya bırakayım ve mücâhede kucağında hakikate bir yol bulayım."

11853 Çünkü insan, zenginleşirse azar, rüya görmüş fil gibi isyan eder.

11854 Fil rüyâsında Hindistan'ı görünce azar, filciyi dinlemez, azgınlık eder.

Ev sahibesinin nohuttan özür dilemesi ve onu kaynatmasının hikmeti

11855 O hanım nohuda dedi ki: "Bundan evvel ben de senin gibi yeryüzünün cüz'ülerinden idim.

11856 Ateş gibi mücâhedeyi tadınca makbul ve lâyık bir hale geldim.

11857 Bir müddet yeryüzünde, bir müddet ceset tenceresinin içinde kaynadım.

11858 Bu iki kaynayışla duygulara kuvvet oldum, Ruh kesildim de seni terbiye ediyorum.

11859 Cemâdlık halinde iken sana lisân-ı hâl ile dedim ki: "o mertebeden koş ve yüksel ki insanlık mertebesine gelesin, ilim ve sıfât-ı mânevî olasın.

---

[128] Güya filler, vatanları olan Hindistan'ı rüyalarında görürler ve sahiplerine isyan ederlermiş.

11860 Ruh-u hayvani derecesini bulunca bir kaynayış daha yap da hayvanlık derekesinden yüksel!

11861 Bu nükteleri yanlış anlayıp dalâlete düşmemeyi ve müntehâya erişmeyi Allah'tan iste...

11862 Kur'an'dan bile çok kimse yolunu şaşırdı, ip dolayısıyla bir kavim kuyuya düşmüştür.

11863 Ey inatçı şahıs; Sende yukarı yükselmek arzusu olmayınca Allah'ın kurtarıcı, sapasağlam ipi bulunan Kur'ân'ın cürmü yoktur.

Misafir öldüren mescitte konaklayan adam hikâyesinin sonu ve onun azmindeki sebatı ve sıdkı

11864 O himmeti yüce garib dedi ki: "Gece bu mescitte yatacağım.

11865 Ey mescit: benim için Kerbelâ olursan, sahasında hâcetlerin husûle geldiği bir Kâbe yerine geçersin.

11866 Ey makbul mescit; beni bırak da Mansûr gibi ipimle oynayayım,

11867 Siz nasihat hususunda bana karşı Cebrail bile olsanız, İbrahim Halil (A.S.) ateşe atılırken ondan yardım istemez ki...

11868 Ey Cebrail; işine git ki benim od ağacı ve anber gibi yanışım ve parlayışım daha iyidir.

11869 Ey Cebrail, sen gerçi yardım ediyor ve kardeşçesine beni muhafaza ediyorsun.

11870 Birader; ben ateş üstünde tahammül ederim. Çünkü ruh-u hayvanî gibi artıp eksilecek bir can değilim.

11871 Ruh-u hayvanî gıda ile kuvvetlenir. Odunun telef olarak ateşi kuvvetlendirdiği gibi.

11872 Eğer o, odun olmasaydı mahsul verirdi, ebede kadar hem mâmur kalır, hem de her şeyi mamurlaştırırdı.

11873 Bilmiş ol ki bu ateş, yakıcı bir rüzgâr gibidir. O, asıl ateşin ışığıdır, kendisi değil!

11874 Ateşin kendi ve aslı esirdedir. Yerde olan onun gölgesi ve ışığıdır.

11875 Şüphesiz ki ıstırap ve ızdırârından ışık ve gölge sebat edemez; çabucak madenine gider ve aslına kavuşur.

11876 Boyun daima olduğu gibidir de gölgesi bir an kısalır, bir an uzar.

11877 Çünkü gölgede hiç kimse sebat ve bekâ bulamaz. Akisler asıllarına ve analarına giderler.

11878 Ya Mevlânâ dilini tut ki fitne ağzını açtı. Kuru sözlere giriş, doğrusunu Allah daha iyi bilir.

Anlayışta kısır olan nâkısların kötü hayâllere düşmeleri

11879 Bu hikâye sona ermeden evvel hased ehlinden bir kötü kokulu duman geldi.

11880 Ben, bu itirazdan incinmedim, lâkin bu itiraz tekmesinin bir gönlü saf sâlikin fikrini bozmasından çekinirim.

11881 Hakim-i Gaznevî, perde ardında kalanlara ne güzel mânevî bir misal beyan etti:

11882 Dalâlete düşmüş olanlar, Kur'ân'da laf ve sözden başka bir şey görmezlerse şaşılmaz.

11883 Çünkü: nur ile dolu güneşin ışığından körün gözü hararetten başka bir şey görmez.

11884 İri bir kaz, bir eşek ahırından dedikodu yapan karılar gibi başını çıkardı.

11885 Bu söz, yâni Mesnevî Kitabı âdî bir eserdir. Peygamberin hikâyesinden ve ona tâbi olmanın beyânından ibarettir.

11886 Evliyâullahın seyr ve sülûk eyledikleri makâmâtın bahsi ve yüksek esrarın zikri orada yoktur.

11887 Tebeddül makamlarından, yokluk mertebesine ve derece derece (Likayı İlâhî) ye kadar, sülûk mertebelerinden bahis olunmamıştır.

11888 Bir ârife kanat olup da onu uçuracak makam ve menzillerin şerhi de Mesnevî'de mevcut değildir.

11889 Kitab-ı İlâhî olan Kur'ân nazil olunca, kâfirler ona da, böylece ta'n ve teşnî'de bulundular.

11890 "Kur'ân esâtîrî[129] rivayetlerden ve eski masallardan ibarettir, yüksek bir tahkik ve derinlik yoktur.

11891 Küçük çocuklar bile onu anlıyor, içindekiler kabul edilecek veya edilmeyecek emir ve nehiylerden ibaret...

11892 Yusuf ve onun büklüm büklüm zülüfleri... Yakub ve Züleyha ile onların gam ve kederleri.

[129] Esâtîr: Efsanevî tarih, mitoloji.

11893 Bunları, herkes kolayca anlar. Onda aklın derinliklerinde kaybolacağı derin beyan nerede?"

11894 Cenâb-ı Hak da dedi ki: "Eğer bu sana kolay görünüyorsa bu çeşit kolay basit bir sûre söyleyiver.

11895 Ey müşrikler; Sizin cinniniz de, insanınız da ve iş ehli olanlarınız da haydi bakalım o kolay Kur'ân'dan bir âyet miktarı söz söylesinler.[130]

Hz. Peygamber'in: "Kur'ân'ın zâhirî var, bâtını var; bâtınının da yedinci batna kadar bâtını var" hadîsinin tefsiri

11896 Malûmun olsun ki Kur'ân'ın bir zâhirî[131] mânâsı olduğu gibi, o zâhirin altında kat kat bâtınî[132] mânâsı da vardır.

11897 O bâtınî mânânın altında bir mânâ daha vardır ki o mânânın idrakinde akıllar kaybolur.

11898 Kur'ân'ın dördüncü batinî mânâsını ise, nazirsiz ve misalsiz olan Allah'tan gayri kimse görüp anlamadı.

11899 Oğul, sen Kur'ân'ın yalnız zâhirî mânâsını görüp onunla kalma. Şeytan da Âdem'i ancak samurdan ibaret görmüştü.

11900 Kur'ân'ın zâhiri, sûreti meydanda, fakat ruhu gizli olan insana benzer.

11901 Bir kimsenin amcası ve dayısı gibi yakın akrabası bile yüz yıl bakacak olsa onun ancak zâhirini görür, hâlinden kıl ucu kadar bir şey müşâhede edemez.

Enbiyâ ve evliyanın dağlara gidip mağaralarda oturmalarının, kendilerini gizlemek ve halkın korkusundan kurtulmak için değil, mümkün mertebe halkı dünyaya bağlanmamaya teşvik ve irşâd için olduğunun beyanı

11902 Evliya, halkın nazarından gizlenmek için dağda oturur derler.

11903 Onlar halkın nazarında yüzlerce dağın üstündedir ve onlar yedinci kat semâ üstünde adım atarlar.

---

[130] İsrâ Sûresi'nin 88. âyetine işarettir: *"Ey Muhammed! De ki: 'Yemin olsun, eğer insanlar ve cinler bu Kur'ân'ın benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine yardımcı olsalar bile, yine onun bir benzerini meydana getiremeyeceklerdir."*

[131] Zâhirî: Görünen, görünüşteki.

[132] Bâtınî: İç mânâ, açık ve görünürdeki mânânın içindeki asıl mânâ.

11904 Onlar, halka nazaran yüzlerce denizden, yüzlerce dağdan öredeyken, neden dağlara giderler de gizlenirler?

11905 Bir velînin gizlenmek için dağa kaçmasına ihtiyacı yoktur. Çünkü izinde bir tay gibi koşan felek, yüz binlerce nal düşürmüş de yine yetişememiştir.

11906 Felek çok döndüyse de o canın tozunu bile göremedi. Âsuman da bundan dolayı mavi renkli matem libâsı giydi.

11907 Hani, zâhiren peri gözden gizlidir ya... Lâkin insan, mâneviyeti itibariyle perilerden daha gizlidir.

11908 Âkil indinde periler gözden nihandır, fakat insan perilerden yüz defa ziyâde gizlidir.

11909 İnsanın batını, âkil indinde gizli olunca, derûnû mâsivâdan uzak olan bir velînin mâneviyetinin ne kadar gizli olacağını kıyas et.

11910 İnsan, Mûsâ'nın asâsı ve İsa'nın duâsı gibidir.

11911 İhsan ve zîynet için mü'minin kalbi, Hakk'ın avucunda ve iki parmağı arasındadır.

11912 Asâ-yı Mûsâ'nın zâhiri, bir değnekten ibaretti. Fakat ağzını ve boğazını açınca bütün bir kâinat ona bir lokma olurdu.

11913 İsâ'nın duâsını harf ve sesten ibaret görme... O duâ ile ölümün kaçtığına bak.

11914 Sen İsâ'nın duâsında âdi gibi görünen sözlere bakma. Onların tesîri ile ölümün sıçrayıp oturduğuna bak.

11915 Sen Mûsâ'nın o asâyı kolayca bulduğunu görme de o asânın Şap Denizi'ni yardığını gör.

11916 Sen uzaktan siyah bir çadır görüyorsun. Bir adım ileri at da o çadırlardaki askere bak.

11917 Sen uzakta bulunduğun için toz bulutundan başka bir şey görmüyorsun. Azıcık ileri gel de o toz arasındaki insanlara bak.

11918 O İnsan-ı Kâmil'in kaldırdığı toz, gözleri aydınlatır, onun şecaat ve kuvveti dağları yerinden koparır.

11919 Hz. Mûsâ uzak bir çölden gelince Tur Dağı, onun kademinin bereketiyle rakkas oldu ve titredi.

"Ey dağlar ve kuşlar; Dâvud Peygamber ile birlikte terennüm edin" ve "biz Dâvud'a demiri yumuşattık.[133]*" mealindeki âyetin tefsiri*

11920 Dâvud Aleyhisselâm'ın yüzü, Allah'ın nuru ile münevver olmuş, dağlar O'nun Zebur okuyuşu ile inlemiş ve akisler yapmıştır.

11921 Dağ, Davud'a yoldaş oldu... Her iki mutrib; yâni Dâvud ile dağ da Allah'ın aşkıyla mest olmuşlardı.

11922 "Ey dağlar; Dâvud ile terennüm ve onun okuduklarını tekrar edin!" diye Emr-i İlâhi vârid olduğu için ikisi de aynı sesle ve aynı perdeden okurlardı.

11923 Cenâb-ı Hak buyurmuştu ki: "Ey Dâvud; sen yerinden, yurdundan ayrıldın... Benim için hemdemlerinden, beraber bulunduğun kimselerden ayrı düştün.

11924 Ey garib olmuş, tek ve muinsiz kalmış olan Dâvud... Ey iştiyak ateşi kalbinde alevlenmiş âşık'ı müştak!

11925 Sâzende, hânende ve nedim[134] istersen kadîm ve ezelî olan Allah, dağları senin önüne getirmiştir.

11926 Onları sana sâzende, hânende ve zurnacı kılmıştır ki huzurunda terennüm edeceklerdir.

11927 Şunu bilesin diye ki: dağın inlemesi mümkün olunca evliyanın da dudaksız ve dişsiz gönülden gelen iniltileri vardır.

11928 Cesetleri de sâfiyet kazanmış olan o velîlerin ecza ve azasından zuhur eden nağme ve nâleler, her zaman onların his kulağına akseder.

11929 O velinin yanında oturanlar, duymaz ve işitmezler de, velînin kendisi işitir. O nağme ve nâlelere gâibâne iman edenlere ne mutludur.

11930 O veli nefsine bakar ve onunla yüzlerce söz konuşur, lâkin yanında oturan kimse o gasli mükâlemeden koku bile alamaz.

11931 Lâmekân âleminden gönlüne yüzlerce sual ve yüzlerce cevap gelir.

11932 Sen onları işitirsin, başkaları kulağını yaklaştırsa da o sözleri duyamaz.

11933 Ey sağır; farz edelim ki sen o suâl ve cevâbı duymuyorsun, kendi nefsinde vuku bulan misâl üzerine olsun niçin tasdik etmiyorsun?

---

[133] Sebe' Sûresi'nin 10. âyetinden: "*Andolsun ki, biz Davud'a tarafımızdan bir fazilet verdik. 'Ey dağlar! Onunla beraber tesbih edin.' dedik ve bunu kuşlara da (emrettik) ve ona demiri yumuşattık.*"

[134] Sâzende: çalgıcı; hânende: şarkıcı; nedim ise alkışçı, dalkavuk demektir.

Anlayışındaki kusur dolayısıyla Mesnevî'ye ta'n etmiş olana cevap

11934 Ey ta'n ve itiraz eden köpek! Ne havlayıp duruyorsun? Kur'an'a ta'n etmeyi kendin için necat vesilesi mi vehmediyorsun?

11935 Bu, kendisinden canını ve kahır pençesinden imanını kurtaracağın bir arslan değildir.

11936 Kıyamete kadar Kur'ân, münkirlere nida eder ki: Ey cehalete kurban olmuş güruh!

11937 Siz beni masal sanarak itiraz: ve küfür tohumunu dikmiştiniz.

11938 Ta'n ettiğinizi gördünüz ki o bâkîdir, siz ise masal oldunuz.

11939 Ben Allah kelâmıyım ve Zât-ı Bârı ile kâimim. Ruhlar ruhu olan enbiyâ ve evliyanın gıdasıyım ve kusursuz, ayıpsız bir yakutum.

11940 Ben Hakikat Güneşinin size aksetmiş ziyâsıyım. Lâkin o güneşten de ayrı değilim.

11941 Âşıkları cehalet ve gaflet ölümünden kurtarmak için ben, bir âb-ı hayat menbaıyım.

11942 Eğer sizin hırsınız böyle kokmuş bir itiraz rayihası meydana getirmeseydi Cenâb-ı Hak, sizin kabrinize de o âb-ı hayattan bir yudum dökerdi.

11943 Hayır... Her kötü ve yanlış kınama yüzünden gönlümü bozmam, işimden ve sözümden kalmam. O Hakîm'in sözünü ve nasihatini dinlerim.

Seyislerin ıslık çalmaları yüzünden tayın ürküp su içmemesi

11944 Hakim-i Gaznevî, buyurmuştur ki:Bir kısrak ile bir tay su içiyordu.

11945 "Gelin su için!" diye, atları çağırmak için seyisler ıslık çalıyorlardı.

11946 O ıslığı işiten tay, başını kaldırıyor ve ürktüğü için su içemiyordu.

11947 Anası: "Yavrum! Niçin su içmeden sık sık ürküyorsun?" diye sordu.

11948 Tay dedi ki: "Bu adamlar ıslık çalıyorlar. Onların hep birden çıkan ıslığından korkuyorum.

11949 Kalbim titriyor ve yerinden oynuyor. Onların birleşen ıslıklarından ürküyorum."

11950 Anası dedi ki: "Dünya oldu olalı arz üzerinde böyle beyhude iş yapmak isteyenler vardır.

11951 Mesut evlâdım; sen işine bak ve suyunu iç. Onların kendi sakallarını yolmaları yakındır.

11952 Vakit dar, ömür kısadır ve derenin suyu gibi akıp gitmektedir. Ondan ayrılmadan evvel suyunu iç."

11953 Âb-ı hayat ile dolu bir deredir, ondan su iç ki sen de mânevî nebâtât yetişsin.

11954 Ey susamış gafil, gel de evliyâullah nutkundan âb-ı hayat içelim.

11955 Eğer fen ve sanatla Kevser suyunu görmüyorsan, bari körler gibi gel de testini dereye daldır.

11956 Bu derede su olduğunu duydun ya... Körlere taklitle iş görmek gerek.

11957 Kırbanı ağırlaşmış görünce deredeki suya inanırsın, o vakit kalbin kuruluk taklidinden kurtulmuş olur.

11958 Derenin suyunu kör açıkça göremez de, daldırdığı testinin, ağırlaştığını anlayınca derede su bulunduğunu bilir.

11959 Ve: "Dereden testiye su dolmuş; zîrâ testi hafifti, içerisine su girdiği için ağırlaştı." der.

11960 Evvelce her yel beni kapıp götürürdü. Fakat şimdi ağırlaştım, her hevânın yerinden oynatamayacağı bir hale geldim.

11961 Akılsız kişileri her hevâ kapar götürür. Çünkü onlarda ilmî ve ruhanî kuvvet ağırlığı yoktur.

11962 Şer sahibi olan kimse, çapasız gemi gibidir ki muhalif rüzgârdan çekinir.

11963 Aklı başında bir kimse için akıl, gemi çapası gibidir. Onu akıp gitmekten emin kılar. Ey sâlik; sen akıllı olanlardan çapa talep et.

11964 Böyle bir kimse, o cömertlik denizinin inci hazinesinden akıl ve idrâk kazanırsa...

11965 Bunların yardımıyla gönlü münevver olur, sonra gönülden basar-ı basirete yükselir, göz de nurlanır.

11966 Çünkü nur kalpten göze yükselir. Gönül olmasa göz işsiz kalır.

11967 Gönül, akıl nurları ile nurlanırsa, o nurlardan göze de nasip verir.

11968 O halde malûmun olsun ki gökten gelen mübarek su, kalplere olan ilham ve dillere gelen doğru sözlülüktür.

11969 Bizde bahsi geçen tay gibi dere suyundan içelim, bizi kınayan vesveseciye bakmayalım ve sözlerine aldırış etmeyelim.

11970 Peygamberlerin izinde yürümek istiyorsan yolunda ilerle. Halkın bütün kınamalarını rüzgâr farz eyle.

11971 Yol katetmiş olan enbiyâ ve evliya hazerâtı, köpeklerin ulumasına kulak vermemişlerdir.

O mihman öldüren mescidin kıssasından bakiyesi

11972 Yâ Mevlânâ; o tertemiz arslan gibi mihmanın mescitte ne gördüğünü ve ne yaptığını anlat...

11973 Mescit dahilinde yattı. Fakat onda uyumak nerede? Bir nehirde suya gark olmuş kimse nasıl uyuyabilir?

11974 Gam ve kedere gark olmuş âşıkların uyuması, kuşların ve balıkların uykusu gibi olur.

11975 Gece yarısı korkunç bir ses işitildi ki: "Ey fayda arayan! Sana geleyim mi?" diyordu.

11976 Bu korkunç ses bin defa tekerrür etti. Mihmanın kalbi de parça parça oldu.

"Onları atlı, yaya askerlerinle çağır[135]*" âyeti kerîmesinin tefsiri*

11977 Ey sâlik; sen din yolunda mücâhedeye azmedince şeytan içinden seslenir:

11978 "Ey sapık adam; düşün de mücâhede yoluna gitme. Zira, hastalık ve fakirliğe esir olursun.

11979 Dostlarından ayrı düşer, hor ve hakîr bir hale gelir, pişman olursun."

11980 Sen de o melun şeytanın sesinden korkar; yakînden kaçar, sapıklığa düşersin.

11981 Dersin ki: "Yarın var, yarın benim içindir. Önümüzde mühlet var. O mühlet içinde din yoluna sülûk ederim."

11982 Sağdan, soldan ölümün gelip çattığını görürsün... Komşuların ölür, evlerinden feryatlar yükselir.

11983 Tekrar can korkusundan din yoluna azimet eder, bir zaman kendini Allah adamı yaparsın.

---

[135] İsra Sûresi'nin 64. âyetine işarettir: "*Onlardan gücünün yettiğini yerinden oynat. Atlıların ve yayalarınla onların üzerine yaygarayı bas! Mallarda ve çocuklarda onlara ortak ol! Ve onlara vaadlerle bulun.*" *Fakat şeytan onlara aldatmadan başka bir şey va'detmez.*"

11984 İlimden ve hikmetlerden silah kuşanırsın; "Ben, korkudan din yolunda ayağımı eksik atmam" dersin.

11985 Şeytan, sana tekrar: "Fakr ve zaruret kılıncından kork ve geri dön" diye kandırıcı hitaplarda bulunur.

11986 Yine aydınlık yoldan kaçar, ilim ve fen silâhını atar, şeytana tâbi olursun.

11987 Yıllarca şeytana bir sayhasıyla bende olur, böylece, dalâlet karanlıkları içinde seyr ü sülûk keçe ve abasını atarsın.

11988 Şeytan seslerinin heybeti halkı boğazından yakalamış ve bağlamıştır.

11989 Halkın canı, nurdan o kadar ümidini kesmiştir ki ölmüş ve gömülmüş kâfirlerin ruhu da o kadar ümitsizdir.

11990 O melunun sesinde bu kadar heybet bulunursa Nidâ-yı İlâhî'nin heybeti nasıl olur?

11991 Doğandan aslı nesli belli olan keklik korkar. Sineğe o korkudan pay yoktur.

11992 Çünkü doğan sinek avcısı olmaz. Sineği ancak örümcekler yakalar.

11993 Şeytanların sayhası eşkıyaya çobanlık eder. Pâdişahın sadâsı ise evliyanın bekçisidir.

11994 Tâ ki birbirinden uzak olan bu iki ses sebebiyle, tatlı denizden tuzlu denize bir damla karışmasın.

Gece yarısı misâfirin kulağına tılsımlı bir sesin gelmesi

11995 Şimdi o sert ve korkunç sesin hikâyesini dinle. O mesut, talihli misafir sesi duyunca yerinden bile kıpırdamadı.

11996 Kendi kendine dedi ki: "Neden korkayım? Bu ses bayram davulu sesi... Tokmağı yiyen davul; o korksun!"

11997 Ey boş davul gibi olan kalpsizler; can bayramınızdan kısmetiniz tokmaktan ibaret..

11998 Kıyamet bir bayramdır. Dinsizler, o bayramın davuludur. Biz de gül gibi açılıp gülen bayram halkı gibiyiz.

11999 Şimdi dinle, bu davul nasıl ses verdi... Tencere ne yolda devlet ve saâdet çorbası pişirdi?

12000 Nazar ve tecrübe sahibi olan misafir o sesi işitince dedi ki: "Kalbim, bayram davulundan nasıl olur da korkar?"

12001 Kendi kendine: "Dikkat et yüreğin oynamasın. Yakîn sahibi olmayan korkak kimseler işte bu sesten ölmüşlerdir.

12002 Hz. Ali gibi ya ülkeyi fethederim, ya canım bedenimden gider..."

12003 Böyle diyerek yattığı yerden sıçrayıp kalktı ve: "Ey büyük kimse! İşte ben hazırım, sen de mert isen gel!" dedi.

12004 Onun bu seslenişinden tılsım bozuldu, her tarafa yığın yığın altın döküldü.

12005 O kadar altın döküldü ki çokluğundan, kapıyı kapatacak diye o misafir korktu.

12006 Ondan sonra o cesur arslan kalktı, sabaha kadar altınları dışarı taşıdı.

12007 Altınları gömüyor, sonra yine gelip torba ile tekrar dışarıya taşıyordu.

12008 Korkup da geri kaçanların tersine olarak o fedâî misafir, altınlardan hazineler ve defineler yaptı.

12009 Bu fıkrayı işiten kör, Hak'tan uzak ve altına tapan her gafilin hatırına zâhirî ve maddî olan altın gelmiştir.

12010 Çocuklar, çanak, çömlek gibi şeyleri kırarlar. O parçaları altın diyerek eteklerine doldururlar.

12011 O oyun esnasında sen, altının adını söyleyecek olursan, çocuğun hatırına o çömlek kırıkları gelir.

12012 Halbuki benim bahsettiğim altın, üstüne Hakk'ın adı basılmış hakikî altındır ki kıymeti kesâda uğramaz, ebedîdir.

12013 Öyle bir altın ki dünya altınları o altından parlaklık ve letâfet bulmuştur.

12014 Öyle bir altın ki gönül, onun bereketiyle ganî olur. O mânevî altın parlaklıkta aya galip gelir.

12015 O mescit bir şem'a[136], misafir de ona pervâne[137] olmuş; o pervâne tabiatlı misâfir orada kalmak sûretiyle nefsini fedaya azmetmişti.

12016 Ateş, pervânenin kanadını yaktı ama, daha güzel bir kanat ihsan etti. Ateşe atılması ona çok mübarek geldi.

12017 O mesut ve talihli misafir, bir ağaçta ateşin parladığını gören Hz. Mûsâ gibi idi.

12018 Allah'ın lûtuf ve inâyeti Hz. Mûsâ hakkında fazla idi. Onun ateş sandığı şûle, hakîkatte nûr idi.

---

[136] Şem'a: Mum.

[137] Pervâne: Işık etrafında dönen küçük gece kelebeği.

12019 Oğlum, sen Allah adamını görünce onda beşeriyet ateşi var sanırsın.

12020 Sen kendin gibi biliyor ve onu nefsine kıyâs ediyorsun. Halbuki o beşeriyet sıfatı sende. Bâtıl bir zannın ateşi ve dikeni bundan dolayıdır.

12021 O merd-i ilâhi, Mûsâ'nın şûle gördüğü ağaç gibi parlamaktadır. O parıltıya nur de, ateş deme.

12022 Dünyayı terk etmek iptidaları ateş gibi yakıcı görünmedi mi? Sâlikler, o ateşe ehemmiyet vermediler ve yollarına devam ettiler. Sonra anladılar ki terk-i dünya; nâr[138] değil, nur imiş.

12023 Malûmun olsun ki dînin mumu olan İnsan-ı Kâmil, dâima terakki eder, O din ışığı, diğer mumlara benzemez. Onlar yandıkça eksilir, nihayet biterler.

12024 Bu zâhirî mum, nur görünür, fakat sevgiliyi yakar... Din mumu ise, sûretâ ateş görünür, fakat ziyaretçilere ve dostlara gül ve gülzârdır.

12025 Bu zâhirî mum, aydınlık vermek sûretiyle bir çok iş görür, fakat yakıcıdır. Dinin mumu olan İnsan-ı Kâmil ise vuslat zamanında gönlü aydınlatır.

12026 O pâk ve ilâhî nur ise şûle şeklinde olmakla beraber ona ulaşanlar için nur, uzakta kalanlar için nârdır.

O âşıkın Sadr-ı Cihan ile görüşmesi

12027 O Buhârâlı âşık da kendini visal şem'ine atmıştı. Çektiği meşakkatler, aşkı dolayısıyla ona kolay gelmekteydi.

12028 Onun yakıcı âhı göklere yükselmiş, Sadr-ı Cihan'ın kalbine de merhamet gelmişti.

12029 Sadr-ı Cihan, seher vakti: "Ey Ehad ve Samed olan Allah! Bizim o âvâre meftûnumuzun hali nedir?" diye kendi kendine düşünmüştü.

12030 "O bir günah etmişti, biz onu gördük. Lâkin o bizim merhametimizin derecesini iyice anlayamadı.

12031 Suçlu olan bizden korkar. Lâkin o korku içinde yüzlerce ümit de besler.

12032 Ben, utanmaz bir edepsizi korkuturum; fakat zâten benden korkanı niçin korkutayım?

---

[138] Nâr: Ateş.

12033 Soğuk çömlek için ateş gerektir. Kaynayan ve taşan çömleğe ateş lâzım değildir.

12034 Emin ve korkusuz olanları ilim ile -yâni; onların bildiği kabahatleri dolayısıyla- korkuturum. Korkanları ise, hilmim ve merhametim şevkiyle korkudan halâs ve temin eylerim.

12035 Ben yama dikerim, hem de o yamayı gereken yere koyarım. Herkese de mizacına göre şerbet veririm.

12036 İnsanın sırrı; yâni İlm-i İlâhîdeki ayân-ı sabitesi, ağacın kökü gibidir. Ağaç yaprakları o sert ve sağlam kökten sürer.

12037 Yapraklar, köke lâyık bir sûrette yetişir. Yâni kök, ne ağacı ise yaprakları da o ağacın olur. Nefisler ve akıllar da böyledir, onlar da ü ayân-ı sabitelerine tabidirler.

12038 Vefâ ağaçlarının felekte öyle meyveleri vardır ki onların kökü sabit, dalları semâdadır[139]."

12039 Gökte aşkın tesiriyle meyve yetişince Sadr-ı Cihan'ın kalbinde nasıl yetişmez?

12040 Sadr-ı Cihan'ın kalbinde âşıkının kabahatini affetmek arzusu dalgalanıyordu. Zaten gönülden gönüle pencere vardır.

12041 Gönülden gönüle muhakkak pencere vardır. Gönüller cesetler gibi ayrı ve uzak değildir.

12042 İki kandilin çanakları ayrıdır, fakat nurları bulundukları yerde birleşir.

12043 Hiçbir âşık yoktur ki sevgilisinin vuslatını arasın, dilesin de sevgilisi onu aramasın ve dilemesin!..

12044 Lâkin aşk, âşıkları zayıflatır, iğne iplik haline getirir. Maşukları ise güzelleştirir ve semirtir.

12045 Bir gönülde dost muhabbeti şimşek gibi çakınca, bilmiş ol ki dostun kalbinde de muhabbet vardır.

12046 Senin kalbinde Muhabbet-i İlâhiyye iki kat olursa, şüphesiz Hakk'ın da sana muhabbeti vardır.

12047 Senin diğer elin olmadan, tek elinle el çırpma sesi çıkar mı?

12048 Susamış bir kimse: "Ey tatlı su" diye inler. Su da: "O susamış olan ve su içmek isteyen nerede?" diye ağlar, inler...

---

[139] İbrahim Sûresi'nin 24-25. âyetlerine işarettir: *24- Görmedin mi? Allah nasıl bir misal verdi. Güzel bir söz, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir. "25- (O ağaç) Rabbinin izniyle her zaman meyve verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara böyle misaller verir."*

12049 Bizdeki bu susuzluk, suyun bizi çekmesinden ileri gelir. Biz onun içiniz, o da bizim içindir.

12050 Allah'ın hikmeti, kaza ve kaderi ile bizi birbirimize âşık kılmıştır.

12051 Cihanın bütün zerreleri, o ezelî hüküm dolayısıyla çift çifttir ve her çift, birbirine âşıktır.

12052 Âlemin her cüz'ü, çiftini aramaktadır. Çiftler kehribar ile saman çöpü gibidir.

12053 Gökyüzü, zemine der ki: "Merhaba; seninle ben demir ve mıknatıs gibiyiz.

12054 Akla göre semâ erkek, arz kadın gibidir. Semânın attığını zemin besler, yetiştirir.

12055 Zeminin harareti kalmayınca semâ, güneş vasıtasıyla ona harâret gönderir, rutubeti kalmayınca da yağmur yağdırıp onu ıslatır.

12056 Toprağa ait burç, arzın toprağına imdad eder, suya ait burç da ona rutubet ve tarâvet verir.

12057 Rüzgâra ait olan burç, rüzgârı arza doğru sevkeder ki zemindeki kötü buharı sürüp götürsün.

12058 Ateşe ait burç ki güneşin harareti ondandır; yüzü ve sırtı kızarmış bir tava gibidir.

12059 Kadın için rızık kazanan, dönüp dolasan erkek gibi Felek de zamanede dönüp dolaşmaktadır.

12060 Bu arz ise, ev kadınlığı eder, doğurdukları bulunan cemâdât, nebâtât ve Hayvanâtı emzirmek ve beslemek için uğraşır.

12061 O halde arzı da, semâyı da şuurlu bil. Zira ikisi de akıllı insanlar gibi iş görürler.

12062 Eğer bu iki dilber, yâni zemîn ve semâ, birbirinden süt emmeseler, istifade etmeselerdi zevç ve zevce gibi yekdiğeriyle nasıl münâsebetleri olurdu?

12063 Zeminsiz gül ve erguvan nasıl yetişir? Zemin olmasa yalnız semânın âb ve tabından ne hâsıl olur?

12064 Dişinin erkeğe meyli, ikisinin de işi tamamlansın diyedir.

12065 Dünyada, erkek ile kadın birleşmesinden nesil devam etsin diye, Cenâb-ı Hak onlar arasında meyil ve muhabbet yaratmıştır.

12066 Her iki cüz'ün birleşmesinden bir doğum vûkûa gelsin diye Allah, cüzler arasında bir meyil koymuştur.

12067 Gece ile gündüz böylece birbirini kucaklar. Onlar sûrette muhtelif, mânâda müttefiktirler.

12068 Gündüz ile gece görünüşte yekdiğerinin zıddı ve düşmanıdır ki biri aydınlık, diğeri karanlıktır. Lâkin ikisi de hakikatte bir iş görürler ve zamanın devam etmesine hizmet ederler.

12069 Her biri, kendi vazifesini ve işini tamamlamak için öbürünü hısım ve akraba gibi ister.

12070 Çünkü gece olmasa tabiatın gücü yerine gelmez. O zaman gündüzler neyi sarfeder?

İnsanın terkibinde gayri ile birlikte hapsedilmiş olan her unsurun birbirini cezbetmesi

12071 Toprak, cesetteki toprağa der ki: "Geri dön, ruh'u terk et de toz gibi bizim tarafa gel.

12072 Sen bizim cinsimizsin, bizimle beraber bulunman evlâdır. Ceset kaydından kurtulup bu tarafa gelmen iyidir."

12073 Bedendeki toprak da toprağa cevap verir ki: "Evet, biz hemcinsiz, ben de senin gibi ayrılıktan müteessirim. Lâkin burada ayağım bağlıdır, kurtulup gelmek ihtimâlim yoktur."

12074 Bedendeki rutubeti sular arar ve: "Ey rutubet, gurbetten bizim nezdimize avdet et." derler.

12075 Cesetteki harareti de esîr[140] davet eder ve: Senin aslın ateştendir, aslının yolunu tut da gel." der.

12076 Unsurların ipsiz, halatsız çekişleri yüzünden bedende yetmiş iki türlü illet vardır.

12077 İllet, unsurlar birbirlerini bıraksınlar diye bedeni koparıp dağıtmak üzere gelir.

12078 Bu dört unsur, ayakları bağlı dört kuş gibidir ki bedene arız olan hastalık, illet yahut ölüm, onların ayak bağını çözer.

12079 Bağları çözülüp ayakları birbirinden ayrılınca her unsur kuşu uçar ve aslına rücû eder.

---

[140] Esîr: Kainattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.

12080 Asıllar ve ferî'lerin birbirlerini çekişi yüzünden her an bedenimizde bir illet zuhur eder.

12081 Bu çekiş ve çekiliş, bedendeki terkipleri yırtmak ve her unsur kuşunu aslına uçurmak içindir.

12082 Beden cüzlerinin bu acelesini Hakk'ın hikmeti meneder. Ecel gelinceye kadar onları sıhhatte ve birlikte bulundurur.

12083 Hikmet-i İlâhiye onlara: "Ey ecza-yı beden, daha ecel görünmemiştir. Ecel gelmeden acele etmeniz, kanat çırpmanız ve uçmaya kalkışmanız size fayda vermez." der.

12084 Mâdem ki bedendeki her bir cüz, asılları tarafına gitmek ve onlarla arkadaşlık etmek talibidir; ayrılıkta olan garip ruh ne halde bulunur?

Ruhun da Ruhlar âlemine çekilmesi ve kendi vatanına meyil ve talepte bulunması; ruh doğanının, ayağına tomruk olan cisim cüz'lerinden ayrılması

12085 Ruh, cesedinin cüz'lerine der ki: "Ey benim toprağa mensup cüz'lerim; benim çektiğim gurbet acısı daha büyüktür. Çünkü ben arşa mensubum. Âlem-i ervahtan gelmişim.

12086 Bedenin meyli yeşilliğe ve akar suyadır. Zîrâ onun aslı onlardır.

12087 Ruhun meyli de mânevî hayâta ve hay ve kayyûm olan Hâlik-ı Kâinat'adır. Çünkü lâmekân olan Ruh-u Âzam onun aslıdır.

12088 Ruh'un meyli hikmete ve mânevî olan ilimlere ve maârifedir. Bedenin meyli ise bağlara, dağ eteklerindeki bahçe ve tarlalara, bir de üzüm kütüklerinedir.

12089 Ruhun meyli terakkiye ve şerefedir. Bedenin meyli refah sebebiyle yiyinti toplamayadır.

12090 O terakki ve şerefin meyli ve aşkı da Ruh tarafınadır. Bu hususta (*Yuhibbühüm ve yuhibbûnehû*)[141] âyetini okuyup anla.

---

[141] Maide Sûresi'nin 54. âyetinden. "*Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, bilsin ki Allah yakında öyle bir toplum getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler; mü'minlere karşı yumuşak, kâfirlere karşı da onurlu ve şiddetlidirler; Allah yolunda mücahede eder, hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. Bu, Allah'ın bir lûtfudur, onu dilediğine verir. Allah, geniş ihsan sahibidir, her şeyi çok iyi bilendir.*"

12091 Hülâsası: Her kim Allah'a talip olduysa matlûbu olan Cenâb-ı Hak da ona rağbet eder.

12092 Eğer bunu şerh ve îzâh edecek olsam, Mesnevî seksen cild de olsa sonu gelmez.

12093 İnsan, hayvan, nebat ve cemâd... Her birinin bir muradı vardır ki o muradlar, o bîmuratların âşıkıdır.

12094 Sevgiliden başka muradı olmayanlar, bir murâd üzerine dolanırlar; o muradlar, yâni mâşuklar da onları cezbederler.

12095 Lâkin âşıkların meyli kendilerini zayıflatır, mâşukların meyli ise onları ter ü taze kılar.

12096 Mâşukların aşkı, onların yanaklarını parlatır, âşıkın aşkı ise âşıkların canlarını yakar.

12097 Kehribar; niyazdan müstağni gibi davranan bir âşıktır. Saman çöpü ise uzaktan ona vâsıl olmaya çalışır.

12098 Bu bahsi bırak, Sadr-ı Cihan'ın âşıkı olan zâtın aşkı, Sadr-ı Cihan'ın kalbinde parladı.

12099 O aşkın dumanı ve âteşgede olan sinesinin gam ve kederi, efendisine tesir etmiş onu âşıka karşı müşfik bir hâle getirmişti.

12100 Lâkin vakar ve azameti ve şeref ve haysiyeti onu sorup soruşturmaya mânî oluyordu.

12101 Sadr-ı Cihan'ın merhameti o zavallının müştakı olmuştu. Lâkin yüksek mevkii o lûtfun izhârına mâni teşkil ediyordu.

12102 Âşık ve mâşûk arasındaki çekiş ve çekilişte, bu mu onu çekti, yoksa cezbe o taraftan bu yana mı geldi? Akıl hayrettedir.

12103 Ey akıl, bu hususta cüret ve celâdeti bırak. Hakîkate vâkıf değilsin. Dilini tut. Gizli sırrı Allah daha iyi bilir.

12104 Bundan sonra bu bahsi gizleyeyim. O cezbeden Allah, başka bahse çekiyor, ben ne yapayım?

12105 Ey sözüne dikkat ve itina eden; o sözü söylemeye seni bırakmayan kimdir? İşte o kim ise beni de başka bahse çeken odur.

12106 Bir yere gideyim diye yüzlerce defa karar verir, davranırsın... Fakat seni bir saik, başka yere çeker durur.

12107 Bir süvârî, bindiği ata, üstünde süvarisi bulunduğunu ve idarenin onun elinde olduğunu anlatmak için dizginini her tarafa çevirir.

12108 Terbiyeli bir at, üstünde bir binici bulunduğunu ve dizginin onun elinde olduğunu bilir. Bundan dolayı da iyi yürür.

12109 Mukallibü'l-kulûp[142] olan Allah, senin kalbini yüzlerce sevdaya bağlamış ve sonra da, o yüz sevda ve murattan birini vermeyerek kalbini kırmıştır.

12110 Cenâb-ı Hak, senin kalbindeki ilk rey ve muradın kanadını kırınca ve seni o maksada muvaffak etmeyince, kanat kırıcı bir mutasarrıf bulunduğu sence niçin doğru olmadı?

12111 Allah'ın kazası, senin tedbîrini kırınca o kadere niçin inanmazsın?

Allah kuvvet ve kudretin yalnız kendisinde olduğunu anlatmak için insanların karar verdikleri şeyleri bozar; zıddını meydana getirir. Bazen da kararında azmetsin, yapacağı şeye tamâ eylesin diye o kararı bozmaz da sonunda bozar, bu da tembih üstüne tembih olur

12112 Yapacağın işlere iyice niyetlenir, yapmayı kurar, kararlaştırırsın. Bazen bu kararın denk gelir.

12113 Bu muvaffakiyet, ona tamâ ederek tekrar niyet etmen, Hakk'ın da o niyet ve azimetini feshetmesi içindir.

12114 Eğer seni tamamıyla muradına erdirmeseydi ve teşebbüslerinde muvaffak etmeseydi kalbin, ümidini keser ve emel tohumunu nasıl ekerdin?

12115 Eğer emel tohumunu ekmeseydin, yâni sende emel ve arzu bulunmasaydı onun yokluğu dolayısıyla ondan müstağni bulunurdun. O vakit Allah'a karşı âciz ve perişan olduğun nasıl belli olurdu?

12116 Akıllı kimseler, bîmuradlıklarından; yâni yapmak istedikleri işlerde muvaffak olamayışlarından Mevlâyı Müteâl'in kudretine vâkıf olurlar.

12117 Muradına ermemek cennetin kılavuzu olmuştur. Ey mâyesi güzel yoğrulmuş kimse! "Cennet, hoşa gitmeyen ve istenilmeyen şeylerle; cehennem de şehvetler ve arzu edilen şeylerle çevrelenmiştir." hadîsini işit...

12118 Bazen senin muratların ayağı kırılmış gibidir. Yâni hâsıl olmaz. Fakat çok kişi vardır ki onların bütün muradı husûle gelir.

[142] Mukallibü'l-kulûp: Kalpleri evirip çeviren (Allah).

12119 Sâdık olanlar; Allah'ın şikestesi, yâni muradlarının mahrumu olurlar. Lâkin Allah'a âşık olanların mahrûmiyeti başka türlüdür.

12120 Âkiller, mecburî olarak Hakk'ın zebûnudur. Âşıklar ise ihtiyarî olarak O'na zebûn olmayı kabul etmişlerdir.

12121 Akıllılar Allah'ın bağlı kullandır, âşıkları ise şekerle tatlanmışlardır.

12122 Âkillerin yuları "Zorla gelin" emridir. Gönlünü kaptıranların, âşıkların baharı "Dileyerek gelin" emridir.

Hz. Peygamber'in esirlere bakıp tebessüm etmesi ve: "Zincirler ve boyunduruklarla cennete çekilen bir kavme hayret ettim" buyurması

12123 Resûlü Ekrem Hazretleri bir çok esir gördü ki inledikleri halde onları çekip götürüyorlardı.

12124 O sırları bilen aslan, zincirlere vurulmuş olduklarını gördü. Zat-ı Akdesine gizlice bakıyorlardı.

12125 Esirlerin her biri hiddetle O sâdık peygambere karşı diş biliyor ve dudak ısırıyordu.

12126 O hiddetleriyle beraber bir şey söylemeye cesaretleri yoktu. Çünkü on batmanlık kahır zinciriyle bağlı idiler.

12127 Üzerlerine memur edilen sahabe onları şehre doğru çekiyor, küfür ülkesinden alıp kahırla sürüklüyordu.

12128 Esirler kendi kendilerine diyorlardı ki: "Peygamber; ne fidye kabul ediyor, ne altın alıyor, ne de büyük bir zâtın şefaati vâki oluyor.

12129 Ona (Âlemlere rahmet) diyorlar, halbuki O, âlemin boğazını kesiyor."

12130 Sultânü'r Rusül Efendimiz'in fiiline gizlice ta'n ve itiraz ettikleri halde yürüyorlar ve diyorlardı ki:

12131 "Bir çok müşkile çâre bulmuştuk, fakat buna çâre yoktur. Bu adamın kalbi sertlikte kayadan aşağı değildir.

12132 Biz binlerce Alparslanken iki üç çıplak, âciz ve yarı canlı kimselere karşı,

12133 Böyle âciz kalışımız, bizim yanlış hareketimizden midir, yoksa talih icâbı mıdır, yahut sihirbazlık tesiri midir?

12134 Onun işi sihirbazlıktan ilerlediyse, biz de o sihri yaptık, ondaki gibi gitmedi.

12135 Onun talihi, bizim talihimize galebe eyledi, onun tahtı bizim tahtımızı altüst etti."

"Fetih istiyorsanız işte size fetih[143]*" âyetinin tefsiri...*
Ey kınayanlar, diyordunuz ki: "Bizimle Muhammed Aleyhisselâm'dan hangimiz doğrucu isek Yarabbi sen onu kazandır, ona yardım et!" Bu sözü, dinleyenler sizi doğruluk istiyorsunuz, bir gareziniz yok sansınlar diye söylemekteydiniz. Hak kimdedir, görün diye işte biz de şimdi Muhammed'e yardım ettik.

12136 "Eğer biz itikat ve amelde doğru değilsek kökümüzü kazı diye putlardan ve Allah'tan talepte bulunduk.

12137 Bizimle ondan hangimiz hak ve istikâmet üzere isek ona nusret ver ve onun yardımında bulun, dedik.

12138 Bu duâyı çok ettik ve Lât, Uzzâ ve Menât putlarının önünde secdeye kapandık.

12139 Eğer Muhammed hak ise O'nu meydana çıkar, hak değilse, O'nu bize mağlûp et, diye münâcatta bulunduk.

12140 O'nun mansûr ve muzaffer olduğunu görünce, bizim zulmet ve O'nun nûr olduğunu anladık.

12141 Dilediğimiz meydana çıktı ve bizim duâmızın cevâbı: 'Siz, hak ve istikâmet üzere değilsiniz', demek oldu."

12142 Sonra yine bu düşünceyi fikir ve zikirlerinden kovarak, dediler ki:

12143 "Bizdeki bu tefekkür; yâni peygamberin hak üzere olmasının kalbimizde doğru görünmesi de bizim bedbahtlığımızdandır.

12144 O, birkaç kere galip gelmişse ne olur? Zaman herkesi galip getirebilir.

12145 Biz de bir vakit mesut olduk, kaç kere O'na galebe çaldık."

12146 Tekrar diyorlardı ki: O da mağlûp oldu ama, O'nun mağlup oluşu, bizimki gibi, çirkince ve alçakça olmamıştı.

12147 Çünkü O'nun iyi talihi bozgunluğunda bile O'na el altından yüzlerce gizli sürür vermişti.

---

[143] Enfâl Sûresi'nin 8. âyetinden: "*Fetih istiyorsanız, işte size fetih gelmiştir, eğer aşırı gitmez de son verirseniz, hakkınızda daha hayırlıdır. Yok eğer dönerseniz, biz de döneriz. O vakit askeriniz çok da olsa size hiç bir şekilde fayda vermez. İyi biliniz ki, Allah müminlerle beraberdir.*"

12148 Zîrâ O'nun bozgunluğu hiç de bozgunluğa benzemedi ki, o bozgunlukta O'na ne gam hâsıl oldu, ne de ıstırap duydu."

12149 Mü'minlerin alâmeti mağlûpluktur. Lâkin mü'minlerin mağlûbiyetinde de bir güzellik vardır.

12150 Eğer misk'i ve anberi kıracak olursan âlemi onların râyihası ile doldurmuş olursun.

12151 Eğer merkep gübresini kırarsan evleri baştan başa kokutmuş olursun.

Resûl Aleyhissalâtü Vesselam'ın Hudeybiye'den nâmurâd olarak dönmesinin sırrı. Hak Teâlâ, onun için fetih buyurdu ve **(innâ fetahnâ leke fethan mübînâ)**[144] *dedi. O dönüş, mağlûbiyet sûretinde bir fetih idi. Nasıl ki misk'in kırılması sûretâ kırılmadır, mânen ise onun miskliğini ve faydalarını tamamlamaktır.*

12152 Sûretâ mağlûbiyetle Hudeybiye'den dönülürken (*İnnâ fetahnâ*) devleti davul çaldı.

12153 Taraf-ı İlâhi'den Resûlü Ekrem'e vahiy geldi ki: "Git, bu zafere erişemediğine gam yeme.

12154 Senin bu mağlûbiyetinde fetihler vardır. İşte filân kale, filân mahal senindir."

12155 Hakikaten de oradan çabucak dönünce, Benî Nadr ve Benî Kurayza denilen Yahudi kabilelerinin başına neler geldi.

12156 O iki kaleyle çevrelerindeki yerler teslim oldu, ganimetlerden faydalar elde ettiler.

12157 Öyle olmasa bile şu taifeye bak.. Onlar gam ve keder içinde dahi Allah'a meftun ve âşıktırlar.

12158 Horluk, hakirlik zehrini şeker gibi yerler, gam dikenini deve gibi hazmederler.

12159 Hem de bunu, gamdan, kederden kurtulmak için de yapmıyorlar; gama uğradıklarından yapıyorlar. Bu horluk, onlarca rütbelere, mevkilere erişmek!..

---

[144] Fetih Sûresi'nin 1. âyetidir. Hicretin 6. senesinde Hazreti Peygamber ashabıyla birlikte umre yapmak için Mekke'ye doğru yola çıkmış, ancak müşrikler tarafından umre yapmalarına izin verilmemiştir. Hudeybiye mevkiinde müşriklerle yapılan anlaşmanın bazı maddeleri ashaba çok ağır gelmişse de bu anlaşmanın sonuçlarının hayırlı olacağı "*Doğrusu biz sana apaçık bir fetih ihsân ettik.*" şeklinde başlayan Fetih Sûresi'yle müjdelenmiştir.

12160 Bunlar kuyu dibinde oturmaktan şâd olurlar ve saltanat tâcıyla, tahtına nâil olmaktan korkarlar.

12161 Sevgili, nerede âşik'ın yanında bulunursa orası yer altı olsa da göklerin üstü olur.

12162 Senin zikrin enîsi olan kimsenin, Yûnus Aleyhisselâm gibi, balık karnında bulunsa vakti hoş geçer.

Hz. Mustafa Aleyhisselâm'ın: "Beni Yunus ibni Metta'dan üstün tutmayın" hadîsinin tefsiri

12163 Resûlullah buyurmuştur ki: "Benim miracımın, Yunus'un mirâcına efdaliyeti ve üstünlüğü yoktur.

12164 Benim mirâcım semâda, O'nunkî ise denizde ve balığın karnında vuku' buldu. Çünkü Allah'ın yakınlığı hesaptan hâriçtir."

12165 Allah'a yakınlık; yukarı çıkmak ve aşağı inmekle değildir. Kurb-u İlâhî, varlık hapsinden kurtulmaktadır.

12166 Yok için yukarısı, aşağısı müsavidir. Yok için çabukluk, geçlik, uzaklık ve yakınlık birdir.

12167 Cenâb-ı Hakk'ın hazînesi tezgâhı yokluktadır, yâni Allah, mevcudatı ademden halkeder. Sen ise bu mevhum varlığa aldanmış olduğun için yokluk nedir, ne bilirsin?

12168 O bağlı esirler diyorlardı ki: "Peygamber ve ashabının harpte bozulması, bizim bozgunluğumuza hiç benzemez.

12169 Onlar bozulup telefat verdikleri vakit, bizim ikbâl ve şeref zamânımızdaki sevincimiz gibi seviniyorlar.

12170 Onun malı, geliri yokluk varlığından ibarettir. Fakr ve zaruret ise ona iftihardır, yüceliktir."

12171 Esirlerden biri dedi ki: "O düşman öyle ise bizi bağlı görünce neden güldü?

12172 Madem ki O'nun ahlâkı tebdil etmiştir. Sevinci ne bu dünyâ zindanından ve ne de oradan kurtuluşundan değildir.

12173 Öyle ise düşmanlarının kahrına neden sevindi ve güldü, neden bu fetih ve zaferiyle mağrur oldu?

12174 Bizim gibi erkek arslanlara kolayca galip geldiği için ruhu neden şâd oldu?

12175 O halde O'nun dünya kaydından âzâde bulunmadığı ve dünyadan gayri bir şeyle şâd ve hurrem olmadığını anladık.

12176 Yoksa mânâ âleminin ehli olanlar; iyiye de kötüye de şefkat ve merhamet gösterirler."

12177 O esirler, Peygamber aleyhinde böylece ve gizlice söylenip duruyorlardı.

Onların ta'nından Peygamber Aleyhisselâm'ın haberdâr olması

12178 Esirleri sevk eden sahâbe bu sözleri işitmemişken, İnd-i İlâhîden olan bir kulağa gitti; yâni Resûl Aleyhisselâm âgâh oldu.

12179 Yusuf'un gömleğini götüren, onun kokusunu duymadı da, Hz. Yakûb o kadar uzak mesafeden hissetti.

12180 O şeytanlar, semâya yaklaştıkları halde, gayb'ı bilen Levh-i Mahfuz[145]'un sırrını işitemezlerdi.

12181 Hz. Muhammed Aleyhisselâm yatmış uyumuş iken Âlem-i Gayb'ın esrarı gelir ve O'nun etrafında devrederdi.

12182 Helvayı, rızkı açık olan yer, parmakları uzun olan yemez.

12183 Delici Şahab[146] yıldızı, şeytanları, "hırsızlığı bırakın da, Ahmed'den sır öğrenin" diye kovar, sürer.

12184 Ey iki gözü de dükkân tarafına dikilmiş kimse; erkenden mescide git de rızkını Allah'tan iste.

Hazreti Peygamberin esirlere verdiği hikmetli cevap

12185 Hazreti Peygamber, onların sözlerini anladı da buyurdu ki: "O gülüşüm harp dolayısıyla değildi.

12186 Onlar ölmüşlerdir, yokluk âleminde çürüyüp gitmişlerdir. Bizce ölüyü öldürmeye kalkmak erlik değildir.

12187 Onlar kim oluyorlar ki, kendilerine galebe etmiş olmakla sevinip güleyim. Ben harp meydanında direnecek olursam Ay yarılır, iki parça olur.

---

[145] Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilminin, kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
[146] Şahab: Kayan yıldız, akan yıldız.

12188 Siz, hür, mevki ve şeref sahibi bulunduğunuz zamanlarda da sizi böyle zincirlere bağlı bir halde görüyordum.

12189 Ey mal ve mülküne, soy ve sopuna mağrur olup nazlanan gafil; sen akıllı bir kimse nezdinde oluk üstündeki deve gibisin.

12190 Ten nakşının leğeni damdan düşünce[147], benim gözümün önünde, istikbâlde olacak şeyler gelmiş oldu. Ben olacakları olmuş gibi şimdiden gördüm.

12191 Ben koruğa bakar aşikâre şarap görürüm; 'yok'a nazar eder, onda mevcut bir şeyi apaçık müşâhede eylerim.

12192 Ben sırra bakmakta ve onda gizli bir âlem görmekteyim. O vakit daha Âdem ve Havva dünyâda zuhur etmemiştir.

12193 *(Elestü)* hitabı esnasındaki zerreler arasında sizi elleri bağlı, başları eğilmiş, hor ve hakir bir halde görmüştüm.

12194 Şu direksiz, semâ yaratılmadan evvel bildiklerim, sonradan artmadı.

12195 Su ve çamurdan vücut bulmamış ve bu sûrete bürünmemişken bile sizi baş aşağı olmuş, mağlup bir halde görmüştüm.

12196 Sizi şimdi böyle görmedim ki hâlinize sevineyim. Ben sizi ikbâl ve saâdet zamanınızda da böyle görüyordum.

12197 Allah'ın gizli kahrına bağlanmıştınız. Hem de nasıl bir kahır? Şeker yiyordunuz, fakat içine zehir karıştırılmıştı.

12198 Öyle bir şeker ki zehirle dolu. Düşman böyle zehirli bir şekeri yerse senin için ne haset hâsıl olur?

12199 Siz de o zehri güle oynaya içiyordunuz: Ölümünüz gizlice kulaklarınızdan yakaladı.

12200 Ben muzaffer olup dünyayı zapteylemek için gaza etmedim.

12201 Bu dünya, leştir, murdardır, kıymetsizdir; böyle bir murdar için ben nasıl haris olabilirim?

12202 Köpek değilim ki ölü perçemini koparayım. Ölü diriltmek, insanlara mânevî hayat vermek için gelmiş bir İsâ'yım.

12203 Sizi helak olmaktan kurtarmak için cenk saflarını yarıp, yırttım.

12204 Bana kuvvet ve devlet olsun diye insanların boğazını kesmiyorum.

12205 Âlem, ellerinden halâs olsun diye birkaç boğazı kestim.

12206 Siz cehlinizden, pervâneler gibi, küfür ateşine atılmayı âdet ve din ittihaz etmişsiniz.

---

[147] Leğeni damdan düşmek, esrarı meydana çıkmak demektir.

12207 Ben sizi ateşe düşmekten iki elimle men edip duruyorum.

12208 Fetihler, muzafferiyetler sandığınız şeyler, kendi bahtsızlık tohumunu ekmenizdir.

12209 Birbirinizi muharebe esnasında 'ha gayret' diye teşvik ediyordunuz ama belki de, ejderha üzerine at sürüyordunuz.

12210 Bizi kahreylemeye çalıştınız ve aynı kahır içinde siz, zaman arslanının kahrına uğradınız."

Azgın, âlemi kahrederken kahrolmuş, galip gelmişken esir düşmüş demektir

12211 Meselâ, hırsız, ev sahibini kahreder, altın çalar. O, bu işle meşgul iken valinin adamları yetişir ve onu yakalar.

12212 Eğer hırsız, efendiden o zaman kaçsa idi, şehir valisi ona memurlarını gönderir ve onu tevkif ettirir mi idi?

12213 Hırsızın efendinin parasını çalıp, onu kahretmesi kendi kahredilmesini mucip oldu. Çünkü onun kahredişi, kafasının koparılmasını netice verdi.

12214 Hırsızın para sahibine gâlipliği ona tuzak olur da vali yetişir ve ondan efendinin zararını alır.

12215 Ey halka galip ve kahir olan cidal ve galebede üstün gelen zâlim!

12216 Cenâb-ı Hak, seni çekerek zincire vurmak için o mazlumları kasten mağlup eylemiştir.

12217 Aklını başına al da, o münhezim ve mazlum olanların arkasından at sürme, yâni zulmünde devam etme ki perişan olmayasın.

12218 Allah, seni bu tedbir ile tuzağa düşürünce senden zulüm görmüş olanlar kalabalık bir halde hücum ederler.

12219 Akıl, senin galebende fesat gördüğü için, öyle galebeye sevinmez.

12220 Akıl, ilerisini görür. Çünkü Cenâb-ı Hak, hidâyet ve basiret sürmesini onun gözüne çekmiştir.

12221 Hazreti Peygamber, buyurmuştur ki: "Cennetlik olanlar, husûmet ve mücâdelede zebûn olurlar."

12222 Ehl-i cennetin husûmette zayıf ve mağlûp olmaları, noksanlarından, korkaklıklarından ve dinlerinin zaafından değildir. Belki ihtiyarkâr ve kendi fiillerine suizan sahibi olmalarındandır.

12223 Onlar tâviz vermekte "İman etmiş erler olmasaydı[148]" âyetindeki gizli hikmeti işitmişlerdi.

12224 Mü'minlerin kurtuluşu için melun kâfirlerden el çekmek ve onları âzâd etmek farz olmuştur.

12225 Hudeybiye Anlaşması kıssasını oku. (*Keffe eydîyehüm*)[149] âyetinin tamamıyla mânâsını ondan öğren!

12226 Resûlullah Hazretleri de galip iken bile kendini Hakk'ın tuzağında mağlûp olmuş gördü de:

12227 "Ben sizi ansızın bastırdım, zincirlere vurdum diye gülmedim.

12228 Sizi zincir ve lâle ile servilik ve gülistan'a çektiğim için güldüm.

12229 Şaşılacak şey ki sizi, aman vermeyecek cehennem âteşinden yeşilliğe, yâni Cennet'e bağlı olarak getiriyorum.

12230 Sizi ağır zincirle cehennemden ebedî cennete kadar çekiyorum.

12231 Bu yolda iyi veya kötü her mukallid, böyle bağlı olarak Hakk'ın huzuruna çekilir.

12232 Muhakkikîn-i Evliyadan gayri olan mukallitler, bu yolda korku ve ibtilâ zinciriyle giderler.

12233 Maneviyâtın esrarına vâkıf olan Hak erlerinden başkasını, bu din yolunda âdeta zorla çekip götürürler.

12234 Ey mukallit! Çalış ki senin de nurun parlasın ve hizmete sülûkün kolaylaşsın.

12235 Çocukları ilk mektebe zorla götürürsün. Çünkü tahsilin faydalarına karşı gözleri kapalıdır.

12236 İlmin faydasına vâkıf olunca mektebe koşar, ruhu oraya gitmekten gül gibi açılır.

12237 Çocuk gördüğü işin, yâni okuma yazmasının evvelâ hiçbir fâidesini görmediği için mektebe istemeye istemeye gider.

12238 Fakat kesesine birkaç para gündelik kondu mu, çocuk, tahsil şevkiyle geceleri de hırsız gibi uyumaz.

---

[148] Fetih Sûresi'nin 25. âyetinden: *"Onlar inkâr eden ve sizin Mescid-i Haram'ı ziyaretinizi ve bekletilen kurbanların yerlerine ulaşmasını men edenlerdir. Eğer kendilerini henüz tanımadığınız mü'min erkeklerle, mü'min kadınları bilmeyerek ezmek sûretiyle bir vebalin altında kalmanız ihtimali olmasaydı, Allah savaşı önlemezdi. Dilediklerine rahmet etmek için Allah böyle yapmıştır. Eğer onlar birbirinden ayrılmış olsalardı elbette onlardan inkâr edenleri elemli bir azaba çarptırırdık."*

[149] Fetih Sûresi'nin 24. âyetinden: *"O sizi onlara karşı muzaffer kıldıktan sonra Mekke'nin göbeğinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekendir. Allah, yaptıklarınızı görendir."*

12239 Ey ibâdet yoluna kerhen giden mukallit! Çalış ki tâatının mükâfatı erişsin, ondan sonra itaat ve inkıyat sahiplerine karşı sende gıpta hâsıl olsun.

12240 "İstemeyerek gelin" emri mukallit olan içindir. "İsteyerek gelin" emri ise kalbi her türlü gıllügîşten uzak bulunanlar içindir.

12241 Bu, Hakk'ı bir maksat uğrunda sevmektedir. Öbüründe ise garazsız, ivazsız bir muhabbet vardır.

12242 Bu, süt nineyi sever, lâkin sütü için. Diğeri ise o mestûre[150]ye gönül vermiştir, ondan başka emeli yoktur.

12243 Süt emen çocuk, süt ninenin güzelliğine vâkıf değildir. Onda gönlünün arzu ettiği şey yalnız süttür.

12244 Öbürü ise zaten süt nineye âşıktır. Aşkında muradı, maksadı ancak ona ulaşmaktır.

12245 O halde havf ve recâ, yâni; korku ve ümit ile Allah'ı seven taklit defterinden ders okuyor demektir.

12246 Allah'ı, Allah için seven ise garazlardan, illetlerden kopmuştur.

12247 Böyle de olsa, öyle de olsa, madem ki bir kimse Hakk'a taliptir, Hakk'ın cazibesi de onu Hak tarafına çeker.

12248 Eğer muhibbin muhabbeti, Allah'ın hayır ve keremine nail olmak gibi zâtın gayrı bir sebeple ise...

12249 Yahut muhibbin muhabbeti, başka bir şey için değil, Allah'ın firakından korkarak doğrudan doğruya Zât-ı Bârî'ye ise...

12250 Bu muhabbetlerin ikisi de Cezbeyi İlâhiye iledir. Bu gönül tutkunluğu, o Mâşûk-u Ezelî tarafındandır.

Mâşuk'un, âşık'ı, onun bilmediği, ümit etmediği ve hatırına gelmediği sûrette kendisine çekişi... Bu çekişin âşıkta zuhur eden eseri, talep ve iştiyakın devamıyla beraber korku ile karışık bir ümitsizliktir.

12251 Şimdi şuraya geldik: Sadr-ı Cihan'da o âşık için gizli bir cazibe vardı. Eğer olmasaydı...

12252 Eğer olmasaydı âşık, Sadr-ı Cihan'ın ayrılığına sabır edemeyerek koşa koşa nasıl avdet ederdi?

---

[150] Mestûre: Örtünmüş (kadın.).

12253 Mâşukların âşıklara olan meyli gizli ve örtülüdür. Âşıkların meyli ise iki yüz davul ve zurna ile ilân edilmiş gibi meşhurdur.

12254 Burada makama münâsip ve ibret alınacak bir hikâye vardı. Lâkin Buhârâlı âşık, beklemekten âciz kaldığı için,

12255 O hikâyeyi terk ettik. Zîrâ o âşık, ölmeden evvel dostun yüzünü görmek için çâre arayıp durmaktadır.

12256 O âşık ölümden kurtulup necat bulmayı aramaktadır. Çünkü dostu görmek âb-ı hayat içmektir.

12257 Görülmesi, ölümü gidermeyen sevgili, sevgili değildir. Onun ne meyvesi, ne de yaprağı vardır.

12258 Ey müştak ve mest olan sâlik; iş, o iştir ki sen o işteyken ölüm bile gelip çatsa sana hoş gelsin.

12259 Ey genç; iman doğruluğunun nişanesi, o sırada ölsen bile, sana ölümün hoş gelmesidir.

12260 Ey can, senin îmânın böyle olmazsa o imân-ı kâmil değildir. Git dinini ikmâle çalış.

12261 Her ne ki onu işlerken ölüm sana kerâhetsiz ve nefretsiz dost görünürse işte o amel, sana dosttur.

12262 Senden ölümün kerâheti zâil olunca artık o, ölüm değildir, ölüm sûretinde bir intikaldir:

12263 Ölümdeki kötülük gitti mi ölümde fayda var demektir. Gayri dosdoğru anlaşıldı ki ölüm geçti gitti!..

12264 Sevgili dediğin sâdece Hak'tır; bir de Hakk'ın "sen benimsin, ben senin" dediği...

12265 Şimdi kulak ver de dinle: aşkın sağlam iple bağlayıp çektiği âşık geldi.

O Buharalı âşıkın Sadr-ı Cihan hizmetine gelmesi

12266 Sadr-ı Cihan'ın yüzünü görünce sanki can kuşu bedenden uçtu da,

12267 Kalbi, kurumuş bir dal gibi düştü. Tepeden tırnağa kadar vücudu soğudu.

12268 Buhur ve gül suyundan ne yaptılarsa tesîr etmedi, ne kımıldadı, ne de lâkırdı anlayacak bir hâle geldi.

12269 Sadr-ı Cihan, sararmış yüzünü görünce atından inip onun yanına gitti.

12270 Dedi ki: "Âşık hararetle mâşûku arar. Mâşûk gelince de o âşık kendinden geçer...

12271 Ey sâlik; sen Hak âşıkısın. Hak odur ki, O gelince sende bir kıl teli kadar varlık kalmaz.

12272 Senin gibi yüzlercesi o tecellî ve nazarın karşısında fânidir. Efendi meğerse sen kendini yok etmeye âşıkmışsın.

12273 Sen gölge gibisin ve güneşe âşıksın. Güneş gelince gölge yok olur."

Hz. Süleyman'ın huzurunda sivrisineğin rüzgârdan şikâyet etmesi ve adalet istemesi

12274 Bahçe ve çayırdan bir sivrisinek geldi, Süleyman Peygamber Aleyhisselâm'dan adalet istedi.

12275 Dedi ki: "Ey Süleyman; şeytanlara, insanlara ve cinlere adalet neşrediyorsun.

12276 Kuş ve balığa varıncaya kadar senin adaletine sığınmıştır. Fazl ve kereminin arayıp sormadığı ziyana uğramış kimdir?

12277 Bize karşı adalet göster ki biz çok zayıfız, bağdan ve gülzârdan bînasîbiz.

12278 Her zayıfın müşkili senden halledilir. Sivrisinek ise zaaf ve aczda misal halindedir.

12279 Biz zayıflıkta ve kırık kanatlı olmakta meşhuruz, sen ise lûtufta ve acizlere yardımcı olmakla meşhursun.

12280 Sen kudret derecelerinin en yükseğindesin. Biz ise acizliğin ve zavallılığın en sonundayız.

12281 Ey eli, Allah'ın kudret eli mesabesinde olan Peygamber, adaletinle elimizden tut ve bizi bu gamdan halâs et.

12282 Hz. Süleyman sordu: "Ey insaf arayan; adalet ve insafı kime karşı istiyorsun? söyle!

12283 Kibir ve azametinden sana zulmeden ve senin yüzünü tırmalayan kimdir?

12284 Acaba bizim devr-i adlimizde hapse atılmamış ve zincire vurulmamış zâlim var mıdır?

12285 Bizim doğduğumuz gün zulüm ölmüştü. Zamanımızda zulmü ileri götüren kimdir?

12286 Nûr gelince zulmet yok olur. Zulmün aslı ve arkası zulmettir.

12287 İşte şeytanlar hizmet etmekte, diğerleri ise bukağılar ve zincirlere bağlı bulunmaktadır.

12288 Zâlimlerin asıl zulmü şeytandandır ki onları iğvâ ederek zulüm icrâına kışkırtır. Şeytan, zulüm teşvikçiliği edince bağlanır ve hapse konulur.

12289 Allah, bize devlet ve hükümeti, halk göklere el açıp ağlamasın diye verdi.

12290 Keza bize mülk ve hükümet verilmesi, halkın âh'ı dumanı semâya yükselip de felek ve Sühâ yıldızının muzdarip olmaması içindir.

12291 Keza, öksüz iniltisinden Arş'ın titrememesi ve bir kimsenin zulüm hastası olmaması içindir.

12292 Onun için gökyüzüne tazallüm sesleri yükselmesin diye bir usûl ve âdet vaz eyledik.

12293 Ey zulüm gören kimse, mütezallimâne semâya bakma. Bu zamanda semâvî bir hükümdarın var." dedi.

12294 Sivrisinek dedi ki: "Benim şikâyet edişim ve adalet isteyişim rüzgârdandır ki o, iki elini de zulüm ile bize karşı açmıştır.

12295 Biz onun zulmünden meşakkat içindeyiz, ağzımız kapalı olarak; yâni şikâyet etmeksizin onun elinden kan içiyoruz, yüreğimizden kan gidiyor."

Zulme uğradığını söyleyen sivrisineğe hasmının da dîvana getirilmesi hakkında Süleyman Aleyhisselâm'ın emretmesi

12296 Süleyman dedi ki: "Ey güzel sesli mahlûk! Allah'ın emrini candan, gönülden dinlemek gerektir.

12297 Allah bana; 'Ey hâkim-i âdil; diğer hasım mevcut olmayınca sen bir hasmı dinleme', diye emretmiştir.

12298 İki hasım, yâni davacı ve davalı hâkimin huzuruna gelmeyince hak ve hakikat zuhur etmez.

12299 Dâvâcı yalnız başına yüzlerce feryat etse de, hasmı olmadan, sakın onun sözünü dinleme.

12300 Ben Allah'ın emrinden yüz çeviremem. Sen git hasmını benim karşıma getir."

12301 Sivrisinek de dedi ki: "Senin sözün doğru bir burhandır. Benim hasmım rüzgârdır ki senin hükmündedir."

12302 Süleyman Aleyhisselâm seslendi ki: "Ey sabâ rüzgârı! Sivrisinek senin zulmünden şikâyet ediyor, gel!

12303 Hasmınla karşılaş ve ona cevap ver de düşmanının davasını reddet."

12304 Rüzgâr Süleyman (A.S.)'in emrini işitince süratle geldi. Sivrisinek de hemen kaçmaya davrandı.

12305 Süleyman dedi ki: "Hey sivrisinek! Nereye gidiyorsun? Dur da ikiniz hakkında hüküm vereyim."

12306 Sivrisinek cevap verdi ki: "Pâdişahım; onun varlığı benim ölümümdür. Bu günümün karanlık olması onun dumanındandır.

12307 O gelince ben nasıl durabilirim. O, benim tabiatımdan intikam alır, yâni beni öldürür."

12308 Allah'ın dergâhını ve yakınlığını talep eden de böyledir. Allah tecellî eyleyince talep yok olur.

12309 O vuslat; bekâ içinde bekâ ise de, önce yokluk sûretinde tecelli eder.

12310 Nûr arayan gölgeler, nûr zuhur edince yok olur.

12311 Âşık başını verince akıl kalır mı gayri? Her şey helak bulur, yalnız O'nun hakikati kalır.

12312 Hakk'ın zâtı huzurunda var da yok olur, yok da... Yoklukta varlık... Bu pek acayip bir şey!

12313 Bu bahiste akıllar elden gider, kalem de buraya gelince kırılır.

Akıl ve şuura avdet etsin diye mâşukun âşık-ı bîhûş'u okşaması

12314 Sadr-ı Cihan; bîhuş âşıkını lûtuf ve keremiyle yavaş yavaş bîhûşluktan nutuk ve beyan hâline getirdi.

12315 Sadr-ı Cihan onun kulağına seslendi ki: "Ey fakîr; sana altın getirdim, eteğini aç!

12316 Senin ruhun benden ayrı iken ıstırap içinde idi. Onu teskin için geldiğim halde nasıl oldu da ürktü?

12317 Ey firakımda kerem ve serd görmüş, yâni; mihnet ve meşakkat çekmiş olan; bîhûşluktan ayıl ve kendine gel!

12318 Akılsız bir tavuk, bir deveyi misâfir etmek için kümese götürdü.

12319 Deve tavuğun kümesine ayak basınca kümes harâb oldu, çatısı yıkıldı.

12320 Tavuk kümesi, bizim akıl ve şuurumuzdur. Sâlih olan akıl ise Allah'ın aşkı ve kurbiyyeti devesine taliptir.

12321 Deve o tavuk kümesinin suyuna ve çamuruna başını sokunca orada ne çamur, ne de tavuğun ruhu ve kalbi kalır.

12322 Aşkın fazileti, insanı faziletleştirir. Fakat insan, bu haddinden fazla talepkarlığı dolayısıyla zalim ve cahildir.[151]

12323 İnsan cahildir, hususiyle bu müşkil avda, o zayıf insanın Emânet-i Kibriyâ'yı yüklenmesi bir tavşanın bir arslanı kucaklaması gibidir.

12324 O tavşan eğer arslanı görmüş ve bilmiş olsaydı nasıl kucaklardı?

12325 İnsan, kendine ve kendi canına karşı zâlimdir. Fakat ettiği öyle bir zulümdür ki adaletleri geçmiştir.

12326 İnsanın bu cehaleti, ilimlere üstad ve bu zulmü, adaletlere mürşit olmuştur.

12327 Sadr-ı Cihan baygın âşıkın elini tuttu da dedi ki: "Bu nefesi kesilmişe ben nefhedecek olursam kendine gelir.

12328 Bu ölmüş kalp, benimle hayât bulunca bana teveccüh ettiği için benim ruhum olur.

12329 Ben onu bu can ile muhteşem ve mükerrem kılarım. Benim bağışladığım can, ihsanımı ve bahşişimi görür.

12330 Nâmahrem bir Ruh, dostun yüzünü göremez. Dostun yüzünü ancak aslı onun civarında olan can görür.

12331 Lâtif olan içi, derisinden ayrılsın diye bir dosta kasap gibi üflerim."

12332 Dedi ki: "Ey belâlar yüzünden bedenini terk edip giden can, vuslat kapımızı açtık, gel gel...

12333 Ey varlığımız, yokluğuna, sarhoşluğuna sebep olan... Ey varlığı, varlığımızdan ibaret bulunan âşık!

12334 Ben şimdi sana, dilsiz, dudaksız yeniden yeniye eski sırları söylüyorum, dinle!

12335 Çünkü cismânî dudaklar bu mânevi nefesten ürker. Onun sırrı gizli ve mânevî bir ırmak kenarında; yâni Ruh-i insanîde zâhir olur.

12336 Şimdi can kulağını aç da "Allah dilediğini yapar" sırrını duymaya hazırlan." dedi.

---

[151] Ahzab Sûresi'nin 72. âyetine işarettir: *"Biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik, onlar, onu yüklenmeye yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yüklendi. O gerçekten çok zalim ve çok cahildir."*

12337 Vuslat salâsını duyunca, ölü gibi olan âşık, yavaş yavaş kımıldamaya başladı.

12338 Bir âşık topraktan aşağı değildir. Toprak bile sabâ rüzgârının cilvesi, yâni tohum saçmasıyla yokluktan başını kaldırır ve yeşil çimenle örtünür.

12339 Keza âşık nutfe suyundan bayağı değildir. O su bile (*kün*) "ol!" hitabının feyziyle güneş yanaklı Yusuf'lar doğurur.

12340 Keza âşık, havadan daha kabiliyetsiz değildir ki (*kün*) emrini alınca tavus olur, güzel güzel söz söyleyen kuş olur.

12341 Keza âşık, taştan müteşekkil dağdan daha istidatsız değildir. Zira o, Allah'ın emrini alınca bir deve doğurdu, o deveden de bir yavru doğdu.

12342 Bu misallerin hepsinden geç; o, yokluk mayası, Emr-i İlâhî ile bir âlem doğurmadı mı, hâlâ da doğurmuyor mu?

12343 Baygın âşık hareket etti ve sevinç ile yerinden fırladı. Bir iki defa dönerek secdeye kapandı.

Baygın âşıkın kendine gelmesi ve mâşûku senâ etmesi, mâşûkun şükretmesi

12344 Âşık, Sadr-ı Cihân'a hitaben dedi ki: "Ey Hakk'ın Ankâ'sı ve ruhun tavafgâhı; şükür ve hamdolsun ki Kafdağı'ndan geldik.

12345 Ey aşk kıyametinin İsrafil'i, ey aşkın mâşûku ve aşkın gönül arzusu!

12346 Bana vereceğin ilk hil'at olmak üzere, pencereme, yâni ağzıma kulağını dayamanı isterim.

12347 Kalbim tertemizdir, bu yüzden halimi bilirsin... Ey kulları yetiştiren, ey kullarına lûtuflarda bulunan sevgili, sözlerimi duy!..

12348 Ey misli olmayan Sadr-ı Cihan; yüz binlerce kerre, halimi senin dinlemen arzusuyla aklım uçuyordu.

12349 Nice zamandır sözlerimi dinlemeni, derdimi duymanı, o cana canlar katan gülüşlerini,

12350 Benim eksik, artık sözlerimi işitmeni, benim kötülükler düşünen canımın işvesini düşünüp durdum, özleyip yattım.

12351 Benim sence mâlûm olan kalp akçelerimi sağlam para gibi kabul ettin.

12352 Münasebetsiz ve mağrur bir terbiyesizin ettiği küstahlık için gösterdiğin hilm karşısında bütün hilmler bir zerre gibi kalır.

12353 Evvelâ dinle: hizmetinden ayrıldığım andan itibaren benim için ne evvel kaldı, ne âhir... Ön de gözümden kalktı, son da!...

12354 Ey muhabbetli ve şefkatli Sadr-ı Cihan! Saniyen, şunu da işit ki: çok aradımsa da sana bir ikinci bulamadım, çünkü nazîrin yoktu.

12355 Üçüncü olarak mâlûmun olsun ki senden ayrılıp uzaklaşınca "Allah üç kişinin üçüncüsüdür" demiş gibi oldum.

12356 Dördüncüsü bizim varlık tarlası, hicran ateşiyle yanalıdan beri, beşi dörtten fark edemez oldum.

12357 Her nerede, topraklar üstünde kan görürsen, hiç şüphe etme ki, bizim gözümüzden akmıştır.

12358 Sözlerim ve feryad ü figanım âdeta gök gürültüsüdür; bu ses ve inilti yeryüzüne bulutlardan yağmur yağdırmasını; yâni gözyaşımın dökülmesini istiyor.

12359 Ben söylemekle ağlamak arasında dolanıyorum. Ya ağlıyorum, ya söylüyorum; ne yapayım?

12360 Eğer söyleyecek olsam ağlayamam. Fakat, ağlayacak olsam, sana nasıl şükreder ve seni nasıl senâ edebilirim?

12361 Şahım; gözümden kalbimin kanı akıyor, bak ki gözümden neler dökülüyor?"

12362 O zayıf âşık, bunları söyledi ve ağlamaya başladı. Öyle ki onun ağlayışına aşağılık kişiler de, yüce kişiler de gözyaşı döktüler.

12363 Kalbinden öyle bir feryâd yükseldi ki, Buhara halkı onun etrafında toplandı ve halka teşkil etti.

12364 Hayran hayran söylüyor, hayran hayran ağlıyor, hayran hayran gülüyordu. Erkek, kadın, küçük, büyük onun haline hayran kalmıştı.

12365 Şehir halkı da onun gibi ağlamaya başlamış, kıyamet günü gibi erkek kadın birbirine karışmıştı.

12366 Gökyüzü, yeryüzüne: "Eğer kıyameti görmedinse, işte gör!" diyordu.

12367 Akıl, "Bu nasıl aşk ve ne haldir. Acaba onun firâkı mı daha ziyâde hayrete lâyıktır, yoksa visâli mi?" diye hayran olmuştu.

12368 Gök, o anda kıyâmetnâmeyi okumuş, saman oğrusu dedikleri kehkeşâna varıncaya kadar elbisesini yırtmıştı.

12369 İki âlem de aşka yabancıdır. Aşkta yetmiş iki türlü divanelik vardır.

12370 Aşk çok gizlidir ama hayreti aşikârdır. Ruh sultanlarının, canları bile ona hasrettir.

12371 Aşkın mezhebi, yetmiş iki milletten başkadır. Pâdişahların tahtı, onun indinde bir tahta parçasından ibarettir.

12372 Aşk sâzendesi, terennüm esnasında şunu çalar: "Bendelik bir kayıttır, efendilik de baş ağrısından ibarettir."

12373 O halde aşk nedir? Yokluk deryasıdır ki orada aklın ayağı kırıktır.

12374 Bendelik ve sultanlık malûm oldu, âşıklık ise bu iki perde ardında gizli kaldı.

12375 Keşke varlığın dili olsaydı da var olanların perdelerini kaldırsaydı.

12376 Ey varlık nefesi! O'nun hakkında ne söylesen her sözünle bil ki, O'nun üzerine bir perde daha örtmüş olursun!..

12377 Vücud sırrını idrak etmenin âfeti hâl ve kal'dir. Nitekim kanı kanla yıkamak muhaldir.

12378 Ben, Hakk'ın âşıklarının esrarına mahrem olduğum için gece gündüz bu varlık kafesi içinde O'ndan bahsederim.

12379 Ya Mevlânâ; çok mest, kendinden geçmiş ve müstağrak bir halde bulunuyorsun. Dün gece hangi tarafın üstüne yattın?

12380 Aklını başına al! Derin hakikatlerden bahsetmek sûretiyle ateşe üflüyorsun. Evvelâ sıçra ve kalk da bir mahrem ara!

12381 Dil, aşk'ın sırrından ve nâzından bahsedecek olsa gökler: "Ey setr-i lâtif olan Allah, o müstağrak âşıkın sırrını nâmahremden setret (gizle)." diye duâ ederler.

12382 Aşkı gizlemek nedir? Yün ve pamuk içinde ateş saklamak gibidir ki saklandıkça ve pamuğu artırıldıkça alev daha ziyâde meydana çıkar.

12383 Aşkın sırrını gizlemek istedikçe o: işte ben buradayım, diyerek sancak gibi başını kaldırır ve kendini gösterir.

12384 Bana inat olarak o, iki kulağımdan tutar da: "Hey sersem, beni nasıl örter ve gizlersin, ört bakalım." der!

12385 Ben de ona derim ki: "Her ne kadar coşmuş isen de, haydi git; sen can gibisin, hem aşikâr, hem de gizlisin."

12386 Aşk der ki: "Benim vücudum ten küpünde mahpustur. Ben de âşıklar meclisinde şarap gibi terennüm ederim."

12387 Ben de ona derim ki: "Bir yere rehin olmadan ve sana mestlik âfeti gelmeden evvel git."

12388 Aşk der ki: "Ben lâtif içilen kadehle akşam namazına kadar gündüzün dostuyum.

12389 Akşam gelip de benim kadehimi çalınca ona 'kadehimi geri ver, henüz benim akşamım, yâni ölümüm gelmedi' derim."

12390 Araplar şaraba (*Müdâm*) adını koymuşlardır. Çünkü şarap müptelâsı için doymak yoktur.

12391 Hakikat şarâbını aşk coşturur ve doğru sözlü, doğru özlü âşıka gizlice sâkilik eden aşktır.

12392 Allah'ın inâyetiyle aşka ulaşmayı dilersem şarap can suyudur, sürahi de beden...

12393 Allah'ın Tevfiki, şarabını arttırınca, şarabın kuvveti sürahiyi kırar.

12394 O mertebede sâkî de su kesilir, sarhoş da... Bu nasıl olur deme, doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

12395 Şaraba vuran ışık, sâkinin ışığıdır. Şarap, bu ışıkla coşar, köpürür, oynar, kuvvetlenir.

12396 Gayri, sen o şaşkına sor: Sen şarabın bu halini ne vakit gördün?

12397 Her âlimin düşünmeksizin malûmudur ki, her kaynayanın bir kaynatanı vardır. Binaenaleyh sûrî şarabı küpün içinde, aşk şarabını da gönülde kaynatan Allah'tır.

Uzun bir ayrılığa ve pek çok imtihanlara maruz kalan bir âşığın hikâyesi

12398 Bir genç, bir kadına, çılgınca âşıktı, fakat bir türlü vuslat zamanını elde edemiyordu.

12399 Kadının aşkı o gence çok eziyet ediyordu. Aşk ibtidâ âşıka neden kin bağlar?

12400 Aşk evvelden niçin kanlı ve merhametsiz olur? Haricî olan aşkın bırakıp savuşması için.

12401 O genç, kadına bir adam gönderecek olsa, giden adam, hasedinden âdeta eşkıyâ olur, vuslat yolunu vururdu.

12402 Sevgilisine bir mektup yazıp yollasa okuyan, kelimeleri yanlış okurdu.

12403 Eğer sabâ rüzgârını vefasını arz etmek üzere gönderse, rüzgâr toza dumana gark olur, kararırdı.

12404 Eğer mektubunu bir kuşun kanadına bağlayıp göndermek istese, mektubun âteşnâk ibaresinden kuşun kanadı yanardı.

12405 Çâre yollarını Allah'ın gayreti kapamış ve düşünce ordusunun sancağını kırmıştı.

12406 İlk başlarda beklemek onun derdine münâsipti. Sonra intizardan da kırıklık, usanç duydu.

12407 O genç âşık, bazen: "bu, ilâcı bulunmayan bir belâdır"; bazen de: "hayır, ruhumuzun hayâtıdır." derdi.

12408 Kâh onda bir varlık görünür, visâle çâre aramaya kalkışırdı. Kâh yokluktan meyve yerdi, yâni aczine ve kudretsizliğine hükmederek yokluk mertebesine ererdi.

12409 Bu tedbir ve tasarrufa çalışma, ona soğuk görününce, birlik çeşmesi onun hakkında cûş ve hurûş'a geldi.

12410 Gurbet kudretsizliğiyle hemhal olunca, kudretsizlik kudreti ona koştu.

12411 Onun fikir başakları samandan, kabuktan kurtuldu da, gece karanlığında gidenlere Ay gibi yol gösterici oldu.

12412 Ey sâlîk; sükût ederken lisân-ı hâl ile söyleyen ne kadar dudu vardır. Ruhen tatlı, fakat ekşi suratlı ne kadar kimseler mevcuttur.

12413 Mezarlığa git de orada bir müddet sessizce otur. Oradaki susmuş söyleyenleri gör.

12414 Lâkin onların toprağını bir görsen de, onların halleri müsavi değildir.

12415 Dirilerin de etleri ve yağları birdir. Fakat onlardan bazıları gamlı, bazıları şâd olurlar.

12416 Sen onların sözünü işitmeyince mâhiyetlerini ne bilirsin? Çünkü halleri sana gizlidir.

12417 Onların sözünden bir takım hây ve huy duyarsın; fakat yüz kat gizli olan sırlarını nasıl görür ve anlarsın?

12418 Bir olan sûretimizde bile birbirine zıt vasıflar var. Toprak da bir ama ruhlar ayrı ayrı.

12419 Bunlar gibi, sesler de, boğazdan çıkmak ve havayı dalgalandırmak itibariyle birdir. Öyle olmakla beraber, bazıları dumanlı, müessir, bazıları da nazlıdır.

12420 Muharebe meydanında atların kişnemelerini, koşuşup, uçarken kuşların cıvıltılarını duyarsın.

12421 Birisi kızgınlığından kişner, öbürü arkadaşları ile birleşme yüzünden cıvıldar. Biri derdinden bağırır, öbürü neşesinden.

12422 Fakat onların hallerini anlamaktan uzak olana o sesler hep birdir.

12423 Ağacın biri balta yarasıyla kımıldar, diğer ağaç ise seher vakti esen rüzgârla sallanır.

12424 Bu arda kalası tencere yüzünden çok yanıldım. Çünkü kapağı kapalı kaynıyor.

12425 Herkesin kaynayışı sana gel der. Fakat o kaynayışın sâdık olanı ve mürâî olanı vardır.

12426 Eğer insanları yüzünden tanıyan gözlerin yoksa, git de, kokudan anlayan bir dimağ elde et.

12427 Öyle bir dimağ ki hakikat gülşeninde dolaşır. Yâkubların gözünü bile o dimağ parlatır.

12428 Oğul; Buhârâ'dan uzak kaldık, yâni Buhârâlı âşıkın kıssasını geciktirdik. Artık o yüreği yaralı âşıkın ahvâlini söyle.

Âşıkın mâşûkunu bulması, bir şeyi arayanın onu mutlaka bulacağının beyânı

12429 O genç, yedi sene sevgilisini bulmak için çâre aramış, vuslat hayâliyle kendisi hayâl gibi olmuştu.

12430 Allah'ın inâyet ve hidâyeti gölgesi, kulun başı üstündedir. Bir şeyi arayan o sayede bulur.

12431 Hazreti Peygamber buyurmuştur ki: "Bir kapıyı çalınca o kapıdan bir baş zuhur eder."

12432 Bir kimsenin mahallesi kenarında otururbut nihayet o kimsenin yüzünü görürsün.

12433 Her gün kuyudan bir parça toprak kazarsan akıbet temiz suya erişirsin.

12434 Sen tasdik etmesen de cümle âlem bunu bilir ki: her ne ekersen günün birinde o ektiğini biçersin.

12435 Çakmak taşını demire vurunca kıvılcım sıçramaması olur mu? Olsa bile nadiren vâki olur.

12436 Bir adamın bahtı yaver olmaz, bir adamın nasibinde kurtuluş bulunmazsa o adam, ancak nadir olan şeylere bakar.

12437 Filân kimse ekin ekti de mahsûl almadı, filân kimse de sedef buldu, fakat içinde inci yoktu.

12438 Keza Bel'am bin Bâûr ile şeytâna ettikleri dînî ibâdetlerden fayda gelmedi der de,

12439 Yüz binlerce peygamber ve evliyanın ibâdetle yararlandıkları o suizan sahibinin hatırına gelmez.

12440 O suizan sahibi Bel'am ile şeytanın kötü akıbetini hüccet tutar ki onların kalbine zulmet getirir. Bedbahtlık, onun kalbinde zulmetten başka ne hâsıl eder?

12441 Çok kimse var ki sevinçle ekmek yerken o ekmek boğazında kalır da ölümüne sebep olur.

12442 O halde ey bedbaht kimse! Sen de o boğazında ekmek kalıp da boğulan kimse gibi tıkanıp ölmemek için ekmek yeme...

12443 Yüz binlerce halk ekmek yer, onunla can besleyip kuvvet bulur.

12444 Eğer o idrakten mahrum budala oğlu değilsen böyle nâdir vukûâta neden düşüp bağlandın?

12445 Bu Dünya Güneş'in ziyası ve Ay'ın nur'u ile münevver iken, nâdiren zuhur eden vakalara bağlanan kimse, o Dünya'yı bırakmış da başını kuyuya sokmuş.

12446 "Eğer Dünya'da Güneş ve Ay varsa aydınlık nerededir?" deyip duran ey denî kimse, başını kuyudan çıkar da etrafına bak!

12447 Bütün Dünya... doğu, batı o nurla nurlanmıştır. Fakat, sen kuyuda bulunduğun için o nur, seni aydınlatmıyor.

12448 Kuyuyu terk et de bağlar bahçeler tarafına git, bu hususta inat edip durma ki inat ve cidal uğursuzdur.

12449 Aklını başına al da: "Filân kimse filân sene ekin ekmişti. Lâkin ekinini çekirge yedi.

12450 O halde ben niçin ekeyim, çekirge tehlikesi vardır. Niçin elimdeki bu gıdayı böyle tehlikeli bir işe serpeyim?" deme.

12451 Ekin ekmeyi, yâni tâât ve ibâdâtta bulunmayı terk etmeyen kimse, senin vehmin ve tembelliğine rağmen anbârını, yâni amel defterinin sevap hanesini doldurur.

12452 O genç âşık da, ümitle bir kapıyı çalıp duruyordu; nihayet bir gün sevdiğiyle halvet oldu ve vuslata erdi.

12453 O âşık, bekçinin korkusundan gece vakti bir bağa girmiş, sevgilisini orada mum ve kandil gibi ziya verir bir halde bulmuştu.

12454 O âşık, müsebbibü'l-esbâb olan Cenâb-ı Hakk'a hamd ederek dedi ki: "Yârabbi, sen bekçiye rahmet et."

12455 Yine o genç âşık diyordu ki: "İlâhî; sen anlaşılmaz sebepler yaratmışsın, beni cehennem kapısından cennete götürmüşsün.

12456 Benim bir dikeni bile hor, hakîr tutmamaklığım için bu bekçi işini sebep kılmışsın."

12457 Allah, ayağı kırılmış olana kanat verir, kuyunun dibinden de bir kurtuluş kapısı açar.

12458 Ey kulum, sen kendinin ağaç üstünde, yahut kuyu dibinde kaldığına bakma. Benim lûtuf ve keremime bak ki hidâyet ve necat yolunu açan benim.

12459 Ey birader; hikâyenin alt tarafını anlamak istersen Mesnevî'nin dördüncü cildinde ara.

Üçüncü Cildin Sonu

Mesnevî-i Şerif

4. CİLT

12460 Beni mahzun eden şey dolayısıyla, hafif hafif esen rüzgârın serinliğinden oyalanmak için uyumuştum.

12461 Meşelikte bir dal üzerinde bir güvercinin güzel terennümle ağlaması ile beni çağırıncaya kadar dalakalmıştım.

12462 O ağlamaya başlamadan ben, aşkımdan, Suada'ya sevgimden feryad edip ağlamaya başlasaydım pişman olmaz, teselli bulurdum.

12463 Lâkin, o benden evvel ağladı da, beni de ağlattı. Ve dedim ki: Fazilet, bu işte önayak olanındır.

12464 Ey Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin; sen öyle bir zatsın ki senin nurun ile Mesnevî yükseklikte, kameri geçmiştir.

12465 Ey kendisinden birçok şey umulan Hüsâmeddin; senin âlî himmetinin onu nerelere kadar götüreceğini Allah bilir.

12466 Bu Mesnevî'nin boynundan bağlamışsın, onu bildiğin bir tarafa çekip götürüyorsun.

12467 Mesnevî koşup gitmekte, çeken ise gizli... Fakat gizliliği, basar-ı basireti olmayan bir gafile karşıdır.

12468 Mesnevî'nin başlangıcı sen olduğun için, eğer uzayıp giderse, onu uzatan yine sensin.

12469 Sen böyle isteyince, Allah da öyle ister. Çünkü Hak Teâlâ takva sahiplerinin arzusunu verir.

12470 Önce sen, varlığını Allah'a verdin... Mükâfat olarak da Allah varlığını sana verdi...

12471 Mesnevî, sana binlerce kere müteşekkirdir, sana duâlar etmek için avuçlarını açmıştır.

12472 Çünkü şükredene nimetin ziyâdeliği vadedilmiştir. Nitekim secdenin mükâfatı, Kurbiyet-i İlâhiyedir.

12473 Halikımız: "*Secde et ve yakınlaş!*[1]" buyurmuş, bedenlerimizin secde etmesi ruhlarımızın Allah'a yaklaşmasına sebep olmuştur.

12474 Eğer Mesnevî devam edip ziyadeleşiyorsa, bu yüzden ziyadeleşiyor ve uzuyor. Yoksa hây u huyla değil.

12475 Biz seninle üzüm asmasının yazdan hoşlandığı gibi hoşuz. Hükmün cârîdir. Sen Mesnevî'yi çek, götür; biz de çekip uzatalım.

12476 Ey "sabır, varlığın anahtarıdır" sırrının mümessili ve emîri olan Hüsâmeddin; bu beyitler kervanını Hacca kadar çek götür.

12477 Hac bir evi, (yâni Beytullah'ı) ziyaret etmektir. Evin sahibini ziyaret ise erliktir.

12478 Ey Hüsâmeddin; sen bir güneşsin, onun için sana ziya dedim. Bu iki söz, Husam ve Ziya, senin vasıflarındır.

12479 Bu Hüsâm ile ziyanın ikisi da birdir. Çünkü güneşin şuâları ziyadan olur.

12480 Babalık; Kur'an, güneş için (ziya), ay için de (nur) dedi. Buna dikkat et.

12481 Nur kamer'e, ziya da Güneş'e âittir. Bunu Kur'ân'dan oku.

12482 Güneş, aydan daha büyük ve yükselidir. O hâlde mertebe ve derece itibariyle ziyayı nurdan efdal ve parlak bil.

12483 Çok kimse ayın nurunda hakikat yolunu göremedi. Fakat güneş doğunca o yol aydınlandı ve lâyıkıyla göründü.

12484 Güneş alınacak ve satılacak şeyleri, daha iyi gösterir. Onun için çarşılar, pazarlar gündüz açılır ve kurulur.

12485 Tâ ki paranın sahtesi ve sağlamı iyice görülsün; tâ ki alışveriş, aldatmak ve aldanmaktan uzaklaşsın.

12486 Tâ ki güneşin nuru zemine kâmil olarak aksetsin de ticâret erbabına "*rahmeten lilâlemîn*" olsun.

12487 Lâkin güneş, kalp akçenin ve kalpazanın şiddetli düşmanıdır. Çünkü onun aydınlığıyla kalp akçe geçmez olur.

12488 O hâlde kalp para, sarrafın can düşmanıdır. Nitekim köpek de derviş düşmanıdır.

12489 Peygamberler, düşmanlar ve kâfirlerle uğraşır, melekler de "Ya Rabbî selâmet ver" diye duâ ederler.

---

[1] Alak Sûresi'nin 19. âyetinden. "*Sakın onu dinleme de (Rabbine) secde et ve yakınlaş.*"

12490 İlâhi nurlu bir kandil gibi olan bu peygamberleri, hırsızların üflemelerinden uzak ve mahfuz bulundur!

12491 Hırsız da kalp akçe ve kalpazan da aydınlık düşmanıdır. Ey feryad edenin feryadına yetişen Allah, bize imdad et.

12492 Ey Hüsâmeddin; güneş dördüncü kat gökten doğarak âlemi aydınlatır. Mânevî bir güneş olan sen de Mesnevî'nin dördüncü defterini tenvir et.

12493 Güneş gibi bu dördüncü cilde nur saç ki, beldeler ve memleketlerde parlak görünsün.

12494 Her kim Mesnevî'yi masal diye okursa onun için masaldır. Her kim de kendisinin halini bu kitapta görürse o kimse merttir.

12495 Mesnevî, Nil suyu gibidir: Kıptîlere kan görünmüştür. Mûsâ'nın kavmine O, kan değil, sudur.[2]

12496 Bu sözün, (yâni Mesnevî'nin) düşmanı olanın, baş aşağı olarak cehenneme yuvarlandığı senin nazarında temsil edildi.

12497 Ey Hüsâmeddin o münkirin hâlini gördün... Hak, sana, onun inkârının cevap ve cezasını gösterdi.

12498 Ey Hüsâmeddin; senin gaybı gören gözün gayb gibi üstâddır. Bu görüş ve diriliş dünyadan eksik olmasın.

12499 Tamamıyla bizim hâlimizi bildiren şu hikâyeyi burada tamamlarsan münâsiptir.

12500 İnsan olanlar için, olmayanları bırak; (yâni Mesnevî'yi okuyup dinleyip feyz alanlar için münkirlerini bırak da) hikâyeyi sonuna getir ve bitir.

12501 Bu hikâye üçüncü ciltte tamam olmadıysa bu dördüncü ciltte onu ikmâl eyle!

Bekçiden kaçıp bilmediği bir bağa giren ve sevgilisini orada bulan âşık hikâyesinin tamamı

12502 O adamın, bekçiden korkup bağa at sürdüğünü anlatıyorduk.

12503 Bu gencin âşık olup, sekiz seneden beri gam ve kederini çektiği güzel, meğer bu bağın içinde imiş.

[2] Hazreti Mûsâ'nın davetini kabul etmeyen Firavun ile Mısırlıların uğradıkları felaketlerden biri de Nil suyunun onlara kan görünmesi, Beni İsrail'in ise berrak su olarak içmesiydi.

12504 Halbuki onun gölgesini bile görmeye imkân bulamıyordu. Sâde Ankâ gibi adını işitiyordu.

12505 O âşık, o sevgiliyi, hükm-ü kaza ile ona gönlünü kaptırdığı mülakattan evvel görmemişti.

12506 Ondan sonra ne kadar çalıştı çabaladı ise, o huysuz sevgili bir türlü fırsat vermemiş ve kendisini göstermemişti.

12507 Ne yalvarmanın bir çâresi olmuştu, ne mal, mülk vermenin... O fidan sevgilinin gözü toktu, tamahı yoktu!

12508 Allah her sanata ve talep edilen her şeye âşık olan kişinin dudağını, ilk önce o şeye dokundurur, ona o lezzeti tattırır.

12509 Âşıklar o belâ ile, (yâni ağızlarına tattırılan o lezzetle) matlûbu aramaya başlayınca kaza-yı İlâhî her gün ayaklarına bir bağ vurur ve önlerine bir tuzak çıkarır.

12510 Allah, o âşıkı talep ve aramaya düşürünce, matlûbun mehrini getir diye ona vuslat kapısını kapar.

12511 Talip ve âşık olanlar, duydukları koku dolayısıyla dönerler, dolaşırlar, her an ümitvar ve nevmid[3] olurlar.

12512 Herkesin bir gün kendisine açılmış olan kapıdan bir menfaat ve istifade ümidi vardır.

12513 Sonra ümit kapısını kaparlar da kapıya müteveccih olan o talip, maksûdu aramak için koşar durur.

12514 O genç de o bağa girince ansızın ayağı define çukuruna batmış gibi oldu.

12515 Cenâb-ı Hak, o gencin gece vakti bağa girmesine bekçi korkusunu sebep kılmıştı.

12516 Yine o bekçiyi bağın içinden geçen dere kenarında, elinde kandil ile yüzüğünü arayan sevgiliyi görmesine vesile etmişti.

12517 O anda zevk ve şevkinden Allah'a şükürler ederek, bekçiye hayır duâlarda bulunmaya başladı.

12518 "İlâhî; ben kaçışımla bekçiyi ziyana soktum, sen ona ivaz olan birkaç altın ve gümüş ihsan et!

12519 Onu, kötü kişilerin şerrinden kurtar... Ben nasıl mesrur isem onu da şâd eyle!

12520 Onu dünya ve ahirette mesud eyle, kötülükten ve köpeklikten kurtar.

[3] Nevmid: Ümitsiz, me'yus.

12521 Yarabbi; vakıa o kötü kişinin huyu, halka belâ gelmesini istemektir."

12522 O, (pâdişah, Müslümanları suçlayıp mahkûm etti) diye haber gelse sevinir, âdeta kabına sığmayacak hale gelir.

12523 Yok, eğer, (pâdişah, merhamet ederek o cezayı cömertliğiyle Müslümanlardan bağışladı) diye haber gelse.

12524 Bu haberden, onun canına yüzlerce matem vâkî olur. Zâlimlerin daha böyle yüzlerce bedbahtlığı vardır.

12525 O genç yine de, bekçiye duâ etti, çünkü o zâlimden kendisine böyle bir rahmet isabet etmişti.

12526 Bekçi herkese zehir iken, ona panzehir olmuştu; Zira onun sevgilisine kavuşmasına sebep teşkil eylemişti.

12527 Dünyada mutlak olarak kötülük yoktur. Bilmiş ol ki kötülük nisbet itibariyledir.

12528 Zamanede hiçbir zehir ve şeker yoktur ki birine ayak, diğerine ayak bağı olmasın.

12529 Bir şey, birine ayak, diğerine ayak bağı; yine bir şey birine zehir, diğerine şeker gibi olur.

12530 Yılanların zehri yılana hayattır, insana ise ölüm olur.

12531 Deniz, su mahlukatına bağ gibi olur, fakat karada yaşayanlara ölümdür.

12532 Ey hüner sahibi; bu nisbeti birden bine kadar böylece say.

12533 Zeyd, birine göre şeytan, diğer bir şahsa göre ise sultan olur.

12534 O; "Zeyd sıddik ve sünnidir" der; bu ise: "Zeyd, gâvurdur, katli vâciptir" der.

12535 Zeyd bir kimsedir ama, biri için cennet gibidir, başkaları için de mazarrat ve ziyan gibidir.

12536 Zeyd'in sana karşı şeker gibi olmasını istersen, ona, onu sevenlerin gözüyle bak.

12537 Bir güzele kendi gözünle bakma. Matlûba talipleri gözüyle bak.

12538 Sen, o güzel gözüyle bakmaktan kendi gözünü kapa da, onun âşıklarından ariyet bir göz al.

12539 Ve hattâ gözü ve bakışı o güzelin kendisinden al da, onun yüzüne onun gözüyle bak.

12540 Ki ona bakmak için doymaktan ve usanmaktan emin olasın. Bundan dolayı Resûl-i Ekrem: "Bir kimse Allah için olursa, Allah da onun için olur" buyurmuştur.

12541 Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: "Bana nafile ibâdetlerle yaklaşan kulumun gözü, eli ve kalbi ben olurum da onun ikbâl ve saâdeti, talihsizlik ve felâketten kurtulur[4]."

12542 Ne olursa olsun, mekruh olan bir şey bile olsa sevgilinin tarafına delil olursa, o şey sevimlidir ve dosttur.

Her vaaza başlayışında zalimlere, merhametsiz ve itikatsızlara duâ eden vaizin hikâyesi

12543 Bir vaiz, kürsüye çıkınca yol kesici eşkıyaya duâ ederdi.

12544 Elini kaldırır: "Ya Rabbî, kötülere, müfsidlere, isyancılara merhamet eyle." derdi.

12545 "Hayır sahipleri ile istihza edenleri, kalben inkâr eyleyenler ve manastırda oturanları mağfiret buyur." derdi.

12546 O, temiz kişilere ve habislerden başkasına duâ etmezdi.

12547 Ona dediler ki: "Senin bu hareketin âdet değildir. Sapıklara duâ etmek mürüvvet değildir."

12548 Vâiz cevap verdi ki: "Ben onlardan iyilik gördüğüm için haklarında duâ etmeyi adet edinmişimdir.

12549 Bana karşı o kadar kötülük ve zulümde bulundular ki, beni şerden hayra attılar.

12550 Ben ne vakit dünyaya meyi etsem, onlardan bir dayak yedim ve bir yara aldım.

12551 Onların açtıkları yaradan Cânib-i İlâhî'ye sığınırdım. O kurt gibi olan zalimler beni yola getirirlerdi.

12552 Ey âkil kimse; onlar benim salâhıma sebep oldukları için haklarında duâ etmek bana vâciptir."

12553 Bir kul, derdinden, yarasından Cenâb-ı Hakk'a tazarru'da bulunur, hastalığından yüzlerce şikâyet eder.

12554 Cenâb-ı Hak buyurur ki: "Hastalık, dert, seni yalvarttı ve doğrulttu.

12555 Sen, seni bizim kapımızdan tard ettiren ve uzaklaştıran nimetten şikâyet et."

---

[4] Bu beyitte bir Hadis-i Kudsî'ye işaret vardır: "*Kulum farzlardan başka nâfile ibadetlerle bana öyle yaklaşır ki ben onun gözü olurum benimle görür, kulağı olurum benimle işitir, eli olurum benimle iş görür.*"

12556 Hakikatte her düşman, senin ilâcın ve iksirindir; senin rızanı arayan bir dostundur.

12557 Onun şerrinden ve zulmünden tenhâlara kaçar, Allah'ın lûtfundan yardım dilersin.

12558 Ve yine hakikatte, dostların, düşmanlarındır ki seni meşgul ederek Huzûr-u İlâhîden uzaklaştırırlar.

12559 Meselâ adına porsuk denilen bir hayvan vardır ki, dayak yedikçe şişmanlar, semirir.

12560 Ona değnekle vurulunca iyi olur ve değnek darbesiyle şişmanlar.

12561 Mü'minin canı da porsuk gibidir. Hastalık ve yaralı olmak gibi meşakkatlerle kuvvetlenir, semirir.

12562 Bu sebepten peygamberlerin mihnet ve meşakkati, cihan halkının hepsinden ziyâdedir.

12563 Hayvan derisi, terbiye gördüğü esnada belâ çeker, Taif sahtiyanı[5] gibi hoş ve lâtif olur.

12564 Eğer debbağ, (deri terbiye eden) acı ve keskin ilâçları sürmeseydi o deri kokmuş, nahoş ve nâpâk bir halde kalırdı.

12565 İnsanı, tabaklanmamış deri gibi rutubetten kokmuş, çirkinleşmiş ve ağırlaşmış bil de.

12566 Ey sâlik; ona acı ve keskin maddeleri sür ve bir çok ovala ki temizlensin ve letâfet peyda etsin.

12567 Buna kudretin yoksa, dileğin olmaksızın, Cenâb-ı Hakk'ın sana mihnet ve meşakkat vermesine razı ol.

12568 Çünkü Dost'tan gelen belâ, sizi temizler... Onun ilmi, sizin tedbirinizin fevkindedir.

12569 Belâya uğrayan kimse onda safâ görecek olursa o belâ ona hoş gelir. Nitekim bir hasta, faydasını görecek olursa acı bir ilâcı tatlı bulur.

12570 Mağlûbiyet içinde kendisini galip görür ve; "Ey benim itimad ettiklerim, beni öldürün", der.

12571 Bu kötü kişi de başkasına fayda verdi ama, kendi hakkında merdut bir adam kesildi.

12572 İmandan gelen merhamet ondan zail olmuş, şeytanî bir kin, ona sarılmıştır.

---

[5] Sahtiyan: İşlenmiş, tabaklanmış, sepilenmiş ve cilalanmış deri.

12573 O zâlim kimse hışm, gazap ve kindarlık tezgâhı olmuştur. Ey salik; dalâlet ve küfrün aslı kindarlık olduğunu bil!

Birisinin Hazreti İsa (a.s.)'dan: "Ya Ruhullah; varlık âleminde en güç şey nedir?" diye sorması

12574 Aklı başında biri, Hz. İsa'ya; "Varlık âleminde her şeyden güç nedir?" diye sordu.

12575 Hz. İsa dedi ki: "Ey can, en güç şey Allah'ın gazabıdır. Çünkü ondan bizim gibi cehennem de titrer."

12576 Sual sahibi: "Allah'ın gazabından nasıl aman bulmalı?" deyince İsa şöyle cevap verdi: "Gazaba geldiğin zaman, kızgınlığını yenmekle " diye cevap verdi.

12577 Zalimler bu gazabın madeni olmuşlardır, hattâ onların çirkin hiddeti canavarları geçmiştir.

12578 O zalimin Rahmeti İlâhiye'den nasıl ümidi olur? Meğer ki o hünersiz, marifetsiz zalim, o sıfatı terk eylesin.

12579 Her ne kadar onların vücudu âleme lazımsa da bunu söylemek onları dalâlete düşürmek olur.

12580 Vücuttaki fazla suyun atılması için dünyada idrar da zarurîdir. Fakat o idrar, akar ve temiz su değildir.

Âşıkın hiddeti ve mâşukunun ona haykırması

12581 O ahmak âşık, sevgiliyi yalnız görünce çabucak onu kucaklamaya ve öpmeye kalkıştı.

12582 Sevgilisi ona heybetle: "Küstahlık etme, edebini takın, aklını başına al." diye haykırdı.

12583 Âşık dedi ki: "Burası tenha bir yer, etrafta kimse yok. Su hazır, benim gibi bir susamış da mevcut.

12584 Burada rüzgârdan başka kımıldayan yok. Mevcut olan kim? O hâlde beni men etmeden maksat nedir?"

12585 Sevgili dedi ki: "Hey budala; meğer sen deliymişsin. Akıllı olanlardan işitmedin mi ki.

12586 Rüzgârı esiyor gördün mü bil ki onu kımıldatan ve hareket ettiren bir kuvvet vardır.

12587 Allah'ın tasarrufu ve yelpazesi, o rüzgâra dokunur ve onu kımıldatır.

12588 Meselâ bizim hükmümüzde olan ehemmiyetsiz ve cüz'i bir rüzgâr bile yelpazeyi sallamayınca hareket etmez.

12589 Hey budala adam, bu rüzgâr bile sen ve yelpaze olmaksızın meydana gelmez.

12590 Dudakta bulunan nefes rüzgârının hareketi de ruhun ve bedenin emrine tâbidir.

12591 O nefesle bazen birisini över, birisine haber yollarsın; bazen da birini kınar, aleyhinde bulunur, söversin.

12592 O halde diğer rüzgârların halini de buna kıyas et. Zira akıllı olanlar cüz'den küll'ü görürler.

12593 Allah, rüzgârı gâh bahar rüzgârı yapar; gah kışın onu, bu güzellikten soyar, ayırır.

12594 Âd kavmine o rüzgârı kasırga, Hud (A.S.)'a da lâtif kokulu bir nesim yapar.

12595 Allah, bir rüzgârı sam yeli yapar; sabâ rüzgârının da esmesini mübarek kılar.

12596 Her rüzgârı ona kıyas edesin diye Cenâb-ı Hak, sana da bir nefes yeli verdi.

12597 Nefes lûtufsuz ve kahırsız söz haline gelmez. Bu söz ise bir bölük halka baldır, bir bölüğüne zehir!

12598 Yelpaze, bir kimsenin rahatı için sallanır. Fakat o sallanış, sinekle sivrisinek için kahır olur.

12599 O halde Allah'ın takdiri yelpazesi nasıl olur da imtihan ve ibtilâ ile dolu olmaz.

12600 Mademki nefes veya yelpaze rüzgârı bile ya bir şeyi bozmak, ya bir şeyi düzene koymak için esmekte.

12601 Bu şimal, sabâ ve cenup rüzgârları, lûtuf ve ihsandan nasıl uzak bulunur?

12602 Bir ambardan alınmış bir avuç buğdayı gör ve o ambardaki buğdayların hepsinin o avuçtaki gibi olduğunu anla.

12603 Bütün rüzgârlar, gökteki rüzgâr burcundan, Allah'ın irâdesi yelpazesi olmayınca nasıl eser?

12604 Harman başında dane savurmak için, çiftçiler Hak'tan rüzgâr isterler.

12605 Evet buğday samandan ayrılsın da ya ambara, yahut çukura konulsun diye rüzgâr isterler.

12606 Rüzgârın esmesi gecikirse bütün çiftçilerin Hakk'a yalvardıklarını ve duâ ettiklerini görürsün.

12607 Doğum zamanı da böyledir. O doğum yeli, o doğum sancısı gelmezse, eyvahlar olsun, aman yarabbî diye sesler gelir.

12608 Eğer rüzgârı Allah'ın sevk ettiğini insanlar bilmeseler, ona niçin yalvarsınlar.

12609 Gemide olanlar da muvafık rüzgâr isterler, cümlesi o rüzgârı, Allah'tan dilerler.

12610 Bunun gibi, yelden olan diş ağrılarının def'ini de, yana yakıla, tam bir itikatla Allah'tan istersin.

12611 Askerler de: "Ya Rabbi bize zafer rüzgârı estir" diye Allah'a yalvarırlar.

12612 Kadınlar, doğum gecikince, her Aziz'den muska isterler.

12613 O halde rüzgârı gönderenin Rabbülâlemin olduğunu herkes yakinen bilir.

12614 Şu halde her aklı erenin yakînen malûmudur ki, her hareket edenin bir hareket ettiricisi vardır.

12615 Eğer sen o hareket ettiriciyi gözünle görmüyorsan, eserinin zâhir olmasıyla onu anla.

12616 Ceset can ile kımıldadığı halde sen canı görmüyorsun, lâkin cesedin kımıldamasından canın mevcudiyetini bil."

12617 O âşık dedi ki: "Ben edep hususunda budala isem de vefada ve istekte anlayışlıyım."

12618 Sevgili dedi ki: "Eğer şu görünen hareket, edebe riayetse artık ötesini sen daha iyi bilirsin!

12619 Edep bu ise, o henüz görünmeyen huyların, mutlaka bundan beter olacağını yakinen ve görmüş gibi anladık.

12620 Bu testiden ne sızmış ise bundan sonra da şüphe yok, aynı şey ayni tarzda sızıp duracak."

Karısını yabancı biriyle bulan sofi

12621 Bir sofi gündüzün evine geldi. Ev bir kapılı idi, yâni savuşacak bir yeri yoktu. Karısı bir ayakkabı dikicisi ile beraberdi.

12622 Kadın, nefsinin hilelerine uymuş, âşıkı olan bir ayakkabıcı ile buluşmuştu.

12623 Kuşluk vakti sofi gelip de hızlı hızlı kapıyı çalınca ikisi de şaşırdılar. Çünkü ne çare, ne de savuşacak yer vardı.

12624 Sofinin o zaman dükkândan eve gelmek hiç âdeti değildi.

12625 Karısının hıyanetinden şüphelenmiş ve korkmuş olan sofi, o gün kasden vakitsiz olarak eve dönmüştü.

12626 Onun hiçbir vakit işini bırakıp da eve gelmeyişine kadın itimad etmişti.

12627 Onun bu itimad ve kıyâsı kaza tesiriyle doğru çıkmadı. Allah suçları örter, ama lâyık olan cezayı da verir.

12628 Bir kötülük edince kork ve emin olma. Zira o kötülük bir tohumdur ki Allah onu yetiştirir, meydana çıkarır.

Ömer (R.A.) devrindeki hırsızın hikâyesi

12629 Hz. Ömer'in hilâfeti devrinde o Emirü'l-Mü'minîn, bir hırsızı cellat ve memurlarına verdi.

12630 Hırsız: "Ey bu ülkenin emiri, cürmüm ilk defadır beni affet." diye haykırdı.

12631 Ömer dedi ki: "Haşa Cenâb-ı Hak birinci defada bir cürmün cezası için kahır yağdırmaz.

12632 Allah, fazlını göstermek için defalarca bir cürmü örter de, sonunda adlini göstermek için suçluyu cezalandırır.

12633 Böylece, bu iki sıfatının da meydana çıkmasını, lutfunun müjdeleyici, kahrının da korkutucu olmasını diler."

12634 Kadında bu kötülüğü birkaç defa yapmıştı Hadise kolayca geçtiği için, ona kolay görünmüştü.

12635 Ayağı gevşek olan aklı bilmiyordu ki testi, her vakit dereden sağlam dönmez.

12636 Fakat bu defa kazâ-yı İlâhî onu öyle müşkil bar hâle getirdi ki, münâfığı ansızın ölüm nasıl yakalarsa, o hale gelmişti.

12637 Münafığa âni ölüm gelince, onun için, ne kurtuluş yolu, ne kurtaracak bir arkadaş, ne de aman vardır. Can alıcı melek ise onun ruhuna el uzatmıştır.

12638 İşte kadın da o cefâ odasında, dostu ile belâlara uğramış, öylece âdeta kuruyup kalmış idi.

12639 Sofî, kalbinden onlara dedi ki: "Ey kâfirler, sizden intikam alacağım, lâkin sabreyleyim.

12640 Şimdilik, bilmiyormuş gibi davranayım da, bu çıngırağı her kulak işitmesin.

12641 Hak yolundaki er de, sizden gizlice ve verem hastalığı gibi intikam alır.

12642 Verem hastası, buz gibi, her an erir; fakat o her vakit kendini iyi zanneder.

12643 Hâni, (sırtlan nerede?) diye aranırlar da sırtlan bu söze inanır, bu sûretle tutulur, avlanır ya![6]

12644 O kadının evinde gizli bir yer, mağara, dehliz ve yukarı çıkacak bir yol yoktu.

12645 O evde ne oynaşını saklayacak bir tandır, ne de onu örtebilecek bir çuval vardı.

12646 Orası kıyametin geniş ve düz sahası gibi idi ki ne çukuru, ne tepesi, ne de kaçacak bir yeri bulunuyordu.

12647 Cenâb-ı Hak, o darlık ve sıkıntı yeri olan mahşer meydanı için "*Orada ne bir çukur, ne de bir tümsek göreceksin.*[7]" buyurmuştur.

Kadının, hileye sapıp sevgilisine çarşaf giydirmesi ve Allah'ın: "Sizin hileniz pek büyüktür" hükmünce kocasını kandırmak için bahanelere başvurması

12648 Kadın, çarşafını oynaşının üstüne attı, herifi kadın kılığına soktuktan sonra kapıyı açtı.

12649 Çarşafın altında herif, apaçık rüsvay olmuş, görünüp durmakta idi. Oluk üstündeki deve gibi aşikâr bir halde bulunuyordu.

12650 Sofi taaccübünden dedi ki: "Bu nedir, ben asla görmemiştim, bu kimdir?"

12651 Karı dedi ki: "Şehrin ileri gelenlerinden bir hanımdır. Mal ve ikbâlden nasibi vardır.

12652 Yabancı biri gelip de ansızın ve câhilcesine içeri girmesin diye kapıyı kapamıştım."

12653 Sofi dedi ki: "Hanımın istediği hizmet nedir? Söyle de şükür ve minnet beklemeksizin ifâsına çalışayım."

12654 Kadın dedi ki: "Bizimle akraba olmak istiyor. Zâhiren iyi bir hanımdır, içinin nasıl olduğunu Allah bilir.

---

[6] Derler ki, sırtlan avcıları sırtlanı görünce görmüyorlarmış gibi davranırlar ve "Sırtlan nerede, göremiyoruz?" derlermiş. Sırtlan da beni görmüyorlar diye aldanır, kaçmaz ve yakalanırmış.

[7] Tâhâ Sûresi'nin 107. âyeti.

12655 Kızımızı habersizce görmek istemişti. Kız ise tesadüfen mektebtedir.

12656 Fakat, 'ister un olsun, ister kepek... Ben onu candan, gönülden gelinliğe kabul edeceğim.' dedi.

12657 Bir oğlu var ki şehirde bir misli yok. Güzel, zeki, çevik ve kâtiptir."

12658 Sofi dedi ki: "Biz fakiriz, zaifiz, mal itibariyle noksanız. Hanımın ailesi ise mal ve mülk sahibidir.

12659 İzdivaçta eşitlik şarttır. Kapı kanadının biri ağaçtan, biri fil dişinden olur mu?

12660 Nikâhta, iki çiftin birbirine denk olması şarttır. Yoksa iş bozulur, geçim olmaz."

Kadının: "Hanım çeyiz derdinde değildir. Onun muradı kızın kapalı ve namuslu olmasıdır." demesi, sofinin de üstü kapalı cevap vermesi

12661 Kadın dedi ki: "Ben bu gibi özürlerimizi söyledim. Ama o, 'Ben çeyiz arayanlardan değilim.

12662 Bizim emelimiz, kapalılık, iffet ve salâh-ı hâldir ki iki âlemdeki kurtuluş bunlarla olur.' dedi."

12663 Sofi, tekrar, fakr u zaruret özrünü söyledi ve bu hâl gizli kalmasın diye tekrarladı.

12664 Kadın dedi ki: "Ben de tekrar söyledim, çeyizimiz olmadığını iyice anlattım.

12665 Hanım dedi ki: 'Benim muradım iffet, sizden aradığım da doğruluk ve himmettir."

12666 Sofî dedi ki: "Hakikaten bizim malımızı ve çeyizimizi, aşikâr olanı, gizli bulunanı o gördü ve görüyor.

12667 Bir kişinin barınabileceği kadar dar bir evimiz var ki orada bir iğne bile gizli kalamaz.

12668 Sonra mestûriyetimizi, iffetimizi, zühdü salâhımızı o bizden daha iyi bilmektedir.

12669 O, kapalılığımızı, önünde de sonunda da, başında da, nihayetinde de bizden iyi bilir, bizden daha iyi görür.

12670 Kızımız zâhiren çeyizsiz ve câriyesizdir. Fakat salâh ve iffeti hakikaten bilir.

12671 Kızımızın mestûriyetini babasının açıklaması şart değildir. Ondaki mestûriyet, aydınlık bir gün gibi açıktır."

12672 Hata ve kabahat meydana çıkınca, fazla lâf etmeyesin diye bu hikâyeyi söyledim.

12673 Ey fazla dâvâlı, iffet ve istikamet iddialı! Senin de içtihat ve itikadın böyledir.

12674 Sofinin karısı gibi sen hain olmuşsun, hilekârlıkla mekr tuzağı kurmuşsun.

12675 Yüzü yıkanmamış, pis kişiler için çene çalıyor, salâh ve takva izharına çalışıyorsun. Bunu yaparken de kendi Hâlik'ından utanmıyorsun.

Allah'ın kendisi için Semi', Basîr ve Alîm demekteki muradı

12676 Rü'yet ve müşahedesi, her an sana korkutucu olsun diye Allah kendinin (Basîr[8]) olduğunu söyledi.

12677 Çirkin sözlerden dudağını bağlayasın, diye Allah, kendisine (Semi'[9]) dedi

12678 Allah'ın bildiği korkusuyla bir fesat çıkarmayasın diye, Cenâb-ı Hak kendisinin (Alîm) olduğunu haber verdi.

12679 Fakat bu isimler, meselâ bir zenciye kâfur adının verildiği gibi Cenâb-ı Hakk'a konmuş isimler değildir.

12680 Allah'ın isimleri, sıfattan türeme, sıfattan meydana gelmedir. Allah'ın sıfatları ise kadimdir, evveli yoktur. İllet-i ûlâ misâli gibi sakın değildir.

12681 Öyle olmasaydı sağıra (duyan), köre (ziya) isimlerinin verilmesi gibi alay ve maskaralık olurdu.

12682 Yahut (Mahçup) kelimesinin, bir hayasızın, yahut (Sabîh[10]) lafzının çirkin bir zencinin ismi alemi olması gibi olur.

12683 Yeni doğmuş bir çocuğa (Hacı) yahut (Gâzî) lakabını korsun.

12684 Bu ve emsali övgü için konulan lakaplar, konulan kimselerde o sıfatlar bulunmadıkça sahih olmaz.

12685 Belki alaya almaktır, yahut da öven delidir. Cenâb-ı Hakk'ın Zâtı, salimlerin söylediklerinden ve ona isnad ettiklerinden pâk ve münezzehtir.

12686 Ben seninle görüşmeden evvel senin güzel yüzlü, lâkin çirkin tabiatlı olduğunu biliyordum.

---

[8] Basîr: Çok iyi gören.
[9] Semi': Çok iyi duyan.
[10] Sabîh: Güzel, lâtif, şirin.

12687 Ben seninle mülakat etmeden de inatçı bir adam olduğunu, kötülüğe alışmış bulunduğunu ve hâlâ da onda ayak diremekte olduğunu biliyordum.

12688 Ameş hastalığından[11] göz kızarmış olunca az görsem bile, o kırmızılığın o hastalıktan olduğunu bilirim.

12689 Sen beni çobansız kuzu gibi gördün de muhafızım olmadığını zannettin.

12690 Hakiki âşıklar, bakılmaması lâzım gelen yere bakarlar da, edepte kusur etme derdinden ağlar ve inlerler.

12691 Keza o âşıklar, o ceylânı çobansız ve o esiri bedava sandıkları için nedametlerinden ağlayıp inlemişlerdir.

12692 Bunun cezası olmak üzere O'nun bekçisi ve muhafızı benim, boş yere bakma! diye Allah'ın Celâli gamzesinden fırlayan bir ok, o âşıkların ciğerine saplanmıştır.

12693 Ben bir kuzu ve oğlaktan da aşağı mıyım ki arkamda bekçilik ve muhafızlık edecek bir çoban bulunmasın?

12694 Benim bir bekçim ve muhafızım vardır ki saltanat ona yaraşır. Bana nasıl bir yel esmekte? O bilir.

12695 Şehvetli olan nefs Hakk'a karşı sağır ve kördür. Ben de senin manevî körlüğünü tâ uzaktan görmüştüm.

12696 Ondan dolayı sekiz seneden beri seni hiç sormadım. Çünkü seni kat kat cehaletle dolu görmüştüm.

12697 Hamam külhan[12]ında bulunan kimseye nasılsın? diye neden sorayım? O nasıl olur? Baş aşağı!

Dünyanın külhana, takvânın da hamama benzeyişi

12698 Dünya şehveti külhan gibidir. Takvâ hamamı onunla ısınır ve parlar.

12699 Lâkin müttekîler, bu külhanda safa ve zevk içindedirler. Çünkü onlar hamama girmiş, yunup arınmışlardır.

12700 Şehvete müptelâ zenginler ise, hamamcıların ateş yakması ve hamamı ısıtması için süprüntü taşıyanlar gibidir.

---

[11] Ameş hastalığı: Gözü zayıf olma, zayıf gözlülük.

[12] Külhan: Hamamları ve hamamda kullanılan suyu ısıtmaya yarayan büyük ocak veya hamamın ısıtma düzeninin bulunduğu kısım.

12701 Cenâb-ı Hak, takva hamamı ısınsın ve letâfet peydâ etsin diye o mânevî çöpçülere hırs vermiştir.

12702 Bu külhandan vazgeç de hamamın içine git. Külhanı terk etmek bil ki, hamama girmenin ta kendisidir.

12703 Külhanda kalan, oradaki hizmetçi, uşak gibidir. Şehvet külhanına girmekten sakınan da ihtiyatlı bir kimsedir.

12704 Hamama giden kimsenin sîması, onun temiz yüzünden belli olur.[13]

12705 Külhandakiler de yüzlerindeki ve elbiselerindeki duman, is ve tozdan belli olurlar.

12706 Eğer bir fâsıkın yüzünü göremezsen kokusuna dikkat et... Koku, gözü görmeyen kimse için asâ gibi rehberlik eder.

12707 Kokusunu da alamazsan onu konuştur; yeni sözden eski sırrı anla!

12708 Altın babası olan külhancı: "Bugün geceye kadar yirmi sepet süprüntü taşıdım." der.

12709 Bunun gibi senin hırsın da dünyada ateş gibidir ki her alevi yüzlerce ağız açmıştır.

12710 Akla göre, bu altın, ateşi parlatacak süprüntü ve gübre gibi nâhoştur.

12711 Güneş ki ateşten dem vurur, yaş süprüntüyü kurutur, ateşe lâyık bir hâle getirir.

12712 Hırs külhânına yüzlerce kıvılcım düşsün diye yine güneş, taşı altın eder.

12713 Mal topladım, diyen kimsenin bu sözü, şu kadar süprüntü taşıdım demektir.

12714 Vakıa bu söz, sahibini rüsvây eder, ama külhânîler arasında bundan iftihar duyulur.

12715 Eğer sen geceye kadar altı sepet süprüntü taşıdınsa ben zahmetsizce yirmi sepet taşıdım.

12716 Külhanda doğup da temizlik görmemiş olana misk koklatsan incinir, hasta olur.

[13] Fetih Sûresi'nin 29. âyetine işarettir: "*Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûa varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lûtuf ve rıza isterler. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır.*"

Güzel koku satanlar çarşısında ıtır ve misk kokusundan bayılan ve hastalanan debbağ[14]

12717 Bir kimse, güzel koku satanlar çarşısına varınca bîhuş olarak düştü ve iki kat oldu.

12718 Kerîm ve cömert misk yağcılarının ıtır kokusu ona dokundu da başı döndü ve yere düştü.

12719 O, kendinden bihaber olarak, gün ortasında, geçilecek yolun ortasına bir leş gibi yıkıldı.

12720 O anda halk onun başına toplandı ve Lâ havle diyerek derdine derman aramaya başladı.

12721 Biri avucunu onun kalbine götürüp, atıp atmadığını anlamak istiyor, diğeri üstüne başına gül suyu serpiyordu.

12722 Gül suyu serpen bilmiyordu ki, dünya çayırında bu vakıa, onun başına gül suyu ve emsali ıtriyattan gelmişti.

12723 Biri eliyle onun başını ovuyor, diğeri rutubet ve serinliğinden baygının ateşi düşsün diye samanlı yaş balçık getirip göğsüne sürüyordu.

12724 Biri ödağacı ile şekeri karıştırıp tütsü veriyor, diğeri elbisesinden bir parça kesip tutuşturduktan sonra koklatıyordu.

12725 Biri, nasıl atıyor? diye nabzını tutuyor, diğeri de eğilmiş ağzını kokluyordu.

12726 Şarap mı içmiş, esrar mı yemiş, yahut afyon mu yutmuş diye; Hülasa, onun baygınlığını geçirip ayıltmakta âciz kaldılar.

12727 Filân misk yağcılar çarşısında düştü, baygın ve harab bir hâlde yatıyor diye, akrabasına haber gönderdiler.

12728 Neden bayıldı, ne oldu da leğeni damdan düştü, kimse bilmiyordu.

12729 O iri yarı debbağ'ın gürbüz ve malûmatlı bir kardeşi vardı, çabucak ve koşarak geldi.

12730 Yeni içinde bir parça köpek pisliği vardı; biriken halkı aralayıp kardeşinin yanına sokuldu.

12731 Dedi ki: "Ben onun neden bayıldığını biliyorum. Sebebi bilinince tedavi bellidir."

12732 Sebep malûm olmayınca hastalığın devası ve tedavisi müşkildir. Zira onda yüz ihtimâl vardır.

12733 Sebep bilinince tedavi kolaylaşır. Sebebin malûm olması, bilgisizliği giderir.

12734 Kendi kendine dedi ki: "Köpek pisliği kokusu kat kat olarak onun beynine ve damarlarına işlemiştir.

---

[14] Debbağ: Derileri terbiye edip kösele, meşin sahtiyan haline getiren kimse.

12735 Rızkını elde etmek için her gün akşamlara kadar pisliğe gömülmüş, debbağlığa gark olmuştur.

12736 Tıpça üstad sayılan Calinus: 'Hastaya, neye alışkın ise o şeyi ver' demiştir.

12737 Eğer onun hastalığı âdetin hilafından zuhura gelmişse, onun devasını mûtadı olan şeyden ara.

12738 Bu adam, köpek tersi taşımaktan pislik böceği gibi olmuştur. Pislik böceğine gül suyundan baygınlık gelir.

12739 Onun ilâcı, yine köpek pisliğidir. Çünkü onun mutadı ve tabiatı onunladır.

12740 "Pisler, pislerindir"[15] âyetini oku, bu sözün zâhir ve bâtınını anla!

12741 Nasihat verenler, pis kişiyi, ona bir kapı açılması, iyileşmesi için amberle, gül suyu ile tedavi etmek isterler!

12742 Ey itimad edilir kimseler, hakikaten, temiz şeyler, pisler için lâyık ve münasip değildir.

12743 Kâfirler, peygamberlere gelen vahyin güzel kokusuyla çarpıldılar ve kendilerini kaybettiler de (*Tetayyernâ biküm*)[16] diye feryad ettiler.

12744 Bu sözleriniz, bize zahmet veriyor, hastalanıyoruz. Ettiğiniz vâz u nasihat, bize iyi değil, meş'um gelmektedir.

12745 Biz oyunla, abes ve saçma şeylerle semirmiş kimseleriz, kendimizi nasihat dinlemeye alıştırmamışızdır.

12746 Bizim gıdamız, yalan, dolan ve latifedir. Sizin tebliğ ettiklerinizden midemiz bulanıyor.

12747 Siz, bizim hastalığımızı yüz kat, hatta daha ziyâde artırıyor, aklı afyonla tedavi ediyorsunuz.

Debbağın biraderinin, kardeşini köpek pisliği kokusuyla gizlice tedavi etmesi

12748 O gene, ilâcını görmesinler diye, debbağın başına toplanmış olanları dağıttı.

---

[15] Nur Sûresi'nin 26. âyetine işarettir. "*Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler ise kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır. İşte bu temiz olan, (iftiracıların) söylediklerinden çok uzaktırlar. Kendileri için bağışlanma ve güzel bir rızık vardır.*"

[16] Yasin Sûresi'nin 18. âyetine işarettir: "*Onlar dediler ki: 'Herhalde biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer bu işten vazgeçmezseniz, andolsun ki, sizi hiç tınmadan taşlarız ve mutlaka bizden size pek acıklı bir azab dokunur.*"

12749 Sır söylüyormuş gibi başını debbağın kulağına yaklaştırdı ve elindeki şeyden bir parçasını onun burnuna koydu.

12750 Debbağın murdar beyninin ilâcını köpek pisliğinde gördüğü için, onu elinde ezmişti.

12751 Adam kımıldamaya, halk da; "bu şaşılacak bir efsun" demeye başladı.

12752 Diyorlardı ki: "Bu zat, bir efsun okudu, baygının kulağına üfledi. Efsun o ölü gibi olanın imdadına yetişti."

12753 Ehi-i fesadın hareketi de zina, göz süzme ve kaş oynatma tarafına olur.

12754 Nasihat miski faide etmeyen kimse, şüphesiz kötü kokulara alışmıştır.

12755 Cenâb-ı Hak, müşriklere ondan dolayı (Necis) tâbir etmiştir ki onlar, mânevi necaset - yâni şirk ve dalâlet - içinde doğmuşlardır.

12756 Kötü bir necaset içinde peyda olan kurt, anberle kendi huyunu değiştirmez.

12757 Ona nur serpintisi isabet etmemiş olduğu için o, kabuk gibi kalpsiz bir cisimden ibarettir.

12758 Eğer Hak Sübhâne serptiği nurdan ona bir parça olsun verseydi Mısır'daki âdet mucibince gübre içinde yumurtadan çıkan civciv gibi olurdu.[17]

12759 Lâkin gübrede peydâ olmakla beraber o kuş, hasis ve kıymetsiz tavuk gibi olmazdı, belki ilim ve irfan, akıl ve iz'an kuşu olurdu.

12760 Sen, o nurdan uzak kalmışa benziyorsun, Çünkü burnunu pisliğe sokuyorsun.

12761 Benim ayrılığımdan senin yüzün ve yanağın sararmış ama, sararmış ve kurumuş bir yaprak ve olmamış bir yemiş gibisin.

12762 Tencere ateşin dumanından kapkara olduğu halde içindeki et, kartlığı dolayısıyla çiğ kalmış, öylece duruyor.

12763 Seni sekiz sene ayrılık ateşinde kaynattığım hâlde hamlığın ve münafıklığın zerre kadar ekşitmedi.

12764 Sen, hastalık dolayısıyla, kurumuş ve taş kesilmiş bir koruk gibisin. Sair koruklar şimdi üzüm olduğu hâlde sen hâlâ hamsın.

Âşıkın yaptığı suçtan hile ile özür dilemesi, mâşukun da bu hileyi anlaması

12765 Aşık dedi ki: "Ben seni uysal mısın, yoksa afîfe ve salîha mısın? diye imtihan etmek istedim. Bundan dolayı beni muâhaze eyleme.

[17] Mısır'da tavuk yumurtasını sıcak gübre içine korlar, günde birkaç defa çevirirler, üç hafta sonra civciv çıkarmış.

12766 Ben seni imtihansız da biliyordum. Lâkin işitmek nasıl görmek gibi olur?

12767 Sen meşhur ve malûm bir güzellik güneşisin. Ben o güneşi imtihana kalkıştıysam ona ne ziyan.

12768 Sen bensin, benden ibaretsin. Ben her gün faide ve zarar hususunda kendimi imtihan ederim.

12769 Hakikat düşmanları, peygamberleri imtihana kalktılar da onlardan mucizeler zâhir oldu.

12770 Ey güzel gözlerinden, kem gözler uzak olasıca sevgili! Ben senin cemâlindeki nur ile kendi gözümü imtihan etmek istedim.

12771 Bu dünya bir virane gibidir ve sen onun içindeki define gibisin. Eğer sendeki o defineyi aradımsa hareketimden incinme.

12772 Düşmanlarla, senin iffet ve ismetin hakkında çene çalmak için, böyle bir küstahlıkta bulundum.

12773 Dilim senden bahsedince, gözüm de gördüklerinden şahit olsun.

12774 Eğer hürmet yolunda yolsuzluk ettimse ey ay yüzlü sevgili! Kılıç ve kefenle huzuruna geldim.

12775 Benim başımı ve ayağımı kendi ellerinle kes de beni başkasına öldürtme. Ben bu eldenim, başka elden değilim.

12776 Ayrılıktan ve beni tekrar uzaklaştırmaktan bahsediyorsun. Her ne istersen yap, fakat beni kendinden ayırma!"

12777 Bu anda söz iklimine yol açıldı, ama vakit geciktiği için söylemeye imkân yoktur.

12778 İşin dış yüzünü söyledik, içyüzü örtülü kaldı. Eğer sağ olursak bu kıssa böyle kalmaz, onu da söyleriz...

Âşıkın özür dileyişini mâşukun reddetmesi ve onun şeytanetini yüzüne vurması

12779 Âşıka cevap olmak üzere sevgili ağzını açtı ve dedi ki: "Ey hilekâr müzevvir[18]; bizce senin halin gün gibi aydınlık ama sence gece!

12780 Bu bulaşık hileleri, adalet gününde gören gözler önüne, niye getirirsin?

12781 Hile ve düzen olarak kalbinde her ne varsa, onların hepsi de nazarımızda gündüz gibi açık ve rüsvâdır.

[18] Müzevvir: Tezvirat yapan, yalancı, söz taşıyan.

12782 Eğer cürmünü biz kulumuza acıyıp örtüyorsak, sen niçin yüzsüzlüğü, hadden ileri götürüyorsun?

12783 Hey soysuz; özür dilemeyi ceddinden öğren. Kendisinden zelle sâdır olunca Âdem, hemen itizar makamına indi.

12784 Allah bütün sırları bildiği için, iki ayağı üzerine durup, mağfiret talebinde bulundu.

12785 Gam ve keder külünün üstüne oturdu; zellesine bahane bulmak için daldan dala sıçramadı.

12786 Önünde ve arkasında azap meleklerini görünce ancak (*Rabbena Zalemnâ Enfüsenâ*) '*Ey Rabbimiz, biz, nefsimize zulmettik*[19].' dedi.

12787 Can gibi gizli bir takım azap melekleri gördü. Her birinin ellerindeki sopa ta semâya kadar uzanıyordu.

12788 O melekler diyorlardı ki: 'Aklını başına al da Süleyman'ın karşısında karınca gibi ol! Bu sopa, seni incitmesin.

12789 Doğruluk durağından başka bir yerde durma. Zira insana göz gibi mürebbî ve muhafız olmaz.'

12790 Gözü görmeyen bir adam, öğütle temizlense bile tekrar tekrar bulaşır ve kirlenir.

12791 Ey Âdem; sen gözü görmez bir kimse değilsin; lâkin kaza gelince göz görmez olur.

12792 Gözü gören bir adamın bir tesadüf neticesi kuyuya düşmesi için ömürler lâzım...

12793 Fakat, bu kaza, zaten körün yoldaşıdır. Çünkü, düşmek onun tabiatıdır, huyudur.

12794 Pisliğe düşer de o kokunun ne olduğunu bilmez. Bu koku benden mi, yoksa bulaşmak eseri midir der.

12795 Eğer bir kimse ona misk serpse onu da, yârin ihsanında değil, kendinden bilir.

12796 O hâlde ey gözü gören kimse, parlak iki göz, senin için yüz ana ve yüz babadan daha faidelidir.

12797 Hele gönül gözü yok mu? O bu göze nisbetle yetmiş kat azizdir, yetmiş derece kuvvetlidir. Hissi göz, onun harmanından döküntü toplayan fukaraya benzer.

---

[19] A'raf Sûresi'nin 23. âyetinden.

12798 Yazıklar olsun ki yol kesiciler oturmuşlar, dilime yüzlerce düğüm vurmuşlardır.

12799 Ayağı bağlı olan nasıl, rahvan gidebilir? Bu bir ağır bağdır, beni mazur gör.

12800 Ey gönül; sözlerim kırık, dökük bir hâlde zuhur ediyor. Bu sözler inci gibidir. Onları yabancılardan kıskanmak ise değirmen misalidir.

12801 İnci kırılıp ezilse de hasta gözlerin sürmesi olur.

12802 Ey inci; kırılıp ezildiğin için acınma... Sen kırılmakla göz nuru olacak ve hasta gözlere aydınlık vereceksin.

12803 Böylece kırık, dökük ve kapalı söylemeyi de gani olan Allah, sonunda doğrultur, anlaşılıp istifâde edilecek bir hâle getirir.

12804 Nasıl ki: Buğday kırılıp öğütüldü ve eczası birbirinden ayrılıp un olduysa zâyi olmadı. Ekmek olarak ekmekçi dükkânına geldi.

12805 Ey âşık senin de cürmün belli oldu... Artık suyu yağı bırak da hatanı itiraf ve cürmüne itizar eyle.

12806 Hacetini arz et, yüzsüz ve melun şeytan gibi dâva ve delil ibrazına kalkışma.

12807 Yüzsüzlük şeytanın ayıbını örttüyse, sen de git, mücâdeleye ve yüzsüzlüğe çalış.

12808 O Ebucehil, Hz. Peygamberden, kinli bir Oğuz Türk'ü gibi, mûcize istedi.

12809 Lâkin Allah'ın Sıddîk'ı olan Ebûbekir (R.A.) mûcize istemedi: 'Bu yüz, doğrudan başka söz söylemez.' dedi.

12810 Senin gibi bir şahsın, benliği dolayısıyla, benim gibi bir dostu imtihana kalkışması nasıl yakışır?"

Bir Yahudi'nin Hazreti Ali (K.V.)'ye: "Eğer Hakk'ın koruyacağından emin isen, kendini bu köşkün tepesinden aşağıya at!" demesi, Emîrü'l-Mü'minîn Hazreti Ali'nin de ona cevabı

12811 Allah'a nasıl tazim edileceğini bilmeyen inatçı bir çıfıt, bir gün Hazreti Ali'ye dedi ki:

12812 "Bir damın ve yüksek bir köşkün üstünde bulunurken ey şuur sahibi Ali; Allah'ın hıfz-u himayesine vâkıf mısın?"

12813 Hz. Murtazâ buyurdu ki: "Evet o, çocukluğumuzdan beri bizim varlığımızın ve benliğimizin hafızı bir İlâh-ı Ganidir."

12814 Yahudi dedi ki: "Öyle ise Hakk'ın tamamıyla hıfzına itimad ederek kendini damdan aşağı at!

12815 Ki senin bu hususta hüccetli, güzel bir iman sahibi olduğuna bende de yakîn hâsıl olsun."

12816 Hz. Emîrü'l-Mü'minîn ona dedi ki: "Sus ve defol git. Bu cüretin dolayısıyla canın belâya mübtelâ olmasın.

12817 İbtilâ yüzünden Allah'a imtihana kalkışmak, kuluna nasıl lâyık olur?

12818 Ey câhil ve ahmak Yahudi; bir kul edepsizliği dolayısıyla Allah'ı imtihana nasıl cesaret edebilir?

12819 Her an, kullarını imtihana çekmek, O kadiri Mutlak'a yaraşır.

12820 Gizlice ne gibi akidelerimiz olduğunu aşikâr olarak bize göstermek içindir.

12821 Hiç Âdem (A.S.), Ya Rabbi işlediğim cürüm ve hatada seni imtihan ettim dedi mi?

12822 O imtihanım, senin hükmün derecesini görmek ve anlamak içindi, demeye cüret etti mi? Ah, böyle bir cüret kimde vardır?

12823 Ey ahmak, senin aklın çok sersem olduğu için özrün de günahından beterdir.

12824 Gökkubbeyi yüceltmiş olan Allah u Teâlâ'yı sen nasıl imtihan edebilirsin?

12825 Ey hayır ve şerri bilmeyen; evvelâ kendini imtihan et de sonra başkasına sıra gelsin.

12826 Ey filân; kendini imtihan edecek olursan başkalarını imtihan etmekten el çekersin.

12827 Kendinin şeker danesi olduğunu anlayınca şekerhânenin yâni manevî halâvetlerin mahalli bulunan hakikat âleminin ehli olduğunu da anlarsın.

12828 O hâlde bilmiş ol ki Cenâb-ı Hak, yeri olmayan, yâni kabiliyeti bulunmayan sana imtihansız şeker göndermez.

12829 Şunu da imtihansız bilmiş ol ki, sen baş olunca Allah, seni ayakkabı konan yere göndermez.

12830 Hiç akıllı bir kimse kıymetli bir inciyi sidik dolu bir abdesthaneye atar mı?

12831 Âgâh bir hakim, buğdayı saman ambarına yollar mı?

12832 Muktedâ ve rehber olan bir şeyhi, bir mürid imtihan etmeye kalkışırsa o eşektir.

12833 Ey yakîn sahibi olmayan; öyle bir şeyhi din yolunda imtihan etmeye kalkışırsan sonunda sen imtihana uğrarsın.

12834 Senin cahilâne cüretin çırılçıplak meydana çıkar. Bu araştırmadan şeyh üryan olmaz.

12835 Eğer bir zerre bir dağı tartmaya kalkışsa, dağın ağırlığından kendi terazisi kopar.

12836 Çünkü o mürid, kendine kıyasen bir terazi yapar da o merd-i İlâhîyi o terazi ile tartmaya kalkışır.

12837 Şeyh-i Kâmil, akıl terazisine sığmayacağı için, o akıl terazisini parçalar.

12838 Aman, bir veliyi imtihan etmeye kalkışmayı onda tasarruf etmeye çalışmak gibi bil de böyle bir mânevî pâdişah üzerinde tasarruf hevesine düşme.

12839 Nakışlar, böyle bir Nakkaş üzerinde imtihan yoluyla nasıl tasarruf etmek isterler?

12840 Eğer nakış mesabesinde olan bir kimse imtihan ve ihtiyarı bilip gördü ve o imtihan ile bir şey öğrenmek istediyse, o nakşı da ona çeken, o Nakkaş değil midir?

12841 Bu nakış kimdir? Ve Nakkaşının ilminde olan nakışlara nisbetle onun ne değeri olabilir?

12842 Bu imtihan vesvesesi sana gelince onu bedbahtlık alâmeti bil. Gelip çatmış ve senin boynunu vurmuştur.

12843 Kendinde böyle bir vesvese görünce çarçabuk Hakk'a dön ve secdeye kapan!

12844 Secde yerini akan gözyaşlarınla ıslat ve; "İlâhî, beni bu vesveseden halâs eyle" diye duâ et.

12845 Allah'ı imtihan etmek diledin mi, işte o zaman, din mescidinde harrub[20] ağacı bitmiş demektir.

Mescidi Aksa ile harrub hikâyesi ve Süleyman'dan evvel Dâvud (a.s.)'in o mescidi bina etmeye azmeylemesi

12846 Dâvud (A.S.)'in azmi, Mescidi Aksâ'yı taşla bina edeyim diye onu sıkıştırınca,

12847 Cenâb-ı Hak ona vahyetti ki, "Bu niyetten vazgeç! Çünkü o senin elinle bina edilmeyecektir.

12848 Ey seçilmiş nebi; senin Mescidi Aksâ'yı bina ettirmen bizim takdirimizde yoktur."

12849 Dâvud dedi ki: "Ey sırları bilen Allah, cürmüm nedir ki, bana mescit yapma diyorsun? "

[20] Harrub: Keçiboynuzu denilen ağaçtır ki bittiği yerlerdeki binalar harab olurmuş.

12850 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Cürmün yoktur, lâkin sen birçok kan dökmüş, mazlumların kanını boynuna almışsın.

12851 Zira birçok halk, senin sesine kurban olup can vermiştir."

12852 Dâvud dedi ki: "Ben senin mağlûbun ve senin mestin idim. Elim, senin kuvvet ve kudretinle bağlı idi.

12853 Şahın mağlûbu olan merhum, merhum olan da yok demek değil midir?"

12854 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Bu mağlûbiyet, nisbî bir yokluktur, yoksa mutlak bir yokluk değildir. Bunu yakînen biliniz.

12855 Bu şekilde yok olan, kendinden geçmiş, var olanların en iyisi, en ulusu olmuştur.

12856 O, Hakk'ın sıfatlarına nisbetle yoktur. Hakikatte ise fenâ içinde bekâdadır.

12857 Bütün ruhlar O'nun tedbirinde, bütün cesetler de O'nun emri altındadır.

12858 Bizim lûtfumuzun mağlûbu olan, iradesiz, ihtiyârsız[21] ve âciz kalmış değildir, belki muhabbetimizin muhtarıdır.

12859 İrâde ve ihtiyarın müntehası, ihtiyârın İrâde-i İlâhîye'de kaybolmasıdır.

12860 Eğer o kimsenin benliği, sonunda mahvolmasaydı, ihtiyâr ve iradenin bir lezzeti olmazdı.

12861 Dünyada bir lokma ve bir şerbetin lezzeti, lezzetten kesilmenin fer'idir.

12862 Fâni lezzetten kurtulan kimse gerçi bütün lezzetlere aldırış etmez bir hâle gelir ama, hakikatte kendisi bizzat lezzet kesilir."

"Muhakkak ki mü'minler birbirlerinin kardeşidirler ve âlimler tek bir nefis gibidir" hadîsi şeriflerinin şerhi; bilhassa Dâvud ve Süleyman nebilerle diğer peygamberlerin birliği, bunlardan birinin inkârıyla hiçbir nebîye imanın sahih olmayacağı; birlik alâmeti olarak bin evden bir ev yıkılınca hepsinin harab olup sağlam bir duvarın bile kalmayacağı, Cenâb-ı Hakk'ın, "Biz peygamberleri birbirinden ayırmayız" buyurması; akıllı kimseye bir işaret kâfi gelir; mamâfih bu, işareti de aşmıştır!...

12863 "Mescid-i Aksa, senin gayret ve kuvvetinle vücûda gelemeyecekse de onu oğlun Süleyman yapacaktır."

---

[21] İhtiyâr: İstediği gibi hareket edebilme, hür irade.

12864 Davud'a Allah tarafından bir nida geldi ve denildi ki: "Ey güzel yüzlü ve güzide peygamber! Mescidi oğlun yapacaktır.

12865 Ey hikmet sahibi nebî, oğlunun yaptığı, senin yaptığın demektir, ezelden beri inananlar, birbirlerinin aynıdır, birdir onlar."

12866 Müminler çoktur, lâkin iman birdir. Müminlerin cisimleri çoktur, fakat ruhları birdir.

12867 İnsanda öküz ve eşeğin anlayış ve canından başka bir akıl, başka bir can vardır.

12868 İnsandaki ruhu sultanî ve akl-ı maaddan başka ilâhî nefhaya mazhar olan kâmil bir velide ayrıca bir ruh vardır.

12869 Hayvanî ruhlarda birlik yoktur. Sen bu birliği, hevâ-yı nefsânî ruhundan arama.

12870 Bu hayvanî can ekmek yese insanî ruhun karnı doymaz. Keza bu yük taşısa öbürü ağırlık duymaz.

12871 Hatta onun ölümüyle bu hayvanî ruh sevinir. Ve onun nimetini görünce de hasedinden ölme derecesine gelir.

12872 Kurtların ve köpeklerin canları ayrıdır. Bir olan Allah arslanlarının ruhudur.

12873 "Onların ruhları" diye ruhu cemî[22] olarak söyledim. Bu söyleyişim, isim ve sûret itibariyledir. Yoksa o ruh birdir, cisimlere nisbetle yüz vâni çok olur.

12874 Semâdaki güneşin ziyası gibi ki, nuru bir olduğu halde evlerin sahnına nisbetle yüz olur.

12875 Lâkin evlerin arasındaki duvarları kaldıracak olursan hepsinin nuru bir olur.

12876 Bu sözden farklar ve müşkiller doğar. Çünkü bu bir misl değil, sadece bir misaldir.

12877 Arslanın şahsı ile cesur bir insanın şahsı arasında nihayetsiz farklar vardır.

12878 Lâkin ey iyi gören kimse, misâl hususunda arslanla, yiğit bir adamın canını tehlikeye koymaktaki birlik ve benzerliğe bak.

12879 O yiğit kimse şecaatte arslanın misâli olur, lâkin her cihetten arslanın tıpkısı ve misli olmaz.

12880 Bu dünya sarayında birbirinin ayni iki nakış yoktur ki ben tam bir misl göstereyim.

[22] Cemî: Çoğul.

12881 Nâkıs bir misal getireyim de aklı, uğradığı hayretten bir miktar kurtarmış olayım.

12882 Geceleri, karanlıktan kurtulmak için her evde kandil yakarlar.

12883 O kandil, bu tene benzer, ziyası da can gibidir. Kandil fitile, şuna buna muhtaçtır.

12884 İnsandaki hislerin o altı fitilli kandili, uyku ve yemek ile devam edebilir.

12885 Ruh-u hayvanî, yiyip uyumadan, yarım nefes alacak kadar bile yaşamadığı gibi; yalnız yiyip uyumakla da yaşayamaz.

12886 Yağsız ve fitilsiz onun bekâsı olmadığı gibi yağla ve fitille de vefası yoktur.

12887 Çünkü onun yağa ve fitile muhtaç olan nuru ölüm aramaktadır. Nitekim, sabah olup da ortalığın aydınlanması onun ölümüdür.

12888 İnsanın bütün duygularının da bekâsı yoktur. Çünkü o hisler, mahşer gününün nuru karşısında yok olur gider.

12889 Ecdadımızın his nurları ve canları, bir ot gibi, tamamıyla da fâni değildir.

12890 Lâkin o ruhlar, güneşin nuruna karşı görünmez hale gelen yıldızlar ve ay gibi olurlar.

12891 O sûretle ki, seni yılan sokunca önce pirenin ısırmış olduğu yerin yanması ve acıması yok olur.

12892 Çıplak bir adam, arıların sokmasından kurtulmak için suya atlar ya.

12893 Arılar, havada dönüp dolaşırlar. Çıplak kimse başını sudan çıkarınca onu affetmezler, hemen sokarlar.

12894 Allah'ı anış sudur. Zamanede şu kadının, bu erkeğin hatırlanması, anılışı da arıdır.

12895 Allah'ı anış suyuna dal, nefesini tut, sabret de eski vesvese ve fikirlerden kurtul!

12896 Ondan sonra da sen, tepeden tırnağa kadar o saf suyun tabiatına bürünürsün.

12897 Öyle bir hale gelirsin ki, o şer arısı senden çekinir ve kaçar.

12898 Ondan sonra istersen sudan uzaklaş... İçten suyun tabiatına sahip olursun, hakikatte ondan ayrılmamış sayılırsın.

12899 Binaenaleyh dünyadan göçmüş olanlar da yok olmamışlar, fakat, Allah'ın sıfatlarında fanî olmuşlardır.

12900 Onların bütün sıfatları, Sıfatı İlâhîye karşısında, güneşin karşısındaki yıldızlara dönmüşlerdir.

12901 Ey inatçı mûteriz; buna dair Kur'ân'dan delil istersen (*Feizahüm cemiun ledeynâ muhzarûn*) "*Onların hepsi huzurumuzdadır*"[23] âyetini oku!

12902 Haklarında "Huzurumuzdadır" denenler yok olamazlar. İyi dikkat et ki ruhların bekâsını yakinen bilmiş olasın.

12903 Hakk'ın Likasından mahçup ve memnû kalmış olan ruhlar azapta, Bekâyı İlâhî'ye vâsıl olan ruhlar ise hicaptan kurtulmuş bir haldedir.

12904 Bu, hayvanî his kandilinden muradın ne olduğunu sana söyledim; agâh ol da tefrika ve tezat menbaı bulunan hiss-i hayvanî ve ruhu cismanî ile birlik talebinde bulunma!

12905 Ey filân; ruhunu sâliklerin mukaddes ruhuyla çabucak birleştirmeye çalış!

12906 Senin yüz dane kandilin olsa, onlar, yanmış da olsalar, sönmüş de olsalar ayrıdırlar. Bir olamazlar.

12907 Bizim ashabımız, bu ayrılık dolayısıyla, daima savaştadır. Nebiler arasında ise mücâdele vukuunu kimse işitmemiştir.

12908 Çünkü enbiyâ ruhları birer güneşti. Bizim hislerimizin nuru ise kandil, mum ve dumandan ibarettir.

12909 O kandil ve mumlardan biri ölür -yâni söner- diğeri sabaha kadar yanar. Biri, yağı tükenmiş olduğu için fersiz kalır, diğeri ise parlak yanar.

12910 Ruh-u hayvanî, gıda ile yaşar; yaşayışı rahat da olsa, meşakkatli de bulunsa nihayet ölür.

12911 Bu kandil -yâni ruh-u hayvanî çerağı - sönüp kaldırılsa da komşunun evi karanlıkta kalmaz.

12912 O evin aydınlığı, bu evin kandili olmadan da daimidir. O hâlde her evin his kandili ayrı ayrıdır.

12913 Bunlar, hayvanî ruhun misâlidir, Rabbani ruhun misâli değildir.

12914 Gece Hindu'sundan ay doğunca her pencereye nuru akseder.

12915 O, yüzlerce evin ışığını sen bir say... Çünkü Ay battı mı hepsinin ışığı birden söner.

12916 Güneş ufuk üzerinde parladıkça onun ziyası her evde misafirdir.

12917 Fakat can güneşi gurûb edince bütün evlerin nuru kaybolur, gidiverir.

12918 Bu teşbih, nurun misalidir, misli değildir. Senin için hidayet sebebidir, düşman için de yol kesicidir.

---

[23] Yasin Sûresi'nin 53. âyetinden: "*Başka değil, sadece bir tek çığlık olmuş, derhal hepsi toplanmış huzurumuza getirilmişlerdir.*"

12919 O çirkin huylu münkir düşman, örümcek gibi kendi üstüne perdeler örer.

12920 Eğer o münkir, atın boynundan tutarsa bu mânâyı anlar ve istifâde eder. Fakat ayağından yakalamaya kalkışırsa ondan çifteyi yer.

12921 Gemsiz ve serkeş ata pek yaklaşma... Akıl ve dini kendine kılavuz et ki selâmet bulasın.

12922 Bizim beyanına çalıştığımız şu bahsi sen pek basit görme ki bu yolda sabır lâzımdır ve nefs için meşakkat vardır.

Mescid-i Aksâ'nın binası hikâyesinin bakiyesi

12923 Hazreti Süleyman, Kâbe gibi temiz ve Mina vadisi gibi mübarek olan Mescid-i Aksâ binasına başladı.

12924 Onun yapılışında güzellik ve zînet görülüyordu. Sair binalar gibi donuk ve yakışıksız değildi.

12925 Bina için dağdan çıkarılan her taş, evvelâ beni götürün derdi.

12926 Âdem'in (A.S.) yoğrulduğu yerdeki su ve toprak gibi, o yapının da her kerpicinden nur parlardı.

12927 Taşlar, hamalsız geliyor ve binanın duvarlarıyla kapıları yapılıyordu.

12928 Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: "Cennetin duvarları, dünya binalarının duvarları gibi cansız ve çirkin değildir."

12929 Bedenin duvar ve kapısı canlı ve haberdar olunca ev de diri olur; Çünkü o hâne mâliki'l-mülûk olan Allah'a mensuptur.

12930 Ahiret ve cennetteki her meyve ağacı ve her su, cennet ehli olanla konuşur.

12931 Çünkü cenneti sebepler ve âletlerle yapmamışlardır. Orası amellerden ve niyetlerden yapılmadır.

12932 Bu yapı, ölü olan su ve çamurla yapılmıştır. Âhiret binası ise diri ibâdetlerle bina edilmiştir.

12933 Bu, aslına benzer, dağınıklıklarla doludur... O, âhiret binası da aslı olan ilme ve amele benzer.

12934 Oradaki sedirler, köşkler, taçlar ve libaslar; cennet ehli ile konuşur; sual ve cevapta bulunur.

12935 Cennetin döşemesi, döşemeci olmaksızın döşenmiştir. Cennet evi, süpürücü olmaksızın süpürülür.

12936 Gönül hanesi gibidir ki o gam ve kederden perişan olunca, başka süpürücü olmaksızın tevbe ile süpürülmüş ve temizlenmiş olur.

12937 Cennetteki tahtlar, taşıyanı olmadan hareket ederler. Oradaki kapılar ve kapı halkaları hânende ve sâzendelerdir.

12938 Gönüldeki zindelik, orasını Ebediyet Mahalli olan Cennet hâline getirmiştir. Lâkin ne yapayım ki onun keyfiyeti ve zevki lisana gelmiyor.

12939 Süleyman (A.S.), kulları irşad için her sabah mescide girince,

12940 Bazen söz ve saz ile, bazen de fiil ve namazdaki rükû ile halka nasihat verirdi.

12941 Fiilî olan nasihat halkı daha ziyade cezbeder. Çünkü sağır ve ruhsuz olanların da kulağına girer.

12942 O fiilî nasihatte emirlik yoktur. Bu yüzden halka adamakıllı tesir eder.

Hz. Osman (r.a.)'ın, hilâfetindeki ilk hutbesinde: "İşle öğüt veren, sözle öğüt verenden evlâ'dır." demesi

12943 Hz. Osman halife olur olmaz hemen koşup minbere çıktı.

12944 Fahr-i Kainat Efendimizin minberi üç basamaktı. Hz. Ebûbekir halife olunca minberde ikinci basamağa oturdu.

12945 Hz. Ömer, hilâfeti devrinde İslam'a ve dine hürmetinden ve kemâli tevâzuundan birinci basamakta durdu.

12946 Hz. Osman devri gelince, o mübarek talihli halife, minberin son kademesine kadar çıktı ve orada oturdu.

12947 Herzevekilin biri: "Senden evvelki iki halife, Resûlullah'ın yerine oturmadı.

12948 Sen mertebece onlardan noksan olduğun hâlde neden onlara tefevvuk etmek istedin?" sualinde bulundu.

12949 Hz. Osman dedi ki: "Eğer birinci basamakta dursa idim Ömer'e benziyorum diye bir vehim hâsıl olurdu.

12950 Eğer ikinci basamakta yer arasam ve orada dursaydım, bu, Ebûbekir'in misli, O'na benziyor, diyebilirlerdi.

12951 Bu en yüksek basamak Hz. Mustafa (S.A.V.)'ın makamıdır. O Sultanü'l-Enbiyâ ile benim aramda kimse benzerlik kurmak vehmine kapılmaz."

12952 Sonra, muhibbi İlâhî olan Hazreti Osman ikindi vakti yaklaşıncaya kadar sükût etti.

12953 Halifenin o uzun sükûtu esnasında kimsenin: Haydi söyle! demeye, yahut mescitten dışarı çıkmaya cesareti yoktu.

12954 Cemaatin havassına da, avamına da bir mehabet çökmüş, mescidin içi ve damı ilâhî nur ile dolmuştu.

12955 Basiret sahibi olanlar mescitteki Nuru İlâhîyi görüyorlardı. Bundan kör olanlar dahi, o güneşten hararet duyuyorlardı.

12956 Körün gözü, güneşin doğduğunu, hararetinden anlar.

12957 Lâkin bu hakikat güneşinin harareti gözü açar ve aydınlattığı şeyleri aynen gösterir.

12958 Bu güneşin verdiği hararet ve gönül darlığının bir hâli vardır. Onun hararetinden kalpte mânevî bir genişlik hâsıl olur.

12959 Kör, evveline evvel olmayan Hak nurunun hararetini duyunca, ferahından, "Gözüm açıldı, görüyorum." der.

12960 Ey iyi kimse; bu hararetle iyi mest olmuşsun. Fakat senin duyduğun basit zevk ile envâr-ı İlâhiye müşahedesi arasında epeyce yol ve mertebe vardır.

12961 Güneşten körün nasibi bu kadardır; bunun yüz kat fazlası da olur. Allah doğruyu en iyi bilendir.

12962 Nur-u İlâhîyi hakkıyla görmüş kimsenin halini anlatmak Ebû Ali Sina'nın nasıl işi olabilir?

12963 Yüz kat kuvvetli bile olsa bu dil, kim oluyor ki de eliyle müşâhede perdesini kımıldatmaya kalkışıyor?

12964 Perdeye elini sürerse vay haline... Hak kılıcı elini kesiverir.

12965 Hatta el de nedir ki? Cehaletiyle serkeşlik eden başı bile keser, koparır.

12966 Bunu sana söz gelişi ve farazi olarak söyledim. Yoksa böyle bir dil sahibinin eli nerede, kendi nerede ki esrar perdesine yaklaşabilsin de onu açmaya çalışsın.

12967 Hani derler ya... Teyze erkek olsaydı dayı olurdu. İşte bu söz de onun gibi söylenilmiştir.

12968 Görüşünde şek ve şüpheden beri olan göz ile, lisan arasında yüz binlerce senelik yol vardır dersem az söylemiş olurum.

12969 Agâh ol ve ümidini kesme ki Cenâb-ı Hak irade ederse Nur-u İlâhî bir an içinde semâdan zemine vâsıl olur.

12970 Kudreti İlâhiye, her zaman yıldızlardan madenlere yüzlerce tesir eriştirir.

12971 Feleğin yıldızları karanlıkları izale eder, Hakk'ın yıldızları ise Sıfatı İlâhîye'de râsih ve sabittir.

12972 Ey Hak'tan yardım dileyen kimse; felekle arzın arası beş yüz yıllık yol olduğu hâlde o tesiri itibariyle zemine yakındır.

12973 Zühal seyyaresi Arza üç bin beş yüz senelik bir mesafede bulunduğu hâlde tesiri her an görünüp durmada!

12974 Cenâb-ı Hak dilerse onun kötü tesirini, gölgenin çekilişinde olduğu gibi tesirsiz bırakır. Güneşe karşı gölgenin ne değeri olabilir?

12975 Pâk olan nefislerden, yıldızların Arza olan tesir ve tenviri gibi, felekteki yıldızlara tesir erişir.

12976 Görünüşte felekteki yıldızlar bizim varlık ve sağlığımıza sebeptir, ama, hakikatte, bizim bâtınımız; yalnız yıldızların değil, semâların da varlık sebebidir.

Hükemânın: "insan âlem-i suğrâ[24]dır", hükema-yı İlâhîyenin de: "insan âlem-i kübrâ[25]'dır" dediklerinin beyanı

12977 Ey insan sûretâ sen küçük bir âlemsin, fakat, mânen en büyük alem sensin.

12978 Zâhiren bir ağacın dalı, meyvenin aslıdır. Çünkü yemiş dalda olur. Fakat hakikatte o dal o meyve için var olmuştur.

12979 Sûrette meyve ağaçtan zuhura gelmiş ise de, hakikatte o ağaç meyvenin çekirdeğinden doğmuştur.

12980 Bundan dolayı Hz. Mustafa (S.A.V.): "Âdem ve bütün nebiler benim sancağım altında ve arkamda olacaklardır." buyurmuştur.

12981 O, fen ve hüner sahibi, bundan dolayı: "Biz sonra gelici ve evvelkileri geçiciyiz" remzini beyan etmiştir.

12982 Ben sûretâ Âdem'in neslinden doğmuş isem de mânen onun ceddinin ceddiyim.

12983 Âdem'e meleklerin secde etmesi benden dolayı idi, yine Âdem, benim sebebimle yedinci kat semâya çıkmıştı.

12984 O hâlde pederim ve ceddim manen benden doğmuştur. Ağacın meyveden doğduğu gibi.

---

[24] Âlem-i Suğrâ: Küçük âlem.
[25] Âlem-i Kübrâ: Büyük âlem.

12985 Fikrin evveli, amelde âhir olur, hususiyle vasfı ezelî olan bir fikirde.

12986 Hülâsa: Bir zaman içinde semâdan zemine kervanlar gelip gider.

12987 Bu kervana, kat ettiği yol uzak değildir. Fevz ü necat bulan kimseye çöl uzak olur mu?

12988 Gönül her an Kâbe'ye gider gelir. Allah'ın lûtuf ve ihsanıyla beden de gönlün tabiatına bürünmede...

12989 Bu uzunluk ve kısalık cisimler içindir. Ulûhiyet âleminin uzunluk ve kısalıkla ne alâkası vardır?.

12990 Allah bir cismi tebdil etti mi, artık o fersaha ve mile bakmadan yürür gider.

12991 Ey yiğit! Bu zamanda yüzlerce ümit vardır. Kîl ü kâli bırak da âşıklar gibi mücahede adımını at!

12992 Her ne kadar gözkapaklarını birbirine vurur ve gemi içinde uyursun, lâkin uyuduğun hâlde geminin hareketiyle sen de durmaz gidersin.

"Benim ümmetim Nuh'un gemisine benzer. O gemiye tutunan kurtulur. Ondan ayrılan batar ve boğulur."
Hadis-i Şerifinin tefsiri

12993 Bundan dolayı Hz. Peygamber buyurmuştur ki: "Ben zamane tufanına karşı gemi gibiyim.

12994 Biz ve ashabımız, Nuh'un gemisi gibiyiz ki her kim bizim gemimize sarılırsa kurtulur."

12995 Sen şeyh ile beraber olunca kötülüklerden uzak kalırsın; gemiye binmiş gibi olur ve mahal-i maksûda doğru ilerlersin.

12996 Onun can bağışlayan ruhanî himayesi altında terakki eder, gemide yatıp da ilerleyen kimseye dönersin.

12997 Zamanının peygamberi demek olan şeyhten ayrılma... Kendi bilgine ve muradına itimad etme.

12998 Kılavuzsuz yola çıkınca arslan da olsan, kibir ve gurura kapılmış, dalâlet ve zillete uğramış olursun.

12999 Ancak şeyhinin kanatlarıyla uç ki şeyh ordularının yardımını göresin.

13000 Bir zaman şeyhin lûtfu dalgası senin kanadın olup seni uçurur; bir an da onun kahır ateşi seni yüklenir ve ileri götürür.

13001 Onun kahrını, lûtfunun zıddı bilme. Dikkatle bak da kahrıyla lûtfunun bir olduğunu anla!

13002 Şeyh bir zaman seni toprak gibi yeşertir, bir zaman da hava ile şişirir ve büyütür.

13003 Kendisinden ter ü taze gül ve nesrin yetişsin diye, ârife cemad[26] vasfını verir ve onu toprak gibi mütevazı kılar.

13004 Lâkin o yetişen gül ve nesrin'i şeyh görür, başkası göremez; nasıl ki pâk bir içe sahip olmayan cennet râyihasını duyamaz.

13005 Yari inkâr etmekten içini kurtar ki yarin gülzarından rayihalar duyasın.

13006 İçini inkârdan temizle ki, Hz. Muhammed (S.A.V.) in Yemen tarafından Rahman kokusunu aldığı gibi, sen de benim yarimin ebedilik kokusunu duy.

13007 Mirâca mensub olan Hak erlerinin safında dururşan, yokluk, Burak gibi seni de çeker ve yükseltir.

13008 Bu, öyle zeminden Kamere kadar yükseltecek bir miraç değildir. Belki kamışın şekere kadar olan miracıdır.

13009 Bir duman'ın semâya çekilmesi gibi bir miraç değil, ana karnındaki bir cenin doğup büyümesi ve akıl ve idrak mertebesini bulması gibi bir miraçtır.

13010 Yokluk atı hoş bir Burak olur; eğer sen de yok olmuş ve ölmeden evvel ölmüşsen seni hakiki varlık tarafına götürür.

13011 Dağlar ve denizler, o (yokluk) Burâkının ancak tırnağına dokunabilirler. O, his âlemini derhal ardında bırakır.

13012 Ey salik; gemiye bin ve orada ayağını toplayıp otur ki, can sevgilisine giden can gibi oturduğun yerde yürüye dur.

13013 Ruhların, yokluktan varlık alemine koştukları gibi; sen de, elsiz, ayaksız, evveline evvel olmayan Allah'a kadar sefer et!

13014 Eğer dinleyen gaflet uykusunda olmasaydı, can kulağı açık bulunsa idi, Ey Mevlânâ, sözde kıyas perdesini yırtardın ya!

13015 Ey felek; o söyleyenin sözleri üzerine inci saç! Ey Cihan, sen de, onun bulunduğu âlemden haya et!

13016 Ey felek; o sözler üzerine inciler saçacak olursan gevherin yüz misli artar ve câmid olan şeylerin görücü ve söyleyici olur.

---

[26] Cemad: Cansız, hayat eseri ve gelişmesi olmayan.

13017 O saçtığın incileri; kendin için saçmış olursun. Çünkü sermayen, maddî, manevî servetin yüz misli artar.

Belkıs'ın Sebe şehrinden Süleyman (a.s.)'a hediye göndermesi

13018 Belkıs'ın hediyesini kırk deve taşıyordu. Yükleri tamamıyla kerpiç şeklinde dökülmüş altın idi.

13019 Belkıs'ın sefaret heyeti Süleyman'ın mülkü sahrasına, gelince arazinin halis altınla döşeli olduğunu gördü.

13020 O heyet, kırk menzil, altın üzerinde yürüdüğü için nazarında altının kıymeti kalmadı.

13021 Defalarca birbirlerine, "Getirdiğimiz bu altınları getirdiğimiz yere götürelim... Biz ne olmayacak iş yapıyoruz?

13022 Bir saha ki, onun toprağı halis altındır, oraya altını hediye götürmek budalalıktır." dediler.

13023 Ey aklını hediye olarak Huzur-u İlâhîye götüren kimse; akıl orada yol toprağından daha kıymetsizdir.

13024 Hediyelerinin değersiz bulunduğu, sefaret heyetince anlaşılınca; mahcubiyet onları geri çekti.

13025 Tekrar dediler ki: "Hediye değerli olsun veya değersiz bulunsun, bizim için ne var? Biz emir kuluyuz.

13026 Altın olsun, toprak olsun, bize lâzım olan, gönderilen hediyeyi götürmek ve ferman sahibinin emrini yerine getirmektir.

13027 Eğer Süleyman'ın fermanıyla: 'Bu hediyeyi götürün, Belkıs'a iade edin' derlerse, fermana uyarız."

13028 Süleyman o hediyeyi görünce güldü ve dedi ki: "Ben sizden ne vakit hediye istedim?[27]

13029 Ben, bana hediye verin demiyorum; belki, hediye almaya lâyık olun diyorum.

13030 Ki benim gayb âleminden öyle hediyelerim vardır ki, insanlar onları talep eylemeye dahi muktedir olamazlar.

---

[27] Neml Sûresi'nin 36. âyetine işarettir: *(Elçiler, hediyelerle) gelince Süleyman şöyle dedi: "Siz bana mal ile yardım mı etmek istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Ama siz, hediyenizle böbürlenirsiniz."*

13031 Siz, toprağı altın eden bir yıldıza, güneşe tapıyorsunuz. Onu bırakın da onu yaratan Allah'a teveccüh edin.

13032 Siz, değeri yüksek bulunan insanlık ruhunu hor ve hakir ederek feleğin güneşine tapıyorsunuz.

13033 Güneş Emri İlâhî ile bizim aşçımızdır. Ona Hûda'dır dersek budalalık etmiş oluruz.

13034 Güneş tutulacak olursa ne yaparsın, onun sathındaki karalığı nasıl izale edersin?

13035 Güneş'ten o siyahlığı gider, yine onun nurunu ver diye Allah'ın dergâhını tasdî etmez misin?

13036 Eğer seni gece yarısı öldürecek olsalar, o vakit Güneş nerede ki ona tazarrû edesin, yahut ondan aman dileyesin.

13037 Hâdiseler ekseriye gece vaki olur. Senin mabudun ise o vakit meydanda yoktur.

13038 Eğer Huzur-u İlâhîde sâdıkane ve hâlisane eğitirsen, yıldızlara tapmaktan kurtulur ve Hakk'ın mahremi olursun.

13039 Hakk'ın mahremi olunca da ben sana ağzımı açar, hakikat ve marifet saçarım da gece yarısı bir güneş görürsün.

13040 O güneşe pak olan ruhtan gayri şark bulunmaz, ancak onda doğar. Onun doğuşu için gece ile gündüzün farkı yoktur.

13041 Hakikî gündüz, onun doğarak tecelli ettiği zamandır. O tecelli ile artık gece kalmaz.

13042 Zerre güneşe karşı nasıl görünür? Evet, nasıl görünürse, bu güneş de Ülü'l-elbâb olan enbiyâ ve evliyaya karşı öyledir.

13043 Bu güneş parlar ve arzı parlatır. Göz onun karşısında kamaşır ve hayran olur.

13044 Arş'ın hadsiz, hudutsuz derecede çok olan nuru karşısında zerre gibi görürsün.

13045 Cenâb-ı Hak gözüne kuvvet ihsan edince zâhiri güneşi hor, hakir ve kararsız bir hâlde görürsün.

13046 Cenâb-ı Hak öyle bir kimyagerdir ki, O'nun bir tesiriyle duman yıldız, yâni güneş haline gelmiştir.

13047 Hakk'ın bu tecellisi, nâdir bir iksir gibi yarı aydınlık bir zulmet üzerine vurulunca güneş oldu.

13048 Kadir ve Kayyum Hazretleri öyle bir sanatkârdır ki, bir tecellisiyle Zuhal seyyaresine bu kadar hasse vermiştir.

13049 Ey tâlib; diğer yıldızları ve can cevherlerini de bu mikyas ile ölçerek bil.

13050 His gözü, zâhirî güneşin zebûnudur, kamaşır kalır. Sen Rabbani bir göz ara ve bul ki:

13051 Onun bakışı karşısında, kıvılcımlar saçan güneşin şuâları zebûn olsun.

13052 Çünkü bu bakış, nura mensuptur, güneş ise ateştir. Ateş nurun karşısında karanlıktan ibaret kalır.

13053 Mağribli Şeyh Abdullah demiştir ki: "Ben altmış yıldır gece nedir görmedim.

13054 Ben altmış senedir ne gece ne de gündüz... Hiçbir sebeple bir karanlığa düşmedim."

13055 Sofiler de onun sözünün doğruluğunu tasdik ile; "Gece onun arkasında ve nuru sayesinde giderdik." demişlerdi.

13056 "O, dikenli ve çukur çöllerde ayın on dördü gibi, bize bir kılavuz olurdu.

13057 O, yüzünü çevirmeksizin; 'dikkat et, çukur geldi, sol tarafa meyleyle', derdi.

13058 Biraz sonra da; 'sağ tarafa meylet ki önümüzde diken var', diye ihtar ederdi.

13059 Gündüz olunca biz onun ayağını öperdik. Ayağı, gelin ayakları gibi lâtif ve yumuşak idi.

13060 Onun ayaklarında ne toprak, ne çamurdan eser bulunur. Ne yırtması, ne de taş kanatması görülürdü."

13061 Allah, Şeyh Mağribî'yi (Meşrık) hâline getirmiş; Mağribi, ona meşrık gibi nurlar saçan bir hâle getirmişti.

13062 Bu muazzam velâyet güneşinin nuru, Aşk meydanının öyle bir atıdır ki, halkın ileri gidenlerinin gününü de o korur geri kalanların gününü de...

13063 O azim nur, nasıl korumaz ki binlerce güneşi meydana getir O'dur.

13064 Ey sâlik; sen ejderhâ ve akrepler arasında o Şeyhi Kâmil'in nuruyla emin olarak git.

13065 O pâk olan nur, senin önünde gider ve her yol kesiciyi parça parça eder.

13066 "Allah kıyamet gününde Peygamberini utandırmaz.[28]" haberini doğru bil ki nur, onların önlerinde yürür durur

---

[28] Tahrim Sûresi'nin 8. âyetinden. "*Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah'a dönün. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, Peygamber'i ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Çünkü onların nurları, önlerinde ve yanlarında koşar da, 'Ey Rabbimiz! Nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü sen her şeye kâdirsin.' derler.*"

13067 Vakıa o nur, kıyâmette artacaktır. Fakat Onun dünyada müşâhede ve tecrübesini Allah'tan burada isteyin.

13068 Zira Cenâb-ı Hak, hem bulutlu havada, hem de karanlıkta can nuru bağışlar ve o nur ile hidayete erişilir. Allah istenen şeye delâlet etmeyi daha iyi bilir.

13069 "Ey mahçup elçiler avdet ediniz. Altın sizin olsun, bana gönül getirin."

Süleyman (a.s.)'in Belkıs'ın elçilerini, getirmiş oldukları hediyelerle birlikte geri göndermesi

13070 Bu, yollarda döşeli altınlarımı da sizin altınlara ilâve edin... Körlüğünüzü anlayın da o altınları katırın fercine kilit olarak takınız.[29]

13071 Katırın ferci altın halkaya lâyıktır. Âşıkın altını ise onun sararmış yüzüdür.

13072 Ki o sararmış yüz, hakkın nazargâhıdır. Halbuki altın madenine güneş nazar eder.

13073 Güneş şuâının aksettiği yer nerede, Mâlik ve Mukallibü'l-kulûb olan Allah'ın nazar eylediği yer nerede?

13074 Şimdi de benim esirim olmakla beraber sizi tevkif etmemden candan gönülden sakınınız.

13075 Daneye haris olan kuş, dam üzerinde serbest ve kanatları açık bulunduğu halde tuzağa tutulmuştur.

13076 Serbest bir kimse daneye -yâni bir menfaate- gönül verdi ve ona bağlandı mı, öyle bir kimseyi serbest iken yakalanmış ve tutulmuş bil!

13077 Kuşun daneye bakışları, kendi ayağını bağlamak için birer düğüm gibidir.

13078 Dane ona; der ki: "Ey kuş, sen şimdi bana hırsızlama bakıyorsun, ama hele sabret; Asıl ben seni çalıyorum.

13079 Madem ki o harîsâne bakışın seni benim ardıma ve izime düşürüyor bilmiş olasın ki ben senden gafil değilim.

[29] Eskiden bazı zenginler bindikleri dişi katırların gebe kalmaması için ferclerine altın kilit taktırırlarmış.

Terazisinin dirhemi baş yıkanan kil olan bir Attar ile, kil yiyen müşterinin hikâyesi

13080 Bir kil yiyen, hâlis ve Mûsâffa şeker almak için, attar dükkânına gitti.

13081 Yankesici ve hilekâr olan attarın terazisi ve dirhemi kilden idi.

13082 Attar dedi ki: "Eğer şeker almak istiyorsan sabret de dirhem bulayım. Zira terazimin dirhemi kildir."

13083 Müşteri: "Ben şeker almak istiyorum. Terazinin dirhemi neden olursa olsun." dedi.

13084 Kendi kendine de dedi ki: "Kil yemek meraklısına göre dirhem ne demek? Kil ona altından daha kıymetlidir."

13085 Bir çöpçatan kadın, genç bir talibe demişti ki: "Oğlum; sana ay gibi bir gelin buldum.

13086 Çok güzel olmakla beraber bir şey daha var ki o iffetli kız helvacı kızıdır."

13087 Genç dedi ki: "Öyle ise daha iyi. Helvacının kızı muhakkak ki daha tatlı olur."

13088 "Eğer dirhemin yok da onun yerine kil kullanıyorsan o daha âlâdır. Çünkü kil, benim gönlümün istediği meyvedir."

13089 Attar, terazinin gözüne hazır olan kilden koydu.

13090 Terazinin diğer gözüne koymak için, kil miktarı şekeri eliyle kırıyordu.

13091 Attarın keseri ve çekici olmadığı ve şekeri eliyle kırdığı için geç kalmış, müşteriyi orada bırakmıştı.

13092 Attarın yüzü öbür tarafa olduğu için, kil meraklısı, sabredemeyerek gizlice kili çalarak yemeye başladı.

13093 Attarın gözü tesadüf etmesin diye, korka korka kili çalıyor ve yiyordu.

13094 Attar, kil meraklısının kil çalıp yediğini gördüğü hâlde kendini meşgul gösterip o tarafa bakmıyor, kendi kendine: "Ey yüzü sararmış; daha fazla çal" diyordu.

13095 "Eğer benim kilimi çalıp götürüyorsan, al götür ki kendi yanından yiyorsun.

13096 Sen benden çekmiyorsun ama eşekliğinden... Bense az yiyeceksin diye korkuyorum.

13097 Ben şeker kırmakla meşgulüm, lâkin öyle olmakla beraber, fazla şeker verecek kadar ahmak değilim.

13098 Sen şeker alıp da tecrübe edince azalmış olduğunu görecek, ahmak ve gafilin kim olduğunu o vakit anlayacaksın."

13099 Kuş, o daneye bakmakla hoşlanır, dane de uzaktan onun yolunu vurur.

13100 Ey salik; eğer göz zinasından haz alıyorsan kendi yanından et koparıp yemiş olmaz mısın?

13101 Uzakdtn bu bakış zehirli ok gibidir... Gittikçe aşkın artar ve sabrın tükenir.

13102 Dünya malı zaif kuşların, âhiret mülkü de şerif kuşların tuzağıdır.

13103 Hattâ bu âhiret mülkü öyle büyük bir tuzaktır ki onunla azîm kuşları avlar.

13104 Ben Süleyman'ım; sizin mülk ve hükümetinizi istemediğim gibi, belki sizi her türlü tehlikeden kurtarırım.

13105 Siz şimdi mülkün sahibi geçindiğiniz hâlde, o mülkün, kulu, kölesisiniz. Asıl mala sahip olan kimse, helâk olmaktan kurtulan, mala mülke esir olmayan kişidir.

13106 Ey bu cihanın esiri olan harîs ve tamahkâr; sen tersine olarak kendine bu dünyanın emîri dedirtiyorsun.

13107 Ey ruhu bu cihan hapsine düşen, dünya esîri... Ne vakte kadar kendine dünyanın efendisi diyeceksin?

Süleyman (a.s.)'ın elçilerin gönlünü alması, onlara iltifatta bulunması, gönüllerindeki ürkekliği gidermesi ve getirilen hediyeleri kabul etmeyişi sebebinin elçilere şerh ve izahı

13108 "Ey elçiler; ben de sizi tarafımdan elçi olarak Belkıs'a gönderiyorum. Hediyelerinizi reddedişim, sizin için, onları kabulümden daha iyidir.

13109 Belkıs'ın huzurunda çölde gördüğünüz ve hayret ettiğiniz altınları söyleyiniz!

13110 Ki bizim altın tamahkârı olmadığımızı ve altını, onu yaratan Allah tarafından getirdiğimizi bilsin.

13111 O Allah ki eğer murad ederse şu zemindeki toprakların hepsi de altın ve kıymetli inci olur.

13112 Ey altın isteyen ve seçen; Cenâb-ı Hak kudretini izhar etmek için bu dünyayı mahşer gününde gümüşten bir âlem yapacaktır.

13113 Biz, altına aldırış bile etmeyiz, fen sahibiyiz. Bütün yeryüzündekileri o fen sayesinde altın hâline getiririz.

13114 Sizden altın mı isteriz biz? Biz sizi kimyager yaparız.

13115 Manen kimyager olmak için, Sebe' mülkü bile olsa vazgeçin o dünya mülkünden. Suyun, toprağın dışında nice mülkler var!"

13116 Senin taht dediğin şey, teneşir tahtası demektir. Konduğun yeri başköşe sanışın da yanlıştır. Çünkü orada oturuş kapıda kalış gibidir.

13117 Senin kendi sakalına hükmün geçmezken, iyiye, kötüye ve şuna buna nasıl pâdişahlık edersin?

13118 Ey çarpık ümitli tûl-u emel sahibi; sakalın, senin muradın hilâfına ağarıyor. Artık ak sakalından utan!

13119 Cenâb-ı Hak Mâlikü'l-Mülk'tür, her kim ona secde eder ve emrine itaat gösterirse bu toprak ve fâni âlemden başka ona yüzlerce mülk verir.

13120 Lâkin Allah'ın huzurunda bir secde etmenin zevki, sana iki yüz devletten daha hoş gelir.

13121 "Ya Rabbî, ben mülk istemiyorum; o secde mülkünü bana teslim eyle" diye tazarru edersin.

13122 Dünya pâdişahları, soysuzluklarından kulluk şarabının kokusunu almamışlardır.

13123 Yoksa, İbrahim Bin Edhem gibi hayran ve sergerdan bir hâle gelirler, mülkü de hükümeti de terk ederlerdi.

13124 Lâkin Cenâb-ı Hak, dünyanın devam ve intizamı için hükümdarların gözünü ve ağzını mühürlemiştir.

13125 Bu sûretle de onlara taht ve taç tatlı gelir ve: "Âlemdeki halktan haraç alalım" derler.

13126 Ey gafil hükümdar, aldığın haraçtan kum gibi altın toplasan da nihayetinde senden arda kalır.

13127 Devlet ve hükümetle, altın ve servet, âhiret seferinde ruhuna yoldaş olmaz. Altını ver de sana hakikati gösterecek sürme satın al!

13128 Tâ ki bu cihanın dar ve derin bir kuyu olduğunu göresin, Hz. Yusuf misali, o kuyuya sarkıtılan ipi elde edip kurtulasın.

13129 Tâ ki kuyudan çıkıp Hakikat Sarayına yükselince ruhun: "Müjde bana ki bu gulâm benimdir.[30]" desin.

13130 Kuyuda göz, akisler sebebiyle, ters görür. Bu ters görüşün en bayağısı taşın altın gibi görünmesidir.

---

[30] Yusuf Sûresi'nin 19. âyetine işarettir: *"Daha sonra bir kafile gelmiş, sucularını da göndermişlerdi. Vardı, kovasını kuyuya saldı, "Müjde hey, müjde! İşte bir çocuk!" dedi. Ve onu satılık bir mal olarak gizleyip korudular. Allah ise onların ne yapacaklarını biliyordu."*

13131 Oyun esnasında çocukların aklı karışık olduğundan çanak, çömlek kırıkları onlara altın ve mal görünür.

13132 Allah'ın ârifleri, Tevfik-i İlâhî ile kimyager olmuşlardır. Onların nazarında altın ve gümüşün değil, onların çıktığı madenlerin bile kıymet ve itibarı kalmamıştır.

Bir derviş'in, birkaç şeyhi rüyasında görüp onlardan, kazanmaya uğraşmadan ve ibâdetten geri kalmaksızın helâl rızk istemesi; şeyhlerin de o dervişi irşâd etmesi; dağdaki acı ve ekşi meyvelerin şeyhlerin himmeti ve atâsı sayesinde dervişe tatlı olması

13133 Dervişin biri sohbet esnasında hikâye etti ki: "Ben Hızır'a mensup olanları -yâni bazı evliyaullahı- rüyada gördüm.

13134 Onlara dedim ki: 'Helâl rızkı nereden bulup yiyeyim ki haram ve vebal olmasın?'

13135 Beni dağlık tarafına götürdüler. Ormandaki yabani meyvelerden silkelediler.

13136 Ve dediler ki: 'Allah, bu meyveleri bizim himmetlerimizle senin için tatlılaştırdı.

13137 İşte bunları zahmet çekmeden ve yukarı aşağı gidip gelmeden pâk ve helâl olarak ve hesabı olmaksızın ye!'

13138 O rızıkları yiyince sözlerimde öyle bir feyiz, öyle bir tesir hâsıl oldu ki kalbimden hikmet menbaları kaynadı. Sözlerimin verdiği zevk, akılları hayran bırakmaya başladı.

13139 'Rabbim', dedim, 'bu bir imtihan... Sen bana bütün halktan gizli bir ihsanda bulun!'

13140 O güzel ve ârifâne söyleyiş benden zâil oldu. Onun yerine kalbimde bir hoşluk buldum ki zevkimden nar gibi yarılacaktım.

13141 Dedim ki, içimdeki bu zevk yok mu ya... Cennette bundan başka bir zevk olmasa bile.

13142 Bana başka bir nimet arzusu gelmezdi; ben de o zevki bırakıp ceviz ve şeker kamışı istemezdim."

O dervişin: "Ben şeyhlerin kerameti sayesinde helâl rızık buldum, bu altını şu oduncuya vereyim." demesi. Oduncunun da onun kalbindeki niyetten incinmesi

13143 "O esnada, fakir bir kimse, odun yüklenmiş olarak yorgun argın ormandan geliyordu.

13144 Kendi kendime dedim ki: 'Ben rızık düşüncesinden âsûdeyim. Bundan sonra rızık için bana gam ve keder yoktur.

13145 Hoşa gitmeyen yabanî meyveler bana hoş gelmekte... Hususî bir rızka nail oldum ben...

13146 Ben madem ki, boğaz düşüncesinden kurtulmuşum. Şu halde, şu birkaç habbe altını ona vereyim.

13147 Bu altınları, şu külfet çeken fakire vereyim ki, iki üç günceğiz olsun, gıda ile bedeni kuvvet bulsun.'

13148 O, benim kalbimden geçen niyeti bildi. Çünkü kulağı Hak nuru ile nurlanmış...

13149 Şişe içindeki bir çerağ gibi, her düşüncenin sırrı, onun gözü önünde idi.

13150 İçten geçen ondan saklanamıyor... O, gönüllerdeki esrara emir kesilmiş!

13151 Taaccübe şayan olan o zât, benim düşüncemin cevabı olarak, kendi kendine ve yavaşça söylendi:

13152 'Mânevî pâdişahlar için böyle mi düşünürsün? Sana rızık vermeselerdi sen rızkı nasıl bulurdun?'

13153 Ben onun sözünü iyice anlayamadım. Lâkin azarlaması kalbime iyiden iyiye tesir etti.

13154 Arslan gibi bir heybetle yanıma geldi, sırtındaki odun yükünü yere bıraktı.

13155 Onun odunu yere komasındaki hâlin heybetiyle benim yedi uzvum titremeye başladı.

13156 Dedi ki: 'Ya Rabbî. Eğer senin duâsı makbul ve izleri mübarek has kulların varsa.

13157 Dilerim ki lûtfu keremin kuyumcu gibi olsun da, bu odun yükü şu anda altına tahavvül etsin.'

13158 Bunu der demez, gördüm ki, odunu altın oldu; yerde ateş gibi hoş bir sûrette parladı.

13159 Ben bu vakıa dolayısıyla uzun müddet kendimden geçtim. Hayretten şuura avdet edince,

13160 O zât dedi ki: 'İlâhî; o has kulların gayet kıskançtırlar ve şöhretten kaçarlar.

13161 Ya Rabbî; Sen bu yükü tekrar ve hemen eskiden olduğu gibi odun yap.'

13162 O anda, altın dallar odun hâline girdi. O zâtın bu işine karşı akıl da, nazar da hayrette kaldı.

13163 Ondan sonra odun yükünü yüklenip, acele acele şehre doğru gitti.

13164 Kendisinden müşkillerimi sorup cevap almak için o mânevî şahın arkasından gitmek istedim.

13165 Onun heybeti beni âdeta bağladı. Çünkü Allah'ın has kulları huzuruna avam-ı nâs yol bulamaz.

13166 Eğer biri can ve baş vererek yol bulursa, bu da onların rahmeti ve cezbesiyle olur.

13167 Bir sıddîkin sohbetine nail olunca Allah'ın o tevfikini ganimet bil.

13168 Pâdişahın yakınlığına erdiği halde, hiçten bir sebeple yakınlık mertebesiyle birlikte yolunu kaybeden budala gibi olma!

13169 Birine, fazla kurban eti verilince: 'Bu, galiba sığır budu', der

13170 Ey iftiracı adam; bu, sığır budu değildir, fakat eşekliğinden sana öyle görünüyor.

13171 Bu, pâdişahların rüşvetsiz ve ücretsiz bir atiyyesidir, Allah'ın rahmetinden edilmiş bir ihsandır."

Süleyman (a.s.)'in, Belkıs'ın imana gelmesi için elçilerin tez gitmelerini emretmesi ve onları teşviki

13172 Süleyman Peygamber de savaşacağı yerde Belkıs'ın adamlarını ve askerlerini kendisine çekti.

13173 "Ey azizler; çabuk çabuk geliniz ki cömertlik denizi dalgalandı.

13174 Onun kabaran dalgaları, her an sahile inci saçmaktadır.

13175 Ey irşada müstaid kimseler; *Essalâ* diyor ve sizi dâvet ediyoruz. Zira şu anda Rıdvan cennet kapısını açmıştır."

13176 Hz. Süleyman dedi ki: "Ey elçiler; Belkıs tarafına gidin ve onu bu dine inandırın.

13177 Ona çabucak buraya gelmesini tamamen söyleyin. Zira, Cenâb-ı Hak selâmet yurdu olan Cennete davet etmektedir.

13178 Ey devlet ve saâdet tâlibi olan sâlik; âgâh ol ve koş ki bu an, feyiz zamanı, kapıların açıldığı çağ!"

İbrahim Edhem'in (Hak sırrını takdis etsin) Horasan saltanatını terk etmesi ve hicreti

13179 Dünya mülk ve hükümetini, İbrahim Edhem gibi çabucak terk eyle ki onun gibi ebedî bir devlet bulasın.

13180 O sultan gece vakti sedirinde yatmıştı. Bekçiler de dam üstünde seslenip durmakta idiler.

13181 Şah İbrahim'in o bekçilerden kasdı, hırsızları ve çapkınları defetmek değildi.

13182 Muradların bekçisi adalettir, yoksa gece damlarda sopa vuranlar değildir.

13183 Lâkin İbni Edhem'in rebab sesinden maksudu, sair müştak olanlar gibi (*Elestü bi rabbiküm*) "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" tahayyül ve hatırlamak idi.[31]

13184 Zurnanın figânı ile davul sesleri bir parçacık kıyamet gününde çalınacak olan Sûr[32]'un sesine benzer.

13185 Hâkimler, feylesoflar; "biz mûsiki nağmelerini feleklerin devrinden aldık" demişlerdir.

13186 Halkın tambur ve ağızla terennüm ettikleri, feleğin devirlerinden çıkan seslerdir.

13187 Mü'minler derler ki: "Cennetin tesiri bütün çirkin sesleri güzelleştirdi.

13188 Bizim hepimiz, Âdem'in cüz'üyüz; cennette iken o nağmeleri işitmişiz..."

13189 Su, idrar ve necasetle karışınca mizacı acı ve keskin olur.

13190 Cesette bir parça su vardır, onu idrar farz et. Öyle iken yine ateşi söndürür.

13191 Su necis olduysa bile, gam ateşini söndürmek yine onun tabiatında kaldı.

13192 O hâlde güzel ses dinlenilmesi âşıkların ruhî gıdasıdır. Zira onda kalp huzuru ve Hitab-ı ilâhîyi hatırlama vardır.

13193 Bu dinleyişten kalpteki hayâller kuvvet bulur. Belki o hayalet ses vasıtasıyla sûret şekline girer.

---

[31] Sûfi büyükleri derler ki; Cenâb-ı Hak ruhlara "Ben sizin rabbiniz değil miyim?" diye hitab etti. Onlar da "Evet" diye cevap verdiler. Fakat o hitabın zevki ve lezzeti ruhlarda sabit kaldı. Dünyaya geldiklerinde ne vakit güzel bir ses işitseler o hitabın lezzetini hatırlarlar. Mûsikiden zevk alınmasının sebebi de budur.

[32] Sûr: 1. Boynuzdan yapılmış uzunca boru. 2. Kıyamet kopunca İsrafil'in herkesi mahşer meydanına toplamak için çalacağı boru.

13194 Suya ceviz atanın ateşi nasıl kuvvetlendiyse aşk ateşi de güzel seslerle kuvvet bulur.

Susamış bir kimsenin, çukurda bulunan dereye yetişemediği için, suyun sesini duymak maksadıyla ceviz ağacı üstünden suya ceviz silkelemesi ve suyun sesinin güzel nağmeler gibi onu neşelendirmesi

13195 Dere derin bir çukurda idi. Susamış bir adam ceviz ağacına çıktı ve ceviz silkeledi.

13196 Ceviz ağacından suya cevizler düşüyor, düştükçe sudan ses geliyor ve su kabarcıkları görünüyordu.

13197 Bir akıllı dedi ki; "Ey yiğit; bu yaptığından vazgeç! Cevizler, senini hararetini artırır.

13198 Ceviz meyvelerinden çoğu suya düşer, su ise senden uzakta ve alçaktadır.

13199 Sen, zorla ağaçtan ininceye kadar derenin suyu cevizleri uzağa götürür."

13200 Ceviz silkeleyen dedi ki; "Benim bu işten maksadım, ceviz değildir. Görünüşe bakma da maksadıma iyi dikkat et...

13201 Benim maksadım: Cevizlerin düşmesiyle su sesini işitmek, hem de su üstünde kabarcıklar görmektir."

13202 Susamış kimsenin dünyada meşguliyeti ne olur? Daima havuzun etrafını dönüp dolaşmaktır.

13203 Derenin, suyun ve su sesinin etrafındaki Hakikat Kâbesinin çevresini tavaf eden hacı gibidir.

13204 Bunun gibi ey Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin; benim Mesnevî'den maksadım da sensin.

13205 Mesnevî fürû'da olsun, usûlde olsun -yâni şeriat ve hakikat bahislerinde- hepsi senin ahvalini beyandır. Sen de o beyanatı kabul eylemişsindir.

13206 Pâdişahlar iyi, kötü her takdimeyi kabul ederler. Bir şeyi onlar kabul edince de artık reddedilmez.

13207 Madem ki bir fidan diktin, ona su ver. Madem ki o fidana çiçek açtırdın, düğümünü de çöz.

13208 Mesnevînin lafızlarından maksadım, senin sırrın; onu şiir halinde söylemekteki muradım da senin sesindir.

13209 Benim indimde senin sesin Hak sesidir. olur mu? Hâşâ, olmaz.

13210 Nâsın Rabbi ile nâsın ruhu arasında keyfiyetsiz ve kıyasa gelmez bir birleşme vardır

13211 Lâkin ben nâs dedim, nesnâs[33] demedim. Hatta nâs demekten maksadım: Ruhun hakikatini bilenlerden başkası değildir.

13212 Nâs: İnsan demektir. İnsan ise gözbebeğidir. Öyle gözbebeği gibi aziz bir mahlûk nerede? Ey sâlik; sen, insanın başını bile bir an olsun görmemişsindir.

13213 "O toprağı sen atmadın, ancak Allah attı.[34]" âyetini okumuşsun ama, cisim ve cüzlerde kalmışsın.

13214 Ey budala herif; Süleyman Peygamber için mülkünü feda eden Belkıs gibi, sen de cisim ülkeni terk et.

13215 Ben (*Lâ havle velâ kuvvete illâ billah*)[35] diyorum, lâkin bunu söyleyişim kendi sözüm için değil o düşünceli şahsın vesvesesindendir.

13216 Çünkü o benim sözümden, kalbinde vesvese, inkâr ve zan gibi şeyler duymaktadır.

13217 Ben (Lâ havle) diyorum Çünkü, senin kalbinde bana zıt olarak sözler bulunduğundan sana çare yoktur.

13218 Madem ki benim sözüm senin boğazında tıkıldı kaldı, onu hazmedemedin; işte ben sustum, sen kendi sözünü söyle ve düşünceni anlat.

13219 Bir neyzen güzel üflüyordu. Ansızın alt tarafından bir yel zuhur etti.

13220 Ney'i alt tarafına tuttu ve: "Sen benden iyi üflersen al da üfle." dedi.

13221 Ey Müslüman; edep nedir dersen, bil ki edep, edepsizlerin tecavüzüne tahammülden ibarettir.

13222 Her kimi: filân kimse kötü huylu ve kötü tabiatlıdır, diye şikâyet eder görürsen.

13223 Malûmun olsun ki o şikâyetçi kötü huyludur. Zîra o, bir kötü huyluya kötü söylemektedir.

13224 Çünkü iyi huylu kimse, kendini gizleyerek, kötü tabiatlıların tecavüzlerine tahammül eder.

---

[33] Nesnâs: Güya Yemen taraflarında bulunan bir nevi mahlûk imiş ki tek elli ve tek ayaklı olup yüzü insana benzermiş. Yerden ot ve tane toplarmış. Bunu insan sûretinde olduğu halde insanlıktan haberi olmayan kimseler diye tevil etmek de mümkündür.

[34] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden.

[35] "Allah'tan başka kimsenin gücü ve kuvveti yoktur." mânâsındaki Hadis-i Şerif.

13225 Lâkin şeyhteki şikâyet Emr-i İlâhî iledir; gazap, inat ve hevâ vü heveslerinden doğma değildir.

13226 Şeyhin şikâyeti şikâyet değildir. Peygamberlerin şikâyeti gibi ruhun ıslahı içindir.

13227 Peygamberlerin sabırsızlık ve tahammülsüzlük göstermelerini Emr-i İlâhî icâbı bil. Yoksa onların hilmi, kötülüğe mütehammil idi.

13228 Peygamberler, kötülüğe tahammül hususunda, tabiatlarını öldürmüşlerdi; kendilerinde bir tahammülsüzlük zuhur ettiyse o, Allah tarafından ve O'nun emriyle idi.

13229 Ey zamanın Süleyman'ı, karga ve doğan arasında -yâni kötülere ve iyilere karş - Allah'ın hilmine bürün de bütün kuşlarla uzlaş!...

13230 Ey hilmine yüzlerce Belkıs'ın zebûn olduğu Süleyman-ı zaman, "Yarabbi kavmimi hidayete erdir.[36]" demek sana lâyıktır.

Şirkte ısrar etme ve imanda gecikme diye, Süleyman (a.s.)'ın, Belkıs'a tehdit göndermesi

13231 "Ey Belkıs, kendine gel, aklını başına topla... Yoksa fena olur. Askerin sana düşman olur ve itaatinden çıkar.

13232 Senin perdecin, perdeni yırtar. Senin canın senin canına düşmanlık eder."

13233 İmtihan ve ibtilâ vaktinde, yerde ve gökteki bütün zerreler, Allah'ın ordularını teşkil ederler.

13234 Rüzgârın Âd kavmine ne yaptığını görmedin mi? Suyun tufanda neler yaptığım işitmedin mi?

13235 O, kin denizinin -yâni Bahr-i Ahmer'in- Firavun'a ne yaptığını, bu zeminin Karun'a ne işler gösterdiğini.

13236 Ebabil kuşlarının file ve ashab-ı fil'e yaptığını, Nemrûd'un başını sivrisineğin nasıl yediğini.

13237 Dâvud (A.S.) in sapan taşını nasıl attığını, onun altı yüz parça olup düşman ordusunu nasıl bozduğunu.

[36] Resûlullah'ın Uhud gazasında yüzü yaralanmış ve bir dişi kırılmış. Bu hal Ashab-ı Kirâm'ı müteessir etti de "Ya Resûlallah müşrikler aleyhine duâ buyursan" dediler. Aleyhisselât Efendimiz ise "*Ben lânet ve inkisar etmek için değil, davet etmek ve rahmet olmak üzere gönderildim.*" buyurduktan sonra: "*Yâ Rabbî, kavmimi hidayet eyle. Onlar hakikati bilmiyorlar.*" diye duâ etti.

13238 Lût (A.S.) m düşmanları üstüne taşın yağdığını ve onların kara bir suya, yâni Bahr-i Lût'a- daldığını bilmiyor musun?

13239 Dünyadaki cemâdâtın, insanlar gibi, akıllıca, peygamberlere yardım ettiklerini uzun uzadıya söylersem.

13240 Mesnevî o kadar büyür ve o derece hacim peydah eder ki, kırk deve onu taşımaktan âciz kalır.

13241 Bir el kâfirin aleyhine şahâdet için Allah'ın askeri olur ve emrine itaat eder.

13242 Ey fiil ve harekette Hakk'ın emrine zıt olmayı kendine ders yapmış olan; sen de Hakk'ın ordusu içindesin, kork!

13243 Senin cüz'ünün cüz'ü -yâni vücudunun zerrelerinden her biri- Allah'ın ordusundandır ve şimdi sana münâfıkâne muvafakat göstermektedir. Eğer Allah, onların sana muhalefetini irâde ederse her biri sana muhalif olur.

13244 Eğer gözüne seni sıkıştırmak için emir verirse, göz ağrısı senden yüz türlü intikam alır.

13245 Eğer dişine seni muztarip etmesini emreylerse sen, dişinden ceza görürsün.

13246 Tıp kitabını aç da, hastalıklar bahsini oku... Ten askerinin neler yaptığını gör.

13247 Madem ki her şeyin canının canı, Allah'tır; Canın canı ile düşmanlığa girişmek kolay mıdır?

13248 "Belkıs, şeytan ve cin askerini de bırak. Çünkü onlar benim için candan, gönülden harb ederler.

13249 Ey Belkıs; ibtida saltanatı bırakıp bana gel. Beni bulunca, bütün mülk ve devlet, senin olur.

13250 Benim nezdime gelince, bensiz, kendinin hamamdaki resimler gibi cansız bir nakış olduğunu hakikaten anlayacaksın."

13251 Nakış, ister bir sultanın, ister bir zenginin resmi olsun, madem ki sûrettir, ruhsuzdur, candan nasibi yoktur.

13252 Onun zineti, başkaları için faidesiz yere göz ve ağız açmaktan ibarettir.

13253 Ey ceng ü cidalde kendini feda eden; sen başkalarını kendinden ayırd etmemişsin.

13254 Sen, rast geldiğin her sûret için; bu benim, diye duruyorsun. Halbuki Vallahi sen o değilsin.

13255 Sen bir zaman halktan ayrı kalacak olsan, boğazına kadar gam ve kedere, endişeye batarsın.

13256 Halbuki bu nasıl sen olabilir? Sen, o tek kişisin; sen kendinin güzeli ve kendinin sarhoşusun.

13257 Sen kendinin kuşu, kendinin avı, kendinin tuzağı, kendinin sadrı, kendinin döşemesi, kendinin damısın.

13258 Cevher, kendi kendine kâim olan şeydir. Onunla var olan ve onun fer'i bulunan ise arazdır.

13259 Eğer sen Âdem evlâdı isen onun gibi otur da cümle zürriyetleri kendinde gör.

13260 Su küpünde ne vardır ki nehirde yoktur, evde ne bulunur ki şehirde mevcut değildir.

13261 Bu dünya, küp gibidir; kalp ise nehir misâlidir. Bu âlem odadır, kalp ise acaib bir şehir misalidir.

Süleyman (a.s.)'ın Belkıs'a: "Benim, senin imâna gelmeni istemem; ancak Allah rızası içindir; ne nefsinde, ne güzelliğinde, ne de saltanatında bir zerre garazım yok... Hak nuruyla gözün açılınca, böyle olduğunu sen de görür ve anlarsın." demesi

13262 "Ey Belkıs agâh ol ve bu tarafa gel ki ben davete memur bir peygamberim. Ecel gibi, şehveti öldürdüm, şehvetperest bir şahıs değilim.

13263 Faraza bende şehvet bulunsa bile şehvetin emîriyim; yoksa şehvet esiri ve güzel bir yüzün kölesi değilim.

13264 İbrahim Halilullah ve cümle nebiler gibi, bizim aslımız, put kırıcıdır.

13265 Ey gaflet ve cehalet esiri olan kimse; biz puthaneye girecek olsak, puta secde etmeyiz, belki put bizim karşımızda yere kapanır."

13266 Hz. Muhammed (S.A.V.) de, Ebû Cehil de puthaneye gitmişti. Fakat bu gidişle o gidiş arasında büyük bir fark vardı.

13267 Bu dünya bir şehvet alemi, bir puthanedir ki, peygamberlerin de kâfirlerin de mekânıdır.

13268 Lâkin şehvet, pâk ve safî olan nebi ve velîlerin bendesi ve emrine tâbidir. Onun ateşi, hâlis altın gibi, o zevât-ı kiramı yakmaz.

13269 Kâfirler kalp, pâk olanlar ise altın gibidir. Bu iki fırka da şehvet alemi olan dünya potasının içindedir.

13270 Kalp olan şey o potaya girince derhal simsiyah kesilir. Lâkin altın girince onun altınlığı meydana çıkar.

13271 Altın, pota içinde hoş kulaç atar ve güzellikle ateşin yüzüne güler.

13272 Biz, saman gibi olan bu tabiat alemiyle örtülmüş mânâ deryâsıyız. Cismimiz, bizim ruhumuza, perde ve nikâb olmuştur.

13273 Ey câhil kimse; din sultanı olan velilerin zâhirine bakıp da çamurdan ibaret görme. Mel'un şeytan da Âdem'e böyle bakmış ve öyle görmüştü.

13274 Nebî ve velîlerin ruhları ve mâneviyatı güneş gibidir. O parlak ve sönmez güneşi bir avuç çamurdan ibaret olan cesetle sıvamak ve söndürmek nasıl mümkün olur? Bana haber ver.

13275 Eğer nurun üstüne yüz küfe toprak ve kül döksen nur kaybolmaz, yine o kül ve toprağın üstünde parlar.

13276 Saman kim oluyor ki suyun yüzünü örtsün, çamur kim oluyor ki güneşin yüzünü setretsin?

13277 Ey Belkıs; Şah Edhem gibi, kalk da, şu üç günlük saltanat dumanını dağıt.

İbrahim Edhem'in arta kalan hikâyesi

13278 O iyi adlı, iyi sanlı pâdişah, bir gece tahtı üstünde iken, damdan tak tak ve hay huy sesleri işitti.

13279 Sarayın damında sert adımlar atıldığını duydu. Kendi kendine: "Buna cesaret eden kim?" diye sordu.

13280 Sarayın penceresinden: "Kimdir o? Bu insan değil, periye benzer!" diye seslendi.

13281 Acaib kimseler damdan aşağıya başlarını eğdiler ve: "Biz bütün gece dolaşıp, aramaktayız." dediler.

13282 İbrahim: "Ne arıyorsunuz?" diye sordu. "Deve arıyoruz", dediler. Hazret: "Dam üstünde deve aranır mı?" sualinde bulundu.

13283 Cevaben dediler ki: "Sen saltanat tahtı üstünde oturup Allah'ı bulmayı nasıl arıyor ve umuyorsun?"

13284 İşte bu oldu, o andan itibaren onu kimse görmedi, peri gibi insanların gözünden kayboldu.

13285 İbrahim bin Edhem'in mâneviyatı halktan gizli idi. Zaten halk, sakal ile abadan -yâni sûretten- başka ne görebilir?

13286 Halkın ve akrabasının gözünden kaybolunca, Ankâ kuşu gibi dünyada meşhur oldu.

13287 Kafdağı'na gelen her kuşun ruhundan bütün âlem bahseder.

13288 Şarkın nuru olan Süleyman (A.S.)'ın haberi Sebe' şehrine vâsıl olunca, Belkıs ile halk arasında bir kaynaşma oldu.

13289 Ölmüş ruhlar, kanat çırpmaya; ölüler, beden kabrinden baş kaldırmaya başladılar.

13290 İşte semâdan bir nida geliyor diye, birbirlerine müjde verdiler.

13291 Bu öyle bir nida idi ki, onun tesiriyle, dinler yükseliyor; gönüllerin dalları ve yaprakları yeşeriyordu.

13292 Süleyman'ın o davet nefesi, İsrafil'in sûru gibi, ölüleri kabirlerinden kurtardı.

13293 Ey mânâ yolcusu! Allah daha iyi bilir ya, o devir geçti, bundan böyle, saâdet senin olsun.

Sebe' ahâlisi kıssasının bakiyesi, Belkıs'ın kavminden her birinin din ve kalp müşkilleri hakkında Süleyman (a.s.)'ın nasihati ve irşadı, her cins gönül kuşunu o kuşun ötüşü ve yemi ile avlaması

13294 Âşık ve müştak gibi, Sebe' şehrine ait hikâyeyi söylüyorum. Süleyman (A.S.)'ın emri ve daveti Sebe' ahâlisine sabâ rüzgârının lâle bahçesine gelmesi gibi oldu.

13295 Cesetler, vuslat günlerine mülâki oldular; çocuklar ise, asılları olan, ana ve babalarına kavuştular.

13296 Ümmetler arasında gizli olan aşk ümmeti; etrafını, kınayanların ve kınamaların kapladığı bir cömertliğe benzer.

13297 Ruhların zelil ve hakir olması cisimleri yüzünden, cisimlerin aziz ve şerif olması da ruhlardandır.

13298 Ey âşıklar; İlâhî aşk şarâbının içilmesi size mahsustur. Siz Hak ile bâkisiniz, Bekâ da sizin içindir.

13299 Ey kalplerinde aşk derdi olmayanlar, kalkın ve âşık olun. İşte Hakikat Yusuf'unun kokusu gelmekte... Hemen koklayıp, o kokuyu alın!.

13300 Ey mürşidi kâmil; sen de gel ve Süleyman'a mensup olan kuş dilini söyle ve her kuşun ötüşü gibi öt!

13301 Allah seni kuşlara gönderdiği için, her kuşun ötüşünü sana ders olarak vermiştir.

13302 Cebrî olan kuşa cebir dilini söyle, kanadı kırılmış kuşa da sabırdan bahset.

13303 Sabreden kuşu hoşgör, affet... Ankâ kuşuna da Kafdağı'nın vasıflarını haber ver.

13304 Güvercine Doğan'dan sakınmasını emret, Doğan'a da hilmi anlat ve zulümden kaçınma tavsiyesinde bulun.

13305 Nur ve ziyadan nasipsiz kalmış olan baykuşu nur ile tanıştır ve ziya ile çift et.

13306 Döğüşgen kekliğe sulh öğret, horozlara da sabahın alâmetlerini göster.

13307 Böylece Hüdhüd'den karakuşa kadar bütün kuşlara yol göster... Allah doğruyu en iyi bilir!

Belkıs'ın saltanat kaydından kurtulması ve iman şevkiyle Süleyman'ın iltifatından mest olması, memleketinden hareket esnasında tahtından başka her şeyden vazgeçişi

13308 Süleyman (A.S.) Sebe' kuşlarına bir ıslık çalınca onların hepsini itaati altına aldı.

13309 Cansız ve kanatsız, yahut, balık gibi dilsiz ve sağır olan kuştan başkası ona bağlandı.

13310 Hayır... Yanlış söyledim. Eğer bir sağır, Hak vahyine karşı baş koyup secde etse lûtfu İlâhî ona işitmek hassası verir.

13311 Belkıs, Süleyman'ın nezdinde, Kudüs'e gitmek için azmetti ve geçmiş zamanı için teessüf etti.

13312 Âşıkların şöhret ve haysiyeti terk ettikleri gibi, o da malı ve mülkü bıraktı.

13313 O nazlı köle ve cariyeleri, gözüne pörsümüş, kokmuş çürümüş soğan gibi görünmeye başladı.

13314 Bağlar, köşkler ve nehirler, Süleyman'a olan aşkı dolayısıyla, külhan gibi görünüyordu.

13315 Aşk kalbi istilâ ederek orayı işgal eylediği zaman, lâtif olan şeyleri dahi âşıkın gözüne çirkin gösterir.

13316 Aşkın kıskançlığı, zümrüdü bile, insanın gözüne pırasa gibi değ gösterir (*Lâilâhe İllallah*) kelimesinin mânâsı da budur.

13317 Ey sığınacak yer arayan talib; (*Lâilâhe İllâ Hû*) budur,.. Ay bile sana kara dipli çömlek gibi görünür!

13318 Belkıs'a hiçbir mal, hiçbir hazine, hiçbir değerli şeyden ayrılması tesir etmemiş ve fakat, tahtından geçememişti.

13319 Süleyman (A.S.), Belkıs'ın kalbindekini anladı. Zira onun kalbinden onun kalbine yol vardı.

13320 Karıncaların sesini bile duyan kimse, uzaktakilerin kalbindeki feryadı da elbet işitir.

13321 (*Kâlet nemletün*)[37] sırrını bilip söyleyen, bu eski kemerin -yâni dünyanın- sırrını da bilir.

13322 Hz. Süleyman; teslimiyetkâr olan Belkıs'a, tahtından ayrılmasının tesir ettiğini uzaktan gördü.

13323 Belkıs'ın tahtını neden sevdiğini söyleyecek olursam bahis uzar.

13324 Vakıa bu kamış kalem hissizdir, kâtibin cinsi değildir, fakat kâtip ona munistir, eştir, arkadaştır.

13325 Bunun gibi, her sanat erbabının âletleri de, cansız olduğu hâlde, o canlı sanatkârın munisidir.

13326 Eğer senin anlayış gözünde, yaşlık bulunup da hakkıyla görmene mâni olmasaydı, bu sebebi daha açık söylerdim.

13327 O tahtın büyüklüğü ve ağırlığı haddinden ziyade idi. Onu Sebe'den Kudüs'e nakletmeye imkân yoktu.

13328 O taht, beden gibi, ince ve ufak parçalardan yapılmıştı. Onları ayırmak doğru değildi, kırılabilirdi.

13329 Süleyman (A.S.) dedi ki: "Gerçi sonunda taç ve tahtından mutlak soğuyacak.

13330 Can, vahdete ulaşıp, oradan baş gösterince, onun nuru karşısında cismin fer ve ziyası kalmaz.

13331 İnci denizin dibinden çıkınca, onun yanında dalga köpüğü ile, çörçöp ve süprüntüye hakaretle bakarsın.

13332 Nurlar saçan güneş doğup fezada yükselmeye başlayınca, akrep kuyruğunda kim yurt tutmak ister.

13333 Lâkin, bütün bunlarla beraber, yine de onun tahtını nakletmek gerektir.

---

[37] Neml Sûresi'nin 18. âyetinden: "*17- Cinlerden, insanlardan ve kuşlardan müteşekkil ordıları Süleyman'ın hizmetinde toplandı, hepsi bir arada (onun tarafından) düzenli olarak sevkediliyordu. 18- Nihayet karınca vâdisine geldikleri zaman, bir karınca dedi ki: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin; Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin!" 19- (Süleyman) onun sözüne gülümseyerek dedi ki: "Ey Rabbim! Bana ve ana babama verdiğin nimete şükretmemi ve hoşnut olacağın iyi iş yapmamı gönlüme getir. Rahmetinle, beni iyi kulların arasına kat."*

13334 Bizimle mülakatı sırasında, çocuklar gibi, dileği yerini bulsun da, kalben müteessir olmasın.

13335 O taht, bizim için ehemmiyetsiz, fakat Belkıs'a göre çok azizdir. Varsın huriler sofrasında bir de şeytan bulunsun.

13336 Hem o nazlı taht, Eyaz'ın karşısında aba ile çarık gibi, ona can ibreti olsun.[38]

13337 Belkıs'ın tahtını getirmeli ki o, neye mübtelâ olduğunu ve nerelerden nereye erişildiğini görüp anlasın."

13338 Cenâb-ı Hak toprağı, meniyi ve kan pıhtısını daima bizim gözümüzün önünde bulundurur.

13339 Ey kötü niyetli; bak ki seni ne halden ne hale getirdim? Onları gördükçe şimdi sana nefret gelmektedir, der.

13340 Sen o devirlerde toprak, nutfe ve et parçasına âşıktın... O zamanlar, bugünkü insanlığının münkiri idin; bu kerem ve ihsanı inkâr ediyordun!

13341 Benim bu keremim, yâni seni insanlık mertebesine getirişim, o vakitki inkârını gidermek içindir. O vakit, henüz toprakta devrediyordun.

13342 Senin yeniden hayata getirilişin, evvelki inkârına karşı reddedilmez bir hüccet oldu. Senin hastalığın ilâçtan kötüleşti.

13343 Toprağın bu işi yapmasına imkân mı var? Nutfe, düşmanlıkta bulunur, inkâra düşer mi hiç?

13344 Ey haşre inanmayan; sen toprak ve nutfe alemlerinde iken kalpsiz ve ruhsuz olduğun için fikre de, inkâra da münkir idin.

13345 Cemadken insan olacağını inkâr ederdin. Vakta ki insan oldun, ondan sonra da ba's ü haşri inkâra kalkıştın.

13346 Senin hâlin, kapıyı çalıp, içerdeki ev sahibinden: "Ev sahibi evde yok" cevabını alan kimseye benzer.

13347 Kapı çalan bu "Yoktur" sözünden ev sahibinin içeride bulunduğunu anlar ve elini halkasından çekmez.

13348 Senin inkârın, Cenâb-ı Hakk'ın cemâdâttan da yüz türlü haşr yaptığını beyan eder.

13349 Ey inkâr sahibi; Allah'ın ne kadar sanatı zuhur etmiş, nihayet Dehr (İnsan) sûresinde beyan olunduğu üzere, su ve çamurdan, inkâr peyda olmuştur.[39]

---

[38] Eyaz, Sultan Mahmud Gaznevî'nin çok sadık ve sevgili kölesidir. Saraya satıldığı vakit giymekte olduğu aba ile çarıkları hususî bir odada saklar, eski halini unutmamak için ara sıra o odaya gidip onlara bakarmış.

[39] İnsan Sûresi'nin 1. ve 2. âyetlerine işarettir: "1- *Gerçekten insan üzerine dehirden (zamandan) öyle bir müddet geldi ki o zaman o, anılmaya değer bir şey değildi. 2- Doğrusu biz insanı, imtihan etmek için karışık bir nutfeden (erkek ve kadın sularından) yarattık da onu işitici, görücü yaptık.*"

13350 İşte, su ve çamurdan yaratılmış insan da inkâr da bulunuyor ama, hakikatte inkâr etmemekte... Yalnız o ev sahibi gibi "O haber veren içerde yok" diye bağırmakta!...

13351 Ben bunun şerhini yüz türlü söyler ve izah ederim. Lâkin korkarım ki derin sözlerden akıllar sürçer.

Belkıs'ın tahtını Sebe'den Kudüs'e getirmek için Süleyman (a.s.)'ın çare buluşu

13352 Cinnilerden bir ifrit dedi ki: "Belkıs'ın tahtını sen daha makamından kalkmadan evvel ben fen ile getirir ve hazır ederim."

13353 Süleyman (A.S.) in veziri olan Âsaf da dedi ki: "Allah'ın İsm-i Âzamı kuvvetiyle ben, bir anda o tahtı buraya getiririm."

13354 İfrit, sihirde üstad idi ama, o taht Âsaf'ın nefesi - yâni İsm-i Âzam ile vukua geldi.

13355 Belkıs'ın tahtı o anda hazır oldu. Lâkin ifritlerin sihriyle değil, Âsaf'ın kerâmetiyle oldu.

13356 Hz. Süleyman dedi ki: "Allah'ın lûtfu kereminden gördüğüm bu ve emsali yüz türlü nimete şükür ve hamd olsun."

13357 Sonra Süleyman Peygamber tahta baktı da dedi ki: "Evet, ey ağaçtan mamul taht, sen ancak ahmakları avlayabilirsin."

13358 Nakşedilmiş ağaç ve taşın önünde birtakım ahmaklar yerlere kapanırlar.

13359 Secde eden de, kendisine secde edilen de candan habersizdir. Ancak candan bir hareket ve azıcık bir eser görmüştür.

13360 O hareket ve eseri, taşın söz söyleyip işaret ettiği vakit görmüş, hayret ve taaccübe düşmüştür.

13361 Şakî olan putperest, hizmet ve ibadet tavlasını yerinde oynamadığı için taştan yapılmış arslan heykelini hakiki arslan sanmıştır.

13362 Cenâb-ı Hak, kerem ve sahavet gösterdi de hakiki ve cömert bir arslan gibi, o aç köpeğe -yâni putpereste- çabucak bir kemik fırlattı.

13363 Cenâb-ı Hak dedi ki: "O putperest köpeği doğru özlü değil ama, bizim kemik verişimiz, umuma şamil olan lûtfumuz icabıdır."

Resûlullah'ın süt ninesi Halime'nin, Zat-ı Risâlet'i sütten kestikten sonra kaybetmesi ve putlardan sorması, putların secde ederek Nebiyy-i Ekrem'in yüceliğine şahâdette bulunmaları

13364 Sana Halime'nin esrarengiz kıssasını söyleyeyim de kalbinden gam ve keder pasını izale etsin.

13365 Halime, Hz. Mustafa (S.A.V.)'yı sütten kesince onu gül gibi ve reyhan gibi el üstünde tutuyordu.

13366 O risâlet sultanını büyük babasına teslim etmek için iyi, kötü her şeyden kaçırıyor ve muhafazaya çalışıyordu.

13367 Emaneti Mekke'ye getirince, kaybolmasın diye, korkusundan Kâbe'nin yanına gitti ve (Hatim[40]) dahiline girdi.

13368 Halime havadan bir ses işitti: "Ey Hatim senin üzerine azim bir güneş parladı." diyordu ve şöyle devam ediyordu:

13369 "Ey Hatim, bugün sana cömertlik güneşinden yüz binlerce nur gelmektedir.

13370 Ey Hatim, bugün muazzam ve muhterem bir sultan sana yükünü indiriyor; baht ve saâdet o Sultan'ın peykidir.

13371 Ey Hatim, bugün şüphesiz yeniden, yücelikler alemine mensup ruhların konağı olacaksın.

13372 Birtakım pâk ruhlar, şevklerinden sarhoş olarak, her taraftan çok çok sana geleceklerdir."

13373 Halime bu sesten hayran kaldı. Çünkü ne önünde kimse vardı, ne ardında.

13374 Altı cihette de kimse olmadığı hâlde nida devam ediyordu. O nidaya canlar feda olsun.

13375 O güzel sesin sahibini aramak için Hz. Mustafa (A.S.)'yı kucağından yere bıraktı.

13376 (Bu esrar söyleyen pâdişah nerede?) diye, her tarafa göz gezdirdi.

13377 Sağdan, soldan böyle yüce bir ses geliyor, acaba o sesi çıkaran nerededir? diyordu...

13378 Kimseyi göremeyince şaştı ve görmekten ümidi kesti. Cismi de söğüt dalı gibi titremeye başladı.

13379 O, aklı başında olan çocuğu bıraktığı yere geldi. Fakat Mustafa(A.S.)'yı koyduğu yerde bulamadı.

---

[40] Hatîm: Kâbe'ye bitişik kısa bir duvardır ki, içerisi Kâbe arsasındandır. Kureyşliler Kâbe'yi tamir ettikleri vakit paraları yetişmediği için o kadar arsayı hariçte bırakmışlar ve yeri belli olsun diye kısa bir duvar çekmişlerdi.

13380 Kalbine hayret üstüne hayret geldi; gam ve kederle, bulunduğu yer simsiyah kesildi.

13381 Evlere doğru koştu, koştu ve: "İnci dânemi kim alıp götürdü?" diye feryad etti.

13382 Mekkeliler; "Bilmiyoruz, orada bir çocuk bulunduğundan haberimiz yoktu." dediler

13383 Halime o kadar gözyaşı döktü, o kadar çok feryad etti ki, onun ağlayıp inlemesine karşı, diğerleri de ağlaştılar.

13384 Göğsünü döverek öyle ağladı ki onun ağlamasından yıldızlar da ağladılar.

Halime'yi, yardım dilemek üzere putlara götüren ihtiyar Arap

13385 Eli asâlı bir ihtiyar, Halîme'nin yanına geldi ve: "Sana ne oldu?" diye sordu.

13386 "Neden böyle ağlıyor, yasla ciğerler dağlıyorsun?"

13387 Halime dedi ki: "Ahmed'in îtimad edilmiş süt ninesiyim. Onu ceddine teslim etmek için getirmiştim.

13388 Hatîm'in yanına gelince birtakım sesler duydum ve sırlar işittim.

13389 Ben havadan o nağmeleri işitince, o sadâ dolayısıyla çocuğu kucağımdan indirdim.

13390 Bu sözleri kim söylüyor, göreyim dedim. Çünkü çok lâtif ve çok müessir bir sesti.

13391 Ne etrafımda kimsenin bir nişanını gördüm, ne de bir an o ses kesildi.

13392 Çocuğu bıraktığım yere dönünce hayretler içinde kaldım. Çünkü çocuk orada yoktu. Vay benim başıma gelenler!"

13393 İhtiyar, Halîme'ye dedi ki: "Kızım, müteessir olma; sana bir pâdişah göstereceğim.

13394 Eğer isterse çocuğun hâlini söyler. Çünkü o, onun gittiği ve bulunduğu yeri bilir."

13395 Halime dedi ki: "Ey kendi güzel ve edası hoş olan şeyh, canım sana feda olsun.

13396 Haydi bana çocuğumun hâlinden haberdar bulunan o yüce bakışlı pâdişahı göster."

13397 İhtiyar Halîme'yi (Uzzâ)'nın yanına götürdü ve dedi ki: "Bu put, kayıpları haber vermede tecrübe edilmiştir.

13398 Biz, onun nezdine gidip sormakla binlerce defa kaybımızı bulduk."

13399 İhtiyar derhâl puta secde etti ve dedi ki: "Ey Arab'ın serveri ve ey cömertlik denizi!

13400 Ey Uzzâ; sen pek çok lûtuflarda bulundun da biz, birtakım tuzaklardan kurtulduk.

13401 Senin Arap kavmine olan ikramın dolayısıyla onların sana ram olmaları farz olmuştur.

13402 Sa'd kabilesinden olan bu Halime, ümitvar olarak senin gölgene gelip sığındı...

13403 Onun (Muhammed) isminde küçük bir çocuğu kaybolmuştur."

13404 İhtiyar, (Muhammed) ismini söyleyince o putların hepsi o anda baş aşağı secdeye kapandılar.

13405 "Hey ihtiyar, haydi işine git. Muhammed'i bizden ne arıyorsun? Azlimiz, hürmetten düşmemiz onun yüzündendir.

13406 Biz onun yüzünden tepetaklak olacağız ve taşlanacağız, bizim onun yüzünden ayarımız anlaşılıp kesâda uğrayacağız.

13407 Hevâ ve heves erbabının, cahiliyet devrinde bazen bizden gördükleri hayâller yâni işittikleri sesler,

13408 Onun devri gelince yok olacak... Çünkü su görününce teyemmüm bozulur.

13409 Hey ihtiyar, uzaklaş bizden... Fitne ateşini parlatma, bizi de Ahmed'in ateşiyle yakma!

13410 Hey ihtiyar, Allah rızası için çekil, uzaklaş ki Kaza ve Kader ateşine bizimle birlikte yanmayasın."

13411 Bu, âdeta ejderhanın kuyruğunu sıkmaktır. Bu ne çeşit haber getiriştir?

13412 Bu haberden deniz ve madenin yüreği oynar; bu haberden yedi kat gök titrer.

13413 Taşlardan bu sözleri işitince, o gün görmüş ve çok yaşamış ihtiyar, elindeki asâyı attı.

13414 O sesin korkusundan ve titremekten ihtiyarın dişleri birbirine vuruyordu.

13415 Çıplak bir adamın kışın titremesi gibi titriyor ve; (*Ey sübûr*[41]) diyordu.

[41] Sübûr kelimesi ölüm talebine dair nidâdır. (*Ya sübûrah*) derler ki: "Ey ölüm, neredesin, gel yetiş de beni bu dertten kurtar." demektir.

13416 Halime, ihtiyarı o hâlde görünce, büsbütün şaşırdı, ne yapacağını unuttu.

13417 Kadıncağız dedi ki: "Ey ihtiyar, ben de mihnet ve meşakkat içindeyim ama, şimdi temelli şaşırdım kaldım.

13418 An olur, rüzgâr bana hatiplik eder, zaman gelir taşlar ediplik eder ve söz söyler.

13419 Rüzgâr, bana söz söyler, taş ve dağ eşyanın hakikatini anlatır.

13420 Gâh olur gayb erleri, gökyüzünün yeşil giyinmiş melekleri, çocuğumu kaparlar.

13421 Bu şikâyeti kime inleyim ve kime söyleyim? Ben şimdi yüzlerce gönülle, sevdalara kapılanlara döndüm şimdi!

13422 O çocuğun gayreti, gördüğüm sırları söylemekten dilimi bağladı; ancak, çocuğum kayboldu diyebiliyorum.

13423 Şimdi başka bir şey söyleyecek olsam halk, beni delidir diye zincir ile bağlar."

13424 İhtiyar dedi ki: "Ey Halime; sevin. Secde-i şükrân'a kapan da yüzünü tırmalama!

13425 Her zaman onun önünde ve ardında muhafaza için yüz binlerce, bekçi ve muhafız vardır.

13426 Oğlunun adını işitince, o hünerli putların nasıl tepetaklak olduklarını görmedin mi?

13427 Bu an, yeryüzünde acaib bir zamandır; ben ihtiyarladığım hâlde böylesini görmedim.

13428 Benim verdiğim haberden taşlar nasıl inlediler? Onun emrini dinlemeyen günahkârlara acaba neler olacaktır?

13429 Taş, mabûd tanındığı için kabahatsizdir. Sen ise ona tapınıp kul, köle olmakta mecbur değilsin!

13430 Taş, mecbur iken bu kadar korkarsa, ona tapan suçluya neler olacak, bir düşün!"

Muhammed (s.a.v.)'i Halime'nin kaybedişinden ceddi Abdülmuttalib'in haberi olması ve şehirde aramaya çıkması, Kâbe'nin kapısı önünde duâ ederek bulmasını Cenâb-ı Hak'tan istemesi ve bulması

13431 Halime'nin kalabalıkta feryad ve figan etmesinden, Mustafa (S.A.V.)'nın ceddi Abdülmüttalib haber aldı.

13432 Halime öyle yüksek naralar atıyor ve feryâd ediyordu ki sesi bir millik mesafeye kadar gidiyordu.

13433 Abdülmüttalib hâdisenin ne olduğunu çabucak anladı ve elini göğsüne vurup ağladı.

13434 Mükedder olarak ve yüreği yanarak Kâbe kapısına geldi ve dedi ki: "Ey gece ve gündüzün esrarına vâkıf olan Allah!

13435 Benim gibi âciz bir kulun, senin gibi bir varlığın sırdaşı olabilmesi için gerekli liyâkat ve meziyeti ben kendimde göremiyorum.

13436 Senin mübarek ve mes'ut kapında makbul olabilecek bir hüneri ben kendimde bulamıyorum.

13437 Yahut başımın ve secdemin bir değeri olacağım, yahut gözyaşımla bir devlet gülümseyeceğini ummuyorum.

13438 Lâkin ey Kerîm olan Allah; O eşi bulunmaz tek incinin, Muhammed (A.S.)'in yüzünde senin lûtfunun eserlerini görmüştüm.

13439 Ahmed bizden olmakla beraber bize benzemiyor, biz hepimiz bakırız, o iksirdir.

13440 Ben onda gördüğüm fevkalâde halleri dostta ve düşmanda görmedim.

13441 Senin fazl u kereminin ona çocuk yaşında verdiği kemâlâta, yüz senelik mücâhede ile kimse nâil olamaz.

13442 Senin O'na olan inayetlerini yakînen görüp anladım ki O, senin derya-yı muhitinin biricik incisidir.

13443 Ey hâl âşinâ ve gaybı bilen Allah; O'nu sana şefaatçi getiriyorum, -O'nun hürmetine- O'nun hâlini bana haber ver!"

Mustafa (s.a.v.)'nın dedesi Abdulmuttalib'e Kâbe'den cevap gelmesi

13444 Derhâl Kâbe dahilinden bir ses geldi ki: "O, şimdi sana yüz gösterecektir.

13445 O, yüzlerce ikbâl ve saâdetle bizden nasip almıştır. Yüzlerce bölük melek, O'nu korumadadır. Bizim hıfzımızdadır.

13446 Onun zâhirini, âleme meşhur edeceğiz, lâkin bâtınını cümleden gizli tutacağız.

13447 Su ve toprak, altın madenidir, biz de kuyumcu gibiyiz; ondan bazen halhal, bazen yüzük yaparız.

13448 O altın mâdeni olan su ve çamurdan bazen kılıç bağı, bazen da arslan, bahâdır kimselere gerdanlık imâl ederiz.

13449 Yine o altından bazen, tahtların süsü olmak üzere turunç şekilleri, bazen da saltanat talibi hükümdarlara taç yaparız.

13450 Biz, bu toprağı - yâni Arz'ı- severiz. Zira o rızâ kaadesine oturmuştur.

13451 Bazen o topraktan böyle bir şâh-ı risâlet peyda ederiz... Bazen onu da vahdet şahı ve Hakîkat mülkünün mâliki huzurunda âşık-ı şeydâ kılarız.

13452 O topraktan yaratılmış yüz binlerce âşık ve maşuk, feryâd ü figan etmekte, matlub ve mahbubu aramaktadır.

13453 Bizim fiilimize candan rızâ göstermeyenin körlüğüne işimiz budur.

13454 Biz, nimeti âciz ve mütevâzı olanlara verdiğimiz için, toprağa bu fazileti ihsan ettik.

13455 Çünkü toprak zâhiren karanlık renklidir; fakat, derûnunda parlak sıfatlar vardır.

13456 Onun dışı içine muhaliftir. Zâhiri taş, bâtını inci gibidir.

13457 Zâhiri; 'biz ancak buyuz', der. Bâtını ise; 'sûret ve sîretime iyice bak!' ihtarında bulunur

13458 Zâhiri; 'İçimizde hiçbir şey yoktur', diye inkâr ederken, bâtını; 'Hele dur da sana hakikatimizi gösterelim.' der.

13459 Toprağın zâhiri ile bâtını arasında uğraşma vardır. Şüphesiz bu sabırlarından dolayı Allah'ın nusretini kazanırlar.

13460 Biz bu somurtmuş topraktan güzel yüzler yaratırız da, toprağın gizli gülümseyişini onlarda peydâ ederiz.

13461 Çünkü toprağın zâhiri; gam, kasavet ve ağlamadır ama, dâhilinde yüz binlerce gülmeler vardır.

13462 Biz sırları keşfediciyiz. Bizim işimiz birtakım gizli şeyleri topraktan meydana çıkarmaktır.

13463 Hırsız çaldığını malı inkâr ederse de zâbıta memuru onu sıkıştırır ve çaldığını meydana çıkarır.

13464 Bu topraklar da birtakım fazl u kerem çalmış ve gizlemişlerdir. Biz onları ibtilâ ve imtihan ile ikraz ettiririz.

13465 Toprağın –enbiyâ ve evliyâ gibi- nice şaşılacak çocukları vardır. Lâkin Hz. Ahmed (S.A.V.) hepsinin fevkindedir.

13466 Bizim gibi iki çiftten böyle bir (Şah-ı mânevi) doğdu diye, yer de, gök de sevinmiştir.

13467 Vücud-u Muhammedî şevkiyle gökler gonca gibi açılmış, toprak da susam çiçeği misali ter ü taze olmuştur.

13468 Ey lâtif toprak; mademki senin zâhirinle bâtının cenk etmededir.

13469 Kim Allah için nefsiyle savaşa girişirse, nihayet onun da hakikati, rengin ve kokunun (şekil ve görünüşün) düşmanı olur.

13470 Onun zulmeti, nuru ile harbeder, lâkin ruh güneşine zeval olmaz.

13471 Her kim Bizim -yâni Allah- için riyazet çeker ve ibtilâya tahammül ederse âsumân sırtını onun ayakları altına getirir.

13472 Senin zâhirin karanlıklardan feryad ettiği hâlde, bâtının gülistan içinde gülistan olur.

13473 Zâhirin, nur söndüren yabancı kimselerle ihtilât etmemek için, sofiler gibi ekşi suratlı olmuştur.

13474 Yüzü gülmeyen ârifler, kirpi gibi, sert dikenler içinde zevk u safa eder ve gizlice yaşarlar.

13475 Bağın etrafında dikenden duvar meydanda olduğu hâlde, bağ onun arkasında gizlidir. O diken duvar, hâl diliyle, 'ey düşman hırsız, bu bağdan uzak ol!' der.

13476 Ey kirpi; dikeni kendine bekçi yapmışsın - ani: ey hakikat yolunun sâliki; surat etmeyi kendine siper ittihaz etmişsin- başını murakabe yapan bir sofi gibi yakana çekmişsin.

13477 İstiyorsun ki şu gül yüzlü, fakat diken huylu kişilerden hiç kimse, senin azıcık bir zevkine bile ilişmesin.

13478 Ey Abdülmuttalib; senin çocuğun henüz çocuk tabiatlı ise de, iki âlem, -yâni dünya ve âhiret- onun sayesinde yaratılmıştır."

13479 Abdülmuttalib dedi ki: "Ey gizli sırları bilen Rabbim; şimdi o nerededir? Doğru yolu tarif et!"

"Onu nerede bulayım?" diye Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bulunduğu yerden, Abdulmuttalib'in nişan istemesi ve Kâbe dahilinden cevap gelip nişan bulması

13480 Kâbe dahilinden bir ses geldi ki: "Ey o aklı başında, çocuğu arayan!"

13481 O, Filân vadide ve bir ağacın altındadır." Bunun üzerine o iyi bahtlı muhterem ihtiyar o vadiye teveccüh etti.

13482 Abdülmuttalib'in ardında Kureyş'in emirleri de gidiyorlardı. Çünkü Hz. Peygamberin ceddi, Kureyş kabilesinin ulularından idi.

13483 Âdem'in sulbüne varıncaya kadar Resûlullah'ın bütün ecdadı, hem meclislerin hem de harp meydanlarının ileri gelenlerinden idi.

13484 Bu asil neseb, Nebiyy-i âzamın postu, yâni cism-i şerifinin aslı olmuştur ki büyük reislerden süzülegelmiştir.

13485 Resûl-i Ekrem'in içi ve özü ise soy ve soptan uzak ve pâktır. Balıktan yıldıza kadar onunla cins ve eşit olacak kimse yoktur.

13486 Hak nurunun kimden ve nasıl doğduğunu kimse aramaz. Allah'ın halkının nescini arayıp sormaya ne lüzum var.

13487 Allah'ın sevap karşılığı olarak bir kuluna verdiği en basit bir hil'at parlaklık itibariyle güneşin şuâlarından daha üstündür.

Belkıs'ı rahmete davet kıssasının gerisi

13488 Ey Belkıs; kalk, gel de mülk ve hükümet gör, Derya-yı İlâhî kıyısında inci topla.

13489 Kız kardeşlerin, yüce göklerde oturuyor... Sen ise murdar bir dünyada nasıl sultanlık ediyorsun?

13490 Ey Belkıs: Mâlikü'l-mülûk olan Rabbü'l-Âlemin'in, yüce ve bol bahşişlerden kız kardeşlerine neler vermiştir, biliyor musun?

13491 Ben külhan reisi ve şahıyım diye sevinerek, davulcu ve zurnacıları nasıl oldu da başına topladın?

İnsanın, dünyaya kanaat edip, dünya için hırs ve tamâ göstermesi, kendi cinsinden olan ruhaniler: "Ne olurdu, kavmimiz halimizi bilse" diye bağırıp dururken, onların devletinden gafil olması

13492 Bir köpek köyde kör bir dilenci gördü. Onun üstüne saldırdı ve abasını yırttı.

13493 Bunu evvelce de söylemiştik. Lâkin haberin tekidi için tekrar zikrediyoruz.

13494 Kör dedi ki: "Senin cinsin olan arkadaşların şimdi dağda av peşinde koşmaktadır.

13495 Senin cinsinden olanlar, dağda yaban eşeği avlıyorlar, sen ise köyün ortasında kör yakalıyorsun."

13496 Ey Allah'ın rızasından nefret eden sahte şeyh; sen, başına birkaç körü toplamış acı suya benziyorsun.

13497 Kendi suyunu, Bahr-i İlâhî'den tatlılaştır. Kötü ve acı bir suyu birtakım körlere tuzak yapma!

13498 Kalk, Allah arslanlarını -yâni evliyaullahı- gör de sen de onlar gibi yabanî merkep avla. Sen nasıl oluyor da köpek gibi kör yakalıyorsun?

13499 Yaban eşeği de nedir ki? Onlar dost'un gayrisini avlamaktan uzak olan arslanlardır. Hepsi de arslandır, arslan avcısıdır, nur sarhoşudur.

13500 Avı ve pâdişahın avcılığını seyrederken hepsi de avlamayı bırakmışlar, temâşa hayretiyle âdeta ölmüşlerdir.

13501 Yâr-ı Hakiki, onlar vasıtasıyla, onlar gibileri avlamak için kendilerini ölü bir kuş gibi tutmuştur.

13502 Ölmüş kuşun, vuslat ve fırkat arasında, ihtiyar ve irâdesi yoktur. Allah'ın kudret eliyle şekillerini alırlar. "Kalp Allah'ın iki parmağı arasındadır" hadisini okumadın mı?

13503 Onun ölü kuşuna her kim av olur ve tuzağına tutulur da dikkat ederse pâdişahın avı olduğunu görür.

13504 Her kim bu ölü kuştan -yâni mürşid-i kâmilden- baş çekerse hakikî avcı olan Cenâb-ı Hakk'ın kudret elini asla bulamaz.

13505 Ölü kuş der ki: "Benim münkirler nazarında murdar olduğuma bakma. Beni muhafaza hususunda şahın muhabbetine bak!

13506 Ben murdar değilim, Çünkü beni şah öldürmüştür. Sûretim ölüye benzemiş.

13507 Önce hareketim kanat kuvvetiyle idi. Şimdi ise âdil olan Allah'ın eliyle hareket ediyorum.

13508 Benim fâni hareketim kalıbımdan çıktı gitti... Şimdiki hareketim bâkîdir, Çünkü O'ndandır.

13509 Benim hareketim karşısında her kim eğri büğrü kımıldarsa onu kahır ile öldürürüm.

13510 Eğer hakikatte diri isen beni ölü görme. Hakiki bir kul isen benini şah avucunda bulunduğuma bak.

13511 Hz. İsâ, Allah'ın kulu iken Hakk'ın lûtuf ve keremiyle ölüyü diriltti. Bense İsâ'yı yaratmış olan Allah'ın avucundayım.

13512 Kabza-i İlâhiye içinde nasıl olur da ölü kalırım. İsa'nın elinde bile olsam buna imkân yok.

13513 Ben de bir İsa'yım, lâkin benim nefesimden can bulan ebedî kalır.

13514 Ölü, İsa'nın duâsıyla dirildi, lâkin yine öldü. Benim gibi bir İsa'ya can veren ise şad olur ve ebedî kalır.

13515 Ben kendi Mûsâ'mın elinde asâ gibiyim. Lâkin benim Mûsâ'm gizlidir, meydanda olan ben'im.

13516 Ben Müslümanlara deniz köprüsü, Firavun'a da ejderhâ olurum."

13517 Oğul; bu asâyı yalnız görme. Zira Hakk'ın kudret eli olmayınca hiçbir asâ böyle olmaz.

13518 Tufan dalgası da asâ kesildi ve sihirbazlara taparcasına hürmet eden Firavnîlerin şevket ve kudretini yuttu.

13519 Eğer Allah'ın asâlarını -yâni kahır vasıtalarını- sayacak olursam, bu Firavnîlerin hilelerini meydana çıkarırım.

13520 Lâkin bırak da o Firavnîler, bu zehirli ve tatlı ottan -yâni dünya nimetlerinden- birkaç gün otlansınlar.

13521 Eğer Firavun ve emsalinin mansıbı ve riyaseti olmasaydı cehennem nasıl gıda bulur ve beslenirdi?

13522 Ey kasap onları besle, semizlet de öyle kes. Çünkü cehennem köpekleri azıksızdırlar.

13523 Eğer dünyada düşman ve düşmanlık olmasaydı, insanlarda gazap ve hiddet ölmüş bulunurdu.

13524 Cehennem, o hiddet ve gazap gibidir. Ona bir düşmanlık lâzımdır ki yaşayabilsin. Yoksa Allah'ın merhameti onu söndürür.

13525 O vakit, gazapsız ve kahırsız lûtuf kalırdı. Bu takdirde, nasıl kemâl-i saltanat olurdu?

13526 O münkirler, öğütçülerin sözlerine, getirdikleri misallere aldırış etmediler.

13527 Ey murdar münkir; istersen sen de eğlen. Bakalım ne kadar yaşayacaksın?

13528 Ey âşıklar; size karşı bugün açılan şu vâ'z u irşad kapısı dolayısıyla şad olun ve niyazda bulunun.

13529 Bir bahçede sarımsak, soğan vesaire gibi sebzelerin ayrı yerleri vardır.

13530 Bu sebzelerden her biri, kendi cinsi etrafında yetişip kemâle gelmek için rutubet cezbeder.

13531 Ey Allah'ın velilerini seven kimse; Sen safran çiçeğinin yanıbaşındasın. Safran ol da başka cinslerle karışma!

13532 Ey safran tabiatlı sâlik; ağzını şalgam tabiatlıların ihtilâtıyla bulaştırma ki onunla bir tabiatta ve bir mâhiyette olmayasın

13533 Ey safran gibi olan; sen bir tarafa, o şalgam tabiatlılar de bir tarafa konulmuştur. Çünkü Allah'ın arzı geniştir.

13534 Hususiyle, öyle bir arz ki orada sefere çıkan şeytan ve cin bile kaybolur.

13535 O denizde, o ovada, o dağlarda vehimler ve hayâller bile yol alamaz.

13536 Oradaki akışı gizli olan durgun su, akan nehirlerden daha taze ve daha hoştur.

13537 Ey hatib, su üstüne nakış yapma, yâni herkesin anlayamayacağı sözleri söyleme de kısa kes; Çünkü dinleyen uyumuştur.

13538 Ey Belkıs; kalk! Bu revaçlı pazara kesat vermek isteyen hasislerden kaç.

13539 Ey Belkıs; ölüm hengâmesi gelmeden evvel ihtiyârınla kalk!

13540 Ölüm geldikten sonra senin kulağını öyle çeker ki, hırsızın can çekişerek zabıta memurunun karşısına geldiği gibi gelirsin.

13541 Ne vakte kadar bu eşeklerden nal çalacaksın? Çalacaksan gel de lâl çal.

13542 Hemşirelerin -yâni iman ve salâh sahibi olan kadınlar- ebedî bin saltanata nail olmuşlardır. Sen ise burada fâni ve değersiz bir hükümet sahibisin.

13543 Bu mülk ve hükümetten sıçrayıp kurtulana ne mutlu. Çünkü, ecel bir gün tahrip edecektir.

13544 Ey Belkıs kalk, gel de din sultanlarının mülkünü gör.

13545 O sultanlar, görünüşte dostlar arasında nağmelerle deve sürüyorlar ama iç aleminde gül bahçesinde oturmuşlar zevk u safa ediyorlar.

13546 Nereye giderlerse bâtında oturdukları gül bahçesi de onlarla beraber gider, lâkin o bahçe, halkın gözünden gizli kalır.

13547 O bahçelerin meyveleri: "bizi topla", diye yalvarır; ab-ı hayat, yanlarına gelip "benden iç" diye niyaz eder.

13548 Gel de, kanatsız olarak hilâl gibi, dolunay gibi, güneş gibi felekte seyahat et.

13549 Ayaksız olarak ruh gibi yürürsün, lokma çiğneyen olmadığı hâlde yüzlerce mânevî lokma yersin.

13550 Ne gemine gam timsahı çarpar, ne de ölümden kötüleşir, çirkinleşirsin.

13551 Ey Belkıs yâni ey sâlik! Sen seyr ü sülûkde cem mertebesine vusûl bulunca bir cihetten şah, bir cihetten ordu, bir cihetten taht, bir cihetten bahtı yaver ve bir cihetten de baht ve talih kesilirsin.

13552 Eğer sen talih-i yaver ve büyük bir hükümdar isen de, talih senin gayrın olduğu için bir gün senden ayrılır, devlet ve ikbâl başkasına gider.

13553 Ey seçilmiş hükümdar; o vakit dilenciler gibi muhtaç bir hâlde kalırsın. Binâenaleyh sen devletin kendisi ol ki senden ayrılıp gitmesin.

13554 Ey mânevî er; senin talihin, senin zatın olursa o vakit bahtın senden nasıl ayrılır?

13555 Ey güzel ahlâklı, senin zatın, senin mülk ve malın olunca, kendinden nasıl ayrılırsın?

Süleyman (a.s.)'ın Mescid-i Aksâ'yı yaptırması

13556 "Ey Süleyman; Mescid-i Aksâ'yı bina et, Belkıs'ın ordusu namaz için geldi" diye kendisine vahiy nâzil oldu.

13557 Süleyman (A.S.) o mescidin temelini atınca cin ve ins gelip orada çalışmaya başladı.

13558 Kulların, tâat ve ibâdet hususunda oldukları gibi, mescit binasında çalışanların birtakımı aşk ve şevk ile, birtakımı da isteksiz ve mecburî uğraşıyordu.

13559 Halk da cinlere benzer... Şehvet, onları dükkâna, alışverişe, mahsûle ve yiyeceğe çeken zincirdir.

13560 Bu zincir, korkudan ve şaşkınlıktan yapılmadır... Sen bu halkı zincirsiz görme.

13561 O zincir, onları kazanca, ava, mâdene ve denize çeker.

13562 Yine o korku, onları iyilik ve kötülük tarafına çeker. Cenâb-ı Hak Kur'an'da: (*Fi cîdihâ hablün min mesed)* "Boynunda liften örülmüş bir ip var.[42]" buyurmuştur.

13563 Biz, insanların boyunlarına, onların ahlâkından ip bağladık.

13564 Murdar ve temiz hiçbir kimse yoktur ki onun amel defteri boynunda bulunmasın.

13565 Ey haris olan kimse; senin kötülüklerdeki hırsın ateş gibidir. Hattâ kor hâline gelmiştir ki korun rengi ateşin renginden hoştur.

13566 Kömürün karalığı ateşte gizlidir. Ateş sönünce o karalık meydana çıkar.

13567 Kömür, senin hırsından ateş haline geldi, ateş halinde göründü. Hırs geçince o kömürün karalığı kalır.

13568 Hırs ve tamâ zamanında kömür, kor gibi görünür. Fakat o görünüş, işin güzelliğinden değil hırs ateşindendir.

---

[42] Tebbet Sûresi'nin 5. âyeti.

13569 Hırs ve tama ve şehvet, senin işini süslemiş ve sana kömürü, kor gibi göstermişti. Hırsın geçince işin çirkin olduğu ve kor gibi parlak görünenin, kömür gibi kapkara bulunduğu meydana çıkar.

13570 Şeytanın bezediği ekşi otu, ahmak bir şahıs pişmiş ve tatlı sanır.

13571 O ahmağın ruhu o ekşi otu çiğneyerek tecrübe ederse dişleri kamaşır.

13572 Gulyabani gibi olan hırsın aksi tuzaktan ibaretti; hırs ve hevesi, o tuzağı yem gibi gösterdi.

13573 Hayır olan işler, başka bir şeyin aksiyle güzel görünmüş değil, kendiliklerinden lâtiftir. Hırsın harareti geçmiş olsa bile onların parlaklığı ve letâfeti kalır.

13574 Halbuki, dünya işinden hırsın parlaklığı gidince, korun soğuyup kömür kaldığı gibi, kapkara kalır.

13575 Çocukları oyuna olan hırsları aldatır da eteklerini bükerek ata binmiş vehmine düşerler.

13576 Çocuğun o kötü hırsı geçince diğer çocuklara güleceği gelir.

13577 Ve der ki: "Ben ne yapmışım, ne işlere girmişim... Sirke bana hırsımdan bal görünmüş."

13578 Peygamberlerin binası hırstan ârî olduğu için daima revnak[43] ve letâfeti artmaktadır.

13579 Zengin ve kerîm olan kimseler, birçok mescit yaptırmışlardır. Fakat o mescitlerden hiçbiri Süleyman (A.S.)'ının yaptırdığı gibi Mescid-i Aksâ namını almamıştır.

13580 Kâbe'nin her an izzet ve hürmetinin artması onu yapan İbrahim (A.S.)'in ihlâsından ileri gelmiştir.

13581 Mescid-i Aksâ ve Kâbe-i Mükerreme'nin fazileti, toprağından ve taşından değildir. Onu bina eden Süleyman ve İbrahim (A.S.)'da hırs ve savaş olmadığındandır.

13582 Ne onların kitapları, başkalarının kitaplan gibidir, ne de onların mescitleri ve hânümanları, başkalarının mescitlerine ve hânümanlarına benzer.

13583 Onların ne edepleri, ne gazapları, ne azapları, ne uykuları, ne kıyasları, ne sözleri halkınkilere benzer.

13584 Onlardan her birinin ayrı bir parlaklığı vardır. Ruh kuşları başka bir kanatla uçmaktadır.

---

[43] Revnak: Güzellik, göz alıcı parlaklık.

13585 Gönül, onların hâlini andıkça titrer durur. Onların işleri, bizim işlerimiz için kıbledir.

13586 Onların tavukları altın yumurta yumurtlar, onların ruhu gece yansı sabah vaktini görür.

13587 O kavmin -yâni enbiyâ ve evliyanın- iyiliğine dair can ve gönülden ben ne söylesem noksan söylemiş olurum.

13588 Ey kerîm olan kimseler Mescid-i Aksa yapınız zira, Süleyman (A.S.) tekrar gelmiştir vesselam.

13589 Eğer bu mescidin inşasında cinler ve şeytanlar serkeşlik edecek olurlarsa; melekler, onların hepsini de zincire vururlar.

13590 Şeytan mekr ve hile ile aksine hareket edecek olursa başına şimşek gibi bir kamçı vurulur.

13591 Sen Süleyman gibi ol ki şeytanların sana köşk ve saray yapılması için yardımcı olup, taş kessinler.

13592 Süleyman gibi hilesiz, vesvesesiz ol ki, cinler ve şeytanlar senin fermanını dinlesinler.

13593 Şu gönül, sihirli yüzüğündür; aklını başına topla ve ihtiyatlı bulun ki, bu yüzük, ifritin avı olmasın.

13594 Cin, sana karşı o yüzükle Süleymanlık eder, ondan sakın!

13595 Ey gönül, o Süleymanlık, o mahlûkatı sihirleme kuvveti yok edilmiş değildir; hâlâ mevcuttur ve senin başınla kalbinde Süleymanlık etmektedir.

13596 Şeytan da bir aralık Süleymanlık eder, fakat her çulha[44] nasıl atlas dokur?

Bir şâirin bir hükümdara kasîde getirmesi ile şâhın ona câize[45] vermesi, Ebu'l-Hasan namındaki vezirin de o caizeyi kat kat artırması

13597 Hil'at, ikram ve mansıp ümidiyle bir şâir, hükümdarın huzuruna bir kaside getirdi.

13598 Pâdişah kerem sahibi idi. Şâire bin tane kırmızı altın ve bundan başka daha da ihsanlarda bulunmalarını emretti.

13599 Sonra veziri dedi ki: "Bin altın azdır, on bin altın ihsan et ki memnuniyetle gitsin.

---

[44] Çulha: Dokumacı.

[45] Câize: Büyüklere sunulan bir hediyeye, daha çok şiir ve veya sanat eserine karşılık alınan para, bahşiş.

13600 Onun gibi bir şâire senin gibi eli deniz kadar cömert bir hükümdar için, on bin altın verilmesini tavsiye edişim bile azdır."

13601 Vezir, pâdişaha, harmanın onda biri şaire verilsin diye, geçmiş pâdişahların ihsanlarına dair hikâyeler söyledi, hikmetlerden bahsetti.

13602 Hükümdar da şâire on bin altın ve hâline münasip elbiseler verdi. Şâirin içini şükür ve senâ yurdu haline getirdi.

13603 Şair: "Bu fazla ihsan, kimin gayretiyle oldu, şaha benim ehliyetimi kim anlattı? diye araştırdı.

13604 Ona dediler ki: "Adı da, ahlâkı da, kalbi de Hasan olan vezir Fülânü'd-din'in tavsiyesi ile böyle bir ihsana nail oldun.

13605 Onun methine dair uzun bir kasîde yazdı, vezirin konağına götürdü.

13606 Gene de, dilsiz, dudaksız pâdişahın nimet ve hil'atlerini zikretti.

Şâirin aynı câizeyi tekrar almak ümidiyle birkaç sene sonra tekrar gelmesi

13607 Şâir birkaç sene sonra rızık ve ekine muhtaç oldu ve fakr ve zarurete uğradı.

13608 Dedi ki: "Fakirlik ve el darlığı zamanında, tecrübe edilmiş bir zâtı aramak evlâdır.

13609 Yine ihtiyacımı, evvelce tecrübe etmiş olduğum bir kapıya götürmeli, yânı oraya gidip hâlimi arz etmeliyim.

13610 Sibeveyh; (Allah) lafzının mânâsını söylemiş: "Bütün mahlûkat, ihtiyaç hususunda ona iltica eder." demiştir.

13611 Sibeveyh dedi ki: "Biz ihtiyaçlarımızı sana arz eder, sana sığınırız. Hâcetlerimizi senden diler, senden buluruz."

13612 Yüz binlerce akıllı kimse bir derde uğradıkları vakit o yegâne Deyyân[46]'ın huzurunda yalvarır ve yakarır.

13613 Şuursuz ve idraksiz bir deli, hasis bir herife gidip dilenir mi?

13614 Eğer akıllı olanlar binlerce kere Allah'ın lûtuf ve keremini görmeselerdi canlarını onun yolunda feda ederler miydi?

13615 Dalgalar arasındaki bütün balıklar, yücelerde uçan bütün kuşlar;

13616 Fil, kurt, avlanan arslan, iri ejderha, karınca ve yılan.

[46] Deyyân: Mükâfatı ve cezayı hakkıyla veren (Allah).

13617 Hatta toprak, rüzgâr, su ve ateş, hem kışın, hem baharda ondan kuvvet bulurlar.

13618 Bu semâ: "Yâ Rabbî; beni bir an bile sükût ettirme" diye Cenâb-ı Hakk'a yalvarır.

13619 "Benim direğim ve mesnedim, senin hıfz ve himâyendir. Bütün gökler senin elinle durulmuş, yayılmıştır." der.

13620 Bu Arz da der ki: "Ey beni su üstüne bindiren; beni her vakit sakin kıl."

13621 Mahlûkâtın cümlesi de keselerini Allah'ın ihsanından doldurup diktiler. Hepsi hâcet vermeyi O'ndan öğrendiler.

13622 Her Peygamber, "Sabır ve salât ile Hak'tan isteyiniz" mealinde âyet getirmiştir.[47]

13623 Aklınızı başınıza alın da muradlarınızın hâsıl olmasını, başkasından değil, Allah'tan isteyin. Suyu kurumuşu bir dereden değil, Allah'tan temenni eyleyin.

13624 Eğer başkasından bir şey istersen verecek olan Allah'tır; Çünkü onun eline cömertlik meyli veren yine odur.

13625 Zât-ı Sübhânisine itaat etmekten yüz çevireni bile verdiği altınlarla Karun yapan Allah, ona tâat ve ibâdetle teveccüh edersen sana neler vermez.

13626 Şâir, ihsan ve câize ümidiyle o ihsankâr şahın nezdine bir kere daha teveccüh etti.

13627 Şâirin hediyesi ne olur? Yeni bir şiir. Onu câize veren zâtın huzuruna getirir, âdeta rehin bırakır.

13628 İhsan sahipleri, yüzlerce kerem ve cömertlikle altınlar yığarlar, şâirleri beklerler.

13629 Onların indinde bir şiir, yüz denk yün kumaştan evlâdır; Hele, deniz dibinden inci çıkaran -yâni o vakte kadar söylenilmemiş söz bulup söyleyen- bir şâirin şiiri olursa!

13630 Âdem evlâdı evvelâ ekmeğe haristir. Çünkü ekmek ve katık, canın direğidir.

13631 Ticâret, gasp ve yüz türlü hile etmek için, hırs ve emel şevkiyle canını avucuna, yâni kellesini koltuğuna almıştır.

13632 Fakat, az bir şey elde eder de ekmek için çalışmaya ihtiyacı kalmazsa artık şöhrete, ada, sana ve şairlerin methine âşık olur.

---

[47] Bakara Sûresi'nin 153. âyetine işarettir: *"Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım isteyin. Şüphe yok ki Allah, sabredenlerle beraberdir."*

13633 İster ki onun azameti ve cömertliği halkın konuşması arasında zikredilsin ve amber gibi râyiha versin.

13634 Cenâb-ı Hak, bizim sûretimizi kendi sûreti üzere halk eyledi. Bizim vasfımız, O'nun vasfından ders alır.

13635 O yaradan, kullarından şükür ve hamd istediği için insanda da methedilmek arzusu fıtrîdir.

13636 Husûsiyle, fazilette çevik ve üstün olan ricâlullah, o medh ü sena rüzgârından sağlam bir tulum gibi dolarlar.

13637 Eğer methedilen medhe ehil ve lâyık değilse o yırtık tulum gibidir; o yalan rüzgârından nasıl dolar?

13638 Arkadaş; bu tulum meselini kendimden söylemedim. Eğer lâkırdı anlamaya ehliyetli ve aklın başında ise yanlış dinleme!

13639 Müşriklerin, "Muhammed niçin medihden şişiyor?" diye zemmettiklerini işitince bu meseli Hz. Peygamber söyledi.

13640 Şâir, o şahın nezdine gitti. Şükre ve ihsanın daha ölmediğine dair bir de kaside götürdü.

13641 İhsan verenler ölür, lâkin ihsanları kalır. Bu ihsan merkebini sürenlere - yâni lûtuf ve kerem meydânında at oynatanlara- ne mutlu.

13642 Zâlimler öldüler, o zulümleri kaldı. Mekr ve hile eden bir şahsın vay hâline!

13643 Hz. Peygamber buyurmuştur ki: "Dünyadan çekilip gittiği hâlde kendisinden iyi bir fiil kalmış kimseye ne mutlu."

13644 İhsan eden kimse ölür, fakat ihsanı ölmez. Daima yâd edilir. Allah indinde din ve ihsan küçük bir şey değildir.

13645 Kendi ölüp de isyanı ve zulmü yaşayan kimsenin vay hâline! Öyle bir kimseyi ölmekle kurtulur sanma!

13646 Şimdi bu bahisleri bırak. Şâir yoldadır, borçludur ve paraya çok ihtiyacı vardır.

13647 Geçen sene aldığı bahşiş ve ihsan ümidiyle şâir, pâdişahın nezdine kasîdeyi götürdü.

13648 O kasîde, inci gibi kıymetli mısralarla dolu nazenin bir şiir idi ki evvelki aldığı caizenin tekrarını ümit ederek yazmıştı.

13649 Hükümdarın âdeti şairlere bin altın vermekti; bu şaire de âdeti ve tabiatı mucibince, "Bin altın verilsin." dedi.

13650 Lâkin bu sefer o cömert vezir, izzet ve saâdet burakına binmiş, dünyadan göçüp gitmişti.

13651 Eski vezirin yerine yeni birisi vezir olmuştu. Lâkin çok merhametsiz ve hasis bir şahıstı.

13652 Dedi ki: "Şahım; bizim birçok masrafımız var. Bin altın bahşiş bir şairin mükâfatı olamaz.

13653 Ey ganimet sahibi olan pâdişah; ben, bin altının onda birinin dörtte biri olan yirmi beş altın ile şâirin gönlünü hoş, kendisini razı ederim."

13654 Oradakiler dedi ki: "Şâir, eski vezir zamanında bu dilâver pâdişahtan on bin altın alıp götürmüştür.

13655 Şeker yedikten sonra nasıl olur da şeker kamışı çiğner; sultanlıktan sonra nasıl dilencilik eder?"

13656 Vezir dedi ki: Onu tazyik içinde tazyike uğratırım da beklemekten zaafa düşer ve hasta olup inler.

13657 O vakit, ona yol toprağını da versem çemendeki gül yaprağı gibi kapar.

13658 Bu işi bana bırakın, şâirin talebi demir gibi sert olsa da ben onu yumuşatırım. Çünkü bu işin ustasıyım.

13659 Süreyya yıldızından, arza kadar uçsa bile, beni görünce yumuşar!"

13660 Sultan ona dedi ki: "Haydi git, ferman senindir, lâkin onu sevindir ki bizim methedicimizdir."

13661 Vezir dedi ki: "Onu ve onun gibi iki yüz tane ümit yalayıcıyı sen bana bırak."

13662 Ondan sonra vezir şâiri bekletmeye başladı. O kadar ki kış geçti, bahar geldi.

13663 Şâir, câizeyi beklemekten ihtiyarladı, vezirin yaptığı tedbirin zebûnu oldu.

13664 "Eğer altın yoksa, bari bana, söv de canım senin elinden kurtulsun, ben de kalkıp gideyim." dedi

13665 Nihayet vezir şâire câizenin onda birinin dörtte birini, yâni 25 altını verdi. Şâir bundan dolayı ağır ve derin bir tefekküre daldı.

13666 Evvelki caize, hem peşindi, hem de o kadar çoktu. Şimdiki ise geç açılmakla beraber bir deste dikenden ibaret.

13667 Şâire dediler ki: "O kerim olan vezir, Dünya'dan çekilip gitti. Allah sana mükâfatını versin.

13668 Evvelce sana verilen caizenin kat kat olması onun tesiriyle idi. Onun zamanında bahşişlerde böyle hata vâki olmazdı.

13669 Şimdi ise o kerim vezir gitmiş, ihsanı da beraber götürmüştür. Evet, o ölmüş, fakat lûtuf ve ihsanı ölmemiştir.

13670 O kerîm ve akıllı vezir gitti, yerine, fukarayı soyan bu vezir geldi.

13671 Verdiği parayı al da gece buradan savuş ki bu vezir seninle uğraşmasın.

13672 Ey bizim çalışmamızdan haberi olmayan; bu yirmi beş altını da biz ondan yüz türlü hile ile kurtarabildik."

13673 Şâir onlara teveccüh ederek dedi ki: "Ey şefkatli arkadaşlar; bu herif nereden geldi söyleyin?

13674 Bu elbise soyan vezirin adı nedir?" Maiyet halkı cevap verdiler! "Adı Ebu'l-Hasan'dır."

13675 Şair dedi ki: "Ey Rabbü'l-âlemin ve Mâlik-i Yevmüddin olan Allah; diğer vezir ile bu vezirin adı nasıl oldu da bir oldu?

13676 Hasan isimli diğer vezir ki kaleminin bir işaretiyle cömert tabiatlı yüz vezir meydana gelirdi.

13677 Bu Hasan isimli vezirin ise çirkin sakalından yüz tane halat örmek mümkündür.

13678 Pâdişah böyle bir vezirin sözünü dinleyecek olursa mülkünü ve hükümetini onunla rüsvâ eder.

Pâdişahın mürüvvetini ifsâd etmek hususunda, bu alçak vezir, kötü davranışı ile, Firavun'un vezîri Hâmân'a benzerdi

13679 Firavun Hz. Mûsâ'nın kelâmını işitince kaç defa yumuşamış ve Kelimullah'ın teklifini kabule meyletmişti.

13680 Mûsâ'nın sözleri o kadar lâtif ve o derece müessirdi ki taşa söylese taş süt verirdi.

13681 Firavun, kindar bir şahıs olan veziri Hâmân ile meşveret edince.

13682 Hâmân ona derdi ki: "Şimdiye kadar pâdişah idin, şimdiden sonra eski püskü giyinmiş bir adama bende mi olacaksın?"

13683 Bu söz, Firavun'un sırçadan yapılma kalbine mancınıkla atılan taş gibi gelirdi.

13684 Güzel sözlü olan Kelimullah'ın yaptığını, Hâmân'ın tezvîrâtı bir an içinde harâb ederdi.

13685 Senin aklın da hevâ ve hevesine mağlup olan bu vezir gibidir. O Allah yolunun, senin vücudundaki kesicisi demektir.

13686 Rabbani bir nasihatçi sana öğüt verse, şaki aklın o öğüdü fen ve hile ile çürütmeye kalkar. Sana der ki:

13687 "Bu söz yerinde değildir. Aklını başına al da yerinden ayrılma. Keza bu söz o kadar makbul de değildir. Kendine gel, deli olma!"

13688 Veziri böyle olan pâdişahın vay hâline! Her ikisinin de yeri cehennem olur.

13689 Ne mutlu O pâdişaha ki müşkül işe düştü mü Âsaf gibi bir vezir onun yardımcısı olur.

13690 Adaletli bir Pâdişah, Âsaf gibi müdebbir ve hayır gözeten bir vezire nail olursa nur üstüne nur olur.

13691 Süleyman Peygamber gibi bir Pâdişah ile Âsaf misâli bir vezirin birlikte bulunması, nur üstüne nur, anber üstüne anber olur.

13692 Şah, Firavun; vezir de Hâmân gibi olursa her ikisi için de bedbahtlıktan kurtuluş yoktur.

13693 Böyle bir devlet, birbiri üstüne yığılmış karanlıklar gibi olur. Ne akıl, onlara yâr olur, ne de kıyamet günü devlete erişirler.

13694 Müşrik ve kâfirlerin amelleri üst üste zulmetlerdir. Kıyamet gününde onlar için ne akıl yardımcıdır, ne de devlet ve saâdet vardır.

13695 Ben kötülerde, kötülükten başka bir şey görmedim. Eğer sen görürsen, var selâm söyle!

13696 Cesetteki ruh, hayat pâdişahı, akıl da veziri gibidir. Fesatçı akıl ruh'u kötülüklere götürür.

13697 Akıl meleği Hârut gibi olunca yüzlerce kötü kişiye sihir öğretir.

13698 Ey Ruh Sultanı, cüz'i aklı değil, kendine külli aklı vezir yap.

13699 Heva ve hevesi kendine vezir tâyin etme ki mübarek ruhun namazdan kalmasın.

13700 Zira bu heva ve heves harisdir ve yalnız içinde bulunduğu hâli görür. Aklı maad[48] ise din gününü, kıyamet gününü düşünür.

13701 Aklın iki gözü de işin sonuna bakar. Âhiret gülünü elde etmek için dünya dikenlerine tahammül eder.

---

[48] Akıl, ikâl kelimesinden müştakdır. İkâl; deve çökertildiğinde kalkıp gitmesin diye dizine bağlanan ipin adıdır. İnsanı tehlikeli bir yere gitmekten men eylediği için insandaki idrak ve şuura da akıl denilmiştir. Aklın bir dünya işlerine, bir de ahiret umûruna ereni vardır. Birincisine 'akl-ı meaş', ikincisine ise 'akl-ı mead' derler. Her biri erdiği işleri tavsiye eder.

13702 Aklın, dikenine tahammül ederek beklediği gül, öyle bir güldür ki ne solar, ne dökülür. Koku almayan her burun o gülden uzak olsun.

Cinni'nin Süleyman (a.s.)'ın makâmına oturması ve onun harekâtına kendini benzetmeye çalışması, iki Süleyman arasında görünen fark ve cinnînin kendini Süleyman olarak tanıtması

13703 Aklın varsa diğer bir akıl sahibi ile dost ol görüş, istişarede bulun.

13704 Cinnî kendine Süleyman adını koydu, hükümeti elde edip, memleketi hükmü altına aldı ise de;

13705 O cinnî, görünüşte Süleyman'ın idare tarzını taklit ediyor; lâkin onun içyüzü ve ifritliği dışına vurmaktaydı.

13706 Süleyman Peygamber uyanıklık gibidir, uydurma Süleyman ise uyuklamak kabilindendir. Ebu'l-hasan künyeli iki vezir arasındaki fark gibi.

13707 O şeytan diyordu ki: "Allah benim şeklimde bir şeytan yaratmıştır.

13708 Allah, o şeytana benim sûretimi vermiştir. Dikkat ediniz ki o şeytan sizi ağa, tuzağa düşürmesin.

13709 Eğer O; 'Süleyman ben'im', diye dava ederek ortaya çıkarsa onun sûretine, yâni bana benzer olmasına itibar etmeyiniz."

13710 O ifrit, bu sözleri halkı aldatmak için söylüyor, lâkin anlayanların kalbine aks-i tesir yapıyordu.

13711 Hak ile bâtılı fark edebilen bir kimseye oyun edilemez; husûsiyle o kimsenin aklı ilhama mazhar olarak gaybden haber verirse...

13712 Hiçbir sihir, hiçbir hile ve mekr, devlet ve saâdet erbabı olan ehlullâhı şaşırtıp aldatamaz.

13713 Cinnî'nin hitab ettiği kimselerden aklı erenler, kendi kendilerine "Ey tersine söyleyen; tersine gidiyorsun.

13714 Böylece, sözlerin gibi, tersine olarak Cehenneme ve esfel-i sâfiline kadar gideceksin.

13715 Eğer hakikî Süleyman, saltanattan kalıp, fakir düştüyse, gene de onun alnında parlak bir saâdet kameri parlamaktadır.

13716 Sen onun yüzüğünü ele geçirmiş isen, o cennet gibi lâtiftir, sen ise cehennemin soğuk tarafı misilli buz tutmuşsun.

13717 Biz, saltanat ve saray gibi zâhirî şeylerle bu uydurma Süleyman'a baş eğip itaat etmek değil, onun önüne bir hayvan tırnağı bile koymayız.

13718 Gafletle, onun karşısında yere kapanacak olsak, yerden bir pençe zuhur eder de bizim yer öpmemize manî olur.

13719 'Bu baş aşağı olası habise karşı başını eğme ve aklını başına al da bu bayağı adama secde etme!' der."

13720 Eğer Hakk'ın gayreti, -yâni kıskanması- olmasaydı, ben bu kıssayı cana canlar katan bir sûrette şerh ederdim.

13721 Şimdilik bu kadara kanaat et. Bunun geniş şerhini başka bir vakit söylerim.

13722 O Sahre-i cinnî, adını Süleyman peygamber koymakla, çocuk gibi aklı ermez olanları aldatıyordu.

13723 Ey sâlik; sen sûretten geç ve şöhretten kaç. İsim ve lakaptan mânâya sığın.

13724 İktida edilecek, uyulacak kimseyi halinden ve amelinden sor; Onun mahiyetini halinde ve amelinde ara!

Süleyman (a.s.)'ın, Mescid-i Aksâ yapıldıktan sonra, ibadet etme ve orada itikâfa girmiş olanlarla âbidleri irşad için her gün mescide gelmesi ve mescitte bâzı otlar bitmesi

13725 Süleyman (A.S.) her sabah huzû'[49] ve huşû' ile Mescid-i Aksâ'ya girince,

13726 Orada yeni bir ot bittiğini görür; "adın nedir, neye faîden vardır?" diye sorardı.

13727 "Sen ne ilâcısın, nesin, adın nedir, kime zararın, kime fâiden dokunur?"

13728 Her ot, hassasını ve adını söyler; "ben filâna hayatım, filâna ölümüm.

13729 Ben, buna zehirim, ona şekerim. Benim adım, Kader Levhası'nda şöyle yazılıdır." derdi.

13730 Hekimler, o otlar hakkında Hz. Süleyman'dan malûmat alırlar ve meslek-lerinde âlim ve kendisine uyulan kimseler olurlardı.

13731 Bu sûretle tıp kitapları yazdılar ve cisimleri hastalıklardan tedavi ettiler.

13732 Bu nücum ve tıp ilimleri, peygamberlere olan vahiy cümlesindendir. Yoksa aklın ve hissin o tarafa nerden yolu olacak?

[49] Huzu': Alçakgönüllülük.

13733 Cüz'î olan akıl, bir şeyden hüküm çıkaracak akıl değildir. O akıl, ancak, fenni kabul eder ve öğrenmeye muhtaçtır.

13734 Bu akl-ı cüz'î, öğrenmeye ve anlamaya kabiliyetlidir. Ama vahiy sahibi ona öğretir.

13735 Bütün sanatlar, evvelâ vahiy ve ilham ile bilindi, sonra akıl onları ilerletti.

13736 Dikkat et de bak! Aklımız; hiçbir sanatı ustasız öğrenebilir mi?

13737 Akıl, mekr ve hîle yoluyla kılı kırk yarar, ama hiçbir sanat ustasız elde edilemez.

13738 Eğer sanat bilmek bu akılla mümkün olsaydı, ustasız sanat elde edilirdi.

Âlemde mezar kazmak sanatı yokken, onu, Kâbil'in kargadan öğrenmesi[50]

13739 Mezar kazmak âdi bir sanattır; bu sanat, nasıl düşünce ve hile ile bulunmuştur.

13740 Eğer Kâbil'de bu anlayış olsaydı, Hâbil'in cesedini bir müddet başında taşımaz,

13741 Ölmüş ve kan ile toprağa bulaşmış cesedi nereye saklayayım diye hayrette kalmazdı.

13742 Kabil, gördü ki, bir karga, gagasında ölü bir karga bulunduğu hâlde, süratle geldi.

13743 Havadan indi ve Kâbil'e ölü gömmeyi öğretmek için mezar kazıcı oldu.

13744 Gagası ve ayaklarıyla yerden toprak kaldırdı ve açtığı çukura ölü kargayı çabucak gömdü.

13745 Onu gömdü ve toprakla örttü. Çünkü karga, Hakk'ın ilhâmıyla bilgi sahibi idi.

13746 Kâbil dedi ki: "Vay benim aklıma ki bir karga, ilim ve fen itibariyle benden yüksek bulunuyor.

13747 Cenâb-ı Hak Akl-ı Kül için: (*Mâzaga'l-Basar*[51]) dedi. Akl-ı cüz'î ise her tarafa bakar durur.

13748 Has kişilerin nuru, (Mazaga'l-basar) aklıdır... Karga aklı ise ölülere mezar kazma üstadı!

---

[50] Bu hâdise, Mâide Sûresi'nin 27-31. âyetlerinde anlatılmaktadır.

[51] Necm Sûresi'nin 17. âyetinden: "*(Peygamberin) gözü şaşmadı ve sınırı aşmadı.*"

13749 Karga, arkasında uçan ruhu, nihayet kabristana götürür!

13750 Aklını başına al da, karga gibi nefsin peşine düşme. Zira o, seni bağ tarafına değil, mezarlığa götürür.

13751 Eğer gideceksen gönül Ankâsının izinde yürü. O, seni kalp demek olan Kafdağı ile gönül Mescid-i Aksâ'sına götürür.

13752 Senin gönül Mescid-i Aksa'nda, türlü türlü düşüncelerinden, yeni yeni otlar biter.

13753 Sen de, Süleyman gibi, onun hakkını ver. Ondan ilham al, üstüne red ayağıyla basıp geçme!

13754 Çünkü bu sabit zeminin hâlini onda biten türlü nebatat sana söyler.

13755 Zeminde şeker kamışı, yahut sarı kamış bulunabilir. Her zeminin nebâtâtı oranın tercümanıdır.

13756 Gönül tarlasının nebatı da fikirdir ve bu fikirler, gönül esrârını gösterir.

13757 Eğer mecliste söz çekici -yâni bana söz söyletici- bir kimse bulursam, hakikat bağından yüz binlerce gül bitiririm.

13758 Eğer mecliste söz öldüren bir gidi bulursam, gönüldeki nükteler hırsız gibi kaçarlar.

13759 Herkesin hareketi kendisini çeken ne yanda ise o taraftadır. Sadık olan çekiş yalancı çekiş gibi değildir.

13760 Sen bâzen yolunu sapıtır, bâzen doğru yolda gidersin. Ne seni sürükleyen ip meydandadır, ne çeken kudret!

13761 Sen kör bir deve gibisin, boynundaki yular seni çeker durur; Fakat sen o yulara bakma, onu çeken Yed-i Kudrete bak!

13762 Eğer yularla birlikte çeken de görünseydi senin için bu âlem aldanma yurdu olmazdı.

13763 Bir Mecusî bir köpeğin ardınca gittiğini ve büyük şeytanın maskarası olduğunu görseydi.

13764 O nefis köpeğinin arkasından ahlâksız bir şahıs gibi nasıl giderdi? Gitmezdi ve o Mecusî, nefse tâbi oluşundan çabucak ayağını çekerdi.

13765 Sığır eğer kasapların kendisini keseceğini bilseydi onların arkasına düşüp de kasap dükkânına gider miydi?

13766 Keza, onların elinden nasıl kepek yer ve onların yaltaklanmaları ve kendisini okşar gibi görünmeleri ile onlara süt verir miydi?

13767 Sığır kendisine ot verilmekten maksadın, kendisini semirtmek olduğunu bilseydi verilen otu yer miydi?

13768 Bu dünyanın direği hakikaten gaflettir. Devlet nedir? "Dev" (koşmak) ile "Let" (dayak)den ibarettir.

13769 Dünya devletinin evveli koşup didinme, sonu dayak yemedir. Bu harabede devlet sahibi için merkep gibi ölmekten başka bir şey yoktur.

13770 Sen, ciddiyetle bir iş tutacak olursan onun ayıbı sana gizli kalır.

13771 Allah onun ayıbını senden gizlediği için sen o işle meşgul olabilirsin.

13772 Bunun gibi, hararetle müdâfaa ettiğin bir fikirdeki ayıp ve mahzur senden gizli kalmıştır.

13773 Eğer ondaki ayıp sana aşikâr olsaydı, ruhun ondan ürker ve şark ile garbın arası kadar ondan uzaklaşırdı.

13774 Bir hâl ki, sonunda pişman olacaksın. O pişmanlık başlangıçta olsaydı onun peşinde nasıl koşardın?

13775 O işi Kazâ'ya uygun sûrette işlemekliğimiz için Hak, onun ayıbını bizim ruhumuzdan gizledi.

13776 Kazâ-yı İlâhî hükmünü meydana getirince göz açılır ve o işten pişmanlık duyulur.

13777 Bu pişmanlık da Kazânın başka bir hükmüdür. Onu bırak da sen Hakk'a perestiş et.

13778 Eğer pişmanlığı kendine âdet edecek olursan boyuna pişman olur durur, nihayet bu pişmanlığa daha ziyâde pişman olursun.

13779 Ömrünün yarısı perişanlıkla, yarısı da pişmanlıkla geçer gider.

13780 Bu fikri, bu pişmanlığı bırak da, daha iyi bir hâl ve daha iyi bir dost ve iş ara!

13781 Eğer elinde daha iyi bir iş yoksa pişmanlığın neden dolayıdır?

13782 Eğer biliyorsan doğru yol, Allah'a ibadet etmektir. Bilmiyorsan, gittiğin yolun kötü olduğunu nasıl biliyorsun?

13783 İyiyi bilmeyince kötüyü bilemezsin ey yiğit; zıt, zıddıyla bilinir.

13784 Bu kötü fikrin terkinden âciz olursan, günahtan da o vakit âciz kalırsın.

13785 Madem ki âciz kaldın, pişmanlık nedendir? O acizlik, kimin takdiriyle, onu ara!

13786 Alemde bir Kâdir olmadıkça, hiç kimse ne bir âcizi görmüştür, ne de böyle bir şey olur. Bunu böyle bil!

13787 Böylece arzu ettiğin her fiilin ayıbından bîhabersin, o sana örtülüdür.

13788 Eğer o arzunun ayıp ve noksanı sana görünmüş olsaydı; ruhun o arzudan ürker ve kaçardı.

13789 Eğer Allah sana o işin ayıbını ve zararını göstermiş olaydı, hiçbir kimse seni sürükleye sürükleye o tarafa götüremezdi.

13790 Başka bir işten nefret edişinin sebebi: O işin ayıbının zâhir olmasıdır.

13791 Ey her sırra vâkıf ve kelâmı lâtif olan Allah; kötü bir işin ayıbını bizden gizleme.

13792 İyi bir ameli de bize ayıp olarak gösterme ki onu işlemekten soğumayalım.

13793 Âlî olan Hz. Süleyman, âdeti üzere sabah aydınlığında mescide gitti.

13794 Hem peygamber, hem şah olan Süleyman, her günkü âdeti veçhile yeni bir ot görmek için Mescid-i Aksâ'ya girdi.

13795 Gönül, halktan gizli kalan o otları, gizlice can gözü ile görür, tanır.

13796 Bir sofi neşelenip, açılmak için gittiği bir bahçede, yüzünü dizine koymuş, sofîcesine murakabeye varmıştı.

13797 O sofi murakabe esnasında derinlere dalmıştı; fodulun biri de onun uyur gibi hâlinden canı sıkıldı.

13798 "Ne uyuyorsun? Gözünü aç da üzüm çubuklarına, çiçek açmış ağaçlara ve yeşermiş çimenlere bak!

13799 Cenâb-ı Hakk'ın emrini dinle ki "Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine![52]" buyurmuştur."

13800 Sofî dedi ki: "Ey heveskâr adam, Rahmet-i İlâhiye'nin eserleri gönüldür. Hariçtekiler ise ancak eserlerin eserleridir.

13801 Ruhda öyle bağlar ve yeşillikler vardır ki hariçteki akisleri, akarsuda görülen akisler gibidir.

13802 Su içinde görülen o ağaçlar, suya akseden hayâlî bir bağdır; Suyun letâfet ve cereyanından hareket eder gibi görülür.

13803 Asıl bahçeler ve meyveler gönüldedir de, onların lâtif akisleri, bu su ve çamur âlemindedir.

13804 Eğer bu âlemdekiler, gönül alemindeki o neşe selvisinin aksi olmasaydı, Cenâb-ı Hak bu hayâl âlemine "aldanış yeri[53]" demezdi.

---

[52] Rum Sûresi'nin 50. âyetinden: *"Şimdi bak Allah'ın rahmetinin eserlerine! Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor? Şüphe yok ki O, mutlaka ölüleri diriltir. O her şeye kâdirdir."*

[53] Âl-i İmran Sûresi'nin 185. âyetinden: *"Her canlı ölümü tadacaktır. Kıyamet günü ecirleriniz size eksiksiz olarak verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı zevkten başka bir şey değildir."*

13805 Bu aldanış, hak erlerinin kalp ve ruhundan akseden bu hayâli hakikat zannetmekten ileri gelir.

13806 Bütün aldanmış olanlar, cennet budur sanarak, bu aks'e gelmişlerdir.

13807 Asıl bağ ve bahçelerden, yâni evliyaullahtan kaçarlar da, o hayâle meyil ve arzu gösterirler.

13808 Bir gün gaflet uykusu nihayet bulur, gözleri açılıp hakikati görürler, fakat son nefeste o görüşün ne faydası olur?

13809 Bu yanlış görüş dolayısıyla, öyle görenlerden, kabristanda Kıyamete kadar (*Vâ hasretâ*)[54] feryadı duyulur.

13810 Ne mutlu o kimseye ki ölümden evvel ölmüş; onun ruhu, bu bağın hakikatinden koku almıştır.

Mescidi Aksâ'nın bir köşesinde keçiboynuzu ağacının çıkması ve Süleyman (a.s.)'ın mahzun olması

13811 Derken, Süleyman (A.S.), bir köşede, başak şeklinde yeni bir nebâtın çıkmış olduğunu gördü.

13812 Çok nadir ve ziyâde yeşil bir nebat idi bu... yeşilliği göz kamaştırıyordu.

13813 O nebat, Süleyman (A.S.)'a derhâl selâm verdi. O da mukabelede bulunmakla beraber, otun güzelliğine şaştı kaldı.

13814 "Adın nedir, ağızsız söyle -yâni manen bildir-" dedi. O da: "Ey şah-ı Cihan adım harrub[55]'tur cevâbını verdi.

13815 Süleyman; "Sende ne hususiyet vardır?" diye sordu. O da: "Ben bir yerde çıktığım zaman orası harâb olur." dedi.

13816 "Ben harrub'um, bittiğim yer perişan olur. Bu su ve çamur âleminin yıkıcısıyım."

13817 Bunun üzerine Hz. Süleyman, ecelinin geldiğini ve âhirete sefer edeceğini çabucak anladı.

13818 Dedi ki: "Ben sağ oldukça bu mescide dünya âfetlerinden biri uğramaz.

13819 Ben sağ oldukça, vücudum yaşadıkça Mescid-i Aksâ nasıl olur da yıkılır, perişan olur?

---

[54] "Ah özledim!"

[55] Harrub: Keçiboynuzu dediğimiz ağaçtır.

13820 O hâlde, şüphe yok ki, mescidimiz, ancak bizim vefatımızdan sonra harab olacaktır."

13821 Bedenin secdegâhı olan mescit, gönüldür. Nerede mescit -yâni böyle bir gönül- varsa, kötü bir arkadaş onun harrubu, yâni harab oluş sebebidir.

13822 Sen de o kötü arkadaşın muhabbeti hasıl oldu mu, bil ki bu, kalbinin harâbîsine sebeptir. Onun için ondan kaç ve onunla ülfet ve sohbet etme.

13823 Öyle kötü bir dostun muhabbetini kalbinden çıkar ve kökünden sök. Zira, yetişip büyüyecek olursa seni de, mescidini de yıkar.

13824 Ey âşık; eğrilik, senin harrubundur. Çocuklar gibi emekleyerek eğrilik tarafına neden gidiyorsun?

13825 Kendini mücrim bil, korkma ve kabahatli olduğunu söyle ki üstadın senden dersini kesmesin.

13826 Ben cahilim, beni okut ve öğret demek ve insaf göstermek, cahilâne bir hamiyete kapılıp cehlini itiraf etmemekten iyidir.

13827 Ey yüzü nurlu çocuk! Büyük babandan, yâni Hz. Âdem'den öğren ki O, "*Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik.*[56]" demişti.

13828 Zellesi için, ne bir bahâne, ne bir tezvir yaptı, ne de mekr ve hile bayrağını kaldırdı.

13829 Lâkin İblis, Allah ile mübâhaseye kalkıştı ve dedi ki: "Benzim kırmızı idi, sen sararttın.

13830 Renk senin boyadığın renktir, Çünkü boyacın sensin. Cürmümün; âfeti sendendir.

13831 Ey sâlik; İblis'in "*Rabbi bima eğveytenî*[57]" dediğini oku da cebrî ve küstah olma!

13832 Ne vakte kadar cebir ağacına tırmanacak ve kendi ihtiyarını bir tarafa bırakacaksın?

13833 O Şeytan ve onun zürriyeti gibi ne zamana kadar Allah ile mübâhase ve mücâdelede bulunacaksın?

13834 Bu kadar hoşluk ve lezzetle yaptığın yasak şeylerde nasıl cebir olur? Sen eteklerini toplaya toplaya koşar ve onları şevkle işlersin.

13835 Bir kimse kötü amellere, cebirle ve hem de bu kadar hoşlukla, oynaya oynaya gider mi?

---

[56] A'raf Sûresi'nin 23. âyetinden: "*Dediler ki: (Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik, eğer bizi bağışlamaz ve bize rahmetinle muamele etmezsen muhakkak ziyana uğrayacaklardan oluruz!)*"

[57] Hicr Sûresi'nin 39. âyetinden: "*(Şeytan) Dedi: 'Rabbim! Beni azdırmana mukabil yemin ederim ki, yeryüzünde onlara günahları süsleyeceğim ve onların tümünü kesinlikle azdıracağım.*"

13836 Sana başkaları öğüt verdikçe o işin iyiliğini söyler, belki, bu hususta yirmi muharibe karşı ayak direrdin.

13837 Doğru yol ancak budur. Bu hususta nâkeslerden (alçaklardan) başkası bana ta'n etmez.

13838 Cebir altında ve mecbur olan kimse nasıl böyle söyler? Yolsuz bir şahıs nasıl böyle uğraşır?

13839 Nefsinin istediği şeylerde ihtiyârın ve iraden var, aklının dilediği şeylerde ise muztar ve mecbur görünürsün.

13840 İyi talihli ve insan olan kimse bilir ki zekâ şeytandan, aşk ve ubûdiyet Âdem'dendir.

13841 Şeytanî bir zekâ, denizlerde yüzmek gibidir. Koca bir ummanda yüzen kimsenin kurtulması nâdirdir. Nihayet batar ve boğulur.

13842 Yüzgeçliği bırak, kibri ve kini terk et. Yüzmeye kalkıştığın nehir ve dere değil, denizdir.

13843 Ondan sonra o deniz, öylesine derin ve sığınılacak yeri olmayan, uçsuz bucaksız bir deniz ki, yedi denizi saman çöpü gibi kapar ve mahveder.

13844 Aşk-ı İlâhî, ümmetin seçkinleri için bir gemi gibidir ki, içinde bulunanların afetzede olması nâdir ve kurtulması gâlib ihtimaldir.

13845 Aklı, zekâyı sat da hayranlığı satın al... Çünkü: Zekâ, zandan ibarettir, hayret ise bizzat nazar ve müşahededen hâsıl olur.

13846 Aklını, Hz. Mustafâ (S.A.V.)'nın huzurunda kurban et ve: (*Hasbiyallah*), Yâni "Allah bana kifayet eder." de.

13847 Nuh (A.S.)'un iman etmeyen oğlu Kenan gibi gemiye girmekten kaçınma. Zekî olan nefsi: "Dağa çıkar, kurtulursun, su oraya çıkamaz." diye onu aldatmıştı.

13848 Ey Kenan gibi olan sapık; Nuh gibi olan İnsan-ı kâmil'in minnettarlığından nasıl çekiniyorsun? Allah bile onun minnetini çekmekte...

13849 Allah, şükür ve minnetini söyleyince, bizim gibiler ona nasıl minnettar olmaz?

13850 Ey hasetle dolu kimse! Sen İnsan-ı kâmil'e minnettar olmasını ne bilirsin? Allah bile onun minnetini çekmektedir.

13851 Keşke o Kenan yüzme öğrenmemiş olsaydı da, Nuh'a ve gemisine minnet etse ve gözünü dikseydi.

13852 Keşke o küçük çocuklar gibi cahil olsaydı da, onların analarının eteklerini yakaladıkları gibi, Kenan da babasının lûtuf ve keremine sığınsa idi.

13853 Yahut da nakli ilimlerle az dolmuş -yâni öğrenmemiş ve ona mağrur olmamış- bulunsaydı da bir velîden (Vahy-i Hak) ilmini kapsaydı.

13854 Böyle bir nura karşı önüne kitap alıp onunla meşgul olursan, ilhama mazhar olmuş ruhun seni azarlar.

13855 Zamanın kutbu olan İnsân-ı Kâmil'in kelâmına karşı naklî ilmi, su varken teyemmüm etmek gibi bil.

13856 Ey sâlik; kendini ebleh kıl ve bir İnsân-ı kâmil'e tâbi olup, onun izinde yürü. Kurtulmayı ancak bu eblehliğin sayesinde bulursun.

13857 Akıl ve zekâ sende kibir ve gurur peydâ eden bir hevâdır. Ebleh ol ki kalbin dürüst ve müstekim olarak kalsın.

13858 Yalnız abdallığından dolayı maskaralığın katmerlisine düşen adamın eblehliği değil dediğim... Bu eblehlik Allah'ın hayranı olmak ve O'na karşı hayrete düşmektir.

13859 Ellerini kesmiş olan Mısır kadınları ebleh idiler. Yusuf (A.S.)'un cemâline karşı hayret dolayısıyla şaşkınlıklarından avuçlarını kestiler.

13860 Dostun aşkında aklı kurban et. Çünkü akıllar, taraf-ı İlâhîden, bir yük altındadır.

13861 Akıllı olanlar, akıllarını taraf-ı İlâhîye göndermişler, yâni onu Aşk-ı İlâhî ile kurban eylemişlerdir. Ahmak olanlar ise, sevgili olmadıklarından bu tarafta kalmışlardır.

13862 Eğer hayrete düşer de, aklın başından giderse; başındaki her saç bir baş ve bir akıl olur.

13863 O tarafta dimağ için bir düşünce zahmeti yoktur... Çünkü, orada, her ova, her bahçe akıl ve dimağ yetiştirir.

13864 Taraf-ı İlâhî ovalarından nükteler işitirsin; o tarafın bağına gelirsen vücudun fidanı sulanır ve tarâvet bulur.

13865 Bu yolda nam ve nişanı bırak, kılavuzun kımıldamayınca sen de kımıldama!

13866 Bir kimse başsız kımıldanırsa o kuyruk olur. Onun kımıldanması akrebin hareketine benzer.

13867 O akrep çarpık gider; gece görmez, çirkindir ve zehirlidir. Sanatı ise pâk olan cisimleri sokmaktır.

13868 O akrebin başını ez. Onun sırrı ve daimî huy ve tabiatı böyle insan sokmaktır.

13869 Onun başının ezilmesi, salâhına hizmet eder. Onun can kırıntısı, yâni tam bir can demeye lâyık olmayan ruhu, o uğursuz cesedinden kurtulmuş olur.

13870 Delinin elinde bulunan silahı al da adâlet ve sulh ehli senden razı olsun.

13871 Silâhı olan ve fakat aklı bulunmayanın elini bağla. Yoksa o silâhlı deli, yüzlerce zarar verir.

Soysuz ve alçak bir kimsede ilim, mal ve mansıp hâsıl olması, eşkıya eline kılıç geçmesi gibi onu rüsvay eder

13872 Alçak bir herife ilim ve fen öğretmek, yol kesen bir şakinin eline kılıç vermek gibidir.

13873 Sarhoş bir sipâhinin eline kılıç vermek, insan olmayan bir şahsa ilim öğretmekten ehven kalır.

13874 Alçakların elinde ilim, mal, mevki ve hüküm, halk için fitne olur.

13875 Gaza, delilerin elindeki kılıçları almak için mü'minlere farz olmuştur.

13876 Bunların canı delidir, cesedi de elindeki kılıçtır. Binâenaleyh o çirkin huylu delilerin elinden kılıçlarını al!

13877 Mevkî ve memûriyetin cahiller elinde iken yaptığı rezâlet ve vahşeti yüz arslan yapamaz.

13878 Câhil, acı ve zalimane hüküm verecek bir şah olursa bütün kırlar, yılan ve akreple dolar.

13879 Bir alçak mal ve mevkî elde ederse kendi rezaletine tâlip olmuş olur.

13880 O şahıs ya hasislik eder; kimseye bir şey vermez; yahut cömertliğe kalkışır, yersiz ihsanlarda bulunur.

13881 Satranç oyunundaki şahı, piyade hanesine kor; ahmağın vergisi işte böyle olur.

13882 Hüküm ve hükümet sapık bir herifin eline geçince onu mevkî sanır; lâkin hakikatte o mevkie geçmiş değil, kuyuya düşmüş olur.

13883 Kendisi yol bilmediği hâlde kılavuzluğa kalkışır da, onun çirkin ruhu dünyayı yakar.

13884 Yokluk yolunun çocuğu pîrlik edecek olursa, kendisine uyanları, idbar ve felâket gulyabanîsi yakalar.

13885 "Gel de sana hakikat kamerini göstereyim" der. Hâlbuki o safvet-i kalbiyesi olmayan herifin kendisi kameri asla görmemiştir.

13886 Ey ham gafil; sen Ay'ın aksini suda görmemişken, kendisini başkasına nasıl gösterirsin?

13887 Ahmaklar, mevki sahibi olmuşlar, akıllılar ise korkularından başlarına çekme çekmişler - yâni saklanmışlardır.

(Yâ eyyühe'l-müzzemmil)[58] *âyetinin tefsiri*

13888 Bu sebepten Cenâb-ı Hak, Nebiy-yi Zîşân'â dedi ki: "Ey ahmak ve sefihlerden kaçan! örtündüğün kilimden dışarıya çık.

13889 Başını kilime çekme ve yüzünü örtme! Çünkü, cihan dalâlette kalmış bir beden, sen ise şuur ve idraksin.

13890 Agâh ol da, dâvaya kalkışanların münasebetsiz sözlerinden sıkılıp, gizlenme. Zîrâ sen, Allah'ın nur membaı vahyine mazharsın.

13891 Ey büyük zât; kendine gel de, gece kalk. Zira, sen bir mum gibisin. Mum, geceleri kâim olur.

13892 Senin ziyan olmayınca parlak gündüz de gece olur; sana iltica etmeyince arslan tavşana esir olur."

13893 Bu safa ve mânâ denizinin kaptanı ol ey Mustafa! (S.A.V.) Çünkü sen o denizin ikinci bir Nuh'usun.

13894 Akıllı kimseler için, her yolda, husûsiyle deniz yolunda bir kılavuz lâzımdır.

13895 Kalk da yolu vurulmuş kervanın haline bak. Her taraf kaptanlık iddiasında bulunan gulyabanîlerle dolu.

13896 Sen vaktin Hızır'ı ve her geminin imdadına koşan kaptanısın. Artık İsa gibi yalnız yürümeyi bırak!

13897 Sen, bu topluluğun önünde, âlem-i ervah'ta, gökteki güneş gibi idin ve oralara nur saçıyordun. Şimdi halk arasından çekilmeyi; halvet ve inziva eylemeyi terk et!

13898 Hidâyet Kafdağı'na benzetilirse sen onun Hümâ'sısın. Halvet zamanı değildir. Topluluk arasına gel ve ihtilât et; onların başına saâdet gölgen düşsün.

13899 Dolunay, gökyüzünde geceleri yürür ve köpeklerin havlayıp ulumasından seyrini terk eylemez.

13900 Bu köpekler: (*ensitû*)[59] "*susun*" emrine sağırdır. Onun için sen gibi bir dolunaya karşı hav hav ederler.

13901 Ey hastalara şifâ olan Resûl-i Ekrem; agâh ol da (*ensitû*) emrine karşı sağır olanlara hiddetlenip körün değneğini bırakma.

---

[58] Müzzemmil Sûresi'nin 1. âyeti: "*Ey örtüsüne bürünen (Peygamber).*"

[59] A'raf Sûresi'nin 204. âyetinden: "*Kur'ân okunduğu zaman, hemen susup onu dinleyin, umulur ki, rahmete nâil olursunuz.*"

13902 Sen: "Her kim yolda bir âmâ'nın elini tutarsa Allah'tan yüz sevap ve ecir bulur.

13903 Her kim bir körü kırk adım çeker, götürürse Allah'ın affına nâail olur, rüşd ve hidayet bulur." dememiş mi idin?

13904 O hâlde sen bu sebatsız dünyadakilerin elinden tut da onları katar katar hakikat ve sebat âlemine götür.

13905 Doğru yolu gösterenin işi budur; sen de doğru yolu gösterensin... Âhîr zamanın yasına neşesin sen! Ey takva sahiplerinin imâmı bu hayale kapılanları yakîn makamına kadar götür.

13906 Her kim, sana mekr ve hile etmeye kalkışacak olursa, onun boynunu ben vururum, sen şâd olarak vazifene devam et.

13907 Müstehzilerden her birinin basiret körlüğü üzerine körlükler ilâve ederim. O şeker sanır, hâlbuki ben zehir veririm.

13908 Onlar akıllarını benim yüzümden parlatmışlardı, mekrlerini de benim mekrimden öğrenmişlerdi.

13909 Cihandaki erkek fillerin ayağına göre, bir Türkmen'in kara çadırı ne olabilir?

13910 Ey büyük Peygamberim, o hilecinin kandili, benim fırtınam önünde ne yapabilir?

13911 Ey Resûl-i Ekrem'im; kalk da o korkunç Sûr'u sen üfle ki binlerce ölü, topraktan bitsin.

13912 Madem ki sen vaktin İsrafil'isin, doğruca kalk da kıyametin vukuundan evvel bir kıyamet yap.

13913 Ey Habîb-i İlâhî, her kim, "kıyamet nerede?" diye sorarsa: "İşte benim" diyerek kendini göster.

13914 "Hâni kıyamet nerede?" diye soran mihnetzede; işte Resûlullah'ın bi'seti[60] bir kıyamettir ki ondan yüzlerce kıyamet zuhura gelmiştir.

13915 Kıyamet ne vakit? diye soran kimse bu zikrin ehli olmazsa ey Sultan-ı Risâlet; ahmaklara verilecek cevap, sükûttan ibarettir.

13916 Ey can; duâmız kabul olunmazsa, Allah'ın semâsından sükût ile cevap verilir.

13917 Harman zamanı geldi. Lâkin yazık ki bizim talihimize, gün vakitsiz oldu, geç kaldık.

13918 Vakit dardır. Bu bahsin genişliğine bir ömrün devamı dahi dar gelir.

13919 Bu çukurlarda mızrak oynamak, mızrak oynayanları utandırır.

---

[60] Bi'set: Allah'ın insanları Hak dine çağırmak için peygamber göndermesi.

13920 Vakit dar... fakat oğul, halkın hatırı ve anlayışı da vakitten yüz kere dardır.

13921 Ahmaklara verilecek cevap, sükûttan ibâret olunca, sözü neden çekip uzatacaksın?

13922 Allah, rahmetinin yüceliği ve kerem denizinin dalgalanması yüzünden, yağmur verir.

"Cevap vermemek de cevaptır" sözü, "ahmağa verilecek cevap susmaktır", sözünü pekiştirir... Her ikisi de bu hikâyeyle anlatılmaktadır

13923 Bir pâdişahın şehveti diri ve aklı ölü bir bendesi vardı.

13924 O bende, pâdişah hizmetlerinin inceliklerini bırakır, onlar hakkındaki kötü düşüncelerini iyi sanırdı.

13925 Pâdişah; "Onun aylığını azaltın, kanaat etmezse defterdeki adını çizin!" dedi.

13926 Onun aklı eksik, hırsı fazla idi. Aylığın azaldığını görünce, hiddetlendi ve sertleşti.

13927 Eğer aklı olsaydı kendi etrafında dolaşır; yâni ahlâkına dikkat eder, kendi kabahatini görür ve affolunurdu.

13928 Meselâ ayağı bağlı bir eşek, sertlik ve serkeşlik edecek olursa iki ayağı da bağlanır.

13929 Eşek "Bana bir bağ yetişir" der. Sen onun sözüne aldırış etme! Çünkü bu iki bağ, o bayağı hayvanın hareketi yüzünden bağlanmıştır.

Hz. Mustafa Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz'in: "Cenâb-ı Hak melekleri yarattı, onlara akıl verdi... Hayvanları yarattı onlara şehvet verdi... İnsanoğullarını yarattı, onlara hem akıl verdi hem şehvet. Kimin aklı, şehvetinden üstün olursa meleklerden daha yücedir... Kimin şehveti, aklından üstünse hayvanlardan aşağıdır." hadisinin tefsiri

13930 Allah'ın âlemdeki mahlûkatı üç türlü olmak üzere yarattığı hadiste vârid olmuştur.

13931 Mahlûkattan bir takımı; akıl, ilim ve cömertlikten ibarettir. Bunlar melektir. Allah'a secde etmekten başka bir şey bilmez.

13932 Onun unsurunda hırs, hevâ ve heves yoktur. O nur-u mutlaktır ve Allah'ın aşkıyla yaşar.

13933 Diğer birtakım, ilimsizdir... Hayvan gibi ot yer ve semirirler.

13934 Onlar, ahırdan ve ottan başka bir şey görmezler. Kötülükten de gafildirler, yücelikten ve iyilikten de...

13935 Mahlûkatın üçüncü kısmı ise Ademoğullarıdır, insanlardır. Bunlar, yarı yaratılışları bakımından melektirler, yarı yaratılışları bakımından da eşektirler!

13936 İnsan, yarısı ile süfliyete, yarısı ile de akıl ve ulviyete mâildir.

13937 İlk iki kısım -yâni meleklerle hayvanlar- zıtlarla uğraşmaktan, savaştan uzak; rahat ve huzur içindedirler. Fakat üçüncü kısım -yâni insan- ise, iki muhalif haslet, yâni akıl ve şehvet ile çarpışmaktan azap içindedir.

13938 Bu insan güruhu da imtihan için üç kısma ayrılmıştır. İnsan şeklinde olmakla beraber ayrı ayrı üç kısımdır.

13939 İçlerinden bir güruh dâimi istiğrak halindedir ve İsa gibi, meleklere dahil olmuştur,

13940 Onların sûreti Âdem, mânâsı Cebrail, yâni melektir. Onlar; gazaptan, hevâ ve hevesten, ilim namına birtakım dedikodudan kurtulmuşlardır.

13941 Riyazetten, zühdden, mânevî mücâhededen de halâs olmuşlar; sanki Benî Âdem'den vücuda gelmemişlerdir.

13942 Diğer bir kısım eşeklere dâhildir ki onlar, gazap ile şehvetten ibarettir.

13943 Onlarda da Cebrâillik, yâni melekiyet vasfı vardı. Lâkin o haslet büyük, onların ise havsalası dar olduğu için o haslet, o havsalaya sığmadı ve gitti.

13944 Cansız olan bir şahıs ölüdür; canı ansız olan da ancak eşek olur.

13945 Bir canda o (Ân) dediğim cevher bulunmazsa o can, bayağı ve aşağıdır. Bu sözü sofi söylemiştir ve haktır.

13946 O yoldaki insan, son deminde, hayvanlardan ziyâde can çekişir. Çünkü dünyada ince işler yapmıştır.

13947 Onun örüp dokuduğu hile ve şeytanlık, diğer hayvanlardan zuhûra gelmez.

13948 Altın elbiseler dokur, denizin dibinden inciler çıkarır.

13949 Hendese[61] ilminin inceliklerini, yıldız ilmini, tıp ve felsefe ilimlerini en ince tarafları ile bilir.

13950 Çünkü onun, ancak bu dünya ile alâkası vardır; yedinci kat göğe çıkmaya yolu yoktur.

---

[61] Hendese: Geometri.

13951 Bütün bu bilgileri ve maharetinin cümlesi ahır bina etmek, yâni dünyayı imar eylemek vasıtasıdır ki, ahır da, sığır ve deve gibi hayvanların muhafazası içindir.

13952 Hayvanların birkaç günlük yaşayışını temine yarayan bu ilim ve hünerlere o budalalar (Rümûz[62]) derler.

13953 Hak yolu ve o yolun menzillerinin ilmini gönül sahibi olan ârif ve onun münevver kalbi bilir.

13954 Cenâb-ı Hak, akıl ile şehvetten terkib edilmiş lâtif bir canlı yarattı, onu (ilm-i nâfi) ile ülfet ettirdi.

13955 Sûreti insan ve fakat sîreti hayvan olanlar için "*Hayvan gibi*[63]" adını verdi. Çünkü uyanıklığın uyku ile ne münasebeti vardır?

13956 Hayvanî ruh sahiplerinde ancak uyku bulunur. Bu nevî insanlarda aksine duygular vardır.

13957 Uyanıklık geldi de hayvanî uyku kalmadı mı, hislerinin evvelce aksi ve aykırı olduğunu levhten okur.

13958 Uykuya dalan kişinin, uyandığı zaman, uykuda iken rüyada gördüklerinin aksini görmesi gibi...

13959 Öyle hayvan sîretli insan, hayvandan daha aşağıdır. Onu terk et, ihtilât eyleme ve Hz. İbrahim gibi (*Lâ uhibbu'l-âfilîn*) "Ben batan şeyleri sevmem" de.

(Ve emmellezîne fî kulûbihim meradun fezadethüm ricsen ilâ ricsihim)[64] *âyet-i kerimesinin tefsiri*

13960 Çünkü, hayvani ruha sahip olan kişinin, huylarını değiştirmeye ve nefsiyle cihad etmeye, adîlikten kurtulmaya istidadı vardı ama, o istidadı kaybetti.

13961 Halbuki, hayvanda mücâhedeye ve huylarını değiştirmeye istidat ve kâbiliyet olmadığı için, hayvanlıkta kalmasındaki mazereti aşikârdır.

---

[62] Rümûz: Remizler, mânâsı kapalı sözler, semboller.

[63] A'raf Sûresi'nin 179. âyetinden: "*Andolsun ki, cinlerden ve insanlardan birçoğunu cehennem için yarattık. Onların kalbleri vardır, fakat onunla gerçeği anlamazlar. Gözleri vardır, fakat onlarla görmezler. Kulakları vardır, fakat onlarla işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibidirler. Hatta daha da aşağıdırlar. Bunlar da gafillerin ta kendileridir.*"

[64] Tevbe Sûresi'nin 125. âyetinden: "*124- Bir sûre indirildiği zaman, içlerinden biri çıkar, "Bu sûre hanginizin imanını arttırdı?" der. Fakat mü'minlere gelince, aslında her inen sûre onların imanını arttırmıştır ve onlar sürekli olarak müjdelenip duruyorlar. 125- Kalplerinde bir hastalık olanlara gelince, onların da murdarlıklarına (küfürlerine) murdarlık (küfür) katmıştır ve kâfir olarak ölüp gitmişlerdir.*"

13962 Hayvanlıkta kalmış insanın, hakikat rehberi olan istidadı gittikten sonra, hangi gıdayı yese o gıda eşek beyni olur ve onu sersemletir.

13963 Zihin açıklığı ve uyanıklık verdiği söylenilen Belâdür[65] yiyecek olsa afyon yerine geçer, onun kalp illeti ve akılsızlığı artar.

13964 Üçüncü bir kısım kaldı ki o kısma dahil olanlar, yarı hayvan, yarı insandır.

13965 Bu kısımdaki insanların evveli, yâni insaniyeti; âhiri, yâni hayvaniyetiyle gece gündüz çarpışmakta ve çekişmektedir.

Aklın nefs ile uğraşması; Mecnûn'un deve ile münazaası gibidir. Zira, Mecnûn ileriye, yâni Leylâ tarafına gitmek arzu ediyordu. Bindiği deve ise, geriye, yavrusu tarafına dönmek istiyordu. Nitekim Mecnûn: "Devemin hevâ ve hevesi yavrusu tarafına, benim muhabbetim ise ileriye, Leylâ tarafınadır. Onunla, aramızda hakiki bir muhalefet vardır." demiştir.

13966 Akıl ile nefs, Mecnûn ile devesi gibidir ki biri ileri, diğeri geri gitmek ister.

13967 Mecnûn'un meyli, ileriye, Leylâ cihetine gitmek ister. Devenin meyli ise, geriye, yavrusunun yanına koşmak diler.

13968 Eğer Mecnûn bir an gafil bulunsaydı, deve döner ve geriye giderdi.

13969 Mecnûn'un bedeni Leylâ'nın aşk ve sevdâsıyla dolu olduğu için ona kendinden geçmekten başka çâre yoktu.

13970 Ona murakıp olacak aklı iken, Leylâ'nın sevdası onun aklını kapmıştı.

13971 Lâkin deve dikkatli ve atik idi. Yularının gevşediğini hissedince.

13972 Mecnûn'un gafil ve hayran olup kendinden geçtiğini anlar, geri döner, yavrusunun yanına gitmeye başlardı.

13973 Mecnun kendine gelince devenin fersahlarca geri gitmiş olduğunu araziden anlardı.

13974 Üç günlük yolda, Mecnun bu hâl ile yıllarca tereddütte kaldı.

13975 Nihayet dedi ki: "Ey deve; ikimiz de birbirimize zıt âşıkız. O hâlde yol arkadaşlığına lâyık değiliz.

13976 Senin muhabbetin ve yuların bana muvafık değildir, o hâlde senin sohbetini terk etmek gerektir."

[65] Belâdür: Hindistan'da bir yemiş, yahut onun ağacı.

13977 Bu iki yol arkadaşı birbirinin yolunu vurmaktadır. Onun için, tenden inmeyen ve onu terk etmeyen ruh, yolunu azıtır gider.

13978 Senin ruhun da Arş'ın ayrılığı ile yoksulluğa düşmüş. Tenin ise diken arzusuyla deveye dönmüş.

13979 Ey doğduğu yeri ölürcesine seven; sen benimle bulundukça ruhum Leylâ'dan uzak kalıyor.

13980 Mûsâ kavminin yıllarca Tih çölünde dolaşması gibi, ben de seninle bu hallere düştüm... Ömrüm geldi, geçti...

13981 Ey deve; visâle kadar giden yol iki adımdan ibaretti. Fakat senin mekrinden, yâni ben ileri gitmek isterken senin geri dönmenden altmış yıldır vuslattan mahrum kaldım.

13982 Yol yakındı. Ben ise çok geç kaldım. Bu süvârilikten -yâni senin sırtında gitmekten- usandım."

13983 Mecnun: "Ayrılık âteşinden yandım, bu gam, daha ne vakte kadar sürecek?" diye kendini deveden fırlattı attı.

13984 O geniş çöl, Mecnun'a dar geldiği için taşlık bir yerde kendini deveden attı.

13985 O yiğit Mecnun, kendisini öyle bir sertlikle aşağıya attı ki âdeta kemikleri dağıldı.

13986 Kendini aşağıya öyle bir atışla attı ki Kazâ-yı İlâhî ile ayağı kırıldı.

13987 Ayağını bağladı ve: "Top olurum da onun çevgânı[66] önünde yuvarlanarak giderim." dedi.

13988 Beden merkebinden inmeyen bir süvariden güzel sözlü olan hakîm nefret eder.

13989 Ey sâlik; sen top ol da aşk çevgânının darbesiyle yuvarlan.

13990 Deve üstünde gidiş bizim seyrimizdir, ondan indikten sonraki gidiş artık İlâhî çekişle olur.

13991 Bu hareket, gidişin müstesna bir cinsidir ki, cinlerin çalışması ile de olmaz, insanların çalışması ile de!...

13992 Bu, yâni iradesiz olan çekiliş ve gidiş, alelâde çekilip gitme değildir. O, Hz. Ahmed'in fazl u ihsanıyladır.

[66] Çevgân: Gûy ü çevgân adında bir oyunda kullanılan, ucu çengelli bir sopa. Gûy adındaki ortası delikli top ortalığa atılır, atlı yarışmacılar çevgânlarıyla o topu almaya çalışırlarmış.

Pâdişaha lâyıkıyla hizmet etmediği için maaşı azaltılan kölenin hükümdara şikâyeti

13993 Sözü kısa kes de pâdişaha mektup yazıp gönderen köleyi anlat!

13994 O köle, cenk ile, varlıkla ve kinle dolu bir mektup yazmış ve nazlı olan o pâdişaha göndermişti.

13995 Ey sâlik; o nâme senin kalıbındır. Ona dikkatle bak, pâdişaha lâyık olup olmadığını anla da ondan sonra takdim et!

13996 Bir köşeye çekil, mektubu aç ve oku da gör! Harfi ve lâfzı pâdişahlara münasip midir?

13997 Eğer o mektuptaki yazı -yâni senin cismindeki ahlâk ve tabiat- enbiyâ ve evliyaya lâyık bir hâlde değilse o mektubu parçala, başka bir mektup yazmanın çâresine bak!

13998 Lâkin ten mektubunun açılmasını ve okunmasını kolay sanma. Öyle olsaydı herkes gönül esrarını ayan beyan görürdü.

13999 Kapalı bir mektup gibi olan cesedi açmak, içindeki yazıları -yâni ahlâk ve ahvali- okuyup anlamak ne kadar güçtür. Bu hareket, çocuk oyunu değil, erkeklerin işidir.

14000 Hepimiz de fihriste kanaat etmişiz, Çünkü hırs ve hevâ ile meşgul olmuşuz.

14001 Mektubun içindekiler de fihristtekiler gibi zannedilsin diye fihrist, avamın tuzağı olmuştur.

14002 Fihristi kapa da kitabın baş tarafını aç ve bu sözden baş çevirme! Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

14003 O ünvan, -yâni kitabın ilk sahifesi- dil ile ikrar gibidir. Yalnız onunla kalma, gönül metnini imtihan et.

14004 İşin münafıkçasına olmamak için, kalbinin tasdiki lisanının ikrarına uygun olmalıdır.

14005 Ağır bir çuval yüklenip götürürken, içinde ne olduğunu anlamak için ona bakman, muhteviyatından bir şey eksiltmez.

14006 O çuval içindeki ekşi ve tatlı şeyler taşımaya değerse taşı.

14007 Yoksa çuvalındaki taşları boşalt... Kendini ayıptan ve bu ar olan yükten kurtar.

14008 Sultanlara, pâdişahlara takdim edilmeye lâyık şeyleri çuvalına doldur.

Hırsızın, kocaman sarıklı bir fakih[67]in sarığını kapması ve fakihin: "Sarığı çöz, ne kaptığını anla da ondan sonra götür!" diye seslenmesi

14009 Bir fakih, paçavra parçalarını toplayıp, sarığının içine doldurmuştu.

14010 Sarık irileşsin ve meclise gelince büyük görünsün diye...

14011 Sarığın altı, eski elbise parçalarıyla doldurulmuş, dışarısı da yine o parçaların yenice olanlarıyla süslenmişti.

14012 Sarığın dışarısı cennet elbisesi gibi süslü, içerisi ise münafık kalbi gibi çirkin ve rezil idi.

14013 O sarığın içinde abâ ve pösteki parçalarıyla pamuklar gömülmüştü.

14014 Bu kıyafetle fütuhata, yâni birinin vereceği parayı bulmak için medreseye doğru gidiyordu.

14015 Bir hırsız, karanlık ve ıssız bir yolda durmuş, bekliyordu.

14016 Satarak, bedeliyle bir işini görmek için, fakihin başından sarığını kaptı ve koşmaya başladı.

14017 Fakih ona: "Oğul; sarığı çöz de öyle götür!" diye seslendi.

14018 "Böyle dört kanatla uçarcasına götürdüğün o hediyeyi bir kere aç da bak.

14019 Onu aç ve elinle yokla. Ondan sonra istersen götür, sana helâl ettim." dedi.

14020 Hırsız, sarığı çözünce yolun üstüne yüz binlerce paçavra döküldüğü için bıraktı, kaçtı.

14021 O iri ve olmaz olasıca sarıktan elinde bir arşın kadar eski kir bez kaldı.

14022 Hırsız, bez parçasını da yere vurup: "Ey ayarsız ve değersiz! Bu hîle ile beni işimden alıkoydun." dedi.

14023 Hırsızın bu hitâbını işiten fakih dedi ki: "Evet hile ettim, fakat nasihat yoluyla da, sarığı çöz, öyle götür dedim."

Dünyanın, ehli dünyaya hâl diliyle nasihat vermesi ve ondan vefâ umanlara bîvefalığını göstermesi

14024 Ey üstad; bu kevn ü fesad âleminde o (Kevn) -yâni olmak- hiledir, fesad -yâni bozulmak da nasihattir.

14025 Kevn -yâni mevcudat- der ki: "Gel bana bağlan ki ben lâtif gidişliyim." Fesadı da der ki: "Git, bana bağlanma ki ben bir şey değilim."

---

[67] Fakih: Fıkıh âlimi, İslâm hukukçusu.

14026 Ey ilk bahar güzelliğine karşı dudak ısıran. yâni hayran olan. Bir de sonbaharın sararmış hâline ve soğukluğuna bak!

14027 Gündüzün güzel güneşin doğuşunu görünce, gurub zamanı onun ölümü demek olan batışını hatırla!

14028 Bu hoş çardakta, -yâni fezâda- bedir hâlindeki kamerin letâfetini görürsün; onun bir de ay sonlarında uğradığı zaafı ve bedir hâline olan hasretini düşün!

14029 Güzel bir çocuk, bakarsın, güzelliğiyle halkın dildarı olur. Bir müddet sonra ihtiyar bir bunak hâline girer ve halka rezil olur.

14030 Eğer gümüş tenli güzeller seni avladıysa ihtiyarlıktan sonra bir de pamuk tarlasına dönen bedene bak!

14031 Ey yağlı, ballı yemekler ve nefis gıdalar görüp imrenen, kalk helaya git de, onların fazlasını orada gör!

14032 Pisliğe de ki: "Senin, o güzelliğin, tabak içindeki zevk ve letâfetin ve güzel kokun nerede?"

14033 Cevaben der ki: "O saydığın şeyler dâne idi, ben de kurulmuş bir tuzaktım. Sen gelip tuzağa düşünce dâne gizlendi."

14034 Sanatta ustaların gıptasını çeken öyle parmaklar vardır ki sonunda titrek olmuştur.

14035 Kezâ can gibi ve nergis bakışlı mahmur bir gözü, sonunda, çipil olmuş ve sular akmaya başlamış bir hâlde görürsün.

14036 Kezâ arslanların safında giden arslan gibi yiğit bir er, gün gelir, fare gibi âciz birine mağlup olur.

14037 Kezâ: Üstün kabiliyetli bir sanatkârı, sonunda yaşlı bir merkep gibi, işe yaramaz bir hâlde görürsün.

14038 Kezâ, akıllar alan misk kokulu ve kıvırcık bir zülüf, ihtiyarlıkta kır eşeğin kuyruğu gibi çirkinleşir.

14039 Bütün bu şeylerin ilk ve letâfetli hallerine bak, sonra da onların nasıl bozulduklarını ve ne hâllere girmiş olduklarını gör!

14040 Çünkü Kevn âlemi, sana tuzağını kurmuş ve o vâsıta ile nice ham ervahın bıyığını, sakalını yolmuştur.

14041 "Benim aklım, dünya tuzağından kaçabilirdi, fakat beni hile ve hud'a ile yakaladı." deme!

14042 Ey boynundaki altın halka ve sırmalı kayışla iftihar eden, bir gün gelir ki o halka, boyuna takılan bir lâle, o kayış da bir zincir oluverir.

14043 Böylece âlemin her cüz'ünü say ve evvelki haliyle sonraki hâlini göz önüne getir.

14044 Her kim sonu daha iyi görürse o daha mesuttur. Her kim de dünya ahırını daha iyi görür ve ona bağlanırsa, o da Allah'tan çok fazla uzaktır.

14045 Hüsnüyle iftihar eden ay gibi parlak olan her güzelin yüzüne bak. Fakat evvelini gördükten sonra sonuna da nazar et ki,

14046 Şeytan gibi tek gözlü -yâni bir şeyin yarısını görüp yarısını görmez bir ebter- olmayasın.

14047 Şeytan Âdem'in çamurunu gördü, dînini görmedi. Bu cihana ait olan o çamuru seyretti, fakat öbür âlemi gören mâneviyâtını müşahede edemedi.

14048 Ey yiğit kimse; erkeklerin kadınlara üstünlüğü; kuvvetlerinden, kazançlarından ve çiftlik sahibi olmalarından değildir.

14049 Arslanın ve filin, kuvveti sebebiyle insanlara üstün olması lâzım gelirdi hey amca;

14050 Ey yalnız bu anı gören kimse; erkeğin kadına olan üstünlüğü işin sonunu daha iyi görmesindendir.

14051 Bir erkek ki işin sonunu görmekten âciz olursa, işin sonunu görenlere nazaran kadın gibi nâkıstır.

14052 Dünyadan birbirine zıt iki ses gelir. Acaba senin hangisini kabule istîdâdın vardır?

14053 O seslerden biri inananların hayatı, diğeri ise şakilerin aldanması ve aldatmasıdır.

14054 Ey kimse; ben dikenin çiçeği ve gülüyüm. Beni hoş ve sevgi ile tut ki gül dökülür, ben dikenli bir dal olarak kalırım.

14055 Çiçeğin sesi: "İşte gül satan geldi" der... Dikenin sesi de, "Bizim tarafa gelmeye çalışma", der!

14056 Bu seslerden birini kabul ettin mi öbürünü duymazsın bile... Çünkü seven bir kimse sevdiğinin zıddı olan şeylere karşı âdeta kör ve sağır olur.

14057 Sesin biri: "İşte hazırım" der, öbür ses de: "Sen benim sonuma bak!" der.

14058 "Benim hazırdaki güzelliğim ve mâmûriyetim hile ve tuzak gibidir." ihtarında bulunur. Ey sâlik; aynadaki son nakşa bak, yâni bir güzelin ihtiyarlığındaki çirkinliğini, bir binanın harabe haline gireceğini düşün.

14059 Bu iki çuvaldan birine girer -yâni kevn ü fesad nidalarının birine kulak verirsen- öbürünün zıddı ve yabancısı olursun.

14060 Ne mutlu o kimseye ki, Hak erlerinin duydukları bu sesi önceden işitti!

14061 Kalp evini boş bulunca girer ve yerleşir. Artık sahibine ondan başkası çarpık ve şaşılacak bir şey görünür.

14062 Toprak ve yeni bir çanak, pis bir koku almış olursa su, ondan kokuyu gideremez.

14063 Dünyada her şey, bir şeyi çekmektedir. Nitekim küfür, kâfiri; irşad, mürşidi çeker.

14064 Dünya'da kehrübâ da vardır, mıknatıs da... Sen saman çöpü veya demir olursan mıknatısın tesirine, cezbesine tutulursun.

14065 Demir isen seni mıknatıs çeker, saman isen kehrübâ etrafında dolaşırsın.

14066 Hayırlı kimselerle dost olmayan, şüphesiz kötülerin yanında yer alır, onların komşusu olur.

14067 Mûsâ (A.S.), Kıbt kavmi indinde çok kötü idi. Firavun'un veziri Hâmân da Benî İsrail'in indinde çok mel'un idi.

14068 Hâmân'ın canı Kıptîleri cezbediyordu. Mûsâ'nın ruhu ise İsrailoğullarının talibi bulunuyordu.

14069 Eşeğin midesi samanı, insan midesi de buğday çorbasını cezbeder.

14070 Eğer sen, gaflet ve cehalet karanlığı yüzünden bir kimseyi tanıyamazsan, dikkat et o kimse, kendisine kimi imam edinmiş, kime uymuş... bak, ne olduğunu anlarsın...

Ârif'in Allah'ın nurundan gıdası bulunduğunun ve "Ben rabbimin indinde gecelerim, beni yedirir ve içirir." hadisinin beyânı

14071 Çünkü her yavru, anasının ardınca gider, bu gidişle de cinsiyeti anlaşılır.

14072 İnsanın sütü, insanın göğsünden gelir, fakat eşeğin sütü yarı belinden aşağısından gelir.

14073 Şu hâl, Ezelî Taksim Edici'nin, adâletle taksimidir. Fakat şaşılacak şey şu ki: Bu taksimde ne cebir vardır, ne de zulüm...

14074 Hakk'ın taksiminde cebir olsaydı insanlarda nasıl pişmanlık olurdu? Taksim-i İlâhîde zulüm bulunsaydı, Hakk'ın, kulları üzerindeki Hıfz-ı İlâhîsi nasıl olabilirdi?

14075 Gün sona erdi. Ders yarına kaldı. Zâten bizim sırrımızın beyânı bir güne nasıl sığar?

14076 Ey bir fâsıkın sözüne ve yaltaklanmasına inanan, sözlerini doğru sayan!

14077 O itimadınla, su kabarcığından bir kubbe yapmışsın ve o kubbe, ipleri çürük bir çadır gibidir.

14078 Riyâ ve mekr şişmek gibidir ki onun çakmasıyla yolcuların gidecekleri yolu iyi görmelerine imkân yoktur.

14079 Bu dünyada da, onun ehli olanlarda da iş yok... Her ikisi de vefasızlıkta gönül birliği etmiştir.

14080 Öbür âlemin ehli ise, o âlem gibi yüksektir ve ilelebet ahdinde ve vaadinde sabittir.

14081 İki peygamberin birbirine zıt olduğu ve birbirinin mucizesini kapıp aldıkları görülmüş müdür?

14082 Öbür âlemin meyvesi nasıl porsur ve çürür? Akıldan husûle gelen neşe, gam ve kasavet olur mu?

14083 Nefs ahde vefakâr değildir, o şebekten katle müstahaktır. C da, kıblegâhı da alçaktır.

14084 Nefs, zeki ve ince işlere aklı erer bir hâlde ise de, kıblesi dünya olduğu için, onu ölü bil.

14085 Allah'ın vahiy suyu bu ölüye erişince o ölü topraktan bir diri zuhura gelir.

14086 Hak tarafından sana ilham gelmeyince o yüzüne sürdüğün (*Tâle bekâhu*)[68] düzgününe aldanma!

14087 Ey sâlik; sen unutulmayacak bir şöhret ve gurûb etmeyecek bir güneş ara.

14088 O ince hünerler ve dedikodular, Firavun ve kavmine, ölüm ise Nil suyuna (yâni Şab Denizi'ne) benzer.

14089 Mısırlıların satveti saltanatı ve sihri, halkı boyunlarından tutup, çekerse de,

14090 Onların hepsini, sihirbazların sihri farz et. Ölüm ise Mûsâ'nın bir değnek parçası iken ejderha olan asâsıdır.

14091 O sihirbazlıkları bir lokma yaptı ve yuttu. Cihanı istilâ etmiş olan gece karanlığını, sabah nurunun bir anda izâle ve âlemi tenvir etmesi gibi.

14092 Sabahın nuru, gecenin karanlığını yutmakla fazlalaşmadı. Evvelce nasılsa yine öyle kaldı.

14093 Fazlalık, Zatta değil, eserdedir. Zât için artmak ve eksilmek yoktur.

14094 Cenâb-ı Hak, cihanı icad etmekle fazlalaşmamıştır, evvelden olmayan şimdi de yoktur.

---

[68] *Tâle Bekâhu*, "Uzun müddet pâyidar olsun" mealinde bir duâdır. Hayırlı kimseler uzun ömür sürsün ki halk onların ilminden, irfanından, lûtfundan, ihsanından uzun müddet istifade edebilsin.

14095 Fakat, Hakk'ın icâdıyla mahlûkat arttı; Ancak, bu iki artış arasında fark vardır.

14096 Eserin artması, müessir-i hakikî olan Hakk'ın zuhurudur... Bu sûretle sıfatları ve işi zâhir olur, görünür.

14097 Bir zatın fazlalaşmasına gelince, bu onun sebeplere bağlı ve sonradan meydana gelmiş olduğuna delildir.

"Mûsâ, nefsinde korku hissetti; biz de: korkma, sen yüce ve gâlip olacaksın dedik[69]*", mealindeki âyet-i kerîmenin tefsiri*

14098 Hz. Mûsâ kendi kendine dedi ki: "Sihir de halkı hayran eder. Halkın sihir ile mucizeyi ayırd edecek temyizi yok, ne yapayım?"

14099 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Ben halkta bir temyiz peydâ ederim ve böylece temyizi olmayan akla hakikati görür göz veririm.

14100 O asırda sihir, iftihar edilir bir sanattı. Fakat, asâ ejderha olunca o iftihar edilen sanat, âr oldu.

14101 Herkes güzellik ve cazibe dâvâsındadır. Ölüm ise, cazibelerin mihenk taşıdır.

14102 Sihir de, mûcize-i Mûsâ da geçti, her ikisinin çömleği de varlık damından düştü.

14103 Sihir çömleğinin sesi lânetten başka bir akis yapmadı; Din çömleğinin sesi de yücelikten başka bir akis bırakmadı.

14104 Madem ki erkek ve kadın nazarında mihenk gizlidir. Ey kalp olan, artık sen de gel, safa karış da; halis altınım, diye lâf et!..

14105 Evet, mihenk meydanda olmadığı için senin için tam lâf zamanıdır. At, tut ki seni el üstünde gezdirsinler.

14106 Kalp para her an kibir ve azametinden der ki: "Ey hâlis altın! Ben senden nasıl eksiğim."

14107 Altın ona cevap verir ki: "Evet, kapı yoldaşı; lâkin mihenk taşı geliyor, imtihana hazırlan!"

14108 Cesedin ölümü, sır ehli için, Allah tarafından bir hediyedir. Hâlis altına makasın ne zararı olur?

---

[69] Neml Sûresi'nin 10. âyetine işarettir: "*Asânı at!*" *(Asâyı atıp) onu yılan gibi hareket eder görünce dönüp arkasına bakmadan kaçtı. (Dedik ki): "Ey Mûsâ korkma! Çünkü benim huzurumda peygamberler korkmaz."*

14109 Kalp olan, mahiyetini ve sonunu önceden görse idi, sonradan kararacağına, önceden kararırdı.

14110 O kalp olanın yaldızı evvelce silinip kararmış olsaydı münafıklıktan ve şakilikten uzaklaşırdı.

14111 Yine o kalp, Allah'ın fazilet ve keremi kimyasına, (yâni bir mürşid-i kâmil'in feyz-i nazarına) talip olurdu da aklı, riyakârlığına galebe ederdi.

14112 O kalp ve müraî şahsın kalbi kırık olsaydı, kırıkları sarıp sarmalayan mânevî bir çıkıkçıyı karşısında görürdü.

14113 O kalp müzevvir[70] ve mürâî[71], âkıbeti görüp de kırılırsa o mânevî çıkıkçının sermayesiyle derhâl iyi olur.

14114 Allah'ın fazl u keremi, bakırları iksire doğru sevk eder. Fakat, bakırken üstündeki yaldız dolayısıyla altınlık davasında bulunanlar Rabbani keremden mahrum kalırlar.

14115 Ey yaldızlı bakır, (yâni ey sahte mürşid), ettiğin irşad dâvasından vazgeç. Zira, müşterilerin -yâni müridlerin- böyle hep gözü kapalı kalmazlar.

14116 Dünyada olmasa bile, mahşer gününde onların gözlerini açarlar ve senin yapmış olduğun göz bağcılığı rezil ve rüsvay ederler.

14117 Âhireti, dünyada görmüş olanlara bak ki, onlar, ruhların hasret kaldığı ve gözlerin gıpta ettiği zevât-ı kiramdır.

14118 O zevat-ı kiram, hâli görmüş, istikbali keşfetmiş, fesadın başı olan dâvayı esâsından kesmişlerdir.

14119 Hâli, cehil ve şek içinde gören, -yâni istikbali göremeyen- kimsenin karşısında gerçek sabah ile sahte sabah birdir.

14120 Ey genç; yalancı sabah yüz binlerce kervanın helakine sebep olmuştur.

14121 Bir nakdin mahiyetini takdir edemeyenleri aldatmayacak para yoktur. Mihenk taşı ve makası olmayan ruhların vay hâline![72]

Dâvaya kalkışan kişiye, dâvadan geçmesi için ısrar ve peygamberlere uymasını emrediş

14122 Müseylemetü'l-Kezzab demiştir ki: "Ben hakikaten Ahmed'im, onun dinini fen ve sanatla vurup kıracağım."

14123 Müseyleme'ye ve onun gibi yalancılara de ki: "Kibir ve azamet taslama! İşin önünü bırak da sonundaki lânete bak!

---

[70] Müzevvir: Tezvirat yapan, yalancı, söz taşıyan.

[71] Mürâî: Riyakâr, ikiyüzlü.

14124 Başına adam toplamak hırsıyla bu kılavuzluğu yapma. Bir kılavuzun gerisinden gel ki önünde fener götürülsün."

14125 Mumun aydınlığı, gidiş istikametinde, dâne mi, tuzak mı olduğunu ay nuru gibi gösterir.

14126 Sen istesen de istemesen de kandilin aydınlığı ile, doğan izi ile karga izini görür ve ayırd edersin.

14127 Elinde ışığın yoksa olmaz. Zira, bu kargalar, hîle ve tezvir ile akdoğanların sesini öğrenmişlerdir.

14128 Böyle bir kimse Hüdhüd'ün ötüşünü öğrenmiş olsa da onda Hüdhüd'ün uçarken toprak altındaki suyu görüşü gibi bir sır ve Sebe' ülkesinin haberi ne gezer?

14129 Arızî ve taklidi olan sesi zâti ve tabiî olan sesten, pâdişahların tacını da Hüdhüd'ün tacından ayrı bil.

14130 Bu utanmaz mukallitler, dervişlerin sözünü ve âriflerin nüktesini dillerine dolamışlardır.

14131 Eski ümmetlerden hepsinin helak olması, kayayı ağaç zannettiklerinden - yâni bâtılı hak vehm eylediklerinden- idi.

14132 O helak olan ümmetlerin de temyiz kudreti vardı. Lâkin hırs ve tamâ insanı kör ve sağır eder.

14133 Gözü, bir illet sebebiyle görmeyenler, Rahmet-i İlâhiye'den uzak değildir. Fakat hırs ve tamâ körlüğü mâzûr olamaz.

14134 Pâdişahın çarmıhı, Rahmet-i İlâhiye'den uzak değildir. Lâkin haset çarmıhı affedilemez.

14135 Ey balık, oltaya iyice dikkat et. Pisboğazlık, senin sonu görecek olan gözünü kapar.

14136 İki gözünden biriyle işin başlangıcına, biriyle de sonuna bak. Mel'un şeytan gibi tek gözlü olma!

14137 Tek gözlü o kimsedir ki yalnız hâli görür, hayvanat gibi mâzî ve âtiden gafil bulunur.

14138 Öküzün iki gözünü telef etmek cürmünde o iki göz, bir göz gibidir. Çünkü o gözün şerefi yoktur.

14139 O öküzün iki gözü yarım kıymet değer. Çünkü onun iki gözü senin gözüne istinad eder.

---

[72] Altın parayı kalp akçeden ayırd etmek için para mihenk taşına sürülür, ya da makasla kesilirmiş.

14140 Eğer bir insanın tek gözünü kör edecek olursan, şer'an yarım diyet lâzım gelir.

14141 Çünkü insan bir gözü ile bir dostunun yardım ve müzaheretine muhtaç olmaksızın da iş görebilir.

14142 Eşeğin gözü, başı görüp sonu görmediği için iki gözü olsa bile tek gözlü hükmündedir.

14143 Bu sözün sonu gelmez. Hikâyesine başladığımız ahmak köle, yiyecek tamâhıyla Pâdişaha dilekçe yazıyor.

Ecir ve nafaka talebine dâir o kölenin pâdişaha dilekçe yazması hikâyesinin bakiyesi

14144 O köle dilekçeyi yazmadan evvel aşçıbaşının yanına gitti ve dedi ki: "Ey cömert pâdişahın hasis aşçısı!

14145 Benim nafakamın pâdişahın nazar-ı dikkatini celb etmesi, ondan ve onun himmet ve cömertliğinden uzaktır."

14146 Aşçı dedi ki: "Böyle irâde çıkması, senin salâh-i hâl kazanman içindir. Yoksa pâdişahın hasisliğinden ve züğürtlüğünden değildir."

14147 Köle dedi ki: "Bu söz vallahi mânâsızdır. Pâdişahın indinde eski ve halis altın, toprak gibi kıymetsizdir."

14148 Aşçı yüz türlü delil ve hüccet gösterdiyse de köle, hırs ve tamâ şevkiyle hepsini reddetti.

14149 Ve aşçıya dedi ki: "Siz bunu kasden yapıyorsunuz." Aşçı da cevap verdi ki: "Hayır. Biz ferman kölesiyiz.

14150 Bunu fer'den değil, asıldan bil. Yay'a pek kabahat bulma, oku atan koldur.

14151 "*Attığın vakit sen atmadın*[73]" âyeti bir iptilâdır. Fakat, Peygamber'in günâhına da girme ki o atış Allah'tandır!

14152 Ey beyhude hiddetlenen, su baştan bulanıktır. Gözünü aç da ilerisine bak."

14153 Köle; gamından ve hiddetinden, bir yere gitti ve pâdişaha sert bir dilekçe yazdı.

14154 O dilekçede pâdişahı övüp, onun cömertliğinden bahsetti.

14155 Diyordu ki: "Ey istek sahiplerinin ihtiyacını temin etmekte avucu denizden ve buluttan daha cömert olan Pâdişahım!

14156 Zira bulut verdiğini ağlaya ağlaya verir. Senin elin ise gülerek nimet sofraları kurar."

14157 Dilekçenin zâhiri medih olmakla beraber o medihlerden hışım ve gazap eserleri görünüyordu.

14158 Ey ahmak adam; bunun gibi, senin de işin nursuz ve çirkindir. Çünkü hilkat nurundan çok uzaktasın.

14159 Dünyanın parlaklığı ve letâfeti de çabucak kesâda uğrar. Çünkü o, olma ve bozulma âlemidir.

14160 Medheden kimsenin kalbinde kin bulundu mu, ettiği medihden gönüller hoşlanmaz.

14161 Ey gönül, evvelâ kinden ve kerâhattan temizlen, ondan sonra hamd eyle ve çevik ol!

14162 Kalbinde kerâhat bulunanı kimsenin (*Elhamdülillâh*) demesi, şeytanlıktır, hiledir, efsundur ve münafıklıktır.

14163 Cenâb-ı Hak buyurmuştur ki: "Ben zâhire bakmam, bâtına nazar ederim[74]."

Şerefini korumak için övgüde bulunan, fakat içinden dert ve elem kokusu duyulan, hırkasının eskiliğinden, o şükürlerinin lâftan ve yalandan ibaret olduğu anlaşılan methedicinin hikâyesi

14164 Bir kimse eski bir aba ile Irak'tan geldi. Dostları, ayrılık zamanındaki mihnet ve meşakkatlerden sordular.

14165 Dedi ki: "Evet, ayrılık vardı ama bu sefer, benim için çok mübarek ve müjdeli oldu.

14166 Bağdat'taki halife bana on kat elbise verdi. Yüzlerce medh ü senâ ona yakın olsun."

14167 Teşekkür ve medihleri saydı döktü. O teşekkürler haddini, ölçüsünü geçince,

14168 Ona dediler ki; "Elbisenin eski püskü olması, yalan söylediğine şahitlik ediyor.

14169 Vücûdun çıplak, başın açık, zaruret ve ihtiyaç ateşine yanmış bir hâldesin. Teşekkürü birisinden çalmış, yahut öğrenmiş gibi ediyorsun.

---

[73] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden.

[74] Hadis-i Şerif'te buyrulmuştur ki: "*Allahü Teâlâ sizin sûretlerinize ve amellerinize bakmaz, belki kalplerinize ve niyetlerinize nazar eder.*"

14170 Senin beyine ettiğin şükür ve hamd'in, başında ve ayağında bulunması lâzım gelen nişaneleri nerede?

14171 Dilin o pâdişahı methediyorsa da bütün bedenin lisan-i hâl ile ondan şikâyette bulunuyor.

14172 O cömert sultanın sehâvetinden sende bir pabuç ve bir şalvar bile yok."

14173 Metheden dedi ki: "Onun verdiklerini ben fukaraya dağıttım. Yoksa o, beni görüp gözetmek hususunda kusur etmedi.

14174 Emîrü'l-Mü'minîn'den aldığım atiyyelerin hepsini yetimlere ve fakirlere verdim.

14175 Mal verdim, mükâfat olarak uzun ömür aldım. Çünkü ben tarikat mücerretlerindenim."

14176 Ona dediler ki: "O mal, mübarek imiş ki hayra sarf edilmiş. Lâkin senin bâtınındaki bu mahrumiyet ateşinin dumanı nedir?

14177 Senin içinde diken gibi yüzlerce kerahet, -yâni gam ve keder- var. Gam ve keder nasıl sevine nişân olur?

14178 Eğer söylediklerin doğru ise, aşkın ve başkalarını nefsine tercih edişin, bir de (Kaza ve Kader)e rızâ gösterişinin alâmeti nerede?

14179 Farz edelim ki dağıttığın mal gitti, onu verene kalben meylin nerede? Sel akıp gittiyse geçtiği yer hani?

14180 Gözün, evvelce cana canlar katan siyah bir göz idiyse, haydi diyelim o güzellik geçti... Fakat şimdi gözün neden gök?

14181 Ey ekşi suratlı adam, gönül temizliğinin alâmeti nerede? Sözlerinden yalan râyihası geliyor, sus!

14182 Cömertlik ve ihsanın kalpte yüz nişanı olur. Hayır işleyen kimsenin yüz türlü alâmeti bulunur.

14183 Eğer bir mal bağışlamakla ve ihtiyaç ehline verilmekle sûretâ telef olur -yâni elden giderse- verenin kalbine yüzlerce mânevî hayat gelir.

14184 Tanrı tarlasına temiz ve sağlam tohumlar ekilsin de mahsul alınmasın... İmkan mı var?

14185 Eğer Allah'ın bahçelerinde başak bitmez ve yetişmezse, Allah'ın arzı nasıl geniş olur?

14186 Fâni olan bu Arz bile, mahsulsüz olmadığına göre, ondan çok geniş olan mânâ ve âhiret âlemi nasıl mahsulsüz olur.

14187 Bu dünya toprağının mahsulü bile hadsiz, hesapsızdır. Bir danenin en az mahsulü yedi yüzdür.

14188 Ey, 'Halîfe bana hil'at verdi' diye, ona hamd eden! hani sende hamd edenlerin nişanı. Ne dışında ne de içinde bunun hiçbir eseri görünmüyor.

14189 Bir ârifin Allah'a karşı ettiği hamd, doğrudur. Zira, onun eli ve ayağı ettiği hamde şâhittir.

14190 Allah'a ettiği hamd ü senâ ârifi karanlık cisim kuyusundan çekip çıkarır... Dünya zindanından kurtarır.

14191 Sırtındaki takva atlasıyla ülfet nuru, onun omzunda hamd alâmetidir.

14192 O, şu eğreti ve fânî dünyadan kurtulmuş, akar su kenarlarında ve gül bahçelerinde yurt tutmuştur.

14193 Onun meclisi, makamı ve rütbesi, yüce himmetinin sır sedirinin üzerindedir.

14194 Orası öyle bir sıddîkiyet makamıdır ki doğruların (sıddîklerin) hepsi de orada, ter ü taze, mesrûr ve handan olarak yurt tutmuşlardır.

14195 Ârif ve kâmil zevatın hamdi, bahar mevsiminde gül bahçesinin hamd etmesi gibidir.... Yüzlerce nişânesi, yüzlerce alâmeti ve eseri vardır.

14196 Türlü nakışlarla müzeyyen olan o gül bahçesinde baharın feyzi bulunduğuna çeşmeler, fidanlar ve otlar şahittir.

14197 Sedef içindeki inci gibi, bir güzelin hüsnüne, her tarafında binlerce alâmet mevcuttur.

14198 Ey yalancı adam; senin nefesinden kötü bir sır kokusu geliyor, başından ve yüzünden gam ve kederin apaçık görünüyor.

14199 Mücâdele ve uğraşıp çalışma yeri olan dünyada râyihadan anlayan maharet sahibi kimseler vardır. Öyle ataklık edip hayhuy etmeye kalkışma ve saçma sapan söyleme.

14200 Ey yalancı kimse; sen de miskten bahsetme... Zira, nefesinden duyulan soğan kokusu, sırrını izhar ediyor.

14201 Sen gül reçeli yedim diyorsun, fakat ağzının kokusu sarımsak yediğini anlatıyor. Artık hezeyan etme.

14202 Gönül, büyük bir konak gibidir. İçinde gizli komşular vardır.

14203 O komşular, pencere aralıklarından ve duvar arkalarından o gönüldeki sırra muttali olurlar.

14204 Öyle bir pencere aralığı ki ev sahibinin o aralıktan haberi ve nasibi yoktur.

14205 Kur'ân'dan okusan a... Şeytan ve kavmi, insanın ahvâline vâkıftırlar.

14206 Ey kalp akça gibi olan! Hakikat mihengi olanlar ve hakikati görenler arasında riyakârlığa ve atıp tutmaya kalkışma!"

14207 Hakikat mihengi olan her Er'in, kalbe ve oradaki esrara vukuf yolu vardır ki Cenâb-ı Hak, onları cisim ve kalbin emîri kılmıştır.

14208 Ey dini ve mezhebi güzel olan kimse! Madem ki şeytanlar bile, yaratılışlarındaki o kabalık ve kötülükleriyle bizim sırrımıza vâkıftırlar

14209 Kalbimize hırsızcasına girebilirler. Biz, onların hırsızlıklarından tepetaklak oluruz.

14210 Bunlar, kalbimize uzanan, yarık ve pencerelere sahip oldukları için bize daima zarar ve ziyan verirler.

14211 Dünyada münevver ruhlu insanlar, birtakım gizli hâllerden niçin haberdar olmasınlar.

14212 Felekler üstüne çadır kurmuş olan ruhlar, insan kalbine vâkıf olmak hususunda şeytanlardan aşağı mı olurlar?

14213 Şeytan, hırsızca göğe çıkar da, yakıcı bir şihab ile kovulur, sürülür.

14214 Bir şakînin muharebede mızrak yarasından yere düştüğü gibi, göğe çıkan şeytan da, o şihabın isâbetiyle gökyüzünden tepetaklak yuvarlanır.

14215 Makbûl-u İlâhî olan ruhların kıskançlığından ötürü şeytanları felekten baş aşağı atarlar.

14216 Sen, çolak, topal, kör ve sağır isen; yüksek ve büyük ruhları da kendine kıyas ederek senin gibi sanma!

14217 Utan, gevezelik etme ve can çekişme... Cismi gözeten ve ondaki esrarı anlayan nice casus vardır!

İlâhî bir tabip olan zevât-ı kiramın mürîd ve yabancının sîmalarından ve sözlerinin üslûbundan ve gözlerinin renginden ve bunların hiçbiri olmaksızın gönül yolundan onların kalbî ve dînî hastalıklarını teşhis etmeleri ve marazlara görüp tedavî eylemeleri

14218 Bu beden hekimleri pek bilgilidirler. Senin hastalığının ne olduğuna senden ziyâde vâkıftırlar.

14219 Senin hâlini idrar kabından anlarlar. Sen illetini onlar kadar bilmezsin.

14220 İdrar kabından anladıkları gibi nabzından, renginden ve nefes alışından da sendeki her nevi hastalığı teşhis ederler.

14221 O halde Allah'ın doktorları olan evliyâullah, sendeki hastalığı artık sen söylemeden, nasıl olur da anlamazlar?

14222 Hem nabzından, hem cisminden, hem renginden derhâl yüz türlü hastalık keşfederler.

14223 Bu ceset hekimleri, tabâbeti yeni öğrenmiş oldukları için idrar kabı gibi, nabız gibi, yüzün rengi gibi alâmetlere ihtiyaçları vardır.

14224 Ruh hekimi ve Tabib-i İlâhî olan kâmiller ise, uzaktan, senin adını işitmekle varlığının ta derinliklerine kadar giderler.

14225 Belki de senin doğuşundan yıllarca evvel, seni görürler ve ahvâlini haber verirler.

Şeyh Ebu'l-Hasan Harkânî'nin doğmasından yıllarca evvel, dünyaya geleceğini, sûret ve sîretinin nişanlarını Bâyezîd'in birer birer haber vermesi; tarih yazanların da şeyh Harkânî'yi beklemek üzere o haberi kaydetmeleri

14226 Bâyezid-i Bistâmî'nin Ebu'l-Hasan Harkânî doğmadan önce onun ahvâline dair neler gördüğü menkıbesini işittin mi?

14227 O müttekîler sultanı bir gün müridleriyle kabirden geçiyordu.

14228 Rey şehri civarındaki Harkan köyü tarafından ona lâtif bir râyiha geldi.

14229 Orada iştiyakla inledi, o rayihayı rüzgârdan burnuna çekti.

14230 O lâtif rayihayı âşıkane kokladı, ruhu rüzgârdan şarap içmiş gibi mest oldu.

14231 Buzlu su ile dolu olan bir kabın dışarısına temas eden hava ter gibi görünür.

14232 O kaptaki ter havanın soğukluğundandır. Kabın içindeki rutubet dışarıya fırlamıştır.

14233 Koku getiren rüzgâr ona su kesildi, su da onun için hâlis şarap oldu.

14234 Bâyezîd hazretlerinde mânevî mestlik zâhir olunca, müridlerinden biri ona yaklaştı.

14235 Şeyhine sordu: "Beş duygu ile altı cihetten dışarı olan bu hoş hâller nedir? Yüzün gâh kızarıyor, gâh sararıyor, gâh bembeyaz oluyor, bu ne hâldir ve ne gibi bir müjdedir?

14236 Sen bir şey kokluyorsun, fakat görünürde gül yok. Şüphesiz o koku gaybdan ve hakîki güllerin açtığı gül bahçesindendir.

14237 Ey her kendini tanıyan, bilen kişinin muradı ve maksadı olan er, her an sana gayb âleminden bir haber, bir mektup gelmekte...

14238 Her ân, Yâkub gibi, senin burnuna da mânevî bir Yusuf'tan şifâ kokusu erişmekte...

14239 Mest olduğun o testiden bir damla su olsun bize de içir, kokusunu duyduğun o gülistandan bize de bir şemme[75] koklat.

14240 Ey yüce ve güzel er, bizim dudaklarımız kuru iken senin yalnız bir şey içmene alışmamışız.

14241 Ey felekleri süratle gezip gelen; çabuk kalk da yediğin ve içtiğinden bize de bir yudum ihsan et!

14242 Bu zamanda mânevî meclislerin senden başka reisi yoktur, ey ârifler sultanı bizleri de gözet!"

14243 Bu manevî şarâbı gizlice içmek nasıl mümkün olabilir, zira şarap, içeni mest ve rüsvây eder. Bu şarabı içen farz edelim ki:

14244 Bâzı ilâçla ağzının kokusunu gizleyebilsin, gözünün sarhoşluğuna ve mahmur mahmur süzülmesine ne yapabilir?

14245 Hususiyle bu, öyle bir mânevî koku ki, dünyada yüz binlerce perde onu gizleyemez.

14246 Bu râyihanın keskinliğinden bütün ova doldu; ova ne demek? O râyiha dokuz feleği de geçti.

14247 Bu sır küpünün ağzını çamurla sıvama! Çünkü bu üryan, örtünme kabul etmez.

14248 Ey sır bilen ve sır söyleyen! Lûtfet, ruhunun avladığını bize izah et."

14249 Bâyezîd dedi ki: "Peygamber (A.S.)'a Yemen tarafından gelen koku gibi, bana da acaib bir koku geldi."

14250 Hazreti Nebî buyurmuştu ki: 'Sabâ rüzgârı vasıtasıyla bana Yemen cihetinden İlâhî bir râyiha geliyor.'

14251 Vise'nin ruhuna Ramin'in kokusu geldiği gibi Üveys[76]'ten de Hakk'ın kokusu geliyor.

14252 Hz. Üveys'ten ve onun bulunduğu Karen köyünden öyle müstesna bir râyiha geliyordu ki Hz. Nebî (A.S.)mı mest etmiş ve neşelendirmişti.

14253 Hz. Üveys, kendinden geçmiş, yere mensup iken semâvî olmuştu.

14254 O, bir helile[77] idi. Şekerle terbiye edilmiş, artık onda acılık çeşnisi kalmamıştı.

---

[75] Şemme: 1. Çok az miktar. 2. Bir defa koklamak.

[76] Üveys: Veysel Kâranî.

[77] Helîle: Karahalîle de denilen bir bitkidir ki dövülerek müshil mâkamında kullanılır. Lezzeti acıca olduğu için şekerle karıştırılarak yenilir. Hazreti Mevlâna, İlâhi yardım ile benlik acılığından kurtulmuş olan Hazreti Üveys'i şekerle terbiye olunmuş helîleye benzetiyor.

14255 Benliğinden kurtulmuş bir helîlede sâde helile nakşı ve şekli vardır, acılık tadı yoktur.

14256 Bu sözün nihayeti yoktur. Geri dön de, o arslan er'in, yâni Bâyezîd-i Bistâmî'nin gayb âleminden neler söylediğini anlat!

14257 Dedi ki: "Bu taraftan bir dost kokusu geliyor. Bu köyden mânevî bir pâdişah yetişecektir."

Hz. Resûlullah (a.s.)'in: "Ben, Yemen'den nefes-i rahmânî'yi duyuyorum" hadîsi

14258 "Onun yüzü, Hakk'ın gül bahçesinin tesiriyle gül renkli olacak ve mânevi makamı benden yüksek bulunacaktır.

14259 Mürid; "Adı nedir?" diye sordu. Bâyezîd: "Adı Ebu'l-Hasan'dır:" dedi. Kaşının, çenesinin ne şekilde olduğunu izah etti.

14260 Keza, O'nun boyunu, rengini, şeklini, saçlarını ve yüzünü birer birer anlattı.

14261 Onun iç huylarını, mânevî sıfatlarını ve yolunu, yerini ve makamını hep tarif etti.

14262 Bedenin ziyneti beden gibi iğretidir. Müddeti bir saat olan o süslere gönül verme!

14263 Ruh-u tabiînin süs ve şekli de fânidir. Binâenaleyh, semâda bulunan ruhun ziynetini ara!

14264 O İlâhî ruh, yeryüzünde yanan bir kandil gibidir. Nuru ve aydınlığı ile yedinci kat semânın üstüne kadar çıkar.

14265 Güneşin şuâsı zemindeki penceredeedir ama, kendisi dördüncü kat semâdadır.

14266 Gülün nakşı burunun altındadır, lâkin kokusu dimağın bâlâsındadır.

14267 Meselâ bir kimse rüyasında Aden memleketinde korkulu hâller geçirmiştir. O rüyanın aksi, cisminde ter sûretiyle zuhur eder.

14268 Yusuf (A.S.)'un gömleği Mısır'da haris bir kimsenin -yâni Yusuf'un biraderi Yehûdâ'nın elinde rehin iken Kenan diyarı o gömleğin râyihâsıyla dolmuş ve Yâkub (A.S.) onu duymuştu.

14269 Hz. Bâyezid'in haber verdiği tarihi yazdılar ve onun beyanıyla tarih sahifesi süslediler.

14270 Tam o vakit, o tarih gelince o mânevî pâdişah, Ebu'l-Hasan Harkânî doğdu ve mânevî saltanat bahsini kazandı.

Bâyezîd-i Bistâmî'nin vefatından yıllarca sonra Ebu'l-Hasan Harkanî'nin doğması

14271 Bâyezîd'in vefatından yıllarca sonra Şeyh Ebu'l-Hasan zuhura geldi.

14272 Şeyh Ebu'l-Hasan'ın ihsanına, kıskanmasına ait ne gibi huylar söylediyse aynen zuhur etti.

14273 Bâyezîd'in delili Levh-i Mahfuz idi. Levh-i Mahfuz neden mahfuzdur? Hatadan...

14274 Bâyezîd'in bu ihbarı, ne yıldız bilgisidir, ne remil, ne de rüya tabiri... Hakk'ın ilhamıdır ki, doğruyu en iyi bilen de Hak'tır.

14275 Sofiler halktan bunu gizlemek ve onların itirazına meydan vermemek için bu ilhâm-ı İlâhî'ye (Vahy-i kalbî) tâbir ederler.

14276 Ey sâlik sen de istersen onu gönül vahyi farz et... Ehlullah'ın kalbi, zâten Cenâb-ı Hakk'ın nazargâhıdır. Kalp, agâh olduktan sonra oraya nazil olan ilham, nasıl yanlış olabilir?

14277 Ey mü'min-i kâmil ve ey ârif-i mükemmil, sen Allah nuruyla baktığın için hatadan ve yanılmadan eminsin!

Sofi'nin kalp ve ruhundan Hak yemeğinin eksilmesi

14278 Bir sofi, fakr u zaruretten nasıl olur da gam ve kedere uğrar? Çünkü fakr u zaruret, onun hakkında mürebbî ve bir nevî taam olur.

14279 Çünkü cennet, nefse kerih gelen şeylerden meydana gelmiştir. Merhamet ise kalbi kırık âcizin nasibidir.

14280 Mevkiinin yüksekliği ve servetinin çokluğundan âcizlerin başını yaralayan kimse Hakk'ın da halkın da merhametine nail olamaz.

14281 Bu bahsin sonu gelmez. Evvelce başlanılan hikâyede tahsisatının azaltılmasını pâdişahın emir ettiği genç perişan bir hale gelmiştir.

14282 Rızkı az olan sofi sevinir. Onun boncuğu inci, kendisi de deniz olur.

14283 Cenâb-ı Hakk'ın bâzı kullarına hususî olarak verdiği nafakadan her kim agâh bulunursa, kurb-u İlâhî'ye lâyık olur.

14284 Ruhun o mânevî gıdası eksilirse ruh, o noksan dolayısıyla titrer.

14285 Sofî o mânevî gıdanın eksilmesinden, kendisinin bir hatâsı sebebiyle İlâhî Rıza gülistanının, şahsına karşı bozulmuş olduğunu anlar.

14286 İşte o adam da, ekin noksan oldu diye, harman sahibine bir mektup yazmıştı.

14287 Onun mektubunu o âdil zâtın huzuruna götürdüler. Okudu ve cevap vermedi.

14288 Dedi ki: "Ahmağın yiyecekten başka bir derdi yok. Ahmak için en muvafık cevap de sükûttur.

14289 Onun visal ve firaka dair hiçbir endişesi yok. Füruat[78]a bağlanmış, aslı hiç aramıyor.

14290 O ahmaktır, biz ve ben derdiyle ölmüştür. Füruat gamından kurtulup aslı düşünecek vakti yoktur."

14291 Gökleri ve yeri, Kudret-i İlâhiye ile zuhura gelmiş bir elma farz et!

14292 Sen ise o elmanın içindeki bir kurt gibisin. O elmanın ağacından ve onu yetiştiren bahçıvandan haberin yoktur.

14293 Elma içinde diğer bir kurt daha var ki, onun ruhu, elmanın hâricine vâkıftır.

14294 Onun hareketi elmayı yarar, çünkü elma onun hareketine tahammül edemez.

14295 Onun hareketi perdeleri yırtar. Çünkü o sûretâ kurt, fakat mânen ejderhadır.

14296 Çakmak demirinden sıçrayan bir kıvılcım önce gayet zaif zuhur eder.

14297 O kıvılcımın mürebbisi evvelâ pamuktur. O kıvılcımı pamukla, kavla beslerler, fakat kuvvetlendi mi çıkardığı yangının şulelerini feleğe kadar yükseltir.

14298 İnsan da evvelâ yemeye ve uykuya bağlıdır, lâkin sonunda meleklerden yüksek olur.

14299 Önce pamuk ve kükürdün, yâni yiyip içmenin ve yatıp uyumanın muhafazasında bulunur, sonra terakki eder, şulesi ve nuru Süha yıldızının fevkine çıkar.

14300 Karanlık olan tabiat âlemini aydınlatır, ruha nisbetle demir tomruk gibi olan ceset kaydını iğne ile koparır.

---

[78] Füruat: Dallar, kollar budaklar, ayrıntılar.

14301 Ateş de cismânidir; ne ruhtandır, ne de ruhanî âlemdendir.

14302 Ruhdaki izzet ve şereften cismin nasibi yoktur. Cisim, can deryasına nisbetle bir damla gibidir.

14303 Cisim, ruhun feyziyle günden güne artar. Can gidince cismin nasıl bir hâle girdiğini görürsün.

14304 Senin cismin bir iki arşından fazla değildir. Lâkin ruhun göklerde cevelân eder.

14305 Ey büyük adam, Bağdat ve Semerkand ruhun tasavvurunda yarım adımdan ibarettir.

14306 Gözlerinin yağı iki dirhem ağırlığında olduğu hâlde onun ruhunun nuru - yâni görme kuvveti- göklere kadardır.

14307 Gözdeki o nur, göz vasıtası olmaksızın da rüya görür. O nur olmayınca göz, harabeden başka nedir?

14308 Ruh, cesetteki sakal ve bıyıktan müstağnidir. Lâkin cansız bir ceset, bayağı bir ölü olur.

14309 O sakal, bıyık vesâir âzâ hayvanî ruh'a verilmiş muvakkat bir icazetnamedir. Sen ileri git de insanî ruh'u gör!

14310 İnsanlık sûretinden ve birtakım dedikodudan geç, Cebrail'in ruhu deryasının kenarına kadar git.

14311 Ondan sonra Ruh-u Ahmedî sana: "Sükût eyle esrarı sakın fâş etme" diye dudak ısırmak sûretiyle işaret eder. Cebrail de senin bu mertebede Hakk'a yakınlığından dolayı geri geri gider.

Dilekçesine Pâdişah tarafından cevap gelmeyişine o kölenin hiddetlenmesi

14312 Bu bahis bir sahra gibidir ki başı ve sonu yoktur. Onu bırak da dilekçesine cevap alamadığı için müteessir olan kölenin hikâyesini söyle.

14313 O köle diyordu ki: "Nasıl oldu da şah cevap vermedi? Yoksa dilekçemi götüren bana haset ettiği için, hıyânet eyleyerek götürmedi mi?

14314 Galiba dilekçemi gizledi ve şaha göstermedi. O, bir münafık ve saman altından su yürüten biri imiş.

14315 Tecrübe için ikinci bir dilekçe, akıllı ve malûmatlı bir elçi arayım."

14316 Gâh şahı, gâh aşçıbaşıyı, gâh da dilekçesini takdim edeni, cehli dolayısıyla, ayıplıyordu.

14317 Hiç kendi etrafında dolaşmıyor ve: (Ben, dinde putperestlik gibi dalâlete gittim) demiyordu.

Süleyman (a.s.)'ın bir zelle[79]si dolayısıyla rüzgârın muhalif esmesi

14318 Rüzgâr, Süleyman (A.S.)'ın tahtına doğru ters bir sûrette esmişti. Hz. Süleyman: "Ey rüzgâr, münasebetsiz esme!" dedi.

14319 Rüzgâr cevap verdi ki: "Ey Süleyman; sen de çarpık yürüme. Yürürsen benim münasebetsizliğime kızma!

14320 Allah, teraziyi aramızda insaf ve adalet cereyanı için halkeylemiştir."

14321 Cenâb-ı Hak buyurmuştur ki: 'Sen terazide tartılacak şeyi eksiltirsen ben de sana verdiğimi eksiltirim. Sen bana karşı müstakim ve münevver olursan ben de sana öyle olurum.'

14322 Böylece Süleyman'ın tacı başında iken bir tarafa meyletti de, ona aydınlık gündüzü gece gibi kararttı.

14323 Dedi ki: "Ey saltanat güneşi olan taç, başımda doğru dur, bir tarafa meyletme!"

14324 Sekiz defa tacı düzeltti, taç da eğrildi. Süleyman dedi ki: "Ey taç, bu meylin neden? Artık eğrilme!"

14325 Taç cevap verdi ki: "Ey emin olan Süleyman, sen çarpık hareket edersen yüz defa düzeltsen de ben yine eğritirim."

14326 Süleyman (A.S.), rüzgârdan ve tacından bunu işitince niyetini düzeltti. Hatırına gelen arzuya karşı kalbini soğuttu.

14327 Ondan sonra tacı doğruldu ve istediği gibi başında durdu.

14328 Bunu müteâkip tacını kasden eğriltti. Fakat taç doğrulup tam tepesinde karar kıldı.

14329 O büyük Süleyman, sekiz kere tacı eğrilttiği hâlde başında doğruldu.

14330 Taç dile geldi de dedi ki: "Şahım, naz ve iftihar et! Madem ki kanadını çamurdan silkeledin, mânâ âlemine yüksel!"

14331 Bundan ileri geçmeme ve bu sırrın gayb perdelerini yırtıp ifşa etmeme izin yok.

---

[79] Zelle: Sürçüp kayma. Peygamberlerin günah sayılmayacak küçük hatalarını tanımlamak için kullanılır.

14332 Sen elini ağzıma tut da, münasebetsiz söz söylemekten beni koru...

14333 Şu hâlde sana derd ü gamdan her ne gelirse kimseyi itham etme, kendi etrafında dolaş.

14334 Ey dostların muradınca, -yâni istedikleri gibi- olan kimse, hikâyesinden bir parça bahsedilen köle gibi suizanna düşme!

14335 Tıpkı, Firavun gibi... Hani, düşman zannıyla halkın çocuklarının başını kestirdiği hâlde Mûsâ'yı bırakmıştı.

14336 Korktuğu düşman, o kalbi kör olan Firavun'un sarayında bulunduğu hâlde, o, diğer çocukların boyunlarını vurdurmuştu.

14337 Sen de ey gafil; dışındakilerle kötü olmuş, lâkin dahilindeki o kötü nefs ile dost olmuşsun, hoş geçiniyorsun.

14338 Hakikatte düşmanın nefs olduğu halde, onu şekerle besliyor ve fakat, hariçte herkesi itham ediyorsun.

14339 Sen de Firavun gibi körsün, kör gönüllüsün. Onun için düşmanla hoş geçiniyorsun, suçu olmayanları zelil ediyorsun.

14340 Ne vakte kadar, Firavun gibi, suçsuzları öldürüp, düşmanın olan cesedini ve nefsini besleyeceksin?

14341 Firavunun aklı, sair şahların aklından üstün idi. Lâkin Allah'ın hükmü, onu akılsız ve kalbi kör bir hâle getirmişti.

14342 Allah, bir kimsenin gözünü ve kulağını mühürlerse o kimse Eflâtun[80] da olsa hayvanlaşır.[81]

14343 Bayezid-i Bistâmî'nin kendisinden yıllarca sonra doğacak Ebu'l-Hasan Harkânî'nin doğumu ile ilgili gayb hükmü nasıl zuhur ettiyse, Allah'ın hükmü de Levh-i Mahfuz'daki kayıtlara göre öylece zuhur eder.

Bâyezid Rahmetullahi Aleyh'in, yıllarca evvel, kendisinin doğacağını ve ahvâlini haber verdiğini, Şeyh Ebu'l-Hasan Harkânî'nin işitmesi

14344 Bayezid'in buyurduğu gibi Şeyh Ebu'l-Hasan Dünyaya geldi ve bilâhare Bayezid'in keşif ve ihbarını insanlardan işitti.

---

[80] Eflâtun: Ünlü Yunan filozofu, Platon. Eski edebiyatta akıllılık ve isabetli görüş timsalidir.

[81] Bakara Sûresi'nin 6-7. âyetlerine işarettir: "6- *Şu muhakkak ki inkâr edenleri uyarsan da, uyarmasan da onlar için birdir. Onlar inanmazlar. 7- Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinin üzerinde bir de perde vardır. Ve büyük azap onlaradır.*"

14345 Bâyezid demişti ki: "Ebu'l-Hasan benim müridim ve ümmetim olacaktır, her sabah kabrime gelip ders alacaktır."

14346 Ebu'l-Hasan da dedi ki: "Ben de şeyhi rüyamda gördüm ve ruhundan bu sözü işittim."

14347 Her sabah Bâyezid'in kabrini ziyaret eder ve kuşluk vaktine kadar huzurunda bulunurdu.

14348 Ya Şeyh'in sûreti karşısında görünür, lâzım gelen tâlîmâtı verirdi, yahut arada ses ve söz olmaksızın Ebu'l-Hasan'ın müşkili hallolurdu.

14349 Kış mevsiminde bir gün geldi ki kabirlerin üstünü yeni yağan kar örtmüştü.

14350 Kat kat kar yağmış ve kabrin üzeri sancak gibi kubbe kubbe yükselmiş olduğu için kederlendi.

14351 Mânen diri olan şeyh Bâyezid'in mezarından: "Koşup bana gelmen için seni çağırıyorum" diye bir ses geldi.

14352 "Agâh ol da bu tarafa gel ve sesime koş. Âlem karla örtülmüşse bile benden yüz çevirme!"

14353 Ebû'l-Hasan'ın hâli o gün lâtifleşti ve Bayezîd'in haber verdiğini işittiği acaib hâlleri bizzat kendisinde müşahede etti.

O kölenin, birinci dilekçesine cevap alamayışı üzerine Pâdişaha ikinci bir dilekçe yazması

14354 O kötü zanlı, pâdişaha feryad ü figânla dolu bir dilekçe daha yazdı ve dedi ki: "Pâdişahın huzuruna bir dilekçe takdim etmiştim. Acaba oraya yol bulup vâsıl olabildi mi?"

14355 Pâdişah ona da cevap vermedi. Köle ise müracaatını beş defa tekrarladı.

14356 Nihayet, mabeyinci dedi ki: "O, sizin kölenizdir. Bir cevap verecek olursanız lâyıktır.

14357 Bir köleye lûtf u inayetle bakacak olursanız saltanatınızdan ne eksilir?"

14358 Pâdişah dedi ki: O kolay ama, köle ahmaktır. Ahmak bir şahıs ise çirkindir ve Allah'ın merdududur.

14359 Onun suçunu affetmek isterim, lâkin ahmaklık illeti bana da sirayet eder diye korkuyorum."

14360 Yüz kişi bir uyuzdan uyuz olur. Husûsiyle bu habis ve sevimsiz uyuzun illeti ahmaklıktır.

14361 Akılsızlık uyuzluğuna kâfir bile tutulmasın... Yoksa, onun uğursuzluğu bulutu bile susuz bırakır.

14362 Onun meymenetsizliğinden bulut yağmur yağdırmaz. Onun baykuş gibi uğursuzluğundan bir şehir harab olur.

14363 Ahmak uyuzlar sebebiyle Nuh tufanı koca bir âlemi kötülüklerle harâb etti.

14364 Hz. Peygamber buyurmuştur ki: "Ahmak olan bizim düşmanımızdır, yoldan çıkaran bir gulyabânidir.

14365 Her kim âkil ise o bizim cânımızdır. Onun ruhu ve rayihası bizim reyhânımızdır."

14366 Akıl, bana söverse de ben razıyım. Çünkü akıl, feyyazım olan Allah'ın feyzini hâizdir.

14367 Aklın sahibine olan o tevbihi fâidesiz olmaz. Ona misafir olan sofrasız, -yâni aç- kalmaz.

14368 Ahmak olan, ağzıma helva verecek olsa bile ben onun helvasından sıtmaya tutulurum.

14369 Eğer lâtif ve münevver bir kimse isen şunu yakinen bil ki merkebin kuyruk altını öpmekte bir lezzet yoktur.

14370 O buse, fâidesiz yere bıyıklarını kokutur. Onun yemeksiz tenceresinden elbisen kirlenir.

14371 Asıl sofra ve yemek akıldır, ekmek ve kızartma değildir. Ruhun gıdası da akıl nurudur.

14372 İnsan için nurdan başka gıda yoktur. Ruh, onun gayrısıyla beslenmez.

14373 Bu yiyecekleri azar azar kes, zira bunlar pinti eşek yemidir, hür bir insanın gıdası değildir.

14374 Bunları azalt ki asıl gıdaya kâbiliyet peydâ edesin ve nur lokmalarını yiyesin.

14375 Akıl nurunun aksiyle bu ekmek, ekmek olmuştur. Nefh-i İlâhî olan ruhun feyziyle de bu can, can olmuştur.

14376 O nur lokmasından bir defa yiyecek olursan, tandırda ve fırında pişen ekmeğin üstüne artık toprak saçarsın.

14377 Akıl iki kısımdır. Birincisi, sonradan kazanılır. Onu çocuğun mektebinde öğrendiği gibi öğrenirsin.

14378 Kitaptan, üstaddan, düşünceden, hatırlamaktan, ilimlerden güzel ve yeni bulunan mânâlardan.

14379 Başkalarına nisbetle aklın artar, fakat sen onları ezberlemekten yorulursun.

14380 Sen devrinde o ilimler için âdeta bir ezberleme levhası kesilirsin. Lâkin bunlardan vazgeçen kimse Levh-i mahfuz olur.

14381 Öbür akıl, Allah'ın ihsanıdır ki onun menbaı ruhun derûnundadır.

14382 Kalpten ilim suyu coşunca ne eskir, ne sararır, ne de kokar.

14383 Eğer o menbaın yolu bağlı ise gam ve kedere değmez. Çünkü suyu daima kalpten coşkunca fışkırır.

14384 Tahsil ile elde edilen akıl, mahallelerdeki evlere hariçten gelen su tesisatına benzer.

14385 O dışarıdan gelen suyun yolu tıkanınca akışı kesilir. O hâlde sen hakiki çeşmeyi derûnunda ara!

Bir adamın, birisiyle danışıp, görüşmesi; onun da "Başkasıyla müşaverede bulun, ben senin düşmanınım." demesi...

14386 Bir şahıs, tereddütten ve (yapayım mı, yapmayım mı?) hapsinden kurtulmak için bir kimse ile meşveret ediyordu.

14387 O kimse dedi ki: "Hoş, fakat benden başka birini bul da bu macerayı ona danış.

14388 Ben senin düşmanınım, bana dolaşma ki düşmanın reyiyle kimse muzaffer olamaz.

14389 Git, sana dost olan birini ara... Dost, şüphe yok ki dostun hayrını diler.

14390 Ben düşmanım, çaresiz eğri giderim, ve sana düşmanlık ederim.

14391 Kurttan koyun bekçiliği beklemek akıllılık değildir. Bir şeyi, mahallinden başka bir yerden istemek, hakikatte o şeyin husûle gelmesini istememektir.

14392 Hiç şüphe etme ki ben senin için düşmanım. Nasıl yol göstereyim? Zira, sana karşı âdeta eşkıyayım.

14393 Her kim dostlarla oturur sohbet ederse, külhanda bulunsa bile, bağ bahçe içinde bulunuyormuş gibi olur.

14394 Her kim de, zamanede, düşmanla oturacak olursa; bağda bile olsa külhanda imiş gibi sıkılır.

14395 Dostu benlik ve azametle incitme ki o dost sana düşman olmasın.

14396 Rabbinin mahlûkâtına, Allah rızâsı için, yahut kendi canının rahat etmesi kasdıyla iyilikte bulun.

14397 Dâima gözün dost görsün, gönlüne kin yüzünden çirkin sûretler gelmesin.

14398 Fakat; birisine düşmanlık edince, ondan sakın. Sana muhabbet besleyen bir dost ile meşverette bulun."

14399 Meşveret etmek isteyen dedi ki: "Ey iyi kişi; benim eski düşmanım olduğunu bilirim.

14400 Lâkin akıllısın ve mânevî bir kimsesin; aklın eğri gitmeme razı olmaz!

14401 Tabiat, düşmandan hıncını almak ister. Lâkin akıl, nefse demirden bir bağ olur.

14402 Akıl, nefsin üstüne gelir, onu intikamdan men eder ve geri çeker. Akıl, nefsin iyiliğine ve kötülüğüne karşı zabıta memuru gibidir.

14403 Mü'min olan akıl, âdil bir zabıta memurudur. Gönül şehrinin muhafızı ve hâkimidir.

14404 Kedi gibi aklı uyanıktır onun ve onun korkusundan hırsız, fare gibi delikte kalır.

14405 Her nerede fare öteye beriye tasalluta başlarsa, orada ya kedi yoktur, yahut varsa bile sûreti vardır.

14406 Tendeki imana mensup akıl, kedi ne demek, arslanları yıkan bir arslandır.

14407 Onun görünüşü yırtıcı hayvanlara hâkim, haykırışı ise otlayan hayvanlara mânidir.

14408 Fakat bir şehir hırsızlar ve soyguncular ile dolu olursa, zabıta ister bulunsun, ister bulunmasın birdir.

Hazreti Resûl Aleyhisselatü Vesselam'ın, efradı arasında yaşlılar ve savaş tecrübesi çok kimseler bulunan bir orduya Hüzeyl kabilesinden bir genci emîr tâyin etmesi

14409 Müşrikler ile cenk etmek ve kâfirlerin zararını Müslümanlardan defetmek üzere Resûlullah Aleyhisselâm bir ordu gönderiyordu.

14410 Hüzeyl kabilesinden bir genci ordu emîri ve asker kumandanı olarak seçti.

14411 Ordunun esası şüphesiz ki kumandandır. Çünkü emirsiz bir kavim, başsız ceset gibidir.

14412 Ey gafil; senin böyle pejmürde ve âdeta ölü oluşun, hiçbir harekette bulunmayışın emîrini terk etmiş ve başsız kalmış oluşundandır.

14413 Tembellikten, hasislikten, kibir ve azametinden, emîrine isyan edip, reislik mevkiine geçmek istersin.

14414 Tıpkı, yükten kaçan katır gibi... O da başını alır, dağlan boylar...

14415 Sahibi, onun izinde koşar ve der ki: "Ey ahmak! her taraf, merkebe kastedecek kurtlarla dolu.

14416 Şimdi bir an gözümün önünden kaybolursan, her taraftan karşına kuvvetli ve azılı kurtlar çıkar.

14417 O kurtlar, senin kemiklerini şeker yer gibi çiğner de artık hayatı göremezsin.

14418 Seni kurt kapacağını da bir tarafa bırak... Benim verdiğim ot ve arpadan mahrum kalacağını düşün. Yanan ateşe odun konmazsa ya söner, yahut kül olur gider.

14419 Kendine gel, sahipliğimden ve yük yükletişimden kaçma ki canın -yâni sebeb-i hayatın- benim."

14420 Sen bir hayvansın, hem de nefsin, aklına gâliptir. Ey kendine tapan; yâni nefsinin arzusuna uyup hayvanca yaşamak isteyen gafil, sen de insanlıktan ziyâde hayvanlık sıfatı vardır. hüküm, üstünündür.

14421 Allah, senin için (eşek) demedi, (at) buyurdu. Araplar, Arap atına (*taâl*) derler.[82]

14422 Resûlullah (Sallallâhü Aleyhi Vesellem) cefakâr nefs katırlarını bakmak, yola getirmek için Hakk'ın imrahor[83]udur.

14423 Cenâb-ı Hak kerem ve inayeti cezbiyle: (*Kul Teâlev*)[84] dedi. Resûl-i Ekrem de: "Ben at terbiyecisiyim, sizi terbiye edeyim, insanlığa alıştırayım" buyurmuştur.

14424 Hayvan gibi nefisleri terbiye edinceye kadar o hayvanların çok defa çiftesine mâruz kaldım.

14425 Her nerede hayvan terbiyecisi bulunursa, onun çifte yemesi zaruridir.

14426 Belânın en şiddetlisine peygamberler mâruzdur. Çünkü vahşî hayvanları terbiye edip de insan hâline getirmek çok büyük bir belâdır.

---

[82] Arap atı kaçınca, sahibi onu (taâl) yâni "Gel" diye çağırır. Bu hitap aralarında âdeta atı çağırmaya mahsus gibi olmuştur. Kur'ân-ı Kerîm de Arap lisanıyla nâzil olduğu için Kur'ân'ın çeşitli yerlerinde (Teâlev) hitabı geçmektedir.

[83] İmrahor: Ahır beyi, seyislerin başı.

[84] Âl-i İmran Sûresi'nin 64. âyetinden: *"De ki: Ey kitap ehli! Sizinle bizim aramızda ortak olan bir söze gelin-iz. Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kim-imizi ilâhlaştırmasın. Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, deyin ki: Şahit olun biz müslümanlarız."*

14427 Siz seke seke yürürsünüz, benim nefesim -yâni terbiyemle- rahvan yürüyün ki halîm ve selîm, Pâdişahın binebileceği bir binek olasınız.

14428 Cenâb-ı Hak dedi ki: "Ey peygamber-i Ekber! Onlara gelin de, ey edep ve terbiyeden ürken hayvanlar, gelin de!...

14429 Eğer dâvetine icabet etmezlerse kederlenme. Bir iki temkinsizin hareketine karşı kin tutma."

14430 İnsanlardan bazılarının kulağı bu (*teâlev*), yâni "imâna gelin" emrine karşı sağırdır. Her hayvanın başkaca ve kendine mahsus ahırı vardır.

14431 Bazıları bu (*teâlev*) nidasından ürker ve kaçarlar... Her atın tavlası, ayrıdır.

14432 Bazıları da Kur'ân'daki kıssalardan, canları sıkılır. Çünkü her kuşun kafesi ayrıdır.

14433 Melekler de mânen aynı seviyede değildirler. Bundan dolayı gökte saf saf olmuşlardır.

14434 Çocuklar bir mektep dâhilinde olmakla beraber, onların sınıfları ayrıdır; ayrı ayrı ders okurlar.

14435 Şark ve Garb ahâlisinin muhtelif hisleri vardır. Lâkin görüş ve müşahede hissi gözdedir.

14436 Eğer yüz binlerce kulak, saf teşkil edip dizilseler, yine de gören bir göze muhtaçtırlar.

14437 Sonra, kulaklarında can sesini, ilâhî kelâmı ve peygamber buyruklarını duymada bir mesnedi vardır.

14438 Yüz binlerce göz için ona yol yoktur. Hiçbir göz, işitmeye agâh değildir.

14439 Böyle her hissi birer birer say. O hislerden hiçbiri öbürünün işini göremez.

14440 Beş tane dış, beş tane de içe ait his, meleklerin saf saf oluşu gibi safta ve kendi mertebesindedir.

14441 Din safından baş çeken kimse, bulunduğu saftan daha geri olana gider.

14442 Sen "geliniz" sözünü az söyleme! Yâni, dâima halkı davet et. Bu söz, istidatlı olan kimselerde gayet menfaatli bir kimyadır.

14443 Eğer bakır tabiatlı bir şahıs senin sözünden ürkerse, kimya gibi olan nazarını ondan uzaklaştırma.

14444 Eğer birinci davetinde onun büyücü nefsi, sağırlık eder de sözüne kulak vermezse, ikinci bir kelâmın ve davetin ona fayda eder.

14445 Ey Allah'ın kulları; gelin, gelin! diye halkı hidâyete çağır. Zira Allah, kullarını dârü's-selâm olan cennete davet etmektedir.

14446 Efendi; benlikten ve reislik mevkiine geçmekten vazgeç! Bir server ara ve ona tâbi ol da lâyık olmadığın serverlik iddiasına kalkışma!

Hazreti Peygamber Aleyhissalâtü Vesselam'ın Hüzeyl kabilesinden olan genci orduya emîr tayin etmesine, birinin itirazı

14447 Aleyhissalâtü Vesselam Efendimiz, mansûr ve muzaffer olacak o orduya Hüzeyl kabilesinden birini emir tayin buyurunca;

14448 Münasebetsiz biri, hasedinden buna tahammül edemedi. İtiraza ve kabul etmeyiz demeye başladı.

14449 İnsanlara bak ki gözlerini nasıl zulmet bürümüş, fânî bir metâı elde etmek için nasıl kendilerini kaybetmişlerdir.

14450 Hepsi de kibir, azamet, hırs ve tamâ yüzünden tefrikaya düşmüş, rûhâniyetten ölmüş ve efsânelerle dirilmişlerdir.

14451 Şaşılacak şeydir ki onların ruhu zindanda mahpus, zindanın anahtarı ise kendi ellerindedir.

14452 Bu hal şuna benzer ki, bir kimse ayağından başına kadar pisliğe batmış bulunuyor. Eteğinin yanından ise bir akarsu geçiyor, öyle iken o akarsuda yıkanıp temizlenmek aklına gelmiyor.

14453 Allah'ın nuru gizlidir. Kalplerin araması da onun varlığına şâhitti: Çünkü gönül, yalan yere, olmayan bir şeyi aramaz.

14454 Eğer dünya hapsinden kurtuluş olmasaydı, gönüller o mahbesten ürkmez ve kurtulmak istemezdi.

14455 Senin dünyadan ürkmen, bir zabıta memuru gibi: "ey sapık insan; bir irşad yolu ara!" diye seni sürükler.

14456 Doğru bir yol vardır, lâkin bir bucakta gizlidir. Onu bulmak, her yeri dolaşıp aramaya bağlıdır.

14457 Dağınıklık, pusuda topluluğu arar... Sen, tâlip ve mürid olanın yüzünde matlûb ve murâd olanı gör.

14458 Bağ ve bahçedeki ağaçlar ve çiçekler, dal budak salıp müteferrik oldukları halde bir kökten yetişmişlerdir. Onlara diriliği veren o tek varlığı anla!

14459 Tabiat zindanında hapis olan insanlara oradan çıkıp kurtulacaklarını müjdeleyen bir varlık olmasaydı, oradakilerin gözü nasıl kapıya dikilip kalırdı?

14460 Nehir suyu olmasaydı, yüz binlerce pis kimse, temizlenmek için onu nasıl arardı?

14461 Evinde yatak ve yorgan olduğu için, kuru yere yatınca bedenin rahat etmez.

14462 Kararsız olan ve serseriyâne dolaşan kimsesizin barınacak bir yeri bulunur. Her mahmurluğu izâle edecek bir şarap vardır.

14463 "Hayır, hayır... Yâ Resûlallah; gün görmüş ihtiyardan başkasını ordu emîr tayin etme!

14464 Ey Allah'ın peygamberi! Bir genç, arslan yavrusu olsa bile, bir ihtiyardan başkası kumandan olmamalıdır.

14465 Hem de sen; 'Tâbi olunacak kimse, ihtiyar ve tecrübeli olmak gerektir.' buyurmuştun ki senin o sözün bu tâyinin doğru olmadığına şâhittir.

14466 Ey Allah'ın Peygamberi! Şu asker topluluğuna bak! içlerinde, kumandan tayin ettiğin gençten ileri ihtiyarlar vardır.

14467 O ağaçların sararmış yapraklarına bakma da onların olmuş elmalarını topla!

14468 Bir ihtiyarın hazan yaprağı gibi sararmış yüzü ve ak sakalı, onun pişkin ve tecrübeli aklından haber verir.

14469 Yeni çıkmış yeşil renkli yapraklar da meyvelerinin ham olduğuna alâmettir.

14470 Her şeyden vazgeçiş, âriflik emâresidir. Nitekim altının sarılığı, sarrafın yüzünü güldürür ve benzini kırmızılaştırır.

14471 Gül yanaklı ve yeni tüylenmiş olanlar, mârifet mektebinde henüz yeni yazı öğrenmeye başlayanlardır.

14472 İhtiyarın ayağı hızlı yürümekten kalmışsa da, aklı kendisi için iki kanat olur da o vasıta ile âdetâ semâlara uçar.

14473 Buna dâir misâl istersen Cafer Bin Ebû Tâlib'e bak! Allah, ona el ve ayak yerine iki kanat ihsan etmiştir."

14474 Altından -yâni ihtiyar âriflerin renginden- bahsetmeyi bırak! Bu söz, herkes tarafından anlaşılamaz. Onu anlatmak hususunda kalbim, cıva gibi titremektedir.

14475 İçerimde yüz tane hoş sözlü suskun var ki hepsi de "yetişir' diye elini dudağına götürüyor ve bu bahsi bırak diye işaret ediyor.

14476 Sükût, deniz; kelâm, dere gibidir. Seni deniz talep ediyor, ser dereyi arama!

14477 Sükût ve mânâ denizlerinin işaretlerinden yüz çevirme de bu bahsi kes. Cenâb-ı Hak, doğruyu herkesten iyi bilir.

14478 O münasebetsiz mûteriz, o soğuk dudağı –yâni ifadesiyle- Peygamber huzurunda böylece söylendi.

14479 Ona söz söylemek düştü. Lâkin göz önünde olan şeyi haber vermeye kalkışmanın herze olduğundan haberi yoktu.

14480 Haberler, görüşlerin yerine geçer; Fakat hâzır olup da gören için değil. Bir hâdisede bulunmayıp onu görmeyen içindir.

14481 Sen sevgili ile oturduğun halde, vâsıta bulmaya kalkışma; ondan sonra vâsıtaları defet.

14482 Çocukluktan kurtulup erkek olmuş kimseye mektup da soğuk gelir, kılavuzluk eden kadın da!...

14483 Şayet böyle bir kimse mektup okursa, ancak başkalarına tâlim içindir. Harf ve hikâye söyleyecek olursa açıklamak maksadıyladır.

14484 Görmüş olanlara haber vermeye kalkışmak hatâdır ve bizim gafletimizle noksan irfanımıza delildir.

14485 Görenlerin huzurunda susmak, sana fayda verir. "Kur'an okunurken susun, dinleyin" emri bu yüzden gelmiştir.

14486 Eğer mürşid-i kâmil, sana, söyle derse söyle. Lâkin az söyle, uzatma.

14487 Eğer, uzat diyecek olursa, o sûretle ve kemâl-i edeple söyle, emre itaat et.

14488 Nasıl ki şimdi ben, bu güzel Mesnevî'nin nazmında, Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin ile öyle yapıyorum.

14489 Ben irşada müteallik bir bahsi kısa kesersem, Hüsâmeddin, yüz türlü teşvik ile beni söyletmeye çalışıyor.

14490 Ey Allah-u Zülcelâl'in ziyası olan Hüsâmeddin! Hakikati gördüğün halde neden söz istiyorsun?

14491 Senin bu talebin, gâlibâ, kemâl-i iştihâ ile talibi olduğun Mahbûb-i Ezelî'ye muhabbetinden ileri geliyor. Nitekim bir Arap şâiri, sâkîye hitaben: "Bana şarap ver ve bu şaraptır de!" demiştir.

14492 O sevgilinin aşkı ve müşahedesi şimdi senin ağzındadır. Lâkin kulağın: "kulağın nasibi hani?" diyor.

14493 Ey kulak; senin nasibin Mâşûk'a dâir sözlerden coşmak ve mest olmaktır. İşte sana coşkunluk ve mestlik verecek sözler! Fakat kulak; "Ben bundan daha fazlasını istiyorum, harisim ben." demekte...

14494 Şeker tabiatlı olan Hazreti Mustafa'nın huzurunda o Arap, dedikodu etmekte haddini geçince,

14495 O (*Vennecmi*) pâdişahı ve (Abese)nin sultanı, dudağını ısırarak: "yetişir, artık sus!" diye işaret buyurdu.

14496 Cenâb-ı Risâletmeâb, o mûterizi susturmak için, mübarek elini ağzına götürdü ve: "Gizli şeylere vâkıf olan bir zâta karşı daha ne kadar söyleneceksin?" demek istedi,

14497 Sen, her şeyi görüp bilen bir zât'a: bunu misk yerine al! diye, kurumuş tezek götürmüşsün.

14498 Deve pisliğini burnunun altına koyuyor, bir de: oh oh diyorsun, a beyni kokmuş kimse!

14499 Ey ahmak ve kuyruğu kesik eşek; sen kötü malın revaç bulsun diye, oh oh deyip duruyorsun.

14500 Bu sûretle, o göklerin gül bahçelerinde yayılan eri kandırmak istiyorsun.

14501 O zâtın yumuşaklığı, kendini saf ve anlamaz göstermede ama senin de bir parçacık kendini bilmen lâzım.

14502 Meselâ; tencerenin kapağı açık kalsa da kedinin ona dalmaktan sıkılması lâzım gelir.

14503 O irfan ziyası güzel olan ârif, uyumuş görünse de çok uyanıktır. Sarığını kapıp götürmeye kalkışma.

14504 Ey kalbinde safvet bulunmayan inatçı; Hazreti Mustafa'nın huzurunda bu şeytan masalını nice bir söyleyeceksin?

14505 Bu enbiyâ ve evliyanın yüz binlerce hilmi vardır ki onların her hilmi yüzlerce dağ gibidir.

14506 Onların hilmleri ve tevazuu, güzel ve lâtif bir şarap gibidir ki neşesi yavaş yavaş dimağa kadar çıkar.

14507 O sert şaraptan sarhoş olana bak! Ferzin[85]'in hareketi gibi yan yan gider.

14508 Kuvvetli bir kimse, çabuk sarhoş eden o şarabın tesiriyle yolda bir ihtiyar gibi düşer.

14509 Bekâ küpünden olan şarap ise, sarhoşluğu bir gece süren âdi ve dünyevî şarap gibi değildir.

14510 Şarâb-ı mânevî öyle bir tesiri hâizdir ki, Ashâb-ı Kehf ondan içtikleri için, yemeden içmeden üç yüz doksan sene akıllarını kaybetmişlerdi.

14511 Keza, Mısır kadınları o Bekâ şarabından bir kadeh içtiler de, Yusuf Aleyhisselâm'ın cemâlini görünce mest oldular ve meyve soyarken ellerini yaraladılar.

[85] Ferzin: Satranç oyunundaki vezir taşı.

14512 Keza, Mısır sihirbazları, Hazreti Mûsâ Aleyhisselâm'ın mucizesinden mest oldukları için darağacını sevgili zannetmişlerdi.

14513 Câfer-i Tayyar da o (*Elestü*) şarabının mesti olduğu için kendinden geçti ve elini, ayağını feda etti.

Bâyezîd-i Bistami Kaddesallahü Sirrâ'nın: "Kendimi tenzih ederim... Şanım ne de uludur." demesi. Müridlerinin bu söze itiraz etmeleri, Bâyezîd'ın da onlara söz ile değil, hal ile cevap vermesi

14514 Mânevî yokluk sahibi olan o büyük zât; yâni Şeyh Ebû Yezîd Bistâmî müridlerine: "İşte Yezdan benim." dedi.

14515 O mânevi fenlere sahip olan şeyh Bâyezîd: "Benden başka ilâh yoktur, bana ibâdet edin." hitabında bulundu.

14516 O hal geçip de sabah olunca müridler, Bayezîd'a: "Sen böyle söyledin, bu doğru değildir." dediler.

14517 Şeyh Bâyezîd dedi ki: "Eğer bir daha bunu söylersem o anda beni derhal bıçaklayın.

14518 Allah tenden münezzehtir, benim ise tenim vardır, öyle bir söz söyleyecek olursam öldürülmekliğim icab eder.

14519 O, varlık ve benlik kaydından kurtulmuş olan Bâyezîd, böyle vasiyet edince her mürid bir bıçak hazırladı.

14520 Hazreti Bâyezîd, tekrar tecellî şarabından mest oldu. Yapmış olduğu vasiyet hatırından çıktı.

14521 Nakil geldi, onun aklı âvâre oldu. Sabah oldu, onun mumu bîçâre kaldı.

14522 Akıl zabıta memuru gibidir. Asayişin temini için hükmeder. Fakat sultan gelince o zabıta memuru bir köşeye çekilir.

14523 Akıl, Allah'ın gölgesi, Hak ise güneştir. Güneşe karşı gölgenin ne ehemmiyeti ve ne takati olabilir?

14524 Cin taifesi insana musallat ve mutasarrıf olursa o insandan insanlık sıfatı kaybolur.

14525 O kimse ne derse ve ne bahse dâir söylerse söylesin, o sözler, cinlere aittir.

14526 Bir cinin bu kadar kudret ve kuvveti bulununca, onun Halıkı bulunan Hakk'ın kudret ve kuvveti nasıl olur?

14527 Bu haldeki bir kimsenin o esnada benliği zail olur, cin onun hüviyeti yerine geçer; Bakarsın, Arapça bilmeyen bir Türk fasih Arapça söyler.

14528 Tekrar kendine gelince, Arapça tek bir lügat dahi bilmez. Bir cinde bu kudret ve bu tasarruf olunca,

14529 Cinin de, insanın da Halikı olan Allah'ın kuluna yakınlığı ve onda tasarrufu -yâni kul lisânından: (*Sûbhâne ma âzame şanî*) ve (*Enel Hak*) gibi sözler söylemesi- olmayacak şey midir?

14530 Arslanı bile tutacak derecede sarhoş olup yiğitleşen kimse, kalkıp onu öldürecek olursa, sen: Bunu yapan o adam değildir, içtiği şarabın verdiği cesarettir, dersin.

14531 Eğer bir sarhoş altından bahsetse, yine sen o altın bahsini ettiren şaraptır, dersin.

14532 Böyle şer ve soru söyletmek kudreti şarapta bulunur da Allah'ın nurunda o kudret ve kuvvet bulunmaz mı?

14533 Tanrı Nuru, tamamıyla seni senden alır... Sen alçalır ve yok olursun da, O senden, yüksek sözler söyler.

14534 Kelâm-ı İlâhî olan Kur'ân, Peygamber'in dudağından zuhur etmekle beraber, her kim: "O'nu Hak söylemedi" derse kâfir olur.

14535 Kendinden geçiş Hümâ'sı uçmaya başlayınca Bâyezîd, yine o sözleri söylemeye başladı.

14536 Hayret seli, aklını kaptı götürdü ve evvelce söylemiş olduğundan daha fazlasını söyledi:

14537 "Cübbemin içinde Hüdâ'dan başkası yoktur, O'nu yerde ve gökte niçin arıyorsun?" dedi.

14538 O müridlerin hepsi de deli divâne oldular. Şeyhten almış oldukları emir üzerine O'nun cesed-i pâkine bıçaklar vurdular.

14539 Her biri Girdekûh[86] mülhidleri gibi çekinmeksizin kendi pirine bıçak vurdu.

14540 Fakat, şeyhine kılıç vuranın kılıcı, tersine dönüyor, kendisini yaralıyordu.

14541 O hünerli şeyhin vücudunda bıçak darbelerinden eser yoktu. Müridler ise yaralanmış, kana batmıştı.

14542 Her kim şeyhi boğazından yaralamak istediyse kendi boğazını kesilmiş gördü ve inleyerek öldü.

---

[86] Girdekûh: İnkârcı ve sapkınların çokluğuyla şöhret almış bir yermiş.

14543 Her kim şeyhin göğsüne bıçak sapladıysa kendi göğsü yarıldı ve ebedî olarak öldü.

14544 Müridler içinde, şeyhin mertebesinden haberdâr olan mürid ise, onu yaralamaya hiç yeltenmedi, böyle bir şeye gönül vermedi.

14545 Onun azıcık irfanı elini bağladı da, canını kurtardı; yoksa kendini yaralayacaktı.

14546 Sabah olunca, eksilen, yâni bâzısı ölen ve bazısı da ağır yaralı bulunan müridlerin evlerinde feryatlar, figanlar peydâ oldu.

14547 Şeyh'in huzuruna binlerce erkek ve kadın gelip dedi ki: "Ey dünya ve âhireti bir gömleğe sığdıran er!

14548 Eğer senin bu cesedin, insan teni olsaydı, insan teni gibi hançerden harab olurdu.

14549 Kendisinde olan bir kimse, kendisinden geçmiş olan bir zât ile karşılaşınca ve ona kastedince kendi kendinin gözüne diken vurmuş olur."

14550 Ey kendinden geçmiş ve (mahv-i vücûd) etmiş olana Zülfikâr vuran, aklını başına al, o Zülfikâr'ı kendi cesedine vurursun.

14551 Çünkü mahv-i vücûd etmiş olan fâni ve emindir, ebedî olarak emniyet kucağında oturur.

14552 Onun sûreti fânidir; o bir ayna olmuştur. O aynada başkasının yüzü ve nakşından başka bir şey görülmez.

14553 Eğer ona tükürecek olursan kendine tükürürsün, aynaya vuracak olursan da kendine vurmuş olursun.

14554 Onun yüzünü çirkin görürsen gördüğün sensin. Meryem oğlu İsa gibi görürsen de yine gördüğün sensin.

14555 Mahv-i vücud eylemiş bir zât, ne budur, ne odur. Belki senin mahiyetini sana gösteren bir aynadır.

14556 Bahis buraya dayanınca söz dudakta düğümlendi ve kalem kırıldı.

14557 Fesâhat elvermekle beraber, daha ziyâde söyleme... Allah doğruyu daha iyi bilir.

14558 Ey vahdet sarhoşu olan âşık! Sen dam kenârındasın; yâ sükûn eyle otur, yahut aşağı in.

14559 Ey âşık; sen ne vakit Mâşûk-u Hakîki'nin iltifâtıyla mesut olursan, o hoş zamanı dam kenarı bil.

14560 Hoş zamanında, yâni mazhar-ı tecellî olduğun zamanda, kork ve edebi muhafaza eyle. O iltifatı ifşa etme. Hazine saklar gibi sakla.

14561 Ki dostluk ve muhabbetten sonra belâ gelmesin. Agâh ol da o mertebede korkarak yürü.

14562 Hoşluk zamanında o neşenin geçip gitmesinden korkarsın... İşte bu, o gayb damının kenarından öteye gitmektir.

14563 Eğer sen esrar damının kenarını ve oradaki tehlikeyi görmüyorsan, ruhun onu gördüğü için titremelidedir.

14564 Ansızın gelen her azap, neşe damının kenarından gelip çatmıştır.

14565 Dam kenarının gayrısından düşmek olmaz. Ey sâlik; Nûh ve Lût Aleyhisselâm'ın kavimlerinden ibret al.

O münasebetsizin, huzur-u Peygamberî'de çok ve fasih söz söylemesinin sebebi

14566 Resûlullah'ın hadd ü pâyânı olmayan mestliğinden o aptala da bir ışık aksedince onu bir hoş ve mest hale getirmişti...

14567 Şüphesiz neşvesinden çok söyledi. Mânevî bir mestliğin içinde olduğu için edebi terk etti ve hürmetsizliğe yuvarlandı.

14568 Şarap, her yerde ve herkeste şer zuhura getirmez. Aslında, terbiyesiz olanın mahiyetini meydana çıkarır.

14569 Akıl sahibi kimse şarap içerse, daha ziyade halim ve selim olur. Kötü huylu ise bütün bütün huysuz olur.

14570 Lâkin insanların çoğu, ahlâk itibariyle beğenilmeyecek bir halde bulunduklarından, o kötü ahlâkı artıracak olan şarabın içilmesi bütün Müslümanlara haram kılınmıştır.

Resûlallah Aleyhisselâm'ın, o genç Hüzeylli'yi, ihtiyar ve tecrübeli olanlara tercih ile müfreze kumandanlığına tayin etmesinin sebebini beyan buyurması

14571 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "Ey zâhiri görüp hakikatten haberdar olmayan; sen onu hünersiz, marifetsiz görme!

14572 Ne kadar kara sakallı vardır ki, ihtiyâr sahibi ve tecrübeli bir kimsedir. Ne kadar ak sakallı vardır ki kalbi katran gibi simsiyahtır.

14573 Onun aklını defalarca tecrübe ettim. O genç, gördüğü işlerde ihtiyar gibi tecrübelice hareket etti.

14574 Hakikatte ihtiyâr ve tecrübeli olan akıldır. Yoksa saçı sakalı ak olan değildir."

14575 Şeytandan daha ihtiyar kim var? Fakat değil mi ki aklı yok, hiçbir şeye yaramaz.

14576 Farz et ki bir çocuk da İsâ nefesli, gurur ve hevesten arınmıştır. Ona, nasıl çocuk diyebilirsin?

14577 Gözü kapalı olan kısa görüşlü kimseye göre saç ve sakalın ağarmış olması pişkinlik alâmetidir.

14578 O mukallit, delilden başkasını bilmediği için dâima alâmette yol arar.

14579 Onun için bir işe girişmek istersen, bir pîrle müşaverede bulun dedik.

14580 Taklit perdesinden kurtulmuş ve mevcudatı Hakk'ın nuruyla görmektedir.

14581 Ancak zâhiri ve sûreti görebilen kimsenin indinde kalp ile geçer altın müsavidir. Sepetin içinde ne bulunduğunu o ne bilir?

14582 Hasetçi hırsızın elinden kurtulsun diye isle karartılmış ne kadar altın vardır.

14583 Ve aklı ermeyenlere satabilmek için altınla yaldızlanmış ne kadar bakır mevcuttur.

14584 Biz ki bütün memleketler halkının bâtınını müşahede ederiz. Onların zâhirine değil, kalplerine bakarız.

14585 Zâhire göre amel eyleyen kadılar, zâhirî görünüşe göre hükmederler!

14586 Kelime-i Şahâdeti söyleyen bir kavmi, onların hükmü çabucak mü'min eder.

14587 Münafıkların çoğu bu sûret-i zâhiriye kaçmış ve sığınmış, yâni kendini Müslüman göstermişken, tenhâda yüzlerce Müslümanın kanını dökmüştür.

14588 Ey sâlik, cehdet ki akıl ve din piri olasın da akl-ı küll gibi her şeyin bâtınını görebilesin.

14589 O güzelim akıl yokluktan yüz gösterince, Cenâb-ı Hak ona nurdan bir hil'at giydirdi ve binlerce de isim verdi.

14590 Bu güzel isimlerin en aşağısı işte şu: "O hiç kimseye muhtaç değildir."

14591 Eğer o akıl, bir kere yüz gösterse, sûretini şu âleme izhar etse, gündüz bile, onun nuruna karşı kapkaranlık kalırdı.

14592 Eğer ahmaklığın misâli peydâ olsaydı, gecenin karanlığı onun yanında aydınlık kalırdı.

14593 Yavaş yavaş gündüzün aydınlığına, yâni Hakikat Nuruna alışmaya bak, yoksa yarasa gibi zulmetler arasında mahpus kalırsın.

14594 Ahmaklık, geceden daha ziyâde karanlık ve bulanıktır. Lâkin yarasa gibi olan daima zulmet talibidir.

14595 Ahmak bir şahıs, nerede bir şüphe ve müşkül varsa oranın âşıkı, nerede bir aydınlık, ikbâl ve saâdet nuru varsa oranın düşmanıdır.

14596 Bilgisi, görgüsü daha fazla görünsün diye, ahmağın kalbi daima karanlık ve müşküller arar...

14597 Ve seni o müşkil ile meşgul ederek kendi kötü tabiatından seni gaflete düşürür.

Tam akıllı ve yarım akıllı ile, tam adam ve yarım adamın ve hiçbir şey olmayan mağrur kötü kişinin alâmetleri

14598 Akıllı olan kimse, hidâyet meş'alesini hâizdir, onun için ehl-i sülûk kafilesinin kılavuzudur.

14599 O önde giden kendi nurunun ardınca gider. O kendinden geçmiş bir halde, kendine tâbi olur.

14600 O kendinin mü'minidir; ey ehl-i sülûk, siz de onun ruhunun feyz almış olduğu nura îman edin.

14601 İkincisi -yâni yarım akıllı olan kimse- akıllı bir zâtı kendi gözü gibi bilir.

14602 Bir körün birisinin elini tuttuğu gibi, o da o akıllı kimseyi tutar ve onunla, görür gibi hafif ve serbest yürür.

14603 Bir arpa ağırlığı kadar aklı bulunmayan eşek gibi bir kimse ise; hem aklı yoktur, hem de bir akıllıya uymaz.

14604 Az, çok... bir yol da bilmez. Fakat bir delilin arkasına düşmekten sıkılır ve utanır.

14605 Uçsuz, bucaksız çöllerde ümitsiz olarak kâh topallar, kâh koşar.

14606 Bir kandili yoktur ki önünde tutsun, önünü görsün... Hattâ bir ışık bile bulamaz ki ondan bir nur dilensin.

14607 Tam akıllı değil ki dirilikten dem vursun, yarım akıllı da değil ki tam ve kâmil bir akıllının huzurunda ölü gibi olup ona tamâmıyla teslim olsun.

14608 O akıllıya karşı tam bir ölü haline gelmeli –yâni mürid-i muhlisi olmalı- ki düşmeden kendisini yükseltebilsin.

14609 Ey nâkıs akıllı; tam aklın yoksa, diri sözlü bir âkile sığın da, ona ölü gibi teslim ol!

14610 Böyle olmayan bir şahıs, diri değildir ki İsâ'ya hemdem olsun... Ölü değildir ki İsa'nın ölüleri dirilten nefesine mazhar olup dirilebilsin!

14611 Onun kör ruhu her tarafa adım atar, evet sıçrar ve çabalar durur ama bir türlü kurtulamaz.

Göl ile balıkçıların, biri tam akıllı, biri yarım akıllı, üçüncüsü de mağrur, ahmak ve değersiz olan üç balığın halleri ve akıbetleri

14612 Bu bahis, içinde üç tane büyük balık bulunan gölün hikâyesine benzer.

14613 Bu hikâyeyi belki Kelile ve Dimne kitabında okumuşsundur. Lâkin okuduğun, hikâyenin kabuğu, şu beyanât ise özüdür.

14614 Bir kaç balık avcısı, o gölün yanından geçtiler ve orada balıkları gördüler.

14615 Balıkçılar ağ getirmek için koştular, balıklar da balıkçıların kasdını anladılar.

14616 İçlerinden akıllı olanı sefere çıktı, istemeyerek müşkil bir yola azmetti.

14617 Kendi kendine dedi ki: "Bunlarla meşverette bulunmayayım, zira benim kudret ve azmimi zayıf düşürürler.

14618 Bulundukları göle olan muhabbetleri ruhlarına tesir eder de, tembellik ve cahillikleri bana da tesir eder.

14619 Meşveret edilmek için diri ve aklı erer bir kimse lâzımdır ki verdiği rey ile seni ihya edebilsin. Fakat öyle bir diri nerede?

14620 Ey yolcu, sefer hususunda, bir yolcu ile müşaverede bulun. Çünkü kadın reyi ayağını topallatır.

14621 Vatan sevgisinden dem vurma. Çünkü aslî ve ebedî vatan oradadır, burada değil...

14622 Eğer vatan istiyorsan nehrin o tarafına geç. Bu sahih hadîsi yanlış okuma!

Abdest alan birinin abdest duâlarını yerinde okuması

14623 Abdest alırken her uzuv için ayrı bir duâ okunacağı hadis-i şerifte buyrulmuştur.

14624 Burnuna su verirken, Ganî olan Allah'tan cennet râyihası talebinde bulun.

14625 Tâ ki istediğin koku, seni cennete çekip götürsün. Çünkü gül kokusu, gül bahçesinin kılavuzudur.

14626 Ey Müslüman; taharetlenirken sözün şu olsun: "Yâ Rabbi; şu pislikten beni pâk eyle."

14627 Benim elim buraya kadar yetişti, burasını yıkadı. Elim, ruhumu temizlemekten ve tezkiye etmekten âcizdir.

14628 Adam olmayanların canları, ihsanınla adam olmuştur... Canlara erişen, senin lûtuf ve kerem elindir.

14629 Benim gibi bir aşağılık kişinin haddi bu kadardı, ben onu yaptım; ondan ötesine ait olanı ey Kerîm olan Allah, sen lûtfeyle!"

Bir şahsın taharetlenirken, o vakit okunacak: "Allah'ım, beni tövbe edenlerden ve iyice temizlenenlerden et" duâsı yerine; "Allah'ım, sen bana cennet kokusunu koklat" duâsını okuması ve duyan bir azizin dayanamaması

14630 Biri taharetlenirken: "Rabbim; beni cennet kokusuyla eş et! Yâni, cennet râyihasını bana duyur." diyordu.

14631 İşiten biri dedi ki: "Güzel bir duâ okudun; lâkin duâ deliğini şaşırmışsın...

14632 Bu duâ, burun yıkanırken okunacak duâdır. Sen burun duâsını, nasıl oldu ki alt tarafına getirdin?"

14633 Günah pisliğinden kurtulmuş olanlar, cennet râyihasını burunlarından duyarlar. Makattan cennet râyihası nasıl gelir?

14634 Ey aptal kişilere karşı mütevâzı davranıp da, mânevî pâdişah durumundaki kimselere karşı azametli davranan!

14635 O sattığın azamet ve gösterdiğin kibir, bir takım alçaklara karşı ise, güzel ve lâyıktır. Fakat, kendine gel, tersine hareket etme; bu senin yolunu bağlar.

14636 Gülün bitip yetişmesi, burun içindir. Çünkü ey kaba ve inatçı kimse, koku almak burunun vazifesidir.

14637 Ey yiğit; gül kokusu burun içindir. Alt taraftaki delik, o kokunun yeri değildir.

14638 O delikten sana nasıl cennet kokusu gelir? Eğer koku istiyorsan yerinden ara!

14639 Bunun gibi "Vatanı sevmek imandandır." hadisi de doğrudur ama efendi, önce iyice vatanı tanı!...

14640 O zekî balık kendi kendine dedi ki: "Arkadaşlara danışmadan, şunların reyine uymadan denize bir yol bulayım."

14641 Danışma vakti değildir. Kalk yola çık, Ali gibi kuyu içine âh et.

14642 Kuyu o sırrı işitince şüphesiz takat getiremedi de kan kesildi ve suyu kalmadı.

14643 Ali'nin çekmiş olduğu âhın mahremi çok azdır. Öyle bir mahrem bulmak istersen geceleri git, hem de bekçi gibi, gizlice yürü ve kimseye sırrını açma!

14644 Bu gölden -yâni Dünyadan- deniz tarafına -yâni hakikat deryasına- azmet. Denizi ara ve bu girdabı bırak!

14645 Balıklardan çok sakınan zeki balık, göğsünü ayak gibi kullandı, sürünerek ve atılarak o muhataralı gölden nur denizine kadar gitti.

14646 Köpek kovalayan ve cesedinde kopmamış bir damar kalıncaya kadar koşan bir ceylan gibi süratle hareket etti.

14647 Ardında köpek kovalarken tavşan uykusu pek büyük bir hatâdır. Zâten korkan bir göze uyku girmez.

14648 O balık gölden gitti, uzak ve geniş bir yolu, deniz yolunu tuttu.

14649 Vâkıa bir çok sıkıntı çekti, fakat sonunda emniyet ve âfiyet yurdunu buldu.

14650 Kendini öyle geniş bir deryaya attı ki onun kenar ve kıyısını, bu gözle görmeye imkân yok...

14651 Derken, balıkçılar ağı getirdiler... Yarı akıllı olan balığın ağzının tadı kaçtı.

14652 Bir âh çekerek dedi ki: "Ben fırsatı kaçırdım. Nasıl oldu da akıllı arkadaşa yoldaşlık etmedim?

14653 Arkadaşım gitti, lâkin o giderken bana da ardınca ve süratle gitmek gerekti.

14654 Geçmişe hasret çekmek hatâdır. Gitmiş olan geri gelmez, Çünkü o bir rüzgardır.

Tutulmuş bir kuşun: "Geçmişe pişman olma. Vaktin kıymetini bil, bundan istifadeye çalış, pişmanlıkla zaman geçirme." diye nasihati

14655 Kuşun biri hile ve tuzakla yakalanmıştı. Kuş, tutana dedi ki: "Hey büyük efendi!

14656 Sen bir çok sığır ve koyun yemişsin, bir çok deve kurban etmişsindir.

14657 Sen onların etlerinden bile doymadın... Benimle de doymazsın sen!...

14658 Beni salıver de sana üç öğüt vereyim. Bak bakalım, aptal mıyım, akıllı mıyım?

14659 Birinci öğüdümü senin elinde, ikincisini şu samanla karışık balçıktan yapılma damının üstünde vereyim.

14660 Üçüncü öğüdümü de ağacın üstünde takrir ederim. Bu üç öğüdümle mes'ud olursun.

14661 Elindeyken vereceğim öğüt şudur: Olmayacak söze, kim söylerse söylesin inanma!"

14662 Kendini yakalamış olanın eli üstünde bu büyük öğüdü verince kurtuldu ve duvarın üstüne uçup dedi ki:

14663 "Geçmiş gitmiş şeye gam yeme, bir şey senden geçtikten sonra onun hasretini çekme!"

14664 Ondan sonra da dedi ki: "Benim cismimde on dirhem ağırlığınca gayet değerli bir inci vardı.

14665 O inci, seni de, çocuklarını da devlet ve saâdete eriştirirdi... O inci senin hakkındı.

14666 Öyle bir inciyi kaçırdın ki varlık âleminde bir eşi yoktu."

14667 Gebe bir kadının doğuracağı vakit yaptığı gibi, adam da bir feryâd kopardı.

14668 Kuş dedi ki: "Sana nasihat etmedim miydi, geçen bir şeye teessüf etme demedim miydi?

14669 Madem ki inci elinden gitti, neye gam yiyorsun? Sözümü anlamadın mı, yoksa sağır mısın?

14670 Sonra bir de sana, olmayacak söze sakın inanma demedim mi? Bu ikinci öğüdüm değil miydi? muhalin vukuuna inanma demiştim.

14671 Ey arslan; benim kendim üç dirhem gelmezken, içimde on dirhemlik inci nasıl bulunabilir?"

14672 Adam, kendine geldi de dedi ki: "Haydi bakalım o üçüncü güzel öğüdü de söyle!"

14673 Kuş dedi ki: "Evet, Allah için o ikisini iyi tuttun da üçüncüsünü sana bedava söyleyeceğim ha!..."

14674 Gaflet uykusunda olan bir câhile öğüt vermek, çorak bir yere tohum ekmek olur.

14675 Ahmaklık ve cahillik yırtığı yama kabul etmez. Ey öğüt verecek olan; öyle ahmak bir câhile hikmet söyleme!

O yarı akıllı balığın kurtulmak fikriyle kendisini ölü gibi göstermesi

14676 İkinci balık, akıllı arkadaşının gölgesinden mahrum kalıp da belâya mâruz olunca dedi ki:

14677 "O, denize gitti ve gamdan kurtuldu. Ben öyle iyi bir dostu kaybettim.

14678 Lâkin şimdi onu düşünmeyi bırakayım da kendime bir çâre bulayım. Şimdi kendimi ölü göstereyim ben.

14679 Karnımı yukarıya, sırtımı aşağıya çevireyim de suda öyle durayım.

14680 Suyun üstünde çörçöp gibi şeylerin durduğu gibi durayım, her balığın yüzdüğü gibi yüzmeyeyim.

14681 Kendimi ölü hâlinde suya bırakayım. Ölümden evvel ölüş, azaptan emin oluştur."

14682 Yiğidim; ölümden evvel ölüş, ölümden kurtuluştur. Hazreti Mustafâ (S.A.V.) bize böyle buyurmuştur.

14683 Demiştir ki: "Size ölüm, sınamalarla gelmeden, hepiniz ölünüz!...[87]"

14684 Balık, dediği gibi güya öldü, karnını yukarıya çevirdi. Su, onu aşağı yukarı götürdü.

14685 Balıkçılar: "Eyvah, böyle iyi bir balık ölmüş." diye çok eseflendiler.

14686 Balıkçıların teessüfünü işiten balık sevindi. "Oynadığım şu oyunla kılıçtan kurtuldum galiba." dedi.

14687 Sonra, balıkçılardan biri onu tuttu. "Tüh, yazıklar olsun; ölmüş", diyerek yere attı.

14688 Balık, sürüne sürüne suya gidip gizlendi. Öbür ahmak balık ise, orada kalıp debelendi.

14689 Kendini kurtarabilmek için sağa sola sıçrıyordu.

14690 Balıkçılar ağ attılar. Balık ağ içinde kaldı. Ahmaklık işte onu böyle ateşe attı.

14691 Ateş üstündeki kızgın tavanın içinde ahmaklığı dolayısıyla yanmaya ve kızarmaya mecbur oldu.

14692 Balık tavanın içinde ateşin hararetiyle kızarırken aklı: "Sana bir haberci ve halden korkutucu gelmedi mi?" diyordu.

---

[87] Şöyle bir Hadis-i Şerif rivâyet olunur: "*Muhasebenize bakılmadan evvel siz kendi muhasebenizi görünüz, amelleriniz mizana konulmadan evvel onları kendiniz tartınız ve mev'ûd ecel gelmeden önce kendinizi ölü yerine koyunuz.*"

14693 Ahmak balık, o işkencenin, o belânın içinde, âhirette kâfirlerin diyecekleri gibi: "Evet, geldi" diyordu.[88]

14694 Tekrar o balık diyordu ki: "Eğer bu boyun kıran mihnetten, yâni tavada kızarmak azabından kurtulursam,

14695 Denizden başka bir yeri yurt ittihaz etmeyeyim, bir gölcüğü kendime meskeh yapmayayım.

Bir ahmağın belâya tutulduğu ve nâdim olduğu sırada ettiği ahdin faydası yoktur. Nitekim subh-i kâzib[89]in de vefası yoktur. Böyle olduğu (onlar yalancıdırlar) âyetinde beyan buyurulmuştur.

14696 "Bu azaptan kurtulursam denize gideyim" diyen balığa akıl diyor ki "Sende ahmaklık vardır. Edilen ahid, ahmaklık yüzünden bozulur.

14697 Akıl, yaptığı ahdi hatırlar ve nisyan (unutma) perdesini yırtar.

14698 Aklın olmayınca gaflet ve unutkanlık sana hâkim olur... Sana düşmanlık eder, tedbirini bozar.

14699 Âdi bir pervâne, aklının noksanlığından, ateşin yakıcı olduğunu hatırlamaz.

14700 Kanadı yanınca tevbe eder. Fakat hırsı ve noksanı tekrar mumun alevine saldırtır.

14701 Zabt, idrâk, hıfz ve hatırlama akıl ile olur. Akıl bunların derecesini yükseltir.

14702 Bir yerde elmas bulunmazsa parıltısı nasıl olur? Hatırlatan olmayınca tevbe ve rücû nasıl vukua gelir?

14703 Bu vakitsiz istek de -meselâ balığın kızarırken tavadan kurtulmak istemesi, ehl-i cehennemin dünyaya avdetle ibâdet talebinde bulunması da- akılsızlıktandır. Çünkü ahmaklığın nasıl bir huyu vardır! Göremez ki?

14704 Onların o nedametleri, azap neticesidir; yoksa hazine gibi parlak bir aklın ihtarı değildir.

---

[88] Mülk Sûresi'nin 6-9 âyetlerine işarettir: "6- *Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü gidilecek yerdir o! 7- Oraya atıldıklarında, onun kaynarken çıkardığı uğultuyu işitirler. 8- Az daha öfkeden çatlayacak. Her ne zaman oraya bir topluluk atılsa, onun bekçileri onlara: 'Size korkutucu bir peygamber gelmemiş miydi?' diye sorarlar. 9- Derler: 'Evet, bize uyarıcı geldi ama biz yalanladık ve Allah hiçbir şey indirmedi, siz ancak büyük bir sapıklık içindesiniz.' dedik.*"

[89] Subh-i kâzib: Asıl sabah olmadan evvel doğu tarafında hafifçe ve üçgen şeklinde görülen aydınlıktır ki biraz sonra kaybolur.

14705 Mihnet -meselâ hastalık ve meşakkat- zâil olunca o nedâmet de mahvolur. Öyle bir tevbe ve nedâmet toprağa bile değmez.

14706 O nedâmet, gam ve keder karanlığı dolayısıyla yükünü bağladı. Gam ve keder zâil olunca tevbe ve nedâmet de unutulur. Gündüz geldi mi gecenin sözünü mahveder.

14707 O gam karanlığı gitti de boşluk vakti geldi mi, ahmağın gönlünden de o derdin doğurduğu nedâmet geçip gider!

14708 Ahmak tevbe eder, bir şeyi bir daha yapmamaya azmeyler; fakat ihtiyar ve tecrübeli akıl (Biz onu reddetsek de yine bize dönerlerdi) diye haykırır.

Vehim, aklın zıddıdır, onunla savaşır durur... Ona benzer ama o değildir... Akla sahip olan Mûsâ Aleyhisselâm'ın vehim sahibi olan Firavun'a soru ve cevabı

14709 Ey seyr ü sülûk pehlivanı; akıl, şehvetin zıddıdır; bir kimse ki şehvet esiridir, ona akıllı deme.

14710 Şehvet dilencisi olan kimsede bulunana akıl değil, vehim de. Vehim, nakit altın gibi olan akılların sahtesidir.

14711 Vehim ile aklın mâhiyeti mihenksiz meydana çıkmaz. Her ikisini de çabucak mihenk bulunan yere götürüp tecrübe et.

14712 Akıl ile vehmin mîyâr ve mihenk'i Kur'ân ile Peygamber'in hâlidir. Bunlara tatbik edilince akıl mı, vehim mi olduğu meydana çıkar. Mihenk taşı zâten kalp olanlara (gelin) diye meydan okur:

14713 "Gel" der, sahteye, "Gel de benim yüzümden ne hale girdiğini gör... Çünkü sen benim ne inişimin ehlisin, ne çıkışımın..."

14714 Aklı, meselâ, bir testere iki parça etse, o, ateşte gülen altın gibi yine hususiyetini muhafaza eder.

14715 Vehim, dünyaları yakan Firavun'a ve benzerlerine; akıl da, ruhları parlatan Mûsâ'ya ve emsaline mahsustur.

14716 Hazreti Mûsâ, Firavun'u davet ederken yokluk tarîkine gitmiş, yâni tevâzû ve mahviyet göstermişti. Firavun O'na: "Kimsin? Söyle", dedi.

14717 Hazreti Mûsâ cevap verdi: "Ben Allah Zü'l-Celâl'in resûlü olan Akl'ım, sapıklıktan emin olmak için Hakk'ın bir hüccetiyim."

14718 Firavun dedi ki: "Sus, bu sözleri bırak da sen eski adını ve nisbetini söyle."

14719 Mûsâ dedi ki: "Benim nisbetim Allah'ın arzınadır; yâni, şu toprağa mensubum!

14720 Ben Hakk'ın kulu ve kul oğluyum. Onun kulları sulbünden ve cariyeleri rahminden doğmuşum.

14721 Asıl mensup olduğum topraktır; su ve balçıktır. Fakat, Allah çamura canla gönül ihsan etmiştir.

14722 Bizim de, bütün serkeş ve âsî olanların aslı topraktır. Buna da yüzlerce şâhit ve nişan vardır.

14723 Bedenin, topraktan imdâd görür. Topraktan yetişen gıdadan yüz çevirip yemediğin olur mu?

14724 Ruh gidince, beden de, o korkunç kabir içinde, yine toprak olur gider."

14725 Firavun dedi ki: "Bundan başka senin bir adın daha var. O ad, sana daha âlâ yaraşır.

14726 Sen, Firavun'un kulu ve bendesinin bendesin. Onun bedeni ve ruhu Firavun'un nimetiyle beslenmişti.

14727 Sen asi, azgın ve zalim bir kimsesin. Meş'um bir fiilin dolayısıyla bu vatandan kaçmıştın.

14728 Sen kanlı, gaddar, hakkı tanımaz bir şahıssın. Diğer sıfatlarını bunlara kıyas eyle."

14729 Hazreti Mûsâ dedi ki: "Melîk-i Vahîd olan Cenâb-ı Hakk'ın, ulûhiyetinde, hâşâ şeriki yoktur.

14730 O Allah birdir, mülkünde eşi ve şeriki yoktur. Kulları için O'ndan başka bir Rab mevcut değildir.

14731 Cenâb-ı Hakk'ın mahlûkâtına başka biri mâlik ve sahip değildir. O'na şerîklik iddiasında bulunan helak olur.

14732 Halkı o yaratmış, beni nakşeden, bana bu sûreti veren de O'dur. Bir başkası bu dâvaya kalkışırsa, zâlimdir.

14733 Sen benim bir kaşımı yapamazken, nasıl olur da beni yarattığını söyleyebilirsin?

14734 Asıl o gaddar, o azgın sensin ki Allah'a karşı ikilik, yâni şeriklik dâvasında bulunuyorsun.

14735 Eğer bir memuru yanlışlıkla öldürdümse, onu nefsim için, bir oyun ve bir iş olsun diye öldürmedim.

14736 Ben ona bir yumruk vurdum, o ansızın düştü ve öldü. Kendisinde İlâhî bir ruh bulunmayan o herif can verdi, geberdi gitti...

14737 Ben bir köpek öldürdüm... Fakat sen, peygamberzâde olan Benî İsrâil'den kabahati ve zararı olmayan yüz binlerce mâsûm öldürttün.

14738 Onları öldürttün ve kanları senin boynundadır. Bu hunharlıktan dolayı başına bakalım neler gelecektir?

14739 Beni öldürmek için, Yâkûb Aleyhisselâm'ın zürriyetini, yâni O'nun neslinden gelen bütün çocukları öldürttün.

14740 Senin körlüğünle, yâni sana rağmen Allah beni ihtiyâr etti; senin hayâlen pişirdiğin tedbiri tepetaklak etti."

14741 Firavun dedi ki: "Bunları bırak; benim senin üzerindeki tuz, ekmek hakkım bu mudur?

14742 Beni halka karşı tahkir ediyorsun, aydınlık bir günü kalbime karartıyorsun."

14743 Hazreti Mûsâ dedi ki: Hayır ve şerde, yâni hayrı işleyip şerri terk etmekte beni dinlemezsen, kıyametteki halin bundan çok beter olacaktır.

14744 Sen bir pirenin ısırmasına dayanamıyorsun, âhirette yılan sokmasına nasıl tahammül edebileceksin?

14745 Görünüşte senin ulûhiyet dâvanı baltalıyorum, hakikatte ise, senin gibi bir dikeni gül bahçesi haline getirmeye çalışıyorum."

Yapılma, yıkılmadadır; topluluk dağınıklıkta; sağlamlık kırılmada...
Murat muratsızlıktadır; varlık yoklukta. Her şey buna benzer...
Öbür zıtlar ve eşler de hep bunlar gibidir.

14746 Biri gelip bir araziyi yarıyor, yâni sürüyordu. Ahmaklardan biri dayanamadı feryada başladı.

14747 Dedi ki: "Bu araziyi neden harab ediyorsun? Üstünü kazıyorsun, topraklarını dağıtıyorsun?"

14748 Tarla süren dedi ki: "Hey budala! Bana isnat ve iftirada bulunma. Sen, yapılmayı yıkılmada bil!...

14749 Bu arazi kazılıp, vîrân ve çirkin olmadıkça nasıl gül bahçesi ve buğday tarlası haline gelebilir?

14750 Düzeni altüst edilmedikçe, nasıl olur da mahsul, ekin ve meyve bahçesi olabilir?

14751 İçi iltihaplı bir yara, neşterle deşilmedikçe nasıl iyileşir ve nasıl kapanır?

14752 İçindeki, ahlât-ı fâside -meselâ balgam- ilâçla yanıp sökmeyince rahatsızlık nasıl gider, şifâ nasıl gelir?"

14753 Terzi, elbiselik kumaşı parça parça kesti diye, bir kimse o sanatını bilen terziye:

14754 "Bu kıymetli atlası niçin parçaladın, ben parçalanmış kumaşı ne yapayım?" der mi?

14755 Tamir edilecek eski binayı evvelâ yıkmazlar mı?

14756 Böylece dülgerin de, demircinin de, kasabın da işi yapmaktan evvel yıkmaktır.

14757 Halile ve belile'nin havadan dökülüp ezilmesi, bedenin mâmur olması, kabız illetinden kurtulması içindir.

14758 Buğday, değirmende öğütülüp ezilmese idi nasıl ekmek olur da soframızı süslerdi?

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a cevabı

14759 "Ey balık gibi cehalet denizinde yüzen Firavun, sarayında yediğim tuz ve ekmek, gelip de seni oltaya tutulmaktan kurtarmamı iktizâ etti.

14760 Eğer Mûsâ'nın nasihatini kabul edersen, çirkin ve sonu gelmez bir oltadan, yâni azâb-ı İlâhîden kurtulursun.

14761 Sen kendini, hevâ ve hevese o kadar bağlamışsın ki küçük bir kurdu ejderhâ yapmışsın.

14762 Seni ıslâh etmek için, ejderhâ gibi olan nefsine karşı ben de mucize ejderhâsını getirdim.

14763 Tâ ki onun nefesi bunun nefesiyle tutulsun ve benim yılan olan asâm o ejderhayı tutup koparsın.

14764 Benim davetimi kabul eder ve Allah'ın kulu olmaya râzı olursan nefis ejderhâsından kurtulursun, yoksa o nefis ejderhâsı seni helak eder."

14765 Firavun dedi ki: "Hakikaten usta bir sihirbazmışsın. Bu memleket halkını ikiye ayırdın.

14766 Gönlü bir olan halkı sen iki bölüğe ayırdın. Öyledir; büyücülük, dağa taşa bile tesir eder... Onları bile yarar ve yıkar!..."

Mûsâ Aleyhisselâm'ın büyücülüğü kendisinden nefyetmesi

14767 Hazreti Mûsâ dedi ki: "Ben İlâhi vahye garkolmusum. Allah'ın adıyla büyücülük hiç görülmüş şey midir?'

14768 Büyücülüğün temeli gaflet ve küfürdür. Mûsâ'nın ruhu ise din meş'alesidir.

14769 A terbiyesiz; ben nasıl büyücülere benzerim? Nefesime Mesih bile gıpta eder.

14770 A cenâbet! ben büyücülere nasıl benzerim? Kitaplar benim ruhumdan nur alır.

14771 Sen hevâ ve heves kanadıyla uçtuğun için şüphesiz bana sûizanda bulunuyorsun.

14772 Her kimin işi şeytanca ve canavarca olursa, elbette kerem sahipleri hakkında şüphelenir.

14773 Sen âlemin bir cüz'ü olduğun için, küllün olan âlemi de kendin gibi sapık görürsün.

14774 Döndün de başın döndü mü, gözüne ev de dönüyor görünür!

14775 Bir felâketten senin canın sıkılır ve kalbin daralırsa, bütün dünyayı müteessir ve gam içinde görürsün.

14776 Dostların arzu ettiği gibi hoş olursan da bu dünya sana bir gül bahçesi gibi görünür."

14777 Ne kadar kimse vardır ki Şam'a, Irak'a gitmiş, oralarda küfürden ve nifaktan başka hiçbir şey görmemiştir.

14778 Çok kimse vardır ki Hindistan'a, Herat'a kadar gitmiş, oralarda alışverişten başka bir şey görmemiştir.

14779 Keza, niceleri de vardır ki Çin'e ve Türkistan'a gitmiş, oralarda hileden ve tuzaktan başka bir şey görmemiştir.

14780 Sefere giden, renk ve kokudan -yâni sûrî şeylerden- başkasını görmezse, isterse bütün dünyayı dolaşsın, hep bunu görür.

14781 Meselâ bir öküz, Bağdat'a gelir ve şehrin bir başından öbür başına kadar gider.

14782 Oradaki hoş ve lezzetli nimetlerden yalnız kavun ve karpuz kabuklarını görür.

14783 Keza, yollarda dökülen samanları, yahut ötede, berideki otlan görür, öküzün ve merkebin seyrine lâyık olan budur.

14784 Tabiat çivisine, kurumuş et gibi asılı kalan kişinin canı sebeplere bağlanmıştır... Bundan ötesini göremez.

14785 Baş köşede oturan ulu kişi, sebeplerin kalktığı ova, Allah'ın geniş yeryüzüdür.

14786 O Allah'ın geniş yeryüzünde ruh (can) her an sûret değiştirir. Her an yeni yeni âlemler görür.

14787 Eğer cennetlerin en âlâsı olan Cennetü'l-Firdevs ile cennetlerdeki nehirler donmuş bir halde kalsalar, cennet ehlinin nazarında çirkin görünürlerdi.

İnsanın her hissi başka şeyler idrâk eder ve öbür hissin idrak ettiklerinden bîhaberdir... Nitekim her usta sanatkâr da, başka bir sanatta usta olan sanatkârın sanatına acemidir, o sanattan bîhaberdir. Fakat bir hissin, öbür hislerin idraklerinden bîhaber olması, öbür hislerin olmadığına delil değildir... Vakıa her his, diğer hislerin idrak ettiklerini; her sanatkâr, öbür sanatkârların sanatını hal bakımından inkâr eder... Eder ama, burada inkâr eder demekteki maksadımız, sadece o idraki, o sanatı bilmez demektir.

14788 Senin dünyayı görüşün, idrâkinin genişliğine göredir. Pâk ve musaffa olan Evliyâullâhı görüp tanımana perde olan da senin nâpâk olan idrâkindir.

14789 Bir müddet duygunu görüş suyuyla yıka... Zira sûfiyyenin çamaşır yıkaması böyledir.

14790 Pâk olunca gözündeki gaflet perdesini kaldırırlar. Pâk ve saf olan zevâtın ruhları sana kendilerini gösterirler.

14791 Bütün âlem nur ve nakış olsa o güzellikten ancak gözün haberi olur.

14792 Meselâ gözünü kapayıp da, zülfünü ve yanağını iyice gör diye kulağını, bir güzele karşı tutsan;

14793 Kulak sana lisân-ı hâl ile der ki: "Ben sûreti göremem, ancak sûret ses çıkarırsa onu işitirim.

14794 Ben kendi fennimde âlimim. Fennim ise, harfi ve sesi işitip anlamaktan fazla değildir."

14795 "Ey burun; gel de şu güzeli gör" desen, burun bu talebe lâyık ve kâbiliyetli değildir.

14796 Burun da sana der ki: "Eğer misk ve gül suyu olursa kokularını duyarım. Benim fennim, ilmim ve haberim budur.

14797 Ben o baldırı gümüşe benzeyen güzelin yanağını nasıl görebilirim? Bunu anla da bana yapamayacağım şeyi teklif etme!"

14798 Doğru olmayan his ise eğriden başka bir şey göremez. Onun önüne ister eğri getir, ister doğru müsavidir.

14799 Hocam; şaşı bir göz, biri iki gördüğü için, hakikati görmekten azledilmiştir.

14800 Sen de Firavun'sun, hileden ve riyâdan ibaretsin. Bundan dolayı kendini benden farklı görmüyorsun.

14801 Bir an kendini terk et ve bana benim gözümden bak da, kâinatın fevkinde bir âlem gör!

14802 Darlıktan da kurtul, nam ve şöhretten de... Aşk içindeki af ki gör selam...

14803 Bil ki, beden hapsinden kurtuldun mu kulağın da göz olur, burnun da...

14804 Âriflerin her kılı göz kesilir diyen o tatlı dilli pâdişah doğru söylemiştir.

14805 Göz, evvelce göz değildi... O, ana rahminde etten ibaret bir cenin idi.

14806 Oğul; bir yağ parçasını görme sebebi sanma. Görme kâbiliyeti Allah'ın o yağ parçasına bir ihsanıdır. Öyle olmasaydı hiç kimse rüyada görülen şeyleri göremezdi.

14807 Cin ve şeytan da insan gibi görür. Fakat ikisinin gözünde de yağ parçasına benzer bir şey yoktur.

14808 Nurun hakikatte yağ parçası ile münâsebeti yoktur. Fakat, yaratıcı ve sevgi ihsan edici Allah bu münâsebeti bağışlamıştır.

14809 Âdem topraktan yaratılmışken toprağa hiç benzer mi? Cinler âteşten yaratılmış iken, onlarla ateş arasında hiçbir münasebet yoktur.

14810 Cin'in aslı ateştir; fakat dikkat edersen ateşe hiç benzemez.

14811 Kuş havadan yaratılmış olmakla beraber havaya nerden benzer? Cenâb-ı Hak, aralarında nisbet bulunmayan şeylere bir münâsebet vermiştir.

14812 Bu fürûât'ın asıllarıyla; yâni insanların toprak, cinlerin ateş, kuşların hava ile münasebeti vardır... Allah onlara bu münâsebeti vermiştir; Fakat bu münasebete akıl ermez, keyfiyeti bilinmez.

14813 İnsan, mademki hiçbir kıymeti olmayan topraktan meydana gelmiştir... O halde; bu çocuğun babası olan toprağa, nisbet edilmesi nedendir?

14814 Bir münâsebet varsa bile akıldan gizlidir, keyfiyetine akıl ermez. Akıl bu münasebetin izini nerden bulacak?

14815 Eğer Allah, rüzgâra göz vermemiş olsaydı Âd kavminin mü'min ve müşrik olanlarını nasıl ayırd edebilirdi?

14816 Nemrut'un yaktırdığı ateşin kendine göre gözü olmasaydı Halilullah olan İbrahim Aleyhisselâm'ı yakmamak için nasıl tekellüf gösterirdi?

14817 Dağ ve taşların görür gözü ve işitir kulağı olmasaydı Dâvud Aleyhisselâm Zebur okurken O'nun avazına sadâ verir, akisler yapar mıydı?

14818 Eğer şu zeminin can gözü yok idiyse Karun'u o sûretle neden yutmuştu?

14819 Eğer Hannâne direğinin gönül gözü olmasaydı, âkil ve hikmet-âşinâ olan Resûl-i Ekrem'in ayrılığını nasıl görürdü?

14820 Eğer taş parçaları görür olmasaydı, Zât-ı Risâlet'in nübüvvetine Ebû Cehil'in avucu içinde nasıl şahâdet ederdi?

14821 Ey akıl, sen idrâk ve fehim kanatlarını aç da (*İzâ zülziletil arzu zil-zâleha*)[90] sûresini oku!

14822 Bu arz, iyiliğe ve kötülüğe dâir Kıyamette şahâdet edecektir. Görmeseydi, görmediği şeylere nasıl şahâdet edebilirdi?

14823 Arz kıyamet gününde hâlini, haberlerini ve sırlarını bize izhâr edecektir. Onda kendisine mahsus bir görüş bulunmasaydı bunu nasıl yapabilirdi?

14824 Senin gibi cebbar ve kahhâr bir hükümdara Allah'ın beni böyle silâhsız ve askersiz göndermesi delâlet eder ki gönderen Hak, senin de, benim de hallerimizden haberdârdır.

14825 Böyle bir ilâç, böyle onulmaz bir yarayı iyileştirmek için münâsiptir.

14826 Sen bundan evvel bir takım rüyalar görmüştün. Onlar Allah'ın beni seçip göndereceğine delâlet ediyordu.

14827 Ben, elimdeki asâ ve yed-i beyzâ[91] ile senin küstah burnunu kıracaktım.

14828 Bunun için Cenâb-ı Hak, sana türlü türlü korkunç rüyalar göstermişti.

14829 O rüyalar senin kötü kalbine ve taşkın tuğyanına lâyıktı. Bunlar sana, o korkunç neticeye lâyık olduğunu bildirmek için gösterilmişti.

14830 O rüyalar Allah'ın Hakîm[92], Habîr[93] ve tedavi kabul etmeyen hastalıkları iyileştiren bir kudret sahibi olduğunu sana anlatmak içindi.

---

[90] Zilzâl Sûresi'nin 1. âyeti: "*1- Yer o yaman sarsıntı ile sarsıldığı, 2- Yer, içindeki ağırlıkları çıkarıp dışarı attığı, 3- Ve insan: 'Ona ne oluyor' dediği zaman.*"

[91] Yed-i Beyzâ: "Beyaz el" demektir ki Hazreti Mûsâ'nın bir mûcizesine işarettir. Hazreti Mûsâ elini koynuna sokup çıkarttığında elinden gözleri kamaştıracak bir nur yayılmıştır. (Bu hadise, Taha Sûresi'nin 22, Neml Sûresi'nin 12, Kasas Sûresi'nin 32. âyetlerinde aktarılmaktadır.)

[92] Hakîm: Her şeyden üstün ve tedbirli olan (Allah).

[93] Habîr: Her şeyden haberi olan (Allah).

14831 Sen, bu rüyaları, ağırlık basmasından görünmüştür diye bâtıl teviller ile kör ve sağır oldun. O mânevî işaretleri anlamadın.

14832 Rüyanı naklettiğin hakîm ve müneccimler de zekâ nuru ile onun tâbirini gördüler, lâkin tamahlarından hakikati sana söylemediler.

14833 "Senin âgâhlığına bir gussa ve keder gelmesi devletinden ve hükümdarlığından uzak olsun.

14834 Muhtelif gıdalardan, yahut hazmı zor yemeklerden mizaç bozulunca insan karışık rüyalar görür." dediler...

14835 Çünkü rüyandan anlamışlardı ki: Sen, nasihat dinlemez, şirret ve bîçâre kanı döken bir zâlimsin

14836 Pâdişahlar, memleketin salâhı için kan dökerler, ama, onların merhameti, şiddetlerinden fazladır.

14837 Şahın, İlâhi ahlâk ile ahlâklanması ve merhameti, gazap ve hiddetini geçmiş bulunması gerektir.

14838 Hükümdara şeytan gibi gazap galip olup da O, nefsinin hilesi için zaruret olmaksızın kan dökmemelidir.

14839 Kezâ namussuzlar gibi halim olması da doğru değildir... Çünkü, yerinde olmayan o hilm sebebiyle karısı da orospu olur, cariyesi de...

14840 Halbuki sen göğsünü şeytan yuvası, kin ve husumeti de kendine kıble yaptın.

14841 Senin keskin boynuzun bir çok ciğer delmişti. İşte benim asâm da senin o küstah boynuzunu kırdı.

Dünya ehlinin Allah ehline saldırmaları, gayb âleminin sınırı olan nesillerine kadar hücum etmeleri, onların pusuda olmalarından gaflete düşmeleri... Zaten gazi de savaşa gitmezse kâfirler, Müslüman ülkesine hücum eder, çapulda bulunurlar...

14842 Cismânî olanlar, yâni rûhâniyetten nasibi bulunmayanlar rûhanîlerin din ve şeriat kalelerine saldırdılar.

14843 Bu saldırmaları, onlardan pâk bir kimse gelmesin diye, gayb derbentlerini[94] zabt içindir.

[94] Derbent: 1. İki dağ arasındaki geçit, dar geçit boğaz. 2. Küçük kale.

14844 Gâzîler, gaza ve cihad hamlesinde bulunmazlarsa, aksine olarak kâfirler hamle ederler.

14845 Gayb gazileri, yâni ahkâm-ı kader, hilm ve merhametlerinden, senin gibi kötü gidişli bir herife hamle etmediler.

14846 Bu tarafa, gayba mensup bir kimse gelmesin diye, gayb derbentleri olan ata bellerine ve ana rahimlerine pençe attın.

14847 Sana zarar getirecek bir çocuk doğmasın diye, tenasül yolunu tutmak ve sulbler ile rahimlere el uzatmak istedin.

14848 Allah Zü'l-Celal'in soy ve sop yetişmesi için açmış olduğu yolu nasıl kapatabilirsin?

14849 A inatçı, sen; gayb âleminin derbentlerini tuttun ama, sana körlük vermek için, bir er çıktı işte...

14850 İşte o çıkan er benim. Senin kasdını, adını, sanını Allah'ın ismiyle kırıp yok edeceğim.

14851 Sen, hele derbentleri tutadur da, bir müddet kendi bıyıklarına gül.

14852 Kadere karşı tedbir edip çekinmenin fayda vermediğini sana bildirmek için hükm-ü kader, senin bıyıklarını tel tel koparacaktır.

14853 Senin bıyığın -yâni şevket-i hükümetin- mi daha kuvvetlidir, yoksa Âd kavmi mi? Onların nefesinden bütün memleketler korkardı.

14854 Sen mi daha pek yüzlüsün, yoksa Semûd Kavmi mi? Küfürde inat ve ısrar etmekte onların bir misli vücuda gelmemişti.

14855 Bunlar gibi binlerce misal getirsem de, sen sağırsın, işitirsin ama duymamış gibi davranırsın.

14856 Artık söylediğim sözlerden tevbe ettim. Sözsüz olarak sana bir ilâç hazırladım.

14857 Bu ilâcı senin ham yarana koyacağım, ya onu iyi edecek, yahut ebediyete kadar hem yaranı, hem de sakalını yakacaktır.

14858 Ey Allah düşmanı; bilesin ki Cenâb-ı Hak, Habîr ve Hakîm'dir. Her şeye, lâyık olanı verir.

14859 Ne vakit doğru olmayan bir iş ve bir kötülük işledin de hemen ardından onun lâyıkını görmedin?

14860 Ne vakit semâya doğru bir nefes, bir duâ gönderdin de arkasından onun gibi bir iyilik görmedin?

14861 Eğer sen dikkatli ve uyanık bulunursan, yaptığın işlerin karşılığını her an görürsün.

14862 Eğer murakabe ve bekleyiş halinde olup dikkat etsen ve şeriat ipini tutsan kıyameti beklemene lüzum kalmaz.

14863 Remz ve işareti iyice bilen kişiye açık söz söylemeye ihtiyâç kalmaz.

14864 Uğradığın bir belâ, nükteleri ve işaretleri ahmaklığından anlamadığın için gelir.

14865 Kötülükten kalbin kararır ve bulanırsa, onun bir azap başlangıcı olduğunu burada anla! Şaşkınlığın lüzumu yoktur.

14866 İşlediğin günahtan tevbe ve istiğfar et! Yoksa kalbindeki o bulanıklık ve karalık ok gibi olur da cüretkârlığın cezası olarak sana saplanır.

14867 Eğer günah cezasının oku sana isabet etmedi ise, Hak Teâlâ'nın lûtuf ve keremiyle müsamaha buyurmasındandır.

14868 Eğer sana kalp lazımsa -yâni kalbinin münevver olmasını istersen- dikkat et ve bekle! Zira, yaptığın her işin ardından senin için bir şey meydana gelir.

14869 Eğer dikkat ve murakabe hususunda himmetin yüksek bulunursa o murakabe feyziyle işin yükselir ve ileri gider.

İnsanın topraktan yaratılmış bedeni, cevheri iyi bir demire benzer, ayna olmaya kabiliyeti vardır. Onda, daha dünyada iken cennet, cehennem, kıyamet vesair hallerin hayâlen değil, hakikaten görülmesi kabildir.

14870 Ey insan, topraktan yaratılmış olduğun için, sen de demir gibi kesif ve paslı bir vücutsun. Onun için kendini zikrullah nuruyla cilâlandır, cilâlandır, cilâlandır.

14871 Kalbin ayna gibi münevver olsun da sana bir çok sûretler ve gümüş göğüslü güzeller göstersin.

14872 Demir kesif ve nursuz olmakla beraber (Zikr-i İlâhî) cilâsı, o kesâfeti ve o nursuzluğu ondan giderir.

14873 Bir ayna, demirden de olsa, cilalanınca sathı parlar ve güzelleşir ve orada bütün sûretler görülebilir.

14874 Toprağa mensup olan beden, kaba ve kesif ise de, sen onu cilalamaya çalış. Zira cila kabul eder.

14875 Tâ ki onda mânevî sûretler görünsün; hurilerin, meleklerin akisleri onda müşahede edilsin.

14876 Gönül yaprağı parlasın diye Allah sana, bil ki, akıl cilâsı vermiştir.

14877 Ey bînamaz kimse; sen ise aklı bağlamış, hevâ ve hevesin iki elini de serbest bırakmışsın.

14878 Eğer hevâ ve hevesin elleri bağlanmış, cilâcı olan kalbin elleri ise serbest bulunsaydı.

14879 Demir gibi olan kalb, gayb aynası olur ve bütün sûretler orada görünürdü.

14880 Ey fâsık; sen kalb aynasını bulandırdın, saf tabiatını paslandırdın. İşte, (*Yes'avne fi'l-arzı fesad*)[95] âyetinin hakiki mânâsı budur.

14881 Gönül nehrinin suyunu bulandırma ki durulsun da orada, kameri de, yıldızları da tavaf eder bir halde müşahede edesin.

14882 Çünkü insan, dere suyu gibidir. Bulanık olursa dibini göremezsin.

14883 Derenin dibi inci ve altınla doludur. Sakın saf ve duru olan o dereyi bulandırma!

14884 İnsan ruhu hava gibidir; tozla karışırsa gökyüzüne perde olur, gökyüzünü göstermez...

14885 O perde güneşi görmeye mâni olur. Fakat tozu gitti mi saf ve parlak bir hale gelir.

14886 Ruhun son derece bulanık olmakla beraber, kurtuluş yoluna gitmen için, Allah sana bir çok rüya gösterdi.

Firavun'un sırlarını ve rüyalarını, Allah'ın Habîr ve Alîm olduğuna iman etmesi, hiç olmazsa şek ve şüphesini izale eylemesi için, Musa Aleyhisselâm'ın apaçık olarak anlatması

14887 "Kâdir-i Mutlak olan Allah-ı Zü'l-Celâl, senin paslı demir gibi olan kalbine sonunda olacak olan şeyleri göstermişti.

14888 O vakıaları görmen, yaptığın zulmü ve kötülüğü yapmaman için İlâhî bir tembih idi. Sen ise, o rüyaları gördüğün halde, daha ziyâde kötüleşiyordun.

---

[95] Maide Sûresi'nin 33. âyetinden: "*Allah ve Resûlüne karşı savaşan ve yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışanların cezası, ancak öldürülmeleri veya asılmaları yahut ayak ve ellerinin çaprazlama kesilmesi, ya da yeryüzünde başka bir yere sürgün edilmeleridir. Bu, dünyada onlar için bir zillettir. Ahirette ise onlar için büyük bir azab vardır.*"

14889 Allah sana rüyada bir takım çirkin nakışlar, sûretler gösterdi. Sen onlardan ürküyordun. Halbuki o nakışlar, sendeki kötülüklerin sûreti idi.

14890 Hani, aynada çirkin ve siyah yüzünü görünce kızıp, aynayı pisleyen zenci gibi...

14891 Tükürmüş ve demiş ki: "Ne kadar çirkinsin, sana lâyık olan budur." Ayna da cevap verir ki: "Ey kör ahmak; bendeki çirkinlik sendendir.

14892 Şu yaptığın terbiyesizliği bana değil, kendi çirkin suratına yapmış oldun. Çünkü ben parlak bir aynayım."

14893 Ey Firavun; bazen elbiseni yanmış, bazen da ağzını ve gözünü dikilmiş görmüştün.

14894 Bazen bir hayvanın kanım içmeye kasd ettiğini, bazen başının bir canavarın dişleri arasında bulunduğunu müşâhede etmiştin.

14895 Bazen baş aşağı asılmış, bazen coşkun akan kan selinde boğulmuştun.

14896 Bazen bu temiz semâdan sana: "Şakisin, şakisin, şakisin!" diye ses gelmişti

14897 Bazen dağlardan: "Git, dalâlet ve sapıklık ashâbındansın!" diye sana açıktan açığa nida edilmişti.

14898 Bazen taş, toprak gibi cemâdattan: Firavun ebedî olarak cehenneme düştü, diye sesler işitmiştin.

14899 Bunlardan daha beterleri var ki söylemeye utanıyorum ve senin aksi tabiatın büsbütün tersleşmesin diye söylemiyorum.

14900 Ey nasihat kabul etmeyen Firavun; sana gördüğün rüyaların birazını söyledim. Bu biraz söylediklerimden anlarsın ki ben o vakıaların hepsini biliyorum.

14901 Sen ise o rüyaları düşünmemek için kendini görmez ve anlamaz bir hale getirdin.

14902 Senin mekr ve hile düşünen idrâkinin körlüğü işte karşına geldi. Daha ne vakte kadar kaçacaksın?"

Tevbe kapısı daima açıktır

14903 "Ey Firavun; aklını başına al da bundan sonra küfürden ve zulümden sakın! Allah'ın lûtuf ve keremiyle tevbe kapısı apaçıktır.

14904 Mağrib tarafında bir tevbe kapısı vardır ki kıyamete kadar açıktır.

14905 Güneş mağribden doğuncaya kadar o kapı açık bulunacaktır. Ey günahkâr kimse; ondan yüz çevirme.

14906 Oğul; sekiz cennetin Merhamet-i İlâhiye eseri olarak sekiz kapısı vardır ki Bâb-ı Tevbe de o kapılardan biridir.

14907 Cennetin yedi kapısı bazen açık bazen kapalı bulunur. Tevbe kapısı ise dâima açık bulunur.

14908 Agâh ol ve uyanık bulun da, hasedkâr olan şeytana rağmen, eşyânı hemen Tevbe Kapısı'na götür."

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Firavun'a: "Benden bir nasihat kabul et, karşılık olarak dört fazilet al demesi; Firavun'un da: "O dört fazilet nedir?" diye sorması

14909 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Dikkat et, benden bir öğüt kabul ve tatbik et ve karşılık olarak dört fazilet kazan!"

14910 Firavun sordu: "Ey Mûsâ! O bir öğüt nedir? Onu bana biraz şerh et.

14911 Hazreti Mûsâ cevap verdi: "O bir şey; Allah'tan başka mâbûd yoktur diye açık olarak Hakk'ın birliğini ikrar ve benim nübüvvetimi tasdik etmektir.

14912 O Mâbûd-i Yegâne, semâda feleklerin ve yıldızların, yerde de insanların, şeytanların, cinlerin ve kuşların Hâlik'ıdır.

14913 Denizi, kırı, dağı ve ovayı yaratan O Zât ü Eceli ü Âlâ'dır. Mülkünün sınırı, Zât'ının benzeri yoktur."

14914 Firavun dedi ki: "Ey Mûsâ; bana bire karşı vereceğin dört şey nedir? Onları da söyle bakalım.

14915 Ki o güzel vaadin letâfetiyle benim sağlam, mıhlanmış olan küfrüm gevşesin.

14916 Belki, ganimet sayılacak o güzel vaadlerin tesiriyle, yüz batman ağırlığındaki küfür kilidim açılır.

14917 Belki bal nehri gibi olan o vaadlerin tesiriyle, tenimdeki kin zehri bala tebeddül eder.

14918 Yahut esir olan aklım, o saf süt ırmağının tesirinin aksedişi ile gıdalanır.

14919 Yahut o şarap nehirlerinin aksedişinden mest olurum da emre itaat zevkinden bir koku duyarım.

14920 Yahut o su ırmaklarının letâfetinden şu çorak ve harab bedenim tazelenir.

14921 Çoraklığım üzerinde bir yeşillik meydana gelir ve dikenliğim (Cennetü'l-me'vâ) olur.

14922 Belki cennetin ve oradaki dört nehrin aksi ve Allah'ın tevfikiyle ruhum, Hakiki Dost'un talibi olur.

14923 Ben cehennemin aksiyle öyle ateş kesilmiş ve Allah'ın kahrına o derece gark olmuşum ki;

14924 Bazen cehennem yılanının aksiyle, cennet ehli olan mü'minlere, yılan gibi zehir yağdırıyorum.

14925 Bazen da cehennemdeki kaynar suyun aks-i tesiriyle zulüm suyum, halkı pişiriyor ve çürütüyor.

14926 Ben soğuk cehennemin aksinden bir zemheriyim, yahut sıcak Cehennemin tesiriyle de yakıcı Cehennem olmuşum.

14927 Ben mazlum fakirlerin cehennemi olmuşum. Zebûn ve kimsesiz bulduğum bîçârelerin vay hâline!"

Firavun iman edecek olursa mükâfat olarak kazanacağı dört faziletin, Mûsâ Aleyhisselâm tarafından şerh edilmesi

14928 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "O dört faziletin birincisi: Bedende dâimi bir sıhhat ve afiyet bulunur.

14929 Tıpta bahsedilen hastalıklar, bedeninden uzak kalır.

14930 İkincisi: Ömrün uzak olur, âdeta ecel, hayatından çekilir.

14931 Sıhhatle geçen bir ömürden sonra muradına ermeksizin dünyadan gitmezsin.

14932 Ölümün de, seni bizar edecek bir hastalıktan değil; süt emen bir çocuğun sütü istediği gibi, kendi isteğinle olur.

14933 Ölümü ararsın ama hastalıktan ve acizlikten değil, belki beden evinin harabesinde defineyi gördüğünden!...

14934 O defineyi bulmak için beden hanesine tereddüt etmeksizin kendi elinle kazma vurup yıkarsın.

14935 Çünkü bu vücut hanesini o defineye ve bu bir tek dâneyi yüzlerce harman buğdaya mâni ve hâil görürsün.

14936 O yüzlerce harmanı elde etmek -yâni ebedî nimete ulaşmak- için o beden dânesini yakar ve o hususta (Merdân-ı İlâhî)'nin sünnetine iktidâ edersin.

14937 Ey bir yaprağın tamâhıyla bir bağdan mahrum kalan; bir kurt gibi, bir yaprak yüzünden bağdan kovulan.

14938 Allah'ın lûtuf ve keremi o kurtçuğu uyandırınca, o kurtcağız, gaflet ejderhâsını yer ve izâle eder.

14939 O kurtcağız, meyve ile dolu bir üzüm çubuğu haline girer. Talihli ve ilâhî tembihe nâil olan kimseler de böyle olur."

"Ben bir gizli hazine idim. Bilinmeyi arzu ettim" hadîs-i kudsîsinin tefsiri

14940 Evin -yâni varlığın- temelini sök ki, bulacağın Yemen'in hakik taşıyla yüz binlerce ev yapmak kabildir.

14941 Define evin altındadır, onu bulmak için evi yıkmaktan başka çare yoktur. Binâenaleyh evin harab olacağını düşünme ve durma!

14942 O define nakdi, külfetsiz ve meşakkatsiz olarak sana binlerce ev yapar.

14943 Zaten sonunda bu ceset evi mutlaka harab olacak ve altındaki define meydana çıkacaktır.

14944 Fakat o definenin o zaman meydana çıkması sana ait olmaz. Çünkü ruh için olacak o fütuhat, varlık evini harab etmenin ücretidir.

14945 Bir kimse çalışmazsa, onun ücreti yoktur. Çünkü, insan için ancak işlediği hayırlı işin ücreti, yâni sevabı vardır.

14946 Teessüfünden, elini ısırır ve: "Vâh yazık ki böyle bir ay, bulut altında gizlendi" dersin.

14947 Meselâ sen bir evi ücretle kiralar, yahut alım satımla elde edersin, fakat o ev, senin değildir.

14948 Bu evin kira müddeti, dâhilinde çalışmak şartıyla, ecel gelinceye kadardır.

14949 Sen bu beden dükkânında eskicilik yapıyorsun. Halbuki dükkânın altında iki mâden gömülüdür.

14950 Bu dükkân, kiralık bir yer gibi, âriyettir. Çabuk davran, kazmayı eline al ve onun dibini ve temelini kaz.

14951 Ansızın kazmayı mâdene tesadüf ettirir, dükkânda eskicilik edip pabuç yapmaktan kurtulursun.

14952 Yamacılık etmek nedir? Ekmek yemek ve su içmektir. Bu yamalarla köhne hırkanı yamar durursun.

14953 Bu beden hırkası, her an yırtılmaktadır. Sen yiyip içmekle ona yama dikmektesin.

14954 Ey talihi yaver Pâdişah neslinden gelmiş olan, kendine gel de bu yamacılıktan utan!

14955 Bu dükkânın dibini biraz kazda, o iki mâden senin karşında baş göstersin.

14956 Bu kirâhânenin müddeti tamam olup da sen ondan istifâde etmemiş isen.

14957 Sen tehassürle gâh başına vurur, gâh sakalını yolar;

14958 "Vâh yazık! Bu dükkânımken ondan istifâde edemedim!" dersin.

İnsanın kendi tabiatındaki zekâ ve düşüncelerine mağrur olması ve nebiler ilmi olan gayb ilmini aramaması

14959 Ev -yahut dükkân- sahibinin çıkardığı kiracı der ki: "Ben evin içinde güzel nakışlar gördüm de onun aşkıyla kararsız oldum.

14960 Evdeki gizli hazîneden haberim yoktu. Yoksa kazma, benim elimde çiçek demeti olurdu.

14961 Âh, eğer kazmanın hakkını verip evi kazaydım, şimdi gamdan, kederden uzak olurdum.

14962 Gözümü evin nakışlarına bağladım, çocuklar gibi, aşk oyunlarına dalıp kalmıştım."

14963 Hakim Senâyi (Kuddise sirruhû) çok güzel söylemiş ve demiştir ki: "Sen bir çocuksun, bulunduğun ev de nakış ve resimlerle doludur."

14964 Hazret-i Senâyî, İlâhinâme'sinde: "Kendi varlığından toz kopar -yâni geç-." diye çok tavsiyede bulunmuştur.

14965 Firavun: "Ey Mûsâ, bu kadar yetişir. Üçüncü vaad'i söyle. Kalbim onu beklemekten muztarib oldu." Dedi.

14966 Hazreti Mûsâ buyurdu ki: "Üçüncüsü, dünyada ve âhirette, düşmandan arınmış devlet ve saltanatına nail olursun.

14967 Öyle bir devlet ve hükümet ki bugünkü mülkünden çok daha büyüktür. Şimdiki devletin cenk içindedir. O devlet ise ebedî sulh içerisindedir.

14968 Cenk hâlinde bulunduğun Allah, sana böyle bir mülk verirse, sulh olunca sana nasıl bir nimet sofrası kuracağını düşün.

14969 Kerem-i İlâhî, senin cefâna karşı bunları verenin, vefakârlığına mukabil seni nasıl görüp gözeteceğini kıyas et."

14970 Firavun dedi ki: "Ey Mûsâ! Dördüncüsü nedir? Çabuk söyle, sabrım kalmadı, hırsım arttı."

14971 Mûsâ dedi ki: "Dördüncüsü, saçın katran gibi siyah, yüzün erguvan çiçeği gibi kırmızı olarak genç kalırsın.

14972 Renk ve koku gibi arazların indimizde değeri yoktur. Lâkin sen aşağı bir mahlûk olduğun için ben de aşağı âlemden konuşuyorum.

14973 Renkle, kokuyla ve mevki ile öğünmek çocukları aldatır ve sevindirir."

"İnsanlara kendi aklınıza göre değil, onların akılları erecek şekilde söyleyiniz ki Allah'ı ve peygamberi tekzip etmesinler" hadîsi

14974 Çocuklarla konuşmaya mecbur olunca onların lisânıyla söylemelidir.

14975 "Mektebe git de sana bir kuş alayım, yahut, kuş üzümü, ceviz ve fıstık getireyim." demelidir.

14976 "Ey Firavun; sen bedeninin genç kalmasından başka bir şey bilmezsin! Ey eşek tabiatlı, gençliği arpa farz et.

14977 Nasihatimi kabul ederek imâna geldiğin takdirde yüzün buruşmayacak ve mes'ud gençliğin taze ve daimî kalacaktır.

14978 Ne yüzüne ihtiyarlık alâmeti gelecek, ne de servi gibi olan boyun iki kat olacaktır.

14979 Ne senden gençlik kuvveti eksilecek, ne de dişlerin ağrıyıp dökülecektir.

14980 Ne kadınların erkekten nefretine sebep olan cinsi gevşekliği, ne de kadına yaklaşmamak derdini görürsün.

14981 Resûlullâh'ın müjdesinden Ukkâşe'ye gelen zindelik ve hayatiyet gibi, sende de gençlik neşesi devam edecektir.

14982 Âhir zaman peygamberi Hazreti Ahmed Aleyhisselâtü Vesselâm'ın bekâ âlemine intikâli, ihtilafsız olarak Rebiyülevvel ayının içinde olacaktı.

14983 Resûlullah Hazretlerinin kalbi, bu göç zamanını haber alınca can ve gönülden o vakte âşık oldu.

14984 Bu aydan sonra âhirete sefer edeceğim, diye Safer'in girmesinden sevindi.

14985 Her gece bu kavuşmanın iştiyâkıyla sabahlara kadar: "Ey yücelerden yüce refikim" der dururdu.

14986 Ve buyururdu ki: "Safer ayının çıkıp gittiğini bana kim müjdelerse;

14987 Safer geçti, Rebiyülevvel oldu derse, ben de ona cennet müjdesini veririm ve şefâatçisi olurum."

14988 Ukkâşe: "Yâ Resûlallah; Safer çıktı, gitti dedi. Resûl-i Ekrem de: "Ey ulu aslan, cennet senindir", buyurdu.

14989 Ashâbdan diğer biri gelip; "Yâ Resûlallah Safer çıktı." deyince Hazreti Peygamber: "Müjdeyi Ukkâşe aldı" cevabını verdi.

14990 Hak erleri, bu âlemden intikâl etmekle sevinirler. Bu çocuklar; yâni çocuk gibi gafil bulunanlar ise burada kalmaktan şâd olurlar.

14991 İyi suyun tadını tatmayan kör kuşa, acı ve tuzlu su Kevser gibi gelir.

14992 Mûsâ Aleyhisselâm böylece kerametleri, yâni Firavun'un îman ettiği takdirde nail olacağı Kerem-i İlâhî'yi saydı döktü ve: "Allah'ın birliğini ve benim nübüvvetimi tasdik et de ikbâl ve saâdetin bulanmasın." dedi.

14993 Firavun dedi ki: "Yâ Mûsâ! İyi vaadlerde bulundun ve güzel söyledin. Fakat müsaade et de ben iyi bir dost ile müşaverede bulunayım."

Mûsâ Aleyhisselâm'ı tasdik hususunda Firavun'un zevcesi Asiye ile müşaveresi

14994 Firavun, Hazreti Mûsâ'nın sözlerini Asiye'ye nakletti ve fikrini sordu. O da: "Ey kalbi kararmış olan; bu vaadleri canla başla kabul et." dedi.

14995 "Bu sözlerde ne büyük inayetler vardır. Ey iyi huylu hükümdar; çabuk onları tasdik eyle!

14996 Ekim zamanı geldi... hem de ne faydalı ekim ya!..." Bu sözleri söyledi ve iştiyakından ağlamaya başladı.

14997 Yerinden sıçradı ve: "Ne mutlu sana ey kelceğiz, Güneş senin başına tâc oluyor." dedi.

14998 "Kelin ayıbını külah örter. Hususiyle o külah, güneş ve ay kadar parlak olursa...

14999 Mûsâ'nın bu sözlerini işittiğin mecliste nasıl oldu da O'nu tasdik etmedin ve yüzlerce teşekkürde bulunmadın?

15000 Bu sözler, bu vaadler, eğer güneşin kulağına söylenmiş olsaydı onlara nâil olmak ümidiyle baş aşağı yere inerdi.

15001 Bu vaad ve bu lûtuf nedir, biliyor musun? Allah'ın, şeytanı, affetmesi için yoklaması kabilindendir.

15002 O kerîm olan Allah peygamberi vâsıtasıyla seni bu lûtfa davet ettiği vakit nasıl oldu da sürûrundan ödün kopmadı? Şaşılacak şey!...

15003 Yüreğini nasıl eritmedi bu? Eritseydi her iki cihanda da nasib alırdın...

15004 Bir kimsenin yüreği Allah için erirse; O, şehitler gibi iki Alemde de lûtfa mazhar olur.

15005 Gaflet dolayısıyla bu kör oluşun da bir hikmeti var... Var ama neden bu dereceye kadar olsun?

15006 Hayat sermâyesinin birdenbire elden uçup gitmemesi için, gaflet; hem hikmet, hem de nimettir.

15007 Lâkin, ruhun ve aklın zehri olup da, onulmaz bir yara haline gelinceye kadar değil.

15008 Bir gül mukabilinde bir gülzârın satın alınabileceği böyle bir kerem pazarlığını kim bulmuştur?

15009 Bir dâneye karşılık yüzlerce bahçe ve habbe kadar bir altına karşılık, sana yüzlerce altın mâdeni veriliyor.

15010 "Kim Allah'ın olursa, Allah da onun olur" hadîsindeki (Kim Allah'ın olursa), o habbeyi vermek; (Allah da onun olur) ise karşılığını almaktır.

15011 Çünkü bu zayıf ve fâni olan varlık, ezelî ve ebedî olan Allah'ın varlığından meydana gelmiştir.

15012 Fânî varlık, kendisini bâkî varlığa teslim edince o da bâkî ve lâyemut olur.

15013 Meselâ, rüzgâr ve topraktan korkan ve bu ikisi yüzünden helak olan katre gibi...

15014 Fakat o katre, aslı olan denize sıçrayabilirse, güneşin hararetinden de kurtulur, yelden ve topraktan da!...

15015 O katrenin zâhiri denizde mahvolur. Lâkin zâtı ve hakikatı mahfuz ve dâimi olarak kalır.

15016 Ey katre kendine gel de, pişman olmaksızın varlığını Hakk'a ver. Ver de bir katreye karşılık uçsuz bucaksız denizi bul!...

15017 Denizin damlaya tâlip olması gibi bir devlet; kimin eline geçmiştir?

15018 Allah hakkı için, Allah hakkı için çabuk bu alışverişi yap. Bir damla ver, karşılık olarak inci dolu bir deniz al.

15019 Bu alışveriş, süflî bir mahlûkun yedinci kat göğe çıkması gibidir. Lûtuf bile bu lûtfun içinde kaybolur.

15020 Aklını başına al, sana acâib bir teklif olmuş. Hiçbir tâlip bunu arayıp bulamaz!

15021 Asiye'nin bu teşvikleri üzerine Firavun dedi ki: "Bunu Hâmân ile de bir konuşayım. Çünkü Pâdişaha vezirin re'yi lâzımdır."

15022 Asiye dedi ki: "Bu sırrı Hâmân'a söyleme! Kör bir kocakarı, doğan kuşunun kıymetini ne bilir?

Pâdişahın doğanı ile kocakarının hikâyesi

15023 Beyaz ve avcı bir doğanı kocakarıya verirsen karı, iyilik olsun diye hayvanın pençesindeki tırnaklarını keser.

15024 O tırnaklar kuşun avlanma ve vuruşma âleti iken, kör kocakarı bunu bilmediği için, onları körcesine keser.

15025 "Annen nerede idi ki bakmamış da tırnakların bu kadar uzamış." der.

15026 O alçak kocakarı, kuşun tırnağını, gagasını, kanadım keser; şefkat gösteriyorum diye, böyle ziyankârlık eder.

15027 Kuşa tutmaç[96] verir; hayvan yemeyince, karı hiddetlenir, şefkat ve muhabbetini değiştirir.

15028 Der ki: "Ben senin için böyle bir tutmaç pişirdim, sen ise kibarlık satıyor ve azamet taslıyorsun.

15029 Sen uğradığın belâ ve meşakkate lâyıkmışsın. Nimet ve saâdet sana nasıl yaraşır?"

15030 Kuşa tutmaç suyu verir de: "Eğer hamurdan yemek istemezsen al bundan iç!" der.

15031 Doğanın tabiatı tutmaç suyunu kabul etmez. Bu defa, kocakarı hiddetlenir ve gazabı artar.

15032 Hiddetinden kaynar çorbayı kuşun başına döker. Haşlanan kuşun tüyleri dökülüp kafası kel olur.

15033 Canı yandığı için gözünden yaş döker ve pâdişahın göstermiş olduğu lûtuf ve ihsanı hatırlar.

---

[96] Tutmaç: Küçük ve dört köşe kesilmiş hamur parçalarının haşlandıktan sonra sarımsaklı yoğurtla karıştırılması ile yapılan yemek.

15034 Pâdişahın yüzünden yüzlerce kemal görmüş o nazlı ve cilveli gözlerinden yaşlar akıtır.

15035 (*Mâ zâga'l-basar*)[97] sırrına mazhar olan o doğanın, yâni enbiyâ ve evliyâ'nın gözleri o kargaların açtığı yaralarla dolar. Güzel bir göz, zaten kötü göz yüzünden dertlere, elemlere uğrar...

15036 Enbiyâ ve evliyanın gözleri deniz kadar geniştir. O genişlik dolayısıyla iki âlem, dünya ve âhiret onlara bir kıl teli gibi görünür.

15037 Binlerce gökyüzü o gözlere girecek olsa, denize karşı bir çeşme gibi kalır.

15038 O göz, bu hisler alemine ait şeylerden geçti mi, gayb âlemini görür de bu kabiliyet yüzünden öpülür durur.

15039 Hakikate istidatlı bir kulak bulamıyorum ki, o güzel göze dâir nükteler söyleyeyim.

15040 Eğer o yüce ve mukaddes gözden yaş damlasaydı, katresini Cebrail Aleyhisselâm kapardı.

15041 O hoş mezheb ve meşrebli nebî yahut velînin müsaadesiyle kaptığı bu katreyi kanadına sürerdi.

15042 Doğan kuşu diyor ki: "Kocakarının hiddeti alevlendiyse de benim sabır ve ilmimin nur ve ziyasını yakmadı.

15043 Ruhum tekrar yüz sûret peyda eder. Açılan yara deveye olur, Salih peygambere değil.

15044 Hazreti Salih eğer bir an o yüksek mertebesiyle duâ edecek olursa dağın karnı öyle yüzlerce deve doğurur."

15045 Gönül diyor ki: Sus, aklını başına al. Yoksa Gayret-i İlâhiye varlık nesçini çeker, yırtar.

15046 Gayret-i İlâhiye'de yüzlerce müsamaha ve hilm gizlidir, yoksa bir an içinde yüzlerce âlemi yakardı.

15047 Pâdişahlık kibir ve azameti, Firavun'un kalbinde, nasihatin yerini tuttu da kalbini nasihat kaydından kopardı.

15048 Dedi ki: "Bir de Hâmân'la müşavere edeyim. Çünkü O, memleketin zâhiri, kudret ve siyâsetinin kutbudur."

15049 Hazreti Mustafâ Aleyhisselâm'ın müşaviri, Allah'ın sıddîkı bulunan Hazreti Ebû Bekir Radiyallâhü Anh idi. Ebû Cehil habisine de onun gibi olan Ebû Leheb müşavirlik ediyordu.

---

[97] Necm Sûresi'nin 17. âyetinden: "*(Peygamberin) gözü şaşmadı ve sınırı aşmadı.*"

15050 Firavun'u cinsiyet-i habise o kadar cezbetti ki, Asiye'nin vermiş olduğu o kadar nasihat, nazarında soğuk göründü.

Küçük çocuğu dama çıkıp su oluğunun üzerinde emekleyen ve düşmek tehlikesinde bulunan bir kadının Hazreti Ali (kerremallahü veche)'den çâre araması

15051 Hazret-i Mürtezâ'ya bir kadın gelip dedi ki: "Küçük çocuğum dama çıkarak su oluğunun üstüne kaymış.

15052 Çağırsam gelmeyecek, bıraksam yere düşeceğinden korkuyorum.

15053 Aklı ermez ki tehlikeden kaç, yanıma gel diyeyim de anlasın."

15054 Hazreti Ali buyurdu ki: "Diğer bir çocuğu dama çıkar da çocuğun onu görsün.

15055 O vakit oluğun üstünden dam tarafına gelir. Çünkü cins cinsine ebediyen âşıktır."

15056 Kadın Hazreti Ali'nin dediğini yaptı, yâni dama bir çocuk çıkardı. Çocuğu, o çocuğu görünce, güzel güzel ona döndü.

15057 Oluğun üstünden dama doğru geldi. Her cins, kendi cinsinden olanları çeker, bunu böyle bil!

15058 Çocuk emekleyerek öbür çocuğun yanına geldi ve aşağıya düşmek tehlikesinden kurtuldu.

15059 Peygamberler de, kulları oluktan kurtarmak için insan olarak gönderilmişlerdir.

15060 Nitekim, Peygamberimiz (S.A.V.): "Ben de sizin gibi beşerim...[98]" buyurdu ki maksad: Davet edilen insanların hemcinsleri tarafına gelmeleri ve bu vesile ile zayi olmamaları idi.

15061 Çünkü cinsiyetin acâib bir cazibesi vardır. Her nerede bir tâlip varsa talep edilen onun cinsidir.

15062 İsâ ve İdris (Aleyhimesselâm) fevkalâde bir riyazetle melekler gibi yemez içmez bir hâle geldiklerinden ve âdeta onlarla hemcins olduklarından semâya çıktılar.

---

[98] Kehf Sûresi'nin 110. âyetine işarettir: "*De ki: Ben de sizin gibi ancak bir beşerim. Ne var ki, bana ilâhınızın ancak bir ilâh olduğu vahyolunuyor. Onun için her kim Rabbine kavuşmayı arzu ederse iyi amel işlesin ve Rabbine yaptığı ibadete hiç kimseyi ortak etmesin.*"

15063 Yine Hârût ve Mârût ismindeki melekler, ten cinsinden oldukları için, semâdan zemine indiler.

15064 Kâfirler, şeytanın hemcinsi bulundukları için, ruhları şeytanların çırağı olmuştur.

15065 Yine o kâfirler; şeytanlardan yüz binlerce kötü huy öğrenmişler, hakikati görmemek için akıl ve kalb gözlerini âdeta dikmişlerdir.

15066 O kâfirlerin kötü huylarından en hafifi hasettir. O haset ki şeytanın boynunu vurmuştur.

15067 O köpekten hasedi, çekememezliği öğrenmişlerdir de insanların ebedî bir mülke ve devlete nail olmalarını istemezler.

15068 Kimde sağdan, soldan bir yücelik görürlerse hasetlerinden âdeta kulunç illetine tutulurlar ve hastalanırlar.

15069 Zira harmanı yanmış her bedbaht, kimsenin mumunun yandığını istemez.

15070 Ey hasetçi herif; sen bir kemâl yücelik elde et ki, başkalarının kemâlinden, gam ve kedere düşmeyesin.

15071 Allah'tan bu hasedin defini iste de Rabbin seni bu cesetten -yâni bu hasûd varlığından- kurtarsın.

15072 Temenni et, sana derûnî bir meşgûliyet versin de, hâriçle iştigâl etmekten ve herkesin ayıbını görmekten seni çekip kurtarsın.

15073 Cenâb-ı Hak, bir yudumcuk şaraba öyle bir hâssa, vermiştir ki, onu içip sarhoş olan iki âlemin de endişesinden kurtulur.

15074 Allah, bir avuç ota -yâni esrara- öyle bir hâssa vermiştir ki onu yiyen kendinden geçer ve hayran olur.

15075 Allah uykuya da öyle bir tesir vermiştir ki, uyuyan kimsenin zihninden dünyayı da, âhireti de çıkarır.

15076 Allah, bir deri aşkından -yâni Leylâ yüzünden- Mecnûn'u dost ve düşmanı fark edemeyecek bir hâle getirmiştir.

15077 Nefsi sarhoş edecek şekâvet şarabı vardır ki, içen menhusu yoldan çıkarır.

15078 Aklı mest edecek saâdet şarabı da vardır ki, insan, onun neşesiyle menzil-i maksûdu bulur.

15079 Mest-i İlâhî olan akıl, önüne felek kubbesi hâil olacak olsa, o sermestlik neşesiyle onu devirir ve yoluna devam eder.

15080 Kendine gel ey gönül de mağrur olma. İsâ, Hakk'ın sarhoşudur, eşekse, arpa sarhoşudur.

15081 Bu görünen küplerden öyle bir şarap ara ve bul ki onun sarhoşluğunun sonu gelmesin.

15082 Çünkü her sevilen şahıs ve şey, şarapla dolu küp gibidir. Lâkin o şaraplardan bazıları tortudan ibarettir, bazısı ise inci gibi saf ve berraktır.

15083 Ey şarap nev'ini tanıyan kimse, dikkat et! İçeceğin şarabı ihtiyat ile tat ki, karışıklıktan münezzeh olan Şarab-ı Tahûr'u bulasın.

15084 Saf veya karışık, her iki küpteki şarap da mest eder. Lâkin Şarab-ı Tahûr'un mestliği seni Hakk'a kadar çeker, götürür.

15085 Vesvese ve hile fikrinden kurtulasın. Akıl bağı olmaksızın, deve gibi vecde gelip oynayasın.

15086 Peygamberler, ruh ve melek gibi saf ve masum oldukları için, felekten melekleri cezbetmişlerdir.

15087 Rüzgâr, ateşin cinsi ve onun dostudur. Çünkü her ikisinin kastı da yükseğedir.

15088 Boş bir kabın ağzını kapayıp da bir havuzun ortasına, yahut da bir derenin içine bıraksan,

15089 Kıyamete kadar dibe batmaz. Çünkü içinde havadan başka bir şey yoktur.

15090 Havanın meyli yükseğe olduğu için, kabını da yükseğe çeker ve batmaktan muhafaza eder.

15091 Nebilere hemcins olan ruhlar da, onların gölgesi gibi arkalarından koşarlar.

15092 Çünkü o kâmil mü'minlerin akılları nefislerine galiptir. Aklın yaratılışta melek cinsinden olduğunda da şüphe yoktur.

15093 Nefsin hevâ ve hevesi de düşmanlarına galiptir. Ancak, nefs, aşağılık cinstendir, aşağılık âlemine gider.

15094 Kıptîler, kötü Firavun'un, sıbtîler de Kelîmullah olan Mûsâ'nın cinsinden idiler.

15095 Hâmân, en yakın cinsi olduğu için, Firavun onu çekti ve sarayının vezirlik makamına kadar yükseltti.

15096 Şüphesiz Hâmân da Firavun'u, makam-ı saltanattan, cehennemin dibine kadar çekti. O kütüklerin ikisi de cehennem cinsi idiler.

15097 Her ikisi de, cehennem gibi, halkı yakıcı ve nurun zıddı idiler. Her ikisi de cehennem gibi kalb nurundan nefret ediyorlardı.

15098 Çünkü, cehennem, kıyamette üstünden geçen ehl-i îmâna diyecektir ki: "Ey mü'min, çabuk geç ki senin nurun benim ateşimi söndürüyor!

15099 Geç ey mü'min, zira, nurun eteğini sürüdü mü ateşimi mahvedecek, hemen geç!..."

15100 Cehennemlik olan da nurdan ürker ve kaçar; Çünkü onda cehennem tabiatı vardır.

15101 Bir mü'minin cehennemden sakındığı kadar cehennem de ondan çekinir.

15102 Çünkü mü'minin nuru, cehennem ateşi cinsinden değildir. Hakikat nurunu arayan ve bulan bir mü'min, ateşin zıddıdır.

15103 Hadîs-i Nebevide vârid olmuştur ki: Bir mü'min Cehennemden halâs olmak için Allah'a duâ edince;

15104 Cehennem de: "Yâ Rabbî; falanı benden uzaklaştır." diye candan, gönülden istekte bulunur.

15105 Cinsiyette bir cazibe vardır. Yâni cins cinsi çeker. Şimdi sen kendine bak, küfür ve dinden hangisinin cinsi olduğunu gör.

15106 Eğer Hâmân'a meylin varsa Hâmân'a, Mûsâ'ya meylin varsa Sübhân'a mensupsun.

15107 Eğer ikisine de meylin varsa, nefsinle aklın birbirine karışmış demektir.

15108 Bu sûretle nefis ile akıl çarpışmaktadır. Dikkat ve yardım eyle ki, akıl ve şuurun nefsine galebe çalsın.

15109 Düşmanının, her an mağlup olduğunu görmek, sevinmek için yeter.

Firavun'un, Mûsâ Aleyhisselâm'a iman edip etmemesi hakkında, Hâmân ile müşaverede bulunması

15110 O inatçı Firavun nihayet istişare için Mûsâ Aleyhisselâm'ın teklifini Hâmân'a söyledi.

15111 Kelîmullahın vaadlerini anlatıp o sapık herifi mahrem ittihaz etti.

15112 Hâmân'ı yalnız bulunca Hazreti Mûsâ ile olan konuşmasını anlattı. Hâmân bunları duyunca yerinden fırladı ve yakasını yırttı.

15113 O mel'un haykırdı, ağladı, sarığını, külahını başından çıkarıp yere attı.

15114 Ve dedi ki: "Böyle bir küstah, öyle bâtıl sözleri Pâdişahımızın yüzüne karşı söylemeye nasıl cesaret etti?

15115 Sen bütün âlemi sihirlemiş, talihinin yardımıyla işini altın gibi revaçlı bir hâle getirmiş büyük bir hükümdarsın.

15116 Şark ve garp pâdişahları, bahane göstermeden ve inat etmeden, senin hazinene haraç verirler.

15117 Ey büyük şehinşâh; dünya hükümdarları, senin kapının eşiğini sevinerek öperler.

15118 Düşmanın atı, atımızı görünce döner, değneksiz ve kamçısız kaçar.

15119 Şimdiye kadar âlemin mâbûdu idin, herkes sana secde ediyordu. Bundan sonra kulların en hakîri mi olacaksın?

15120 Bin defa ateşe atılmak, bir hükümdarın, kuluna bende olmasından daha hoştur.

15121 Ey kuşların dâne toplayıp yedikleri gibi hükümdarları mahvetmiş olan Firavun; hayır... bu işi yapma! Yapacaksan, evvelâ beni öldürt ki; böyle bir hali gözüm görmesin.

15122 Pâdişahım; evvelâ benim kafamı kestir ki bu zilleti gözüm görmesin.

15123 Semânın zemin, zeminin semâ olduğu şimdiye kadar görülmemiştir. Şimdiden sonra olmasın ve görülmesin.

15124 Kölelerimizin kapı yoldaşımız olması, tâbilerimizin gönlümüzü yaralayacak bir hâle gelmesi çekilir mi?

15125 Düşmanlarımızın gözü aydın, dostlarımızın ise kör oldu. Gül bahçesi bizim mezarın dibi hâlini aldı."

Hâmân'ın sözlerinin bayağılığı

15126 Hâmân dostu düşmanı tanımıyor, körükörüne yanlış tavla oynuyordu.

15127 Hey mel'un; senin düşmanın senden başkası değildir. Günâhı olmayanlara kin tutarak düşman deme!

15128 Sence bu kötü hal devlettir... Yâni evveli "Dev" (koş), sonu da "Let" (dayak ye)'dir.

15129 Bu devlet sandığın yaşayıştan velevki sürünmek sûretiyle olsun âhiret tarafına dönmeyecek olursan bu baharın elbette güz'e dönecektir.

15130 Senin gibi, başları kesilmiş ve bedenlerinden ayrılmış vezirleri şark da, garp da çok görmüştür.

15131 Şark ve Garb'ın kendileri bâkî olmayınca bir kimseyi nasıl ebedî kılabilirler?

15132 Birkaç kişinin, korkudan ve zindana girmekten ürkme yüzünden, yaltaklanmasından iftihar ediyorsun.

15133 İnsanlar, her kime tâzimen secde ederler ve karşısında yer öperlerse, onun canını zehirliyorlar demektir.

15134 Bir kere devlet, yüz çevirdi ve bahtı döndü mü, kendisine secde edenin kendisini zehirlediğini o da anlar.

15135 Nefsini zelil ve muti kılan kimseye ne mutlu! Dağ gibi kafa tutup azamet satan kimsenin de vay hâline!

15136 Kibir ve azametin öldürücü zehir olduğunu bil. O zehirli şarapla aptal ve ahmak kişi sarhoş olur.

15137 Bir bedbaht zehirli şarabı içince neşe bir müddet başını sallar, omuzlarını oynatır.

15138 Biraz sonra zehir, canına tesir eder; can alıp vermeye başlar!..

15139 Eğer kibir ve azametin zehir olduğuna inanmazsan Âd kavmine bak da gör. Onlara zehir neler etti.

15140 Bir Pâdişah diğer bir Pâdişaha galip gelince ya onu öldürür, yahut da bir zindana hapseder.

15141 Fakat, bir düşkün dertliyi görse, derdine merhem olur ve ona ihsanlarda bulunur!

15142 Eğer bu kibir zehir değilse, o galip pâdişah, mağlup ve esir olmuş şahı kabahati yokken niçin öldürür?

15143 O düşkün dertliye, kendisine bir kullukta da bulunmadığı halde neden iltifat ediyor? İşte bu iki hareketten kibrin nasıl bir zehir olduğunu anlamalıdır.

15144 Yol kesen, asla bir yoksulu soymaz. Bir kurt ölü bir kurdu katiyen ısırmaz.

15145 Bir takım kötü kişilerin elinden kurtarabilmek için Hızır, gemiyi sakatlamıştı.[99]

15146 Mademki kırık olan kurtuluyor, sen de kırıl da aczini bil. Emniyet yokluktadır; sen de kibir ve gurura değil, yokluğa meylet!

15147 İçindeki mâdende bir parça altın, yahut gümüş bulunan bir dağ, kazma ve külünk darbesiyle parça parça olur.

15148 Kılıç, boynu olan insanı keser. Gölge ise yerlere döşenmiştir; boynu ve bedeni olmadığı için onun yaralanması ve kesilmesi de yoktur.

---

[99] Mûsa ve Hızır Aleyhisselâm yol arkadaşı olmuşlar ve bir gemiye binmişlerdi. Gemiciler onlardan para alınadığı halde Hızır gemiden bir parça koparmıştı. Bunun sebebi ise gemiyi tahrip etmek değil, ileride bekleyip sağlam gemilere el koyan zâlim bir hükümdarın gazabından kurtarmaktı. Bu hâdisenin tamamı, Kehf Sûresi'nin 60-82. âyetleri arasında anlatılmaktadır.

15149 Ey sapık kimse; büyüklük ve gurur neft ile ateş gibidir. Böyle bir ateş üzerine nasıl gidiyorsun?

15150 Zemîn ile müsavi olan bir şey, oklara hedef olur mu? Dikkat et!

15151 Yerden başını kaldırıp, varlık gösteren ve büyüklenen kimse ise, tedâvî olunmaz bir sûrette yaralanır.

15152 Bu "biz" ve "ben"lik, yâni kibir ve azamet vehmi, halkın merdivenidir ki sonunda o merdivenden yuvarlanmak mukadderdir.

15153 Kim, merdivenin daha üstüne çıkarsa o daha ahmaktır. Çünkü, düştüğü vakit kemikleri daha beter kırılır.

15154 Bu, merdivenden yuvarlanmak ve kemikleri kırılmak, kibir ve azamet cezasının feridir, asılları ise şudur: Yücelik, Allah'a şirk koşmadır.

15155 Sen, ölmeden evvel ölüp, ilâhî lûtufla tekrar dirilmedikçe hükümdara karşı memleket istilâsına ve ortaklık dâvasına kalkışmış bir düşman olursun.

15156 Onun lûtfuyla dirilince ancak O kalır ve tam birlik zuhura gelir ve şirk ortadan kalkar.

15157 Hak ile dirilişi âmel aynasında gör. Zira, bunu sözle ve dedikodu ile anlayamazsın.

15158 İçerimde bulunan ve bu bahse müteallik olan esrarı söylersem, pek çok ciğer kan olur.

15159 Bahsi kesiyorum; zekî olanlara bu kadar kâfidir. Ben iki defa seslendim. Eğer köyde adam varsa -yâni dinleyenler arasında anlayan mevcut ise- bu kadar söz yetişir.

15160 Hulâsa, Hâmân, o kötü ve sapık sözleriyle Firavun'un yolunu vurdu.

15161 Devlet ve saâdet lokması Firavun'un ağzına kadar gelmişken, Hâmân, âdeta onun boğazını keserek yutmasına meydan vermedi.

15162 Hâmân, Firavun'un harmanını yele verdi, yâni onu dine girmekten ve imâna gelmekten mahrum bıraktı. Hiçbir Pâdişahın böyle bir veziri olmasın!

Mûsâ Aleyhisselâm'ın, Hâmân'ın sözlerinin tesiriyle Firavun'un imana gelmesinden ümit kesmesi

15163 Hazreti Mûsâ dedi ki: "Biz lûtfettik ve cömertlik gösterdik. Lâkin lûtuf ve cömertlik sana ve hükümetine nasip değilmiş.

15164 Hakiki olmayan bir hükümdarlığın ne eli vardır, ne de yen'i!

15165 Hırsızlama olan bir saltanat gönülsüz, ruhsuz ve gözsüz, yâni tamamıyla eksikli olur.

15166 Halk, sana verdiği saltanatı, alacak tahsil eder gibi, yine senden geri alır.

15167 İğreti hükümdarlığı Allah'a ver ki; sana, herkesin kabul edip, râzı olacağı bir devlet ihsan etsin."

Arap beylerinin, Mustafa Aleyhisselâm'a: "Mülkü tayin ve bize taksim et ki aramızda ihtilâf çıkmasın demeleri; Hazreti Peygamber'in de: "Ben bu beylik işinde Hak tarafından memurum" buyurması ve iki tarafın iddialaşması

15168 Arap beyleri toplandılar ve huzur-u peygamberîde münakaşa ettiler.

15169 Dediler ki: "Sen bir emîrsin ve bizim her birimiz de birer emirdir. O halde memleketi taksim et ve hissene düşeni al!

15170 Her emir kendi hissesine düşene râzı olsun. Sen de bizim hisselerimizden el çek!"

15171 Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem buyurdu ki: "Emirliği bana Hak verdi, sizinkisi ise iğretidir.

15172 Bu zaman, devr-i Ahmedî ve zamân-ı Muhammedi'dir. Dikkat edin, onun emrini dinleyin, hilâfına hareket etmeden sakının."

15173 Gelen emîrler dediler ki: "Biz de Kazâ-yı İlâhî ile hâkimiz, bizim emirliğimizi de Hak vermiştir."

15174 Resûl- Ekrem buyurdu ki: Cenâb-ı Hak, bâkî mülkü bana ihsan etti. Size ise, emîr oğlu olarak doğmanız itibariyle âriyet olarak verdi.

15175 Benim emirliğim kıyamete kadar bâkîdir. Âriyet mülk ise, gelip geçecek ve elden çıkacaktır."

15176 Emirler dediler ki: "Ey emîr; fazla söyleme! Üstün olduğunu iddia ediyorsun. Delilin nedir?"

15177 O anda, Kahr-ı İlâhî ile, bir bulut gelip yağmur yağdırdı, seller akıp etrafı doldurdu.

15178 Korkunç bir sel, şehre yüz tuttu. Şehirliler korkudan feryada başladı.

15179 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "Zan ve şüphenin ortadan kalkarak, hakikatin meydana çıkması için imtihan vakti geldi. Siz de hakîkî ve bâkî mülk sahibi iseniz şu seli durdurun."

15180 Her emîr, imtihanla seli durdurmak için, mızrağını suya attı!

15181 Cenâb-ı Mustafa da, mucize gösteren ve fermanını kabul ettiren asâsını suya bıraktı.

15182 Coşkun ve inatçı selin süratle akan suları, mızrakları çörçöp gibi kaptı.

15183 Mızrakların hepsi kayboldu. Asâ-yı Peygamberî ise, etrafı gözeten bir gözcü gibi, suyun üstünde duruyordu.

15184 O mübarek asânın himmetiyle, o büyük ve coşkun sel, başka tarafa dönüp gitti.

15185 O emirler; bu büyük mucizeyi görünce, Resûlullah'ın doğruluğunu tasdik ettiler.

15186 Yalnız, hasetleri galip üç münkir, Zât-ı Risâlet'e: "sihirbaz ve kâhin" dediler.

15187 İğreti emirlik, böyle zayıf olur. Hakk'ın vergisi olan emirlik ise böyle yücedir işte...

15188 Ey asil kişi, eğer o zamana yetişip de o mızraklarla asâyı görmedinse o emirlerle, Sultânü'l-Enbiyâ Efendimiz'in isimlerini gör!

15189 Onların adını ölümün coşkun seli çoktan götürdü, fakat Nâm-ı Nebevî ve Şeriat-ı Muhammedi ölmedi.

15190 Bütün Müslüman memleketlerinde, O'nun adına her gün beş defa nevbet vurulmaktadır ve kıyamete kadar da vurulacaktır.

15191 Eğer aklın varsa sana lûtuflarda bulundum. Yok.. Eşek isen eşeğe sopa getirdim.

15192 Öyle ki seni ahırından çıkaracağım, kulağını ve kafanı kana bulayacağım.

15193 Çünkü bu dünya ahırındaki eşekler de, insanlar da senin cefâ ve çevrinden emân bulamıyorlar.

15194 Emre itaat ve icâbet etmeyen her eşeği terbiye için işte asâ getirdim.

15195 O asâ, seni kahretmek için ejderhâ olur. Çünkü sen de, işte ve huyda bir ejderhâ kesilmişsin.

15196 Sen, aman vermez bir dağ ejderhâsısın. Lâkin benim asâma bak ki o, bir gökyüzü ejderhâsıdır.

15197 Bu asâ, sana: (Küfür karanlığından imân aydınlığına kaç) demek için cehennemden bir çeşni olarak geldi.

15198 Yoksa, benim dişlerim arasında kalırsın; kimse seni benim kahrımdan kurtaramaz.

Allah'ın kudretini tanıyan kimse "Cennet ve cehennem nerededir?" diye sormaz

15199 Allah nereyi isterse cehennem haline getirir, hattâ fezâyı uçan bir kuşa tuzak haline getirir.

15200 Sana öyle bir diş ağrısı verir ki, onun için, cehennem azâbı ve ejderhâ ısırması dersin.

15201 Yahut ağzının suyunu, yâni tükürüğünü, bal gibi öyle bir tatlılaştırır ki, onun için cennet nimeti ve hil'ati tâbir edersin.

15202 Allah, Kaderi hükmündeki kudreti bildirmek için, dişlerinin dibinden sana şeker tattırır.

15203 Gelecek ve kaçınmak imkânı bulunmayacak mânevî bir silleyi düşün de bîgünah olanları dişleme.

15204 Cenâb-ı Hak, Nil nehrini Kıptîler için kan hâline getirir, fakat Benî İsrâîl'i o belâdan mahfuz kılar.

15205 Bu, Cenâb-ı Hakk'ın yoldaki ayık ile sarhoşu ayırd edecek bir temyiz kudreti bulunduğunu anlaman içindir.

15206 Nil nehri ve Şab denizi, temyiz ve tefriki Allah'tan öğrendiği için, Mûsâ'ya ve Benî İsrail'e açılıp yol vermiş; Firavun ile askerine de o yolu kapayıp kendilerini boğmuştur.

15207 Hakk'ın lûtfu Nil nehrine idrak ve şuur verir. Kahrı ise Kabil'i ahmak hâline getirir.

15208 Allah, kerem ve lûtfu ile cemâdâta (cansız şeylere) şuur ihsan eder, kahr ile de akıllının aklını izâle eyler.

15209 O'nun lûtfuyla cemâdâtta akıl zâhir olur; kahır ve azâbıyla da akıllıların aklı kaçar.

15210 Akıl, Hakk'ın emri ile mahlûkâta yağmur gibi yağdı. Fakat, hakkında Allah'ın gazabını gördüğü o fâsık ve mağdûb olanın başından kaçtı.

15211 Bulut, güneş, ay ve yüksek yıldızın hepsi de bir nizam üzere gelirler, giderler.

15212 Bunların her biri vaktinde doğar; doğuş zamanları ne geri kalır, ne de evvel olur.

15213 Bu hali peygamberlerin mucizesinden nasıl oldu da anlamadın? Onlar taşa ve asâya ilim verdiler.

15214 Diğer cemâdâtı da şeksiz, şüphesiz bir halde asâ ile taş parçalarına kıyas et!

15215 Taş parçalarının Hazreti Peygambere ve asânın Hz. Musa'ya itaatleri, diğer cemâdâtın da Emr-i İlâhî'ye mutî olduklarını bildirir.

15216 Ve onlar lisan-ı hal ile der ki "Biz Allah'ı biliriz ve O'na itaat ederiz. Tesadüfi ve abes yere yaratılmamışız.

15217 Biz hepimiz Nil nehrine benzeriz. Zira o, batırıp boğacağı Firavun'la Benî İsrâil'i ayırdetti.

15218 Keza bizi, Karûn'un yere geçeceği zaman O'nu kapıp helak eden yer gibi, vâkıf bil!...

15219 Ve yine bizi Kamer gibi farz et ki O, Resûlullah'ın işaretini ve emrini işitince hemen yarıldı ve semâda iki parça göründü."

15220 Nerde bir ağaç ve taş varsa, Hz. Mustafa'yı görünce apaçık selâm vermişti ya... İşte cansızların hepsini de böyle bil, böyle tanı!...

Bir mü'mîn ile bir feylesofun konuşması, Allah'ı inkâr eden ve âleme: "evveli yok" diyen bir dehrî[100]nin cevâbı

15221 Dün biri dedi ki: "Âlem hadistir, (sonradan yaratılmıştır), bu gökyüzü de fâni olup, Allah onun vârisidir."

15222 Bir feylesof ona sordu ki: "Sen dünyanın sonradan zuhura geldiğini ne biliyorsun? Yağmur, bulutun sonradan yaratıldığını nasıl bilir?

15223 Bu değişip duran âlemden sen bir zerre bile değilsin. O halde güneşin sonradan yaratıldığını ne bilirsin ki?

15224 Pislik içinde bir kurt, yeryüzünün evvelini ve sonunu ne bilir?

15225 Bunu -yâni âlemin sonradan yaratıldığını- babandan işitmiş ve ahmaklığından onu taklit ile bu fikre saplanmış, kalmışsın.

15226 Âlemin sonradan yaratıldığına delilin nedir? Onu söyle. Yoksa sus, fazla söylenmeye kalkışma!"

15227 Bu hâdiseyi nakleden dedi ki: "Bu derin meselede iki kişinin mübâhese ettiğini gördüm.

[100] Dehriye: Her şeyin dehr (zaman) tarafından tayin edildiğini iddia ederek Allah'ın varlığını ve yaratıcılığını inkâr edenler ve bunların mezhebi. Bir nevi materyalizm.

15228 O iki kişinin mücâdele, ve münakaşası dolayısıyla halk, başlarına toplanmıştı.

15229 Ben o kalabalık tarafına gittim, mübâhese edenlerin haline muttali oldum.

15230 Biri diyordu ki: 'Şu âlem fânidir. Şüphesiz ki bu binanın bir bânîsi vardır.'

15231 Karşısındaki de diyordu ki: 'Bu âlem kadîmdir, evveli yoktur ve zaman ile mukayyed olmamıştır. Başka bir bânîsi yoktur, varsa o, kendisidir.'

15232 Mü'min dedi ki: "Yaratanı, geceyle, gündüzü getirip götüren ve bütün mahlûkâtın rızkını veren Allah'ı inkâr ediyorsun."

15233 Feylesof dedi ki; "Delilsiz sözü dinlemem; taklid'e ancak ahmak olan kapılır.

15234 Haydi bakalım, dâvana aklî bir delil göster. Zira ben hüccetsiz, bürhansız bir söze hiçbir zaman kulak vermem."

15235 Mümin dedi ki: Delil, canımdadır... Canımın içinde gizli delilim var...

15236 Senin gözün zayıf olduğu için hilâli görmüyorsun. Ben gördüğüm için bana hiddetlenme!"

15237 Dedikodu çoğaldı, dinleyenler şu muntazam ve müzeyyen âlemin başına, sonuna hayran kaldılar.

15238 Mümin dedi ki: "Arkadaş; gönlümde bir hüccet ve âlemin hadis olduğuna bir alâmet var.

15239 Âşıkların, aşkı, hâlî ve sırrı gibi o hücceti söyleyemiyorum.

15240 Ateşe girecek kimse için, o kalpteki bürhan, delil ve hüccet olacaktır.

15241 Bendeki sır, yüzümün sarılığı ve cismimin zayıflığından başka lâkırdı ile izhar edilemez.

15242 Yanaklara akan kanlı gözyaşları da Allah'ın hüsn ve cemâline hüccet olur."

15243 Feylesof dedi ki: "Bunlar, umuma karşı hüccet olabilecek alâmet değildir."

15244 Mümin dedi ki: "Kalp akçeyle, halis akçe bahse girişseler... Halis akçe: 'Sen kalpsın, ben halisim' dese...

15245 Son imtihan ateştir... Bu ikisi ateşe düştüler mi, onların halis mi, kalp mı olduklarını,

15246 Halkın ileri gidenleri de, alelâde olanları da anlar... Herkes şüpheden kurtulur."

15247 Ey cân, gizli olan hâlis akçe ile kalp akçenin imtihanı ateş ve su iledir.

15248 Sen ve ben... İkimiz de ateşe girelim:.. Bu işe şaşıp kalanlara hüccet ve delil olalım.

15249 Yahut sen ve ben... İkimiz de denize atlayalım Ve bu müstereddit cemaate hak ve hakikat alâmeti olalım.

15250 Böyle mukavele yaptılar ve ateşe girip kendilerini alevlere arz eylediler.

15251 Hak vardır ve Fail-i Hakiki O'dur diyen mü'min kurtuldu, öbür haramzade ise tutuşup yandı.

15252 Ham bir ruhun kat kat körlüğüne -yâni münkirin inkârına- rağmen, bu haberi, (Ezan-ı Muhammedi) ile müezzinden işit!...

15253 Ki o mübarek nâmı ecel ve ölüm ateşi yakmamıştır. Hayatında nasıl yüksek ve muhterem ise hâlâ da öyledir.

15254 Bu mübahaselerin yüz binlercesi, asırlar boyunca, münkirlerin perdelerini yırtmıştır.

15255 Mü'minle feylesof iddiaya ve tecrübeye kalkınca, mucizelerin devam ettiği zuhur etti, doğru olan galip oldu...

15256 Anladım ki: "Âlemin evveli vardır, bu gökkubbe sonradan yaratılmıştır." diyen haklıdır.

15257 Münkirlerin getirdiği delilin yüzü dâima sarı, yâni malul ve zayıftır. O inkarın doğruluğuna nerede bir alâmet vardır?

15258 Münkirlerin övüldüğü bir minare bu âlemin neresindedir ki, o münkirlerin doğruluğuna nişan olabilsin.

15259 Hani, nerde bir minber ki oraya çıkan bir hatip, bir münkirin zamanını yâd ve senâ eylesin.

15260 Altın ve gümüş paraların üstüne basılan peygamber adları, kıyamete kadar onların doğruluğuna alâmettir.

15261 Pâdişahların sikkeleri daima değişir. Hazreti Ahmed Aleyhisselâm'ın sikkesi ise kıyamete kadar bâkîdir.

15262 Gümüş yahut altın akçe safhasındaki sikkede bir münkirin adının devam edip gittiğini göster bakalım.

15263 Haydi, bunu mucize sayma! Peki bir de güneş gibi apaydın olan ve adına Ümmü'l-kitab[101] denilen yüz dilli Kur'ân'a bak!...

15264 Onun bir harfini eksiltmeye, yahut fazlalaştırmaya kimsenin cesareti yoktur.

15265 Kendine gel behey sapık, mağlup ve mülzem olan bâtıl fikirlere dost olma ki sen de mağlup olmayasın. Sâdık ve gâlip bulunan Hak ehline uy ki sen de gâlip olasın.

---

[101] Ümmü'l-kitab: Kitapların anası.

15266 Münkir'in delili ancak: (Ben şu görünen âlemden başka bir vatan görmüyorum) demekten ibarettir.

15267 O münkir hiç düşünmez ki, nerde görünen bir şey varsa, o gizli hikmetlerin habercisidir.

15268 Her görünen şeyin faydası, faydanın ilaçlarda gizli oluşu gibi o şeyin içinde gizlidir.

"Biz gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunan her şey'i ancak hakkın ikâmesine sebep olarak ve muayyen bir vade için yarattık.[102]*" ayetinin tefsiri*

15269 Hiçbir nakkaş, yaptığı nakşı, menfaat ümidi olmaksızın, yalnız nakış yapmış olmak için yapar mı?

15270 Belki, misafirlerin ve büyüklerin seyretmeleri ve bu vesileyle sıkıntıdan kurtulmaları için yapar.

15271 Çocukları sevindirmek ve gitmiş dostları kalan dostlara hatırlatmak için o nakşı yapar.

15272 Hiçbir testici yoktur ki, içine su konmasını düşünmeden, testisini, sırf testi yapmak için yapsın.

15273 Hiçbir kâseci, kâseyi ancak kâse olsun diye yapar mı? Hayır, içinde yemek yenilmek için yapar.

15274 Hiçbir hattat, hattın kendisi için sanatla yazı yazar mı? Hayır... Okunmak için yazar.

15275 Görünen sûret, gayb âlemindeki sûrete delâlet eder, o da başka bir gayb sûretinden vücut bulmuştur.

15276 Böylece bunları görüşünün miktarınca tâ üçe, dörde ve ona, hatta daha ziyâdeye kadar say!

15277 Oğul; bunlar, satrançtaki oyunlara benzer... Her oyunun faydasını ondan sonrakinde gör!...

15278 Böylece altı cihete dikkatlice bak ki oyunda galebe edebilesin.

15279 Merdivenden çıkmakta birinci basamak ikinciye çıkmak içindir.

15280 İkinci basamağı da üçüncüye yükselmek için bil ki derece derece dama kadar çıkasın.

---

[102] Ahkaf Sûresi'nin 3. âyeti.

15281 Yemek meni içindir... meni de soy sop üretmek; gönlü, gözü aydınlatmak içindir.

15282 Fakat kısa görüşlü adam, ilk işten başka bir şey görmez... Çünkü onun aklı zemindeki nebat gibi yere mahkûmdur, seyr ve harekete muktedir değildir.

15283 Bir nebatı çağırıp çağırmamak müsavidir. Çünkü onun ayağı, yâni kökü toprakta bulunduğu için yerine bağlıdır.

15284 Rüzgârın tesiriyle başını sallasa da, baş sallamasına aldanma!...

15285 Nebâtâtın başı: "Ey seher yeli, seni işittik ve sözünü kabul ettik." der ama ayağı, "Sana isyan ediyoruz, bizi bırak!" cevabını verir.

15286 Öyle bir kimse seyr ve sülûk bilmediği için avamcasına ve körcesine mütevekkilâne adım atar.

15287 Bunların körcesine tevekkülü, tavla oynayanların zara tevekkülü ve itimâdı gibidir.

15288 Lâkin donuk ve sönük olmayan görüş sahipleri, gaflet perdelerini yırtarak ileriyi görür ve giderler.

15289 Öyle bir nazar, on sene sonra gelecek bir şeyi, şimdiden hem de gözüyle görür.

15290 Böylece herkes görüşüne göre, gaybı, geleceği, hayrı ve şerri görür.

15291 Önde ve arkada sed olabilecek bir mâni kalmayınca öyle bir kimsenin gözü gayb levhasını okur.

15292 O kimse geriye bakacak olursa, varlığın başlangıcına kadar geçen macera ona yüz gösterir.

15293 Yer meleklerinin, Cenâb-ı Hak ile, ceddimizin halife olup olmaması hususunda bahse giriştiklerini duyar ve görür.

15294 Yine o kimse, geleceğe bakınca da, mahşerde zâhir olacak şeyleri rü'yet eder.

15295 Şu halde, arkaya bakınca aslın aslına kadar... Önüne bakınca da kıyamete kadar olacak her şey gözüne apaçık görünür.

15296 Herkes, kalbinin münevverliği ve cilâsı nisbetinde gayba vâkıf olur.

15297 Her kim kalbini fazla cilalarsa ziyâde müşahede eder; gaybî sûretler ona fazla görünürler.

15298 Eğer sen, kalpteki safvet, Allah'ın lûtuf ve keremidir dersen, kalbini nurlandırmaya muvaffak oluş da yine onun lûtuf ve atâsı eseridir.

15299 Kalbin cilâlanmasına sebep olan çalışma ve duâ da himmet miktarıncadır. (İnsan, ancak çalıştığını elde eder.)

15300 Himmeti veren ancak Allah Zülcelâl'dir. Hiçbir âdî kimsede şahlık himmeti bulunmaz.

15301 Allah'ın, bir kimseyi bir işe ayırması, bir işe koşması, dileği, isteği, ihtiyar ve irâdeyi men etmek değildir ki!

15302 Lâkin bir bedbahta, bir şakiye bir zahmet ve meşakkat verince, o bedbaht ona sabır ve şükür etmeyip yükünü küfür ve isyan cihetine götürür.

15303 Talihli ve saîd olan kimseye de Hak bir musibet verince o kimse ona sabır, hattâ şükrederek yükünü daha ziyâde yaklaştırır.

15304 Korkaklar, muharebede can korkusundan, kaçma sebeplerini ele alırlar, onlara yapışırlar.

15305 Cesur olanlar da harb içinde yine can korkusundan düşman saflarına hamle ederler.

15306 Rüstem gibi yiğitleri, korku ve gam ileri götürür; korkak olan da yine korkudan kendi kendine ölür.

15307 Belâ ve can korkusu mihenk taşı gibi olmuştur. Ki o vasıta ile cesur ve korkak belli olur.

Hak Teâlâ'nın Mûsâ Aleyhisselâm'a: "Ya Mûsâ, ben ki yaradanım, seni severim" diye vahyetmesi

15308 Cenâb-ı Hak, Mûsâ'nın kalbine ilham ederek buyurdu ki: "Ey halk arasından seçilmiş olan Mûsâ; seni severim!"

15309 Hazreti Mûsâ: "Ey Kerem sahibi Allah; beni sevmene sebep ne ise bildir de, ben onu artırayım." diye sordu.

15310 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Ya Mûsâ; sen anasının kucağındaki bir çocuk gibisin O, anası kahredecek olsa yine ona sarılır.

15311 O çocuk anasından başka bir kimsenin varlığını bile bilmez. Ondan mahmur ve mest olur.

15312 Anası ona bir tokat vursa, yine ona gelir ve ona sokulur.

15313 Anasından başka kimseden yardım beklemez. Şerri de, hayrı da ondan ibarettir.

15314 Yâ Mûsâ; senin hatırında da, hayır ve şer hususunda, bizden başka kimse yok... Başka yerlere dönüp bakmıyorsun bile!...

15315 Senin nazarında, çocuk olsun, genç olsun, ihtiyar olsun benden başkası taş ve kerpiç gibidir.

15316 Öyle ki sen (*İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn*)[103] ayetinin mealini söylersin. Yâni "Yalnız sana ibadet ederiz, yalnız senden yardım isteriz." dersin.

15317 Bu (*İyyâke na'büdü*), yâni: "Ancak sana ibâdet ederiz" cümlesinde hasr[104] vardır ki bu, ibâdeti yalnız Allah'a tahsis etmek ve riyakarlığı nefyetmek içindir.

15318 (*İyyâke nesta'în*) de hasr içindir; yardım dilemek ve muvaffakiyet beklemeyi ancak Hakk'a hasreder.

15319 İlâhî; ancak ve yalnız sana ibâdet ederiz; yardımı da ancak ve yalnız senden bekleriz.

Bir pâdişahın nedîm[105]ine gazap etmesi, bir şefaatçinin şefaat ederek nedimin affını istemesi, pâdişahın da şefaati kabul ve nedimi affeylemesi; lâkin nedimin "Niçin şefaatte bulundun?" diye şefaatçiye incinmesi

15320 Bir pâdişah, nedimine gazap ederek tozunu, dumanını havaya savurmak, yâni vücudunu ortadan kaldırmak istedi.

15321 Nedîmin muhalefeti cezasını vermek üzere Pâdişah kılıncını kınından çıkardı.

15322 Hiç kimsede söz söylemeye ve şefaat etmeye cesaret yoktu.

15323 Yalnız Pâdişah yakînlerinden (İmâdû'l-mülk) nâmında biri Hz. Mustafa (SA.V.) misâli şefaat için,

15324 Sıçradı ve yere kapanıp nedimin affını diledi. Pâdişah da kılıncını derhal elinden bıraktı.

15325 Pâdişah dedi ki: "Şu nedîm şeytan da olsa onu affettim, şeytanlık etmiş olsa da kabahatini örttüm.

---

[103] Fatiha Sûresi'nin 5. âyeti.

[104] Hasr: Bir şeye, kişiye, konuya, meseleye has hâle getirme, o yolda sarf etme. Umumilikten çıkartıp sınırlama.

[105] Nedîm: Esâsen işret meclislerinde birlikte bulunan demektir ki bu kişilere "çanak yoldaşı" da derlerdi. Sonradan zarif, nüktedan ve musahib mânâsında kullanıldı.

15326 Mademki sen araya girdin, mücrim yüzlerce zarar yapmış olsa da razıyım.

15327 İndimde senin o kadar kadrin ve faziletin vardır ki şefaatin üzerine yüz binlerce gazabı teskin edebilirim.

15328 Senin şefaatini hiçbir sûretle reddedemem. Çünkü hakikatte senin şefaatin, benim şefaatim demektir.

15329 Eğer yer ile göğü birbirine karıştırsa da onlar şefaat etselerdi, bu adam intikamımdan kurtulamazdı.

15330 Eğer kâinatın her zerresi şefaatçi olsaydı yine kafasını kılıçtan kurtaramazdı.

15331 Bu sözlerle, seni minnettar etmek değil, izzet ve şerefini şerh etmek istiyorum, ey nedimim.

15332 Ey evsâfı, bizim sıfatlarımızda gömülmüş, ey varlığını bize vermiş olan İmâdü'l-mülk; bu şefaati hakikatte sen etmedin, ben ettim.

15333 Sen bu işte âmil değil, kullanılan bir vâsıtasın. Çünkü emirlerimin hamili değil, mahmulüsün, yâni yüklenmiş değil, yüklenilmişsin.

15334 Sen (*Mârameyte iz rameyte*)[106] sırrının mazharısın, kendini köpük gibi dalgaların arasına bırakmışsın.

15335 Sen (Lâ) -yâni bende fâni- oldun, artık (illâ)) makamında karar et -yâni benimle bâkî ol- Şaşılacak şey şu: Sen hem esîr, hem de emirsin."

15336 Yaralanmaktan ve belâya uğramaktan kurtulan nedîm, bu şefaatçiye incinmiş ve muhabbetinden yüz çevirmişti.

15337 O muhlis şefaatçiden dostluğu kesti; yolda rastlasa, yüzünü duvara çevirir ve selâm vermezdi.

15338 Kendi şefaatçisine karşı yabancı olmuştu. Halk arasında bu hareket taaccüb edilir bir efsâne halini aldı.

15339 Deniliyordu ki: "Eğer bu adam, çılgın değilse, canını kurtaran bir kimseden niçin dostluğu kesti?

15340 O, onu, boynu vurulacağı sırada kurtardı. Böyle bir kimsenin ayağının tozu olmak gerekti.

15341 Halbuki O, böyle bir dosta karşı kindarlık ve bîzarlık göstermekle ters bir harekette bulundu."

15342 Nihayet bir arabulucu: "Sana hayır işleyene karşı neden böyle cefâ ediyorsun?" diye nedimi ayıpladı.

---

[106] Enfâl Sûresi'nin 17. âyetinden: "...*(Taşları) Attığın zaman da sen atmadın, lâkin Allah attı...*"

15343 "O hâs ve hâlis dost, boynun vurulacakken seni kurtardı, âdeta canını satın almış oldu.

15344 O sana kötülük etmiş olsa bile ondan ürkmek ve kaçmak caiz değildi. Halbuki o temiz ve iyi dost, sana iyilik etmişti."

15345 Nedîm cevap verdi ki: "Hayâtım Şâh'a fedadır. O, neden şefaatçi olarak araya girdi?

15346 O vakit ben Hak ile öyle bir haldeydim ki, o anda aramıza seçilmiş bir peygamber bile giremezdi.

15347 Ben Şâh'ın kahrından başka bir rahmet ve Şâh'ın kendisinden gayrı bir melce' istemedim.

15348 Ben pâdişahı sevdiğim ve ona teveccüh ettiğim için ondan başkasını yok saymışım.

15349 Şah eğer kahr ile başımı keserse, yine o Şah, bana yüzlerce hayat bahşeder.

15350 Benim işim baş feda etmek ve kendimden geçmektir. Pâdişahımın işi de baş bağışlamaktır.

15351 Şahın eliyle kesilen bir baş iftihara lâyıktır. Başkasına eğilen bir baş ise utanılacak bir kafadır.

15352 Şahın kahr ile kararttığı bir gece, binlerce bayram gününe bedel olmaktan utanır.

15353 Şâhı görmüş olan bir kimsenin dönüp dolaşması kahrın da, lûtfun da, küfrün de, dinin de fevkindedir.

15354 Buna ait âlemde bir söz yoktur... Gizlidir, gizlidir, gizli...

15355 Çünkü bu güzel isimler ve lafızlar, Âdem'in kirmanından zuhur etti.

15356 (*Alleme'l-esmâ*) "Âdem'e isimleri öğretti" iltifatı Âdem Aleyhisselâm'a imam olmuş, yâni öğretilmişti.. Fakat o İlâhî talîm (ayn) ve (lâm) libâsında, yâni bir hocanın talebesine öğrettiği şekilde değildi. îlhâm tarikiyle idi.

15357 Âdem, su ve çamurdan başına taç giyince -yâni beşer şekline girince- o rûhânî ve Rabbânî isimler, lisân-ı beşerle ifâde edilemez hâle geldi.

15358 Su ile topraktan mânâ zuhur etsin diye, o rûhânî ve Rabbânî isimler, harf ve nefes nikâbına büründü.

15359 Söz, bir cihetten mânâyı açar ise de, on cihetten de örter, gizler...

Kendisine: "Bir dileğin var mı?" diye soran Cebrail'e Hazreti İbrahim'in: "Senden bir şey istemiyorum" cevabını vermesi

15360 Ben zamanın Haliliyim, şefaatçi Cebrail gibidir. Ben kaza ve belâya karşı onu delil istemem.

15361 O, Halilullah'tan muradını soran Cebrail'den, edep öğrenmedi mi ki?

15362 Cebrail demişti ki: "Bir muradın varsa sana yardım edeyim, yoksa gideyim."

15363 İbrahim cevap vermişti ki: "Hayır, bir muradım yok! Sen aradan çekil. Âyan mertebesinde vâsıta kalabalık eder."

15364 Nebiler ve Resûller, bu dünya için, Hakk'a bir bağdır ve onlar mü'minlerle Allah arasında birer vasıtadırlar.

15365 Eğer her gönül, gizli vahyi işitmiş olsaydı, dünyada harf ve ses bulunur muydu?

15366 Vakıa o şefaatçi, Hak'ta fânî olmuş ve elden, ayaktan geçmiştir. Lâkin benim neşvem daha nâziktir.

15367 Onun yaptığı şahın yaptığı demekse de, benim zayıf indimde iyiden kötü görünür.

15368 Avama lûtfun ta kendisi olan hareket, büyük ve nazlı zevata kahırdır.

15369 Ey samimi dost; mânâyı anlamaya vâsıta olan bu harfler, mânâya erişmiş zevat indinde diken gibi olur.

15370 Saf bir ruhun, harf ve kelime kaydından kurtulması için, o ruhun bir çok belâ ve musibet çekmekle hakikate vukuf peydâ etmesi gerektir.

15371 Bu sadâdan -yâni harf ve lafızlardan- insanların bazıları çok sağır kalmış, yâni işitip anlamamış; bazıları ise saf ve yüce hale gelmişlerdir.

15372 Bu harf ve kelime kaydı belâsı, Nil suyu gibidir ki, saîd olanlar için sudur, şaki olanlar için de kandır.

15373 Her kim âkıbeti daha iyi görürse o, daha mesuttur. Her kim daha ciddi davranır da fazla ekin ekerse daha çok mahsul alır.

15374 Çünkü bu cihanın mahşer günü için bir tarla olduğunu bilir ve burada eker, orada mahsul kaldırır.

15375 Hiçbir mukavele kendi aynı -yâni mukavele yapılmış olmak- için yapılmaz. O bağlantı, bir ticâret elde etmek, bir kâr kazanmak için yapılır.

15376 Eğer dikkat edecek olursan, hiçbir münkirliğin sırf münkirlik etmek için olmadığını görürsün.

15377 Belki o münkirlik, hased edilen bir hasmı kahreylemek, yahut kendini gösterip bulunduğu mevkide üstün olmayı dilemek içindir.

15378 O mevki yüksekliği talebi de diğer bir tamahtan, yâni maaşının artması hırsından ileri gelir. Hâsılı, sûretler mânâ olmayınca çeşni ve lezzet vermez.

15379 Sûretten maksat mânâ olduğu için, birine: "Bunu niçin yapıyorsun?" diye sorarsın. Demek ki sûret, zeytinyağı, mânâ da ondan hâsıl olan aydınlık imiş.

15380 Eğer sûret, mutlaka sûretin aynı olsaydı birine: Niçin demek, neden lâzım gelirdi?

15381 Bu (neden) diye sormak sadece niçin demek için değildir. Ondan maksat, bilinmeyen bir şeyin öğrenilmesidir.

15382 Ey emîn olan kimse; eğer suâlden maksat, ancak suâl olsaydı ve ayrıca bir faydası bulunmasaydı, sen (niçin) demekle ondan ne fayda beklerdin?

15383 Gökyüzünün nakışları ve yeryüzünün mahlûkâtı, ancak böyle olmaları için yaratılmış değillerdir. Ve öyle olması hikmete mugayirdir.

15384 Eğer bunları yaratan bir (Hâkim) yoksa, bu tertip ve intizam nasıl olmuştur? Öyle bir Hâlik-ı hakim varsa fiilleri hikmetten nasıl uzak olabilir?

15385 Hiç kimse, hamam nakşı ile saç ve sakal boyasını doğru, eğri bir maksat olmaksızın yapmaz.

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Cenâb-ı Hakk'a: "İlâhî; halkı yaratır, sonra helak edersin, bunun sebebi nedir?" diye sorması ve kendisine cevap gelmesi

15386 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Ey muhasebe günü olan kıyametin Hâkim ve Mâliki! Bir şeyi nakış ve tasvir eyliyorsun, sonra da onu tahrip ediyorsun.

15387 Erkek ve dişi, müşahedesi cana can katan nakışlar yapıyorsun -yâni güzeller yaratıyorsun- Sonra da onları harab ediyorsun. Neden?"

15388 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Yâ Mûsâ; bunu inkâr, gaflet, hevâ ve heves şevkiyle sormadığını biliyorum.

15389 Yoksa hoş görmez, gazab eyler, bu suâlin dolayısıyla, hem de incitirdim.

15390 Lâkin bizim işlerimizdeki varlık sırrı ve hikmetini anlamak istiyorsun.

15391 Sen o hikmete vâkıfsın. Ancak, halka keşf ve tâlim etmek için kasden suâl eyledin.

15392 Çünkü suâl, ilmin yarısıdır; bir şey, sormakla öğrenilir. İlim harîminden hâriç bulunanlarda suâl mecali yoktur.

15393 Gül ve dikenin topraktan ve sudan yetiştiği gibi, suâl ve cevap da ilimden zuhur eder.

15394 Dalâlet de, hidâyet de ilimden husûle gelir. Nitekim tatlı bir meyve de, acı bir Ebû Cehil karpuzu da rutubetten yetişir.

15395 Husûmet de, muhabbet de aşinalıktan -yâni bilişmekten- hastalık da, sıhhat ve kuvvet de bir gıdadan hâsıl olur.

15396 Acemilere -yâni ilim ve irfan sahibi olmayanlara- hilkatteki bu sırrı öğretmek için Kelîmullah hazretleri de acemi olarak müstefid oldu.

15397 Biz de kendimizi ondan daha acemi yapalım da bilmez gibi cevabını dinleyelim!

15398 Merkep satanlar, sûretâ birbirine hasım olurlar; fakat böyle yapmakla alışverişin anahtarını elde ederler.

15399 Sonra Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Ey akıl sahibi olan Mûsâ; mademki suâl ettin, gel de cevâbını dinle!

15400 Ey Mûsâ; toprağa bir tohum ek de sorduğun suâlin hikmetini anla, insafa gel..."

15401 Mûsâ ekin ekti ve ekin kemâle erdi. Başakları güzelleşti ve düzgünce yetişti.

15402 Orağı aldı ve ekini biçti. O sırada gaybdan kulağına bir ses geldi.

15403 "Yâ Mûsâ, niçin ekin ekiyorsun da kemâle erînce onu biçiyorsun?"

15404 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Yâ Rabbî; bunda hem dâne, hem saman mevcut olduğu için biçtim.

15405 Dâne, saman ambarına lâyık değildir. Saman da buğday ambarı için zarardır.

15406 Bu ikisini karıştırmak hikmet değildir. Hikmet, onları eleyip ayırmayı lüzumlu kılar."

15407 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Yâ Mûsâ; sen bu ilmi kimden öğrendin de onunla harman meydana getiriyorsun."

15408 Hazreti Mûsâ dedi ki: "Yâ Rabbî, bu temyizi bana sen verdin." Cenâb-ı Hak da buyurdu ki "O halde bende nasıl olur da fark ve temyiz bulunmaz?"

15409 Mahlûkât arasında temiz ruhlar da, karanlık ve çamur ruhlar da vardır.

15410 Sedef durumunda olan cesetlerin hepsi bir değildir. Birinde inci, öbüründe boncuk bulunmaktadır.

15411 Buğdayın samandan ayrıldığı gibi, bu iyi ve kötü ruhları da, ayırd etmek vâciptir.

15412 Bu âlem ve halk, hikmet hazineleri gizli kalmasın, meydana çıksın diye yaratılmıştır.

15413 Cenâb-ı Hak: (*Küntü kenzen mahfiyyen*[107]) buyurdu. Onu işit de kendi cevherini kaybetme, fark ve temyiz eyle, meydana çıkar.

15414 Ayran içinde yağ nasıl gizli ise, doğruluk cevherinde yalan da gizlidir.

Hayvânî ruh, cüz'i akıl, vehim ve hayâl insanda ayrana benzer... Bâkî olan ruhsa bu ayranda gizli olan yağa...

15415 Senin o yalanın bu fânî ceset, doğrun ise o İlâhî ruhtur.

15416 Bu ceset ayranı yıllardır meydandadır. Can yağı ise onun içinde fâni ve gizli bir haldedir.

15417 Tâ ki, Cenâb-ı Hak, ayranı yayıkta çalkayacak makbul bir kulunu resûl olarak gönderir.

15418 Ve o zât, yayığı usûlüne ve fennine göre çalkalar da, bende bir benin gizli kalmış olduğunu o zaman anlarım.

15419 Yahut da zâtından âdeta bir cüz olan bir kulunun sözünü izhar eder de o söz, vahiy arayan kişinin kulağına girer.

15420 Mü'minin kulağı İlâhî vahiy olan Kur'ân'ı anlar, öyle bir kulak, halkı Hakk'a davet eyleyen Resûlullâh'ın yakîni ve vârisidir.

15421 Nasıl ki çocuğun kulağı anasının sözleriyle dolar da söz söylemeye başlar.

15422 Eğer çocuğun işitir kulağı olmazsa, anasının sözlerini işitemediği için, dilsiz olur.

15423 Aslında sağır olan -yâni sağır olarak doğmuş olan- dilsiz olur. Söyleyen kişi, sözü önce anasından işitmiştir.

15424 Bilmiş ol ki sağır kulak ile dilsizlik, söz işitmez ve tâlim kabul etmez bir âfettir.

15425 Tâlim görmeden konuşan ancak Hüdâ'dır. Çünkü onun sıfatlan her türlü sebepten münezzehtir.

15426 Yahut Âdem Aleyhisselâm gibi, ana ve dadı hicabı olmaksızın Hak telkini ile söyler...

---

[107] "*Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı yarattım.*" şeklindeki bir Hâdis-i Kudsi'den.

15427 Yahut İsâ Aleyhisselâm gibi, Allah'ın tâlimiyle, dünyaya konuşur olarak geldi ve doğar doğmaz söz söyledi.

15428 Zinadan ve fesattan doğmadığını anlatmak ve anasını fuhuş töhmetinden kurtarmak için beşikte yatan bir çocukken söz söylerdi.

15429 Mücâhede etmek için çalışmak ve hareket etmek lâzımdır ki ayran, içindeki yağı versin.

15430 Ayranın içindeki yağ görünüşte yok gibidir. Varlık sancağını kaldıran, yâni göze görünen, ayrandır.

15431 Sana var görünen (kabuk)dan ibarettir, yok olarak görünen de (asıl)dır.

15432 Ayran yağ tutmamış ve eskimiştir. Onu, yağını almayınca sakın harcama.

15433 Aklını başına topla da, o ayranı usulüyle ve el değiştirmekle çalkala ki gizlemiş olduğu yağı meydana çıkarsın.

15434 Sarhoşların yalvarıp, istemeleri nasıl, sâkî'nin vücuduna delil ise, fâni olan bu kalıp da bâkî olan ruhun varlığına alâmettir.

15435 Sancaklardaki arslan resminin oynaması ve saldırması, gizli bir rüzgar'ın varlığından haber vermektedir.

15436 Eğer o rüzgârın hareket ettirmesi olmasaydı sancaklardaki cansız arslan nasıl sıçrardı?

15437 Arslan'ın hareketinden, onu tahrik eden rüzgârın sabah yeli mi, yoksa lodos mu olduğunu anlarsın. Bu hareket, o gizli rüzgârı anlatır.

15438 Bu beden de o sancak arslanı gibidir ki onu dâima fikir hareket ettirir.

15439 Şark tarafından gelen fikir, sabâ rüzgârı gibi latiftir. Mağripten gelen fikir de lodos rüzgârı gibi veba neşreder.

15440 Bu fikir rüzgârının estiği şark, başka şarktır. Yine o fikir rüzgârının estiği garp da o taraftan, yâni nefis ve şeytan cihetindendir.

15441 Ay cansız olduğu gibi, onun şarkı da cansızdır... Fakat gönlün şarkı ise canlar canının canıdır.

15442 Kalbi tenvir eyleyen güneşin -ki gündüzün doğan güneş, Onun ancak kabuğu ve aksidir- meşrıkı, evliyâullah hazarâtının kalbi ve ruhudur.

15443 Çünkü ten, can yalımı olmadı mı ölür gider... Artık onca ne gündüz vardır, ne gece!...

15444 Beden olmaz, fakat ruh olursa, gece ve gündüz olmasa da bâkîdir, düzenlidir!...

15445 Nitekim göz, rüyada ay ve güneş olmadığı halde ayı da görür, güneşi de!...

15446 Bizim uykumuz, ölümün kardeşidir[108]. Binâenaleyh bu kardeşten öbür kardeşini anla.

15447 Eğer sana uyku ölümün fer'idir derlerse -ey yakîn sahibi olmayan mukallid- sakın ha, hakikatine erişmedikçe bu sözü dinleme!...

15448 Rûhun, uykuda öyle şeyler görür ki, onları uyanıkken yirmi yılda göremezsin.

15449 Gördüğün o rüyanın tâbiri için dehâ sahibi büyüklerin yanına koşarsın.

15450 Ve: "Bu rüyânın tâbiri nedir?" diye sorarsın. Böyle bir sırra fer'i demek şüphedir.

15451 Bu söylediğimiz rüya, alelâde halkın gördüğü rüyadır. Hak erlerinin rüyası ise Hakk'ın seçme ve yakınlığının ta kendisidir.

15452 Fil olmalıdır ki gece uyuyunca Hindistan'ı görebilsin!

15453 Eşek rüyasında Hindistan'ı görmez, Çünkü orası vatanı değildir ve oradan ayrılıp gurbete düşmemiştir ki...

15454 Ruh, fil gibi adamakıllı büyük olmalı ki rüyasında iştiyakla Hindistan'a gitmeyi -yâni ruhlar âlemine avdet etmeyi- bilsin.

15455 (*Üzkürullah*)[109] emrine uymak her çapkının yapacağı iş değildir. (İrcî)[110], yâni: "geri dön" emri de, her kalleşin ayağının harcı değildir.

15456 Lâkin sen ümit kesme de, Hindistan'ı rüyasında gören fil gibi ol! Fil değilsen bile, fil olmaya çalış!

15457 Felek kimyagerleri olan evliyâullah'ı gör; her an sırça üzerine resim yapanların seslerini duy!

15458 Onlar Gök boşluğunda -yâni göğün kubbe altında- birtakım nakış yaparlar ve senin, benim için işler yaparlar.

15459 Ey gece görmeyen -yâni hakikati müşahede etmeyen-! cepleri füyûzât-ı İlâhiyye râyihasıyla dolu zevât-ı kiramı görmüyorsan bari uğradığın zarar ve ziyana dikkat et!

15460 Sen, idrakine her an yeni bir şey dokunur; toprağından, her an yeniden yeniye yeşillikler biter, onlara bak!

15461 İbrahim bin Edhem'in, gönül Hindistanını -yâni Hakikat Âlemini- perdesiz olarak kalbinde müşahedesi, bu kabilden idi.

---

[108] Hadis-i Şerif'te "*Uyku, ölümün kardeşidir.*" buyrulmuştur.

[109] Ahzab Sûresi'nin 41. âyetinden: "*Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin.*"

[110] Fecr Sûresi'nin 28. âyetinden: "*Hem hoşnut edici, hem de hoşnut edilmiş olarak Rabbine dön.*"

15462 Kendini bağlayan servet ve saltanat zincirlerini kırdı ve memleketi terk ederek görünmez oldu.

15463 Hakikat Hindistân'ını görmenin işareti idi... Uykudan sıçramış kalkmış ve cezbeye tutulmuştu.

15464 Böyle yapan bir kimse, tedbirlerin üstüne toprak saçar ve kendini bağlayan kayıdları kırar.

15465 Nitekim Hazreti Peygamber, kalpteki nurun işaretinden bahsederken:

15466 "Dâr-ı gurur olan dünyadan uzaklaşmak, dâr-ı sürûr olan Hakikat Âlemine yaklaşmaktadır." buyurdu.

15467 Ey temiz dost, Hazreti Mustafa Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in bu hadisini anlatmak için söyleyeceğimiz hikâyeyi dinle!

Kendisine hakiki saltanat teveccüh eden bir şehzadenin hikâyesi

15468 Bir Pâdişahın yiğit bir oğlu vardı. Zâhiri de, bâtını da hüner ve marifetle süslenmiş idi.

15469 Pâdişah, rüyasında oğlunu ölmüş gördü ve âlemin sâfiyeti onun nazarında bulanık oldu.

15470 Keder ateşinden kabı kupkuru kesildi ve hattâ, o ateşin harâretinden gözünde yaş kalmadı.

15471 Pâdişah, dert ve gamla o kadar dolmuştu ki, ah etmeye bile mecali kalmadı.

15472 Ölmek istedi, kalbi iş görmez bir hâle geldi. Fakat daha yaşayacak müddeti olduğu için uykudan uyandı.

15473 Bu sefer de uyanınca sevindi ki ömründe o derece mesrur olmamıştı.

15474 Sürûrundan az kalsın ölecekti. Çünkü bu can ve bu beden muhtelif ve birbirine zıt hallerle, bağlanmıştır.

15475 İnsanın hayat kandili, gam üflemesiyle de, sevinç nefesiyle de söner. İşte sana şaşılacak bir hal...

15476 İnsan bu iki ölüm arasında yaşamaktadır... Boynunda böyle ölüm boyunduruğu bulunması gülünç bir şeydir.

15477 Rüya gören ve uyanınca sevinen pâdişah kendi kendine dedi ki: "Allah'ın takdiriyle bu sevince, rüyada oğlumu ölmüş görmek gamı sebep olmuştur.

15478 Kur'ân'daki (zorluk) kelimesinin arkasında (kolaylık) vardır[111]. Ben bu kelâm-ı İlâhî'nin verdiği haberden mesrûrum.

15479 Şaşılmaz mı ki bir şey bir cihetten ölüm, diğer cihetten hayat ve rızıktır.

15480 Bir şey, bir hâle nisbetle helâktir; aynı şey diğer bir yönüyle hayatın gıdası ve devâsıdır.

15481 Yine bir şey, bir hâle nisbetle azap, diğer bir tarafa nisbetle saf ve tatlı su olur.

15482 Bedenin sevinci, dünya tarafına nisbetle kemâl; akıbet ve kıyâmet gününe nisbetle ise eksiklik ve zevaldir.

15483 Düş yorucu, rüyada gülmeyi kederlenme, hüzün ve ağlama diye yorar...

15484 Ağlamayı da, sürûr ve ferahlık diye tabir eder, ey rahat sahibi...

15485 Pâdişah düşünceye dalarak, dedi ki: "Bu gam geçti gitti ama ruhum bu çeşit şeylerden kötü zanna düştü:

15486 Olmaya ki birinin nazarı değip oğlum vefat ede. Eğer o gidecek olursa bana bir yadigârı kalmalıdır.

15487 Ölümün sayısız ve nihayetsiz sebepleri vardır. Biz onun hangi yolunu kapayabiliriz?

15488 Isırıcı ölümün yüz tane kapısı ve penceresi açılmakta ve gıcırdamaktadır.

15489 Bendeki dertler ve düşman tarafından gelen cefâlar, ölüm kapısının gıcırtısıdır.

15490 Ey canım ve başım mesâbesinde olan kimse; bir an tıp kitabının fihristini oku da oradaki hastalıkların alevli ateşini gör!

15491 Haydi git ve tıp kitabını oku! Kum sayısınca hastalık bulunduğunu görürsün.

15492 Bütün o hastalıklardan bu beden evine yol vardır. Her iki adımda bir içi akreplerle dolu bir kuyuya tesadüf olunur.

15493 Rüzgâr şiddetli, ışığım sönmek üzere... Çabuk davranarak onun ışığından bir ışık daha uyandırmalıyım...

15494 Belki baba da, oğul da muammer[112] olur. Ama, eğer ölüm fırtınasıyla kandillerden biri sönerse diğeri devam eder.

15495 Ârifler gibi hani... ârif de, beden gibi kör bir kandilden, gönül kandilini uyandırdı ve feragat buldu.

---

[111] İnşirah Sûresi'nin 6. âyetine işarettir: "*Evet, zorlukla beraber bir kolaylık vardır.*"

[112] Muammer: Çok yaşamış, uzun ömürlü.

15496 Pâdişah, rüyadaki remiz ve işareti anlamadığı için, fânî bir mumdan gene fâni bir mum yakmak istedi.

Neslinin kesilmesinden korktuğu için, pâdişahın oğlunu evlendirmesi

15497 Pâdişah, neslim devam etsin diye şehzadeyi, yâni oğlunu evlendirmeye teşebbüs etti.

15498 Ve dedi ki: "Eğer bu doğan -yâni oğlum- âhirete giderse, onun yavrusu -yâni torunum- babasından sonra bir doğan olur.

15499 Bu doğanın sûreti bu âlemden çekilip giderse mânâsı oğlunda bâkî olur.

15500 Bundan dolayıdır ki, uyanık bir şâh-ı Risâlet olan Hazreti Mustafa, (S.A.V.) "Oğul, babasının sırrıdır" buyurmuştur.

15501 Bu mânâ dolayısıyla halk, çocuklarına kemâl-i arzu ile sanatlarını öğretirler de:

15502 Onların kalıpları toprağa girip, gözden kaybolunca, o mânâlar âlemde bâkî kalsın derler.

15503 Cenâb-ı Hak, kabiliyetli çocukların reşit olarak yetişmeleri hikmetine bağlı olarak, babalarına ciddî bir hırs ve emel vermiştir.

15504 Ben de neslimin devam etmesi için oğluma çok güzel bir kız almalıyım.

15505 Fâsık bir pâdişah neslinden değil, sâlih bir zâtın sülâlesinden bir kız...

15506 Hakikatte şah ve hür olan sâlih kimsedir ki, ancak, ne hırsın, ne de şehvetin esiri olur.

15507 Fakat halk, esirlere pâdişah adını taktılar... Zenciye Kâfur adı takıldığı gibi hani...

15508 Susuzluktan helak eden çöle (*mefâze*), yâni "kurtuluş yeri"; her kutsuz bir kişiye de kutlu adını verirler ya!...

15509 Şehvet, gazap ve emel esîri olana (emîr) yâhud (sadr-ı âzam) unvanı verilir.

15510 O ecel -yâni ölüm- esirlerine, halk, şehirlerde: (Emîrân-ı ecel) yâni (Ulu beyler) adını vermiştir.

15511 Canı, pabuççuların safında alçalmış, yâni mevkie, mala kapılıp kalmış olana (Sadr -ı Ulu ve baş köşeye geçen vezir) derler.

15512 Pâdişah, bir zâhidle akrabalık tesisini ihtiyâr edince bu haber kadınlarının kulağına gitti.

Fakir bir zâhidin kızını oğlu için pâdişahın seçmesi, haremdeki kadınların buna itirazda bulunması ve bir fakire akraba olmaktan utanmaları

15513 Şehzadenin anası aklının eksikliğinden dedi ki: "İzdivaç hususunda aklen de, naklen de denklik şarttır.

15514 Sen fazla hasisliğinden ve kurnazlığından oğlumuzu bir dilenciye bağlamak istiyorsun."

15515 Pâdişah dedi ki: "Salih bir kimseye dilenci demek hatâdır. Çünkü o, Allah'ın ihsânıyla kalben zengindir.

15516 O takva sahibi olmasından dolayı kanaate kaçmaktadır. Yoksa dilenciler gibi alçak ve tembel olduğundan değil!

15517 Kanaat ve takva dolayısıyla olan darlık, bir takım aşağılık kimselerin zaruret ve darlığından ayrıdır.

15518 Tamahkâr fakir, bir habbe bulacak olsa, onun için başını verir. Kanaatkar fakir ise altın hazinesinden sıçrayıp çıkar ve müstağni davranır.

15519 Bir Pâdişah, hırs ve tamâ ile her çeşit haramı kastedecek olursa, büyük adamlar ona (dilenci) derler."

15520 Anayı yine itiraz etti: "Gelinin şehir ve kale olarak çeyizi, yahut inci ve altın mücevherleri hani?"

15521 Pâdişah dedi ki: "Haydi işine git, böyle söyleme! Her kim din gamını seçer, Allah rızası için kederlenirse, Allah, sair gamları ondan alır."

15522 Nihayet, Pâdişahın reyi galip geldi. Aslı temiz ve sâlih bir kimsenin soyundan bir kızı oğluna aldı.

15523 Güzellikte hakîkaten benzeri yoktu. Yüzü kuşluk güneşinden daha parlaktı.

15524 Kızın güzelliği emsalsizdi. Ahlâkı da beyan edilmez derecede güzel bulunuyordu.

15525 Sen dini avla ki, onunla beraber güzellik, mal, mevki ve sana fayda veren baht da senin olsun...

15526 Âhiret, deve katarına mâlik olmak gibidir. Dünya ise devenin yün ve tüyü gibidir.

15527 Eğer devenin yününü istersen deve senin olmaz. Halbuki, deve senin olunca yünün ne kıymeti kalır?

15528 Nihayet temiz ve riyasız bir soydan gelen o kızla şehzadenin nikâhı kıyıldı.

15529 O esnada sihirbaz bir kocakarı vardı ki o güzel ve cömert şehzadenin aşıkı olmuştu.

15530 O, Kâbil'li kocakarı bir büyü yaptı ki ona Bâbil sihirbazlarının sihri haset ederdi.

15531 Şehzade o çirkin kocakarının âşıkı oldu. Gelinden de geçti, güveylikten de...

15532 Kara bir şeytan, tavuk folluğu gibi bir kocakarı idi ki ansızın şehzadenin yolunu vurmuştu.

15533 O doksan yaşındaki kokmuş acuze, şehzadede ne idrak edecek akıl, ne söz söyleyebilecek ağız bıraktı.

15534 Bir sene müddetle şehzade karının esiri oldu. O halde ki, o kokmuş kocakarının pabucundaki nalça[113]yı öpüyordu.

15535 Kocakarının sohbeti onu ekin gibi biçmiş; zaafiyetten, âdeta yarı canlı hâle gelmişti...

15536 Başkaları şehzadenin zayıflaması dolayısıyla ıstırap içinde idiler. O ise, sihrin verdiği sarhoşluktan, kendisini bilemiyordu.

15537 Bu dünya pâdişaha zindan gibi olmuştu. Şehzade ise, hısım ve akrabasının ağlamasına gülüyordu.

15538 Pâdişah bu hususta çok çaresiz kaldı. Gece gündüz kurban kestirip fakirlere dağıttırıyor ve muhtaç olanlara zekât ve sadaka veriyordu.

15539 Babası her çareye başvuruyordu. Fakat, şehzadenin kocakarıya aşkı gittikçe artıyordu.

15540 Bu hâlin Esrâr-ı İlâhiye'den bulunduğu, çârenin ise ancak Cenâb-ı Hakk'a yalvarmak olduğu pâdişahça yakinen anlaşıldı.

15541 Pâdişah secde ederek dedi ki: "Yâ Rabbî; ferman senindir. Hakk'ın mülkünde Hak'tan başka kim ferman sahibi olabilir?

15542 Lakin bu zavallı çocuk od ağacı gibi yanıyor. Ey rahim ve vedûd olan Allah, onun destgîri ve yardımcısı ol!"

15543 Pâdişahın böylece (Yâ Rabbî, yâ Rabbî) diye figân ve niyaz etmesi üzerine yoldan üstâd bir sihirbaz çıkageldi...

[113] Nalça: Aşınmasını önlemek için ayakkabıların ökçelerine takılan demir.

Pâdişahın, Kâbilli sihirbaz karının aşkından, oğlunun kurtulması için ettiği duâların kabul edilmesi

15544 Üstâd sihirbaz, pâdişahın oğlu bir kocakarının âşıkı ve esiri olmuş diye, uzaktan işitmişti.

15545 O acuzenin sihirbazlıkta eşsiz, örneksiz olduğunu ve bir ikincisinin bulunmadığını işitmişti.

15546 Yiğidim, el elin üstündedir... Hünerde de, kuvvette de el elin üstündedir Arşa varınca!...

15547 El -yâni kuvvet ve kudretlerin- müntehâsı, Allah'ın yed-i kudretidir. Nitekim sellerin müntehâsı denizdir.

15548 Hem bulutlar suyu denizden alır, hem de sel nihayet denize gider.

15549 Pâdişah, o usta sihirbaza; "Bbu çocuk elden gitti, yâni mahvoldu." dedi. O da cevap verdi ki: "Ben onun için kavi bir çâre olarak geldim.

15550 O sihirbazlardan hiçbiri o kocakarı ile başa çıkamaz. Ancak, Allah tarafından gelen ve mahareti çok olan ben onunla başa çıkarım.

15551 Allah'ın emriyle ben Mûsâ'nın avucu gibi, onun sihrini iptal ve helak ederim.

15552 Çünkü bu ilim bana, korkulan sihirbazlara çıraklık etmeden, taraf-ı İlâhîden gelmiştir.

15553 Kocakarının sihrini bozmak ve şehzadenin benzinin sarılığını gidermek için geldim.

15554 Sahur vakti mezarlığa git, orada duvarın yanında beyaz bir kabir var.

15555 Kıbleye karşı orasını kaz ki Allah'ın kuvvet ve kudretini göresin."

15556 Bu hikâye çok uzundur, sen ise dinlemekten usanmışsın. Onun için fazlasını terk ediyorum, hülâsasını söyleyeceğim.

Şehzadenin o kocakarının yaptığı sihirden kurtulması, pâdişahın da sevinip düğün yapması

15557 Üstâd, kabirden çıkardığı o sıkı düğümleri çözdü de şehzadeyi mihnet ve meşakkatten kurtardı.

15558 Şehzade kendine geldi ve bir çok mihnet çektikten sonra babasının tahtına, yâni saraya koşup gitti.

15559 Şehzade, koltuğunda kılınç ve kefen olduğu halde, babasının karşısında yüzünü yerlere sürdü...

15560 Pâdişah, şenlikler yapılmasını emretti. Şehir halkı ile birlikte muradına ermemiş ve ümidi kesilmiş olan gelin de sevindi.

15561 Âlem yeniden hayat ve revnak buldu. O gün de gündü, bugün de gündür, amma ikisi birbirine benzemez.

15562 Pâdişah, ona öyle bir düğün yaptı ki köpeklerin önüne bile şeker şerbeti konulmuştu.

15563 Büyücü kocakarı, kederinden öldü; çirkin yüzünü de, kötü huyunu da Mâlik-i Cehenneme teslim etti.

15564 Şehzade, o kocakarı benim aklımı nasıl oldu da çeldi, diye hayretlere düşmüştü.

15565 Şehzade gerdeğe girince, güzellerin mülâhat yolunu vuracak -yâni onları gölgede bırakacak- ay parçası gibi bir gelin gördü.

15566 Üç gün üç gece kendinden geçmiş bir halde kaldı. Onun baygın yatmasından halk da mükedder oldu.

15567 Gül suyu serpilmek ve ilâçlar verilmek sûretiyle kendine geldi. İyiyi kötüyü yavaş yavaş tefrike başladı.

15568 Bir sene sonra pâdişah ona lâtife tarzında dedi ki: "Oğlum, o eski sevgiliyi bir hatırla.

15569 Bir de, beraber yattığın o yâri ve o yatağı düşün de bu kadar vefâsızlık etme!..."

15570 Şehzade: "bırak baba" dedi... "Ben gurur yurdunun, aldanma diyarının kuyusundan kurtuldum, sürûr yurdunu buldum..."

15571 İşte bir mü'min de, Nur-u İlâhî tarafına yol bulup da zulmetten yüz çevirince, aynen şehzade gibi olur.

Şehzade, insanoğludur, Hakk'ın halifesidir, babası da meleklerin secde etikleri Hakk'ın halifesi Âdem safiyullahtır. Kocakarıdan murad da dünyadır ki insanoğlunu babasından sihirle ayırmıştır. Şehzadeyi kocakarının elinden kurtaran hakîm ise enbiyâ ve evliyâyı temsil etmektedir.

15572 Ey kardeş bil ki, o şehzade sensin. Bu eski dünyada yeniden doğmuşsun!

15573 Kâbilli cadı, bu dünyadır ki nice erkeği, renk ve boya, yâni nakış ve sûrete esir etmiştir.

15574 Dünya seni bu bulaşık şehvet nehrine düşürünce dâima (*Kul eûzü*)[114] sûrelerini oku ve üfle.

15575 Bu dünya sihrinden ve onun verdiği ıstıraptan kurtulmak için sabahın Halıkı bulunan Cenâb-ı Hakk'a sığın.

15576 Dünya, insanı sihir ve efsunu ile kuyuya düşürdüğü için Nebiyy-i Aleyhisselâm ona (Büyücü) tâbir etmiştir.[115]

15577 Dikkat et, dünya denilen kokmuş kocakarının kuvvetli efsunu vardır ki onunla şahları esir etmiştir.

15578 Gönülde, onun tükürüklü üfürükler salan büyücü karılan vardır... büyü düğümlerini düğümleyen odur.

15579 Dünya sihirbazı, sağlam bilekli bir karıdır ki onun sihir düğümlerini çözmek avâm-ı nâsın elinden gelmez.

15580 Eğer akıllar onun düğümünü çözebilse -yâni insanlar akıl ile dünyanın mekrinden kurtulabilselerdi- Cenâb-ı Hak, peygamberleri gönderir miydi?

15581 Ey sâlik; aklını başına topla da, (*yef'alüllâhü mâyeşâ'*)[116] Nazm-ı Celîlinin sırrını bilen ve sihir düğümlerini çözecek olan, rey ve sözü hoş bir ârif-i kâmil ara!

15582 Dünyanın sihri ve iğfali seni oltaya tutulmuş balık gibi yakalamıştır. Hikâye edilen şehzade, o oltada bir sene bulunduğu halde, sen altmış yıldır tutulup kalmışsın.

15583 Altmış yıldır o oltanın zahmetini çekiyorsun. Ne hoş bir halin, ne de sünnete uygun bir yaşayışın var.

15584 Ey ehl-i dünya; sen bedbaht bir fâsıksın. Zira, ne dünyada hoş yaşayabiliyorsun, ne de günahlardan kurtulabilmişsin.

15585 Dünyanın üfürmesi, sihir düğümlerini sertleştirdi. Artık o tek olan kainat Halıkının nefhasını -yâni (*venefahtü fihi min ruhi*)[117] iltifatının mazharı bulunan insan-ı kâmili- ara!

15586 Tâ ki (*venefahtü*) mazhar-ı bulunan o insan-ı kâmilin himaye nazarı seni dünyanın sihrinden kurtarsın ve sana yüksel desin.

---

[114] (*Kul eûzü*) "*sığınırım*" şeklinde başlayan Felak ve Nas Sûreleri.

[115] Bu beyit, "Dünyadan sakının. Çünkü o Hârut ve Mârut'tan daha sihirbazdır." şeklindeki bir hadîse işarettir.

[116] İbrahim Sûresi'nin 27. âyetinden: "*Allah, iman edenleri, dünya hayatında da, ahirette de sağlam bir söz üzerinde tutar; zalimleri de saptırır ve Allah, dilediğini yapar.*".

[117] Sâd Sûresi'nin 72. âyetinden: "Onu *tesviye edip, düzeltip de ruhumdan ona üfledim mi derhal ona secdeye kapanın.*"

15587 Büyü üfürüğü, Hakk'ın nefhasından başka bir şeyle sönmez. Çünkü biri kahır üfürüğüdür, diğeri lûtuf üfürüğü...

15588 Allah'ın rahmeti kahrından fazladır. Sihirde sâbıklık istersen yürü ve sabıkı -yânî Rahmet-i İlâhiye'nin mazharı bulunan insan-ı kâmili- ara!

15589 Tâ ki, hurilerle evlendirilmiş kişilerin mertebesine eriş!... Ey kendisine sihir yapılmış şâh; senin için kurtuluş işte budur.

15590 Pencerede ve senin kucağında o nazlı dünya kocakarısı bulundukça onun sana karşı yapmış olduğu büyü düğümleri çözülmez.

15591 Ümmetlerin hidâyet kandili bulunan Cenâb-ı Peygamber dünya ve âhiret için: (iki ortak) buyurmamış mıdır?

15592 O halde dünyanın vuslatı, âhiretin firakı; bedenin sıhhati, ruhun hastalığı demektir.

15593 Bir geçit olan dünyadan ayrılmak zor gelir. Karargâh olan âhiretten ayrılmayı bundan daha güç bil.

15594 Bir nakış ve sûretten ayrılmak bile sana güç gelince, düşün ki, onun Ressamı ve Nakkaşından ayrılmak ne kadar zor olacaktır?

15595 Ey, sefil dünyanın ayrılığına sabredemeyen dost; Allah ayrılığına karşı nasıl sabredebilirsin?

15596 Mâdemki bu çamur sulu çeşmeyi -yânî Dünyayı- terk etmeye sabredemiyorsun. Âb-ı hayat olan Feyz-i İlâhî çeşmesine nasıl sabredebilirsin?

15597 Mademki bu kara çamurlu sudan vazgeçemiyorsun, (*innel ebrâra yeşrabûne min ke'sin*)[118] nazm-ı celilinin muktezâsından ayrılmaya nasıl tahammül edeceksin?

15598 Eğer Vedûd[119] olan Allah'ın hüsnünü bir ân görebilsen, ruhunu da, vücûdunu da aşk ateşine atarsın.

15599 Hakk'ın yakınlığının ihtişam azametini görseydin, bu dünyadaki yiyip içmeyi, leş yemeye kıyas edersin.

15600 Şehzade gibi sen de yârine vâsıl olur ve ayağından ayrılık dikenini çıkarırsın.

15601 Çalış, çabala da çarçabuk kendinden geçmek sûretiyle kendini bul. Allah, doğruyu daha iyi bilicidir.

15602 Aklını başına al da her zaman kendinle çift olma, yânî nefsine uyma ve benlik dâvasına kalkışma. Merkep gibi her zaman çamura yuvarlanma. Zira, benlik dâvasında bulunmak merkep gibi çamura batmaktır.

---

[118] İnsan Sûresi'nin 5. âyetinden: "*Kuşkusuz iyiler de karışımı kâfûr olan dolgun bir kadehten içerler.*"
[119] Vedûd: Çok fazla muhabbetli, pek şefkatli (Allah).

15603 Bu sürçme ve düşme, inişi ve yokuşu apaçık görmeyen gözün kusurundandır.

15604 Yusuf Aleyhisselâm'a ait gömleğin râyihasını senet ittihaz et ki o râyiha gözü aydınlatır ve eşyanın hakikatini gösterir.

15605 O gizli sûretle o alındaki nur, enbiyânın gözlerini uzaktan görücü kılmıştır.

15606 O yüzün nuru, seni cehennem ateşinden kurtarır. Agâh ol da iğreti nura ve fâni cemâle kanaat gösterme!

15607 O iğreti nur, göze yalnız içinde bulunduğu hâli sûreti gösterir. Cismi, aklı ve ruhu da uyuz olmuş gibi huzursuz gösterir.

15608 O iğreti nurun sûreti nur, hakikati ise nâr'dır. Eğer sen hakiki ziya istiyorsan o sûrî ve müsteâr olan nurdan iki elini de çek.

15609 Yalnız hali görüp âkıbeti müşahede etmeyen göz ve ruhun sahibi nereye gitse yüzü üstüne düşer.

15610 Sûret plânında uzağı gören, fakat hakikatte hünersiz bulunan kimsenin öyle uzakları görmesi, rüyada görülen uzaklar gibi hayâlden ibarettir.

15611 Ey böyle uzaklık rüyası gören hayâlperest; sen dere kenarında susamış ve uyumuşken su aramak için seraba doğru koşup gidersin...

15612 Kendi görüşüne âşık oluyor da, uzakta gördüğün seraba doğru koşuyorsun.

15613 Rüyada, "benim kalp gözüm görür, kendimde şek ve şüphe perdelerini yırtarım" diye arkadaşlarına atar tutarsın.

15614 "İşte şu tarafta su gördüm, haydi koşup gel de oraya gidelim." dersin. Halbuki, o gitmek ve başkasını görmek istediğin su değil, seraptır.

15615 Her adım attıkça mânevî âb-ı hâyattan daha ziyâde uzaklaşır ve aldatıcı serap tarafına koşa koşa yaklaşırsın.

15616 Azmin, bu sana gelmiş, akmış ulaşmış olan hakiki suya tam bir perdedir.

15617 Uyumuş bir adamın görüşü, sayıklayışı hayâlden başka bir şey değildir. Ondan elini çek; yâni söylediklerine kulak verme!

15618 Senin uykun var, lâkin uyuyacaksan, yolda ve Allah rızâsı için Allah yolunda uyu!

15619 Belki uyurken, kâmil bir sâlik sana rastlar da, seni uykudaki hayâletinden kurtarır.

15620 Uyumuş bir kimsenin düşüncesi kıl gibi ince de olsa fayda yok... Zira, o incelikle yine mahallenin yolunu bulamaz.

15621 Uyumuş kimsenin düşüncesi iki katlı, üç katlı da olsa, yine hatâ içinde hatâ, hatâ içinde hatâ eder.

15622 Meselâ dere kenarında yatmış uyumuş bir kimseye çekinmeden dalgalar gelir çarpar da, o yine rüyasında uzun çöllerde dolaşır, durur.

15623 Uyumuş kimse, rüyasında susuzluktan yanar yakılır. Halbuki dere kenarında yatmış olduğu için su ona şah damarından daha yakındır.

Bir kıtlık yılında sevinen ve gülen bir zâhidin hikayesi. Halbuki o zâhid fakir ve ailesi efradı çok idi ona, "Sevinecek vakit değil, başsağlığı dilenecek zamandır." dediler. "Ben yük altında değilim." cevâbını verdi.

15624 Bir kıtlık yılında bütün halk ağlaştığı halde zâhidin biri gülüyordu.

15625 O zâhide dediler ki: "Gülmenin sırası mı?" Kıtlık, mü'minleri kökünden sökmekte, açlık halkın çoğunu helak etmektedir.

15626 Rahmet, bizden gözünü yumdu. Ova güneşin şidddet-i hararetinden yandı kavruldu.

15627 Ekin, bağ ve asma simsiyah olmuştur. Ne yerde bir nem var; ne yukarda ve ne de aşağıda...

15628 Bu kıtlık azabından halk, sudan uzak düşmüş balıklar gibi, onar onar, yüzer yüzer ölüyor.

15629 Sen Müslümanlara acımıyor musun? Mü'minlerin yağları da birdir etleri de... Hepsi bir vücuttur.

15630 Bedende bir cüz'ün rahatsızlığı, bütün bedenin rahatsızlığını mûcib olur. O cüz'lerin sulh yahut harp hâlinde olması -yâni rahat, yahut rahatsız bulunması- bütün bedenin de rahatını, yahut rahatsızlığını icab ettirir."

15631 Zâhid cevaben dedi ki: "Sizin nazarınızda şu hal kıtlıktır. Fakat benim görüşüme göre bu zemin cennet gibidir.

15632 Ben; kırda, bayırda bele kadar yükselmiş bir çok buğday başağı görüyorum.

15633 Sabâ rüzgârıyla başaklar dalgalanmakta, çöl ise pırasadan daha yeşil görünmektedir.

15634 Gördüklerimin hayâl mi, yoksa hakikat mi olduğunu tecrübe için onlara elimle temas ediyorum. Gördüğüm ve dokunduğum şeylerden elimi ve nazarımı nasıl çekeyim?

15635 Ey alçak kavim; siz Firavun gibi olan bedenin yârî bulunduğunuz için size Nil nehri kan görünür.

15636 Babana karşı bir kabahat yaparsan, o da seni tekdir ve te'dîb eder. O vakit baban senin gözüne köpek gibi saldırıcı ve ısırıcı görünür.

15637 O peder köpek değildir. Öyle bir merhameti sana köpek gibi gösteren ettiği cefânın tesiridir.

15638 Yusuf'un kardeşlerinde haset ve gazap bulunduğu için Yusuf Aleyhisselâm'ı kurt gibi görüyorlardı.

15639 Fakat, barıştın da hiddetin gitti mi köpek ortadan kalkar, baban sana karşı samimi bir dost olur."

Bütün âlem, akl-ı küll'ün sûretidir. Akl-ı külle yanlış bir hareketinle cefâ edecek olursan âlemin sûreti senin gam ve kederini artırır. Nitekim, babanla da çok defalar bozuştun mu onun sûreti sana gam verir ve yüzünü görmek istemezsin. Halbuki evvelce gözünün bebeği ve ruhunun rahatı idi.

15640 Bütün bu âlem Akl-ı Küll'ün sûretidir. Bütün insanların, Akl-ı Küll babasıdır.

15641 Bir kimse Akl-ı Küll'e muhalefet edip sözünü dinlemedi mi, bütün âlem ona köpek gibi saldırıcı görünür.

15642 Bu baba ile sulh yap ve isyanı bırak ki, çamur bile sana sırmalı döşeme görünsün.

15643 O vakit, kıyamet senin tıpkı halin olur da, nazarında semâ ve zemin tebeddül eder.[120]

15644 Bu Akl-ı Küll pederiyle dâima uzlaşmış bulunduğum için dünya gözümün önünde cennet gibidir.

15645 Bana her zaman yeni bir sûret, yeni bir güzellik görünmektedir. Bu yenileşme ile usanç kalmaz.

15646 Ben cihanı nimetlerle dolu, suları menbâlarda coşkun bir halde görüyorum.

15647 Dallar tevbe etmiş olanlar gibi raks etmekte, yapraklar da hânendeler gibi el çırpmaktadır.

15648 Keçe kılıftan görünen aynanın ziyâsıdır. Acaba aynanın kendisi görünse nasıl olacaktır?.

[120] İbrahim Sûresi'nin 48. âyetine işarettir: "*O gün yeryüzü bir başka yere, gökler, başka göklere çevrilecek ve bütün varlıklar, kahirlerinden çıkıp bir ve gücüne karşı durulmaz olan Allah'ın huzurunda toplanacaklardır.*"

15649 Ben gördüklerimin binde birini söylemiyorum. Çünkü her kulak şek ve şüphe ile doludur.

15650 Benim söylediklerim vehme nisbetle müjdedir... Fakat akıl der ki: Müjde ne demek? Bu, benim halimdir zaten!

Üzeyr Aleyhisselâm'ın oğullarının, kendisinden, babalarının ahvalini sormaları, onunda: "Evet. Gördüm, geliyor" demesi... Bazılarının onu tanıyıp kendinden geçmesi, tanımayanların ise: "Bu bize müjde verdi, şu kendinden geçme de ne oluyor?" demeleri

15651 Üzeyr'in oğulları yolda babalarının ahvalini soruyorlardı...

15652 Onlar ihtiyarlamış, babaları ise gençti. Ansızın babaları önlerine çıkıverdi.

15653 "Hey yolcu; acaba bizim Üzeyr'imizden haberin var mı?" diye sordular ve:

15654 Biri dedi ki: "Bugün, muradınıza erer, ümitsizken onu görürsünüz."

15655 Üzeyr: "Evet, benden sonra gelecektir." dedi. Çocuklardan biri bu müjdeyi işitince sevindi.

15656 "Ey müjdeci şâd ol!" diye haykırdı. Diğeri Üzeyr'i tanıdığı için kendinden geçerek:

15657 "A sersem, müjdenin yeri değil, haberimiz olmadan biz maalene vâsıl olmuşuz." dedi ve düştü.

15658 Şu ve emsali hâller, vehim için müjde ama akıl için vuslattır. Çünkü vehmin gözü perdelidir ve hakikati görmez.

15659 Böyle haberler kâfirler için dert, mü'minler için müjde olur. Lâkin basîret sahibi göz için vuslatın ta kendisidir.

15660 Çünkü basîret sahibi âşık dâima Hakîkat'in mestidir, şüphesiz ki küfürden de îmândan da yücelerdedir o!...

15661 Küfür ve imânın ikisi de onun kapıcısı gibidir. Çünkü o içtir, küfürle, iman ikisi de kabuktur.

15662 Küfür, kurumuş ve içinden ayrılmış kabuk gibidir. imân ise kabuğun lezzetlisidir.

15663 Bir meyvenin içi lezzetli olan kabuktan daha hoştur. Hattâ hoşluk mertebesinden de yüksektir ve lezzetlidir.

15664 Bu sözün sonu gelmez, geri dön de, Mûsâ gibi olan beyanâtım hakikat denizinden tozlar peydâ etsin.

15665 A töhmetli kişi, senin aklın altın döküntüsü gibidir. Döküntü ve kesinti üstüne ben nasıl damga basayım?

15666 Aklın, yüzlerce mühim işe ve binlerce arzuya, mal ve mülk hevesine bölünmüş!

15667 Bu cüz'leri, aşk ve şevk ile toplamalı ve eritip sikke haline getirmeli ki Semerkand ve Dımışk[121] şehirleri gibi hoş bir hale gelesin.

15668 Onları en küçük parçasına kadar toplar, şüpheden arınırsan pâdişah sikkesi olmaya lâyık olursun.

15669 A ham kişi! Ağırlıkta bir miskal'i geçersen pâdişah senden bir altın kadeh yapar.

15670 Ey vuslat talibi; o vakit o altın kadehin üstüne pâdişahın hem adı, hem evsâfı, hem de resmi hakkedilir.

15671 O zaman maşukun senin için hem ekmek, hem su, hem ışık, hem şarap, hem de meze yerine geçer.

15672 Kendini derle ve topla ki cemaat rahmettir. Evet kendini derle topla ki ben de var olanı sana söyleyebileyim.

15673 Felek kubbesi altında altmış türlü sevda ve hevese iştirak eden bir ruh taksime uğramıştır.

15674 Öyle bir ruh sahibine karşı susmak daha iyidir. Çünkü ahmaklara verilecek cevap, sükûttur.

15675 Ahmağın cevabının sükût olduğunu bilirim. Lâkin Takdir-i İlâhî beni o derece mest etmiştir ki, ben istemediğim halde, o mestlik ağzımı açıyor.

15676 Nitekim aksırmak ve esneyiş anında senin ağzın da sen istemeden açılır.

"Ben günde yetmiş defa istiğfar ederim" mealindeki Hadis-i Şerif'in tefsiri

15677 Ben maârif ve hakâyık incileri saçmaktan peygamber Aleyhisselâm gibi günde yetmiş kere tevbe ediyorum.

15678 Lâkin bulunduğum mânevî mestlik tevbemi bozdurur. Çünkü bu mestlik tevbeyi unutturur ve çekinme ve sakınma libâsını tenden çıkarır.

[121] Dımışk: Şam.

15679 Uzun ve uzak zamanlar târihini izhâr etmek için, Hakk'ın hikmeti, esrar târihi bilen âlime mestlik verir.

15680 Gizli sır, böyle davul ve sancak ile zâhir olmuş, (yazılan yazıldı, kalem de kurudu) menbaından coşkun bir su gibi fırlamıştır.

15681 Ey insanlar; Allah'ın hudutsuz olan rahmeti akıp gidiyor. Siz uykuda bulunduğunuz için farkında değilsiniz.

15682 Dere kenarında yatmış, uyumuş kimsenin elbisesi derenin suyunu içtiği, -yâni ıslandığı- halde uyuyan rüyasında serap arar.

15683 İleride belki su vardır ümidiyle koşar durur... Ve bu düşünce ile yoldan çıkarak sudan uzaklaşır.

15684 Orada su var der, fakat buradaki sudan uzaklaşır ve hayâle kapılıp hakikatten ayrılır.

15685 Bunlar -yâni Dünya ehli- güya uzağı görürler, fakat ruhları uykudadır, -yâni hakikatten gafildirler—. Ey seyr-i sülûk erbabı, ey hakikat yolcuları, bunların gafletine merhamet ve hidayetleri için himmet ediniz.

15686 Ben susuzluğun uyku getirdiğini görmedim. Uyku getiren susuzluk, akılsızların hararetidir.

15687 Hakikatte akıl, Allah tarafından ilham edilendir, yoksa Utarit'in getirdiği akıl değildir.

Aklı cüz'i mezara kadar olan şeyleri görür... Öbür kısımda velilerle peygamberleri taklit eder.

15688 Bu akl-ı cüz'înin ileriyi görebilmesi kabre kadardır. Hak âriflerinin görüşü ise Sûr'a üflenmesine ve daha ilerisine kadardır.

15689 Bu cüz'i akıl kabri ve toprağı geçemez, bu ayak acib ve garib şeylerin bulunduğu sahaya -yâni Arasat[122]'a- ulaşamaz.

15690 Bu ayak ve bu akıldan teberrî ve tecerrüd et de gaybı görecek bir göz ara ve o sayede berhudâr ol!

15691 Ustaya zebûn ve kitaba şâkird olan bir kimse, Mûsâ Aleyhisselâm gibi, koynundan nasıl nur bulur?

15692 Bu bakış ve bu akıl adama ancak baş dönmesi verir. Bırak görüşü artık da bekle bakalım.

[122] Arasat: Kıyamet günü bütün ölülerin diriltilerek toplanacağı yer, mahşer meydanı.

15693 Söz söylemekten mânevî yükselme beklemeyin. Allah'ın feyzini bekleyen kimse için dinlemek, söylemekten iyidir.

15694 Belletme mevkii de bir nevi şehvettir. Allah yolunda ise her hayâl ve her şehvet puttur.

15695 Eğer her fuzûli kişi Allah'ın fazl ve keremine nail olup hidâyet yolunu bulsaydı Cenâb-ı Hak bu kadar peygamber gönderir miydi?

15696 Akl-ı cüz'i, şimşek ziyası gibidir. Çakıp sonra hemen sönen öyle bir ziya ile Vahş[123] tarafına gidilemez.

15697 Şimşek ziyası, yol göstermek için değildir; belki ağla -yâni yağmur yağdırdiye buluta verilen bir emirdir.

15698 Bizim aklımızın ziyası da, ağlamamız, ağlayıp da mahviyet şevkini bulmamız içindir.

15699 Çocuğun aklı, kitapla meşgul ol der, lâkin kendi kendine kitaptan öğrenmek mümkün değildir.

15700 Hastanın aklı da hastayı hekime sevk eder; Çünkü ilâç hususunda kendisi isabet edemez.

15701 Şeytanlar, gökyüzüne çıkıp esrâr-ı semâviyeye kulak verirlerdi.

15702 O sırlardan az bir miktarını çalarken hemen gökten şihaplar gelir onları semâdan sürer.

15703 Ve derdi ki: "Bir peygamber ba's olunmuştur. Onun bulunduğu yere gidin ve ne isterseniz ondan elde edin."

15704 Eğer değer biçilmez inci arıyorsanız (Evlere kapılarından giriniz).

15705 O kapının halkasını vur ve kapı önünde dur. Zira, sana ve senin gibilere feleğe doğru yol yoktur.

15706 Hem sizin için öyle uzak yollara gitmeye -yâni semâya çıkıp oranın ahvâlini görmeye ve öğrenmeye- lüzum yoktur. Biz sırların sırrını topraktan yaratılan kulumuza verdik.

15707 Eğer hâin değilseniz, Halife-i İlâhiye olan o zâtın huzuruna geliniz. Boş kamış gibi olsanız, onun himmet ve sohbetiyle şeker kamışı gibi olursunuz.

15708 Delîl-i İlâhî olan o Zât-ı Âli, senin toprak vücudundan sebze yetiştirir. O zât, Cebrail'in bindiği atın tırnağından değersiz değildir.

15709 Cebrâil'in atının bastığı yerde can verecek bir yeşillik peydâ oluyordu. Ona dikkat eden Sâmirî, o yeşillikten bir avuç alıp, yaptığı buzağı heykelinin hamuruna kattı da, heykel buzağı gibi ses vermeye başladı.

[123] Vahş: Afganistan'ın Bedahşan bölgesinde bir şehir.

15710 Eğer esrar ehli olanların nezdinde emin ve muhlis olarak gelirseniz, doğan kuşu gibi başınıza geçirilen külahtan kurtulursunuz.

15711 Başlıktan, göz ve kulak bağından halâs olursunuz. O serkülâh[124] ve göz bağı ki, doğan kuşu onlardan, miskin ve biçâre kalır.

15712 O serkülâh, doğanların gözüne sed olur, etrafı göstermez. Çünkü doğanın olanca meyli cinsinedir.

15713 Kendisinden o meyil gidip cinsinden ayrılınca ve Pâdişaha alışınca, doğancı onun başlığını çıkarır ve gözünü açar.

15714 Cenâb-ı Hak, tarassut mahalli olan göklerden şeytanları defettiği gibi aklı cüz'inin istibdadını da izâle eyledi.

15715 Sen başlık dâvasına kalkışma. Zira reyinde müstakil değilsin, belki ehl-i dil bir ârifin şakirdi olmaya istidadın var.

15716 Çabuk gönül tarafına git. Çünkü sen gönlün cüz'üsün. Kendine gel, sen âdil bir Pâdişahın kulusun!

15717 O âdil Pâdişahın kulu olmak sultanlıktan hayırlıdır. Çünkü: "Ben Âdemden hayırlıyım" sözü şeytanın sözüdür.

15718 Ey tabiat zindanında mahpus olan insan! Şeytanın kibir ve azameti ve neticesi ile Âdem'in kulluğu ve tevazuu arasındaki farka dikkat et.

15719 Allah yolunun güneşi olan Aleyhisselâtü Vesselam Efendimiz: "Nefsi zelil ve mutî olan kimseye ne mutlu" buyurmuştur.

15720 Tûbânın gölgesini gör de o gölgede rahatça uyu. O gölgeye serkeşliği terk ederek yat!

15721 Zillet-i nefs tûbâsının gölgesi, safâya istidadı olanlar için güzel bir uyku yeridir.

15722 Eğer bu sayeden ayrılıp da ben'lik cihetine gidersen çarçabuk azgın sapık olur, hidâyet yolunu kaybedersin.

[124] Serkülâh: Vaktiyle doğan kuşlarını yavru iken tutarlar, başına "serkülâh" dedikleri bir başlık takarlarmış. Hayvan o başlık altında ve dünyayı göremez bir halde bulunduğu için el üstünde oturmaya alıştırmış. Ava gidildiği vakit de öylece götürülür, bir kuş görülünce doğanın serkülahı çıkartılıp salıverilir, o da gidip kuşu yakalar ve getirirmiş.

(Yâ eyyühellezîne amenû lâ tükaddimû beyne yedeyillâhi ve resûlihî)[125] *âyet-i kerimesinin beyanı*

15723 Mâdem ki peygamber değilsin, ümmet ol! Madem ki Pâdişah değilsin, teb'a cümlesinden bulun.

15724 Âriflerin izinde yürü ve sükût et. Kendinden bir rey ihdas edip de zahmet çekme!

15725 Bir mürşid ve muallimin emrine inkıyâd ederek izinde yürü ve sükût et!

15726 Yoksa istidat ve kabiliyet sahibi bile olsa, kâmillik davasına kalkıştığından değişir, çarpılır ve istidadını kaybedersin.

15727 Sırra vâkıf bir üstada karşı serkeşliğe kalkışır ve kafa tutarsan olanca istidadından mahrum kalırsın.

15728 Şimdilik ayakkabı dikiciliğine razı ol ve sabret... Yoksa, sabretmezsen yamacı ve eskiciliğe düşersin.

15729 Eskicilerin sabır ve hilmi bulunsaydı hepsi de ilim sahibi ve yeni ayakkabı diken usta olurlardı.

15730 Çok çalışır, çok didinirsen nihayet usanır da sen kendin: "Akıl bir ayak bağı imiş meğer" dersin.

15731 O feylesof taslağı gibi hani... Ölüm günü aklı, çok aciz ve faidesiz gördü de,

15732 Garazsız olarak itiraf edip dedi ki: "Zekâ ile akıl atımızı saçma ve asılsız yerlere sürdük.

15733 Gururumuz dolayısıyla, Hak Erlerine serfürû etmedik; ancak hayâl ve kil ü kâl deryasında yüzdük."

15734 Ruh denizinde yüzmeye çalışmak hiçtir. O denizde Nuh'un gemisine binmekten başka çâre yoktur.

15735 O Sultânü'l-Enbiyâ (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: "Küllde -yâni ummân-ı tevhîdde- gemi benim.

15736 Yahut o selâmet gemisi, benim can gözüme vâris ve makamıma halîfe olan zâttır."

15737 Biz Muhammedîler, o denizde Nuh'un gemisi gibiyiz. Ey yiğit, sakın o gemiden yüz çevirip ayrılma!

---

[125] Hucurat Sûresi'nin 1. âyetinden: "*Ey iman edenler! Allah'ın ve Resûlünün huzurunda öne geçmeyin. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah işitendir, bilendir.*"

15738 Hazreti Nuh'un müşrik olarak boğulan oğlu Kenan gibi, dağa çıkar da kurtulurum deme. Kur'an'dan (*lâ âsımel yevme*)[126] âyetini işit.

15739 Gözündeki gaflet bağından dolayı, bu gemi sana alçak, fikir dağı ise çok yüksek görünüyor.

15740 Sakın ha, bu alçak gördüğün gemiye hor bakma da ona bitişik olan Fazl-ı İlâhîye nazar et!

15741 Fikir dağının yüksekliğine bakma ki bir dalga onu alt üst eder.

15742 Ey gafil, eğer Kenan gibi isen, sana bunun gibi yüzlerce nasihat versem yine de sözüme inanmazsın.

15743 Kenan'ın kulağı bu sözleri nasıl duyacak? Onları Allah mühürlemiştir.

15744 Va'z ve nasihat Hakk'ın mührüne nasıl nüfuz eder? Hadis olan -yâni sonradan olan- şey, ezelî hükmü nasıl değiştirebilir?

15745 Lâkin, belki sen Kenan değilsin ümidiyle, sana bir söz söyleyeyim:

15746 Nihayet bunu ikrar ve idrak edeceksin. Bari kendine gel de Yevm-i Âhireti bugünden gör!

15747 İşin sonunu bugünden görebilirsin. Sonu görecek gözünü gafletle kör haline getirme!

15748 Mes'ûdâne sonu görebilen kimsenin yolda giderken sürçmesi olmaz.

15749 Her an bu düşüp kalkmayı istemiyorsan bir insan-ı kâmil'in ayak bastığı toprağı gözüne çek.

15750 O İnsan-ı kâmil'in ayağı tozunu gözüne sürme yap da bu külhanîliği başından at!...

15751 Çünkü bu çıraklık ve tâbilikle sen iğne bile olsan Zülfikâr kesilirsin.

15752 Sen makbûl-i İlâhî olan kimselerin hâk-i pâyini sürme gibi gözüne çek ki o sürme gözü hem yakar, hem de aydınlatır.

15753 Deven, gözünün nurlanması için diken yer de onun için gözü iyi görür.

---

[126] Hûd Sûresi'nin 43. âyetinden: "*42- Gemi içindekilerle birlikte, dağlar gibi dalgalar arasında akıp gidiyordu. Nuh ayrı bir yere çekilmiş olan oğluna bağırdı: "Yavrucuğum, gel, bizimle beraber bin! Kâfirlerle beraber olma!" 43- O, dedi ki; "Ben, beni sudan koruyacak bir dağa çıkacağım." Nuh da "Bu gün Allah'ın merhamet ettiğinden başkasını, Allah'ın bu emrinden koruyacak kimse yoktur." dedi. Derken dalga aralarına giriverdi. O da boğulanlardan oldu.*"

Bir katırın: "Ben yolda giderken çok defa yüzüstü düşüyorum, sen ise düşmüyorsun, bunun hikmeti nedir?" diye bir deveye sorması, devenin de ona cevap vermesi

15754 Katırın biri bir gün bir deve ile buluştu... İkisi de bir ahıra düştüler.

15755 Deveye dedi ki: "Ben tepede, düzde, pazarda, mahallede, çok defa yüzükoyun düşüyorum.

15756 Hele dağ tepesinden eteğine doğru inerken, yolun korkulu olmasından, her zaman tepetaklak oluyorum.

15757 Sen düşüp kapaklanmıyorsun, sebebi nedir? Yoksa senin cân-ı pâkinde bir devlet ve saadet mi vardır?

15758 Ben her vakit tepetaklak oluyorum ve dizimi vuruyor, ağzımı ve dizimi kana buluyorum.

15759 Düşünce, palanım ve yüküm baş aşağı olur. Ben de katırcıdan hep dayak yerim.

15760 Hani akılsız bir insan gibi... o da, akılsızlığından dâima tevbesini bozar ve yeniden günâha girer.

15761 O tevbe bozan gafil, reyindeki ve azmindeki gevşeklik yüzünden şeytanın maskarası olur.

15762 Ağır yük altında, hususiyle taşlı bir yolda yuvarlanan topal beygir gibi tepesi üstüne düşer.

15763 O ters huylu, tevbesini bozduğu için kafasına gaybdan tokatlar yer durur.

15764 Sonra tekrar gevşek azmiyle tevbe eder... Fakat Şeytan: (tuh sana) der demez tevbesini bozar.

15765 O tevbe bozan gafilin aklı fevkalâde zayıf iken, kibir ve azameti o kadar yüksektir ki, Allah'a vâsıl olmuşlara bile hakaretle bakar.

15766 Ey deve; sen ise mü'min-i kâmil gibisin. Yüzüstü düşmüyor ve burnunu yere vurmuyorsun.

15767 Sende ne var ki âfete uğramıyorsun, sürçmüyorsun ve yüzükoyun düşmüyorsun?"

15768 Deve dedi ki: "Vâkıâ her saâdet Allah vergisidir ama, benimle senin arada çok fark vardır!

15769 Ben yüksek yaratılmışım, gözlerim yüceleri görüyor... Yüce görüş sahibi için zarardan emân vardır.

15770 Ben dağın başında iken, onun eteğini tâmamıyla görürüm. Her çukuru ve her düzü açıklıkla görürüm.

15771 Nitekim, o ulu Hak Eri de, kendi işlerini ihtidasından evvel gününe kadar müşahede eder.

15772 O iyi haslet ve tabiatlı mü'min-i kâmil, yirmi yıl sonra ne olacağını görür ve bilir.

15773 O müttekî zât, yalnız kendi hâlini görmez, belki garp ve şark ahâlisinin gelecek hallerini de görür.

15774 Onun gözünde ve kalbinde Allah'ın nur'u yurt tutar. Neden mi dedin? Vatan muhabbetinden!

15775 Hani Yusuf Aleyhisselâm gibi... O da, ayın ve güneşin kendisine secde ettiğini rüyasında görmüş ve babasına haber vermişti.[127]

15776 O (*Yenzuru binurillah*[128]) hadisi, lâf-ı güzâf değildir. Allah'ın nuru feleklere yarar geçer.

15777 Ey katır; senin gözünde o ilâhî nur yoktur. Sen hayvanlık hissine bağlısın.

15778 Sen, gözünün zayıflığından, ayağının dibini görebiliyorsun. Sen zayıf olduğun gibi kılavuzun da zayıftır.

15779 Göz elin ve ayağın kılavuzudur. Basılacak, tutulacak yeri de o görür, basılmayacak, tutulmayacak yeri de...

15780 Bundan başka; bir de, benim gözüm daha parlaktır. Bir de şu var: Benim yaratılışım temizdir.

15781 Çünkü ben, helâlzâdeyim... Zinadan olma ve sapıklardan değilim ben...

15782 Sen ise şüphesiz veled-i zinasın. Çünkü eşekle kısrağın yavrususun. Yay kötü olursa ok çarpık gider."

Devenin cevaplarını katırın tasdik etmesi ve onun kendinden efdal olduğunu ikrar eyleyip ondan yardım istemesi ve sıdk ile ona sığınması. Devenin de ona iltifat ederek yol göstermesi, pederâne ve şahâne dostluk göstermesi

15783 Katır: "Ey deve doğru söyledin." dedi. Bunu söylerken de gözleri yaşla doldu.

15784 Bir müddet ağladıktan sonra devenin ayaklarına kapandı ve dedi ki: "Ey kulların Rabbi olan Allah'ın seçilmiş mahlûku!

---

[127] Bu hâdise, Yusuf Sûresi'nin 4-6. âyetlerinde anlatılmaktadır.

[128] "*Mü'minin kavrayışından çekinin. Zira mü'min Allah'ın nuruyla bakar.*" şeklindeki Hadis-i Şerif'e işaret eder.

15785 Eğer lûtuf ve kereminden beni bendeliğe kabul etsen ne ziyana girersin?"

15786 Deve dedi ki: "Mademki karşımda kusurunu ikrar ve itiraf ettin, yürü, zamanın âfet ve musibetlerinden kurtuldun.

15787 Sen insafa geldiğin ve hakkı kabul eylediğin için belâdan kurtuldun. Şimdiye kadar düşmandın, şimdi dost ehline katıldın.

15788 Kötü tabiat, senin zâtında aslî değil, iğreti idi. Zîrâ aslî kötülükten inat ve inkârdan başka bir şey gelmez.

15789 Hazreti Âdem gibi... Onun zellesi iğreti idi... Onun için derhal tevbe etti.

15790 Şeytanın cürmü -yâni Âdeme secde etmemekle İlâhi emre isyanı- kendisindeki aslî kötülüğün eseri idi. Onun için güzelce bir tevbeye yol bulamadı.

15791 Yürü... Kendinden, kötü huyundan, cehennemin alevinden ve yırtıcı hayvan dişinden kurtuldun.

15792 Yürü ki, işte şimdi devleti elde ettin, kendini ebedi saaâete attın.

15793 Sen (*Fedhulî fi ibâdî*)[129] ve (*Vedhulî cennetî*)[130] hakikatine erdin.

15794 Sen (*İhdina's-sırâta'l-müstekîm*)[131] -yâni: "Yâ Rabbî; bizi doğru yola hidâyet eyle"- diye duâ ettin. Allah da senin elinden tutup cennete kadar götürdü.

15795 Ey aziz; evvelce nâr idin, şimdi nur oldun. Ekşi koruk misâli idin, şimdi yaş ve kuru üzüm gibi tatlılaştın.

15796 Bir yıldız gibi sönük idin, şimdi bir güneş gibi parlak oldun. Bundan dolayı sevin. Cenâb-ı Hak, doğruyu en iyi bilir."

15797 Ey Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin; kalk, kendi balını süt havuzuna kat da;

15798 O süt havuzu (*Elestü*) denizine ulaşsın. Deniz haline geldi mi her türlü bozulmadan kurtuldu demektir.

15799 O havuz, bal denizine bir menfez bulursa, artık hiçbir âfete uğramaz ve safiyetini kaybetmez.

15800 Ey Allah arslanı; arslan gibi bir kükre de o kükreyiş, yedinci kat göğe kadar ulaşsın.

15801 Senin bu makam ve kemâlinden, kâbiliyetsiz ve münkabız canların ne haberi vardır? Fare, aralanın kükreyişini anlar mı?

---

[129] Fecr Sûresi'nin 29. âyeti: "*Kullarımın arasına gir.*"
[130] Fecr Sûresi'nin 30. âyeti: "*Cennetime gir.*"
[131] Fatiha Sûresi'nin 6. âyetinden.

15802 Seni görmeyen ve zamanına yetişmeyen, gönlü deniz gibi engin ve yaratılışı iyi olanların istifadesi için, yüksek ahvâlini altın suyuyla yaz!

15803 Cana can katacak olan o sözler, Nil suyu gibi latiftir. İlâhî o lâtîf sözleri Kıptî meşreb olanların gözlerine kan olarak göster!

Bir Kıptî[132]'nin bir Sıbtî[133]'ye: "Dostluk ve kardeşlik hakkı için kendi niyetine Nil'den bir testi su doldur da ağzıma tut ki içeyim. Çünkü siz Sıbtîlerin kendileri için doldurdukları saf su oluyor, biz Kıptîlerin doldurduğu ise tamamıyla kan kesiliyor." diyerek yalvarması

15804 İşittim ki bir Kıptî, hararet şevkiyle bir Sıbtînin evine geldi.

15805 Dedi ki: "Ben senin dostunum ve akrabanım. Bugün sana muhtaç bir haldeyim.

15806 Çünkü Mûsâ sihirbazlık etti ve efsun okudu da Nil suyunu bizim için kan haline getirdi.

15807 Sıbtîler Nil'den saf su içiyorlar. Fakat o su, göz bağıcılıktan, bizlere karşı kan olmuştur.

15808 Kendin için Nil'den bir tas su doldur da bu eski dostun ondan içsin.

15809 Kendin için o tası doldurunca içindeki kan olmaz, saf ve sihirden âzâde su olur.

15810 Ben de sana tâbî olarak su içmiş olayım... Tâbî olan kişi, tâbî olduğu kişinin lûtfu ile gamdan kurtulur."

15811 Sıbtî dedi ki: "Ey canım ve cihanım; baş üstüne iki gözüm; hizmetinde bulunayım.

15812 İstediğin gibi hareket edeyim, hem de sevinerek gideyim. Hizmetkârın olarak seni gamdan halâs eyleyeyim."

15813 Tası Nil'den doldurdu, ağzına götürüp yarısını içti.

15814 Tası o isteyene doğru eğdi ve, "sen de iç" dedi. Lâkin su, simsiyah kan oldu.

15815 Sonra tekrar kendi tarafına eğince kan su oldu. Kıptî kızdı, gazaba geldi.

15816 Hiddeti geçinceye kadar oturdu. Ondan sonra Sıbtîye dedi ki: "Ey büyük kılıç!

---

[132] Kıptî: Eski Mısırlıların Araplaşmış torunları olan Mısır köylüsü.
[133] Sıbtî: İsrailoğlu, Yahudi.

15817 Ey kardeş, bu düğümün çözülmesine, yâni bu sırrın halline çâre nedir?" Sıbtî dedi ki: "Bu suyu müttekî olan içebilir.

15818 Mütteki de Firavun'un yolundan ayrılıp Mûsâ gibi olandır.

15819 Musa'nın kavminden ol bu suyu iç. Ayla sulh et, mehtabı gör!

15820 Allah'ın hâs kullarına karşı hışım ve gazabın, senin gözlerine yüz binlerce perde getirmiştir.

15821 Gazabını teskin et, gözünü aç da mesrur ol. Dostlardan ibret al da üstâd derecesine çık.

15822 Senin Kafdağı kadar küfrün varken bir avuç su içmek hususunda bana nasıl tâbi olabilirsin?

15823 Dağ iğne deliğinden geçer mi hiç? Meğer ki o dağ iplik gibi incelsin.

15824 Dağ gibi olan küfrünü güzel güzel istiğfar ile erit. Mağfiret bulanların kadehini bulup, içindekini lezzetle iç!

15825 Allah Nil suyunu kâfirlere haram edince, sen bu hile ile beni vâsıta kılmakla onu nasıl içersin?

15826 Bütün düzen ve hileleri yaratan Allah, senin hileni nasıl kabul eder, ey iftiralar müfterisi!..

15827 Mûsâ'ya tabî ol!.. Hilenin sana faydası yoktur. Yaptığın hile yel ölçmekten ibarettir.

15828 Nil'in haddi mi var, İlâhî emri terk etsin de kâfirlere su olsun?

15829 Sen kendini ekmek yiyor zannediyorsun. Halbuki hayatını eksiltecek yılan zehri yiyorsun.

15830 Allah'ın emrine isyan eden bir canlıya ekmek nasıl yarayabilir?"

15831 Sen Mesnevî'yi sâde okumak, yahut yalnız dinlemekle istifâde edeceğini mi sanıyorsun?

15832 Yahut hikmet kelâmı ve gizli sırlar kolayca ağza ve kulağa gelir mi zannediyorsun?

15833 Evet, gelir ama masal gibi gelir. İç değil, kabuk görünür.

15834 Başına örtü, yüzüne nikab örtüp yüzünü senin gözünden gizlemiş olan bir dilber gibidir.

15835 Senin ahmakça inadından dolayı indinde Kur'ân; Şehnâme[134] yahut Kelile ve Dimne adındaki masal kitapları gibidir.

[134] Şehnâme: İran'lı yazar Firdevsî'nin İran hükümdarlarının hayat ve zaferlerini anlatan yarı masalsı, ama edebî kıymeti yüksek kitabı.

15836 Allah'ın inâyet sürme'si gözü açacak olursa, mecaz ile hakikatin farkı o vakit anlaşılır.

15837 Yoksa burnu koku duymaz bir kimseye, koku almadığı için, misk ile gübre müsavidir.

15838 Kelâm-i İlâhîyi -yâni Kur'ân'ı- okumaktan maksat, kendini usançtan, elemden kurtarmaktır.

15839 (*Vesvâsi'l-hannâs*) olan şeytanın verdiği vesvese, gam ve keder ateşini Kelâm-ı İlâhî tesiriyle söndürmek ve kalbi tedavi etmek içindir.

15840 Bir miktar âteşi söndürmek için temiz su ile sidik fennen birdir.

15841 Vesvese ateşini su da sidik de, her ikisi de, uykunun dert ve keder ateşini söndürmesi gibi söndürür.

15842 Lâkin o temiz suyun, Kelâm-ı İlâhî ve Ruhanî olduğuna vâkıf olursan,

15843 Rûhundaki vesvese, tamamen zâil olur, kalbin de hakikat gülistanına yol bulur.

15844 Zira Kitab-ı İlâhî'nin sırrından koku almış olan kimse bağlarda, dere kıyılarında uçar durur.

15845 Sen zanneder misin ki velîlerin mânevî yüzleri de bizim gördüğümüzün aynı olsun.

15846 Peygamber bile, "Mü'minler nasıl oluyor da benim hakiki yüzümü göremiyorlar?" diye hayrette kalmış.

15847 "Nasıl oluyor da halk, yüzümdeki nuru göremiyor, halbuki o nur, şarkın güneşinden daha parlaktır.

15848 Eğer nurumu görüyorlarsa bu şaşırma nedir?" demişti. Vahiy geldi ki: "O (Hakikat yüzü) gizlidir.

15849 Müşriklerin o yüzü bedâvâ görmemeleri için, sana ay olarak görünse bile o, halka göre bulut gibidir.

15850 Avâm-ı nâs, bu mânevî şaraptan içmesin diye, o vecih sana doğru dâne, halka karşı ise tuzak gibidir."

15851 Allah buyurdu ki: "Sana baktıklarını görürsün, halbuki onlar hamam duvarlarındaki resimlere benzerler... Bakarlar da görmezler...[135]"

15852 Ey sûrete tapan, o taptığın sûretin ölü gözleri de sana, bakar görünür.

---

[135] "A'raf Sûresi'nin 198. âyetine işarettir: *Siz onları doğru yola çağıracak olsanız da duymazlar. Onların sana baktıklarını görürsün, bakarlar, ama görmezler.*"

15853 Onun huzurunda terbiyeni takınırsın... Fakat, onun aldırış etmediğini görünce: neden bana iltifat etmiyor, diye hayretlere düşersin.

15854 "Bu güzel resim neden cevap vermiyor, neden verdiğim selâmı almıyor?

15855 Karşısında yüz kere secde ettiğim halde neden o, cömertlik gösterip de başını, sakalını oynatmıyor?" dersin.

15856 Hak Teâlâ da vâkıâ başını sallamak sûretiyle zâhiren iltifatta bulunmaz, fakat yapılan ibadet karşılığında insanın kalbine tarifsiz bir zevk verir.

15857 Çalışıp çabalayıp akla hizmet edersen aklın sana mukabelesi şudur: seni doğru yola ulaştırır; ulaşma vesilelerini artırır.

15858 Cenâb-ı Hak, zâhiren sana baş sallamaz ama, seni baş olanlara server yapar.

15859 Allah sana gizlice öyle bir şey verir ki bütün dünya senin karşında eğilir.

15860 Nitekim bir taşa da öyle bir değer vermiştir ki, altın diye, halk arasında aziz ve muhterem olmuştur.

15861 Bir damla su, Allah'ın lûtfu ile inci olur ve altından ziyâde kıymet kazanır.

15862 Beden topraktan yaratılmış olduğu halde, Cenâb-ı Hakk'ın verdiği bir kuvvetle cihangirlikte ay gibi üstâd olur.

15863 Kendine gel... bu hükümdarlar bir tılsımdır ve ölü bir nakıştır, Çünkü fânidir. Fakat onların gözleri ahmakları aldatmıştır.

15864 Zîra, bakar ve göz kırpar gibi görünürler de ahmaklar onlara bir varlık verir, onları delil edinirler.

Kıptî'nin Sıbtîden hayır ve hidayet duâsı talep etmesi, Sıbtînin de Kıptîye hayır duâda bulunması ve o duânın merhametlilerin en merhametlisi olan Allah nezdinde müstecab olması

15865 Kıptî dedi ki: "Duâyı benim hakkımda sen et. Zira, kalbimin karalığından bende duâ edecek ağız yoktur.

15866 Sen duâ et, belki onun tesiriyle gönül kilidi açılır ve benim gibi bir çirkin, mânevî güzeller arasında yer bulur.

15867 Çarpılmış meshe uğramış kişi, duân berekâtıyla yeniden güzelleşir, yahut da bir şeytan yeniden melek olur.

15868 Yahut Meryem Aleyhisselâm'ın eli bereketiyle kurumuş hurma dalı yeşerir, meyve verir ve misk kokusu bulur."

15869 Bunun üzerine hemen Sıbtî secdeye kapandı ve dedi ki: "Ey aşikâr ve gizli işleri bilen Allah!

15870 Kulun, senden başka kimin huzurunda ellerini açıp talepte bulunur. Duâ da senden, icabet de sendendir!

15871 İlâhî; evvelâ duâya meyli sen verirsin ve kula duâ ettirirsin, sonra da duâları kabul eyleyip duâ edenlerin isteğini sen ihsan edersin.

15872 Evvel de sensin; âhir de sensin. Biz arada tarif edilemeyecek derecede hiçiz."

15873 Sıbtî böyle duâ ederken nihayet leğeni damdan düştü... Kendi de kendinden geçti.

15874 Sonra tekrar kendine geldi ve duâsının müstecâb olduğunu gördü. Çünkü insan için sa'y ettiği şeyden başkası mümkün değildir.

15875 Sıbtî henüz duâda idi ki Kıptînin yüreği coştu ve ansızın bir nâra attı ve kükredi.

15876 Diyordu ki: "Yetiş, bana imân telkin et de bir ân evvel şu eski küfür zünnârını kesip kurtulayım.

15877 Benim ruhuma bir ateştir saldılar... Benim gibi bir şeytanı candan, gönülden taltif ettiler.

15878 Senin dostluğun ve sana karşı hüsnü zannım, elhamdülillah, nihayet elimden tuttu.

15879 Sen cennet ağacından bir dal idin. O dalı tutunca beni çekti, cennete götürdü.

15880 Sanki beni coşkun bir sel kaptı da cömertlik denizinin kıyısına kadar götürdü.

15881 Ben su içmek ümidiyle o sele doğru gitmiştim. Orada bir hakikat denizi gördüm ve ondan kileler dolusu aldım."

15882 Sıbtî bir tas su doldurup: "Al, şimdi iç", diye Kıptîye uzattı. Kıptî ona dedi ki: "Bırak, suların benim indimde kıymeti kalmadı.

15883 Ben (*İnnallahe'ş-terâ*)[136] "Allah mü'minleri satın aldı." sırrından bir şerbet içtim ki onun feyziyle mahşere kadar susamayacağım.

15884 Derelere ve çeşmelere su vermiş olan Allah, benim içerimde de bir kaynağı coşturdu.

15885 Hararetli ve susamış olan ciğerim öyle bir himmete nâil oldu ki, artık suyu hakîr görmede...

---

[136] Tevbe Sûresi'nin 111. âyetinden: "*Allah, mü'minlerden, canlarını ve mallarını, kendilerine cennet vermek üzere satın almıştır...*"

15886 Allah, kulları için kâfi oldu ve (*Kaf hâ ya ayn sâd*)[137] de onun vaadinin sâdık olduğuna delâlet etti.

15887 "Ey insan; ben (Kâfî)yim, başkasının yardımını vâsıta etmeksizin ve sebepsiz olarak sana bütün hayırları verebilirim.

15888 Ben (Kâfi)yim, istersen seni ekmeksiz doyururum ve askersiz bey yaparım.

15889 Sana bahar gelmeden nergis ve nesrin çiçekleri veririm. Kitapsız, ustasız sana ilim ve sanat öğretirim.

15890 Mûsâ'ya bir asâ ile cesaret ve kuvvet veririm de Firavun ile ordusundan ibaret bir âleme galebe eder.

15891 Mûsâ'nın eline bir nur veririm ki güneşe bile tokat vurur.

15892 Bir değneği -yâni Mûsâ'nın asâsını- yedi başlı bir ejderhâ yaparım ki öyle bir ejderhâyı, dişi bir yılan, erkek bir yılanla birleşerek doğurmamıştır.

15893 Ben Nil suyuna hariçten kan karıştırmam, onun suyunu kudret ve kuvvetimle kan haline getiririm.

15894 Senin sürûrunu Nil suyu gibi gama tahvil ederim de ondan kurtulup bir daha neşe tarafına yol bulamazsın.

15895 Sonra tekrar îmânını yeniledin de Firavundan teberrî ettin mi,

15896 Allah'ın rahmet Mûsâ'sını karşına gelmiş, kan olarak akan Nil nehrini O'nun feyziyle su olmuş görürsün.

15897 Allah'a olan imân rabıtasını muhafaza ettikçe, sendeki zevk Nil'i asla kan hâlini almaz.

15898 Ben, imân edeyim de bu kan tufanından bir su içeyim, diye zan ve niyet ediyordum.

15899 Allah'ın tabiatımda bir tebdil yaparak beni bizzat bir Nil hâline getireceğini nereden bilebilirdim?

15900 Kendi nazarımda, akan bir Nil halindeyim; başkalarının görüşüne göre ise sâbitim.

15901 Nasıl ki bu dünya, peygamberin nazarında, tesbih-i İlâhiye gark olmuş, fakat bizim görüşümüze göre cemâttan ibarettir.

15902 Peygamber nazarında bu cihan, aşk ve ihsanla doludur. Başkalarının görüşüne göre ise ölü ve cansızdır.

---

[137] Meryem Sûresi'nin başında yer alan "Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd." harfleri müteşâbihattan, Yâni mânâları herkesçe anlaşılamayan Esrâr-ı İlâhiye'dendir.

15903 Yer ve gök, O'nun nazarında, tesbih-i İlâhi ile hareket halinde... O, kerpiçten, taştan nükteler duymada...

15904 Avam halka eşyânın hepsi de cansız ve ölü görünmede... Ben, bundan daha ziyâde şaşılacak bir perde görmedim.

15905 Kabirler, bizim gözümüze müsavi görünür. Fakat evliya gözünde o kabirlerin her biri ya cennetten bir bahçe, yahut cehennemden bir çukurdur.

15906 Nâs'ın avam takımı: "Peygamber, neden zevk ve neşe izhâr etmiyor da güler yüz göstermiyor?" derlerdi.

15907 Ümmetin seçkinleri de onlara şöyle cevap verirlerdi: "Sizin gözünüze öyle görünüyor O...

15908 Bir an bizim gözümüzle bakın da (*Hel etâ*)[138] sûresinde ne kadar handeler bulunduğunu görün!"

15909 Armut ağacı üzerinden öyle ters görünür, hakikati görmek istersen ey genç aşağıya in!

15910 O armut ağacı, mevhum varlığımızdır. Onun üstünde bulundukça yeni bir şey eski görünür.

15911 Orada bulundukça, âlemi hışm akrepleri ve gazap yılanlarıyla dolu bir dikenlik görürsün.

15912 O ağaçtan inecek olursan, gül yanaklı güzeller ve mürebbiyelerle dolu bir âlemi müşahede edersin.

Kötü kadının kocasına: "Bu hayalet armut ağacının üstünde iken görünüyor. O armut ağacının üstünden in ki o hayâlet zâil olsun." demesi... Eğer biri çıkıp da o adamın gördüğü hayâl değildi diyecek olursa şöyle cevap verilir: Bu misaldir, mesel değildir, -yâni her cihetten değil, bir cihetten benzer- misalde şu kadarı kâfidir ki eğer armut ağacına çıkmasaydı, onlar ister hayâl olsun, ister hakikat olsun gördüklerini göremeyecekti.

15913 Bir kadın, budala kocasının gözü önünde, oynaşıyla birleşmek istedi.

15914 Kocasına dedi ki: "Hey talihli adam; ağaca çıkıp armut toplamak istiyorum."

15915 Ağaca çıkıp da yükseldikten sonra kocasına bakarak ağlamaya başladı...

---

[138] "*Hel etâ...*" âyetiyle başlayan İnsan Sûresi.

15916 Kocasına dedi ki: "Ey merdut ahlaksız! Sana şeni fiil'i icra eden o Lûtî kimdir?

15917 Sen onun altına kadın gibi yatmışsın, meğerse sen bir muhannes[139] imişsin."

15918 Kocası dedi ki: "Hayır, zannettiğin gibi bir şey yok. Galiba senin başın dönmüş de öyle görüyorsun, yoksa burada benden başka kimse yok."

15919 Kadın: "O üstünde yatan kalpaklı herif kimdir söyle?" diye tekrar tekrar bağırdı.

15920 Kocası dedi: "Kadın; ağaçtan in; başın dönmüş; galiba bunamışsın sen!.."

15921 Kadın ağaçtan inip kocası çıkınca, fahişe, oralarda gizlenmiş olan oynaşını üstüne çekti.

15922 Kocası: "Behey kaltak; maymun gibi o üstüne çıkan kimdir?" diye bağırdı.

15923 Kan cevap verdi ki: "İsnadın doğru değil, burada benden başka kimse yok. Şimdi de galiba senin başın döndü. Halt etme ve saçmalama!.."

15924 Kocası kadına, bu sözü birkaç kere söylediyse de kadın; "Bu hayalet armut ağacından olacak." dedi.

15925 "Behey deyyus; ben armut ağacının üstünde iken seni öyle yanlış görmüştüm.

15926 Aşağıya in de bak... burada benden başka kimse yoktur; görülen bu hayâller hep armut ağacındandır."

15927 Şaka ve lâtife bir şey öğretmeye yarar. Onu ciddî olarak dinle, lâtifenin zâhirinde kalma!

15928 Akıl ve idrâki kâmil olmayanlar böyle armut ağacı ararlar. Lâkin bu armut ağacından o armut ağacına iyi bir yol vardır.

15929 Armut ağacından in ki orada bulunduğun için gözün kararmış ve sersem olmuşsun.

15930 Bu armut ağacı, insanın evvel hâlindeki varlık ve benlik vehmidir ki, onun üstünde iken göz kararır ve şaşılaşır.

15931 Bu armut ağacından inince, yâni benlik vehmini terk edince fikir, göz ve söz eğrilikten kurtulur.

15932 O vakit, bu armut ağacını, dalları yedinci kat göğe yükselmiş bir saâdet ağacı halinde görürsün.

15933 Armut ağacından inince -yâni benlik vehminden geçip ayılınca- Allah'ın rahmeti o ağacı değiştirir.

---

[139] Muhannes: 1. Korkak, namussuz, ahlâksız. 2. Kadın gibi olan erkek.

15934 Gösterdiğin bu tevâzûdan dolayı Cenâb-ı Hak, senin gözüne doğru görmek hâssasını ihsan eder.

15935 Eğer doğru görebilmek kolay bir hal olsaydı Hazreti Mustafa (SA.V.) Efendimiz onu Allah'tan diler miydi?

15936 Yâ Rabbî; bize hakkı hak olarak göster ve ona tâbî olmamızı müyesser eyle. Bâtılı bâtıl -yâni eğriyi eğri- olarak göster ve ondan çekinmemizi nasîb eyle, dedim.

15937 Hz. Peygamber: "Yâ Rabbî; gökte ve yerde bulunan her zerreyi bize ind-i İlâhiyende olduğu gibi göster." buyurdu.

15938 Ey sâlik; ındikten sonra armut ağacına yine çık. Çünkü, Allah'ın iradesiyle artık o ağacın mahiyeti değişmiş ve feyz-i İlâhî ile yeşermiştir.

15939 Sen Mûsâ tarafına yönelince, yâni bir mürşid-i kâmilin terbiyesi altına girince, o benlik ağacın, Mûsâ Aleyhisselâm'a tecelli nuru görünen ağaç gibi olur.

15940 Ateş gibi görünen tecelli nuru o ağacı yakmaz yeşertir; dalı, budağı da: "Şüphesiz ben Tanrıyım" diye seslenir.

15941 O ağacın gölgesi altında, senin bütün hâcetlerin husûle gelir. İşte İlâhî kimya böyledir.

15942 Varlığın ve benliğin artık helâl olur, Çünkü onda Celâl sahibi Hakk'ın sıfatlarını görürsün.

15943 Eğri ağaç düzelir ve Hakk'ı gösterir. Kökü sabit, dalları göklerdedir.[140]

15944 O ağaca (Hz. Musa'ya): "Eğriliği bırak, doğru ol!" diye mühim bir vahiy gelmiştir.

Mûsâ Aleyhisselâm kıssasının son kısmı

15945 Bu beden ağacı, Mûsâ'nın asâsı gibidir. Mûsâ'ya, "onu elinden at!" diye emir gelmiştir.

15946 Hazreti Mûsâ onu yere atmadan evvel o asâ, değnekten başka bir şey değildi. Fakat Hz. Mûsâ onu Emr-i İlâhî ile tekrar eline alınca, iyileşti.

---

[140] İbrahim Sûresi'nin 24-25. âyetlerine işarettir: "*24- Görmedin mi? Allah nasıl bir misal verdi. Güzel bir söz, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir. 25- (O ağaç) Rabbinin izniyle her zaman meyve verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara böyle misaller verir.*"

15947 O asâ evvelce, koyunlara ağaçlardan yaprak düşürmek için kullanılırdı. Mûsâ'nın elinde Firavun'u ve tebaasını acze düşüren bir mucize oldu.

15948 Firavun'a uyanların başına hâkim kesildi, sularını kana tebdil etti. Kendilerini ellerini başlarına vurmaya mecbur etti.

15949 Ekinlerini çekirgeler yedikleri için, tarlalarının mahsulü kıtlık ile ölüm oldu.

15950 Nihayet onların âkıbetine nazar eden ve imâna gelmeyeceklerini anlayan Hazreti Mûsâ'dan bilâihtiyar bir duâ sâdır oldu.

15951 Ve dedi ki: "Bu cemâat doğrulmayacak olduktan sonra bu kadar çalışmak ve mucizeler göstermek ne içindir?"

15952 Allah'tan emir geldi ki: "Nuh peygambere tâbi ol da işin sonunu görmeyi bırak!

15953 İşin sonunu, görmezlikten ve bilmezlikten gel! (Allah'ın emirlerini tebliğ eyle!) emri vardır; o emir boşuna değildir."

15954 Israrının bir hikmeti, onların inatlarının âşikar olmasıdır.

15955 Böylece, Hidâyet ve Dalâletin Hak'tan olduğu açıkça fark edilip, herkesçe bilinir.

15956 Çünkü, varlıktan maksat, Allah'ın isimlerinin ve sıfatlarının zuhura gelmesidir. İnsanları nasihatle ve azdırmakla imtihan gerek!

15957 Şeytan azdırmaya uğraşır, şeyh ise doğru yola getirmeye çalışır.

15958 Musibetler üst üste gelip hüzün ve keder verdi. Nil nehri de Kıptîler için tamamıyla kandan ibaret oldu.

15959 Nihayet bizzat Firavun, Mûsâ Aleyhisselâm'ın huzurunda eğilip yalvardı.

15960 "Ey Sultân! söz söyleyecek yüzümüz yoksa da, bizim yaptıklarımızı sen bize yapma!

15961 Parça parça olmuşum, niyazımı kabul et; ben izzet ve azamete alışmışım, bana sert muamele etme!

15962 Ey emîn olan Mûsâ; haydi dudağını merhametle kımıldat da, belânın bu ateşli ağzı kapansın."

15963 Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: "Yâ Rabbî; Firavun beni aldatıyor, ama seni aldatamaz!

15964 Onun hilesini kabul edeyim mi, yoksa, o hilenin aslını bilmesi için, hud'asına mukabelede bulunayım mı?

15965 Her mekr ve hilenin aslı bizdedir. Arz üzerinde olan her şeyin aslı göktedir."

15966 Cenâb-ı Hak buyurdu ki: "Yâ Mûsâ, o köpek, hud'aya değmez. Sen o köpeğin önüne uzaktan bir kemik atıver.

15967 Haydi asânı kımıldat da topraklar, çekirgelerin yok ettiklerini yeniden versinler.

15968 O çekirgeler de derhal yanıp simsiyah olsunlar da halk, Allah'ın tebdil ve tahvilini görsün!

15969 Benim sebeplere ihtiyacım yoktur; o sebepler, hakikâti örtmek için birer perdedir.

15970 O sebepler, tabiatçı ilâca dayansın; müneccim yıldızları gözlesin diyedir.

15971 Münafık, hırs ve tamâ şevkiyle ve bir şey bulamamak korkusuyla, erkenden pazara gelsin!

15972 Allah'a ibâdet etmemiş, hattâ yüzünü yıkamamış iken o cehennem lokması, yiyecek aramaktadır.

15973 Yayılıp otlayan kuzu gibi, avam halkının canı da hem yer, hem de yenir.

15974 Kuzu otlayıp yayıldıkça, kasap, "o bizim için otlayıp semiriyor" diye sevinir.

15975 Sen yiyip, içme hususunda cehennem gibi oburluk eder, cehennem için semirir durursun.

15976 Bir gün de hikmet otlağında yayıl da kalbin, gelişip güzelleşsin!

15977 Ama ten gıdası bu hikmet rızkına mâni olur. Çünkü ruh tacirdir, ten ise yol kesici!..

15978 Yol kesici odun gibi yanar kül olursa, tacirin mumu parlak yanar.

15979 Ey insan; sen şuurdan ibaretsin, gerisi o şuuru örter, binâenaleyh kendini kaybetme de boş yere uğraşma!..

15980 Bilmiş ol ki her şehvet, şarap ve afyon gibi şuur perdesidir. Akıllı bir kimse onun tesiriyle şaşkınlaşır.

15981 Sanma ki insan ancak şaraptan sarhoş olur, aklı gider; bütün şehvetler gözü ve kulağı bağlar!

15982 Şeytan şarap içmekten uzaktı, ama onu kibir ve inkârı sarhoş etmişti.

15983 Sarhoş, olmayanı var, bakırı ve demiri altın gören kimsedir.

15984 Ey Mûsâ, bu sözün sonu yoktur. Dudağını hemen oynat ki yeniden yeşillikler bitsin."

15985 Mûsâ emre uyunca derhal yeryüzü yeşerdi, sümbüller ve iri daneli başaklarla doldu..

15986 Kıtlık görmüş ve sığır açlığına uğrayıp ölüm haline gelmiş olan Kıptîler, hemen o nimete saldırdılar.

15987 İnsanlar ve hayvanlar birkaç gün Hakk'ın bu ihsanı ile karınlarını iyice doyurdular.

15988 Karınları doyup bol bol nimet bulunca isyankâr oldular; zaruret gidince azgınlaştılar.

15989 Bilmiş ol ki beden, aç kalmayınca itaatkâr olmaz. Onu tokken ibâdete sevk etmek, soğuk demiri döğmek gibidir.

15990 O beden ve ondaki nefs ağlasa ve inim inim inlese de aklını başına al, Müslüman olmaz.

15991 Nefs, kıtlık zamanı Mûsâ'nın huzurunda yerlere kapanıp yalvaran Firavun'a benzer.

15992 İnsan, ihtiyaçtan kurtulunca azar. Hani eşeğin, yükünü atınca, çifte fırlatması gibi...

15993 İşi ileri gitti ve muradı oldu mu o ağlayıp inlemeleri hep unutur gider!

15994 Bir kimse yıllarca bir şehirde otursa -hattâ orada doğsa, büyüse- sonra rüyasında,

15995 İyi ve kötü şeylerle dolu bir şehir görse, kendi memleketini unutur.

15996 "Ben bulunduğum şehirde yıllardan beri oturuyorum. Bu yeni şehir, benim memleketim değildir, ben burada iğreti bulunuyorum." demez.

15997 Belki, dâimi sûrette, o gördüğü yeni şehirde bulunmuş olduğunu zanneder.

15998 Ruh da doğup yer tuttuğu gayb âlemini, o eski vatanını unutup bu dünyaya meyil gösterirse şaşılmaz.

15999 Çünkü bulutun yıldızları örttüğü gibi, uyku da, o eski vatanını hatırdan çıkartır.

16000 Hususiyle ruh, bu âleme gelinceye kadar bir çok makama ayak basmıştır ki o makamların tozu hâlâ onun idrâkinden silinmemiştir.

16001 İnsan, başından geçenleri bilmek için sıkı bir azimle işe girişip gönlünü arıtmamıştır ki!

16002 Mücâhede ile bir ruhun kalbi, esrar penceresinden başını çıkarır da açılan gözü evveli ve âhiri görür.

İnsanın yaratılışının başından itibaren halleri ve menzilleri

16003 Rûh-u insanî, evvelâ Cemad[141] mertebesine geldi, oradan Nebatat mertebesine intikal etti.

16004 Yıllarca Nebatat âleminde yaşadı da Cemâd âleminde bulunduğunu hatırlamadı. Hattâ Cemâd ile harb etti.

16005 Nebat âleminden, Hayvâniyet âlemine intikal edince bu defa da Nebat âleminde bulunmuş olduğunu hatırına getirmedi.

16006 Ancak, nebatata karşı, hususiyle baharda çiçeklerin açıldığı devrede bir meyli vardır.

16007 Çocukların analarına olan meyli gibi. Ama o, bu meylin ve ana sütüne olan bu iştiyakının sırrını bilmez.

16008 Her yeni dervişin yüce bahtlı şeyhine mübalâğalı muhabbeti de bu meyil kabilindendir.

16009 Bu dervişin akl-ı cüz'isi, akl-ı küll mesabesinde bulunan o şeyh-i kâmil ve mükemmildendir. Bu gölgenin oynaması da o gül dalının hareketindendir.

16010 Nihayet gölgesi, O'nda yok olur da, derviş, şeyhine olan muhabbetin sırrını anlar.

16011 Ey iyi talihli kimse; ağaç sallanmasa dalının gölgesi nasıl kımıldar?

16012 Cenâb-ı Hak emredince hayvanî âlemden insanlığa geçildi.

16013 Böylece insan, iklimden iklime -yâni mertebeden mertebeye- geçerek âkil, âlim ve kâmil olur.

16014 Evvelki akılları -yâni bulunduğu mertebelerdeki şuuru- hatırında değildir. Nitekim en son aklı da değişecektir.

16015 Vâkıâ uyumuş -yâni bu dünyaya gelmiş- evvelki hallerini unutmuştur. Fakat onu o unutma halinde bırakmazlar.

16016 Tekrar o uykudan onu uyandırırlar; Uyanınca kendi haline gülmeye başlayıp:

16017 "Rüyada gördüğüm o gam ve keder neydi? Nasıl oldu da doğru düzen halleri unuttum?

16018 O gamların ve illetlerin uyku hali, aldanma ve hayal bulunduğunu nasıl fark edemedim." der...

16019 Dünya da böyledir, uyuyanın gördüğü rüya gibidir; Rüya görenin gördüğü şeyleri devam edip gidecek sandığı gibi, dünyada gaflet uykusunda bulunanlar da dünyayı sürüp gidecek sanırlar.

---

[141] Cemad: Cansız, hayat eseri ve gelişmesi olmayan.

16020 Ama, ansızın ecel sabahı zuhur edince zan ve hile karanlığından kurtulur.

16021 Bu dünya uykusunda gördüğün düşlerin hepsi mahşer gününde birer birer peyda olacaktır.

16022 Dünya uykusunda ne yapmış isen o uyanıklık âleminde sana aşikâr olacaktır.

16023 Sakın bu rüyada kötülük etmenin tâbiri yoktur sanma!

16024 Ey esir ve fakire zulmeden, belki senin rüyada -yâni dünyada- gülüşün, uyandığın mahşer gününde ağlama ve içini çekme halinde tâbir edilecektir.

16025 Rüyadaki ağlayışını, dert ve gam ile inleyişini ise, uyanıklıkta meserret bil!

16026 Ey Yusuflann derisini yırtan -yâni ey âcizlere zulmetmiş olan kimse- o ağır uykudan kurt olarak uyanırsın!

16027 Kısastan sonra ölürsün ama ölümünden sonra da o kan uyumaz. "Artık ben öldüm, kurtuldum", deme.

16028 Bu dünya'nın kısas'ı, âlemin nizamı için bir çâredir. Âhiretteki kısasa nisbetle oyuncak gibidir.

16029 Dünyadaki ceza, âhiretteki cezaya nisbetle oyuncak gibi kaldığı için Cenâb-ı Hak dünyaya (Oyun) demiştir.[142]

Cehennemde bulunup ehl-i cehennemi tâzib edecek olan mahlûkâtın aç olup: "Yâ Rabbî; bizim rızıklarımızı bol olarak bize ulaştır, zira sabrımız kalmadı" diye Cenâb-ı Hakk'a yalvarmaları

16030 Yâ Mûsâ; bu sözün sonu gelmez. Bırak, o eşekler çayırda otlasınlar...

16031 Hepsi de o güzelim otlardan semirsinler. Haberin olsun ki, cehennemde, bunca azgın ve kızgın kurtlarımız lokma beklerler.

16032 Bütün o kurtlar feryad edip duruyor. Bu eşekler ise onlar için makbul birer yiyecektir.

16033 Hoş nefesinin kimyası, bu eşekleri insan etmek istedi.

16034 Sen onları lûtuf ve cömertliğinle bir çok defa davet ettin. Fakat, o eşeklerin adam olmak için talih ve nasibi yoktu.

---

[142] Hadid Sûresi'nin 20. âyetinden: *"Biliniz ki dünya hayatı bir oyun, bir eğlence, bir süs ve kendi aranızda övünme, mal ve evlat çoğaltma yarışından ibarettir...."*

16035 Artık onlara nimet yorganını ört ki çabucak gaflet uykusuna dalsınlar.

16036 Uykudan sıçrayıp kalkınca onlar, mumu sönmüş ve sâkiyi gitmiş bulsunlar.

16037 Onların azgınlığı sana hayret verdi ama onlar ceza günü, sana tâbi olmadıklarına hasret çekeceklerdir.

16038 Bizim adâletimiz zuhûra gelince her çirkin ve kötüye lâyık olan cezayı verir.

16039 Apaçık göremedikleri bir Pâdişah gizlice onlarla yaşıyordu.[143]

16040 Sendeki ruh ve akıl gibi; onlar da seninledir ama asla onları göremezsin...

16041 O ise senin hareketini, duruşunu görür.

16042 Ne şaşılacak şeydir ki bu böyleyken sen, akıl ve ruhu yaratanın seninle oluşunu caiz görmezsin!..

16043 Bir kimse akıldan gaflet ederek bir kötülükte bulunur. Sonra aklı onu kınar ve ayıplar.

16044 Sen aklından gaflet ettiğin halde aklın senden gafil değildir. Onun seni ayıplaması seninle beraber olduğundandır.

16045 Eğer akıl, seninle beraber olmayıp gafil bulunsaydı, yaptığın kötülüğü nasıl görür ve sana ayıplayış sillesini nasıl vururdu?

16046 Senin nefsin de akıldan gafil bulunmasaydı, öyle bir delilikte bulunur ve pis işlere girişir mi idin?

16047 O halde aklın usturlâb[144] âleti gibidir ki onunla varlık güneşinin yakınlığını bilirsin.

16048 Aklın bile sana yakınlığı ve sendeki varlığı keyfiyetsiz, yâni anlatılamaz haldeyken ve o yolda akıldan bile bahsedilemezken Hakk'ın sana yakınlığındaki keyfiyetsizlik daha yücedir.

16049 Parmağındaki hareket, parmağının önünden, ardından, sağından, solundan değildir.

16050 Uyku ve ölüm halinde o hareket, parmaktan gider... Uyanınca yine avdet eder.

16051 O hareket, parmağına hangi yoldan geliyor? Nitekim, o olmasa parmağının faydası kalmaz.

16052 Gözünde ve gözbebeğinde olan görüş nuru altı cihetten de gelmiyor. Fakat hangi yolla geliyor?

---

[143] Hadid Sûresi'nin 4. âyetine işarettir: "...*Nerede olsanız O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.*"

[144] Usturlab: Üstüne gökkubbesinin haritası çizilmiş, yarım daire şeklinde bir âlettir. Yıldızların hareketleri ve uzaklıkları ile güneşin doğuş ve batış saatlerini hesaplamakta kullanılır.

16053 Halk âlemi cihetlidir, emir ve sıfatlar âlemi ise bilâ cihettir.

16054 Güzelim, (Emir âlemi)ni cihetsiz bil! Emir âlemi cihetsiz olunca onun sahibi bulunan Cenâb-ı Hak elbette büsbütün cihetten münezzehtir.

16055 Akıl, (Âlem-i emir)den bulunduğu cihetle cihetsiz olunca, Allâmü'l-beyân olan Allah; akıldan üstün akıl, candan üstün candır.

16056 Hiçbir mahlûk ona alâkasız değildir. Lâkin bu alâka keyfiyetsizdir.

16057 Zira ruhta ne kavuşma vardır, ne ayrılma... Fakat zan ayrılmak ve kavuşmaktan başka bir şey bilmez!

16058 Ayrılma ve kavuşmadan başka bir delil ara. Lâkin kavuşma ile ayrılmadan başka delil aramak hastayı teskin eylemez.

16059 Asıl'dan uzaksan yakınlığa doğru dâima iz ara ki sendeki erlik damarı seni vuslata götürsün.

16060 Bu mânevî alâkayı akıl nasıl anlayabilir? Çünkü O, ayrılığa ve bitişik olmaya bağlıdır.

16061 Bundan dolayı Hazreti Mustafa (S.A.V.): "Allah'ın zâtına dâir mübâhase etmeyin" diye bize vasiyet etmiştir.

16062 Zâtı ve mâhiyeti ile tefekkür edilebilen şeylere karşı olan bakış ve görüş, Hakk'ın zâtına olamaz ve göremez.

16063 Çünkü düşünenin zannı ve düşüncesi, ancak yol'a taalluk eder. O zan ve düşünce ile Zat-ı İlâhi arasında ise yüz binlerce perde vardır.

16064 Herkes bir perde ile örtülmüştür. (Hakk'ın hakikatine vasıl oldum) zannı kendi vehmidir.

16065 Bu yüzden anlayışın idraki yanılmasın diye Hz. Peygamber (S.A.V.) ondan vehmi gidermiştir.

16066 Vehminde edepsizlik bulunan kimseyi Rabb'in hışmı başaşağı eder.

16067 Başaşağı oluş aşağılara doğru gitmektir. Halbuki böyle olan kimse kendisini yükseliyorum zanneder.

16068 Allah'ın şaşılacak kudretini ve garib mahlukatını düşünün de yüceliği karşısında kendinizi kaybedin!

16069 Cenâb-ı Hakk'ın kemâl sıfatını düşünen kimse sakalını, bıyığını kaybeder.

16070 O kimse candan, gönülden: "Ben seni övemem" demekten başka bir şey yapamaz. Çünkü Zât-ı İlâhî'nin beyanı sayıdan, hesaptan ötedir.

Zülkarneyn'in, Kafdağı'na varıp: "Ey Kafdağı; Hakk'ın sanatının azametinden bize bahset." deyince, Kafdağı'nın: "Allah'ın azametinin sıfatı beyan edilemez. Onun karşısında idrakler, yok olur." cevâbını vermesi, bunun üzerine Zülkarneyn'in: Hakk'ın sıfatlarından hatırında olup söylemesi sana kolay geleni söyle." talebinde bulunması

16071 Zülkarneyn Kafdağı tarafına gitti, onun zümrütten daha saf olduğunu gördü.

16072 O dağ, halka gibi âlem'i ihata etmişti. Zülkarneyn, o muazzam mahlûkun azamet ve cesametine hayrette kaldı.

16073 Zülkarneyn dedi ki: "Sen dağ isen, diğer dağlar nedir? Onlar senin büyüklüğüne karşı oyun ve oyuncak gibidir."

16074 Kafdağı dedi ki: "O dağlar, benim damarlarımdır. Güzellikte benim gibi değillerdir.

16075 Her şehirde benim gizli bir damarım vardır. Cihanın her tarafı benim damarlarıma bağlıdır.

16076 Cenâb-ı Hak bir şehirde zelzele olmasını murad edince bana emreyler, ben de oradaki damarımı oynatırım.

16077 O şehre muttasıl olan damarımı kahırla oynatırım.

16078 Allah yetişir deyince damarım sakinleşir. Bu sakin halim diğer bir emre kadar devam eder.

16079 Ben merhem gibi sakin, fakat müessirim. Sakin olduğum halde kelâmı tahrik eden akıl gibiyim.

16080 Buna aklı ermeyenlerin sözüyse, zelzelenin, arzın buharından olduğudur."

Bir karınca kâğıt üstünde giderken kalemin yazışını görüp, onu methetmeye başladı. Gözü daha keskin olan başka bir karınca: "Asıl parmakları methet, zira hüner onlarındır." deyince ondan da aydın gözlü başka bir karınca: "Ben kolu överim; çünkü parmaklar onun fer'idir." dedi.

16081 Ufak bir karınca, kalemin kağıt üstüne yazdıklarını gördü, bu sırrı başka bir karıncaya söyledi.

16082 "O kalem, kağıda, fesleğen gibi, susam çiçeği, gibi ve gül gibi acâib nakışlar yaptı." dedi.

16083 Öbür karınca dedi ki: "O sanatkâr parmaktır. İş görmede kalem, parmağın fer'i ve eseridir."

16084 Üçüncü karınca da dedi ki: "Parmaklar onları yazdırsa bile bu iş kolun sayesindedir."

16085 Bahis böylece uzadı gitti. Karıncaların beyi daha zeki idi.

16086 Karıncaların beyi dedi ki: "Bu hüneri sûretten -yâni maddeden- görmeyin, zîrâ o sûret, uyku veya ölümle bihaber ve bîkudret oluverir.

16087 Sûret, elbise ve asâ gibidir. Akıl ve ruhtan başka bir şeyle bu güzel nakışlar yapılamaz."

16088 Allah'ın kudret ve tevfiki olmayınca, bu akıl ve kalbin de cemâd gibi cansız kalacağından karınca beyi de haberdâr değildi.

16089 Allah, bir an akıldan inayetini kaldıracak olursa, o zeki akıl, budalalıklar yapar.

16090 Zülkarneyn, Kafdağı'nı söz söyler ve söz incilerini deler bulunca ona dedi ki:

16091 "Ey haberdar olup sırları bilen ve söz söyleyen; bana Allah'ın sıfatlarını beyân et!"

16092 Kafdağı dedi ki: "Haydi işine git! Sıfât-ı İlâhiye'yi tavsif ve beyâna kimin gücü yeter, onları tavsife kim muvaffak olabilir?

16093 Yahut kalemin cüreti ve cesareti var mıdır ki, sayfalar üstüne ondan bir haber ve malûmat yazabilsin?"

16094 Zülkarneyn dedi ki: "Ey iyi âlim; Allah'ın sıfatlarından küçük de olsa bir bahiste bulun."

16095 Kafdağı dedi ki: "İşte üç yüz yıllık yol genişliğinde bir sahayı Allah karlı dağlarla doldurmuştur.

16096 Sayısız ve hesapsız, birbiri üstüne dağlar vardır ki onları örten karlar üzerine dâima karlar yağar.

16097 Bir kar dağının üstüne başka bir kar dağı yığılmada... Kar'ın soğukluğu, ta yerin dibine kadar işlemede!

16098 Hakk'ın kudretiyle her kar dağı üzerine daha büyük kardan bir dağ hâsıl olmada...

16099 Şahım; eğer böyle karlı bir vadi olmasaydı cehennemin harareti bütün dünyayı mahvederdi.

16100 Gafiller de bil ki, akıllı kimselerin hicapları tecelli ateşinden yanmasın diye böyle kar dağlarıdırlar.

16101 Eğer karlar yağdıran cehaletin aksi olmasaydı, şevk ve iştiyak ateşinden o Kafdağı -gibi ârîflerin vücudu- yanardı.

16102 Ateş, Kahr-ı İlâhî'nin bir zerresi ve alçakların tedibi için kamçısıdır.

16103 Allah'ın kahrı ateşi bu derece azîm ve şedit olduğu halde lûtfunun serinliğini gör ki o ateşten ileridir.

16104 Bu, keyfiyet ve kemiyetsiz mânevî bir ileri oluştur; ileri geçeni de geri kalanı da bir olarak ihtiva eder.

16105 Eğer sen bu hakikati göremedinse, görmeyişin senin nâkıslığındandır. Zîrâ bütün mahlûkâtın aklı, İlm-i İlâhî mâdeninden bir arpa miktarıdır.

16106 Ayıp ve noksanı din âyetlerine isnad etme de kusuru kendine bul. Çamurdan olan bir kuş, din semâsına nasıl erişebilir?

16107 Kuşun dönüp dolaşacağı en yüce yer havadır. Çünkü onun gelişmesi şehvetten ve hevâdandır.

16108 O halde sen evet ve hayır demeyip hayrette kal ki Rahmet-i İlâhiye'den sana bir binek gelsin.

16109 Eğer, (hayır) diyerek inkâra kalkışırsan o inkâr senin yolunu vurur. Allah'ın kahrı da, o inkar sebebiyle, kalbinin hidâyete bakacak penceresini kapatır, hakikati göstermez.

16110 O halde hayran olup kal ki her tarafında Allah'ın yardımı zuhur etsin.

16111 Hayrette kalıp, varlığından geçersen, hal diliyle: (Yâ Rabbî bizi doğru yola götür) demiş olursun.

16112 Hakikat bahisleri çok büyüktür. Fakat sen titrer ve Hakk'a sığınırsan o büyüklük ve zorluk, sana kolay görünür.

16113 Zira o büyüklük münkirler içindir. Sen aczini itiraf edince senin için o lûtuf ve ihsan olur.

Cebrail Aleyhisselâm'ın Hazreti Mustafa (s.a.v.) efendimize kendisini melek sûretiyle göstermesi ve yedi yüz kanadından biri zâhir olunca ufku ihata etmesi ve o kadar şuâı varken, güneşi görünmez hale getirmesi

16114 Hazreti Mustafa (S.A.V.) Cebrail'e buyurdu ki: "Azizim, yaratıldığın sûretle,

16115 Kendini bana göster de seni öylece seyredeyim."

16116 Cebrail dedi ki: Yâ Resûlallah, beni o sûrette görmeye tahammül edemezsin. Çünkü hiss-i insani zayıf ve yufkadır, müşahede sana güç gelir."

16117 Fakat Resûlullah talebini tekrar ile buyurmuştu ki: "Melekût alemindeki şeklini göster ki bu ceset, hissin ne derece nâzik ve tahammülsüz olduğunu görsün."

16118 İnsanın bedenine ait duygusu noksan ve zayıftır. Lâkin bâtınında pek büyük bir mizaç vardır.

16119 Bu ceset, taşla demire benzer; bu sıfatla o çakmak gibidir.

16120 Taşla demir, ateşin vücuda gelmesi için sebeptir. Ateş, bu ana ve babadan kahır yağdırıcı olarak doğar.

16121 Yine ateş, bedene ait bir sıfattır... Fakat bedeni kahreder, alevler çıkarır.

16122 Keza bedende, İbrahim Aleyhisselâm'da olduğu gibi, öyle bir ziya vardır ki onun tesiriyle ateş burcu kahrolur, söner...

16123 Bundan dolayı, hünerler sahibi Resûlullah (S.A.V.) Hazretleri "Biz, ileri gidenlerin artta gelenleriyiz" remzini beyan etmiştir.

16124 Bu ikisi -yâni çakmak taşı ile demir- örs ile çekicin zebûnudur. Fakat sıfat itibariyle demir mâdenlerinden daha kuvvetlidir.

16125 İnsan da sûreti ve hilkati itibariyle Cihan'ın fer'idir. Lâkin sıfatı itibariyle onu cihanın aslı bil.

16126 Aleyhisselât Efendimiz talebinde ısrar edince, Cebrail birazcık göründü, ama, heybeti dağı bile parça parça ederdi.

16127 Sade bir kanadı, şarkı ve garbı kaplamış; Sallallâhü Aleyhi Vesellem Efendimiz -o azameti görünce ve onun Hâlik-i Zîşânındaki kudreti düşününce- kendinden geçti.

16128 Cebrail Aleyhisselâm Resûlullah'ın kendinden geçtiğini görünce insan şekline girip geldi. Zât-ı Risâleti kucaklayıp ayılttı.

16129 Cebrâil'in o mehabeti yabancılar içindir. Bu iltifatı ise dostlara mahsustur.

16130 Pâdişahların tahtta oturdukları zaman olur ki orada eli kılıçlı ve korkunç çavuşlar bulunur.

16131 O çavuşların ve muhafızların ellerinde ucu eğri değnekler, mızraklar ve kılıçlar vardır. Arslanlar bile onları görse, heybetlerinden titrerler.

16132 Çavuşların sesinden ve ellerindeki sopadan canlar ürker... Heybetlerinden herkes korkar...

16133 Ama bu heybet, yoldan geçenlere, orada Pâdişah bulunduğundan haberdâr etmek içindir.

16134 Bu azamet ve heybet, halkın kibir ve kin'i terk etmeleri içindir, onlara mahsustur.

16135 Bu mehabet ve şevket, halkın: (Biz ve ben) diye benlik davasına kalkışmamaları, kendini görüp beğenen nefsin fitne çıkarmaması ve şerre kalkışmaması içindir.

16136 Böylece Pâdişah'ın kahrı korkusuyla şehirde emniyet ve asayiş devam eder.

16137 Halk, böyle nefislerin kötülük heveslerinden kurtulur, pâdişahın heybeti fenalıklara mâni olur.

16138 Fakat Pâdişah, meclis-i hâssına gelince, orada mehabet ve kısas gibi şeyler kalır mı?

16139 O hâs mecliste hilmler içinde hilmler vardır. Merhametler cûş ve hurûş halindedir. Orada çeng ve ney sesinden başka bir sadâ işitmezsin.

16140 Davul ve kösün korkunç sesleri harb esnâsındadır. Hâs nedimlerle işret zamanı duyulan ise çeng nâmeleridir.

16141 Muhasebe divanı, yâni icap edenlerin hesabına bakılması, avam içindir. Peri yüzlü güzeller ise işret meclislerinde bulunurlar ve sâkîlik ederler.

16142 Zırh ve tolga gibi harb âletleri muharebe için, ipekli libaslar ile sazlar ise işret meclislerinin kurulduğu yerler içindir.

16143 Ey cömert kişi, bu bahsin sonu gelmez. Binâenaleyh sözü kes ki her şeyi en iyi bilen Allah'tır.

16144 Hz. Ahmed'in Rü'yet-i Cibril'e tahammül edemeyen hiss-i bedenîsi şimdi Medine'de medfundur.

16145 Ama, bütün kâinata galebe eyleyen, azim yaratılıştaki mânevî varlığı ise asla değişmeksizin Kurb-u İlâhîde ve doğruluk makamında bulunmaktadır.

16146 Tagayyür[145] ve tebeddülün[146] yeri cesettir, bâkî olan ruh ise parlak bir güneştir.

16147 O, güneş gibi olan parlak ruh, tagayyür ve tebeddülden masundur. Çünkü o ne şarka ne de garba mensuptur.

16148 Güneş, hiç zerreden, kendinden geçer; mum pervâneden aklını kaybeder mi?

16149 Hz. Ahmed'in (S.A.V.) teninin ruhla alâkası gizlidir; bu değişme ten ve cisme ait arızalardandır, bunu bil!

16150 Hastalık gibi, uyku ve ağrı gibi... Can, bu sıfatlardan ârîdir.

---

[145] Tagayyür: Başkalaşma, değişme, bozulma.
[146] Tebeddül: Değişme, başka şekil alma.

16151 Ruhun vasfını söyleyemem. Söylemiş olsam (Kün) ve (Mekân) âleminde zelzele vâki olur.

16152 Ceset tilkisi bir an için perişan olduysa da, herhalde uykuda bulunmuşa benzer.

16153 Uykudan tamâmıyla münezzeh olan o arslan o esnada tecelliye mazhar olmuştu. İşte sana hem yumuşak, hem de korkunç ve heybetli bir arslan...

16154 Arslan kendisini öyle uyumuş gösterir ki köpekler onu tamâmıyla ölmüş sanırlar.

16155 Bir âcizin elinden, bir şeyler yağmalamaya kim cesaret edebilirdi?

16156 Hazreti Ahmed Aleyhisselâm da o bakışla kendinden geçti ama, aslında varlık denizi, köpük sevgisi ile coştu, köpürdü...

16157 Ay, tamâmıyla bir avuç gibidir, vericidir ve nur saçıcıdır. Ayın eli, avucu yoksa varsın olmasın.

16158 Hazreti Ahmet Aleyhisselât Efendimiz, eğer Hakikat-i Muhammediye'nin o azîm kanadını açacak olursa, Cebrail, ebediyen kendinden geçer.

16159 Peygamber (S.A.V.) Efendimiz Cebrâil'in karargâhı ve nazargâhı olan Sidretü'l-müntehâ'yı geçince,

16160 Cebrail'e: "Haydi ardımca uç", buyurdu. Cebrail de: "Yâ Resûlallah sen yürü, git. Buradan ilerisi için ben sana refakat edemem." cevâbını verdi.

16161 Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz buyurdu ki. "Ey felek perdelerini yakıp geçen, gel! Ben daha seyrimin nihai noktasına vâsıl olmadım."

16162 Cebrail dedi ki: "Ey benim güzel nurlu arkadaşım, buradan ötesine geçmek için bir defa kanat çırpacak olursam o kanat yanar."

16163 Bu hikâyeler hayret içinde hayrettir; daha hâsların hallerini görünce hâs kullar, kendilerinden geçerler.

16164 Buradaki her kendinden geçiş, bir oyundan ibarettir... Senin kaç canın var? Burası can pazarıdır...

16165 Ey Cebrail, sen şerif ve aziz bir melek-i mukarrebsin; lâkin ne pervânesin, ne de mum.

16166 Bu tersine sözü göm -yâni örtülü bırak- Aksine olarak, arslanı yaban eşeğine av yap!..

16167 Saçma söz akıtan tulumu bağla, saçma sapan sözler dağarcığını açma!

16168 Cüzleri yere bağlı kalana, bu sırlar, saçma sapan gelir.

16169 Ey öylelerinin evi olan dünyaya garib gelen sevgili dostum; onlara muhalefet etme ve idareye bak!

16170 Ey onların yurtlarına konmuş dost! Diledikleri, istedikleri şeyi ver, onları razı et...

16171 Pâdişahın nezdine -yâni Huzur-i İlâhiye- varıncaya kadar ey Rey'li, Merv'li ile hoş geçin!

16172 Ey vaktin Mûsâ'sı olan Hüsâmeddin Çelebi, zamanın firavunlarına karşı rıfk ile, nezâketle söz söylemek gerektir.

16173 Eğer kaynayan yağın içine su dökersen tencereyi de, ocağı da harab etmiş olursun.

16174 Nazikâne söyle, lâkin doğrudan başka bir şey söyleme. Nezaketle hitab edeceğim diye vesvese ile dolu kelâmda bulunma!

16175 İkindi vakti oldu, sözü kısa kes. Ey asrın sahibi, yâni vaktin kutbu olan, asrındakileri ikaz et!

16176 Toprak yiyene şekeri medhet; zararlı bir yumuşaklık gösterip de ona toprağı verme!

16177 Harfle, sesle alışverişin yok ama yine de can sözlerine can bahçesisin sen.

16178 Sözle olan tebligat, şeker kamışı tarlasına korkuluk olarak konulan eşek başı gibidir ki çok kimseyi diken ve çalı halinde bırakmıştır.

16179 O sûretle bakanlar, Mesnevî'yi, o fıkralardan ve lâtifelerden ibaret sanırlar; bu zanları dolayısıyla de dövüşte mağlup olmuş bir koç gibi geri geri giderler.

16180 Söz sûreti, bil ki mânâ bağındaki, yüce bahçelerdeki eşek başı gibidir.

16181 Ey Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin; bu eşek başını o karpuz tarlasına dik ki,

16182 Eşek başı, derisi yüzüldüğü yerden karpuz tarlasına götürülünce, o tarla ona başka bir neş'et[147] verir.

16183 Ey Hüsâmeddin, sûretini vücûda getirmek bizden, ruh vermek de senden. Hayır... Yanlış söyledim. Bu da senden, o da senden.

16184 Şüphesiz sen göklerin övdüğü bir güneşsin, yeryüzünde de ebediyen övül!

16185 Arzda bulunanlar da semâdakiler gibi sana hürmet ve tazim etmekte müttehit olsunlar.

16186 Ehli arz ile ehl-i semâ müttefik ve müttehit olunca tefrika ve ikilik şirki zâil olur. Mânevî varlık da vahdetten ibarettir.

---

[147] Neş'et: Hâsıl olma, oluşma, yetişme, çıkma.

16187 Benim ruhum, senin ruhunu tanıyınca görüp geçirdikleri şeylerin aynı şeyler olduğunu hatırlarlar.

16188 İkimizin ruhları Mûsâ ve Harun gibi birleşirler ve süt ile bal gibi kaynaşırlar.

16189 Fakat azıcık tanır, bilir de inkâr ederse bu inkâr edişi de birliği örten bir perdeden ibarettir.

16190 Böyle azıcık tanımış olanlardan çoğu, sonra yüz çevirip inkâra kalkışınca o Hakikat Kameri -yâni insan-ı kâmil- onun küfrân-ı nimette bulunmasından gazaba geldi ve evvelki tanımasını da kendisinden söküp çıkarttı.

16191 Bu sebeple Hazreti Peygamberin ruhunu bir takım kötü canlar tanımadılar ve inkâra kalkıştılar.

16192 Ey muhâtab, şu sözleri okudun, bir de (*lemyekün*)[148] sûresini oku da o eski kâfirin inadını, ısrarını bil!

16193 Hazreti Muhammed (S.A.V.) efendimizin zâhirî varlığı dünyaya gelmeden evvel onun vasıflan her kâfirin muskası olmuştu.

16194 "Böyle bir zât vardır, acaba ne vakit zuhura gelecektir?" derlerdi, Vech-i Muhammedi'nin hayâliyle yürekleri oynardı.

16195 Secde ederek: "Ey insanların Rabbi, onu bir an evvel meydana getir." diye duâda bulunurlardı.

16196 İsm-i Muhammedî hürmetine fetih ve zafer talep ettikleri için düşmanları tepetaklak olurdu.

16197 Her nerede onlara karşı korkunç bir harb açılsa, Zât-ı Ahmedî'nin yardımı onlara erişirdi.

16198 Her nerede kötürüm bir hasta bulunsa, Resûl-i Ekrem'in hatırlanması, ona şifâ veren bir ilâç tesiri yapıyordu.

16199 Yahudiler yolda giderken, Resûl-i Ekrem'in şekil ve şemaili kalplerinde, kulaklarında ve ağızlarında bulunurdu.

16200 Fakat Resûlullah'ın hakiki nakşını -yâni şekil ve şemailini- her çakal bulabilir mi hiç? Belki onların bildikleri ve buldukları, Nakş-ı Nebevi'nin fer'i, yâni hayâlden ibaret idi.

16201 Risâletpenâh Efendimizin sûreti duvara aksedecek olsa duvarın kalbinden kan damlar.

16202 Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in sûreti duvara öyle saâdet verir ki derhal duvar iki yüzlü olmaktan kurtulur.

---

[148] Beyyine Sûresi'nin 1. âyetinden: "*Kitap ehlinden ve müşriklerden (Hakk'ı) tanımayanlar, kendilerine açık delil gelinceye kadar inkârlarından ayrılacak değillerdi.*"

16203 Temiz ve pak kişilerin temizliğine karşı, duvarın iki yüzlülüğü onun için ayıptır doğrusu...

16204 Hülâsa, Yahudiler; Resûl-i Ekrem'i görünce, bütün bu yüceltmeyi ve muhabbetlerini âdeta yel aldı götürdü.

16205 Kalp bir altın ateşi görünce derhâl kararır. Kalp, kalbe yol bulabilir mi hiç?

16206 Kalp, mihenk taşına olan iştiyakını söyleyip durur. Böylece taliplerini şüpheye düşürür.

16207 Nâkesler onun hile tuzağına kapılıp gider, aşağılıkların zannı bu hayâl üzere olur.

16208 "Eğer bu hâlis akçe olmasaydı, hiç mihenk taşını ister miydi?" diye düşünürler.

16209 O, mihenk taşını ister ama şüphesiz ki kendisinin kalp olduğunu ortaya çıkartacak mihenk taşını değil!

16210 Kalp akçenin kalp olduğunu gizleyen mihenk taşı ne mihenktir, ne de biliş, anlayış nurudur.

16211 Çirkin kişinin hatırı için yüzdeki kusurları gizleyen ayna;

16212 Gerçek ayna değildir, münafıktır. Böyle bir ayna arama, ondan sakın!

16213 Ey Hakk'ı ve hakikati arayan kişi! Sen ikiyüzlü olmayan, dosdoğru bir ayna ara da, onda kendini dosdoğru gör. Artık sözü de bitir. Her şeyin en doğrusunu Allah daha iyi bilir.

Dördüncü Cildin Sonu

Mesnevî-i Şerif

5. CİLT

16214 Yıldızların şahı olan şah Hüsâmeddin, Mesnevî'nin beşinci cildine başlanılmasını istemektedir.

16215 Ey Hakk'ın ziyası ve cömert olan, safa üstadlarının da üstadı bulunan Hüsâmeddin!

16216 Eğer halkın gözleri hakikati görmekten perdeli olmasaydı ve havsalalar dar ve zaif bulunmasaydı.

16217 Seni hakkıyla ve kemâlâtına lâyık bir sûrette methederdim, bu sözlerden başka sözler söyleyecek bir dudak açardım.

16218 Lâkin, doğan kuşunun lokmasını, kuyruk sallayan yont kuşu[1] yutamaz. Çâresi ise yağa su karıştırmak, yâni idare etmek ve herkesin anlayabileceği kadar söylemektir.

16219 Zindan ehline, -yâni tabiat ve gaflet mahpusu olanlara- senin methinde bulunmak yazıktır. O methi ruhanîlerin ictimâgâhında -yâni enbiyâ ve evliya ruhlarının bulunduğu yerde- söylerim.

16220 Dünya ehline seni şerhetmek, aldanmak ve zarara girmektir. Onun için, aşk sırrı gibi, seni gizliyorum.

16221 Medh, bir kimseyi, bilmeyenlere anlatmak ve hakkındaki gaflet perdesini yırtmaktır. Halbuki, güneşin şerh ve tarif olunmaya ihtiyacı yoktur.

16222 Güneşi metheden kendisini methetmiş olur; (İki gözüm de aydındır, çapaklı değil, ağrımıyor) demek ister.

16223 Dünya güneşini zemmeylemek de: (İki gözüm kördür, karanlıktır ve çipildir) diye kendisini zemmetmek olur.

[1] Yont kuşu: Kuyruksallayan kuşu.

16224 Âlemde muradına ermiş güneşe haset eden kimseye sen merhamet ve şefkat göster.

16225 Gözlerden güneşin ziyasını gizleyebilirler mi? Onun hergünkü tazeliğini pörsütüp, soldurmaya muvaffak olurlar mı?

16226 Yahut, onun sonsuz ziyasını eksiltmeye ve bulunduğu yüksek mevkiden düşürmeye muktedir midirler?

16227 Mânevî büyüklere haset ederek onları küçültmek isteyenlerin o hasedi, kendileri için ebedi bir ölüm olmaz mı?

16228 Ey Hüsâmeddin; senin mânevî yüksekliğin akılların erebileceği dereceyi çoktan geçti. Akıl senin mahiyetini açıklamakta âciz kaldı.

16229 Gerçi akıl, seni beyanda acze düştü ama, gene de acizcesine anlatması gerek.

16230 Çünkü, bütünüyle anlaşılamayan bir şey bilin ki atılıvermez.

16231 Bulutun tufanını, içemezsen de, su içmeyi nasıl terk edebilirsin?

16232 Eğer esrarın özünü ortaya koymazsan o özün kabuklarından olsun anlat da idrakleri tazele!

16233 Sana ve mertebene nisbetle sözler kabuk gibi kalır. Lâkin o kabuklar, basit anlayışlı olanlar için tamâmıyla içtir.

16234 Gökyüzü, Arş'a nisbetle aşağıdadır. Fakat şu toprak yığıntısı olan Arz'a nisbetle çok yüksektedir.

16235 Senden sonra, (vah, zamanına yetişemedik!) diye hasret çekmemeleri için, ben şimdiden senin vasfını söyleyeyim de, o müsteid talipler yol bulsunlar.

16236 Sen Hak nurusun ve canı, Hakk'a çekmektesin, halksa vehim ve şüphe karanlıklarının esiridir.

16237 Sendeki o hoş nurun şu gözsüzlere sürme çekmesi ve onları görür bir hâle getirmesi için şart, o nuru yücelemektir.

16238 Kulağı keskin -yâni müsteid- olup da fare gibi karanlıktan hoşlanmayan kimse nuru bulur.

16239 Yarasa ve baykuş gibi, gözleri zayıf olduğu için ancak karanlıkta dolaşabilenler, nasıl olur da, iman meş'alesini tavaf edebilirler.

16240 Dînin nurundan nasip alamamış ve karanlıkta kalmış olanlara, müşkil ve ince nükteler, tabiat bağı olmuştur.

1624 Böylesi, kendi hünerini dokumak için güneşe göz açamaz.

16242 Hurma ağacı gibi dallar salıverip semâya doğru yükseltemez de köstebek gibi, yeri delik deşik eder.

16243 İnsanda dört vasıf vardır ki o vasıflar, aklın çarmıhı olmuştur.

"Dört kuş al, onları yanında topla" âyetinin tefsiri

16244 Ey idrâki güneş'e benzeyen, sen vaktin Halil'isin, yol vuran bu dört kuşu öldür!

16245 Çünkü bunların her biri de, karga gibi, akıllıların akıl gözlerini oyar çıkarır.

16246 Bedene ait dört sıfat Halil Aleyhisselâm'ın kestiği kuşlar gibidir. Onların boğazlanması ruhun yolunu açar.

16247 Ey Halil, iyi ve kötünün kurtulması için onların başlarını kes ki akıl ve ruhun ayakları kayıttan kurtulsun.

16248 Sen bir külsün, bütün sıfatlar senin cüzlerindir. Onların ayaklarını çöz ki o ayaklar senin ayağın demektir.

16249 Âlem, senin yüzünden bir rûh-i muhallâ olur, yâni rûhâniyet kesbeder-. Bir atlı, yüzlerce orduya destek olur.

16250 Çünkü bu beden dört huyun durağı olmuştur ki o huyların adı, fitne çıkaran dört kuştur.

16251 Eğer halkın ebedi olarak diriliğini istersen bu uğursuz dört kuşun başlarını kes.

16252 Sonra da onları başka bir sûretle dirilt ki artık onlardan bir zarar gelmesin.

16253 Mânen yol kesen dört kuş, halkın gönlünü yurt edinmiştir.

16254 Ey Allah'ın halifesi olan Hüsâmeddin; bu devirde kalplerin emîri olduğun için,

16255 Bu diri dört kuşun kafalarını kes de, ebedî olmayan halkı ebedî ve sermedi kıl![2]

16256 Kaz, tavus, karga ve horoz idi ki, insanlardaki dört huyu temsil ediyorlardı.

16257 Kaz hırstır, horoz şehvet.. Makam tâvus'a benzer, karga ise tûl-u emel[3]'e.

---

[2] Bakara Sûresi'nin 260. âyetine işarettir: "*Bir zamanlar İbrahim de: 'Ey Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster!' demişti. Allah: 'İnanmadın mı ki?' buyurdu. İbrahim: 'İnandım, fakat kalbim iyice yatışsın diye istiyorum.' dedi. Allah buyurdu ki: 'Öyle ise kuşlardan dördünü tut da onları kendine çevir, iyice tanıdıktan sonra (kesip) her dağın başına onlardan birer parça dağıt, sonra da onları çağır, koşa koşa sana gelecekler ve bil ki, Allah gerçekten çok güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.*"

[3] Tûl-u emel: Gerçekleşmesi çok uzun zamana bağlı veya olmayacak istek.

16258 Karganın emeli ebedi olmak, yahut uzun bir ömre kavuşmaktır. Bunu umar durur.

16259 Kaz hırsı temsil eder ki kuru yaş ne bulursa yere gömer.

16260 Onun boğazı bir an için durup dinlenmez (*Kûlû veşrabû*)[4] "Yiyiniz içiniz" emrinden başka Emr-i ilâhiye'ye kulak vermez.

16261 Bir yağmacı gibidir. Bulunduğu evi kazar, çabuk çabuk dağarcığını –yâni kursağını- doldurur.

16262 İnci veya nohut dânesi, ne bulursa iyi, kötü demeksizin dağarcığına tıkar.

16263 Başka bir yağmacı gelip de ortak olmasın diye yaş ve kuru her ne bulursa çuvalına doldurur.

16264 Karşısına başka bir yağmacının çıkmayacağı hususunda Sultanına itimadı yoktur.

16265 Lâkin mü'min olan; hayat bahşeyleyen Allah'a itimad eder de, dünyadaki rızkını yavaş yavaş ve teenni ile toplar.

16266 O rızkının kesilmeyeceğinden ve kendisine ayrılmış bir şeyin bir yağmacı tarafından yağma edilmeyeceğinden emindir. Öyle bir yağmacıdan korkmaz, pâdişahın düşmanı kahreyleyeceğine inanmıştır.

16267 Diğer kapı yoldaşlarının üşüşüp de onun rızkını kapışmayacaklarından emindir.

16268 Pâdişahın adaletini bilir, kulları nasıl zaptettiğini, kimsenin kimseye nasıl sitemde bulunmadığını görmüştür.

16269 Şüphesiz acele etmez, sakin durur, zîrâ kendi nasibinin kaybolmayacağından emindir.

16270 Onun için sabreder ve teennî[5] gösterir. Onun gözü toktur, eline geçeni başkalarına ihsan eder.

16271 Zîrâ teennî Allah'ın nurundan, acele de şeytanın kışkırtmasındandır.

16272 Çünkü yakîn sahibi olmayan birini, şeytan: "Verme, fakir düşersin", diye korkutur. Onun sabır beygirini sinirleyip öldürür.[6]

16273 Şeytanın seni korkutması, acele ile, haram-helâl demeyip toplaman ve mürüvvetten, sabır ve sevap düşüncesinden uzak olarak yemen içindir.

---

[4] Tûr Sûresi'nin 19. âyetinden: "*Yapıp ettiklerinizin karşılığı olarak afiyetle yiyin, için.*"

[5] Teennî: İhtiyarlı, düşünceli ve yavaş hareket etme, temkinli davranma.

[6] Sinirlemek: Bir hayvanı, arka ayaklarındaki sinirleri kesmek sûretiyle öldürmektir. Nitekim Semûd kavmi, Salih Aleyhisselâm'ın mûcize devesine böyle yapmışlar, sonra da Allah'ın kahrına uğramışlardır.

16274 Şüphesiz kâfir, yeme ve içmeye hırsı olduğu için, yedi karın doyacak kadar yer. Onun dîni ve kalbi zayıf, karnı ise şişmandır.

Ebu Hüreyre'nin rivayet ettiği: "Kâfir yedi barsakla, mümin ise bir barsakla yer hadisinin buyuruluşundaki sebep

16275 Bir takım müşrikler, akşam vakti Mescid-i Nebevi'ye gelip Resûlullah'a misafir oldular.

16276 Dediler ki: "Ey bütün dünyadakilerin mihmandarı olan Sultân-ı Kerîm; biz buraya sana konuk olmak için geldik.

16277 Biz aciz ve uzaklardan gelmişiz. Bize fadl ve kereminden ihsan et de kalbimizi mesrur ve pürnûr eyle!"

16278 Aleyhisselât Efendimiz ashaba hitaben: "Ey dostlar, şu misafirleri taksim ediniz -yâni birer, ikişer alıp evlerinize götürünüz ve karınlarını doyurunuz- Çünkü siz benden feyz almış ve ahlâkımla ahlaklanmışsınızdır."

16279 Her ordunun efradı, şâh'ın huyu ve tabiatıyla doludur. Şah'ın mevki ve rütbesine düşman olanlara bu yüzden kılıç vururlar.

16280 Sen, pâdişahın hiddet ve gazabı dolayısıyla harpte kılıç vurursun. Yoksa ihvanına karşı neden hiddet gösterir ve çarpışırsın?

16281 Yine, sen, şahın hiddeti tesiriyle, suçsuz bir kardeşine on batmanlık gürzü vurursun.

16282 Şah bir ruhtur, tebaa ve ordu onunla doludur. Ruh, su gibidir, bu cisimler ise derenin yatağına benzer; o yataklar su ile dolarsa dere olur.

16283 Eğer şahın can suyu tatlı, yâni ahlâkı temiz ise bütün dereler tatlı su ile dolar, yâni bütün tebaa iyi ahlâk sahibi olur.

16284 Ahâlî, hükümdarın mezhep ve meşrebinde bulunur. Böyle olduğunu Abese Sûresi'nin sultanı olan Hazreti Peygamber bir hadis-i şerifle beyan etmiştir.[7]

16285 Ashabdan her biri bir misafir seçti ve götürdü. Aralarında emsalsiz derecede iri yarı biri vardı.

---

[7] Hazreti Peygamber'e Abese Vetevellâ Sultanı buyurulması Abese Sûresi'nin (*Abese vetevellâ, İz caehü'l-a'ma*) "*Kaşlarını çattı ve yüzünü çevirdi; yanına o âmâ geldi diye*" şeklindeki 1-2. âyetleri sebebiyledir. Bu sûrenin nüzûl sebebi, 6014. beytin dipnotunda izah edilmiştir.

16286 Gayet iri vücutlu biri idi... Kimse onu götürmemiş, kadehte kalan tortu gibi mescitte kalmıştı.

16287 O iri adam, hepsinden geri kalınca, Hazreti Mustafa Aleyhisselâm onu Hücre-i Saâdet'e götürdü. Sürüde yedi sütlü keçi vardı.

16288 Yemek zamanı o keçiler sağılmak üzere evde bulunuyordu.

16289 Kıtlık babası ve Oğuz oğlu Uc gibi olan o iri misafir, ekmeği de, yemeği de, o yedi keçinin sütünü de tamâmıyla yedi ve içti.

16290 Bütün hâne halkı hiddetlendiler, Çünkü hepsi de keçi sütünü umuyorlardı.

16291 O obur adam midesini davul gibi şişirdi. Çünkü on sekiz kişinin yiyeceğini yemişti.

16292 Yatma zamanı gelince bir odaya girdi. Halayık da hiddetinden oda kapısını dışarıdan kapattı.

16293 Dışarıdan kapının zincirini taktı. Zîra ona pek kızmış ve pek dertlenmişti.

16294 O müşriğin gece yarısı dışarıya çıkması lâzım geldi ve sabaha kadar karnı ağrıdı.

16295 Yatağından fırladı ve kapıya doğru koştu. Fakat elini kapıya götürünce onu kapalı ve zincirli buldu.

16296 Kapıyı açmak için o hilekâr adam türlü türlü hareketlerde bulunduysa da kapının bağı bir türlü çözülmedi.

16297 Sıkışa sıkışa âdeta oda dar gelmeye başladı. Çaresiz, dermansız ve hayrette kaldı.

16298 Çare olmak üzere uyumak için kıvrıldı. Rüyasında kendisini bir vîrânede gördü.

16299 Düşüncesi virane olduğu için rüyasında da öyle bir yer gördü.

16300 Kendini tenhâ bir viranede görünce ihtiyacını defetti.

16301 Uyanıp da yattığı yeri pislik içinde görünce, utancından âdeta deli oldu.

16302 Bu çeşit rezillik toprakla bile örtülmez diye, içinden yüzlerce defa coştu, köpürdü.

16303 Dedi ki: "Uykum, uyanıklığımdan beterdir. Birinde yiyor, öbüründe pisliyorum!"

16304 Bir kâfirin kabir içindeki hali gibi, (Vay başıma gelenler!) diye içinden feryad etmeye başladı.

16305 Bu gece bir geçse de kapının açılmasını duysam, diye beklemeye başladı.

16306 Bu bekleyişi, böyle mülevves bir halde görünmemek emeliyle, ok yaydan fırlar gibi kaçmak içindi.

16307 Hikâye uzundur, ben kısa kesiyorum. Nihayet oda kapısı açıldı, o adam da dert ve gamdan kurtuldu.

Karaltısını görüp de utanmasın ve rahatça çıkıp gitsin diye Hazreti Mustafa Aleyhisselâm'ın oda kapısını açması ve kendisini gizlemesi

16308 Sabah olunca Aleyhissalât Efendimiz kapıyı açtı. O yolsuz adama erkenden yol verdi.

16309 Resûlullah Sallallahü Aleyhi Vesellem kapıyı açtı ve o, belâya uğramış kimse görüp de utanmasın diye gizlendi.

16310 Zât-ı Risâlet'in gizlenmesi, onun dışarıya çıkıp serbestçe gitmesi, kapıyı açanın yüzünü ve sırtını görmemesi içindi.

16311 Resûl-i Ekrem; ya bir şeyin arkasında gizlendi, yahut Allah'ın settâriyeti O'nu misafire göstermedi.

16312 Allah'ın boyası -yâni settâriyeti- bazen bir şeyi örter ve keyfiyetsiz olan o perde, o şeye bakanın gözüne mâni olur.

16313 Settâriyyet-i İlâhiye'nin, bakan bir göze karşı bir şeyi örtmesi, bir kimsenin hasmını görmemesi içindir. Allah'ın kudreti, bundan da artık bundan da üstün!

16314 Hazreti Mustafa (S.A.V.) onun geceki halini anlamıştı. Lâkin kapıyı açmaya Rabbinin fermanı mâni olmuştu.

16315 O adamın böyle bir hale uğramasından ve rezalet kuyusuna düşmesinden evvel Peygamber ona yol verebilirdi.

16316 Lâkin misafirin kendisini mülevves bir halde görmesi için hikmet ve semâvî emir vardı.

16317 Çok düşmanlık vardır ki dostlukla neticelenir, çok viranlık vardır ki mâmûriyete döner.

16318 Misafirin yattığı ve kirlettiği örtüyü ev halkından bir herzevekil -ihtimal ki ona kızgın olan halayık- adamı terzil için Peygamber'in huzuruna getirdi.

16319 "Misafirin, bak böyle yapmış!" dedi. Âlemlere rahmet olan Peygamber (S.A.V.) Efendimiz gülümsedi.

16320 "Getir o ibriği, hepsini kendi elimle yıkayayım." dedi.

16321 Hücrede bulunanların hepsi de yerlerinden fırladılar ve dediler ki: "Bizim cismimiz de, canımız da sana kurban olsun.

16322 Sen bırak da bu pisliği biz yıkayalım. Bu iş el işidir, gönül kârı değildir.

16323 Ey hakkında (*leamrüke*)[8] "Ömrün için" diye Cenâb-ı Hakk'ın and içtiği zât, Hak seni Hilâfet-i İlâhiye kürsüsüne oturttu.

16324 Biz sana hizmet için yaşıyoruz, hizmeti sen yaparsan biz neyiz, yâni ne işe yararız?"

16325 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "Onu bilirim. Fakat şimdi bunu bizzat yıkayışımda bir hikmet vardır.

16326 Hücredekiler Resûlullah'ın bu sözünü işitince, ondaki esrar meydana çıksın da anlayalım diye, beklemeye başladılar.

16327 Aleyhisselât Efendimiz, o pislikleri ciddiyet ve gayretle yıkıyordu. Bunu, taklit ve riya için değil, Allah'ın emrini ifâ için yapıyordu.

16328 Çünkü gönlü: "Bunları sen yıka, bu işte kat kat hikmet vardır." diyordu.

O misafirin dönüp Hücre-i Saâdet'e gelmesi, kirlettiklerini Resûlullah'ın, mübarek elleriyle yıkamakta olduğunu görmesi, sonra utancından üstünü başını parçalayıp kendi haline ağlaması ve feryâd etmesi

16329 O kâfirciğin yadigâr bir putu vardı ki üstünde taşıyordu. Onun kaybolduğunu anlayınca kararı kalmadı.

16330 Dedi ki: "Yattığım odada haberim olmaksızın bırakmış olmalıyım."

16331 Vâkıâ yaptığı kabahat dolayısıyla utanıyordu. Fakat puta olan hırsı utancını geçiştirdi.

16332 Putu almak için Hücre-i Nebevi'ye koştu ve Resûlullâh'ı gördü ki

16333 Allah'ın kudret eli olan Zât-ı Risâlet, o mülevvesâtı bizzat yıkıyordu. Allah kötü nazardan saklasın.

16334 Putu hatırından çıktı. Kendisinde bir cezbe peydâ oldu, yakasını yırttı.

16335 İki elini yüzüne ve başına vuruyor, kafasını kapı ve duvara çarpıyordu.

[8] Hicr Sûresi'nin 72. âyetinden: "*Resûlüm! Ömrüne yemin olsun ki gerçekten onlar, sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlardı.*"

16336 Öyle vuruyor ve çarpıyordu ki, burnundan ve yarılmış kafasından kan akıyordu. Server-i Âlem ve Nebiyy-i Erham Efendimiz onun bu haline acıdı.

16337 Naralar atıyor ve toplanan ahâliye: "Ey ahali, çekilin" diyordu.

16338 "Ey akılsız baş!" diye başına, "Ey nursuz sine!" diye göğsüne vuruyordu.

16339 Secdeye kapanıyor ve: "Ey dünya kendisinden ibaret olan Zât; bu hakir sana karşı mahçuptur." diyordu.

16340 "Sen bir küll olduğun halde Allah'ın emrine mutîsin de, ben bir cüz iken; zulmediyor, kötülükte bulunuyor ve azıyorum.

16341 Sen küll iken Allah'a karşı mütevazı bulunuyor ve ondan korkup titriyorsun. Ben bir cüz iken O'na ve emirlerine karşı geliyorum."

16342 Her ân yüzünü göğe kaldırıp: "Ey cihanın kıblesi, sana bakacak yüzüm yok" diye feryad ediyordu.

16343 Onun titreyip de çırpınması haddi geçince Hazreti Mustafa Aleyhisselâm onu kucakladı.

16344 Onu okşayarak teskin etti. Gözünü açtı ve ona Hakk'ı ve kendini tanıttı.

16345 Bulut ağlamayınca -yâni yağmur yağmayınca- yerdeki çimenler nasıl güler? Çocuk ağlamayınca anasının sütü nasıl coşar?

16346 Bir günlük çocuk bile yolunu bilir ve: "Ağlayım da şefkatli dadım gelsin, meme versin." der.

16347 Sen bilmiyor musun ki dadıların da dadısı olan Rabb-i Kerîm, ağlamayana süt vermez.

16348 Cenâb-ı Hak: (*Velyebkû*)[9] yâni "*Ağlasınlar*" buyurmuştur. Buna kulak ver ki Allah'ın ihsan ve kerem sütü aksın.

16349 Dünyanın hayat temeli, bulutun ağlamasıyla güneşin hararetidir. Sen de bu iki ipe iyi sarıl.

16350 Eğer bu hararet ve rutubet, kâinatın hayatının temeli olmasaydı şu dört mevsim nasıl mâmur olurdu?

16351 Güneşin harareti ve bulutların ağlaması nasıl cihanın ağzının tadını getiriyor, nasıl âlemi hoş bir hale sokuyorsa,

16352 Akıl güneşini yak ve, gözlerini de, bulutlar gibi, gözyaşları saçan bir duruma getir.

16353 Küçük çocuk gibi sana da ağlar bir göz lâzımdır. Şerefini ve mânevî zevkini yok eden ekmeği de az ye.

---

[9] Tevbe Sûresi'nin 82. âyetinden: "*Kazandıkları günahın cezası olarak, artık az gülsünler, çok ağlasınlar.*"

16354 Gece gündüz ekmek yemekten filvaki beden yapraklanır -yâni gelişir- Fakat can dalı hazâna uğrar ve yapraklarını döker.

16355 Bedenin nzkı, ruhun rızıksızlığıdır. Bedenin zayıflaması, ruhun zevkini artırır.

16356 Allah: (*Ve ekridullahe*)[10] "*Allah'a borç verin*" buyurmuştur. Sen de bu beden rızkından borç ver, -yâni yiyeceğini mümkün olduğu kadar azalt- ki karşılığı ve mükâfatı olarak kalbinde hakikat çimenleri yetişsin.

16357 Borç ver de, bu ten lokmasını azalt, bu sûretle de gözlerin görmediği yüz, görünsün.

16358 Beden, fazlalıklardan kendisini boşaltınca, mânevî misk ve kıymetli incilerle doldurmuş olur.

16359 Beden bu pislikten kurtulup da pâk olunca: (*Yütahhıraküm*)[11] "Hak sizi kirlerden temizlemeyi diler." iltifatından nasîb alır.

16360 "Sakın riyâzat etme, bundan pişman olur, hüzne düşersin" diye şeytan seni korkutur.

16361 Ve der ki: "Bedeninden bu hevesleri giderir, bunları eritirsen çok pişman olur, düşersin!

16362 Şunu ye ki hararet verir ve mizaca devadır, şunu da ilâç ve menfaat için iç!

16363 Hem şu niyetle ye ve iç: Bu beden ruhun bineğidir, zayıf düşerse onu taşıyamaz. Beden neye alışmış ise onu vermek doğru bir harekettir.

16364 Sakın açlığa alışma; sıhhatin bozulur; beyninde, kalbinde yüzlerce illet meydana gelir."

16365 Şeytan, senin hasta nefsini aldatmak için, tedavi hususunda kendisini Calinus gibi gösterir.

16366 "Bu yiyip içmen, dert ve gamdan kurtulmak için sana ilaçtır." der. Sana dediği gibi, Âdem'i buğday yemeye de böyle teşvik etmişti.

16367 Hey heylerle ve heyhâtlarla gelir, seni riyâzattan vazgeçirmek ister. Mekr ve hile yâvâşe[12]'siyle de dudaklarını büker.

16368 Atın kulağından tutar gibi kulaklarını tutup, seni hırs ile kazanç tarafına doğru çeker.

---

[10] Müzzemmil Sûresi'nin 20. âyetinden: "*...Onun için Kur'ân'dan kolayınıza geldiği kadar okuyun, namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a güzel bir borç verin (Hayırlı işlere mal sarfedin)....*"

[11] Ahzab Sûresi'nin 33. âyetinden: "*Hem vakarınızla evlerinizde durun da önceki cahiliyet devrinde olduğu gibi süslenip çıkmayın. Namazı kılın, zekatı verin. Allah ve Resûlü'ne itaat edin. Ey ehli beyt! Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz, pampak yapmak istiyor.*"

[12] Yâvâşe: Nalbantlar tarafından hırçın atların dudaklarına takılan ağaç kıskacıdır.

16369 Şüphe etme ki ayağına nalı vurur, sen de onun acısıyla yürüyemezsin ve yoldan kalırsın.

16370 Onun nalı seni iki iş arasında tereddüde düşürmektir. Bunu mu yapayım dersin onu mu? Aklını başına al da, kendine gel.

16371 Böyle bir tereddüde düşünce, peygamberin ihtiyâr etmiş olduğunu yap, delinin ve çocuğun yaptığını yapma!

16372 "Cennet çevrilmiştir." Ne ile çevrilmiştir? "İnsanın istemediği, hoşlanmadığı şeylerle." Çünkü ekin, bunlarla çoğalır, gelişir.

16373 Şeytan, hile ve zekâdan yüz türlü efsûn okur da, iğvâ etmek istediği ejderha bile olsa, onu sepete –yâni bizim tâbirimizle- kafese koyar.

16374 Aklını, bir dostun aklıyla arkadaş et (*veemruhüm şûrâ beynehum*)[13] âyetini okuyup mûcibince amel et.

Hazreti Mustafa (s.a.v) Efendimiz'in o bedevî misafire iltifat buyurması, ümitsizlik ateşine yanmış, hacâlet ve nedâmete düşmüş olduğundan dolayı yanıp kavrulan misafir Arab'ı teselli ve teskin etmesi

16375 Bu sözün sonu yoktur, bahse gelelim: O misafir Arap, Şâh-ı Risâlet'in lûtuf ve tevâzuundan hayrette kaldı.

16376 Hazreti Peygamber ona: "Bu tarafa gel", buyurdu. O da ağır bir uykudan uyanıp kalkmış bir kimsenin sersemliğiyle geldi.

16377 Aleyhisselât Efendimiz ona: "Bu tarafa yâni kendine gel, aklını başına topla! bu tarafta senin için işler vardır." dedi.

16378 Yüzüne su serpti. O kimse söz söyleyebilecek bir hale gelince: "Ey Allah'ın birliğinin şahidi; bana kelime-i şahâdeti telkin et." dedi.

16379 "Allah'ın birliğine îmân ve senin peygamberliğini tasdik ettikten sonra çıkıp gideyim. Bu varlıktan usandım, gidip o geniş çölde bulunayım."

16380 Biz, Kazây-ı İlâhî kadısının dehlizinde (*Elestübirabbiküm*) ve (*Belâ*) dâvası için bulunuyoruz.

16381 Elestü Âleminde (*Belâ*) demiştin. Buradaki sözümüz ve işimiz imtihan için şühûd ve beyândır.

---

[13] Şûrâ Sûresi'nin 38. âyetinden: "...Onların işleri de kendi aralarında bir istişare iledir..."

16382 Neden kadı'nın koridorunda oturup kalmış, biz buraya şahâdet için gelmedik mi?

16383 Kadı mahkemesinin koridorunda ey şâhit; ne vakte kadar hapsolup kalacaksın?

16384 Seni buraya, bu hususta inkâr etmesin, ve şahâdette bulunsun diye çağırmışlardır.

16385 Halbuki sen inadından şu daracık yerde oturmuş, elini bağlamış, dudağını yummuşsun.

16386 Ey şâhit; senden beklenen şahâdeti îfâ etmeyince bu koridordan nasıl kurtulursun?

16387 Bir an evvel şahâdette bulunmak senin için kârdır. İnadı bırak da kurtul ve koşarak git. Kısa bir işi kendi hakkında uzatma.

16388 İster yüz yılda, ister bir ânda, bu emâneti edâ ederek kendini halâs et.

Dışta olan namaz, oruç vesair ibâdetler, içteki nur'a şahittir

16389 Bu namaz, oruç, hac ve cihad; insanın îtikat şâhitleridir.

16390 Bu zekât ve hediye ile hasedin terki, kendi sırrına şâhit göstermektir.

16391 Misâfir davet etmek, doyurmak ve ihsanda bulunmak: "Ey büyükler; biz de sizin gibi doğru dürüst Müslümanız", demeyi izhar içindir.

16392 Hediyeler, armağanlar ve sunulan şeyler, ben seninleyim, seni seviyorum diye şâhitlikten ibarettir.

16393 Bir kimse; mal ile, yahut başka türlü bir vâsıta ile hayra çalışırsa; o çalışma, "İçerimde cömertlik ve hayırseverlik cevheri vardır." demektir.

16394 "Takva ile cömertlikten ibaret bir cevherim vardır ki bu zekât ve bu orucun ikisi de ona şâhittir."

16395 Oruç: "Bu kimse; helâlden bile perhiz etti, harama meyli olamayacağını bundan istidlal et." der.

16396 Verdiği zekât da: "Bu kimse kendi malını verdi, nasıl olur da kendisiyle aynı dinde ve yolda olanların malını çalar?" der.

16397 Fakat bu işleri riya ve tezvirle yaparsa o iki şahit, Hakk'ın ilâhî adalet mahkemesine kabul edilmez.

16398 Eğer avcı, kuşlara dâne saçarsa, merhametinden değil, onları avlamak içindir.

16399 Kedi de ramazanda oruç tutar, ama tecrübesiz bir kuşu avlamak için kendini uyumuş gösterir.

16400 Böyle herifler, yüzlerce kimseyi, hakiki ehl-i takva hakkında sûizanna düşürüp, cömert kişilerle, oruç tutanların adını da kötüye çıkarmıştır.

16401 Allah'ın fazl ve keremi, o eğri dokuyanı -yâni gösteriş için ibâdet edeni- bütün o riya kirinden temizler.

16402 Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti o kötülüğü aşmış ve ayın ondördüne bile vermediği nuru vermiştir.

16403 Cenâb-ı Hak, onun amelini bu kötülükle karışmadan yıkar; rahmeti, onu bu hatâdan arıtır.

16404 Bu sûretle de Hakk'ın yarlıgayıcılığı meydana çıkar; bir miğfer, kulun kelliğini örter.

Suyun bütün pislikleri temizlemesi, Allah Teâlâ'nın da suyu pislikten arıtması; şüphesiz Hak Teâlâ Kuddûs, yâni temizleyicidir

16405 Pisleri temizlemek için semâdan yağmur yağdırdı.

16406 Su, durgun bir halde kalırsa teaffün eder ve pislenir. Pislenince de duygu ondan iğrenir, onu istemez.

16407 Allah o suyu buharlandırır ve denize götürür de, lûtuf ve keremiyle suyu su ile yıkar.

16408 Ertesi yıl o eteğini sürüyerek gelir. Şayet biri ona: "Hey, nerede idin?" diye soracak olursa der ki: "Hoşlar ve temizler denizindeydim.

16409 Ey kirliler, haberiniz olsun da yanıma gelin ki benim ahlâkım, Ahlâk-ı İlâhiye ile tahalluk etti.

16410 Ey kirli kimse; senin bütün çirkinliğini ve kirliliğini temizlerim, şeytânı bile melek gibi tertemiz ederim.

16411 Burada bulaşınca tekrar oraya, bütün temizliklerin asıl menbaı olan tarafa giderim.

16412 O asılların aslının -yâni Hâlık-ı kül olan Cenâb-ı Hakk'ın- işi de, benim işim de budur. Yâni ben kirlenince taraf-ı İlâhiye giderim, O da beni temizler. Çünkü Rabbü'l-âlemîn, âlemleri tezyin eyler." der.

16413 Eğer bizim kirliliklerimiz olmasaydı suya bu temizlemek icazetnamesi nasıl verilirdi?

16414 Suyun hâli ve temizleyecek kimse araması, altın torbalarını yakalayıp: "Züğürt var mı, varsa nerede?" diye her tarafa koşan kimsenin haline benzer.

16415 Su, yerden çıkmış bir otun üzerine dökülür, yahut yıkanmamış bir yüzü yıkar, temizler.

16416 Yahut, denizdeki elsiz ayaksız bir gemiyi, hamal gibi başında taşır.

16417 Suda yüz binlerce ilâç mevcuttur. Çünkü bütün ilâçlar, onun feyziyle yetişir.

16418 Her incinin ruhu, her dânenin kalbi, bir eczane gibi olan suda akıp gider.

Kullanılmış ve bulanıp kirlenmiş suyun Hak Teâlâ'dan medet istemesi

16419 Suyun sermayesi kalmayınca bulanır. Yeryüzünde biz insanlar gibi şaşırır kalır.

16420 Kalbinden inleyerek der ki: "Yâ Rabbî, bana ne verdinse hepsini dağıttım, fakir kaldım.

16421 Temize de, kirliye de sermayemi döktüm, ey sermâye veren pâdişah; bana daha fazlasını ihsan et."

16422 Cenâb-ı Hak buluta der ki: "Onu hoş bir yere götür. Sen de ey güneş, onu yükseklere çek!"

16423 Burada bahsedilen sudan maksat, evliya ruhudur ki o ruh, sizin bulanıklığınızı yıkar.

16424 Yine o ruh dünya ehlini yıkamakla bulanınca, Arş-ı Âlâya pâklık vermiş olan Allah'a avdet eder.

16425 Yine o taraftan eteğini çeke çeke gelir, o okyanusun temizliklerinden yeryüzündekilere ders vermeye koşar.

16426 Onlardan her biri Cenâb-ı İlâhiye'den rahmet suyu gibi gelip halkı teyemmümden ve kıble-i hakiki talihlerini aramaktan kurtarır.

16427 Halk ile ihtilâtından beşeriyet kedureti[14] galebe eder, o münâsebetle hakikat seferine çıkmak ister ki talebi bundandır.

16428 "Ey sesi ve nâmesi güzel olan Bilâl; ezan yerine çık da sefer davulunu çal, -yâni ezan oku-."

[14] Kedüret: 1. Bulanıklık. 2. Gam, keder.

16429 Ruh sefere çıkar, beden kıyamda bulunur. Ruh, o seferden avdetinde selâm verir.

16430 Sözde verdiğim şu misâl, maksadı anlatmak için bir vâsıtadır. Avamın anlaması için de vâsıta şarttır.

16431 Râbıta ve kayıtlardan kurtulmuş, semender gibi ateşe girebilecek bir hâle gelmiş olandan mâadası ateşe vasıtasız nasıl girebilir?

16432 Ateşin hararetinden tabiatını hoşlandırmak için vasıta olmak üzere sana hamam lâzımdır.

16433 İbrahim Halil Aleyhisselâm gibi doğrudan doğruya ateşe giremediğin için hamam sana elçi, su da delil olur.

16434 Tokluk Allah'ındır -yâni mahlûkâtı doyuran Allah'tır- Lâkin tabiata mahkûm ve doymak için bir şey yemeye mecbur olanlar, ekmek vasıtası olmaksızın nasıl doyarlar?

16435 Bir kimsede beden vasıtası kalmayınca -yâni cismi, rûh ve nûr kesilince- Mûsâ Aleyhisselâm gibi koynundan ay misâli nur çıktığını görür.

16436 Yukarıda bahsedilen suyun pislikleri temizlemesi, nebatata feyz vermesi, gönlünün Hak lûtfu ile dopdolu olduğuna şâhittir.

Haricî iş ve sözün içe ve içteki nura şahâdeti

16437 İş ve söz, kalbin şâhitleridir. Sen bu zâhirî alâmetlerden bir kimsenin içi nasıldır, anla.

16438 Ey hekim; mademki senin sırrın, yâni görüşün ve hastalığı teşhis edişin dâhile kadar gidemiyor, hastanın hariçteki bevline bak da marazın ne olduğunu anla.

16439 Amel ve söz, hastanın idrarı gibidir. Beden doktoruna bu bir delildir.

16440 Ruh hekimi olan insan-ı kâmil ve mürşid-i mükemmil ise bir kimsenin ruhuna kadar girer, ruh yoluyla da imânına kadar varır.

16441 Baktığı kimsenin fiil ve sözünün güzel, yahut çirkin olduğunu görmeye ihtiyacı yoktur. Onlardan sakının ki onlar kalp casuslarıdır.

Ârifin kalbindeki nur- ilâhi, ârifin söz ve fiiline hâcet kalmadan ve onun söz ve fiilinden ziyâde kendini halka gösterir. Nasıl ki güneş doğup yükselince, horoz sesiyle, müezzinin vakti ilânına ve diğer alâmetlere hacet kalmaz. Bir iş ve bir söz olmasa da güneşin nuru, güneşe şâhitlik eder.

16442 Lâkin bir ârifin haddi aşan nuruyla kırlar ve çöller dolmuştur.

16443 O İlâhî incinin nuru dışa vurdu mu artık o, bu zâhidliklerden kurtulmuştur.

16444 Artık öyle bir âriften fiil ve söz şahidi arama. İki cihan da gül gibi onun yüzünden açılmıştır.

16445 Bu şâhitlik nedir? Gizli bir hakikati meydana çıkarmaktır. O şahâdet ister söz olsun, ister iş, isterse başka türlü olsun müsavidir.

16446 Zîrâ maksat: cevherin sırrını meydâna çıkarmaktır. O vasıf bâkîdir, bu ârazsa geçicidir.

16447 Mihenk taşına sürülen altının taşta bıraktığı iz kalmaz, fakat, şüphe yok ki altın, adı iyi olarak kalır.

16448 Bu namaz, bu mücâhede, bu oruç da kalmaz. Lâkin onları halisane îfâ eyleyenin ruhu (müsallî) (mücâhid) ve (sâim) gibi iyi vasıflarla bâkî kalır.

16449 Ruh, böyle söz ve işlerde bulunmakla cevherini emr-i İlâhi mahalline sürmüş olur.

16450 Benim itikadım doğrudur. Onun doğruluğuna da işte kavlim (yâni tevhîd-i İlâhîyi ve nübüvvet-i Risâletpenâhî'yi tasdikim) ile fiilim (yâni İlâhî emirleri edâ ile îfâ edişim) şâhittir, der. Lâkin şâhitlerin doğru mu, yalan mı söylediklerinden şüphe edilir.

16451 Bilmiş ol ki şâhitler için tezkiye gerektir. Senin dâvanı kabul etmek, şahidi tezkiyeye bağlıdır.

16452 Kavlî şahâdette lafzı, fiilî şahâdette ahdi muhafaza lâzımdır.

16453 Eğer kavlî şâhit eğri söylerse, red olunur; fiilî şâhit de eğri hareket ederse merdud olur.

16454 Sana birbirini nakzetmeyen, yâni zâhiri bâtınına muvafık olan söz ve iş lâzımdır ki kabûl-u İlâhî derhal karşına gelsin.

16455 (Ey insanlar, sizin sa'yiniz mütenâkızdır.)[15] Gündüz dikiyorsunuz, gece yırtıyorsunuz.

16456 Sözleri birbirine uymayan şahidi kim kabul eder ki Ahkemü'l-Hâkimîn olan Allah kabul etsin. Meğer ki Cenâb-ı Hak, lûtf-u umumi ile kabulüne hükmeyleye.

[15] Leyl Sûresi'nin 4. âyetine işarettir: "*Gerçekten sizin işiniz başka başkadır.*"

16457 Söz ve iş, kalpteki sırrın izharıdır. Her ikisi de gizli olan sırrı meydana çıkarır.

16458 Ey inatçı olan riyakar ve münafık; sen riya ve nifakında devam ettikçe onlar da sana muhalif olmaya devam ederler. Ey riyakâr, sen onların zevalini bekleyedur, onlar da senin helakini bekliyorlar.

Hazreti Mustafa (s.a.v.) Efendimiz'in misafirine şahâdeti tâlim etmesi

16459 Bu sözün sonu gelmez, Mustafa Aleyhisselâm, kelime-i şahâdet teklif etti, o yiğit de onu kabul eyledi.

16460 O mübârek şahâdet -yâni kelime-i tevhîd- bağlanmış düğümleri çözer.

16461 O kimse Müslüman oldu. Resûlullah (S.A.V.) ona: "Bu akşam da bizim misafirimiz ol", buyurdu.

16462 Yeni Müslüman dedi ki: "Vallâhil-azîm, nerede bulunsam ve nereye gitsem ebede kadar senin misafirinim.

16463 Ben senden hayat buldum, senin âzâtlınım ve kapında hizmetçimin. Zâten dünya ve âhiret de senin şefaat sofrana misafirdir.

16464 Her kim senin sofrandan başka bir tarafa giderse şüphesiz şeytan onunla çanak yoldaşı olur.

16465 Kim senin sofrandan başka bir sofraya giderse bil ki şeytan onunla bir kâseden yemek yer.

16466 O kimse asil bir ata da binmiş olsa ay'a haset eder. Çünkü şeytan onun terekesindedir.

16467 Eğer karısı ondan bir çocuk doğursa şeytan onun soyundan ona ortak kesilir.

16468 Kur'ân'da Hak Teâlâ'nın şeytana: 'Ortak ol![16]' dediği hikâye buyrulmuştur. Ey şefkatli mü'min; bu ortaklık hem malda, hem evlâttadır.

---

[16] İsrâ Sûresi'nin 65.âyetinden: *"61- (Yine unutma ki) Bir vakit meleklere: "Âdem'e secde edin" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etiler. O ise: ""Ben bir çamurdan yarattığın kimseye mi secde ederim?" demişti. 62- (Yine İblis) dedi ki: "Şu benden üstün kıldığını gördün mü? Yemin ederim ki, eğer beni kıyamet gününe kadar ertelersen, pek azı hariç, onun zürriyetini kendi buyruğum altına alacağım." 63- Allah buyurdu ki: "Haydi git! Onlardan kim sana uyarsa, şüphesiz ki, cezanız cehennemdir, hem de mükemmel bir ceza." 64- "Onlardan gücünün yettiğini yerinden oynat. Atlıların ve yayalarınla onların üzerine yaygarayı bas! Mallarda ve çocuklarda onlara ortak ol! Ve onlara vaadlerde bulun." Fakat şeytan onlara aldatmadan başka bir şey vaad etmez."*

16469 Hazreti Peygamber Aleyhisselâm, bu beyitlerin meallerini bir takım nâdir hadislerinde alenen Ali (Kerremallahü veche)ye beyan buyurmuştur.

16470 Yâ Resûlallah, sen risâlet vazifesini tamâmıyla ve bulutsuz güneş gibi şek ve şüphe bırakmayacak bir vuzuh ile ifâ ettin.

16471 Senin bu yaptığını -yâni gösterdiğin şefkat ve merhameti- iki yüz ana yapamaz. Hattâ İsâ Aleyhisselâm bile bunu Âzer'e yapmamıştır.[17]

16472 Senin sayende ruhum ölümden kurtuldu ve imân ile yaşıyor. Âzer, İsâ Aleyhisselâm'ın duâsıyla dirildiyse de derhal öldü.

16473 O gece o bedevi, Resûlullah'ın misafiri oldu. Bir keçinin sütünden yarısını ancak içti ve ağzını sildi ve çekildi.

16474 Resûlullah Hazretleri ona: "Süt iç, yufka ekmeğinden ye" diye tekrar tekrar teklif eyledi. Fakat o: "Vallâhi'l-azîm, riyasız ve nifaksız olarak söylüyorum ki doydum." dedi.

16475 Tekellüf için, utandığımdan, yahut gösteriş yapmak istediğimden söylemiyorum. Dün gecekinden daha fazla doydum.

16476 Bu kandil, bir damla zeytin yağı ile nasıl doldu? diye bütün evdekiler şaşırıp kaldılar.

16477 "Ebabil kuşunun gıdasıyla böyle bir filin midesi nasıl doydu?" dediler.

16478 "Fil vücutlu adam sivrisinek kadar yiyor" diye, fısıldaşmaya başladılar.

16479 Kâfirlik hırsıyla vehmi tepe taklak oldu. Ejderhâ, bir karıncanın gıdasıyla doydu.

16480 Küfrün o açgözlülüğü ondan zâil oldu. İmân gıdası onu besledi ve kuvvetlendirdi.

16481 Öküz açlığından kıvranan o adam, Meryem Aleyhisselâm gibi cennet meyvesini gördü.

16482 Karşısına manen cennet meyveleri gelince, cehennem gibi olan midesi sükûn buldu.

"Şeytanım, benim elimde Müslüman oldu" hadisine göre ruhun gıdası olan nur, ruha eş ve dost olmak için, velîlerin cisimlerine gıda olur.

16483 Ey imandan, yalnız kavl ile: (*Lâ ilahe illallah Muhammedür resûlullah*) demekle kanaat etmiş olan kişi, zâten iman büyük bir nimettir ki ondan bir parça zevk alan açgözlülükten kurtulur.

[17] Âzer, ölmüşken Hazreti İsâ'nın duâsıyla dirilmiş bir kimsedir.

16484 Vakıa imân lokması, ruhun ve basiret gözünün gıdasıdır. Fakat ey oğul; cismin de o gıdadan nasibi vardır.

16485 Cisim şeytanı ondan yemeseydi Resûlullah (S.A.V.) "Bendeki şeytan Müslüman oldu" buyurmazdı.

16486 Tadına bakmakla ölünün dirildiği imân lokmasından cisim şeytanı yememiş olsa nasıl Müslüman olabilir?

16487 Şeytan -yâni cisim- kör ve sağır bir halde dünya âşıkıdır. Bir aşkı diğer bir aşk keser ve unutturur.

16488 Cisim, yâkînin gizli evinde muhabbet şarabını tadacak olursa Aşk-ı İlâhî yavaş yavaş onun kalbine yerleşir.

16489 Ey karnını doyurmaya harîs olan; şöyle süfliyetten ulviyet tarafına bir gel. Bunun yolu da gıdanın değiştirilmesidir.

16490 Ey kalbi zayıf olan; ilâç için davran. Bütün tedbir ve tedavinin özü, mizacını değiştirmenden ibarettir.

16491 Ey yemeğe rehin düşüp hapiste kalan, eğer çocuk gibi sütten kesilmeye tahammül edersen kurtulursun.

16492 Hakîkaten açlıkta bir çok yemekler vardır. Ey açlıktan nefret eden; o yemekleri araştır ve bulmayı dile.

16493 Ey insanın hayırlısı; nur ile gıdaları da göz gibi ol ve meleklere uy!

16494 Melekler gibi Allah'ı tesbih ve takdisi kendine gıda ittihaz et ki onlar gibi ezadan kurtulmuş olasın.

16495 Cebrail, akbaba gibi leş etrafında dolaşmaz, fakat kuvvet ve kudretçe ondan aşağı kalır mı?

16496 Cenâb-ı Hak tarafından dünyada kurulmuş, fakat aşağılık kişilerin gözlerinden gizli tutulmuş ne güzel bir sofra vardır.

16497 Eğer dünya nimetle dolu bir bağ olsa, fare ve yılanın kısmeti, yine toprak yemektir.

Ten ehli olanların ruh gıdasını inkâr ederek âdi bir yemeğe titremeleri

16498 İster kış, ister bahar olsun, fare ve yılan gibi hayvanların gıdası, topraktır. Sen, kâinatın emîri -yâni insan- iken, niçin yılan gibi toprak yiyorsun.

16499 Ağaç kurdu, içinde bulunduğu ağacı yer ve: "Kimin böyle güzel bir helvası var?" der.

16500 Pislik böceği, o pislikler içinde iken, dünyada ondan başka bir gıda aramaz.

16501 Ey eşi ve benzeri olmayan Allah; Mademki âyet ve hadis gibi güzel ve hikmet dolu olan sözlerden kulağımıza küpe taktın. Bu sözleri bol bol saç!

16502 Kulağımızdan tut da aşk ve muhabbetinin mesti bulunan zevatın: (*Vesekahûm Rabbühüm şerâben tahûrâ*)[18] badesini içtikleri meclise çek.

16503 Mademki bize dînin hakikatinden bir koku duyurdun, tamamıyla neşelendirmeden evvel şarap tulumunun ağzını kapama!

16504 Ey kendisinden fazl ve kerem istenilen Allah, erkek de, kadın da maddî ve mânevî gıdalarını senin lûtfunla bulurlar.

16505 Ey duâları daha edilmeden evvel duyan, muratları istenmeden veren Allah, gönüle her an yüzlerce kapı açarsın.

16506 İlâhî, vech-i insana yazıdan bir kaç harf nakşettin. Taş gibi katı olan gönüller o harflerin tesiriyle mum gibi yumuşadı.

16507 Akıl ve şuur fitnesi olmak üzere, insan yüzüne tersine (nun) gibi bir kaş, (sad) gibi bir göz, (cim) gibi bir kulak verdin.

16508 İlâhî, akıl o harfler yüzünden ince eleyip sık dokumaya koyuldu. Ey yazısı güzel edip, bunları boz...

16509 Yokluğa, her düşünceye göre anbean güzel bir Hayâl nakşetmiştir.

16510 Hayâl levhasına göz, yanak, yüz ve ben gibi güzel harfler ve şekiller resmetmiştir.

16511 Halbuki ben yokluğa âşıkım, vara bakıp sarhoş olmam. Çünkü yokluk mâşûku çok vefakârdır.

Levh-i Mahfuz ve herkesin, günlük nasibi ne kadarsa o levh'den o kadarına akıl erdirmesi, Cebrail Aleyhisselâm'ın her gün o levh'den bir şey anlamasına benzer

16512 Cebrâil'in Levh-i Mahfuz'dan her sabah feyz aldığı gibi, her akıl da her sabah o günün dersini alır.

16513 Yokluk üstüne, parmak vasıtası olmaksızın, yazılar yazılmıştır ki o yazılar insanların hayretini mucîbdir.

16514 Herkes bir hayâle kapılmış, o hayâlin maskarası olmuş, yine o hayâl şevkiyle ve define bulmak ümidiyle köşeyi, bucağı kazmaya kalkışmıştır.

[18] İnsan Sûresi'nin 21. âyetinden: "...*Rableri onlara temiz bir içecek içirmiştir.*"

16515 Bir şahıs, hayâl şevkiyle olan teşebbüsünü büyük tutar, dağlardaki madenlere teveccüh ederek onları işletmeye kalkar.

16516 Diğer biri inci avlama hayâliyle denize dalar, kumlara yapışık istiridyeleri bıçakla kesip boynunda asılı torbaya doldurmak için bir çok meşakkat çeker.

16517 Üçüncü bir şahıs, papaz yahut târik-i dünya olmak için kiliseye, manastıra kapanır, dördüncü bir kimse de hırs ile çiftçilik tarafına gider.

16518 Levh-i Mahfuz'da mukadder olan hükümlerden birinin hayâliyle, bir yol kesen şekavetten kurtulur, yine o hayâlin şevkiyle biri, bir hastanın yarasına merhem olur.

16519 Yine, biri peri çağırmaya koyulmuş, gönlünü aklını kaybetmiş, öbürü ise, yıldızlardan ahkâm çıkaracağım diye, ilm-i nücûm ile iştigalde sebat gösterir.

16520 İçteki renk renk hayâller yüzünden, dışarıda da birbirine aykırı görünür.

16521 Bu, ona bakıp ne yapıyor, ne iş işliyor diye hayrette. Bu şaraptan her tadan kişi öbürünün yaptığını boş bulmada...

16522 O hayâller birbirine aykırı olmasaydı, görünen gidişler nasıl olur da birbirine zıt olur ve zıt görünürdü.

Birbirine aykırı gidişler ve çeşitli didinişler, karanlıkta kıblenin ne tarafta olduğunu arayanların haline ve denizin dibinde inci arayan dalgıçların durumuna benzer

16523 Halkın hâli, karanlıkta namaz kılmak için kıble cihetini arayan ve kestirdikleri bir cihete doğru namaza duran kimselere benzer.

16524 Sabah olup da Kâbe yüz gösterdi mi, kimin kıblesini şaşırmış olduğu meydana çıkar.

16525 Yahut da dalgıçlar gibi hani... Hepsi denize dalar, her dalgıç alelacele eline ne geçerse toplar.

16526 Cevher ve kıymetli inci ümidiyle şunu bunu torbasına doldurur.

16527 O derin denizin dibinden çıktılar mı, iri ve değerli inci kimde ise meydana çıkar.

16528 Keza o küçük inci bulmuş, yahut taş parçası ve boncuk çıkarmış olan da belli olur.

16529 İşte onları uyaracak olan, kahredici ve kötülükleri açığa vurucu bulunan MAHŞER de buna benzer.

16530 Böylece her bölük, pervâneler gibi, dünyada bir mumun etrafında dönüp dolaşır.

16531 Kendilerini mumun şulesine vururlar ve onu tavaf ederken kanatlarını yakarlar.

16532 Alevinden ağacın daha ziyâde yeşerdiği bahtı yaver Mûsâ'nın ateşini umarlar.

16533 Ebediyet sabahının nuru doğup da her tarafı aydınlatınca herbiri etrafında döndüğü nurun ne biçim bir mum olduğunu görecektir.

16534 Nice pervâneler gözlerini yumarak kötü bir muma atılmışlardır da, kanatlarını yakıp onun dibine düşmüşlerdir.

16535 Kanatlarının yanmasından pişman olarak debelenir ve gözlerini bağlamış olan hevâ ve hevesten âh ederler.

16536 Mum da: "Ben yandım; seni yanmadan, cefâ ve elemden nasıl kurtarabilirdim?

16537 Benim başım yanmışken başkalarını nasıl aydınlatabilirim?

16538 O senin ahvâline baktım da gururlandım, halini geç gördüm." der.

16539 Sabah olunca mum sönmüş, şarap tükenmiş, meclis dağılmış, sâki ise bizim yanlış görüşümüzden ar ve hicap dalgaları arasında.

16540 Fayda ümit edilen şeyler zarar ve borç haline girer. Ey muhatab, sen de o vakit dünyadaki gaflet körlüğünden Allah'a şikâyet edersin.

16541 Halbuki kendilerine inanılır Müslüman, iman sahibi ve ibâdete devam eden kardeşlerin ruhları ne güzeldir.

16542 Herkes bir tarafa dönüp gittikleri halde, o azizler, taraf ve cihetten münezzeh olan Allah'a teveccüh etmişlerdir.

16543 Her güvercin bir tarafa doğru uçar. Bu aziz ruhlar ise, cihetsizlik cihetine -yâni lâmekân ve bîcihet olan Allah'a- doğru uçarlar.

16544 Biz, ne hava, ne ev güverciniyiz. Bizim yemimiz, maddî dâne ve gıda değildir.

16545 Bizim dikili elbisemiz -yâni ruhumuzu elbise gibi kaplamış olan vehmî varlığımız- yırtılmış ve ruhumuz serbest kalmış olduğu için rızkımız böyle bol bol gelmektedir.

Bizim ferace dediğimiz bol cübbeye önce ferecî denilmesinin sebebi

16546 Sofiyyeden bir zat bir iç sıkıntısına uğradı, cübbesinin önünü yırttı ve ondan sonra ferahladı..

16547 O yırtık cübbenin adını ferecî (ferahlık) koydu, bu lakap, o necat bulmuş kimseden sonra yayıldı.

16548 Bu ferecî -yâni ferace- lakabı yayıldı. Fakat onun sâf neşesini, cübbesini yırtan şeyh duydu. Halka tortu gibi olan harf ve lâfız kaldı..

16549 Böylece her ismin sâfiyeti yâni bir hakikati vardır. Ehl-i Hak olanlar o sâfiyeti alırlar, ismi ve sûreti tortu gibi bırakırlar.

16550 Her kim toprak yemeyi âdet edinmişse o tortuya yapışmıştır. Sofi ise durmaksızın ve oyalanmaksızın sâfî tarafına gider.

16551 Her tortunun bir sâf'ı vardır, der ve gönül de bu delâletle saflığa varır, ulaşır.

16552 Tortu, bir hususiaki zorluk gibidir. Sâf ise onun kolaylığı. Sâf olan olgunlaşmış hurma, tortu ise hurmanın olmamışıdır.

16553 Güçlük, kolaylıkla beraberdir. Kendine gel, ümidini kesme. Bu ölümden sonra hayata yol var.

16554 Oğlum; ruhen ferahlamak istersen -o sofinin cübbesini yırttığı gibi sen devehmî varlığını yırt ki tortudan kurtulasın ve kalbinde safiyet zuhur etsin.

16555 Sofi; bulanıklıktan kurtulmayı ve safvet kesbetmeyi isteyen kimsedir. Yoksa sofilik, sof, abâ, yamalı cübbe giymek ve ağır ağır yürümek değildir.[19]

16556 Bu alçaklara göre sofilik hayyâte ile livâtadan ibarettir.[20]

16557 O güzel safvet ve iyi nâm hayâliyle renge bürünmek iyidir. Lâkin,

16558 O hayâl ile onun aslına kadar gitmelisin. Yoksa hayâle tapanlar gibi renkte ve şekilde kalırsın.

16559 Ey aşk talibi; koku bir kılavuzdur ki talibi, zuhur ettiği yere götürür. Yâkub Aleyhisselâm'ın gözleri, Yusuf'un gömleğinin kokusuyla açılmadı mı?

16560 Hayâl, seni cemal (güzellik) otağının çevresine sokulmaktan men eden gayret çavuşudur.

16561 O, her arayanın yolunu, yol yok, diye keser. Karşına çıkan her hayâl sana "dur!" der.

---

[19] Derviş Yunus: "*Dervişlik olaydı tâc ile hırka*
Ben de alırdım otuza, kırka." demiştir.

[20] Hayyâte, terzilik ve dikiş dikmek demektir. Hakikaten kıyafet şeyhlerinin elbise hakkında pek taassubu vardı. Tâc-ı şerif'in şekli şöyle, rengi böyle yapılacak, sarığı rûz, yahut cüneydî sarılacak, feracenin yakası, istivası ve genişliği şu kadar bulunacak, yahut bilmem ne türlü işlenecek diye münakaşa ederlerdi. Livâta ise ulaşmak demektir. Böyle sûret şeyhleri tarikat muhibbi ricâlin konaklarını dolaşırlar, ziyaretleriyle menfaat elde etmeye çalışırlardı.

16562 Ancak o kulağı delik, akıl ve iz'ânı erik kimseyi durdurmaz. Çünkü O Allah ordularının yardımına, yâni evliyâullâhın nazarına ve himmetine sığınmış, o sayede coşup köpürmüştür.

16563 Kendisine hâkim olan hayâlât şevkiyle hareket etmez, pâdişahın nişane olarak verdiği oku gösterir ve yoluna gider.

16564 İlâhî; bu şaşırmış kalbe tedbir ihsan et. Bu yay gibi iki büklüm olmuş ihtiyar kullarına birer ok ver.

16565 İlâhî, o gizli kadehten ve kerîm olanların kâsesinden bu toprak üstüne bir yudumcuk saçtın.

16566 Güzellerin saçlarında, yüzlerinde o bir yudumun nişanesi var. Şahlar bile bu yüzden o topraktan meydana gelen güzelleri ve güzellikleri öper ve koklarlar.

16567 Seni, toprakla karışmış o bir yudumdan vücuda gelenler -yâni ilâhî güzelliğe sadece ayna olan güzellerin cazibesi- mecnûn haline getirirse, acaba onun karışmamış olan Saf'ı nasıl bir tesir yapar?

16568 Herkes, kerpiç gibi, topraktan olan bir güzellik karşısında göğsünü, bağrını yırtmaktadır. Halbuki o kerpiç -yâni o güzel- Hüsn-ü İlâhî'nin sadece bir damlasına sahip...

16569 İlâhî, ayda, güneşte, hamel burcunda, hüsn'ünün bir damlası; Keza, Arşta, Kürsîde ve Zühal seyyaresinde o güzelliğin yalnız bir zerresi var...

16570 Acaba, o cevhere; bir damla mı dersin, yoksa kimya mı dersin? O'na bir temasla bu kadar güzellikler meydana geliyor.

16571 O yudumdan altına, lâ'l taşına ve inciye, şaraba, mezeye ve meyveye damlamıştır.

16572 Lâtif güzellerin yüzlerinde de yine bir yudumcuk... Acaba onun sâf olan aslı nasıldır bir düşün.

16573 O bir yudum güzelliği, çamurla karışmış bulunduğu halde, tehalükle öpüyorsun. O yudumu toprağa karışmamış bir halde görsen ne hale geleceksin?

16574 Ölüm vaktinde o safa yudumu, bu toprak bedenden ölüm sebebiyle ayrılınca,

16575 Kalanı çarçabuk gömersin. O ceset, nasıl olmuş da böyle çirkinleşmiştir?

16576 Ruh, bu ceset cifesi olmaksızın yüz gösterecek olursa, onun müşâhedesindeki letâfeti ben tarif edemem.

16577 Rûh kameri, beden bulutu olmaksızın ziyasını saçarsa ondaki letâfet ve melâhât şerh edilemez.

16578 O tatlı ve şekerli mutfak -yâni âlem-i ervah- ne güzeldir ki, pişen yemeklerin nefâsetiyle o sultanlar, oranın çanak yalayıcısıdırlar.

16579 O din sahrasının harmanı ne güzeldir. Zira dünya harmanları oranın başak toplayıcısıdır.

16580 O gamsız ömür deryası ne güzeldir. Yedi deniz, yâni bahr-i muhitler, onun bir katresi demektir.

16581 Elest sâkisi, yâni Allah, bu süfli ve çorak toprağın üstüne bir yudumcuk saçmıştır da.

16582 O çorak toprak o sebeple coşmuştur. Biz de o coşkunluktan meydana geldik. Ey sâki-i ervah olan Allah, çok talepsiz ve tembel bir halde bulunuyoruz. Bir yudumcuk daha ihsan et.

16583 Eğer ademden (yokluk) şikâyet caiz ise inliyorum. Söylenilmesi caiz değilse, işte sükût ediyorum.

16584 Bu kat kat hırs kazının beyanıdır. Halil Peygamber Aleyhisselâm'dan öğren, o hırs kazı öldürülmeye lâyıktır.

16585 Bir hırs kazında hayır ve şerre dair daha çok şeyler var ama mühim bazı sözleri söyleyemeyeceğimden korktuğum için onları geçiyorum.

Tavus kuşunun tabiatı ve İbrahim Aleyhisselâm'ın onu kesmesindeki sebep

16586 Şimdi nam ve şöhret için cilveler eden iki renkli tâvus'un beyanına geldik.

16587 Onun gayreti, neticesinden ve faydasından habersiz bir halde halkı, hayırla şerle avlamaktır.

16588 Tuzak gibi, farkında olmaksızın av tutar. Tuzak, av tutmaktan maksadın ne olduğunu bilir mi?

16589 Tuzağın av yakalamaktan ne faydası ve ne de zararı vardır. Onun bu beyhude yakalayışına şaşarım.

16590 Birader; sen de dostları artırdın, iki yüz güzelle dost oldun, sonra yine onları terk ettin.

16591 Doğduğun günden beri muhabbet tuzağıyla halkı avlamak işin gücün olmuştu.

16592 Bu avlamaktan, bu kalabalıktan, bu başlık sevdasından el çek. Hiç bunlarla bir şey ördün, bu yüzden bir şey elde ettin mi?

16593 Ömrünün çoğu geçmiş ve gün akşama yaklaşmış olduğu halde sen hâlâ halkı avlamakla uğraşıyorsun.

16594 Birini tuzağa düşür, diğerini tuzaktan salıver. Başka birini de alçaklar gibi avla.

16595 Derken tekrar birini salıver de başka birini ara. İşte sana, hiçbir şeyden habersiz çocukların oyunu!

16596 Gece gelip çatar, senin tuzağında bir av bile yok. Tuzak senin için bir bağ ve baş ağrısından başka bir şey değil.

16597 Şu halde sen, kendini tuzağa düşürdün demektir. Çünkü hapse düştün, maksada erişemedin, mahrum kaldın.

16598 Hiç âlemde, kendi kendini avlayan bizim gibi ahmak bir tuzak sahibi olur mu?

16599 Avamı kandırmak domuz avlamaya benzer ki zahmeti ve tehlikesi çoktur. Ve etinden bir lokma bile yemek haramdır.

16600 Avlamaya değen şey, ancak aşktır. Fakat o, herkesin tuzağına nasıl düşer?

16601 Meğer ki sen gidip onun avı olasın, kendi tuzağını bırakıp onun tuzağına düşesin.

16602 Aşk, hafifçe kulağıma diyor ki: Av olmak, avcılıktan iyidir.

16603 Benim kapımda otur, evsiz, barksız ol -yâni şunun bunun kapısına baş vurmaktan kurtul- mumluk dâvasına kalkışma, pervâne ol...

16604 Bu sûretle dirilik sultanlığını bulur, kulluk içinde gizli bir saltanat görürsün.

16605 Dünyada tersine çakılmış nallar, yâni aksine verilmiş unvanlar vardır. Meselâ tahtına, tâcına esirlere pâdişah adı verildiğini duyarsın.

16606 Boğazına ipler takılmış, kendi darağacının tacı olmuşlar da, böyle iken: işte tâcdârımız ve pâdişahımız, diye başına bir güruh toplanmıştır.

16607 Dışı gâvur mezarı gibi ziynetlidir. İçerisinde ise Aziz ve Celil olan Allah'ın kahrı ve azabı vardır.

16608 Ey şeyh-i mürâî ve mürşid-i müzevvir; senin de yoksul tabiatın hünerden kireçle sıvanmış. Lâkin mumdan yapılmış ağaç gibi yaprağın ve yemişin yok.

Allah'ın lûtfu ve kahrını herkes bilir, yine herkes kahr-ı İlâhîden kaçar, lûtf-u İlâhîye sarılır. Lâkin Hak Teâla kahırları lûtufta, lûtufları da kahırda gizlemiştir. Hal ve hakikati müşahede edenlerle yalnız zâhiri görenlerin ayrılması için bu hal, yâni kahrın lûtufta, lûtfun kahırda gizlenmiş olması Allah'ın bir mekridir ve imtihanıdır

16609 Bir derviş, bir dervişe "Hazret-i Hakk'ı nasıl gördün? Söyle." dedi.

16610 Dedi ki: "Bilâ keyfiyet gördüm. Lâkin söze getirebilmek için onu kısa bir misalle anlatayım.

16611 Onu, sol tarafında bir ateş, sağ tarafında Kevser gibi hoş bir ırmak olduğu halde gördüm.

16612 Evet, sol tarafında dünyayı yakacak bir ateş, sağ cihetinde hoş bir nehir vardı.

16613 Birtakım kimseler o ateşe el uzatmış, bir güruh da o nehirden mesrur ve mest bir halde.

16614 Lâkin böyle olması, her saîd ve her şakiyi şaşırtacak, pek aykırı ve acâib bir oyundu.

16615 Her kim ateş ve kıvılcım tarafına gittiyse, suyun ortasından başını çıkarıyordu.

16616 Kim su tarafına gittiyse kendisini derhal ateş içinde buluyordu.

16617 Her kim sağ tarafa ve tatlı suya gitmiş ise sol taraftaki ateş içinden baş gösteriyordu.

16618 Ateşli olan sol tarafa gidense, sağ taraftan baş gösteriyordu.

16619 Çok az kimse bu sırra vâkıf olduğu için, o ateşe pek az kişi atılıyordu.

16620 O gidenler de başlarına ikbal ve saâdet dökülenden yâni saadet-i ezeliyeye mazhar olandan başkası değildi. Ancak o kimse suyu bırakmış, ateşe kaçmıştır.

16621 Halk, eldeki hazır zevki kendine mâbud ittihaz eylemiş ve bu oyunda -yâni Allah'ın mekrinde- aldanmıştır.

16622 Hırslarına uyup aldanmış olanlardan pek çoğu saf saf olarak ve acele ile ateşten kaçıp su tarafına giderler.

16623 Ey haberi olmayan gafil; şu sözlere dikkat et ve onlardan ibret al.

16624 O ateş hal diliyle: 'Ey bön ve ahmak olanlar, dikkat edin, ben ateş değilim; makbul bir kaynağım.

16625 A gözsüzler, sizin gözünüzü bağlamışlar. Bana gelin ve kıvılcımlardan kaçmayın.

16626 Ey Halil, burada ne kıvılcım vardır, ne duman. Bu görünen şey, Nemrut'un sihir ve hilesinden başka bir şey değildir.' diye sesleniyordu.

16627 Sen de Halil gibi âkil isen anla ki ateş sana sudur, sen de o ateşin pervânesisin.

16628 Pervânenin ruhu nida ederek der ki: 'Keşke yüz binlerce kanadım bulunsaydı da.

16629 Mahrem olmayanların körlüklerine rağmen amansız bir sûrette ateşlere yansaydı.

16630 Bir cahil, eşekliğinden benim kanatlarımın yanmasına acır. Ben ise hakikati gördüğüm için onun cahilliğine acırım.'

16631 Hususiyle şu bahsettiğim ateş, suların ruhudur. Pervânenin işi, bizim işimizin aksinedir.

16632 Hakk'ın, Halil meslek ve meşrebinde bulunanları bilmen için böyle oyunları vardır.

16633 Bir ateşe su şekli vermişler ve o ateşin içinde de bir kaynaktır coşturmuşlardır.

16634 Meselâ bir sihirbaz, büyüsü ile bir topluluk içinde, pirinçle dolu bir sahanı, akreplerle dolu gösterir.

16635 Sihirbaz, sihri ve efsunuyla, bir evi akreplerle dolmuş gösterir. Halbuki orada akrep yoktur.

16636 Sihirbaz böyle yüzlerce hüner gösterdikten sonra, artık düşün, büyücüyü yaradan, neler yapmaz?

16637 Büyücüler O'na kuldur, köledir. Hepsi de yont kuşu gibi tuzağa düşmüşlerdir.

16638 Kendine gel de dağlar gibi olan mekrlerin nasıl tepetaklak olduğunu Kur'an'ı okuyup anla ve sihr-i halâli (belâgati) gör.

16639 Ben, Firavun değilim ki Nil suyu -yâni dünya hazları- tarafına gideyim. Ben İbrahim meşreb bir âşık olduğum için Halilullah gibi ateş cihetine giderim.

16640 O, ateş değildir, duru bir sudur. Halbuki öbürü -yâni dünya hazları ise- Mekr-i İlâhîden, su şeklinde gösterilmiş ateştir.

16641 İyi şeyleri caiz gören Resûl-i Ekrem (S.A.V.): "Zerre kadar aklın senin için namaz ve oruçtan hayırlıdır." buyurmuştur.

16642 Çünkü ey sâlik; senin aklın bir cevher, namaz ve oruç ise arazdır. Bu ikisi -yâni namaz ve oruç- aklın kemâliyle farz olur.

16643 Evet, senin aynana cila olsun ve onunla edeceğin tâat dolayısıyla kalbine safa gelsin diye sana akıl verilmiştir.

16644 Lâkin, eğer ayna dibinden bozulmuş ise yâni paslanmış ise, üzerine vurulacak cila onu geç ıslâh eder.

16645 O seçilmiş ayna ki aslından temizdir, az bir cila vurmak onu parlatmak için kâfidir.

Mutezile: "Cüz'i akıllar asılda müsâvidir. Aralarındaki çokluk ve azlık; öğrenmek, riyazet ve tecrübe etmekle hâsıl olur." derler. Onların hilâfına olarak akılların, yaratılışta birbirinden farklı oluşu

16646 Akıllar arasındaki farklılık, bil ki mertebe bakımından yerden göğe kadardır.

16647 Akıl vardır ki güneş kadar parlaktır. Akıl vardır, zühre yıldızından da aşağıdır, yıldız akmasından da.

16648 Akıl vardır ki bir sarhoş kandili gibidir. Yine akıl vardır ki ateşten sıçrayan kıvılcıma benzer.

16649 Zira gaflet bulutu, önünden sıyrılınca Allah'ı gören -yâni onun vahdet ve kudretini idrak eyleyen- akıllar meyve verirler.

16650 Akl-ı cüz'î Akıl'ın adını kötüye çıkarmıştır. Dünya muradı da böyle: insanı âhiret muradından mahrum bırakır.

16651 Tam akıllı olanlar, av oldukları için avcının cemâlini görmüşler; cüz'î akıllı olanlar ise, avcılığa kalkıştıklarından av yakalamak gamını çekmişlerdir.

16652 Akl-ı kül sahibi, hizmetle hizmet edilme nazına erişmiştir; öbürü ise, kendisine hizmet edilmeyi dilemiş, yüce yolundan geri dönmüştür.

16653 Cüz'ı akıl sahibi firavunluğundan suyun esiri olmuş, -yâni suda boğulmuş- Benî İsrail ise, esirlikten yüz Sührâb[21] kadar kuvvet ve kudret bulmuştur.

16654 Dünya işleri tersine ve ustaca bir oyundur, yaman bir ferzin-bent[22]tir. Hileye kalkışma ki, devlet ve baht işidir bu...

---

[21] Sührâb: Meşhur Zal oğlu Rüstem'in oğludur ki, Rüstem bir muharebede bilmeyerek onu öldürmüştür.
[22] Ferzin-bent: Satrançta vezir taşının kaybedilmesi.

16655 Hayâl ve hile ile harekete kalkışma! Zira, ganî olan Allah, hileciyi muvaffak etmez.

16656 Eğer mekr edecek olursan iyi bir hizmet yolunda mekrde bulun ki, bir ümmet içinde nebi gibi olasın.

16657 Mekr et ki kendi mekrinden kurtulasın, mekr et ki bedenden ayrılarak tek kal.

16658 Mekr et de en aşağı bir kul ol -yâni nefsini tezlil edesin.- Onu tezlil edince efendilik mertebesini bulursun.

16659 Ey koca kurt; tilkiliğe kalkışma; hile ve hizmetle efendilik elde etmeyi umma!

16660 Lâkin pervâne gibi ateşe saldır. O ateşi kesene doldurup ağzını büzme, her şeyden kurtul!

16661 Gücü, kuvveti bırak ağlamaya giriş. A yoksul, merhamet iniltiye olur.

16662 Susuz ve âciz kişinin iniltisi mânevîdir. Soğuk ve yalan olan inilti sapıklara mahsustur.

Köpeği açlıktan ölen ve dağarcığı ekmekle dolu olduğu halde köpeğine bir lokma bile vermeyip de ölümüne ağlayan, şiirler söyleyen, başına, yüzüne vuran Arabın hikâyesi

16663 Bir bedevinin köpeği ölüyordu. Sahibi ise ağlıyor, gözünden yaşlar dökülüyor, vah ne musibet diyordu.

16664 Bir dilenci geçiyordu, ona: "Neden ağlıyorsun? Kimin için feryad ve figan ediyorsun?" diye sordu.

16665 Bedevi cevap verdi ki: "İyi huylu bir köpeğim vardı. İşte yolun ortasında ölüyor.

16666 Gündüz bana avcılık, gece bekçilik ederdi. Keskin görüşlü, av yakalayıcı ve hırsız kaçırıcı idi."

16667 Adam: "Hastalığı ne idi, yaralanmış mı idi?" diye sordu. Bedevi: "Onu açlık zayıflatmış ve öldürecek hâle getirmiştir." dedi.

16668 Adam: "Bu hastalığa ve ölüme sabret ki Allah sabredenlere mukabilini, mükâfatını verir." dedi.

16669 Sonra da: "Ey hür kişi; elindeki bu dolu torba nedir?" diye sordu.

16670 Bedevi dedi ki: "Dün geceden artan ekmeğim, katığım ve nafakamdır. Bedenimi kuvvetlendirmek için o torbayı taşıyorum."

16671 Adam: "Köpeğe niçin ekmek ve yiyecek vermiyorsun?" dedi. Bedevi: "O kadar merhametim yok.

16672 Yolda parasız ekmek ele geçmez. Lâkin gözyaşı bedavadır." dedi.

16673 Yolcu dedi ki: "Ey hava ile dolu kırba; toprak başına! Demek ki sence bir dilim ekmek göz yaşından daha iyi ha?

16674 Gözyaşı esasen kandan ibarettir, gam ve keder sebebiyle su haline gelir. Öyle olmakla beraber topraktan meydana gelen ekmek, beyhude kan dökmeye değmez."

16675 O bedevi, şeytan gibi bütün vücudunu hor hakir bir hale getirmişti. Bu bütünün parçası, ancak aşağılık ve bayağı bir şeydir.

16676 Kendisini, kerem ve sehâvet sahibi olan Allah'tan başkasına satmayan kimseye ben kul ve köle olayım.

16677 Ağlayacak olursa semâlar da ağlar. İnleyecek olursa, felekler, (Aman Yârabbî) diye feryad eder.

16678 Ben, kimyadan başka hiçbir şeye karşı eğilmeyen o himmet sahibi bakıra da kul, köle olayım.

16679 Birader; bu dar kuyudan kurtulmak istiyorsan, durup dinlenmeksizin aşk ateşine doğru git.

16680 Allah'ın mekrini gör, kendi bileni bırak... Ey hilesine karşı hilebazların bile utanıp şaşırdıkları Rabbim!

16681 Senin mekrin, mekr-i İlâhide fâni olunca o feyz ile acayip bir pusu açarsın.

16682 O pusunun en aşağı vasfı ebedîliktir. Oradan ebedî bir sûretle boyuna yücelir, ağarsın.

İnsana, kendini görüp beğenen kendi gözünden daha tehlikeli hiçbir kötü göz olamaz. Ancak gözü, Hak nuruyla değişmiş ve: (benimle duyar, benimle görür) sırrına ermiş, varlığı, varlıksız bir hale gelmişse o başka

16683 Ey muhatab olan mağrur kimse, kendindeki tavus kanadına bakma da ayaklarına dikkat et ki kötü göz sana pusu kurmasın.

16684 Kötü gözlerin tesiriyle koca bir dağ yerinden oynar. Kur'ân-ı Kerim'deki (*yüzlikûneke*)[23] âyetini oku da bunu anla.

16685 Dağ gibi kavi olan Hazreti Ahmed Aleyhisselâm yağmursuz ve çamursuz bir yolda o nazarın tesiriyle kaydı.

16686 Resûlullah: "Bu kayma nedendir, ben bu hâli sebepsiz sanmıyorum." buyurdu.

16687 Nihayet, âyet geldi de: "O hal sana müşriklerin kötü gözünden erişti" diye Aleyhissalât Efendimiz'e hikmetini bildirdi.

16688 Eğer o nazar değen kimse senden başka birisi olsaydı o anda ölür, o nazara avlanır, erir giderdi.

"Az kaldı ki kâfirler, gözleriyle seni yere düşüreceklerdi" âyet-i kerimesinin tefsiri

16689 Yâ Resûlallah; müşriklerin meclisinde bazı kimseler var ki akbaba kuşuna bakıp yere düşürürler. Onların bakışından kükremiş arslanın kellesi yarılır da o arslan inler.

16690 Deveye ölüm gibi bir nazar eder, arkasından da kölesini gönderir.

16691 "Git, o devenin iç yağından satın al." der. Köle deveyi yolda düşmüş görür.

16692 Koşmakta atla yarış eden o deve de hastalanmış ve başı kesilmiş olarak yatmaktadır.

16693 Haset ve nazar değmesi feleğe vâkî olsaydı şüphesiz seyr ve devrini değiştirirdi.

16694 Bir nehir kenarına kurulmuş dolap meydandadır. Onu çeviren suyun tesiri ise gizlidir. Fakat dolabın dönmesinde asıl müessir sudur.

16695 Kötü gözün ilâcı iyi gözdür ki nazarı değen gözün tesirini ezer ve mahveder.

16696 İleri gidiş rahmet içindir. Hüsn-ü nazar da rahmettendir. Kötü göz ise kahır ve lânet mahsûlüdür.

16697 Allah'ın rahmeti, gazabından üstündür. Onun için her peygamber, zıddı bulunan kâfirlere galebe etmiştir.

16698 Zira peygamberler; rahmet neticesidir, onların zıddı ise kötü yüzlüdür, kahır neticesidir.

---

[23] Kalem Sûresi'nin 51. âyetinden: "O *kafirler Kur'ân'ı işittikleri zaman neredeyse seni gözleri ile devireceklerdi. Bir de durmuşlar 'o bir deli' diyorlar.*"

16699 Kazın hırsı birdir, fakat kibir ve gurur elli kat fazladır. Meselâ, şehvet hırsı bir yılan ise mevki hırs ve gururu ejderhâdır.

16700 Kaz hırsı, boğaz ve tenasül şehvetidir. Fakat mevki ve baş olma hırsında bu şehvetlerin tam yirmi tanesi toplanmıştır.

16701 Böyle haris bir mevki sahibi, o mevkide bulundukça, âdeta firavun davasına kalkar. Mevkiine iştirak etmeye kalkışanı nasıl muaf görür.

16702 Âdemin zellesi karnından ve tenasül şehvetinden idi. Şeytanın mel'un ve matrût olması ise mevki hırsı dolayısıyla kibir ve gururundan ileri gelmişti.

16703 Şüphesiz Âdem Aleyhisselâm derhal istiğfar etti, mel'un şeytan ise tevbe etmeyi kibrine yediremedi.

16704 Boğaz ve tenasül hırsı da kötüdür. Fakat mevki hırsı olmadıkça, ona nisbetle acizlik kalır.

16705 Eğer bu mevki hırsının kökünü ve dalını söyleyecek olursam, bir başka cilt lâzımdır.

16706 Araplar; mer'âda otlayan hayvana değil, azgın ata şeytan derler.

16707 Şeytanlık, lügatte baş çekme, baş olma hırsı mânâsınadır ki bu sıfat lânete müstahak olmuştur.

16708 Sofra etrafında yemek yiyecek yüzlerce kişi oturabilir. Fakat reislik sevdasında olan iki kişi dünyaya sığamaz.

16709 Onlardan biri, diğerinin dünyada bulunmasını istemez, hattâ mülke iştirak etmesin diye, babasını bile öldürür.

16710 Saltanat kısırdır denildiğini işitmişsindir. Hükümdarlık talibi, hısım ve akrabalığı katletmiştir.

16711 Evet, mülk ve saltanat kısırdır, çocuğu, hısım ve akrabası olmaz. Hattâ ateşe benzer ki neye dokunsa yakar.

16712 Ateş, her neyi bulursa yakar, yok eder; hiçbir şey bulamazsa kendi kendini yer, kül eder.

16713 Ey muhatab, sen de hiç ol da o sûretle onun dişlerinden kurtul. O katı yürekliden merhameti az um.

16714 Hiç olunca örs gibi katı ve merhametsiz kalplerden korkma. Her sabah (mutlak yokluk)dan ders al.

16715 Ulûhiyet, Hak Sübhânehû ve Teâlân'ın ridâsıdır. Her kim onu giymeye kalkışırsa kendisine vebal olur.

16716 Taç Allah'ındır, bize ait olan kemerdir, haddini tecavüz eyleyenin vay haline!

16717 Sendeki o tavus kanadı -yâni mal, mülk, mansıp ve nüfuz gibi şeyler- senin için bir imtihandır. Buna kapıldın mı Allah'a şerik olmaya, onun gibi, noksan sıfatlardan münezzeh olduğunu davaya kalkışırsın.

Bir hakîmin, güzel kanatlarını gagasıyla koparıp atan ve kendisini kel ve çirkin bir hale koyan tavus kuşunu görüp hayretle: "kendine acımıyor musun?" diye sorması, tavusun da: "Acıyorum ama, benim için can, kanattan azizdir, kanat ise canımın düşmanıdır." diye cevap vermesi

16718 Bir tavus, kırda kanatlarını yoluyordu. Bir hakîm de oralarda dolaşmaya gitmişti.

16719 Hakîm dedi ki: "Ey tavus; böyle güzelim kanatlarını acımaksızın kökünden nasıl yoluyorsun?

16720 Bu süsü koparıp çamura atmaya gönlün nasıl razı oluyor?

16721 Senin kanat tüylerin aziz ve makbul olduğu için hafızlar o tüyleri Mushaf aralarına koyarlar.

16722 Halk, havalanmak, serinlemek için senin kanadından yelpaze yaparlar.

16723 Bu ne kadar şükürsüzlük ve saygısızlıktır. O tüylerin nakkaşının kim olduğunu bilmiyor musun?

16724 Yoksa biliyorsun da nazlanmak için mi o süsleri yoluyorsun?"

16725 Ne kadar nazlı ve nazenin vardır ki ettikleri naz, günah olur. Çok naz, bir köleyi pâdişahın gözünden düşürür.

16726 Vakıa nazlanmak, onu yapana şekerden daha tatlı gelir. Lâkin o şekeri az çiğne, yâni nazlanmayı ara sıra yap ki yüz türlü tehlikesi vardır.

16727 Niyaz yolu, emin bir yoldur. Sen nazı bırak da niyaz yoluna sülûk et.

16728 Nice nazlananlar vardır ki kol kanat çırpar ama nihayet o naz, onun için vebal olur.

16729 Nazın güzelliği seni bir lahza yükseltse de onun gizli korkusu seni eritir, mahveder.

16730 Bu niyaz ise, seni zayıflatır ve hakir gibi gösterirse de kalbini ayın on dördü gibi parlak bir hâle getirir.

16731 Mademki ölüden diri çıkıyor. O halde, ölen hakikati bulur.

16732 Mademki Allah, diriden ölü çıkarıyor, dilediği takdirde senin diri olan ruhundan ölü nefsini çıkarır ve onu öldürür.

16733 Ey sâlik, sen tabii mevt ile ölmeden evvel kendi ihtiyârınla öl ki Hayyu's-samed olan Allâhü Ehad, bu ölüden bir diri çıkarsın.

16734 Kış olursan baharın gelişini, gece olursan gündüzün oluşunu kendinde müşahede edersin.

16735 O kanatları yolma ki bir daha yerine yapışmaz. Ey güzel yüzlü, matem ederek çehreni tırmalama.

16736 Kuşluk güneşine benzeyen o güzelim yüzü yırtmak yanlış bir iştir.

16737 Böyle bir yanağı tırmalamak, küfrân-ı nimettir. Ay bile onun ayrılığından ağlamaktadır.

Nefs-i mutmainne[24]'nin saflığı ve temizliği birtakım düşüncelerle bulanır, nitekim, aynanın üzerine bir yazı yazsan, yahut nakış yapsan da sonra temizlesen o yazının ve nakşın aynanın sathında eseri kalır

16738 Bedende nefs-i mutmainnenin yüzü, düşünce tırnaklarıyla yaralanır.

16739 Kötü fikri, zehirli tırnak gibi bil. Bu tırnak derinleştikçe can yüzünü tırmalar.

16740 Âlim geçinen bir kimse, müşkil düğümünü çözmek ister; Fakat bu, âdeta altın bir kaba aptes bozmaya benzer.

16741 Ey işin sonuna varan; düğümü çözülmüş -yâni uğraştığın meseleyi halledilmiş- farz et. Bu düğüm boş keseye vurulmuş kuvvetli ve çözülmez bir düğümdür.

16742 Düğümler çözmekte ve mesele halletmekte sen üstad ve pir olmuşsun. Birkaç düğüm daha hallediver de halkın takdirini kazan.

16743 Asıl halledilecek bir düğüm vardır ki boğazımızda tıkanıp kalmıştır.

16744 Eğer Âdem isen bu müşkülü hallet; eğer Âdem nefesli isen nefesini bu müşkülü halletmek için sarf et.

16745 Kendini âyân ve ârâzı bilmiş farz et ne çıkar? Asıl kendi haddini bil ki o zarurîdir.

[24] Nefs-i mutmainne: İyilik ile kötülüğü ayıran, itminâna, huzura ermiş nefs.

16746 Ey toprak eleyen -yâni dünyadaki şeyleri ilim kalburundan geçiren- kendi haddini bilirsen bîhadliğe, hududu, nihayeti olmayan bir âleme vâsıl olursun.

16747 Ey mantıkçı; ömrün mahmûl ve mevzû[25] derdiyle geçti. Gözün açılmadı, hayatın, duyduğun şeylerle geçip gitti.

16748 Yapanı, ancak yapılan şeylerle görebildin; iktiranî kıyas[26]la kanaat ettin.

16749 Filozof, dâvasında delilleri artırır. Halbuki Hakk'ın kalbi temiz kulu, onun aksine delillere bakmaz bile.

16750 Bu, yâni sofi; delilden ve hicaptan kaçar, delâlet edilenin peşine düşer, başını yakasına çeker.

16751 Filozofa göre duman ateşe delildir ama, bizce dumansız olarak o ateşin yanında olmak hoştur.

16752 Hususiyle bu sevgi ve yakınlık ateşi yok mu? O bize dumandan pek çok yakındır.

16753 Hasılı cana arız olan hayâllere kapılıp dumana koşmak ve bu yüzden candan olmak, pek kötü bir iştir, pek bahtsızlıktır.

Resûl-i Ekrem Sallallahü aleyhi Vesellem'in: "İslâm'da ruhbaniyet yoktur" Hadîs-i Şerifi

16754 Ey tâvûs; kanadını yolma, gönlünü ondan kopar. Çünkü mücâdele için düşmanın bulunması şarttır.

16755 Düşman olmadıkça cihad etmek muhaldir. Şehvet olmayınca da, ondan kaçınma emrine uyman mümkün değildir.

16756 Bir şeye meylin ve isteğin yokken onu yapmamak sabır olmaz. Düşman olmayınca senin orduna ne hacet vardır?

16757 Aklını başına topla da kendini hadım etmeye kalkışma. Zira iffet ve ismet şehvete merhûndur.

16758 Hevâ ve heves olmasaydı, ondan nehiy de mümkün olmazdı. Nasıl ki ölülere karşı gaza edilmez.

16759 Cenâb-ı Hak: "Fukaraya nafaka veriniz." buyurmuştur. Şu halde kazanmaya bak. Zira elinde eskiden kazandığın bir şey olmadıkça, harcayamazsın ki...

---

[25] Mahmûl ve mevzû. Nahiv ilmine ait terimlerdir.

[26] İktirânî kıyas: Neticenin aynı, yahut zıddı aranmayan kıyas.

16760 Hak Subhânehu her ne kadar mutlak -yâni hiçbir kayıt ile mukayyet olmaksızın "yoksulları doyurun" emrini verdiyse de sen onu: "Kazanın da sonra yoksulları doyurun" diye anla.

16761 Nasıl ki Mâlikü'l-mülk Cenâb-ı Hak (*İsbirû*)[27] yâni "*sabrediniz*" buyurdu. Bir istek olmalı ki ondan yüz çeviresin.

16762 (Kûlû) "yiyin" emri, şehvet için bir tuzaktır; ondan sonra ki (*Velâtüsrifû*)[28] "*israf etmeyin*" nehyi de iffettir.

16763 Bir kimsede şehvet bulunmazsa, ondan kaçınmaya da imkân yoktur.

16764 Ey sâlik; sende sabır meşakkati olmazsa, karşılığında bir hayır ve mükâfat elde edemezsin.

16765 Ne hoştur o şart ve ne güzel şeydir o gönüller açan, canlara can katan mükâfat...

Bir âşıkın Hak'tan kazandığı sevap da Hak'tır

16766 Âşıkların sevinci de, kederi de O'dur, hizmetlerine karşılık aldıkları ücret de yine O'dur.

16767 Bir âşık, mâşukundan başka bir şeye bakacak olursa onun aşkı aşk değil, herzekârlıktır.

16768 Aşk öyle bir ateştir ki parlayınca bâki olan mâşuktan başka ne varsa yakar, mahveder.

16769 Lâ kılıcı (aşk) Hak'tan gayrisini keser, silip süpürür. Bir bak hele Lâ (yok)dan başka ne kalır?

16770 Ancak (İllallah) kalır, üst tarafı mahvolur. Ey ikiliği yakıp kavuran büyük aşk, şâd ol yaşa!

16771 Hakikatte evvelkiler de, sonrakiler de eseri olmak itibariyle hep O'dur. Şirk, şaşı bir gözün Bir'i iki görüşünden başka bir şey değildir.

16772 Şaşılacak şey! Acaba onun aksinden başka güzellik olur mu? Bedeni hareket ettiren candan gayrı bir şey midir?

16773 Canı olmayan bedeni, istersen yağla, balla beslemeye kalk, yine beyhûdedir.

---

[27] Al-i İmran Sûresi'nin 200. âyetinden: "*Ey iman edenler! Sabredin, düşmanlarınıza karşı sebat gösterin, nöbet bekleşin, Allah'tan gereğince korkun ki, kurtuluşa eresiniz.*"

[28] A'raf Sûresi'nin 31. âyetinden: "*Ey Âdemoğulları! Her mescide gidişinizde güzel giysilerinizi giyin ve yiyin, için, fakat israf etmeyin, Çünkü Allah israf edenleri sevmez.*"

16774 Bunu, o canlar canının elinden bir kadeh içip o neşe ile bir gün yaşamış olan bilir.

16775 Fakat gözü o vech-i dilârâyı görmeyene, şu duman, can görünür.

16776 Bir adam, Ömer bin Abdülazîz Radiyallâhü Anh'i görmeyince Haccâc-ı Zâlim'i âdil vehmeder.

16777 Mûsâ Aleyhisselâm'ın ejderhâ olan asâsındaki sebat ve dehşeti gören, sihirbazların iplerini canlı yılan sanır.

16778 Tatlı su içmemiş olan bir kuş, acı ve tuzlu su içinde kanat çırpıp durur.

16779 Hâsılı (Elest iklimi)nin kadrini bilesin diye dünya hayatı önce gelmiştir.

16780 Fakat, buradan kurtulup oraya vardın mı ebediyet şükürhânesinde -yâni sermediyetin tatlı âleminde- şükür eder dursun.

16781 Orada dersin ki: "Dünyada iken toprak elemiş, faydasız şeylerle meşgul olmuş ve bu pâk ve mukaddes âlemden kaçıp durmuşum.

16782 Keşke ecelim -yâni ölümüm- bundan evvel olsaydı da orada iken çektiğim ölüm korkusu daha az olsaydı."

Resûl-i Ekrem Sallallahü Aleyhi Vesellem'in: "Ölümünü, ölmeden önce isteyen, ölmemiş sayılır. İyiyse iyiliğe ulaşmaya acele eder, kötü bir şahıs ise kötülüğünün daha az olmasını diler." mealindeki hadis-i şerifinin tefsirine dâir

16783 Bu sebeptendir ki, o her şeye vâkıf olan peygamber, şöyle buyurmuştur: "Her kim ölür ve ruhu cesedinden çıkarsa.

16784 O kimse ölüm ve âhirete göçüşünden dolayı hasrete düşmez. Ancak ettiği kusurların ve boşuna geçirdiği vakitlerin hasretini çeker.

16785 Ölen, "Keşke maksadıma bundan önce erişseydim." diye diler.

16786 Bu arzu, eğer o kimse kötü ise, kötülüğünün olmasını, muttakî ise, makamına bir an evvel vâsıl olmasını istemesindendir.

16787 Ölen o kötü kimse der ki: "Ben gafil imişim ki her vakit günaha girmekle perdeyi ve hicabı artırmışım.

16788 Eğer bundan daha evvel dünyadan geçip âhirete gitseydim günahlarım az olacağı cihetle perdem ve hicabım da daha az olacaktı."

16789 Hırs ve tamâ ile kanaat yüzünü tırmalama. Kibir ve azametle huşû ve huzû, yâni tevâzû ve tezellül çehresini yırtma.

16790 Böylece hasislikle cömertlik yüzünü, şeytan kibriyle de secdenin güzel çehresini yırtma.

16791 Ey tâvûs; o Ebediyet Cennetini süsleyen kanadını yolma. O yolları kaplayan kanatlan koparma!

16792 Tâvûs, bu nasihati işitince nasihati verenin yüzüne baktı. Ondan sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

16793 Uzun uzadıya ve dertli dertli ağladı da orada kim varsa onları da ağlattı.

16794 "Kanadını niçin yoluyorsun?" diyen de cevap alamadığı için sorduğuna pişman oldu ve teessüründen o da ağladı. Ve dedi ki:

16795 "Niçin boşboğazlık edip de sordum. O, gam ve kederle dolu imiş. Ben, sualimle onun derdini artırdım."

16796 Tavusun ıslak gözlerinden toprağa yaşlar akıyordu. O yaşların her damlasında yüzlerce cevap vardı.

16797 Sıdk ile ağlayış, ruhlara tesir eder, hattâ feleği ve arşı bile ağlatır.

16798 Akıl ve kalpler, şüphesiz arşa mensupturlar. Beden hicabında arşın nuru ile yaşarlar.

Hârut ile Mârut'un Bâbil kuyusunda mahpus oldukları gibi akıl ve ruh da su ve çamurdan müteşekkil olan beden kafesine hapsedilmişlerdir

16799 İki pâk olan akıl ve ruh, Hârût ile Mârût gibi, bu âlemde korkunç bir kuyu içinde bağlıdırlar.

16800 Süfli ve şehevânî bir âlemde ve tabiat kuyusunda, suçlan sebebiyle hapsediliverdiler.

16801 Büyüyü de, büyüyü bozan şeyi de, iyiler ve kötüler, bu iki melekten öğrenirler.

16802 Lâkin taliplere: "Aklını başına topla da büyüyü bizden öğrenme ve tahsil etme." diye nasihat verirler.

16803 "Ey falân, biz bu büyüyü seni belâya uğratmak ve imtihan etmek için öğretiriz." diye nasihat ederler.

16804 İmtihan için ihtiyâr sahibi olmak şarttır. İktidarsızda ihtiyâr olmaz.

16805 İnsanın meyil ve arzuları, uyumuş köpekler gibidir ki onlarda hayır da, şer de gizlidir.

16806 Bu meyil ve arzu takımında kudret bulunmayınca uyurlar. Susmuş ve ayağını salıvermiş odun gibi yatarlar.

16807 Fakat ortaya bir leş atıldı mı, o uyumuş köpeklere âdeta hırs-ı sûrî üflenmiş olur.

16808 O mahallede bir eşek düşüp öldü mü uyumuş yüzlerce köpek uyanır.

16809 Gaybda gizlenmiş olan hırslar, insanlara hücum ederek onların yeninden, yakasından baş çıkarırlar.

16810 Leş başında köpeklerin her tüyü ayrı bir diş kesilir. Köpeğin kendisi de hile için kuyruk sallamaya başlar.

16811 Köpeğin yarı belinden aşağısı hile, yukarısı gazap ve hiddettir. Şu haliyle odun bulmuş zayıf bir ateşe benzer.

16812 Mekânsızlık elinden ona şuleler erişince, ateşten çıkan alev tâ gökyüzüne kadar çıkar.

16813 Bu bedende böylece ve yüzlerce köpek uyumaktadır. Dışarıda avlayacak bir şey görmedikleri için gizlenmişlerdir.

16814 Yahut insandaki kötü hisler, başlarına başlık geçirilmiş ve gözleri örtülmüş doğan kuşları gibidir ki o başlığın altında kuş avlamak hasretiyle yanıp tutuşurlar.

16815 Onun örtüsünü kaldırır da av görecek olursa o vakit dağ etrafında uçar durur.

16816 Hastanın şehveti yatışmış olur; Çünkü onun aklı fikri sıhhat ve afiyettedir.

16817 Fakat hasta, ekmeği, elmayı ve karpuzu görünce yeme arzusu ile dokunma korkusu savaşa girişir.

16818 Eğer hasta sabretmeye muktedir ise istediği şeyleri görmesi onun için fayda eder. Zîra duyacağı heyecan, iştihası kesilmiş olan tabiatını şevke getirir.

16819 Eğer sabredemeyen bir kimse ise görmemesi gerektir. Nitekim okun, zırhsız adamdan uzak olması evlâdır.

Tavusun sorana cevap vermesi

16820 Tavus, ağlaması bitince dedi ki: "Haydi işine git. Çünkü sen renge kokuya kapılmışın.

16821 Bu kanatlar için bana her taraftan yüzlerce belâ geldiğini görmüyor musun?

16822 Ne kadar çok merhametsiz avcı, bu kanatlar için bana her tarafta tuzak kurmaktadır.

16823 Ne kadar okçu, yine bu kanatlar için, havada benim tarafıma ok atmaktadır.

16824 Madem ki bu kazadan, bu belâdan ve bu fitnelerden kendimi korumaya muktedir değilim,

16825 Şu dağda ve kırda emin bulunmam için çirkin ve iğrenç olmam daha iyidir.

16826 Ey yiğit; bu kanatlar benim kendimi beğenme silâhı ve sebebi olmuştur. Kendini beğenmek ise sahibine yüzlerce belâ getirir."

Hünerler, zekâvetler ve dünya malı, tavusun kanadı gibi insanın canına düşmandır

16827 Nice hüner ve sanat vardır ki ham -yâni terbiye görmemiş- bir şahsı helak eder. Çünkü o şahıs; hırs ve tamahla tuzaktaki yemi görür de tuzağı görmez.

16828 İhtiyârına sahip olmak, "Sakının" emrine uyan ve kendisine sahib olan kimse için iyidir.

16829 Sen de takva ve nefsini haramdan muhafaza kudreti olmayınca, isyan âleti olan mal ve mansıbı bırak ve ihtiyar ve iradeyi terk et.

16830 Benim de cilvelendiğim şey ve ihtiyarım o kanattır, onun için hayatıma kasdı olan o kanadı, yoluyorum.

16831 Sabrı bulunan kimse, kendi kanadını -yâni malı ve mansıbı- yok farz eder de o sûretle kanadı, onu şerre ve fitneye düşürmez.

16832 O sabrı bulunan kimseye kanadın, yâni mal ve mansıbın ziyanı yoktur. Ona kanadını koparma deme. Zira ona bir ok atılsa -yâni şeytan bir vesvese ilkâ eylese- bile sabır ve takva kalkanını derhal ona karşı tutar.

16833 Lâkin bu yakışıklı kanat benim düşmanımdır. Çünkü sabredemiyor ve onunla cilveleniyorum.

16834 Eğer sabır ve hıfz-ı İlâhî delilim olsaydı, benim ihtiyâr ve irademden, debdebem ve devletim artardı.

16835 Ben fitnelere karşı çocuk yahut sarhoş gibiyim ki elimde kılıç yerine geçecek mal ve mansıp bulunması caiz değildir.

16836 Eğer benim aklım ve haramdan çekinmem bulunsaydı elimdeki kılıç -yâni mal ve mansıp- zafer vasıtası olur ve hayırlı işler görürdü.

16837 İnsana güneş gibi nur verecek bir akıl lâzımdır ki, doğru ve sevap olan yere kılıç vurabilsin.

16838 Madem ki yolumu aydınlatacak bir akıl ve huyum yok, silâhımı niçin kuyuya atmayayım?

16839 Kılıcı ve kalkanı kuyuya atmalıyım ki benim elimde kalırsa düşmanımın silâhı olacaktır.

16840 Ne kolumda kuvvet var, ne dayanacağım bir yer. Kılıcımı atmazsam, düşmanım elimden alır da onu bana vurur.

16841 Yüzünü örtmeyen ve haramdan çekinmeyen bu kötü tabiatlı nefsin inadına ben de yüzümü tırmalıyorum.

16842 Tâki o tırmalayışla şu güzellik ve yücelik eksilsin. Yüzümde güzellik kalmayınca ben de vebale girmem.

16843 Bu niyetle tırmaladığım için tırmalayışım günah değildir. Ki tırmık yaralarını göstermemek için yüzümü örtmek lâzımdır.

16844 Eğer kalbimde gizlenme tabiatı bulunsaydı, yüzüm, günden güne parlar ve güzelleşirdi.

16845 Kendimde kuvvet, akıl ve salâh görmediğim, bir de düşmanı kuvvetli gördüğüm için silâhımı kırdım.

16846 Bu sûretle de, kılıcımın ona üstünlük vesilesi, hançerimin de kendime vebâl olmamasına gayret ettim.

16847 Damarlarım hareket ettikçe kaçacağım. Kendinden kaçmak kolay bir iş midir?

16848 Başkasından kaçan bir kimse, ondan uzaklaşınca durur.

16849 Ben ki hem kendimin hasmıyım, hem de ondan kaçmaktayım. Onun için benim işim kıyamete kadar kaçmaktır.

16850 Gölgesi kendisine düşman olan kimse ne Hindistan'da emin olabilir, ne de Huten'de.

Gündüzün güneşte yok olan yıldızlar gibi Hak varlığında yok olup kendisinden geçenler, hüner ve sanatlarıyla şerlerinden emin olmuşlardır. Yok olana tehlike olamaz.

16851 Kendinden geçen bir kimsenin (yokluk) ziyneti olursa, Hazreti Muhammed Aleyhisselâtü Vesselam gibi gölgesiz olur.

16852 Mum, baştan ayağa kadar şûledir. Gölge onun çevresine uğrayamaz.

16853 Mum, mumu dökenin isteğine uyup, kendisinden ve gölgeden şûleye ve nura kaçmıştır.

16854 Mumcu, muma: "Seni yok olman için döktüm." der. Mum da mumcuya: "Ben de yokluğa kaçtım." cevâbını verir.

16855 Mum, yanıp külliyen yok olunca artık onun ne eseri, ne ziyası kalır.

16856 Karanlığı defetmek ve aydınlatmak hususunda ateş, mum sûretinde aşikâr olur.

16857 Beden mumu, şu görünen mumun aksinedir; yok oldukça can nuru artar.

16858 Bu ebedî ışıktır, mumsa geçici. Can mumunun alevi Hakk'a aittir.

16859 Bu bâki ve Rabbani olan şûle -yâni can nuru- insan için lâzımdır, arızî ve fâni olan mumun şûlesi öyle değildir.

16860 Can nurunun alevi, tamamıyla nurdur; onun beşeriyet mumu fâni olmuş ve mevhum varlık gölgesi ondan uzaklaşmıştır.

16861 Bulutun gölgesi zemine düşer. Fakat kamerle gölge bir yerde beraber bulunmaz.

16862 Ey iyilik isteyen, bîhûdelik yâni kendinden geçip Hak'ta fâni olmak, bulutsuz kalmak ve kamerin kurbu gibi olmaktır.

16863 Fakat rüzgâr bir bulutu sürüp getirdi mi o vakit kamerin nuru gider ve ancak bir hayâl kalır.

16864 Bulut ardında kalmasından o kamerin nuru zayıflar, bedr-i tam halinde iken yeni hilâlden daha zayıf olur.

16865 Kamer, bulut ve toz hicabından hayâl gibi görünür, işte beden bulutu da bizi hayâl düşüncesine sürer.

16866 Kamerin lûtuf ve keremine bak ki bulutlar bizim düşmanımızdır demesi de ayrı bir lûtuftur.

16867 Kamer, buluttan ve tozdan müstağnidir. Onun yeri semânın fevkindedir.

16868 O perde, cennet hurilerini bile koca karı haline getirir. Bedir halinde bulunan kameri hilâl gibi gösterir.

16869 Kamer -yâni Hak ve Sübhânehû Teâlâ- bizi şeref ve izzet kucağında oturttu ve düşmanımızı kendi düşmanı saydı.

16870 Bulutun parlaklığı ve letâfeti hakikatte kamerdendir.. Her kim buluta kamerdir derse çok sapıktır.

16871 Kamerin nuru buluta aksedince onun karanlık yüzü kamerin aksiyle nurlanır.

16872 Kıyamette güneş de kalmaz, kamer de... Göz, ziyanın aslı ve menbaı ile meşgul olacaktır.

16873 İnsanın hakiki mülk ile iğreti mülkü bilmesi, fâni bir menzil olan dünya ile ebedî karargâh olan âhireti fark ve temyiz etmesi içindir.

16874 Sütnine bir çocuk için üç dört günlüktür ve iğretidir. Ey valide; bizi sen kucağına al.

16875 Benim kanadım da, bulut ve kalın bir perde gibidir ki Allah'ın lûtfu ile letâfet peydâ etmiştir.

16876 Ben sütnine istemem, ana daha hoştur. Ben Mûsâ'yım ki süt ninem yine kendi anamdır.

16877 Ben kamerin lûtfunu vâsıtadan istemem. Çünkü vâsıtaya bağlanmak, halkın helakine sebeptir.

16878 Yahut kamerin ahlâkiyle ahlâklanmış bir bulut olmalı ki kamerin yüzüne perde olmamalıdır.

16879 O münevver bulutun sûreti, enbiyâ ve evliyânın cismi gibi, yok görünmelidir.

16880 Öyle bir bulut perde olmaz. Belki mânâda perdeyi kaldırır ve faydalı olur.

16881 Öyle bir bulut ki, bir sabah aydınlığında yağmur yağar, halbuki semâda bulut yoktur.

16882 O bulut peygamberin bir mucizesi idi ki yokluk dolayısıyla semâ rengini almıştı.

16883 O bir bulut idi, fakat kendisinden bulutluk tabiatı zâil olmuştu. Âşıkın cesedi de sabır ile böyle olur.

16884 Âşıkın bedeni de tendir, amma ondan tenlik sıfatı kaybolmuş, nura tebeddül ederek rengi ve râyihası gitmiştir.

16885 Kanat başkaları içindir, onunla süslenirler; lâkin baş benimdir, onunla yaşarım. O baş, işitmek ve görmek hislerinin makamı, vücûdun da temel direğidir.

16886 Başkasının avı için can feda etmeyi küfr-ü mutlak ve hayırdan ümitsizlik bil.

16887 Ey muhatab, kendine gel, dudu kuşlarının önündeki şekere benzeme. Zehire benze de ziyandan kurtul.

16888 Yahut Allah ve evliyaullah tarafından takdire mazhar olmak için, kendini dünya köpeklerine murdar gibi göster.

16889 Hızır Aleyhisselâm, gemiyi, gâsıbın elinden kurtarmak için sakatlamıştı.

16890 "Fakr, benim medâr-ı iftihârımdır" hadîsi, onun için yüce bir söz oldu, tamahkârlardan ganî olan Cenâb-ı Hakk'a kaçmama yol açtı.

16891 Hazine ve defineleri, mamurelerde oturanların hırsından kurtarmak için, harabelere saklarlar.

16892 Mal ve mülkten ibaret olan kanadını yolamazsan git bir köşede halvete gir ki, şunun bunun sohbetiyle zamanın harcanmış ve boşuna geçmiş olmasın.

16893 Çünkü sen hem lokmasın, hem lokmayı yiyen. Ey can, aklını başına al, hem yiyorsun, hem yeniyorsun.

Allah'tan gayrı her şey hem yer ve hem yenilir. Çekirge avlamakta olan ve ardında onu avlamaya kalkışan aç bir doğandan gafil bulunan kuş gibi... Şimdi, ey Âdemoğlu, sen yiyor ve avlanıyorsun ama sen de seni yiyecek olandan gafil olma. Eğer seni yiyecek olanı sûret gözüyle göremiyorsan ibret gözüyle bak ki bu bakışla inşaallah sûret gözün de açılır.

16894 Bir kuşçağız, bir kurdu avlamakta iken kedi fırsat buldu ve kuşu kaptı.

16895 Kurdu avlarken kendisini avlayacak olan kediden habersiz bulunduğu için kurdu yedi ve fakat kediye yenildi.

16896 Hırsız, kumaş avlamak, yâni çalmaktadır, lâkin onun hasımları, yâni çaldığı şeyin sahipleri, zabıta memuruyla onun peşindedir.

16897 Hırsızın aklı evdeki eşya ve kapının kilidiyle meşgul olmakta, zabıta memuruyla, seher vaktinde ah edeceğinden gafil bulunmaktadır.

16898 O kendi, sevdasına o kadar dalmıştır ki kendisini takip edeni unutmuştur.

16899 Eğer ot, tatlı su içer, yâni sulanırsa bir hayvanın midesi de onu otlar, yer.

16900 O, ot hem yiyen, hem yenilendir. Allah'tan başka bütün varlık da böyledir.

16901 Allah, "sizi doyurur fakat kendi yemez[29]". O ne yenir ve ne de yer. O, et ve deri değildir.

16902 Yiyen ve yenilen bir mahlûk, pusuda oturan bir yiyiciden nasıl emin olabilir?

16903 Yenen şeylerin emin olması, matemi cezbeder. Ey sâlik; sen git de yemeyen ve yenilmeyen Allah'ın kapısına sığın.

16904 Her hayâli başka bir hayâl, her fikri başka bir fikir otlar ve yer.

16905 Sen hayâl ve fikirden kurtulamazsın, meğer uyumuş olasın da düşünce haricine çıkabilesin.

16906 Düşünce arı, senin uyuman ise su gibidir. Uyanınca sinekler tekrar başına üşer.

16907 Ne kadar hayâl arısı, kafasında uçuşur da onu kâh bu tarafa, kâh o tarafa çeker.

16908 Bu hayâl, yiyicilerin en hafifidir. Diğerlerini ise Zülcelâl ve'l-ikrâm olan Allah bilir.

16909 Aklını başına al da bu haşin yiyiciler cemaatinden, "Biz seni hıfz ederiz" demiş olan Allah tarafına kaç!

16910 Eğer Hâfız-ı Hakîkî olan Allah tarafına bizzat firar ve O'nun hıfzına iltica edemezsen Hakk'ın hıfzını bulmuş ve onun mahfuzu olmuş insan-ı kâmil'e kaç.

16911 Elini pîr-i kâmil ve mükemmilden başkasına verme. Zira, Allah o elin destgîr ve hafızı olmuştur.

16912 Kâmil bir aklı, aklına arkadaş et de o aklın irşâdıyla kötü huyundan vazgeçsin.

16913 Elini, o kâmil akıl sahibi mürşidin eline koyunca -yâni ona biat eyleyince- bütün yiyicilerin elinden kurtulursun.

16914 Allah: "*Hakk'ın eli onların ellerinin üstündedir.*[30]" dedi ya, işte senin elin de o biat ehlinin eli olur.

16915 Hakim, Alîm ve Habîr olan bir pirin eline elini verirsen kurtuldun demektir.

16916 Çünkü o pir, vaktinin peygamber vârisidir. Ey mürîd; ondan Zât-ı Risâlet'in nuru aşikâr olur.

16917 O pîr-i kâmile bîat etmekle sen de Hudeybiye'de bulunmuş ve sahabe gibi bîat etmiş olursun.

16918 Aşere-i mübeşşere[31] sırasına girersin, hâlis ve saf altın olursun.

16919 Ey sâlik, sen o pîr-i kâmile bîat ve tamâmıyla itaat edersen onun dostu ve muîni olursun. Çünkü insan kimi sever ve dost olursa ona eştir.

16920 Bu Dünyada da, öbür dünyada da kişi sevdiği ile beraber olur. Bu söz, güzel huyların sahibi olan Hazreti Ahmed'in (S.A.V.) hadisidir.

---

[29] En'am Sûresi'nin 14. âyetinden: "*De ki: Gökleri ve yeri yoktan var eden, besleyen, fakat kendisi beslenmeyen Allah'tan başka dost mu tutayım?*"

[30] Fetih Sûresi'nin 10. âyetinden: "*Herhalde sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir...*"

16921 Hazreti Peygamber: "Kişi sevdiği ile beraberdir. Kalb matlûbundan ayrılmaz" buyurmuştur.

16922 Her nerede tuzak ve yem varsa, orada az otur. Ey âcizleri yakalayan ve zulmeden; git de âciz yakalayanları gör.

16923 Ey âcizleri yakalayan genç; şunu bil ki el, elden üstündür.

16924 Avcılık -yâni başkalarını avlamak hırsı- insanı kendi avlanacağından gafil kılar. Erlik gösterir ama yüreksizdir.

16925 Önlerinde ve arkalarında bulunanlardan olma ki aşikâr düşmanı görmez olmayasın.

16926 Ey sâlik; sen talep hususunda bir kuştan aşağı olma ki serçe bile dâne toplarken önüne ve ardına dikkat eder.

16927 Serçe, dânenin yanına gelince, önüne, ardına kaç kere dolanır.

16928 Acaba önümde ve arkamda avcı var mı, varsa onun korkusundan bu lokmadan vazgeçmem gerek.

16929 Sen Kur'ân'daki fâcir ve kâfirlerin kıssasını oku, hallerine bak. Eşinin, dostunun ölümlerinden ibret al!

16930 Cenâb-ı Hak, Kur'ân'da zikredilen kavimleri ok, mızrak, kılıç gibi âlet olmaksızın helak etti. O Zât-ı Eceli ü Âlâ, bütün mahlûkâta olduğu gibi sana da senden yakındır.

16931 Allah, elsiz ve gürz denilen ezici harb âleti olmaksızın da azap eder. Bilmiş ol ki Cenâb-ı Hak, elsiz ve aletsiz icrâ-yı adalet eder.

16932 "Allah varsa nerede?" diyenler bile bir azaba, meselâ tedavi edilmeyen bir hastalığa uğrayınca "Aman yâ Rabbî" diye feryâd eder.

16933 "Bir Allah bulunması ve bize hâkim olması, akıldan uzak ve şaşılacak bir şeydir!" diyenler de böyle bir azaba uğrayınca gözyaşı döker ve: "Ey bana benden yakın olan Allah, varsın!" der.

16934 Tuzaktan kaçmak, tehlikeden uzaklaşmak vâciptir. Senin tuzağın, kanadına yapışmıştır.

16935 İşte onun için ben bu uğursuz tuzağın çivisini söküyorum. Murada erişmek için, dilimi damağımı acıtmamak istiyorum.

---

[31] Aşere-i mübeşşere: Cennetle müjdelenmiş 10 kişi. (Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Zübeyr, Talha, Abdurrahman bin Avf, Ebû Ubeyde bin Cerrah, Said ibni Zeyd ve Sa'd ibni Ebî Vakkas.) Vâkıa ashab-ı kirâm arasında böyle cennetle tebşîr olunmuş müteaddit zâtlar vardır. Fakat bu on zât, bir hadis-i şerifte hep birden zikredilmiş olduğu için (Aşere-i Mübeşşere) ünvânını almışlardır.

16936 Bu cevâbı senin aklının erebileceği sûrette söyledim. Anla da hak ve hakikat arayışından yüz çevirme!

16937 Hırs ve hasetten ibaret olan şu bağı kopar (*Ficidihâ hablûn min mesed*)[32] âyetini hatırla.

İbrahim Halil Aleyhisselâm'ın kargayı öldürmesi ve bunun bir müridde bulunan kötü ve helak edici sıfatlardan hangisinin giderilmesine işaret olduğu

16938 Bu sözün sonu gelmez, ey Allah'ın Halil'i; kargayı niçin öldürdün?

16939 Halilullâh'ın kargayı öldürmesi, ferman-ı İlâhî icabı idi. Fakat o fermandaki hikmet ne idi? Onun esrarından bir parçasını olsun göstermek lâzımdır.

16940 Kara karganın gak gak diye ötmesi, dünyada uzun bir ömür istemesindendir.

16941 Karganın bu uzun ömür temennisi, Kuddûs ve Bir olan Allah'tan, şeytanın kıyamete kadar yaşamak istemesi gibidir.

16942 Şeytan: "Yâ Rabbî; bana kıyamet gününe kadar ömür ve mühlet ver." dedi. Keşke: "Yâ Rabbena, ettiğimiz isyana tevbe eyledik." deseydi.

16943 Tevbesiz geçen ömür can çekişmekten ibarettir. Allah'tan gâib ve gafil bulunmak da hazır ölümdür.

16944 Allah ile olunca, ömür ve ölümün ikisi de hoştur. Fakat, Hak'sız âb-ı hayat bile ateş olur.

16945 Şeytanın Huzur-u İlâhîde uzun bir ömür isteyip de af talebinde bulunmaması da mazhar olduğu lânetin tesiri idi.

16946 Allah'tan, Allah'ın gayrisini istemek görünüşte istenilen şeyin artmasını istemektir, ama hakikatte onun tamamıyla eksilmesini dilemektir.

16947 Hele ayrılık ve yabancılıkla geçen ömür yok mu? Bu, âdeta arslanın huzurunda tilkilik taslamaya benzer.

16948 "Bana daha fazla ömür ver ki daha çok geri gideyim, mühletini artır ki daha ziyâde alçalayım" demektir.

16949 Şeytanın ve ona bağlı olanların uzun ömür istemesi, Allah'ın lânetine he-

[32] Tebbet Sûresi'nin 5. âyeti: "*Boynunda da hurma lifinden bir ip olacaktır.*"

def olmalarıdır. Çünkü yaşadıkça günâha girerler ve lânet-i Hakk'a liyâkat peydâ ederler. Kendi hakkında lânet arayan da kötü bir mahluktur.

16950 Hoş ömür, Kurb-u İlâhî'de can beslemektir. Yüz sene yaşayan karganın ömrü ise leş ve gübre demektir.

16951 "Bana fazla ömür ver de fazla pislik yiyeyim, dâima onu bana ver ki benim yaratılışım kötüdür" demektir.

16952 Eğer o kokmuş ağızlı karga pislik yiyici olmasaydı: "Yâ Rabbî; beni kargalık tabiatından kurtar!" diye yalvarırdı.

Münâcât

16953 Ey toprağı altına tahvil eden, diğer bir toprağı insanların babası eyleyen Kaadir-i Müteâl!

16954 İlâhî, senin işin eşyayı tebdil eylemek, ihsan ve lûtuflarda bulunmaktır; benim işim ise yanılmaktır, unutmaktır, hatâ etmektir.

16955 Benim yanılmamı ve unutmamı ilme tebdil eyle. Ben baştan aşağıya kadar sümükten ibaretim; Sen beni sabır ve hilm'e tahvil eyle!

16956 İlâhî, sen çorak toprağı -yâni onda yetişen buğdayı- ekmek yaparsın. Cansız ekmeği de insanlara can haline getirirsin.

16957 İlâhi, sen muhayyer bir ruhu, insanlara kılavuz ve yolunu kaybetmiş bir tıfl'ı peygamber yaparsın.

16958 Her kim bu cihandan bir âb-ı hayat elde ederse ölüm, ona diğerlerinden daha çabuk gelir.

16959 İlâhî yeryüzünün bir cüz'ünü gök yaparsın, yeryüzünün neşesini yıldızlarla artırırsın.

16960 Kâinata bakan gönül gözü, görür ki burada her ân yeniden yeniye bozulup düzelen şeyler var.

16961 Şu ten hırkasının iğnesiz, ipliksiz dikilmesi a'yanın değişmesinden ve bakırı altın yapan iksirden başka bir şey değildir.

16962 Ey insan; sen doğduğun günden evvel ya ateş, ya toprak, yahut hava idin.

16963 Eğer o halde bâkî kalaydın bu yücelik sana nasıl erişirdi?

16964 Âyânı tebdil eyleyen Allah'ın kudretiyle sen de o evvelki hal kalmadı. Onun yerine Cenâb-ı Hak, daha iyi bir varlık getirdi.

16965 Bunun gibi yüz binlerce varlığa büründün ki daima ikinci varlık, ilkinden iyidir.

16966 O halde vasıtaları bırak da, bu tahavvül ve terakkiyi doğrudan doğruya Allah'tan bil. Zira vasıtalara bağlanırsan asıl hakikatten uzak kalırsın.

16967 Her nerede vâsıta fazla olursa vuslat kaybolur gider. Vasıta azaldıkça vuslat zevki artar.

16968 Şaşkınlığın, her şeyi sebepten bilmedendir. Halbuki ancak hayret hâli Huzur-u İlâhî için sana yol verir.

16969 Bu varlıkları yokluktan bulduğun -yâni yoktan vücûda geldiğin halde- niçin yokluktan yüz çeviriyor ve çekiniyorsun?

16970 Şimdiye kadar geçirdiğin yokluklardan ne ziyan gördün ki. bu mevhum varlığa yapışıp kaldın ey yer faresi?

16971 Mademki o geçirdiğin hallerin ikincisi birincisinden daha iyidir, yokluğu ara ve insanı halden hale değiştiren Allah'a yönel!

16972 Ey inatçı kimse; varlığa düştüğün demden beri şimdiye kadar her lahza yüz binlerce haşir gördün.

16973 Farkında olmaksızın cemâdiyet mertebesinden nebâtiyet mertebesine, nebâtiyet mertebesinden de hayat ve ibtilâ âlemine geldin.

16974 Hayat mertebesinden akıl ve temyiz âlemine gider, bu beş duyguyla altı cihet -yâni tabiat- âleminden kurtulursun.

16975 Bu ayak izleri, deniz kenarına kadar gider. Sonra deniz içinde ayak izleri yok olur biter.

16976 Çünkü kara yollarında ve menzillerde ihtiyat için köyler, vatanlar ve hanlar vardır.

16977 Denizin konakları da durup dinlenmeyen, sahası ve tavanı olmayan dalgalanmalardır.

16978 Deniz merhalelerinin bir alâmeti ve menzillerinin nişanı ve adı yoktur.

16979 Nebat âleminden sırf ruh âlemine kadar her iki konak arasında bunlar gibi yüzlerce konak vardır.

16980 Birçok yokluktan sonra bu varlıkları gördüğün halde beden varlığına neden yapıştın kaldın?

16981 Kendine gel ey karga; bu canı ver de doğan ol, Allah'ın tebdili karşısında can feda et.

16982 Eğer hurma ağacı gibi meyve saçıcı olmazsan var eskiyi eski üstüne koyup ambara doldur.

16983 O köhne, kokmuş ve çürümüş metâı, körlere hediye götür.

16984 Yeniyi görmüş olan, senin çürümüş ve kokmuş olan metâına müşteri olmaz. O Allah'a av olur, senin tuzağına tutulmaz.

16985 Ey kara ve tuzlu su, nerede kör kuş varsa bölük bölük senin başına toplanır.

16986 O toplanışları, körlükleri artmak içindir. Çünkü kara ve tuzlu su körlüğü artırır.

16987 Ehl-i dünya olanlar, su ve çamur -yâni cismâniyetin acı suyunu- içtikleri ve ondan hazzettikleri için gönül gözleri kördür.

16988 Ey basiret gözü kapalı bulunan, bu halle bir de varlık istiyor, onu arıyorsun ha? Halbuki sen zenci gibi kara yüzlü olmakla neşelisin.

16989 Zencinin kara renkten hoşlanması ve rahat etmesi, öyle doğduğu ve asıl rengi siyahlık olduğu içindir.

16990 Bir gün güzelleşse, güzel yüzlü bir hale gelse de sonra kararsa çaresini aramaya koyulur.

16991 Uçan bir kuş, yerde kalacak olursa, gam ve kedere düşer, feryada başlar.

16992 Tavuk ise yerde hoşça gezer, dâne toplar, mesrur ve neşeli bir halde koşar.

16993 Çünkü tavuk aslında kanatlı olmakla beraber uçucu değildir. Kuş ise uçucu olmak üzere yaratılmıştı.

16994 Hazreti Peygamber buyurdu ki: "Zengin iken fakir düşen kimseye acıyın!

16995 Keza, aziz ve muteber iken hakir ve zelil bir hale gelene ve seçilmiş bir âlim iken câhillerin istihzasına uğrayan âlime de merhamet edin!"

16996 Resûlullah buyurdu ki: "Eğer taş ve dağ gibi duygusuz değilseniz bu üç kişiye acıyın.

16997 O üç kişiden biri reis iken hor ve hakir olandır. Diğeri parasız kalan zengindir.

16998 Üçüncüsü: dünyada ahmaklar arasında istihza olunmak belâsına duçar olan âlimdir."

16999 Çünkü: Şeref ve izzet mevkiinden zillete düşmek, bedenden bir uzvun kesilmesi gibidir.

17000 Bedenden kesilen bir uzuv, biraz kımıldar ve titrer ama, uzun uzadıya hareket edemez.

17001 Her kim, geçen yıl -yâni âlem-i ervâhda- (Elest) kadehinden içmişse bu yıl -yâni bu dünyada- onun için mahmurluk derdi vardır.

17002 Köpek gibi aslen necis olan bir şahısta sultanlık hırsı ne gezer?

17003 Günaha girmiş olan tevbeye çalışır, yolunu kaybeden de âh eder.

Bir ceylân yavrusunun eşek ahırında mahpus olması, eşeklerin o gariple kâh itip kakmak ve ısırmakla, kâh eğlenmekle alay etmeleri, gıdası olmayan kuru saman yemeye mecbur kalması... Bu hallerin hepsi, dünya, şehvet ve hevâ erbabı arasında kalmış bir has kulun sıfatıdır. Resûlullah Sallallâhü Aleyhi Vesellem: "İslâm garib olarak başladı? Yine garib olarak biter. Garib olanlara ne mutlu." buyurmuştur. Evet, Hak Peygamberi doğru söylemiştir.

17004 Bir avcı bir ceylânı avladı ve merhametsizce eşek ahırında hapsetti.

17005 Öküzler ve eşeklerle dolu olan bir ahırda o ceylânı zâlimcesine hapsetti.

17006 Ceylân, ürktüğü için her tarafa kaçıyordu. Avcı, gece vakti o eşeklerin önüne saman döktü.

17007 Her öküz ve eşek açlığından ve iştihasından samanı şekerden daha lezzetli olarak yiyordu.

17008 Ceylân, kâh ürküp o tarafa bu tarafa kaçıyor, kâh samanın tozundan ve dumanından yüzünü çeviriyordu.

17009 Bir kimseyi zıddı olan şahısla beraber bırakırlarsa, onu ölüm azabına uğratmış olurlar.

17010 Süleyman Aleyhisselâm demişti ki: "Hüdhüd; gitmeye mecbur olduğuna dair kabul edilebilecek bir özür getirmezse,

17011 Ya onu öldürürüm, yahut sayıya gelmez bir azap ile cezalandırırım.[33]"

17012 Ey güvenilir kişi; o nasıl bir azaptı düşün; Cinsinin gayrısıyla bir kafeste hapsedilmekti.

17013 Oğul, bu beden kafesinde azap içindesin. Çünkü kuş gibi olan ruhun cinsi olmayan bedene hapsedilmiştir.

17014 Ruh, doğan kuşu gibidir. Tabiatlar ise karga misâlidir. O doğan gibi ruh, karga ve baykuşlardan yaralanır.

[33] Neml Sûresi'nin 20.-21. âyetlerinden: "*20- (Süleyman) Kuşları gözden geçirdikten sonra şöyle dedi: "Hüdhüd'ü niçin göremiyorum? Yoksa kayıplara mı karıştı?" 21- "Ya bana (mazeretini gösteren) apaçık bir delil getirecek, ya da onu şiddetli bir azaba uğratacağım, yahut boğazlıyacağım!*"

17015 Ruh, Sebzvâr şehrinde Ebû Bekir isminde birinin inler bir halde kaldığı gibi, beden ve tabiat arasında azab içinde kalmıştır.

Sultan Muhammed Harzemşah'ın, ahâlîsi tamâmıyla Râfizî[34] olan Sebzvâr şehrini savaşla alması, ahalisinin aman istemesi, Harzemşah'ın da "Bu şehirden Ebubekir isimli birini bana hediye olarak getirirseniz size aman veririm" demesi

17016 Muhammed Hârzemşâh, ahâlisi fâsık ve fâcir bulunan Sebzvâr'a harb için gitti.

17017 Orduları Sebzvârlıları sıkıştırdı. Askerleri düşman öldürmeye koyuldu.

17018 Ahâli, Hârzemşâh'ın huzurunda yerlere kapandılar, "kulağımıza küpe tak -yâni bizi köle olarak kabul et- canımızı bağışla" diye, aman istediler.

17019 "Sana istediğin kadar haraç ve vergi verelim, her mevsimde vergimizi artıralım.

17020 Ey arslan tabiatlı hükümdar; bizim canımız senindir. Birkaç gün bizde emânet kalmasına müsâade et."

17021 Hârzemşâh dedi ki: "Huzuruma Ebû Bekir isimli bir kimse getirmedikçe canınızı kurtaramazsınız.

17022 Şehrinizden bana Ebû Bekir nâmında birini hediye getirmedikçe ey Hak'tan ürkmüş ve bâtıla sapmış olan ümmet;

17023 Ey alçak kavim; sizi ekin gibi biçerim, ne haracınızı alırım, ne de söyleyeceğiniz masalı dinlerim."

17024 Böyle bir şehirden Ebû Bekir arama, diye Hârzemşâh'ın yoluna bir çuval altın getirdiler.

17025 Sebzvâr şehrinde Ebû Bekir nasıl bulunur? Nitekim dere içinde kuru kerpiç bulunmaz.

17026 Hârzemşâh altından yüz çevirdi ve dedi ki: "Ey kâfirler, bana hediye olarak bir Ebû Bekir getirmedikçe.

17027 Hiçbir faydası yoktur. Çocuk değilim ki, altın ve gümüş karşısında hayran kalayım!"

---

[34] Râfızî: Ehli sünnete aykırı akîde veya fikir sahibi olan kimse, Şiiliğin aşırı kollarından herhangi birine mensup bulunan kişi.

17028 Ey mağlûb kimse, Huzur-u İlâhide sıdk ve ihlâs ile secde etmeyince mescidi sürünerek silip, süpürsen de faydası yoktur.

17029 Bu viranede Ebû Bekir isimli bir kimse var mı? diye dellâl çağırttılar.

17030 Üç gün üç gece aradıktan sonra zayıf ve hasta bir Ebû Bekir buldular.

17031 Yolcu imiş, Sebzvâr onun yolu üstünde olduğu için uğramış ve hastalanıp bir virane köşesinde âdeta çürüyecek bir hâle gelmişti.

17032 O, harab bir köşede yatıyordu. Onu bulunca dediler ki: "Kalk ve acele et!

17033 Kalk ki seni sultan istiyor. Şehrimiz, senin yüzünden katlıâmdan kurtulacak."

17034 Ebû Bekir dedi ki: "Yürüyecek ve gidebilecek kadar ayağımda kuvvet olsaydı kendi yoluma ve maksadıma giderdim.

17035 Bu düşman memleketinde nasıl kalırdım? Dostların bulunduğu bir şehre giderdim."

17036 Bir tabut getirip o Ebû Bekir'i üstüne yatırdılar.

17037 Hamallar, onu yüklenip Sebzvâr'da Ebû Bekir isimli biri bulunduğunu görsün diye Hârzemşâh'ın huzuruna getirdiler.

17038 Bu Dünya Sebzvâr şehri gibidir ki Merd-i İlâhî olanlar burada zâyi olup gitmişlerdir.

17039 Hârzemşâh da Rabb-i Celîli temsil etmektedir ki o Rabb-i Celil, bu rezil kavimden saf ve hâlis bir kalb istemektedir.

17040 Cenâb-ı Peygamber: "Allah sizin sûretlerinize bakmaz[35]" buyurmuştur. O halde Ey Ehl-i dünya; bir gönül sahibini -yâni bir Merd-i İlâhîyi- arayın.

17041 Ben bir ârif vâsıtasıyla sana nazar ederim. Ettiğin sûrî secde ve dağıttığın altın sebebiyle değil!

17042 Sen, kendi kalbini hakiki bir kalp sandın da, gönül sahibi ârifleri aramayı bıraktın.

17043 Gönül öyle bir şeydir ki, bu yedi semânın yedi yüz misli bir genişlik ona dâhil olsa, gönlün genişliği içinde kaybolur.

17044 Böyle gönül döküntülerine gönül deme. Sebzvâr şehrinde Ebû Bekir arama.

17045 Gönül sahibi, altı taraflı ayna gibidir. Allah altı cihete onun vasıtasıyla bakar.

---

[35] Hadis-i Şerif'te buyrulmuştur ki, "*Hakikaten Allah Teâlâ sizin sûretlerinize ve amellerinize bakmaz, belki kalplerinize ve niyetlerinize nazar eder.*"

17046 Altı cihette karar etmiş olanlara onun vasıtası olmaksızın Allah nazar eylemez.

17047 Eğer Cenâb-ı Hak, birinin matlûbunu reddederse o gönül sahibi için reddeder, kabul eyleyecek olursa yine o gönül sahibi için kabul eder.

17048 O vasıta olmadan Allah kimseye bir nimet vermez. Ben Hakk'a vasıl olan zâtın ahvâlinden pek az bir şey söylüyorum.

17049 Atâ ve ihsanı onun avucuna kor. O avuç vasıtasıyla atiyye ve mevhibesini merhametine mazhar olanlara verir.

17050 O gönül sahibinin avucuyla Deryâ-yı Küll'ün -yâni Allah'ın rahmet denizinin- ittisali vardır. Fakat o ittisal -birleşme- nasıllıktan münezzeh ve tarif edilemez bir hâl-i kemâldir.

17051 O öyle bir ittisaldir ki tarif ve beyânı kelâma sığmaz. Onu söylemeye ve anlatmaya çalışmak, beyhûde zahmetten ibaret kalır.

17052 Ey zengin kimse; sen Huzur-u İlâhiyye'ye yüz çuval altın götürsen -yâni o miktar hayır ve hasenatta bulunsan- Cenâb-ı Hak buyurur ki: "Ey huzurumda eğilmiş olan; bana gönül getir.

17053 Eğer senden O Gönül râzı ise ben de razıyım. Yok yüz çevirmişse ben de yüz çeviririm.

17054 Ey ruhu kapımda bulunan kimse; sana bakmam, bana getireceğin Gönül'e bakarım. Hediye olarak bana öyle bir gönül getir.

17055 Gönül seninle nasılsa ben de öyleyim. Cennet anaların ayakları altındadır."

17056 Sen dersin ki: "İşte sana gönül getirdim ya..." Cenâb-ı Hak da sana buyurur ki "Böyle gönüllerle şehir dopdoludur.

17057 Sen bana Âlemin kutbu olan gönlü getir. İnsanın canının canının canının canı o gönüldür."

17058 O münevver ve hayırkâr gönül için, gönüller sultanı olan Allah muntazırdır.

17059 Ey sâlik; sen Sebzvâr şehrinde günlerce dolaşsan öyle bir kalbe itibar edildiğini bulamaz ve göremezsin.

17060 Sen solmuş ve ruhu çürümüş bir gönlü teneşir tahtasına yatırıp taraf-ı İlâhî'ye götürüyorsun.

17061 Cenâb-ı Hak sana buyurur ki: "Ey küstah ve cüretkâr; burası kabir midir ki huzuruma ölmüş bir kalp getiriyorsun?

17062 Git de huzuruma şahane tabiatlı bir gönül getir ki Dünya Sebzvâr'ının amanı onun sayesindedir."

17063 Sanki o gönül, bu cihandan gizlenmiştir. Çünkü zulmet ile ziya birbirine zıddır, bir arada bulunmaz.

17064 (*Elestü birabbiküm*) gününden beri, o gönüle olan düşmanlık tabiat sebzvarına miras kalmıştır.

17065 Çünkü o gönül sahibi doğan kuşu gibidir. Dünya ise, kargalar şehri mesabesindedir. Kendi cinsinden olmayanı görmek, insanı yaralar.

17066 İnsan kendi cinsinden olmayanla uyuşmuş gibi görünürse o hal, samimi değildir, münafıklıktır.

17067 O münafık, evet der ama tasdik ettiğinden değil, nasihat verenin sözü kısa kesmesi içindir.

17068 Çünkü bu leş kargası, yüz binlerce ve kat kat mekr ve hile bilir.

17069 Eğer o münâfıkın nifakını o gönül sahibi kabul ederse münafık kurtulur; ve münafıklığı, kendisine fayda verecek bir doğruluk olur.

17070 Çünkü o muhterem gönül sahibi, bizim pazarımızda ayıplı olanları satın alırlar.

17071 Ey sâlik; eğer cansız -yâni taş ve ağaç gibi ruhsuz- değilsen gönül sahibini ara. Eğer Hakikat sultanına zıd değilsen, gönülle aynı cinsten olmaya bak.

17072 Halbuki riyası, sana hoş gelen, tabiatına uygun olan kişi dostundur. Dostundur ama Hakk'ın dostu değil ki!

17073 Her kim senin arzu ve tabiatına göre yaşarsa senin indinde o velî, hatta nebî görünür.

17074 Yürü, hevâ ve hevesi bırak da bir koku al, o güzelim amber kokusunu duy.

17075 Hevâ ve hevesine uyarsan dimağın bozulur. Misk ve amber sence hiçbir şeye yaramaz bir hale gelir.

17076 Bu sözün sonu gelmez, halbuki ceylânımız, ahırda bir yerden bir yere kaçıp durmada!..

Eşekler ahırındaki ceylân hikâyesinin arta kalanı

17077 O göbeği miskli ceylân, günlerce eşek ahırında işkence çekmekteydi.

17078 Karaya vurmuş balık gibi can çekişmede, çırpınıp durmadaydı. Pislikle misk, âdeta bir hokkaya girmişti.

17079 Bir eşek diyordu ki: "Bu hayvanlar babası, pâdişahlarla beylerin huyunda, susun!"

17080 Başka bir eşek, onun gidip gelmesine bakıp alay ederek: "Bir inci bulmuş, nasıl olurda ucuza satar?" diyordu.

17081 Bir başka eşek: "Söyleyin" diyordu, "bu naziklikle pâdişahın tahtına çıkıp yaslansın."

17082 Bir başka eşek de çok yemiş, imtilâya uğramış, yemeden kalmıştı. Ceylânı çağırdı.

17083 Ceylân başını kaldırıp: "Hayır, iştahım yok, kuvvetsizim", dedi.

17084 Eşek dedi ki: "Biliyorum ki nazlanıyorsun. Yahut da utanıyorsun da onun için çekinmektesin."

17085 Ceylân kendi kendisine: "O yemek senin yemeğin. Senin bedenin cüz'üleri ondan dirilmekte, tazelenmekte..

17086 Ben çayırlığın arkadaşıydım. Duru sularla, bağlar, bahçelerle avunur, eğlenirdim.

17087 Kaza ve Kader, bizi azaba düşürürse o huy, o güzel tabiat nasıl olur da değişiverir?

17088 Yoksul olduysam bile nasıl olur da yoksulca hareket ederim? Elbisem eskidiyse ben yeniyim.

17089 Ben, sümbülü, lâleyi, reyhanı bile binlerce nazla ve istemeyerek yerdim." dedi.

17090 Eşek: "Evet", dedi, "söylen, dırıldan. Gariplikle çok saçma şeyler söylenebilir."

17091 Ceylân dedi ki: "Göbeğim, sözlerime şahâdet etmede. Öd ağacı ile ambere bile ehemmiyet vermemede.

17092 Fakat koku almayan bunları nerden duyacak? Pisliğe tapan eşeğe o koku haramdır.

17093 Eşek yolda giderken diğer bir eşeğin sidiğini koklar ve ondan hoşlanır. Bu çeşit mahluklara nasıl misk arz edebilirim?"

17094 O şefaat sahibi peygamber, bu yüzden: "İslâm, dünyada garibdir" remzini söylemiştir.

17095 Çünkü zâtı, meleklerle hemdem olmakla beraber, akrabaları bile kendisinden kaçarlar.

17096 Avam takımı, O'nun sûretine bakar, O'nu kendilerine cins sanır ama ondaki kokuyu duymaz.

17097 Öyle bir zât, sığır derisi içinde arslan gibidir. Onu uzaktan gör, fakat o deriyi kazımaya kalkışma!

17098 Eğer kazımaya kalkışırsan ten öküzünü terk et. Çünkü o arslan tabiatlı velî, o öküzü parçalar.

17099 O arslan tabiatlı velî, senin öküzlük tabiatını başından, yahut sırrından, - yâni kalbinden çıkarır- hayvanlık huyunu hayvandan izâle eyler.

17100 Sen öküz bile olsan O'nun himmet ve terbiyesiyle arslan olursun. Fakat öküzlükten hoşlanıyorsan nafile arslanlığı arama.

"Ben yedi arık öküz gördüm, yedi semiz öküzü yedi[36]*" âyet-i kerîmesinin tefsiri*

17101 Mısır azizi gayb gözüne kapı açıldığından rüyada:

17102 Yedi semiz ve çok besili öküzü, yedi tane zayıf öküzün yediğini gördü.

17103 O zayıf öküzler mânen arslan idiler. Yoksa besili öküzleri yiyemezlerdi.

17104 Ef'âl-i İlâhiye'nin zuhuruna vasıta olan bir kâmil de sûrette insan görünür, fakat, onun derûnunda insan yiyici bir arslan gizlidir.

17105 O arslan, müsteid bir kimseyi hoşça yer ve aşağılık ahlâkından pâk bir hâle getirir. Derdi varsa tortusunu süzer, sâf bir hâle sokar.

17106 O sâlik, muhabbet derdiyle bütün dertlerden şifâ bulur ve ayağını sühâ yıldızının üzerine kor.

17107 Ey sâil; İbrahim Aleyhisselâm'a: "Ey Halil, horozu niçin öldürdün?" diye soran menhus karga gibi ne çok suâl ediyorsun?

17108 Hazreti İbrahim: "Fermân-ı İlâhî ile kestim", cevabını vermiş; karga da: "O fermanın hikmetini söyle ki Allah'ı dâimi sûrette ve her bir kılımla teşbih edeyim." demişti.

İbrahim Aleyhisselâm'ın horozu kesmesi, müridin bâtınındaki kötü ve helak edici sıfatlardan hangisinin giderilmesine işaret olduğunun beyanı

17109 Horoz, şehvete mensuptur, şehvetine tapar. O kötü hasletin zehirli şarabıyla sarhoştur.

[36] Yusuf Sûresi'nin 43. âyetinden: *"Bir gün melik (hükümdar) dedi ki: Ben rüyamda yedi cılız ineğin yedi semiz ineği yediğini ve yedi yeşil başakla yedi kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Siz rüya tabir edebiliyorsanız benim bu rüyamın tabirini bana bildirin."*

17110 Eğer şehvet, idâme-i nesil için olmasaydı Hazreti Âdem, ondan utandığı için kendisini hadım ederdi.

17111 Şeytan, Dergâh-ı İlâhiye'den kovulunca ve kendisine kıyamete kadar mühlet verilince Âdil-i Mutlak Hazretlerine dedi ki: İnsan avı için azîm bir tuzak isterim.

17112 Allah ona altın, gümüş ve at sürüsü gösterdi ve: "Halkı bunlarla avlayabilirsin." dedi.

17113 Şeytan zâhiren teşekkür etti, fakat suratını ekşitti, sıkılmış turunç gibi dudaklarını sarkıttı.

17114 Sonra Cenâb-ı Hak, o geberesiceye, hoş madenlerden altın ve mücevheratı armağan etti.

17115 Ve buyurdu ki: "Ey mel'un; şu tuzakları da al." Şeytan da dedi ki: "Ey güzel yardımcı, bundan fazlasını ver."

17116 Yağlı ve tatlı yemeklerle kıymetli meşrubatı ve türlü türlü ipekli elbiseleri de verdi.

17117 Şeytan dedi ki: "Yâ Rabbî, Âdem evlâdını liften örülmüş iple bağlamam -yâni iyice sapıtmam- için bundan daha fazlasını isterim.

17118 Senin muhabbetinle mest olmuş erkek ve cesur kimseler benim o bağlarımı erkekçesine kırar ve koparırlar.

17119 Bana öyle vasıtalar ver ki, o tuzak ve iplerle Merdân-ı-İlâhî nâmertlerden ayrılsın.

17120 Ey ululuk tahtının hakiki sultanı, bunlardan başka kuvvetli hileler yapacak ve insanları aldatıp düşürecek başka bir tuzak isterim."

17121 Cenâb-ı Hak, şarabı ve çeng çalgısını onun önüne koydu. Şeytan gülümsedi ve yarı memnun oldu.

17122 Allah'ın idlâl-ı ezelisini tarafına iltica etti ve: "Fitne denizinin dibinden toz kaldır." diye yalvardı.

17123 "İlâhî; Mûsâ kullarından biri değil miydi? O'na verdiğin bir kudretle denize tozdan perdeler çekmedi mi? Çekmeyecek mi?

17124 O'nun mucizesi ile denizin suları çekildi, denizin dibinden tozlar yükseldi."

17125 Allah, erkeklerin aklını ve sabrını alan kadın güzelliğini şeytana gösterince memnun oldu.

17126 Ellerini çırptı ve oynamaya başladı da: "Yâ Rabbî; bu fitneyi çabuk bana ver, muradıma eriştim." dedi.

17127 Şeytan, aklı, fikri bîkarar eden kadınların mahmur gözlerini görünce,

17128 Keza o dilber kadınların, kalbi çörek otu gibi yakan yanaklarındaki safvet ve letâfeti müşahede edince,

17129 Onların yüzünü, benini, kaşını, hakik gibi kırmızı dudağını seyredince ince bir perde arkasından Hakk'ın cemâli parladı sandı.

17130 Şeytan, kadınlardaki o cilve ve edayı görünce ince bir perdeden Hak tecelli ediyormuş zannetti ve yerinden sıçradı.

"İnsanı en güzel bir sıfatta yarattık. Sonra onu aşağılıkların en aşağısına reddettik.[37]*" âyeti ile "Kimi yaşatır, ömrünü uzun edersek, onu kocaltır, güzelliğini ve kuvvetini azaltırız.*[38]*" âyetinin tefsiri*

17131 Âdem güzellik timsaliydi, melek ona secde etmişti. Fakat Âdem, bu güzellikten düşünce.

17132 Dedi ki: "Eyvah varlıktan sonra yokluk!" Cenâb-ı Hak da ona mânevî bir lisan ile buyurdu ki: "Cürmün şu: Fazla yaşadın."

17133 Cebrail onu tutup: "Cennetten ve bu hoş kimseler arasından çekil." dedi.

17134 O güzel Âdem: "İzzetten sonra bu zillet nedir?" diye sordu. Cebrail de: "İzzetin Allah'ın ihsanı idi. Zilletin de O'nun adlidir." cevâbını verdi.

17135 Âdem bu defa: "Ey Cebrail; Sen candan, gönülden bana secde ediyordun. Nasıl oluyor da şimdi cennetten kovuyorsun?

17136 Sonbaharda yapraklar ağaçtan ayrılıp nasıl dökülürse, benden de bir imtihan yüzünden şu güzelim elbiseler uçuyor." dedi.

17137 Onun yanağı bir vakit ay gibi parlaktı. Şimdi ihtiyarlıktan kertenkele sırtı gibi buruşur.

17138 Parıl parıl parlayan saçlarla şaşaalı olan o baş ve o güzel tepe, yine ihtiyarlıktan nahoş ve saçsız bir hale gelir.

17139 O naz ve edalarla salınan ve mızrak gibi dümdüz olan boy, ihtiyarlık dolayısıyla yay gibi iki kat olur.

17140 Lâle gibi kırmızı olan rengi, safran rengine döner. Arslan gibi kuvvetli iken gücü kuvveti kesilir, karılar gibi takatsiz bir hâle gelir.

---

[37] Tîn Sûresi'nin 4-5. âyetleri.

[38] Yâsin Sûresi'nin 68. âyetinden: "*Bununla beraber kimin ömrünü uzatıyorsak, yaratılışta onu (güç ve kuvvetini alarak) tersine çeviriyoruz. Hâlâ akıllanmayacaklar mı?*"

17141 O bir pehlivanı güreşte hile ve oyunla koltuğunun altına alırken, şimdi, yürütmek için onun koltuğuna girerler.

17142 Bunlar hakikaten gam ve pörsüme alâmetleridir ki her biri ölümün elçisi demektir.

"Onu aşağılıkların en aşağısına reddettik ancak inanan ve iyilikte bulunanlar müstesna. Onlara sonu olmayan ve kesilmeyen ecir vardır.[39]*" âyet-i kerimesinin tefsiri*

17143 Lâkin nûr-i İlâhi insanın tabibi olursa ona ihtiyarlıktan ve hararetten bir noksan gelmez.

17144 Nûr-u İlâhî'ye nâil olan kimsenin gevşekliği ve zaafı, bir sarhoşun mestliği gibidir. O gevşeklikte bile güçlü kuvvetlidir, Rüstem bile ona haset eder.

17145 Ölürse kemikleri zevke gark olur, zerre zerre bütün varlığı şevk ışığına dalar.

17146 Kendisinde o nûr-u İlâhî bulunmayan da sonbaharın altüst ettiği meyvesiz bağ gibidir.

17147 Öyle bir bağda gül kalmaz, kara dikenler kalır da o bağ, saman yığını gibi sarı ve mahsulsüz bir hale gelir.

17148 Yâ Rabbî, o bağ ne kabahatte bulundu ki ondan bu letâfet elbiseleri ayrılıyor?

17149 Kendini görmesidir, kendini görmek ise öldürücü zehirdir. Ey imtihan geçiren kimse aklını başına al!

17150 Bir güzel ki âlem onun aşkından ağlıyordu, şimdi herkes yanından kovuyor, acaba cürmü nedir?

17151 Cürmü şudur: İğreti süs takındığı halde, bu elbiseler ve süsler benimdir, diye dâvaya kalkıştı.

17152 Güzellik harmanı bizimdir, güzellerin o harmandan ancak dâne topladıkları yakinen bilinsin diye, onu geri alıyoruz.

17153 O güzellik ve süslerin iğreti olduğunu, sadece Varlık Güneşi'nin bir pertevi bulunduğunu anlasın diye o letafeti istirdâd ediyoruz.

---

[39] Tîn Sûresi'nin 6-7. âyetleri.

17154 Bütün güzellikler, kudretler, faziletler ve marifetler; Güzellik Güneşi'ndendir ve bu tarafa gelmiş vurmuştur.

17155 O güneşin ışığı, yıldızlar gibi, geri döner ve vurduğu şu beden duvarlarından çekilir giderler.

17156 Güneşin ışığı gitti mi, aksetmiş olduğu her beden duvarı karanlık ve simsiyah kalır.

17157 Güzellerin yüzünde parlayan ve insanı hayran eden nur, Güzellik Güneşi'nin üç renkli camdan akseden pertevidir.[40]

17158 O tek nuru, renk renk camlar, bize böyle çeşit çeşit göstermektedir.

17159 Renk renk camlar kalmayınca o zaman bîrenk olan nûr seni hayran eder.

17160 Nuru camsız görmeyi itiyad et ki cam kırılınca kör olmayasın.

17161 Öğrenilmiş bilgiye kanaat etmiş, başkalarının kandiliyle gözünü aydınlatmışsın.

17162 Senin hakiki bir ilim sahibi değil, onu iğreti olarak üzerinde bulunduran biri olduğunu anlatmak için sahibi senden kandilini kaldırıverir.

17163 Eğer sen hakikaten ve Allah rızası için çalışıp şükredersen gam yeme. Zira, Cenâb-ı Hak sana onun yüz mislini ihsan eder.

17164 Küfre ümmet olanların işleri boştur. İmâna ümmet olanların kalpleri temizdir, özleri halistir.[41]

17165 Şükretmeyenden güzellik, hüner ve mârifet zâil olur. O kadar ki, artık ondan bir eser bile göremez.

17166 Zira ey kâfirler yaptıkları, işledikleri boştur Nazm-ı Celîlinin mânâsı: Muradına ermiş olanlardan o muradın çıkıp gitmesi demektir.

17167 Yalnız, şükür ehli ile vefa sahiplerinin elde ettikleri kaybolmaz. Çünkü devlet, onların ardlarındadır.

17168 Zâil olmuş devlet nasıl kuvvet verir? İnsana kuvvet ve kudret gelecek devletten gelir.

17169 Borç verin emrine uy da bu dünya devletinden borç ver. Bu sûretle önünde yüzlerce devlet ve saâdet görürsün.

---

[40] Üç renk camdan murad; ruh, kalp ve bedendir. Eğer bu renkli camlar ortadan kalkarsa, o vakit Allah'ın bîrenk olan nuru seni hayran eder.

[41] Muhammed Sûresi'nin 1-2. âyetlerine işarettir: "*1- İnkâr edenlerin ve Allah yolundan alıkoyanların amellerini Allah boşa çıkarır. 2- İman edip salih amel işleyenlerin ve Rableri tarafından bir gerçek olarak Muhammed'e indirilen kitaba inananların kötülüklerini Allah örter ve durumlarını düzeltir.*"

17170 Bu dünyadaki yiyinti ve içintiden bir miktarını nefsinden azalt ki ona mükâfat olarak önünde Kevser havuzunu bulasın.

17171 Vefa toprağına bir damla bile döken kimseden devlet avı nasıl kaçabilir?

17172 Cenâb-ı Hak böyle ahdine vefakâr kullarının gönlünü hoş eder ve "Özleri doğrulmuştur, halistir." buyrulmuştur. Hak, onlara ihsan ettikleri şeyleri, o şeyler, mahvolup bittikten sonra yine ihsan eder.

17173 Ey köyü yağmalayan Türk gibi olan ecel, bu çok şükreden kullarımdan ne aldınsa geri ver.

17174 Ecel, aldıklarını geri verir, verir ama, kabul etmezler. Zira onlar ruhanî nimetlerden nimetlenmişlerdir.

17175 Biz sofileriz ve hırkalarımızı atmışız, attığımız şeyi tekrar almayız.

17176 Tuzlu ve helak edici bir sudan -yâni dünyadan- çıktık; arı duru suya, Kevser havuzuna vâsıl olduk.

17177 Ey dünya; başkalarına yapmış olduğun vefasızlığı, hilekârlığı, aşırı nazlanmayı.

17178 Yaptıklarına karşılık olarak senin başına atıyoruz. Çünkü biz, dünyaya gazâ için gelmiş ve şehid olmuş erleriz, derler.

17179 Sen de bu sûretle bilmiş ol ki pâk ve Kuddûs olan Cenâb-ı Hakk'ın yürekli ve yiğit öyle kulları vardır ki,

17180 Dünya yalanının bıyıklarını yolarlar, otağlarını zafer burcunun tâ üstüne kurarlar.

17181 Bu şehitler; yeniden gâzî, bu esirler; tekrar muzaffer olmuşlardır.

17182 Yokluktan yine baş kaldırıp derler ki: "Eğer anadan doğma kör değilsen, işte bizi gör ki,

17183 Yoklukta güneşler bulunduğunu ve burada güneş gibi parlak olanların orada süha yıldızı gibi sönük kaldığını bilesin!

17184 Ey birader; yokluk âleminde varlık nasıl bulunur. Zıd, zıddın içine nasıl gizlenebilir?

17185 "*Ölüden diri çıkarır*[42]" âyetini oku. Zira, bütün âbidlerin ümidi yokluktadır.

17186 Tohumu tarlaya atmakla ambarı boşalmış olan çiftçi, yokluk ümidiyle şâd ve hoş değil midir?

17187 Ektiği tohum yokluktan yetişip bitecektir. Eğer mânâya vâkıf isen bu misalden anla!

---

[42] Âl-i İmran Sûresi'nin 27. âyetinden: "*Geceyi gündüzün içine sokarsın, gündüzü gecenin içine sokarsın; ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü çıkarırsın. Dilediğine de hesapsız rızık verirsin.*"

17188 Sen de anbean yokluktan anlayış, zevk, huzur ve ihsan bulmayı beklemektesin.

17189 Bu sırrı açmaya izin yoktur. Yoksa ben (değersiz bir şehir olan) Ebhaz'ı Bağdat haline getirirdim.

17190 O halde yokluk, Hak sanatının hazinesidir. Anbean oradan ihsan ve keremler gelip durmadadır.

Yok gibi görünen ve hakikatte var olan âlemle, yok olduğu halde var görünen âlem

17191 Cenâb-ı Hak, yoku var ve debdebeli olarak gösterdi, varı da yokluk şeklinde izhar etmiştir.

17192 Keza o Kaadir-i Mutlak; denizi gizledi, köpüğü meydana çıkardı. Rüzgarı gizledi de sana onun kaldırdığı tozu gösterdi.

17193 Toz, hava içinde kıvrıla kıvrıla yükselir. Toprak nasıl olur da kendiliğinden yükseklere çıkabilir?

17194 Ey görüşü illetli olan kimse; tozu, toprağı yükselmiş görürsün, rüzgârı ise görmüyorsun, onu delil ile anlıyorsun.

17195 Dalga köpüklerinin her tarafa akıp gittiğini görürsün. Fakat köpük kendi kendine var olamaz ki...

17196 Köpüğü görme hissinle görür, denizi ise delil ile anlarsın. Bunun gibi düşünce gizlidir de dedikodu meydanda...

17197 Biz, yoku var sanıyoruz. Çünkü gözlerimiz ancak mevhum mevcudu görebiliyor.

17198 Uykulu göz hayâlden ve yoktan başka ne görebilir?

17199 Hâsılı, azgınlıkla başımız dönmüş, şaşırıp kalmışız. Nazarımızda hakikat gizli kalıyor, ancak hayâli görüyoruz.

17200 Aferin ey büyüler yapan üstad! Hakikat âleminden yüz çevirenlere, şarap tortusu gibi, bu dünyayı saf ve parlak gösterdin.

17201 Büyücüler, ay ışığını kumaş yerine tüccara ölçüp biçerler de onlardan para çekerler.

17202 Büyücüler böyle hilekârâne hareketle para kazanırlar. Halbuki tüccarın parası elden gider, kumaş ise hiç olur.

17203 Bu dünya bir sihirbazdır, biz de onun müşterisiyiz ki ondan arşınla ay ışığı satın alır ve aldanırız.

17204 O sihirbaz, ay ışığından alelacele beş yüz arşın kumaş ölçer.

17205 O senin gümüş akçe gibi olan ömrünü alınca, ömür gümüşü gitmiş, hayalî kumaş ortadan kaybolmuş, kesen ise boşalmış olur.

17206 Ey dünya sihrine kapılan kimse; sana (*Kul eûzû*) yü okumak ve: Yâ Rabbî, lûtfet, beni bu üfürüklerden koru, feryad bu düğümlerden!..

17207 O büyücü kadınlar, düğümler üstüne üflerler. Onların şerrinden sana sığınırım ey imdada yetişen Allah, medet... demek gerek.[43]

17208 Lâkin azizim, Muavvezeteyn'i[44] yalnız kavl ile değil; işinin, gücünün diliyle de okumalısın. Söz dili gevşektir.

17209 Zamanede sana üç arkadaş vardır ki biri vefakâr, ikisi gaddardır.

17210 Vefasız ve gaddar olan iki şeyin biri: Dost görünenler, diğeri mal ve eşyadır. Vefâlı olan üçüncüsü ise âmâl-i hasenedir, yâni iyi işlerdir.

17211 Mal; evden, dışarı çıkıp seninle beraber gelmez. Yâr gelir amma kabrin kenarına kadar gelir.

17212 Ecel günü gelip sana çatınca yârin, ahbabın hâl diliyle der ki:

17213 "Sana buraya kadar yoldaşım, bundan ötesine gidemem. Kabrinin üstünde bir müddet dururum."

17214 Amelin ise vefakârdır, onlara sarıl ki onlar; kabir çukuruna kadar seninle gelirler.

Hazreti Muhammed Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in bir hadisinin tefsiri

17215 Hazreti Peygamber Sallallâhü Aleyhi Vesellem buyurdu ki: "Âhiret yolu için amelden daha vefakâr bir arkadaş bulunmaz.

17216 Eğer o amel iyi ise sana ebediyen dost olur, kötü ise, kabirde yılanın olur, seni sokar."

17217 Babam, doğruluk yolunda bu amel ve bu kazanç nasıl olur da üstadsız elde edilebilir?

---

[43] Felak Sûresi'nin 1-5. âyetlerine işarettir: "*1- De ki: "Ben, ağaran sabahın Rabbine sığınırım, 2- Yarattığı şeylerin şerrinden, 3- Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, 4- Ve düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden, 5-Ve hased ettiği zaman hasetçinin şerrinden."*

[44] Muavvezeteyn: Kur'ân-ı Kerim'de Felak ve Nas sûrelerine birlikte verilen isim.

17218 Dünyadaki en âdî sanat dahi bir üstadın tâlimi ve irşadı olmaksızın elde edilebilir mi?

17219 Her sanatın ibtidâsı ilim, sonrası ameldir ki bir müddet sonra, yahut eceli müteakip semere verir.

17220 Ey akıl sahibi, sanata çalış, fakat o sanatın aslını, inceliklerini kerim ve sâlih bir üstaddan talep et!

17221 Birader: inciyi sedefin ortasında ara, sanatı da o sanatın ehlinden iste.

17222 Hayırhâh kimseleri görürseniz, insaf edin de, onlardan öğrenmeye çalışın, çekinmeyin.

17223 Bir debbağ, iş görürken eski püskü bir hırka giyse, bu hırka, onun efendiliğini ve zenginliğini azaltmaz.

17224 Bir demirci demir döverken, yırtık pırtık bir iş elbisesine bürünse bu, halk nazarında onun itibarını azaltmaz.

17225 Öyle ise vücûdundan kibir ve azamet elbisesini çıkar. Öğrenmekte zül ve tevazu libâsını giyin.

17226 İlim öğrenmenin yolu sözledir, sanat öğrenmenin yolu ise iş ve hareketledir.

17227 Yokluk öğrenmek istersen bu, bir mürşid sohbetiyle kaim ve mümkündür. Bu hususta ne dilin işe yarar, ne de elin.

17228 Yokluk ilmini can, ancak bir candan alır. Bu, defterden okumak ve dilden söylemekle mümkün değildir.

17229 Eğer sâlikin kalbinde fakr'ın remzi varsa bil ki daha onda fakrın rumuzu hâsıl olmamıştır.

17230 Sâlikin gönlü açılır, nurlanırsa, o vakit Hak Teâlâ: "Biz senin sineni, yâni bâtınını şerh etmedik, ona genişlik vermedik mi?" buyurur.

17231 Ey sâlik; senin de içini açtık, göğsünü ferahlattık.

17232 Lâkin sen ise onu hâlâ dışarıda aramaktasın. Süt sağılan yer sensin de, sen başkalarının süt sağmasını bekliyorsun.

17233 Sende had ve kenarı olmayan bir süt pınarı vardır. O halde niçin hariçteki bir tulumdan süt talep ediyorsun?

17234 Ey su çeken, denize bir deliğin, bir yolun var senin. Bir kuyudan su çekmekten utan!

17235 (*Elem neşrah*)[45] nazm-ı celîli senin için bir şerh ve açık bir genişlik değil midir? Öyle iken neden sıkılır, neden yine şerh istersin?

[45] İnşirah Sûresi'nin 1. âyetinden: "*Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?*"

17236 İçindeki şerh-i kalbiye dikkat et ki (*Lâ tûbsırûn*)[46] "Görmüyor musunuz?" ayıplaması vârid olmasın.

"O, sizinle beraberdir[47]*" âyetinin tefsiri*

17237 Başında ekmek dolu bir sepet olduğu halde sen hâlâ kapı kapı dolaşıyor, bir dilim ekmek istiyorsun.

17238 Kendi başına dolan, sersemliği bırak. Yürü, gönül kapısını çal. Niçin her kapıya baş vuruyorsun?

17239 Dizine kadar dereye girmişsin de, kendinden gafilsin; şundan bundan su isteyip duruyorsun.

17240 Önünde de, arkanda da dâimi akar bir su var. Lâkin önünde de arkanda da manialar mevcut ve gaflet perdesi ile gözlerin kapalı.

17241 At süvarinin altında iken süvari at arıyor. Ona: "Bu, altındaki nedir?" diye sorarsan, "At, ama at nerede?" diyor.

17242 Suyun sarhoşu, su da gözü önünde. Kendisi su içinde, fakat akarsudan bîhaber.

17243 Bir kimse, bir şeyin mesti ve âşıkıdır. O şey ise gözünün önünde iken hem onu görmüyor, hem kendindeki şerh-i sadri bilmiyor.

17244 İnci gibi hani. İnci de denizde iken "deniz nerede?" diye sorar. O gafleti ve hayâli, sedef gibi onun duvarı olmuştur.

17245 Onun, "nerede?" diye sorması ona hicab olmakta, güneşin ziyasını kaplayan bir bulut kesilmede...

17246 Onun kötü ve illetli olan gözü, kendi görüşüne perde olmuştur. Ben gaflet perdesini kaldırdım vehmine düşmesi de kendisi için bir sed teşkil eylemiştir.

17247 Onun aklı da, kulağını tıkamıştır. Ey hakkın şaşkını olan kimse: aklını Allah'a ver!

---

[46] Zâriyât Sûresi'nin 20-21. âyetlerinden: *"20-21- Kesin olarak inananlar için, yeryüzünde ve kendi nefislerinde nice ibretler vardır. Hiç görmüyor musunuz?"*

[47] Hadid Sûresi'nin 4. âyetinden: *"O'dur ki gökleri ve yeri altı günde yarattı. Sonra arş üzerine istivâ etti (hükümran oldu). Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni, ona çıkanı bilir. Nerede olsanız O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görmektedir."*

"Bütün dertlerini bir dert yapanı, Cenâb-ı Hak başka dertlerden kurtarır. Fakat dertlerini dağıtan, birçok şeylere dertlenen kişiyi, hangi vadide helak olacaksa Hak kayırmaz." Hadisi Şerifinin tefsiri

17248 Sen aklını muhtelif yerlere dağıtıyorsun. Halbuki o saçma sapan uğraşman, o beyhude dırıldanman bir tere[48] yaprağına bile değmez.

17249 Senin akıl suyunu her dikenin kökü emip durdukça o su meyvelere nasıl ulaşabilir?

17250 Aklını başına al da vücudun bahçesinde sürmüş olan o muzır dalları kes. Hoş ve faydalı sürgünlere de su ver, tazelendir.

17251 O muzır ve faydalı sürgünlerden şimdi ikisi de yeşildir. Dikkat et ki biri kurusun, öbürü meyve versin.

17252 Bağın suyu o faydalı sürgüne helal, diğerine haramdır. Aralarındaki farkı sonra görürsün vesselam.

17253 Adâlet nedir? Meyve ağaçlarına su vermektir. Zulüm nedir? Dikeni sulamaktır.

17254 Adâlet bir nimeti yerine koymaktır, yoksa her su çeken kökü sulamak değildir.

17255 Hakk'ın nimetini can ile akla ver, iç ağrısına uğramış, düğümlerle, sıkıntılarla dopdolu olmuş tabiata değil.

17256 Dünya gamının savaşını bedenine yükle. O can çekişmeyi gönlüne, canına az tattır.

17257 Sen, İsâ'nın başına yük dengini koymuşsun -yâni yükü İsâ gibi olan ruhuna taşıtıyorsun- merkep gibi olan nefsin ise çayırda salma geziyor ve sıçrayıp yuvarlanıyor.

17258 Sürmeyi kulağa çekmezler. Gönül işini bedenden istemek şart değildir.

17259 Eğer sen kalpten ibaret isen git, hakaret çekme. Yok ancak cisim isen şeker yeme, zehir tat.

17260 Zehir, cisme faydalı, şeker ise zararlıdır. Bedenin yardım görmemesi, yâni türlü nimetlerle beslenmemesi daha iyidir.

17261 Beden, cehennem odunudur, onu azalt. Eğer yeni bir odun bilerse hemen kes.

17262 Yoksa Ebû Leheb'in karısı gibi iki âlemde odun hamalı olursun.

---

[48] Tere: Turpgillerden, baharatlı yaprakları yenilen bitki.

17263 Ey yiğit, ikisi de yeşil ve yaş olmakla beraber, sen odun ile sidre dalını tanı ve ayırd et.

17264 Sidre dalının kökü yedinci kat göktedir. Beden odununun kökü ise ateşten ve dumandandır.

17265 Bu can gözüne görünür; gönüle varmak için yorul, çabala..

17266 Eğer ayağın yoksa kımıldanarak ve sürünerek git ki nihayet her azı, her çoğu gör.

"Eğer yolcu isen sana yol açarlar, eğer yok olursan sana varlıkla yönelirler" beytinin mânâsı

17267 Züleyhâ her taraftan kapıları kapadı ama Yusuf Aleyhisselâm'da hiçbir hareket görünmedi.

17268 Kilit ve kapı tekrar açıldı, yol göründü. Çünkü Yusuf, Allah'ına dayanmıştı, her yana dönüp dolaşmaktaydı.

17269 Bu tabiat âleminden harice çıkmak için her ne kadar, bir yarık, bir kapı görünmüyor ise de, Yusuf gibi hayran bir halde her yana koşmak gerek.

17270 Ey imtihan ve ibtilâya uğramış kimse; sen dünyaya geldin. Lâkin geliş yolunu biliyor muydun? Hayır...

17271 Bilmiyorsan, sakın, "yol yoktur" deme. Bizim için bu görünmeyen yoldan gitmek muhakkaktır.

17272 Rüyada mesrur olarak sağa sola gidersin, fakat o meydanın yolu nerededir, hiç biliyor musun?

17273 Sen gözünü kapa ve bir mürşide teslim ol ki o eski şehirde kendini göresin.

17274 Lâkin gözünü nasıl kapayabilirsin ki yüzlerce mahmur göz, bu tarafta senin gözlerine bağ olmuştur.

17275 Büyüklük ve reislik ümidiyle, müşteri aşkından -yâni seni satın alacak kimseler bulmak arzusuyla- gözünü kapamak şöyle dursun, âdeta gözlük takıp dört gözle bakıyorsun.

17276 Uyusan bile rüyada müşteri görürsün, kötü baykuş rüyada harabeden başka bir şey görebilir mi?

17277 Her ân müşteri ister ve o arzu ile kıvranırsın, fakat neyin var ki satacaksın? Hiç, hiç...

17278 Gönlünde, eğer ekmeğin, yahut bir öğle yemeğin olsaydı, müşteri talebinden vazgeçerdin.

Peygamberlik iddia eden bir şahsa: "Ne yedin de böyle saçma sapan söylüyorsun?" dediler. "Eğer bir şey bulup yeseydim ne sersemleşir, ne de saçma sapan söylerdim." dedi...
Her doğru söz, ehli olmayana söylenilirse saçma denir, hattâ söyleyenler o sözü söylemeye görevli olsalar bile

17279 Birisi: "Ben peygamberim, hattâ bütün peygamberlerden daha üstünüm." diyordu.

17280 Boynundan bağladılar, "Ben Allah tarafından resûlüm" diyor diye şâhın huzuruna götürdüler.

17281 Ahâli karınca ve çekirge gibi onun başına toplandı. "Bu ne hile, bu ne tezvir ve tuzak?" diyorlardı.

17282 Münkirler diyorlardı ki: "Eğer bu, yokluk âleminden elçi olarak gelmişse biz hep peygamberiz, hep yüceyiz.

17283 Biz de bu âleme garip olarak geldik. O halde ey edib olan zât, neden peygamberlik yalnız sana mahsus oluyor?"

17284 O hoş ve muhterem resûl onlara cevap verdi ki: "Ey kör, câhil ve fodul kimseler!

17285 Şunu bilmediniz ki siz Kazây-ı İlâhi'den kör ve habersiz olarak buraya geldiniz.

17286 Siz o âlemden buraya uyumuş çocuk gibi geldiniz. Yollardan ve menzillerden bihaber bulunuyordunuz.

17287 Biz ise hoş bir halde, havâss-ı hamse ve altı cihet âleminin ötesinden bu âleme kadar uyanık olarak geldik.

17288 Menzillerin aslını, esasını gördük. Zira kılavuzlarımız haberdârdı ve yol biliyorlardı."

17289 Peygamberlik dâvasına kalkışan hakkında, Şâhâ: "Ona işkence yaptır da bir daha böyle sözler söylemesin!" dediler.

17290 Şâh baktı ki o adam pek çok zayıf. Öyle ki cılızlığından bir tokatla ölecek bir halde...

17291 Kendi kendine dedi ki: "Ona işkence etmenin, yahut dövmenin imkânı mı var? Bedeni âdeta cam gibi olmuş.

17292 Lâkin ona hoşluk tarikiyle: (Sen niçin serkeşlik ediyorsun ve nübüvvet dâvasında bulunuyorsun?) diye sorayım.

17293 Zîrâ burada sertlik hiçbir işe yaramaz. Lûtuf ile yılan bile delikten başını çıkarır." dedi.

17294 Ahâliyi, onun başından uzaklaştırdı. O pâdişah lâtif bir zât idi; zikri, virdi de iyilikti.

17295 Onu bir yere oturttu, yerinden, yurdundan, meskeninden, maişetinden suâl eyledi.

17296 O cevap verdi ki: "Şâhım; ben Dârüsselâm'danım, oradan yola çıktım, bu melâmet yurduna düştüm.

17297 Burada ne evim, ne de birlikte oturduğum kimse var. Balık karada nasıl ev tutabilir?"

17298 Pâdişah, lâtife ederek ona dedi ki: "Ne yedin, öğle yemeği için neyin var?

17299 İştihân var mı? Sabahleyin ne yedin ki sarhoş bir hale gelmiş, atıp tutuyor, esip savuruyorsun?"

17300 Adam cevap verdi ki: "Eğer kuru, yahut taze ekmeğim olsaydı peygamberlik dâvasına kalkışır mıydım?

17301 Bu gürûha karşı peygamberlik dâvasında bulunmak, bir dağda kâlp aramak gibidir.

17302 Hiç kimse; dağdan, taştan akıl ve kâlp aramaz. Onlardan müşkil bir nüktenin anlaşılmasını ve hıfzedilmesini beklemez.

17303 Dağa ne söylesen akis tarikiyle onu tekrarlar. Müstehziler gibi seninle eğlenir.

17304 Bu kavim nerde, onlara haber vermek nerde? Cansız bir şeyde can bulunacağını kim umar?

17305 Eğer onlara kadından ve altından bahsedersen, senin önüne gümüşle beraber baş koyarlar.

17306 Keza onlardan birine: 'Seni falan yerdeki bir güzel çağırıyor, seni biliyor ve sana âşık olmuş.' haberini versen âdeta sana kul, köle olur.

17307 Eğer Allah tarafından bal gibi bir haber getirsen de: 'Ey sözüne sağlam kimse, Allah'a gel!' desen.

17308 'Ölümlü dünyadan, Nimet ve Ebediyet Âlemi'ne git. Mademki bekâ mümkündür, şu halde fâni olma!' tavsiyesinde bulunursan.

17309 Senin başını kesmek ve kanını dökmek kasdında bulunurlar. Fakat bu, din ve mârifet hamiyetiyle değildir.[49]

[49] Merhum Tâhirü'l-Mevlevî'nin tercüme ve şerhi burada sona ermiş olup, Mesnevî'nin bundan sonraki yaklaşık bir buçuk ciltlik kısmı merhumun ömrü vefâ etmediği için tercüme ve şerh edilememiştir.

Semâ' Hakkında Hz. Pîr'in Beyânatı

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— ALLAH'ın "ben sizin rabbiniz değil miyim?" suâline, ruh zerrelerinin, "evet Rabbimizsin" deyişlerinin sesini duymak, kendinden geçmek, Rabbine kavuşmaktır.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— Dostun hallerini görmek, lâhut perdelerinden Hakk'ın sırlarını bulmaktır.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— Kendindeki varlıktan geçmek, mutlak yoklukta zevalsiz, devamlı varlık tadını tatmaktır.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— Dostun aşk çırpıntıları önünde başını top yapıp, başsız ayaksız dosta koşmaktır.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— Nefs ile harbetmek, yarı kesilmiş kuş gibi toprak ve kan içinde çırpınmaktır.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— Yâkub'un derdini ve devasını bilmek, Yusuf'a kavuşmak korkusunu Yusuf'un gömleğinden koklamaktır.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— Mûsâ Peygamber'in asâsı gibi her solukta o Firavun'ın sihirlerini yutmak, yok etmektir.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— "Benim Allah ile öyle bir vaktim vardır ki, o vakitte ne Allah'a yakın bir melek, ne de bir peygamber aramıza giremez" hadîs-i şerifinde buyurulduğu gibi SEMÂ' bir sırdır. İşte meleğin bile sığmadığı o yere vasıtasız varmaktır.

Semâ'ın ne olduğunu biliyor musun?

— Semâ', Şems-i Tebrîzi gibi gönül gözlerini açmak ve kudsî nurları görmektir.

Merhum Tâhirü'l-Mevlevî'nin sayıları 100'e yaklaşan eserleri arasında en çok bilinenlerinden biri, "Mesnevî Dersleri" ismiyle de yayımlanan Mesnevî-i Şerif Tercümesi ve Şerhi'dir. Tâhirü'l-Mevlevî, 1923-1925 yılları arasında Fatih Camii'nde, 1948'den sonra da Süleymaniye Camii ve Laleli Camii'nde Mesnevî okutmuş, bu vesile ile tuttuğu "Mesnevî Dersleri" başlığı altındaki notları derlemesi ve geliştirmesi, ünlü Mesnevî Şerhi'ni vücuda getirmiştir. 70'i aşan yaşına ve ülser rahatsızlığına rağmen Mesnevî tercüme ve şerhini bitirmeye çalışan Mevlevî, bu son eserini tamamlayamadan ebedî âleme irtihal etmiştir. Bu sebeple yarım kalan şerh, 6 cilt ve 25 bin 332 beyitlik Mesnevî'nin 5. cildinin ortalarına, 17 bin 309. beyte kadar gelir.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu eserini kaleme almasından sonra geçen yaklaşık yarım asırlık devre, eser üzerinde birtakım düzenlemeler yapmayı mecburi kılmıştır. Bu kitabın hazırlanmasında ilk olarak, Mesnevî'yi okumak isteyen ancak geniş zamanı olmayan okuyucular da düşünülerek Tâhirü'l-Mevlevî'ye ait Mesnevî tercümesi ve şerhi birbirinden ayrılmış, eserin önceki haline göre çok daha az hacme sahip, iki cilde sığabilecek bir "Mesnevî tercümesi" ortaya çıkmıştır. Ancak şerhin çıkartılmasıyla oluşan boşluğu gidermek için Mesnevî'de adı geçen kişiler, yerler, tarihî olaylar, dinî ve tarihî bazı kavramlar sayfa altlarında dipnotlarla izah edilmiştir. Ayrıca âyet ve hadisler ile diğer Arapça ve Farsça ibarelerin tercümeleri yine dipnotlarda verilmiştir. Dipnotlar ekseriyetle Tâhirü'l-Mevlevî'nin şerhinin özetlenmesiyle oluşturulmuştur; eserin yazıldığı devirde tanınan, ancak günümüzde pek bilinmeyen kişi, yer ve kavramlara ait dipnotlar ise diğer dinî kaynaklara müracaat ederek hazırlanmıştır.

Bu yeniden hazırlama esnasında eser, noktalama ve imlâ kuralları bakımından da yeniden gözden geçirilmiş, metnin günümüz imlasına uyması için gereken yerlerde kelimelerin yazım şekilleri dinî literatür göz önünde tutularak güncellenmiştir. Ayrıca eserde, genel okuyucu tarafından anlaşılamayacak, ama yeri başka kelimelerle doldurulamayan kelimeler çeşitli lûgatlardan yararlanarak dipnotlarda izah edilmiştir. Bazı durumlarda ise metnin daha rahat anlaşılmasını sağlamak için, eseri dinî ve tarihî bağlarından koparmadan ve edebî kıymetini düşürmeden kelime bazında sadeleştirmeler yapılmıştır.

50 00 25

KIRKAMBAR
9 789758 264438